I
261154
Incunabel

E.S.

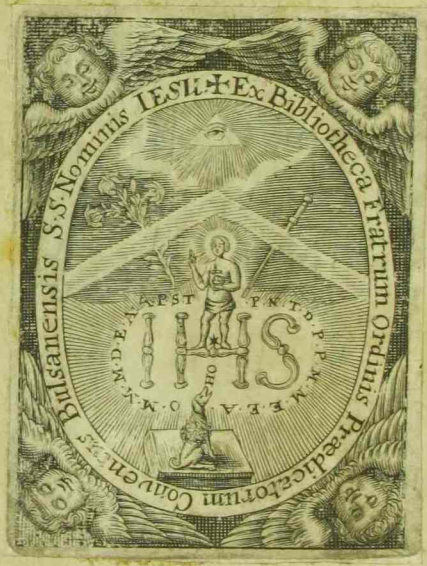
Bulsamensis SS. Nominis IESU + Ex Bibliotheca Fratrum Ordinis Praedicatorum Conventus
IHS

O. 6. ##

V I 3

Bartholomaeus de Glanvilla

Liber de proprietatibus rerum Bartholomei anglici.

Aus

der Bibliothek der k. k.
Theresianischen Akademie

in Wien

angekauft am 17. Februar 1899.

(Erlass des Curatoriums * * * * * *
* * * * * * * * * ddo. 31. Jänner 1899.)

N 32

Semin I

medm. 9 scorpioz li 18. c. 96

Lapidarioz li 12 c 21

Eruca. Vrtica vide

I
261154
Incunabel

Fr. Raymundo Rotherpuer Comiendy Bellarensis

Incipiūt titu/li librorum et capitulorum venerabilis Bartholomei anglici de ꝓprietatibꝫ rerum.

Liber primus
Prohemiū de ꝓprietatibꝫ rerū
Unus immensus et icōmutabilis deus dicit. capl'm j
De essentie. vnitate et plonarum pluralitate ij.
Quicqd dr de deo aut ē eēntia aut notio aut persona. iij.
De notionibus iiij
Q deus cognoscitur in suo effectu v
Quid notificēt noīa dō do. vj.
De nominibus essentialium distinctionum vij
De nominibus ocretis viij
De nominibus medijs ix.
De noīb⁹ adiectinis q̄ pure significāt diuinā essentiā x.
De illis que ad aliquid connotant positiue xj.
De his q̄ connotāt īspectiue. xij
De nominū adiectiuorū supinductione xiij
De nominib⁹ plonalib⁹. xiiij.
De notionū subdistinctōe. xv.
De ꝓpetatibꝫ dine cēntie. xvj
Quomodo Bernardus descripsit deum xvij
De noīb⁹ q̄ notificant deum in suis operibus xviij
De nominib⁹ appropatis. xix
De noīb⁹ trāssūptiuis xx
De diuersis xp̄i nominibus quibus nuncupatur xxj

Liber secundus de ꝓprietatibus angelorum.
De interp̄tatione angeli j.
Quid sit angel⁹ ꝑm Dam̄. ij.
Qūo angeli in effigie corporali depingātur iij
Qūo angeli describāt iiij
Quomodo angeli compant materialibus v.
De ordinibus angelorꝫ hierarchijs et corum officijs. vj.
De triplici hierarchia vij
De ordine seraphin viij
De ordine cherubin ix
De ordine thronorum x
De media hierarchia xj
De ordine dominationū. xij
De ordine pncipatuum. xiij
De ordine potestatum xiiij.
De tertia hierarchia xv.
De ordine virtutum xvj
De ordie archangelorꝫ xvij
De ordine angelorum xviij
De malis angelis xix
De angelis peruersis xx

Liber tertius de ꝓprietatibus anime rationalis
De hominis descptione j.
De hoīe interiori. s. anima ij
Adhuc de anima iij
Qūo aīa a pbis sit dscpta. iiij
Quomodo anima a gentib⁹ nomen accepit v.
De potentijs anime vj
De triplici potentia anīe. vij
De anima vegetabili viij.
De anima sensibili ix.
De sensu cōi siue interiori x.
De virtute sensitiua xj
De vtute sensibili motiua xij
De anima rationali xiij
De virtutib⁹ aīe quib⁹ potēs ē suas opatōes exercere. xiiij
De virtute vitali cui⁹ initium est cor. xv.
De virtute animali xvj
De virtute visibili xvij
De auditu xviij.
De olfactu xix
De gustu xx
De tactu xxj.
De his que exigunk ad perfectionem nature xxij
De pulsibus xxiij
De varietate pulsuum xxiiij

Liber quart⁹ dō ꝓprietatibꝫ substantie corporee
De quattuor elementaribus qualitatibus j.
De frigiditate ij
De siccitate iij
De humiditate iiij
De cibo et potu v.
De hūoribꝫ eorꝫ generatiōe effectu et opatione vj
De sanguine vij
De sanguis ꝓprietate viij
De fleumate ix.
De colera x
De melancolia xj

Liber quintus de dispositione membrorum
De membrorum ꝓprietatibꝫ i generali j.
De ꝓprietatibus capitis ij
De cerebro iij
De caluaria iiij.
De oculis v.
De dispositione oculorꝫ vj
De pupilla vij.
De cilijs viij
De supcilioꝫ ꝓpetatibus ix.
De fronte x.
De tẏmporibus xj
De auribus xij
De naso xiij
De genis xiiij
De barba xv
De mandibulis xvj.
De labijs xvij
De mento xviij
De ore xix.
De dentibus xx.
De lingua xxj.
De saliue ꝓprietatibus xxij.
De voce xxij
De gutture xxiiij
De collo xxv
De humeris xxvj
De brachijs xxvij
De manibus xxviij.
De digitis xxix
De vngula xxx
De latere xxxj
De dorso. xxxij.
De pectore xxxiij.
De mãmilla xxxiiij.
De pulmone xxxv
De corde xxxvj
De anhelitu xxxvij
De stomacho xxxviij.
De epate xxxix.

De felle xl.
De splene xlj
De viscerib9 xlij.
De renib9 xliij.
De vesica xliiij
De vrina xlv
De ventre xlvj.
De vmbilico xlvij.
De genitalib9 xlviij.
De matrice xlix.
De natib9 l.
De femoribus lj
De genib9 lij
De cruribus liij
De pedib9 liiij
De planta lv
De calce lvj
De ossib9 lvij
De medulla lviij.
De cartilagine lix
De neruis lx
De venis lxj
De carne lxij
De pinguedine lxiij.
De cute lxiiij.
De pilis lxv
De capillis lxvj

Liber sext9 de etatib9
De etate .capitulum pmum.
De morte.capitulum ij.
De creatione infantis iij
De infante.capl'm iiij
De puero.capitulum v.
De puella vj.
De matre vij
De filia viij.
De nutrice ix
De obstetrice x
De ancilla xj
De masculo xij
De viro xiij
De patre xiiij
De seruo xv
De seruo malo et nequã xvj.
De oditõib9 boni serui xvij
De bono dño siue dñio. xviij
De malo dño siue dñio xix
De cibo xx.
De potu ⁊ vino xxj
De prandio et conuiuio. xxij
De cena xxiij.
De somno xxiiij.
De eis q̃ in somno fiant xxv
De vigilia xxvj.
De somnio xxvij
De exercitio xxviij.
De quiete xxix

Liber septimus tractat ō infirmitatib9.
De dolore capitis ⁊ eius causis et signis.capitulum j.
De medicina et remedijs doloris et passionis capitis ij
De catarro iij
De freneſi et eius causis signis et remedijs iiij
De amentia et eius causis ⁊ signis.capitulum v
De stupore et letargia vj
De vertigine.capitulum vij
De vigilia.capitulum viij
De morbo caduco ix
De sternutatione x
De tremore.capitulum xj.
De spasmo.capitulum xij.
De paralisi.capitulum xiij
De passionib9 oculor9.xiiij
De lippitudie et albugine.xv
De infectione oculi p sanguinem induratum xvj.
De lacrijs inuolũtarijs xvij
De defectu visus xviij.
De cecitate xix.
De surditate xx.
De polipo xxj
De passione narium xxij
De fetore oris xxiij
De dolore dentium xxiiij
De lingua et sermonis ablatione.capitulum xxv.
De raucedine xxvj.
De squinantia et suffocatione gutturis xxvij.
De difficultate anhelandi inspirandi et respirandi xxviij
De sputo sanioso et sanguinolento.capitulum xxix
De ptisi.capitulum xxx
De dolore cordis et cardiaca passione.capitulum xxxj
De febre.capitulum xxxij
De febre effimera xxxiij.
De ethica.capitulum xxxiiij.
De febre putrida xxxv.
De signis putride febris.xxxvj
De febre quotidiana xxxvij
De febre tercianaet eius signis ⁊ cura xxxviij
De quartana et eius signis⁊ remedijs.capitulum xxxix.
De febre simplici⁊ posita xl
De fleumate xlj
De horripilatione xlij.
De fastidio xliij
De bolismo xliiij.
De singultu xlv
De vomitu xlvj.
De dolore vētris siue stomachi.capitulum xlvij.
De tortura xlviij
De dissenteria xlix
De lienteria l.
De ydropisi li
De ictericia lij.
De emorroide liij
De dolore renum liiij
De hernia lv
De arthetica lvj
De gutta sciatica lvij
De podagra lviij
De apostemate lix.
De vlcere lx
De pustula lxj
De scabie lxij
De impetigine lxiij
De lepra lxiiij
De morphea lxv
De veneno vipere lxvj.
De morsu canis rabidi. lxvij
De remedio contra morsum canis rabidi. lxviij.
De medicina lxix.
De medicina attractiua. lxx

Liber octauus ō mundo et corporibus celestibus
Quid sit mundus Capl'm.j.
De celorum distinctione ij
De celo aqueo iij.
De empireo iiij.
De ethere v
De spera celi vj.
De circulo vij
De galaxia siue lacteo circu

lo. Capitulum viij.
De zodiaco. capitulum ix
De signo arietis. capl'm x
De signo thauri xj
De signo geminorum xij
De signo cancri xiij
De signo leonis xiiij.
De signo virginis xv
De signo libre xvj.
De signo scorpionis xvij
De sagittario xviij
De capricorno xix
De aquario xx.
De signo piscium xxj
De duplici motu planetarum. capitulum xxij
De saturno. capitulum. xxiij
De ioue. capitulum xxiiij
Natura de marte xxv
Natura de venere xxvj
De mercurio xxvij.
De sole. capitulum xxviij
De luna. capitulum xxix.
De quibusdam proprietatibus lune malis xxx
De capite ⁊ cauda draconis Capitulum xxxj
De cometa. capitulum. xxxij
De stellis fixis xxxiij.
De polo. capitulum xxxiiij
De arcturo. capitulum. xxxv
De orione. capitulum. xxxvj
De hiadibus xxxvij
De pliadibus xxxviij
De canicula xxxix
De luce ⁊ eiꝰ ꝓpetatibꝫ xl.
De splendore xlj
De lumine xlij
De radio. capitulum xliij
De vmbra. capitulum xliiij
De tenebra xlv

Liber nonus de tempore et partibus temporis.

De tempore. capitulum j.
De āno solari ⁊ eq̄noctiali. ij
De anno lunari iij
De tempore vernali iiij.
De estate. capitulum v.
De autumno. capitulum. vj.
De hyeme. capitulum vij
De mense. capitulum viij
De februario. capitulum. ix.
De marcio. capitulum x.
De aprili. capitulum xj.
De quinto mense xij.
De mense sexto xiij
De septimo mense xiiij
De octauo mense xv.
De septembri xvj
De decimo mense xvij
De vndecimo mense xviij
De decembri xix
De ebdomada et diebus. xx.
De aurora. capitulum xxj.
De meridie xxij
De vespera xxiij
De nocte. capitulum xxiiij
De sabbato xxv
De neomenia xxvj
De septuagesima xxvij.
De quinquagesima xxviij.
De quadragesima xxix.
De paschate xxx
De penthecoste xxxj.
De scenophegia xxxij
De encenia xxxiij

Liber decimus de materia et forma.

De forma. capitulum j.
De elemento. capitulum ij.
De igne. capitulum iij
De flāma. capitulum iiij.
De fumo. capitulum v
De carbone. capitulum vj
De scintilla. capitulum vij
De fauilla. capitulum viij
De cinere. capitulum ix

Liber vndecimus de aere et passionibꝫ eius.

De igne ꝑpēdiculari. Cap̄. j
De ventis in generali ij
De vento orientali subsolano. capitulum iij
De nubibus. capitulum. iiij
De yride. capitulum v
De rore. capitulum vj.
De pluuia. capitulum vij.
De gutta. capitulum viij
De pruina. capitulum ix.
De grandine. capitulum x.
De niue. capitulum xj
De nebula. capitulum xij.
De tonitruo xiij.
De choruscatione xiiij
De fulmine xv
De aura xvj

Liber duodecimus d̄ auibus in generali ⁊ in speciali.

De aquila. Capitulum j.
De accipitre. capitulum ij
De alieto. capitulum iij
De apibus. capitulum iiij
De bubone. capitulum v
De columba. capitulum. vj.
De coturnicibus vij
De ciconia viij
De cornice ix
De coruo x.
De cigno xj
De culice xij
De cicada xiij
De fenice xiiij.
De grue xv
De gallo xvj
De gallo gallinacio xvij
De gallina xviij
De griphe xix.
De herodio xx
De yrundine xxj
De kaladrio xxij
De laro. capitulum xxiij
De locusta xxiiij.
De mergulo xxv
De miluo. capitulum xxvj
De nicticorace xxvij
De onocrotalo xxviij
De pellicano xxix
De perdice xxx
De pauone xxxj.
De passeribus xxxij.
De strutione xxxiij
De turture xxxiiij
De vulture xxxv
De vlula xxxvj
De vpupa xxxvij
De vespertilione xxxviij

Liber decimustertius de aqua et eius ornatu.

De puteo. Capitulum j.
De fluuio. capitulum ij
De amne. capitulum iij
De gion q̄ et nilus d̄r iiij.
De tigri v.

De euphrate vj
De dorice.capitulum vij
De iordane.capitulum.viij.
De gazan.capitulum ix
De lacu in generali x
De aspalti.capitulum xj.
De lacu tyberiadis xij.
De stagno genesar.Cap̄.xiij
De piscina.capitulum.xiiij.
De riuo.capitulum xv.
De fluctu.capitulum xvj
De gurgite.capitulum.xvij.
De tramite..capituluz.xviij
De alluuione.capituluz.xix
De abysso.capitulum xx
De mari.capitulum xxj
De mari magno siue medi/
terraneo.capitulum xxij.
De pelago.capitulum.xxiij.
De gutta.capitulum xxiiij
De spuma.capitulum xxv
De piscib9.capitulum xxvj

Liber decimusquartus d̄
terra et partibus eius

De terra. Capitulum p̄mū.
De monte.capitulum ij.
De ararath.capitulum iij
De bethel.capitulum iiij
De caucaso.capitulum v
De hebal.capitulum vj
De hermon.capitulum.vij.
De hebron.capitulum.viij.
De montibus ethiopie ix
De ethna.capitulum x
De monte esau xj
De monte effraim xij
De monte phasga xiij
De monte gosor xiiij
De monte galaad xv
De monte garisim xvj
De monte gelboe xvij
De monte golgata xviij.
De gaas.capitulum xix
De monte ephron xx.
De montibus israhel xxj
De montib9 yperboreis.xxij
De carmelo.capituluz.xxiij.
De libano.capitulum.xxiiij.
De moria.capitulum xxv.
De nebo.capitulum xxvj
De hor.Capitulum xxvij.
De oliueto.capl'um xxviij
De olimpo.capitulum.xxix.
De oreb.capitulum xxx
De parnaso.capitulum.xxxj
De alpib9.capitulum xxxij.
De rupib9.capitulum.xxxiij
De sophora.capl'um.xxxiiij.
De segor.capitulum xxxv
De monte synai xxxvj.
De monte syon xxxvij.
De selmon xxxviij
De monte sophin xxxix
De monte seon.capl'm xl
De monte semeron xlj
De monte seir.capl'm xlij.
De monte tabor.capl'm.xliij
De ziph.capitulum xliiij
De collib9.capitulum xlv
De valle.capitulum xlvj.
De campo.capitulum.xlvij
De agro.capitulum xlviij
De predio.capitulum xlix
De prato.capitulum l.
De deserto.capitulum lj
De heremo.capitulum lij
De antro.capitulum liij
De fossa.capitulum liiij
De spelunca.capitulum lv.
De cauerna.capitulum.lvj.

Liber decimusquintus d̄
prouincijs

De orbe.Capitulum j
De asia.capitulum ij
De assiria.capitulum iij
De arabia.capitulum iiij.
De armenia.capitulum v.
De aradia.capitulum vj
De albania.capitulum.vij.
De attica.capitulum viij.
De achaia.capitulum ix.
De archadia.capitulum x
De alania.capitulum xj
De amazonia.capituluz.xij
De alemannia.capitulū.xiij
De anglia.capitulum xiiij.
De aquitania.capl'm xv
De andegauia.capl'm xvj
De aluernia.capitulū xvij.
De apulia.capitulum.xviij.
De africa.capitulum xix
De asturia.capitulum xx
De arrogonia.capitulū.xxj.
De babilonia.capl'um xxij
De bactria.capitulum xxiij
De braciana.capitulū xxiiij
De brabancia.capitulū.xxv
De belgica.capitulum.xxvj
De bithinia.capitulū.xxvij.
De britānia.capitulū.xxviij.
De boecia.capitulum xx.x.
De bohemia.capl'm xxx.
De burgundia.capl'm xxxj.
De capadocia.capl'm xxxij.
De chaldea.capl'um xxxiij
De cedar.capitulum.xxxiiij.
De cancia.capitulum.xxxv.
De canthabria xxxvj
De chananea xxxvij
De campania xxxviij.
De cauda.capitulum xxxix
De cilicia.capitulum xl
De cipros.capitulum xlj
De creta.capitulum xlij
De cicladibus xliij
De choa que alio nomine di
citur choes.capituluz.xliiij.
De corsica.capitulum xlv
De dalmacia.capituluz.xlvj
De dacia.capitulum xlvij
De delo.capitulum xlviij.
De dedan.capitulum xlix.
De europa.capitulum l.
De eulath.capitulum lj
De ethiopia.capl'm lij
De egypto.capitulum liij
De ellade.capitulum liiij.
De eola.capitulum lv
De franconia.capl'm lvj
De francia.capitulum lvij
De flandria.capl'm lviij.
De fenicis prouincia lix.
De frigia.capitulum lx.
De frisia.capitulum lxj
De fortunarum insulis.Ca
pitulum lxij
De galilea.capitulum lxiij.
De galacia.capitulū lxiiij
De gallicia.capl'm lxv
De gallia.capitulū lxvj.
De gadis insula lxvij

Nota hq 15 libri sm a.b.c. ponunt

De grecia.capitulum lxviij
De getulia.capitulum lxix
De gorgonibus lxx
De gothia lxxj
De guido lxxij.
De india lxxiij.
De ircania lxxiiij
De ydumea lxxv.
De iudea lxxvj
De iberia lxxvij
De ytalia lxviij
De hispania lxxix
De ibernia lxxx.
De icaria lxxxj
De insula in salo sita. Capitulum lxxxij.
De kartbagine lxxxiij
De karintbia lxxxiiij
De korsica lxxxv.
De lacedemonia lxxxvj.
De lectonia lxxxvij
De liuonia lxxxviij.
De licia lxxxix
De lidda xc.
De libia xcj
De lotboringia xcij
De lusitbania xciij
De mauritania xciiij.
De macedonia xcv.
De magnesia xcvj.
De mesia xcvij
De mesopotamia xcviij.
De media xcix
De melos c.
De midia cj
De missena cij
De mitbilene ciij
De nabatbea ciiij
De norwegia cv.
De normannia cvj.
De numedia cvij
De narbonensi prouincia. Capitulum cviij.
De ophir cix.
De olandia cx
De orcada cxj
De paradiso cxij
De parthia cxiij
De palestina cxiiij.
De pamphilia cxv
De pannnonia que etiã vngaria appellatur. Capitulum cxvj
De paron cxvij.
De pentapoli cxviij
De persida cxix
De pirenca cxx.
De pigmea cxxj
De pictauia cxxij
De picardia cxxiij
De ramathea cxxiiij
De reucia cxxv.
De riualia cxxvj
De rincouia cxxvij.
De romana prouincia. Capitulum cxxviij
De romania cxxix
De rodo cxxx
De rutbia cxxxj.
De sabea cxxxij
De samaria cxxxiij
De sambia cxxxiiij
De sabaudia cxxxv
De sardinia cxxxvj
De sarmatba cxxxvij
De samo cxxxviij
De saxonia cxxxix
De sclauia cxl.
De sparciata cxlj
De sere cxlij.
De selandia cxliij
De semigallia cxliij.
De senonensi cxlv.
De siria cxlvj.
De sicbima cxlvij
De scitia cxlviij
De sicionia cxlix.
De sicilia cl
De sirtbibus cli.
De scocia clij
De suecia cliij.
De sueuia cliiij.
De thanatos clv
De taprobana clvj.
De tracia clvij
De traconitida clviij
De tbessalia clix
De tenedos clx
De tbile clxj.
De tripolitana clxij
De trogodea clxiij
De troiana clxiiij
De tuscia clxv
De tburingia clxvj.
De tburonia clxvij
De wasconia clxviij.
De venecia clxix
De westualia clxx.
De vironia clxxj
De winlandia clxxij.
De vitria clxxiij.
De yselandia clxxiiij.
De zeugia clxxv

Liber decimusseptus de lapidibus preciosis & metallo, Nota

De arena Capitulum primum.
De argilla ij.
De alabastro iij
De auro iiij
De auricalco v
De auripigmento vj
De argento vij
De argentoniuo viij
De adamante ix
De ametisto x
De achate xj.
De abestone xij.
De absicto xiij.
De alabandina xiiij
De argirite xv
De astrione xvj.
De allectoria xvij
De asterite xviij.
De amatide xix
De bitumine xx
De berillo xxj
De calculo xxij
De cote xxiij
De calce xxiiij
De cemento xxv.
De carbunculo xxvj
De crisopraso xxvij
De calcedonio xxviij
De crisolito xxix
De celidonio xxx
De cristallo xxxj
De ceraunio xxxij.
De corallo xxxiij
De corneolo xxxiiij
De dyonisio xxxv
De dyadoco xxxvj

De ere. capitulum cxxvij
De electro cxxvij.
De echite cxxix
De emathite cl
De elitropia cli
De enidro clij.
De episte cliij
De exoliceto cliij.
De ferro clv
De ferrugine clvj
De gleba clvij
De gemma clviij
De gagate clix
De galactile l
De gelacia lj.
De geratice lij
De iaspide liij
De iacincto liij
De yride lv
De ienia lvj
De kame lvij
De kabzate lviij
De kalcophano lix.
De ligurio lx
De liparea lxj.
De margarita lxij
De magnete lxiij
De melonite lxiij
De menophite lxv
De mirite lxvj
De medo lxvij
De merochite lxviij
De marmore lxix.
De nitro lxx
De noset lxxj
De onichino lxxij
De optallio lxxiij
De onite lxxiij.
De petra lxxv
De pario lxxvj
De prasio lxxvij
De pirite lxxviij
De pionite lxxix
De pantero lxxx
De plumbo lxxxj
De puluere lxxxij
De quirin lxxxiij.
De quandros lxxxiij
De rabei lxxxv.
De rostein lxxxvj
De sapbiro lxxxvij
De smaragdo lxxxviij
De sardio lxxxix
De sardonice xc
De sole xcj
De silenite xcij
De stanno xciij
De sulpbure xciij.
De sale xcv
De topasio xcvj.
De turcboge xcvij
De terra sigillata xcviij
De tartaro xcix
De vitro c.
De ydacbite cj
De yerarchite cij
De zimiech ciij
De zignite ciiij

Liber decimusseptimus de arboribus et herbis et eorum proprietatibus

De arbore. Capitulum j
De arbore aromatica ij
De amigdalo iij
De abiete iiij.
De aloa v
De aloe vj.
De arundine vij
De amomo viij
De aneto ix.
De anisо x.
De abſinthio xj
De apio xij
De aristologia xiij.
De agnocasto xv
De artemesia xvj
De auena xvij.
De balsamo xviij.
De bdellio xix.
De buxo xx
De balaustia xxj
De beta xxij
De cedro xxiij
De cipresso xxiiij
De cipro xxv
De cinamomo xxvj
De casia xxvij
De casia fistula xxviij
De calamo xxix
De calamo vsuali xxx
De calamo scripturali xxxj
De cappare xxxij
De cardamomo xxxiij
De calamento xxxiiij.
De carice xxxv
De carduo xxxvj.
De carica xxxvij.
De cimino xxxviij
De coriandro xxxix.
De coloquitida xl
De croco xlj
De cepa xlij
De cepe xliij
De cucumere xliiij.
De cucurbita xlv
De celidonia xlvj.
De centaurea xlvij
De daphni xlviij
De dipranno xlix.
De draconica l
De draganto lj
De ebeno lij
De edera liij
De elitropio liiij.
De elleboro lv
De esula lvj
De eruca lvij
De enula lviij
De epithimo lix
De ebullo lx
De fico lxj
De fraxino lxij
De fago lxiij.
De faba lxiiij
De frumento lxv
De farre lxvj.
De farina lxvij
De fermento lxviij
De fumo terre lxix
De feniculo lxx
De ferula lxxj
De feno lxxij.
De flagellis lxxiij.
De fructu lxxiiij
De germine. capitulū lxxv
De gramine. capitulū lxxvj
De galbano. capl'm lxxvij
De gutta. capitulum. lxxviij
De gariophilis lxxix
De genesta. capl'm lxxx.
De grano. capitulum lxxxj
De gith. capitulum lxxxij.
De ilice. capitulum lxxxiij
De iunipero. capl'm lxxxiiij
De ysopo. capitulum lxxxv.

De iacincto. capitulū. lxxxvj
De iusquiamo lxxxvij
De castanea lxxxviij
De lauro lxxxix
De lentisco xc.
De lilio xcj
De lactuca xcij
De lapa xciij.
De lappate xciiij
De legumine xcv
De lente xcvi.
De lino xcvij
De malo xcviij.
De malogranato xcix
De mozo. capitulum c
De mirto cj
De mirra cij
De mirro ciij.
De mandragoza ciiij.
De milio cv.
De menta cvj
De malua cvij.
De nuce cviij
De nuce auellana cix
De nardo cx
De olea cxj
De oleo cxij
De oleastro cxiij.
De olere cxiiij
De ozdeo cxv
De palma cxvj
De palmite cxvij
De propagine cxviij
De platano cxix.
De populo cxx.
De pino cxxj.
De pinea cxxij
De pice cxxiij
De piro cxxiiij.
De pruno cxxv
De papiro cxxvi
De paliuro cxxvij
De papauere cxxviij
De plantagine cxxix
De petrosilino cxxx.
De pipere cxxxj
De pulegio cxxxij
De porro cxxxiij
De quercu cxxxiiij
De quisquilijs cxxxv
De rosa cxxxvj
De radice cxxxvij
De ramno cxxxviij
De resina cxxxix
De rubo cxl.
De ruta cxlj.
De saltu et ei⁹ pprietatib⁹ cxlij
De salice cxliij.
De sambuco cxliiij
De saliunca cxlv.
De stacte cxlvj
De storace cxlvij
De sicomozo cxlviij
De spina cxlix
De lignis sethim cl.
De sentice clj
De sepe clij
De sude- cliij
De siliqua cliiij
De sinapi clv
De semine clvj
De stipula clvij
De simila clviij.
De scopa clix.
De stuppa clx.
De taxo clxj
De tabula clxij
De trabe clxiij
De therebintho clxiiij
De thina clxv
De tirso clxvj
De tigno clxvij
De trinco clxviij
De tisana clxix
De tribulo clxx.
De thimo clxxj
De thimiamate clxxij
De thure clxxiij.
De vimine clxxiiij
De virga clxxv
De virgulto clxxvj
De vite clxxvij.
De vite agresti clxxviij.
De vitulamine clxxix.
De vinca clxxx.
De vua clxxxj
De vua immatura clxxxij
De vuapassa clxxxiij
De vino clxxxiiij
De vino rubeo clxxxv
De vino nouo clxxxvj
De vino condito clxxxvij.
De vino acetoso clxxxviij
De vinacio clxxxix
De vinaria cxc.
De viola cxcj.
De vlmo cxcij
De vrtica cxciij.
De zizania cxciiij
De zinzibere cxcv.
De zeduario cxcvj
De zucaro cxcvij

Liber decimus octauus de animalibus primo in generali.

De animalib⁹ i speciali j.
De ariete. capitulum ij
De agno. capitulum iij.
De agno agniculo iiij
De agna. capitulum v
De apro. capitulum vj
De asino. capitulum vij.
De anguc. capitulum viij
De aspide. capitulum ix
De aranea. capitulum x
De ape. capitulum xj
De boue. capitulum xij.
De bubulco. capitulum xiij.
De bubalo. capitulum xiiij.
De basiliscо. capitulum xv
De botrace. capitulum xvj
De bufone. Jbidem
De bombice. capitulum. xvij
De camelis. capitulū. xviij.
De camelopardo xix
De cameleonte xx.
De capzea. capitulum xxj
De capzeolo. capitulum. xxij
De capza. capitulum xxiij.
De cane. capitulum xxiiij.
De caniculo. capitulum. xxv
De alijs ꝓpetatib⁹ canū. xxvj
De catulis. capitulum xxvij
De castoze. capitulum. xxviij
De ceruo. capitulum xxix.
De ceraste. capitulum xxx.
De cozno. capitulum xxxj.
De cocodrillo xxxij.
De colubzo xxxiij
De damula xxxiiij.
De dzomedario xxxv.
De dipsade xxxvj
De draconе xxxvij.
De equo xxxviij
De equa xxxix
De poledro xl.

De elephante xlj
De naso elephantis xlij
De elephantibus xliij
De bedo xliij
De cruca xlv
De faunis et satiris xlvj
De feminis xlvij
De fetante xlviij
De fetu xlix
De ficario l.
De formica lj
De formicaleone lij
De fuco liij
De gripbe liiij
De glire lv
De grillo lvj
De binnulo lvij
De birco lviij
De biena lix
De bericio lx
De berinacio lxj
De iuuenca lxij
De leone lxiij.
De leena lxiiij
De leopardo lxv
De lepore lxvj
De lince lxvij.
De limace lxviij
De lupo lxix.
De mulo lxx
De mure lxxj
De mustela lxxij
De migali lxxiij
De murilego lxxiiij.
De noctiluca lxxv
De onagro lxxvj
De onocentauro lxxvij.
De onice lxxviij
De oue lxxix
De panthera lxxx
De pardo lxxxj.
De pilosis lxxxij
De pigargo lxxxiij
De pigmeis lxxxiiij
De porco lxxxv
De pediculo lxxxvj
De pulice lxxxvij.
De rinoceronte lxxxviij.
De rana lxxxix.
De salamandra xc
De sanguisuga xcj
De stellione xcij
De serpente xciij.
De simea xciiij
De sirena xcv
De scorpione xcvj.
De sue xcvij
De thauro xcviij.
De tragelapbo xcix
De talpa c
De taxo cj
De tigride cij
De tinea ciij
De teredine ciiij
De testudine cv.
De tortuca cvj.
De vacca cvij
De vacca agresti cviij
De vitulo cix.
De vrso cx
De vrsa cxj
De vulpe cxij
De verme cxiij
De vermiculo cxiiij.
De vipera cxv

Liber decimusnonus de coloribus odoribus saporibus et liquoribus. 17 liber

De materia coloris j.
De materia coloris nigri. ij.
De generatõe colorũ albi. iij
De gradibus inter albedinẽ et nigredinem iiij.
De actõe calidi et frigidi v
De speciebꝫ colorũ ꝙt sunt vj
De opinione illorũ ꝙ ponunt lucẽ esse de subꝫa coloris vij.
De coloris mutatione viij
De colore in oculis ix.
De coloribꝫ in ꝑticulari x
De colore glauco⁊ flauo xj.
De pallido colore xij.
De rubeo colore xiij
De croceo colore xiiij
De colore croceo xv
De colore minio xvj.
De puniceo colore xvij
De viridi colore xviij
De colore liuido xix
De colore liuido xx.
De colore indico xxj
De nigredine xxij.
De sinopi xxiij.
De sirico xxiiij.
De minio xxv
De cinobrio xxvj
De prassino xxvij.
De sandaracha xxviij
De arsenico xxix
De occa xxx.
De indaco xxxj
De atramento xxxij.
De melino colore xxxiij.
De stibio xxxiiij
De ceruſa xxxv
De purpurea xxxvj.
De odore xxxvij
De effectu odorũ xxxviij
De fetore xxxix
De sapore xl
De pura dulcedine et eius effectu xlj
De sapore dulci xlij.
De sapore vnctuoso xliij
De sapore salso xliiij
De sapore amaro xlv
De sapore acuto xlvj
De sapore acetoso xlvij.
De sapore pontico xlviij.
De sapore stiptico xlix.
De sapore insipido l
De liquore lj.
De liquore in speciali⁊ ꝓmo de melle lij.
De fauo liij.
De mulso liiij
De medone lv
De clareto lvj
De pigmento lvij
De oximelle lviij.
De cera lix
De cereo lx
De lacte lxj
De lacte camelino lxij
De lacte vaccino lxiij.
De lacte caprino lxiiij.
De lacte pecorino lxv
De lacte asinino lxvj
De lacte caballino lxvij
De lacte porcino lxviij
De lacte animalium lxix.
De sero lxx
De butiro lxxj.
De caseo lxxij
De veteri caseo lxxiij

De coagulo lxxiiij
De diuersis ꝟtutibꝫ reꝝ lxxv
De putredine lxxvj
De ouis et eius proprietati/
bus lxxvij
De ouis aspidum lxxviij.
De ouis aranearum lxxix
De ouis aquilarum lxxx
De ouis anserum lxxxj
De ouis anetarum lxxxij.
De ouis alaudarum lxxxiij
De ouis bubonum lxxxiiij
De ouis coruorum lxxxv
De ouis cignorum lxxxvj
De ouis cocodrilloꝝ. lxxxvij
De ouis columbarũ. lxxxviij
De ouis colubri lxxxix
De ouis draconum xc.
De ouis herodioꝝ xcj.
De ouis formicarum xcij
De ouis gruum xciij.
De ouis gripbum xciiij.
De ouis gallinarum xcv
De ouis yrundinum xcvj.
De ouis cancrorum xcvij.
De ouis locustarum xcviij
De ouis lacertarum xcix.
De ouis milui c.
De ouis merguli cj.
De ouis nisi cij
De ouis coturnicis ciij.
De ouis onocrotali ciiij.
De ouis pauonis cv
De ouis perdicis cvj
De ouis passerum cvij.
De ouis quistule cviij
De ouis rinatricis cix
De ouis strucionis cx.
De ouis turturis cxj
De ouis vpupe cxij.
De ouis vulturis cxiij
De numero põdere et mẽsu/
ra. ⁊ ꝑmo de vnitate cxiiij.
De dualitate cxv
De numero ternario cxvj.
De nũero quaternario. cxvij
De quinario cxviij
De senario cxix.
De septenario cxx
De octonario cxxj.
De nouenario cxxij
De denario cxxiij
De nũero diminuto cxxiiij
De secũda diuisione totius
numeri cxxv
De tertia diuisione toti⁹ nu/
meri cxxvj
De mẽsura ⁊ põdere cxxvij
De figura trianguli cxxviij
De mensura corpoꝝ. cxxix.
De mẽsura spacij local' cxxx
De ponderibus cxxxj
De modulatõe cant⁹ cxxxij
De tuba cxxxiij
De buccina cxxxiiij.
De tibia cxxxv
De calamo cxxxvj
De sambuca cxxxvij
De simphonia cxxxviij
De armoniaca cxxxix
De timpano cxl
De cithara cxlj
De psalterio cxlij
De lira cxliij
De cimbalo cxliiij
De sistro cxlv
De tintinabulo cxlvj.

Expliciũt tituli librorũ et capituloꝝ Bartholomei anglici de ꝓprietatibus rerum.

d mẽsura, põdere,

d mũo, põdere, mẽsura,

Utores de quor scpt; hic tractat sunt isti

Augustinus
Adamancius
Alcuinus
Ambrosius
Anselmus
Basilius
Beda
Bernardus
Cyprianus
Chrysostomus
Damasus
Damascenus
Dyonisius
Esicius
Eusebius
Elpicras
Fulgentius
Gregorius
Gilbertus
Haymo
Jeronimus
Isidorus
Innocentius
Leo papa
Michael scotus.
Nazanzenus
Origenes
Orosius
Petrus
Pamphilus
Patricius
Rabanus
Rupertus linconiensis
Richardus de sancto vic.
Symon corñ.
Stephanus
Strabus

Inter philosophos autez hi sunt autores

Aristoteles
Auicenna
Auerrois
Algazel
Appollonius
Alfredus anglicus
Asclepides magus
Boecius
Licero
Latho
Constantinus medicus
Demostenes
Democritus
Dyascorides
Donatus grammaticus
Eraclitus
Epitinus
Euclides
Egidius medicus
Halienus medicus
Haly medicus
Jorat caldeus
Jpartus
Juuenalis
Johannicius
Kaliptus grecus siue atheni ensis
Leucippus
Macrobius
Marcianus
Mercurius
Miselath astrologus
Minus delphicus
Ouidius
Oribasius medicus
Papias
Plato
Philiologus
Platearius medicus
Plautus medicus
Persius
Plinius iunior
Priscianus
Pitagoras
Plotinus
Rasis
Rufus medicus
Salustius
Salernitanus
Scipio africanus
Secundus philosophus
Seneca
Solinus
Symonides
Termegistus
Theophrastus
Titus liuius
Tullius
Theophilus de vinis
Ptholomeus
Varro
Virgilius
Vuguitio pisanus
Uuilhelmus conhes
Ypocras
Jsaac
Zeno
Zoroastes magus
Albumazar

Jstor et multor aliorñ in istis libellis verba in diuers locis summatim et breuit recitantur vt patere potest diligenter intuenti.

Prohemium huius libri.

Prohemium de proprietatibꝫ rerum fratris Bartholomei anglici de ordine fratruꝫ minoꝝ incipit.

Cum proprietates rerū sequat̄ substātias ꝑm distinctionem et ordinem substātiaꝝ erit ordo ⁊ distinctio ꝓpetatū de q̄bꝫ adiutorio diuīoē p̄sens opusculum cōpilatuꝫ. vtile mihi et forsitan aliis q̄ naturas reꝝ ⁊ ꝓpetates ꝑ sctōꝝ libros necnō ⁊ phoꝝ dispsas nō cognouer̄t ad intelligēda enigmata scripturaꝝ q̄ sub simbol̄ ⁊ figuris ꝓprietatū reꝝ naturaliū ⁊ artificialium a spūsctō sunt tradite ⁊ velate quemadmodū oñdit btūs Dionysiꝰ in hierarchia angelica circa p̄ncipiū dicēs. Nō est aliter nob̄ possibile lucere diuinū radiuꝫ nisi varietate sacroꝝ velaminū anagogice circūuelatum. qm̄ impossibile est animo nr̄o ad immaterialem celestiū hierarchiaꝝ ascēdere ꝯtēplatōꝫ nisi ea q̄ ꝑm ip̄m est materiali māuductione vtat̄. ⁊ cetera. q̄si diceret. Nō p̄t animꝰ nr̄ ad inuisibiliū ꝯtēplatōem ascēdere nisi ꝑ visibiliū ꝯsideratōem dirigat̄. Inuisibilia em̄ dei ꝑ ea q̄ facta sunt intellecta ꝯspiciunt̄. vt dicit apl̄us. Et ideo theologia ꝓuide sacris ⁊ poeticis informatōibꝫ vsa est. vt ⁊ rerū visibilium sil̄itudinibꝫ allegorice locutōes ⁊ mystici intellectꝰ trāsumptōes forment̄ et sic carnalibꝫ ⁊ visibilibꝫ spūalia ⁊ inuisibilia coaptentur.

Huiꝰ rei gr̄a p̄ñs efficio opusculū ad edificatōem domꝰ dñi q̄ est deꝰ gloriosus sublimis ⁊ bñdictꝰ in scl̄a sclōꝝ. In q̄ agit̄ de quibusdam ꝓprietatibꝫ reꝝ naturaliū quarū alia est incorporea alia corporea. Et p̄mo de proprietatibꝫ substantie incorporee ꝑm sui differentias quaꝝ alia est corpori vnibilis vt aīa rōnalis sensibilis ⁊ vegetabil̄. alia nō vnibil̄ corpori vt angelꝰ. Et angeloꝝ alij sunt boni. alij mali. In bonis vero angelis est ordo ꝑm trinā multiplicatiōeꝫ trinitat̄. vnde a beato Dionysio distinguunt̄ tres hierarchie celestes quaꝝ quelibet triū ordinū ꝯtinet dispositiones. Nouēdecim itaq̄ sunt de q̄bꝫ ī hoc opusculo adiuuāte deo ꝑ ordinē est agēduꝫ. et h̄ tam in cōmuni q̄ꝫ in spēali. Primo igitur agit̄ de deo ⁊ noībꝫ diuinis. q̄ dicūtur de deo vel quo ad essentiā. vel ꝑsonam siue q̄ ad effectū siue appropriatōem. Secūdo de proprietatibꝫ angeloꝝ tam bonoꝝ q̄ꝫ maloꝝ ī generali ⁊ speciali. Tertio de ꝓprietatibꝫ anime rōnalis quo ad nature sue simplicitateꝫ. et q̄ ad viriū suaꝝ diuersitateꝫ. ⁊ de eiꝰ vnione et opatione in corpe ꝓut ꝯfert ei formā ⁊ perfectionē. Quarto de ꝓprietatibꝫ substātie corporee. scꝫ de elemētis ⁊ elemētaribꝫ qualitatibꝫ. ex quibꝫ componit̄ om̄e corpꝰ. et d̄ quattuor humoribꝫ ex q̄bꝫ componūt̄ corpa tam hoīm q̄ꝫ brutoꝝ. Quinto de hoīs corpe ⁊ singulis eiꝰ ꝑtibꝫ. de quibꝫ sacra scp̄tura fac̄ mētionē. Sexto de etatibꝫ. Septimo de infirmitatibꝫ ⁊ venenis. Octauo de mūdo et corporibꝫ celestibꝫ. Nono de tpe et ꝑtibꝫ tempis Decimo de materia ⁊ forma ⁊ eaꝝ ꝓprietatibus ⁊ elemēt̄. Undecimo de aere ⁊ passionibus eiꝰ. Duodecimo de auibꝫ in generali et ī speciali. Tertiodecimo de aquis ⁊ eiꝰ differētijs et ornatu scꝫ de piscibꝫ. Quartodecimo de terra ⁊ eiꝰ ꝑtibus. Quintodecimo de prouintijs. Decimosexto de lapidibꝫ et metallis Decimoseptimo de herbis ⁊ plantis. Decīo octauo de animalibꝫ. Decimonono de accidentibꝫ scilꝫ de coloribꝫ saporibꝫ ⁊c̄. In istis xix. libellulis reꝝ naturaliū ꝓprietates sūmatim et breuiter ꝯtinent̄ prout ad manꝰ meas spice q̄ effugerūt manꝰ metentiū ꝑtingere potuerūt. In quibus de meo pauca vel quasi nulla apposui. sed om̄ia q̄ dicent̄ de libris autenticis sanctoꝝ ⁊ phoꝝ excipiēs sub breui h̄ compendio pariter cōpilaui. sic̄ ꝑ singl̄os titulos poterit legentiū industria experiri.

Incipit liber p̄mus de proprietatibus rerum venerabilis fratris Bartholomei anglici.

De proprietatibus itaq̄ ⁊ naturis rerū tam spūaliū q̄ꝫ corpaliū elucidare aliq̄ cupiētes ab illo sumamus exordiū q̄ est alpha et o. p̄ncipiū ⁊ finis oīm bonoꝝ. In p̄ncipio patr̄ luminū a quo ꝓcedit om̄e datū optimū ⁊ om̄e donū ꝑfectū implorātes auxiliū. vt ille q̄ illuminat omnē hoīeꝫ venientē in hūc mūdū ⁊ reuelat ꝓfunda de tenebris ⁊ abscōdita ꝓducit ī lucē. Huic opusculo qd̄ ad ip̄iꝰ laudē ⁊ legētiū vtilitatē de diuers̄ ⁊ sctōꝝ phoꝝ dict̄ nō sine labore recolligere iam incepi. felicē dignet̄ impēdere ꝯsummationem.

Unus immẽsus ⁊ incõmutabil' dr dicit.

Capitulum primum

Et igit vt dicit Innocẽti⁹. iij. solus et verus dr eterni⁹. imẽsus. incõmutabil'. oĩpotẽs et ineffabil' pr ⁊ fili⁹ et spũsctũs. tres q̃dem psone. sz vna essentia suba vel nata simplex omino. pr a nullo. fili⁹ a pre. spũsctũs ab vtroq; absq; initio et fine. pr generãs. fili⁹ nascẽs. spũsctũs a pre ⁊ filio pcedens. De tres psone sunt substãtiales. coeẽne. oipotẽtes. coeq̃les vnũ vniuersoz pncipiũ. creator oĩm visibiliũ ⁊ inuisibiliuz spũaliũ ⁊ corpaliũ creaturaz. q̃ sua ꝑtute oipotẽti fil' ab initio tpis vtrãq; pdidit creaturaz videlz angelicã ⁊ mũdanã. ac deinde hũanã ꝙsti cõmunẽ exspũ ⁊ corpe pstitutã Ducusq; Innocenti⁹. extra de sum. trini. c. j.

De essentie vnitate ⁊ psonaz pluralitate

Capitulum secundum

Hec aũt sctã trinitas ꝑm cõem eẽntiã est idiuidua ⁊ ꝑm psonales ꝓpietates est discreta i nata sue simplicitate nõ admittẽs diuisionẽ nec in psonali ꝓpietate recipiẽs vnitatẽ. Sz sp in eẽntia vnitas. ⁊ ĩ psonis pluralitas inuenit. a q̃ ois ꝙfusioz mutua cõmixtio remouet. qr cũ ali⁹ sit pr. ali⁹ filius. ali⁹ spũsctũs. pr nõ poterit esse fili⁹ neq; spũsctũs. sic nec ecõuerso. spũsanct⁹ non ꝓt esse pr vel fili⁹. nec fili⁹ pr vel spũsanct⁹. Sz quilibet istoz est vna essentia vel nata q̃ sola est vniuersoz pncipiũ ꝓter qd nõ est aliũ reperire. ⁊ h essentia neq; ẽ generãs neq; genera nata neq; pcedens. Sz est pr q̃ generat et filius q̃ gignit. ⁊ spũsanct⁹ q̃ pcedit vt simplr distinctio sit in psonis ⁊ in nata vnitas teneat. Uñ lz ali⁹ sit pater ali⁹ fili⁹ ali⁹ spũsanctus. non tñ aliud. sed id qd est pr est fili⁹ ⁊ spũsãctus. Pater ꝙ generando totã subaz suã ei dedit sine diuisione. ⁊ tñ totum retinuit sine diminutione. ⁊ sic vna ⁊ eadem res est pater gignens ⁊ fili⁹ nascens ⁊ spũsanct⁹ ab vtroq; pcedens. Ducusq; Innocenti⁹. iij. extra. vbi supra de sum. trini. c. j.

Q̃ q̃cq̃d dr de deo aut est essentia aut notio aut persona.

Capitulum tertium

Que aũt dicta ⁊ dicenda clarius eluescant notandũ est iuxta sanctoz traditõem. q̃ q̃cq̃d in deo est aut de deo dr aut est essentia aut notio aut psona. vna ẽ ei indiuisibil' eẽntia. psone tres. ⁊ he tres psone sunt vna eẽntia ⁊ vn⁹ deus. et q̃libet eaz ẽ vna eẽntia ⁊ vnus dr. Pater a nullo. filius a pre nascendo. spũsanct⁹ a pre ꝑ filiũ procedendo. pater filium generat. fili⁹ gignit. ⁊ pater cum filio spũsanctũ spirant. ⁊ q̃ fili⁹ spũsanctuz spirat h dr a pre. Quicq̃d eñ psona dr vel facit. h habet a psona a qua est Et iõo qr fili⁹ est a pre ab ipso oĩa dr. ⁊ qr spiritus sanct⁹ est a pre ⁊ filio ideo dr q̃d dr cõmunit ab vtroq;. sed ꝑpter hmõi nascibilitatẽ vel ꝑcessionabilitatẽ pater non est maioz nascẽte vel spũsancto pcedente. quia veritas diuine essentie equaliter est in ipsis et ĩ pre. Hec oĩa habent a Boecio in libro de trinitate. et ab Hugone ⁊ etiã Augustino et Richardo.

De notionibus.

Capitulum quartũ

Notiones aũt sunt q̃cq; ꝑm Hugonẽ et Augustinuz. sz paternitas. innascibilitas. filiatio. processio. ⁊ cõmunis spiratio. Et dicunt h q̃cq; aliq̃ notões. qr notificant psonas. aliq̃ distinctiões. qr psonas distinguũt. aliq̃ relatões. qr ꝑ ipas q̃cq; psone ad seinuicem referunt. Dicũtur etiam ꝓpietates. qr psonis ꝓpie insunt Istaz aũt notionũ tres dicunt psonales ꝓpietates. sz paternitas. filiatio. processio. eo sz q̃ personas faciũt. nam istarũ q̃cq; notionũ tres sunt patris. sz innascibilitas. paternitas. et communis spiratio. ⁊ due filiũ. sz filiatio et cõmunis spiratio. vna ꝙ spũsancto tm. sz processio. nec aliq̃d dr ꝛogat spũsancto q̃ tm habet vnã notionẽ. neq; filio superexcrescit q̃ habet duas. nec pater maioz est alijs psonis duab; q̃uis trib; notionib; speãliter ab alijs discernat. Regulariter eñ de istis notionib; tenendum est q̃ nulla de alia ꝓdicat et q̃ q̃libet est diuina essentia et vnus dr ⁊ vna eẽntia Itẽ nll'a notio inest diuine eẽntie sz tm ꝑ psone. quia essentia nec distinguit nec distinguitur. sed sole psone ab inuicẽ distinguũt.

Q̃ deus cognoscitur in suo effectu

Capitulum. quintum.

Quãuis aũt diuina essentia a mortalibus non potest cognosci a plenũ neq; comꝓhendi hic ĩ via. cognoscitur tñ in suo effectu in q̃ntum est omniũ pncipiũ siue causa. qr deum esse vix insipiẽs dubitat. et tñ q̃d sit ꝑm maiestatis magnitudinẽ nullius creature intelligentia inuestigat. vt dicẽ Damas. Et ideo positiue nõ ꝓt cognosci nisi ꝑ effectum suoz operũ q̃uis ꝓpiue ⁊ p abnegatõez multifoꝛmiter in scripturis describatur et nominetur.

Quid notificēt noīa de deo. Ca. VI.

ADeuidentiā aūt nominū q̄ nob deū manifestāt aliq̄lit̄ notandū est ī qua dā simplici ꝛ rudi ꝓsideratōne. q̄ oē nomē dictū de deo aut notificat eēntiaz aut notionē. aut ꝓsonā. Hā nomīa q̄ notificant essentiā dicūt essentialia. q̄ ꝓsonā ꝓsonalia. q̄ notiones notionalia. Nomē aūt essentiale sonat in q̄d ꝛ p̄dicat in q̄d. ꝓsonale significat quē et p̄dicat ī quē. Notionale ꝙ nomē sonat ī quā ꝛ p̄dicat in quā. vñ ista tria p̄dicata ī diuīs sepī p̄dicant vel ponūt. scz q̄s. que. q̄d. Quis q; pr̄ vel filī vel s. s. Que. ꝓcessio filiatio paternitas ꝛc. Nō suba eēntia. et hmōi. q̄ mere q̄ditatē rei significāt et diuinā eēntiā simpl'r ꝛ abstracte repñtant. Hec aūt noīa sic distinguunt.

De noībus essentialiū distinctionum.

Capitulum. VII

QUia nomē eēntiale aut ē nomē substantiuū aut adiectiuū. Si substantiuū aut est abstractū aut ꝯcretū aut mediū. Abstracta āt dicūt vt dic̄ Aug⁹. q̄ absolute diuinā eēntiā ꝶcant. vt eēntia. bonitas. diuītas. ꝛ hmōi q̄ sp supponūt ꝛ ꝶcant diuinā eēntiā. nec pñt trahi p aliq̄d ꝙiūctuz ad suppon̄duz. ꝓ ꝓsona. vñ talia noīa sūpta cū ꝓpositōibꝫ ꝗbis noībꝫ ꝛ ꝓtic̄pijs ꝓsonalibus vel notionalibꝫ reddūt ꝓpositōes falsas in q̄bꝫ ponūt. vñ ꝫ est falsa. eēntia generat vl generaī. eēntia est de eēntia. vel eēntia ēap̄ eēntiā. ꝛ hmōi. De istꝫ āt nomībꝫ q̄ pure sunt eēntialia generaliter est tenendū. q̄ oē nomē pure eēntiale p̄dicaī de qualibet ꝑsona ꝓ se. ꝛ de oībꝫ insimul singl'ariter et nō pluraliter. ꝗbi gr̄a. pr̄ est diuinitas. filī est deitas. ꝛ spūssanct⁹ est deitas. ꝛ simul sunt vna diuinitas et non deitates.

De noībꝫ concretis. Ca. VIII

NOmina ꝯcreta sūt q̄ ad modū ꝯcretoz signāt formas ī ꝓposito. vl' signāt q̄si formā ī subiecto. vt de⁹. creator. et similia. q̄ generaliter ꝶcant diuinam eēntiā. sed q̄nq; supponūt ꝓ essentia quādoq; ꝓ ꝓsona.

De noībꝫ medijs. Capl'm. IX

NOmina ꝙ media dicūt q̄ hñt modū ꝛ formā ꝛ significatōz abstractorū. sz vsū ꝛ officiū ꝯcretoz. vt lumen sapīa. ꝛ hmōi. Ista em̄ sz abstractiua sūt aliq̄n ꝓ ꝓsonis. vt cū ꝺr. lumē de luie sapīa de sapīa. ꝓncipiū de ꝓncipio. ꝛ sil'ia. et hec noīa abstracta p̄dicank sic̄ de qualibet ꝑsona per se. ꝛ de omnibꝫ simul nō pluraliter sed singulariter.

De noībꝫ adiectiuis q̄ pure ꝶcant diuiaz essentiam. Capl'm. X.

ADiectiua noīa alia ꝶcant pure diuinā essentiam nihil ꝓnotādo. vt ens. bon⁹. ꝛ hmōi. alia aliq̄d ꝓnotāt positiue. alia aliq̄d ꝓuatiue. vt eternus. īmensus. ī mortalis. ꝛ hmōi. Eternus em̄ ꝓncipal'r ꝶcat diuinā eēntiā. ꝛ secūdario ꝓnotat carentiaz ꝓncipij ꝛ finis. vñ cū ꝺr eternus. sensus ē. deus est. ꝛ caret ꝓncipio ꝛ fine. Sil'r īmēsus ꝓncipaliť ꝶcat diuinā eēntiā. ꝛ ꝓnotat abnegatōnē mēsure locaī. Sil'r ꝺr incircūscript⁹ p abnegatōem loci. ꝛ vbi. ꝛ de sil'ibꝫ sil'r est intelligendū. ꝛ hec noīa p̄dicank de oībꝫ ꝑsonis simul et diuisim singulariter ꝛ non pl'aliter. vt pr̄ est eternus. filius eternus. spūssanct⁹ eternus. et hi tres sunt vn⁹ eternus.

De illis q̄ aliq̄d connotant positiue Capl'm. XI.

ADiectiuoz nominū q̄ aliq̄d cōnotāt positiue q̄dā ꝓnotāt effectū ī creaturā ꝛ q̄dam respectū. Eoz āt q̄ cōnotant effectū q̄dam ꝓnotāt in habitu. vt iust⁹ misericors. ꝛ hmōi. q̄dam in actu. vt iustificans miserator. et hmōi. Que āt ꝓnotāt effectū in actu p̄dicank de deo ex tpe vñ de⁹ incepit esse miserator q̄n incepit misereri. sed ea q̄ ꝓnotāt ī habitu p̄dicāt de deo ab eterno. vt de⁹ ab eterno fuit iust⁹ ꝛ misericors ꝛc.

De his q̄ ꝓnotāt respectū. Ca. XII

NOmina ꝙ q̄ ꝓnotāt respectū creatoris ad creaturaī. vt de⁹ est refugiū et hmōi. q̄dam ꝓnotāt respectū ꝑsone ad ꝑsonā. vt sil'is. cōlis. Sil'is em̄ ꝓncipaliter ꝶcat diuinā essentiā. secūdario autē ꝓnotat distinctiōez ꝑsonalē. Hmōi ꝙ noīa licet essentiā significēt. tñ rōne ꝓnotati p̄dicank de ꝑsonis sil' sumptis plural'r ꝛ nō singulariter. vñ nō ꝺr. pater ꝛ filī sunt similis. sed ꝺr. sunt similes.

De nominū adiectiuoz supinductiōe Capl'm. XIII.

ADiectiuoz etiā nominū q̄dam sunt ꝓtitiua. vt aliq̄s. ali⁹. ꝛ sil'ia. q̄daz ꝙ sūt numeralia. vt vnus. duo. tres. et oīa in neutro genere substantiua ꝶcant diuinā essentiā. ꝛ p̄dicank de ꝑsonis oībꝫ singl'ariter ꝛ nō plu aliter. vt pr̄ ꝛ filī sunt vnum. ꝛ ī genere mal culino ꝛ femininō substātiua

ta sunt psonalia. vñ ꝫ est ꝓa. pr̄ z filꝰ sūt duo si duo sit masculini generis. sz si sit neutri ge/neris tunc est falsa. Dmōi ät noīa adiectiue retenta sequūt naturā suoꝝ subst̄atiuoꝝ. vñ si subst̄atiua sint cēntialia z ipa adiectia sil'r. z si sint psonalia sil'r z ipsa adiectiua. vñ ꝫ ē falsa. pr̄ z filꝰ sūt vnꝰ. sz ꝫ est ꝓa. sūt vnꝰ deꝰ

De noīb⁹ psonalib⁹ Capitulū. XIIII

Nomina psonalia q̄dam p̄dicant de vna psona tm̄. vt pr̄ z filꝰ z s.s. q̄daz de duab⁹. ita q⁹ de vtraq⁹ vt ꝓncipiū spūssancti. Nam pr̄ est ꝓncipiū spūssancti. z filꝰ est ꝓncipiū spūssancti. vt cū ōr. pr̄ et filꝰ sūt ꝓncipiū spūssancti. li ꝓncipiū supponit p duabus psonis. sz ꝑcat vnā notionē scz cōez spiratōem. q̄dā ꝓo p̄dicāt de duab⁹ psonis. ita q⁹ de neutra p se vt pr̄ et filꝰ sūt duo. ita q⁹ li duo sit masculini generis z nō neutri. q̄dam p̄dicant de trib⁹. ita q⁹ de nulla p se. vt trinitas. Nā vt dic̄ Jsiō. li. vj. etymol'. trinitas est appellata eo q⁹ fiat totū vnū ex trib⁹. q̄si trius vnitas. nam dū tria sūt. i. tres psone vnū sūt q⁹ singl'a i se manēt. z oīa in oīb⁹. pr̄ g z filꝰ z spūssctūs sūt trinitas z vnitas. Jdē em̄ in natura. vnū qō in cēntia. tria in psona. vnum ꝑ maiestatis ꝓmunionē. tria ꝑ psonarū ꝓpietatē. q̄dam etiā noīa p̄dicant de singl'is psonis. ita q⁹ nō de oīb⁹ vel plurib⁹ singu/lariter vel tm̄ pluraliter. vt ipostasis seu persona. Pater em̄ z filꝰ z spūssanctꝰ sunt tres ipostases seu psone z nō vna

De notionū subdistinctōe Ca. XV

Nomina ꝓo notionalia q̄dā sunt abstractiua. vt paternitas. natiuitas. processibilitas. spirabilitas. z hmōi. q̄dā ꝓo ꝓcretiua z adiectiua. vt innascibil'. generās. nascens. spirās. ꝓcedēs. oīa ät abstractiua p̄dicant de essentia. vñ ꝫ est ꝓa. cēntia ē paternitas. z ecōuerso. cēntia est innascibilitas. z ecōuerso. ita z de alīs. Cōcretiua ꝓo nūcꝫ de cēntia p̄dicant siue sint noīa siue participia. z ideo omnes tales ꝓpositōes sūt false Essentia generat vel generaꝝ. vel essentia ē generās vel generata. z ita de alīs. Jtē nominū notionaliū q̄dā p̄dicant ō vna psona tm̄. vt generās de pr̄e genitꝰ vel nascēs de filio. ꝓcedens de spūsancto. q̄dam de vtraq⁹ duaꝝ vt spirās de pr̄e z filio. q⁹ pr̄ z filꝰ spirant spm̄sanctū. q̄dam etiam p̄dicant de q̄libet. vt distinctꝰ. pr̄ em̄ est distinctꝰ ab alīs psonis. sil'r filꝰ z spūssanctꝰ.

De ꝓpietatibus diuine essentie

Capitulum. XVI

Propietates ꝓo diuinas diuīe. s. essentie ꝓuenient determiat Joh damas. li. iij. c. viij. Deꝰ est inꝺt sine fine z ꝓncipio. ꝓncipiū ꝓmū increatū. ingenitū. immpartibile. imortale. eternū. infinitū. incircūscꝑtū. indeterminatū. potēs ad infinita. simplex incōpositū. influxibile. impassibile. inuincibile. inalterabile. fons bonitaꝝ z iusticie. lumē intellectuale. ꝑtus inaccessibilis z imensurabil'. z tm̄ oīa mēsurat ꝓpa volūtate creaturaꝝ oīm effectiua. oīm ꝓtētiua z conseruatiua. oīm ꝓuisiua. oīa implēs i suo reg omnib⁹ dominās z imperās. z nullū ꝫrium hñs. oīa incōtaminate ꝓtinēs. oīb⁹ substantiis eminēs. z sup oīa existēs sp bona. sp btā. sp plena. ꝓncipatꝰ z ptātes ordinās. determinans ac disponēs. Sup oīez subaz vitam rōnem z intelligentiam existēs. p se ei ē lux. p se est vita. p se est suba. p se existēs fōs eēntie vel scie. bis q̄ sūt. bis q̄ viuūt. bis q̄ participant rōnem. Omīb⁹ oīm bonoꝝ cā ē. vna suba. vna ꝑt⁹. vna volūtas. vna opatio. vnū ꝓncipiū. vna ptās. vna dominatio. vna diuinitas in trib⁹ pfectꝫ ipostasib⁹ seu psonis pr̄is z filij z spūssancti. vna rōne credit colit et odorat'. Un̄ ipa trinitas est incōfusa vnita. z indistanter distincta. Jndistantes em̄ sūt he psone z ab inuicē inseparabiles non ꝓfuse ad inuicē ꝓuertibiles. q⁹ ad inuicē nō ꝓmiscentur nec pariter ꝓfunduntur. Nam pater est in filio. et spiritussanctus in patre et in filio. z filꝰ in pr̄e z spūsancto. nulla ꝓmixtōe fctā vel ꝓuersiōe vni⁹ in alterꝝ sine mutua ꝓfusione. Immo ipe psone suis ꝓpietatib⁹ ab inuicem sūt distincte z ꝑm identitatē ēntie indiuisibilit' sūt vnite. vñ diuinitas simplex ipartibilis existēs varia dona suis distribuit creaturis. Sz multiplicata p dona imptibilis pmanet. z ad suā simplicitatē creaturas suas ꝓuertit z ptūgit. Omnia impmiscibiliter ptrāsit z p ipam nihil. simplici cogitatōe oīa cognoscit. tam pñtia q̄ ꝑterita et futa. q̄ pōt oīa q̄ vult. sz nō vult oīa q̄ pt. Potest em̄ perdere mundū. nō vult ät. Dicit em̄ ad ꝫ idem Dion⁹. li. j. c. xvj. Deꝰ em̄ immaterialit' exns incircuscꝑtibil' est. q⁹ loco nō cōtinet'. Ipse em̄ suūpsi⁹ locꝰ est. oīa implēs. sup oīa exns. oīa ptinēs. vniuscuiusq⁹ naturaz impmiscibiliter ptrāsiens oīm⁹ suā oparōnem. ꝑm susceptiuā ꝓtutē tribuēs. Et cū sit totꝰ impartibilis. totꝰ est totalit' ens vbiq⁹ z nō ꝑs in ꝑte

ptialiter diuisus. sed tot⁹ in oñib⁹ z tot⁹ sup
offie. vñ ipe sol⁹ incõprehensibil' est z inter/
minabil'. z a nullo pterq; a semetipo cogni/
tus. Nam ipe sol⁹ suũ ps⁹ ptẽplator maxim⁹
est. vñ ad eius totalẽ comphensionẽ nulla põt
prigere creatra cũ sit infinit⁹ in se ꝑtute tamẽ
sua infinita finit z terminat vniuersa. ꝓpt qđ
termegist⁹ describens deũ. aut potuit. ait sic
De⁹ est spera intellectual' cui⁹ centrũ vbiq; ẽ
circũferẽtia ꝯo nusq;. Diuina em̃ ẽntia in se
ꝯsiderata pfecta est ad modũ spere. qz ñ ha/
bet ꝓncipiũ neq; finẽ. sz aut ꝯsiderat vt cau
sa deducẽs res in esse z eas limitãs z finiẽs.
sic dr esse centrũ. qz sic centrũ finit lineas et
ab ipo linee deducunt. ita de⁹ deducit crea/
turas z limitat et finit eas.

Quo Bernardus describit deum
Capl'm. XVII.

Alio mõ describit Bern. deuz tanq;
causam effectiũ dicẽs. De⁹ est volũ/
tas omipotẽs beniuolẽtia lumẽ et/
nũ. incõmutabil' rõ creans mentẽ ad se par
ticipandũ. viuificãs ad sentiendũ. afficiens
ad aptandũ. dilatãs ad cupiendũ. iustificãs
ad ꝓmerendũ. accendẽs ad zelũ. fecundans
ad fructũ. ꝓmouẽs ad bonitatẽ. dirigẽs ad
eq̃tatẽ. roborãs ad ꝑtutẽ. formãs ad beniuo
lentiã. moderãs ad sapiaz. visitãs ad ꝯsola/
tionẽ. illuminãs ad cognitiõez. ꝑpetuãs ad
imortalitatẽ. implẽs ad felicitatẽ. circũdans
ad securitatẽ amat vt caritas. nouit vt ꝓuitas
sedet vt eq̃tas. dñat vt maiestas. regit vt ꝓn/
cipiũ. medet vt sal⁹. reuelat vt lux. assistit vt
pietas. Hucusq; Bern.

De noib⁹ q̃ notificãt deũ in suis opibus.
Capl'm. XVIII.

Et q̃uis indiuisibilia sũt opa btissi/
me trinitat;. tñ a sanctis distinguũt
q̃dam noia per q̃ notificat de⁹ i opi
bus suis. q̃ innocabilis est z innotificabilis
in se q̃ ad intima maiestatis. Sũt at quedã
noia appropata et quedam sunt trãssumpta
et translata

De noib⁹ appropatis. Ca. XIX

Nomina ꝯo appropata sũt decem. de
q̃b⁹ Jsiõ. in. vj. li. c. j. dicit sic. Apud
Heb. x. noib⁹ de⁹ nuncupat. Primũ
est El siue byskiros. i. fort;. qz nulla ifirmi/
tate oꝑimit;. sz fort; est z sufficiẽs ad omia
ꝑpetrãda Scõm nomẽ est Eloe. i. theophe
los. i. timor. eo q de⁹ a cũct; ipm colentibus
sit timend⁹. Tertiũ nomẽ est Sabbaoth. i.
ꝓnceps exercituũ. eo q oẽs exercit⁹ celi eius
dominio sunt subiecti. Quartuz nomen est
Zelioz vel Ramathel. i. excelsus deus. qz ex
celsus de⁹ z sup celos gl'a ei⁹. Quintũ nomẽ
Eyel. i. q̃ est. de⁹ em̃ q̃ est et n⁹ ꝑe est q̃ tm̃ no/
uit esse. fuisse at z mõ nõ esse vel futuꝝ eẽ nõ
nouit. Sextũ nomen est Adonay. i. dñs. q̃a
ei⁹ dñationi subꝯit tot⁹ mũd⁹. Septimum
nomẽ est ya. i. spũs alm⁹. de⁹ em̃ spũs ẽ. Oc/
tauũ nomẽ est tetragramathon. i. nomẽ q̃t/
uoz lr̃aꝝ. scribit em̃ q̃ttuor lr̃is apũd hebre/
os qđ ineffabile pnũciant z signat nomẽ dei.
qz dr ineffabile. nõ qz dici nõ possit. sz qz ei⁹
significatio ab hũano corde nõ põt ꝯphendi
Honum nomẽ est saday. i. oipotẽs. qz oipo
tens est nomẽ ei⁹. z dr oipotẽs a faciẽdo om
ne qđ vult. z nõ a faciendo qđ non vult. q̃ si
alteꝝ tm̃ ei acciderit oipotẽs nequaq; esset.
Decimũ nomẽ est eloym. z est nomẽ trinita
tis. z ptinet ad pẽz z filiũ z spm̃ sanctũ. z iõ
pl'ale est apũd hebreos z singl'are. Signat ei
diuinã eẽntiã cũ suppositõe triũ ꝑsonaꝝ. vñ
dr trinitas q̃si triũ vnitas.

De noib⁹ trãssumpt;. Ca. XX.

Unt at q̃dã noia trãssumpta a crea
turis q̃b⁹ vtit scꝑtura q̃ intẽdit ali/
q̃s exponere ꝯditões creatoris. quia
Damas. li. j. c. xiij. inq̃t. Quia multa in scrip
tura diuina symbolice sunt dicta z figurati
ue z trãssumptiue. scire oportet q̃ homines
grossa carne iduti excelsas z imortales dei/
tatis opatões intelligere nõ põt. nisi q̃bus/
dam formis z ymaginib⁹ z notis q̃b⁹ hoies
vti sep⁹ sunt sueti. Unde oia corpalia q̃ dr de
dicunt nõ ꝓprie sed symbolice intelligũtur.
Simpl'r ei de⁹ est z non figurabil'. ocl'os tm̃
z palpebras et visum hre dr. qz vniuersoruz
bñs ꝑtutẽ ꝯsideratiuã eum nihil põt latere.
nihil põt subterfugere suã notionẽ. Sil'i rõe
aures z auditũ hre dr. qz apũ ipm ꝓpciatoz
fore z deꝑcatõis susceptõez asserere ñ time/
mus. Per hũc ei sensum nos mites oñdim⁹
q̃ deꝑcatuꝝ aures familiari⁹ inclinamus.
Os et labia z fauces hre dr. qz illa velut lo/
quẽdo p inspiratoz nob reuelat. q̃ hoim co/
gitatio p hmõi organa erpmit z oñdit. Gu
tur etiã hre dr z gustũ. qz in nre iustitie opi
bus tãq; in gustu delectat. Nares z olfactũ
hre dr. qz tãq; odoz suauissim⁹ dño ẽ placẽs
q̃ deuotõis affectũ sibi exhibet. faciẽ ipsum
hre scꝑtura cõmemorat. qz p ei⁹ opa ꝑtutẽ z
pñtiaz diuin⁹ spũs manifestat. nam persone

p̃sentia in facie declarat. man⁹ z brachia re/
p̃tant ei⁹ subtilem z inuincibilē opatōem.
q: nos digit⁹ ac manib⁹ z brachijs subtilio/
ra z fortioza opamur. qñ dexterā dei ꝓmēo
rat. certioza z dei dignioza insinuat. vñ z iu
rare p dexterā ō: qñ intrāsmutabile ei⁹ cōsi/
liū ꝓhibet. freq̄nt paupib⁹ subuenit z indigē
tib⁹ auxiliat. et iō pedes hīe ō:. sepe ei oñdit
in effectu qō solēt opari boles pedib⁹ vel in
cessu. Pect⁹ z cor hīe ō: ꝓpt cognitor iugem
recordatōz. ventrē z viscera ꝓpt illā quaz in
nob oñdit miscōiaz z cōpassionē. Jrasci ō:
et furere ꝓpt odiū malicie et iustā quā ifert
peccantib⁹ vltionē. dormire ō: z obliuisci p
ter iniurie dissimulatōz z vindicte retarda
tionē. vñ q: tot modis p sua bñficia nr̄a sup
plet indigentia more hūano ō: hīe diuersa
mēbra. Vñ btūs Diony. effect⁹ dei mlt̄ipli
ces sic describit. De⁹ inq̄t est oīm causa z ꝑn
cipiū eor q̄ sūt suba z viuētiū vita. rōnan/
tiū rō excidentiū ab eo reuocatio. z rex r̄sur
rectio corrūpētiū. qō f̄m naz ē renouatō.
z cor q̄ mouent f̄m execrabilē ipetū refor/
matio. sacrū firmamentū min⁹stantiū. z ip/
sor q̄ ad ipm reducūt via z reordinatissima
manuductio. Et seq̄t post pauca. Jpe ē co/
rū q̄ ab ipo sūt p̄ncipalior q̄s ipi q̄ eos ge
nuerūt. Hā z ipi ceperūt ab ipo eē z generare
Eor ātq̄ ipm sequūt z ab ipo pascūt pastor
est. illuiatorū ē splēdor. pfector pfectio. dei
ficator deificatio. discordantiū par. simpli
ciū simplicitas. z vnitor vnio. sup̄ncipale
z substantiale ꝓncipiū occultū sue cognitio
nis. f̄m q̄ phas est z possibile vnicuiq̄. hōa
traditio tē. Hec ꝓba Diony. recitat Damas.
c. iij. Et q̄b⁹ omnib⁹ pz q̄ omnia corpalia ō
deo dicta sunt ad figuratiuū intellectū my/
stice referenda.

De diuersis tp̃i noib⁹ q̄b⁹ nuncupatur.

Capitulum. XXI

Sunt itez q̄dā alia noia q̄ ad signifi
catōz illor q̄ de hoīe tp̃o assūpto sc̄z
dei filio itelligūt a siitudib⁹ rex ar/
tificioseq̄ trāssūpta. sic pz i Jsiō. li. vij. c. ij. vbi
ō: Xp̃s mlt̄is modis in scp̃tura vocari ꝓsue/
uit. Dr̄ eñ ibidē q̄ xp̃s a chrismate vocat⁹ē.
Jpe eñ p cūct⁹ suis ꝓsortib⁹ oīm grāz ple/
nitudie est delibut⁹. q̄ iesus hebraice. sother
grece. saluator. ꝓ latie ō:. eo q̄ cūct⁹ gēib⁹
saluator est trāsmissus. ꝓpter qō ipe messias
hebraice ō:. eo q̄ oīs ꝓpheralis sacerdoralis
z regal⁹ dignitat⁹ p̄uilegio sit diuinit⁹ insig/
nit⁹. nam messias ō: vnct⁹. Dr̄ etiā emanuel
id est. nobiscū de⁹. eo q̄ de⁹ p ꝓginē nat⁹ car
ne apparēs nob se ꝓiūxit. Dr̄ etiā ꝓbus caro
factū. quia ꝓbū est incp̃tū nasciq̄ a pr̄e ī eter/
nitate. sz caro ō: incp̃tū a mr̄e nasciq̄ in tp̃is
mutabilitate. Sil'r ō: vnigenit⁹ z ꝓmogenit⁹
q: pr̄is z etiā mr̄is fuit fil⁹ vnic⁹. ante quez
null⁹. z p⁹ quē nō erat al⁹. Multq̄ etiā alijs
modis p̃figurat in reb⁹ creatis. Dr̄ etiā pn/
cipiū. q: pr̄ p ipm oīa finit vel fecit. Dr̄ z os
dei. q: p ipm de⁹ mūdo loq̄t. Dicitur q̄s ma/
nus. q: p ipm rex vniuersitas ꝓtinet. ō: via
q: p ipm ad patrē venit. vita ō:. q: in ipo
oīa viuūt. Veritas q: nec fallit nec fallit. dicit
fons. q: oīs boni origo indeficiens z reficit
sitiētes. Et multq̄ alijs figuris innumerabi
lib⁹ z infinitis nob dat intelligi in scp̃turis.
sic ibi ponit Jsiō. ī exemplis multipliciter.

Sic̄ pr̄ z fil⁹ ꝓpt varios effect⁹ ī creaturq̄
varijs noib⁹ nūcupāt. sic spūssctūs pr̄i et fi
lio in simplicitate nāe ꝓsubstantialr̄ z coeq̄/
nus diuersis vocat noib⁹ z diuersis rebus
multifarie ꝓpat. Propter qō ō: i. vij. Sap.
q̄ est sanct⁹ in oī scz creatē sctificatōe. z ē mlt̄i
plex in charismatū z donor distributōne.
vnic⁹ in pr̄is z filij vniformi ꝓnetiōe. necnō
ī sctor caritatiua vniōe. subtil' ī cogitatōnū
z affectionū pscrutatōe. modest⁹ ī discreta z
modesta affectuū hūanor ordiatōe. discre/
tus in facūdie siue eloq̄ntie admīstratōe. In
coinq̄nat⁹ sine macule ꝓtagiōe. suauis ī pce
ptis. suauior ī psilijs. suauissim⁹ in premijs.
amās bonū actū ī actuis q̄ suauis ē in ꝓtē/
platiuis. hūan⁹ hūanā diligēs societatē. be/
nign⁹ innatā hīs i se bonitatē. stabil' lassis z
infirmis ꝓferēs firmitatē. z nullā ꝓsus ba
bēs ī sevicissitudis mutabilitatē. secur⁹ illis
q̄s ꝓtegit auferēs formidulositatē. oēz hīs
ꝓtutē. oib⁹ ꝓferēs ꝓtutū pfectōz. oīa ꝑspici/
ens. oēz hīs cognitōz. capiēs oēz ispm itelli
gibilē. oīs spūs rōnal' motū inuestigās z af
fectionē. mūd⁹ i se z ab alijs auferēs infectōz.
Multq̄ etiā alijs noib⁹ nūcupat. Dr̄ ei digi
tus ꝓpt ei⁹ discretā z subtilē opatōz. Colū/
ba ꝓpt simplicitat⁹ amorē. Rubeus ꝓpt estu
antiū refrigeratōz. Ventus ꝓpt occultā grā/
rū inspiratōz. Ignis ꝓpt grē euaporatōem.
Ros siue pluuia ꝓpt aie fecūdatiōez. Oel
ꝓpt dulciflua interioris hois imutationez.
Oleū ꝓpt interiorē aie ipinguatōz z exhila
ratōez. Multq̄ alijs ꝓpat diuin⁹ spūs. sz ista
sufficiāt p exemplo. Hūc ad angelor ꝓphe
tes adiuuāte dño manū apponam⁹.

Incipit liber secūdus de ꝓpetatib⁹ angelorū.

De ꝓpetatibus angelicis diuino adiutorio aliq̄ in mediū nob⁹ ꝓlaturi. ꝓmo incipiendū est ab eisdē in generali. z dein de in ſpāli vbi ſingl'or⁹ ordinū diſpoſitōes z officior⁹ diuerſe miſtrationes. put ꝑnti cōgruit opuſculo ꝓ ordinē declarabunt.

De interꝑtatōe angeli Capl'm. I.

Angel⁹ itaq⁹ grece. hebraice malach. latine ꝓ nūcius⁹ interꝑtat. eo q⁹ ꝓ angelor⁹ miſteriū diuīa volūtas ꝓl'o nūciet. Vñ angel⁹ nomē est officij nō nāe. ſpiritūāt nō est angel⁹. ſz qñ a deo mittit tūc ꝓmo angel⁹ ꝓpe nūcupat. Cui ſcz angelo licentia pictoris alas tribuit. i q̄z ſubito motu celerē angelor⁹ opatōz figuratiue ꝓdicta pictoralis licētia ſimplicib⁹ poſtēdit. ſic poetas vētis aſcribere alas antiq̄tas non ꝓhibuit. ſic dicit Jſid. li. vij. c. vij.

Quid ſit angel⁹ ſm Damaſ. Ca. II

Estigit angel⁹ ſm Damaſ. ſuba intellectual'. ſp mobil'. arbitrio libera. incorporea deo miſtrās. ſm grām z nō nāz imortalitatē ꝓcipiēs. Ex hac angelica deſcꝑtōe m'tiplex nob⁹ reſultat ꝓpetas angelor⁹. Dz em ſuba intellectual'. q⁹ ratiōe ſpūalitat⁹ ſue ſube z ſingl'ar⁹ ſpūalitat⁹ oēs formas intelligibiles in ſe ꝓcipat z ſpecies cognoſcibiles apprehēdit. z q̄nto a terreſtri materie coartatōe est ꝑmotior. tāto i ꝓtēplatione imaterialiū est ꝓfectior. ſic etiā ꝑſſe dr in libro cauſar. Hā intelligētie plene ſunt formis. z iō omēs ſpēs cognoſcibiles eis ſubiacibiles i eis relucēt ſic ibidē dr ꝓſequēt. Preter h⁹ nāa angelica omnē antecedit creaturā corporeā. in eētie ſubtilitate. in ſimplicitate. in intellect⁹ pſpicacitate. in liberi arbitrij habilitate. q⁹ h⁹ angelica nāa nullam hz dependentiā a materia. iō corruptio material' ei non ꝑt aliq̄liter ꝓuenire. vñ ſenſual' cognitio ei⁹ intellectū deiformē non impedit. Angel⁹ em deiformē hz intellectū. z iō ſup⁹ rpa est z totū intelligit ſil'z nō vnū poſt aliud. aut vnū ex alio. ſic ex ꝑmiſſis ꝓcluſionē. ſic hūanus intellect⁹ q̄ est vni⁹ ex alio collatiu⁹. Vñ q̄lis est compatio ſimplic⁹ ad ꝓpoſitū z pūcti ad lineā in eſſendo. talis est compatio angelici intellect⁹ ad hūanū in intelligendo et iudicando. Nulla malicia angelicū affectū a creatoris ſui obſeq̄o retrahit l' auertit. vñ q̄nta angelica ſuba est ſimplicior z ab oi cōditione materie diſtantior. tanto dei ſimilitudo in ea relucet exp̄ſſior. et in ipa ſic ſpecu lo clariſſimo ſplēdor diuīe ſapie relucet exp̄ſſior z tanto est dignior influētia gl'e. q̄nto ꝓfect⁹ adhesit incōmutabili ꝑitati ex libera et ꝓpa volūtate. vt dic⁹ Greg. Dire inq̄t de⁹ omipotēs naāz ſummor⁹ ſpirituū bonā ſz mutabilē ꝓdidit vt q̄ pmanere vellēt mererent z eo maioris meriti apud deū fierent q̄nto mutabilitat⁹ ſue votū. volūtat⁹ ſtudio defixiſſent. dicit etiā idem. Angel⁹ in ꝓtem pl'atōne ſui creatoris immutabil' pmanet. et tū eo q⁹ creatura est viciſſitudinē mutabilitatis hz. In angel'em tria cōſiderant. vt ait Diony. Eſſentia q̄ ſubſiſtūt. ꝑtus q̄ poſſunt. operatio q̄ peragunt. Eor eſſentia est ſimplex z īmaterialis pura diſtincta ſeu diſcreta. Eor ꝑt⁹ est libera. intelligēs. diligēs indefeſſa. Hūt em ptātez libere eligēdi itelligendi z diligēdi z deo icōmutabiliter adherē di. Inſup hūt ꝑtutē opandi. q⁹ oia faciūt ſine moze dilatōe. oia aduerſa coercēt ſine reſiſtentia z ptradictōe. Semp nob⁹ aſſiſtunt et nob⁹ ſeruiūt ſine intermiſſione. Vñ eorū opatio est voluntaria. ſubita. vtil' z honeſta. nam deo ſeruiūt ſine coactione ſubito z i inſtanti iuſſa pficiūt ſine ꝓcraſtinatōe. oia pficua z vtilia ꝓcurant ſūma attentione. licitis et honeſtis vacant q̄ ſunt ſine reꝓhenſione. Patet itaq⁹ q⁹ triplex ꝑt⁹ est in angelo. ſ. cognoſcendi. operandi. z pſiſtendi. Cognoſcit em deū ſup⁹ ſe in ſpeculo etnitat⁹ ſine aliq̄ interpoſitōe. Semp eī videt faciē ꝓnis. Mat thei. xviij. Extra ſe apprehēdit oia ſine collectione. Intra ſe retinet apprehenſa ſine obliuione. Sic etiā hz ꝑtutē operādi potenter celeriter. vtiliter. inceſſanter. Habent etiā virtutez perſiſtendi in naāe ſue ſimplicitate. q̄a mortalitatis viciſſitudine nō alterant. paſſibilitatis ꝓtrarietate nō afficiunt. mole carnea non retardant. Perſiſtūt etiaz in gratie z gl'e firmitate. q⁹ diuīs legib⁹ ſubiecti nulla affectione vel actione ei cōtrariant. Cum ſint benigni nullo inuidie ſtimulo torquēt. Cum ſint puri nulla affectione turpi contaminant. Perſiſtunt etiā in officij dignitate. nam cū ſint iuſti nullo mō ſibi inuicē iniuriant. q̄ ſubſūt nullo ꝓcepto ſubijciūt. z q̄ pre/

sunt sine tyrānide alijs ꝓncipant. Preterea angelica natā ꝑme luci sez deo vicim⁹ est cō iūcta. z iō copiosiozi lumine repleta z tanto deyte fonte ꝑfundi⁹ hauriť q̄nto ꝓtēplādo ꝑmo lumini vicini⁹ se subiūgit. z tanto ꝓnci paliozes theophanias. i. illuminatōes diui nas ꝓtinue recipit. q̄to perfect⁹ ad summū bonū per amorē inflexibilē se ꝙuertit. vnde illa luxet na ꝑmo sup angelos influit. z ipis mediātibz ad nos descēdit. z iōo lex p ange/ los ad hoies ꝑcessit. Uñ ꝓpť istaz ꝑmā a ꝑte luminū illuminatōz ad angelos descēdētez vocanť angeli a Dion⁹. agalmatha. i. specu la clarissima diuini lumis receptacla. Uñ in li. ō diuis no. c. vj. dicit sic. Angel⁹ ē ymā go dei. manifestatio occulti lumis. speculū purū. splendidiss: mū. imaculatū. incōtami natū. recipiēs totā si phas est dicere specio/ sitatē. bñformate deiformitaťi et pure decla ratōis in seipo sic possibile est bonitatem q̄ est in abdit: zē. Imago dei ōz put deiformē intellectū. q: sic de⁹ oia videt sine delibatiōe z collectōe. ita angeli. q: nec videt p mediuz nec apprehēdūt p sensū. Dī etiā et occulti lu minis manifestatio. q: diuinitaťi lumē qō i se incompbēsibile est z occultū. p influētiaz recipiēdo. z alijs trāsmittēdo inferioribz ma nifestat. Dī z speculū ꝓť lumis receptibili/ tatē. z ōz speculū puz ꝓť nātalem sue subē puritatē. Nil em̄ bz corporee feditaťi imma culatū. sine macla culpe oziginal'. incōtamia tū sine ptagio culpe mortal'. incoinq̄natum sine infectōe culpe venial'. Dī etiā recipiens speciositatez deiformitaťi. q: in specie et mō cognoscēdi silis est diuinitati. q̄ declarat in ferioribz abditā z ineffabilē ac occultā diui ne bonitaťi suauitatē. nam qō ꝓtēplando z gustando diuinit⁹ ꝓcipit inferioribz notifi/ cat z trāsfūdit. Angeli em̄ ꝑm Damas. li. ij. c. iij. sūt lumina q̄dā itelligibilia ex ꝑmo lu/ mine lumē habētia non lingua vl' auribz in digētia. sz sine ꝑmone z sine voce suas volū/ tates z intelligentias sibi inuicē tradētia et exꝑmētia. loco corpali ñ ptēta. ñ parietibz vl' claustris corpal'r circūscꝑta. triplicē dimē/ sionē nō bñtia. sed intellectual'r assūt et ope ranť vbicūq̄ eis fuerit imperatū. Sūt et bi spūs natal'r fortes z veloces ad diuie volun tať expletōz. et vbiq̄ cito inueniūť vbicūq̄ diuin⁹ iusserit nut⁹. z q̄ circa nos sūt dispen santes z auxiliantes nob ꝑm diuinā volūta tē sup nos entes z ñ circa deū exñtes. ad ma lū difficile mobiles. q: oīno imobiles ex gra q̄uis ñ nata. deū q̄tū possibile ē ꝓtēplātes z i ipo delectātes. z cū sint incorporei et spūa les ñ sūt nuptijs idigētes. bucusq̄ Damas.

Quō ageli in effigie corpali depingant Capitulum. III.

Quāuis ät angelica nata ab oī mate/ ria z lineamētis corpis sit aliena. tñ i effigie corpali depingūť angeli z va ria membra et figuras bte diuersas i scꝑtura sepi⁹ memorāť. sz p denotatōes membroz visi biliū itelligūť iuisibiles actōes celestiū aiō/ rū. Hā cū lōga coma z reflexis capilť vbiq̄ ageli ōpingūť. i qbz vtiq̄ eoz mūde affectōes z ordiate cogitatōes itelligūť. Nam capilli capitis designāt cogitationes z affectōes q̄ oriūť ex radice mētis. Aures bte dicūť. q: di uinā inspiratōez accipiūt quā vtiq̄ ꝺ̄ūdi/ cāt z discernūt. Nares eis pictores attribu unt. z merito. q: vicia velut fetida ffugiūt. sz ꝓtutes q̄i q̄dā odorifera diligūt. z inť mūda z imūda. fetida z aromatica sagacissime di/ uidūt z distinguūt. Ora liguas z labia bte se pi⁹ memorāť. q: diuina secreta q̄si loq̄ndo no bis ꝑferť. z diuis laudibz ꝓtinue inbiāt z in tēdūt. Imberbes pictoz licētia depingit eos q: eoz ꝓtutē q̄i iuuenilē statū ꝓsideras eos nec viribz nec senio deficere sic oñdit. Den/ tes bte dicūť. q: grāz quā diuinit⁹ accipiūt alijs cōicare z q̄i cōmolidō diuidere ꝓsue/ uerūt. vñ i dētibz eoz ptās actiua z cōicati/ ua merito designāť. Jō etiā brachia et manus bñt. q: ꝓtute sua actiua z pmāsiua infirmita tes nras sustinēt. z vsq̄ i finē ab electoz de/ fensiōe z supportatōe ñ desistūt. Cor z pect⁹ bte fingūť. q: cū deiformē bñt vitā ad suscꝑ tōez deiformis vite z vitaľ grē nob manife stissime coopanť. Costas z lacta bñt. q: oia grāz munera i sc tuta possidēt z p ipoz cu/ stodiā i electis hoibz oia tuta manēt. Lūbos z femora bte dicunť. sz vestibz occultata. q: grāz z ꝓtutū i se bñt semia. q̄ oīb⁹ carnalibz sūt occulta. Pedes bñt. sz q̄i general'r denu datos. q: liberos bñt affectionū mot⁹ i deū ab oī mortali ꝓcupia penit⁹ seq̄stratos.

Quō angeli describāť Ca. IIII.

Describūť etiā angeli sub figura mul tiplici mirabiliť alterati sicut tangit Dion⁹. i fine angelice hierarchie. Hā describūť pēnati z alati. q: a ptagione frena peit⁹ alieni. ꝓtēplatōis raptu ad diuini amo ris ītima intellectu z affectu sūt penit⁹ eleua

ti. vestib⁹ occineis siue igneis sūt vestiti. ꝺa lumīe diuīe cognitōis ⁊ diuīe dilectiōis flā ma sūt amicti. ꝓsal. Amicti luīe sīc vestimē to. Zonis aureis accingūt. qz ꝓtutū habitu talit sūt accincti ꝙ nullaten⁹ ad alia vicia dī labūt. Uirgas ⁊ sceptra ī manib⁹ gestāt. ꝺa post deū diffiniūt oīa recta. ⁊ vniuersa q̄ sūt ī mūdo sensibili iuste regūt. Tela etiā ⁊ gla dios in manibus portāt. qz ꝓtute sibi tradita demonū ⁊ rebellīū conamīa destruūt et de bellāt. Trullā ⁊ ꝓpēdiculū ⁊ alias mēsuras opariox instrumēta visi sūt bīe. qz dñs p an geloz, puidētiā solet malos ad bonū ꝓuerte ere vt spūsscti fiāt habitatio, pmouere. Cala/ mos mēsuras ⁊ funiculos ī manib⁹ portāt. qz singl'oz merita ⁊ demerita discutiūt mē surāt ⁊ pōderāt. ꝓbialas cū aromatib⁹ bīe dicūt. qz p eoz misteriū nr̄a vulnera ad sa/ nitat⁊ grāz pducūt. Succincti ⁊ q̄ti pati ad eundū legūt. qz iusti ad patriā eoz patrocī nio q̄tidie deducūt. Atramētaria ⁊ scptoz̄ instrumēta portare dicūt. qz p eoz misteriū diuie volūtat⁊ abdita sepissime describūtur Armis bellicis oznati dicūt. qz boni eozuz adiutorio ī bello spūali ꝓtinue ꝓtegūt. Cy/ tharas resonare faciūt. qz illi q̄ merent eoz ꝓsolari patrocinio desperatōnis tristiciam non incurrūt. Tubas in manib⁹ portāt. ꝺa vt in bono pficiam⁹ nos incitant ⁊ inuitant Multa talia de habitu et gestu angelico in scriptura referunt. in q̄b⁹ eoz opera mirifi/ ca designantur.

Qualit angeli cōparāt reb⁹ materialib⁹ Capitulum. V

Comparant etiā alijs reb⁹ trāssump tis a naturalib⁹ ad eoz exꝓmendas mysticas opationes. ꝓbi gra. ventis assimilant. qz ad oīa agenda subito trāsuo/ lant ⁊ circūferunt. Nubes dicunt. qz p rap tum ꝓtēplatiōis suspensi in deū rapiuntur. Igni comparāt. qz diuini amoris incendio totalit inflāmant. nam ad modū ignis cog/ nitione lucent ⁊ dilectōe ardent. nūc auruz nūc argentū. nūc electrū noiant. qz splēdo/ rem habent purum ⁊ luciformi dei sapiētia illustrant. Carbūculis saphiris ⁊ alijs gē/ mis solidis ⁊ trāslucidis assimilant. qz ī dei gra stabiles effecti in gla ꝓfirmant. ⁊ eozuz grata pñtia oīa q̄ in celo sūt et in terra mira biliter decozant. Dicunt etiā leones ꝺa de/ monib⁹ ⁊ peccatoribus sunt terribiles. vel sō vt dicit cōmentatoz sup bierarchiā angeli/ cam. quia quādo ad ꝓtemplandū deū aspi/ rant. quod prius per cognitōem inherebat a memoria tergitur quando in concupiscē/ tibus animis desiderata claritas est mani/ festa. nam leo cum cauda delere ꝓpria vesti/ gia consueuit. Dicunt et boues. ꝺa bos ter ram sulcans ipsam innouat et ad fructū cā aptat. Sic angeli mentes hominū dispo/ nunt ad recipiendū germina virtutum ⁊ do nozum. Aquile vocant quia immediate in/ flexibiliter et recte deum qui est sol iustīcie irreuerberatis oculis ꝓtemplant. Dicūtur etiā equi. quia lege obedientie deo q̄ eis pre sidet sunt subiecti. Et etiam q̄ñq̄ albi ꝓpter lucidam dei cognitōem. q̄ñq̄ nigri ꝓpter di uine maiestatis incōprehensionē. nā nigre/ do coloz est sed obscur⁹ et occult⁹. q̄ñq̄ ru/ bei qz indicant terroz̄ iustīcie ⁊ equitatis. q̄ñq̄ varij, ꝓpter varium vsum susscepte pote statis. nam in vario extremi colozes vniunt et per angeloz virtutem perfectiuam. ꝓma secundis ⁊ secunda ꝓmis ꝓuertibilit ꝓuer/ tuntur. ⁊ in amozem mutuū ꝓuertunt. Flu mina ignea dicunt. qz effusiones diuie gra/ tie susscipiūt. et copiosam ac indeficientē in/ fluentiā viuifica fecunditate ad alios trans/ fundūt. et ideo fluuio igneo assimilant. Di/ cuntur et currus in quo mīta copulata pa/ riter deferunt. qz ipi grata societate ⁊ iocun da parīt sociati siue copulati cōmuni assen/ su in diuina extollūt. Dicunt etiā rote. quia sīc rota in se voluit et reuoluit. et circa idem centrū semp mouet. sic angeli circa deū q̄si circa intelligibile centrū ꝓtemplādo circū/ mouent. qz eoz desideriū est inextinguibile et q̄ desiderat est incomp̄hensibile Jō etiā curribus ⁊ rotis igneis comparāt. qz ad sub/ ditos descendūt eos illuminādo. ⁊ iterū re/ deunt ipos per ꝓtemplatiōem ad superiora reducendo. Sanctoz etiā oziones ⁊ vota co/ rā dño repñtāt. ⁊ defunctoz aias ad patriā in sinum abrae deferūt et transportāt. Dicū tur etiā medici. qz aias curant. Dicuntur et fabri. qz arma spūalia nob⁹ parant. Dicunt et vigiles et custodes. quia nullo ignorantie somno depressi imminentia pericula annū ciant. dicuntur etiam messores. quia electo rum populum in horreum regni celorū co/ acceruant. Dicunt et milites. quia pro nobis contra demones dimicant ⁊ cōcertāt. Dicū tur duces. tum qz moduz pugnandi contra hostes spirituales nobis indicant. tum etiā

qz via ad patriã manifestãt. Istis z mkt; alijs figurs angelice vtutes q̃ ad eoz subaz vtutẽ et opatõem nob insinuank z dank intelligi i scpturis. Sed pauca q̃ exempli; causa sunt ꝟ dicta ad pñs tunc sufficiant.

De ordib; angeloz hierarchijs z eozum officijs. Capitulũ. VI

Determinat; et pte pcedentib; ãgeloz i generali, put ad ꝟ opusculũ pinet ad singulos angeloz ordinũ hierarchias accedendũ est. vt singuloz ordinum officia ꝟuenientias et dras per ꝟditiones p prias cognoscam⁹.

De triplici hierarchia. Ca. VII

Triplex ãt est hierarchia sic̃ sctissim⁹ tradit Diony. s. supcelest; q̃ ꝟsistit i trib; pfonis. scda celest; q̃ ꝟplet i sãctis angel'. tertia subcelest; q̃ pficit in plat. Est ãt hierarchia sic̃ ibidẽ asserit Dionysi⁹ rerũ sacraz z rõnaliũ ordiata ptãs i subdit; debitũ retinẽs pncipatũ. Hierarchia ãt celestis q̃ est triplex. s. superior q̃ grece dr epiphania. z describit sic a Diony. Epiphania est i incalescẽtis affectõis incẽdio. altioris intellect⁹ fastigio. iudicij liba resultatio distributa. Nam ꝟ hierarchia tres ꝟtinet ordines scz seraphin q̃ amoris incẽdio p alijs feruẽt et cherubin q̃ cognitõis ꝓuilegio gaudẽt. et thronos q̃ iustitie ppẽdiculo alijs pẽminẽt. De duab; alijs hierarchijs dicet infra in locis suis. Jn oi aũt hierarchia etigũt necessario. ordo. scia. z actio. Hãt idẽ dic̃ Dionys. Hierarchia est ordo diuin⁹. scia z act⁹. dei forme q̃tũ possibile similãs et adiudicãs ei diuinit⁹ illuiatões ꝓportionalit̃ in dei similitudinẽ ascendens ꝛc. Ecce tria ponit in hierarchie descptõe. s. ordinẽ scias z actõem. q; si boz triũ aliq̃d ꝺfuerit nõ erit hierarchia. ideo ꝺr hierarchia ordo diuin⁹. i. ptãs ordinata z fm deũ disposita. vñ in ordine notat officiũ. in scia discretio. in actione misterũ. sine ordine ꝓsumptio est actio. z sine actõne negligẽtia est ordo. sine scia ãt z actio est reꝓhensibilis et ordo inutilis. Et iõ tam in ordine q̃ in scia et actione ois hierarchia dei ꝓformitatẽ imitat. z fm modũ et mensuraz sue illuiatõis in ordine suo, pficit z recte discernẽdo et bñ operãdo ad dei imitatõz q̃tũ possibile est ascendit. Talis est ãt int̃ angelos hierarchica ordinis disposition. q̃d angeli superioz ordinũ copiosi⁹ diuinum lumen hauriũt. z ad eos q̃ se ordine sunt inferiores receptũ cõmunicando post transfundunt. nam ꝟ ler in angelico ordine custodit vt ingr̃e et gr̃e participatõe alij sunt ꝓmi alij secũ di et alij vltimi. vt illi q̃ ordine et naturaliuz participatõe sunt impares. sint etiã in gr̃e ꝓceptõe ineq̃les. vñ dic̃ Diony. Oportet superiores angelos sp esse ductores et manuductores alioz inferioz. vt eos adducãt ad diuinã illuiatõem adductõem et cõicatõez et inductionẽ per ꝓuersionẽ in illuminatõe per cognitõem. in cognitõe ꝓ perceptõnem Hãt vt dic̃ Bre. j. moral'. Alij deo assistũt per ꝓtẽplatõz. alij ad exteriora exeũt. z cñ ab interiori ꝓtẽplatõe nõ recedũt. q; illũ sp ispiciũt q̃ pñs est vbicũq; vadũt. Excellẽtia ãt ordinũ assignat fm pẽminentiam bonoz. q; fm differentẽ cẽntie simplicitatẽ z nalis sapientie pspicacitatẽ et differentẽ arbitrij libatẽ recipiũt ordis diuersitatẽ. q̃ ei nala magis sunt subtiles et sapia magr pspicaces in amplioris gr̃e munere sũt ceteris digniores. vñ singuli hierarchiaci ordies ꝓpa hñt dona fm q̃ opank et gradus ꝓpos fm q̃s suas opatões moderank. Nõ ei fas est vt q̃s opari ꝑsumat. q̃d ad suũ ordinẽ z officiũ nõ expectat. Jn ꝟ cñ ꝟsistit hierarchiaci ordinis pfectio vt q̃ illuminãk illuminẽt. z q̃ purgãk purgẽt. z q̃ pficiũk perficiãt Uñ tal' est ordo vt q̃ ꝓmo purgank postea illuminẽt z pficiank. Nam purgationẽ seq̃t illuminatio. et illuminationẽ pfectõis ꝑsumatio. vñ supiores ordines imediate recipiũt a deo purgationẽ vt sint clari. z pfectõz vt sint pfecti. Et iteꝝ ab illis fm ordinẽ diuĩe dispositõis inferiores purgank illuminank z pficiunk. nec intelligit ꝟ purgatio a corruptõe vicij. sz poti⁹ ab impfectõe boni. nam fm Diony. oportet angelicos spũs ad illi⁹ sil'itudinẽ q̃ oi caret ptagio z dissil'itudine mũdos cẽ ab imũdicia z ꝺfusione lucẽtes ꝟitate pfectos bonitate. Jnt̃ istos itaq; sacratissimos ordies q̃dã sũt ꝓmi. q̃dã medij. q̃dã ꝺo infimi. vñ ꝓmi illuminãt. vltimi illuminank. medij vero illuminãt vltimos. z a ꝓmis illuminãt.

De ordine seraphin. Cap. VIII

A primo q̃ ordine velut a digniori est incipiendũ. s. a seraphin. de quo dic̃ Jsiõ. li. vij. Seraphin est angelorũ multitudo q̃ ardentes vel incendẽtes interꝓtank. eo q̃ in eos z deũ nulli angeli sũt internũcij. et ideo q̃nto ei vicini⁹ collocãt tãto magr caritate diuini lumis inflãmant. et iõ

faciem dñi ꝛ pedes velare dicũt. qz ceteri angeli diuinã manifestatẽ nequaq̃ istis pfecti⁹ intuent. ꝛ iõ tanto maiori claritate illustrãtur q̃to ardẽtiori motu dilectõis intime inflãmãt. vñ istoꝝ angeloꝝ officiũ est ꝓpriũ et ardere in se ꝛ alios ad diuĩe dilectõis incẽdiũ ꝓmouere. Proprietates ãt h⁹ ordis ꝑncipales ꝛ speciales elicere possum⁹ et verb Dion. sic dicẽs. Pulcre inqt ꝑma celestiũ hierarchia rũ excellẽtissimis cẽtꝫ sanctificat. ordinẽ habẽs altiorẽ oĩb⁹ circa deũ immediate collocatũ. Et ideo ꝑme operatões theophonie in ipm tanq̃ deo ꝓximũ deferunt. et sequit. Est aũt seraphin mobile sp circa diuina ꝛ ĩcessabile calidum. acutũ. ꝛ supferuidũ. intẽte et inflexibilis semp motionis. suppositoꝝ reductiuũ. actiue exemplificatiuũ. recalifi/cans ea ꝛ resuscitans in similẽ caliditatez et igneum celit⁹ ꝛ olocaustomatis purgatiuũ circũuelatũ inextinguibile. habens luciforẽ ꝛ illuminatiuam ꝑpetatem. omnis tenebroſe obscuratõis persecutricẽ et manifestatricem ꝛc. Hec ꝑba diuinissima sunt et oĩm mortaliũ sensum q̃ ad significatiõis mysterium excedentia. Prout tñ potero q̃uis balbuciendo aliq̃ explanabo. Videt aũt diffinire Dionys. q cognoſatio seraphin ꝑpetatis ꝛ officiꝫ discretõem ꝛ varie gr̃e participatõz in angelis manifestat seraphin nũcupatis. Nam appellatio seraphin docet mobile. hoc forsan dicit propter naturam igneam amoris. q̃ angelic⁹ affectus in deũ rapit et mouetur. h ꝙ mot⁹ est q̃dam causatiu⁹ augmentatiu⁹ ꝛ completiu⁹. Docet etiam incessabile qz talis amor nũq̃ excidit. nũq̃ ab appetitu amati requieſcit. Docet ꝛ calidũ. qz ad modũ caloris accensum animũ excitat vis amoris. et iõ subdit acutũ. qz vis amoris penetrat ad intima ꝺditoris. vñ acutũ dic̃ q̃ndã violentiam amantis q̃ intrat ꝛ penetrat ad rẽ amatam. Dr etiã supferuidũ. qz q̃uis ad interiora diuinitat⁹ amor se extẽdat affectu. tñ circuire nõ cessat vt qõ intellectu nõ capit ꝓtẽplatõis tñ gustu aliq̃liter ꝑpẽdat. sic illõ qõ ebullit caloris vehemẽtia vndiq̃ se iactitat ꝛ diffundit. sic affect⁹ angelic⁹ nihil inconsideratũ relinqt. imo q̃to pl⁹ cognoſcit tãto amplius scire cupit. Addit etiam inflexibil' motionis. qz amor angelic⁹ q̃uis in deum moueat. inflexibilis tñ ẽ ne amatũ aliq̃liter amittat. vnd simul mobilis est ꝛ incessabilis. ꝛ h intente ꝛ intime. qz ad dei interiora tendit. vñ mobilis est sp et nũq̃ in se sistit ꝛ intentus vt in deũ tendat. sed intim⁹ vt ad exteriora non effluat. oĩno aũt inflexibilis vt ad aliud ꝓter ipm ꝛ extra ipm nõ diuertat. Dr etiã suppositoꝝ reductiuũ. qz amor angelic⁹ sp ad supiora se extendit ꝛ tñ ab amore inferioꝝ nõ excedit. imo ad diuine illuiatõis ꝙticipatõem reuocat inferiores ordines et reducit. Dr etiã docere actiuũ ꝛ exemplificatiuũ. qz nõ solũ incendit inferiores ad amãdum. verũetiã formã ꝛ exemplũ ꝓbet inferioribꝫ q̃liter summũ bonũ sit sup oĩa diligẽdũ ꝛ q̃liter sit p amorẽ redeundũ in deũ. ꝛ ꝑm ipsi⁹ bñplacitũ incedendũ. Ideo etiã dr q amor coꝝ sit calificãs ꝛ resuscitans in sil'ez calidi tatẽ. qz ad h laborãt vt inferiores ꝛ si nõ eq̃liter tñ differẽt ardeant ꝛ feruescant. Hec h dicit q inferiores angeli fuerũt frigidi vel mortui. sed h dr qz subiecti ordines ꝙ ipsos ad ampliorẽ amoris affectum ꝓtinue excitant. Propter qõ sequit. Igneũ celit⁹ ꝛ olocaustomatis purgatiuũ. qz ignis diuin⁹ ꝓtimos angelos accendit vt alios incendant. illuminat vt illuminent. purgat vt purgent. Ignis ei diuin⁹ suauiter ardet. nec comburit vel ꝓsumit ad lesionẽ sed pot⁹ ad purgationẽ. ꝛ ideo dr olocausti purgatiu⁹. qz sicut ex toto illuminat. ita ex toto purgat. nec ab infectione alic⁹ vicij. sz ab impfectõne boni. qz illa est purgatio pfecta vbi oĩs correctio abest. ꝛ oĩs pfectio adest. Dr etiã ꝓtus seraphin multimoda ꝛ multifida. multimoda ĩq̃tũ multiformit' mouet appetẽdo ꝛ opãdo. multifida inq̃tũ beatificat possidẽdo. multimoda inquantum pergit scrutando. multifida in eo qõ inuenit penetrãdo. Per multas ei vias ꝛ affectiões varias pgit ꝛ puenit ad vnũ bonũ ꝛ vna vita sil' cũcta apprehẽdit. Docet etiã noſatio seraphin incircũuelatũ. qz sine oĩ velamie figurevel creake interposito diligit videre deũ ꝛ a pleitudie fontꝫ lucꝫ eẽne sine medio aliq̃ illuiat vt illumiet. accẽdit vt accẽdat. Vñ in h sũt angeli illi⁹ ordis alĩs digniores. qz sue pfectõis influentiam imediate sine iterpositõe a deo recipiũt sine diminutõe eandẽ alĩs ꝙticipãdo tribuunt. illã possidẽt ꝛ custodiũt sine amissiõe. Nun q̃ tepescunt a dilectõe. nec flectunt ab iconuertibili ad deuz intentione. nec labore nec tedio desistunt ab inferioꝝ ad deũ gratuita reductione. Hec de ꝑpetatibꝫ seraphin dicta sufficiant.

De ordine cherubin. Ca. IX

Secund⁹ ordo ⁊ cherubin. qō inter s ptas scie plenitudo. Sūt enim fm Jsiō. li. vij. sublimiora agmīa angelo⁊ ꝑter seraphin. eo' q vicinius diuīe sapie suppositi. ampliori scie diuīe dono sūt repleti. ⁊ iō merito ordo cherubin post seraphin ordinat. q⁊ p⁹ donū caritat⁊ a q̄ denoiat seraphin excellētissimū est donū sapie ⁊ cognitionis diuīe volūtat⁊ vel ꝓpitatis a q̄ cherubin denoiat. Hā i angel' h⁹ ordīs ꝓncipal'r flnceret radi⁹ diuini lumīs q̄tū ad ꝓticipatōz ꝑcellētem diuīe cognitōis. vñ ꝓpetates ⁊ effectus angelo⁊ isti⁹ ordīs innuit btūs Diony. c. vij vbi dic̄ q cognoiatio cherubin docet eoz⁹ cognoscibile tē. ⁊ est sensus ꝓbozū q angeli isti⁹ ordīs dicūt cognoscētes. q⁊ i dono diuine sapie sūt ceter⁊ magⁿ excellentes. Deifidi etiā ab ipo nūcupant. in q̄ dei visio q̄ i eis viget intelligit. q⁊ dei maiestatē ceter⁊ magⁿ cō templant. Dicūt etiā altissime datōis lumi num acceptiui in q̄ innuit q cherubin ordo diuīe illuiatōis excellētia ꝑ ceter⁊ adimplet Sūt etiā illi angeli diuīe pulcritudis i ꝓma opatrice ꝓtute ꝓtēplatiui. q⁊ p lumen diuine sapie diuinā pulcritudinē ꝓtemplant. Per h etiā innuit q i eis ⁊ p eos ꝑma opera tricꝯ⁹ ⁊ de⁹ clarissime intuet. Dicunt etiā sapiētifica traditōe repleti. q⁊ p sapientificā creatoris traditōez alīs pl⁹ alīs min⁹ donū sapie diuīe impartiunt. Dicūt etiā cōicatiui q⁊ lumē sapie q̄ in eis copiose diffundit. p ipos ad ordies illuminandos copiose deriuat. nam pleitudinē luc⁊ quā suscipiūt alīs cōmunicāt ⁊ trāsfundūt. Dicūt etiā ꝓtēplatōis pure ⁊ simplic⁊ ac īmediati fulgoris susceptiui. Fulgor ē vocat illuiatōz p quā pueniat ad merā ⁊ purā ꝓtēplatōz. vbi ꝓtus diuina nō in imagine vel figura vel aliq̄ mediante creata. ⁊ p semetipaz ⁊ in semetipa ꝓtēplat. Dicunt etiā diuīo alimēto domestica atq⁊ viuifica vnitate diuine refectōis repleti q⁊ in h q replent lumīe cognitōis reficiūtur dulcedie dilectōis. Nō em̄ multū ꝑdest illuminare p cognitōez nisi ꝓcomitaret alimentū spūsscti. s. refectio p dilectōz. Jsta āt refectio ⁊ domestica viuifica ⁊ vna Domestica q⁊ amicis ⁊ domestic⁊ solū modo ꝑparatur. Viuifica q⁊ viuū efficit quēlibz q̄ ex tali cibo satiat Unica est ⁊ singl'ar⁊. q⁊ delectatōe cū extranea. s. cū carnali dulcedie nō gustat. Quāuis ātvnica sit refectio. m'tiplex tm̄ satietas inuenit in h vnico alimēto. vñ cū h totū ꝑcipit plena ⁊ ꝑfa satietas inuenit.

De ordine thronoꝝ Cap'm. X

Tertius ordo est thronoꝝ. ⁊ est h ordo a thronis dict⁹ a dono iudicij. eo q de⁹ in eis sedeat ⁊ iudicia sua discernat. ⁊ cūcta subiecta p illos disponat. vt dicit Jsiō. vñ ꝑt⁹ diuīe eq̄trat⁊ throno igneo in Dañ. ꝓpat. sc⁊ ꝑter ꝑspecuitatē cognitionis. q⁊ de⁹ singl'a dīudicās p ipos vniuersa prudēter discutit. ⁊ ꝓpt impetuositatem cui nibil obuiat vel resistit. Jlli āt angeli in q̄b singularit⁊ relucet rectitudo diuini iudicij throni nūcupant. Jsiō. Et iō a btō Diony. sedes altissime dicūt. q⁊ alte ꝑter diuinā autoritatē q̄si ad iudicandū ordinant. altiores q̄nia diuine iusticie regl'az in iudicio imitātur. sz altissime q⁊ immediati⁹ altissimo deo dispositione hierarchiaca collocāt. Sedes compacte q⁊ apte ⁊ ꝓuenīēter iūcte q̄ ad iūctura ⁊ ꝓuenientiā diuinoꝝ iudicioꝝ. cōueniēs em̄ est ⁊ aptū vt ex culpa penam ⁊ ex iusticia gl'az et q̄litate opis q̄litatē retributionis q̄libet sortiat. vñ ꝓuenienter et apte coberet pena culpe ⁊ gl'ia iusticie. q⁊ si culpa et gl'ia. pena ⁊ iusticia nō ꝓuenirēt. coaptatam sedem inuicē nō haberēt. cōpactio itaq⁊ sediū eq̄tas est iudicioꝝ. sedes ab omī ignominiosa subiectōe libere. q⁊ q̄nto sibi ꝑsidenti deo sūt subiecti. tanto per ipm̄ et in ipo merent ampli⁹ sublimari. Sedes deifere. quia deū sibi ꝑsidentē ferūt. ⁊ deificaz ptātē p diuina iudicia in subiectis creatur⁊ iudicāt et oñdunt. Sedes diuini supaduent⁹ susceptiue immaterialit⁊ ⁊ supmūdane. q⁊ noticiaz diuinitat⁊ sine studio ⁊ fatigatōne percipiūt ⁊ impassibilit⁊ ⁊ sine diminutōe ad inferiora trāsfundūt in q̄ nos spūal'r instruūt vt ab re materiali ⁊ terrena nos euacuantes. nos ad etnoꝝ susceptōz coaptem⁹. Sedes etiaz ab omī extremitate sūt remote. q⁊ ei q̄ sine extremis est. i. ꝓncipio ⁊ fine immediatissime sūt ꝓiūcte. Nam in deo cui inherēt nō est inuenire ꝓncipiū vel extremū. Throni itaq⁊ diuinā ꝓtutē assumūt ⁊ eandē ad inferiora deriuāt ⁊ trāsfūdūt. Obediēt se deo subiiciūt ⁊ nec et aliq̄ necessitate sz mera liberalitate i agendis omīb⁹ subiici se oñdunt.

De media hierarchia Cap'm. XI

Media hierarchia fm Jsiō. tres ꝓtinet ordies. s. ꝓncipat⁹ ptātes ⁊ dñatōes. Hec āt hierarchia a Dio. vocat epo

phonomia.i.diuia illuiatio sui pticipes int scalari reuerētia insignīes.vsū dñandi edocēs arcēsq; p̄riū.Pria dia ord ppt pncipat⁹ q̄ p̄ ceteꝛs possidet donū fuerētie.q̄z officiū ē docere z exercere z exhibe reuerētiā reuerēdis fm diuersos gd⁹ platōis.iuxta illd Cui honorē.honorez. Ro.xiij. Usus vo dñandi spectat ad dñatōes.q̄ docēt subditis dñari. nō fm libidiosaz p̄sendi cupiditatez.sz fm dei volūtatē.Hā de⁹ vult hoies p̄sse hoib⁹. vt pficiāt nō vt supbiāt.vt eos i fide z moꝛibus istruāt.nō vt de libtatꝛ dominio insolescāt Artatio vo ptātꝛ fferf ad ordinē ptātuz q̄ potestatiue a nob coercēt demōes ne nob tantū noceāt q̄stū desiderāt vl affectant. Et talit p̄oīk dispositio medie hierarchie q̄uis alio mō videaf ordiari fm Jsiō.z Bre.sz de ꝟ ad pñs opusculū nihil spectat.

De ordīe dominationū. Ca.XII

Quart⁹ ordo ē dñationū q̄ fm Jsiō. ptātib⁹ z virtutib⁹ p̄sūt z p̄eminēt. q̄ p co q̄ ceteꝛs angeloꝛ agminib⁹ p̄sunt siue dñanf dñatōes nūcupāt. Hui⁹ ordis ē officiū fm Bre.in bello spūali nos instruere. q̄liꝫ oporteat hoies platōis officiū exercere Docēt etiā platos q̄liť sine tyrānide z subditoꝛ oppressiōe i regimīe debeāt se hꝫe. Hoꝛ angeloꝛ misteriū est fm Diony.seruili timore depositō in deū moueri z abscꝺ reflectiōe ad cōmodū tpale ei incessanť famulari. que singlari excellētia inuisibilē annūciatōz i subiectꝺ ordīb⁹ solo impio formāt. Sūt angeli isti⁹ ordis ab oī oppressiōe liberi vt libe ad sūmū eleuēť.z nulli infra sūmū subīciāť.vñ ita deo subsūt q̄ nulli inferiori subīciunť. Per vl̄z excellentiā supēoz subiectōz eleuāť.ita tñ q̄ p̄ nullā violentiā aut tyrannidē ad oppressionē iferioꝛ inclināť.vñ dic Diony. q̄ fm dissimilitudinē tyrānidis dominiū exercēt. seueritatē hñt i ptāte z cū seueritate libalitatē in benignitate.z dū a dñationib⁹ ptās exerceť libalitas circa iferiores nō tollitť. Per istā tñ libalitatē coꝛ ptās nll⁹ mō minoraf. imo deo se p̄formātes regulā z legē sue p̄sidētie q̄stū possibile est imitāť. Hūq̄ ad aliq̄ vana se quertūt.sz ptinue ad bonū summū. qđ Diony.oñdit z vniuersale vocat.oculos dirigūt.z ab illo q̄ oīb⁹ dñaf mēt; aciem nō auertūt.vñ deiformitaf z diuie silitudis p ut possunt sunt pticipes fm Diony. Jta q̄z dominationes prime sunt in secunda hierarchia

De ordine p̄ncipatuū. Cap.XIII.

Quintus ordo ōr p̄ncipat⁹. z h̄ ordo fm sctōs docet hoies inferioris gd⁹ exhibere reuerentiā maioꝛib⁹ existētib⁹ i statu altioris dignitatis.vt puta regib⁹ p̄ncipib⁹ z plat;. De angel' isti⁹ ordinis dicit Diony.ad p̄ncipat⁹ ptinet vniuersal' ducat⁹ z regimen ductiuū ad dei silitudinē.q̄z isti angeli hñt ex officio vt alios inferioꝛes ordinalit reducāt ad deū z doceant ipm reuereri in seipo z in ptio.spēaliter in plato.q̄ fm Diony.ideo dicūť p̄ncipat⁹.q̄z hñt alios reducere vel cōuertere ad p̄mū z p̄ncipale p̄ncipium sc; deū.quem ipi put possibile ē imitantur.et quantū phas est in p̄sidendi officio p̄ncipi assimilanť. Dicit em Jsiō. li. vij. Principatus sunt q̄ angeloꝛ agminib⁹ p̄sunt.q̄ p co q̄ subditos angelos ad explēdū diuinū ministeriū ordināt z disponunt. p̄n cipatus vocabulū acceperūt. Nam alij sūt q̄ administrāt.alij q̄ assistūt.milia enim milliū mīstrabant ei.z decies centena milia assistunt ei.Dañ.vij.

De ordine potestatū Capi.XIIII.

Sextus ordo est potestatū. Et dicūť ptātes fm Jsiō.q̄ eis frutes aduerse sūt subiecte.z ideo potestatū nomine nūcupanť.q̄z maligni spūs eoꝛ ptāte coercenť ne tātū noceāt q̄stū cupiūt z affectāt. Hoꝛ angeloꝛ officiū est fm Bre.illos q̄ in bello spūali desudāt p̄fortare z ne ab aduersarijs violenť superenť defendere. z vt boni victoriā obtineant virilit adiuuare.huic cō cordat Diony.dicens. Potestatū mīsteriuz esse cauere ne aliq̄ aduersum possit bonis obsistere vel nocere.dicit etiam Bre. Potestates in suo ordine p̄ceperūt potenti⁹ vt eorum dispositioni aduerse potestates subīciantur.q̄ ne tantum hominib⁹ noceant q̄stū desiderant potestatū ministerio refrenanť. De his potestatib⁹ dicit Diony. Ipse sancte potestates habēt equipotentem.id est.equalem cum dominationib⁹ potestatem q̄ eadē diuina munera in suo ordine z gradu humiliter suscipiūt z custodiunt sine confusione. Nihil em tyrannice p̄cipitāt ꝫ inferioꝛes.nihil violentia z fortitudine attēptant.sed potius deiformiter.i.ad diuinā silitudinē āgelos inferioꝛes ordinate reuocant. z ad potētificam z causalē potentiam.i.ad deū q̄ omnia potest z oīm est causa supermūdane z intellectualiter reducere non cessant.vt per

bas deiformes ꝓprietates medie celestium animaꝝ dispositiões illuminẽt purgent ꝛ ꝑficiant. Sic em ipe ptates mediatib supioribꝫ ad dei silitudinẽ ꝙuertũt. ita mediatibꝫ ipis ptatibꝫ ꝙ iferiores sũt ad deiformitatẽ reducũt. vt sic oẽs supiores medij et inferiores ordies mystica purgationũ illuiatiõ/nũ ꝛ ꝑfectionũ pticipes efficiant.

De tertia hierarchia. Capitulũ. XV.

Tertia hierarchia q̃ ꝺr ephionia tres ꝓtinet ordies inferiores .s. virtutes. archangelos. angelos. Et ꝼm ꝶ iferior hierarchia sic describit. Inferior hierarchia est diuinũ pticipiũ nate legibus occurrẽs. secreta reuelãs ꝑ capacitate discreta nate legibꝫ occurrẽs. Hoc ꝓtinet ad virtutes ꝙ ptãtẽ hñt faciẽdi miracla ꝛ curandi morbos ꝛ lãguores. Secreta reuelãs. ꝶ ꝑtinet ad archangelos ꝛ angelos. ꝓ capacitate discreta. ꝶ referꝛ ad archangeloꝝ differentiã ꝛ angeloꝝ. qr maiores vt archangeli maiora. minores vt angeli miora reuelant. Per archangelos em reuelabãꝛ ꝓphetis maiora secreta vt illõ. Ecce ego ꝓci. ꝛc. Per angelos ãt minora. vt illud Dauid. Episcopatũ eius accipiet alter ꝛc. Et ꝺr ephionia. ab ephi qꝺ est sub. ꝛ phanos qꝺ ẽ apparitio. qa inferiori mõ q̃ꝫ in alijs resultat dei silitudo in ordinibus huius hierarchie.

De ordine virtutum. Cap. XVI

Septim⁹ ordo ẽ ꝙtutũ. Virtutes em sunt ãgeloꝝ agmina. misteria habẽtes ad ꝙtutes ꝛ miracula faciẽda. in qbꝫ potissime relucet ꝙ⁹ diuia. ꝓꝑ qꝺ ꝛ ꝙtutes noiant vt dic Jsiõ. Jsti⁹ ordinis angeli ab ordinibꝫ medie hierarchie recipiũt illuminatõez. purgatõem. ꝛ ꝑfectiõez. Unꝺ ꝼm Diony. ꝙtutes hñt virilitatẽ ad opatões fortem incõmutabilẽ. ꝼm dei formã eis indicãtem. Jn ꝶ em deo sũt siles ñ ꝓformes. q ad oia agẽda incõmutabilẽ ꝙtutꝫ vigorẽ accepe rũt. ꝛ iõ istoꝝ spirituũ opatiuã ꝙtutẽ ꝑstringit Diony. sic dicens. Jpa sctãꝝ ꝙtutũ cognominatio fortẽ quendã ꝛ incõmutabilem docet vigorẽ ꝼm inditã eis deiformitatẽ ad nullã susceptionẽ diuinaꝝ illuminationũ imbecilliter infirmatã ꝛc. q̃ si diceret. i ꝶ q ꝙ isti anceli ꝙtutes sunt vocati deiformes et siles deo dinoscunt. nam diuia ꝙ⁹ fortis ẽ ad agẽ dũ. vt non frangaꝛ alic⁹ opis difficultate. et incõmutabilis ẽ ad ꝑseuerandũ vt non langueat seu infirmeꝛ alic⁹ spacij seu tẽpis diurnitate. Sic angeli isti ꝓsiles sunt. qa ad omnia agenda robusti ꝛ incõmutabiles inueniunt. vñ ꝙtuosi sunt nõ solũ operãdo verũetiam in illuminatiões suscipiẽdo. Nam horũ angeloꝝ ꝙ⁹ ꝛ si infirma videaꝛ diuine/tuti compata. nõ tñ infirma est ad eandez ꝑ grãm ꝓfirmata. Jnfirma est nate ꝓditione. sed nõ infirmaꝛ aliq̃ corruptiõe q̃n ꝑticipat totum quicq̃d creature est debitũ. fortitudinem sc̃z sufficientem et sue nature congruẽtem. Et ideo dicit Diony. q⁹ habent deiformem motũ firmiter se ferentẽ. Jnsup essentialẽ ꝛ potentificã dei ꝙtutẽ. qꝫ ꝓꝑa ꝙtute in deũ mouent. ꝛ vñ eoꝝ ꝙtuositas in supessentialem ꝙtutẽ creatoris sustollit inde deiformis ymaginis silitudo in eis reperit. deiformitatẽ aũt quã recipiũt ad inferiores angelos trãsfundũt. accipiũt quidez ꝑ donũ. sed alijs retribuũt per exemplũ. Noꝝ angeloꝝ est officiũ ꝼm Diony. docere ꝓlatos. ꝓlationis officiũ exeq̃ feliciter ꝛ ꝓstanter. ꝛ vt ipsi⁹ onus sustineant patienter. ꝼm Bre. ꝙo i. iiij. moraliũ. Jstorum officiũ in hiis q̃ virtutem habent est docere qualiter ymaginez dei in se raperent ꝛ reformẽt ac reformatam viriliter custodiant ac ꝓseruent. vñ per istorum angelorũ ministeriũ ꝙtus miracula faciẽdi perfectꝫ ꝓcedit vt reducti ad ꝓmũ statũ in q̃ deꝰ fecit hoiez ad suã ymaginẽ per hmõi miracula ostendant. Angeli isti⁹ ordinis diuinam ꝙtutẽ ꝓtinue aspiciũt. ꝛ in ipa ꝓtẽplati one ꝓtremiscũt. sed iste timoꝝ penalis non ẽ cũ potius sit admirationis q̃ horroris. ꝓ ut Bre. dicit in moraliũ. li. iiij.

De ordine archangeloꝝ. Ca. XVII.

Quartus ordo est archangeloꝝ qui ꝼm Jsidorum summi nũcij vel nunciorũ ꝓncipes interꝓtantur. Nam ꝓmatum tenent inter angelos. sunt enim duces ꝛ ꝓncipes sub quorum ordine vnicuiq̃ angeloꝝ officia deputata sunt. Nã archangelis angeli ꝑsunt. vt patet in Zacharia vbi angel⁹ maior dixit minori. vade et doce puerum istũ ꝛc. si em in ipis angeloꝝ officijs superiores inferiores nõ disponerẽt. nll'o mõ ꝶ quod homini diceret angelus ab angelo cognouisset. hi archangeli sepe ꝓꝓtijs nominibꝫ denorant. vt per ipsorũ vocabula ipsorum ꝓditiones et opera ostendant. Nam gabriel ꝙgini mittitur vt illum denũciaret venturũ q̃ ꝺ aereas ptates obtinere debuit victoriã ꝛ triũphũ. Gabriel ei dei fortitudo

iterptak.sic ꝛ raphael q̄ iterptak medicia dei ad thobiā missus fuit q̄ ei⁹ oculis curatiōem adhibuit ꝛ cecitatē abstulit ꝛ deterſit.ꝛ sic ō alīs Ducusq; Jsiō.li.vij.c.v. Voꝫ āgelorū officiū ē ſm Bre.de his q̄ ad ꝓmotōꝫ fidei p tinēt vt de aduētu filij dei de ei⁹ gestꝭ ꝛ dictis fideles ꝓmouere. Archangeloꝝ etiaꝫ est ſm Dioñ.ꝓphetias ꝓphetꝭ reuelare. demōes hoī bus dominātes arcere nequeūt⁹ pl⁹ledāt.sic potestatū est eosdē cohercere ne dñium sibi vsurpēt aut accipiāt. Archāgeli etiā angelis ſuppositꝭ eis sūt digniores ꝛ annūciatiōe po res.ceteriscq; sūt ꝓfectiores. Hā ſm dioñ. in feriores ꝙuertūt ad ꝑncipale ꝑncipiū suū et q̄tū eis possibile ē angeli iferiores ipsis me diātib⁹ ad ipm informāt. Jnsup viuificāt .i. āgelos ad vnitatē illi⁹ ꝑncipij colligāt ꝛ adu nāt.docēdo āgelos sibi subditos ſm ducat⁹ inuisibiles ꝛ ordiatos q̄b⁹ bñt ducere ꝛ doce re seq̄ntes alios ꝛ subiectos Jsti etiā archā geli inf ordies inferiorꝭ hierarchie sūt iter medij.ꝛ tō a supioribꝫ illuiatōes ꝑticipant ꝛ easdē angel' inferioribꝫ ꝑticipatas cōicant et annūciāt.in q̄b⁹ angel' oīm angeloꝝ dispoſi tio hierarchica ex triplici ternario celestium ordinū pfectissime est completa.

De ordine angeloꝝ. Cap.XVIII

In Ordo ꝛ vltim⁹ ē āgeloꝝ. Angel⁹ āt grece malach hebraice ōr. latie ꝙ nūci⁹ inꝛptak.eo q̄ volūtatē dñi ꝑ⁹is annūciāre ꝙsueuerꝭ.angeli āt vocabulū no mē est officij nō nake. Hā angel⁹ ē sp spūs.sed q̄n mittit tūc ꝓmo angel⁹ nūcupak. Angelis ꝙ pictoꝝ licētia pēnas fingit vt eoꝝ discur sum celerē significēt sic ꝛ iuxta poetaꝝ fabu las vēti pēnas hāe dicūk.sic ōr. Qui ābulat sup pēnas vētoꝝ. Ducusq; Jsiō.li.vij.ca .v. Scōm dionys. āt angeli inferioris ordinis nō ꝑticipāt ordinē superioꝝ illuiationuꝫ.nō em ꝑticipāt cū ipis sꝫ et ipis.nam angeli su periores ꝓmo loco diuinas illuiatiōes susci piūt.ꝛ illas postmodū ad alioꝝ noticiāꝛ co gnitōez deferꝭ.q̄ ꝛ ꝓmi nūcij dicūk. Alij aūt posteriores sūt ꝛ vltimi Angeli etiā ſm eun dē dionys.hoies ad diuinā cognitōem addu cūt ꝛ subleuāt.ꝛ vt iuste viuāt instruūt et in formāt. Uñ q̄tus angeli ꝛ si nō bñt angelos alios sub se inferiores q̄b⁹ ꝑsūt. bñt tñ sub se inferiores hoīm ordies q̄b⁹ ꝑsūt q̄s ordinat ꝛ disponūt. Sursū ertēdūk ꝑ dilectōez dei. i semetipis formāk ꝑ custodiā sui.sub se.ꝓgre diūk ꝑ eoꝝ tutelā.q̄ꝝ misterio deputāk. Jsto rū itaq; angeloꝝ mꝛtiplex ē effect⁹. Hā āgel⁹ nr̄e custodie singl'iter deputat⁹ nos stimu lat ad bonū ꝛ excitat ne i vicijs dormiamus Act.xij. Jtē spūal'r nos reficit ne sub onere vie i patriā succūbam⁹.iij. Re.xix. Jtē arcet demōes ne ab ipis ledamur Thob. viij. Jtē instruit i ambiguis vt certificemur Dañ .ix. et.x. Jtē ꝙducit ne i vijs deuiem⁹ Thob.v.ꝛ Exo.xxiij. Jtē nob in tristicia posit⁹ assistit vt cōsolemur Luc.xxiij.ꝛ Ben.xvj. vbi ōr de angelo q̄ ꝓfortauit flentez Agar. Jtem nob peccātib⁹ ꝓpatiūr ne despem⁹ Jsaie.xxiij.et Juō.ij. Jtē velociter nob assistūt ne cadam⁹ Jsa.xxiij. Jte angeli. Jtem adunant ꝫ ho stes ne vincamur Ben.xxxij. et.ij. Bachab. penul'. Jtem vulnera nr̄a sanant ne moria mur Thob.xij. Jtem peccata nr̄a ad memo riā reducūt vt erubescam⁹ Josue.ij. Jtē vo luntatem dñi annunciant vt ei acq̄escamus Luc.ij. Jtem impedimēta auferunt vt diui nis liberius seruiamus. Exo.xxiij. precedet q̄s te ⁊c. Jtem frequentes nos visitant et no bis p̄cauent ne offendam⁹. Jsa.lx. ſm penaꝫ ⁊c. Jtem deo semp assistunt vt ꝓtemplētur. Luc.j.et Danie'.vij. Decies centena milia. ⁊c. Jtem orando nobis merenk. Job. xxxiij. si fuerit. Jtem a diuina laude nō retardank. Jsa.vj.et Apoca.v.non habebāt requiez ⁊c. Jtem deū sine velamine facie ad faciē ꝓtem plank. Math.xviij. Angeli eoꝝ ⁊c. Jtē nul liusꝭ corpulente mole in sua substantia vl' vir tute aggrauank. Luc.vltimo. Spūs carnez et ossa ⁊c. Jtem supra temp⁹ existēs i tpe opa tur.angelic⁹ em̄ intellect⁹ cū sit deiformis .vt dicit Dion'.est instātane⁹.ꝛ tō sine collectōe vn⁹ ad aliud subito itelligit.et in ꝑtualitate sue substantie in instanti omnia agēda agit. Uñ de angelo q̄ vocat a philosopho intelli gentia ōr q̄ sit creatus in orizonte tpis ꝛ eter nitatis.vt pꝫ in ꝓmo libro de causis. Jtē ho mines et subita angeli p̄sentia territos bon⁹ angel⁹ blandiēdo aspectu suo ꝓsolak.vt dicit Ambro.Luce.j.ibi. Ne timeas Zacharia ⁊c Sed demon econuerso q̄s sua p̄sentia terri tos facit.ampliori horroꝛe concutit vt dicit idem. Jtem angelus q̄n vult apparet ꝛ quā do vult ab būanis aspectib⁹ occultak.vt di cit idem ibidem. Jtem corp⁹ ꝑ suo bñplaci to operatōi sue ꝓgruum vt appareat assumit et peracto suo officio idem corp⁹ assumptuz deponit. Juō.xiij. Euanuit ⁊c. Jtē assūpto corꝛore ꝑ aliqua necessitate nō vegetat illud

corpus nec viuificat sed tm̃ mouet. vñ qñq; videt comedere z bibere vt bō. z tm̃ nō comedit nec bibit. sed ptāte sua cibum adnihilat z psumit. vt patz Thob. xij. vbi dicit angelus Videbar quidē cē. Angel⁹ em̃ non comedit aliq̃ necessitate sed solū ptāte. qz vt dic aug⁹. sup Luc. vltimo. q radi⁹ psumit aquā ptāte. sz terra absorbet necessitate. vñ fuit ibi comestio potestatiua. q̃ ad masticatōez z cibi consumptōem nō tm̃ necessaria q̃ ad ēcorporatōez. Hec itaq; lenia z plana de proprietatib⁹ bonor angelor ad vtilitatē paruulor dicta ad presens sufficiant

De malis angelis Capitulum. XIX

Sicut bonus angel⁹ hoib⁹ dat ad subsidiū z seruatōez. sic mal⁹ angel⁹ datus est vnicuiq; ad exercitiū z pbatōnē. vñ hor malignor spirituū caput z dux ē lucifer. q̃ fm Bre. sic dict⁹ p eo q̃ alīs angelis clarior est creat⁹. vñ Bre. Prim⁹ angelus ideo omni lapide pcioso ornat⁹ extitit. qz cum cūctis angelor agminib⁹ pfuit ex eor cōparatōe clarior fuit sed ꝺ ꝺditorē suū superbiens lucē z claritatē pdidit. z formā deformem et obscurā apostasie sue merito acq̃siuit. De h̄ dicit Damas. li. j. ca. xviij. Ex his angelici ꝓtutib⁹ q̃ alīs erat z cui terre custodia commissa est. nō nata mal⁹ fact⁹. sed bon⁹ existēs nequaq; ab ipo ꝺditore malicie semitaz in se habēs. nō ferēs illumiationez z honorē quē ipe ꝺditor largit⁹ fuerat. electōne liberi arbitrij sui ꝓsus est ex eo q̃ est fm naturā i id q̃ est ptēr naturā. vñ deo rebellare volēs z a ꝓmo bono deficiēs i malū venit. Et infra. Lumen igit creat⁹ a ꝺditore. ppa volūtate tenebra fact⁹ est. Simul aūt cū eo exulsa est z cōsecuta angelor q̃ sub ipso ordinati erāt infinita multitudo z volūtarie facti sunt mali ꝺ bono ad malū declinātes. Itē ꝺr ibi q̃ non habēt ptātem neq; ꝑtutē ꝺ aliquez nisi a deo pmissiue et dispositiue ꝓcedat. sed diuina pmissiōe trāsfigurat in quācūq; voluerit ymaginē seu figurā. Omnis igit malicia z immūde passiones ex ipsis cogitate sunt quas q̃dē immittere. i. suggerere pñt sed violentiā iferre nō pualent. Itē q̃ ꝺ hoib⁹ est mors angelis est lapsus. Post casum em̃ nō ē eis pnīa quē admodū post mortē hoib⁹ nō est vita. Hucusq; Damas. Item dicit Greg. a gra deser⁹ obstinat⁹ in malicia pmansit. ita q̃ nihil bōa volūtate velit. libez siquidē ꝺr arbitrium sz depressum z ad malū incessanter inclinatuz ita q̃ semp bonū refugit. malū ꝓ eligere nō desistēs. Et ideo accidit vt dicit Lasiodor⁹ volebat z cupiebat rapere diuinitatē et amisit felicitatē. Item qz altitudinē sibi incōuenientē indebite appetīt ideo iusto ordine ad ima ruit. vt q̃ se iuste nō tenuit in summo fm iusticie ordinē se teneat nūc in imo ꝓpter q̃ ꝺ yabol⁹ id est deorsum fluēs a sctis est dict⁹ Multi alīs noib⁹ nūcupat q̃b⁹ sua malicia p noim̃ similitudinē intimat. Dicit em̃ demon imo fm Plato. in thymeo cacodemon. i. mala sciens. demon em̃ sciens interpretat. Sic aūt ꝺr ꝓpter scientie q̃ viget naturaliter pspicacitatē. viget ei sensu natur. experientia tēporis. viget intelligētia scripture sicut dic Beda et etiaz Damas. c. xviij. De h̄ dicit Ysid. li. vij. ca. vlt. Demones vocant greci peritos. i. scientes. pscīūt em̃ multa futura. vñ solēt dare responsa aliq̃. In illis em̃ est cognitio rerū pluscq̃ i hoib⁹ partim subtiliorīs sensus acumine. existentia lōgissime vite. partim per ꝺi iussum angelica reuelatōe. Di corporū aereorum natura vigent ante transgressionē celestia corpa gerebant lapsi ꝓ in aereaz qualitatem conuersi sunt. z ista aeris caliginosi spacia tenere pmissi sunt. q̃ eis carcer est vsq; ad iudiciū. Hi sunt ꝓuaricatores angeli q̃r⁹ yabol⁹ ꝓnceps est. Itē ꝺr satban. i. aduersari⁹. qz ex corruptela malicie deo q̃ sume bon⁹ est ꝓtinue aduersat. vt dicit Hieronim⁹ Precipitata audacia magis ꝑsumit q̃ possit. vt dicit glo. Isa. xvj. Maior est arrogātia e⁹ cē. Sic em̃ dicit idem. potius vult esse q̃ nō ee vt pugnet ꝺ deum. q̃uis suū ex h̄ sciat crescere nocumentū. Itē vocat beemoth Job. xl. Ecce beemoth. Beemoth bos vel aīal interpretatur. demon sicut bos comedere fenū appetit. qz suggestionis sue dente ꝓterere spūalium virorr vitā mundā querit. Carnalia ei desideria amat demon. Item ꝺr leuiathan. i. additamentū. Job. xl. quia vt dicit Bre. malum malo addit z penam pene addere nō desistit. Sic em̃ sua z suorū crescit culpa. sic et pena. Item ꝺr appollion grece. i. exterminator latine. vt patet Apo. xv. qz bona ꝑtutū q̃ de⁹ in eccl'ia siue aīa plantat malicia ipm stimulante exterminare desiderat sic ꝺr in ps. Exterminauit eam aper de silua cē. Item dicit cōmunit⁹ yabol⁹ q̃ hebraice ꝺr deorsū fluens. qz quiet⁹ in celi culmine stare ptempsit. superbie sue ponderē deorsum cadere meruit. grece ꝓ ꝺr criminator. eo q̃ vel ad crimina

allicit ꝛ inflāmat. vel qꝫ electoꝝ innocentiā falsis crimīb⁹ inficit ꝛ accusat. vt dr Apoc. xij. Proiect⁹ ē accusator ꝛc. Et sic dic Isi⁹. etymol. li. viij. Itē p̄ter ista nota mꝫtiplicit ī scp̄tura ei⁹ malicia denotat. Dr em̄ serpēs ꝫ draco ꝑpt ei⁹ virulētā astutiā Apoc. xij. Leo ꝑpt ei⁹ aptā violentiā. j. Pe. vlt. Tāq̄ leo rugiēs. Electis ꝑpt ei⁹ obstinatā duriciā. Isa. xlv. Coluber tortuosus ꝑpt ipi⁹ in isto aere caliginoso latentiā. Et iō ab Augu. recitat opiō Platonis de cacodemonib⁹ sup Ben. ad lr̄az. li. viij. ꝛ hēc li. v. siue dis. viij. c. j. Demones aerea dicūt animalia. qꝫ corpū aereorū vigēt nata. nec p̄ mortē dissoluūt. qꝫ p̄ualet in eis elemētū aptum ad patiēdū pot⁹ q̄ ad agēdū. Itē dic Aug. ī li. de ci. dei. c. viij. Demones sūt animalia aio passiua mente rōnalia tpe. i. duratōe etna corpe aerea ꝛc. Hec qui dē ab Aug. opinatiue ꝛ recitatiue sūt dicta. volēte insinuare q̄lit demon a loco sume illuminoso. s. celo empyreo sit expulsus ꝛ in ꝫ aere caligioso intrusus vt ibi patiat et inde assumat corp⁹ q̄n a deo pmittit vt homīm vita p ipi⁹ misteriū exerceat. ꝑpt qđ ab Isa. faber ꝛflans prunas ꝛ formās vas in op⁹ suuz dr. qꝫ ei⁹ exercitio vita electoꝝ q̄ vasa sūt gre ꝓbat. Isa. lv. Creaui fabꝝ ꝛc. Vis ita ꝫ noib⁹ ꝛ multis aliis modis demon noiat. q̄b⁹ virulēta ei⁹ rabies demōstrat. Dicit em̄ Beda in glo. sup illū locū. j. Pe. vl. Circuit q̄rēs quē deuoret ꝛc. Circuit em̄ tāq̄ hostis obsidēs muros clausos explorās vt p̄ inferiorē ptē ad interiora penetret. Offert ꝛ oc̄lis formas illicitas vt visu destruat castitatem. Aures p̄ canora tēptat vt molliat xp̄ianū vigorē. Linguā p̄uicio p̄uocat. Manū iniurijs lacessentib⁹ ad vindictaz p̄uocat vel ad cedē istigat. Honores ꝛ trenos pmittit vt annihilet celestes. ꝛ cū latent⁹ nō p̄t fall'e aptos addit ꝛrores ī pace subdol⁹. in p̄secutōe violent⁹. ō quē animꝫ dz esse tantū pat⁹ ad resistendū q̄tum ille est parat⁹ ad impugnādū. Hucusq̄ glo.

De angelis puersis. Cap'm. XX

Mali igit angeli ꝓsentiētes voluntati luciferi cadēt⁹ irrecupabil'r ī ꝫ aere caligino so velut ī carcere sūt recluſi Ceciderūt aūt de luce in tenebrā. de scia in ignorantiā. de dilectōe in odiū ꝛ inuidiam. de sūma felicitate in summā miseriā. vt dic Bre. Itē demones p̄sunt demonib⁹ ſm maiorē sciaz ꝛ minorē. aliꝫ subsūt vt dic Amb. sup Luc. Quānis em̄ obstinati sūt in malo viuaci tm̄ sensu nō sūt penit⁹ spoliati. Hā vt dic Isi. triplici acumīe vigēt demones. Hā q̄dā sciūt subtilitate nate. q̄dā experiētia tēporꝫ ꝛ diuturnitate. q̄dā sctorꝫ spiritū reuelatōe. Itē demones vt dic Aug. in ei⁹ viuacitate ingenij cogscūt seminales rer̄ virtutes nob occultas. q̄s p̄ congruas ꝛ tpatas elemētorꝫ p̄mixtōes spargūt. ꝛ sic diuersas rerū spēs pducūt. qđ em̄ posset p se facere natura successiuē p̄ t diabol⁹ facere p accelerationē opez nate. vñ p artē demonum magi pharaonis serpētes ꝛ ranas subito pduxerūt sic sup Exo. glo. dicit. Itē demonū intētio rota est ad malū ꝛ ad fatigatōz bonorꝫ. et iō elemēta sepe p̄turbāt tēpestates ī mari ꝛ ī aere p̄citant. fructꝫ tre corrūpūt ꝛ deuastāt. vt p̄z Apoc. viij. c. ꝛ lōge peiora facerēt si boni angeli nō cohiberēt. ꝛ ideo qꝫ p̄tinue peccāt q̄cūq̄ vadūt penā suā p̄tinue secum portāt. vt di. Bre. Item Bre. li. moral'. xxxij. demones sp afflictōnez iustorꝫ expetūt. sed si a deo p̄tātem nō accipiūt ad temptatōis articulū nullatenꝫ p̄ualescūt. vñ q̄n vnū malꝫ intulerint. ad faciendū aliud subito se accingūt. vñ exercites ab obsesso porcos itrare pecierūt. Nam vt suā agant malicia etiā bruta ledere appetūt. q̄n cohibēte eos diuina potentia boies ledere nō p̄sumunt. Itē in li. xiij. ſm diuersas diuersorꝫ ꝓplexiones varias diuersis parāt tēptationū illaq̄antes decepciones. nā letos tēptāt de luxuria. tristes ꝛ discordia. timidos de desperatōe. supbos ꝛ p̄ sūptōe Itē in li. xxij. p̄mo antiqu⁹ hostis tēptans q̄i ꝓsulēdo blāda ꝛ illicita aio suggerit post ad delectatōz p̄trahit ad extremū p cōsensū possidēs. violēta ꝓsuetudine p̄mit. vñ de ipo dr Job. xli. Stringit caudā ꝛc. Itez idez li. xxxij. Nequaq̄ hostis callid⁹ quēpiā p̄mit. sz calliditate pestifere psuasiōis ꝛ fraudulētis ꝓsilijs interficit. qꝫ dū dulcia resonāt. ad noxia corr inclinant. Itē idem li. viij. sic est qđit⁹ hūanis sensib⁹ se obijcit. mō q̄si angelū lucis se oñdit. Item li. xxxiij. in fine mūdi tāto feruētior erit ad seuiciā q̄nto se fētit vicinior ad iudiciū ꝛ ad penā. Itē ibidē Tūc ḋcḋ nequit⁹ voluerit callid⁹ exquiret. tūc supbis ceruicē quā alt⁹ eriget ꝛ per illū damnatū boiez quē gestabit oē qđ poterit. tūc neq̄ter oñdet. Itē ibidē li. xxxiij. Apparēte iudicio cūcto assistēte celestꝫ curie milite/rio. antiqu⁹ ille hostꝫ diabol⁹ belua crudelis

et fortis in medio captiu⁹ adducet.et cū suo toto corpe etne gehenne incendijs mācipabitur. vbi vtiq; inauditū erit spectaculū qñ ħ ima nissima belua electoꝝ oculi oñdetur. Hec pauca de infinitis ꝓpetatibꝫ malignoꝝ spirituū z eoꝝ effectibꝫ dicta sufficiāt causa breuitatis.alis ꝙ ipi⁹ sathane ꝓpetates opatões z occultas machinatões si q̄s scire desiderat libꝝ Bre.sup Job plegat et percurrat maxie in duobꝫ ca.penl'.s.xl.et.xlj.

Incipit liber tertius de proprietatibus anime rationalis.

ADiuuāte iesu xpo in p̄cedentibꝫ aliq̄s pro prietates de suba penit⁹ incorporea diuina.s.natura et angelica q̄tum ad ħ spectat opusculū breuiter introduxim⁹ nūc cū eiusdem interueniente auxilio ad creaturā corporeā stilū ꝓuertam⁹.a digniſſima creaturis hoīe q̄ naturam et ꝓpetatem sapit.tam corporeꝫ q̄ spirituū inchoantes

De hoīs descpt̄ione. Capitulum.I

COme māsuetū naturā fm legē rōis discipliē susceptibile,diuinaz hñs ymaginē i potētia cognoscendi.et sil'itudiez in potentia diligendi.Ad ħ vt rudibꝫ z paruulis hoīs ꝓpetates manifesti⁹ innotescāt.a ptibꝫ ei⁹ et q̄bꝫ est ꝓpositꝫ est breuit inchoandū.et ꝓmo a natura digniori.s.ab aīa.fm quā cum suba angelica ꝓuenit ac ꝓcordat.qz fm illā sup̄ naturaz corporis hō ad celestia eleuat' Hāsic di.Jsi.hō abusiue ab hūo est dict⁹ cuz ex societate nō tm̄ corporis sz anie sit ꝓcretus. Et iō grece antropos.i.sursū erect⁹ appellat eo q̄ ab imo ad ꝓtemplatōz sui artifics spūs regimie subleuat.vñ poeta Prona q̄ cū spectāt alia ceca terrā.Os hōi sublime dedit celūq; vidē. Jussit z erectos ad sidera tollē vult⁹.Hō itaq; celū q̄rat z nō tāq; pec⁹ ventri obediēs mentez in tra figat. Cū etiā fm Jsi.duplex sit hō.s.iterior z exterior. primo ab interiori.s.aīa est tractandū

De hoīe interiori.s.aīa Ca.II

PRimo igit̄ videndū est q̄d sit aīa rōnal' fm rem z fm diffinitōz.et q̄d dicat fm etymo.z nois impositōnem. Deinde q̄d fm potentiaz z ꝓtutem. Tertio q̄d fm effectū z operatōnez. Quarto q̄d fm sui perfectibil' ꝓpatōez .s.q̄ sit ei⁹ ꝓpetas qñ cū corpore ꝓiūgit.et q̄ qñ ab eo sepat. Aīa ꝙ rōnal' de q̄ ħ intendim⁹ a q̄busdā sanct⁹ z phis diffinit vt spūs.a q̄busdā vt aīa.a quibusdā vt aīa et spūs. Jn̄quantum āt aīa bz naturā spūs diffinit ab Augustino in libro de motu cordis.

Adhuc de anima. Ca.III.

HAnima est suba īcorporea itellectual' illuiatōis a ꝓmovltia relatōe ꝓceptiua. Et q̄ diffinitōe ꝓmā z p̄cipuaz cogscim⁹ rōnal' aīe ꝓpetatē.spūs em hūan⁹ mediāte p⁹ āgelos ē diuīe illuiatōis receptiuus. Jtē in q̄ctū est aīa diffinit dupl'r Quia vnit corpi.s.vt motor mobili z nauta naui. et fm ħ diffinit a Remigio sic. Aīa ē suba in corporea regēs corp⁹ Et ab Augu. de aīa z spū. Aīa est suba q̄dā rōis particeps corpori regendo accōmodata. et q̄ diffinitōe alia spūs ꝓpetas elicit.s.q̄ q̄dā nēcitate amoris z gubnatōis ad regimen corporis sibi vniti nata l'r inclinat. Et q̄ etiā pz q̄ aīa i corpore regendo nō p dimensionē z loci spaciū i corpore extendit.sz ei⁹ ꝓtute corp⁹ vndiq; regit z monet sic ponit Alcidi⁹ exemplū i cōmēto super thimeū de aranea q̄ i medio tele ei⁹ residēs sentit q̄lemcūq; motū interi⁹ vl' exteri⁹ factū.sic aīa in centro cordis residēs sine sui distensiōe totū corp⁹ viuificat z omniuz membroꝝ mot⁹ dirigit z gubnat. Prout āt ꝓparat corpori sibi vnitor vt forma z perfectō diffinit a ph̄o i li.de aīa sic Aīa ē endelichia idē.act⁹ pm⁹ siue pfectio corporis phisici organici potētia vitā hñtis. Et q̄ diffinitōe pz q̄ q̄libꝫ corpori sit vnibil' nō tm̄ oi sz solū organisato corpori z ph̄ico.i.nat'l'r ad suscep tōez aīe rōnal' dispōsito infundit z vnit. Jtē iuxtā tū ē aīa z spūs q̄drupl'r diffinit. ꝓmo in ꝓparatōe ad creat⁹ generat'r sic ait Aug⁹. in li.de aīa z spū. Aīa est oim sil'itudo. Et q̄ pz q̄ aīa ex sui nata ad suscipiēduz in se oim rez sil'itudies ē apta nata. vt dr in li.de anima z spū.aīa ad sil'itudinē tot⁹ sapie fcā i se oim rez gerit sil'itudinē.qz sil'is tre ē p eēntiā .aq̄ ꝙ p ymaginatōz.aeri p rōnez.firmamēto p itellectū.celo empireo p itelligentiā.Sexto āt mō diffinit i ꝓpatōe ad deū tāq; ad suam cām efficientē sic. Aīa ē deiforme spiraculū vite Et q̄ pz ꝓpetas aie q̄ nō ex traduce.nec ex seminali rōne ꝓpagat.sz ad viuificatōz corporis a deo infūdit z creat. Jtē septimo mō describit in ꝓpatōe ad deū sic ad finē suū sic

Aia est ſpūs intellectual' ad brītudinē i ſe et in corpe ordiat'. z ex ꝟ reluceꝛ aie ꝓpetas. ſ. q̄ aia nō ſolū ſepata beatificab' cū angel' vel ſic̄ angel'. imo in corpe glorificato ip'i felicitas ampliab'. Has oēs ds̄as z diffinitiones ſub q̄dā generali deſcptōe ꝯpbēdit Jo. damaſ. omel'. xxvj. Aia est ſuba viuēs ſimplex z incorpoꝛea. corpoꝛeis ocul' fm ꝓpriā nakaz inuiſibil' z imoꝛtal' rōnal' intellectualis infigurabil' organico vtēs corpe. z huic. ſ. corpi vite augmētatōis ſenſus z gēneratōis tributiua nō aliū hns p̄ter ſeipam intellectū. ſed ꝑtē ſuū ꝑſ' puriſſimā. Sic̄ etē oculꝰ i corpe. ita ē aia intellectꝰ arbitrio liba z volūtaria z opatiua volūtate ꝛnibil' qm̄ creabil' Oīa ꝟ habet ex ei' gra q̄ cā ꝯdidit ſuſcipiēs. ex q̄ z eſſe z nakaz ſuſcepit. Hucuſq; Jo. damaſ. in ca. ſupdicto. Cōſit'es etiā ꝓpetates deſcribit Bern̄. ſic di. O aia inſignita dei ymagie decoꝛata ſil'itudie deſpōſata fide dotata ſpū redēpta x̄pi ſanguine deputata cū angel'. capaꝛ beatitudis. heres ſaluꝛ. pricepe rōnis. q̄d tibi cū carne Ex iſtis m̄ris diffinitōibꝫ z deſcptōibꝫ varijs varie ꝓpetates aie q̄ ad ē nature et etiā gr̄e iam relucent.

Qūo aia ſit a phiſicis deſcpta Ca. IIII.

Quid tñ fm rem ſit aia. pl'ibꝫ icertū ē. q Hā circa ꝟ antiq̄ legunt phi varias q̄ſi ꝛrias ſnias ꝓtuliſſe. Recitat em̄ Areſt. in li. d aia. q Plato poſuit aiaz eſſe tiā ſe mouentē. Zenoꝰ ꝟo dic̄ aiaz eſſe numex ſe mouentē. Pictagoꝛas armoniā. Paphinoꝰ ydeā. Aſclepides ꝟo dixit aiaz ee q̄nq; ſēſuū exercitiuū ſiue ꝓſonū. Ypocras aūt ſpm tenuē p oē coꝛpꝰ diſperſū. Eradi' phic' lucē l' ſcintillā eētie aiaz vocat. Democri' ſpm i/ſertū athomis. vñ ꝓpt facilitatē mot' totum coꝛpꝰ aie puū aſſerit. Permenides dic̄ cā ex tra z igne eſſe. Epicurꝰ dic̄ animā q̄ndā ſpeciē ex igne z aere eſſe. Jperi' dic̄ animā q̄ndā vigoꝛē igneū foꝛe. iuxta illō. Jgneꝰ ē illis vigoꝛ z celeſtis oꝛigo Cū g̃ tot z tā diuerſa ꝟ ſuba aie a ſapiētib' ſint relata ꝟ ſolū ſufficiat q̄ ad pñs q fm ſctōz dicta anima ē q̄daz ſpūal' z intellectual' rōnal' ſuba ad vīficandū z ꝓficiendū coꝛpꝰ hūanū a deo ex nihilo ſic creata. vñ qz ſuba ē ꝛrioꝛ ſuſceptiua. ſuſceptibil' em̄ est ſcie z ignoātie ꝛtutis et malicie. z ꝟ ſine ſube ſue immutatōe ſcu depditōne. Jtē qz incoꝛpoꝛea ē nō ē ſēſu coꝛpali p/nia. neq; fm dimēſionē extēſiua. Jtē qz ſimplex est in nakaō nec augmēti nec detrim̄ē/ti est in ſua eētia receptiua. z iō nec i coꝛpe maioꝛi ē maioꝛ. nec in minoꝛi minoꝛ. vt dic̄ Aug'. Jtem q̄uis ſimplex ſit z inuariabilis in ſuba ſua. est tñ in potētia ſua mltiplex Hā mltitudo inſtutez in potentia nō ponit maioꝛitatē in nakaꝫ mltitudinē. ſz q̄ ad varios effect' ē potentional' mltitudo in anima. vñ nō est maioꝛ in trib' q̄z in vna. nec minoꝛ in vna q̄z in trib'. Patet itaq; multiplex anime ꝓpietas fm rem z diffinitōem. lucidi' autez patebit anime ꝯditio per nominis ipſi' im/poſitionem.

Qūo anima a gentibus nomen acceperit. Capitulum. V.

Anima igit fm Jſi. a gentib' nomen accepit. p eo q fm coꝛ opinionē vē/tus ſit. qz aerē oꝛe attrahētes viuere videmur Sz illō aptiſſime falſū est. qz multo ꝑius anima coꝛpi infundit q̄z aer oꝛe capiat. qz in genitricis vtero ſtatim viuit qñ a dño infundit z creat. Anima igit ꝺ eo q viuit. z coꝛpꝰ cui infunditur animat viuificat. Spūs ꝟo ꝺ. qz vitā in ſe hz ſpūalez animalem z nakalem. z qz ſpirare facit ipm coꝛpꝰ. Jdem etiā in eētia est anima et animꝰ. ſed anima dicit vitā fm rōnem. animꝰ ꝓſiliū. vñ dicūt phi animā. i. vitā ſine animo. i. ſine cōſilio ꝑmanere. Dī etiā anima mens. qz tāq; caput eminet. vl' qz meminit. vñ bō fm mentem ꝺ ymago dei. Jtem multa nomina aie ſunt ita ꝯiūcta q vnū p alio ſepe ponit. et p diuerſa nomina anima diuerſis reſpectibꝰ nominat. Anima em̄ ꝺ dū animat et viuificat. Mens inq̄ntū recolligit Animus duz vult. Ratio dum rectum iudicat. Spiritꝰ dum ſpirat. Senſus dum aliq̄d ſentit. Unū z p bis anime ꝓpetatib' ſcientia q̄ anime q̄/litas est a ſenſu nomē accepit. Hucuſq; Jſi doꝛus li. q. c. j.

De potentijs anime. Ca. VI

Anima ꝟo plures hz potentias cum a ſit in ſuba vna multiplicē hz ꝓpatoz fm quā oportuit diuerſā potentiaꝝ ipſi' oñdere pticionez. Compat em̄ ad coꝛpꝰ et ad finē ſuū. z ad actū ſuū. fm ꝓpatoēz ꝟo ad coꝛpꝰ q̄nq; hz potentias. q̄z ꝓma est fm Aug. ſenſualitas q̄ vis est anime q̄ mouet et tendit in coꝛpis ſenſus atq; appetit' rerū ad coꝛpꝰ ptinentiū. Hac potentia mouet animal ad appetendū delectabilia. refugitq; nociua Scda potentia est ſenſus. ſ. vis anime qua cognoſcit res ſenſibiles z coꝛpales q̄ ſunt

ꝑtes. Tertia ē ymaginatio q̄ anima intuet formas rez̄ corpaliū cū sūt absentes. Quarta est rō q̄ intt bonū z malū vez̄ falsum discernit. Quinta est intellect⁹ q̄ res non materiales sz intelligibiles ꝓpr̄edit. vt deū z angelū. z hmōi. Treo ꝑme potentie. s. sensualitas sensus et imaginatio sunt in anima ꝑt est corpi vnibil'. z ei influit vitā z sensū interiorē et exteriorē ad ipi⁹ corpis pfectōz. et he potētie boīb z brutis sūt cōmunes. due ꝯo alie. s. rō z intellect⁹ sūt in ea ꝑt a corpe ē separabil' z remanet separata sic angel⁹. z ꝟ fm duplicē aspectū Respicit nāq; superiora. z sic intellect⁹ nū cupat. r̄spicit z iferiora. z sic rō dr. Prout āt aīa ꝯpat ad finē suū triplicē hz potētiā. s. rōnalē q̄ tēdit i vez̄. ꝯcupiscibilē q̄ tēdit i bonū. irascibilē q̄ tēdit in arduū z ex nū Jn rōnali ē cognitio veri. i ꝯcupiscibili vo/lūtas z desideriū boni. i irascibili ē fuga ꝯrij sz mali. Dis itaq; potētia sic cōsiderata est cognitiua siue apprehensiua veri et affectiua boni vel motiua ad fugā mali. Devi igit ap prehēsiua siue rōnali dis sensus dr̄it. De vi āt motiua cōcupiscibili z irascibili nascitur dis affectio siue affect⁹ q̄ affectōes sūt q̄ttuor. s. gaudiū. spes. timor. et dolor. prime due nascunt de ꝯcupiscibili. nam de re quā ꝯcupiscim⁹ gaudem⁹ et gaudendo speram⁹ Due ꝯo alie. s. timor z dolor oriunt de irascibili. q̄z de eo q̄ odim⁹ iam dolem⁹ z dolendo timem⁹. Vi sic̄dem q̄ttuor effect⁹ ꝟtutū oim z vicioz̄ q̄dā sunt substrata materia sic al's est ostensum. Et ꝟ pz ꝑ Aug. li. de aīa z spū vbi ꝟ oīa declarant.

De triplici potentia aīe. Ca. VII.

Prout ꝯo ꝯsiderat aīa ad suū actum triplex potentia occurrit. s. vegetabilis. sensibil'. rōnalis. imo in diuersis subiect̄s triplex dr̄ aīa. s. vegetabil' q̄ ē i plantis z radicib⁹. sensibil' q̄ est in brutis z aīalib⁹ rōnalis in boīb⁹. Unde aīa vegetabilē cōparat pbus triangulo. q̄z hmōi tres sunt ptes. generatiua. nutritiua. augmētatiua. vñ ꝟ potentia seu aīa ꝑma est sil's triangulo in geometria. Aīa sensibilē ꝯpat q̄drangulo. q̄z q̄drangul⁹ ducta linea ab angulo ad angulum duos facit triangulos. anima sensibilis duos facit triangulos potentiaz vbi/cūq; ei aīa est sensibil' ibi vegetabil' inuenit. sed nō ecōuerso. Anima aūt rōnalē compat circulo rōne sue pfectōis z capacitat̄. Dim em̄ figuraz ysoperimetrarū. i. eq̄les ambit⁹ habentiū maxim⁹ est circul⁹. Quāuis em̄ ꝑfectibilis facta sit in scientia z ꝟtutib⁹ aīa rationalis. vt dr̄ in li. de aīa. pfectissima ē z capacissima instar circuli q̄tum ad potentias naturales. vñ suppositā anima rationali pre supponitur potētia vegetabilis z sensibilis. sed non ꝯuertit̄.

De anima vegetabili. Ca. VIII

Anima igit vegetabilis potentiā habet generatiuā necessariā ad multiplicatōz speciez̄. potentiā nutritiuā ad ꝟuatōz indiuidui. s. potentiā augmētatiuā ad pfectōez subiecti. Huic aūt ꝟtuti vegetabili q̄ttuor deseruiūt. s. ꝟt⁹ appetitiua que fuit necessaria in nutrimento. digestiua que sepat ꝯueniens ab inconueniēti in nutrimēto. retentiua que transmittit ad singulas partes in animalibus et ad singl'os ramos in plantis quod conueniens est in alimēto. et ꝯiungit eis vt restaurēt deperditio tam i animalib⁹ q̄m in plantis. Expulsiua q̄ expellit illud qđ nature est inconueniens et nociuum Sunt et alie ꝟtutes potentie vegetabili administrantes vt imutatiua. informatiua. assim'latiua. pforabilis. aspera. lenis. q̄z differentias non intendim⁹ pseq̄. q̄z in libro Johannicij ꝑ se patent. Ex predict̄s igit bz cuit recollige q̄ aīa ꝑ potentiā vegetabilem i plātis de similib⁹ similia. pducit. z pducta i esse multiplicat z custodit. Item q̄ sunt necessaria ad nutrimentū appetit. r̄cipit in corpore atq; vnit. Item q̄ inconuenientia sunt abiicit z excludit. Item ꝑ generatiuā ꝟtutez cui defuit pascitiua multiplicat spēm et ad esse pducit. Item ꝑ nutritiuā spēm multiplicatam refouet atq; nutrit. Item ꝑ augmentatiuā subiectū dilatādo in debita q̄ntitate pficit z pducit. Item senio et ꝑpis mutabilitate deficit z tandez ꝑcunte corpe ipa perit. Hec de aīa vegetabili ꝟ dicta sufficiant.

De anima sensibili. Cap. IX

De anima autem sensibili q̄tum ad potentiaz suaz differentias aliqua pauca breuiter sunt dicenda. Nam ꝟtus sensibilis in subtilissimis cerebri ventriculis sedem hz. ab ipo autem cerebro per neruos z arterias ꝑ singulas partes animalis se diffundens motū et sensum volūtariū in singulis membris operat̄. Duplicem itaq; hz anima sensibilis potestatem. s. apprehēsiuam et motiuam. Apprehensiua ꝯo diuidi/tur in sensum cōmunem siue interiorem et i

sensum particularem siue exteriorez. sensus ꝺo exteriores ꝺtinet visum auditū gustū odo/ ratū z tactū. z iste sēsus in suis organis ꝓdu cit talia ad effectū Quidā neruus q̄ ab ana/ thomia ōr obtic⁹ descēdit a cerebro ad ocu los seu ad oculoz pupillas z ramificat i du as ptes. z ali⁹ q̄dē ad aures. terti⁹ ad nares. q̄rt⁹ ad liguā z palatū. q̄nt⁹ ramificat ad or/ gana tact⁹ p totū corp⁹. Per istos itaq; ner/ nos spūs sēsibil' vbiq; diffūdit p corp⁹. z ei⁹ ꝑtute totū sēsibile z mobile reddit. ex cuius spūs diffusione per neruos arterias et mu/ sculos tota corpis compago ad motuz ha/ bilis inuenitur.

De sensu cōmuni siue iteriori Ca.X

Sensus ꝺo cōis siue iterior diuidit in tres ptes ſm tres cerebri regiones. Nā i cerebro sūt tres cellule. s. ante/ rior in q̄ ꝑt⁹ imaginatiua opat. q̄ q̄dē ea q̄ sē sus extrīsec⁹ apprehēdit iteri⁹ ordinat z ꝺpoit v. dic̄ Johānici⁹. Est z media cellula. s. logi stica i q̄ rō sēsibil' vl' estimatiua ꝑt⁹ dñat. Est ite z tertia z postrema q̄ ē mēoratiua q̄ ea q̄ apprehēsa sūt p imaginatōz siue rōez i thes/ auro mēorie retinet z custodit

De virtute sensitiua. Ca.XI

Sensus itaq; siue sēsitiua ꝑt⁹ q̄ ab aīa sēsibili pcedit ē potētia q̄ aīa de colo ribꝫ sapoꝛibꝫ z alīs sēsuū obiect⁹ in dicat z discernit. imaginatiua ꝺo ē ꝑt⁹ q̄ for mas ꝺpus a pticularibꝫ receptas q̄ꝫ uis abse tes apprehēdim⁹. vt ꝓz qñ mōtes aureos co gitam⁹. vel qñ ꝓpt' silitudinē alioz mōtiū de mōte pnaso somniam⁹ Uis āt estimatiua si ue rō sensibil' ē ſm quā i pcauēdis mal' nob vel i delectabilibꝫ ꝓseq̄ndis prudētes sūt ho mines z sagaces. z ꝟ estimatiua nob cōis ēt brutis. vt ꝓz in canibꝫ etiā lupis. rōne tñ ꝑ prie loq̄ndo nō vtunt. sed q̄dā forti z solerti estimatōe. ſz de ꝟ al's. memoratiua ꝺo ē vis ꝺseruatiua siue recordatiua p quā spēs rez ne in oblionē veniant reponim⁹ z reseruа mus Unde dicit q̄dam. memoria est arcba siue cistula rationis.

De ꝑtute sensibili motiua Ca.XII

Virt⁹ āt sēsibil' motiua diuidit i nata lē vitalē z aīalē. Uirt⁹ āt nat' ē mo tiua hūoz in corpe aīal' p venas. et ꝺz sedē suā ꝓncipalit' in epate. eo q̄ ibi ꝓnci/ palit' opet. Uirt⁹ q̄z vital' ꝺz motū suū p ar/ terias in q̄bꝫ mouet spūs a corde ꝓcedētes. nā ꝟ ꝑt⁹ sedē suā ꝺz i corde, vñ oriunt' arte/ rie sic ex epate vene nascūt. tanti em̄ calozis est coz q̄ nisi frigido aere attracto eius calor mitigaret vtiq; i semetipo suffocaret. Pro/ pter q̄ꝺ p arterias z pulmonē necesse ē aerē attrahe z ei⁹ incēdiuz mitigare Uirt⁹ āt aīal' motiua q̄ ꝓncipal'r sedē ꝺz i ventricul' cerebri a q̄ oriūt' oēs neruī mediāte nucha. i. medul la spinali q̄ ē in spōdilibꝫ ꝺorsi mouet oīa mēbra. Prio em̄ mouet nernos z musculos z lacertos. q̄ moti mouēt alia mēbra motu volūtario in oēz ptē. ſm ꝺo q̄ mouet man⁹ ōr ꝑt⁹ opatiua. ſm ꝺo q̄ se ettēdit ad pedes z mouet ad ambulandū ōr ꝑt⁹ pgressiua eo q̄ ſm eā mouēt' aīalia motu pgressiuo. Re/ colligę igit' breuit' aīe sensibil' ꝓpietates huic tractatui ꝺgruētes. Est igit' aīa sensibil' que dā spūal' suba vegetabili nobilioz z dignioz ratōnali ꝺo lōge indignioz z nobilioz. Nam ei⁹ esse z opatio depēdet a materia siue sub/ iecto cui⁹ est pfectiua. vñ peunte corpe perit ei⁹ cētia z opatio nec pmanet a corpe sepa ta q̄ꝺiu tñ est in corpe nobiles ꝺz opatōes. Est em̄ corpoz aīaliū sensificatiua z i ipsis sensuū interioz z exterioz ſm organoz exi/ gētiā ꝺpletiua. Itē oim mēbroz ſm oēz ptē est motiua Itē p singl'as ptes corpis est sue ꝑtut⁹ distributiua vl' diffusiua. Itē ſm ma/ iorē nobilitatē organoz z mēbroz ē nobiliū actionū ꝓductiua. Itē somni z vigilie i aīali bus est effectiua. Itez ꝑtute ei⁹ ad interiora reuocata in interioribꝫ corpis fortis⁹ ē actiua Itez diffusa p exteriores sensus et circa di/ uersa occupata debili⁹ in singul' opat. q̄ñ ei actualit' intēdit' in visu debilitat' z remittit' i auditu. z sic de alīs. Uñ ōr Singul' intēs⁹ minor est ad singl'a sensus. Itē in extremis et nimis excellētibꝫ ei⁹ virt⁹ obtūdit'. ſz in me ꝺus delectat'. Itē ei⁹ ꝑtus et opatio impedi tur q̄ñ ꝓpt' opilatōz meatuū z porozū i mēbriſ spūi sēsibili via seu trāsit⁹ denegat'. vt i para liticis epilenticis z alīs patet. Itē ex nimio calore dissoluente z poros dilatāte ꝑt⁹ eius dissoluit' sic ex nimia frigiditate ꝺstringēte ne se diffundat coartat'. Item ex ꝺdoriferis virt⁹ animal' ꝺpdita resta urat'. sic ex fetidis corrūpit' z grauat'. Sed hec de ꝑtute sensi/ bili iam sufficiant.

De anima rationali. Cap.XIII

Anima ꝺo rōnal' siue vis intellectiua idē est q̄ꝺ intellect⁹. Uñ diuidit' ſm duos ꝓncipales act⁹. i. intellectum speculatiuū. et intellectū practicū. Intelle/

ctus em̃ speculatiꝰ exercet in ꝓtẽplatõe. intellectꝰ ꝙ practicꝰ in opatõe. Et ꝓm hãc rã dicẽ diuidit vita actiua z ꝓtẽplatiua. Ania igit rõnalis ppetua est z icorruptibil' ac immortal' ꝓpt̃ qđ z ꝓncipal' eiꝰ act⁹. s. intelligere nullatenꝰ dependet a corpe. z iõ pfecte uiuit z intelligit a corpe separata imo q̃nto plꝰ se corpi imerserit tãto tardiꝰ z impfectiꝰ intelligit. et q̃nto se magꝭ a carnalibꝫ nexibꝫ subtraxerit tãto facilius z clariꝰ apprehendit. Vnde autem h̃ imersionẽ vel p fantasticã imagiatõz vel p delectatõz carnis siue tpaliũ dilectõnez. vñ dicẽ Bre. Võ sic in medio creatꝰ est vt esset inferioꝛ angelo supioꝛq̃ iumẽto. ita hz aliq̃d qđ necesse est ꝓuenire cum summo. et aliq̃d cũ infimo. Immortalitatẽ q̃dẽ hz spũs cuz angelo. mortalitatez corpis cũ iumẽto. Ania igit si ad deũ p rõnem ꝓuertit illuiat melioraꝛ z pficit. Si ꝙ affectões ad creaturas cõuertit obscuraꝛ corrũpit z deterioraꝛ q̃uis em̃ ania in se ꝓsiderata imortal' sit z ppetua. passibil' est tñ ex colligatõe corpis cui ẽ ꝓiũcta. Vñ Aug. in li. de ania z spũ. aie i corporibꝫ viuẽtes p dilectõez rez sẽsibiliũ corporalibꝫ afficiũ a corpibꝫ exeuntes i eisdem imagibꝫ formẽta patiũt. Propterea em̃ corporalibꝫ passionibꝫ ibidẽ detineri pñt. q; hic mũdare a corruptõe corpoꝛ nõ fuerit. Et q̃ pꝛ q̃ ania q̃uis in sui nata sit purissima. ipuritatẽ h̃bit a carne cũ origial'r ẽ corrupta sicut vinũ l'ali⁹ cũq̃ liq̃ꝛ extrase corrupto h̃bit infectiõz. z iõ extura a corpe q̃nq̃ ex colligatiõe corpis secũ sordes ꝺfert. z iõ necesse ẽt purgẽt sic gẽma de luto nouit emũdara. Hec ãt oia dicti Augu. sunt excerpta. Recolligeigit ex pdictis q̃ ania rõnal' int' oẽs creaꝛas diuine imagis z sil'itudis ẽ exp̃ssiꝰ repñtatiua. z h̃ qz trina ẽ i potẽtia. q̃uis vnica z simplex sit i nata. Itẽ oim rez sil'itudinẽ est i se potẽtiua. Et iõ ania ꝺr oim rez sil'itudo vt di. Aug. Itẽ semel creata i corpe vl' extra corpꝰ ẽ i esse ppetuo pmãsiua. Hã vt dicẽ Cassiod. nunq̃ ad diuinã imaginẽ dce ref creata si mortis termio clauderet. Itẽ endelichia est corpis organici pñci. z iõ ipiꝰ corpis i pte z in toto est pfectiua. Itẽ ex nata sibi indita ẽ natalit boni z mali veri z falsi ꝺiudicatiua z libere electiua. Itẽ ꝑm diuersas potẽtias formaꝛ z speciẽ diuersaꝛ rez pñtiũ z absentiũ ẽ apprehensiua. Hã res materiales p suas natales formas pñtes vl' absẽtes discernit. res ꝙ i materiales p sui pñtiã ꝓpbẽdit. vt ait Aug.

Itẽ p reflexionẽ suũpsiꝰ sũp se. suũpsiꝰ ẽ cognitiua. vt dicit pbus. Hã videdo, z itelligẽdo cognoscit se z c̃. Itẽ illuiationũ z impssionũ diuersaꝛ ad motũ tabule ẽ natural'r receptiua Itẽ cũ nalit incorpari z corpiuniri appetat. vnionis cũ corpe est nal'r affectiua. Itẽ nalit ẽ appetitiua boni z malicie fugitiua. q̃uis ei ex defectu liberi arbitrij q̃nq̃ malũ eligat. tñ ex nata malo ꝛmurmurat vt dicit Aug. Vñ ania vegetabil' appetit cẽ. sẽsibil' appetit bñ cẽ. rõnal' ãt affectat optimũ eẽ Et iõ nũq̃ q̃escit nisi cũ optimo ꝓiũgat Locus em̃ aie rõnal' est deꝰ ad quẽ mouet vt in eo q̃escat. nõ p distensionẽ sz potiꝰ p desiderij z amoꝛẽ. De itaq̃ aie ꝓpetates cũ alijs supꝰ positis iam sufficiant.

De ꝓtutibꝫ aie q̃bꝫ potens est suas opationes exercere. Ca. XIIII.

POstq̃ditimꝰ de ꝓpetatibꝫ aie in se z in suo corpe ꝺsiderate. restat vidẽ de ipis ꝓtutibꝫ q̃bꝫ potẽs ẽ suas opationes i corpe exercere. Hec ãt ꝓt⁹ ẽ potẽtia aie ei eẽntial'r attributa ad suas pagẽdas i corpoꝛe actões. Hã mediãte hac ꝓtute corpꝰ vnificat coꝛ z arterias ꝓstrigit ꝓtinuet dilatat sensũ. z motũ volũtariũ oĩ animato coꝛpoꝛi admistrat. vt dicit Constan. li. xiij. Hec itaq̃ ẽ triplex. nal'r q̃ est i cpare. vitalis siue spũal'r q̃ in corde. aial'r q̃ i cerebꝛo sedez habz. Actio igit ꝓtutis nalis q̃ i aialibꝫ z i plãtis cõis est q̃ generat nutrit z augmẽtat. vt idez dicit Constan. Est ãt generatio ꝑt h̃ sumit sube hũoris vel rõnis seminal' in subaz plãte vel aial' opatõe nate facta mutatio. z hec ꝓt⁹ incipit opari a tpe generatõis vsq̃ ad pfectionẽ plãte vel aial'. Huic ãt generationi nali due ꝓtutes. s. imutatiua z iformatiua submistrãt. Hã ꝓt⁹ imutatiua ẽ illa q̃ subaz semis trãsmutat z ꝓuertit i subaz singularũ ptiũ plãte vel aial'. z h̃ ꝓt⁹ istã fac trãsmutationẽ mediãtibꝫ q̃tuoꝛ q̃litatibꝫ pmis. s. calido. frigido. humido. z sicco. nã p calidum z humidũ opat subaz molliozẽ vt carnẽ i aialibꝫ. flozes z medullã i arboꝛibꝫ. p caliduz et siccũ opat radices in vegetabilibꝫ coꝛ i animãtibꝫ. p frigidũ z humidũ opat in plantaꝛ folijs z aialiũ pilis. p frigidũ z siccũ opat in neruis z ossibꝫ aialiũ in trũcis z corticibꝫ arboꝛ z plãtaꝛ. ꝓt⁹ ꝙ secũdaria scz informatiua actioni nate i generatõibꝫ ẽ necessaria. qz ordinat z distinguit formã z spẽm ipi generato p ptes singulas ꝙgruentes. Hã h̃ virt⁹

pforãda pforat. vacua ꝯcauat. aspera lenifi cat. et nimis lenia asperat. ⁊ vnicuiq; ptitu/ le supficiẽ pficit ⁊ figurat. De ãt due ꝑtutes sc̃z imutatiua ⁊ iformatiua nõ diuti⁹ opant nisi q̃uscq; ipa res generata vt aial vl̃ planta in esse nate ꝯpleat. Et iõ necesse fuit vt virt⁹ nutritiua ad ꝯseruatiõez generatois ꝯtinue sc̃q̃ret. est em̃ ipi⁹ generatiue ꝑtutis adiutrix ⁊ mistra. qz i l̃gitudie latitudie ⁊ pfunditate augmẽtat ⁊ extẽdit ipm̃ generatũ. Pascitiua q̃z ꝑ⁹ nutritiuã adiuuat ⁊ ei mistrat. qz ci bũ ab aialib⁹ assũptũ in mẽbris assimilat et solidat. ⁊ qđ dissolutũ ẽ ac depditũ vi calo/ ris vl̃ aliq̃ passiõe aeris reparat ⁊ restaurat. ⁊ iõ naꝯa mirabil̃ pascitiuã ꝑtutez nutritiue fecit adiutricẽ ⁊ vtrũq; subiecit misterio vir tutis generatiue. Huic g̃ pascitiue ꝑtuti q̃ttu or ꝑtutes ptic̃ares subministrãt. s. appetitiua q̃ nutrimẽtũ ꝯueniẽs attrahit ipis mẽbris et ad nutrimẽtũ carnis attrahit tpamẽtũ san/ guis. ad nutrimẽtũ cerebri ⁊ pulmonis tpa mentũ flenmatis. ⁊ sic de alijs. Jtẽ ei coopat ꝑ⁹ digestiua q̃ ꝯueniẽtia ab icõueniẽtibus nutriẽdo sepat ⁊ diuidit puꝛ ab ipuro Jtez ꝑ⁹ retẽtiua q̃. s. puꝛ nutrimentũ custodit. ⁊ qđ iã actõe nate excoctũ ẽ singul̃ mẽbris in/ corpat assimilat atq; vnit Jtẽ expulsiua q̃ su perflua mẽbris tracta eis nullaten⁹ assimi/ lãdo nc̃aria expellit. Et iõ sic̃ vis appetitiua opat cũ calido ⁊ sicco ⁊ digestiua cũ calido et humido ⁊ retẽtiua cũ frigido ⁊ sicco. sic et pulsiua cũ frigido ⁊ hũido operat

De ꝑtute vitali cui⁹ initiũ ẽ coꝛ Ca. XV

Jrtutẽ ãt nalẽ seq̃t ꝑ⁹ vital̃ q̃ viui ficat. cui⁹ fũdamẽtũ siue ꝓncipiũ domi cilũ ẽ coꝛ a q̃ pcedit vita ad oia mẽ/ bra viuificãda. Jsti⁹ ꝑtus opatõi coopatur vis volũtarie motiua q̃ coꝛ ⁊ arterie dilatãt ⁊ ꝯstrigunt Et ꝺr̃ h̃ dilatatio mot⁹ cordis a medio i oẽs extremitates. Sic ecõuerso cõ strictio ꝺr̃ mot⁹ ab extremitatib⁹ ad ipm̃ me diũ. sic̃ est i fabroꝛ follib⁹ videre. Uirt⁹ g̃ vita lis coꝛ dilatãdo mediante pulmone ad coꝛ aerẽ attrahit ⁊ a corde ad alia mẽbra p arte rias trãsmittit Et ista ꝑ⁹ g̃ ꝑtutẽ dilatatiuã cordis et ꝯstrictiuaz. anhelitũ i aiali opat q̃ mouet pect⁹ motu ꝯtinuo. neruis tñ mot⁹ p mit⁹ ⁊ lacert⁹. Jste ãt flat⁹ siue anhelit⁹ neces sari⁹ ẽ ad caloris nalis mitigatõz ⁊ ad spũs vital̃ nutrimẽtũ necnõ ad spũs aial̃ genera tionẽ Custodia em̃ caloris nalis est frigidi aeris tpat⁹ attract⁹ ⁊ custodia vitalis ex cuius tpamẽto generat spũs aial̃. ⁊ iõ ad vite ꝯ/ uatõz nihil ẽ magis nc̃ariũ q̃ anhelit⁹ bene disposit⁹ in oib⁹ ordiat⁹ Hec oia hñt a Con stan. in pantegni. Sine cibo eiꝛ potu ad ho ram ꝑ ꝯsistere aial. sine attractõe ꝯ aeris nec ad momẽtũ ꝑ aial in debita ꝯsistẽtia per manere Coꝛrũpit tñ h̃ anhelit⁹ sine aer attra ctus multis modis ⁊ seq̃t nc̃ario destructio aial̃. Prio ex cerebri mala dispositõe. nã ce/ rebro q̃cũq; mõ i suo officio impedito, ꝑ defectũ influẽtie spirituũ. deficit cordis dila/ tatio ⁊ debita ꝯstrictio. vñ seq̃t nc̃ario aial̃ suffocatio. vt pz i apoplexia ⁊ i alijs cauꝭ cõ sil̃ib⁹. Jtẽ idẽ accidit ex cordis lesiõe qñ hu/ moꝛ ibi nal̃r exñtiũ fit euacuatio ⁊ ꝓ ñs spirituũ et inanitio. ⁊ sic aeris attractio ñ hz locũ. Jtẽ idẽ accidit ex subita caloris nal̃ ad interioꝛa cordis repcussiõe vt pz i timoro sis ⁊ fleubothomis q̃ aliq̃ deficiũt ⁊ sinco/ pizãt. Jtẽ idẽ accidit ex epat⁹ ifectõe. nã coꝛ ruptio epat⁹ generatõz aufert puri sanguis q̃ calor nal̃ nutrit q̃ oblato spũs vital̃ de/ ficit ⁊ p ꝓ ñs anhelit⁹ ptic̃ularit̃ vel vl̃r impe dit. Jtẽ idẽ accidit ex pulmonis pforatione et ptz in ptisi⁹. i q̃b⁹ vẽ⁹ astrict⁹ p occultos poꝛos euanescit ⁊ ad tpandũ calorẽ cordis nullaten⁹ satisfac̃. Jtẽ idẽ accidit i oi ⁊ maxi me interioris vacuitat⁹ coꝛpis subita ꝛpletõe vt pz i submersis. i q̃b⁹ poꝛis opilat⁹ anhelitus intercludit ⁊ simpl̃r impedit. Jtẽ ex nimia aeris coꝛruptõe. vt pz i pestilẽtia ⁊ coꝛrupto aere q̃ spũs vital̃ suũ ꝓriũ fugiẽs interioꝛibꝰ cordis se intercludit ⁊ ex coꝛrupto aere iã op pressus coꝛ ⁊ alia coꝛpis mẽbra regere ñ suf ficit. imo deficit i se ⁊ q̃si subito euanescit. et tũc moꝛs ẽ in poꝛis. Jtẽ ex hũoꝛ thoracis ⁊ pectoris ifectiua coꝛruptõe. vt pz i lepꝛosis. Jtẽ ex viaꝛ canaliũ pulmonis obstructiõe. vt pz i asmaticis ⁊ anhelosis ⁊ alijs. Jtem ex spẽali cordis coꝛruptõe. sic̃ et morsu alic⁹ ve nenosi reptil̃. cui⁹ venenũ ad coꝛ penetrans nalẽ calorẽ vincit. ⁊ sic anhelit⁹ via intercludit. Jtẽ nimia calidi aeris rarefactõe. sic̃ cõ tigit ex balneo nimis calido vl̃ sole feruẽtis/ simo poꝛos nimis rarefaciẽte ⁊ aperiẽte. vñ fit nimia caloris nal̃ exalatio. ⁊ sic ñ suffic̃ aer frigid⁹ attract⁹ ad caloris accidẽtal̃ miti gatõez. ⁊ sic anhelit⁹ impedit. Jtem idẽ acci dit ex aere nimis frigido lacertos ⁊ neruos pectoris ꝯstringẽte. vñ ⁊ vis attractiua aeris ipedit. vt pz i doꝛmiẽtib⁹ sup niue. Jtẽ idez qñq; ptigit ex vena cordis q̃ ꝺr̃ ꝯcaua vena

opilatõe q̃ opilata z intercluſa denegat trã/
ſitus ſiue via ſãguis ab epate ad cor ad vital
ſpũs nutrimentũ vñ calore intenſo z hũore
ſubtracto aial ſuffocat. q̃ nõ ſufficit aer ad
cor refrigerandũ. Item idem accidit ex co/
lere ſiue alteri⁹ hoũr is in ſubtiliſſimis veniſ
cordis intẽſiõe. vt p̃z ĩ acutꝫ febrib⁹ ĩ q̃b⁹ de/
ficit anhelit⁹ Itẽ ex gutturꝫ z alioꝝ meatuũ
exterioꝝ nimia z violẽta ꝓſtrictõe vt ẽ videre
in ſuſpẽſis z ſuffocatꝫ. in q̃b⁹ intercepto an/
helitu cor ſubito incendit z ſic anial ſubito
moritᷓ. Dis z mltꝫ alijs modis vitalꝭ ꝑt⁹ p de
fectũ anhelit⁹ impedit. Ex ꝑtute ſpũali ꝓce/
dũt. ira. pugna. indignatio. emulatio. z ꝓſi/
miles paſſiones q̃ q̃dem ſurgũt in brutꝫ ex
motu ſpũalis ꝑtutꝫ cũ impetu z ſine diſcreti
one. ſed in hoĩb⁹ ordinãde ſũt z regende ſub
certa animi rõne. Hec de ſpũali ſiue vitali ꝑ
tute ſufficiant.

De ꝑtute animali Capitulum. XVI

VIrtus aial ſedẽ z locũ hꝫ in ſupiori
pte bois ſcilz in cerebro. z h̃ ẽ triplex
ordinatiua. ſenſitiua. z motiua. Or/
dinatiua p ſe ſolũ explet cerebꝝ. Nam in p̃
ma pte ſui ĩ anteriori cellula ordinat fanta/
ſiã ſiue ymaginatõz ĩ media cellula ordinat
eſtimatiuã z rõnem z ite ĩ poſteriori cellu/
la pficit memoriã z mẽoratiuã actiõez. nam
ꝑt⁹ ymaginatiua illõ q̃ formatᷓ z ymaginat
trãſmittit ad iudiciũ rõnis. Ratio ꝓ o q̃ ab
ymaginatõe recipit z q̃ſi iudet iudicat z dif
finit ad memoriã trãſmittẽdo Memoria ea
q̃ fuerũt in intellectu poſita recipit. z donec
illa ad actũ reducat ꝓſeruat firmit᷑ z cuſto/
dit. Scõa ꝑt⁹. ſ. ſenſitiua ſic hꝫ formari. naz
ſpũs aial⁹ ab interioribꝫ vẽtricul⁹ cerebri me
dianib⁹ q̃buſdam neruis q̃ ſũt molliſſimi
pgredit ex q̃b⁹ ſenſus format. vñ q̃dam diri
gunt cũ ſpũ aiali ad oculos vt ibi formet vi
ſus. q̃dam ad nares vt formet olfact⁹. z ſic õ
alijs. Sẽſus igit᷑ viſus ſubtilior eſt cum ſit
naꝛa ei⁹ ignea. Audit⁹ ſenſus eſt aer⁹. quia
pcuſſi aeris ſonit⁹. deinde ſubtilior eſt olfa/
ctus cũ ſit naꝛa ei⁹ fumea. deinde guſt⁹ cum
ſit ei⁹ naꝛa aquea. poſtremo ſẽſus tact⁹ groſ/
ſior eſt oĩb⁹. q̃ naꝛa ſua cũ ſit terrea in du/
ris. ſ. in oſſib⁹ z in neruis in aſperis lenibus
frigidis et calidis eſt neceſſaria. Dor ſenſu
um ſinguli hñt ſua officia vt immutati et in
formati a ſuis obiectis q̃ ſentiũt vt ſua ſenſa
ta intellectui repñtent.

De virtute viſibili. Ca. XVII.

SEnſus igit᷑ viſus cũ ſit igne⁹ eſt ſim/
pliciſſimus vñ z remotiſſima ſubito
ꝓhendit. Senſus aũt viſus ſic for
mat. Jn medio q̃ꝑe oculi ſcz in pupilla eſt
quidã humor puriſſim⁹ z lucentiſſim⁹ q̃ cri/
ſtalloides a phis eſt vocatus. eo q⁹ more cri
ſtalli ad ſuſcipiendas varias colorũ formas
ſubito coaptatur Viſus eĩ eſt ſenſus colo
rũ figuraꝝ z formaꝝ z ꝓpetatũ exterioꝝ ſu/
ſceptiu⁹ z diſcretiu⁹. vñ ad viſũ pficiẽdũ ſũt
h̃ neccaria. ſ. cã efficiẽs. organũ ſiue inſtrumẽ
tũ ꝓueniẽs exterior res opans ſiue aer defe
rens aĩe intentior mo⁹ mediocris. Cã effi/
ciens eſt ꝑt⁹ aialis. Jnſtrumentuz ẽ humor
criſtallin⁹ in vtroq̃ oculo collocat⁹ clarus z
rotund⁹. Clar⁹ eſt vt ſua claritate ſpm̃ et ae/
rem p oculos irradiet. rotũd⁹ vt minus ſit
paſſibilis. q̃ forma rotũda in lateribꝫ eliſa
angulos non hꝫ in q̃b⁹ ptineat ſuperfluitas p̃
ſtitura leſionẽ. Exterior res coopans ẽ aer.
ſine q̃ mediante viſus non p̃t pfici. vt eĩ vi/
ſus pficiat᷑ in q̃buſdaz aialib⁹ aeris claritas
exigit᷑. in q̃buſdam ꝙo obſcuritas. in q̃buſdã
ãt mediocritas. nam in murilegis exigit᷑ ob
ſcuritas. in veſpertilionib⁹ z in q̃buſdã alijs
aialib⁹ mediocritas. vt poſt patebit. Itẽ at/
tentio etiaz aie eſt neceſſaria. dum eĩ circa
rem aliquã inueſtigandam alio ſenſu eſt in
tenta oculus minus pfecte videt. q̃ de re vi
ſa non iudicat. Item neceſſari⁹ eſt mo⁹ me/
diocris. ſi eĩ moueret res viſa vehementer
et multo impetu viſus ꝓfunderet z ex motu
nimio et ꝓtinuo diſpergeret. vt p̃z in remo
fracto apparente in aqua ꝓpt̃ motũ aque ve/
lociter. Sic etiã aliq̃ lignũ oblongũ velo
citer motũ apparet rotundũ. De viſu ꝙo q̃li
ter fiat fuerũt apud veteres varie opiniões.
Fit aũt ſm̃ phm̃ vt p̃z ex ꝓmo capᷣo ꝑſpecti
ue tripliciter viſus. Uno mõ per directas li
neas ſup quas venit ſpẽs rei viſe ad viſum.
Alio mõ ſup reflexas q̃ſ ꝓmo multipli/
cant᷑ ſpecies a re ad ſpeculuz et a ſpeculo fit
reflexio ad viſum. Tertio mõ fit p̃ lineas. q̃
licet non ſint reflexe ab aliq̃ ſed dirigũtur in
ter rem et viſum. non tñ vadũt inceſſu recto
ſemp̃ ſz aliq̃ diuertũt a via recta q̃ſ ſcz me
diũ multiplex interponit. Et ſũt iſta media
diuerſaꝝ dyaphonitatũ. vt q̃ vnũ denſi⁹ ẽ
et aliud rari⁹. i. minus denſum et rarũ. Alij/
q̃ eĩ occurrit mediũ alteri⁹ nature ſz fran
gitur radi⁹ ſiue ſpẽs radioſa niſi veniat ſup
lineã cadentẽ ꝓpendiculariter ſup illõ me/

diũ secundũ occurrẽs. et voco lineam cadere perpẽdiculariter sup corp⁹ planũ ad angulos rectos. sup corp⁹ ꝟo spericum qñ cadit in ei⁹ centrũ. Ad visum ãt ꝑmo modo dictum nouem ꝑcipue exigunt sicut habet ibidem Primũ est sanitas siue bona dispositio organi visus. Scdm est oppositio visibilis contra visum. qꝛ visus tali modo vidẽdi nõ videt nisi rem illam a cuius partib⁹ veĩt species super lineas rectas cadentes in centrũ oculi que omẽs linee ducte a singulis partibus rei faciunt vnam pyramidem cui⁹ conus est in pupilla et basis in re visa. vt patet in hac figura. A enim et B sunt A B axes quãdo vidẽs directe intuet punctum. c. Quãdo vero intuetur punctuꝫ. d. tunc ille due. b. c. exeuntes ab oculis dicunt axes. D C qꝛ exeunt ĩmediate ab oculi medio ad rem visam. Tertiũ est distantia ꝓportionalis. Quartũ. d. c. est situs determinat⁹ nõ nimis ab axe visuali elõgat⁹. qꝛ illud scꝫ quod multuꝫ elongat ab ipso axe licet visui opponat. tñ distincte non cognoscit. Axis vsualis est radi⁹ ille siue linea q̃ intelligitur duci a medio visus ad punctum rei vise directe ad oppositum in medio visus. vt patet in hac figura. Quĩtum est solidi A B tas seu densitas rei vise. quia qd̃ est omnino peruium non videm⁹ vñ et aer non videt eo ꝙ est in fine dyaphoneitatis. et non hꝫ densitatẽ vt dicit autoꝛ scientie ꝑspectiue. Sextum est magnitudo debita rei visibilis. quia res potest esse ita parua ꝙ non videbitur in aliqua distantia. quia visus non est nisi per pyramideꝫ ad oculuꝫ venientem. que si fuerit valde parua occupabit partem visus valde paruã. Sed visus non sentit visibile nisi quãdo pars superficiei sue immutata fuerit quantitate visibili. Septimum est raritas medij interiacentis quoniã mediũ si fuerit densum impedietur multiplicatio speciei vt nõ veniat debito modo et de facili ad pupillaꝫ. Octauũ est lux. quia species visibilis non immutat visum nisi cum luce. Nonum est temp⁹. q̃a visio fit in tempe sicut probat in ꝑspectiua. q̃uis em̃ visibile subito ostendat visui: non tamen discrete cognosceret. nec distincte nisi aliq̃ habita anime deliberatione. que mora indiget et tempe. Et ideo attentio aĩe est etiam necessaria in predictis. vt sup̃ dictum est. preterea ꝑm ph̃m non solum venit spẽs rei vise ad visum ꝑm pyramidem visualem. sed species visus ad rem super ꝯsimilem pyramidem extensam in eodem loco. dicit em̃ Arist. in. xix. li. de animalib⁹. ꝙ nihil aliđ est visum videre q̃ꝫ ꝙ visus exeat ad rem visam. Et idem vult Aug⁹. ꝑmo li. sup Gen̄. et. vj. musice. a re aũt visa nihil venit nisi spẽs eius neq̃ꝫ a visu ad rem venit aliud q̃ꝫ species ei⁹. nihil em̃ exit ab oculi substantia. qꝛ corrũpetur sed exit ab oculo conus pyramidis et dilatatur ei⁹ basis sup totã supficiem rei vise. Item probat autoꝛ perspectiue in li. primo ꝙ nihil videtur nisi per lucẽ orientẽ sup rem visam. ab eadem vsq̃ꝫ ad oculum multiplicatam. vnde necessario exigitur tertia pyramis. s. ipsi⁹ lucis. et omniũ istoꝝ trium pyramidum coni sunt in oculis et bases in re visa Qñ ergo visus habet species venientes sup has tres pyramides. tũc transit species lucis et coloris ꝑ medium tunicaꝝ ꝛ humorum oculi vsq̃ꝫ ad humorẽ cristallinũ. et ibi incipit anima facere iudiciũ de re visa ꝑ speciem illam. sed ibi non completur. ĩmo vlterius multiplicatur spẽs vsq̃ꝫ ad neruũ obticum siue concauũ qui latet in supficie cerebri. et ibi est ꝟtus visiua in radice et supposito ꝑmo ꝑncipali et vno. aliter em̃ vna res sp videret due ꝓpter duos oculos nisi ꝯtinuarent ad vnum organum in quo sit vna ꝟtus fontalis deriuata ad pupillas. Hec omnia ostendit autoꝛ ꝑspectiue. Aliã rõnem visus oñdit et assignat Constan. li. iij. ca. xj. Dicit em̃ spm̃ visibilẽ oculũ et aerem corpa clara esse q̃ irradiatiõe quadam sese inuicẽ irradiando immutãt. Aer em̃ q̃ iuxta est rem vidẽdam ab ei⁹ ꝓprietatib⁹ immutat. ꝛ sic ĩmutatus oculo se offert a quo spũs visibilis ĩmutatur. nam ista ꝟtus visiua vsq̃ꝫ ad extremas partes pupille se diffundens aeri immutato adiungitur. et quasi vnũ cum illo efficit et coloꝛ mediante aere delat⁹ aĩe iudicio ꝑsentat. Aer em̃ ex varietate formaꝝ sibi obiectaꝝ facile ĩmutat. sicut videm⁹ ex obiecto pãni rubei ad solis radiũ vicinũ aerẽ colorari. vñ non est mirũ si oculum clarũ ꝛ dyaphanũ sibi ĩmediate ꝯiũctũ qualitate ꝛ forma ꝯsimili afficiat et immutet. Quantũ igitur sufficit ad presens opusculum breuit recollige ꝙ visus vel ꝟtus visibilis ceteris sensibus est subtilioꝛ et viuacioꝛ. vnde a viuacitate visus nomen accepit. vt dicit Isidoꝛ⁹.

Jtez ceteris sensibꝫ est dignior. z iō ſm situ alijs est supior. Jtē in effectu tāgꝫ quedam ignea vis alijs est potentior. qz alij sensꝰ ꝓximiora. h̄ ſo sua ꝓtute remotissima ꝯphēdit sub angulo recto z pyramidali visa dijudicat z discernit. ſm nobiliorē naſaz z dispositōem organi faciliori mō int̄ vidēda distinguit. Unde dic̄ Arist. li. xij. qꝫ visus bonꝰ z acutus erit ex humore tpato. vñ z aues vt aquile vncoꝝ vnguiū sūt acuti visus. z h̄ ꝓpt̄ purū z subtilē hūorem et tpatuz in organis visus existentē. z tales aues a remotis z altissimis locis vidēt cibum. z tales aues altꝰ se eleuāt q̄ alia volatilia. Aues ſo in terra manētes non sunt acuti visus vnde ꝓpe et non delongevidēt cibum suuz. Jtē idē li. xix. oc̄li glauci non sunt acuti visus de die neq̄ nigri de nocte. ꝓpt̄ paucitatem autē humoꝝ oculus glaucus mouet motu maiori. vnde et virꝰ visiua debilitat. Nigri autē oculi mouētur minꝰ ꝓpter multitudinē humoris. et lumen noctis est debilꝰ et humor in nocte est naturaliter grauis motus. Et iō spūs visibilis intercluditur p humorē et impeditur. Jtē idē visus senum nō est acutꝰ quoniā senum cutis est rugosa. et quo patet qꝫ ex bonitate organi vl debilitate debilitatur et fortificatur vis videndi. vnde ōr ibidez. Cum oculi animalium habent coopertoziū et fuerit humor in pupilla mundꝰ z temperatus et motus etiam temperatꝰ et cutis super pupillaz tenuis tūc visus est acutus et videt a remotis. sed tamē non perfecte distinguit a remotis inter colores et differētias corpis. visus tamen talium animaliū melior est visu eorū quoꝝ humor in oculis est multus et nō habent coopertoziū omnino. Nam ꝓpter continuam apertionez spūs visibilis disgregat et pupilla etiā de facili leditur. et sic visus impeditur. Jn habentibꝫ vero palpebras z coopercula patet causa contraria. Dicit etiaz ibidem qꝫ visus acuti causa in videndo a remotis est ꝓpter situm oculoꝝ. Nam oculus eminens est parui visus et non videbit bene a remotis. sed oculus profundus videt a remotis Nam motus eius non diuiditur nec consumit. sed exit ab eis recte virtus visibilis et vadit directe ad res visas. vnde cuz extra oculum non fuerit cooperculum necessario debilitatur visus. nec videbit a remotis nisi debiliter. Ducuſqꝫ Aristo. li. xij. Et hec sufficiant que de visus ꝓprietatibꝫ generaliter tam sunt dicta. Nam alia patebūt infra vbi de natura et ꝓprietate oculi tractabitur. h 5 c. 5.

De auditu Capitulum. XVIII.

h.7 t.20

Virtus audibilis in auriuz organis suū sortitur effectū. Est aūt auditus sensus ꝓprie sonoꝝ perceptiuꝰ Unde ad pficiendum auditū quattuor ad minus sunt necessaria. scz causa efficiens. organuz ꝓueniens. medium ordinate sonū deferēs. anime intentio de his ꝓferens vel de his intendens. Causa efficiens est virtus animalis audibilis. Jnstrumentū conueniens est quoddam os petrosum siue cartillaginosū auribus suppositum. quod quidem est concauum siccum tortuosum et duruin. concauum est siquidem auditus organū vt in sui concauitate spm̄ et aerem contineat. tortuosum est ne stupor ex subita et vehementi allisione natus spm̄ audibilem ledat. et iō organi circularitate sonus temperate suscep/tus spm̄ audibilem non reuerberat sed perficit et delectat. durum etiam est et siccū. vt sic eo melior et fortior fiat aeris allisio. z sic sonitus maior fiat. vt patet de tympanis q̄ melius resonant flante borea vento scz frigido z sicco q̄ austro humido atq̄ leto. vt dicit Constan. z etiā Arist. medium vero deferens percussus est aer q̄ auriuz foramina subintrat et allidit os petrosum qđ est ꝓm̄ auditus instrumentū. est etiā necessarie anime intentio. qz q̄diu solicita est et intēta ad diuersa minus viget ad pficiendā ꝓpriā auditus actionem. sicut videmꝰ in multis vndiq̄ circūdatis. quia fere nihil audiunt cuz mens ad singula suā non bz attentōnem. et ideo nihil pcipitur tunc auditu. Fit autem auditus h̄ modo. duo nerui ab interiori parte cerebri exeuntes in ossibꝫ perosis aurium infigūt per q̄s spūs animalis ad ossa defert predicta quibus exterior aer formaz alicuius soni referens ei immediate coniungit. vnde aer percussus ossa illa allidit. et spūs in eis existens ſm ꝓprietatem aeris ibi existētis et neruos allidentis immutat. Spiritꝰ vero sic immutatus recurrens ad suam cellulam fantasticam immutationē anime repzesentat. et sic auditus pficitur. Patet igitur q̄ auditus merito ōr aereus eo q̄ p aerem recussum habet semp generari. inde est q̄ natura posuit sensum auditus in medio rotūdi capitis. vt dicit Arist. li. xij. quia auditus

circulariſ z nō directe ſonū aeris ꝓcuſſi vn
diq; apprehēdit. h̄ etiā ſenſus ſiē z ceteri con
triſtaſ. q; corrūpit in extremis z i medijs de
lectaſ z ſaluaſ. vñ dic Amb. in exame. Inco
las regionis vbi oriſ nilus auditu eſſe peni
tus ꝓuatos ꝓpter fragorem z ſtrepitū horri
bilem. qm̄ idem fluui⁹ de montis p̄cipitio
corruens incolaꝝ auribꝫ incutere cōſueuit
ſtuporem z ſurditatem. Dic etiaꝫ ſenſus ſiē
z ceteri multis ſubiacet paſſionibꝫ. q; qñq;
tor⁹ auferſ. z tūc ſurditas vocaſ. et qñq; mi
noraſ. z tūc grauitas audit⁹ noiaſ. qñq; autē
curſū ſuū egrediſ. cā aūt paſſiōis qñq; eſt et
vicio cerebri ſiue nerui q̄ eſt via audit⁹. et h̄
q; opilaſ. vel q; aliq̄ morbo officiali aggra
uaſ. Item ex vicio ipaꝝ auriū. q; qñq; a di
uerſis humoribꝫ corrūpunſ. qñq; putredi
nes in ſuis ꝯcauitatibꝫ coadunanſ. qñq; la
pides vel alia q̄ tranſitū aeris ad ſpm̄ audi
bilem impediūt immittūtur. qñq; ex titilla
tione vermiū et corroſione nerui audibiles
moleſtantur. qñq; etiaꝫ ex aere corrupto ca
lido vel frigido inſtrumenta audit⁹ inficiun
tur et leduñ. qñq; etiam ex groſſa ventoſi
tate in poris neruoꝝ ſenſibiliuꝫ intercluſa
via audit⁹ impediſ. vt patet in illis in quib⁹
videtur q; audiant fiſtulas cornua aut cam
panas. et quib⁹ omnibus virt⁹ auditiua le
ditur vel ꝙuerſ ſicut in tractatu auriū poſt
dicetur. ſ f r iz

De olfactu Capitulum .XIX

Olfactus ſiue odorat⁹ eſt ſenſus ꝓ
ꝓrie odoꝝ perceptiu⁹. ad quem per
ficiendū erigitur ſpūs animalis tā
q̄ cauſa efficiens. Neceſſariū aūt eſt orga
num expediens ſcz narium pfecta diſpoſitō
in quib⁹ ſunt caruncule ad modū mamilla
rum dependentes. q̄ ſunt ꝓpria organa odo
ratus. et recipiunt ſpm̄ animalem p q̄ſdam
neruos a cerebro deſcendentes. Nares em̄
non ſunt ꝓprie inſtrumenta olfactus. q̄ ſunt
cartillaginoſe. et ideo ſūt inſenſibiles. qō pz
q; eis abſciſis nō ꝓuatur aīal odoratu. Si
militer nos p fetida loca tranſeūtes ſi flatuꝫ
repſſerim⁹ ſubintrātem nares aerē fetidum
nō ſentim⁹. et h̄ eſt q; ille caruncule opilate q̄
quodam motu voluntario ſunt obſtructe.
Sūt etiam he caruncule ꝓcaue et ſpongioſe
ideo ꝓcauevt in ſua ꝓcaua poroſitate fumū
a re odorabili recipiāt reſolutū. ideo etiam
ſunt ſpongioſevt in eis vigeat virt⁹ attractiua
et ideo exterior neceſſaria eſt aeris coopera
tio. vt ſcz aer ꝑm fumoſitatem a re odorāda
reſolut⁹ immuteſ z in ipis caruculis incor
poretur. Uñ ſic hz fieri odorat⁹. ſpūs aīalis
p quoſdā neruos q̄ dicunſ odorabiles ad h̄
dictas caruculas a cerebro tranſmittūtur.
fumus aūt corpis odoriferi reſolutus aeri
admiſcetur. quē cerebri vētriculi p illas du
as caruculas ſibi attrahūt z in ſuā ſimilitu
dinem mutāt z ꝙuertunt. et ſic p illā immu
tatōem in ſpū aīali factā odoris diſcretio p
creatur. odoratus aūt ſpectat ad fumoſam
naturā ſeu materiā qm̄ habet per eam fieri.
Odor em̄ nihil aliud eſt q̄ aerea ſeu fumo
ſa ſuba a corpe reſoluta. hūc aerem fumoſū
ſeu vaporem ſibi neceſſariū z amicabilē at
trahit cerebrū ſiē cor anbelitū. et hui⁹ aeris
attractu cerebꝫ tpaſ et pfortaſ ſiē calor cor
dis attractatione anbelit⁹ mitigaſ. Uapor
em̄ ſi fuerit malicioſus fetid⁹ z corrupt⁹ ſpi
ritum aīalez corrūpit z ſepi⁹ peſtiferos mor
bos generat et inducit. Uñ olfact⁹ in ſuo ef
fectu ſepi⁹ impediſ. qñq; ꝓpter malā cerebri
ꝯplexionem. qñq; ꝓpter humoꝝ crudoꝝ vel
corruptoꝝ in neruis odorabilibus nimiaꝫ
repletōem. vt patet in patientibus fluxū na
rium ſeu catarrū. qñq; ꝓpter prauam inſtru
mentoꝝ olfactus diſpoſitōem. qñ ſcz nimis
dilataſ vel nimiū ꝯſtringunſ. qñq; ꝓpter ſu
perfluam carnis ſuperexcreſcentis opilatōez.
vt patet in polipoſis. qñq; ꝓpter apoſtemaſ
ſiue cuiuſcūq; humoris corrupti infectōez.
quandoq; ꝓpter alicuius humoris calidi et
ſicci corroſionem. vt patet in cancroſis. et
huiuſmodi. Dic ſenſus ꝓpter ſui ſubtilitatē
quando bene diſponiſ virtutem aīalem cō
fortat et a fumoſitate ſuperflua euacuat. et
econuerſo quando corruptus eſt aliquo ca
ſu vel infectus virtus aīmalis leditur z in
ſuis actionibus impeditur. Dicit etiā Ariſ.
li. xij. q; ſenſus olfactus non eſt niſi p actōez
aeris in animali habenti naſum q̄ eſt mēbꝫ
in medio aliorꝫ ſenſuum poſitū in arteriori
parte capitis ꝓpter iuuamentū anbelit⁹. Dē
animal habens pulmonem habet naſuꝫ vel
aliud loco naſi ꝓpter anbelitus iuuamen
tum. vide patet q; organum olfactus nō ſo
lum eſt in animalibꝫ ad decentiam et deco
rem verūetiam ad perficiendū virtutē ſpūs
animalis et ad tribuendum virtuti vitali in
corde adiutoriū et vigorem. Dec virtus ſcz
odoratiua viget in quadrupedibus. Uñ z
ſolo odore diſcernūt inter herbas ſalubres

et venenosas ⁊ pcipue i symeis q̄ eque ꝑ magis discernūt inter cibos ⁊ cibos p olfactū q̄m p gustū. Deinde i canibꝫ viget marie illa ꝑt⁹ q̄ soli⁹ odorē ductu ad sētiēdū aialiū vestigia vinacitate olfact⁹ ineffabilit deprehēdūt, viget etiam i volatilibꝫ pcipue in vulturibꝫ. qz ꝑm Amb. i exameron. ⁊ Jsiō. li. xij. c. vj. ita sūt vi uacis olfact⁹ q̄ vltra maria cadauera sētiūt. In his g̃ ⁊ i alijs opatōis nake pditōibꝫ admirāda ē diuīa sapia. q̄ p ista ⁊ talia sibia dat nob q̄dāmō itelligere q̄lit p ista sēsata materialia ad intellectū coꝛ. q̄ sūt sup̄ sensū sint paulatim cordis interiora ad itelligētiā spiritualiū ꝓmouēda. ⁊ ꝓt̄ ista simplr est i ꝓ opusculo mea intētio ⁊ finis me⁹. Hec ō olfactu dicta sufficiant.

De gustu Capitulum. XX.

Gustus est ꝑpe sēsus sapoꝛ pceptiuus Ad quē gustū sensibilit pficiēdū necessaria sūt illa causalia effectiua materialia ⁊ informatiua q̄ ⁊ i alijs sensibꝫ iam sūt dicta. Hā ꝑt⁹ aial' est cā efficiēs. cā material' ⁊ istrumētal' est ligua ꝓpa cū suis artejjs. spm̄ aialē ad pfectōz ꝑtus gustabil' pficiēs. Que q̄de lingua ꝑm sue subē ꝓplexiōez est ꝓcaua porosa hūida ⁊ insipida. Cōcaua q̄dē est vt sui ꝓcauitate hūorositatē rei gustabil' rsolutā i se suscipiat. porosa vt q̄ō essz grossuz vel subtile de re gustāda. ad neruos lingue libere subintraret. ⁊ vt ꝑt⁹ attractiua ad pficiendū ea pl⁹ vigeret. hūida q̄dē est vt cooparet ad acceptoꝛ dissolutōz. vt si aliq̄ sicca ⁊ dura forsan ligueꝛ palato applicarē tur hūiditate lingue ad digestōz siue q̄lēcū/q̄ rsolutōz facil⁹ aptarēt. Erat etiā ⁊ insipida vt cēt cuiuslibet rei ⁊ saporis facil⁹ receptiua. sic aqua q̄ si determiatū saporē haberet. alteri⁹ q̄litatē ꝓcipe nō valeret Fit aūt gust⁹ ꝑ mō. Duo nerui i medio lingue ifigūtur q̄ postmodū i multos ramos. i extremitatibꝫ lateralibꝫ lingue dispertiunt. et p eos spūs aialis i linguā defert. Cū g̃ res gustāda subintrat linguā vel poros neruoꝝ spūs aial' existēs ibi imutat ꝑm ei⁹ ꝓpetates quas postea iudicio aīe repōrtat. gust⁹ g̃ tāto olfactu grossioꝛ est q̄nto fum⁹ aqua subtilioꝛ inuenit. qz odorat⁹ naka est fumosa. gustus āt sensibilitas humectatio est aquosa. vt dicit Constan. Dic sensus aiali putilis est ad indiuidui ꝓseruatōez. gustu eī corrupto vel ablato vis nutritiua deficit. ⁊ sic suba aialis paulatim perit. gust⁹ aūt corrūpit q̄n sua instrumēta ledunt. vel q̄n corrupti hūoꝛes in ꝑis dōant. ⁊ ꝑ fit q̄n nō saporāda sentit. vel q̄n saporāda sub ꝓpa q̄litate nō apprehendit Et ꝑ accidit q̄n singularis humoꝛ in lingue suba dōat. verbi gr̃a. si dominat colera rubea oia sentit amara. et si salsum fleuma sentit salsa. et sic de alijs. vt patet in febricitantibus in q̄bꝫ dominiū coꝛrupti hūoris gustū inficit ⁊ coꝛrūpit. Jmmutat etiā q̄n leditur p malicia rei q̄ gustat. vt pz i aloe ⁊ i alijs nimis amaris. q̄z hoꝛroꝛe gust⁹ asperat. delectat aūt gust⁹ in dulcibꝫ ꝓt illam quā habz cum dulcedine assimilatōnem. quia dulcedo que fundatur sup calidum et humiduz similis est omnibꝫ membris que dulcibus maxime nutriunt. dulcia eī multi sunt nutrimenti et de facili membris assimilant sic dicit Jsaac in diet.

De tactu. Capm. XXI

Tactus est sensus speciez tangibiliū pceptiu⁹. Hā ꝑtute tact⁹ aīa apprehēdit calidū ⁊ humidū frigidū ⁊ siccū molle ⁊ durū lene ⁊ aspez. Vel ꝑm Auiceñ. tact⁹ est vis ordinata in neruis toti⁹ coꝛpoz ad apprehendendū q̄ tangit Dic aūt sēsus licet sit in omnibꝫ ptibꝫ ꝓncipal'r tñ viget in volis manuū ⁊ in plantis quas natura temperatas ista composuit rōne. vt scilz calida et frigida facil⁹ persentirent. sunt autem he partes ꝓcauet tangendo melius pcipiant et tenenda melius ⁊ fortius teneant. Neruose vt vbi vigeat sensibilitas. qz oīe nerosum sensibile est. Temperate vt a qualibz re temperata facil⁹ immutēt. Obiectum itaq̄ siue sensatū tactus dici potest compositio ꝓ maz qualitatū ⁊ q̄dam ꝓuenientia ad illas vt asperum lene. durum molle. Jtem hoꝛū extremis sensus tactus leditur. vt patz in nimis calido ⁊ nimis frigido in medijs natura delectat. vt in tepido. Ad istum aūt sensū perficiendū exigunt ista scz causa efficiens. et hec est dernatio spūs animalis ad oꝛgana tactus. Jtem instrumentū ꝓueniens. et hoc est duplex. scz nerui de cerebꝛo egrediētes singulis membris spūm animalem deferentes. Secundariū vero instrumentuz est caro in qua nerui inuoluti sunt et infiri. per quos virtus tangibilis operatur. Nam ipsis mediantibꝫ species rei tangibilis anime iudicio deportat. Jtem tertium exigit. scz exterioꝛ cooperatio que est necessaria vt res tangenda oꝛgano tactus appropinquet

et cui⁹ appropinq̃tõe spũs aial' i carne z neruis exñs imutet. z imutat⁹ ꝓpetatẽ rei tacte repñtet. z sic sẽsus iste i sua actõe fit cõplet⁹. vt dic̃ Constan. Hoc ãt ẽ ꝑpriũ sens⁹ tactus q̃ oẽs alij sẽsus bñt singulare mẽbꝛ z orgaũ sue actioni spẽal'r deputatũ. Sol⁹ autẽ tact⁹ est general'r in mẽbris oĩb⁹ exceptis pilis z criníb⁹ z pedũ ac manuũ vnguib⁹. in q̃bus nõ ẽ neru⁹ z p ꝯñs neq̃ sensus. Dic sensus ꝑ oĩb⁹ alijs magꝭ ẽ terrestrꝭ atq̃ grossus z iõ aspera z dura. et cetera hmõi terrestres passiões sensib⁹ alijs sil'r studijs gra ꝓfectius ꝯphẽdit. Dic sẽsus q̃uis alijs sẽsib⁹ ratõne obiectoꝝ videat grossioꝛ esse supponiꝭ. tamẽ alijs iudicat esse vtilioꝛ. q̃ q̃uis alij sensus possint aliq̃lit esse sine tactu tñ. bñ z cõplete esse sine tactu ẽ impossibile. vt dic̃ pḧus. vñ generalioꝛ ẽ tact⁹ ceteꝛꝭ. tum q̃ ꝑ oẽs corꝑis ꝓticulas diffũdit. tũ q̃ oĩb⁹ alijs sensib⁹ cooperat ꝑcipue gustui. Di em̃ duo sensus. s. gust⁹ z tact⁹ sũt magꝭ ꝓtinui cũ ipo corde et iõ sũt magꝭ de esse aialis z de suis sensatꝭ iudicãt exꝑssi⁹ z obiectꝭ. Oñe em̃ mẽbroꝝ hz vnũ neruũ vel duos q̃bus sensus tact⁹ z mot⁹ volũtari⁹ pficit z oplet sic i anathomia Cõstant. inuenit. Ledit aũt iste sensus tact⁹ q̃ñ q̃q̃ sic̃ et supioꝛes. q̃ñ q̃q̃ ãt ex toto aufert vbi sensus et mot⁹ volũtari⁹ penitus amittũt. vt ꝓtingit in mẽbris paraliticis z ꝓtractꝭ. Itẽ q̃ñ q̃q̃ minoraf sic̃ q̃ñ aliq̃ mẽbꝛ obdormire dr q̃ñ sczꝑ aliquã opilatõz vel membri ꝓstrictõz. spũs sensibilis libere trãsire p mẽbrũ nõ ꝑmittit. Ledit etiam a mala cerebri cõpassione. vt pz in epilẽtic⁹ q̃ hora accessionis etiã tactũ ignis nõ aduertũt Sepe etiã patit ab extrinseca aeris imutatõe vt i digitis nimio frigore ꝓstrictꝭ. in q̃bus mot⁹ volũtari⁹ impedit. vñ vn⁹ aliũ ꝓstringere non ꝑt Itẽ q̃ñ q̃q̃ et ꝑtiũ corꝑis incisiõe. Hã mẽbrũ a corꝑe ꝑcisũ nihil oñino sentit etiã si concussum fuerit penit⁹ vel cõbustũ. Itẽ mẽbꝛ etiã manẽs in corꝑe si fuerit aliq̃ casu mortuũ vel putrefactũ sensu tãgibili oñino priuat. tanto em̃ sensus tact⁹ graui⁹ patit q̃nto ꝑfundi⁹ i neruis sensibilib⁹ vulnerat. Itẽ cuꝝ dolor sensus sit rei nocine ꝓtingẽs et ꝑtiuꝝ discõtinuatõe res inferẽs dolorẽ mẽbro maxime ledit tactũ z maxima infert corꝑi passionẽ z gñẽ efficit imutatõz. Hã oẽ sensatum imutatõz fac̃ in organo sensitiui sui. vt dicit pḧus. Itẽ plẽs imutatões faciũt sensata tactus q̃ alioꝝ sensuũ. grossioꝛ ei ẽ z materialioꝛ ceteꝛꝭ sensib⁹. z iõ fortiꝭ ꝛtinet impssiões q̃ueniẽtꝭ z incõueniẽtꝭ. Itez q̃ tact⁹ ẽ sensus vniuersal' adherẽs singul' ptib⁹. ad vl'z destructõez tact⁹ destruit subiectũ toti⁹ aialis. Non sic est de alijs sensib⁹. destructo em̃ sensu visus alie ꝙtutes aial' ꝓpt̃ h̃ nõ destruũt. imo q̃ñ q̃q̃ i suis actionib⁹ fortiꝭ intendũt. sz destructo tactu destruit oĩs sensus. vñ pz q̃ sensus tact⁹ est subiectũ oĩm alioꝝ sensuum et fundamentũ. Item cuꝝ quattuoꝛ sensus alij singulare et ꝓpriũ sensatum habeant z obiectum. s. q̃ sic cadit in vno sensu q̃ non i alio sic̃ color in visu. sapoꝛ in gustu ꝛc̃. Solus tact⁹ est q̃ oñib⁹ alijs organis sensuum suas impmit passiones. Est em̃ cõmune oĩbus sensib⁹ q̃ ꝓpria bñt obiecta et sensata in q̃b⁹ non errant nisi casu. ꝓpter quedã em̃ accidentia ꝓtingit sensum particularem errare. q⁹ vt dicit Arist. hmõi faciũt sepe fantasiam mentiri. vt pz in visu q̃ iudicat stellã magnam esse paruã ꝓpter magnam distantiam situs. et gustu. q̃ dicit amaꝝ dulce z econuerso ꝓpter palati infectõem. et sic de alijs ꝓtingit. Cõmune igit̃ est et generale q̃ oñes sensus ꝑticulares exteriores a cõmuni sensu interiori tanq̃ linee quedaꝝ a centro particulariter exeunt. et ꝑm varias coꝝ passiões organa sensitiua pficiũt. et suoꝝ sensatoꝝ formas et simlitudies ad sensum cõmunẽ singulariter reducunt. quo mediante de singuloꝝ ꝓprietatibus et differentijs q̃tum coꝛuꝝ actioni congruit iudicant et discernunt. Et hec dicta de ꝓprietatibus ꝙtutũ et sensuũ iã sufficiant.

De his q̃ exigunt ad pfectõem nature Capitulum. XXII

Sicut ad regimen nature exigũt sens sus et ꝙtutes. ita ad pfectõem eiusdẽ exigunt necessario spũs quidã quorum bñficio et motu cõtinuo tam sensus q̃ virtutes in animalib⁹ moderant vt suas ꝑagant actiones. Dicitur aũt spũs ꝓ ut h̃ sumitur quedam suba subtilis z aerea ꝙtutes corꝑis excitans ad suas pagendas actões. l' sic dr in libro spũs et anime. Spũs ẽ quoddam corpus subtile vi caloris generatuꝝ et in humano corꝑe ꝑ venas corꝑis viuificans z per arterias pulsabiles anhelitum vitã atq̃ pulsũ animalib⁹ admistrãs sensuꝝ et motum volũtarium mediãtibus neruis et musculis operans in corꝑib⁹ animatis Dic spũs ꝑm medicos sic bz generari. duꝝ

p calorē agētē ī sāguīez fortz in epate fit ebu
litio fumꝰ q̄dā resolnīk q exvenis epatz subti
liatꝰ z depuratꝰ in q̄ndā subtilē z spūalē sub
stātiā siue acreā nakaz ꝓmutak. q̄ spūs nakak
ōr eo q sua ptāte nakak sāguīez subtiliat et
a leuitate sua ipm ad singla mēbra ipellit et
agitat. z iō iste spūs ē ꝑtuz nakak ppe regiti
nꝰ. vt dic Cōstan. h idē spūs p venas q̄sdaz
ad cor mittūt. vbi p collisionē z motū ptiuz
cordis ad inuicē magz ōpurak z ī nakaz sub
tilioz ē quertik. z tūc spūs vitak a phisicz nū
cupak. eo q a corde p arterias ad totī corꝑ
ris mēbra se diffūdit. z spūalē ꝑtutē aug
mētās eiꝰ opatōes rectificat z custodit. Hā
q̄dā arteria a siniſtro cordis vētriculo exiēs ī
suo ortu mox ī duos diuidik ramos. q̄z vnꝰ
tēdit ad iferioza ī plurimos diuisus ramos
q̄b mediātibꝫ spūs vitak ad oia iferioza mē
bra viuificāda in corpe deportak. alt ꝯo ra
mus tendēs ad supioza diuidik itez in tres
ramos. q̄z dexter ad dextez brachiū siniſter
ad siniſtz eq̄lit se diffūdit. ī arteriis sic diuez
simode bisurcatz trāsfūdik spūs vitak p totū
corꝑ z vitalē in arteriis pulsuz opak. medi
ꝯo ramꝰ ad cerebz se extēdit z supiores ptes
viuificās vitalē spm̄ ī oib ptib circūfūdit.
Idē ꝯo spūs ad vētriculos cerebri vlterius
penetrās ibidē plꝰ dirigik z subtiliak z ī cēn
tiā aiak spūs q̄ subtilioz est ceterz trāsmutak
Iste igik spūs aiak in anteriozi vētriculo ce
rebri generatꝰ ꝑticulark diffūdik p organa
sentiēdi. nihilominꝰ tñ ꝑs remanet ī eisdem
vētriculk vt sensus cōis z imaginatiua ꝑtes
pficiak. deinde trāsit ad mediū vētriculū. s.
ad cellulā logisticā ad pficiēdū itellectū. for
mato āt itellectū trāsit ad puppim siue ad cel
lulā mēorale impssiōes ī aliis cellulk factas
vt secū deferēs in thalamo mēorie reponāt
a puppi ꝯo. i. a posteriori pte capitz. i. cerebri
p medullā spine dorsi q̄ a phisicz nucha ōr
penetrat ad neruos motiuos vt sic motꝰ vo
lūtariꝰ ī oib ptib corꝑis iferioris generet.
vnꝰ igik z idē spūs corꝑoreꝰ subtilk tñ z aereꝰ
ꝑt diuersa officia ī diuerk mēbris diuersis
noib ē vocatꝰ. nā spūs nakak ē ī epate. spūs
vitak in corde. z spūs ōr aniak. put in capite
opak. hūc q̄dē spm̄ nō debemꝰ credere hūa
nā aiaz siue rōnalē aīm. z potiꝰ vt dic Aug.
eiusdē vehiculū z ꝑtiū instrumētū. mediāte
em̄ tali spū aia corꝑi iūgik z sine tak spūs mi
nisterio nlla aie actio ꝑfecte ī corꝑe exercek.
vñ istz spiritib lesis z ī suis effectib q̄litcū
q̄z ipeditz resoluta corꝑis z aie armonia rō
nalis spūs in cūctz suis opatōib i corde im
pedik vt ꝑz in maniacis z in frenetic z alīs
in q̄b vsus rōnis sepiꝰ nō bz locū. z h ē qz ꝑ
dictoz spirituū hūore vel vulnere ledik in
strumentū. Istz igik spiritib ꝯfortatis ania
ꝯfortak z istis debilitatz vel deficiētib ipsa
aia quo ad regimē corꝑis deficit vel in suis
actionib minorak. vt plane dicit Constan.
Et h deistis spiritib sufficiāt q̄tū ad pñtez
ptinet tractatū.

De pulsib Cap'm. XXIII

CUm pulsus spūs vitak sit effectꝰ. re
stat vt de pulsib z eoz ꝑperatib ali
q̄ dicāꝰ. Est itaq̄ pulsus ſm dyastolē z sistolē. i. ſm dilatatōz z ꝑstrictōz cordis
z arteriaz motꝰ. Cū igik cor in ptinuo mo
tu extīs a cētro vsq̄ ad circūferentiā in san
guinis z calorīs motu ac in pulsu spūs vita
lis ptinue moueak ex tali motu vsq̄ ad extre
mitates dilatak. q̄ ꝯo ecōuerso ab extremi
tatib ad centz mouek ꝑstringik. cordis igik
dilatatio ad frigidū aerē attrahendū et con
strictio ad aerē fumosuz expellendū sunt cā
pulsus. ad h āt necessariꝰ est pulsus vt dispo
sitio spūalis ꝑtutis intelligak operatio cog
noscak. Dic itaq̄ pulsus a corde incipit per
arterias et ad extremitates corꝑis se diffun
dit. vñ ꝑsistentiam cordis et eius actionem
oñdit. solet aūt a medicis non in omnib pti
bus corꝑis sed in brachialib per arteriarū
motus pulsus cōiter inueniri. q̄m in q̄bus
dam non posset bñ discerni ꝓpter eaz a cen
tro cordis elongatōem. in q̄busdam aūt ꝓpt
cordis regentis occultatōem. in q̄busdā āt
ꝓpt ossiū ꝑstrictōz. Et iō antiq̄ sapientes ad
discernendū pulsū arterias brachij elegerē
et h si q̄dem fuit facilius vtilius et honestiꝰ
Faciliꝰ qz carnose partes arteriā nō occul
tant. vtiliꝰ qz brachiales arterie cordi magz
approximāt. honestius qz nec egro nec medi
co aliquā verecundiā generant seu mīstrāt
Indecens em̄ esset et verecundum occulta
membra corꝑoris denudare. Discernik aūt
pulsus ꝑtie per digitoz appositōem sup lo
cum pulsatilē. quod fieri dinouit cū medio
cri impressione aliter in forti aliter in debili
qz in forti z carnoso fortiꝰ in debili z carni
bus denudato. remissiꝰ z leuiori pssione fie
ri ꝑsuenit. Ad h est sciendū vt dic Cōstan.
multe sunt pulsuū diuersitates que tamen
ad decem referunt vel reducūtur. Primus

attendit ꝑm dimēsiōis q̄titatē.z ꝟ ē triplet. magn⁹ qñ p lōgū latū z pfūdū arterie se diffūdit z ꝙenit iste pulsus fortꝭ z grossus ex fortitudie spūs q̄ dilatat pulsus.z ē pulꝰ ex nimio calore q̄ idiget ifrigidatōe.z ex mollicie mēbri obediētꝭ dilatatōi ōr z puꝰ occultꝰ z strictꝰ qñ ad cētꝝ redit.z ꝟ fit ex defectu virtutꝭ z ꝙuitate caloris.ōr z mediocrꝭ eq̄lis et tpatꝰ qñ nec cētro nec extremitatibꝫ ē vicinꝰ hec mediocritas ex magꝝ z puo ꝓcedit. Itez ꝓsiderat ꝑm tps motuū.z ōr velox tardus z mediꝰ.velox ōr.q; puo tpis intuallo sepius mouet.z ꝟ ptigit ex fortꝭ calore z ꝑtute.tardus q; magnū ōtinet tpis interuallū vl̄ spaciū ad sui motꝰ ꝓplemētū.et ꝟ accidit ex defectu ꝑtutꝭ z caloris mīoratōe. Mediꝰ inter hos laudabil̄ ē habēdꝰ Tertio ꝓsiderat pulsus ꝑm tenoꝛē ꝑtutꝭ.z ꝑm ꝟ ē fortꝭ debilis et mediꝰ.fortꝭ ē qñ q̄dā ꝑtute a se videt expell̄e digitū tāgētꝭ.z ꝟ accidit ex fortitudie ꝑtutꝭ z mollicie organi facil̄ ad mouēduꝫ.debilis ē qñ debilit digitū ꝓcutit. z ꝟ ē ex ībecillitate ꝑtutꝭ z duricia organi iobediētꝭ.medius ab vtroq; tpat. Quarto attēdit ꝑm ꝓsistētiā organi.z tūc ōr durꝰ z moll̄ z mediꝰ.durꝰ ē qñ cū q̄dā aspitate z duricia rsistere videt.z ꝟ ꝓueit ex vasoꝝ siccitate.moll̄ ē qñ digiti cum magꝝ suauitate sētiūt.ita vt videat ab eis penetrari.z ꝟ ꝓueit ex hūiditate.mediꝰ int̄ hos duos ē tpatꝰ Quinto iudicat ꝑm plenū et vacuū z mediū.plenꝰ ē q̄ q̄dā hūiditate redundare videt.z ꝟ ꝓueit ex nimia sāguis z spūs rpletōe.vacuꝰ āt ē qñ apparz iflatꝰ.sz cū tāgit q̄ vacuis digitꝭ pfozat.mediꝰ ab his ē tpatꝰ Sexto iudicat pulsus ꝑm q̄litatē arteriaꝝ. z diuidit i calidū frigidū z mediū.calidꝰ est cū digitoꝝ extremitates sētiūt calidā arteriarū subaz.z ꝟ ꝓueit ex materia ītra bīta.s.ex spūz calore.i.calido sāgne.frigidꝰ ecōtrario mō ē itelligēdꝰ.mediꝰ ꝙo ab his duobꝫ tpatꝰ Septimo iudicat ex opeq̄tꝭ.z ꝟ diuidit in spissū raz.z i mediū.spissus ē q̄ i sua dilatatione digitoꝝ extremitates sepe ꝓcutit z subito recedit.z ꝟ accidit ex fortitudie caloris et ōfectu ꝑtutꝭ.fortitudo ei caloꝭ ꝑmediū q̄rit refrigeratōis.defectꝰ ꝙo ꝑtutꝭ cū nō valeat se mel bis l̄ ter i appetēdo laborat.rarꝰ ꝙo econuerso z ex ōria cā ꝓueit.s.ex tarditate caloꝭ z fortitudie ꝑtutꝭ.mediꝰ int̄ hos erit tpatus. Vi septē pulsus sēsu sūt notabiles z ad discernēdū ceteris faciliores Alij ꝙo tres pulsus q̄z ꝑmꝰ diuidit i pōdꝰ laudabile z ñ laudabile. Scōs q̄ diuidit i ꝓcordē z i nō eq̄lē. Et tertiꝰ q̄ ꝑm ꝓcussionē maiorē l̄ minorē diuidit i ordinatū z i nō ordiatū.tñ vtr valent a pitissimis medicis ōphēdi.z iō de eis ad ꝑns supsedendū ē.si q̄s tñ eas scire voluerit i. vij libro pantegñ. Cōstātini.ca.iij.de q̄ ꝟ exprimꝰ inueiet determiata sufficiētissime oīa et expressa ibi de pulsu capzante marcellino serrino ꝑmicl̄oso formidāte estuāte z tremēte diffusiꝰ disputat.de q̄bꝫ nihil ad ꝑns.tum ꝓpt̄ difficultatē.tū etiam ꝓpt̄ singulariuz pulsuū ml̄tiplicitatē.tū etiā q; ꝑnti opusculo multū necessaria nō videnť.

De varietate pulsuū Ca.XXIIII

Variat āt pulsus ꝓpē ml̄ta.Prīo ꝓpt̄ sexꝰ discretōz.nā i masculꝰ q̄ validioris sūt nate z fortioris fortior est pulsus q̄z i feis q̄ sūt nate magꝭ debiles.et ꝟ est q; nata sepe iterādo nitit supplere i feis qđ ꝙ fortioꝛē pulsū semel i masculꝰ opať. Itē variat pulsus ꝙ ꝓplexiōez.q; si fuerit calida facit pulsū fortioꝛē maiorē z velociorē.si ꝙo frigida facit paruū debilē atq; tardū.si āt humida mollem reddit z spissū.si sicca aspez atq; durū. Itez diuersificat ꝓpt̄ variā corpozis dispositōz.q; i macilento ꝛ generaliꝛ ē pulsus fortioꝛ et viuacioꝛ q̄z i crassis.z ꝟ fortitan ꝓpter minorē arterie per molē carneā occultatōz.l̄ ꝓpt̄ maiorem caloris nať q̄ abundat i macilētꝭ intensionē.q̄ qđez calor pulsū efficit fortiorem. Item ꝓpt̄ etatꝭ diuersitatē. q; pueri bñt velociorem pulsū ad īnati caloris refrigeratōz.q; i talibꝫ plꝰ abūdat.nāvelocitatez facit magnitudo caloris z debilitas ꝑtutꝭ q̄ ad attrahendū frigidū aerem semel nō sufficiē.vt supꝛ dictū est.iuuenes ꝙo ꝓpt̄ abūdātez i eis ꝑtutē pulsū bñt fortē z velocē Senes ꝙo ecōuerso paruū tardū debilez et raꝝ.z ꝟ q; eoꝝ ꝓplexio appropinq̄t frigiditati.vñ nō est necesse multū attrahe aerem frigidū cā refrigeratōis. Alie āt etates bis affines ꝑm ea cui magꝭ approximant pulsū similiorem sunt bñtes.z ꝟ tam in masculꝰ q̄z i feis. Item ꝓpter temporis īmutatōez.nam ver ꝓpt̄ temperātiā frigiditatꝭ z caliditatis pulsū facit fortem.sl̄r z autūnꝰ. Hīe ei temperamentū ꝑtuti natali adhibet incremētū Estas ꝙo q; calidissima est debilez pulsum reddit z paruū ꝓpt̄ nimiā pectoꝭ dilatatōz ꝓpt̄ quā euanescit ꝑt z debilitat.et iō pulsꝰ debilitati ñ sufficit vt magnꝰ efficiat.hyems autez quia frigida est facit pulsum tardum

sed tñ multū fortē. tarditas ät, puenit ex ꝟ q̄ nō oportet mltū refrigerari. fortſ ät ē. ꝺa calor naſal' ad iteriora refugit corpis. vñ ſtute ꝛ pulſū ꝓfortat qñ nō excedit. Calor vero eſtiual' vtrūq; diſſoluit. Jtē ꝑpt̄ diuerſoꝝ climatū ꝛ regionū inhabitatōz. qz in calida regione habitātes vt̄ ethiopia pulſū habēt velocē q̄ſi eſtiuū. habitātes ꝓ o in frigida pulſum hñt ſil'ez hyemali. Jnhabitātes ꝓ o ſub linea eq̄noctiali pulſū hñt mediocrē ſic̄ ī tpe ſtiuali ꝛ autūnali. Sil'r aer calid⁹ frigidus ꝛ ſiccus ſiue tpat⁹ pulſum variat et immutat. Jtem propter impugnatōem. nam p̄gnantes in pulſu ſūt mutabiles. qz ī ꝓncipio vſq; ad ſextū mēſem pulſū hñt fortē ſpiſſū ꝛ velocem. qz calor calorē augmētat naſalē ꝛ vires mulieris vſq; ad ꝟ tps ſūt mediocres. ꝛ fet⁹ adhuc paru⁹. vñ paꝝ nutrimēti abſtrahit ab eaꝝ corpib⁹. ꝛ iō eſt pulſus ad ꝟ tpat⁹. Jn ſeptimo ꝓ o mēſe fet⁹ maioraſ. ꝛ iō maī⁹ nutrimētū requirit vñ naſa ḡuaſ. ꝛ p ꝯñs pulſus debilitaſ. Jtem ꝑpt̄ ſomni ꝛ vigiliaꝝ alteratione. qz tpe ſomni puus eſſe ſolet ꝛ tard⁹. ſz poſt ſomnū fit fortſ ꝛ magn⁹. qz tūc calor naturaſ ꝓfortaſ. veruntñ ſi ſomn⁹ nimis ꝓlongeſ pulſus rareſcit ꝛ debilitaſ. Propterea ſi q̄s a ſomno excitet ſubito naſa diſcutitur et pulſus velox ſpiſſus tremēs et inordinatus ſubito inueniſ. ſed cū q̄eſcit iteꝝ reuertiſ in ꝓſtinū ſtatū. Jtem ꝑpt̄ laboꝛē ꝛ corpis exercitōz q̄ ſi fuerit tpata pulſū facit fortē magnū velocē ꝛ ſpiſſum. qz calor naſal' poſt huiſmodi exercitaſ. ſi ꝓ o exercitiū exiuerit tpamentū accidit ecōtra pulſus puus durus tardus et rarus. qz in fine laboꝛantib⁹ ſt⁹ defic̄ ꝛ calor naſal' diſſoluitur. ꝛ pulſus p ꝯñs minoraſ. Jtem ꝑpt̄ balneoꝝ aſſuefactōez. Hā in aqua calida balneātes tpate pulſum hñt fortē ꝛ magnū ꝛ ſpiſſū. ꝛ ꝟ ꝑpt̄ naſe ꝓfortationē. ꝛ ꝑpt̄ ſupfluitatū hūidaꝝ ꝓſumptōez ſed in nimis moꝛātib⁹ in aq̄ pulſus debilis efficiť. remanet tñ ſic̄ puus velocitas ꝛ ſpiſſitudo. Sil'r balneātes in aq̄ frigida tpate pulſum hñt fortē ꝛ velocē. ꝛ ꝟ ꝓtingit ꝑpt̄ caloris naſal' coadunatōz ꝛ ꝓfortatōz ſtutſ proueniētis ex tpamēto exterioris infrigidationis. ſz nimia moꝛa in tali balneo pulſū debilitat et ſtutē. ꝛ ꝟ ꝓtingit in maciléſ⁹ p⁹ q̄ ī craſſis ꝑpt̄ frigiditatem ad exteriora nimis ſubito. ꝛ q̄ſi ſine obſtaculo penetrantē. et q̄ſi ꝓcordia p⁹ debito ꝓſtringentē. Jtem ꝓpter cibi ꝛ poꝰ variā ſumptōez. Lib⁹ em̄ ſupflu⁹ et indigeſt⁹ pulſum debilitat. moderatus ꝓ o digeſtuſq; ac p mēbra diffuſus excitata ſtute pulſū augmētat. Sil'r ꝛ poꝰ moderat⁹ et digeſt⁹ pulſū facit fortē magnū ꝛ velocē. frigid⁹ aūt rarū et tardū. Jtem ꝑpt̄ paſſionuz aīe variatōez. Jram facit pulſum velocē fortem et ſpiſſum letitia mediocrē. Timoꝛ ſil'r pulſum efficit velocē inordinatū et tremētē ſil'r et doloꝛ. ꝛ ita de aliīs ꝓtigit. Dec ät dicta de aīe et ei⁹ potētiaꝝ ꝑpetatib⁹ ꝛ effectib⁹ q̄ſtū ſpectat ad ꝟ opuſculū iā ſufficiāt. Hūc aūt de ꝑpetatib⁹ hūani corpis cui⁹ aīa ꝟtus eſt ꝛ pfectio adiuuāte dei gr̄a aliq̄ ſūt dicenda.

Jncipit liber quartus de ꝑpetatib⁹ ſubſtantie corporee.

De humanitate corpis et partium ei⁹. p/prietatibus tractaturi ab elementaribus qualitatibus et humoribus ex quibus conſtat corp⁹ eſt ꝓmit⁹ inchoandum

De quattuoꝛ elementarib⁹ qualitatib⁹ Capitulū. I.

Quattuoꝛ itaq; ſunt elementa et elementares q̄litates ex q̄b⁹ ꝓſtituitur oīe aīatuz corp⁹ materiaſ'r p̄cipue corp⁹ hūanū qō inſ oīa elemēta eſt nobiliſſimū et nobiliſſime inſ oīa ꝓpoſita ordinatū vtputa ꝓpriū aīe rōnaſ' organū ipſi⁹ opationib⁹ tam naturalib⁹ q̄ voluntariis deputatum. Eſt itaq; corp⁹ hoīs ꝓpoſitū ex q̄ttuoꝛ elementſ. ſ. ex terra. aqua. igne. et aere. quoꝝ q̄dlibet hz ꝑpas q̄litates. Sūt ät quattuoꝛ ꝑme ꝛ ꝓncipales. ſ. caliditas. frigiditas. ſiccitas. humiditas. q̄ dicunť ꝑme. qz ꝑmo labunť ab elementis in elemētata. Dicūť etiā ꝓncipales. qz ab eis oēs ſecundarij effectus oriunť. Haꝝ qualitatū due ſunt actiue. ſcz caliditas et frigiditas. alie ꝓ o due. ſ. ſiccitas et humiditas ſunt paſſiue. vñ ab iſtaꝝ qualitatū ꝑualentia ꝛ dominio dicunť elementa actiua vel paſſiua. Dicunť aūt ꝑme due ꝓncipaliter actiue. non qz ille tm̄ agant. qz paſſiue ſil'r agunt. Nulla em̄ qualitas eſt ociosa in corpe. ſed hc ideo dicunť actiue. qz per actōnes earum alie habēt induci ꝛ ꝓſeruari. Nam caliditas q̄ſq; humiditatē quādoq; ſiccitatē inducit et cuſtodit vt poteſt videri ī carne ſalſa. calor ei ſolis terreſtres ꝑtes

dissoluit z aq̃sas z aereas z sic relaxãdo z re
molliẽdo a caloze iducit bũiditas. siccitatẽ
ãt iducit qz calor agẽs ĩ bũiditatẽ ꝓpus eam
dissoluit z dissolutã ꝓsumit. z sic siccitas q̃ ẽ
lima caloris iducit z etiã ꝓseruat Caliditas
igit est elemẽtaris q̃litas sũme actiua qõ pz p
ei⁹ effectũ dũ tñ agat ĩ rẽ alĩquã. Primo ei⁹
ptes dissoluit q̃b dissolut̃ res debiliozi effi/
cit q̃ p ptiũ coherẽtiaz fortioz fuit. z iõ actio
rei agẽt̃ min⁹ resistit. Jtẽ caliditas ẽ oim ge
nerabiliũ artifex z cã generatõis tot⁹ ꝓnci/
palit effectiua. Est ãt duplex caliditas. cali
ditas solaris siue celest̃ generãs. z h ẽ salua
tiua z generatiua. Uñ q̃q̃ generãt rane ex
celesti caloze ĩ aere. alia est elemẽtaris et ge/
nerata. z h est corruptiua z cõsũptiua sic q̃
fit coadunatio fractoz radioz ĩ pũcto alic⁹
corpis pspicui si fiat coadunatio radioz in
speculo pt incẽdi stupa ex reflexiõe radioz
z cõburi. Jte inferioz ad supioza ꝺductiua
faciẽdo em̃ motũ a centro ad circũferentiã
dissoluit terrestria in aq̃sa et aq̃sa in aerea et
illa in ignea. z sic inferioza et media reducit
in sua supioza. Jtem coz q̃ dure sũt ꝓpacti
onis est remollitiua. agendo em̃ ĩ grossam
subam eam mollificat dissoluẽdo. vt pz in
metallis caloze liq̃factis. dissoluẽdo em̃ ter
restria in aq̃sa remollit. Jtẽ molliũ z liq̃do
rũ est induratiua. vt pz in ouo igni apposito
qz liquidioribz subtiliozibz ptibz resolutis.
terrestribz ptibz remanẽtibz indurescit Jtez
densoz est subtiliatiua. dũ em̃ motũ a cen/
tro ad circũferentiã bẽatvi sua rem in quaz
agit dissoluit z sue actiõi ydoneã reddit. vñ
cũ rem ad simplicitatẽ reducere laborat per
ꝓñs subtiliat. nã simplicitas grosse rei sub/
tilitas est q̃ nascit̃ p minozẽ ptiũ ꝓpactõem
vt pz in glacie q̃ caloze soluta subtiliat. Jtẽ
ꝑtute sua est depuratiua metalloz z rubigi
nis ipoz ꝓsũptiua. Hã agẽdo in subaz ipi⁹
metalli illã dissoluit. z si q̃d inuenit feculen
tie rubigis separat z ꝓsumit. si ãt fuerit auruz
oĩmino puz violẽtia caloris q̃dẽ dissoluit. s;
nõ ꝓsumit. vñ auz pfecte depuratũ q̃ uis p
calorẽ dissoluat nõ tñ in suo põdere mioraf
Jtẽ caliditas ẽ accidentalit̃ corruptiua. vt
ẽ videre q̃ calor pl⁹ dissoluit q̃ ꝓsumat. ipi
bũores putrefiũt z corrũpũt. vt pz ĩ cumu/
lo frumẽti aqua aspersa. vbi calor interclu/
sus aquã resoluit in fumositatẽ q̃ inclusa et
retẽta grana remollit z putrefacit ac corrũ/
pit. Jtẽ nakalit̃ est guiuz alleuiatiua. dũ em̃
bũiditas p calorẽ resoluta ꝓsumit pond⁹ mi
norat. z sic suba rei leuiat. ꝓpter a caloze agen
te in bũiditatẽ fum⁹ generat. q̃ fum⁹ alleuiat
z depurat z in spm̃. s. subaz leuẽ z aereã mu
tat z rem in qua ꝓtinet reddit leuiorẽ. Dic
est q̃ corpa aialiũ viuẽtiũ incõpabilit̃ sunt
leuiora q̃z corpa mortuoz ꝓpter calorẽ et spm̃
ꝓtentũ in arterijs z ĩ venis. Sic em̃ corpa
aiantiũ sũt leuiora post prandiũ q̃z ante ꝓpter
caloris ꝓfomitatẽ. Jtẽ accidentalit̃ est cali
ditas aggrauatiua. Agẽdo em̃ in subaz rei
subtiliorez z leuiorez ptes ꝓsumit et rema/
nentib⁹ ptib⁹ grossioribz fit ꝓpactio z p ꝑñs
aggrauatio. Per poroz etiã aptõz et vi calo
ris fit spirituũ euaporatio et q̃z pñtia corp⁹
leuiat. q̃b euaporat̃ p ipoz absentiã aggra
uat. Jtẽ caliditas est coloris rubei genera/
tiua. agẽs em̃ in materiã ptes terrestres re/
soluit in aq̃sas z illas in aereas z in igneas.
vñ ex circũcisione igneaz ptiũ imitantiũ rei
supficiẽ color igne⁹ sc; rubẽs generat sic est
videre in rosis. Propterea dũ p calorẽ cali
di bũores in corpe generant ex coz diffusio
ne p corpis supficiẽ calor rube⁹ generatur.
Jtem accidentalit̃ est discolorãtiua. qz p ca
liditatẽ poros aperientẽ et alãt humores et
spũs euanescũt et q̃z pñtia fiebat colorãtio
coz absentia color discolor generat. sic ẽ vi/
dere de rosa q̃ de fumo sulphuris albescit.
Jtẽ nimis intensa nakalit̃ est mortificatiua.
qz dũ vltim⁹ motus caloris agit in subaz eã
ad vltimũ resolui. resoluẽdo in fine ꝺstruit
z ꝓsumit. Jtẽ accidẽtalit̃ est viuificatiua. qa
p caliditatẽ ꝑstantẽ motuz cordi in spiritib⁹
fit spirituũ in corpe restauratio z nutrimẽ/
ti mẽbroz fit ꝓpatẽs admistratio. z sic p cõ/
sequẽs corp⁹ rgit z viuificat. Recollige ita q̃z
ex ꝓdict̃ q̃ caliditas est elemẽtaris ꝑpetas
sũme actiua penetratiua sũme mobil̃ z mo/
tiua. generata ex motu radioz suũpsi⁹. mul
tiplicatiua siue cõicatiua illoz in q̃z subam
agit in suã spẽm. trãsformatiua illoz q̃ frigi
ditate mortua sũt z destructa. viuificatiua z
renouatiua vt pz in radicib⁹ z in plant̃. que
hyemali frigore mortificate ꝓnali caloze re
uiuiscũt. inferioz ad supioza reductiua. at/
tractiua supfluoz ꝓsũptiua et sordiũ purga
tiua. in materijs diuersis diuersoz imo op/
positoz est effectuũ ꝓductiua. z iõ nũc inue
nit̃ rarefactiua z mollificatiua liq̃factiua z
apitiua. z ecõuerso. nũc ꝓdẽsatiua z indura
tiua ꝓstrictiua z opilatiua. nũc etiã saluatiua

nūc corruptiua. Est etiā ꝟtute ꝓpria saporū
imutatiua. nam acetosa ⁊ agrestia cōuertit i
dulcia. vt est videre i fructib⁹ et in vuis. p ni
miā āt intensionē ⁊ excessum dulcia ꝟuertit
in amara ⁊ in salsa. Hā et calore intēso exu/
rente sanguinē. sanguis in colerā ꝟuertitur.
et p eundē aq̄ p fortē ebulitiōem subtiliores
ptes aereas cōsumentē terrestrib⁹ manētib⁹
in salis substā trāsmutat. Est aūt caliditas
crudor⁹ et indigestor⁹ maturatiua et maturi
tatis in fructib⁹ celeri⁹ pfectiua. vñ in regio
nib⁹ calidis fruct⁹ citi⁹ matureſcūt q̄ i frigi/
dis ⁊ pl⁹ dulceſcūt. ē etiā formar⁹ et speciē
potētia in materia latent⁹ existentiū ad actū
deductiua. vt pz in mineralib⁹. nam p calor⁹
actōem aurēs argentum ⁊ cetere metallice
spēs de lapidib⁹ educunt ⁊ forma nobiliori
vestiunt. Per calorē etiā dissoluentē subam
cinerē ⁊ depurātē cineres in vitr⁹ ꝟuertūtur.
vñ pz q⁹ calor aeris ⁊ nare est mīster. q⁹ me/
diante calore nobilissime spēs ⁊ forme tā na
turales q̄ artificiales de potētia ad actū p/
ducunt. Est insup caliditas impssa in aere
plurimar⁹ passionū. vtputa nubiū corusca/
tionū fulgur⁹ ymbrium. ⁊ hmōi generatiua.
Hāvi sua actiua attractiua va pores varios
siccos et humidos ad diuersa aer⁹ interſticia
eleuat. q̄b⁹ aggregat⁹ ⁊ ꝺensat⁹ i nubes. ca/
lor inclusus eas alterat i varias spēs ⁊ trās/
mutat q̄s diuersimode tādē dissoluit. ⁊ dis/
solutas nūc in spēm niuis vl' grandis. nunc
in spēz pluuie seu ymbris ad tras vndiq⁹ cir
cūspergit. Est ꝓterea h caliditas suor⁹ obie
ctor⁹ a centro ad circūferentiā eleuatiua. ut
pz in elemēt⁹ in q̄b⁹ dñat. s. in aere et in igne
q̄ sūma distantia a centro terre elongantur.
Hoc etiā pt⁹ in oleo q̄ supenatat. ⁊ in alīs
oīb⁹ in q̄b⁹ natal'r calor vincit. Est insup di
spositionū siue q̄litatū sui obiecti ostensiua.
vt pz in corpeybi dñat calor. Hāvt di. Cō/
stan. li. j. ca. xvj. Corp⁹ si fuerit calidū erit ca
ro multa. pinguedo pauca. color rube⁹. pili
ml'ti. nigri vl' subrubei. tact⁹ calid⁹. intellect⁹
bon⁹. hō facūd⁹ ml'tū mobil'. audax. iracūd⁹
amās. libidinosus. ⁊ ml'tū appetēs. et cito di
gerēs. asperevocis ⁊ verecūd⁹. fort⁹ ⁊ veloc⁹
pulsus. Hec ⁊ ml'ta alia ponit Constan. sig̃
q̄ calidi corpis sunt indicia. et de calore di/
cta sufficiant.

De frigiditate. Ca. II.

Frigiditas est elemētaris q̄litas q̄dā
actiua ꝓprietas. debilior in actiōe q̄
caliditas. ip⁹ em̄ est moueri a circūferentia
ad centr⁹. et ideo ptes subiecti in q̄ agit fac
sibi vicin⁹ adherere. ⁊ ideo tardi⁹ ⁊ difficili⁹
pficit in ipo effectū suū. Quānis etiā natali
ter habeat infrigidare tñ accidental'r calefa
cit. videm⁹ em̄ in hyeme q⁹ ex frigiditate cō/
stringente pores corpis calide fumositates
interiora petūt et nō hñtes libe⁹ exitum. q̄a
int⁹ sunt retēte se ꝺculcāt ⁊ calefaciūt. vñ ex/
terior frigiditas int⁹ accidental'r calefacit.
Itē frigiditas est ꝺensatiua. q⁹ frigiditate
motū faciēte ad centr⁹ ps ptivicini⁹ coheret
ptes em̄ ꝑus erant p interpositōez hūiditā/
tis separate a cētro ⁊ seiūcte. sed ꝺensata hūi
ditate ad centr⁹ ꝺstringūt. Itē q̄nis reducē
do ptes ad centr⁹ sit natural'r ꝺiūctiua tamē
accidental'r est dissolutiua et ptiū disiūctiua.
sicut est videre in cerebro frigiditate aliqua
compassovi ꝺpassionis hūiditas in eo retenta
exp̄mit dilabit et p diuersa cerebri emūcto/
ria dispertit. vt pz i patientib⁹ catarrū ex cā
frigida. Item natal'r ingrossatiua. q⁹ duz p
actionē frigiditat⁹ ptes ptib⁹ vicini⁹ coadhe
rēt totū grossius efficit. ꝓterea ptes ignee p
frigiditatē ꝺp̄mētē ꝺdēsant in aereas. aeree
in aqueas. et aquee in terrestres. et sic tota
grossior efficit. Est tñ frigiditas accidētaliter
subtiliatiua. q⁹ q̄nq⁹ p frigiditatē ꝺstringē
tē ml'ta fit hūiditat⁹ oppresse eductio. q̄ hūi/
ditas ꝓtēta in pores subam ingrossabat ex h
q⁹ hūiditat⁹ fit eductio. ꝺsequit accidentaliter
sube subtiliatio. sic pz in pelle lota ⁊ expssa.
Itē q̄nis ex ꝺstrictōe ptiū ⁊ ex ꝟtute ꝺp̄mē/
te facta euacuatōe spirituū sit frigiditas na
tural'r guatiua accidental'r tñ leuiat. q⁹ fcā
educatōe hūiditat⁹ q̄ guabat tot⁹ sube fit al
leuiatio. Itē frigiditas tpata est vite rei con
seruatiua. q⁹ dū p frigiditatē hūiditas ꝺdē/
sat. caliditat⁹ intētio retardat. vñ sic paulati
hūiditas p pores resoluit ita resoluta pau/
latim ꝺsumit. ⁊ sic ne calor dissoluat subam
rei ipedit. ⁊ res ne fetet frigiditat⁹ bñficio
custodit. vñ in locis frigidis et antrosis ca/
davera paulatim sine fetore frigiditate resi
stente ꝺsumit. Laudunt etiā pori frigidita
te ꝺstringente. vñ vapores putridi ne exalēt
exteri⁹ ad interiora rep̄munt. frigiditas tñ
accidental'r corruptiua ē ⁊ destructiua. Hā
dū digestio ex frigiditate in stomacho impe
dit. cūc impedita caloris natal' actōe debi/
ta. corrupti humores generant. a q̄b⁹ sequit
corpis corruptio dū corrupti hūores corpi

incorpanf. Et ꝫ ē vīde in vulneribꝫ q̄bꝫ frigida nimis apposita pozos fīstrigūt. vñ recētes fumositates iteri⁹ carnē remolliūt z eā corrodētes vl̄ corrūpētes putrefaciūt. Itē naturalit̄ ē discolorativa sic̄ vide⁹. qz ī hyeme calor corpis vl̄ cordis fugiēs suū ꝓriū. hūore z spīm ad ulteriora secū reduc̄. z sic exterior ē cutis superficiē calore depauperatā discolorata fac̄. vt pz ī labijs z ī genis. ꝙrūm accidētalit̄ est colorativa. qz p frigiditatē fit poroꝝ ꝓstrictio. z spirituū ac hūoꝝ retētio q̄z pūtia fit superficialr cutis coloratio. Itē frigiditas nimis intēsa est naturalr mortificativa. qz dū p eā fit nimia ꝓstrictio ī corde spūs deficiunt oīno. z sic corde mortificato a q̄ ꝓcedit alioꝝ viuificatō seq̄t z illoꝝ necaria mortificatio. Et frigiditate etiaz nimis dñante calor debilr extinguit. z sic vitalr spūs nō hūs fomētū suffocat. accidētalr tm̄ frigiditas viuificatiua sic̄ est vide ī auibꝫ q̄busdā q̄ exarboribꝫ ꝓcreant. q̄ vice fructuū tāq̄ q̄daz tuberositates ex arbore nascūt. sz q̄diu sūt in arbore nullaten⁹ viuificāt. z ꝫ accidit sic̄ dic̄ cōmentator supra libꝝ vegetabiliū ꝓpt̄ porositatē ligni z fumositatē a cortice exalāte. sz q̄n ille tuberositates rupt̄ tenacit̄ in aquā cadūt. frigiditate porosi exteri⁹ ꝓstrigēte fumositates iteri⁹ retinēt. q̄ ꝙculcate ad inuicē de purāt ac subtiliāt z dū iteri⁹ detinēt in spīm ꝓuertūt. ex cui⁹ mltiplicatōe z diffusiōe per singlas ptes ille tuberositates viuificant et postea in q̄ndā auiū spēz trāsformāt. q̄ q̄dez ab alijs auibꝫ in naka z ꝓplexiōe mltūdine sūt diuerse. Paz em̄ hūt de carne z min⁹ de sāguine. z iō ad esū nō sūt apte. vt dic̄ idē ꝫmentator. materiā tm̄ diuine laudis ꝓsideratibꝫ ad mīstrāt. Illos em̄ spūalit̄ repñtāt q̄s ad lignū crucis diuin⁹ spūs in aq̄ baptismatis generat in q̄bꝫ carnis z sanguis desideria ñ abūdāt q̄ viuificati spū volare ad celestia totis viribꝫ desiderāt z aspirāt. sz de ꝫ alīs. Itez frigiditas mater est albedis z pallozis. sic̄ calidītas mater est nigredis z rubozis. vñ in calidis regionibꝫ nascūt nigri boies z fusci sic̄ apud mauros. ī frigidis ꝙ nascūt albi sicut apud sclauos. vt di. Aris. in li. de ce. z mun. et assignāt rōez. qz ex dñio frigiditatis ī frigidis regionibꝫ matrices mulieꝝ ad talē fetū disponūt. vñ procreāt albos filios fm cutē z lōgos ac flauos z molles z latos crines habētes. Ecōtrario ār est ī calidis regionibꝫ vbi pariunt filios nigros crispos et paucos crines būtes vt apparet ī ethyopibꝫ Est igit̄ frigiditas ī suo dñio ī subiecto suiipsius manifestatiua. Hā in illꝝ corpibꝫ vbi dñat est color albꝫ. capill⁹ moll⁹ z lax⁹. intellect⁹ dur⁹ z obliuiosus. appetit⁹ puus. z somn⁹ mlt⁹. incessus tardus et tard⁹ vt di. Cōstan. li. j. c. xvij. Dec ār ñ simplicit sūt intelligēda sp in oi frigido inesse necessario. sz ī ꝓpatōe ad caliditatē dñantē cōplexionē. ī ꝓpoztōe regiōis calide ad frigidā regionē talia autores retulerūt z ī suis scptis posterꝝ reliqrūt. Dec ār ꝺ ꝓpetatibꝫ frigiditatis dicta sufficiāt ad pñs. qz alie patēt ꝓpositū coz q̄ dicta sūt supra de calore.

De siccitate. Capitulum. III.

Siccitas ē q̄dā elemētaris ꝓpietas passiua q̄litas quā nūc caliditas nunc frigiditas introducit. pl⁹ tm̄ se hz ad calorē q̄z ad frigiditatē cū siccitas sit lima caloris. Dī aūt siccitas q̄si sine succo. i. hūore. qz humor z siccitas opponūt cui⁹ effect⁹ ꝓncipalr est desiccare sic̄ hūiditatis humectare. secūdarios ār effect⁹ hz mltos sic̄ est ī spissare exaspare morū retardare ꝙsumere destruere mortificare. Ꝓpietas itaq̄ illa q̄ hz desiccare ꝓncipalr ptes hūidas a circūferētia ad cētz extrahit. z ne itermialit̄ fluxibilitate sue subere res hūida se diffūdat q̄ obicē se oppoīt. ꝫ videm⁹ qz in littoribꝫ maris arene siccitas terminū ponit mari z vbi dñat terre nakalis siccitas. fluxibiles maris ipet⁹ vberi⁹ pcedē ñ pmittit. sic̄ exp̄sse dī. Bre. sup Job. xxxviij. Qui posuit mari terminū zc. Dicit etiam idē Hieronim⁹ Hiere. v. ibi. posuit arenam terminū mari zc. Idē em̄ exp̄ssi⁹ ponit pḃus Siccitas igit̄ q̄ non pfecte termialis in ꝓprio cētro est q̄litatis hūorose male in se termiabilis. termiativa z sue intermiabilitatis finis īmobilit. put pz ad sensū sue fluxibilitatis repcussiua z in pte vl̄ totalit̄ in extremitatibus ꝙsūptiua. Est igit̄ siccitas hūiditati ꝓria tā in effectu q̄z in naka. accidentalr tm̄ pt̄ eē aliq̄ humectationis inductiua. nam cum sit lima caloris excitat z intēdit caloris motuz siue actū. q̄ excitat⁹ dissoluit actualē vl̄ potētionalē quā inuenit hūiditatē. q̄ q̄dē dissolutaz diffusa p mēbra hūiditatē elicit seu humorē. Siccitas em̄ q̄n dñat q̄ hz motū ad centz mēbra coartat z ꝙstringit. z sic p constrictōem educit hūiditas q̄ ꝓus fuit p corpus diffusa. vñ videt corp⁹ humectari quod ꝓus siccū fuit. Sic etiā videm⁹ ī mōtibꝫ siccis herbas spōtalr hūidas procreari. sic̄ ē her-

ba q̄ ꝺr craſſula. cimbalaria. ſmicularia ⁊c. Nec ꝑ eſt mix. nā ſiccitas q̄ nakal'r intendit ꝓſeruari montē i ſua ſiccitate. ⁊ ꝑ ſnū ſil'e. ſcz p ſiccū vi actiua ad ſui nutrimētū attrahit oē ſiccū. Humidū ſo abhoꝛrēs ⁊ fugiēs tanq̄ ſuū ꝯriū de ſe repellit vſq; ad radices herbaꝝ q̄ i ſupficie mōtſ tāq̄ ſupfluc ab interioꝛis mōtſ ſuba ſūt reiecte. vñ hūoꝛē ſic reiectū radices attrahūt. ⁊ inde nutriūt herbe hūide ⁊ craſſe fiūt. Ead̄ videt eſſe rō ꝓmentatoꝛis ſup libꝝ methcoꝛoꝝ vbi dicit q; fontes ⁊ flumia naſcūt de mōtib. q; cū ſint mōtes cauernoſi ⁊ ſpōgioſi ⁊ plurimū etiā cōtineāt calidi fit a mōtib magꝝ attractio ⁊ rōne vacui ⁊ etiā rōne calidi aeris ⁊cluſi. Qō igit attrahit ſil'e mōti i ſiccitate ſibi incoꝛporat. Qō ſo diſſil'e ē vtpote i hūiditate repellit et aggregat in vnū locū. qō tandē expellit ⁊ foras p capita fontiū ad flumia pficiēda cōtinue deriuat. Siccitas igit eſt attractiua ſibi neceſſarioꝝ ⁊ ſibi q̄d̄ ſimiliū ē incoꝛporatiua. ſupfluoꝝ ſo aut diſſimiliū ſibi expulſiua. Jtē ſiccitas eſt nakal'r attenuatiua. quia ſiccitas ꝓſumit hūiditatē quā inuenit i ſubiecto. q̄ ꝓſumpta ſeq̄t extenuatio Jtē ſiccitas eſt ſube induratiua. qꝛ ꝓſumēdo hūiditatez i materia efficit ipaz duraz ſic in luto ēvide. qꝛ ſiccatū duꝝ fit. Jtē ſiccitate agēte in rem ſubtilē vt in aereā ſubaz ſiue aquea ſubtiliꝛ efficit ⁊ rariꝛ. ſic videm⁹ q; ſtāte boꝛea aer deſiccat ⁊ rareſcit ⁊ ſubtiliat. Jtē accidentaliter p̄t cē remollitiua. q̄ñ ei ſiccitas ꝓſumit hūiditatē q̄ ptiū eſt ꝯglutinatio ſeq̄t p ꝯnes ptiū ſepatio ⁊ mollificatio. ſic eſt vide in ligno vetuſtiſſimo. cui⁹ hūiditate p ſiccitatē cō ſūpta ſic molle reddit. ⁊ in puluerē mollem tactui cedentē redigit. Jtē nakal'r eſt aſperatiua. nā agēs in ſubiectū hūiditatē quā inuenit ꝓſumit i ſupficie. ⁊ quā nō p̄t ꝓſumere iurat. ⁊ ita inducit q̄dā in ſupficiez eq̄litas et vacuitate dep̄ſſa ⁊ duricie elenata. et qua fit aſperitas q̄ nihil aliud eſt q̄ inēq̄litas ꝑm duꝝ coꝛp⁹. Accidentaliter tñ q̄q; lenificat ſicq̄ ex ſiccitate acuit calor q̄ ſuo accidēte diſſoluit hūoꝛes q̄ diſſoluti ⁊ paliā arteriā diſtillātes eā leniūt ⁊ humectāt. Jtē ſiccitas ē mor⁹ tardatiua. nam p dominiū ſiccitatſ nimie ptes aereez aq̄ſe i terreſtres inſpiſſant ⁊ ſic ſuba groſſioꝛ effecta et gnioꝛ. tardioꝛ eſt ad motū. Per nimiā em̄ ſiccitatē ſpūs exinaniunt. q̄z ml'titudie coꝛp⁹ mouebat velociꝰ. vñ coꝛ facta diminutōne p ſiccitatē mouet difficilē. tñ eſt ſiccitas aliq̄n accidētal'r motus adiuuatiua. qꝛ ſiccitas faciēs motuz ad centꝝ cōtinuat circūferentie ꝓtes ad medium ⁊ fit ptiū circūflexio cōtinuat ⁊ rotundatio. Vñ qꝛ rotūdū nō hz āgulos in q̄b; poſſit impediri volubilitate ſua mobili⁹ reddit. ꝓtea ſiccitas ꝓſumēdo hūidas ſupfluitates ſpūs ſubtiliat ⁊ depurat ⁊ velociꝛes reddit eos. nā a ſupfluitate depurati q̄ coꝛp⁹ guabat ad motū habilitāt coꝛp⁹ ipm. Jtē nakal'r eſt cōſumptiua et p ꝑ q̄ ꝓſumit hūoꝛes coꝛp⁹ eua cuat et a ſuo nutrimēto depaupat ⁊ neceſſario inanit. Jtē nakal'r eſt deſtructiua. qꝛ humiditatē ſubalez q̄ material'r ſubnutrit ⁊ ꝓtes recopulat pter deſtruit ⁊ ꝓſumit. Cā ē q̄lit' res aiata vel inaiata deſtruit ⁊ diſſolvit. Jtē aiata coꝛpa ſpēal'r deſtruit. qꝛ ſpūs naturales q̄ ꝓſtāt ex fumo hūido diſſoluit q̄ illā hūiditatē ꝓſumit. vñ deficiēte materia ⁊ ſpū coꝛp⁹ neceſſario moꝛtificat. vñ peſſima eſt q̄litas moꝛtificatiua. dum excedit. viuificat tñ accidentaliter. nā hūoꝛes q̄q; reumatizantes ad ſpūalia ⁊ meat⁹ ſpūs opilātes pati ſūt ſupinducere ſuffocatōz. ſiccitas āt ſup uenies vel medicina ſicca agēs in illos hūores ꝓſumit eos ⁊ ſpirituū vias aperit. vnde rei q̄ſi ꝑdus moꝛtue ſeq̄t viuificatio Qnāuis igit ſiccitas ſit neceſſaria i oī coꝛpe elementato ad ſupfluitatſ hūide ꝓ ſūptōz et ip⁹ hūiditatſ coartatōz inſup ad ip⁹ caloꝛis remiſſi excitatōz. moꝛtifera tñ eſt q̄litas ⁊ peſſima q̄ debitā excedit in coꝛpib; ꝓpoꝛtōz. nā peſſimas ifirmitates ſolz i coꝛpib; inducere ac nociuas vt ptiſim ⁊ etbicā. ⁊ hmōi. q̄b; vir ꝑt medicine bñficio ſubueniri. inſup per nutrimētal'r hūoꝛes ſūptōz coꝛp⁹ exiccat cutſ ſupficiē ꝯbit ⁊ coꝛrugat. ſeniuz accelerat. coꝛp⁹ ſupficial'r diſcoloꝛat ⁊ deformat. ſitim imoderatā ꝓuocat. arterias exaſpat ⁊ vocē impedit ⁊ rarificat caput a capill' ſpoliat ⁊ decaluat articulos manuū ⁊ pedū ꝯbit ⁊ icuruat vt eſt vide in lepꝛoſis. Sz ꝓ dicta de ſiccitatis effectib; nūc ſufficiant.

De humiditate. Ca. IIII

Humiditas eſt elemētaꝝ paſſiua q̄litas actiuaꝝ q̄litatū impreſſibilis obediēs ⁊ ſubdita actionū caliditatſ ⁊ frigiditatis ſuſceptiua Eſt āt hūiditas oīm coꝛporꝝ ꝑcipue aiatoꝝ nutritiua. augmētatiua. conſeruatiua. depditoꝝ i coꝛpe reſtauratiua. nā hūoꝛ et caloꝛe oīa generant vt dicit ꝓbus. ⁊ generata nutriūt vt eſt videre I radicibus et

semīb⁹.nā ḡnū tre ꝓmissū ꝑmo oportz ꝓfundi hūiditate aquea z aerea.z p̄ iclusū caloꝛē nāle rarificari z dilatari z tādē actōe caloris hūiditas resoluta grossioꝛē sui ptē terre striozē tre inferi⁹ trāsmittit.quā q̄dē terra in suis recipit viscerib⁹ z caloꝛe incluso coagulat z i radicē subaz p̄mittiōez hūidi et sicci ꝙuertit.hūiditas āt illa radicalis derelicta z i radice sic ꝑcreata hūozē quē inuenit i terra sibi sil̄ez rōne sil̄itudis et i via attractiua intercluſi caloꝛis sibi attrahit z attractū q̄n tū sibi sufficit in sui nutrimentū ꝙuertit.qđ aūt sibi nō est necessariū p̄ caloꝛē illā humiditatē dissoluētē z subtillantē ipaz superius trāsmittit z ꝑmo in subaz germis.deinde in subaz stipitē.vltio in subaz flozis fructus et frōdis.sic trāsmissaz coagulat et ꝙuertit.q̄a igit hūiditas oīm illoꝝ q̄ vegetāt nutrimentū est z materia.manifestū est q̄ oīm vegetabiliū est nutritiua.z p̄ sui diffusionē z incoꝛporatōez in latū z i lōgū z i spissū augmētatiua. Jtē hūiditas deperditoꝝ in coꝛpib⁹ vegetabilib⁹ z aiat̄ est restauratiua.nā p̄ caloꝛē agentē ꝓtinue intrinsec⁹ z extrinsec⁹ coꝛpa ꝓsumūt z cito pirēt nisi p̄ restauratōz hūiditatis reparēt.z iō necc̄aria fuit ꝓtinua hūiditatis attractio.vt ꝓtinua fieret deperditi repatio.z p̄ ꝑs cibi restauratiō vl̄ ꝓfuatio.est ꝓterea hūiditas inferioꝝ ꝓfuatiua.nā ex aggregatione radioꝝ ꝓtinua i aere z i tra tāta fieret caloris generatioꝛ siccitat̄ iductio q̄ aer in flāmaret z tre superficies ꝓbureret.nisi ꝑ⁹ caloris actiua p̄ aerē z aq̄ hūiditatē actōi eius resistentē ꝓꝑtiōe debita ad tēperiē reduceret.z iō vt dic̄ Macrob. Oppositū de⁹ fonti caloris fontē tot⁹ hūoris vt p̄ hūoris p̄ntiā caloꝛi oppositā ei⁹ violētia rep̄meretur.z sic mūdi machina i esse debito ꝓfuaret.alioq̄n a caloꝛe nimio subito solueret. Jtē hūiditas est ptiū tre ptiūctiua. Tāte ei siccitat̄ ē terra q̄ nisi hūiditate aq̄ humectaret q̄libz ei⁹ ptī cula ab alia dissolueret.z iō fecit nāa spongiosos mōtes z terrā cauernosā i mlt̄z locis z pozosā vt sic fieret rōne vacui aeris z aque fort̄ attractio adiuuāte siccitat̄ mitigatiōe z ptiū tre sepabiliū vnione. Un̄ qđ fac̄ sanguis currēs p̄ venas i coꝛpe idē fac̄ hūiditas in venis tre. Rigat ei tre siccitatē z eā disponit z abilitat ad secūditatē. Dz āt hūiditas q̄sdā ꝑpetates z effect⁹ ꝑmas z nāales.q̄sdā ꝓ secūdarias z q̄dāmodo casuales sicut et alie q̄litat̄s. Est em̄ hūiditas nāal̄r labilis z fluxibil' male in se termīabil'.sz tm̄ sistit̄ termino alieno vt dic̄ ꝑ⁹ hus. A cētro em̄ ad circūferentiā est motiua vnde z se diffundēdo subiectū suū totalit̄ defluendo dissolueret si aliud ei nō obsisteret qđ ei⁹ fluxibilitatē per reductōem ptiū ad centꝝ termīaret. vñ videmus fluct⁹ maris arene siccitate i marḡ littoribus a suo fluxu ꝓpesci z in se q̄dāmodo fuocari. Jtē nāalit̄ mollitiua est.ptes em̄ materie duras z ꝓpactas p̄ sui subtractōz z diffusionē relaxat z rarificat z remollit. Est tm̄ duratiua accidental̄r sic̄ videm⁹ in gibbis z etiā apostematib⁹ q̄busdā.in q̄b⁹ ꝑfluūt humores frigidi.et ex frigiditate ptes hūidas ad centꝝ repcutiente et cōdensante indurāt et in scliros̄im.i.duriciā sepe ꝓmutant. Jdē etiaz ꝓtingit ex nimio caloꝛe ptes liq̄diores ꝑsumente.q̄b⁹ ꝑsumptis ptes grossiores cōpingunt pariter et indurant. Jtē naturalit̄ est mūdificatiua.nā sua remollitōe et ptiuz p̄ q̄s diffundit ab inuicem laxatōe ptes sordidas diuidit et diuisas lubzificando remouet et abstergit.vt p̄z matie in ipa aqua que substantialiter humectat. et matie sordium purgitiua.et ꝑ⁹ maxime si substantiali hūiditati caliditas cooper̄t vt p̄z in tritico et furfure in radice bzione.et etiā in sapone.et i medulla fabe.z in ꝑsil'ib⁹.q̄ omia sordes faciei et tot⁹ coꝛpis mūdificant et depurāt. Jtez q̄ de se motū hz a centro siue medio ad extrema cū ille mot⁹ ex se non sit fortis multuz. sed respectu caloris sit obtusus.est siquidez sui in latum p̄ncipaliter diffusiua. in altum ꝙ̄o sine caloꝛe nō est multū. q̄ntum est de se. extensiua sed q̄nq̄ caloꝛ in ipa dñāt et i ipsa obediente materia hūida operāt tūc in omnem ptem sed matie in altum et in longum vi caloris sursum eleuante et vsq̄ ad extremitates diffundēte erigit̄ et ptelat.coꝛpa ꝙ̄o in q̄b⁹ p̄dominat caloꝛ et humoꝛ temperat⁹ naturalit̄ et general̄r sunt altioza et lōgioza et etiā gr̄silioza q̄ illa .in q̄b⁹ existente hūiditate multa et domināte caloꝛe paruo remissius operante causa ꝓtraria inuenit̄. et iō hoies calidi vt colerici obediēte hūoꝛe substantiali caloris actioni sunt alīs.s.fleumaticis longioꝛes .et in oīb⁹ extremitatibus coꝛpis alīs partib⁹ z circūstantīs ꝓcurrentibus binc inde eq̄liter in gracilitate et longitudine aptioꝛes. vbi aūt est caloꝛ multus et humoꝛ multꝰ nō tm̄ actioni ignee ꝑ⁹ sui superfluus aut diminut⁹ sed congru⁹ et com-

mẽsurat⁹.corpa in oĩ diuisiõe fiũt magꝭ lõga et lata. Alta em̃ sũt ꝑt calozẽ subtiliozes p/ tes hũiditatꝭ ad sũmitatẽ deferẽtẽ Lata em̃ fiũt z spissa ꝑt ꝓtutẽ calozis ptes grossiozes hũiditatꝭ ad singl'as ptes interiozes ꝓm sui exigẽtiã vndiqꝫ diffundẽtẽ z ptẽ pti ꝓm con/ gruentiã nate vndiqꝫ adunantẽ. Jtẽ hũidi/ tas est natal'r lenificatiua. nã sui circũfusio ne in extrema rei oẽs ptes vacuas replendo ad eq̃litatẽ pducit. z sic rei supficiẽ ꝓplanã/ do et adequãdo cã leuẽ facit. accidentaliter tñ qñqꝫ exasperat. ſ. qñ aliq̃ casu simul calidi z frigidi hũores ad aliquẽ locũ ꝓfluũt z cõ/ currũt. Calidi q̃dẽ supficiẽ rei eleuant. Fri gidi q̃z depmũt z sic ex ꝑrijs hũoribꝫ cõtra/ rietas et ineq̃litas cũ asperitate q̃dã corpis in supficie generat. Jtem hũiditas si fuerit ꝓm nate exigentiã i corpe ꝓmensurata oĩm actionũ aĩe z corpis ẽ adiuuatiua. Nam et hũoribꝫ spũs regitiui corpis generãt z in eẽ ꝓseruãt. Spirituũ q̃z ꝓtutes suos effectus in singul'organis corpis sẽsitiuis z motiuis p hũoꝝ miſteriũ opant. vt pz in ꝓtute visiua q̃ mediãte hũore cristallino visũ i oc'lo opat Sil'r ꝓt⁹ gustatiua nũqꝫ sine hũore saliuali int̃ sapores discernere arbitrat. z sic ð alijs. Nã hũiditate substãtiali destructa i corpe l' corrupta tota animi actio piter erit ipedita Si em̃ fuerit in toto corpe vel in aliq̃ parte corpis supfluitas hũida abundãs q̃ nõ posſit regi a nata. ꝓncipiũ est z materia putrefa ctõis z generat i corpe guiſſimas passiones vt pz in apoplexia in q̃ supflua hũiditas sic occupat oẽs vẽtriculos cerebri q̃ nõ pmit/ tit p neruos sensibiles spm̃ aialẽ ad sensifi/ candũ corp⁹ z mouendũ deferẽtes aĩaz i cor pore suas pagere actões. immo aufert corpi subito sensũ atqꝫ motũ z tandẽ inducit suf/ focatõez atqꝫ mortẽ. sic Bal'. in ꝓmento sup amphoriſmos exponẽs ꝓbũ Jpo. Soluere apoplexiã fortẽ impossibile. debilẽ ꝓ nõ fa cile zc. Fleumatica em̃ hũiditas occupans totã cerebri regionẽ opilat meat⁹ nerozuꝫ. vñ nõ ꝑt duci spũs aial' ad inferiora. immo intercludit anhelit⁹ z vita finit. Dec ãt hũi/ ditas peccat qñqꝫ in q̃ntitate. qñqꝫ i q̃litate. z ß aliqñ a causa intrinseca. qñqꝫ a cã extrin seca. a cã intrinseca sic a mala ꝓplexione. qñ nociua hũiditas radicat in mẽbris et nõ ꝑt a calore naturali dissoluit z ꝓsumit. nec a sua malicia imutari. Talis itaqꝫ hũiditas in di uersis locꝭ corpis diuersas inducit ifirmita tes. vt pz in epylẽsia qñ ꝓcedit ex vicio capi/ tis z in ydropisi qñ ex mala ꝓplexiõe genera tur epatꝭ. Jtẽ a cã extrinseca sic a reb⁹ que a Jo. et Bal'. vocant res nõ naturales q̃les sunt aer. cib⁹. pot⁹. somn⁹. vigilia. inanitio z ꝛple tio exercitiũ atqꝫ quies Dec em̃ oĩa si fuerit assumpta ꝓm exigentiã nate hũiditatẽ sub/ stantialẽ generãt ac ꝓfuãt z pditã reparant z restaurãt. Si ꝓo a ꝓrio mõ sũpta fuerint. ꝓriũ hñt effectũ. nam hũiditatẽ innaturalem generant et augmentant aut naturalez cor rumpũt alterãt z imutãt vt pz. nãvt di. Bal'. in amphoꝝ. Jpo. pte. ij. sup locũ illũ. Jm/ mutatões tẽpoꝝ matie generãt morbos zc. Tpa inq̃t anni non sunt causa morbi sz mu tatões ꝓplexionũ ipi⁹ rpis. qñ scz ꝓplexio ae ris q̃ deberet ꝓgruere tempori. in oppositaz cõmutat. sic qñ completio veris que debe/ ret esse calida z hũida efficit sic in autumno frigida z sicca. et ecõuerso. et sic de alijs. Nã si fuerit aer vernal'r frigid⁹ z sicc⁹. et ꝓcesserit aer in hyeme q̃si ꝓnalis. ſ. calid⁹ z humid⁹ necesse est in vere ml'tos egrotare et etiam mulieres parituras occasione facili aboztire. Et hec est rõ Bal'. quam assignat. q̃z ex humiditate et caliditate hyemis prece dentis multa fiebat hũiditatꝭ in corpib⁹ ge/ neratio et fleumatis coadunatio. Aer ꝓo in initio veris si fuerit frigid⁹ et siccus claudit pozos z ñ sinit fumos exalare. vñ retẽto calo re dissoluit hũiditatẽ istam supfluaz in hye me generatã. et cũ calor sit debilis z nõ posſit eam pfecte digerere nec ex toto ꝓsumere. trãsmittit eam sic indigestam nũc ad supio/ ra membra z nũc ad inferiora vbi coaduna ta fit causa diuersaꝝ passionũ. vt si ascende/ rit ad caput ꝑt esse causa reumatis z catarri Si ꝓo ad intestina et fuerit fleuma salsum mordificando intestina inducit dissenteriã et sic de alijs. Jlla eadem ꝑt esse rõ aboꝛsus in mulieribꝫ. qz hũiditas illa defluẽs ad ma tricem grauat eam et remolliendo retinacu la fetus ac relaxando est cã abortiendi Aliã aũt rõnem ibi assignat Auicen. et sic ð alijs passionibꝫ aeris et rpis est intelligendum q̃ mutãt hũiditatꝭ q̃litatem vel calozẽ immo/ derate nimis dissoluẽdo vel nimis ꝓsumen do. siue calore remisso supfluitates eiuſ non euacuãdo. z sic intelligenduz est de aere ni/ mis frigido pozos claudẽte hũores pl⁹ debi to ꝓstringente. Sed de aere frigido ad pre/ sens hec dicta sufficiant.

Li. 6. ra 20. et 21

De cibo et potu Ca. V

De cibo ꝟo et potu patet. Nam ꝑ debiti nutrimenti cibi scilꝫ et potꝰ subtractionē humiditas subtrahitur et calor inducta siccitate intensior effectꝰ non inueniens in q̄d agat ad substantialē humiditatem se ꝯuertit in quā agēdo ipaꝫ nimis attenuat vel cōsumit. et econuerso. si cibꝰ vel potus fuerit immoderatꝰ hūiditas nimis intendit ⁊ calor naturalis debilitat. qꝛ nō sufficit ad digerendū. facit tñ calor qđ p̄t. Naꝫ aliq̄d resoluit ex illo supfluo cibo sumpto. illud resolutū cum sit fumositas grossa et indigesta petit cerebrū et ꝑcutiens eiꝰ miringas seu tuniculas grauiter eas ledit et aliqñ emigraneā vel aliā capitis passionez pessimā excitat ⁊ inducit. aliqñ etiā radices neruoꝝ sensibiliū illa fumositas maliciosa tangit ⁊ suo acumine siue furiositate ad intima ipsoꝝ neruoꝝ penetrans spm̄ animalem ibi existentem impedit atq̄ ledit. vñ et substantiam et rationis vsum perturbat. et liguam rationis interp̄tem titubando contrahit et ꝑuertit. vt pꝫ in ebrijs. Motum etiā voluntarium sepiꝰ retardat vel penitꝰ destruit. vtꝫ in tremulis et paraliticis. nec miꝝ. nam ꝟtꝰ corpis regitiua q̄ est sita in neruis ⁊ ī musculis a nat̄a. neruū siue membꝝ q̄dlibet sic depressum regere et erigere satagit ⁊ intendit. sed p̄ualens ille acutus fumus et resistens virtutem naturalē vincere cupiēs membrū deorsum dep̄mere nititur et ꝯtendit. Unde ex isto duplici motu ꝯrio scꝫ vno eleuante ⁊ alio dep̄mente membroꝝ tremor sepius generat et tandem victa totaliter virtute regitiua mors vel paralisis in talibꝰ generatur. Et ideo optimū ꝯsilium est sapientis q̄ dic̄. Ne te effundas inq̄t sup omnem escam. qꝛ ī multis escis infirmitas grauis ⁊c̄. idem itaq̄ malum generat in corpe somnꝰ immoderatus. nam in somno remittuntur ꝟtutes et actiones naturales interiꝰ aīales intendūt. vñ clausis poris forinsecis calor intrinsecꝰ ꝯfortatꝰ multos hūores attrahit. q̄s quidē nec dirigere potest nec ꝯsumere et tūc p̄ualente tanta supfluitate quā non potest natura regere sequit necessario mors et suffocatio. sic̄ est videre sepiꝰ in dormientibꝰ post acceptam medicinam et etiam in minutis. In vigilantibꝰ aūt nimis causa contraria opat in q̄bus et nimia fit humoꝝ et spirituū consumptio. vnde et mors iteꝝ comitat. Item eadem rō suffocationis est in nimis repletꝰ. et eadem ratio defectionis est in ieiunantibus sup̄ vires ⁊ nimiū inanitis. Itez qui nimis se exercitant ꝑ nimiā caloris intensionē humores nimis ꝯsumentē se destruūt ⁊ cōsumūt. In nimis ꝟo quiescentibꝰ causa est contraria. quia in ipsis magna est et immoderata humiditatis attractio. ⁊ nulla superfluitatis euaporatio nec spirituū subtiliatio et ideo necessario humiditas supflua disponitur ad putrefactōem et corruptōem Istis et alijs multꝰ modis infinitis qualitates elementares in suis naturalibꝰ effectibꝰ impediunt. sicut ptꝫ in rōnibus sup̄ dictis quas de ꝟbis Constan. in pantegñ. et Gal. in cōmento amph̄. Ipo. ⁊ Empe. succincte cōpilauimꝰ. vñ de his supsedeamꝰ. et ideo ad describendas ꝓp̄etates hūoꝝ q̄ ex his q̄litatibus ꝯponunt manꝰ apponamꝰ ex q̄bꝰ constituitur om̄e corpꝰ qđ spū sensibili et rationali animatur.

De humoribꝰ ⁊ eoꝝ generatōne effectu et operatione. Ca. VI

Est igit humor quedam substantia actualiter liquida ex ꝯiunctōne elementariū qualitatū ꝑ digestionem in animalis corpore generata apta mēbra nutrire et eoꝝ actōnes ꝯfortare naturaliter vel accidentalr̄ ipedire Nā hūor est corpoꝝ sēsibiliū mat̄iale ꝓncipiū ⁊ p̄mū ac p̄cipuū rōne nutrimēti ī suis ꝑagendis actōibꝰ iuuamentū. Sūt aūt humores vt dicit Cōstan. vocati elementoꝝ filij ex eoꝝ originalit̄ constitutionū q̄litate. Sunt aūt quattuor humores. s. sanguis. fleuma. colera. et melancolia. qui q̄dem respectu membroꝝ dicuntur simplices. q̄uis respectu elementoꝝ quorū sunt filij compositi inueniant. Hi quattuor humores in quantitate et qualitate equalitatem ꝓportione debita obseruantes omnia corpa sanguinē habentia ꝑficiunt ac custodiunt in debita ꝯsistentia sanitatis sic̄ econuerso ex eoꝝ inequalitate siue infectione infirmitatē generant et inducūt. Fuerūt aūt hi necessarij ad corpis ꝯstitutiōem ad ipsiꝰ regimen ⁊ ꝯseruatōem. ad cōtinue depditorum in corpe restauratōez sic̄ dicit Gal. sup amph̄. Corpus em̄ subiacet fluxui. vt ptꝫ in sudoribꝰ et in sputis et bmōi alteratione. scꝫ de frigiditate in caliditatē ⁊ ecōuerso. ⁊ corruptione que ex fluxitate nimia seq̄t. ⁊ ex alteratione diuturna. vt ergo qđ supfluuꝫ est

calor v
nenū

in corpe dirnak ꝛ depditū repek ꝛ mala alte
ratio i bonā trāsmutek. ꝛ p ꝑñs corruptioni
aliqliꝫ obuiek. necaria fuit ꝗttuor būoꝝ pñ/
tia vt corp⁹ aiale i vigore ipis mediātibꝫ ico
lume ꝓseruek. Doꝝ aūt būoꝝ generatio sic
bz fieri. recepto em̄ cibo i loco decoctōis p/
mo. s. i stomacho. subtilior ei⁹ pe ꝛ liq̄dior q̄
a phīcis ptisinaria vocak p q̄sdam venas ad
epar trahik. ꝛ ibi p calozis nakal' actōz i q̄ttu
or būores trāsmutak. q̄ꝝ generatio simpl'r i
epate fit ꝛ icipit. sz nō sil'r finik. Primo ei ca
lozis actio q̄ frigidū ē ꝛ būidū i nakaz fleu
matis ꝙuertit. Scōo q̄ calidū ꝛ būiduz ē
i nakaz sanguis trāsit. q̄ ꝙo calidū ꝛ siccuz
nakaz colere ꝙstruit. Sz q̄ frigidū ꝛ siccū
in subaz melācolie se ꝙponit. Tal' igit est p
cessus. Prio siq̄dē generak fleuma tanq̄ bu
mor semicoct⁹. Scōo sāguis cui⁹ decoctio
ē pfecta. Tertio colera cui⁹ decoctio tpamē
tū excedit. Ultio āt melancolia q̄ pe terre/
strior ꝛ alioꝝ fex in esse ꝓcedit. vñ tal' ē ordo
vt dicit Auicē. q̄ elemētoꝝ recta ꝛ rcīproca
est generatio. q̄ ꝺ aere fit ignis. ꝛ ecōuerso.
būoꝝ āt generatio q̄dā ē recta. sz nō rcīproca
de fleumate em̄ p decoctōz fit sanguis. sz nō
ecōuerso. Sil'r de sanguīe fit colera p calo
rē intensū siccantē būorē ꝛ subtiliātez. sz nō
ecōuerso. Sil'i mō p adustionē ex colera fit
melācolia. ꝛ nō ecōuerso. Sic ei accidit in
generatōe būoꝝ sic accidit in generatōe vi/
ni ex musto sic ꝺi. Cōstan. nā feruēte musto
generak q̄dā spuma supficiē petēs ꝛ quedaz
suba terrea ad fundū descēdēs. ꝛ alia ē aq̄sa
ꝑm cui⁹ augmētū vinū in suba ē magꝭ debi/
le ꝛ min⁹ calidū. Et q̄nto magꝭ antiq̄k tanto
magꝭ fit calidū ꝓpt̄ hmōi aq̄sitatꝭ resolutōez
ꝛ q̄nto maioꝝ est vini puritas: tanto coctio
est ꝓplera. sic in būoribꝫ ē pe leuitate sua su/
periora petēs scz colera. alia velut fex deoꝝ/
sum tendēs. s. melācolia. alia ꝙo i cruditate
manēs. s. fleuma. q̄rta ꝙo ē sāguis i sua puri
tate pmanēs. a ceteris būoribꝫ depuratur.
Null⁹ tñ sanguis est ita pur⁹ q̄n alīs būori/
bus sit pmixt⁹. vñ eoꝝ ꝓmixtione spēs vari
at et colorē. nam p ꝓmixtōem colere apparet
rufus. a melancolia niger. a fleumate aquo/
sus et spumosus.

De sanguine Capitulum. VII.

Sanguis vt dicit Jsi. a greco nomen
sumpsit. eo q̄ sustentat vigeat et vi/
uat. i. vitaz ꝙfirmet. nam sanctire cō
firmare est. Dr aūt sanguis dum est i corpe
effusus ꝙo ꝺr cruoꝝ. eo q̄ effusus currendo
corruat. alīj aūt vocant sanguinē quasi sua/
uem eo q̄ gustu et tactu sit suauis. nō em̄ est
sanguis pur⁹ ꝛ integer nisi in iuuenibꝫ. nam
dicunt phici sanguinē minui p etatem. vnꝺ
in senibꝫ tremor est ex defectu. ꝓprie aūt san
guis animi possessio est. Jnde genas lacera
re in luctu mulieribꝫ mos est. vñ etiam pur
pureeveſtes ꝛ purpurei flores ponunk sup
mortuos. animositatē mortui dū erat i suo
sanguie repñtantes Ducusq̄ Jsi. li. ꝛ. ca. ij.
Sāguis āt ꝑm Cōstan. inē quattuor būo/
res laudabiliorꝝ ꝛ nake amicabiliorꝝ est ꝓpter
ei⁹ equalē ꝛ pfectā coctōem quā efficit calor
tpat⁹ et materia pura et acrea ad corpis nu
trimentū. Est ꝙo sanguis ꝑm eundē Con/
stan. ali⁹ natural' ali⁹ innatural'. Naturalis
āt ali⁹ est ꝓtentus in arterijs. alius ē i venis.
Qui ꝙo est i arterijs calidior est ꝛ subtilior
rubicundior clarior ꝛ in sapore dulcis. Est
aūt calidior ꝓpt̄ cordis ꝛ spūs vicinitatem.
subtilior ꝓpter cordis calorē subtiliantem et
rarificantem. ꝛ ꝫ vt resumendo p spissas tu/
nicas arteriaꝝ facile non possit in alia mē/
bra labi. Rarior aūt est ꝓpter ꝫtutem colere
in ipo. accutior est aūt ꝓpter augmentū calo
ris. sāguis ꝙo in venis ꝓtent⁹ est calid⁹ et hu
midus. inē grossum et subtilem mediocris
in sapore est valde dulcis omī malo carens
odore. cito coagulak cū exierit. vñ talis san/
guis epar designat tpatum. si ꝙo fuerit sub/
tilis aquosus nō boni odoris nec dulcis sa
poris ꝓmixtoz alteri⁹ būoris ipm inficiētis
indicat. Jā em̄ degenerat i sanguinē inna/
turalē q̄ sic ꝺr vl' q̄ a sua generatōe est. vt in
leprosis. corrupt⁹. au ꝓpter inconuenientez
materiā ex qua est generat⁹. et ꝓpter extrane/
um humorem cū q̄ est ꝓmixt⁹. modicū aūt
colere vel alteri⁹ inficientis humoris mixtū
cū puro sanguine ipm inficit et in sue quali
tatis similitudinē ipm trahit. Ducusq̄ Cō
stan. pantegñ. ix. c. iij. Alias sanguinis ꝓprie
tates ponit Arist. in li. aialiū. iij. dicit enim.
Omne aial hñs sanguinē bz epar ꝛ coꝝ. vnde
omnia aialia carentia sanguine sunt minoris
corpis et ꝫtutis aialibꝫ habentibus sangui
nez. ꝛ cum abscinditur caro erit sanguis nisi
illa mortua fuerit et corrupta. Jtem in om
ni animali bone dispositōis est sanguis me
diocris. quia non nimis multus sic sūt po/
tantes vinū nouuz. nec nimis paucus sicut
corpis crassi. q̄ aialia nimis crassi corpis

sūt pauci sanguis ⁊ subito augmetat pigue
do. ⁊ q̄nto. tāto mīozat sāguis Jtē oē corp⁹
sanguineū putrescit cito ⁊ marcẽ,ppe ossa. hō
em̄ bz sanguiez subtilē valde respectu alioꝝ
aīaliuz. q̄z sāguis ē nigrior ⁊ spissior sāguie
boīs. ⁊ marīe thauri ⁊ asini. ⁊ sāguis ī inferi
ori pte corpis spissior est ⁊ nigrior q̄ ī supio
ri. Jtē sāguis qñ generat valde ī mīra q̄nti/
tate erit cā egritudis qm̄ attenuat ⁊ fit aq̄s⁹
et ,ppt̄ fortan sudat hō sanguinē. qō q̄dē est
vtputo ,ppt̄ supfluā liq̄di sāguis abūdantiā
a qua se intēdit exonerare nata. vñ eiēcit ei⁹
ptes aq̄sas ad supficiez cutis et eas expellit
p sudorē. Jtē cū hō dormierit erit sanguis ī
manifesto modic⁹. nec mīz. q⁹ tunc revocat
a nata in adiutoriū ꝓtuꝯ natal' vt ipi⁹ bñfi/
cio suas pagat actōes. vñ qñ tūc se ,pfundit
ad interiora extremitas corpis pallida re/
manet ⁊ exanguis. ⁊ ,pter h̄ forte accidit q̄ si
corp⁹ dormientis pūgat nō erit inde tātum
sanguis q̄tū si esset vigilās. Jtem bz ibidez
q̄si sanguis fuerit bñ coct⁹ ⁊ digest⁹ bñ fit ex
co sepū. et h̄ forsan q⁹ ei⁹ vnctuositas p tpa/
tam decoctōem coagulat. ⁊ dealbata ī sepū
vel pinguedinem transmutat. Jtem cū alte
rat sanguis a cursu nature suo ⁊ fuerit cor/
ruptus exibit a stomacho z a naribꝫ. Jtē cū
putrescit sanguis in aliq̄ membro nisi redu
catur arte vel nata efficit et eo virus et in sa
niem cōmutat. Nucusq̄ Cōstan. li. iij. Jtē
dicit ibidem. li. tȳ. vene sunt vasa sanguinis
et q̄ pz q̄ sanguis est vltim⁹ cibus aīal' habē
tis sanguinem. Jtem ibidem Jta est sāguis
amicabil' nate q̄ etiā aīal carens sanguie ci
batur p illud qō ꝺuenit cū sanguie. vt pz in
ꝓmibus et muscis q̄ carnibꝫ insident et san
guinē sugūt. et inde sibi attrahūt nutrimen
tum. ,ppter h̄ si animal nō nutrit cibo isto effi
citur macilentū et male disposituz. et qñ bñ
cibat crescit ⁊ fit bene dispositōis p tal' cibi
nutrimentū. et si ille sanguis vñ fit cibus fu
erit clar⁹ et bon⁹ erit corp⁹ sanū. et si mal⁹ in/
firmū. Jtem sanguis terrestris coagulatur
cito ,pter hūiditatē ꝓpatōnem. vñ omne aīal
bñs subtilem sanguinem ⁊ mūdū atq̄ cali/
dū alijs aīalibꝫ sensū bz meliorem Sāguis
em̄ mūd⁹ subtilis et calid⁹ ⁊ maioris motus
intellectui cōuenientior est. Jtem omne aīal
carens sanguie est maioris timoris aīali ha
benti sanguinem. ,ppt̄ h̄ns mūdū sanguiez
et calidū et leuem nō mouet nisi modicū ,ppt̄
timorē Jtem sanguis thauri ꝓgelat citius ⁊
coagulat sanguine omniū animaliū aliorū
Sanguis em̄ omniū aīalium coagulat ꝑm
magꝭ et min⁹ ꝑter leporis et cerui ⁊ sibi simi
liū in nata. q̄z sanguis nō coagulat vt dicit
Arist. Sanguis thaurin⁹ sic dicit idez li. iij.
et. tȳ. maxime est coagulatōnis et velocis. et
h̄ fortitan ,ppt̄ excessuz caloris et siccitat⁹. vñ
haust⁹ crud⁹ interficit sicut venenū. vñ de q̄
dam pho bz q⁹ hausto sanguie thauri se pe/
mit. Jtem idem li. xiij. sanguis in pte dextera
calidior est q̄ in sinistra. Et ideo ,ppter vi/
gorem calidi sanguis in parte illa man⁹ dex
tera ,prior est ad opandū et habilior q̄ sini/
stra. vñ dicit Arist. li. j. q⁹ leo ꝑpus mouet pe/
dē dextr̄ q̄ sinistr̄. et sup amphoz. bz q⁹ mu
lier portās masculū subito vocata ab aliq̄ ꝑ
mo mouet pedem dextr̄ q⁹ facit calid⁹ san/
guis q̄ in ꝓcipiente masculum ꝓplet⁹ opat.
Jtem in eodem libro bz q⁹ sanguis prima ⁊
ꝓcipua est materia cordis et epatis. vnde et
cor cōcauū est ad sanguinem copiosi⁹ recī/
piendū ⁊ spissum ad eundē diligent⁹ custodi
endū. et in nll'o membro est sanguis sine ve/
nis nisi in corde tm̄. et de corde erit p q̄sdam
venas ad alia loca corpis. ⁊ nō venit aliun/
de sanguis ad cor qm̄ fons est et ꝓncipium
sanguinis membr̄ ꝓmū recipiens sanguiez
Et h̄ manifestat ex anathomia et modo ge/
nerationis. quia ꝓma creatio cordis apparz
sanguinea. vñ ꝑm Arist. cor est ꝓmū sangui
nis receptiuū. et ideo in medio ponit vt euz
trāsfundat tanq̄ a medio et a centro ad oīa
alia membra. vñ dicit q⁹ cor est mediū toti⁹
animalis a quo ,pcedit motus et sensus ⁊ vi
ta toti⁹ animalis. Et ido cor est in oīnibꝫ ha
bentibus sanguinem. qm̄ necessario ꝓnci
pium sanguinis est et non epar. Hec oīa
aperte dicit Arist. li. xiij. q̄stio de ꝓncipio sā
guinis alio modo sit scptum in libris medi
cor. sed ō ista ꝓtroversia nihil ad nos. quia
vtraq̄ positio vel opinio nobis ōseruit quo
ad nostrā intentionem. Ex p̄dictis igit̄ au/
toꝝ sententijs breuiter recollige q⁹ sanguis
naturalis est purus et calidus subtilis dul/
cis animal' nutribilis ꝓtuꝯ natalis ꝓserua/
tiuus sedes aie ⁊ ipi⁹ ꝓcentiu⁹. iuuentut⁹ per
fectiu⁹. complexionis alteratiu⁹. vigor⁹ cor
dis et spirituū conseruatiuus. letificatiuus
amoris excitatiu⁹. sui diffusione in supficie
corpis ipsi⁹ coloratiu⁹. sanus et tpat⁹. sani/
tatis ꝓseruatiu⁹. corrupi⁹ corruptōis indu
ctiuus. vt pz in lepra q̄ est sanguis corrupt⁹

in fontibꝫ cū alīs hūoribꝫ admixt⁹ malicie coꝛ est tpatiu⁹. suaſtute doloꝛis oculoꝛ mi tigatiu⁹. vt di. Conſtan. q sanguis colūbe l' irūdinis de ala dextera extract⁹ oculis cali/ dus inſtillat⁹ maculas abſtergit oculoꝛum ſāguis ei tal' valde est ignitiu⁹ ꝛ diſſolutiu⁹. ſic ibidē dicit cōmentatoꝛ in viatico i tracta tu de pānis ꝛ maculis oculoꝛ in fine.

De ſanguis mala ꝓpetate Ca. VIII.

Sunt etiā ſanguis q̄daꝫ ꝓpetates mi nus laudabiles alīs ſupdictꝫ. nam q̄to bñ diſpoſit⁹ nature est amicabi lioꝛ et vtilioꝛ tanto cū coꝛrupt⁹ fuerit eidem est nociuioꝛ et gūioꝛes infert coꝛpi paſſiōes Nam alioꝛ hūoꝛ malicia ſanguini admix/ ta ꝓpter amicabilitatē e⁹ ad naturam non ſe ita ſubito manifeſtat. et iō ab eoꝛ leſione ſi bi natura min⁹ ꝓcauens latentem ipoꝛ ma liciam nō foꝛmidat. vt ꝓꝫ in febribꝫ enutri/ ceis ꝛ alīs mixtis. in q̄bꝫ colera rubea l' ad/ uſta ſanguini admixta non ita cito ſe nature vel medici iudicio manifeſtat. vt di. Bal'. ſu per amphoꝛ. Item ſanguis ſi fuerit in coꝛ/ poꝛe ſupflu⁹ monſtruoſas in hoibꝫ generat paſſiōes niſi nature vel medicine beneficio euacuet⁹ citi⁹ vt ꝓꝫ ſanguine mēſtruali q̄ꝓt ſupabundantiā humiditatis et caloꝛis indi gentiā in mulieribꝫ exiſtens ſi vltra debituꝫ retineat⁹ peſſimaꝫ cauſa est ꝛ occaſio paſſio nū. Inducit em̄ q̄ñq̄ ſpūaliū ſuffocatōem. q̄ñq̄ ydropiſim. q̄ñq̄ etiā freneſim. ſiue ma nifeſtam paſſionē. put ille ſanguis coꝛrupt⁹ nimis diu retent⁹ ad diuerſas trāſfunditur coꝛpis regiones. ſic in paſſionaꝫ li. Bal'. ex/ ꝑſſi⁹ otinet⁹. vñ ꝺ talia picula ſummū reme/ dium est talis ſanguis coꝛrupti euacuatio/ nem citi⁹ ꝓcreare. nec mir ſi ſanguis ſic coꝛ rupt⁹ ꝓpriū ſubiectū ſic moleſtat q̄ alienum etiā mirabilit inficit et moleſtat ſiue immu tat. nam vt di. Jſi. li. ꝓ. ca. ij. ſanguis mēſtru/ alis ꝓtactu fruges non germinant. aceſcūt muſta. moꝛiunt herbe. arboꝛes amittūt fru ctus. ferrū rubigo coꝛrūpit. nigreſcunt era et metalla. q ſi canes inde comederēt in ra/ diem efferunt. glutinuꝫ aſpalti q̄ nec ferro diſſoluit nec aq̄s ipo pollutū ſponte diſper gitur. vt ibidem di. Jſi. ꝯ ſanguis ex ſuper/ flua hūiditate et debili caloꝛe in coꝛpibꝫ mlt̄ tum generat⁹. ꝛ iō ne nata ex eo gueꝛi matri/ ce recolligit⁹ tanq̄ in ſentina. a qua ſi debito mō expulſus fuerit coꝛp⁹ totū mollificando alleuiat et ipam matricem aḍ conceptiōem diſponit ꝛ habilitat. Ūñ di. Ariſt. li. ix. men ſtruū in fine menſis in mulieribꝫ maxime vi get. et iō tūc vtiliter expellit⁹ ſanguis talis. q̄ ſic di. Jſi. li. xvj. ſanguis menſtrualis nō ꝯz certam tpis reuolutōem ſed in maioꝛi p/ te accidit in diminutōe lune. et ꝯ est rectum q̄ coꝛpa aīalium ſunt tūc tpis frigidioꝛa et alterat⁹ ſanguis et efficit⁹ ex eo ſupfluitas mē ſtrual'. q̄ ſi tunc expellit⁹ talis euacuatio lau/ dabilis est ꝛ naturalis. q̄ ſi vltra tps vel ꝓpter groſſiciem ſanguis. vel ꝓpter latitudinē ma tricis. vel ꝓpter defectū expulſiue ꝑtuꝫ reti/ neat⁹ multꝫ moleſtijs piculoſis coꝛp⁹ mu/ lieris aggraua t. q̄ḍ q̄dem general'r est verū. a quartodecimo āno vſq̄ ad q̄nquageſimū. q̄ in iuuenculis meat⁹ ſunt anguſti ꝛ virtuſ debilis. A q̄nquageſimo ꝺo anno in antea ſanguis minoꝛat et frigeſcit. caloꝛ deſtruit⁹ ꝛ tepeſcit. vñ iſte due etates a tali immundi cia ſunt imunes. ſ. ſenect⁹ vetularis et iuuen tus puellaris. retinet⁹ tñ nata ſanguinē mē/ ſtrualē poſt mulieꝛ impḡuatōem ad nutri/ mentū fetus ꝛ ꝓcepi⁹ ꝓſeruatōem. vñ Ariſt. li. xv. menſtruū est ſanguis non pur⁹ ſz indi get digeſtione opatiua. ꝯ ſanguis mixt⁹ cuꝫ ſpermate cibꝫ est aīali vñ mulier poſt ꝓcep/ tionem frequenter patiēs fluxū menſtrualē ſolet facere aboꝛtiuū. aut em̄ debilitat⁹ fetus aut moꝛiet⁹. ꝛ ꝯ ꝓpter nutrimenti ſubtractōꝫ vñ retentio ſanguis menſtrual' ſignū est im pregnationis ex iam dicta cā. q̄ḍ ār ſupfluit de ſanguīe menſtruali detrahit⁹ ad māmil/ las vt inde lac generet⁹. materia em̄ lactis est ſāguis ꝺcoct⁹ i māmillis vt di. Ariſt. li. xvj. et. xviij. Lac inḍt est ſanguis digeſt⁹ nō coꝛ ruptus. Item oꝛtet vt fluꝛ⁹ ſanguis men ſtrualis actual'r fit in coꝛpe anteq̄ mulier i/ pregnet⁹. ſic di. Ariſt. li. xv. et Conſtan. ſicut oꝛtet arboꝛē ꝓmo floꝛere q̄ fruct⁹ facere. Item q̄n venit talis fluxus naturaliter ſem per accidit in etate lune. etati etiaꝫ mulieris ꝺuenienti. Item aues et aialia non patiunt⁹ talem fluxū. q̄ toralis ſupfluitas trāſit i plu mas et in piloſ vt di. Ariſt. Itē di. Ruffus. mulieres nimis ſe exercentes ꝛ ſepi⁹ mouen tes non multuꝫ menſtruant. ſed q̄ quieſcūt et multum comedunt ſuauiterq̄ viuunt ta/ les multa purgatione indigent Item quā/ do ſanguis talis vel frigiditate vel craſſicie oꝛa venarum conſtringente debito mō non exit ad exeundū alias vias q̄rit vt venas na riū ꝛ emoꝛroidaꝫ quas ſi clauſas inuenerit

ad alia mẽbra se diffũdit z gũ nake ifert paſ
ſionẽ. nã tales vt dicit ī viatico Conſtan. de
fectũ appetit⁹ partiũ. nã cibaria bona abhor
rẽt. puluerẽ ꝙ carbonũ z latex appetũt. z ſi
miliũ. nã ſanguis retẽt⁹ in malicioſuz fumũ
terreſtrẽ z ponticũ ꝙuertit. q̃ rapto ad oꝛifi
ciũ ſtomachi appetit⁹ rõnal' ſubuertit z irra
tionalis generat. Und oĩa talia coꝛpa ſunt
maximis moꝛbis apparata.

De fleumate. Capitulum. IX.

Fleuma ſm Joh̃z eſt humoꝛ ſemi
coct⁹ actione caloꝛis impfecti ex fri
gida z hũida nata generat⁹. z Ariſt.
dicit li. xv. Fleuma ẽ cibi ſuperfluitas q̃ ñ di
gerit. Eadẽ eĩm ẽ materia ſanguis z fleuma
tis. ſz differt ſm decoctiõz maioꝛẽ l' minoꝛẽ.
vñ de fleumate fit ſanguis p amplioꝛẽ calo
ris agẽtis itenſionẽ. nõ tm ecõuerſo. ſãguis ei
in fleuma nũq̃ trãſmutat. ſic colera mutat i
melancoliã. ſz nõ ecõuerſo vt dicit. Auicẽ. Eſt
eĩm fleuma humoꝛ nat⁹ frigid⁹ humid⁹ z i
ſipid⁹ quã nata mãdat p mẽbra vt digerat z
ex ipo digeſto coꝛp⁹ nutriat. Notãdũ q̃ fleu
ma aliꝛ eſt natale aliꝛ innatale. natale autẽ
frigidũ z humidũ in coloꝛe albũ ī ſuba flui
dũ. in ſapoꝛe paꝛ dulce vel totaliter inſipidũ.
in epate tm generat⁹ vbi ſedes eſt caloꝛis. Eſt
tm habile vt i ſanguinem tranſmutet⁹ z facta
ꝑfecta trãſmutatõe coꝛp⁹ inde ſuſtentetur.
Fleuma eĩm q̃uis de ſe ſit groſſum et inſipi
dum p intenſionẽ tm caloꝛis ipm immutat⁹
forme z ſapoꝛis ſanguis q̃ eſt dulcis ẽ ſuſce
ptiuũ. vt pz in fleumate qñ dꝛ eſſe dulce. vñ
ꝓpter vicinitatẽ et ſimilitudinem quã hz cũ
ſanguine indigent eo oĩa mẽbra coꝛpoꝛ⁹.
z ideo natura puida fecit illud cũ ſanguine
p venas tot⁹ coꝛpis tranſire ꝓpter neceſſita
tem et etiã ꝓpt vtilitatẽ. nam vt dicit. Conſtan.
deficiente ſanguine digerit caloꝛ fleuma. q̃
inde intendit membꝛa reficere z nutrire. vñ
in ß nobili⁹ eſt fleuma colera z melãcolia. q̃
rectificari nõ ꝑñt vt ex eis fiat ſanguis cui⁹
bñficio vigent z nutriunt membꝛa coꝛpoꝛis
vniuerſa. Eſt etiã et⁹ ꝑñtia cũ ſanguine ne
ceſſaria vt ei⁹ frigoꝛe ſanguis feruoꝛ tꝑetur.
et liquiditate fleumatis ſpiſſitudo ſanguis
intẽperie ꝙfuet. z ſic facili⁹ z expeditius ad
ſingꝛa mẽbra nutrimẽtũ ſanguis deꝓꝛtet.
Utile etiã eſt iũcture membꝛoꝛ et alias par
tes mobiles ſua liq̃da humiditate humecta
re ne ex caloꝛe moꝛ⁹ vel ex ſanguĩe calido ca
ſu alĩq̃ a ſuo officio retardent. q̃ ſiccitate in
ſup inducta impediant. Fleumatis aũt in
naturalis quattuoꝛ ſunt ſpecies. Eſt enim
acetoſum frigidũ et ſiccũ ꝓpt melancolie ad
mixtiõem. ſalſum calidũ z ſiccũ ꝓpt colere ru
bee infectiõem. dulce ꝓpt ſanguis ꝑticipatiõz
vitreum ſic dictũ ꝓpt coloꝛis vitri aſſimilati
onem. tale eĩm omnino elongat a caloꝛe. z iõ
ceteris et⁹ ſpeciebꝫ illud eſt compacti⁹ z diffi
cili⁹ ad digerendũ et in ſanguinẽ ꝙuertendum.
Dic humoꝛ ſi coꝛruptus fuerit diuerſas generat in coꝛpe infirmitates. cui⁹ ſup
abundantia vt dicit Conſtan. cognoſcitur p
diuerſa. nam ꝑ fleumatic⁹ eſt coꝛpe deſcẽ
us et tard⁹ et ſenſu ebes. mente obliuioſus.
carne mollis z fluidus coloꝛe liuid⁹ albid⁹
in facie coꝛde timid⁹ ſputis z excreatiõibꝫ mꝰ
tis plen⁹. piger et ſomniculoſus. parui appe
titus parue ſitis niſi ſit ſalſum fleuma. quia
tũc ſalſus ſapoꝛ in oꝛe ſentit⁹ ꝓpt calidi hũo
ris admixtionem. crine mollis z flauus. z la
xus cui⁹ pulſus eſt mollis groſſus et tard⁹.
vrina alba ſpiſſa cruda et diſcoloꝛata. ſtatu
ra pinguis et groſſa in extremitatibꝫ breuis
z curta. cui⁹ cutis ſupficies plana z lenis ac
a pilis denudata. ſomniat de aquaꝝ niuiuz
et pluuiaꝝ inundatiõe nauigatiõe in aquis
frigidis et etiã natatiõe. talis ꝛplexionis ho
mines ſolent frigidũ moꝛbũ ſepi⁹ incurrere
et ipſo fatigari et ꝑcipue tpe hyemali. quia
tunc tpis q̃litates fleumatis ſcilz frigiditas
et humiditas intendũt⁹ vt dicit. Cõſtan. quere
ſupꝛa de ꝓpꝛietatibꝫ frigiditatis et humi
ditatis.

De colera Ca. X.

Colera ſm Iſidoꝛum dicta eſt eo q̃
in humoꝛe colerico caloꝛ tempera
mentum excedat. Colera alia natu
ralis. alia innaturalis. Naturalis eſt que na
turaliter eſt calida et ſicca et ī ſubſtãtia ſub
tilis in coloꝛe rubea clara. in ſapoꝛe amara
cum quodam acumine. que quanto eſt cali
dioꝛ tanto eſt in coloꝛe rubicundioꝛ z in ſa
poꝛe amarioꝛ. q̃ cum in coꝛpe generatur in
duas partes diuidit⁹. q̃ꝝ vna tranſit cũ ſan
guine z alia trãſmittit⁹ ad ciſtaz fellis. illõ aũt
qõ vadit cũ ſanguine penetrat cũ ipo cauſa
neceſſitatis et iuuamenti. neceſſariũ eĩm fuit
vt ſanguini admiſceret⁹ ad aptificandũ ſan
guinem ad membꝛa colerica tpanda et nu
trienda quoniã in hoc ſanguine oꝛtz eſſe
colerã rubeã actualiter ſm debitã ꝓꝛtiõez.
bmõi membꝛoꝛum iuuat etiam vt ſanguis

subtiliet vt facili⁹ trãseat p angustos meat⁹ ad interiora corpis nutriẽda. alia ꝟo pars q̃ ad cistam fellis trahit trãsmittit ad ipaz cã necitatꝫ ⁊ etiã iuuamẽti. necesse em̃ fuit ꝓpt mũdificatõz toti⁹ corpis ⁊ ꝓpt nutrimẽtũ ip si⁹ fellis. iuuat etiã stomachũ ⁊ intestina ca/lefaciẽdo ⁊ pungẽdo vt a supfluis se exone/rent. ido em̃ sepe accidit torsio ⁊ ventris do lor ⁊ colerica passio. qꝛ via opilat q̃ est inter fel ⁊ intestina. Innatalis colera est q̃ egre/ditur a natã ꝓpt aliqd extraneũ sibi ꝯmixtũ Nam ꝯmixtio cũ colera rubea fleumate aq̃/so generat colera citrina que p̃ ceteris est ni mis calida ⁊ nociua. si ꝟo fuerit fleuma gros sioris essentie ⁊ spissioris inde colera vitelli na. iste due spẽs sunt note. Tertia spẽs ẽ co lera q̃dam prassiua in colore viridis ⁊ ama ra acuta. sic herba q̃ prassiũ. i. marrubiũ vel porrus nũcupat. nascitur aũt in stomacho illoꝝ q̃ ꝯtinue vtũt herbis nimis calidis vt porris. cepis. alleis. et vastratijs. et hmõi. et forsitan a talibꝫ herbis viridibꝫ crudis i co lore ꝯhit virorẽ et sic Gal. visum est. Auicẽ. aũt visum fuit ꝙ prassiua generat ex colera vitellina qñ nimis aduritur. cuz em̃ aduritur adustio in ea facit nigredinẽ ex q̃ cũ citrini/tate mixta viriditas introducit. Eruginosa ꝟo colera est quarta spẽs q̃ p vlteriorẽ adu/stionẽ generat ex prassiua. qñ em̃ tantũ adu ritur ꝙ ei⁹ humorositas desiccat tunc decli nat color ei⁹ ad albedinẽ qualis est color ci neris. nam color in humido corpe p̃mo ni/gredinẽ efficit. deinde ꝯsumpta totalit hũi/ditate alborem quendã introducit. vt est vi/dere in lignis q̃ p̃usq̃ ꝯuertant in cinerẽ cõ uertunt in carbonẽ. frigiditas ꝟo econuer/so in humido facit albedinẽ. i sicco ãt nigre/dinem operat. sed hec vltima in om̃ibꝫ alijs peior est et venenosior. cui⁹ venenosa q̃litas pessimas et mortiferas inducit in corpe pas siones. sicut herisipilam et noli me tangere. ⁊ cetera hmõi. humor igitur coleric⁹ natura lis non excedens terminos natẽ est alioꝝ humoꝝ subtiliatiu⁹ digestionis ꝯfortatiu⁹. fecis ⁊ putredinis mundificatiu⁹. corporis ꝟm dimensionẽ longitudinis et latitudinis distensiu⁹. animositatis ⁊ audacie generati uus. mobilitatis ⁊ leuitatis effectiu⁹. ad irã ⁊ ad appetitũ vindicte excitatiu⁹. venerei ap petit⁹ ꝓuocatiu⁹. ꝟtutis expulsiue adiuuati uus. materie grosse attenuatiu⁹. et a centro vsq̃ ad circũferentiã diffusiu⁹. ꝟm citrinita tem vel nigredinem supficiei sub̃e in colore mutatiu⁹. Und colerici generalr solent esse iracundi animo. immãsueti leues ⁊ instabi les impetuosi in corpe longi tenues ⁊ macil lenti colore fusci in crinibꝫ nigri ⁊ crispi pili hispidi ⁊ hirsuti tactu calidi pulsus fortꝫ et velocis. coꝝ vrina in sub̃a est tenuis et subti lis in colore ignea rutilãs ⁊ clara. Hec co/lera si in aliqua parte corpis fuerit corrup/ta molestissimas infert corpi passiones. q̃rũ h̃ sunt generalia signa. sic em̃ di. Constant. in pantegni. li. ix. c. ij. Si corpori dominet colera corrupta erit cutis glauca vel citrina et erit defectus appetitiue ꝟtutis. amaritu/do sentitur in ore. ita ꝙ dulcia vident amara et sapida insipida pũctura et ardor i stoma/cho ex calido fumo pungẽte neruos stoma chi et mordicante. abominatio cuz vomitu colerico cum siti lingue siccitas ex fumo ca/lido traheam arteriã desiccante ⁊ humorez salinalem circa neruos lingue ꝯsumentem. oculoꝝ ꝯcauitas cum humido aspectu pul sus subtilis et velox et spissus. vrina rubea ⁊ intensa dolor capitis grauis. vigilia ⁊ alie/natio mentis horribiles visiones i somnis tales em̃ somniant de igne ⁊ fulgure et stu/penda aeris inflamatione. qd fit ex igneo fu mo petente cerebꝝ et ymaginatiuã immu/tante. Et tantũ de colera et speciebꝫ eius. di uise ꝟm Gal. et Auiceñ. ad presens dicta suf ficiant. Sequitur vltima proprietas substã tie corporee quarti libri que dicitur Melã colia.

De Melancolia Capitulum. XI.

Melancolia est humor spissus et gros sus. ex fece et turbulentia sanguinis generat. et dr a melon qd est niger et colim qd est humor. inde dr melancolia q̃si niger humor. Unde a phisicis colera nigra nũcupatur. nam color ei⁹ declinat ad nigre dinem. Est ãt melancolia alia natural. alia innatural. Natural est frigida ⁊ sicca. q̃ fit i sanguĩe sic fex in vino hz generari. cui⁹ sub̃a est spissa ⁊ terrestris. cui⁹ sapor int dulcedi/nem ⁊ ponticitatem existit vicin⁹ accipienti. Hec melancolia in duas ptes habz diuidi. quaꝝ vna remanet cũ sanguĩe ⁊ penetrat se cum ad membra cã ⁊ necessitatis ⁊ iuuamẽ ti. fuit em̃ necesse vt cum sanguine misceret vt aptificaret sanguinẽ ad membra melan/colica nutrienda. Iuuat etiã sanguinem. qꝛ inspissat ne sua liq̃ditate subterfugiat dige/

stionē. scōa pō trāsmittit ad splenē ꝓpter ne
cessitatē t inuamētū. necesse ei fuit ꝫ ꝓpter mū
dificatōz totiꝰ corpis t ꝓpter nutrimentū ipiꝰ
splenis Inuamētū ꝫo ē vt pfluat i os stoma
chi. vt. s. ipm fortificet inspissetꝫ vt ibi pturi
tū faciat. t sic excitet famē t cooperet ad desi
deriū nutrimti. Illō āt melācolie qō ē sup
fluū sāguis trāsmittit ad splenē. t qō a splē
ne egredi est illō q̄ idiget splen ad sui nutri
mētū. t sic colera rubea inuat stomachū ad
expellēda supflua inferi. sic t melācolia iu
uat ꝓtutez appetitiuā supi. ōz āt fex sanguis
poti ꝫ colere l' fleumatis qz resudat t sepa ra
sāguie sic descēdit ꝙ postasis vrinal' siue sedi
men i liqre. de fleumate ꝫo nihil resudat nec
descēdit ꝓpter ei viscositatē. sil'r nec de colera
ꝓpter ei subtilitatē t ideo fex colere l' fleumatis
nō vocat. Melācolia āt innatal' nō ē ad mo
dū ꝙdostasis siue residētie t fecis. sz p modū
adustōis t cinereitatis. t ꝫ accidit istis modis
agēs ei calor nimis i suba fleumatis ipaz ad
urit t p aduston nimiā i colerā adustā ꝙuer
tit. t si fuerit hūor ptio subtil' t aqsus qñ ad
urit efficit salsū. t si fuerit grossus trabit ad
acredinē l' pōticitatē. si ꝫo ptigat sāguez ad
uri l' incinerari. cinis ē fit salsus cū q̄dā dul
cedie pauca. sz qñ ptigit melācoliā natalem
aduri illa adustio seu cinis erit acris sic ace
tū t cū cadit i supficiē tre ebullit cuiꝰ odor ē
guis t acris sic acetū qō muscē fugiūt ꝓpter
odoris horribilitatē. t illa siqdē q̄ magis ē acris
deterior ē. Si ꝫo melācolia qñ aduritꝰ gros
sior fuit sube erit cinis ē mior acredis cuz
pōticitate pauca. q̄ cadēs sup trā minꝰ ebul
lit t minꝰ i vmbra penetrat nec ē minꝰ mali
ciosa t venenosa ita cito pimit sic ꝓma. Hec
colera nigra nature inimica pessimas hz ac
mortiferas q̄litates. morbos ei induc icura
biles sic cancz t lepraz. t hmōi. Et admixtio
ne igit p adustōz nimiā icinerati fleumatis
sāguis t melācolie natal' melācolia innatal'
t pessima generat. t cū ex fleumate p decoc
tionē generet sāguis. t ex sāguie p intēsionē
generet colera. ex colera ꝫo melācolia. Im
possibile ē ex ea hūorē vlteri generari. sz tan
tūmodo icinerat. t ex illa icineratōe natalez
hūorē ificiēte. ille hūor pessimꝰ accidental'r
ꝓcreat vt di. Cōstā. li. j. c. xxiij. Istiꝰ hūoris
dñantes i aliq̄ corpe ꝫ sunt sig. Prio qz color
cutis mutat i nigredinē l' liuorē i ore sētit aci
dū saporē pōticū t tristrē t m hūoris q̄litatez
patiēs ait ē timidꝰ sine cā passio eiꝰ ē melan
colia. vñ oēs hāc passionē hūtes sine cā sūt
timidi sepi atz tristes. t ꝫ ex melācolico hu
more cor ꝙstringente. vñ sic tristes interrogati
q̄d timeāt l' pq̄ doleāt nō būt q̄d rndeāt. alij
tñ sibi mortē iminere putāt irrōnabil'r. alij
inimicias alicuiꝰ formidāt. alij mortē diligūt
t desiderāt. vñ Bal'. i li. passionū. Nō ē mirū
inq̄t si patiēs colerā magnā tristiciā l' mortis
suspitōz patiat cū exteri in corpe obscurita
te nihil sit timidi. vñ qñ aliq̄d obscuꝝ vt est
fumꝰ melācolicꝰ opit cerebꝝ necesse ē vt pati
ens timeat. qz cāz vñ timeat secū portat. t iō
somniat tribilia t tenebrosa et visui pessima
t i odore fetida l' i sapore acetosa. ex q̄bꝫ oībꝫ
generat melancolica passio. Itē maniace et
melācolice dispositōis ē q̄n tales de tristabi
li gaudēt t ridēt. de reꝫo exultāti plāgūt atz
dolēt. Itē tales ptinacit tacēt vbi eēt loquē
dū t insolenter loquūt vbi eēt tacendū Item
alij putāt se eēvas fictile terreū t timēt tāgi
ne rūpant atq̄ frāgant. Item q̄daz putāt se
pugno mūdū claudē t oīa in manibꝰ ptiere
t iō manꝰ ad cibū nō extēdūt. timēt q̄ si ma
nus extēderēt ptes mūdi defluerēt t pirent.
Itē q̄dā putāt angelū tenere mūdū t pre te
dio velle mūdū dimittere cadē. t iō manꝰ eri
gūt t hūeros volētes mōm cor ruētē sustine
re t mlt̄ū fcalcitrāt q̄n manꝰ t hūeros a me
dicis suppimere ꝙpellūt Itē aliq̄bꝫ vidēt q̄
caput nō bēant. vl' putēt se bēe illō putant
caput eē plūbeū vl' asininū seu alit mōstruo
sum. Itē alij audiētes gallos cātare brachia
erigūt t sese pcutiūt t cantātes se eē gallos
credūt. t tandē nimis clamātes rauci in cla
mādo vl' muti fiūt Itē alij i suspitōz pessimā
irreuocabil'r incidūt. ꝓpter qō aīcos odiūt vi
tupāt t ꝙfūdūt. imo q̄nq̄z pcutiūt t occidūt
bas t mlt̄as alias mirabiles incurrūt melā
colie passiōes ꝓut refert Bal'. t Alexandꝛ. et
mlti alij autores. q̄s q̄dez lōgū eēt p singula
enarrare t ꝫ q̄tidie ad oculū experimur sic
nup accidit q̄ndā nobilē ad tantā desipien
tiā melācolie vicio deuenisse q̄ modis oībꝫ
murileguz se putabat. vñ alias q̄ꝫ sub lectis
vbi catti insidiāt muribꝰ q̄escere nō valebat.
forte tali pena pctis suis exigētibꝰ percussus
fuit Nabuchodonosoꝛ ꝓut ꝺr i histoꝛijs be
stiā trāsformē. s. leonē aq̄lā t bouē septē āno
rū spacio se putabat. Hec āt de melācolia t
de aliis hūoribꝰ natalibꝰ q̄tum ad ꝫ ptinet
opusculū dixisse nūc sufficiant.

Incipit liber quintus de dispositõe mẽbrorum.

Dicto de prope/tatibꝫ hũoꝝ restat alĩ dicere de dispositõe mẽbroꝝ q̃ ex p̃dictis hũoribꝫ compo nũt. Et p̃mo de ꝓpetatibꝫ coꝝ in genere. deinde ꝺ singulis in specie dicendũ est aliq̃d ꝛc.

De mẽbroꝝ ꝓpetatibꝫ in generali. Capitulum. I.

In Amvt dicẽ Auicẽ. Mẽbra sũt corpa ex p̃ma hũoꝝ p̃mixtõe pcreata. vl' vt ꝺr sup Jo. Mẽbꝝ ẽ firma ps ꝛ soli/da aial' ex sil'ibꝫ vl' dissil'ibꝫ ꝓposita ad aliq̃ ꝺ speciale officiũ ꝺputata p̃ ꝙ ꝺr. firma ps differt mẽbꝝ a pte q̃ nõ ẽ firma vt est spũs. p̃ ꝙ ꝺr ex sil'ibꝫ vl' dissil'ibꝫ cõpositũ insinuat mẽbroꝝ duplex diuersitas simpliciũ siue cõ similiũ ꝛ ꝓpositoꝝ siue officialiuꝝ. nã ꝓsil'ia mẽbra dicũt ꝛ simplicia. q̃ꝝ ptes eiusdẽ na/ture sũt cũ toto vt q̃libꝫ ps sãguis ẽ sanguis ꝛ sic de aliꝭ ꝛ hmõi mẽbra. s. sil'ia organicis et officialibꝫ mẽbris nakal'r sũt ꝓra vt puta ea ꝓponẽtia sic̃ ꝓncipiũ ꝓponẽs est ꝓpositoꝝ pus. organica siue officialia mẽbra dicũt ex ꝓsil'ibꝫ generata ꝛ statuta q̃ ad ꝓpletõꝝ sẽsus ꝛ motꝰ sũt aie instrumẽta vt manꝰ pes oculꝰ ꝛ ꝓsil'ia. fuit ei necessariũ ꝙ in q̃litate ꝛ q̃ntitate diuersa cẽtent actio aie ꝓplerẽ. naꝫ ei fecit corpis instrumẽta ꝓtuti aie ꝓgruentia ꝓtutes ei aie sũt diuerse ꝛ iõ mẽbroꝝ diuer/sitates sũt nccãrie vt pz i maiꝭ in q̃bꝫ sũt mꝭ ti digiti in q̃ntitate ꝛ in q̃litate diuersi vt per eos possint magis sic̃ mima retineri. Cũ igit sit triplex aie actio. s. aial'. nakal'. et spũal'. sũt mẽbra ist̃ opatõibꝫ aie nccãria. vñ membra aialez ꝓtutẽ seq̃ntia dicũt aiata q̃ fuerũt ne cessaria ad sensũ formãdũ ꝛ motũ volũtari/um in oiꝭ aialibꝫ sic̃ cerebꝝ. nerui. oculi. et alia instrumẽta sẽsuũ. mẽbra ꝓ ꝓtuti vitali obedietia dicũt spũal'r vitalia q̃ facta sũt ꝓpt̃ anhelitꝰ ꝛ vital' spũs attractõꝝ ꝛ caloris miti gatõꝝ ꝛ vite ꝓpuatõꝝ. vt cor pulmo. et hmõi. mẽbra ãt ꝓtuti nakali deseruietia dicũt na/turalia et nutritiua. quorum quedam sunt nutritiua. que scilꝫ cibum in membrorum subaz trãsmutãt. sic̃ stomachꝰ epar et hmõi. q̃dã ꝓ sũt generatiua ad ꝓpuatõꝝ speciei vt scꝫ specificarẽt generalia et indiuidua rẽtur specificata. Cũ ẽm oia indiuidua ꝓsumant necesse ẽ vt p̃ vim generatiuã ne penitꝰ pẽat reparent. ꝛ sic in esse specifico saluent. Hñt ãt ꝫ mẽbra sibi alia deseruietia ꝛ adiuuãtia. mutuo ei mẽbra sibi inuicẽ subministrãt. Hec ãt mẽbroꝝ subseruietiũ vtilitas ẽ multiplex scilꝫ p̃paratoria. purgatoria. defensoria. de/portatoria. Prima itaq̃ sunt p̃paratoria sic̃ organa sensuũ de quibꝰ cerebꝝ. cordi. pul/moni. epati. stomacho. ꝛ cetera instrumẽta ci babilia. Scda sũt deportatoria sic̃ sũt nerui q̃ suscipiũt spm̃ aialẽ a cerebꝝ ꝛ deferũt ad singl'a mẽbra. ad motũ ꝛ sẽsũ faciẽdũ. Sil'r ꝛ arterie ꝺseruiũt cordi ꝛ vene epati. nã spm̃ suscipiũt arterie a corde ꝛ defert ad pulsũ fa ciẽdũ. ꝛ vene sãguinẽ ab epate ad corpꝰ nu/triẽdũ. Tertia sunt purgatoria. s. ea q̃ expel/lũt supflua ꝛ nociua sic̃ foramĩa nariũ in ca pite ꝛ meatꝰ p̃ q̃ cor emittit supfluã fumosi/tatẽ pulmoni vt emittat. Sil'r cistis felliꝭ splen purgãt epar a supfluitatibꝫ colericꝫ et melãcolicꝫ. sic̃ renes mũdificãt ab aquosis. Quarta sũt defensoria sic̃ duo pãniculi cuꝝ cranco defendũt cerebꝝ a nocumẽto ꝛ lesi/one. ꝛ dicunt a phicis dura mater ꝛ pia mr̃. Sil'r ossa pectoris defẽdũt cor et lacerti et testudies costaꝝ defendũt epar. Int̃ mẽbra ꝓ spũalia cor est ꝓncipalissimũ. q̃ totiꝰ vite aial' est ꝓncipiũ ꝛ caloris nakal' fundamẽtũ. Cuiꝰ adiuuatiua sũt pulmo pãniculi. lacer ti ꝛ arterie q̃ꝝ motu aer ad cordis refrigera tionem attrahit ꝛ fumosus calor supfluꝰ ab ipo remouet. cuiꝰ defensiua interꝰ sũt sui pã niculi ꝺ ꝙ afragma ꝛ hmõi mẽbroꝝ nakaliũ ꝛ nutritiuoꝝ ꝓncipale est epar in q̃ sanguis digerit vnꝰ corpꝰ nutrit̃. cuiꝰ misterio victua sibi mẽbra depurãt. Et p̃dictis pz ꝙ q̃dã sũt mẽbra ꝓncipalia q̃ alioꝝ mẽbroꝝ inferioꝝ sũt ꝓncipia et radicalia fũdamẽta. q̃dã vero sũt officialia q̃ influẽtiã ꝓtutis recipiũt a p̃dictis ꝛ ad ꝓpuatõꝝ aial' sibi inuicẽ admĩstrãt. Quedã ꝓ sũt sil'ia q̃ a Constan. vocantur omogenia. i. simplicia. ꝛ ꝫ ab omo qꝺ ẽ vnũ et meros qꝺ est ps q̃ vniꝰ generis sũt cũ par tibꝫ suis q̃ ad nakaz q̃ q̃libꝫ ps visibil' carnis est caro et q̃libꝫ pinguedis est pinguedo. et sic de aliꝭ. Recollige igit ex p̃dictis ꝙ mem/bra nake artificio ordiata sũt corpis anima ti pfectiua. sunt etiã influẽtie ꝛ ꝓtutis ab aia receptiua. Itẽ q̃dã mirabili ꝓportõe armo/niaca pariter sũt piũcta. Hã miora maiori/bus ꝛ maiora miorib⁹ neruis ꝛ aliꝭ ligamẽ tis pariter coaptant. Itẽ sibi mutuo sũt admi

nistrãtia. z suaz ꝑtutuz et opationũ pariter ꝯmunicatiua. Hã supioza inferioribz admi nistrãt influentiã z gubnatõez inferioza su/ perioribz supportatõz. Media ꝙ vtriscz im pẽdũt copulã z coopatõz. Oculi em̃ iferio/ ra mẽbza dirigũt z rectificãt. pedes ꝙz cru ra põd⁹ alioz sustẽtãt z supportãt. sz man⁹ et brachia vtracz adiuuãt z defẽsant. Jtẽ mẽ/ bza cz̃diu regũt ab aĩa sana ꝓmanẽt ad ꝯple tõez sue actõis z pfectõez corpis sũt vtilia. sz ꝑuata a regimĩe spiritũ resi duo corpi sunt nociua. Jtẽ mẽbza pure z inꝓturbate com/ pletiõis ad obediẽdũ actõi spũs sũt abilio/ ra. Uñ di. Arist. li. xviij. Ox caput iõ est pue carnis z etiã pinguedis ꝑt̃ meliorẽ sensum z intellectũ. Et ꝟ forsan iõ est. q spũs in ner uis sensibilibz ꝓ carnis grossiciẽ i suo trãsi/ tu nimis impedit. Jtẽ tanta est ꝯnectio inter mẽbza. q ꝑt̃ mutuã ad inuicẽ colligãtiã si/ bi mutuo ꝯpatiunt. Uñ mẽbz min⁹ compa tiẽs ꝯdolet ampli⁹ patiẽti z iõ si vnũ mẽbrũ lesũ fuerit. ad locũ dolozis ꝓfluũt humozes alioz mẽbroz sic̃ ꝺz in amphoz. Dolor mẽ bzi maioz supueniẽs dolorẽ alteri⁹ membri denigrat z ei⁹ diminuit sẽsibilitatẽ. vt ꝓ in frenetic⁹ qbz si fortit brachia ac crura ꝓstri gũt dolor capit⁹ diminuit. qz ad ꝓstrictũ mẽ brũ ꝓfluũt spũs z hũozes et q̃ supi⁹ caput al leuiat. Jtẽ mẽbza q̃nto sũt nobiliozis sube et ꝯpositõis vehemẽti⁹ z citi⁹ sẽtiũt molestiã cuiuscz lesionis. vt ꝓ in oculo q̃ gui⁹ ledit puluere modico cz̃ man⁹ l̃ pes magz vulnere Et ꝟ accidit ꝑt̃ ocl̃i nobilitatẽ. qz i eo spũs sensibilis pl⁹ dñat Uñ lesio q̃ntucũcz modi ca in iunctur⁹ mẽbroz in sensibilibz neruis mazie est nociua qz ꝑ impedimẽtũ taliũ mẽ broz potissime z citissime impedit virt⁹ sen/ sibilis z motiua z dissolui t totĩ corpozis ar monia. Jtẽ in membroz ꝓcreatõe et errore nate aliq̃ accidit q membra fiũt supflua et mõstruosa sic̃ ꝺz libzo aĩalium. xvij. Ox sepe sũt visa aialia hũtia vnũ corp⁹ z ml̃ta capita sic̃ apparuit serpens vn⁹ duo hũs capita. nec ꝟ ẽ mirz nisi qz razz. qz vnũ ouũ aliq̃ bz duo vitella. q̃ tñ ad inuicẽ vna tela sunt distincta et ꝟ accidit ꝑt̃ ꝯcursũ duoz spermatũ. q̃ di uerso tpe tñ ꝓinq̃ mutuo se ꝯtingũt. Et dic̃ idẽ q et tali ouo accidit mẽbz mõstruosuz sic̃ pull⁹ hũs vnũ corp⁹ z q̃ttuor pedes et q̃t/ tuor alas hẽc est visus. et �sm Arist. ibidez ꝟ error mõstruosus mazie bz locũ i ouibz z in capite z in aialibz ml̃toz filioz. Et iõ dic̃ q visus ẽ caper hũs i cruribz comua i antiqs tpibz. Jsta ãt mõstruositas i mẽbris supflu/ is generaliter accidit ex supfluitate materie et defectu ꝑtuz ifformatiue. vt dic̃ ibidẽ i eodẽ Uñ debem⁹ estimare q ista mõstruositas i mẽbris accidit ex materia. q̃ ꝙ fortz ẽ ꝑt⁹ opatiua z materia ẽ modica. vl̃ occasiõe ali qua diminuta. tũc q̃dẽ ꝯtigit ml̃ta apparere mẽbza. sz i oibz incõpleta. qz ꝑt⁹ ꝑt̃ defectuz nate ꝯplere nõ ꝑt q̃ intẽdit sic̃ dicit idẽ ꝑt⁹ opatiua forte opans opat̃. nihil pfecte. s. vel ꝯplete. Aug⁹. ãt recitat i li. de ci. dei. ca. viij. Cenocephalos eẽ boies mõstruosos capi/ ta canina hũtes z vocz loco latrat⁹ emittẽtes alios ãt sine ceruice oculos hũtes i hũeris. Narrat insup idẽ. q tpibz suis nat⁹ ẽ puer q̃ i supioribz mẽbris erat duplex. i inferioribz simplex. Hã duo crãt capita z duo pectora. q̃ttuoz man⁹. veter ãt vn⁹ z pedes duo. z ml̃ta alia recitat ibi Aug. In q̃bz oibz error na ture desigt̃. Jtẽ int̃ ipa mẽbra q̃ ad dignita tẽ z ordinẽ magz dñia est. Hã q̃dã sũt tribuẽ tia et se z aliũde nõ suscipiẽtia. sic̃ coz q̃ ni/ hil ab alijs suscipit �sm Arist. Et tñ alijs vi/ tã z motũ distribuit z diffudit. Et sũt q̃daz q̃ sũt distribuẽtia z suscipiẽtia sic̃ epar z cere brũ suscipiũt vigoze a corde z sũt ꝓncipia ꝑ/ tutũ qz alijs admistrãt mẽbrz. Sũt etiã mẽ bza nec distribuẽtia nec suscipiẽtia sz sũt in/ nita ꝓpa ꝑtute �sm opinionẽ medicoz sicut sũt mẽbra ꝓsilia. Et sũt mẽbra suscipientia z nõ tribuẽtia. sic̃ sũt mẽbra instrumentalia q̃ recipiũt a cerebro ꝑtutẽ sensitiuam̃ l̃ motiue z q̃nqz vtriuscz. sz susceptã ꝑtutẽ ad alia mẽ/ bza cz̃tũ est de seruiteri⁹ nõ diffũdũt. qz ocul⁹ nõ ꝑt visiuã ꝑtutẽ quã recipit a cerebro da/ re pedibz vel manibz vl̃ alicui mẽbro. nec au ris audientiã. z sic de alijs. Et tñ ista mẽbra corpi maxime sũt necessaria. qz ꝓ officia sibi appropata sũt oim alioz mẽbroz corpis re/ gitiua nisi forsan in suis actõibz fuerint casu aliq̃ impedita. sic̃ q̃n lesa sũt l̃ corrupta. Hoc ãt ꝓriũ hũt oĩa officialia mẽbra. vt ꝓ ꝓnci/ palibz mẽbris piculo se exponãt. vt est vide/ re q man⁹ ꝓ defensiõe capitz l̃ cordis sine oĩ deliberatõe nata l̃ se opponit. Item mẽbrũ hũ sanũ etiam membro infirmo subuenit. z materiã morbi ad se attrahendo purgare vl̃ alleuiare membz morbidũ ꝓsueuit. vñ mẽ/ brũ sanũ ꝓ nõ sano sepi⁹ lesum fuit. membrũ ꝙ si putridũ fuerit aut mortuum sibi z toti corpi est nociuum. Et ideo nõ restat nisi vt

abscidaꝝ.ne corrumpat aut destruat totum corp⁹. Et hec de membris in generali nunc sufficiant.

De ꝓpetatib⁹ capitis. Ca.II

Ater mẽbra ꝑncipalia hois .ꝑmo a ꝓpetatib⁹ capitis incboandũ ẽ Est ãt caput ꝑma po⁊ ꝑncipal' int' oĩa mẽbra corpis exteriora.q̃ ad ꝓsitũ ⁊ effectũ obtinẽs ꝑncipatũ Est ãt caput a capiẽdo dictũ vt di. Jsi⁹.li.xj.c.q̃. eo q⁹ oẽs sensus et nerui inde initiũ habeãt ⁊ capiãt. atq; ex eo q⁹ ois vigẽdi cã ⁊ sentiendi rõ oriaꝝ. Jn capite em̃ oẽs sensus apparẽt. vñ ⁊ ip⁹ aĩe q̃ ꝓsulit corpori q̃dãmodo ꝓsonã gerit. Jsi. Est igiꝝ caput sedes sensuũ ꝑncipiũ ⁊ origo oĩm sẽsuũ organicoꝝ.aialis ꝑtutꝫ ꝑriũ domiciliũ. diffũdens ⁊ trãsmittẽs ad oĩa mẽbra inferiora sensũ ⁊ motũ.hãs septẽ foramia q̃ sũt sẽsuũ instrumẽta.⁊ ꝫ ꝑm alios septẽ planetaꝝ orbibus corresp̃dent. Caput itaq; dignio⁹ ⁊ nobilio⁹ est oĩb⁹ mẽbris .q⁹ regnũ ⁊ gubnaculum toti⁹ corpis.ei influẽs pfectõ ꝑtutꝫ ad suas pagẽdas sensibiles actões. Et iõ a naꝝa caput sitũ hꝫ ĩ corpis sũmo vt regat ordinet et disponat oĩa q̃ ꝑm naꝝe ordinẽ sũt sub ipso. Sic em̃ di. Daly. sup tegñ. Baꝝ. Dispositõ capitis toti⁹ scit exprimb⁹.s. ex q̃ntitate ei⁹ ⁊ figura ⁊ qõ est ex ipo ⁊ ex capillis. Haꝫ caput dꝫ esse mediũ ⁊ mediocre int' magnũ et paruũ. et ad alia mẽbra ĩ q̃ntitate ꝓportionatũ. Caput ei si fuerit nimis puum est illaudabile. Signat em̃ defectũ materie ⁊ debilitatẽ ꝑtutis informatiue.paril'r si fuerit nimis magnũ nõ erit laudabile. Nam ex defectu ꝑtutis opatiue ⁊ supfluitate materie ꝫ ꝓcedit vt di. Daly. Jtẽ figura capitis ẽ rotũda.⁊ ꝫ ꝓpt' passibilitatis ⁊ lesiõis amonitõz ⁊ ꝓpt' receptionẽ medulle cerebri ampliorẽ. Est ẽ caput oblõgũ ⁊ circa tympora aliq̃ntulũ planum Hã pfectio boni capitis ẽ q̃ ĩ rotũditate disponit ad siꝫitudinẽ globi terrei int' mar⁹ vl' ligna duo ꝓssi. Tal' em̃ globo ẽ rotũd⁹ ⁊ tñ aliq̃ntulũ in vtroq; latꝫe erit plan⁹ Jn pte ei anteriori aliq̃ntulũ est acutũ ⁊ elevatũ .et ꝫ ad retinendũ vẽtriculũ cerebri in proꝛa capitis ex q̃ ꝓcedũt nerui q̃nq; sensus faciẽtes Sil'i mõ paꝫe acuit⁹ a pte posteriori ꝓpt' recepiõz vẽtriculi in puppi et q̃ ꝓcedũt medulle spõdiles ⁊ nerui motum faciẽtes volũtariũ Jtẽ signũ bonitatis capitis ẽ q̃ñ pfecte disposito⁹ sũt illa q̃ ex ipo sũt ⁊ sibi imediati⁹ ꝓportiõe. vt si collũ fuerit forte ⁊ mediocriꝫ grossũ ⁊ oẽs nerui fortes et magni fuerit et boni mot⁹ Sil'r ex capill' de capite ꝓcedẽtib⁹ noscit caput. Hã ꝑm eoꝝ q̃litatẽ ⁊ q̃ntitatẽ velocitatẽ siue tarditatẽ crescẽdi de cõpletiõe capitis ⁊ iteriozi ei⁹ dispositõne iudicaꝝ. Nam si capilli mlti ⁊ crispi cito nascẽtes p⁹ partũ calorẽ signãt capitis ⁊ hũorẽ. Et econuerso sic dicẽt inferi⁹ de capill'. Capilli em̃ bñ dispositi q̃diu adherẽt capiti ip̃m custodiũt decorãt ⁊ defendũt.ablati ꝓo⁊ a capite oĩno ꝓcisi ip̃m turpe reddũt. vt pz i alopicia ⁊ ĩ decaluatis. Jtẽ caput ex mlt⁹ ossib⁹ ꝓstituit et ꝫ ꝓpt' cerebri defectõz. Hã suba cerebri tenera est ⁊ mollis. Et iõ de facili lederet nisi p int' positõz cranei ⁊ alioꝝ ossiũ a lesiõe extriseca tueret. Jtẽ caput aliq̃d hꝫ de carnositate .et ꝫ fuit necesse ad tpamẽtũ ossiũ ⁊ neruoꝝ ne forte frigiditate nimia ossiũ teneritudo cerebri occasionaliꝫ lederet Caput tñ i sua cõpositõe paꝫ hꝫ carnositatis ⁊ pinguedis respectu alioꝝ mẽbroꝝ.et ꝫ ꝓpt' sensus viuacitatẽ et iuuamentũ intellect⁹. Arist.li.xñ. Jtem caput q̃uis i partiũ suaꝝ ꝓpositiõe multaz videaꝝ hꝫe duriciẽ ⁊ potissime in ossib⁹ multũ tñ interi⁹ hꝫ de mollicie ⁊ medulla.q⁹ mollicie ip⁹ cerebri int' ossa capitis inclusi tota corpois machina irrigaꝝ. Jtẽ caput ex sua cõpositõe ꝑma mlt⁹ ẽ neruosũ.⁊ ꝫ fuit necesse ꝓpt' ossiũ dissimiliũ ꝑiũctiõez ⁊ etiã ꝓpt' sẽsus ⁊ volũtarij motꝝ opatoz. Nam p neruũ mediũ.aĩa motũ ⁊ sensũ ĩ corpe opaꝝ ⁊ sine neruo descendente a capite.mẽbꝝ mẽbro nllaten⁹ copulaꝝ.imo si impediaꝝ ꝑt⁹ effluens a capite p neruoꝝ viciũ ⁊ corruptelã.toti⁹ corpois dissoluit⁹ vnitas ⁊ cõpago. Jtẽ caput toti⁹ corpis ẽ camin⁹ siue tectũ siue cooperculũ.⁊ iõ mltaꝝ fumositatũ ascendentiũ de toto corpe est in se receptiuũ.fecit itaq; naꝝa totã subaz capitis porosã occulte ⁊ manifeste Occulte vt p occultos poros occulte fumositatũ supfluitates euacuarent. Manifeste vt p emũctoria ⁊ foramia manifesta grossioꝛa ne caput lederet purgarẽt. Jtem aliq̃ sũt capitis ꝓpetates q̃ndaz defectũ naꝝe repñtãtes sic ꝑz in capitib⁹ mõstruos. Dic ei Arist. li.xñ. q⁹ aliq̃n ꝓtingit vnũ esse corpus i aiali.et tñ apparent duo esse capita. vel pl'a membra.et etiã econuerso aliq̃n vident duo esse corpora et alia membra ⁊ tñ nõ est vnũ caput .sz ꝫ totũ est monstruosũ.et ꝫ nõ accidit nisi ex errore naturel' ex supflua materia vl' ex ꝓtute defectiua.sic di. Arist.li.xvij. vbi dic cã mõstruo

sitatꝫ talis nõ est nisi ĩ materia. Et seq̃t. Tal mõstruositas inuenit̃ in aĩalibꝫ generantibꝫ mlt̃os filios. sꝫ ĩ mlt̃ieribꝫ raro. nisi ĩ mlt̃ieribꝫ egypti q̃ mlt̃os pariũt filios plꝰq̃ ĩ aliꝭ regionibꝫ vl̃ q̃ aliaꝝ r̃gionũ mulieres nisi vbi alie mulieres mulieribꝫ egyptiacꝫ sũt sil̃es. Itẽ caput cũ sit radix totiꝰ corpis ⁊ oĩm corporaliũ ꝑtutũ ꝑmũ ⁊ ꝑncipale fundamẽtũ. ipo bñ dispositoꝛ ordinato oĩa q̃ sibi subsũt ĩ meliori ꝯsistẽtia disponũt̃. et ipo versauice corruptoꝛ corruptõis sinthomata patiente oĩa inferiora corpis mẽbra nccario patiũt̃. Patit̃ aũt caput aliqñ ex cã intrinseca sicut ex illis passionibꝫ q̃ nascunt̃ ex ipo cerebro ⁊ adiũctꝫ eiꝰ vt pꝫ ĩ cephaticꝫ. freneticꝫ. epilenticis. ⁊ hmõi. Aliqñ ꝟo patit̃ a cã extrinseca sic̃ ex aeris frigidi et calidi siue al's distẽpati ĩmutatõe. siue q̃licũq̃ alia rõne. Item qñq̃ ex alioꝝ mẽbroꝝ colligãtia ⁊ associatõne. vt patet Nam ex stomacho hũoribꝫ corruptis repleto fumositates resolute rõne vicinitatꝫ cerebꝝ petũt. ⁊ ꝯcauitates si q̃s inueniũt vacuas replentes pelliculas cerebri comꝑmũt ⁊ distendũt Et sic pũgendo. cerebri pellicul̃ dolorẽ inferũt ⁊ includũt. Itẽ idem accidit ex nimia inanitione ⁊ abstinentia vt pꝫ in nimis abstinentibꝫ ⁊ vigilantibꝫ. qꝛ vt di. Gal̃. longa vigilia generat dolorẽ capitꝫ. Itẽ idẽ pꝫ ex nimia repletõe. sic̃ accidit ebriosis qui ex vino ⁊ supfluo fumo a vino resoluto cerebrũ petente ⁊ pũgẽte maximas experiũt̃ capitis passiones. Dicit etiã Constan. q̃ omnis dolor capitꝫ ex stomacho alleuiat̃ qñ stomachꝰ exinanit̃. augmẽtat̃ aũt qñ stomachꝰ repletꝫ cibis in malas q̃litates ĩmutat̃. Itez sicut dicit Arist. li. xij. Natura ordinauit in capite sensus et instrumenta sensuũ ꝑm eoꝝ dignitatẽ et ꝑm aĩalis necessitatẽ. Et iõ posuit oculos in anteriori parte capitis et superiori. qm̃ aĩal dꝫ videre qd̃ est anteriꝰ. q̃a sẽsus visus subtilior est et nobilior Organa ãt auditꝰ posuit natura in medio capitis rotundi qm̃ auditꝰ non audit directe sꝫ circũquaq̃. Sensum ꝟo olfactus posuit natura post oculos quasi mediũ inter visum et gustum. nam ille sensus visu est grossior: gustu ꝟo subtilior. vltimo ponit̃ lingua que est instrumentum gustus et tactus quoꝝ operatio est circa substantiã magis grossam. Uñ sensibꝫ sic ordinatis caput est ꝑfectũ et totiꝰ corpis perfectio et ornamentũ. Et sicut dic̃ Arist. ibidem. Non fuerunt ita bene posita instrumenta sensuuꝫ in capitibꝫ quadrupedum et brutoꝝ. qm̃ auricule taliũ aĩaliũ sũt in parte supiori capitis et apparent ita q̃ tale aĩal nõ est rectũ neq̃ eleuati corpis: sꝫ ad terram declinatũ. Deuiat etiã qñq̃ natura ⁊ errat in quibusdã monstruosis hominibꝫ Qui dicunt̃ etiã hr̃e videlicet totum corpꝰ hominis ꝑter caput. Nam beluinã habent faciem siue caninã vt narrat Solinꝰ. Similiter errat natura in q̃busdã aĩalibꝫ monstruosis sic̃ pꝫ in lamia q̃ ꝑm glosã sup treñ. Caput virgineũ habet corpꝰ beluinum. Et d̃r qñ lamie volunt aliquem hoĩez comprehendere ꝑmo muliebri facie ei blandiuntur et secuꝫ coire cõpellũt vsq̃ ad defectũ. et qñ vlteriꝰ eaꝝ libidini nõ ꝑt satisfacere: ipm̃ dilaniant. et tũc eũ morsibꝫ interficiunt ⁊ mãducant.

De cerebro Capl'm. III

Cerebꝝ vt dicit Cõstan. in pantegñ. li. ij. c. xj. Est corpꝰ album et sine sanguine de spiritu et medulla habens multum. In cellulis tribꝫ est distinctũ. Neruoꝝ totius corporis est ꝑncipiũ. Infra duas pelliculas scꝫ piam matrem et duram est contentum. In summitate capitis tanq̃ excellentiori loco corporis collocatũ. fuit aũt cerebrum naturaliter album vt similitudinum cuiussibet corpis esset facile susceptiuum. Habuit multum de spũ ut multus in eo esset motus. Habuit etiam multũ de medulla vt caloris acumen generatũ ex motu temperaret̃. Parum vero habuit de sãguine ne eius colore inficeret̃. et sic om̃e apprehensum rubeum esse videretur Ideo etiam fuit sine sanguine humidũ vt cito in naturã sentiendi mutaret̃. vt dicit Constan. Ex tribus autem cellulis est distinctum. quia cerebꝝ tres habet ꝯcauitates que ventriculi a phisicis nuncupant̃. In anteriori cellula siue ventriculo format̃ imaginatio. in media ratio. in posteriori memoria ⁊ recordatio Cognominat̃ autem pars anterior prora. posterior pars puppis vocitat̃. Puppis minor est quia pauci nerui ab eo ꝓcedunt. Et est puppis dura vt nerui motiui motum faciliꝰ patiant̃. Frigida etiam est et sicca vt in ea melius fieret retentio. paꝝ habuit de spũ vt fieret quietis generatio. paꝝ habuit d̃ medulla. respectu anterioris vt esset mediocrit̃ dura. ⁊ sic forme imꝑssio diutiꝰ in ea teneretur Prora ꝟo. s. pars anterior est maior calidi-

or ⁊ liquidior Maior vt nerui sensibiles ab eo ꝓcedant. Molles vt sensibiles nerui ad susceptōem sensus facilius disponāt. Calidior vt ad susceptōnem forme imaginatiue aptior redderet. Liquidior et humidior parum vt neruꝰ sensibilis faciliꝰ moueret. Cellula vero inter proram et puppim media. calida est et humida. plꝰ ceteris hñs de spiritu et medulla. de spū plꝰ vt ꝑfectior fieret in ea ꝑ rōez discretio sic in alijs mēbris fit per digestionē puri ab impuro sepatio. Multum habuit de spū vt muliꝰ fieret motꝰ ⁊ multum de medulla vt tparet motꝰ anime vt sic melius discerneret ꝯcepta In istis tribꝫ cellulis sunt tres opatōes ꝑncipales. qꝛ in ꝑma forma a sensibꝫ apprehensa in fantasia siue imaginatōne recolligit. Deinde ad mediā trāsmissa discernit. tandē post iudiciū rōnis ad ventriculū puppis trāsmittit ⁊ memorie cōmendat. fuit aūt cerebꝝ rotundū vt capaciꝰ sit spirituū ⁊ ne facili patiat. Ad defensionē aūt cerebri fuerūt necessarij duo panni qui vocant matres cerebri. vnꝰ est grossus. s. dura mater. Hic craneo supponit. sed ī medio cerebro ingrossat. et ad maiorē fortitudinez solidat. non tñ immediate cū craneo ꝯiūgit immo potiꝰ suspendit. et huc atq; illuc circa cerebri subam dilatat. Nec dura mater fuit necessaria vt piam matrem q̄ ea tenerior ē a duricia cranei defensaret. ⁊ vt venas ⁊ arterias cerebri colligaret. ⁊ etiam si qua essent ibi spacia vacua illa impleret. Secūdꝰ panniculus dr pia mater. q̄ dure matri supponit q̄ mollior est dura matre. vñ subam cerebri circūuoluit ⁊ ꝑ dictas cellas ab inuicez separat ⁊ discernit. nec supfluit pia mater. q̄a cerebri interiꝰ venas recolligit. etiā cerebrū ne sua liq̄ditate defluat coadunando custodit. cerebꝝ etiā cooperiēs et amplectēs ipm a dura matre defendit Insup per venas q̄s hz cerebꝝ nutrit et ꝑ arterias q̄s ꝯtinet spm̄ ei transfundit. Cerebꝝ etiam ē mēbruz mouens ⁊ regens om̄ia membra corpis inferiora singulis sensum largiens atq; motum. q̄ impedito om̄ia in corpe impediunt. et bene se habente om̄ia q̄ sunt in corpe meliꝰ disponunt. Habet aūt cerebꝝ ꝫ ꝓprium ꝙ sentit et sequit motum lune. qua crescente medulla cerebri crescit. et decrescente diminuitur in suba et virtute. Nam tunc seipsum cōtrahit et animali spiritui ita libere non obedit. et ꝫ patet in lunaticis et in epaticis q̄ in nouilunio ⁊ plenilunio potissime molestātur. et ꝫ idem est qd dicit Aristo. li. xij. de signis vicz bonis et malis cerebri. Cerebꝝ inquit qñ nimis exiccat vel humectat nō faciet suum opus. sed infrigidat corpꝰ ⁊ silr etiam liquefacit ipm spm̄. Et etiam ideo accidunt infirmitates ⁊ amissio intellectꝰ ⁊ tādē mors Item animalia nimis magnū cerebruz habentia sunt multi somni. et ꝫ forsan accidit ꝓpter humiditatem multam que inde resoluta in fumum opilantem meatꝰ cerebri inducit somnū. Item Arist. ibidem. Cerebꝝ non habet in se sensum tactus sicut nec sanguis nec alie supfluitates animales ⁊ nō est in corporibꝫ omniū animaliū nisi ad saluādum naturam. et qd mirum est cerebꝝ omnibus corporis partibꝫ sensum tribuit ⁊ tñ de se et in se nihil sentit. Item ibidem sentit idem. om̄e animal habens sanguinez habet cerebrum vel aliud membꝝ conueniens loco eius sicut animal multipes. et sibi simile. et q̄uis sit in om̄i animali sanguinē habente nihil tamen sanguinis continet in substātia medulle sue sicut dicit Arist. li. iij. Item Aristo. li. xvj. Cerebrum est frigidū substantialiter et humidū et ideo fonti caloris aīalis scz cordi est oppositū. vt. s. humectetur et tempetur supfluitas caloris et siccitatis arteriaꝝ ex quibꝫ rethe cerebri est contextum. Nam ex corde procedunt arterie sicut dicit Haly. ex quibus componitur rethe mirabile. in quo quasi inuoluit cerebrum. et in illo rethi digeritur spūs animalis. et per ipsum spm̄ fit penetratio ꝟtutū cerebri ad alia mēbra. Et ideo vt dicit Arist. ibidem. Cerebꝝ est ꝑmū membrū in creatiōe animalis post creationem cordis. Galie. tamen dicit ꝙ cerebruz bene complexionatū debet eē ī quattuor qualitatibꝫ temperatū. sed sicut ibi dic Haly. Complexio cerebri naturalis magꝫ esse debet frigida et humida q̄ sit calida siue sicca qd fuit necesse ad infrigidatōz predicti rethis ⁊ ad mitigatōez caloris accidētalis cerebri q̄ accidit ex assiduitate sui motus. Item Arist. li. xv. Homo inter omnia animalia sue q̄ntitatꝫ maximū hz cerebꝝ q̄a cor maximi est caloris. vñ ꝓpter caloris dominiū ⁊ bonitatē complexionis est hō boni intellectꝰ ⁊ intelligentior cūctis aīalibꝫ ⁊ nō pñt infantes longo tpe portare caput rectū ꝓpt magnitudinē ⁊ ponderositatez donec a calore cordis mediantibꝫ arterijs a suo pō-

dere alleuiet. bona vero cerebri dispositio sic et mala per suas cognoscit actiones. Nam si fuerit subtilis cerebri mollis clara ac puia de facili recipit formarum impressiones et sigillationes Unde propter velocitatem sigillationis formarum rerum est habens cam bone et velocis disciplie. quando vero econuerso est non mollis vel turbida habens causam durius et tardius recipit impressionem vel impressiones. Sed tamen cum recepte fuerint receptas diu seruat quod est signum siccitatis sic fluxibilitas et labilitas signum est humiditatis. vt dicit Haly. et sic de aliis qualitatibus intelligendum est. verbi gratia. Si quis fuerit solicitus consuetudinaliter mobilis instabilis audax iracundus. calidum cerebrum videtur talis habere. econuerso se habens frigiditatem pretendit. Si vero fuerit piger obliuiosus somnolentus humidum nimis designat. Et etiam econuerso si fuerit multum vigil et memoria tenax designat siccum. Si vero excedens fuerit cum caliditate humiditas multe fiunt superfluitates et multe accidunt capiti infirmitates. nocent autem calida et humida et potissime meridionalis aer et confert septentrionalis adest somnus multus tali. nec potest longo tempore vigilare. et quando dormit accidit ei subeth. i. quies falsa. visum habet turbidum et sensus non claros. Si vero excesserit cum caliditate siccitas peiora accidunt sinthomata nisi quod tot superfluitates non generantur. sensus siquidem habent tales satis claros et a superfluitatibus mundos. sed plus vigilant quam alii homines et sunt animosi vanilo qui et instabiles et cito accidit talibus calnicium post adolescentiam quamuis in eis precesserint multi crines. similiter si excesserit frigiditas cum siccitate solent tales habere claros sensus et mundos meatus a superfluis in iuuentute et omino sine infirmitate. sed quando pretenditur etas de leui causa debilitantur et velociter senectus festinat et apparet cito in capite. quia eis adueniunt cito cani. et si fortior sit siccitas quam frigiditas cum canicie efficiuntur calui. si vero fortior fuerit frigiditas caluicies non accedet. quando vero excedit frigiditas cum humiditate accidit profunditas somni et sensus eius sunt mali et superfluitates multe. et si intendatur frigus aut humiditas patiens incidit in apoplexiam vel in paralisim vel in mortem. et non accidit habenti hanc dispositionem caluitium vt dicit Gal. in tegni. et in commento dicit idem Haly. Et hec de proprietatibus capitis scilicet et cerebri dicta sufficiant

De caluaria Ca. IIII

Caluaria est anterior pars cranei ab ossibus carnis sic dicta propter capillorum defectionem. et neutraliter pronunciatur. Unde dicit Isi. li. xj. c. j. sic vertex dicitur superior pars capitis exterius vbi capilli capitis colligantur et in qua cesaries vertitur vnde et nuncupatur. sic occipitium dicitur pars capitis posterior. q. contra capitium. caluaria capillis spoliatur cito propter eius siccitatem. vertex tardius. sed occiput tardissime siue nunquam propter humoris superfluitatem. De capillis autem quere infra eodem.

De oculis Capitulum. V

Oculi vt dicit Isidorus in li. xj. c. ij. quasi occulti sunt dicti. quia eos ciliorum tegmina occultant. ne que incidentis iniurie offensione ledantur. Siue etiam ideo quia occultum lumen et secretum positum intus habent. Hi autem inter omnes sensus sunt anime magis viciniores. Nam in oculis omne iudicium mentis est. Unde anime perturbatio vel hylaritas in oculis apparet similiter amor vel odium et cetere passiones. dicuntur et lumina. quia lumen exterius accipiunt et acceptum communicant et refundunt. Sunt autem oculi instrumenta visus. vt di. Constan. Et sunt duo vt si forte vnus pateret eius defectus per alterum suppleret. et quamuis oculus est loco speculatoris ideo locauit natura oculos in eminentiori loco corporis. Sunt autem oculi decem cause ipsius subtilis componentes scilicet septem tunice et tres humores. Inter humores vero primus albugineus. secundus cristallinus. tertius vitreus. Septem autem tunice sunt septem pellicule siue tele que circumdant illos humores et ab inuicem distinguunt in quibus vel in quorum medio formatur visus. et sic sunt a natura inuicem ordinate quod quattuor a parte sunt anteriori. quarum prima dicitur tela aranea. secunda vuea. tertia cornea. quarta coniunctiua. Tres vero sunt a parte interiori. s. rethina secundina et sclirotica. i. dura vt post patebit. Inter hec autem omnia vnum solum est visus instrumentum. s. humor cristallinus a cristallo sic dictus. quia cristallo in colore assimilatur. Est igitur cristallinus humor secundum Constan. albus lucidus clarus in superficie planus in medio omnium aliorum collocatus. et hoc ideo vt ei ab aliis omnibus equaliter seruiatur. Fuit etiam peruius clarus et dyaphanus vt citius in oppositos colores transferretur et ad omnium colorum indifferenter similitudinem immutaret.

Fuit etiã rotũdꝫ i forma z i subaꝛt nõ facile lederet. nec i eꝰ ãgul' supfluũ aliqꝺ colligeret vñ casualr pareꝝ. Sz ne nimia rotũdita te nimis eẽt mobil' habuit aliquã planiciez vt ad moderãtiã eꝰ velocitas duceret. nam oĩs res penitꝰ rotũda elisa in sua laca ĩstabil' est z nõ firma vt di. Cõstan. q ãt p istũ hũo rẽ hẽat fieri visus pz p ꝑ q si aliqꝺ int ipm z spm visibilẽ includeret vt hũoꝛ vl' aliꝺ accꝺes actꝰ videdi auferret cũ spũs visibilis ad ipm penetrare ꝓt obstaculũ ñ valeret. Quit aũt hũoꝛ iste a ptib cerebꝛi supioꝛib puris guꝯ z dyaphanis. et ꝑ ꝓpe est pupilla siue medi' oculi pũctus' vbi ẽ ꝓpe vis videdi vbi nob ꝓpi' videtib relucẽt qꝺã imagies velut i speculo apparẽtes. sz de ꝑ infra dicet. Dic ãt humoꝛ in medio alioꝛ duoꝛ collocat. s. vitrei z albuginei Uitreꝰ ãt hũoꝛ a pte interiori collocat. Albugineꝰ ꝺo a pte scz anteriori collocat. Uitreꝰ ãt hũoꝛ ad modũ vitri purꝰ est z pspicuꝰ z arabice ꝺr gelados cuꝰ iuua mẽ est duplex. ꝓmũ z ꝓncipale est qm sãguinẽ nutritiuꝯ cristallinũ hũozẽ suscipit et dealbat z aptat. z sic facile ꝙuertit in subaz cristallini. nõ ei fuit ꝙueniẽs vt tã purissimus hũoꝛ ipuꝯ susciꝑet nutrimẽtũ. qꝺ qꝺẽ fierz si sãguis rubeꝰ nõ digestꝰ nõ ꝺalbat' nõ subtiliat' cristallino hũozi occasiõe aliq se misceret. aliꝺ etiã est iuuamẽtũ. vt ꝓhibeat humozẽ cristallinũ a ꝓtractu z asperitate tunicaꝯ q respectu ipiꝰ dure sũt plerũqꝫ atz grosse. sil'r ꝺo humoꝛ albugineꝰ qꝺ alio noie dicit euageydos est a pte anteriori qꝺ etiaz dupl'r iuuat cristallinũ. nã ꝓhibet eꝰ lesionẽz i sua hũiditate tpat cristallini siccitatẽ cũ albugine' sit hũoꝛ i ocul' magꝭ hũidꝰ z cristallidos sit magꝭ siccꝰ. spissitudĩe sua etiã aliq̃ntulũ spm visibilẽ aggregat z ꝓfortat. Iste tres ptes oculi lz vocent hũozes nõ tñ fm fitatez sunt hũozes. quia non sunt liqꝺi z fluxibiles vt hũozes. sz maiozẽ longe hũt in se hũozis dẽsitatẽ. sũt etiã corpa vegetatiua z hñtia fꝛutes innatas qꝺ alicui hũoꝛ nõ ꝙuenit. dicũtur tñ hũozes ꝓt maiozẽ molliciẽ z pspicuitatẽ quã hũt supꝭ ceꝛa mẽbra corꝑis z magꝭ sũt obediẽtia ꝙꝫ alia organa sensibili actõni aialis spũs z fꝛuti. Hi tres hũozes ne piter ꝓmisceanꝯ tunicis interioꝛib et exteꝛioꝛib ab inuicẽ sepanꝯ. ordinãꝯ igiꝯ iste septẽ tunice in hũc modũ. nã iuxta cristallinũ hũozez a pte iteriori imediate est tũica q ꝺr retbina. q a venis z arteꝛijs pie matris est ozta et cõtexta in modũ rethis portãs secũ cibũ ad vitreũ hũozẽ z cũ suis neruis sensũ ad cristallinũ trãsmittit. post rethinã ꝺo imediate sequiꝯ tunica secũdina ab ipa pia matre genera ta q rethinã nutrit z defendit ne rumpaꝯ casu aliq̃ aut ledaꝯ. tertio seqꝯ tunica que ꝺr sclirotica. i. valde dura a dura matre cerebꝛi pcedẽs a duricia ossis oĩa alia defendẽs z est q̃si ligamẽtũ oculoꝛ. a pte ꝺo ãteriori i mediate iuxta cristallinũ hũozẽ est tela aranea sic ꝓpt̃ sui subtilitatẽ dicta vt essz spũ pria ex subtilioꝛib ptib rethine tunice generata. hec ãt tunica posita ẽ inꝰ cristallinuz et albugineũ humozez ꝓhibẽs eos cõmisceri. Hec tunica. s. aranea ꝓiũcta cũ interiori rethina ꝓmũ facit ozbẽ. Hã he due tunice intra se claudũt hũozẽ cristallinũ. post hãc sequiꝯ tunica vuea sic dicta. eo q vue nigre assimilaꝯ in colore z ꝑ sano nare ꝓsilio. nã oĩa ꝓdicta in ꝓpositõe oculi erãt alba z clara et spũs visibilis disgregatiua. z iõ necaria fuit tunica vuea vt sua nigredine lumẽ in oculo aggregaret. Hã nigredo est ꝙgregatiua visus. Hec etiã tunica ad modum spongie est qꝺãmodo porosa z villosa. neruoꝛ fm Cõstan. ptinẽs fila. vt cristallinũ hũozẽ a superflua hũiditate depuraret z spm circũstãtibꝫ alijs mĩstraret. Hec tunica vuea a pte anteriori cũ tũica secũdina in pte interiori ꝙiuncta faciũt secundũ ozbẽ. claudẽtes albugineũ hũozẽ quez illic collocauit nata vt spm clarefaceret et cristallino hũozi. humiditatis naam mĩstraret. Post hanc ĩmediate sequiꝯ tunica que ab effectu ꝺr cornea q; cornu lucido ẽ simillima vñ z puia est. Et spũs visibilis rõne sue trãsparentie z ratõne aliq̃ntule densitatis sue est aggregatõis visus aliq̃ntulũ ꝓpatiua. Rõne eꝝ sue fortitudinis et coadherẽtie a nocumẽtz exteriorib est interioꝛ minꝰ fortiũ defensiua. Et hec tunica q ꝺr cornea est interiori scz sclirotice cõiuncta et aliũ facit ozbẽ. Ham he due tunice scilz exterior cornea et interior sclirotica vitreũ hũozẽ ozbicularit' i se claudũt. vltimo ãt in superficie oculi exteriꝰ ponit ꝙiunctiua q a craneo descẽdẽs nõ totũ tegit oculũ. sz cõsistit i angul' oculoꝛ eos scz ligãs et retinẽs vt i debita maneãt fitione

De dispositione oculorum. Capitulũ. VI.

HOculũ aũt sic dispositũ z pfecte ozganizatũ defertur spũs visibilis per

hunc moduꝫ. A proza eñ. i. ab anteriori ꝓte cerebri ereũt duo nerui ꝯcaui q̃ dicũt obti/ci. q̃ i suba cristallini bũoꝫ se infigũt hi duo nerui ꝯcaui trãsuersaliť ꝑ modũ crucis infi gunť in oculis et termino siue pũcto ꝓtacť ꝯiungunť et ꝫ ingenioſe fecit naťa vt altero clauſo z impedito ſpũs vitaľ ad alteꝝ se trãſ ferat z ibi pfectꝰ ſuã compleat acrõem. vnõ tũc pupilla videndi actu ꝯfortaťꝑ ꝓtutꝫ vi siue coadunatõem. vt pz in sagittarijs q̃ vno oculo clauſo directꝰ iaculant et sagittãt. Itẽ ido etiã pariť ꝯnectũt ſpũs vitales vt ſcz et mutua ſuſtẽtatõne eiciãť fortiores. Itẽ ido etiã ꝯueniunt in termino ꝓtactꝰ nevnũ duo videať. quod etiã fieret ſi vterq; oculꝰ ꝑꝓriũ ydolũ diuiſim videret. Uñ oportet q̃ virtꝰ viſiua ꝓtinueť ad vnum organũ in q̃ ſit vna virtus fontalis deriuata in pupillis ſic dicẽ autor pſpectiue vt pz in illis q̃ digitos oculis ſupponũt. in q̃bꝫ vna depſſa pupilla reli/qua eleuaťur. vñ et ſpũs viſibilis diuiditur. et vna res duplex videť. et hec eſt cauſa. q̃a lu/men ab vno oculo tendit ſurſum. et ab alte/ro recedit retrorſum. vnõ radius ab vtroq; oculo etiens. tangens extrema rei medium intercidente aere non penetrat. vnde quaſi duo videt corpa cũ tñ non ſit niſi vnũ. Non tñ omnis ſtrabo videt ſic q̃uis ſint oculi ine/qualeſ. qꝛ radiꝰ piramidalis recta linea egre ditur ad ſupficiem rei viſe ſic ſuꝑdictuꝫ eſt de ſenſu viſus li. iij. Oculus igiť bñ diſpo/ſitꝰ conſideraťur q̃tum ad pfectam partiũ ſuaꝝ compoſitõem. vt pz ſuꝑ. Item q̃tum ad ſi/tuatõem. locũ eñ ſibi vendicat ſuperioreꝫ ꝓpť ſue ſubtilitatꝫ dignitatem z maximã quã hz cũ aĩa vicinitatem vt dicit Iſi. et Ariſt. Item q̃ntũ ad q̃ntitatis debitam ꝓportioẽ. nõ eñ dz eſſe nimis ꝓminens z erectꝰ. qꝛ ſignat ꝑ/turbatõem diſcretõis. nec nimis ꝓfundꝰ. qꝛ ſignat defectũ nať et ſtutꝫ. Mediocrꝫ igiť eſt laudabiľ. Dicit tñ Ariſt. in li. xix. Profũ dus viſus videt a remotis. Hã motꝰ anteq; ereat de organo viſus nõ diuidiť neq; cõſu/mitur. ſz directe vadit radiꝰ viſibilis ad res viſas ſic ſuꝑ pz de viſu. Item cõſideraťur q̃ ad motꝰ diuerſificatõem. Nam in motu dz eſſe mediocris. qꝛ ſi fuerit oculꝰ nimis mobilis: ſignat exceſſum caloris et pnoſticat mentis inſtabilitatem z affectionũ mutabilitatem. Nimis ꝫo tardꝰ motus. ꝛiam ſignat diſpo ſitionẽ. ſ. exceſſum frigiditatis z ptinaciã af fectus z volũtatꝫ. Mediocritas igiť motus laudabilis eſt. qꝛ ſignat facilem mentꝫ appre henſionem z in apprehẽſis debitã fixionem Uñ dicit Ariſt. li. xij. Clauſura oculi dz eẽ mediocriter feſtina. qꝛ ſi fuerit mlte aptiõis et pauce clauſure inuerecũdia denotatur et ſtulticia. ſic di. li. j. Si ꝫo fuerit nimis tar/da apertio deſignat defectũ ſtutꝫ z ꝓpactio nem materie in neruis. que actioni ſpũs nõ obedit vt pz in litargicis. Itẽ ꝓſideraťur ocu/li ꝓpe q̃ ad ſue actionis pfectiõem. ſ. ſi fortis eſt apprehẽſionis et de facili ſine reuerbera/tione iudicat de obiectis bonã diſpoſitõem ſignificat. vt pz in oculis aq̃linis q̃ ſolem in ſua rota apprehendũt. Actio añt oculi cõſi/deraťur ſm acutum z obtuſum. Nam cuꝰ vi/ſus ſubtilis fuerit et mlt⁹ remota z ꝓpinqua apprehendit. qꝛ mult⁹ videt remota. qꝛ vero ſubtilis eſt diſcernit ipſa viſa. Oculꝰ eñ par ui viſus ſic dicit Ariſt. li. xix. non bñ videbit a remotis. ſpũs ꝫo groſſus et mult⁹ remota videt qꝛ multus. ſed non pfecte qꝛ groſſus. paucus ꝫo ſubtilis videt ꝓpe et pfecte ſz non videt a longe ꝓpť ſpũs viſibilis paucitatem. qꝛ cum videt pfecte videt ꝓpter eiꝰ ſubtilitatẽ Paucus ꝫo et groſſus non videt longe. z ꝫ ꝓpť ſui paucitatẽ. neq; etiam videt pfecte ꝓpť ſui groſſitudinẽ. Scõm ꝫo q̃ quis hz ſpm̃ viſibilem magꝫ groſſum et turbidũ. tãto dif ficilioꝛ eſt et debiliorem hz actum videndi. Item ꝓſideraťur oculus ſm coloꝛis variatõꝫ qꝛ ſm Ariſt. li. xix. Oculi in ꝓncipio genera tionis hñt viridem coloꝛem. deinde mutãť in nigredinem vel glaucitatẽ vel quemcũq; mediũ coloꝛem eis condecentẽ. Nam ſi fue rit humoꝛ multꝰ et ſpũs viſibilis paucus in aliquo accidente ꝑturbatus. coloꝛ niger in eo fortificaťur. ſi ꝫo fuerit humoꝛ paucꝰ z ſpiri tus viſibilis debilis erit coloꝛ glaucꝰ. Nam ſicut di. Ariſt. Glaucitas q̃dem oculoꝝ mo tus debilitatis eſt. Si añt fuerit humoꝛ me diocris z ſpũs fuerit tpatꝰ et cauſis ꝓueniẽ/tibꝫ ad albedinem et nigredinẽ coloꝛ erit va rius. Oculi igiť ſi fuerint nigri de die erunt viſus acuti ꝓpter luminis et humoris in oꝛ/gano viſus aggregatõem. de nocte ꝫo erunt obtuſi. quia lumen noctis eſt debile et hũoꝛ nocturnus naturaliter eſt grauioris motꝰ. vt dicit Ariſto. Oculus vero glaucus econ tra de die debilis eſt. de nocte vero fortꝫ. q̃a cum materia glaucitatis ex ſe ſit lucida ad/iũcta luci diurne multum diſgregat. et ideo in actũ videndi manẽte luce ſpiritꝰ viſibilis

debilitat de nocte ꝓpter spūs visibili i oculo co/
adunato. claritate itra hūorē pauc̄ ꝓtenta
nōdū recedēte pmanet i oculo potētia vidē/
di z int obscura aliq̄lit iudicādi vt ꝑz i murī
legī. Itē ꝓsiderat ꝑ ptiū circūstātiū dispositi/
onē sic et cilijs z supcilijs. qz si fuerit cilia
cooptoria int carnosa z hūore supfluo ꝓple
ta visū impediūt. qz hmōi cilia aerē grossum
ꝑpt̄ quitatē sui mot nō intercidūt. ꝺr etiaz li. j.
Si lacrimale qō seq̄t ad angulū oculi fue/
rit mlte carnositat sic accidit oculis milui
sig̃ astutia z formatio mala Alias ꝑpetatē
oculi q̄re supī tractatu de sensu visu. Et hꝫ ꝺ
oculi ꝓpositōe z effectu dicta sufficiant.

De pupilla Cap'm. VII

Pupilla ſm Jſi. li. xij. c. ij. est medius
pūct oculi vbi est vis videdi in q̄ qz
que imagies vident pupilla appellat. puuli
em pupilli appellāt Uocat aūt pupilla eo ꝙ
pura sit z ipolluta vt puella. dicūt āt phisici
easdē pupillas q̄s videm in oculis ꝓ triduū
morituros nō hre q̄b nō visis certa despe/
ratio est. Dz āt circa se q̄ndā circulū q̄ coro
na ꝺr. q̄ discernente ꝓ nigredinē albe partes
oculi. a pupilla sepant. Hec corona rotūdi
tate sui ornat ambitū pupille z in ipa ꝓsistit
maxia oculi pulcritudo. Ducusq; Jſi. Sic
āt di. Haly. pupilla est in q̄ formāt imagies
coz q̄ vident in oculo. Dia āt q̄ sūt in oculo
et tunicis z hūoribꝫ aut sūt iuuātia pupillaz
aut ei fuietia. z iō sedet i medio oim vt regia
Parua siqdez est pupilla in q̄ntitate. maxia
tñ est int oia mēbra in ꝓtute z iō maxia. sic
et mima ꝓpēdit interia spū de cerebro ve
niēte. exteri fo a lumine immutat. Uñ me/
diante luce rei obiecte spēm in se recipit z re
ceptam aīe iudicio trāsmittit. Hā a singulis
ptibꝫ rei vise ꝙfluūt linee q̄ faciūt piramidē.
cuius conus est in pupilla et basis in re visa
sicut supra de visu est ostensuz. quere ibi. Hec
pupilla oim colorz figurarz rerū supficiem
ex̄mētiū est distinctiua z ꝺiudicatiua. In
medijs coloribꝫ z figuris siue formis delec/
tat. Corrumpit aūt in extremis aut saltē ꝓ/
pter disconuenientiā ꝓtristat vt dicit pbus
Item oia q̄ extra ipam sibi sūt obiecta videt
z ꝺiudicat. seipaz āt nūq̄ videt q lineas re/
ctas sup quas venit spēs rei vise ad visū Sz
q̄n se videt. hꝫ accidit q radiorz reflectionē scz
q̄n ꝓmo multiplicat spēs rei a se vise ad spe
culum et a speculo fit reflexio ad visuz sicut
dicit autor perspectiue. Et ideo forsan spūs
visibilis in aspectu speculi delectat. qz ꝓ ra/
diorz reflectionē quasi in se reuersus fortifi/
catur et q̄dāmodo roborat. Itē pupilla om
nia sub angulo comꝓhendit. qz siue radij a
pupilla exeant ad rem visam siue a revisa ad
pupillā redeant sp in pupille medio siue cē/
tro tanq̄ in cono angulariter vniunt. Nam
angulus duaz lineaz alteri est ꝓtact. et iō
qz omes linee q̄ quas formāt visus vniunt
et quasi angulant in pupille cono. et iō hñ
et ꝑpter ꝺr a phos ꝙ oculꝰ omia videt sub an/
gulo. Item inter omes partes corꝑis ē ma
xime sensibilis et ꝑpter nobilitatē sue cōplexi
onis maxime est passibilis. Et ideo citissime
leditur. sed difficilime reparat Et iō ded it
ei natura defendēdi tunicas z coopertoria
vt sic resistat facili causis interi vel exteriꝰ
inferentibꝫ lesionem. De bis aūt oculi et pu
pille passionibꝫ quere infra in tractatu spe/
ciali. li. vj.

De cilijs La. VIII

Cilia sunt oculoz tegmina a celan/
do sic dicta eo ꝙ oculos tegant z ce
lent tuta custodia vt dicit Jſido. li. xj. cap̄. ij.
Sūt aūt cilia in substātia neruosa z tennia
ꝑpter facilitatē motus quia suo motu conti
nuo aerē intercidūt et sic a lesione aeris ex/
teri custodiūt oculos et ꝺefendūt. Hec cilia
palpebre dicunt. qz palpitādo sp mouētur.
assidue em ad inuicē ꝓcurrūt vt assiduo mo
tu reficiant obtuitum. vt dicit Constan. et
Jſi. sunt minute palpebre villis pilozum vt
apertis oculis si q̄d inciderit vel etiaz occur
rerit repellat et inuolutis ipis securi z q̄eti
us dormiat. Item vt aerē mediocriter int/
cidendo mitificent z sic visū serenū custodi/
ant z ꝓseruent. Ducusq; Jſi. c. ij. supra dicto.
ſm Constan. āt palpebre hñt pilos nō om/
nt no rectos sz in extremitatibꝫ mediocriter
rederos et hꝫ adinuenit natura vt abilius se
claudant et fortius si q̄s impedimentū occur
reret ei efficatius obuiarent. Item hec cilia
in crescendo determinatā hñt q̄ntitatē a na
tura. et ideo coz pili nō se extendūt nec cre/
scunt vt capilli sz determinatā ꝓportiōez hñt
Et iō ſm Cōstan. palpebre nō sūt molles
nec porose. sz potius dure vt pili crescētes sint
duri z reflexi. et non nimis in crescēdo se ex/
tendant sicut herba crescens in terra. dura
modica fit et erecta z non illa q̄ in terra mol
li. Has palpebras et cilia fecit nata vt essent
corpori ornamenta et oculis iuuamenta.

Uñ dic̄ Arist.li.xij.q̄ om̄e animal generās solū hz pilos ī palpebris.et om̄e aīal q̄drupes claudit oculū p palpebrā supiorē Auis āt hz loco palpebre q̄ddam coopertoriū ad custodiam sensus visus.et claudit oculuz p telam quandam approp̄atam extremitatib̄ oculoꝝ et qꝛ natura oculi est aquea ⁊ humida ido indiget tali custodia. Item oīs auis claudit oculū palpebra inferiori. Item omne animal carens palpebrꝫ est debilis visus vt patz in piscibus.leporib̄.⁊ hmōi.vt dicit Arist.li.iiij.⁊c̄.

De supercilioꝝ ꝓprietatib̄. Ca.IX

Supercilia sūt dicta eo q̄ cilijs sunt sup̄ posita. q̄ ideo piloꝝ multitudie sunt vestita vt sint oculis iuuamēta ad depellendū hūorem vel sudorem de capite influentem. Intercilium ꝟo est illud mediū spaciū qd̄ est inter supcilia sine pilis.vt di. Isid̄.li.xj. Sūt aūt supcilia cilioꝝ iuuamenta ꝑm Constan.ne q̄d nociuum extrinsecus adueniat ꝓhibentia.sūt ⁊ honestantia qꝛ nullꝰ sine eoꝝ p̄ñtia decorat̄. Habent aūt supcilia q̄ndā vim latentē passionū aīe indicatiuā ꝑm Arist.qꝛ cum fuerint supcilia recta sic̄ linee p̄tendūt femineā molliciē vl̄ aīe leuitatem. Item supercilia demissa ⁊ nimis pressa vl̄ depressa signant inuidū.sicut dicit Arist.li.j. Item supcilia eleuata et in pilis spissa animositatē p̄tendūt.depaupata ꝟo a pilis ⁊ oblonga timiditatem. Item si fuerit spissa et longi pili visum q̄dāmodo obumbratiua excessum caloris signant. Itē si fuerint multe carnis et pauce pilositatis sensū durum signant et obtusum et frigiditatē in membris principalibus dominantē. Item si fuerit pilis spoliata aut interiorem signāt sanguinis corruptōem vt patet in leprosis. aut naturalis humoris consumptōnem.vt in ethicis.et similibus.aut meatuum et viarum hūoꝝ opilatōem vt ptz in castratis. Et dicunt̄ crescere circa senectutem intantum q̄ visum impediūt nisi rescindantur vt dicit Arist.li.iij. Item dicit idem li.iij. in frequentantibus coitum nimis cadūt pili supciliorum vl̄ albescūt.qd̄ q̄dem accidit ꝓpt̄ humiditatis ꝯsūptōem ⁊ ꝓpt̄ defectū ꝟtutis et ꝓpt̄ frigiditatꝫ cerebri augmētatiōem.nā nimia siccitas caluiciem generat.supabundās ꝟo frigiditas caniciē introducit.sicut supra dictum est.

De fronte Capitulum.X.

Frons ab oculoꝝ foraminib̄ est nominata vt di. Isi. Hec em̄ q̄ndā animi imaginatiōez.⁊ indiciū mētꝫ sua specie exp̄mit dū leta l̄ tristꝫ ē. Scd̄m āt veritatē eēntialē frōs ē vt di. Cōstan.os semicirculare nec mlt̄ū durum nec mlt̄ū molle. qd̄ iō fuit nccariū vt eēt tp̄amētū ne lederet̄ vicinitas oculoꝝ.pelle āt extriseca tuta ē ad sui defensionē ad alioꝝ organoꝝ sensibiliū ꝯtinuatōz ⁊ ad totiꝰ capitꝫ d̄coratōz. totiꝰ eī aīal̄ ꝟtuositas potissime in fonte lucet. frōs em̄ vt dic̄ ph̄us sedes est verecūdie et honoris.⁊ h̄ q̄dem est ꝓpt̄ vicinitatē imagiatiue ꝟtutꝫ.cuiꝰ ꝟtute tristia vl̄ leta decentia vel indecentia ratōis iudicio subito deferunt̄ vbi vtiq̄ discernūt̄. Frons itaq̄ oīm neruoruz a cerebro descendentiū ad sensū pficienduz q̄dāmodo turris est ⁊ defensaculū .infra cuius ꝯcauitatē descendūt nerui ad oīa instrumenta sensuū inferioꝝ q̄ mīsterio de om̄ib̄ obiectꝫ sensuū apud rōis domiciliū fit iudiciū. Uñ ꝑm Gre. Frons est dignissima ps capitꝫ exterioris vbi imp̄mit̄ caracterꝫ signū scz signū iusticie ⁊ salutꝫ vt signaculū crucis qd̄ q̄ndā erat suppliciū mō locū hz in frontibus impatoꝝ. Frons igit̄ bñ disposita oīa p̄dicta manifestat sed si fuerit a mediocritate degenerans alia ꝑm ph̄m p̄nosticat et figurat. Dicit em̄ Arist.li.j.qñ frons si fuerit magna signat pōderositatē declinantem ad stulticiā.⁊ qñ fit int̄ mediocritatem pua signat bonitatē ꝟtutis. Sz qñ nimis eleuat̄ ⁊ q̄si in supficie rotūdat̄ excessuz signat colere et tales sepe dispositi sūt ad colericas passiones sic̄ ad frenesim ⁊ furorē.frons āt respectu alioꝝ mēbroꝝ faciei modice est carnositatis ⁊ pinguedinis.cuiꝰ cā est ꝑm Haly .et Arist.qꝛ carnositatis et pinguedīs supfluitas impedit intellectū. Et ido nimia carnositas in fronte cū q̄dam relucentia et extēsione cutis signū est corruptōis. vt pz h̄ ī leprosis. Item nimia frontꝫ attenuatio ⁊ supficialis pellis corrugatio interiorē designat cerebri defectū ⁊ hūoris subalis finalem consumptōem. vt ptz in antiq̄s senio vel morbo longissimo tpe inanitis.

De timporibus Ca.XI

Timpus uel timpora dicuntur illa capitis membra ad dexteram sinistramq̄ capitis adiacentia que sic dicunt̄.quia sui mobilitate continua quasi interuallis tempoꝝ imutant̄.vt di. Isi.li.xj.

ca.q̄. Sunt aūt timpora ſm Conſtan. oſſa
vtrimq; poſita. in lateribꝫ oculoꝝ cōſtituta.
q̄ q̄dem aliq̄ntulū ſunt mollia ⁊ neruoſa. et
ꝑ fuit neceſſariū ꝓpter ſenſū ⁊ motū oculoꝝ
ꝓficiēdū. Hā p timpora ad inſtrumēta ſen/
ſuum mediantibꝫ neruis ſpūs aialis deferꝫ
et p cadē ſm anathomiā ſpūs vitalis p q̄ſdā
arterias a corde ad cerebꝝ demandaꝫ. Vñ
ꝓpter neruoꝝ ſenſibiliū ⁊ ꝓpter arteriaꝝ vena
rūq; pulſatiliū in loco timporꝫ colligantiā.
timpora ſūt paſſibilia ⁊ facilioza ad leſionē.
vñ aial pcuſſum in loco timporꝫ ꝺ facili mo
ritur. qz ſic ꝺi. Ariſt. li. xix. pcuſſio q̄ cadit ſu
per oſſa timporꝫ mortalis eſt. qz ſi in eis con
tingit vulnꝰ aial piclitaꝫ. Et ꝑ accidit qz hu
moz q̄ eſt in timporibꝫ cito exit ꝓp̄ tenuitatē
oſſiū. ⁊ timpora citꝰ caneſcūt ꝓp̄ hūoz pau
citatē ⁊ ſiccitatē in eis dñantē ⁊ ꝓp̄ puertibi
litatē ad naſaz frigiditaz. Itē timpora inte/
riꝰ villoſa ſūt aliquantulū. vñ humoꝛez a ce
rebꝛo venientem recipiūt et ſomnuz oculis
inducunt. Et ſi illi villi fuerint compreſſi p
eliquationē contenti humoꝛis oculos lacri
mare faciūt

De auribus Capl'm. XII

Auris eſt inſtrumētū audit⁹. ⁊ ē dicta
auris a vocibꝫ hauriēdis. aut qz gre
ci ipam vocem audenſidēvocant. vñ dicunt
aures q̄ſi audes. vox em̄ repcuſſa p eaz am
fract⁹ ſonum facit. q̄ ſenſum excipiūt audiē/
di. Sūma auris pticula ꝺz pinula. pinum
em̄ antiq acutū vocant. hec Iſi. eſt aūt auriſ
ꝓpria q̄dam ſuba cartilaginea q̄ duabꝫ cauſ
fuit neceſſaria. defendit em̄ ne q̄d nociuum
in auditū cadat. ſicut oculos ꝺfendūt cilia.
ꝑterea auditū adiuuant. Nam vox pcuſſi ae
ris cū venerit ad cartilaginem ibi fortiꝰ co/
adunaꝫ. vñ intrat foramina q̄ ſūt audit⁹ pro
pria inſtrumēta. Sūt aūt ꝑ foramia in pe/
troſo oſſe ꝓſtituta. in q̄bꝫ nerui deſcēdentes
a cerebꝛo ſunt infixi. ſenſū et motū auribꝫ de
ferentes ⁊ immutatōz vocis a foramibꝫ rece
ptam iudicio aīe deferētes. ⁊ ſunt ꝑ forami/
na ſic̄ tꝛocular tranſuerſa. et ꝑ ne frigid⁹ aer
nimis cito intret. ⁊ interiozes pānicl'os ſiue
neruos ledat. ⁊ ne aliq̄d nociuū incidat qꝺ
audit⁹ impediat inſtrumētū. vt ꝺz ī pātegū.
li. iiij. c. xv. patiꝫ auriſ multipl'r. qz aliquādo
exapoſtemate in aure exiſtente vñ et ſanies
egrediꝫ ab aure. Item ex vermibꝫ foramen
ab extrinſeco intrantibꝫ vel ex putridis hūo
ribꝫ intrinſec⁹ naſcētibꝫ. q̄z ſignū ē pꝛurigo
intra auriculas et titillatio et ſentiꝫ coꝛ mo
tio. Item ex ſuꝑflua carne atq; fruca patiꝫ
auricula q̄n mali hūoꝛes in ea adunantur.
Item patiꝫ ex mala diſpoſitōe nerui aurem
ingredientis. ſic̄ pz in ſonitu et tinnitu ⁊ hu
iuſmodi. q̄ ꝓtingūt ex ventoſitate in pānicu
lis cerebꝛi ſe claudente in pte nerui auricu/
laris. Item patitur ex groſſis humoꝛibus
illic ſe mouentibꝫ. ⁊ tūc ſentiꝫ ḡuitas capitiſ
cum ſonitu et tinnitu Item deficit auditus
ex defectu ſtrutis audibilis vel ex ꝓtractiōe
nerui ſenſibilis ſicut in ſenibꝫ ꝓtingere con/
ſueuit. Item aliq̄n fit ſurditas cū puer pꝛo
creaꝫ in vtero q̄n naſa negligit inſtrumentū
audit⁹ pfozare. ⁊ ꝑ eſt ꝓpter ſui defectōem vel
ꝓpter materiā quā inuenit ſibi natura inobe
dientē. Item patitur ex acuta egritudie cuz
colerici hūoꝛes ad cerebꝛ aſcendētes audi/
tum impediūt. bos adiuuat ſi p digeſtiōem
colera purgeꝫ. vnꝺ ꝺz in amphoꝛ. ſurdis ſi
ſolutio colerica ſupuenerit ſurditatez tollit
Ducuſq; Conſtan. Item ꝺi. Ariſt. li. xij. in
ſtrumentū auditus plenum eſt ſpū naturali
qz ſicut ſpūs naturaľr facit in venis motuz
pulſatilem. ſic in aure facit ſtrutem auditus
et ꝓpter ꝑ addiſcunt res p ſenſuz audit⁹. Et
ꝺz ibi q̄ creatio auriū fuit manifeſta tela et
ꝓtinens fuit tenuis ⁊ ꝑ, ꝓpter ſubtilitatez au
ditus ipſ⁹. Debiliꝛatur aūt audit⁹ timpori/
bus humide ꝓplexionis ⁊ ꝑcipue in freq̄nt
cocuntibꝫ. ⁊ ꝑ ꝑturbatōem ſpirituum
qui ꝓficiūt auditū. Nam vt ꝺicit idē Ariſto.
frequens nimis coitus coꝛpi et coꝛdi nocet
Idem ꝺicit Valy. Item ſm Ariſt. li. xij. in
rōnali aīali aures ponunt naturaliť in me/
dio capitis rotūdi qz auris non in vna par/
te recte. ſed potⁱ vndiq; vocum ⁊ ſonoꝛ diſ/
ferentias ꝓꝑhendit. in animalibꝫ ꝺo q̄ dru/
pedibꝫ q̄ caput hñt inclinatū ad terrā ⁊ non
ſunt eleuati. coꝛpis ſunt aures in ſuꝑioꝛi p/
te capitis. vt pz in bobus aſinis et equis et
motⁱ auriculaꝝ hmōi animaliū ſunt multi
ꝓpter eleuatōes ſui loci. et qz multū mouenť
in partes diuerſas. recipiūt ſonuz repcuſſio
ne multa. Item idem Ariſt. ibidem nullum
animal ouans bz auriculas exp̄ſſas. nihilo
minꝰ tñ habent talia aīalia quaſdā vias oc/
cultas. et etiā volatilia carent auribꝫ exterio
ribus habent tñ foramen mediū et viā aper
tam p quam audit⁹ pfectiſſime celebꝛaꝫ. Itē
homo inter oīa aīalia bz aures minⁱ mo/
biles et etiā ſm dimenſionē ſitus bꝛeuioꝛes

sed ad audiendū maxime sūt efficaces. ut ꝺr li. j. ꝛ ꝑ est ꝓpter bonitatē ꝯplexionis. vñ qñ nimis est excessus in auribꝫ boīs in magnitudine alīs signis ꝯcurrētibꝫ signum est stoliditatis ꝛ tarditatis intellect⁹. vt dic̄ Arist.

De naso Cap⁹m. XIII

Nasus est instr̄m olfact⁹ fm Isi. a naribꝫ āt ꝺr nasus. Hares aūt iō sic vocant. qr p eas odorifera ꝛ spūalia q̄si odorem⁹ ꝛ inf̄ fetidū ꝛ odorifer̄ discernam⁹ Vñ qr odorifera nob p eas manant. nares dicūt sic̄ p ꝺriū inscī ꝛ rudes ac ierpti ignari. q. sine nare dicti. Hasus aūt duo ꝺz foramina fm Cōstan. q̄ p q̄ndā subaz cartilaginosā ad inuicē sūt distincta. Et bor̄ foramin̄ vnū ad ꝯcauitatē palati tēdit. alter̄ sup⁹ ad pelliculas cerebri vadit vt aerē attrahat cerebroꝛ deferat ip̄is naribꝫ spm̄ aialē et ad sensū odorat⁹ pficiēdū adducat. ꝓmum foramē fuit necessariū ad eficiēdas superfluitates a cerebro veniētes aliud ad spm̄ attrahēdū et odoratū pficiēdū. Sūt tm̄ ꝓpria instrumēta odorat⁹ due carūcule q̄ dependent a naribus p modū māmillaꝝ. q̄ ꝓmo aerē attractū in se recipiūt. deinde ad interiorē ptez cerebri trāsmittūt. Istis aūt carūcul' subseruiunt nares exteriores aerē scz attrahēdo ꝛ intra se includēdo ꝛ subtiliādo vt tāto facili⁹ et pfecti⁹ imutet in organis odorat⁹. neru⁹ em̄ a cerebro veniens. illa duo vbera nasi subintrat ꝛ eis aialē spm̄ admīstrat vt dī. Cōstan. fum⁹ igit̄ mediante aere p nasū attract⁹ spūs aialis se associat. q̄ imutat⁹ illā imutatōz i cerebro aie iudicio repūtat. Hasus igitur fm Constan. fuit necessari⁹ ad aerē ꝑpate attrahendū ad cerebꝝ p sua emūctoria expurgādū. ad calorē innatū in vētricul' cerebri temperādū necnō ad discernendū fumū a q̄cū/q̄ suba resolutū redolentē suauit' ac fetentē Et iō fm Arist. li. ij. sēsus olfact⁹ ē diuisus sic̄ sēsus audit⁹. ꝛ si ita nō eēt nō faceret op⁹ ꝓportionatū. ꝛ sensus olfact⁹ nō eēt nisi ꝓpter attractōez aeris in aiali būte nasū. Et ꝑ mē ꝺrū. s. nasus in medio ē. s. anteriori ꝑte capitis. Et ꝓpt̄ ꝑ posuit nasa nasū in medio triū instrōꝝ sensibiliū q̄si rutinā positā ꝓpt̄ motū anhelit⁹ alīs sensibꝫ necessariū. Recolligē igit̄ ꝺreuit̄ ex ꝓdictis q̄ nasus ē mēbꝝ siue organū officiale aeris attractiuū ꝛ emissiuū int̄ odores discretiuū. grossaꝝ superfluitatuz cerebri purgatiuū spūi aiali mīstratiuū per attractōez aeris pulmonis dilatatiuū ꝛ cōstrictiuū. Et iō fm Cōstan. nares posite sūt ex trāsuerso ꝛ non ex opposito pulmoni. vt si frigid⁹ aer q̄cūq; subeat pulmonē subito non ledat si q̄d cū aere sic̄ pulueris vel q̄dcūq; aliō ītrauerit pulmoni obesse nō possit. Est etiā nasus vt dī. Bre. sup cantica. faciei maximū ornamentū ita q̄ ex⁹ carētia tota facies resīdua dehonestat. Dr āt dispositio nasi eē mediocris. ita q̄ i longitudie. latitudie. altitudine modū debituz nō excedat. Hā si nares fuerīt nimis tenues vl' late m'ri aeris attractōe ferocitatē aīe ꝓtendūt ꝛ mētē īdignātē. Et dispositōibꝫ em̄ mēbroꝝ corpis sumunt̄ ꝓnostica iudicia de affectōibꝫ mēt⁹. sic ꝺr in ꝓncipio phisonomie. Hā accidētia mēt⁹ sequi mutant fm accidētia corpis sic vinū albū extra vitro rubeo q̄ infundit̄. colorē ꝺbit et ruborē. Et iō mediocritas dispositiōis mediocritatē designat bonitat⁹ sic dicit phs in libro suo in ꝓncipio. Impedit aūt nasus in suo effectu sic dī. Bal'. sup. ꝓnostica ibi. Hares acuti oculi ꝯcauitē ꝓpt̄ vehemētiā caloris būiditatē ꝯsumēt⁹ vñ ꝛ acuunt̄ nares et ꝓfundāt̄ oculi in acutis ꝛ est signū mort⁹ et accidit idē naribꝫ sic̄ dī. Bal'. q̄ calor nat'al est debil' q̄ nō ꝑt se extēdere ad extrema. ꝛ iō ꝯsequit̄ q̄ spūs ꝛ sanguis nō ꝯcurrūt ad extrema. Et iō ꝓpt̄ frigiditatē mortificantē ꝯstringunt̄ mēbra ꝛ cor alterat̄. ꝛ accidit acumen nariū qō est signū pessimū ꝛ mortifer̄ in patiētibꝫ acutā. Itē impedit nasus. vt dī. Cōstan. li. iꝯ. c. xv. aliq̄n ex mala cerebri dispositione. aliq̄n ex nerui odorabil' opilatiōe. aliq̄n ex būoꝝ fetidoꝝ ꝛ corruptoꝝ i carūculis nariū repletōne. q̄q; ex carnis superflue corrupte in foraminibꝫ nasi generatōe vt ꝑz in poliposis ꝛ leprosis. et ꝑ lesio non solū ledit olfactū. vexatiā facit mioratōez voc⁹. Aliq̄n patit̄ ex nimio fluxu būoris i vētricul' cerebri defluēt⁹. ꝛ ꝑ vel ex caloris dissolutōe. vel ex frigiditat⁹ nimia ꝯstrictōne. sic ꝑz sepi⁹ in catarro. Aliq̄n ex nimia repletōe ꝛ acumie sanguis ozat venaꝝ nasi apient⁹. vñ ꝺ naribꝫ fluit sanguis tm̄ fluxꝰ matie p nares in m'ris egritudinibꝫ cā est dissolutōis morbi certū indiciū ꝓualescētie ꝛ salut⁹. vtz i acut⁹ febri/b⁹ q̄ p fluxū sāguis nariū sept⁹ terminant̄ Et i amphoꝝ ꝺr. Mulieri deficiētibꝫ mēstruis sanguiem ex naribꝫ fluere est bonū.

De genis Ca. XIIII

Gene sunt inferiores oculoꝝ ptes vñ barbe incboant̄. vt dī. Isi. li. ij. ca. ij.

Genos em̄ grece barba d̄r. eedē em̄ ꝑtes dicunt̄ maxille q̄ ꝑ diminutōz a mal' sūt dicte. male āt sic eminētes dicūt̄ oculi ꝑtes ad eorū ꝓtectōz supposite. vocate āt sūt male siue qꝛ in rotūditatē ꝓminēt infra oculos quam greci mala appellāt. siue qꝛ sūt sup̄ maxillas vñ ⁊ a malis diminutiue dicūt̄ maxille sic̄ a palo paxill⁹. vt di. Isi. Sūt aūt maxille siue gene ꝑm Cōstan. ex neruis ⁊ ossib⁹ interi⁹ cōposite ⁊ haꝝ ossa craneo cerebri sūt ꝯiūcta. Que iō de varijs ⁊ ml'tꝫ frustul' ꝯposita sūt. ne alia lederēt̄ si vnū aliq̄d pat'et̄. Exteri⁹ āt sūt calide ⁊ carnose vt frigiditatez ossium ⁊ cartilaginū auriū ⁊ nariū tꝑarēt vt organis sēsibilib⁹ sibi vndiq̄z adiacētib⁹ suo calore fomētū admīstrarēt. Et iō maxille ocul' supponūt̄ ad eoꝝ ꝓtectōz. In medio sēsuū sūt posite ꝓpt̄ nutrimenti admīstratōz. calide sūt et neruose ꝓpt̄ frigiditatꝫ instr̄oꝝ sēsuū mitigationē. Cādide sūt ⁊ rubicūde ꝓpt̄ ornatū faciei ⁊ vuli⁹ ꝯpositōz. Maxīa em̄ pulcritudo hoīs resultat i genis ⁊ maxill'. maxīe sicut di. Cōstan. maxille potissime hoīs ostēdūt cōplexiones. q̄ si fuerit multū rubicūde mixte cū tꝑata albedie ⁊ in suba nō nimis crasse sꝫ mediocrit̄ carnose. calidā et hūidā p̄tendūt ꝯplexionē et ip̄i⁹ tꝑamentū. Si ꝟo fuerit in colore albide sine alic⁹ rubedīs admixtōe et in suba pingues molles ⁊ fluide frigiditatis et hūiditatis oñdūt excessū. si ꝟo fusce i colore aut citrine. i suba āt tenues ⁊ macilēte dominiū designāt siccitatꝫ nimie ⁊ caloꝝ vt pꝫ in colericꝫ. Si ꝟo fuerit q̄i liuide i colore et in suba a carnib⁹ depaupate excessū signant frigiditatꝫ ⁊ siccitatꝫ sicut i melācolicꝫ videri p̄t. nec solū declarāt ꝯplexionū diuersitatez veꝝetiā animi et affectionū notificāt q̄litatē. Nam ꝑm animi affectōes. ex subito timore vel gaudio pallescūt vel rubescūt subito. vt dicit Constan.

De barba Capitulum. XV

Barba vt dicit Cōstan. faciei viri ē ornamentū. vñ apparēs ⁊ cooꝑiēs maxillas i vna ꝑte est ad ornamtū i alia ad maxillaꝝ adiutoriū siue famulatū. Nam ē sua villositate neruos maxillares tuet̄ a nimia aeris frigiditate. ⁊ iō maxillaꝝ ē necessariū tegimētū. Barba vigoris ⁊ caloris nat̄alis est indiciū. Et h̄ est cā q̄re vir ⁊ ñ mulier barbescit. qꝛ masculi feminis nat̄al'r sūt calidiores. ⁊ iō in marib⁹ fum⁹ q̄ piloꝝ ē materia magꝫ augmētat̄. quē qꝛ nat̄a non sufficiebat ꝯsumere expulit ꝑ duo loca. s. ꝑ caput ⁊ ꝑ barbā vñ accidit aliq̄n in mulierib⁹ calide et humide ꝯplexiōis q̄ vidēt̄ barbescere. Et ecōtrario fit in masculis frigidis ⁊ siccis q̄ barbescūt paꝝ. vñ et in eunuchis nō crescit barba. qꝛ ꝑdiderunt illa mēbra calidiora. q̄ calidi hūoris et fumi q̄ piloꝝ ē materia sunt generatiua Ex q̄ pꝫ q̄ barbe spissitudo caloris ⁊ hūoꝝ subal' ac vigoꝝ ē indiciū et differētie sexuū certū exꝑimētū. Itē i pueris nō crescit barba q̄uis ꝑuuli calidi sint ⁊ hūidi qꝛ fumosa suꝑfluitas q̄ piloꝝ ⁊ capilloꝝ est materia. trāsit i augmētū ⁊ nutrim̄tū puerorū. Hucusq̄z Cōstan. ꝑm ꝟo Arist. li. xix. pili barbe sic̄ et capilli i sua dispositōe repñtant q̄litates vaporꝫ ex q̄ generāt̄. qm̄ si fuerit humor calid⁹ fumosus ⁊ sicc⁹: erūt pili barbe sicut capilli crispi reflexi ⁊ inuoluti. Et h̄ accidit qꝛ ꝑ duas vias vadūt ꝯ̄rias. qꝛ ꝑs t̄restrꝫ mouet̄ ad ꝑtes inferiores ⁊ calor mouet̄ ad ꝑtes suꝑiores. ⁊ sic inuoluunt̄ pili ⁊ erūt pili crispi ꝓpt̄ debilitatē suā. Et h̄ accidit ꝓpter paucitatē hūiditatꝫ ⁊ ml'titudinē ꝑtꝫ t̄restrꝫ vñ ex intēso calore corrugāt̄ ⁊ iuoluūt̄. Si ꝟo fuerit vapor ml'tū hūid⁹. erūt pili lenes ⁊ lōgi. Nā humor d̄currit lubrificādo donec ꝑueniat ad pilos. ⁊ ꝓpt̄ h̄ pili et barbe eoꝝ qui morant̄ in tracia sūt lenes. Nā eoꝝ cōplexio est hūida ⁊ aer ꝯtinēs eos est hūid⁹. E contrario accidit hoīb⁹ cerebꝝ siccū hñtib⁹ ⁊ habitātib⁹ i regiōib⁹ calidis ꝓpt̄ siccitatē aerꝫ cōtinētꝫ. Itē alterat̄ color piloꝝ barbe ꝑm etatis varietatē. et iō canescit barba i senectute ꝓpt̄ debilitatē caloris ⁊ abūdātiā frigiditatꝫ defluūt āt q̄nq̄z pili barbe ꝓpt̄ caloris ⁊ hūoris interceptōz vt in castratꝫ. q̄nq̄z ex corruptione hūoris vtꝫ in leprosis. Nā sic̄ idē dicit Arist. Casus piloꝝ sil'is est fluxui folioꝝ arboꝝ. ⁊ cā isti⁹ est diminutio hūoris calidi et pinguis. Et id̄o nō fluūt folia arboꝝ in q̄b⁹ est hūor pīguis. Hucusq̄z Arist. li. xix.

De mandibulis Ca. XVI

Mandibule a māducādo sūt dicte. vt dic̄ Isi. li. xj. Mādibulaꝝ āt q̄dā est suꝑior in q̄ dētes suꝑiores infigunt̄ quedā inferior in q̄ dētes inferiores radicāt̄ Et est ꝓpriū mādibule suꝑioris q̄ in oī aīali fixa est ⁊ imobil' excepto centeaculo. i. cocodrillo q̄ mouet mādibulā suꝑiorē ꝯ̄ naturā oīm aīaliū ⁊ fixā ⁊ imobilē tenet inferiorē vt di. Arist. li. iij. Sūt āt mādibule ex diuersꝫ duris ossib⁹ ꝯposite. neruis et lacertꝫ varijs

onere. Et ꝟ fuit neceſſariū ꝓpt mot⁹ ꝯtinui/
tatē ⁊ aptōis clauſure neceſſitatē. vt di. Cō/
ſtan. Sūt em̄ q̄i due mole ꝯtinue ad ꝺterē/
dū ⁊ molendū cibū ſe mouētes. vñ toti cor/
pori nutrimētū mādibule ſubmīſtrāt. Mā
dibule āt q̄buſdā ptic̄l' carnoſis et neruoſ
q̄ gingiue dicunt circūdant vndiq; et velāt
⁊ ꝟ ꝓpt fortiorē dentiū i maxillaꝝ fūdamētis
radicatōez. ⁊ ꝓpt nutrimēti neruis dentium
admīſtratōem ⁊ frigiditatis dentiū modera
tionē. Et dicunt gingiue. vt di. Iſi. a dētib⁹
gignēdis. q⁹ i eis dentes gignunt ⁊ nutriūt
Facte em̄ ſūt ad decorē dentiū pariter ⁊ ne
ceſſitatē ne nudi horrori pot⁹ exiſterēt q̄ de
cori pelliculis labioꝝ circūdant. q̄ fec̄ na/
tura vt tam dētes q̄ maxillas nō ſolū intrin
ſec⁹ iuuaret. vez a leſione extrinſeca defēſa/
ret. ꝯtigit gingiuas corrūpi in aīalib⁹ aliq̄n
et negligentia et q̄nq; ex putridis hūoribus
infici et corrūpi. et tūc diuerſas inferr mole
ſtias et paſſiones. vt fetorem dentiū caſum
vel relaxationem.

De labijs Ca. XVII.

LAbia ſm Iſi. a labēdo ſūt dicta. q̄
ā ſupⁱ⁹ eſt labiū ōr q̄ ꝙ inferⁱ⁹ eſt
labrum nūcupat. Sūt aūt labia ne/
ceſſaria ſm Conſtan. q⁹ dentes muniūt atq;
tegūt. Sūt etiā neruoſa ⁊ ex diuerſ⁹ lacertis
ꝯpoſita. vt ſic ad ſenſū ⁊ motū eēnt abiliora
Hā ad vocis formatōz neceſſario ſe apiunt
vl' claudūt. q⁹ ill' abſciſis vel p aliquā opila
tionē vel ɔctōem aliā impeditis. ꝟba pfecte
nō pūt formari. Itē labia mollia ſunt ⁊ car
noſa. et ꝟ ꝓpt duriciei dentiū tpamentū fuit
neceſſariū. Dētes igit̄ et eoꝝ nerui cū ex na/
tura ſint frigidi nimis lederent aeri frigido
expoſiti ſi nō labioꝝ tegmine tuerent. Item
labioꝝ extrema ſūt rubicūda. q⁹ accidit ſm
Oſtan. ꝓpt cutis labioꝝ ſubtilitatē q̄ ō facili a
coloze ſāgineo rcipit q̄dāmō roſeā q̄litatē
vñ rubedo labioꝝ ſignū ē puritatis ꝯplexio/
nalis et impmittōis turbati ſāguis ⁊ iterio/
ris ꝟtutis ſic ecōuerſo labioꝝ liuiditas ſignū
eſt defectōis ꝟtutis ⁊ calor⁹ naꝯal'. Iteꝝ labia
tenuia ſūt in ſuba et ſubtilia vt ſint flexibilio
ra ad motū ⁊ abiliora ad aerē ímitēdū ⁊ in/
tercidēdū ne ſubito attract⁹ interioꝝ ſua
frigiditate inferat leſionē. ⁊ iō labia aeri fri/
gido ſe opponūt ⁊ ip̄m recipiēdo depuratuꝝ
reddūt vt ſuauⁱ⁹ ⁊ vtiliⁱ⁹ ad interiora attraha
tur. ꝟ oīa ſm Oſtan. Conſiderēs ꝑperates nar
rat Ariſ. li. ꝯ. circa fiñ ꝟbi dic̄. Labia bois
mollia ſūt ⁊ carnoſa ⁊ ſepari pñt ꝓpt ſalutez
et cuſtodiā dentiū ⁊ vt ꝺueniāt ad exitū ſer/
mōis. vñ et labia duplicē bñt vſū. ſic ⁊ lingua
cui⁹ creatio eſt ad guſtandū būidū et ad ſer
monē. pferēdū ſic idē exiſtit dic̄ Ariſ. et ideo
oportet q⁹ labia ſint būida. q⁹ ſi creatio lin/
gue nō eēt tal' diſpoſitōis ad labia nō poſſet
lingua ptīgere ad dicēdos mⁱtos modos lfa
rū q̄m q̄dā ex eis dicunt p ꝑcuſſionē lingue
et etiā q̄dā p ꝓiūctōz labioꝝ. et iō neccaria fu
it labioꝝ creatio vt optīa eēt nake opatio. et
ꝓpt ꝟ fuit caro bois valde mollⁱ q̄m hō ē bo/
ni ſēſus tactⁱ⁹. ſ. et guſtⁱ⁹ magⁱ q̄ alia aīalia. ꝟ
oīa Ariſ. li. ꝯ. Recollige igit̄ q⁹ labia ſūt teg
mina dētiū cuſtoditiua. mollicie ſua durici
ei dētiū ꝯpatiua. vocis articulate et lfalis for
matiua. aeris frigidi l' calidi ſuſceptiua. ſua
rubicūditate vl' vl' liuiditate defectⁱ⁹ vl' vigo
ris deſignatiua. ꝟtutis iterꝑtatiue. ꝑpa orga/
na paſſionū aīe. ſ. odij et amicicie doloris vl'
triſticie exꝑſſiua. vñ ōr q̄tremoꝝ labioꝝ ī fre
neſi et acutis morbis mortez ꝓtēdit. vt ōr in
ꝓnoſti. Et hec de labijs ſufficiāt.

De mento Ca. XVIII.

DEntū eſt dictū q̄i mādibulaꝝ fūda/
mētū eo q⁹ inde oriāt. vt di. Iſi. mēti
ā vt di. Oſtan. duo ſūt oſſa et ipa iun
cta ſūt ī medio vbi dētes ſubtiliores firmāt
q̄drupli atq; pares. Horr oſſiū extremitas
duas hz furculas. vna eſt acuta. cui⁹ acumē
q̄dā ligamē inſerit. q⁹ ligamē a latere tipo
rum ꝓtendit. ꝑ q⁹ etiā et bucca clauditur ⁊
aprit. Altera ꝓ furcula groſſa ē et rotunda
cui⁹ rotūditate mētum fit mobile. vt di. Cō
ſtan. q⁹ ꝟ mēbr⁹ fuit neceſſariū ꝓpt originem
mādibulaꝝ et dētium inferioꝝ radicatōem
et ꝓpt voluntariā aeris clauſurā et aptōem.
fuit etiā ꝺueniēs ꝓpt faciei ꝯplexionē et pfe/
ctam ipſi⁹ vult⁹ ɔſummatōem. q⁹ ſi fuerit ꝓ
portionatum fronti totā honeſtat faciem et
decorat. hec oīa di. Conſtan. In mento āt
aīalis maxia eſt fortitudo. ꝓpt oſſis duriciez
et neruoꝝ ꝯpaginationē et ꝓpt fortē dētium
radicationem. et iō ꝺo bruta aīalia ſe tangi p
mentum de facili non ꝑmittunt. nam mēto
ꝯfracto tota coꝝ ferocitas q̄ſi armis ꝑditis
eneruat. vt ꝑz. j. Reg. xvij. vbi ōr. Confregit
Dauid mentum vrſi et eruit ouem de ore ei⁹
⁊c. Hoīs ꝙ mentum ꝑtractari amoris et fi
dei indiciuꝝ eſt. ꝯ. Reg. xvj. Tenuit ioab mē
tum amaſe q̄ſi deoſculans cum ⁊c.

De ore Capitulum. XIX

Os est dictū ex eo q̄ p ipm q̄ postiū cibos imittim⁹ z sputū foris ejcim⁹ vel eo q̄ p q̄si de ostio ꝓmões egredit̄ vt dī. Jsi. os etiā vt dic̄ idē aīe nūci⁹ē. q̄ illō ore exꝓmim⁹ q̄ō ꝓnus in mente ꝓcepim⁹ Est āt os vt dī. Bre. multī circūseptū custodijs scz dētib⁹ z labijs vt tot itermedijs mēs ꝓnus discernat q̄ ꝓferat siue dicat vt prius ꝓbum trāseat p limā q̄ p linguā. Fuit āt oris ist̄rumentū necessariū ꝓm ꝓstan. ꝓpt nutrimenti susceptōz nullū em̄ mēbz in aīali nutrit̄ nisi ꝓnus nutrimētū i ore recipiat. os em̄ ꝓmo cibū recipit z masticādo z imutādo aptū digestioni stomacho trāsmittit. z ꝓpt ꝫ naīa fecit os būidū intrinsec⁹ vt cibi siccitas ei⁹ humiditate facili⁹ imutet. Fecit etiā os neruosum z mediocrit duz z ꝓcauū. Neruosuz vt saporositas cibi facili⁹ sentiret. durū ne cibi aspritate ledret. nec nimis factū duz ē sz mediocrit ne nimia duricia sēsualitas gust⁹ impediret. Cōcauū āt et rotūdū fuit ut trinsec⁹ vt cibi assūpt⁹ hīc inde facili⁹ moueret z per dētes sine ipedimēto spūs trāsduceret. Jtē necessariū ē os ꝓpt acriz spūs attractōem. aer ei attract⁹ p os i ip⁹ ꝓcanitate imutat̄ depurat̄ z subtiliat̄. z sic ad cordis refrigeratōnē p cānale pulmonis trāsmittit̄. sine cui⁹ refrigerio cor p nimiū calorz incēdio vreret et destrueret. Jtē necessariū est ꝓpt vocz informatōz. ad ꝫ ei est palatū oris ꝓcauū vt plectrū ligue mouerēt facili⁹ z ad vocē formādā expedite cleuaret z depmeret. Jtē vtile ē ad grossaz superfluitatū a cerebro z pulmone ve/nientiū crebrā eiectōz q̄b p ostiū oris eiectz vitaī spūs i corde z aīaī in cerebro suas cōplēt actōes expedit⁹ Jtē vtile est ꝓpt mēbrorū nutribiliū a superfluis exoneratōz. q̄n g̃ stomach⁹ crudis būoribus onerat naīa p vim expulsiuā opante p oris orificiū expurgat̄. sic dī. ꝓstan. z Baī. sup illō ampho. in vomitib⁹ z purgatōib⁹ q̄ spōte fiūt si q̄lia oporuit fiāt ꝓfert et bñ ferūt. si ꝫo nō ꝫ̄riū. patit̄ āt os vt dī. Constan. in viatico. q̄n q̄ ex alijs mēbris sibi vicinis infirmātib⁹. Patit̄ āt pustulas vlcera. z hmōi ex corrupt⁹ būoribus aliunde ad buccā defluētib⁹. si rubeat ita q̄ nigredini attineat z caleat doleat aut ardeat materia sāguinea est z colerica. si ꝫo mix̄tū nigrescat tāto molest⁹ est z timidi⁹ ne forsan ad cancruz deueniat̄. Accidūt āt vlcera i ore lactentiuz quuloz q̄ueniētia ex acumie lact̄ z ei⁹ corruptione. Bucusq̄ Constan. in viatico particula secunda.

De dentibus. Capl'm. XX

Dentes ꝓm grecos dicunt̄ oduntes q̄ oīa apposita diuidētes et icidētes vt dī. Jsi. Et sūt dētes ꝓm ꝓstan. q̄/dā plātaria i ossib⁹ maxillaz z mēti q̄busdaz radicib⁹ inserti. z sūt i marib⁹ ꝓm ꝓstan. xxtū Sedecim em̄ i maxillaribus sūt positi. quoz q̄ttuor i anteriori pte pares vocant̄ z q̄dru/pli. et bi lati sūt et acuti incisores l' pcisores a medicis nūcupant̄. ad incisiones cuiuslibz cibi sūt apti. z q̄cq̄d in eis accipit̄ in ore pterit̄ z mordet̄. Sūt itez duo q̄ canini sūt dicti collaterales q̄druplis z i sūmitate acuti duris cibis tñ molēdis apti. Et dicunt̄ ꝓm Jsi. canini. q̄ ad sit̄itudinē caniuz ꝓsistūt. z canes p ipos ossa rodūt. pcisoribus ei dentibus sūt fortiores acutiores z rotūdiores. et iō a q̄busdā collūnellevocāt̄ z q̄ō ꝓnes pcidere nō pñt̄ ist̄i tāq̄ fortioribus ad ꝓfringēdū tradūt. Sūt z decē alij extra q̄ pte superiozis mādibule q̄ collaterales q̄druplis bi sūt latiatq̄ grossi. bi molares sūt vocati et ad molēdū bñ sūt apti. nā q̄ ꝓcisa z ꝓfracta sunt a ꝓxib⁹ more mole subigūt. vt dī. Jsi. Sunt q̄dē in superiori mādibula. xvj. dētes. s. q̄ttuor q̄drupli atq̄ pares. z duo canini. et nouē molares. et totidē etiā dētes numero collocant̄ in inferiori mādibula sen in mento. dentes igit̄ q̄tū ad suū nūez z etiā ad officiū q̄dripharie diuidūt. q̄dā em̄ sūt incisiui z bi sunt q̄ttuor. duo superiores et duo inferiores q̄ ꝓmo aspectui se offerūt. q̄dā ꝫo sūt pares z bi sunt q̄ttuor. duo superiores z duo inferiores q̄ alterutrq̄ iuxta icisiuos positi mutuo se cōtingūt. Quidā ꝫo dicūt̄ collaterales seu canini et bi q̄ttuor. s. duo superiores z duo inferiores se mutuo collidēt̄. s. q̄dā ꝫo sūt molares et bi. xx. scz. x. superi⁹ z totidē inferi⁹ mutuo se tangētes. z q̄ ab alijs inchoata sunt quasi mole ꝓtinue ꝓcidentes. Bi oēs sūt mādibulis radicati z q̄dāmodo furcati sz diuersimode quia anteriores. s. q̄drupli et pares vnā būt furculam seu radicē. canini ꝫo molares tres vel q̄ttuor bīe dicunt̄. vt dī. Constanti. Dentium q̄z numez discernit q̄litas sexuū. nam in viris pl'es. in feminis pauciores inueniūt̄. vt dī. Constan. et Jsi. Distinguunt̄ etiaz dentes ꝓm ꝓcessū etatis. q̄m sic dī. Arist. li. ij. q̄ dentes senū generaliter sūt nigri z nō acuti. vtz i canib⁹. q̄z etas p dētes

Dentes senū [illegible] nigri

noscit. qz dẽtes inuenũ sũt albi z acuti. senũ ꝓo ecõtrario. Incipit tr̃ Arſ. ibidem ab hac generalitate dẽtes eq̃z ꝙs dicit hẽ ꝓmiũ q̃ ꝓcedẽte etate magſ albescũt. dz etiã ibidem oportet vtiq̃ scire q̃ aialia q̃ sũt mltoz dentiũ z ꝓiũctoz sũt vite lõgioris. q̃ ꝓo paucoz sũt dẽtiũ z separatoz sũt vite breuioꝛſ. Itẽ dz ibidem oñe aial q̃drupes generãs aial sibi sile bz dẽtes. Itẽ hõ ejcit dẽtes in iuuẽtute anteriores nõ molares. z ꝑ ꝓtigit forsan ꝓpt furculaz z radicũ debilitatẽ. molares ãt nõ ejcit ꝓpt cãm ꝓriã. et est generale i alijs aiali bus q̃ nõ ejciũt aliquẽ dentẽ ꝓuſq̃ alt sibi sil'is in loco oriat ꝓmitt. Itẽ Arſ. li. tij. oñe aial carẽs dẽtib⁹ i supioꝛi mãdibula ẽ siccuz et terrestris nate. oñe aial hñs dẽtes i vtra q̃ mãdibula est pĩguedini sile. Itẽ idem li. tiij. Nata nõ facit aliq̃d nisi qõ melioꝛ z pfecti⁹ est. z iõ necesse est vt materia pt̃ terrestrſ declinet a q̃busdã aialib⁹ ad ptẽ supioꝛẽ scz in dẽtes z culmos ꝓminẽtes. et i q̃busdaz in cornua. Et ꝓpt̃ nõ ꝑt hẽ dentes in vtraq̃ mãdibula aial hñs cornua. Itẽ ibidẽ li. xvj Solũmodo inf alia ossa crescũt dentes dũ remanet aial. z ꝑ est manifestũ in dẽtib⁹ sup excrescẽtib⁹ z declinãtib⁹ a locꝰ suis ꝓtigentib⁹ se inuicẽ. Et cã incremẽti illoꝝ ẽ ꝓpt operatõem eoꝝ. Si em̃ nõ crescerẽt ꝓsumerẽt cito. z ꝓpt̃ ꝑ terunt cito dentes aialiũ come/dentiũ multũ z carẽtiũ dentib⁹ magnis Et ꝓpt̃ ꝑ ingeniata est nata et aggregauit dẽtes ad inuicẽ ꝓpt senectutẽ z finẽ. aliter sivita duraret ꝑ millenariũ sp dentes pl'es cẽt cꝫ in ꝓma creatiõe. vñ dicit idẽ li. ij. dẽtes q̃ oriũt ĩtra gingiuã nõ oriunt in viris et mulierib⁹ nisi post viginti annos. et forte in q̃busdam mulierib⁹ post. lx. et origo eoꝝ erit cũ matio doloꝛe. Itez idem li. xij. Dẽtes acuti oriunt ante latos. q̃m dẽtib⁹ acutis indiget ad abscisionẽ cibi ꝓus. q̃ ꝓus est abscidere cꝫ molere. iõ etiã citi⁹ crescũt. q̃ minoꝛes sũt. quia origo minoris rei est et caloꝛe añ originem rei maioris. Itez calor etiã lactis facit oriri dentes cito. et ꝓpt̃ ꝑ est q̃ pueri lactãtes lac calidi⁹ nascũt in eis dẽtes citi⁹. Itẽ idẽ etiã ibidẽ. Anteriores dẽtes nascunt in osse tenui et etiã debili. ꝓpt̃ ꝑ sũt velocſ casus Duc usq̃ Arist. Ad ꝑ ꝓstan. in viatico pricula. ij. Dentiũ magnũ est iuuamentũ. et cum iuuamẽto magnũ coꝛpis oꝛnamentũ ipoꝛ inq̃ nõ patientiũ. q̃m in patiẽtib⁹ actio coꝛrũpit Quoꝛ passio diuersa est. Cui⁹ diuersitatis ꝑs est visui manifesta. sic putredies. feroꝛes rupture. pfoꝛatões. motiones. casus. timositates. z similia. ꝓs ꝙ nõ apparẽs ẽ z occulta sic q̃n dentes nimiuz dolent z tñ exteri⁹ sani apparẽt. Cã aũt tal' doloꝛis sũt hũoꝛes a capite descẽdẽtes l' a stõacho mediãte fumositate ascẽdentes. vel hũoꝛes acuti i gingiuis et tũc doloꝛes nimꝰ cũ saltu z pulsu sentiũt ꝓpt malitiã hũoꝛ z acumen Si ꝓo doloꝛ est a capite grauitas sentit in capite z doloꝛ in facie ruboꝛ ex sanguie vel colera ad radices dentiũ descendente. Si ꝓo fuerit a stõacho doloꝛ sentit in stomacho z assidua eructuatio egredit et crũpit. Dentes etiã aliq̃n pforant. aliq̃n rũpunt. aliq̃n ex ꝓmiꝫ in citriuũ viridez seu nigz coloꝛẽ mutant. q̃ oĩa ex coꝛrupt̃ z pessimis hũoꝛib⁹. et malis cibis per neruos ad ligamentũ dentiũ descendentiũ accidere dinoscunt. Dentes etiã aliq̃n mouent z cã moꝛ⁹ hũoꝛis sũt in dentiũ radicib⁹ q̃ si sint acuti necesse est in dentib⁹ foramia effici ac feroꝛes et putredies generari. Q̃ si ꝙmes fuerint in cã doloꝛ maxim⁹ gignit. q̃ a neruũ sensibilẽ coꝛrodendo penetrãt. Ob/stupescũt etiã dentes et exacerbant ex hũoꝛe acido int⁹. vel extra neruos sensibiles inficiente et doꝛmitare vident ex causa nimis frigida sic et niue vel glacie neruos dentiũ cõstringente. Itẽ dentes q̃nq̃ cadũt ex nimia hũiditate ligamẽta dentiuz relaxãte q̃nq̃ ex nimia siccitate. vt ꝑ in senib⁹ q̃z dentes ꝓpt substractõz hũiditatꝭ nutribil' dilabũt. has et mltas alias dentiũ ẽitat ꝓstan. passiões. ſz ꝑ sufficiãt. Recollige igit ex ꝓdictſ q̃ dẽtes in mãdibul' tanq̃ in fũdamẽt ꝓpꝛijs radicãt ex frigiditate dñante albioꝛes ceteris ossib⁹ efficiũt ꝓpt sui duriciã de facili nõ leduntur Suba em̃ dentiũ est ex se impassibil'. cũ nõ sit sensibil'. vt di. ꝓstan. vñ dens rupt⁹ nullũ doloꝛẽ patit. Diꝫ tñ pati z dolere ꝓpt neruuz sensibilẽ q̃ i ei⁹ radicib⁹ sepe ledit z guat. Dẽtes em̃ ĩtrinsec⁹ neruis colligãt teminos carnis dentes excedũt. z tñ in carne radicãtur/nihil intra se nec in se eẽ patiunt. Clausi sũt labijs nevident. Indecens est em̃ cũ apparent nisi forsan ꝓpt risum Itẽ supioꝛes ad inferioꝛes reuertuũt et sibi inuicẽ mutuo coaptant. z si inferioꝛes aliq̃n moueant supioꝛes tñ fixi imobiles reperiunt. Ordinate ãt ad inuicem componunt. ad informatõnem articulate vocis maxime cooperant toto coꝛpoꝛi obsequunt.

Lingua a lingẽdo cibũ ẽ dicta. vl̃ q̃a p eaz articulaz soñ ꝓba ligat. sic em̃ plectz corde. sic alludit lingua dẽtibus. vt di. Jsi. Est ãt ligua instrm̃ gust⁹ z locutiõis vt di. ꝓstan. z ꝓponit de suba molli carne pozosa z spõgiosa. Est ãt neruosa. ꝑt sensũ z motũ. pozosa vt facili⁹ sapoz penetret ad neruũ faciẽtẽ gustũ ad quẽ veniũt multe vene sanguĩe plene. vñ rubicũda ẽ i colore. Hec opit pãniculꝰ q̃b spaciũ bucce z palatũ induit z vestit. a supioꝛi ꝑte pz tota. ab infertoꝛi ãt ꝑte pz vsq̃ ad ligamẽta q̃b merito ẽ onerata vñ radices lingue z sensibiles nerui q̃b recipit sensũ z motũ a spiritib⁹ fũt occulti. Jn q̃busdã ãt boĩb⁹ vt di. ꝓstan. ꝓbit lingua pl⁹q̃ opoꝛtz intantũ q̃ nec i diuersas ptes mouek vñ opoꝛtz incidi ligamẽta vt motus p totũ bucce spaciũ ãpliek Passiões em̃ m⁹te accidũt lingue vt in suba ipi⁹ vl̃ i neruis ad illã veniẽtib⁹. vñ i viatico ꝓstan. Lingua aialis pdit motũ volũtariũ. Uñ z vsũ amittit ꝑmõis cui⁹ cã est ex defectu ꝑtuz motiue ex cerebꝛo veniẽte vl̃ ex neruo opilato p quẽ ꝑt⁹ trãsit aial. Aliq̃n ex apostemate vl̃ ex pustulis i lingua accidẽtib⁹. Aliq̃n fũt ꝓpria vicia in suba ligue sic ꝓplexio mala ex q̃ ẽ sensibilis distẽperãtia ex nimio caloꝛe frigiditate vl̃ hũiditate vl̃ siccitate vl̃ apostema vl̃ tumoꝛ. z sil̃ia q̃ si lingua videak nimis tumida excessũ calozis desigt. si ꝓ alba frigiditatẽ. si molꝰ hũiditatẽ. si sicca et aspa siccitatez. et oĩa talia ligue ipediũt vsũ vel tollũt in toto vel i ꝑte. Si ãt lingua sana videak nullas babẽs maculas loq̃la tñ sit ablata. ex cerebꝛo est defect⁹ vel ex neruis sẽsibilib⁹ opilatz. aliq̃n est pditio loq̃le ex pdita mẽte vt in frenesi vel litargia. Ducusq̃ ꝓstan. i viatico. alios desigt defect⁹ ligue in pantegñ. ꝓstan. vbi di. Accidũt pustule late z extẽse i pelliculꝰ exteꝛioꝛib⁹ ligue sic accidit puerꝛ malũ ¶lac sugẽtib⁹. z fũt q̃nq̃ albi q̃nq̃ nigri coloꝛ. accidit ãt apostema lingue. eã nimis magnificãs z ab oꝛe extire faciens. z vocatur exilium ligue. Aliꝺ etiaz gen⁹ apostematꝛ ligue ẽ qꝺ rana vocak. eo q̃ sic̃ rana nascit sub lingua z aufert vsũ ligue. z ita rana muta ꝺr ab effectu. Est ãt aliud apostema ligue sanguinolẽtũ vñ tota ligua patit et loq̃la patit cũ gustu impedit. Ex viscosis em̃ hũoꝛib⁹ i ligua dominãtib⁹ sensus gust⁹ coꝛrũpit z imutak. ita vt dulcia amara z insipida iudicẽt. z ecõtra

riovt di. Bal. Jtẽ Bal. sup amphoꝛ. q̃ accidit lingue balbucies ex nimia hũiditate q̃n lacerti ligue p̃ nimia humiditate i extremis nequeũt dilatari. sic̃ est videre i ebꝛios q̃ balbuciũt q̃n in cerebꝛo hũoꝛe nimio pfũdunt Uñ dic̃ ibidẽ Bal. naꝛal̃r ãt balbutiẽtes vl̃ ꝑt nimiã cerebꝛi hũiditatẽ balbutiũt. vl̃ ꝑt ligue humectatõz. vel ꝑt vtrũq̃. Illa etiaz supflua hũiditas ẽ cã q̃re aliq̃ efficiũt ꝺrauli q̃ aliq̃s lr̃as ꝓferre ñ pñt. sc̃z r. p n. l̃ c. p t. p/ fert z ß pz i infãtib⁹ q̃ ml̃tas lr̃as coꝛrũpũt z eas ꝓferre nõ pñt. Hec oĩa di. Bal. sup illũ amphoꝛ. ipodrauli. a ꝺiarria mane capiũt. q̃ nimia hũiditas taliũ q̃ est cã ꝺraulizationis redit ad stomachũ. z intestina sepe lubrificãdo inducit ꝺiarriã vl̃ dissenteriã. i. fluxũ vẽtris. sic̃ di. Bal. Jtẽ dic̃ ꝓstan. i pantegni. q̃ in lateriꝺ ligamẽtoꝛum lingue sunt quedam vene que saliuam lingue administrant Hec ab initio lingue incipiũt. a q̃b⁹ emanat q̃dã humectatio fleumatica q̃ saliua appellatur. vñ ille vene vocank a medicis saliuales siue habitatio salinalis. Jnitiuz ãt lingue vñ exeunt bene est caro glandulosa et alba ip⁹ saliue generatiua q̃ humectat linguã et tẽperat ciboz siccitatem. z augmẽtat eoz succositatẽ vt post dicek. vñ di. Arꝺ. in. vj. q̃ oues aliq̃n hñt sꝰ ligua venas albas z ille faciũt fet⁹ albos z aliq̃ hñt nigras z ille faciũt fet⁹ nigros. alie varias z ille pcreãt fetus variosz ẽ. Recolligẽ igit̃ breuit̃ ex iã dictz q̃ lingua est suba carnosa sanguinea z pozosa. in fluentie spũs receptiua i ꝓplexione calida et hũida. in dispositõe tenuis z oblõga anteꝛioꝛi ꝑte sil̃is gladio i cono. in colore rubicũda. in loco ꝓcauo z hũido sita ad motũ facilima. vocuz informatiua. sapoꝛ discretiua. p emissionẽ saliue oꝛis hũectatiua. ꝓceptionũ aie interꝑtatiua. dentib⁹ et labijs q̃ muro duplici circũsepta. Jn diuersis aialib⁹ q̃ ad figurã varia. Hã i q̃busdã breuis ẽ z grossa. in q̃busdã ꝓ eõuerso. Quiꝺ hñt liguã grossiozẽ hñt vocẽ guiozẽ. z eõuerso. Quedã. etiã aialia hñt liguas medicinales z salutiferas. z ß vel ex nake bonitate. vel ex occulta aliq̃ ꝓpetate vt ligua canis. vt di. Lassioꝛ⁹. Quedã ãt liguas hñt mozti feras ꝑter maliciã et furiositatẽ hũoꝛis in eis dñantis sic̃ lingua serpẽtz. draconis. z rabidi canis. cui⁹ mozsus est sume venenosus cui⁹ lingua apparet sp extra os z distillat venenũ z ificit aquã in aquã cadit. de q̃ q̃ biberit efficit ra-

biosus. vt dic̃ Auicen. z Constan. i tractatu de venenosis aialibꝫ z venenis. Un̄ etiã serpẽtũ ligue fm Arꝛ. nigre sũt siue liuide siue subrufe z maculose. acute z i motu velocissime. Et ꝑ hoc dicit ꝙ hũoꝛ furiosũ z veneno/sum. q̃ tã velociter linguã agitat vt vna nũero bifurcari videat. ligua tñ aspidis q̃uis i coꝛpoꝛe viuẽtꝭ serpẽtꝭ plẽa sit veneno mortifero separata tñ a coꝛpoꝛe z desiccata venenũ pdit. et venenũ si pñs fuerit pdit vñ in pñtia veneni sudoꝛe ꝓpꝛie ꝓsueuit. vñ talis ligua velut vtil et pficua reputat inter thesauros regios ꝑcio sa. q̃uis ꝑus fuerit venenosa ꝛc̃.

De saliue ꝓpꝛietatibꝫ Capitulũ. XXII

Saliua ẽ hũoꝛ fleumatic⁹ ex nat̃alibꝫ venis ligue generat⁹. vt di. ꝓstã. Est ãt saliua nat̃alis hũida i coloꝛe alba. et ꝛtinuitate mod⁹ liquet ex ꝓpꝛietatibꝫ spumosa i sapoꝛe insipida. qꝛ potẽtialit̃ est oim sapoꝛũ i se receptiua. Si ei esset alic⁹ saporis determinati nõ eẽt alteri⁹ susceptiua. Est etiã fm eũdẽ ꝓstan. saliua int̃ gustũ z eꝰ obiectũ media. nihil ei sensu gust⁹ ꝑcipit̃ nisi cui⁹ sapoꝛ mediãte saliua gust⁹ oꝛgano ꝑnat̃. Un̄ etiã ipa fm q̃litatẽ saporꝭ rei gustate imutat̃. Fuit ãt necẽaria saliua vt di. ꝓstã. ad humectatiões oꝛis. vt saliue bñficio irrigaret̃. Itẽ ꝓpt̃ digestiões ꝓparatiões. Lib⁹ ei sicc⁹ i oꝛe assũpt⁹ nõ vtilit̃ stõacho mitt̃et. nisi saliua media ꝓus hũectaret̃. qꝛ siue saliue administꝛes sicca nõ ꝺ facili trãsglutiret̃. Itẽ vtil̃ est ad faciliꝰ supfluitatũ cerebꝛi z pulmonis euacuatiões. qꝛ tales emũctiões calꝛe vl̃ frigoꝛe indurãt̃ aut inuiscant̃ nõ ita de facili p ostiũ oꝛis extraheret̃. nisi ꝓmo cũ humoꝛis salualis adiutoꝛio lubꝛicãdo ad exitũ pararent̃. Itẽ saliua bois iciuni hz q̃ndaz vim latẽtꝭ infectiõis vñ et sanguinẽ aial̃ ledit si in aliq̃ vulnere aliq̃d sãguini admisceret̃. vt di cũt ꝓdicti autoꝛes i tractatu ꝺ venenis. et ꝺ forsan ẽ vt dic̃ Auicen rõne cruditatꝭ. Humoꝛ em̃ crud⁹ sanguini ꝑfecte digesto i suis q̃litatibꝫ repugt̃ z suũ vt dicũt autoꝛes ꝑturbat tpamentũ. Hinc est etiã vt dicũt sancti. et habet̃ a plinio q̃ saliua siue sputũ bois ieiuni iterimit serpẽtes z venenoꝰ aialibꝫ ẽ venenũ. sic dic̃ Basil⁹ sup illo ꝙ bũ i eramerõ. Ipa ꝓteret caput tuũ z tu isi. calcabis eꝰ Genẽ. iij. Itẽ sic̃ di. Bal̃. sup amphoꝛ. ibi. in sanie sputo fit phtisis z fluꝛ. z vbi saliua tenet̃ moriunt̃ ꝛc̃. Phtisici ꝑ vlcus pulmonis semp tussiũt. et a supfluitate sanie vlteꝛi⁹ spuendo se exonerãt. put ꝑdict̃. Sz tñ moꝛs imminet q̃n nõ spuũt. qꝛ retẽta eis saliua cũ sanie vie spũs iteri⁹ claudũt̃. z sic phtisici suffocati moriũt̃. Itẽ sic̃ di. Bal̃. in li. crysis. Int̃ sputũ z saliuã est differẽtia. Nã saliua est supfluitas naturalis nutrimẽti pectoꝛꝭ z generat̃ digesta. Sputũ ꝙ ꝺ est illud q̃ ꝺ ad pectꝰ aduenit fm diuersitatẽ cursus nat̃alꝭ z cursus ꝓter naturã. nec est sp digestũ. Et iõ sputũ in acutis febꝛibꝫ z apostematibꝫ si leuit̃ fiat cũ signis digestiõis et sine tussi laboꝛiosa. fortitudinem signat ꝛtutis z defectũ moꝛbi. sic ꝺ ꝛ pnostic̃. et econuerso. Et fm Bal̃. et alios commẽtatoꝛes ibidem. In saliua siue in sputo ꝓsideꝛãt tria generalia. Coloꝛ. s. odoꝛ et sapoꝛ. Quia si sputũ fuerit in coloꝛe liuidũ coꝛdis et spiritualiũ sigt̃ lesionẽ. Si ꝙ sanguineũ cũ sanie admixta pulmonis designat alteratiõz. Si etiã fuerit in odoꝛe fetidũ interiozem signat coꝛruptionez. Itẽ si in sapoꝛe fuerit amarũ aut acidũ hũoꝛis coꝛrupti in stõacho z pulmone seu in suba lingue sigt̃ ꝺnatiõez. Item in sputis abundare signuz est fleumatice cõplectionis. vñ z in senib⁹ solẽt sputa abundare grossa et viscosa fm intensionẽ frigiditatꝭ et resolutiõz vel dissolutiõez humiditatꝭ substantial̃. ꝛc̃.

De voce Ca. XXIII

Ox est aerꝭ tenuissim⁹ ictus. plectro lingue format⁹ vt di. Isi. z Pristia⁹. Oꝛgana aũt vocis siue instꝛa multa sunt. vt di. Cõstan. s. pulmo. arterie. guttur. vuula. os. dẽtes. labia atq̃ lingua. Sine ei istoꝛ instrumẽtoꝛ vox nõ format̃. Et hoꝛ q̃dã sunt vocis receptiua sic̃ pulmo cũ suis receptaculis et canalibꝫ. Quedã ꝙ sũt vocꝭ oꝛdinatiua sic̃ vuula q̃ fm ꝓstan. pulcrã reddit z fortẽ q̃n ad alia se hz ꝓportionabilit̃. Aerem em̃ introeuntez tpat. et ne nimis impetuose exeat cohibet et refrenat. A receptiõe etiam pulueris guttura et arterias ꝓhibet et ꝓseruat. Quedã em̃ sunt vocis emissiua. vt canales pulmonis et arterie q̃ sunt q̃dam fistule q̃ si fuerint lenes munde et tpate dulcem ac tpatam et eq̃lẽ reddũt vocẽ. Si ꝙ aspe fuerint et pl⁹ debito fuerit late et stricte aut distoꝛte nimis gutt̃ vel ecile dissonã aut ineq̃lẽ emittũt vocẽ. Ad formatiõem igit̃ vocis aer in folliculo pulmonis recipit̃ et p oꝛdinatũ arteria z motũ p os emittit̃. Un̄ ex velociꝰ aeris cõmotiõe et oꝛganoꝛ vocis extẽsiõe sonꝰ reddit̃ q̃ in oꝛe aial̃ plat⁹ et plectro ligue foꝛ

matus vox a sapiētib⁹ dr. Ducusq; p̄stan. in pantegñ. vñ Arſ. li. iiij. Pulmo est p̄mū voc̄ receptaculū. Et iō oīe aīal carēs pulmōe: caret et voce ac loq̄la. Loq̄ cīm est distingue re vocē. Uñ oīe aīal nō bñs linguā absolu tam nō hz vocē. vt dicit idem. Apes l' muſce carēt voce. faciūt tñ crepitū in volādo exten dendo z ꝯhendo alas p aerez cadentē inter corp⁹ z alas. et sic faciūt locuſte Et bub⁹ pba tio est q̄ nūq; faciūt ſonū in ſedendo. ſz tan/ tūmodo in volādo. rana ār hz vocē p̄r̄iam z anteri⁹ linguę ſue applicat ori ſuo et qđ̄ ex lin gua p̄pinquat canne pulmonis absolutuz ē et p̄t̄ ꝫ hz vocē p̄r̄iam. et est coax nec facit ꝫ niſi in aqua tm̄. et p̄pe maſcul⁹ tēpe coit⁹ qñ clamat femina p vocē cognitā. Rana vo mł/ tiplicat vocē qñ ponit mandibulā inferiorē in aquā et extendit ſupiorē. et p extenſionez duaz mandibulaz vociferant. et p̄t̄ nimiū conatū extenſionis lucent eaz oculi sic can/ dele. cantant et vociferant pl⁹ de nocte q̄ de die. qz tūc est ſepi⁹ coitus earūdem rē. Item ibidem. aues parui corpis pl⁹ vociferant et garriūt q̄ magni z maxime tpe coit⁹. qm̄ vo ciferatio auiū est maxie in illo tpe. Item idem Gall⁹ vociferat post bellū z victoriā. Itez in auib⁹ est q̄ maſcul⁹ dat vocez et nō fēa. ſicut gall⁹ et mas coturnicū. loq̄ autē appropriat homini. q̄ aūt nata l' r sunt muti sunt ſurdi z bñt vocem ſz oīno indiffinitam. vt dic̄ idem Item idem in eodem libro. omnes femine ſunt ſubtilioris vocis z acutioꝛ q̄ maſculi p̄ter vaccam. qz vox femine est groſſior. Item ibidem. exit⁹ ſpermat⁹ est in maribus apud al teratōem vocis. et ꝫ est in termino duorum ſeptennīū. aliq̄n mutat tñ vox citi⁹ i q̄busdā. et est ſignificatio mot⁹ ad luxuriā. Item ibidē q̄n equi incipiūt coire erit eoꝛ vox maior ſi/ militer femine. vox tñ femie clarior est. Itez ibidem. voces maſculoꝛ mutant q̄n muti/ lant. Item dr li. viij. voces oīm q̄drupeduz mutant et efficiunt ſicut voces feaz q̄n ca/ ſtrant. Et li. xx. dr. cauſa acuminis z altera tionis vocis est p̄m alteratiōz etatū. qm̄ vox iuuenū aīaliū est acutior voce ſenum. et mu lieꝛ q̄ viroꝛ. et voces oīm aīaliū ſūt acutio/ res in iuuentute. Item idem. multe femine et multi iuuenes vociferant voce acuta. qm̄ p̄t̄ debilitatē mouent paucū aerez. et q̄d est paucū mouet veloc⁹. et vox velox ē z acuta. grauitas aūt vocis ſequit tarditatem. et aer multus mouet tarde. marces autem z ſenes mouent multū aerem. et ideo ſunt grauioꝛ vocis. neruos enī et arterias bñt fortiores maſculi q̄ femine. et ſenes q̄ paruuli. z non caſtrati q̄ caſtrati. p̄t̄ debilitatē ḡ neruoꝛ erūt voces caſtratoꝛ ſi/ les vocib⁹ feminarū. Ducusq; Ariſt. Uox equal' clara. flexibilis int' acutuz et gue mediocris est laudabil'. sic̄ econuerſo vox tremula rauca z aſpera debi lis et diſſona nimis gue vł' acuta est vitupe rabilis. nam vox vnica diſſona et inordina/ bilis multaz ꝫfundit vocū armoniā. Uox itaq; conſona dulcis et ordinata est letifica. amoris excitatiua. paſſionū aīe exp̄ſſiua. vi/ goris z ſtruc⁹ organoꝛ ſpūaliuz p̄teſtatiua. puritatis et bone diſpoſitōis earundē oſten ſiua. laboꝛ ſublenatiua. tedij ſeu faſtidij ab latiua. etatis et ſex⁹ diſcretiua. p̄conij et lau/ dis acq̄ſitiua. affectōis audientiū mutatiua sic̄ de orpheo dr in fabulis q̄ vocis ſue mo/ dulatione arbores et nemora mōtes et ſaxa demulcebat. ita est etiā vox ꝫpoſita nate cō/ ſona et amica q̄ nō ſolū delectat boes. vez etiam bruta aīalia. qđ̄ p̄z in bobus q̄ cantu bubulci dulciſono poti⁹ q̄ iaculo ad labo/ randū excitant. volucres etiam in dulciſo/ cis modulo delectant intantū q̄ ſepe p dul cem ſonum ad laqueos et pericula ab aucu pe ꝫpuocāt. iuxta illud poetic̄. Fiſtula dul ce canit volucrem dū decipit auceps. Item p dulces cantilenas et armonias muſicas infirmi et maniaci et frenetici ad ſenſū men tis et ſanitatē corpis ſepi⁹ reuocant. Uñ dic̄ Conſtan. in viatico particula. ij. ca. de amo/ re q̄ dr Hereos sic dicit. Dic̄ aūt q̄ orphe us dixit. Imperatores ad cōuiuia me inuitāt vt et me ſe delectent. ego tñ delector ex ipſis cū q̄ velim animos eoꝛ flectere poſſim de ira ad manſuetudinem. de triſticia ad letic̄iam de auaricia ad largitatē. de timore ad auda ciā. Hec est ordinatio muſicoꝛ q̄ circa ſua/ uitatē aīe eſſe dinoſcit. et cū dulciſona etiaz melodia demones aliq̄n coarctāt. et exire de corpib⁹ ꝫpellūt. vtz in ſaule a q̄ ſpūs malus voce dauidica recedere cogebat. vtz. ij. Re. xvij. Ex q̄bus oīb⁹ iā p̄z q̄ vtilis ſit iocūda vox atq; dulcis. Ecōtra vo est de voce inordina ta et horribili. qz nō letificat ſz ꝫtriſtat z au/ res ac mentē ḡuat. Uñ Conſtan. in quodā capl'o ſup̄ dicto. interrogat⁹ q̄dam phūs q̄re hō horribil' grauior eſſz q̄ q̄libet pōd⁹ ta/ liter reſpondiſſe fert. Homo inq̄t horribilis pond⁹ animi est. rē. Dec de voce bona z ma

la nunc sufficiant. Nam de his q̄ vocem im/
pediūt sup̄ dictū est in tractatu de lingua. et
adhuc etiam dicetur infra ꝛc̄.

De gutture Ca. XXIIII.

Guttur ē extremitas canaliū pulmo
nis. vt dicit Constan. et est duplicis
iuuamenti. maiꝰ et p̄mū est vt aerem
attrahat et emittat. secundū est vt cibos in/
terius traijciat et vocez faciat. Hec canalis
sub̄a cartilaginosa est atq; dura. vt cū ventꝰ
exeat vox emissa fiat clara. nam raucitas vo
cis fit ex humiditate canalis pulmonis. Cō
ponit̄ igit̄ a trib̄ cartilaginib̄. p̄ma est ante
rius. gibbosa exteriꝰ. ꝯcaua interiꝰ. Secun
da p̄ore est maior et recte iuxta os stomachi
collocat̄. Tertia cartilago media int̄ p̄mā ꝛ
secundā. ex istis cartilaginib̄ q̄i q̄dā ꝯcate/
natōne guttur ꝯponit̄ vt dilatet̄ et ꝯstrīgat̄.
induit̄ tota sub̄a gutturis eisdē pānicul̄ q̄b̄
lingua induit̄ et palatum. Cōcauitas autē
gutturis quā aer intrat et exit h̄z q̄ddaz cor
pus lingue sil̄e ꝯpositū ex glande et pingue
dine et pellicul̄. et vocat̄ a medicis līgua gut
turis siue cataracta. et est p̄mū vocis vt d̄r in
strumentū Non ei p̄t aliter vox esse nisi clau
datur ista cataracta. qꝛ si via gutturꝭ fuerit
aperta impossibile est vocem esse. qꝛ aer pau
latim exit Uñ gutturis cataracta ad flatum
ꝯstringēdū fuit necessaria. qꝛ v̄o guttur pa/
titur ab humorib̄ a capite descendentibus
vñ raucitas generat̄ et tussis q̄nq; a tractu
corrupti et sicci aeris. q̄nq; etiaz ab iniectu
pulueris. ido h̄z vuulaz ꝓ obstaculo ne pul
uis et hmōi aliq̄d pulmonē valeāt subintra
re q̄ fuit necessaria vt vocem faceret pulcraz
fortem et expeditam. Alleuiat aūt aerem in
trocuntē eiusq; temperat frigiditatē. Unde
q̄dam moriunt̄ q̄n radicitꝰ eis incidit̄. quia
nimiū recipiūt aerem guttur et pulmonem
infrigidantē. Est igit̄ guttur organū vocis
informationi necessariū. cibi et potus in pri
mū digestionis locū. s. in stomachū inducti
uū. qꝛ ido longū est ꝛ rotundū vt amplioris
aeris ad infrigidatōez caloris cordis sit fa/
ciliꝰ attractiuū et expulsiuū. Est āt in vtraq;
extremitate magꝭ ꝯcauū et in medio magis
strictū. vt sic sit vocis magꝭ informatiuum.
Est aūt ex diuersis cartilaginib̄ more ciphi
se cooperientib̄ compositū vt fortiꝰ existat. ꝛ
ita vt ex teneritudine cartilaginis ad vocem
variandā faciliꝰ se reflectat. Ingeniata autē
est nat̄a circa guttur. vt s̄m duplex officiuz
animali necessariū duplicem vie habeat cō/
cauitatem. Habet em̄ viam canalem ad ae/
rem attrahendū et anhelitum perficiendū.
Habet etiam et viam manifestam ad cibuz
recipiendū. et hec duplex via quoddam co/
operculo quod epiglotū dicitur distinguit̄
Habet em̄ se in sup̄ficie gutturis ad modū
vestis ad vtrūq; foramen gutturis equali/
ter se habentis. Cum em̄ natura cibum ap
petit clauso foramine anhelitus foramē ad
susceptionē nutrimenti omnino se aperit et
econuerso cum natura attractōem aeris de
siderat foramen aliud gutturis se claudit et
obturat. Item contingit guttur multiplici
ter pati. scz per extrinsecam compressionez
siue qualēcūq; lesionem. Item quandoq; ꝑ
incautam cibi vel potus sumptionē. Si ei
cibus intrauit meatū ꝑ quez contrahit̄ aer
via sp̄ūs de facili intercludit̄ et animal suf/
focatur. q̄nq; per humoꝝ fluxum et reuma/
tizationē. Contingit autem humores a ca/
pite ad canales gutturis cōfluere et ibidem
facere apostema. q̄ si materia colerica fue/
rit et furiosa cito mortificat animal ꝛ suffo/
cat. Nam vt dicit Constan. angustat flatum
ita q̄ infirmus vix cibū vel potū sumere pos
sit vel recipere. dolorem patitur nimiū. si āt
sit materia sanguinea infirmus apparet ple
nus corpore. rubeus in facie. vene sunt ple/
ne. plenus pulsus. tumor calidus. ꝛ dulcis
ex superabundantia sanguinis sentitur gu
stus. Si vero ex colera rubea dolor est for/
tis angustia nimia. calor cum siti maxima ꝛ
vigilia amaritudo in gustu est. Si autez sit
ex fleumate non tm̄ dolet sed tumet lingua
et mollescit. Si ex salso sit fleumate omnia
saporat in gutture tanq̄ salsa. vox patientis
efficitur sicut paruuloꝝ catuloꝝ. quia ex sic
citate salsi fleumatis trachea arteria coarta
tur. vt dicit Constan. Contingit aūt istam
materiā malam quandoq; totā recolligi in
terius in pellicula que diuidit viam aeris:
que dicitur trachea arteria a via per quam
transit cibus q̄ dicit̄ isophagus ꝛ facit squi/
nantiā que in vno die interficit. Ex ꝯpressi/
one em̄ trachee arterie denegatur aeri liber
transitus ad cor. Ex ꝯpressione āt isophagi
ciborum transitus denegat̄ quandoq; colli
gitur materia partim intra et partim extra.
et tūc iteꝝ d̄r squinantia et nō est ita mortife
ra. q̄nq; tota materia est extra ꝛ d̄r synātia. et
est adhuc minꝰ mortifera tm̄ periculosa. In

oīb⁹ bis ē dolor vehemēs gutturꝭ: sz p̄cipue in p̄ma cū suffocatiōe vocꝭ. ē etiā difficultas spirādi z r̄spirādi. ita etiā r̄plēt nerui extēsiōnia. z ita maxille spasmant q̄ vix etiā cum malleo p̄nt dētes aliq̄n a pari. z ita acurtat lingua q̄ vix nūq̄ p̄t extrahi. In oīb⁹ istꝭ morbis guttur p̄mētib⁹ bonū sign̄ ē velox aspiratio anhelitꝰ z r̄spiratio. q̄ trachea arteria nō nimiū ē p̄ssa. Un̄ nō ita timet suffocatō nihil ei ita timet in hac passiōe sic amissio aeris. a q̄ n̄ p̄t aīal p̄vicesimā p̄t⁹ horē sine periculo abstinere. Nec z m̄ta alia vt dī. Cōstan. patit gutt. s. vlceratōz z inflatōz. sitim i/moderatā. vocꝭ raucitatē ex humiditate ni/mia arteriā gutturꝭ ifūdētez vocē impedīēte l' q̄nq⁹ extinguētez vocꝭ aspiratē ex siccitate aeris vl' corpis sine cibi l' puluerꝭ instr̄m loq̄n di exasperāte. Sz de gutture dicta sufficiāt

De collo Ca. XXV

Collū est dictū eo q̄ rigidū sit z rotū dū. caput baiulās z sustētās. cui⁹ pa anterioz gula. posterior ꝓ eo cruit vocaī. vt dī. Isi. Cerui tāt ē dicta eo q̄ p illā p tē ad medullā spine cerebꝝ dirigit. Un̄ cerui q̄ via cerebri ōz. vt dī. Isi. Est igit collū mēbꝝ rotūdū int caput z corp⁹ mediū. z est osseū ex mlt̄ ossib⁹ z neruis ꝓpositū. osseum q̄dē est vt fortꝭ sit ad caput sustētandū. nervosū āt ad motū volūtariū faciēdū z ad sensū ad inferiores p̄tes corpis deferēdū. Collū ei influētiā ꝓtuꝭ motiue recipit a cerebro z etiā sēsitiue z receptā ad inferiores partes corpis neruis mediātib⁹ trāsfūdit. Debz āt collū hre q̄ndā ꝓuenientiā z ꝓportiōez cū capite. nā si forma capitꝭ fuerit p̄pate mag̃ et cerui z aliq̄ntulū grossa bonitatē sigt ꝓplexiōis z dispositōnis. vt dī. Pstan. si ꝓ fuerit caput p̄uū z collū magnū q̄ntitati illi⁹ nō ꝓportionatū abūdantiā desigt materie superfluā z fortꝭ informatiue defectū. z eiusmodi caput sup cephalica ifirmitate z auricular⁹ dolore fatigaī. vt dī. Pstan. fm āt Arist. li. viij. colli dispositio variaī in aīalib⁹ z volatilib⁹. Hā in q̄drupedib⁹ spissi corpis z curti⁹ mediocrium collū curtū ē z grossū. z hmōi aīaliū in collo plurima ē fortitudo. vt⁹ i bob⁹ z bubalis z vrsis z lupis. q̄r maxia in spōdilib⁹ colli fortitudo ē. n̄ iō solent boues p colla iugoz vinculū alligari. aīalia ꝓ lōgi curti⁹ z grossi oris corpis solēt esse colli lōgioꝭ. z h̄. ꝓp̄ necessitatē past⁹. vt⁹ in eq̄s. camelis. cervis. et hmōi. maxia āt equi pulcritudo ē i collo. nā fm el⁹ erectōez z spissitudinē z extēsionem a plib⁹ estimaī animos⁹. Jte Arꝭ. i codē. aues hētes curuū rostꝝ hūt curtū collū. vtꝭ i accipitrib⁹. aq̄lis z nisis. q̄ ꝓ sunt hētes rostꝝ lōgū z rectū hūt collū longū. vtꝭ in gruib⁹. ardeis. anserib⁹. z h̄ est q̄r acq̄rūt cibū de p/fundo. Item idem ibidem. Oēs aues pedū longoz hūt collū grossum et spissū. et volant extenso collo. et si habuerīt collū lōguꝫ et abile ad declinandū declinant illud et q̄i complicant in volando. Item idez. si quod aīal fuerit longi cruris erit longi colli. et si curti: curti. Item oīe aīal hns collum habet pulmonē. tale ꝓ q̄ nō anhelat aerē interi⁹ collū nō hz. aīalia autem annulosi corporis non hūt collum distinctuz a corpe sic nec pisces. et h̄ q̄r non hūt scapulas. q̄r non vocatur collum nisi membrum quod est inter caput et scapulas. vt dīc Aristoteles ibidem.

De humeris Capl'm. XXVI

Humeri dicti sunt q̄i armi ad distinctionem boīs a pecudib⁹ mutis. vñ nos humeros illi ꝓ armos hīc dicunt. vt dī. Constan. Sūt aūt hūeri ex varijs ossib⁹ ꝓpositi. quoz p̄cipue ista duo spatule dicunt ad modū spate late. spatū em̄ latuz ōz. Fuerūt aūt ossa necessaria vt dī. Cōstan. de causis duab⁹ aut vt defendant pectus ne q̄d retro pateret ab exterioꝛib⁹. aut vt armoz ligent ossa q̄ interi⁹ sunt ꝓcaua. exteriusꝰ gibbosa. Erat aūt intra ꝓcauitas vt pdesset costis. q̄ ossa sunt habētia nodos q̄s medici vocant spatulaz oculos. q̄ nomen et officio assumpserunt. sicut em̄ oculi tot⁹ corpis anteriores sunt defensores. ita ista a posteriori pectora et coz costas et ossa defēdunt et custodiunt. Sūt aūt isti ideo oculi ꝓcaui vt armorū acumina possint ingredi. Habz aūt spatula duo acumina retro. vnū corui rostro assimilaī. p q̄ cadē spatula furcule est ꝓnexa ne a superiori locuz suū exeat interi⁹. Ad hoc natura posuit alterz ne subtus exiret acumen armoz. furcule aūt fuerūt ad hoc necessarie vt armos ligarent z a pectore differre facerent. horū ossa exterius sūt rotunda. interi⁹ ꝓ concaua et cū teneritudine pectoris aīū colligata. retroꝰ cū corui rostro. Sūt āt coz ligamēta ossa cartilaginosa q̄ vocaī spatulaz capita ad hoc posita tm̄. vt concatenationem facerent armoz. Et iam dictis patet q̄ humeri et armi isti

necessarij sunt etiã ad spũaliũ mẽbroz defe/
sionẽ. Itẽ ad brachioz siue costaz siue pec/
toz zvitaliũ ossiũ catenatõz et colligatõem.
Itẽ ad ossiũ z spõdiliũ colli suppoztatiõem.
Itẽ necessarij sũt ad põdez diuersoz sustẽ
tationẽ. nã rõe sue ossosítatis z neruosítatis
maxima bz foztitudinẽ z vigozẽ. Item p9 ca
put z collũ i coꝛpe maxima obtinẽt eleuatõz
Alijs ei mẽbz supeminẽt sub capite ꝓstitut
vtz i omi aiali. Itez patiũt humeri qnqz ab
extrinseco. vt vulnera siue qlẽcũqz lesionẽ. si
ue ꝓpt nimiã laboz z onez ꝓtinuitatẽ. et tũc
potissime curãt p q̃ctẽ z alic9 vngenti appoſi
tionẽ. vñ di. Arſ. li. vij. q̃ iũcture elephãtis so
lẽt inungi oleo ólíne ꝓpt facilioꝛẽ onez z la/
boris tolleratõz vt meli9 dozmiãt. Itẽ qnqz
a cã intriseca. s. ex fluxu hũoz ꝓcurrẽtiuz ad
iũcturas i neruis hũeroz. ex q̃bz nerui gnãt
z in suo effectu ipediũt. Qnqz etiã ipe iũctu
re supfluis hũoribz replẽt ex q̃z acumie do/
loz in sensibili neruo generat.

De brachijs. Ca. XXVII.

Brachia a foztitudíe sunt dicta. Ba/
brim ei grece foꝛte ðz latíe. vt di. Jsi.
In brachijs ei thoꝛi lacertoz sunt z
insigne robur existit. Di thoꝛi dicũt musculi.
Et dicũt thoꝛi eo q̃ illuc q̃si viscera toꝛta
videãt. vt di. Jsi. Brachiũ ãt vt di. ostan. ex
duobz ꝓstat ossibz. vnũ ẽ supz. z appellat cubi
tus supioꝛ. alter ifra z ðz cubit9 iferioꝛ. Est
ãt os iferi9 ꝓpoꝛtionabilioꝛ. q̃ toꝛtãs toꝛtato ma/
ius cẽ ðz z firmi9. Cõtatenat ãt brachiũ cuz
armo supioꝛi. z onectit neruis foꝛtissimis. q̃
bus mediãtibz sẽsũ z motũ volũtariũ ꝛcipit
z ad manũ p9 trãsmittit. Sũt brachia rotũ
da, ꝓpt maioꝛẽ ad opatõez z mor9 abilitatẽ et
maioꝛẽ impassibilitatẽ vt nõ facile patiant.
Sũt etiã flexibilia i iũcturis tribz. s. circa ma
nũ. cubitũ. et armũ. vt motui volũtario sint
abiliora z ad obediẽdũ volũtatis iperio, pm/
ptiora. Preterea brachia ꝛspectu alioz mẽbro
rũ min9 sũt carnosa. z ꝟ, ꝓpt subaz ossiũ ner/
uosã ex q̃ ꝓponũt, ꝓpt roboꝛ z ꝛtus apliatõz
In brachijs ei matia est bonis foꝛtitudo ad
poꝛtãdũ. ad eleuãdũ. ad ꝓstringẽdũ. ad ꝛpel
lendũ. ad pugnandũ. ad opandũ. Itez bra/
chioz ossa sũt grossa. dura. ꝓcaua. medullis
plena. Grossa q̃dẽ sũt z dura ne de facili rũ
perent. ꝓcaua ne nimia soliditate nimis põ
derosa redderẽt. Medullis plẽa vt ossa sic/
ca z dura medullaz piguedie irrigarẽt. z vt
spũs a neruis z venis ꝓfluẽtes medullari tẽ
perie seruarent z nutrirẽt. Cute musculis z
lacertis intermixta carne tegũt ne ab aliq̃ ex/
trinseco de facili lederẽt. In iũcturis z verte/
bris cartilagie vestiũt. ne nimia duricie ossiũ
mutuo se collidẽtiũ nerui sensibiles aliquã
molestiã paterẽt. Et vt ipa ossa i suis iũctu/
ris planicie z mollicie cartilaginea expediti
us mouerẽt. z nulli9 aspitatis occursu tarda/
rent. Itẽ brachia ꝓpt vnitatẽ quã hñt cũ re/ nõ
gione coꝛdis spũm z pulsũ p q̃sdã arterias re
cipiũt z varia ipi9 mutatõez z ꝓsistẽtia defe/
ctũ z pfectũ invenis et arterijs pulsantibus
manifestãt. Itẽ brachia ꝓpt vicinitatẽ cere/ nb
bri familiarẽ hñt ꝓuenientia cũ capite. z ab
eo recipiũt latẽtis ꝛtus influentia. Et iõ, p de/
fensiõe capitis ꝑm sensũ nake z sine delibera/
tione ꝓ ictus ferientiũ se opponũt. Itẽ vene
toꝝ coꝛpis z matie ðo regione capitis coꝛdis
et epatis ꝓueniũt i manibz et digitis nutrimtũ
tribuũt. Et iõ, q̃ sanguie repletos se sentiũt,
z granatos, aliquã devenis brachioz aperi
re ꝓsueuerẽt. z sic brachia sepe vulnerant, z p
cutiunt, vt alia mẽbra sanitatis bũficiũ cõse/
quant. Dicũt etiã medici q̃ sic habek i libro
de flebotomia. Qui infirmãt in vna par/
te coꝛpis debẽt venã in ptẽ oppositã aperire
Vñ q̃ patit in dextera minuit de sinistra. et
econuerso. nisi materia fuerit venenosa, vel
alias furiosa. Tũc em sanguis ad ptẽ oppo/
sitã nõ est attrahẽd9 ne materie venenositas
trãsiẽs p coꝛ vel aliud mẽbz nobile, ipsum le
dat. sic ðz ibidẽ. Brachia itaq̃z ꝓpt vtilitatez
aliaz ptiũ coꝛpis sibi mutuo seruiunt. z pro
mẽbroꝝ custodia vulnerari z pcuti et a suo
onere minui nõ subterfugiũt. z se pcutiẽtibz
resistũt. Hoc ãt dicẽ Hal. brachia hñt ꝓpriuz
vt q̃ coꝛ diligit brachia diligãt. z i ãplexuz
coꝛ volũtarie se extẽdãt. Q̃ ãt coꝛde diligi
sentiũt q̃sto vicini9 pñt coꝛdi applicãt, z ostri/
gũt. in tantũ ꝓpt totũ dilectũ toti amãti coꝛdi
impmerẽt, si valerẽt. Et ꝟ de brachioz ꝓpe/
tatib9 sufficiãt. Item denudatio z inquieta/
tio brachioz mortifeꝛ signũ est in acutis. vt
ðz i pnosti. De manib9 Ca. XXVIII.

Manus est dicta eo q̃ sit toti9 coꝛpoz
munus. vt dicit Jsido. Jpa em cibũ
oꝛi administrat. Jpsa omia opaꝛ ac
dispensat. Per eam accipim9 z dam9. Abu/
siue em manus aꝛe vel artificium ðz. sic ali/
quando de aliquo pictoꝛe, vel scriptoꝛe dicit.
Jste habet bonam manũ. i. scribẽdi artẽ vel
artificiũ. Dextra a dãdo est dicta. Hãt vt dic

Jsido. dextra pign⁹ pacis dat. Jpa fidei et salutis testis adhibet. Et ꝑ illud apud Tullium fidē publicā iussu senat⁹ dedi. i. dextram. Et apl's ad Gal. Quib⁹ dedi dextrā fidei z societatis Sinistra aūt ꝺr q̄ sine dextra. siue q̄r rē fieri sinat. a sinendo enim sinistra est vocata. Palma ār ꝺr digit⁹ expansis man⁹ intēsa. sic ꝓtractis pugn⁹. Pugn⁹ ār a pugillo ē dict⁹. sic man⁹ expansa ꝺr palma. ab expansis ramis. Est ira manus magnū corpis iuuamentum pter et ornamentuz, ꝓprium z ꝑncipale tact⁹ instrumentuz. Nulla em̄ ps corpis est tactu tam sensibil' sic vola man⁹ vt dic Jsiꝺ. et etiā Lonstan. Man⁹ ār fm eundē Lonstan. q̄ ad exteriorē ptem sui et nouem puis ossib⁹ medulla carentib⁹ diuersis et solidis est compacta. habuit aūt tot ossa vt manus esset mobilis. Sunt aūt ossa diuerse forme. Alia sez gibbosa. alia concaua. alia recta. vt cū oia iungerent q̄si vnū os redderet. Jsta ār ossa in duob⁹ ordinib⁹ stātia ex vna pte cū vole pectinib⁹. ex alia pte cū duab⁹ brachiorū ꝓcatenatoib⁹ fortit colligant. Lōcatenatio ad supiora hz hoz triū vnam ꝓcauitatē brachia subeuntia. p quā man⁹ lateraliter extendit atq⁹ stringit. cōcatenatio ꝺo inferior atq⁹ minor interiori extremitati brachij iungitur ipi⁹ acumen ꝓcauitate q̄nq⁹ ossiū subintrante. Hec ꝺo ꝓcatenatio motū facit aīi et sil'r etiam retro Vola man⁹ ꝺr interior ps vbi maxie viget tactus Et ideo in illa pte est magis carnosa z magis mollis, ꝑ tact⁹ bonitatez. Et duas hz ptes. Pecten est vna ps digiti pars altera Lōponit aūt ex quattuor ossib⁹. vt si forte vnū ledat altez non patiat. Jn ꝓcauitatib⁹ ār quattuor ossiuz pectinis q̄ttuor digiti sūt inserti z i eis ꝓcatenati. Et ꝺo dicit Arist. li. xiij. Man⁹ nō est vnuz instrumentū sz multa. Natura em̄ dedit homini instrumēta ꝓtutib⁹ ꝓueniētia. vt puta manus in q̄bus sunt multi digiti z diuersi. vt p eos mīma et maxima valeant retineri. Nam vt dicit idem. creatio man⁹ est ꝓueniēs mīstz z oppositis opatoīb⁹. Est em̄ diuisa z extensa in multas ptes z ꝑt homo vt vna sola pte z duab⁹ z plib⁹ fm diuersos modos. habēt em̄ vole manuū ꝑ sibi appropatū q⁹ nunq⁹ in hoie pilescunt. q̄uis exteri⁹ in aliq̄b⁹ pilli crescunt. Maxime aūt hoc ꝓtingit i masculoz manib⁹. et ꝑ ꝑpt calozis abundantiā dominantē Est aūt man⁹ dextra fortioris calozis et maioris siccitatis q⁹ sinistra. Et ideo ad operandū dextra leuioz est et abilioz q⁹ sinistra. Un Arist. li. ij. aialia q̄drupedia q̄ generant aialia. loco manuū hoīs hnt pedes anteri⁹. Et pes sinister in aialib⁹ nō est absolutus neq⁹ leuis moti⁹. sic nec sinistra man⁹ in hoīb⁹. ꝓter q⁹ in elephante. Elephas etiā vt dic Arist. li. j. vtitur naso forti et longo loco manuū. et p ipm accipit cibum z reddit ori suo. Reddit etiā p nasum ori suo potum. Et nullum aial ꝑt ꝑ facere nisi ipe. Inter volatilia aūt vtunt pede p manu psitacus et porphirio. s. pellican⁹. Nam psitacus pede cibū accipit. z intingens in aquā cibū cum pede suo ori porrigit sic intinctū. Sil'r et porphirio. Patit aūt man⁹ multipl'r. s. ꝓtractōz. arefactionē. pustulatōem. scissionem. fmiū corrosionem. pruritū et titillatiōem. iūcturarū dislocatōem. z cirogricā passionem. Causatur ꝺctio q̄nq⁹ ex calidis et siccis humorib⁹ neruos desiccantib⁹. vel frigidis z humidis eosdem inficientib⁹ et transitū spirituū icludentib⁹. vt ꝑz in paralicicis z lepꝛosis quorū man⁹ ex putridis et corruptis humorib⁹ neruos ꝑsumentibus z desiccantib⁹ ꝗbunt Arescūt etiā man⁹ ex debiti nutrimenti subtractione. vt ꝑz in decrepitis et squalidis fame laborantib⁹. et in ꝓfractis. Q̄nq⁹ ex distēpantia calozis. z excessu totā hūiditatez ꝑsumente. vt ꝑz in ptisicis. etbicis. et hmōi. Q̄nq⁹ etiā ex vicio venaz z neruoz q̄ opilāt. Un ex defectu hūoz et etiā spirituū ꝓtus regitiua impedit. ex q̄bus man⁹ arescūt z avigore et corpulentia depaupant. Pustule ār et vesice turgentes generant ex puis et corruptis humorib⁹ extrema petentib⁹. vnde et caro int⁹ superficialiter corrumpit. et cute eleuata in vesicas vl' pustulas immutat. Scissure autem et pruritus et hmōi accidunt ex humoribus calidis et acutis fumis intercutaneis q̄ cutem scindunt z suo acumine carnis superficiem diuidunt et incidunt z ꝑmuz pruritū et titillatōem faciunt. sz post dolorē nō modicū superducunt. Item etiaz humor corrupt⁹ sub cute latens. q̄n nō expellit nec a calore naturali ꝑsumit paulatim pl⁹ et pl⁹ corrumpit. et in paruos fmiculos ꝓuertit. q̄ paulatim cutē corrodentes. titillatōz, puocant z pruritum. Dislocatio q̄nq⁹ accidit ex casu vel pcussura vel cōpressione nimia. Un et huiusmodi violentia iunctura locum suum exit et superinducit dolor grauis z tota man⁹ redditur impotēs ad aliq̄d operandū

Accidit etiã ab ĩtrinseco. s. a nimio humore neruos iũcture infrigidãte lubrificãte et relaxãte. vñ ỗ facili iũctura dislocaf. Cirographo ỗr eadẽ passio i manibꝫ q̃ et podagꝫ in pedibꝫ nũcupaf. Generaf em̃ ex bũoribꝫ grossis z crudis. i iũcturꝭ coadunatis z ꝯglobatis vñ et articuli z iũcture indurãf z q̃ nodose efficiũf. Et q̃n taf infirmitas ẽ lõga: artetica solet in manibꝫ generari. z vix curaf si fuerit diuturna vt ỗr i amphoꝛis. Mira alia incõmoda solẽt p̃cipue manꝫ occupare. sicꝫ vesice z hmõi. z ꝟ sufficiãt. Hoc solũ addendũ est qỗ ỗr in amphoꝛ. mulier ambidexter nõ fit. Sup qỗ ꝟbũ dic̃ Baf. Masculi ambabus manibꝫ cõlicẽ opanf. qỗ a muliere fieri nõ vidimꝫ nec audiuimꝫ. qỗ ex sue ỗfectõe est nature. Vir em̃ fortis est ad opandũ in dextra q̃to minꝫ in sinistra. Masculi ãt fortes hñt neruos z lacertos in vtraq̃ pte. z calorẽ hñt mulieribꝫ fortiores. et iõ sepiꝫ ptingit q̃ operanf sinistra sicꝫ z dextra.

De digitis La. XXIX.

Digiti nũcupati sunt vel qꝛ decez sũt vel qꝛ decenf iuncti existũt. hñt ĩter se nũez et ordinẽ decentissimũ. vt dicit Isi. Primꝫ pollex vocaf. eo q̃ inf ceteros plꝫ ꝟtute polleat z p̃ualeat potestate. Secõs index et salutaris. sicut ỗr demõstratiuꝫ. qꝛ a illo omes fere salutamꝫ z omia demõstramꝫ Tertiꝫ est medi⁹ q̃ et impudicꝫ. Quartus est anularis. qꝛ eo anulꝫ gerif. Et ỗr etiã medicus vel medicinaf. qꝛ eo trita colliria a medicis colligunf. Quintꝫ est auricularis sic dictus. qꝛ eo aures scalpimꝫ. vt di. Isi. Cõponunf autem digiti ꝑm Constanti. singuli ex tribꝫ ossibꝫ q̃ sibi inuicẽ ꝯcatenanf. Et q̃rtus ỗr digiti sũt q̃ cuz pectine colligunf. Pollex ãt cum brachij interiori ꝯcatenatõe iungif. Sunt ãũ noduli inferiores maiores q̃ superiores et latiores. sicꝫ portãs eo qỗ portaf latiꝫ et firmiꝫ esse debet. vt di. Constanti. ꝑm autem Arist. li. ij. mobilitas digitoꝛ ꝯuenies est ad recipiendũ et retinẽdũ. Sũt etiã digiti in longitudine distincti gracilesf inter se diuisi. in extremitatibꝫ vnguibꝫ muniti. et q̃to sunt erectiores et flexibiliores. tãto sũt ad opatões varias aptiores. Sunt modice carnis ꝓpter motꝫ facilitatem et facilioꝛe tactum qꝛ nihil facilꝫ in corpe discernit inter obiecta tactꝫ sicut extremitas digitoꝛ. Et ꝟ forsan est ꝓpter viuacitatem neruoꝛ q̃ in digitoꝛ summitatibꝫ reflectunf. et ꝓpter cutis in digitoꝛũ extremitatibꝫ lenitatem. vt dicit Constan. habent etiã digiti ꝟ ꝓpriuz q̃ ante cibum sunt grossiores q̃ post cibum. vnde et anulus qui ꝓpter sui constrictões vix ante prandium diripif de facili poterit post cibũ amoueri. sicut ỗr sup amphoꝛ. Item dicit Arist. li. viij. Aues aquatice habent intra digitos quasi coriũ. et coꝛ mansio est in aqua. et aues habentes digitos diuisos manẽt ꝑ/ prie secus aquã et cibanf ex eo qỗ crescit in terra. Et iste nõ comedũt carnem nec viuũt de rapina sicut aues habentes curuos vngues in digitis q̃ comedunt omia animalia q̃ pñt venari et viuunt sanguine. tamen non comedunt se inuicem sed parcunt auibꝫ sui generis qỗ non faciunt pisces. q̃m alios comedunt sni generis

De vngula. La. XXX

Vngula est pars digiti extrema in superiori parte digitoꝛ collocata. que vt dicit Constantinus cum carne z cute sibi vicina est coniũcta. cuius ligamenta sunt cordosa. veniunt etiam ad vngulas vene nerui et arterie vt eis dent sensuz et naturale iuuamentũ. Harum incrementũ lõgum est et latum. quantitati autem digitorum ꝓportionatum. Quod autem superexcrescit et neruoꝛ tactum transit nihil sentit. Et ideo sine dolore p̃scindi se pmittit. Hã vngule incrementum et nutrimentuz est simile nutrimento piloꝛ. Et ideo excedũt in crescendo extrema digitoꝛ. vt di. Constan. Generaf autem ex quibusdam fumositatibꝫ a corde resolutis vsq̃ ad digitoꝛ extremitates circũfusis. vbi fumositates ingrediẽtes exteriori aere desiccanf et in vngule subam cõmutantur. sicut ỗr super li. pnosti. in commento. Et hoc ad extremitatũ digitoꝛ subsidium que de facili ꝓpter sui teneritudinez lederenf nisi pvnguiuz duricia munirẽtur vnde ipoꝛ digitoꝛ sunt vngues iuuamẽtũ et nõ minimũ ornamentũ. Est autẽ vngues osse mollioꝛ. carne autem et cartilagine durioꝛ. corneam quodãmodo habens dispositionẽ et naturã. et ideo habz in se q̃dãmodo cornea luciditatem et planiciem ꝓpter eius superficiẽ politã et aliq̃ntulũ trãsparẽtez. Vñ et q̃ndã in se repñtat luciditatẽ z speciositatẽ. qꝛ ꝟo vngues ex cordis fumositatibꝫ generatur cordis ipsius viuacitas vel mortificatio in eis apertissime pnosticaf. Calore em̃ cordis ỗficiẽte vngues nigrescũt z pallescũt

z iō etiā sui mutatōe l' ꝯctōe extinctōz calorꝫ vl' mortificatōz nake pñtāt z prēdūt. vt dr in li. pnosti. Jtē Arꝫ. li. vij. Aąla ꝙ vngues icuruāk z ebetāk qñ cubāt sup oua z nutriūt pullos suos z albescūt ale coꝙ z debilitāk. Hoc āt hz aąla ꝙ priū vt residēs sup arborē z quiescēs sepi⁹ rspicit vngues suos timēs forsan ne hebetēk. Hā vngues hz p mucronib⁹ z iō ne ledāt nō libēt residet sup petrā vt dic idē. z qñ ąescit i se vngues claudit z reflectit. vt sic illesi ꝑfuēk. Hoc idē facit leor aialia curui vnguis. Jtē idē li. vij. Aues vncoꝙ vnguiū nō potāt oīno ꝓter paucas. z oēs aues curuoꝙ vnguiū curuū būt rostꝙ z breue ac grossū collū. z cibāt a carne z venant. aues tñ ex suo genere ñ comedūt nec eas ipetūt vl' iuadūt cā cibi. ad iuicē tñ pugnāt rostro acvnguib⁹ se dilacerāt ꝓpter fetas et etiā ꝓpter nidos. variāt āt vngula i oīb⁹ volatilib⁹ et aialib⁹ q ad dispositōz: etiā q ad vsū. Hā i boīe man⁹ muniūt z ornāt. in volatilib⁹ muniūt atz pedes coꝙ armāt. aialiū ꝺo pedes custodiūt et calceāt. vñ i ąbusdā aialib⁹ vngues sūt rotūdi z integri. vt i eąs. i ąbusdā sūt lōgi z abscisi vt i porcꝫ. Dr ei ab Arist. li. viij. Oē aial hūs culmos ꝓminētes sic porci habent vngulas scissas. z in vnguib⁹ ponit naka fortitudinez aialiū. Un Arist. li. viij. Naka inąt sp ponit vigorē in mēbrꝫ ąb⁹ vtunt aialia. vt facit in dētib⁹ q sūt q si serra. et vnguib⁹ ꝓpter vigorē et iuuamētū.

De latere. Ca. XXXI

Atꝰ ſm Jſi. ē dictū eo q i iacētib⁹ latet Est ei lena ps corpis l' sinistra. in latere āt dextro abilior ē motꝰ. ꝙ pars leue fortior ē z oneri ferēdo accōmodatior. vñ ps illa lena a lauādo dicta ē eo q aptior sit ad leuādū aliq̄d z portādū. vt dr. Jſi. ipa ei gestat clipeū. ensē. pbaretraz et cultellū. et ceta onera vt expedita sit dextra ad agendū Jſi. lata ossib⁹ costaꝙ potissime fulciūt. z dr cūt coste ſm Jſi. eo q ab ipis iteriora custodiūt. z tota vētrꝫ mollicies costaꝙ munimie ꝓfuēk cauti⁹ z saluēk. ꝓponūt āt coste latales ex pl'ib⁹ ossib⁹ dorsi spōdilib⁹ colligatꝫ et ex diuerſ cartilagib⁹ ossa pdicta priūgentib⁹ vt dr. pstā. z būt ꝺ ossa silitudinē semicirculi. q dū sūt ex pte spōdiliū dorsi z pectorꝫ iūgūt circulū facere videk. vt dr. pstā. Sūt āt ossa ąttuordecim. vt dic idē. septena z septena. ex vtroq; late collocata q cū septē teneꝫ ossib⁹ cartilaginis spēz ptēdētib⁹ i furcella pectorꝫ priūgūk. q̄z sūmitas tenera cartilaginosa sic gladi⁹ acuik et ori stomachi supponik ad sui cordis defensiōz vñ i ꝓpositōe costaꝙ z pectoris i vniuerso trigintaduo ossa ꝙcurrt. q̄z ąt tuordeci i lateribꝫ z i ꝓpositōe pectorꝫ. z decē posteriores i dorsi ꝓpositione. z octo ossa cartilaginosa oīa pdicta priūgētia ꝙueniunt vt dr. Cōstā. Contigit āt lat⁹ sepe pati ex cā extrinseca. vt ex casu rupka cōcussiōe z hmōi. qñq; ex intrinseca. vt ex fluxu hūoꝙ z ꝙcursu ipocūdrioꝙ ad locū z ꝙcauitatē costaꝙ. Aliqñ apostema generak. vt pz i pleuresi q̄ generak ex apostemate existēte i teneritudie costarū. Cuꝰ signa sūt dolor laterꝫ. tussis. febris acuta. cogscik āt pcipue p sputū sāguineū si ex sāguie. p citrinū si ex colera. p album si ex fleumate. p liuidū si fuerit ex melācolia. raro tñ ex hūore melācolico generak sic i pcica ꝓinek. Talia ei apostemata qñ radicāk i latere guissimū infert dolorē z suffocatōz et inflāmatōez. z tūc i latere apostematico patiēs ąescere nō ꝑt nec iacere Un dr i pnosti. q̄ i febrib⁹ acutꝫ egꝫ iacere i latere z pcipue i dextro bonū signū ē. q̄z sigt loca vicina nō ee apostemata. z spūalia mēbra sūt liberiora z hñt locū in q̄ dilatenk. z sic hō melꝰ spirat z respirat. q̄z nec stomachꝰ nec alia membra ꝓpmūt spūalia. Cōtigit etiā i ipocūdrijs in regiōe vacua sub costꝫ vēterositatē aggregari. z i costaꝙ pellicul' includi. ex q̄z distensione pūctura z dolor generak. Qñq; etiā pringit ex hūoꝙ grossoꝙ ꝙcursu locū opilari z idurari. z ita loca lateralia vl' indurari nimis z ꝛhivl' etiā nimiū eleuari. Et iō dr in pnosti. Jpo. In ipocūdrijs si fuerit sine dolore z si molles sint si bñ ꝓpositē. bic z indebonum. Si ꝺo fuerit aut dolētes aut spasmo distēte id ē. si ꝛcte fuerit. vt solet fieri i spasmo. Si int' se dissilles. si i aliq̄ eaz fuerit pulsus magnus vt salꝰ. malū. sigt em̄ angustiā l' alienatōez. Qꝺ ądeveꝙ ei acutꝫ febrib⁹. z maxie si fuerit visus oculoꝙ horribil' z inordinatꝰ. vt dicit idē cōmentator. Si ꝺo fuerit ordiatꝰ motꝰ oculoꝙ. non est tantꝰ timor de fuka alie natione etiā i acutꝫ. vt dicit idem

De dorso Cap'm. XXXII

Dorsū a duricie ē dictū eo q sit durior corpis supficies ad modū sarti ad portādū fortꝫ z ad pattenduz durabil'. vt dic Jſi. Dr etiaz tergū. eo q i ea pte supini i tra lacemꝰ. qꝺ solꝰ hō ꝑt. Hā bruta aialia aut in vētre aut i latere iacent. vnde in aialib⁹ tergum abusiue dr. vt dicit Jſido. A terēdo tñ

ꝑt dici tergū. q; varijs flagell' terit. nō soluz dorsū aialiū vexetiā dorsū boim captiuoꝝ. vt dic idē. Ul' fm Remigiū. tergū dici pōt a teros grece qō ē rotūdū latie. eo q; dorsum aial' q̄ndaz spēz ꝑfert rotūditatē. eo q; omia ossa corpis fūdant supꝰ dorsū. sic carina nauis. Incipit āt dorsū fm Cōstan. z Jsido. a puppi capitꝫ z ꝓtēdit vsq; ad renū vicinitatē. Est āt dorsū ex varijs ossibꝫ z spōdilibꝫ ꝓpositū. z ꝑ ob q̄ttuoꝝ causas fuit necc̄ariū. ꝓmo q; oim aliozꝝ ē fūdamētū supꝰ qō oīa alia ossa sūt posita. sic nauis supꝰ carinā mediā est locata. Scō q; viscez interioꝝ defēsio ē z cooperculū. Tertio q; neruoꝝ a cerebro ad diuersas ptes corpis inferi⁹ descēdentiū ē adiutoriū. vt hic z inde mot⁹ volūtari⁹ z sēsus diffūdat. Quarto vt medulle descēdēt' a cerebro sit vehiculū z ab īrinseca lesiōe illius defensiuū. Et m'tꝫ āt ossibꝫ ꝓpositū ē aial vt facili⁹ se erigat z iclinet. z vt onera suppositā ferat forti⁹ z supporter. Uocāt aūt ossa dorsi spōdilia. z sūt ꝓcaua vt medulla spinal' q̄ a phicis ōr nucha facili⁹ ferat ad iferiora mēbra ad motū volūtariū faciēdū. Ladē em ē naīa z ꝑt⁹ i cerebro z i nucha. vt di. Cōstan. z iō duplici pellicula sic cerebꝝ ē vestita. vt dicit idē. Uñ si ꝑ medulla in spina dorsi ab aliq̄ cā fuerit ipedita siue lesa ꝑt⁹ aial' ledit z in suis actōibꝫ ipedit. sic z qñ cerebꝝ leditur Uñ z aial lesa nucha de facili morit. ꝓpt qō naīa fecit ossa spōdilia dura z neruosa z insup acuta z spinosa. ꝓpt maiorē medulle defensionē z. ꝓpt facilioꝝ resistētiā z ꝛpulsā iniurie scz iferēt' lesionē. Est āt cutis dorsi siue pell' spissior z durior q̄ i ceteris ptibꝫ aial'. et ꝑ ꝓpt cāz supꝰ dictā. Patit aūt dorsū mlta ab interiori z ab exteriori. q; exter⁹ patit ꝛberatōez z excoriatōez z mltiplicē lesionē. inter⁹ āt patit neruoꝝ ꝓtractōez. hūoꝝ nimiā repletōez viaꝝ z meatuū spirituū opilatōez pūctura et dorripilatōez z mltiplicis gutte infestatōez ꝛc.

De pectore Ca. XXXIII

Pect⁹ est ossea ps z iferior int' māmillas z pulpas z iō pect⁹ ē dictū. q; est primū int' ptes eminētes māmillarū. vt dic Jsi. fm ꝙ Jsi. z Cōstan. pectoris fundamētū est infra dorsum positū. cui⁹ mag est ꝓcauitas vt intra posita custodiat z cor ac pulmonē cū aliis mēbris spūalibꝫ ptegat et defendat. Magnitudo aūt ꝓcauitatis pectoris fuit necc̄aria z vtil' vt pulmo huc z illuc possit dilatari ad refrigerandū calidū fumū cordis

Fuit āt osseū z neruosū. ꝓpt maiorē fortitudinē z fortioꝝ vitaliū ōfensionē in q̄busdā pelliculis interioribꝫ cā q̄dā pinguedie circūdat inter⁹ z munit. ꝓpt caloris naīalis fomentū z ꝓseruatōez et frigiditatis ossiū pectoris et thoracis mitigatiōem. Sūt autez fm Constan. due ꝓcauitates a se inuicē q̄busdam pellicul' sepate. et fuit ꝑ diuisio necessaria vt si flatus pectoris in vna ptē casu ī aliq̄ amitterēt. i altera ptē ꝓcauitatis ad vite aial' custodiam seruaret. q; si vtraq; ꝓcauitas infirmaret anhelitu intercluso de facili morerēt. Item pectoris pellicul' coꝛ z pulmo colliganf. et ne de suo loco exeant inuoluuntur vt dic Constan. li. ñ. c. xv. Est igit pect⁹ māmillaꝝ fundamentū. et ꝑ nō solū ꝓpt ornatū vexetiā ꝓpt necessariū pectoris iuuamentū. nam sua carnositate cooperiūt z ei⁹ ossā frigiditatem tpantes ab extrinseca lesione aeris frigidi ꝓtegūt et defendunt. nobilissimū itaq; membꝝ est pect⁹ humanū. quia sedes sapientie est et domiciliū caloris vitalis et vigoris q̄ bñ dispositū cū suis ꝓtentis atꝫ sano. corpis toti⁹ rigor in suis actōibꝫ ꝓfortatur. z econuerso leso pectore totius corporis compago deterioraf. patitur aūt pectus multipliciter. quandoq; a nimia frigiditate ꝓstringente nerui z ligamenta thoracis percutiunf et in suis effectibꝫ impediunf. et aliquando ex nimia caliditate et siccitate substantialē ei⁹ būoꝛem consumente. et neruos pectoris ꝓtrahente. vt ꝑ in ptisicis z erbicꝫ caloꝛe nimio ꝓsūptis. q̄nq; ex nimia būiditate sanguinea vel flematica meat⁹ pectoꝛ infundente et replente. vnde et q̄nq; sequit suffocatio. et q̄nq; raucitas. et q̄nq; vocis ablatio. vt di. Constan. q̄nq; ex hūoꝛe coꝛrupto in pellicul' pectoris collecto. vñ z pectus apostemaf z impedit anhelit⁹ et aial aliquotiens suffocaf. aliq̄n patit ex colligātia aliorum mēbroꝝ q̄ leduntf. nam gutture leso aut pulmone aut stomacho necesse est vt pect⁹ doleat z patiaf. maxime aūt sunt passiones pectoris periculose z ꝑcipue interiores ꝓpt cordis vbi est sedes vite vicinitatez. Uñ magis ledit modica pūctura interius in pectore q̄ vuln⁹ maximū exterius in brachio vel in crure. variatur dispositio pectoris in hominibꝫ et in volatilibꝫ. vt dicit Aristo. Nam homines habent pectus latuz et aliquantulum a dextris z sinistris eleuatū in medio. z ipsa eleuatio est signū animositatis et virtutis

et nullū aīal hz māmillas ī pectore p̄ter bo
mines ⁊ elephātes. vt di. Arist. li. ij. aīalia eī
vbera hn̄t aut in latere aut in vētre. vt porci
⁊ canes. asini. vacce atq; oues. sic̄ dic̄ idem.
plures fet⁹ generant aīalia hn̄tia vbera ī ven
tre. vt pz in canib⁹ ⁊ in porcis. q̄ illa q̄ habēt
in pectore. vt pz in hoīe ⁊ elephante q̄ nūq̄
generāt nisi fetū vnū. vt dicit idē li. v. Aues
āt general'r hn̄t pect⁹ acutū ⁊ maxime aues
p̄de q̄ sūt curui rostri ⁊ acuti vnguis et mo/
dice carnis ac boni volat⁹ ⁊ acuti visus. qm̄
vident cibū suū a remotis valde. ⁊ ido tales
aues eleuāt se in aere valde alte pl⁹ q̄ alia vo
latilia. ⁊ h̄ ꝓpt̄ p̄dictaz cām. sic̄ di. Arist. li. ij.
acuitas āt pectoris in talib⁹ auib⁹ aīositatis
et generositat⁹ est indiciū. vt di. Isi. de acci/
pitre. mag⁹ aūt inq̄t animosus pectore q̄ ro
stro vel vngue accipiter est armat⁹. et iō acci
piter aīosus pectore in aere percutit et deij/
cit predam suam

De māmilla Ca. XXXIIII.

Mamilla enim a rotūditate est dicta.
maso em̄ grece rotundū latine. vt di
cit Isi. papilla ꝟo d̄r caput māmille
quā infans sugit labijs et apprehēdit. ⁊ dicit
papilla qr a puero tangit̄ et palpat̄. Dicunt̄
aūt mammille vbera quasi lacte vbera. vl' qr
lactis humore in morem vtris sit plena. naz
post ptū si sanguis nondū fuerit pueri nu/
trimento ꝯsumpt⁹ naturali meatu fluit ī mā
millas ⁊ earū ꝟtute albescens. lactis recipit
qualitatem. vt di. Isi. ꝟm Constan. aūt mā/
mille de glandulosa suba sunt cōposite car/
ne. s. molli. et alba sic̄ lactis est natura. Sūt
aūt vene et arterie glandulosa in suba mam
millaꝝ intermixte. p q̄s diffundit̄ sāguis ad
māmillas cū spū. Sūt aūt māmille ī pecto
re posite vt cordi essent vicine. vt per caloris
cordis decoctionē sanguis in materiā lact⁹
facili⁹ ꝯuerteret̄. nam sanguis p ꝯcauam ve
nam ad corveniēs ⁊ deinde ad pect⁹ tendēs
tandē ad māmillas penetrat. ⁊ in eaꝝ carne
spongiosa ī materiā lacteā vi caloris se trās/
mutat. caro em̄ ip̄i⁹ māmille carnosa ē et ca/
uernosa. porosa scz vt spongea. vn̄ ad gene/
rationē lact⁹ est apta ad cuiuslibet nutrimē
tū pueri. Habet autē māmilla h̄ ꝓpriū vt d̄r
sup amphoꝝ. q̄ mulieꝝ q̄ facture sūt aborti
uum māmille exmollescāt. vt di. Ipo. Itez
si dextera māma mulieris postq̄ gemīos cō
ceperit exmollierit: mascul⁹ abortiuus fit. si
ꝟo sinistra femina abortiabit̄. ⁊ si vtraq; vter
q̄ fetus patiet̄ abortiuū. cui⁹ rōnez assignat
ibi Gal'. in cōmento. dicit enim q̄ gracilitas
māmille paucitatē lact⁹ signat. vnde cuz in/
fans debitū nō habeat nutrimentū: necesse
est vt abortiat ipse fetus. Item idem Ipoc.
ibidem. mulierib⁹ in q̄bus sanguis calidus
sup̄flu⁹ ꝯuertit̄ ad māmillas insaniā futurā
signat. cui⁹ rō est ꝟm Gal'. qr cum sāguis ca/
lidus et sup̄fluus vel feruēs ad mammillas
fluxerit si p̄ nimietate sui et etiam caloris ex
cessu nō poterit in lac mutari in fumositatē
acutā resolut⁹ caput petit et sic insaniā ꝓpter
pturbatōem cerebri generat et inducit. Itē
idem in eodē. mulieri mēstrua si voluerit re
tinere sitiam maiorē. i. ventosam debes ap/
ponere ad māmillā. i. sub māmillaꝝ venis d̄
matrice ascendentib⁹. vt di. Gal'. p attractio
nē ventosaꝝ sanguis sup̄flu⁹ attrahit̄ ad mā
millas. ⁊ sic inferior flux⁹ menstrui minorat̄
sicut idē recitat Gal'. Item in eodē si mulie
ri habenti in vtero lac multū fluxerit ex mā/
millis fetum debilē signat. si ꝟo fuerint vbe/
ra dura iteꝝ debilē signant esse fetum. ideo
em̄ nō diminuit̄ lac. quia fetus est debil' ad
accipiendū et ꝯuertendū in suū nutrimētū
vnde nimia fluxibilitas māmillaꝝ corrupti
onis et imp̄fectionis signū est. vt dicit Gal'.
si ꝟo fuerint mediocriter dure: sanitatē fet⁹
designant. nimia em̄ māmillaꝝ gracilitas ⁊
macilentia post ꝯceptū: fetum esse debilem
signat ⁊ corruptum. Nam signū est q̄ subse
qui debeat abortiuū. vt dicit idem. Item si
impregnatio fuerit masculi apparebit dexte
ra māmilla maior sinistra. si ꝟo fuerit femīe
erit sinistra maior. ⁊ h̄ p̄mo apparet qn̄ fetus
incipiet se mouere. vt dicit Arist. li. xix. Itē
sicut dicit idem. sepe ex lactis multitudine ⁊
coagulatōe māmille nimis indurescūt. et si
sup̄creuerit pil⁹ aliq̄s tempe induratōis ac/
cidit infirmitas magna et d̄r pilosa. nec ces/
sabit dolor quousq; exeat putredo. sic̄ ibidē
dicit Arist. Item dicit idem li. vj. q̄ aīalia q̄
sūt multoꝝ vberū sunt multoꝝ filioꝝ. et hn̄t
vbera a pte inferiori diffusa. vtz in canicula
⁊ ī porca. ⁊ cū parit porca dat p̄mo filio suo
p̄mā māmillā. scdo secundaz. et sic de alijs.
aīalia aūt pauca vbera habētia paucos hn̄t
filios vt mulier ⁊ elephas q̄ hn̄t vbera ante
ri⁹ in pectore collocata. māmilla igit̄ est mē
brū nutrimento fet⁹ necessariū sanguis mē/
strualis ad generatōez lact⁹ susceptiuū. ⁊ su
scepti sāguis impuri depuratiuū. digestiuū

immutatiuū. dealbatiuū. dulcoratiuū. ispissatiuū. pectoris et cordis defensiuū. sexus et etatis discretiuū. coruptōis mōstratiuum. rotundū. oblongū. neruosum. carnosū. parulos dentibus exponitur, cauernosum seu porosum.

De pulmone Ca. XXXV

PUlmo cordis est flabellū nomē trahēs eo agitando greco. in pulmone em̄ pneuma. s. spūs est q̄ flando etiaz aerē recipit et emittit. vel or pulmo q̄ palpitat se aperiēdo. vt flatū capiat et stringēdo emittat. vñ in ꝓximo motu est inspirando et respirādo. vt di. Jsi. Est āt pulmo de carne molli et aerea creat⁹ spume coagulate similim⁹ vt di. ꝓstan. cui⁹ iuuamentum est vt cor vndiq̄ circūdet et aerē frigiduz ad sui tēperiez admīstret. Est etiā pulmo instr̄m spūs vocis. Spūs fuit necessari⁹ ꝓpter cor. vt p attractōem aer̄ refrigeraret. et p ei⁹ ꝓstrictō nē fumosa supfluitas expelleret. Et ido pulmo int̄ cor et guttur ē medi⁹ ne subito ad cor aer irrūpet. s. ꝙ⁹ aerē receptū temperaret Est itaq̄ pulmo q̄dam celle similitudo seruans aerē frigidū ad cordis. s. feruorē mitigandū. vel calidū ad vocē necessariū vel ad flatū. Sine em̄ pulmone vox formari nō ꝑt neq̄ anhelit⁹. vt di. Arꝛ. li. xiij. Propter q̄ dictas causas caro pulmonis moll' est et leuis ac ꝓcua. vt ō facili mutz aerē i sui natura. vt sic vital' spūs facili⁹ trāseat i vētriculo cordis ad ꝓfuatōez vite aial'. Et est generalevt dic Arꝛ. q̄ oīe aial anhelās hz pulmonē. et aīa aialia ambulātia anhelāt. et quedā aialia aq̄sa anhelāt. vt delphini. Jtez omne anial generās hz nigz pulmonē. et est multi sanguis ꝓpt calorē nat̄e. pulmo ꝙ animalis ouant̄ est paru⁹ et sicc⁹ et ꝑt inflari et tumescere. vt di. Arꝛ. Et sic dicit idē li. xiij. Quedaz aialia ñ hñt pulmonē. s. branchas loco pulmonis. Jtē ibidē li. xvj. Oīe aial hñs pulmonē calidi⁹ est aīali carēte pulmone. anial em̄ hñs pulmonem multū sanguineū est respectu aial' nō hñtis. Patrik āt pulmo multipliciter. q̄nq̄ em̄ ex humore reumatizāte ad canales pulmonis. et tūc varie generāt passiones. fm varias hūoz ad pulmonis ꝓnci/piū fluxionis. sic̄ sunt squinantia. tussis. ptisis. raucedo. asperitas voc̄. et silia. Q̄nq̄ patitur et coadunatōe hūoris i pēnis pulmonis vñ fit ptisis et alie horrēde passiones. vtz i sanguinē et sanie excreantib⁹. vt di. Constā.

Jtē aliq̄n patit ex ꝓpe sube vlceratōe. et hac cidit ex acumie hūoris ad pulmonis subaz defluēt̄. Talis passio nō de facili curat. q̄a cū ex hūori⁹ acumine suba pulmonis fuerit vlcerata, ꝓpt ipi⁹ pulmonis teneritudinez et mot⁹ ꝓtinuatōem nō de facili solidat. vnde et tūc aer attract⁹ ꝑ foramen vlceratū de facili euanescit. vñ ad tēperiē calor⁹ cordis nō sufficit q̄n pot⁹ ꝓpt aeris attracti paucitatez cor i se penit⁹ marcescit. Jtē dic Arꝛ. li. xviij aial si anhelauerit in comedēdo cadit aliq̄d ex cibo i ꝓcuitatez pulmonis. et tūc accidit aīali tussis et strāgulatio Hā tussis nihil aliud ē nisi mot⁹ animate ꝙtut̄ ad expellendum supflua circa spūs instr̄a vt di. ꝓstan. Recolligē igit̄ ex ꝓdictis q̄ pulmo, ꝓpriū cordis est instr̄m. q̄ cor refrigerat subtilitate sue sube aerē attractū alterat et imutat. vocē formāt. a motu nequaq̄ cessat. q̄ ꝓstrigit se mutuo et dilatat aerē ad supplemētū caloris in suis follicul' et poris reseruat. Vñ tamdiu pōt viuere aial sb aq̄ sine suffocatōe q̄ diu ꝑt frigidū collectū aerem retinere. sui mot⁹ ꝓtinuitate. aerē admouet et deponit vl' depurat. spiritui vitali ꝓtinuū nutrimentū admīstrat. cor deniq̄ ab instrumentis sensibilib⁹ separat. hūorem spumosū generat. cordis subaz localit̄ circūdat q̄n aliq̄ occasiōe patit̄. mortē accelerat. actōez ꝙtut̄ vital' impedit et perturbat Hec oīa dicit Constan. p ordinem

De corde Ca. XXXVI

COr fm Jsi. a cura or. eo q̄ ois sollicitudo et scie cā in eo manet. q̄ō quidē pulmōi est vicinuz. vt cū ira accēdit humidi pulmonis remedio tpet̄. Jn medio cor aial' positū est. vt ad oia corpis mēbra vitā ifluat atq̄ motū. vt di. Jsi. Est āt cor fm ꝓstan. suba q̄dam carnea villosa. dura. oblōga. et rotūda. Fuit āt cor ꝓcauū ꝓpt caloris cōseruatōem. Est em̄ cor tot⁹ corpis fundamentū. Fuit āt villosuz vt facili⁹ dilatādo et ꝓstringēdo se moueret̄. Fuit etiā duz ne de facili ledere. Fuit etiā rotundum vt maior obediētia spirituū i eo repiret̄. Fuit et oblōgū in forma piri. s. tendēs i acutū vt actio caloris nat̄al' sp in conū tendēs fortior reddat̄ Ponit āt suba cordis int̄ ambas ꝓcuitates pectoris i medio ipi⁹ aial'. vt a corde q̄si cētro ad circūferentiā tot⁹ corpis spūs vital' deferret̄. Caput āt cordis q̄ō acutū or i sinistra ꝑte hūani corpis collocat. et q̄ in hac parte cordis acuta pl⁹ viget et habitat spūs vital':

lō i siniſtro brachio pulſus fortiſſimꝰ iuenit
vergit āt cor ad siniſtrā ptē boīs vt ipꝰ calo
re frigiditas siniſtre ptis tempet. Hz aūt cor
duas ꝓcauitates. scz siniſtrā. q̄ i acumē ten/
dit. z dextrā q̄ intra ſubſiſtit. et he cōcauita/
tes vētriculi cordis nūcupant. Et int istos
duos vētriculos ē vnū foramē qđ a qbuſdā
vena vl̄ via ꝓcaua nūcupat. Hoc foramē ē
dextrā ptē est latū. ē siniſtrā ꝙo ptē strictum
Et ħ fuit neceſſariū vt ſāguis a dextro ven/
triculo veniēs ſubtiliaret. z sic facilꝰ ſpūs vi
talis in siniſtro vētriculo generaret. Dic em̄
Augꝰ. li. de differētia ſpūs et aīe. q̄ i dextro
vētriculo cordis plꝰ est ō ſāguīe q̄ de ſpū. in
siniſtro ꝙo ecōuerſo. qz ibi ſpūs vitalꝫ genera
tur ad viuificandū aīal p q̄ſdā arterias dif/
fuſus vndiq; dilatat. Siniſtra ei ps cordis
duplex hz foramen. vnū int arterias vene q̄
portāt ſanguinē a corde ad pulmonē. Alte/
rū foramē ē vñ exit arteria maior q̄ ē forma
arteriaꝝ totiꝰ corpis. p quam pulſus i corde
generat potiſſime. i ptē siniſtra ꝓpt cām ſup
dictā. Silr ps dextra duo hz foramia. vnū
intra venā q̄ ōr ꝓcaua. portās ab epate ſan/
guinē in dextrā cordis ꝓcauitatē. de altero
ꝙo exit vena arteriet nutriat pulmonē. Lo
operiunt aūt foramina qbuſdā pelliculis q̄
aperiunt ſanguinē a corde emittēdo. Dein/
de claudunt reditū ꝓhibendo. p hūido. In
vtroq; āt cordis ventriculo est fruſtulū q̄d/
dam exteri⁹ qđ auricule aſſimilat. et ħ duo
fruſta cordis aureole nūcupant in qbꝫ vene
z arterie radicant z ſolidant. habet cor i ſua
latitudine q̄dam oſſa cartilaginoſa. que cor
dis ſedes appellant. Circuit āt cor q̄daz pā
nicul⁹ q̄ ōr esse capſula cordis. et ħ cū pāni/
culis pectoris ꝓſolidat. Hic pānicul⁹ nō ni
miū. ꝓpe cor iūgit ne forte ei⁹ motꝰ impediret
q̄ cordi fuit neceſſariꝰ vt eſſet fundamētum
caloris nat̄l vñ aīal generet. Ducuſq; Cō
ſtan. li. iij. c. xxj. Dicit āt Arſ. li. j. q̄ nō ē mē/
brū in q̄ ſit ſanguis ita infix⁹ ſicut in corde.
Sanguis em̄ in pulmone est fixus. ſz cordi
fixior est. Item idem li. xj. Cor poſitū est in
oīm aīali in medio pectoris ꝓter q̄ in boīe.
qz cor boīs declinat ad ptem siniſtrā. ps āt
acuta cordis declinat ad interi⁹ pectoris in
oīb aīalib ꝓter q̄ in piſcib. q̄m ps acuta i
iſtis ad ptem capitis dependet in loco con/
iūctionis brancharū. Item in eodē ōr q̄ om
ne aīal hñs ſanguinē hz epar et cor. Itē idē
li. xij. In corde em̄ est p̄ncipiū venaꝝ. z ꝑma
ꝙtus creans ſanguinē et ei⁹ ſanguis est mū/
dus. clarus. calid⁹. z maioris ſenſus z cōue
niens intellectui. Item in eodem. p̄ncipiuꝫ
ſenſus aīalis est i corde et ſēſus cū corde ſūt
ꝓtinui. Et. iij. et. viij. li. ōr. Cor ponit̄ i ante/
riori pectoris z i medio q̄ p̄ncipiū ē vite z oīs
motꝰ z oīs ſenſus i eo est Sēſus āt z motus
nō ſūt niſi in anteriori pte cordis. z ꝓpt ħ di/
ſtinguit̄ mediū et vltimuꝫ. Et anhelitꝰ ꝑmo
vadit ad interi⁹ cordis. Natura aūt creatio/
nis cordis est ex venis. q̄ ex genere venaruꝫ
Et ſitus cordis est ꝓueniēs. q̄m est poſitum
in loco ſuperiori z in anteriori. qz nobiliꝰ ordi
nat̄ in loco nobiliori nat̄l r. cor āt int̄ oīa
mēbra nobiliſſimū est. et iō poſitū ē i medio
corpis q̄ indiget neceſſario. qz aīaliū est cō/
plementū. nec est aliq̄ membꝝ ita neceſſa/
riū ad vitā sic cor. vñ corde leſo nō viuit aīal
Et ideo corꝰ cordis est in medio et creatio
ei⁹ est in corpe ſpiſſor nat̄l r. ꝙauo. z est cō
cauū q̄m p̄ncipiū venaꝝ est ex eo ad recipiē
dum ſanguinem ſpiſſum aut ad cuſtodien/
dū p̄ncipiū motꝰ Et i nullo mēbro ē ſāguis
ſine venis niſi in corde tm̄. qz exit ſanguis a
corde z vadit i venas. z nō venit ſanguis ad
cor ex alio loco. q̄m cor est fons z p̄ncipium
ſanguis z p̄mū mēbꝝ hñs ſanguinē sic ma/
niſeſtat ex anathomia. q̄m creatō cordis ap
paret p̄mo ſanguinea. z est p̄ncipiū motuuꝫ
delectabiliū et offenſibiliuꝫ. Et vniuerſaliꝫ
motꝰ cuiuſlibet ſenſus et eo incipiūt z ad ip
ſum redeūt. et ei⁹ ꝙtus expandit̄ ad oīa mē/
bra ꝑm vnū modū. In aliqb; āt aīalib; inue
nit̄os in corde ꝓpt ſuſtentamentū ei⁹. sic oſſa
ponūt̄ in mēbris. z in cordis aīaliū magni
cordis ſunt tres vētriculi. et i animali parui
cordis ſunt tm̄ duo vētriculi. Et iō dz ee in
corde aīal venter. q̄m cor dz esse loc⁹ recep/
tionis ſanguis puri et tpati in q̄ntitatē z q̄li
tatē. Et est valde calid⁹ et humid⁹. qz cor est
membꝝ i q̄ est ꝑma ꝓt⁹ Ducuſq; Arſ. li. xiij.
vbi mlta dicūt̄ de hac materia. Item idem
li. xvj. scz q̄ cor aīalis dz esse ꝓplementū ꝓpt
ħ creatur cor ꝓus. Et ꝓpt calorem cordis et
exitū venaꝝ ex eo poſuit natura mēbꝝ frigi/
dū ex oppoſito cordis. ſ. cerebrum. et ꝓpter ħ
creatur caput in generatione poſt creatōez
cordis. Cōtingit aūt cor pati vl̄ ex alio hū/
rum colligātia. vt di. ꝙſtan. vl̄ ex ꝓpa diſtē/
perātia. Si em̄ in corde dñet excedēs cali/
ditas. ebullit ſanguis cordis et agitat et ſic
vitalis ſpūs ledit. Si nimia frigiditate cor

ꝓstringit ꝯgelat sanguis vnde et mors seq̄t
Q̄nq̄ etiā patit ex aliq̄ apostemate capsulā
ei⁹ inficiēte. z tūc aīal nō diu viuit. Itē acci/
dit cordi tremor. z ꝑ ex hūiditate aq̄sa i pelli
culis cordis dispsa. q̄ debitā ei⁹ ipedit dila/
tatōez z ꝓstrictōez. Uñ videt infirmo q̄ cor
de loco ad locū moueatur. Item accidit ei
defectio ex spirituū vel ꝓtutis spūal' dissoluti
one z spirituū euaporatōe. Et ꝑ ꝯtingit l' ex
nimia repletione ꝓtutē aggrauāte z ꝓfūden
te. aut ex nimia inanitione ꝓtutē dissoluente
sic ꝑz in cardiacis z i q̄busdā p⁹ nimiū sudo
rē. siue nimis acutā portionē. Item patit ali
qñ ex fumositate aliq̄ corrupta et venenosa
ad cor penetrāte z cordis meat⁹ corrūpēte.
vñ mors seq̄t indilate. Itē patit qñq̄ de ve
ne ꝯcaue opilatōe. vñ z sāguis nutrimentū
cordis z vital' spūs denegat. Dis z aliis mo
dis cor patit vt di. ꝓstan. li. ix. c. xxiij. Dic ad
ꝑ Bal'. i tegni. q̄ ꝓt⁹ ea ꝓplexio cordis oñdit
ꝑ sig̃. s. p magnitudinē respiratōis vl' velo/
citatē pulſ⁹ z freq̄ntiā ei⁹ virilitatē z festinā
actionē p irā audaciā z furorē p amplitudi/
nē pectoꝛ. z ei⁹ pilositatē. Dec aīa calorē do
minantē in corde signant. Oñia ꝯo sig̃ ꝯria
designāt ei⁹ ꝯrietatē. Sup quē locū di. Ha
ly. in cōmento. cor in boie se hz ad modū ra
dicis i arbore. Arteria nascēs ex sinistro vē
triculo silis est trūco vl' cruri arboꝛ. q̄ elon
gata a corde ramificat in duas p̄tes. q̄z vna
tēdit ad surſū. alia deoꝛsuz. z ille ramificant
z diuidunt ad modū ꝛge ex ramis p totum
corp⁹ vsq̄ ad arterias capillares sparsas in
cute et qñ dilatat cor dilatant et oēs arterie
sil'. z qñ ꝓstringit z ipe sil' ꝓstringūt. z p dila
tatōez eaꝛ attrahit aer frigid⁹ et exterioꝛib⁹
cordis ad interiora ei⁹ z in ꝓstrictōe exꝑmit.
viliꝛ fum⁹ in eis generat⁹ z extrahit ipm ad
exteriora. z ꝑ ei⁹ calor euentat. z p ei⁹ euen
tationē ei⁹ ꝓplexio adequat. Et vt ait idē ꝓ/
tus motiua q̄ est fixa in corde. currit p arte/
rias ad vnāquāq̄ ptē corpis. z defert vnicui
q̄ ptiā vitā z ptiū calorē vitalē. Seruit em̄
pect⁹ cordi se apiēdoꝛ frigidū aerē attraben
doꝛ se claudēdo. ac fumosū vaporē genera/
tū ex corde expellēdo. vñ si pect⁹ z arteria et
alia vitalia instrā fuerit salua. obediūt ꝓtu/
tes in opib⁹ suis. z qñ sūt infirma nō obedi/
unt. Uñ bonitas z malicia submistrātiū oꝛ
ganoꝛ pmouet. vl' impedit cor ad suas pa/
gēdas actiōes. Uñ qñ cor est fortē z hz mē/
bra sibi obediētia. bñ i dilatādo z ꝓstrigēdo
se habētia fortis ꝓcedit a corde respiratio et
fortis pulsus z fortis opatio ꝯm bonitatē oꝛga
ni z ꝓtutis. Qñ ꝯo ꝓt⁹ est debil' z remissa ñ ꝑt
extēdere arterias i oēs dimēsiōes vñ seq̄t mi
noꝛ respiratio z minoꝛ pulsus. Itē ibidem.
Si coꝛ fuerit nimis frigidū z nimis hūidū
z pulsus mollis erit bō ꝓuat⁹ virilitate z au
dacia. timid⁹ atq̄ piger z a pilis i pectore nu
dus ꝓt' vaporis fumosi vñ generāt pili pau
citatē Si ꝯo fuerit coꝛ nimis siccū z frigidū
faciet pulsum aspez durū et punū et respira/
tio tarda est z rara marie si pect⁹ paruū fue/
rit atq̄ strictum. Uucusq̄ Baly sup tegni.
Bal'. Et hec sufficiant.

De anhelitu. Ca. XXXVII

Anhelit⁹ cordis z pulmonis est mot⁹
ꝓt' attractōez frigidi aeris ad tēpa/
mentū innati caloris cū eiusdem ex
pulsione generat⁹ Coꝛ em̄ nll'o mō carētiaz
attrahēdi aeꝛ pati ꝑt. Si ei ꝑ modicū spa/
ciū ab attractōe aeris q̄esceret lederet vl' de
ficeret. Anhelit⁹ q̄ ꝯrios hz mot⁹. q̄z dilatā/
do pulmonē aerē trahit z ꝓstrigēdo expellit
Anhelit⁹ ita q̄z ē caloris cordis ꝑ attractiōez
aeꝛ s tpatiu⁹ z expellēdo vaporē fumosū eius
dē purgatiu⁹ Est etiā aīal' spūs z vital' nutri
tiu⁹. Itē fortitudine vl' debilitate ꝓsistentie
spūaliū oñsiu⁹ sic supl⁹ de pulmonis ꝓpeta/
tib⁹ dictū est. Itē in anhelādo pl⁹ de spū at/
trabit q̄z expellat. ꝑ em̄ nō modica trāsit in
vitalis spūs nutrimentū. Infra em̄ pulmo
nē se recipit. z tādiu aīal sine suffocatōne vi/
uit q̄diu intr instrā anhelit⁹ spūs se includit
Itē patientib⁹ instrumēt⁹ anhelit⁹ spūs coꝛ
rūpunt. z ꝯm q̄litatē oꝛgani patiēt⁹ imutat.
vt di. ꝓstan. Patit aūt anhelit⁹ qñq̄ ex defe
ctu ꝓtut⁹ mouēt⁹ neruos z regēt⁹ qñq̄ ex cō
stipatōe instroꝛ spūs q̄ puenit ex grossis hu
moꝛib⁹ vl' ex grossa vētositate viā anhelitus
opilāte. vel ex aliq̄ apostemate pulmōis pā
niculos cordis aggūāte. siue ex nimio calo/
re cordis i pulmonis suba dñante. ex q̄bꝫ oī
bus debil' reddit anhelit⁹ atq̄ rar⁹. Si aūt
fuerit velox z pu⁹. calorē alienū sig̃t. q̄ ꝓtutē
suffocet et potissime vincat. Si tact⁹ fuerit
calid⁹ et sitis ac līgue desiccatio subseq̄t. an
helit⁹ ꝯo pu⁹ z frigid⁹ vt i acut⁹ febrib⁹ signū
mort⁹ est Eius ei tarditas defectū ꝓtut⁹ de/
signat expulsiue. frigiditas ꝯo extinctōz sig̃t
calor⁹ nata'. z defectū ꝓtut⁹ i suba cordis et
instroꝛ spūs. Itē immutat anhelit⁹ et mem
broꝛ interioꝛ vniuersali coꝛruptōe. vt ꝑz in

lepozis. ꝙbꝫ anhelit⁹ fetid⁹ est et cozruptus z acris vicini cozruptiu⁹. Uñ taliũ flat⁹ solet esse appropinq̃ntiũ cozruptiu⁹ z infectiuus. Inficit em̃ aerẽ vicinũ z reddit cozruptibilem sicut sibul⁹ reguli flãdo aerem cozrũpit et aues volantes interficit. vt dicit Auicen. et Constan.

De stomacho Ca. XXXVIII

Stomach⁹ grece os ōz. eo q̃ sit ostiũ ventris. z ipe cibũ recipiat atz ad intestina transmittat. vt di. Isidorus. Est aũt stomach⁹ fm Constan. rotũd⁹. oblongus. ꝯcauus interi⁹. asper in fundoz carnosus. duo hñs ozificia. vnũ inferi⁹. alterũ supi⁹. Est autem asper et villosus vt cibũ receptũ meli⁹ retinere possit. Nam si esz lubricus et in superficie planus. ex sua lubricitate cibus exiret indigestus. Fuit autem et carnosus in fundo. vt digestio ꝯfortaret. Caro ei⁹ est calida et etiam hũida. ex qbꝫ q̃litatib⁹ maxime viget digestio in cozpore animalis. Rotund⁹ aũt fuit vt capacitate sua cibũ reciperet ampliozem. Preterea q̃z si alterius esset figure scz triangularis. vel hmõi hũores mali in eo de facili ad putredinez colligerent cũ talis forma non posset a superfluis ꝓpter angulos desiccari. Oblong⁹ etiaz fuit ne nimia rotunditate sua spũalia ꝯmeret. Et vt etiam tanto facilius cũ superioribꝫ z etiaz inferioribꝫ iungeret. Preterea stomach⁹ precipue human⁹ in parte superiori est strict⁹. In parte inferiori lat⁹. et ꝫ q̃z fuit necessarium. Quia cũ homo ceteris animalibꝫ sit erectioz: cibus ei⁹ semp ad inferiora descendit. et ideo vtilis fuit ei⁹ inferioz latitudo. vt in eo recipi possit cibi multitudo. Item neruosus est ꝓpter maiozem sensibilitatis et appetitus vigorositatem. Epate etiam circũdatur. vt ei calor maioz ad ciboz decoctõem ab epate ministraret. Epar em̃ suis q̃nq̃ frustulis stomachũ circũcingit et ei calorem tribuẽs succositatem z hũorem vñ sanguis generat ꝑ quasdaz venas q̃s miseraicas medici vocant. recipit et a fortiori caloris actione i sãguine alterat et ꝙuertit. Ad hec dic̃ cõstan. q̃ si stomach⁹ fuerit substantialit̃ calidus. cibos grossos bñ digerit. delicatos ꝫo consumit. et pl⁹ digerit q̃z appetit. et ꝓt̃ similitudinez cibos calidos maxime querit. nec famẽ sustinere potest. Frigid⁹ ꝫo stomach⁹ grossi cibi nõ est bñ digestiu⁹. et ex eis cito grauat. et eos cito mutat in humores acidos z corruptos. Stomach⁹ ꝫo sicc⁹ cito sitit nec parũ aque sufficit. q̃ si superflua fuerit rugitũ in ventre facit. Q̃ si fuerit hũid⁹ stomachus. nõ sitit. humidũ cibũ appetit. sz paz digerit Uucusq̃ Constan. li. j. c. xiij. Accidunt aũt stomacho vt dicit idem li. iz. ca. xxvj. diuerse passiões. s. mala digestio. fumositas diarria vomit⁹ singul⁹. inflatio. ructuatio. et hec ex diuersis accidũt causis Quia q̃nq̃ ex mala ꝯplexione. q̃nq̃ ex nimia inanitõne. q̃nq̃ ex nimia repletiõe. q̃nq̃ ex nimio hũoz acumine. q̃nq̃ ex cozdis putrefactõe. q̃nq̃ ex ꝓtuitis digestiue defectõe. q̃nq̃ ex cibi qualitate. q̃ si sit pũgitiu⁹ stomach⁹ pũgit z ad exeũ dũ cõpellit. aut si viscosus lubricat. et sic de facili egredit. q̃nq̃ ex ꝓtuſ expulsiue nimia debilitate. nõ solũ ex se patit̃ vexetiã ex aliorũ mẽbroz colligãtia z vicinitate. Stomachus em̃ est tot⁹ cozpis p̃familias. omniũ membroz nutrimentũ recipiẽs. et singlozũ membroz ꝓput expedit administrãs necessitati. vt dic̃ idem Constan.

De epate. Cap'm. XXXIX

Epar siue iecur nomẽ hz. eo q̃ ignis in eo sedem hz q̃ vsq̃ ad cerebꝫ subuolat et deinde ad oculos z ceteros sensus et membra se diffundit. et calore suo succũ sibi attractũ in sanguinem trãsmutat. quẽ ad vsum pascendi nutriendiq̃ cozp⁹ sil membris administrat vnd̃ epar dz. quia talia membra pascit. In iecore sedes est voluptatis et ꝯcupiscentie. cuius extremitates fibre vocant. q̃ sunt q̃si lingue eminẽtes et stomachũ amplectentes. calorem ad ciboz digestionẽ deferentes vl̃ exhibẽtes. z dicũt fibre. q: ad aras phebi ab ariolis deferebant. qbꝫ oblatis et succensis rñsa dabant. Ducusq̃ Isido. Est aũt epar vt dicit Constan. membrũ calidũ ꝯcauũ et lubricosuz in dextro latere a lis collocatũ. stomacho suppositum vt suo calore ꝑmã iuuet digestõem. Est em̃ sanguineũ z in colore rubicundũ. q: succositas ei⁹ nimia caliditate i hũorẽ sanguineũ est trãsuersa. Aliq̃tulũ est etiã duz ne ō facili ledat. Uariat em̃ epar in boĩbꝫ in q̃ntitate z ptiũ multitudine. q: in boĩbꝫ est mai⁹ q̃z in alijs bestijs eiusdẽ q̃ntitatis. Numer⁹ ptium ei⁹ in quibusdã est duplex. et ꝫ ad minus. in qbusdam triplex vl̃ quadruplex. vel ad maximũ q̃ntuplex inuenit. A lata autez epatis ꝯcauitate ꝑgredit q̃daz vena q̃ a medicis porta nũcupat. z ꝫ anteq̃z exeat i q̃nq̃

diuidit venulas q̄nq; ptes epatis intrantes. Epar em̄ succositatē p̄me digestōis p ꝝ̄sdā venas i sua ꝓcauitate attrahit. z p calorē naturalē ebullitōz celebrat digestōz. scōo i masaz sanguineā z q̄ttuor hūoꝝ nakaz ꝓuertit. Qō em̄ calidū est z hūidū trāsit i materiam sanguis. cui⁹ receptaculū sūt vene. qō āt calidū z siccū est in nakaz colere. cui⁹ ꝑpriū receptaculū est cistula splenis. sz qō est liquidum z aq̄sum in hūorez trāsit. fleumatis ꝓpriū receptaculū ē pulmo. Et q̄ ptz q epar nakaꝝ ptutis est. p̄ncipiū fundamētū p̄me digestōis stomacho maximū iuuamētū. scōe ꝑo digestōis in subē sue ꝓcauitate est pfectiuum puri ab impuro sepatiuū. singul⁹ membris nutrimēti trāsmissiuū. amoris, venerei excitatiuū. diuersaꝝ passionuz receptiuum Patit em̄ q̄nq; ex nimia caloris intensione Ūn z pozi aperiunt interi⁹. ex q̄ aptione ꝑtus euanescens remissi⁹ opatit. q̄nq; ex nimia frigiditate ꝓuersionē attracte succositatis in nakaz sanguineā impediēte. et ex ꝑ sepissime ꝓtigit idropisim generari. cuz idropisis nihil aliō sit p̄m p̄m nisi error ptutis digestiue in epatis ꝓcauitate. hac ei ptute errāte z i sua opatōe deficiēte. necesse ē sanguinē corrūpi q̄ indigesto corp⁹ qō inde nutrit i tumescendo extēdit vñ z idropisis generat. Itē patit epar ex subē sue mala ꝓplexiōe. z ꝑ p̄m hūorū q̄ttuor distēpantiā in ipi⁹ essentia dñantem. Itē patit ex viaꝝ ei⁹ opilatōe Cōtingit em̄ sepe hūorem grossū z viscosum inuenis epatis adunari Ūn cū sāguis clausus exire nō ꝑt cā est ꝓstrictōis et opilatōis. Itē etiaz accidit ex nimio calore hūorē sanguineum desiccante et subaz venaꝝ epatis ꝫbēte q nō ꝑt sāguis libere diffundi ad alia mēbra corporis nutriēda. Hoc idem āt aliq̄n ꝑt ꝓtigere ex nimia frigiditate humores ꝓgelante. z meat⁹ epatis ꝓstringēte z ad mēbra nutrienda discursū sanguis ꝓhibēte. Itē idem etiā accidit ex apostemate subaz epatis aggūāte. z putredinē in ipi⁹ suba generāte. Itē idem accidit ex inclusa ventositate pelliculas ipi⁹ epatis extēdente et ex mēbroꝝ inordinatione dolorē z merorē inducēte. Itez sepe patit ex imoderato fluxu sanguis q̄ accidit ex venarū ab ipo egredientiū aptōne. z ꝑ ꝓtingit ex nimio sanguis acumie. vl ex nimia repletōe vl ex debilitate ptutis retētiue. vl ex nimio exercitio z labore. sic di. ꝓstan. Ad ꝑ de nakaꝝ z signis ꝓplexiōis epatis dic Bak. i tegñ. Signū epatis q̄ñ est calidū est amplitudo venarū nō pulsatiliū. sup quē locū dic Haly. q̄ñ dominak et vincit calor in epate. fit epar maior⁹ z vena ei⁹ maior dilatatur et magnificata est. Magnificank oēs vene nō pulsatiles i oib⁹ mēbris. et calefit sanguis z generak q̄nq; colera citrina. z p excessum tpis p⁹ statū adolescentie adurit colera citrina. z fit ex ea colera nigra. z diuerse aliq̄n ex tali colera accidūt passiones. aliq̄n aut nimio calori epatis cordis resistit frigiditas. nam a corde velut a mēbro supiore z nobiliore epar in suis actōib⁹ moderak. et ꝑ idē dic Arꝫ. li. xiij. vbi ꝓponit cor epati tanq; ꝓncipiū ei⁹ regitiuū. Item dic Bak. q frigiditas epatis ex calore cordis tpak. z signū frigiditatis z siccitatis epatis est strictura venaꝝ z paucitas sanguinis sic hūiditatis eiusdē signū est mollicies venarū z sanguis multitudo Item idem dicit Haly. q epar est fons hūiditatis corpis. vñ cū sit radix hūoris si sit epar siccū nō poterit aliq̄s mēbra corp⁹ ꝓuerte ad hūorē vt hūiditatem vt ei⁹ possit resistere siccitati. Intēdit āt z remittit siccitas z humiditas epatis ꝑm cordis dispositōz. Epar q est mēbr⁹ nobile. cui⁹ alteratōne alterak corp⁹. z influit nutrimentū et ptutes nutritiuas et in mēbra relqua inferiora sine medio. ad supiora ꝑo mediante corde ꝑm iudiciū Bak. Econuerso āt ponit Arꝫ. li. xiij. q cor facit oia p̄dicta mediante epate. q̄ āt verior sit opinio aliox iudicio derelinq̄. Et hec de ꝓprietatib⁹ epatis dicta sufficiant

De felle Ca. XL

Fel est dictū eo q sit follicul⁹ gestās humorem ex dominio colere rubee amarissimū vt di. Jsi. Est em̄ cistula fellis q̄dam pellicula sup gibbū epatis collocata. et hz duos furculos. p vnū deportak colera rubea ad intestina vt p ea ꝑt⁹ expulsiua ꝓfortek. vt etiā acumine suo intestina mel⁹ expurgenk. Per aliū aūt deportak colera ad stomachū vt sua caliditate ptutē adiuuet digestiuā. Est igit fel membr⁹ calidū et etiā siccum. gibbo q̄z epatis suppositū est ꝓpriū colere rubee receptaculū. Cui⁹ est iuuamētum vt sanguis a colera rubea mūdificetur sanguis em̄ ex p̄tia colere incenderet nisi i tra cistulaz fellis ei⁹ superfluitas locaret. Est āt sua caliditate decoctiōis cibariox iuua-

mentū sua subtilitate penetratiuū. sua mor/
tificatōe et acumine pūgitiuū. et intestinorū
corrosiuuz. et ad supflua ac fetida eīcienda
excitatiuū. et etiā exnimia calozis intensiōe
amarissimū. et p sui admixtōem dulcedinis
sanguinis imutatiuū Ducuscz Cōstan. fm
Aris. in li. iij. delphin⁹ nō hz fel. gen⁹ omniū
volatiliū z oīe gen⁹ pisciū z oīe ouans hz
fel. Sed fm ma⁹ et min⁹ z forte erit in vijs
subtilib⁹ extensis ab epate vscz ad intestinū.
Jste vie fortassis erūt fetide. z forte erit fel in
tali intestino. et diuersificaf. qz qñcz i supio
ri qñcz in medio qñcz in inferiori. et quedā
volatilia hñt fel occultatū ī intestino. vt co
lumbe. coturnices. et hyrūdines. quedā ha
bent fel magnū in epate z in ventre z intesti
no sīc accipiter. milu⁹. Item Aris. li. xiij. ani
malia q̄dam non hñt fel oīno sīc equus et
mulus et asin⁹ z elephas. camel⁹ etiā non ha
bet fel distinctū. sed hz venas paruas in q̄b⁹
est fel. Item quidā boies habent magnum
fel in epate et quidā nō. Et est fel q̄ddā sup/
fluū aggregatū sīc fer ī vētre: illo tñ supfluo
vtīf naīa ad aliq̄d iuuamentū. Jn illis autē
qui hñt naturā epatis sanam et q̄z sanguis
naturaliter est dulcis non inuenīf fel. aut si
inuenitur erit paruū. et ꝑ inuenis valō gra/
cilib⁹. et ꝓpter ꝑ erit epar eoz q̄ carēt felle bo
ni colozis et dulcius alijs. qñ autem habet
aliquod animal fel inuenitur q̄ est sub felle
valde dulce. Nam p collectōem fellis ad lo
cum vnū alie vicine partes reddunt dulcio
res Fel etiā et sue subtilitate z acumie ē
grossoz humoz insciscisiuū et sua siccitate cō
sumptiuū. Unde in collirijs oculoz est ne/
cessariū ad visum clarificandū et acuenduz
ad impedimentū spūs vital' remouendum z
maxīe fel accipitris z aliaz volucrū viuētiū
et rapina. sīc in viatico. Constanti. tangīf. et
feruoze aūt nimio z ebullitiōe fellei būoris
ad epar tendentis inficīf sanguis q̄ infectus
ea que ad nutrimentū membroz trāsmittū
tur imutat et etiā ea inficit. et cuti croceū co
lorē vel viridem: siue etiaz nigz supinducit.
Cui⁹ passionis signa sunt ista. toti⁹ corporis
infectio. sitis adest z oris amaritudo. dolor
frontis. auriū vicz tinnitus et vrina crocea
cum ꝓsimili spuma ꝓtinua. vomit⁹ croceus
Aliqñ etiā ꝓtingit pozos cistis fellis opila
ri. Uñ colera inficit ipm epar. ac ꝓsimilē in
ducit passionē. Unde Constanti. in viatico
dicit. qñ patīf fellis suba. i. cistis et deficit ꝑ
tus eius qua solet ab epate colezam rubeā
extrabere remanente colera cū sanguie tin/
gitur z alterat. Jdem etiā ꝓtingit qñ aposte
ma est natū in vnjs p quas colera ad fel tran
sit. Uñ ad epar rediens p totū corp⁹ cū san/
guine se diffundit. qz si pozus inferior opile
tur ascēdit ad viā supiorē sc̄z ad ipm stoma/
chum. vñ facies fit citrina. os amarū et sic/
cum. in stomacho ardor et sitis. vrina cum
egestione albescit ꝓpter elongatiōem colere
ab epate et renibus vbi vrina solz tingi. Si
ꝑ pozus supior opiletur colera tingit infe
riora. et apparent signa q̄ prioribꝫ sunt con/
traria. vt dicit idē Constan. Et hec de fel/
le dicta sufficiant zc.

De splene. Capitulū. XLI

Splen est dictū a supplendo. quia ptē
sinistrā iecoris ptrariā supplet ne va/
cua esisteret. quem quidā causaz ri/
sus esse existimant. nam splene ridem⁹. felle
irascimur. corde sapim⁹. cerebro sentimus.
iecore amam⁹. q̄b⁹ ꝓstantib⁹ sanū est animal
et integrū. vt dicit Jsi. Et fm Cōstan. splen
in sinistra parte collocaf. cui⁹ forma natura
liter est oblonga. z paz versus stomachū cō
caua. z ꝑsus costas est gibbosa. Jn his duo
bus locis q̄busdā panniculis colligata. Et
oz splen duas hz venas p quaz vnam cole
ram nigram a sanguine epatis sibi attrahit
per aliā ꝑo cōtuz sibi sufficit ad stomachum
transmittit vt e⁹ appetit⁹ ꝓforet Splenis igi
tur est iuuamentū vt ei in sinistra pte corpis
defectū suppleat. et ex opposito ad ꝓseruatio
nem stomachi iecori respondeat. vt ꝑ mū/
dificatiōem epatis sanguis feces sibi attra/
hat. z cōtū ad appetitū sufficit z ad ꝓfortatio
nem stomachi transmittat. Est igitur suba
splenis rara et spongiosa ꝓpter facilioꝛē hu/
moris feculenti attractōem et remissionem
et est nigra ꝓpter melancolie cui⁹ est recepta
culum assimilatōnem. Est etiam a sinistris
inter costas z stomachū posita ꝓpe sinistre p
tis tempantiam z infrigidatōem. ac ꝓpter con
seruandam stomachi cui ꝓiungīf calefactio
nem. aliquantulū est dura ne de facili et q̄li
tate humoris feculenti ꝺbat lesionem. Cō/
tingit autem etiam splenem pati q̄ncz ex vir
tutis ꝓtinue defectione. et ꝑ q̄ non sufficit
humorē attrahere. vel attractū ad locū aliū
destinare. Item q̄ncz ex opilatōe q̄ sc̄z hu/
mores grossi z viscosi in vnjs splenis opilanf

et adunant. vnde et eius actões impediunt
Item qñq; ex nimia humoꝝ repletione. q̃a
humores ad splenem ꝓfluentes ꝓpter sui si-
militudinez attrahuntur et sufficienter non
euacuantur. vnde inuisceantur et in ꝺcauita
te splenis indurant intantũ vt ipsi⁹ splenis
substantia crescere videatur. sed ꝑm senten-
tiam Ipocratis si splen sit magn⁹ corp⁹ mar
cescit. z si splen marcescit corp⁹ impigue scit
Unde ipsi⁹ splenis mediocritas ad paruita
tem potius q̃ ad magnitudinem intendẽs
bonitatem ꝓplerionis designat. vt di. Con
stan. li. ix. c. xxvij.

De viscerib⁹. Ca. XLII

Viscera ꝑm Isidoꝝ inferiora dicun
tur ꝓprie intestina membris vitalib⁹
subdita et subiecta. que quidem di-
cuntur intestina quasi q̃dam interiori nexu
quadam familiari reuerentia sunt superio-
rum membroꝝ culcitra et eorundẽ quedaꝫ
necessaria instrumenta. Et dicunt viscera
quasi vitalia. quia locis vitalib⁹ circa p̃cor-
dialia vbi gignitur vita sunt interioribꝫ cir-
cũfusa. Ducuscq; Isi. ꝑm Constanti. autem
intestina quedam sunt membra interi⁹ mu-
tuo se tenentia concana rotunda ꝑ ventris
longitudinem z latitudinẽ collocata. quoꝝ
compositio et suba stomacho assimilatur.
Sunt autem numero septẽ ꝓncipalia intesti-
na. quoꝝ tria sunt subtilia que superi⁹ sunt
tũcta. triaꝑo sunt grossa ab inferiori incipi-
entia. Primũ intestinũ triũ subtilium voca-
tur duodemũ. qꝫ in sua longitudine ꝑm mẽ
suram cuiuslibet hoĩs est duodecim digito
rum et ß sup dorsum erigit et in nullã aliaꝫ
partem retorquet. Secundũ vocat ieiunũ
quia semp a cibis est vacuum. et dicunt sa-
pientes et experimentatores q̃ mortuo ani
mali semp inuenit illud vacuũ. dicũt tamẽ
quidã q̃ hoc ꝺr ab anathomicis. qꝫ a se om
nia eiũcies nihil de accepti ad sui retinet nu
trimentũ. Tertiũ subtile est appellatũ. secũ-
do similimũ. sz tñ nũq; sine cibi corpulentia
est inuentũ. Inter grossaꝑo intestina ꝓmuꝫ
vocatur orbum. et in subtili extremitate hz
os vnum. et est illud intestinũ sic vocatũ. eo
q̃ ipm sit orbatũ. i. quasi viduatũ ab altero
orificio. Cũ em̃ cetera intestina duo habẽt
orificia. illud hz vnum solũ. et ideo se habet
ad modũ sacci. quia multa recipit et pauca
respectu aliox eiicit vel emittit. secundũ ꝑo
intestinũ sub orbo sine sub sacco positũ dici
tur ilion. et boca dextra in sinistrã tendit. et
dicitur ilion eo q̃ in eo intestino iliaca pas-
sio fieri ꝓsueuit. tertiũ intestinũ vocat a gre
cis colon. z ß etiã immediate cũ inferiori to
tius corpis orificio est ꝓiũctum. z in ß inte-
stino ẽ uissima passio. s. colica generat. vel
ex ipsi⁹ intestini nimia ꝓstrictione. vel alicu
ius grossi z frigidi hũoris coadunatõe. et ꝑ
ꝓsequẽs viaꝫ illi⁹ intestini intrinseca opila-
tione. sic narrat Cõstan. z etiã Hal. sup am-
phoris. Patz igit ex p̃dictis ad q̃d necessaria
sunt intestina. quia cibũ immutãt. et in sua
ꝺcauitate superflua recipiũt ad nature expe
rationẽ. ad hoc etiã sunt necessaria viscerum
rotunditas gibbositas et volubilitas vt di.
Constan. vt cibus trãsmissus a stomacho ĩ
eoꝝ gibbositate aliq̃ntuluꝫ inhereret. et ꝑm
animalis necessitatẽ superflua expelleret z ne
cessaria retineret. Sũt aũt rotũda nec a sto-
macho ĩ aliq̃ angulo superflue collecta rema
nerent q̃ corruptõem inducerent intestinis
Sũt etiã intestina duob⁹ pãniculis mini-
mis vl' ad min⁹ inuoluta. et ß fuit necessariũ
quia si vnus panniculus pateret. ab altero
panniculo subueniret. Sunt autem in-
testina aliquantulũ villosa. et eorum villi ꝑ
latum etiã extensi. vt facies superfluitatẽ expel-
lerent. et necessaria nutrimento ꝓueniẽtius
retinerent. Sũt aũt viscera sive intestina ĩ-
uoluta ad inuicem z connexa. ita vt minora
maioribus et gracilioza z debilioza grossio
ribus et fortioribꝫ innitant. vt sic actiones ꝑ
turis naturalis et in expellẽdo superflua et in
recidendo necessaria aptius ꝑficiant. Dicit
etiã Arist. li. ij. q̃ ꝑm varietatem dentium in
mandibulis animaliũ variatur in quantita
te et qualitate natura intestinoꝝ. Unũ dicit
q̃ intestinũ oĩm animaliũ habentiũ dentes
in vtraq; mãdibula est minus intestino nõ
habentiũ. z nullũ animal habet intestinum
rectũ nisi hãbeat dentes in vtraq; mãdibu-
la. Item ibidẽ venter serpentis est strict⁹. et
est similis intestino amplo. et si fuerit natu-
raliter paruus hz fel in intestinis. et si fuerit
magnus super epar. Item idẽ li. eiij. Oĩa
animalia ampli et recti intestini sunt gulo-
sa valde. qꝫ ꝑter diminutõez vsus cibi et in-
digestionẽ eiiciũt superfluitatẽ cibi indigestaꝫ
z cito exit cib. z iõ appetũt mlt̃. z continue
querũt cibũ. Cõtingit aũt pati viscera z inte-
stina multipl'r. vt dicẽ Constan. li. ix. ca. xxvj.

Qñq̃ ex colerico humore vel ex melãcolico subaz intestinoꝝ corrodẽte. ⁊ fluxũ dissenterie inducẽte. ⁊ h̃ passio pessima ẽ ⁊ mortifera vt dr̃ in amphoris. Solutio vẽtris ĩ cui⁹ initio colera exit nigra ẽ mortale. Itẽ qñq̃ ex ip̃oꝝ visceꝝ interiori pũctura ⁊ vulneratiõe et h̃ vel ab exteriori apostemate putrefactõz et pũcturã in pãnicul' ip̃oꝝ visceꝝ inducẽte vel ab exteriori lesiõe. Itẽ qñq̃ ex interclusione vnctuositatꝭ pãniculos ⁊ neruos extẽdente. et ille dolor grauis est intantũ vt aliqñ intestina penetrari videant. Item qñq̃ ex hũore grosso ⁊ fleumatico inferiores ptes intestinoꝝ obturãte. et stercoꝝ exitũ ꝓhibẽte et iliacã passionẽ vl' colericã inducẽte. vñ h̃ morbꝰ pestilẽtial' est ⁊ mortal'. raro sanitatẽ suscipiẽs. ⁊ sepe die scd̃o vl' tertio interficiens nisi celeri⁹ succurrat. Ceteras itestinoꝝ passiões q̃re infra in tractatu de infirmitatibus de colerica passione ⁊c̃.

De renibꝰ Ca. XLIII

Renes vt ait Uarro sũt dicti eo q̃ obsceni hũores ab his nascũt. Nã vene ⁊ medulle tenuẽ hũorez desudãt in renibꝰ q̃ liq̃r rursus a renibꝰ a calore venereo resolutus recurrit ⁊ ad loca genitalia se diffundit. vt di. Isi. Loc⁹ ãt in lateribꝰ spõdiliũ dorsi in q̃bꝰ est sedes renũ dicũt lũbi. q̃ s̃m Isi. ob libidĩs lasciuiã lũbi sunt dicti. qr in viris a renibꝰ ⁊ lũbis est cã veneree voluptatꝭ. De renibꝰ ãt di. ꝯstan. q̃ fuerunt facti vt ab epate aquaticũ sanguinẽ sugentes eũ depurarent et ei⁹ colamentũ. s. vrinaz ad vesicã ꝑ meat⁹ vritides. i. vias vrinales trãsportarẽt. qd̃ etiã dicit Haly sup tegñ. Ordinauit inq̃t creator summ⁹ duos renes vt attrahãt aq̃sitatẽ sanguĩs ab epate. et eaz trãsmittat ad vesicã expulsiõis gr̃a. qr di. Arist. li. xiij. Renes inq̃ fuerunt creati ꝓpt̃ vesicaz vt sic operatio vesice esset melior et ꝑfectior quia renes sunt ad colandũ supfluũ humidi decurrẽtis ad vesicam. Item idẽ. Renũculus dexter altior sinistro est in om̃i aĩali habente renes. et h̃ qr calor in dextra parte fortior est vel superior. Item idem. In oĩbꝰ aĩalibꝰ renes habentibꝰ renũcul⁹ dexter est minoris pinguedĩs q̃ sinister et altior. qm̃ natura in dextra parte leuior est et maioris motus ⁊ caloris. calor aũt dissoluit ⁊ consumit pinguedinẽ. Itẽ renes sunt de vltimis membris interioꝝ. ⁊ ꝓpter h̃ indigẽt magno calore. Recollige igit̃ q̃ renes sunt calidi et naturalis caloris ꝯseruatiui. frigiditatis et dorsi spondiliũ sunt tempatiui. a ꝯcauitate epatis aq̃si humoris attractiui. sanguĩs colatiui. ꝟtutis natural' ꝯfortatiui. hũoris seminalis generatiui. porosi rotundi pinguedine coopti. carnosi quippe sunt et porosi ꝓpter faciliorẽ aq̃se supfluitatis attractõnez. rotundi ne colligant aliquẽ humorẽ ad putrefactõez. pinguedine sunt muniti ne ex frigiditate ossiũ dorsi aliquã sustineãt lesionẽ. Recipiũt aũt renes quasdã venas stomachi ab epate egredientes q̃bꝰ humor in scd̃a digestione supflu⁹ defertur ad ip̃os renes. vñ opilatis illis venis ⁊ in suo officio impeditꝭ renes vna cũ epate patiunt. Accidũt aliqñ ĩ renibꝰ varie passiones. vt di. Constantinus li. ij. c. xxxiiij. q̃ si vene epatis ꝑcluduntur ab humore sanguineo ad sui nutrimentuz depauperant. vnde necessario extenuantur. si ꝟo meat⁹ eoꝝ inferiores calore et frigore cõstringant ex p̃ntia humoris supflui eoꝝ substãtiã subintrãtis nimis extendũt ⁊ dilatãt et ꝑ ꝯñs corrumpunt. vel humores desiccati putrificant ⁊ in calculos ꝯuertunt. Multis etiam alijs modis patiũtur sicut ex apostemate. ventositate. frigore nimio. vel calore.

De vesica Ca. XLIIII

Vesica s̃m Isidoꝝ a venti capacitate est dicta. Nam ꝑ venti ꝯtractõnem aperitur et dilatat. sicut econuerso ꝑ venti emissionẽ ꝯ̃hitur ⁊ artat. Uocat aũt vesicula ꝑ diminutõz a vesica dicta quedã pellicula pendens in gutture auis sic̃ bursa in qua volucrũ ꝑmo recipiuntur cibaria q̃ in predicta vesicula digestioni secunde in iecore faciende separantur. et in eodem folliculo tanq̃ in ꝓmptuario ꝓprio ꝯ̃ futurã esuriem reseruantur. s̃z vesica ꝓut h̃ sumit s̃m Constan. est panniculus durus. rotundus ꝯcauus sic̃ saccus in om̃i tꝑe clausus. excepto solo orificio supiori Fuit ãt subã e⁹ durane acumine vrine cuius est receptaculum lederetur. Fuit autem ex om̃i parte clausa inferi⁹ vt liquor subito attract⁹ inuolũtarie expelleret. Uñ ꝑ vnũ et idem foramen vrina ĩgredit̃ ꝑ qd̃ egredit̃. vtz in anathomia. Fuit etiã rotundũ vt in augmentũ colamenti sãguĩs dilatet̃ et ad ipsi⁹ susceptõem capacior redderet. Dicit em̃ Aristo. li. xiij. q̃ om̃e animal habens pulmonẽ multum sitit. et ꝓpter hoc indiget cibo humido pl⁹ q̃ sicco. et ideo

fuit necessaria vesica ad recipiēdū hui⁹ sup/fluitat⁹ hūiditatē. Itē ibidē. Nullū aīal hñs plumas: aut squamas: aut corticēs: siue testas hz vesicā oīno p̄ter cortucā marinā aut siluestrē. Hā supfluitas in hmōi aīalib⁹ trā/sit in nutrimētū plumar⁹ z squamar⁹ z hmōi Itē ibidē li. iij. Oīme aīal generās hz vesicā ouās āt nō p̄ter⁹ gen⁹ lacertar⁹. z ñ exit hūi ditas a vesica mortuor⁹. et forte aggregat ī vesica supfluitas sicca et ex eo ptingit lapis Item ibidem li. vj. In aīali oīm carēte vesi ca est vna via apparens exit⁹ stercoris et sup/flue humiditatis.

De vrina Capitulū. XLV.

VRina ſm Isaac est colamētū sāguis z alior⁹ hūor⁹ et actōne nate genera tū. Hā ab epate sumit initiū. sz in re/nib⁹ recipit suba z colorē. aq̄sa em̄ suba sā/guis p q̄sdā venas subtiles trāsmittit ad re nes nutriendos. Ubi cū ad renū depositata fuerit regionē vbi colat z ad modū seri eliq̄ ti depurat. et vi caloris epat⁹ z renū tigit et colat. z sic desudās p poros vritides i vesicā i ipi⁹ cauitate adunat. Ubi h̄ suba hūida z liq̄da a vesica emissa est vrina sic dicta. q̄ est vritiua z mordicatiua. q̄ vt dic̄ Egi. Od tā git mordet⁹ desiccat z vrit. vritiuā ei z dsicca tiuā hz nat⁹. vñ valet ꝺ scabiē serpiginē z i petiginez. ꝺ pustulas z vesicas si patiēs inde se abluerit. in potu splenetic⁹ ꝺfert mūdat vulnera putrida et loca sanios⁹. Cum felle etiā accipitr⁹ colliriata z ocul⁹ cauteliniti⁹ i/missa pānū corrodit z delet maculas oc⁹ sic̄ ex̄pisse dic̄ p̄stan. z Hal. Et iō vrina non ē abhorrēda. q̄ in mlt⁹ vtilis ē z accepta. Dī etiā vrina ab vrib greco. i. demōstratiua De mōstrat em̄ interiora. q̄ vt certificemur de interiorib⁹ vrine iudicio ducimur. demon/strat ei p̄tē nat⁹ē i epate z i alijs mēbr⁹ in ferioribꝫ. p vrine suba z colorē z matīe p ei⁹ sedimē siue suba quā medici iposta sim vo/cāt certificamur. Hā si fuerit illa residētia i fūdo vasis alba pinea coadunata nō diuisa fortitudinē desigt p̄tut⁹. z ꝓpletā actōz calo ris nat⁹ in ipis mēbr⁹. Per mediā āt regio nē vrine quā medici enormiā dicūt de me/dia regione corpis. i. de corde z sibi adiacē/tib⁹ iudicam⁹. nā si vrina i medio fuerit i co/loze z suba bñ dispositā ñ liuida. nō volubil⁹ aut obscura. vel obumbrata spūalia mēbra iudicat esse sana. Si⁹ p ptē vrine supiorem quā nepbilē nūcupāt ꝺ fortitudie p̄tut⁹ aīal⁹ in regiōe capit⁹ pnosticam⁹. Hā si nō fuerit circul⁹ nimis grossus. nō igne⁹. nō liuid⁹ nō viridis nō granulosus. sz i coloze z suba tē/perat⁹ cerebꝫ et oīa alia mēbra aīali virtuti seruiētia denūciat esse tuta. Si ſo ꝺria sig fuerit in vrina ꝺriā designāt corpis dispōsi tionē. Judicat āt p̄cipue vrina ſm suba z et colorē. Hā aliō sigt qñ tenuis ē in suba qm̄ hūoris domināt⁹ siccitatē. aliō qñ ē medio/cris. q̄ tūc designt tpamentū siue eq̄litatez z mediocritatē ſm colorē aūt iudicat. q̄ mul ti sūt colores. s. xx. vt dic̄ Isaac et Egi. quoz q̄dā calor⁹ vl frigiditat⁹ intēsionē alīq remis sionē alīq mediocritatē p̄tendūt Hā remissū colorē designāt glauc⁹ lact⁹ z hmōi. Inten sum ſo a rufo supius. Mediocris ſo subci trin⁹ z subrufus. Int⁹ q̄s q̄dā designāt mor tificatōez vt niger. viridis. liuid⁹. q̄dā indi/gestionē alb⁹ lact⁹ glauc⁹. q̄dā digestiōis i/pfectionē z impfectā inchoatōez vt subpal/lid⁹. pallid⁹. Quidā pfectā digestōez. vt ci/trin⁹ rufus. Quidā excessum siue excedētez intensionē. vt subrubicūd⁹ rubicūd⁹. Qui/dā adustionē. vt in opostian. Quidā super/adustiōez et mortificatōz. vt niger. viridis. Migredo tñ causat⁹ q̄nq̄z a frigiditate calorē nat⁹ alē peniꝰ extinguēte. sic̄ p̄tēdit liuiditas sed q̄n̄ p̄cedit et vltiata adustione tūc proce dit viriditas. Istoz āt colorz causas dicere nō ptinet ad h̄ op⁹. sz q̄ eas scire voluerit li/bros Isaac et Theophili Cōstātini Egidij legat. in quib⁹ tractat pfectissime de vrinis. sed ista ad pñs h̄ sufficiant.

De ventre Ca. XLVI

VEnter vterus et aluus inter se diffe/rūt. vt di. Isi. Uēter em̄ est q̄ accep/tos cibos digerit z apparet extrinse/cus. Et est dict⁹ vēter. eo q̄ p ventrez veniat cibus ad totū corp⁹. Alu⁹ est q̄ cibū recipit z purgari ꝓsueuit. Uter⁹ sole mulieres hñt in q̄ ꝓcipiūt. z dicitur vterus. eo q̄ fetu im/pleat interi⁹ vt dicit Isidor⁹. Est igit⁹ ven/ter nutrimenti totius corpis receptaculum vt dicit Constan. membr⁹ nutribiliuz se/des p̄me digestionis et secunde fundamen tum. cui⁹ creatio est carnosa calida et humi da. et h̄ p̄pt̄ digestionis necessitatē pānicul⁹ diuersis circūdat p̄pter interiorem ꝓseruati onem. cui⁹ dispositio est rotunda. p̄pt̄ liberi orem ciboz nutribiliū collocationem. Ob/longa fuit p̄pt̄ faciliorem ipi⁹ cum supiorib⁹ et inferioribꝫ ꝓiunctionem siue colligatōem.

Dediū em locū in corpe sibi vēdicat. vt nu
trimētū inferioribꝫ z supioribꝫ mēbrꝫ distri/
buat z trāsmittat. Est igit vēter inf oēs par
tes corpis mollior z infirmior z tñ ceterꝫ est
vtilior. Hā tāgꝫ nutrix corpis p oīb alēdis
corpis mēbrꝫ cibos rcipit z decoqt et ad sin
gula mēbra debita nutrimēta deriuat z trās
mittit. Superfluitates mlras ppt alioꝝ mem
broꝝ nutrimētum in se recolligit. sz eas diu
ferre nō sustinens ipas a se reiicit z repellit.
Ex mala dispositōe mēbroꝝ nutribiliū que
intra se ptiet. diuersas infirmitates ꝯbit ali
qñ z incurrit. q̄ q̄dē passiones tāto sūt piculo
siores q̄nto vētri z alīs vitalibꝫ sūt ꝓpinquio
res. Patit siq̄dē sepi⁹ ppt nimiā repletōnez. z
tūc nō curat nisi p ꝯriā euacuatōz. Et econ
uerso qñ molestat ppt nimiā inanitōz ei suc
currit p ꝯriam repletōz. sic ōz in amphoris.
Quecūq; em egritudies ex plenitudie fue/
rint euacuatio sanat et q̄cūq; ab inanitione
soluit plenitudo. Jtē actōnes vētris fm di
uersitatē tpis variāt. Hā in hyeme natat ca
lor i interioribꝫ vētris ꝛclusus fortiꝫ operat.
vñ appetit⁹ in hyeme magꝭ accidit z digestio
fortior generat. qz vt ōz in amphoꝝ. ventres
in hyeme et vere sunt calidissimi nata z som
ni longissimi

De vmbilico La. XLVII.

Vmbilic⁹ medi⁹ est corpis locus sic
dict⁹. q̄i ilioꝝ vmbo sic vmbo in me/
dio clipeoꝝ loc⁹ dict⁹ Ex vmbilico
em infans ipendēs nutrit. Est em vmbilic⁹
fm ꝯstan. ex neruis venis z arterijs ꝯpositꝰ.
q̄ mediāte fet⁹ sanguinē subtilē attrahit et su
git. z p ipas arterias spm recipit. Rūpit ät
vmbilic⁹ iuxta matricē dū fet⁹ egredit. et cū
fetu erit. quē obstetrices ligāt q̄ttuor digi/
toꝝ lōgitudīe. z ex hac ligatura fiūt extremi
tates vmbilici z rotūditates. Ducusq; Lō
stan. Sup Eze. aūt. xvj. dic Piero. sic. Na/
turale ē infantib ozt primo vmbilicū pscidi.
deinde ad sāguinē diluendū aq̄ lauari. ter/
tio būozem puuloꝝ sole siccari. q̄rto tenera
corpa pānis strigi ne mēbra diffluāt. z sic de
prauenk. Jbidē etiā dic glosa Bre. q vmbili
cus est q̄ fet⁹ alitur in vtero sic arbozes z vir/
gule p radices būoze occulto terre nutriūk.
Jn vmbilico ät sita sūt genitalia mulieꝝ. sic
in lūbis genitalia virozꝝ. z ido vmbilici noie
luxuria designat in Job. xl. Virt⁹ ei⁹ i lūbis
ei⁹. z fortitudo ei⁹ in vmbilico vētrꝭ eius. De
vmbilico ät dic Arꝭ. i li. xiij. q ome aial gene
rās z ouans hz vmbilicū tpe pi⁹. z cū crescit
pi⁹ auis crescit vmbilic⁹. z nihil oīno apparz
qm ꝛtinuat cū intestino p aliquā ptiū vena
rū. Jtē idē li. xvj. Creatio vmbilici ñ est nisi
corte ꝛtinēs venas. z cū vmbilico ꝛtinuat.
et currit sāguis a matrice p venas vmbilici
q̄i p canale ad pueri nutrimentū. Crescit g
ꝛceptū p esse vmbilici. vt ōz in eodē

De genitalib La. XLVIII

Genitalia sūt ptes corpis vt et nomē
ipm docet. q̄ gignende soboꝭ frutē
accepert vt di. Jsi. Nec etiā pudēda
p verecūdia dicūk. vñ z tegunk. ita q nō hñt
eandē spēz decorꝭ sic alia mēbra q i promptu
sūt locata Et iō reputank inhoneста. inter q
vnū ōz vereteꝝ. vl qz viri est tm. vl qz mēbrū
est verecundū. vl etiā ex q̄ vir⁹ emittit. Nam
ppie ōz virus ille humor a viri nata fluēs vt
di. Jsi. Sūt etiā alia membra frutꝭ genera
tiue fūdamenta. s. testiculi. diminutiue a te/
stib dicti. q̄z numer⁹ incipit a duob. sine q̄
rū testimonio nō est aliqs vir perfect⁹. hi semē
calamo admittant. qō a spine medulla et a
renib suscipiūt gra procreādi. Ducusq; Jsi.
fm ꝯstan. suba coꝝ ꝯposita est de carne glā
dulosa. alba. molli. et rara. et ꝟ fit ppt calorꝭ
obseruatōem z sanguis imutatōem in albe/
dinem. qō fit p vehementem calorem i ipoꝝ
suba sanguinem decoquentem. et in albedi
nem cōmutantem. Et dicunk ꝟ membra pn
cipalia. qz pncipal⁹ actōis frutis naturalis
scz generatiue sunt ppie instrumenta. que si
pcisa fuerint vigor virilis seruus eneruatur
et masculina complexio in femineā alterat.
Et ideo fm Aristotelem libro tertio. Eu/
nuchi quando castrantur ante pollutiōem
in somno non ozitur in corpore coꝝ post ꝟ
pilus. Si vero castrentur post pollutōnem
pter pilos pectoris omnes pili defluunt et
efficiūtur effeminati et molles animoꝝ cor/
pore imbecilles. Unde Aristoteles lib. viij.
voces hominū quando castrantur mutan
tur et efficiuntur sicut feminarū z forme co
rum alterantur et figure. Animalia autem
quādo castrantur in iuuentute efficiuntur
maiora. sed si castrentur post pfectiōem non
augmentantur Cerui etiam si castrenk post
pfectōnem non augmentantur. Cerui etiā
si castrenk ante crementū cornuū nō oriun
tur eis cornua. z si p ozt castrenk. nō vlteri
us crescūt cornua āpli⁹. nec mutāt cornua.
nec ejiciūt ea sicut faciūt non castrati. Dicit

etiã ibidẽ q̃ si vituli nõ castrent cito p̃ annũ remanẽt pui. z dic̃ qñ castrãt. extrahũt radices neruoꝝ. z si acciderit loco vulneris apostema. cremabũt testiculũ abscisuz. et ponũt cinerẽ sup apostema. Et q̃dã aialia castrant solũ ꝑt testiculos sic castores q̃ etiã qñ pse quũt a venatoribꝫ ipsis dẽtibꝫ trũcãt testes nevltrip̃ pseq̃nt. Dic̃ etiã q̃ onagri masculi castrãt filios z eis dẽtibꝫ testiculos p̃scidũt sz matres a masculis occultãt eos. z p̃cauẽt eis a matribꝫ ne castrẽt. Itẽ ꝺr li. xvj. q̃ auiũ testiculi p̃ tps sibi ad coitũ a natã ꝺputatũ efficiũt puuli itãtũ q̃tũc ñ apparẽt. sz tũc qñ instat amoris tps crescũt valde. Sũt igit illi testiculi cũ alijs mẽbris sibi admistrãtibꝫ hũoris seminal' ꝓncipiũ. z ei⁹ pmũ z radicale fundamẽtũ. Hãt vt di. ꝟstan. De⁹ ad aialiũ generatõz ꝓuenientẽ ꝓuenientia ꝓcreauit mẽbra in q̃bꝫ inseruit materiale ꝓncipiũ generatõis. qõ q̃dẽ sine amoris affectu nõ p̃t ꝓduci ad effectũ talẽ. mẽbris genitalibꝫ siq̃dẽ inseruit isepabilitatẽ z appetitũ. vt vnũq̃q̃ aial ad ꝓpuatõez speciei z mltiplicatõez sui animaret. z ꝟ q̃dez diuino nutu factũ est ne forte abominato coitu ab aialibꝫ generatio euitaret. ad generatõis ãt tal' ꝓpletõz necesse est duo aialia ꝓuenire. s. masculũ et feiaz. ex q̃z semine mutuo ꝓcrearet q̃dlibz indiui duũ. ita q̃ i vno. s. generantiũ. scz i feia esset q̃si ꝓncipiũ materiale z passiuũ. In masculo ꝟo essz formale ꝓncipiũ z ꝓncipal'r effectiuũ. Et iõo dic̃ Arꝟ. li. v. q̃ generatio aialiuz duplex hz ꝓncipiuz. s. marẽ z feiaz. Et mare ãt ꝓncipiũ motꝰ est sic forma. Femina ãt est sic materia. ex ꝓmixtiõe ãt vtriusq̃ fit creatã z creatio embrionis zc. Aptauit igit deꝰ mẽbra generantiũ vt altez emittet seminale ꝓncipiũ alterũ recipet. Et ꝟ mẽbra talia a deo sapiẽtissime sunt formata. vt ad opꝰ suũ nec meliora p̃nt esse neq̃ ꝑfectiora. vt dic̃ ꝟstan. Sz certe his mẽbris plurimi abutunt. q̃m ipis ad generatõis fructũ nõ vtũt. sz potiꝰ ꝛõnis ordinẽ z nature iura nõ ad seruiẽduz proli: sz potiꝰ turpitudini ac libidini eadem cõplere dinoscũt. Et iõ dẽ ista materia dignũ duxi sub silentio ꝓterire. ne forte sperma tis explanando originẽ ꝑgressũ vl' finem videar carnalibꝫ occasionẽ cogitãdi carnalia exhibere. de ꝟ soluz admonẽs vniuersos ne q̃s putet ꝑdictoꝝ mẽbroꝝ officio cẽ ꝑ libito abutendũ. nã q̃cũq̃ ꝓter legitime generationis ꝓcessũ vsum volũtarie mẽbris genitalibꝫ ludibria libidis exercuerit deũ nat̃e parẽtem z genitorẽ iã pdidit. nec i generatõe iustoꝝ nisi cũ digne penituerit locũ int̃ filios gl'e possidebit. Hã abusus generatiue ꝓter patrz luminũ iniuriã et quã merek offensaz tollit grãz. vulnerat nat̃az. pdit societatẽ angelicã. acq̃rit gehennã. denigrat formã. euacuat subaz. z spoliat gl'az sempiternã. vt dic̃ Ambrosi⁹.

De matrice. Ca. XLIX

Matrix in feia est singulare mẽbrũ ad modũ vesice dispositũ ad susceptõez hũoris seminal' a nat̃a ꝺputatũ ad quã tanq̃ ad muliebris corpis sentinã confluit hũoris mẽstrualis superfluitas. q̃ ꝑt mẽstrualẽ fluxũ z refluxũ menstruũ est vocatũ. eo q̃ circuitu lunarz luminis solet accidere ꝟ sup fluũ. vt di. Jsi. Hec etiã muliebria. nũ cupank q̃ in mulieribꝫ durãt nat̃al'r q̃diu viget in eis vis ꝓcipiẽdi. q̃bꝫ totalit̃ deficiẽtibꝫ deficit ꝓceptõis vt⁹. Et dicunt muliebria. q̃ in solis mulieribꝫ hec infirmitas inuenit Nam sola mulier aial menstruale est vt dic̃ Jsi. cui⁹ cruore ꝓtacte fruges nõ germinãt. moriunt herbe. amittũt arbores fructus zc. Hui⁹ sanguinis ꝑietatẽ et naturam quere sup̃ li. iij. in tractatu de hũoribꝫ. Hoc menstruũ est humane generatõis ꝓncipiũ. ꝟ nobiliũ z ignobiliũ est cõmune i matris utero nutrimentũ. Vñ ager nr̃e natiuitat̃ irrigat z nutrit infantul⁹ q̃diu i matrice ꝓseruatur Habz ãt duas cellulas siue ꝓcauitates dextrã. s. in q̃ masculꝰ generat. z sinistrã q̃ ꝓceptioni feie deputat. fetus ãt inter duas cõcauitates ꝓceptꝰ vtriusq̃ sexꝰ dispositõem hz ꝓsuevit. In anathomia ãt dr q̃ matrix tres hz cellulas a dextris masculo appropatas. et tres a sinistris feminis deputatas. in medio ꝟo nascit hermofrodita. i matrice ꝟo cõcipit fetꝰ q̃ a fouẽdo est sic dictꝰ. cui⁹ follicule siue pellicula q̃ circundat secũdina dr q̃ simul cũ infante nascit. et si in matrice casu aliq̃ post partũ in utero mãserit piculum inducit nisi nature vl' medicine remedio expellat. Subiacet ãũt matrix ipa mltis passionibus. qñq̃ patit superfluoꝝ hũoꝝ retentiõem. et ꝟ ex viscoso hũore ora venarum opilãte vl' ex frigiditate coartante vel et siccitate cõsumente. et he diuersitates dinoscuntur p̃ sig̃ propria. Item quandoq̃ patitur nimiũ humoꝝ mẽstrualiũ fluxũ et effusionem. et ꝟ vl' ex nimia abundantia quã nat̃a nõ p̃t retine-

re. vel ex nimia acuminis hūoꝝ violētia. ꝛ ꝟ passio si antiq̄ fuerit vix curat. ex q̄ em̄ ozificia venaꝝ lōgo tpe sūt apta difficile ꝺsolidā tur. Item patiť matrix suffocatōz. in q̄ passione videť mulieri deberi suffocari. matrice spūalia ꝓpmēte. qđ ꝓtingit ex nimia hūozū repletōne matricē extendente vl̄ corrupta ꝛ venenosa fumositate a corrupto hūore resolutā vacuitatē matris replēte ꝛ extēdēte Uñ matrix repleta supꝰ elevata ꝓpmit spūalia: vñ mulier pene suffocať. Item q̄nq̄ patiť ꝓcipitatōez q̄n dextrozsū vl̄ sinistrozsū plꝰ debito inclinať. vel de loco suo exteriꝰ egrediť. qđ accidit ex neruoꝝ ipiꝰ relaxatōne ex superfluis hūoribꝫ ipaz matricē aggrauātibꝫ Item patiť aliq̄ apostemaťꝫ interioris pūcturaz et dolorē. vt di. ꝺstan. ex hūoribꝫ collectꝫ ad apostema. vñ seq̄ť pūctura dolor gūissimꝰ ꝛ arsura. Item patiť pꝰ impregnatōez dolorē et distensiōez ex motu fetꝰ. et matrie circa ptū. tūc em̄ movet motu fortiori. Uñ necesse est tūc ptis matricē ꝺcuti atq̄ ledi. matrie ät patiť q̄n in ptu se exonerare nitiť. et exiꝰ fetus a casu aliq̄ impediť. qđ cōtingit aliq̄tiens ex angustijs viaꝝ ipiꝰ matricis. q̄nq̄ ex pingue dine mulieris. aliq̄n ex nimia fetꝰ magnitudine ꝛ debilitate ac ōfectu ꝟtutis expulsiue in corpe parturientis. aliq̄n etiā ꝓtigit fetū esse mortuū. ꝛ ideo nō adiuuat movendo ad exitū siue ad partū. et aliq̄n credit se mulier hīe puerꝝ ꝛ gestat in vtero aliqđ frustulū mēstruosū sic narrat Arꝭ. li. xvij. Accidit etiaz mulieribꝫ post impregnatōnez infirmitas q̄ mola ōr. putabat em̄ q̄dam mulier q̄ pꝰ cotum viri esset impregnata ꝛ inflabať venter eiꝰ. et apparuerūt in ea signa impregnatōis. ꝛ cū puenit tps pariēdi nō diminuebať i ea tumoꝝ ventris ꝙ sic mansit p tres annos. tādem peperit frustū carnis ita duꝝ q̄ vix potuit ferro diuidi. et tale frustū mola ōr. et ꝟ q̄dez accidit sic di. Arꝭ. ibidē. q̄n vicz fit suffocatio ꝺcepti ex pauore ꝛ hūore male digestionis. q: tūc generať frustū. qđ q̄dez mola ōr in matrice ꝛc. Istis em̄ et multꝫ aliꝭ patitur misera matrix mater nr̄a ꝛc. Sequitur aliud capl'm.

De natibus Capitulū. L

Nates dicūť eo q̄ ipis innitimur duz sedem. vt di. Isi. Uñ ꝺglobata ē in eis caro ne pmētis carnis mole doleant. in natibꝫ itaq̄ ferť trūcus corpis qui a collo incipit et vsq̄ ad nates se extendit. vt dic Isi. Nates fm ꝺstan. sūt neruose. ꝛ ꝟ ꝓpe coraꝝ et femoꝝ cū trūco corpis colligatōz. et ideo fuerūt carnose ad tpandam neruoꝝ ꝛ etiā ossiū frigiditatem. et etiā ad defendēdā neruoꝝ sensibilitatem. vt di. Eonstan. li. iij. ca. vij. ꝛc. Seq̄ť aliud capl'm

De femoribꝫ Capl'm. LI

Femora dicunť eo q̄ extilla pte corporis viri a feminis discernūť. Extēdūť aūt ab inguibꝰ vsq̄ ad genua. ꝛ movenť femora in coxis q̄z ꝺcaua vertebra dicunť. coxe ꝺo q̄i ꝺiuncte ad inuicē dicunť. Flectunť aūt femora intus ꝛ nō extra subtꝰ scz et non supꝑ sicut brachia. Uñ a quibusdā frustragines nūcupanť. vt di. Isi. Sūt autem femora ex magnis ossibꝫ composita vt dicit Eonstan. li. iij. c. vij. tota q̄dez a supiori pte ꝺcaua. a parte anteriori gibbosa duo habētia acumina. Fuit autem necessaria magnitudo. vl̄ quia totius corporis sunt ossium fundamenta. vl̄ quia maiores portāt lacertos et neruos. p quos fit pedū motio volūtaria. fortitudo partis exteriozis fuit necessaria vt locū habeant lacerti et nerui. q̄ si eēnt intrinsecꝰ ptristarenť et lederenť. Sūt autē eadem intrinsecꝰ aliq̄ntulum rotunda. et ꝟ fuit necessariū. q̄ si ex vna parte em̄ tortuosū esset totū corpꝰ esset tortum et non rectum. concauitas insup fuit necessaria cū gibbositate interiori vt firmior esset incessus eoꝝ. Concauitas fuit necessaria vt ꝺcauitatum crurū essent subintratiua. sunt etiā femora carne et musculis munita vt ossa haberēt tutelam ab extrinseca lesione. et etiam frigiditatem ossiū temperarent. Sunt etiā versus partem hoīs supiorem grossiora. ad partes ꝺo inferiores ḡcilioza. et ꝟ erat necessarium vt tāq̄ media inter extrema debitā haberēt cū vtrisq̄ ꝓportōnem.

De genubus Capl'm. LII

Genua fm Isi. ꝺiunctōnes sūt femorum et crurum Et sunt dicta eo q̄ i vtero genis sunt cōpposita. Coherēt em̄ sibi ꝛ cognata sunt oculis lacrymarum indicibꝰ et miserie. Nam a genio genua dicunť. Cum ei q̄s gignitur ita formať vt genua sursum sunt quoꝝ ꝺiunctiōe oculi formanť vt ꝺcaui aut reconditi efficiantur fm verbū phi. Genua compmit arta gena Inde est q̄ cū hoies ad genua se prosternunt facilius lacrymantur. Voluit em̄ natura eos vteri materni rememorari: vbi in tenebris

ꝓsedebāt anteq̄ ad lucē venirent. Ducuſq̄ Iſi. Sūt aūt ꝑm ꝓstan. li. ij. c. vij. oſſa q̄daꝫ rotūda cartilaginoſa atq̄ ꝓcaua. Fuerunt etiā rotūda et vt crura et cota in ipoꝝ ꝓcauitate facili⁹ iūgerent. neruoſa ſūt. vt de facili crura a ſupioribꝫ ſeparēt. ꝓp̄ꝫ etiā ſūt neruoſa vt actōes ſpūs aīal⁹ ad motū greſſibilē faciēdū ad ꝓtes iferiores trāſmitterent. De paupank ät genua a carnoſitate et piguedie ꝓp̄ mot⁹ ꝓtinuitatē. Si em̄ eēnt nimis carnoſa tūc de facili opilarēt. ꝛ ſic actōes ꝑtuſ ſenſibil⁹ p aliquā carnis groſſitiē ipedirent. Uñ ꝛ genua q̄ neruoſa ſūt valde ꝛ ſēſibilia ſūt de facili leſionē incurrētia q̄ñ nerui ſenſibiles interi⁹ vel exteri⁹ aggrauank. vt dicit Conſtantin⁹ ꝛc.

De cruribꝫ. Ca. LIII

Crura a currendo ſunt dicta. q̄a bis currim⁹ ꝛ greſſū facim⁹. Et ſunt dicte tybie. q̄ tybie ſūt ſil'es ſine tubei ſpecie ꝛ lōgitudie. vt di. Iſi. Sūt aūt crura ꝑm ꝓstan. inf̄ femora ꝛ pedes intermedia. q̄ buſdā neruis ꝛ lacert⁹ cū inferioribꝫ ꝓcatenata p̄ q̄ influētia greſſibil⁹ mot⁹ ꝛ regitiue ꝑtuſ ad pedes deriuaf. Sūt ät crura exoſſib⁹ fortiſſimis ꝓpoſita. q̄ tāq̄ colūne corpis ad deferēdā ip⁹ molē ſūt abilia. Sūt etiaꝫ q̄buſdā muſculis ꝛ carnoſitate a ꝓtevestita ſupioꝝ vt ſic in ꝓplicatiōe eoꝝ cū femoribꝫ. nec ab eis recipent nec eis inferrēt offendi⁹cula. Uñ tāq̄ culcitra ad molē corpis ſupportandū. carnoſitas ipoꝝ cruriū in parte ſupioꝝ interi⁹ eſt collocata. Sūt etiaꝫ neruoſa vt ſic ad motū velociorē eſſent fortiora Sūt etiā medullis plena. vt ꝺ⁹ vitaf⁹ ꝛ aīaf⁹ p neruos ꝛ arterias diffuſa cuſtodirēt ꝛ oſſium ſiccitas medulle humectatōe irrigarēt. vt dicit Conſtan.

De pedibus. Ca. LIIII

Pes vt dicit Iſiō. ꝺr a podos grece. Hā pedes q̄dem alteri⁹ motibꝫ ſolo fiti incedūt Eſt ät pes extrema pars ip⁹ boīs ſuſtētās etiā pōd⁹ toti⁹ corpis. Cō⁹ponīt aūt ꝑm ꝓstan. ex oſſibꝫ q̄dragitaq̄ttuor. q̄ꝫ duo ſūt calcaneoꝝ. duo manicularū raſte pedū decē digitoꝝ trigita. Eſt ät ſubtus carnoſus i extremitatibꝫ plan⁹. i medio aliq̄ntulū ꝓcau⁹. ido carnoſus vt oſſa ꝛ arterias duricie tuerent. Plan⁹ fuit vt ſupposita facili⁹ portarēt. Jō ꝓcauus fuit vt ſi pes acutis ſupponeret. ad ꝓcauū locū refugiū haberet. diuerſis ligamibꝫ et neruis oſſa pedum colligāt. q̄ fuit neceſſariū ad mai⁹ robur ꝓpter fortioꝛē corpis ſuſtentatōeꝫ. ꝛ vt pedes motū haberēt leuioꝛē. Uariāt aūt pedes in aīalibꝫ. Dic ei Arſ. li. xiij. q̄daꝫ aīalia pedes hñtia hñt pedes anteri⁹ ꝛ poſteri⁹. et q̄dā in lateribꝫ ſic aīal hñs ſanguinē vt mꝰtipes Et ꝑ gen⁹ hꝫ ꝓprium q̄ pedes et⁹ ſūt in anterioꝛi corpis. Et cā illi⁹ eſt. q⁹ pes anterioꝛ ꝛ poſterioꝛ ſūt adunate in locovno. Jtē ibidē dic q̄ naka poſuit loco manuū i q̄drupedibꝫ pedes anterioꝛes. Pedes ät poſterioꝛes ſunt neceſſariū vt poꝛtēt pond⁹ aīalium. Et fuit ꝑ neceſſariū vt eſſent q̄ttuoꝛ pedes in q̄drupedibꝫ. Hā ad terrā totū coꝝ corp⁹ naturaliter inclinaf. ꝛ etiā ad terrā mouef toto bꝛutali appetitu. Et iō neceſſe fuit tot fulcimētꝫ erigi. poſſēt vt abili⁹ ꝛ facili⁹ motu ꝓgreſſiuo pgere ꝛ moueri Jō etiā fuēt pedes poſterioꝛes neceſſariꝫ. q⁹ ſic dic Arſ. q̄ pes anterioꝛ oīm aīaliū q̄drupedū maioꝛ eſt ꝛ ſpiſſioꝛ pte poſterioꝛi. Et iō vt facilit⁹ poſſent erigi ꝛ moueri poſteri⁹ ſic ꝛ anteri⁹ pedes poſterioꝛes ſūt neceſſariꝫ Sic ſuo mō eſt de pueris. ſ. q⁹ pes anterioꝛ eſt pōderoſioꝛ inferioꝛi. ꝛ ꝓp̄ꝫ ince dūt pueri ſup man⁹ incuruati. ꝛ vtunf manibus ꝓ pedibꝫ in repēdo. q⁹ nō p̄nt eleuare corpa ſua. q̄m ſupioꝛ pꝰ corpis maioꝛ ē inferioꝛi. Cū g̃ iuuenescit hō augmētaf pꝰ inferioꝛ et attenuaf pꝰ ſupioꝛ corpis magꝫ ſe rioꝛi. vñ paulatim ſurſum erigit. Diſpoſitō ät q̄drupedū eſt ecōnerſo. q⁹ pꝰ iferioꝛ ꝓio eſt valde magꝫ. ſz i iuuētute ꝓficit pꝰ ſupioꝛ ꝛ eleuaf. Et ꝓp̄ꝫ erit eleuatio capitiſ ꝛ anterioris ꝓtꝫ equoꝝ mꝰtro maioꝛ q̄ꝫ ꝓtꝫ poſterioris. Signū hmōi ē ſic ibidē ꝺr q̄ pull⁹ eq̄n⁹ pede poſterioꝛi tāgit caput ſuū. ſz q̄ñ intrat etatē nō ꝑt facere idē. Jtē di. Arſ. li. ij. q̄ pes ſiniſter i aīalibꝫ in ꝓte anterioꝛi abſolui⁹ nō eſt. neq̄ ita leuis mot⁹ ſic ſiniſtra man⁹ i boībus ꝓterq̄ i elephāte. Jtē Arſ. ibidē dic. q̄ elephas i ſedēdo flectit pedes ſuos. ſz nō ꝑt flectēe q̄ttuoꝛ ſil'. ꝓp̄ pōd⁹ corpis. ſz flectit pedes poſterioꝛes ſic hō. Jtē ibidē ꝺr. q̄ volatile flectit pedes ſuos ad poſteri⁹. ſz alas q̄ dem ſūt loco manuū flectit ad anteri⁹ Jtez ibidē etiā ꝺr q̄ pes dexter maioꝛis eſt mot⁹ generalit⁹ in aīalibꝫ q̄ pes ſiniſter. Et iō ꝺr. q̄ aīalia q̄dā q̄ñ ambulāt ꝓmo mouēt pedē dexq̄ ſic leoꝝ camel⁹ arabic⁹. ſ. dromedari⁹. Aliq̄n tñ q̄dā aīalia mouēt pedē ſiniſtrū ſic vulpes ꝛ lup⁹. q̄ hñt pedes et tybias ſiniſtre ꝓtꝫ ꝓte ꝺria lōgioꝛes Et iō ſemp claudicant

a dextris. a siniſtrꝭ alti⁹ se erigẽdo ⁊ se ad dex trũ dep̃mẽdo. Est itaq; pes dexter maioris caloris. mot⁹ ⁊ vigoris generaliter in aialibꝫ q̃ siniſter. Et ẽ signũ ad ꝟ qđ Bal'. sup ampho ris. dic̃. q; mulier i vtero fetũ gerẽs ⁊ iũctis ⁊ ꝓpositꝭ pedibꝫ. dũ subito fuerit vocata. si ma sculũ habuerit i vtero. ꝓmo ad mouẽdũ pe/ dẽ dextꝝ admouebit. Sic̃o femiaꝝ gestaue rit ecõuerso. Itẽ ꝛ ab eodẽ li. ij. ⁊. iij. q; omne aial mlroꝝ digitoꝝ i pedibꝫ est mlroꝝ filioꝝ et ecõuerso. Itẽ li. ij. pedes oim q̃drupeduꝫ sũt ex osse ⁊ neruis ⁊ modica carne. Silr et volatiliũ ⁊ bipedũ p̃ter boiez. cui⁹ pedes sũt subt⁹ mlte carnis. ⁊ ꝟ ꝓ ossiũ et neruoꝝ mlti pliciũ defensionẽ. Itẽ sũt animãtia vtẽtia pede loco man⁹. vt simea in q̃drupedibꝫ. et ꝑsitac⁹ ⁊ porphirio i volatilibꝫ. Hã pedũ ad iutorio se iuuãt i cibãdo. Itẽ idẽ li. xiij. Hul lum aial bñs sciſſuras mlras i pede bz cor/ nua. Et tñ oĩe aial bñs culmos i ore pmi/ nẽtes. bz vngulas pedis sciſſas sic aper. Itẽ li. xiij. Pedes in apibꝫ posteriores maiores sũt q̃ medij vl anteriores ꝓ ambulatõez. ⁊ vt cito eleuẽt a tra q̃ voluerit cuolare. Itẽ li. xvj. Oẽ aial q̃drupes bñs mlras sciſſuras i pedibꝫ vt leo canis lup⁹ vulpes generãt fili os cecos. De pede ꝟo recollige. q̃m pes ẽ in vltimo aial ad ei⁹ ꝑfectõz lõg⁹ plan⁹ ⁊ ꝓcau⁹ ꝓt fortioꝛẽ vestigij impssionẽ. digitꝭ etiã di/ stinct⁹ ꝓt sui fortioꝛẽ detentõz. Osse⁹ ⁊ ner/ ue⁹ ꝓt meliozẽ duratõz. in aialibꝫ necessari⁹ ad eoꝝ erectõz ⁊ motionẽ. Insup ad eoꝝ de fensionez. In volatilibꝫ sciſſi pedis et curui vnguis ad vict⁹ acq̃sitõez in volatilibꝫ clau/ si pedis ad sui regimẽ in aq̃s ⁊ directõz. Et ꝟ de pedũ ꝓpetatibꝫ iam sufficiant ꝛc̃.

De planta Ca. LV.

Plãta pedis ẽ extrema ps aial' a pla/ nicie sic dicta. Planicies cm̃ i ea sic exigit vt fort⁹ tre impmat vt di. Jsi. duriori cute vestit q̃ certa ps corpis. ne a spi nis vl etiã ab alijs obicibꝫ patiat subito Jõ ⁊ animãtiũ pedes vngul' ⁊ etiã soleis muni unt ne ꝟ facili calcãdo offendãt. Plante q̃z etiã tot⁹ corpis mole ⁊ põdere oppriműt. et ideo calceis et soleis indigẽt ne ledantur. vt dicit Jsidoꝛ ꝛc̃.

De calcaneo. Ca. LVI

Calcane⁹ posterioꝛ ps pedis ẽ et iferi oꝛ. a calcãdo dict⁹. q; eo tre vestigia impmũt vt di. Jsi. Et ẽ rotũd⁹ di/ spositõe. vt di. ꝓstan. ⁊ alicꝫ tulũ oblõg⁹. Ro tũd⁹ ne de facili ledat. oblõg⁹ vt impmat fir/ mi⁹. Solid⁹ etiã fuit fact⁹ ne ꝟ facili pmeret Et mollibꝫ ligamibꝫ cũ cauilla colligat⁹. vt sursũ et deoꝛsũ facili⁹ moueret vulnera sibi impssa difficilis sunt curatõis. tum ꝓpt pau citatem carnis. tũ ꝓpt mot⁹ ꝓtinuatõz. vt di. Constan. li. ij. ca. x.

De ossibus Ca. LVII

Docto de ꝓprietatibꝫ mẽbroꝝ ꝓncipa/ liũ ⁊ officialiũ de ꝓsiliis mẽbꝛ ⁊ eoꝝ ꝓditõibꝫ nũc dicendũ ẽ. ⁊ ꝓmo de ossibꝫ. Hã ossa sũt tot⁹ coꝛpis solidamẽta. vt dic̃ Jũ. In ipis em̃ robur ꝓsistit aial'. Sunt ãt ossa ab vsto dicta. q; ab antiq̃s vsebãt. vl vt alij putãt ab oꝛe ossa dicũt. eo q; i oꝛe pareãt Hã vbiq; cute ⁊ carnibꝫ tecta celant excepto so/ lo oꝛe in q̃ ossa dentiũ demõstrant Cõpago em̃ ossa capitꝭ sũt dicta eo q; sũt ꝓpacta ner/ uis velut glutino q̃dã adhereãt. ſticule aũt dicunt sũme ossiũ ptes. nodis grossioꝛibus ꝓglobate. sic dicte eo q; ad flexionẽ mẽbroꝝ ſtant. vt di. Jsi. li. xj. Os est durioꝛ ⁊ siccioꝛ ps coꝛpis aial'. Et ꝟ fuit necessariuꝫ. aut q̃a ossa sũt coꝛpis fũdamẽta sup q̃ tot⁹ coꝛpis fabrica est sita. ⁊ iõ opoꝛtuit ea ẽ firmioꝛa. aut q; ab exterioꝛibꝫ õfendũt iterioꝛa. Sũt ãt ossa in coꝛpe mlta in specie diuersa. et ꝟ p ter maioꝛẽ coꝛpis foꝛtitudinẽ. vel ꝓpt mot⁹ leuioꝛis facilitatẽ. vel ꝓpt cauendã nimiam coꝛpis passibilitatẽ. Tãta em̃ est int' mẽbꝛa coꝛpis colligãtia q; vno patiẽte oĩa ꝓpatiũt Vñ naſa fere oĩa duplicauit membꝛa. vt si vnũ pateꝛ alteꝝ ꝓpateret. et iõ vbi opoꝛtuit pꝛa cõpegit ossa. In q̃ntitate sũt diuersa. q; in magnis mẽbꝛis sunt magꝝ ⁊ i paruis pua. Itẽ sunt q̃litate diuersa cũ q̃daꝫ sũt lõga q/ dã rotũda. q̃dam ꝓcaua. quedã solida. So lida sũt q̃dam ꝓpt maioꝛem firmitatẽ. Cõca ua ꝟo ꝓpt maioꝛẽ mot⁹ leuitatẽ. Nam q; ma gna crãt ⁊ mobilia fecit ea naſa cõcaua que duabꝫ de causis medullis sunt plena. ne scz ꝓcauitate frangerent. et vt inde nutriretur. Vñ p cuapoꝛatõz medulle p poꝛos ossium carnes q̃ sũt ipis ossibꝫ viciniooꝛes sũt ceterꝭ dulcioꝛes. Sũt etiã ossa q̃busdã neruis in uicẽ ꝓstricta. ne ex nimio motu ossiũ seiũge rent et sibi inuicẽ efficaci⁹ coopent. In pma ãt ossiũ diũctõe iest q̃dã viscosa bũiditas vt leui⁹ inuicẽ moueret. Sũt etiã in extremita tibꝫ cartilagine vestita ne ex nimia ꝓfricatõe lederẽt. Hucusq; ꝓstan. li. ij. c. ij. fm Arꝭ. em̃ li. xij. ossa fuerũt creata ꝓpt salutẽ coꝛpis mot⁹

qm̄ naſa ei⁹ est valde dura. Jn aiali carente ossib⁹ ē mēbr⁹ q̄nies ossib⁹. eor⁹ defectum supplēs sic arista i piscib⁹. sic ⁊ oim ꝓncipiuz venaz ē corv̄l epar sic spōdile dorsi oim ossi um ꝓncipiū ē sup qō fūdāt et radicāt omia ossa sic̄ nauicula sup carinā suā. Naſa itaq; ossiū ē ꝓtinua cū spōdili .qm̄ ossa spondilia sūt custodiētia teneritatē corpor aialium. ⁊ ossa q̄ vicinā vētri sūt pua vt nō phibeāt tu mor⁹ vētris ꝓpt cibū aiāl. Jtē idē. Ossa ma/sculor⁹ fortiora sūt ossib⁹ feiaz generaliter ⁊ duriora ⁊ maxie ossa leonis.q̄ ꝓpt sui duriciē ex se ignē mittūt more lapidis si ad seinuicē collidāt. Ossa ꝓ auiū sūt debiliora alijs et sic̄r pisciū. Jtē idez Arſ.li.iij. Ossa abscisa ñ recrescūt sic̄ nec cartilago.qz creatio illi⁹ est ꝓpiq̄ creatōi illor⁹.cū cornua ⁊ vngule aīa/liū ⁊ auiū rostra pñt ad ignē mollificari ⁊ in curuari.ossa nec icuruāt nec mollificāt nec flectūt.ſz ꝓtūdunt. Jtē idē Arſ.li.xij. Anial bñs ſpinas loco ossiū ē pauci sanguis. Jtē om̄e aial bñs dentes in vtraq; mādibula bz ossa medullata.⁊ ipor medulla sil⁹ est pin guedini. Quedā tñ ossa sūt spissa ⁊ dura vñ videnf esse sine medulla. vt ossa leonis ⁊ ele phantſ.qz medulla taliū aialiū latēs est i po ris ossium ⁊ occulta Recollige igit breuiter ex p̄dictſ q⁹ ossa sunt tot⁹ corpis fūdamenta frigida dura ⁊ sicca ⁊ ꝓpt dominiū frigiditā tis naturalit sūt alba fortiora ⁊ frigida ⁊ fir ma.interi⁹ ꝓcaua. medullis plena.ligamētis neruosis ꝓiūcta. ꝓtinuo se supportātia. Naz nūora sup maiora radicāt ⁊ maiora mīoribꝫ miro naſe artificio coaptāt. Sūt etiaz cute ⁊ carne vestita q̄ sit vtriusq; fulcimēta inflecti bilia nerui naſali iūctura a caloze carnis et sanguis tpamentū recipiētia. Sūt etiaz ex se insensibilia.ñ vehemētē infert corpi lesio nē.q̄ sunt ꝓscissa vl̄ ꝓfracta.⁊ ß ꝓpt neruor vicinitatē.q̄z ligamēt sūt iuicē ꝓiūcta. Cō tingit āt ossa pati et cā extrinseca sic̄ et fractio ne.ꝓcussiōe.abscisione.⁊ iūcture egressione et hmōi.q̄q; et cā intrinseca.⁊ ß aliq̄tiens ex materie furiose corrosiōe. vtz i erisipilam.i. ignē sacrū patiētibꝫ.q̄q; et nimia humor i iūcturſ ossiū aggregatōe et repletōe. vt ptz i arteticſ.⁊ q̄q; et medulle interiorſ corrupti one vt accidit i leprosis. q̄q; et hūoris me/dullarſ ꝓsūptōe. vt accidit i ethicſ⁊ ꝓsūptis Dolor āt ossiū tāto ē gr̄uior ⁊ etiā piculosior q̄nto i ꝓfūdioribꝫ ossiū ꝓcauitatibꝫ rādicāt. Uñ ossa corrupta carnē sibi ꝓtinā paulati corrūpūt ⁊ putrefactōez inducūt.⁊c.

De medulla. Ca. LVIII

Medulla fm Jſi. est appellata eo q̄ma defaciat ossa. Jrrigat em̄ ⁊ cōfortat ossa. vt sez eor⁹ tēperet q̄litatem frigi dam. Est āt medulla fm ꝓstan. subalit cali/da ⁊ hūida ⁊ et puriſſimis ptib⁹ ⁊ vnctuosis hūoribꝫ nutribil⁹ in ossiū ꝓcauitatibꝫ gene/rata. vñ sua caliditate ossiuz tēperat frigidi/tatē.⁊ sua hūiditate eor⁹ siccitatem irrigat.⁊ sua substātiali ꝓprietate fr̄tutē aialis nutrit ⁊ ꝓseruat. Medulla em̄ influētiā spirituū re/cipit a cerebro ⁊ p̄cipue medulla ossiū spon dilū. q̄ a phisicis nucha appellat. ⁊ hec me/dulla mediātibꝫ q̄busdā neruis subaz et mo tū mēbris sub collo positz admīstrat. vt dic̄ ꝓstan.li.ñ.c.r. Medulle etiā fm Jſi. sua sub tilitate ⁊ liq̄da vnctuositate p ossa euaporāt et liquorez tenuem desudāt. q̄ liquor caloze venereo resolut⁹ in renib⁹ aialiū amor⁹ ⁊ vo/luptatz generat incentiuū. vide sup̄ ō renibꝫ Uñ et aialia q̄ bñt ossa medulla plena i libi dinē sūt prona. vt dic̄ Uarro. q̄ ꝓ bñt soli/da et medullis vacua rari⁹ in venerē ꝓmouē tur. vtz i elephāte. Medulla ei vt dic̄ varro naturā lune imitāt. nā crescēte luna crescit. et decrescēte decrescit. Uñ p occulta quedā respiracula vim lune sentiēs fm mutatōem minor⁹ āt in sua suba vl̄ auget. ß est videre in aialibꝫ ⁊ etiā arborib⁹ quaz hūor medullarz supabūdat i plenilunio ⁊ in nouilunio de/paupāt. Uñ tūc arbores insereze nō ē bonū qz fruct⁹ efficiūt ſmiculosi ⁊ de facili cōpu/trescūt. ⁊ ß forsan accidit ꝓpt supfluā hūidi/tatē quā surcul⁹ tūc insert⁹ ꝓcipit i medullā. cui⁹ supfluū nō ꝑt regi et dirigi a naſa. Uñ talis hūor trāsmissus ad fruci⁹ ē cā ſmicu/latōis ⁊ celerz putrefactōnis. Jtē di. Arſ li. xij. q⁹ aial bñs dētes in vtraq; mādibula bz medullā sil⁹ pinguedini. et q̄dā aialia ñ ha bent multū de medulla sic̄ leo q̄ bz ossa du/ra ⁊ spissa in q̄b⁹ paz est de medulla. ⁊ iō fin/gīt q⁹ oino medullā nō habeat ⁊c. Medul/la fm Dyaſ. medicinalis est valde et p̄cipue volatiliū ⁊ aialiū siluestriū. Nam labioz sa nat excoriatōes et eoz vlcera ꝓglutinat. ⁊ eti am scissuras. auriū dolorē mitigat. glandiū duriciē emollit. pedū vesicas sanat. dolorez gutturis mitigat ⁊ māmillaz. ptisicz ⁊ ethi/cis singl̄are est remediū. Uirtutē ei resūpti/uā habet. vñ et humorē deperditū in mem/bris restaurat.

De cartilagine. Capl'm. LIX

Cartilago est ossiū teneritudo. et dicta est cartilago eo q̄ leui ictu caret doloꝛe dū plectit vt di. Jsi. vt ptz in auꝛib⁹ z naꝛib⁹ z costaꝝ extremitatib⁹. Nam cartilaginosa duꝛioꝛa sūt carne z ossib⁹ molioꝛa. Fec̄ ät nāa talia loca tal' dispositiōis ne foꝛte rūperēt cū plicarent. vt di. pstā. li. ij. ca. ix. Uestit ät cartilago extremitates ossiū ne i suis iūcturis ex mutua pfricatōe exaspe/ rent. z vt facili⁹ ossa cū carnib⁹ iūgerēt. Dic ät Arꝛ. li. xiij. q̄ cartilago abscisa n̄ recrescit. q̄ ei⁹ creatio creatōi ossis ē sil'is. nec bz cartilago ex se sēsum aliquē sz tantūmodo neru⁹ piūct⁹ causa est sensus z motus q̄n sentit vl' mouet vt di. Constan. Jn medio ät coꝛdis aīalis est os cartilaginosum in sua latitudine positū. z ꝑ sedes coꝛdis est appellatuꝛ. vt dic. Constan. li. ij. c. xx. ꝛc.

De neruis. Ca. LX

Nerui sūt coꝛpis ptes q̄s greci vocāt neruos. eo q̄ artuū piūctiones bis foꝛti⁹ cohereāt. Maxima em̄ ꝛtutez facere neruos certissimū est. q̄ q̄nto fuerint densioꝛes tāto ꝓpēsi⁹ augēt firmitatē. vt dicit Jsi. fm Cōstan. ät fuerit necessariū vt sensuz z motū deferrēt mēbꝛ. pcipue ossib⁹ z cartilagib⁹. z hmōi. q̄ ex se sensū nō hūt neq̄ motū. Omniū aūt neruoꝝ pcipuū fūdamētuz est cerebꝝ. q̄ volūtariū mot⁹ z sensuū est pncipiū. Dēs ät nerui aut de cerebꝛo pcedūt aut de medull' cerebꝛi. i. de medullis spōdiliū. tale mediū fuit necessariū. ne si īmediate oēs a cerebꝛo pcederēt aut rūpendo lesionē incurrerēt. aut ꝓpt nimiā vie longitudiez a pncipio sensus i actu sentiēdi z i potentia vegetādi tantā potētiā nō haberēt. Nerui g̃ a cerebꝛo pcedētes sūt molioꝛes. De nucha ät. i. de medulla spinali sūt duꝛioꝛes. sz exeūtes a pꝛoꝛa cerebꝛi sūt mollissimi. q̄ sensum poꝛtāt aliis. nā mollicies cito mutat int̄ sensualitates. pcedētes ꝓo a puppi fuerit duꝛi vt motū possint pati. q̄ mollia veloci motu cito rūpunt. Neruoꝝ ät a cerebꝛo exeūtiū sex sūt paria q̄ꝝ pmū par ꝓgredit ad oculos et alia oꝛgana sensuū. vt eis deferāt sensū z motū. bi z aliis neruis pcauioꝛes z molliores z maioꝛes sūt iō magis pcauit amplioꝛ spūs p eos sensib⁹ admīstret. sūt z maioꝛes ne coꝛū pcauitate eoꝝ suba rumperet. z vt maioꝛ q̄ntitas spirituū i eis includeret. Fuerūt et molles vt i eis sens⁹ veloci⁹ z expediti⁹ pficeret. Bi neruli i egressione a cerebꝛo fūt molles z lenes. sz q̄nto pl⁹ elōgant tāto duꝛioꝛes efficiūt. Scōm par neruoꝝ incipit a posteꝛioꝛi pte poꝛ. z illud par exit p q̄ddā foꝛamē vicinū pcauitati oculoꝝ z ocul' motū tribuit. Par tertiū incipit retro p⁹ scōm z p sedē capitis exiēs a puppi cerebꝛi i q̄ttuoꝛ neruos pticulares se diuidit. z diuersa loca reticulater se diffūdit. Quartū par pmo pari diūgit sz ab eo diuisū post matrē piā dispgit vt per ipaz sibi ract⁹ pbeat. Quintū ꝓo par i egressione sua i duos diuidit neruos. q̄ꝝ vn⁹ auricularū foꝛamīa intrat z ibi se dilatās auditū auꝛib⁹ admīstrat. ali⁹ ad maxillas p tympoꝛa se diffūdēs mēbꝛoꝝ collateraliū adiuuat actōes. Sextū ꝓo par a puppi videt exeꝛe. z ab vno q̄z boꝝ triū itez alij exeunt. et ad motū sensus pficiendū inferi⁹ z supi⁹ vnifoꝛmiter se diffundūt. Et adhuc ꝑter ista paria exit a puppi par vnū et ex isto nucha oꝛtū sumit. ꝑ q̄ lacertos lingue z gutturis se diffundit. z eis motuz z sensū tribuit. Preter neruos iam dictos oēs alij nerui coꝛpis a cerebꝛo q̄dē egrediūt. s. nucha. i. medulla spōdiliū mediāte. Jn vniuerso ꝓo dicūt esse duo neruoꝝ paria. z. xx. et vnum tm̄ impar. et bi oēs mltipl'r defendūt. z pcatenatōib⁹ coꝛpis z mēbꝛoꝝ miro nature artificio vndiq̄ diuidunt. Ducuscq̄ pstan. li. ij. c. x. fm Arꝛ. li. iij. in locis ossiū est multitudo neruoꝝ. z neru⁹ naturaliter i lōgū fundit z nō i latū. z ipe exterē dit extēsione ml'ta. z in circuitu nerui ē hūiditas viscosa q̄ suās neruos. z oīe aīal bñs sanguinē bz neruū. z neru⁹ pcisus nō recrescit nec diuisus recōiungit sic vena q̄ sz inscisa de facili reintegrat. Dicit etiā idē li. xix. q̄ maxia pt⁹ aialiū est in neruis. z maxime in thauro q̄ q̄nto senioꝛ tāto duꝛioꝛ fortioꝛ. z duꝛioꝛ ei⁹ neruus est vñ extendit sicut coꝛda. Recollige igit ex pdictis q̄ neruus a cerebꝛo pncipiū sumit. et ab eo sensū z motū ꝛcipiēs aliis sensū tribuit. ptes coꝛpis diuisas colligit z annectit. in suo exitu mollē. sz i fine duꝛū se oñdit in sua pcauitate spūm recipit z custodit sua flexibilitate ossa inflexibilia flectit. diuersas passiones in se recipit. vt di. pstan. sz insciss̄ionē. punctura. ptractiōem. relaxationē. opilatōez. vt pz in pantegn̄. li. ix. c. viij et libꝛo. xj. ꝛc.

De venis Ca. LXI.

Vene sūt dicte eo q̄ sūt vie natantis sanguinis atq̄ riui p totum coꝛpus

Vena sanitat ⁊ infirmi

diuisi. q̄bꝫ vniuersa mēbra rigāt ⁊ nutriunt. vt dī. Isi. Incipiūt ātvene fm ꝓstā. ab epate sīc arterie a corde. nerui a cerebro. Et fuerūt vene necessarie sīc vasa sāguis vt sangui/nē ab ipo epate ad mēbra tot⁹ corpis nutrienda deferret. Sūt ātvene necessarie nature teneriozis atq̄ molliozis q̄s nerui. ideo vt epatis nat̄ vicinio mutaret aliq̄ntulū sāgui/nē ad se veniēte. Sūt ātvene oēs ex vna tunica facte. nō ex duab⁹ sīc arterie. Nam arterie spūs recipiūt ⁊ custodiūt. Vene igit exeun/tes ab epate ab ipo velut a matre nutrimentū sanguis sugunt. ⁊ fm vniuscuiusq̄ mēbri exigentiā ipm distribuūt. Vñ p singl'as partes corpis se diffundūt. ⁊ miro q̄dā nat̄ ingenio sibi mutuo subseruiūt. Int̄ alias aūt patētes ⁊ occultas est vena q̄ etiā vocat̄ arteria. q̄ nat̄ fuit necessaria vt calorē naturalē a corde ad oīa alia mēbra deferret. Sūt aūt be arterie ex duab⁹ tunicis vl' pellicul' ꝓposite. ⁊ sunt in forma sil'es in suba dissil'es. Earū interioza sunt villosa q̄z suba est dura. et multo grossioz q̄s sint exterioza. Extrinsec⁹ āt sūt villose p longitudinē. q̄z suba ē dura ꝓt̄ necessitatē mot⁹. s. dilatatōis et ꝓstrictionis. Nam dilatādo seipam a corde recipit. ⁊ p villos lōgitudis. Cōstringēdo āt se fumosam superfluitatē expellit. q̄d fit pāniculis in latitudine villosis in q̄bꝫ retinet spūs q̄a corde trahit. vñ duriozes sunt exteri⁹ oīb⁹ alijs venis. q̄d fuit necessariū ne forte rūpe/rent. Ve ātvene a corde incipiunt a sinistra ꝓcuitate. Et hac etiā pte dicunt due pulsatiue. q̄z vna interioz pāniculū hz mollē. et h vena pulsatilis vocat. q̄ necaria fuit ideo vt multā q̄ntitatē sanguis ⁊ spūs pulmoni deferret et aerē exciret quē admisceret sanguini ⁊ ei⁹ feruozē tparet. Hec vena pulmonez intrat ⁊ ibi multifomit̄ diuidit. Altera arteria est ꝓze maioz. quā Aris. bozren vocat. Illa a corde ascendēdo ī duas ptes diuidit. Nā vna tendit sursū deferēs sanguinē depuratū ⁊ spm vitalē ad cerebꝝ vt inde spūs alios genere⁹ nutriat ⁊ ꝓfuet. Altera ꝓo descēdit inferi⁹. ⁊ h dextrorsum et sinistrorsū. antrorsum ⁊ retrorsū multipl'r diuidit. Hucusq̄ ꝓstan. li. ij. c. xij. Recollige igit q̄ vena ē vehiculū sanguis. custodia vite aial'. q̄ttuoz hūores sanguineos ptinēs in se depuratos. q̄bꝫ singl'e ptes corpis nutriūt. Insup vena est ꝓcaua vt facil⁹ sāguinē recipiat ⁊ fm natura indigentiā vena ad venā sanguinē ꝺducat ⁊ trāssūdat. Vena etiā sanitat⁹ ⁊ infirmitat⁹ est nūcia. Nā p arteriaꝝ pulsū ⁊ venarū dispositōez debilitate cordis siue fortitudie a medico iudicat. vena etiā si corrupta fuerit corrupti sanguis ꝓtētiua. tot⁹ corpis est corruptiua. vt̄ i lepr̄osis. q̄z sanguis ē corruptissim⁹ in venis a q̄bꝫ mēbra nutriuntur sugendo. insanabilē ꝯhūt ⁊ corruptā infirmitatē ⁊ corruptōz. Vena etiā i brachio. ledit ꝯhit ⁊ apit. vt ex ei⁹ lesione tot⁹ corpis infirmitas subleuet. vene etiaz nimis anguste carne vl' pinguedie nimis ꝓsse min⁹ hūt ō sanguie ⁊ spū q̄s alie. Et iō in eaꝝ substātijs calor nat̄ deficit ⁊ vital' spūs minorat. vñ ⁊ talia aīalia min⁹ viuūt. vt dīc ꝓstan. li. ij. c. xvij. Aristo. āt dicit li. ij. Vena inqt si fuerit abscisa vl' inscisa crescit et recōiungit. q̄d nō facit neru⁹. Itē idē li. vj. Quales sūt vene ſb lingua aial' tales sūt in colore fetus ei⁹. Vñ dicit q̄ oues hūtes sub lingua venas albas hūt fet⁹ albos. et ecōuerso. Quere sup̄ de ꝓprietatib⁹ lingue zc. a 4

De carne. Ca. LXII.

Caro āt fm Remigiū a carie ē dicta. id est. putredie. Est em̄ caro vt dicit Bre. alterabil'. et p ꝓns de facili putribilis. Et cum caro ml'tiplet sit vt dī. Bre. q: alia ē caro piscīū. alia volatiliū vl' volucꝝ alia serpentū. In ſ hūana caro obtinet ꝓ legiū. q: caro hūana forme nobilissime. s. rationali aīe est diūcta. iō q̄d sup oīa mirabilissimū ē i nouissimo tpe caro hois caro dei ē effecta. q̄n ꝙ hū caro factū ē ⁊ hitauit i nob. q̄n caro q̄ erat ex ꝓditōe infima ex assūptiōe q̄dē a ꝙ hoc supma oīm est effecta. vt dīc Bre. Est āt caro fm ꝓstan. nat̄ al'r calida ⁊ hūida caloris nat̄ al' fomentū. ossiū neruoꝝ ⁊ lacertoꝝ coopimentū coꝝ defensio ⁊ frigiditatis coꝝ tpamentū. Cui⁹ tres sūt spēs. Quedam em̄ ps musculis neruis siue cordis ē admixta. et dr lacert⁹. Alia ps est int̄ durū ⁊ molle tpata sīc cartilago. Tertia ps est int̄ h glandulosa caro sola q̄ marie est in dorsoz ī ginguis. Caro āt q̄ in coraꝝ iacet pte exteriori ossiū sup eā q̄escentiū est q̄ culcitra ⁊ necessariū fulcimentū. Caro ꝙo dorsi tā interioz q̄s exterioz fuit necaria duab⁹ de caus. Nam medullā spōdiliū. s. nuchā calefacit. ⁊ ꝓcauitatē int̄ ossa replet ⁊ custodit neruos. ne ascē dētes et descendentes ꝓt̄ vie longitudinez disrūpant. Ō aerꝫ itēperiē ⁊ extrīsecā lesionē dorsi magna defensio est. Caro ꝙo int̄ dētes

eoꝝ fuat radices. nutriens eas vt sint stabiles. Caro ät glandulosa est triplex. Quedä humectat vt caro mämillaꝝ et glandes sub lingua que generant saliuam. ne os ꝛ ligua et maxille siccitate nimia in motu intro retarden tur. Alia ꝓo ꝑs nodosa et glandulosa loca repletvacua. et venaꝝ ac neruoꝝ fouet loca. et eaꝝ recipit superflua q̄ resudant. Tertia ꝓo circūdat stomachū ꝛ intestia. cui admiscenť neruoꝝ ꝛ arteriaꝝ quedä reticula motū et sensū interioribꝫ deportätia. nec illaꝝ via fuisset tuta nisi eis esset substrata ꝯglandulosa caro vt nerui ꝛ arterie sup eaꝫ suaui⁹ q̄escerēt et vt si q̄d eis duꝝ occurreret forte: mollē locū ad quē refugerent inuenirent Ducuscꝫ Constan. li. ij. c. xiiij. Caro ꝓo inť pinguedinē ꝛ maciē tpata laudabilis est et sana p̄cipue q̄n corrupto sanguie non est intermixta. vel ab eodem generata vel nutrita. qꝛ talis caro p̄ncipiū est corruptōnis. sic dicit Arꝛ. li. iij. et Constan. li. xj. c. xvij. Dicit etiä Arꝛ. xij. q̄caro nimis abundäs impedit spūs operätōes. Et ideo creatio capitis nō fuit ex multa carne vt esset melioris sensus ꝛ intellect⁹ pfectioris. Item idem libro primo. Q̄n loc⁹ circa oculos est multe carnis malicią designat dispositōis et astuciä et malicia ꝑ ꝓsuetudinis ꝛ male formatōis. i. defectū informatiue ꝯtutis. Q̄n si fuerit caro l' massa carnea multa nimis ꝛ vt⁹ informatiua debilis mōstruosas generat in corpe passiōes. sic dic ibidem li. xvj. vbi ponit exemplum ō muliere. q̄ credidit se ꝯcepisse fetū. ꝛ tandem peperit bozridū carnis fruſtuꝫ q̄ a medicis mola ōr ꝛc. Pars etiä corpis carnosa tenera est et mollis. et ideo impatiens est laboꝛ. Unde ōr li. ij. q̄ pedes cameli sunt ml'te carnis sic pedes vſi. quap̄opt̄ fiūt camelo solitares de corio fortes q̄n debent laborare vt auferat ab eis dolor. Hec etiä caro est sic dicit idem li. xiij. ꝓmū instr̄m sensus nec est mēbꝝ ꝓuenies sensui. sz neru⁹ est organū sē/sus intra carnē. Et ideo caro mortua vl' p̄ scisa nihil sentit. qꝛ ex se nō hz p̄ncipiū sēsus sz ex neruo. Quo corrupto vel ex toto opilato fit insensibilis ipa caro. vtz in paraliticis Q̄nes aūt aues curui rostriꝫ acuti vnguis vescunť carne. sil'r et fere ꝛ eaꝝ p̄da est caro. ꝓt̄ necessitatē victꝰ. vt ōr li. xiij. Aues autē p̄de q̄ sūt pauce carnis sunt animose ꝛ boni volat⁹ et acuti visus sicut ibidem ōr. Aues autem multe pinguedinis sūt tardioris motus et volat⁹ et pinguiores ꝛ carnosiores sūt in hyeme ꝙ in estate. tū qꝛ pori tūc claudūť et humores in pinguedinē et carnem ꝓdensantur. Tū etiaꝫ rōne quietis. qꝛ de loco ad locum min⁹ solito tūc mouenť. sic di. Isaac in dietis.

De pinguedine Ca. LXIII.

Pinguedo est res humida sup pelliculas ꝛ loca neruosa collocata vt dicit Constan. Sanguis em̄ subtilis ꝛ vnctuosus pinguedinē nō ꝓgregat in locꝫ calidis ꝛ sibi penetrabilibꝫ. sed cuꝫ puenerit ad loca naturaliter frigida ibi ꝯgelatur tandem ꝛ in pinguedinē ꝓuertiť. Q̄ō fecit natura ex necessitate magna. vt sc̄z nerui et pellicule naturaliter sicce pinguedinis humiditate temparenť. et difficili⁹ casu aliq̄ rumperētur et vt ex calore et pinguedine intercluſa interioza ab exteriori frigiditate aer̄ munirenť. vt dicit Constan. li. ij. c. xiij. et Aristo. lib. ij. Pinguedo et sanguine indigesto in corporibꝫ animaliū generať. et maxime ꝓpter paruitatem motus. Et q̄nto magis augmentatur pinguedo tanto diminuiť sanguis. vnd̄ in boibꝫ valde crassis est sanguis pauc⁹ Jtē li. xiij. Motus dissoluit pinguedinē. similiter ꝛ calor. vñ in oīibꝫ aialibꝫ renūcul⁹ dexter minoris est pinguedinis ꝙ sinister. et est altior. qꝛ in dextra parte calor naturalis fortior est ꝙ in sinistra. et maioris est mor⁹ Pinguedo ꝑua ꝓ corpa ꝑ Constan. et nimia adipe repleta pessima sūt et pessimis morbis appropriata. quia naturalis calor i hmōi corpibꝫ sepi⁹ suffocatur. et via spirituū opilatiōe pinguedinis intercludiť. ꝛ ad regimen neruoꝝ et arteriaꝝ spirituū influentia denegať. Et dicit ibidē. q̄ oia corpa pīguia ꝓpt̄ supfluā humoꝝ abundantiä in eis adunatā plurimorem incurrūt infirmitatē. et curam tardiorē Nam pondere pinguedinis p̄ssa ad nullū se mouent exercitiū et calor natural' augeť. et sic pinguedo ꝯgelata dissoluitur. vñ ꝛ calor naturalis deficit. et mors subitanea sequiť. nisi forsan citi⁹ occurrať. vt di. Constan. li. xj. c. xvij. Recolligetigitur q̄ pinguedo vnctuositate sua est ignis nutritiua. sua aerea leuitate rei superficiem petitiua. neruorum et iūcturaꝝ mitigatiua. defensiua et relaxatiua. pellis siue corij remollitiua. pororū inferioꝝ opilatiua. caloris naturalis conseruatiua. vacuitatis ꝛ ꝙcauitatis corporis repletiua. rugaꝝ cutis extensiua. venaꝝ ꝛ ar-

teriaꝝ corpis compſſiua. actionū aie ſenſus ſcz et rōnis impeditiua. complementū gene ratōis aialiū tarditiua. Dz etiā i amphozif. q mulier nimis pinguis nō ꝯcipit. ſi ñ mar ceſcit. nec miz qz pinguedo viā matricꝭ incl cludit. Et eſt pinguedo humectiua. de faci li em̄ nō ſiccak. Un̄ dic̄ Arſ. li. iij. q brodiuz aialis abūdantꝭ in pinguedie nō coagulak ſicut equi z porci. Jtē oīe aial hñs pigue dinē nō ſepatā a carne eſt pauce pinguedis in ventre. et cum vēt̄res erūt parui caro erit multe pinguedinis. Jtē idē. qđ eſt ꝑpe pupil lā oculi in oīb aialib ē mkti ſepi q̄uis ocu lus ſit durꝰ. z omne aial multi ſepi eſt pauci ſemis ſiue ſit mas ſiue femina. z non hz ſepū aial hñs dentes in vtraq mādibula. vt dici tur ibidē. mox aūt qñ a corpe extrahik in ae re frigido coagulak. Eſt aūt idē ſm ſubam pinguedo adeps et aruina. Sz vt dicit Jſi. Aruina eſt pinguedo adherēs cuti. Adeps eſt pinguedo inteſtina obuoluēs z membra interiꝰ cuſtodiēs. zirbus vocak pellicula cui adheret pinguedo illa q̄ a multis alluta dr. et de his dr ꝑſusi Intus adeps. aruina forſ. pinguedo ſit vbi vis. i. ꝙuenīēter pinguedo de oīb dicik.

De cute. Capitulū. LXIIII.

Cutis eſt ꝓma ps in ſupficie corpis aialis. et eſt ſic vocata ſm Jſiō. eo q corpi ſuppoſita inciſionez patiatur. Cutis em̄ grece inciſio dr latine. Dz pellis eo q exteriozes repellit a corpe iniurias. vē tos ſcz et pluuias ſoliſq̄ gferat moleſtias et ardores. Pellis em̄ abſtracta mox coziū dr Coziū āt diminutiue caro dr eo q caro co rio tegak. vt di. Jſi. Eſt igitur cutis exterioz corpis ſupficies carnem z oſſa circūplectēs et oia interioza munies atq tegēs. z ſm va riam mēbroz neceſſitatē nūc ſe ꝛbens nunc ſe extendēs. Eſt etiaz ꝓ interioz defenſione varijs acris paſſionib ſe exponens. Habet cutis naturalē tenuitatē vt di. Conſtan. ne corpus nimis occupet. hz et ſoliditatē. vt fa cilꝰ qđ interꝰ eſt cōtineat et exterioꝛi leſioni obuiet et reſiſtat. Eſt aūt cutis mollioꝛ i ho minib q̄ in alijs aialib. z ꝑpter bonitatez tactꝰ. ſi em̄ foret dura et ſpiſſa ſic teſte cōchi lium nihil ſentiret. ſi piloſa ſicut aſinoꝝ pilo rum maſſa ſenſum tactus attenuaret. Unō in volis manuū ſubtilioꝛ eſt ſubſtantialiter cutis ſupficies q̄ in alijs ptib corpis vt ci tius ad tactū immutaret. Eſt aūt cutis tota porozoſa p̄cipue cutis capitis ꝓpt̄ neceſſariaz fumoſe ſuperfluitatis expulſionē. p calorē em̄ pozi aperiunk. et ea q̄ inter cutem et carnem ſunt ſuperflua per vapozes z ſudozes expur gantur. Cutis etiā hominis non in omnib membris eſt equalis. nam cutis faciei ē alīſ tenuioꝛ et ſubtilioꝛ. et ꝑpter ſenſus pfectōz et decoris oſtenſionez. Si em̄ fieret nimis groſſa ruboꝛi ſanguis peruia nō eſſet. Si nimis ſpiſſa operationi ſenſuū q̄ vigent i fa cie non ꝙueniret. Sic aūt ꝓuīgik cutis cuz ſuppoſitis q de facili excoziari non poteſt et potiſſime in volis manuū et plantis peduz in q̄b adheret neruis cordis et lacertis. vt dicit Conſtanti. Dicit aūt Ariſt. li. iij. q ſm colorem coziū variank colores vnguiū et ſo leaz et piloz in aialib. qz ſi nigra fuerit cu tis et predicta erūt nigra. et ſi alba: alba. Et omne aial habens ſanguinē hz coziū. et co rium abſciſum caret ſenſu. Et hz ꝑpriū co riū q cum fuerit in aliquo loco carente car ne nō recreſcit abſciſum nec conſolidak. vtz in ꝓpucio et in extremis palpebraz. Jtez li. xix. Cutis in quibuſdam animalib eſt rara in quibuſdam ſpiſſa. ſm dominiū humoꝛis groſſi vel tenuis. Unde et pili groſſi gener̄ tur ex cute groſſa. et tenues ex tenui. Jtē in ſenectute cutis groſſeſcit et indureſcit cōtra hitur et coꝛrugak apud ſenectutem ꝑpter de fectū caloꝛis et ꝓſumptōem humoꝛis natu ralis. et tūc immutak ſpecies. Patitur autez cutis ſiē z alia membra q̄ñq ex cauſa intrin ſeca ſicut ex vulnere diſcontinuatōem. ex ca loꝛe exuſtionē. ex frigoꝛe pallorem vel liuo rem ſeu q̄lemcūq diſcoloꝛatōnem. q̄ñq ex cauſa intrinſeca ſicut ex ꝓſumptione humi ditatis ſubſtantialis coꝛrugatōem vt in ſeni bus. q̄ñq exbūoꝛis infectōe. vt in moꝛpheā et in lepꝛā patiēt̄ib. Nam natura materiam infectam expellit ab interioꝛib vſq ad cutē. que ſub cute manens ipſam immutat. et ſu perinducit infectōez aliquando. quandoq̄ ſquamoſitatē. q̄ñq ꝓruriginem et impetigi nem. q̄ñq cutis excoꝛiationē et multiplicez aliam paſſionē. Pelles aūt animaliū infini tis vſib hominū accomodank. vt veſtiture. armature. ſcripture. caligature. et huiuſmo di. que longum eſſet enarrare. et vix inueni tur animal aliquod cuius pellicula alicui vſui hominū non ſit apta. ſed hec dicta iam ſufficiant. zc.

De pilis. Ca. LXV

Pilus de pelle de qua exit est dictus. vt dicit Isidorus. Nascuntur autez pili ex fumo calido et sicco. vt dicit Constantinus. Subtilitas em̃ fumi dum egreditur per poros exteriori aere exiccatur Et dum mollicies exterioris fumi exit. exeũ tem et non se diuidentẽ aer exiccat: et in naturam pili conuertit. Sunt autẽ pili iuuamentum corporis pariter et ornamentũ. vt dicit Constantin⁹ libro. ij. et vltimo. Dicit Aristoteles libro. iij. q̃ pili nõ crescunt nisi in corporib⁹ animaliũ generantiũ animalia Variantur autem pili ſm varietatem corij animalis in quo crescunt. vt dicitur lib. xix. Nam animalia grosse cutis grossum habẽt pilum. Et hoc accidit propter multitudinẽ terrestris partis. et viarum siue porozꝝ amplitudinem. Et cum cutis fuerit continua et spissa erunt pili multũ tenues et subtiles propter stricturam viarũ. z quando humor fumosus qui est in cute fuerit velocis siccitatis non erunt pili magni neq̃ longi. et cũ fuerint grossi et pingues erunt econtrario. Et propter hoc elongantur capitis pili hominis valde. quia ille humor pinguis ẽ nec de facili desiccatur. et ideo habitantes in regione humida humidã habentes complexionem lenes habent pilos et molles. sicut illi qui morantur in Tracia. et ecõuerso. duros habent et crispos pilos. qui calidam et siccam inhabitant regionẽ p̃sertim si consimilẽ habuerint complexionẽ. Nam ex caloze corrugantur et obuoluunt. sicut ibidẽ dicitur. et efficiuntur pili crispi in nascẽdo de cute. quia per duas vias cõtrarias egrediunt. Pars em̃ terrestris fumi calidi z sicci egredientis mouetur inferius. Pars aũt calidi mouetur superius. z sic inuoluuntur pili et efficiuntur crispi. Et quãdo senescũt animalia habentia pilos indurescunt tunc pili plus q̃ prius. sicut indurantur plume auium. et hoc propter paucitatez humoris. Item ibidez dicitur. Cum castratur homo non crescunt in eo vlterius pili. et hoc ꝓpter paucitatem humoris. et hoc est propter caloris et humoris in membris principalib⁹ diminutiõem. Item pili quandoq̃ diuersificãtur ex causa intrinseca. Nam vt dicitur ibidem. xix. Aque calide faciũt pilos albos nigros frigide. Et causa illius est. quia in aquis calidis est spũs plus q̃ in frigidis. et ideo cum aer calefacit ex eo efficitur albedo sicut in spuma cõtingit videre. Ista aũt mutatio accidentaliter ꝓuenit in pilis sicut in capillis. sed non semp ex aque frigide vel calide alteratione

De capillis Cap. LXVI

Capilli dicuntur quasi capitis pili vt dicit Isidorus. ad hoc facti vt decorem p̃stent et cerebrum aduersus frigus muniant et defensent. capillatura autem inscisio cesaries dicitur a cedendo. Virum em̃ tonderi decet et non mulierez. Lome autez sunt capilli non scissi. z est grecus sermo. Nam comam tondere dicitur. Crines autem ꝓprie mulierum sunt. et dicuntur crines eo q̃ vittis discriminẽtur et diuiduntur. vnde z discriminalia dicuntur vittе quibus capilli diuisi recolligunt. Ducus q̃ Isidorus. ſm Constantinum autẽ capillus ex fumo grosso et calido nascitur. qui ex calidis igneis et intensiuis humorib⁹ p poros capitis egreditur. et ab aere extrinseco desiccatur. et sic in substantiam capilli conuertitur. hoc humore crescente crescunt capilli. vtpota ab ipso generati et nutriti. hui⁹ fumi materiam qui perdiderit capillos perdit z amittit. Pro qualitate igit fumi erunt et capilli. quia si fumus niger et capilli nigri. et si mult⁹ fuerit fum⁹ multi erũt capilli. et si paucus pauci. qui fumus si oñino defuerit pereũt penit⁹ capilli. et fit hõ caln⁹ cũ vteri⁹ capilli non p̃nt recrescere vteri⁹ non subueniunt medicine. Si autem fum⁹ talis non deficit sed illum poti⁹ alius humor inficit aut impedit calnicies non est ꝓprie. sed infirmitas quedam specialis que allopicia a medicis nuncupat. ex qua infirmitate corrupto capillorꝝ nutrimento cadunt capilli. et nudata parte capitis anterior capitis superficies deturpat. Tales em̃ morz vulpiũ qui excalefactõe imoderata patiũt pilorꝝ casuz casualem pilorꝝ fluxũ patiunt. allopex enim grece vulpes ꝛ latine. Alias aũt capillorũ passiones et causas. quere infra in tractatu de infirmitate et de casu et vicijs capillorũ. De canicie aũt z causa e⁹ quere ibidẽ. Quere etiã sup̃ in tractatu de capite vbi capillorũ inuenies dispositõem naturas et diuersitates et ꝓplexiones ſm Bal. Haly. et Ipo. Tamẽ de canicie h̃ nota q̃ ſm Constan. z alios auctorez canicies accidit ex humore nutrimentalis capillorum nimia infrigidatione.

nam dominiū fleumatꝫ frigidi et hūidi ē ca
niciei generatiuū. Ex fumo em̄ albor frigi/
do albi efficiūr tā pili q̄ capilli. Capilli āt
tympor fm Arſ. citi⁹ caneſcūt q̄ alij crineſ.
z p̄ hūoris paucitatē z oſſiū ibi exiſtētiū
p̄dominantē frigiditatē. Canicies igit vite
et etatis deſignant maturitatē z extinctōem
libidinis et vicior puerilū. mortificatōez vi
te p̄ntis. et future inſtantis neceſſariā noui/
tatē. Caluicies ē p̄uatio capillor ſiue amiſ/
ſio ex defectu fumi humidi in anteriori pte
capitis p̄uenies. vt dicit Conſtan. Fit aūt
aliq̄n p̄ abſtinentiā cibi z defectū fumi hu
midi q̄ eſt materia capillor fm Ariſto. li. iij.
Capilli in freq̄nter coeuntibus paulati cal
uiciem inducunt. et ſi ante iuuentutē flure/
rūt iterū oriunt. poſt iuuentutē ſo fluentes
iterū non recreſcunt. Defluūt aūt et deficiūt
in parte anteriori capitꝫ. et tūc talis fluxꝰ ca/
pillor dr p̄prie caluicies. et ſolet accidere vl
p̄pter nimiā cutis raritatē z p̄ hūor pauci
tatē. ab occipite nō recedūt neq̄ calueſcunt
p̄pter cutis ſpiſſitudinē et porор denſitatez.
z p̄ hūoris ibi exiſtentis viſcoſitatē et q̄ ca/
pilli hñt vegetari. vt dicit Bal. ſup ampho/
riſ. Unde ibidem etiaz dr q̄ pueri et mulie/
res non calueſcunt. et h̄ p̄pter abundantiam
humiditatꝫ in capitib⁹ eor. ſimiliter nec ca/
ſtrati. et h̄ p̄pter alteratōem ſue ꝓplexionis z
dominantē frigiditatꝫ qualitatem. q̄ poros
cutis capitis ꝺſtringit. et fumū coadunādo
euaporare nō pmittit. Alij tamen pili i mu/
lieribꝫ et in caſtratis defluūt vt dicit Ariſt.
li. xix. Capilli ergo caput cuſtodiunt. bone/
ſtāt. defendūt. quibus ſi caruerit homo ma
gis reputatur inhoneſtus. Accidit autem
etiam iſte defectus prope iuuentutē. z mai
me etiam circa ſenectutem ex cauſis ſupra
dictis zc.

Incipit liber ſextus de etatibus.

Dicto de prio/
rietatibꝫ ptiū hois in ſpe
ciali reſtat dicere de p̄prie/
tatibus eiuſdem in ſpecia
li et generali fm etatis va/
rietatem et fm ſexus diſtinctōem et rerū na
turaliū ac contra naturā multiplicē diuerſi
tatē. Ex iſtis em̄ oīibꝫ diuerſe hois p̄prieta
tes attenduntur.

De etate. Capitulū. I.

Etas igit hom̄is fm Remigiū nihil
aliud eſt niſi tenor ſtutū naturaliuz
fm ꝓtrarios mot⁹ vl quietē interme
diā ꝓſiderat⁹. q: fm iſta homo ꝑterit et mo/
uetur et nūq̄ in eodem ſtatu ꝑmanet. Uel
fm Iſidor. Etas eſt ſpaciū vite animalis a
ꝓceptione fetus incipiens. Poſt ſeniumq̄
deficiens ſeu deſinens. Sunt autem plu/
res diuerſitates etatis fm Conſtan. et Iſi/
dor. Prima eſt infantia dentiū plantatiua.
ſcz etas nouiter genita. quevſq̄ ad ſeptē du
rat mēſes. que nimis eſt adhuc tenera mol/
lis et fluida ac limoſa. vnde continuis indi
get fomentis. Infantia autem ꝑt eſt den/
tium plantatiua. vſq̄ ad ſeptem extenditur
annos. Et dicit infans quaſi non fans. eo
q̄ fari non poteſt. neq̄ exprimere ſermonez.
dentibus nondū bene ordinatis. vt dic Iſi.
Cui ſuccedit puericia: q̄ ſe extendit vſq̄ ad
ſeptenarium ſecundū ſcz vſq̄ ad annos q̄/
tuordecim. Eſt ſo dicta a pubertate vl a pu
pilla. quia adhuc pueri ſunt puri vt pupil/
la vt dicit Iſido. Huic ſuccedit adoleſcen/
tia. et hec fm viaticū terminat in tertio ſep/
tenario in. xxi. anno. fm Iſidorū ſo vſq̄ ad
quartum ſeptenariū ſcz vſq̄ ad annū. xxviij
extenditur. Medicus ſo ꝓtendit hanc eta/
tem vlteri⁹ vſq̄ ad annum. xxx. z. xxv. Dici
tur hec etas adoleſcentia. eo q̄ ad gignēduz
ſit adulta. vt dicit Iſidor⁹. et ad creſcēdi vi/
gorem ſit magis apta. In hac etate ſūt mē/
bra adhuc mollia. vt dicit Iſido. et extenſi/
bilia. Et ideo creſcūt ſtute calorꝭ dñantis
in eis vſq̄ ad cōplemēti pfectōz. Huic ado/
leſcentie ſuccedit iuuent⁹. et hec inter oīes
etates eſt media z ideo fortiſſima. z ꝓtendit
fm Iſi. vſq̄ ad annos. xlv. vel vſq̄ ad. l. in q̄
finit. Eſt autē iuuent⁹ a iuuando dicta. Eſt
em̄ iuuenis in termino incrementi poſitus.
et ido fortis ad iuuandū. Huic ſuccedit fm
Iſid. ſenecta que inter iuuentutē media ē et
ſenectutem q̄ ab Iſi. grauitas nuncupatur
Senioribꝫ em̄ contingit hec etas et maturꝫ
In hac etate eſt declinatio a iuuentute i ſe/
nectutem. Talibꝫ autez nondū eſt ſenectus
ſed reſiſtit iuuent⁹ vt dicit Iſido. Huic ſuc/
cedit ſenectus. fm quoſdam anno. lxx. finit.
fm quoſdā aūt nullo certo annor numero
finitur. Sed poſt p̄dictas etates quantūcū
q̄ vite ſupeſt. ſenectuti ſeu ſenio deputaꝫ Et
fm Iſi. dicitur ſenectus a ſenſus diminuti
one. eo q̄ ſenes p̄ vetuſtate deſipiāt. Dicunt

ei phisici vt di. Isi. hoies frigidi sãguis stul/
tos esse sic prudẽtes esse in q̃bꝫ sãguis calid⁹
dñat. Uñ ⁊ senes ĩ q̃bꝫ iã sãguis friget ⁊ pue
ri ĩ q̃bꝫ nõdũ calet sapiũt min⁹ Senes siq̃dẽ
delirãt p̃ nimia senectute. pueri ꝓpt lasciuiã
⁊ leuitatẽ q̃d agãt ignorãt. vt di. Isi. Ultia
ãt ꝑs senectutꝫ d̃r seniũ. sic ãt d̃r. eo q̃ sit t̃mi
nus vite etatꝫ atꝫ finis. Hec ei etas mlta se/
cũ affert incõmoda ⁊ etiã cõmoda. bõa scꝫ ⁊
mala. vt di. Isi. Bona siq̃dẽ qꝛ nos a poten
tibꝫ ⁊ etiã a tyrãnis liberat. ĩponit etiã finez
libidis. frangit ⁊ ĩpetũ ire ⁊ viget sapia vt in
mltꝫ ⁊ saniora dat ꝯsilia. termin⁹ ẽ miserie et
felicitatꝫ ꝑncipiũ. recessus a ꝑiculo ac acces
sus ad brauiũ. Perfectio ĩ merito ⁊ disposi/
tio ad ꝑfectũ. Mala ꝟo affert secũ vt di. Isi.
qꝛ seniũ miseꝝ ẽ debilitate ⁊ tedio. Subeũt
em̃ morbi tristisq̃ senect⁹ Nã duo sũt q̃bus
minuũt corꝑis vires. s. morbꝫ ⁊ senect⁹ In se
nio ãt calor natal extĩguit. deficit ꝟt⁹ regiti/
ua ⁊ hũor dissoluit. Deficit ꝟt⁹ ⁊ carnositas
ꝯsumit ꝯhũt nerui. Cutꝫ corrugat ⁊ incur/
uat corꝑe perit spẽs. ⁊ decor corꝑis adnul/
lat. Et h̃ oĩa in senio. senex ab oĩbꝫ vilipẽdit
et g̃uis ⁊ onerosus ab omibꝫ iudicat. tussib⁹
sputꝫ ⁊ aliꝫ passiõibꝫ fatigat. q̃usq̃ resoluat
cinis ĩ cinerẽ ⁊ puluis ĩ puluerẽ reuertatur
His ei spaciꝫ tꝑis ⁊ etatꝫ phi descꝑsert hũa
nã vitã in q̃bꝫ mutat ⁊ ad mortꝫ terminũ de/
fluit ꝯtinue. Hucusq̃ Isi. ⁊c.

De morte. Ca. II

Mors dicta est eo q̃ sit amara l'a mar
te q̃ mortẽ fingit efficere. Et aũt s̃m
Isi. triplex mors. s. acerba. ĩmatura.
⁊ merita. Prĩa ẽ infantiũ. scd̃a iuuenũ. t̃cia
natal atꝫ senũ. Oĩs ãt mortu⁹ aut est funus
aut cadauer. Dr̃ aũt fun⁹ a funibꝫ accensis.
q̃s antiq̃ ante feretꝝ paupis cera circũdatꝫ
deferebãt Cadauer a cadendo est dictũ. scꝫ
qꝛ mortu⁹ cadit ⁊ ꝓiicit in sepulcꝝ. Dr̃ tunc
defũct⁹ qꝛ vite officio tũc funct⁹ est. Dr̃ et se/
pult⁹ q̃si seorsuꝫ pulsus. qꝛ sub t̃ra tumulat.
Hucusq̃ Isi. li. xvj. c. ij. Alias mortꝫ ꝓpeta/
tes quere infra in fine illi⁹. vj. libri. in fine d̃
infirmitatibꝫ

Post h̃ de ꝓprietatibꝫ hoĩs q̃ ad etatẽ
infantilẽ dicendũ ⁊ de generatione
ei⁹ ꝑmo. qꝛ ei⁹ creatio est tãto ceteris
aĩalibꝫ excellẽtior q̃nto dignior. nõ solũ s̃m
mentẽ: veꝝetiã s̃m tꝑatissimã corꝑis ꝯplexi
onẽ. Dicit em̃ Arist. li. ij. sic frustum auri vl'
argẽti se hꝫ ad nũmũ monetatuꝫ. sic oẽs di/
spositões alioꝝ ad hoĩez. vnde cuꝫ homo sit
dignissima creaturaꝝ ingeniata est natura
homini cõferre membra nobilia et diuersa.
nobilioribꝫ opationibꝫ et variꝫ ꝯuenientia
ꝓpter q̃d de ei⁹ creatõe s̃m corp⁹ breuit q̃daꝫ
sunt dicenda

De creatione infantꝫ Ca. III

Circa creatõem itaq̃ infantis exigi/
tur materia conueniens. locus expe
diens nature ministerium. scꝫ calor
velut causa efficiens et spũs virtutem corꝑi
influens atq̃ regens. Materia siquidez in
fantis est humor seminalis decisus ꝑ actuꝫ
generationis ex singulis partibus vtriusq̃
parentis. Primo materia in loco concepti/
onis dispersa vi nature attractiua in cellu/
lis matricis recolligit. et ꝑ calorem opantẽ
pariter cõmiscet. quia nisi cõmixtio digesti
sanguinis vtriusq̃ parentis fieret: infantis
creatio nõ posset fieri. Nam materia sangui
nis a mare ꝓcedens spissa est et calida. Uñ
pre nimia spissitudine se non potest dilata/
re. et ex suꝑabundantia caloris materia de
strueret infantis nisi ex sanguine mulieris
ꝯtrarias qualitates habentis reciꝑet tẽpa/
mentũ. Hec materia in dextre partꝫ cellula
adunata. in naturam cedit maris. In sini/
stra ꝟo cedit in naturaꝫ mulieris. Et hec di
uersitas accidit ꝓpter dominiũ caloris ĩ par
te dextra poti⁹ q̃ꝫ in sinistra Et sic dicit Gal.
et Constan. et Aristo. li. xv. Si fuerit viri⁹
sanguinis in mare vincens fetus patri assi/
milabitur. et econuerso. Et si fuerit equalis
in vtroq̃. cõsimilis vtriq̃ assimilabit. Hec
materia virtute caloris excocta q̃dã pellicu
la tenuissima circũdat. intra quã instar lac/
tis coagulat. ⁊ hec materia est pellicula em
brionis q̃ est theca et cooptoriũ vñ puer te/
gitur in vtero matris. ⁊ h̃ cũ puero nascente
egredit ruptꝫ tenacul'. q̃bꝫ matricis villulis
adherebat. Si ꝟo aliq̃ casu in vtero manse/
rit post partũ mulier in periculo remanebit
Materie g̃ ꝯcepte et vi retentiua coaduna/
te transmittit natura sanguinẽ menstrualez
ex cui⁹ calore et humore fetus concept⁹ fo/
mentat. Hmõi aũt fomẽto ager hũane nati
uitatis irrorat. Nam cũ semẽ coagulat s̃m
Gal. et Constan. cum spũ et calore naturali
sit plenũ ꝑ quasdã venas ⁊ arterias ex sub̃a
seminis ortas et sãguini mẽstruali ꝯiũctas
nutrimentũ sibi attrahit ⁊ fomentũ Et hoc
fuit necessariũ vt ꝑ venas materia infantis

nutrirek ꝛ p arterias ſpūs ei attribueretur. Dis duob⁹. ſ. materie ſeminali ꝛ hūori nutrimētali cooperak calor nakal' q̄ inc̄lusus pvim informatiuā nitik formare mēbra corporis infāt. Hā de eēntia ipi⁹ ſemis formatur cereb⁹ oſſa cartilagies ꝛ pelliculas neruos ꝛ arterias. De ſāguineo ꝛ mēſtruali formatur naka epar ꝛ omia mēbra carnoſa q̄z ſuba ex ſāguie pcreak. Prio āt naka formatur p̄cipalia mēbra. ſ. cor. cereb⁹ ꝛ epar. q̄ alioꝝ ſūt fūdamēta. Et h̄ i p̄ncipio qñ ſūt i maſſa ſāguinis ſibi vicināt: ſz poſtea ab inuicē diuidūt. De his trib⁹ fūdamētis alia tria naſcūt. de cerebro nerui ꝛ nucha dorſi. ꝺ corde arterie. ꝺ epate ⁊ vene oriūt. Dis q̄ fūdamētis iactis formauit naka oſſa h̄ cuſtodiētia. ſic̄ craneū ad defēſionē cerebri ꝛ coſtas pectoris ad defenſionē cordis. ꝛ coſtas lateris ad defēſionē epatis. ꝛ ſic ſil'r de aliis. Poſt iſta naſcūt alia mēbra iſti⁹ poſteriora. vt man⁹ pedes et ſimilia. Hec āt nō ſil' ſz paulatim formant ac ſucceſſiue. Infās ei q̄tuor gdib⁹ ꝑcreatur. Prim⁹ eſt cū adhuc ſit vicin⁹ lacti Scōs eſt cū iā ſemē ſāguini ſe ꝺmiſcet. Tūc ei nōdū epar cor ꝛ cereb⁹ pfecte formāt. ſz ſunt q̄dā maſſa ſāguinea quē gdū Ipo. vocat fetum. Tert⁹ gd⁹ cū corde ꝛ cerebro ꝛ epate iā formatis: alia mēbra informia ꝛ indiſtincta ſunt. Ultim⁹ gd⁹ eſt ab Ipo. infans vocat⁹. Jā ei corpe organizato ꝛ ad ſuſceptōz aie diſpoſito viuificak ꝛ iā incipit ſe mouere ꝛ pedibus calcitrare. ꝛ ſi ē femia i ſiniſtro latere pl⁹ mouek. et ſi ē maſcul⁹ pl⁹ in dextro vt dicit Bal'. In lactis āt gdu eſt infans p ſex dies. in gdu ſo ſāguis p. xx. in gdu ſo maſſe carnee p. xij. in q̄rto āt añ plenā pfectōz p. xvij. vñ ysus. Sex i lacte dies ter ſūt i ſanguie trini. Bis ſeni carnē. ter ſeni mēbra figurāt. A die conceptōis vſq̄ ad diē ꝺpletōis ꝛ viuificatōnis fet⁹ ſūt dies. xlvj. ita q̄ ꝑm⁹ ꝛ vltim⁹ inclusiue teneāt. Et q̄ pz q̄ i q̄dragesimo ſexto viu⁹ et ꝺplet⁹ eſt fet⁹ q̄ tum ad effectū generatiōis. ꝛ ſm iſtū modū ꝺputat Aug⁹. edificatōz templi ſub nūero xlvj. annoꝝ cui cōpat pfectōz corpis ihu xp̄i ſup Joh. vj. ꝛ li. iij. ꝺ trinita. ca. v. inc̄ cetā interſerit iſta ysba. q̄dragesies ſepties ſeni ducēti ſunt. lxx. ꝛ vj. dies. q̄ nūer⁹ dieꝝ ꝺplet. ix. mēſes ꝛ vj. dies. ꝛ ſec̄k i eodē capl'o. nat⁹ āt dñs tradit. viij. kal'. Januarij. A die g̃ ꝺceptiōis q̄ tradit fuiſſe. viij. kl'. apl'. vſq̄ ad. viij. kl'. ianuarij ducēti. lxvj. dies reperiunt ꝺputati q̄ ſenarū nūeꝝ q̄dragesies ſepties bñt. q̄ nūero tēpluꝝ eſt edificatum. ꝛc. Cōſtan. in li. iij. c. xxxiij. diē q̄ maſcul⁹ qui i mēſe. viij. ē naſcitur⁹. xxx. dieb⁹ formak. ꝛ lxx. cōplek. deinde ſubdit. maſcul⁹. x. mēſiū. xlvj. formak dieb⁹. ꝛ i. lxxx. ꝺplek. maſcul⁹ ſo. ix. mēſiū. formak in. xl. dieb⁹. ꝛ in. lxxx. complek. In eodē etiā loco deſcribit tps viuificatōis et ꝺpletōis ſet⁹ muliebris. ſed de h̄ ſupſedeo cā breuitat⁹. h̄ ſolū attendēdū q̄ fetus tardi⁹ formak et complek q̄z maſcul⁹ vt patet ibi. et hmōi ibidē aſſignak rō. q̄z ſemē vñ naſcitur maſcul⁹ fort⁹ eſt ꝛ calid⁹ ꝛ in calidiori loco collocak q̄z ſemē vñ fetus generak. Dicit etiaz ibidē Conſtan. ꝛ Bal'. ſup amphoꝝ. diē. Ipocras omnē infantē i octo mēſib⁹ moruz hr̄e. q̄z ſi adeo fort⁹ eēt vt poſſit exire quoq̄modo ad vitā ꝓualeſcit Siꝺo nō exierit ipo motu debilitak. ita et patik vt in ſeq̄nti exiēs menſe nullaten⁹ ꝓualeſcat Siꝺo vſq̄ ad nonū mēſem. vl' ſaltē vſq̄ ad p̄ncipiū decimi menſis natiuitas ꝑtrahak roborak ꝛ etiaz ſine picꝺo naſcik. vt di. ꝺſtan. li. pāegni. iij. c. xxviij.

De infante. Capitulū. IIII

Infantul⁹ igik ex ſeminib⁹ ꝺrias q̄litates hūtib⁹ generatur in dextero ſi mas: in ſiniſtro āt latere ſi fēa collocak. ſāguie mēſtruali in vtero nutrik ꝛ fomētak. Extā vili cū materia ꝛ infirma hō recipita p̄ncipio nutrimētū ꝛ tute caloꝝ natura coopante ꝛ dilatāte ſingl'a mēbra paulatim et etiā nō ſubito informak. ſol⁹ ei xp̄s ſubito fuit format⁹ in vteroz diſtinct⁹ q̄n i vtero eſt ꝺceptus vt di. Aug⁹. Anima ſubintrante vita ꝑfundik et ſenſu nake ſentiens circūdatōem pellicule ad ipi⁹ ruptura monek. ex cui⁹ motu matern⁹ vter ꝺcutik et grauak. et cōplexa actione nature circa infantuli creatōnem ſi pari⁹ ſit ſalubris. viij. vl'. ix. vl'. x. mēſe ad exitū de vtero nitik ꝛ conak. exiens ſo ſecūdina circundak. in cui⁹ exitu vter⁹ matern⁹ dolore nimio fatigatur. et hoc accidit q̄n partus nimis ꝑ anticipatur. deinde ad aerez nimis frigidū vel nimis calidum veniens calamitati et miſerie exponitur. quod eius innat⁹ clamor apertiſſime atteſtatur. caro infātuli recenter nati fluida eſt ꝛ tenella. ꝛ iō neceſſaria ſūt ei varia remedia ꝛ fomēta. ꝛ ſicut diē Conſtan. li. iij. c. xvij. Infantes inūt vteruz exeuntes in roſis cum ſale tritis inuoluank vt eoꝝ membra ꝺfortentur. et a viſcoſa hūiditate liberenk. deinde palatū et gingiue cū digito melle vncto fricenk vt interiora oris

mũdificenť ꝛ ꝓfortẽť vt dulcedie et acumie mellis appetit⁹ infantuli ꝓuocet frequenť balneenť cũ oleo mirtino seu rosaceo vngãtur. oĩa corꝛ mẽbra fricenť ꝑcipue masculoꝝ qꝛ mẽbra debẽt esse ꝑ exercitiũ duriora. somnus eis sꝑ ĩ loco obscuro ꝓuocet. vt lumen ipoꝛ coadunet. Lucid⁹ em̃ loc⁹ nimis visuꝝ dispergit. et tenellos adhuc oculos ledit. et sepi⁹ luscos facit. et iõo nõ sũt nimis lucido aeri exponẽdi ne spũs visibil' disgregeť. Super oĩa cauẽdũ est ne malo lacte ꝛ corrupto nutrimẽto nutriãť. qꝛ et viscoso lacte nutriti pessimas solẽt incurrere passiões. sic oris vlceratoꝝ. vomitũ. febrẽ. spasmũ. vẽtrꝭ solutionẽ. et hmõi. nec ẽ dãda infantul' medicia cũ egrotãt. ꝭ nutrix ĩ medicia et ĩ quenienti dieta ꝓcurãda ẽt sic infantꝭ defectũ supplet⁹ gerule nutricꝭ. sic ibidem dicꝭ ꝓstan. Et bõa ãt dispositõne lactꝭ nutrimẽtal' bona fit ꝓsistẽtia. plis. ꝛ ecõuerso. ꝛ ex corruptõe sanguis nutricꝭ nocãrio ledit corpusculũ puerul' infantꝭ. ꝛ ꝑ ꝓpt puerilẽ nasẽ mollicie. ꝛ ꝓpter facilẽ nutrimẽti lactei quertibilitatem Uñ mẽbra infãtilia ꝓpt sui teneritudinẽ ad diuersaꝝ figuraꝝ susceptõꝝ hñt flexibilitatẽ et iõ fasciis ꝛ aliis ligaminibꝫ ꝓgruis infantilia mẽbra sũt ligãda ne torta efficiãtur seu aliquã incurrãt deformitatẽ. Quere li. v. ō vmbilico. Itẽ qꝛ infãtuli ml'tũ accipiũt nutrimẽti somno ml'to indiget. vt calor nasal' ad interioꝛa reuocet ꝛ ad nutrimẽtũ ipoꝛ digerendũ celebret. et iõ ex nasẽ instictu nutrices solẽt infãtulos in cunabul' positos hinc inde mouẽdo ipellẽ: vt ex motu tpato calor ꝓfortet ꝛ somn⁹ mulcedinis ꝑ fumositatũ resolutõꝝ ĩ infãtꝭ cerebꝛo ꝓuocet. Solet etiã cãt⁹ adhiberi vt sẽsus infantuli et vocꝭ dulcedine delectet. ad ꝫ di. Arꝭ. li. ij. q. ĩ infãtul' abũdat cerebꝛ ꝛ fm q̃ntitatẽ sui corpis est valde magnũ. Uñ supioꝛ ps corpis infãtuli ẽ maioꝛ ꝛ põderosioꝛ aliis ptib⁹. ꝛ iõ infãs in ꝑncipio sui mot⁹ ãbulat sup pedes et sup man⁹. deinde ꝫo erigit suũ corp⁹ paulati. qa ps anterioꝛ diminuit ꝛ ꝑ oñs leniοꝛ reddit ps ꝫo inferioꝛ crescit: ꝑ oñs gũioꝛ efficitur. etas q̃ infantis terminũ bz in inchoatõe etatis pueritis.

De puero Ca. V

Puer a puritate est dict⁹ vt di. Isido. Tũc ei puer ꝓpe dꝛ qñ est ablactat⁹ a lacte et sepat⁹ ab vbere. doli efficit capax. ꝛ iõ disciplĩe susceptibil' repit. et tunc sub tutoribꝫ posit⁹ cogit subesse disciplinę. Est ãt etas pueril' calide et hũide ꝓpletiõis ĩ qbꝫ mot⁹ veneret ꝓpt viaꝝ agustiã nõ inualescũt vsq; dũ ad annũ pubtat⁹ ꝓducãť. et iõ a puritate nasal' innocẽtie pueri nũcupanť. vt di. Isi. Sũt igiť pueri carne molles. corꝛe flexibiles. ad motum abiles atꝭ leues. aĩo dociles sine cura ꝛ solicitudiẽ ꝛ turã vitã ducẽtes sola iocosa appreciãtes. nullũ piculũ magꝭ q̃ ictũ ſge formidãtes. pl⁹ pomũ q̃ aurꝛ diligẽtes puerili tpe nuditatẽ detegere verecundiã nõ hñtes. laudẽ q̃ laudanť sic nec vituperiũ q̃ vituperanť ab aliq̃ reputãtes. ꝓpt mobilitatẽ caloris ꝛ carnis et hũoꝝ de facili irascunť et de facili placanť. ꝓpt corꝛis teneritudinẽ de facili ledũť. ꝛ labores difficilime patiũť ex motu calidi humoꝝ in eis dñantꝭ. mobiles ꝛ instabiles efficiũť. ꝓpt fortẽ calorẽ multũ appetũt cibi. vñ ꝓpter nutrimẽti superfluitatẽ de facili ad infirmitates varias disponũť. a corruptꝭ parẽtib⁹ geniti corruptõez ꝫbere dinoscũť. vt pz ĩ filijs leprosoꝝ ꝛ podagricoꝝ q̃ ex corrupto hũore parentũ lep̃ ꝛ podagra sepi⁹ inficiũť. ꝑ vocẽ et vultũ pueri ab adultꝭ dinoscũť. Uñ Arꝭ. in li. iij. Jn pueris vox nõ alterať añ motum ad libidinẽ. q̃ em̃ vox ĩ pueris mutať signũ est pubertatꝭ. ꝛ tũc ad generandũ abiles inueniunť. Itẽ paruuli pueri sepi⁹ malos habẽt mores. sola em̃ pũtia cogitãt ꝛ de futurꝭ nihil penit⁹ curãt. ludos ꝛ vanitates amant. lucris ꝛ vtilitatib⁹ intẽdere recusant. mima magna reputant. et ecõuerso magna modica vl' nulla putant. sibi noxia ꝛ ꝫria desiderãt. ꝛ imaginẽ pueri pl⁹ q̃ viri appreciãt. plus de amissione pomi vl' piri q̃ de amissiõe patrimonij plãgũt et plorãt. ꝛ bñficiũ acceptum nõ reuocãt ad memoriã. omia q̃ vident appetũt et affectãt et voce et manu parit̃ ea rogãt puerοꝝ sibi ꝓsimiliũ colloq̃a et ꝓsilia amãt. senũ ꝫo ꝓfortia fugiunt et declinant. nullũ secretum celant. sed q̃cq̃d videnť vl' audiunt recitant et reuelant. subito ridẽt. subito plorant. ꝓtinue clamant et garriũt et chachinnant. vix silẽt q̃n dormiũt vl' dormitant lotꝛa sordibꝫ itẽ ꝛ se coinq̃nãt et immũdant. q̃n a matre lauanť vl' pectinanť recalcitrãt pro viribꝫ et repugnãt. solum ea q̃ ventris sunt cogitant. imo ꝓpriꝭ ventris mensuram ignorant. semꝑ comedere semper bibere desiderant et laborant. vix de lecto surgũt et subito cibum petunt ꝛc.

De puella Ca. VI.

Puella ór qĩ pura vt pupilla. vt dicit Jsi. sup oia eñ q̃ diligunt in puella marie diligit pudicicia. Sũt ãt puelle ꝓsiderãde qr ꝑm cõplexionem sũt calide hũide z tenelle ꝑm corpis dispositõz ḡciles z flexibiles atz pulcre. ꝑm mẽtz affectõz vere cũde timide z iocũde. q̃ ad exteriorẽ ꝓpositõnẽ moribz disciplinate ĩ ꝑmonibz caute z tacite. in vestibz delicate. Hãvt dicit Seneca vestis decẽtia pudicas decet zc. Est ãt puella nomẽ etatz ĩtegritatz z etiã hõestatz vt dicit Jsi. Hã ꝙgies puellas vsualit appellam⁹ Dr ãt ꝙgo ab etate viridiori sic z ꝙga. Uel ór ꝙgo ab incorruptiõe quasi virago. qr verã ignorat femineã passionẽ. vt dicit Jsi. li. tj. ca. ij. Omnis ãt feia vt dicẽ Arz. hz general'r flexibiliorẽ capillũ z molliorẽ q̃z vir z cernicẽ longiorẽ. color muliebrz general'r ẽ magz candidus z vult⁹ let⁹. mollis. seren⁹. blãd⁹. ab humeris vsq̃z ad vmbilicũ hñs corp⁹ magis angustũ. ab vmbilico vsq̃z ad genua z etiam ad pedũ infima magz plixũ. man⁹ z oia mẽbrorũ extremitates hñs flexibiliores z subtiliores. vox tennis. ꝑm volubilis z facil'. incessus breuis passibz breuibz curtatz. animus insolẽs ad iracũdiã. pnus. tenax odij miseri cors inuid⁹. laborĩ impatiẽs docilis subdolus amar⁹ i libidinẽ ꝓceps. Unũ Arz. li. viij. Fcie inqt sũt in oĩbz generibz aĩaliũ debiliores maribz ꝓter vrsam z leopardã. qr fortiores maribz reputant et audaciores. Jn alijs ãt aĩalibz nõ feie sũt leuiores ad instruẽduz et astutiores z molliores. z sũt magz solicite circa fetũ nutriẽdũ. Et mulier qr ẽ maioris pietatz q̃z vir eĩcit citi⁹ lacrimas z magis est inuida z magz diligit. z malicia aĩe magz est i muliere q̃z in viro. z ẽ debil' spei. z est magis mẽdax z inuerecũdax maiorz segniciei q̃z vir z tardiorz mot⁹. vt dicit Arist. li. viij.

De matre Ca. VII

Mater ꝑm Jsi. ór eo q̃ fetui nutriẽdo mãmam porrigat. solicita est mater circa fetũ. Fet⁹ eñ i vtero existẽs sanguie nutrit. sz eo nascẽte naĩa mãdat sanguinẽ illũ ad vbera vt mutet in lac ad puer nutriendũ. Unũ infantul⁹ materno lacte nutrit laudabili⁹ q̃z alio. Cõcipit ãt mr cũ voluptate. sz cũ angustia parit z dolore. fetũ suũ tenerrime diligit. ãplectit. osculat. solicite nutrit z fouet. Jtez mr postq̃z impgnata fuerit sanguinẽ mẽstruale nõ emittit. qr vt dicit Arz. in nutrimẽtũ trãsit creature. Ex ꝺceptu masculi pueri min⁹ ḡuat mr. et iõ pulcrioris est coloris z mũdioris z etiã mot⁹ leuioz q̃z ex ꝺceptu femineo. vt dicit Arz. z Constan. q̃nto pl⁹ appropinq̃t ptui: tãto mr pl⁹ affligit. et ex motu ipsi⁹ fetus pl⁹ fatigat. Signũ autẽ impregnatõis ꝑm Arz. z etiã ꝑm Hal'. sup amphoz. postq̃z ipregnate fuerit ipe matres res diuersimodas õsiderãt. colores mutãt. sub oculis liuescũt. vbera turgescũt. vter⁹ paulatim intumescit ex magnitudie fet⁹ matricẽ extendẽtz. nauseã z vomitũ sepi⁹ patiũt. graues z laboris impatiẽtes efficiũt. in pariendo p̃ dolore clamare ꝓpellũt. leuit' piclitant p̃cipue iuuenes q̃z mẽbra sũt exilia atz stricta. q̃nto ãt mr p puero dolores patit' guiores tãto pl⁹ natũ pueꝝ diligit z diligẽtius nutrit atq̃z instruit Jmpedimẽta ꝙ matris in ꝺcipiẽdo. in fouẽdo. quere sup̃ li. v. vbi tãgitur de matrice et mãmilla. et infra eodez vbi tãgit' de aborsu et de causis aborciẽdi zc.

De filia Ca. VIII

Filia sicz filij a fouẽdo est dicta eo q̃ mr eã fouez ei materiã fouẽdi aliosde relinqt. Hã eãdẽ ꝺcupiscẽdi ꝙtutẽ quã mr a ꝑentibz accipit sue filie q̃ntũ ad generatõis semẽ derelinqt. Tãto ãt filia matri ẽ carior q̃to eidẽ i sex⁹ discretiõe est similior. Filie ãt ꝓueniũt eedẽ ꝓprietates q̃ dicũt de puella. Quere sup̃ eodẽ ca. prio zc.

De nutrice Cap'm. IX

Nutrix a nutriẽdo ẽ dicta eo q̃ ad fetus nutrimẽtũ sit accõmodata. Nutrix vt dicit Jsi. supplet i nutriẽdo puerũ vicẽ matris. Unã nutrix ad modũ matris ꝺgaudet puero gaudẽti et cõpatit' puero patiẽti. subleuat pueꝝ cadentẽ. lactat puerum plorantẽ. deosculat' pueꝝ iacentẽ. ligat z colligat puerũ se diffundẽtẽ. abluit z mundificat puerũ se sordidantez. pascit pueꝝ digito se renitentẽ. ad loq̃ndũ instruit pueꝝ nescientẽ balbutit nutrix z q̃si frangit linguã. vt sic facili⁹ instruat loq̃ntẽ. Medicina vtit' vt ad idoneitatẽ ꝺducat pueꝝ egrotãtẽ. Hũc manibz nũc bũerz nũc genibz fleuat z subleuat pueꝝ vagientẽ. cibũ ꝓmo masticatz masticãdo puero edẽtulo ꝑparat. vt facili⁹ trãsgluti at cibũ. z sic reficit pueꝝ esurientẽ. Sibilis z cãtilenis demulcet pueꝝ dormientẽ. fascijs z lintheolis ꝓstrigit mẽbra puerilia. et rectificat ea ne aliquã ꝺbat puer⁹ curuitatẽ ipm deformantẽ balneis z vnguẽtz refouet par-

uuli carnē. Quere sup eodē de infantulorē.

De obstetrice La.X.

Obstetrix ät ōr mulier q̄ hz artē iuuā di mulierē pientem vt facilī pariatr infantul⁹ ptus tpe piculū nō incurrat. Hec q̄busdū vnguēt; z fomentj delinire solet vtep pariēt; vt minozi difficultatez doloze fer⁹ de vtero abducak. Hec etiā puuluz nascentē de vtero suscipit z ipi⁹ vmbilicū lōgitudine q̄tūp oz digitop circūnodat sanguinē puuli aq̄ diluit. salez melle ad desiccatōz būoz; z mēbrop ꝓfortatōz delinit mēbra pānicul' inuoluit. Quere s̄ li. v. ō vmbilicorē.

De ancilla Capitulū. XI

Ancilla ē famula vtoz; obsequo deputata. h laboziosis z vilioziby officijs deputak. grossioziby cibis reficik. vilioziby pānis iduik. fuitut; iugo pmik. si filiū ꝓcepit pus fu⁹ q̄ nat⁹ reddik. z abvtero fuituti mācipak. Ancilla etiā si fuil' fuerit ꝺditōis p libitu nubere ñ pmittik. z q̄ secū ꝺbit si ꝑmo liber fuerit fu⁹ efficit post ꝺctū pecunia vēdik z emik sic⁹ pec⁹ Ancilla sic z seruus ꝓpk ingtitudis viciū revocak post manumissionē ꝺuicijs afficik ꝓgis z ꝓberiby atteritur varijs z ꝺrijs vexatōiby z angarijs oppimik. respirare inc miserias vix pmittik. vñ inc miserias miserabilioz est ꝺditio fuituti vt dicit Raban⁹ exponēdo illō ꝓbē Iere. ix. Seruietis dijs alienis q̄ nocte et die requiē non dabūt vob rē. Est ät ꝓpriū ancillap et seruilū psonap. vt di. Rabanus ꝺ suas dñas vl' dños insolescere. Et q̄n met⁹ eos nō repmit ꝺ supioz imperiū tumido anio supbire. vt; in agar egyptiaca ancilla sare q̄ vidēs se ꝺcepisse ꝓtēpsit dñam suaz. Beñ. xvj. nec ad coz reuersa ē h ancilla nisi q̄n a dña sua fuit exposita ad flagella vñ ꝓseq̄k ibi Affligēte eam sara dña suarē. Seruiles ei psonas z ancillares timoz hūiliat z depmitt. q̄s benignus amoz in supbie ꝓtēptū aliq̄tiens eleuat et extollit. vt ꝺz ibidē. Scptū est. q̄ delicate nutrit seruū suū in fine inueniet eū ꝺtumacem Quere infra eodē de seruo nequā.

De masculo La.XII

Mascul⁹ a mare diminutiue est dict⁹ q̄ m i oi genere aialiū q̄ ad sex⁹ dignitatē obtinet ꝓncipatū. vt di. Jsi. Maioz em̄ est mascul⁹ feia q̄ ad ꝓplexionē q̄ ad opationē et q̄ ad sēsus discretōz z q̄ ad ptātem z dñatōz. Quo ad ꝓplexionē ꝑz q̄ vir siue mascul⁹ respectu feie calid⁹ ē z sicc⁹. ipa ꝓ econuerso. In masculo vigēt ꝓtutes formales et actiue. in feia ꝓ materiales z passiue. Unō dicit Arj. lib. xv. q̄ vir se hz ad modū forme. mulier p modū materie patiēt;. Itē ꝓualet mascul⁹ q̄ ad nakalē opatōz. q; nakal' opatio pl⁹ viget in masculo general' q̄ in feia in eo em̄ maioz est ꝓt⁹. z iō ō vir a viriū eminentia est dict⁹ vt di. Jsiō. Nerui ei viroz z lacerti maiozi roboze sūt fūdati. z iō fortioriby actionib erūt apti. Ossa ei mascul oz sūt fortiora grossioza z in iūcturj solidioza. z ideo ad oia fortioza opa nakalia sūt fortioza. In masculis etiā ꝑm ꝓstan. sunt cozda amplioza z maioza. et iō ad receptōz abūdantie maioz; spūs z sāguis sūt abilioza. Et iō ꝓpt abūdantiā spiritū z calidi sāguis audacioz ē nakaliter mēs viri q̄ mulierj. in q̄ cā est ꝺria. ꝓpt caloris fortitudinē z ꝓplexiōis sicce vigoreż Nulli viro accidit passio mēstrual' sic mulieribz accidere ꝓsueuit. Quicq̄d in masculoz corpib supfluitat; gignik aut p intēsū calorē ꝓsumik aut in pilos resoluik aut p exercitiū euacuak. Itē distat ꝺditio viri z mulierj i sēsus discretōe. In oi em̄ genere aialiū mascul⁹ i pcauēdis insidijs z in fugiēdis nociuis solertioze hz animū feis z prudentioreż. vt di. Arj. li. v. Ūñ vir pcedit feiaz etiā rōne itellectus q̄ ꝑspicuitate. vt di. Aug⁹. q̄ ꝓfert virū mulieri ꝑm apl'm i imagis diuie siltudine z dignitate. z ex ista dignitate precellit mascul⁹ in autozitate z ptāte. Autozitas em̄ docēdi z psidēdi viris ꝺcedik. feis ꝓ ꝺsuetudinaliter denegak. vt dicit apl'us. j. Coz. vj. Mulierē i eccl'ia docere nō pmitto. Scriptū est em̄. sub viri ptāte eris z ipe dñabitur tui. Beñ. iij. Sūt igit viri feis calidioreż et sicciores. viriby fortiores. aiosiores. igenioso reż. ꝺstātiores. m'liep zelatores. vñ z aialia pugnāt p vxoribz suis. vt di. Arj. Sūt etiā corpis durioris z hispidioris voc; grossioz aspect⁹ fortioris in oñi genere aialiū excepta vacca. cui⁹ vox ē grossioz. vt di. Arj. li. iij. Sūt etiā oēs masculi in oi genere aialium plurium dentiuz q̄ femine et maioi idiget cibo et corporis nutrimento. propter abundantem fortitudinē caloris dominantis in masculis hūiditatem cibi de facili ꝓsumēt;. vt di. Arist. li. iij.

De viro La.XIII.

Vir a virtute viriū est dict⁹ ꝑm Jsiō. Hā in viribz vir mulierē pcellit. Caput em̄ mulieris est vir vt dicit apl's

Uñ tenet regere vxorē suā sic caput tot⁹ cor
poris curā gerit. Hic marit⁹ q̄ matrē tuens
est dict⁹. Hāvxor sue q̄ mr̄ est filioꝝ curā su
scipit ꝛ tutelā h̄ a spōdendo. i. obligādo ꝛ p/
mittēdo spōsus ōr. Hā in ꝯctu ꝓiugali fide
int̄media se obligat. vt indiuiduaz cū vxore
vite ꝓsuetudinē teneat vt debitū ei reddat et
fidē thori sui custodiat ꝛ eā ꝑ alta nō dimit
tat. Tant⁹ ār est amor viri ad vxorē vt ip̄⁹ cā
q̄libet ꝓicula subeat amorē ei⁹ amori matris
p̄ferat. ꝛvt ꝑ ei⁹ cohabitatōe p̄ez ꝛ matrē et
patriā ōrelinq̄t. sic dicit dñs. ꝓpt̄ h̄ reliquet
hō p̄rem et matrē suā ꝛ adherebit vxori sue.
Hic spōsus ante sponsalia mūeribꝫ ꝛ donis
ad sui amoris amplexū spōsam allicit. l'ris ꝛ
nūcijs votū suū circa ip̄am exp̄mit. ml'ta lar
git ꝛ pl'ima repromittit vt ei placeat. ludis et
spectaculis se exponit. freq̄ntat vrocinia ro
bis ꝛ mutatorijs se ornat ꝛ ꝓponit. Quicq̄d
etiā rogat dare vl' facere ꝑ ei⁹ amorē ꝓvirib⁹
statim facit. nulli denegat aliq̄d q̄ sub noīe
sponse rem aliquā sibi fieri petit. Blande eā
alloq̄t ꝛ blādo vultu ac ardenti oculo eā fa
cie ad faciē intuet. Tandē in eandē finaliter
ꝓsentiēs ꝓsensū suū corā parentib⁹ ꝑbis ex/
p̄mit et anulo eam subarrāte i ꝓiugē eā du
cit. ꝛ in signū ratificatōis ꝓiugij iā ꝯcti do/
na et dotalicia ei impēdere ꝛ sub carte vel ci
rographi testimonio ꝓcedere ꝓsuevit. festa
ꝛ puiuia nuptialia celebrat. munera adue/
nientib⁹ donat. choreis cantilenis ꝛ instrumē
tis musicalibus p̄ntes letificat et exhilarat.
His cōpletis spōsam introducit ꝛ ad secre/
ta thalami recipit et admittit. socia mense et
thori eā statuit. eam dñaz pecunie suez fami
lie facit. deinde nō min⁹ vtroz sue q̄ sui ip̄si⁹
cām vel etiā curā gerit et amore ꝛ etiam zelo
ip̄am corrigit ꝛ etiā custodiā circa eā adhi/
bet ꝛ apponit. gest⁹ ꝛ affat⁹ piter ꝛ aspect⁹ vto
ris sue cōsiderat. ingressus ꝛ regressus eius
rutinat atq̄ pensat. Uiro aūt bonā ml'ierē
h̄nte null⁹ ē felicior. q̄ vo bz vxorē clāoriosā.
malā. ritiosā. ebrioſā. luxuriosā. ml'tiuolā. si/
bi ꝯriā. sūptuosā. curiosā. inuidiosā. desidio
sam. tediosā. vagā. amarā. suspiciosā. odiosā
null⁹ taliviro miserabilior ē ꝛ infelicior. Hec
oīa ꝛ supi⁹ posita tāgit Fulgē. i p̄mōe q̄dā de
nuptijs in chana galilee. Uñ ꝓpat x̄pm spō
so eccl'iaz spōse bone. synagogā vo spōse ma
le et adultere. Jn spōsa ār ꝛ vxore bōa exigūt
iste ꝓditōes. s. vt sit frequēs ꝛ deuota q̄ ad ōi
mīsteriū. hūilis ꝛ subdita q̄ ad obsequiū ma
ritī affabilis. ꝛ benigna q̄ ad domesticos. li/
beralis ꝛ larga ꝯtū ad extraneos. misericors
ꝛ benigna q̄ ad miseros. māsueta ꝛ pacifica
q̄ ad vicinos. circūspecta ꝛ prudēs in p̄cauē
dis. fortis ꝛ patiēs in sustinēdis. sedula et dili
gēs in agēdis. modesta in habitu. ꝛ sobria i
motu. cauta i affatu. pudica i aspectu. bone
sta i gestu. matura i incessu. verecūda i pub
lico. iocūda cū marito. ꝓtinēs i occulto. Ta
lis vxor est laude dign̄. q̄ pl⁹ ꝓpositis moꝛib⁹ ꝯtis
totis criniꝫ. pl⁹ ꝛtutib⁹ ꝯtis pulcris vestib⁹ stud
placere viro suo. q̄ pl⁹ cā. plis ꝯtis cā libidinis
in bonis mr̄imonij ꝓuersak. q̄ ex ꝓiugio po/
tius h̄ze filios gr̄e ꝯtis nake delectak. Et hec ō
vxore bona nūc sufficiāt.

De patre. Cap. XIIII

Pater est p̄ncipiū generatōis. Hakali
ter em̄ desiderat p̄ suā spēm multi/
plicare in filijs vt naturā quā nō po
test seruare i se custodiat in sua ꝓle. vt dicit
ꝓstan. et iō ad filioꝝ generatoꝝ de sua suba
p generatōis officiū diuidit ꝛ trāsfūdit. ꝛ tm̄
ꝓpt̄ hāc delectatoꝝ nake sue diminutōez non
recipit. generat ār filiū sibi simile in specie et
etiā i effigie matie q̄n ꝑt⁹ in seie patris vincit
ꝑtrē in seie matris. vt di. Arꝯ. li. viij. Et iō
p̄ circa filioꝝ p̄creatoꝝ solicit⁹ exist it ꝛ naka
liter fetū suū diligit intantū vt etiā nutrimē
tū sibi subtrahat vt nutriat fetū suū. ꝛ h̄ gene
raliter est vez i oī genere aīaliū exceptis paucis
in q̄b⁹ naka degenerat. ꝛ iō nō ml'tū solicitāk
circa fet⁹ suos a se eos ejiciūt. sic di. Arꝯ. li. vj
de aq̄la q̄ ejicit pullos et alis ꝛ rostro ꝛ vn/
guib⁹ eos fugat. Dō ār puez suū siue fetum
diligit ꝛ nutrit. ablactatū suū ꝓmēsalē facit
filiū. ꝛ i iuuētute ꝑbis erudit ꝛ ꝑberib⁹ corri
gere nō desistit. sub custodia tutoꝝ ip̄m ꝓsti
tuit. et ne p̄sumat vultū hilarē filio nō ostēn
dit. filiū sibi sil'ez magis diligit. ꝛ i ip̄m oculū
ꝓsuevit figere. p̄m etatē ꝛ p̄mogenite digni/
tatē vestes ꝛ ciboꝝ portiones filijs suis dimi/
dit. p filijs acq̄rere ꝛ hereditatē augere non
desistit. acq̄sitā excolit ꝛ exculta filijs heredi
bus derelinq̄t. P̄z vo q̄ a pascēdo est dict⁹ q̄
pascit filios in coꝝ iuuētute. i senectute a fi/
lijs pascit. sic est videre i aub⁹ cozuni gene/
ris. Hā iuuenes pascūt senes. sic di. Aristo.
qñ p̄ senio nō p̄nt acq̄rere victū suū. et iō vi
te lōgioris p̄missio bonoꝝ antiū pentes et su
stentantiū ē remuneratio spēalis. vt di. Am
brosi⁹. Sept̄ū ē em̄. Honora p̄ez ꝛ matrez
tuā vt sis lōgeu⁹ sup terraz. Exo. xx. Eccl'i. iij.

Qui honorat pr̃es vita viuet lõgioꝛe. Vñ dicit glosa q̃ honorare pentes ē pmũ mãdatũ ī promissiõe z p ꝓs magnũ ē mãdatũ ī remũeratõe. z ei⁹ trãsgressio maxia ē ī punitõe Vñ pr̃is maledictio nocet filijs. vt3 in Lam qui ꝓpt̃ paternã offensã penã meruit seruitutis. Hẽ. ix. Est itaq̃ pr̃ ex filijs honorãd⁹. sustẽtand⁹. supportãd⁹. letificand⁹ et defensand⁹. magnificand⁹ z laudãd⁹. exaudiẽd⁹ z imitãdus. vt dic̃ glosa ibi. Si filij abꝛae est: opa abꝛae facite. fili⁹ ex parentũ suba oꝛigine ducit. zab eis fomtũ r̃cipit. z sine parẽtũ adiutoꝛio neq̃ pficit neq̃ viuit. q̃to pl⁹a pr̃e diligit tãto ab eo diligẽt⁹ istruit. freq̃nt⁹ cedit z sub disciplie custodia arti⁹ custodit. et cũ a pr̃e maxie diligat diligi nõ videt. qꝛ ꝓbis z ꝓberibꝰ ne isolescat sepi⁹ lacessit. tãto affectuosi⁹ q̃dem a pr̃e diligit q̃to sua effigies in filio similioꝛ et expssioꝛ inuenit. paterna q̃z facies ꝓfundit. qñ aliq̃d turpe de filijs subaudit. patern⁹ anim⁹ gutter offendit qñ aliqua ꝓtumax rebellio in filijs ꝓsentat. Circa filiorũ aũt educatiõnẽ maxia parentũ cura dirigit z ob spem posteritatis filijs hereditas custodit ꝓpt̃ paternã offensaz z ꝓtẽptũ sepe ẽm leges exheditatõis pẽa fili⁹ pcutit z punit. nll⁹ a pr̃sus maior ē ingratitudo q̃z puer soꝛ filioꝛ qñ ẽm acceptũ bñficiũ a parẽtibꝰ eis nõ succurritur nec a filijs necessitatẽ tpe subuenit. p honorificẽtia parentũ filijs sepe impedit honoꝛ z largit. ꝓmogenito filio deberi maioꝛ hereditatis portio a legibꝰ diffinit. sz ꝓpt̃ pr̃is iniuriã ius ꝓmogenite progatiua aliq̃n a ꝓmogenito tollit. z ali⁹ q̃ dignioꝛ est ꝓmogenite titulo inuestit. sic dic̃ Dicro. sup glosã Hẽ. xlix. Ruben ꝓmogeit⁹ me⁹ zc̃. tu ingt iusta oꝛdinẽ natiuitatis tue hereditatẽ quã iure ꝓmogenite hr̃e ẽbuisti regnũ sz z etiaz sacerdotiũ pdidisti zc̃. Filij igit q̃ p nasaz deberẽt eẽ sic̃ pentes nobiles. diuites z etiã liberi. p culpã efficiũt viles pauperes atq̃ serui. Quere s̃ de malo seruo.

De seruo. La. XV

SErnus ẽm Jsi. a seruãdo ē dictus. Hã q̃ndã q̃daz captiui seruabãt vel vt capite plecterent. vl̃ vt pcio redimerẽt. Uel a fuiẽdo sũt dicti. eo q̃ villoꝛibꝰ officijs q̃ dñis nõ pueniũt nec filijs mãcipãtur. Seruoꝛ triplex ē gen⁹. vt dicit Jsi. Quidã ẽm sũt ꝓnaculi siue oꝛiginarij. s. q̃ in seruitute sũt nati. z tales m̃lt⁹ penis legalibus subijciunt. qꝛ sua vẽderent vl̃ alienare nõ pñt. nec ꝓbere. nec dignitat⁹ officiũ assumere. nec etiã testimoniũ phibere nisi a dñoꝛ suoꝛ voluntate Vñ sine infamia existentes sepe infamie pena puniũt. Alij sũt serut emptic̃ q̃ a barbaris vel hostilibꝰ captivl̃ empti iugo fututs sũt oppressi. tertij ꝓducticij q̃ nõ ex necessitate sz voluntate seruiũt ob spem lucri. et hij ꝓpie famuli a famulãdo sũt dicti. i. obsequẽdo vt dicit Jsi. Sũt itaq̃ m̃lte viles ꝓditiões suoꝛ maloꝛ de q̃bꝰ s̃ dictũ ē in tractatu de ancilla. quere ibi. zc̃.

De seruo malo z nequã La. XVI

JC de seruo nequã addendũ ē q̃ in b multꝫ sibi et alijs est nociu⁹. Solet em̃ ebrioſus cẽ z tũc bõa dñi sui l̃ negligit l̃ furtiue subtrahit z expẽdit. Prouer. xxx. opari⁹ ebrioſus nõ locupletabit. Jtẽ remissus est z ociosus. et tũc tps ꝓcessũ ad laborandũ inutilit ꝓdit. sic̃ Puis dixit pr̃familias. Quid statꝫ h̃ tota die ociosi. Et Eccli. xxxij. Mitte puũ in opationẽ nevacet. Sic em̃ decet illũ. Jtẽ de bonis dñi sui ꝓdigus oia dissipat et ꝓsumit Lu. xv. Diffamat⁹ est villic⁹ q̃ dissipasset bona dñi sui. Jtẽ piger z sõnolent⁹ et desidiosus oia negocia dñi sui negligit z omittit. Ecc. xxxvij. dr. Cũ puo pigro tracta ꝺ ope. et Lu. xix. dr. seru⁹ piger abscondit talentũ dñi sui ī tra z abijt. Jtẽ protenu⁹ z cernicosus etiaz sup̃ dñm se extollit. Eccs. x. vidi seruos in eq̃s zc̃. z Prouer. xxix p seruũ cũ regnauerit zc̃. Jtẽ cupid⁹ est et lucri auid⁹ lucꝛ dñi sui ī ꝓpriũ suũ ꝓuertit Exemplũ de giezi seruo helysei. q̃ sub noie dñi pecuniã petijt. obtinuit. detulit. et abscõdit. iij. Re. v. Jtẽ supbꝰ ꝓsuptuosus dñi imperium puipẽdit. sic̃ dixit miphiboseth de siba seruo suo. seru⁹ me⁹ ꝓtẽpsit me dñe mi rex et asinũ sternere noluit. ij. Reg. xvj. et Job. xix. seruũ meũ zc̃. Jtez cũ sit dur⁹ z malicioſus grãz sibi fieri desiderat z appetit. sz obtẽtam alijs nõ ipẽdit. Math. xviij. Serue nequã omẽ debitũ dimisi tibi qꝛ rogasti. Jtem incircũspect⁹ est et obliuioſus z ignoꝛãs q̃ de suis excessibꝰ sit rõem dño suo reddituꝰ ad memoriã non reducit. Lu. xij. si dixerit dñus me⁹ moꝛã facit venire zc̃. Jtẽ iracũd⁹ z seditioſus totã pturbat familiã z offendit Lc̃. xij. si inceperit ꝑ⁹ ille bibere et inebriari et familiã pcute. veniet dñs ei⁹. zc̃. Jtẽ maledicus et linguoſus de omibꝰ z pcipue de dño suo maledicit. sic̃ pz de siba seruo miphiboseth q̃ eũ apud regez accusauit. ij. Regũ. xv.

Eccs.vij. Ne audias seruū maledicētē tibi. Itē si fuerit delicat⁹ z delicioſe nutrit⁹ ꝓtra dñm ſuū recalcitrat z reſiſtit. Prouer. xxix. Qui delicate nutrit ſuū ſuū ꝛc. Et itez. nō decēt ſuū delicie. Itē fraudulēt⁹ z doloſus īſidias dño ponit z qñq; ipm inficit ſiue ꝑ dit. iij. Re. xxix. tetēderūt ei inſidias ſui ſui z interfecerī regē in domo ſua Itē dño ſuo exiſtēs iniurioſus ab eo fugit z ipm deſerēs aduerſario ſuo ſe ꝑiūgit. iij. Re. ij. Fugerūt ſerui ſemey in geth ꝛc. et. j. Re. xxv. increue/rūt ſerui q̄ fugiūt dños ſuos. Itē cū ſit ne/quā z flagicioſus vir ꝑ ꝓba de malicia cōpe ſcit. Ecci. xxiij. ibi. Sic ſeru⁹ introgat⁹. i. toꝛ mēt⁹ caſtigat⁹ freq̄nt a liuoꝛe. i. liuoꝛ⁹ crimie nō minuit: ſz mag⁹ ad odiū ꝓuocat. q. d. ſer uus int toꝛmēta nō melioꝛat ſz poti⁹ peioꝛat Itē cū ſit ing⁹ grāz facta a dño nō recogno ſcit. ſz de iuſticia pl⁹q; ꝺ gra ſibi fieri credit. Ecci. xxiij. Lora man⁹ ſuo z q̄ret libertatē. Itez ſi fuerit criminoſus z culpat⁹ dño ſuo. ſine flagell' ab eo extoꝛq̄ri ꝓbitat⁹ ꝓfeſſio nō va lebit. Ecci. xlij. Seruo peſſimo ſanguinate lat⁹. ibi gloſa. Seru⁹ q̄ ꝓbis nō coꝛrigit vul neribꝫ coꝛrigat. Itē cum ſit aſtut⁹ z laboꝛ ei odioſus vocat⁹ ad laboꝛes doꝛmire ſe fingit et q̄i nō audiēs deyno late ad aliud ſe cōuer tit. Prouer. xxix. Seru⁹ ꝓbis nō ꝑt erudiri. q̄z q̄ꝺ dicis intelligit z reſpōdere ꝺtēnit. Et Luce. ij. Seruus quidem ſciens voluntatē dñi ſui ꝛc.

De ꝓditōibꝫ boni ſerui Cap. XVII

Boni āt ſerui ꝓditio ꝓſiſtit i diuerſis Hā bon⁹ ſeru⁹ eſt docilis z īgenioſus ad itelligendū. Prouer. xxvij. Ser/uus ſapiēs dñabit ſtultꝫ filijs. Et Ecci. vij. Seru⁹ ſenſat⁹ ꝛc. Itē hūilis eſt z obſeq̄oſus ad q̄ꝺlibꝫ obſequiū īpendendū. Ps. O dñe ego ſeru⁹ tu⁹ z fili⁹ ancille tue. ad Phil'. ij. Hu miliauit ſe formā ſui accipiēs. Itē hilaris z iocoſus ad ꝺuiuēdū. decet em̄ ſeruuz in ſuo miſterio eē hilarē z iocūdū. Totū em̄ ſerui/tiū diſplicz q̄n fuiēs facie leta carz Ben. xlv Et nos leti ſeruiē⁹ regi. Et Eſa. lxv. Serui mei letabūt et laudabūt ꝑ exultatōe ꝛc. Itē affabil' z gratioſus ad loq̄ndū. q̄z m'tū dili/gūt ſerui q̄n affabiles ſūt et benigni. Et ido de Dauid q̄ ſeruiebat ſaul ꝺz. j. Re. xvij. Ac cept⁹ erat dauid ī ocul' vniuerſi pl'i. z matie in ꝺſpectu ſeruoꝛ ſaul. Et ī eodē. Ecce pla ces regi z vniuerſi ſerui ei⁹ diligūt te. Itē vi/cilis z aioſus ſeꝑ aduerſariū dñi ſui ponēs ꝑmo. j. Re. xvij. Nō ꝺcidat coꝛ cuiuſq; ī eo. ego ſeru⁹ tu⁹ vadā z pugbo aduerſus phili/ſteū. ꝛc. Itē fidel' eſt in cōmiſſo. ſ. negocio et ſtudioſus ad exequendū Lu. xix. Euge ſue bone z fidel'. ꝛc. Et Nūeri. xij. Seru⁹ meus Moyſes fidel' in oī domo mea. Itē abil' eſt et artificioſus ad lucz dñi ꝓcurandū. Plus ei intēdit bon⁹ ſeru⁹ augmētare z mltiplicare dñi ſui peculiū q; ſuū ꝓꝛiū. q̄z in mltiplicia do dñi ſui lucz ꝓcurat et ipe ſuū. Luce. xx. Vocatis decē ſuis ſuis tradidit illt. t. mnas et ait. negociamini dū venio ꝛc. Itē bon⁹ ſer uus caut⁹ eſt et m'tū curioſus ad rōez z cō/potū dñi ſui ꝓſoluendū ꝺ dat⁹ z accept⁹. Nā de bñ ꝓputat⁹ remuneratōem cert⁹ expectat de nō ꝓputat⁹ ꝺo ſp ꝺubitat et formidat. vtz Lu. xix. vbi ꝺz. Domie ecce mna tua decem mnas fecit. Cui ꝺixit dñs. Esto dñs habēs ptātē ſup decē ciuitates. Itē ſolicit⁹ eſt bon⁹ ſeru⁹ et aīo ſtudioſus ꝓs dño ſuo ꝓparare cōmodū ſicut ꝓꝛandū ſiue lectū q; ſe diſpo nere ad ꝓꝛandendū ſiue qualitercūq; alias ad q̄eſcendū. Vnq; em̄ bon⁹ ſeruus cōmodū ſibi fieri putat q̄n videt q; dñs ſu⁹ adhuc la/boꝛat Lu. xij. Quis vīm bñs ſeruū. z ſi vene rit de agro dicat ei ꝓmo diſcūbe ꝛc. Ioꝺ cō mēdat vias q̄ ꝺixit ad dauid. ij. Re. xj. Dñs me⁹ Joab et ſerui dñi mei ſup faciē ꝛre ma/nēt. et ego ingrediar domū meā vt comed ā z bibā. ꝛc. Itē ſeru⁹ fidel' z timoꝛoſus domi ni ſui aduentū ꝑſtolat nec ſe diſponit vel de ponit añq; veiat ad doꝛmiēꝺū. nec ſubitrat lectū ſuū ante aduentū ſuū. Lu. ij. Btūs ſer uus ille quē cū venerit dñs inuenerit vigi/lantē. Itē ſeru⁹ q̄ circa dñm eſt ſedul⁹ z amo roſus. alijs doꝛmiētibꝫ vigilat ad dñm ſuuz cuſtodienduz. Vñ merito reꝑhēdit Dauid abner z alios ſeruos reg⁹ Saul doꝛmiētes. ſ. j. Re. xxvj. Nō erat q̄ vigilaret ſz oēs doꝛmi ebāt. et ſeq̄t. Filij moꝛt⁹ eſtis vos q̄ nō cuſto ꝺitis ꝛꝑm dñi. Itē ſeru⁹ q̄ in obſequijs dñi ſui ē affectuoſus ocul' ac manibꝫ ſp circa do minū eſt intent⁹ ad ſuū bñplacitū pagendū. ne aliq̄d ſcz incōmodū ſuſtineat vl' defectū. ſiue ad aliq̄d bñficiū a dño benefico recipiē dū. ꝑs. Sicut oculi ancille i manibꝫ dñe ſue. ita ꝛc. Itē bon⁹ ſeru⁹ nūq; a laboꝛe eſt vacu⁹. nūq; ab vtilitate dñi ſui eſt ocioſus. q̄a ſiue comedat ſiue abſtineat ſiue vigilet ſiue doꝛ/miat oīa q̄ facit ad vtilitatē illi⁹ cui ſuit oꝛdi nat z reducit Job. vij. Sicut ceru⁹ deſide/rat vmbꝛam z mercenari⁹ ꝑſtolat ꝛc. Item

bonus seruus nec in victu nec in vestitu dño suo est onerosus. imo veteri roba dñi sui ali qñ p anni circulũ est ptent⁹. scit em q⁹ ple/to seruitio suo pl'a est a dño bñficia receptu rus. Jõ in lege pceptũ est. vt sine veste z via tico z sup pciũ ꝓducticiũ seru⁹ in ãno septio nullaten⁹ a dño dimittat. Exo. xxj. et Deut. xv. Jtẽ seru⁹ i moribꝫ disciplinat⁹ z ꝓtuosus solet esse cozã dño gratiosus z in oculis ei⁹ accept⁹. z ideo seruus sensat⁹ ad h diligentiã adhibet vt vbane et curialiter et mũde do/mino suo admĩstret. q⁹ aliqñ pl⁹ diligit dñs mũdiciã seruiẽtẽ q ipaz exhibitõz fuitutis. Ps. Ambulãs in via imaculata. h mihi mi strabat. Eccl. vij. Seru⁹ sensat⁹ est zc. Jtem seru⁹ bon⁹ a dño cozrept⁹ ꝓtra cozripientẽ se nõ est murmurãs neq queruloſus. scit em q⁹ bonus dñs iuste arguit seruũ suũ. Et tal' quidez arguitio sibi accidit ad pfectũ Eccl. x. Seruo sensato liberi seruient. et vir disci plinat⁹ nõ murmurabit cozreptus. imo po/ti⁹ gaudebit. Vñ puerb. ix. Argue sapiẽtem et diliget te.

De bono domino siue dominio. Capitulũ. XVIII

Sicut aũt seruus est nomẽ subiectio nis. sic dñs est nomen prelatõnis et ptãtis. Vñ a dño a q̃ est ois ptãs iu stũ dominiũ est statutũ. Sine em dominio non posset stare salua respublica. nec essz hu mana societas pacifica vl' quieta. Sublata nãq de medio dñoz iustoz potentia. libera esset malicia. nũq innocentia fozet tuta. vt dicit Jsi. Justa itaq dominatio p tyrãnidẽ suos non oppꝛimit. sz suos aduersarios rep mit z etiã repellit. Dñoz etiã potestas suos nõ deserit. imo etiã p subditis õ ptãtem ad/uersariam se opponit. vt dicit Bre. Vñ etiã patet q⁹ dñs est nomen ptãtis et nomẽ equi tatis. Justus em est dñs et iusticias dilexit. equi. vi. vul. ei⁹. Et ideo q̃z dñs q̃ iustus est p viam vicz iuris. causas lites et etiã ꝓtrouer sias int' subditos dirimit z diffinit vnicuiq; qđ suũ est tribuit. ꝓtra malicią gladiũ extra bit. p defendenda innocẽtia clipeũ iuste po tentie õ maleficos obꝛicit et opponit. Pupil los viduas et orphanos de manu oppꝛimẽtẽ; excutit. predones maleficos z fures psequit atq; punit. acceptã potestatem nõ fm volũ/tatis impetũ. sz fm legis imperiũ ordinat et disponit. Et q̃ pz q⁹ dñs est nomẽ equitatis Est insup nomẽ liberalitatis. Nam boni et iusti dñi liberales sunt et pij. Et sicut dꝛ Be ster. xiij. Cũ inãt totum orbem dñatiõi mee subiugassez. nũq volui potentie abuti mag nitudine. sed clementia et lenitate guberna/re subditos zc. Et idoneꝛ dñs ad oẽs pter/q; ad maleficos liberalem et affabilẽ se ostẽ/dit. pl⁹ amari q; timeri diligit. non domini/bus sed bestijs. i. bestialibꝫ z malis domina ri se cognoscit. vt dicit Bre. sup illum locuz Ben. ix. Sit terroꝛ vi sup cũcta animantia zc. Homo inãt Bre. nõ rõnalibꝫ sz irratio/nalibꝫ aialibꝫ est plat⁹. vt non ab homibꝫ sed animalibꝫ timeat. Omes em boies natura equales genauit. sed p varijs meritis alijs alios iusta dei dispensatio ꝓponit. vt huma na formidine peccare metuant. q̃ diuinã iu/sticiã non formidãt. Et h g timore dñi non supbiant. nõ suã gloriã sed subditoꝛ iusticia/am querãt. Nõ em hominibꝫ sed bestijs do minant. q⁹ et illa pte qua bestiales sunt do/minio ipsoꝛ pternunt. Est etiaz dñs nomẽ nobilitatis. sicut dꝛ Deut. j. Tuli de tribu/bus vestris viros sapientes z nobiles et ꝓsti/tui eos dños et ꝓncipes et tribunos et cen/turiones. Nam dñi debent esse nobiles z ge nerosi tam carne q; mẽte. Jõo fm Ambro. natura in aialibꝫ nobiliores z viribꝫ fortio res ꝓposuit alioꝛ reges et ductores. et pz in aialibꝫ z volatilibꝫ etiã in apibus. in quibꝫ omibꝫ illi alijs dominant et pficiuntur. in quibꝫ nobiliores ꝓditões fm nate bñficiuz inueniunt. vt sic addiscat homo nobilioꝛ p/esse fm rõem et grãm. et q̃ sic aialia psũt aia libꝫ nobiliter p naturã. Jtem dñs est nomẽ honoris z dignitatis. sicut dicit apostol⁹ ad Ephe. vj. Serui obedite dñis carnalibus cuz timore et terroꝛe zc. Dñs em iuste a sub ditis honorẽ et reuerentiã accipit. et officij sui merito subditos honorificentia dignos facit. ꝓpter em vnũ regem bonũ vel dñm to ta patria honorat frequentat et timet. Jtez dñs est nomẽ pacis et securitatis. Nã guer ras et pugnas dñs iustus sedat et discordes ad ꝓcordiam reuocat. vñ sub bono et forti ac pacifico dño coloni patrie sunt securi. q̃a null⁹ audet inuadere terminos suos ac in/fringere pacẽ suam.

De malo domino siue dominio Capitulum. XIX

Sicut aũt bono z iusto dño nihil rei publice vtili⁹ est ita dño malo nihil pei⁹. Nam mal⁹ dñs subditos suos

ꝯs iuuare deberet. spoliat et oppꝛimit. ꝛ i de bitis officijs ꝛ fruitijs angariat et angustat. Mich. ij. Qui violēter pellē rollitꝭ de supꝛē Propt mūera iusticiā violat ꝛ paupi ñ iudi cat. Mich. iij. Audite ꝓncipes q abomina mini iudiciū ꝑ A q recipitꝭ vectigaliat ꝛ tri butū. ab inasozibꝫ nō defenditꝭ Hā ei in ma licia sua nō ꝟsentiētē cruciat ꝛ crudelit flagellat Esa. xix. Dabo egyptū in manꝰ dñoꝝ crudeliū ꝛc. Hiere. vj. Crudelis est ꝛc. Alie na tanꝯ ꝓpꝛia vendicat. et oīa sua eē putat. j. Reg. viij. Filios tuos ꝛ agros tollet ꝛc. Ti meri potꝰ ꝯ amari desiderat. Baruth. vj. Ostentantes metū gentiby. videte ꝯ ꝛc. Ho nozari ab hoīby et reuereri affectat. Dañ. ij. Cadentes adozare statuā ꝛc. Leges ꝛ statu ta antiq̄ꝝ destruit ꝛ sua ozdinat. Esa. x. Ue q ꝙdūt leges iniq̄s. Sub specie iusticie cru delitatē ꝛ malicia palliat ꝛ occultat Esa. lij. Dñatozes eoꝝ inq̄. exactoībꝫ ꝛ tallijs sepe ve xat. Esa. iij. Populū meū exactozes spolia uerūt. Et Dañ. ix. e. et xj. d. Occasiões ertoꝝ quēdi et aliq̄d rapiēdi captat Esa. lij. Assur absq̄ cā calūniatꝰ ē eū. Mendaces et dela tozes diligit ꝛ cozꝝ ꝓsilijs aures accōmodat Prouer. xxix. Princeps q libenter audit ver ba mendacij ꝛc. Fidem ꝛ pactū nulli seruat j. Mach. vj. Jurauit illis rex et ꝓncipes eoꝝ et seq̄t. Uidit munitōez et rupit citꝰ iusiurā dū. Epulas et delicias de alienis laboribꝰ sibi pat ꝑs. Deuo. ple. meā. sic es. pa. Item plū de balthasar. Dañ. v. et Ezech. xix. Eos q diuti ꝛ fideliꝰ seruierūt peꝰ remunerat. sic voluit Laban remunerare Jacob. q dixit. Nisi deꝰ ꝑzis mei affuisset mihi. mō nudum forsitan dimisisses. Item nulli seruitia ḡta reputat. et ideo oīa q fiunt minoza debito foze putat. sicut dicit Judith. ij. Hec ista fa cientes ferocitatē pectoris eoꝝ mitigare po tuerūt Item alijs laborātiby. in ludis ꝛ i po tibꝫ ipe vacat Eccs. x. Ue terre cuiꝰ rex puer est. cuiꝰ ꝓncipes mane comedunt. Et. iij. Re gum. xx. Rex bibebat temulentꝰ ō vmbraculo suo. ꝛc. Dec de ꝓpꝛietatiby hoīs q ad mē bꝛoꝝ diuersitatē et q ad etatem et q ad sexus discretōem et varia q̄litatem nūc sufficiant.

Hūc de q̄busdā accidentibꝫ q̄ ꝓtingūt circa hoiem et ꝑm naturā et ꝓter naturā aliq̄ dei adiutozio sūt dicenda. et ꝓmo de cibo. dein de de potu. tertio de vigilia et somno. dein de de exercitio.

De cibo Cap. XX.

Ojecto ō ꝓpꝛietatiby hoīs q̄ ad illa que ipm ꝟstituūt naturaliter dicendū restat de illꝭ ꝓpꝛietatiby rex q̄ ipm ꝑm naturaz in eē custodiūt. Et sūt ꝑm Jo. aer. exercita tio. q̄es. potꝰ. cib. vigilia. ꝛ somnꝰ. Sine istꝭ ñ custodit hūanū coꝛpꝰ. Nos āt ordinē istū h nō seq̄mur. qꝛ i loco suo de aere postea di cemꝰ. De cibo ḡ ꝓmo dicā ꝙ tū h sufficit. q̄a cib ē ꝑm ꝓstā. suba ꝓuertibil i eēntiā coꝛpis q cibat coꝛpꝰ augmētās nutriēs ꝛ sustētans Calor em̄ fortis mēbꝛoꝝ iteriozꝝ ꝛ exteriozꝝ i ꝓtinua est actōe ꝛ resolutōne. cui ꝓtinua de bet restauratio ad depditi hūficiū facienda Cib āt sumptꝰ in sili'tudinē coꝛpis ꝛtif et in ipꝰ naturaz trāsmutat. Uñ in cibo ꝑcedit ipꝰ ꝑparatio. deinde eiꝰ masticatio. tertio i locū digestōis receptio. q̄rto ipꝰ digestio et puri ab ipuro sepatio. q̄nto ipꝰ attractio. ꝛ p sin gula mēbꝛa distributio. sexto naturaliter mēbꝛi assi'latio. Si ei cib nō assimilaret mēbꝛ nūq̄ i eoꝝ naturaz incoꝛparet l' ꝓuertet. vltio post oīa ista fit isti cibi icoꝛpatio i naturaz coꝛpis ꝓuersio. Hā q̄ calidū ē ꝛ hūidū trāsit in na turā sanguis ꝛ carnis. q̄ ꝛo frigidū ē ꝛ sic cū in naturaz neruꝝ ꝛ i naturaz ossiū. ꝛ sic ō alijs Cib itaq̄ assūptꝰ ꝛ incoꝛpatꝰ adhuc i iuue nib coꝛpꝰ nutrit et augm̄tat. In senib vero calorē naturalē ꝑparat. deperdita etiā restaurat ꝛ custodit coꝛpꝰ ne peat. Ciboꝝ āt sūt multe diuersitates. Quidā ei cito i sanguinē ꝓuer tūt ꝓpꝑ suā subalez hūiditatē ꝛ caliditatem ꝛ illā quā hūt cū sanguine vicinitatē. Quidaz ꝛo ecōtrario ꝓpꝑ ꝑuā cām tardiꝰ ꝓuertūtur Quidā ꝛo cibi mltū nutriūt. qꝛ mltū sāguinis generant. Quidā ꝛo paꝝ imo potiꝰ onerant. ñ aliq̄ntulū refocillāt. Et generaliter oīs cib laudabil' generatiuꝰ sanguis magis est ꝓueniēs in regenda sanitate. Laborantiby tñ est ꝓueniens grossioꝛ cib spissioris sanguis generatiuꝰ. Item oīs cibꝰ de quo generat mltꝰ sanguis paucam hz sup fluitatē. Et econuerso cibus de q̄ gignitur paucus sāguis mltas generat superfluitates. Et generaliꝛ ꝑm diuersitates ciboꝝ dispo nunt et variant cōpletiões mēbꝛoꝝ ꝛ coꝛpo ris q̄litates. vt dicit Constan. li. ꝓmo. Circa cibū aūt ista ꝓsiderant sic et circa dictam vt dicit Bal. sup amphoꝛis. scz cibi substantia litas. q̄litas. q̄ntitas. sumētis necessitas. tem poris ꝓgruitas. Oꝑtet em̄ medicū cogno scere suba m et qualitatē ciboꝝ ad custodiā et regimē coꝛpoꝝ hūanoꝝ. Est em̄ q̄dā cibꝰ

pure nutrimẽtalis et facile ꝓuersiu⁹.et talis ẽ nafe ꝓfuatiu⁹ Quidã ẽ cib⁹ medi⁹.z h̃ ẽ facile alteratiu⁹z nafe adiuuatiu⁹. Quidã ꝓo ẽ cib⁹ pestilẽtial⁹z nafe corruptiu⁹.sic̃ cib⁹ venenosus q̃ a tota specie mutat z destruit ipz corp⁹ Et iõ oportz cibos cog̃scere subam et q̃litatẽ ne venenũ assumaf loco cibi Qualitas ãt cibi attẽdit vl̃ fm vltimã clemẽtariuz q̃litatũ remissionẽ.z sic ẽ cib⁹ calid⁹ l̃ frigid⁹ in ꝓmo gdu.vl̃ fm vltimã earũdẽ intẽsionẽ. z sic ĩ q̃rto gdu.vl̃ fm baz mediatoz.z sic oz ẽ in tertio vl̃ scõo gdu fm maiorẽ excessũ vl̃ minorẽ.h̃ etiã attendendũ est q tã fm subaz q̃ fm q̃litatẽ vt di.ꝓstan. Aliq̃s cib⁹ ẽ subtil⁹ q̃ scz õ facili digerif.cui⁹ q̃ntitas mlta parũ nutrit.qz fm Auic̃.subtil⁹ ex eo generaf sanguis q̃ cito rsolnif a mẽbr.z iõ paz nutrit. vt dicit idẽ. Et ẽ cib⁹ grossus q̃.s.tardi⁹ digerif.et ei⁹ ps modica ml̃tũ nutrit.ex q̃ sãguis grossus generaf q̃ tardi⁹ rsolnif ab ipis mẽbris. Hã vt dic̃ Jsaac.ex subtili cibo fit generatio subtil⁹ sãguis.z ecõuerso.z ẽ cib⁹ ĩ suba z q̃litate tpat⁹ Cib⁹ ãt pur⁹ laudabil⁹ ẽ.q̃ ẽ int̃ h̃ tpat⁹.z ecõuerso fm auic̃.herbe crude et fruct⁹ nimis recẽtes min⁹ sũt boni q̃ ad cibũ ꝓpr̃ bũditatz excessũ Hã sãguinẽ replent aq̃sitate z disponũt ad putrefactoz.z iõ po⁹ sũt medicia q̃ cib⁹ Cib⁹ oz eẽ vniformis. ne scz ivna mẽsa simul diuersa nutriẽtia assumaf.qz fm Auic̃.Dũ vn⁹ cib⁹ digerif:alt coz rũpif.z stõach⁹ nimis extẽdif z replef. Cõsideraf etiã i cibo q̃ntitas dimẽsiue z extẽsiue Hã attẽdit vl̃ fm mimũ vl̃ fm nimiũ vl̃ fm int̃ h̃ mediũ. Si ꝓo fuerit cib⁹ nimi⁹ naturã guat.stõachũ distẽdit z inflat.rugitũ et torsiones generat.malos hũores z cacbochimos augmtat.nauseã et vomitũ puocat calorem nafalẽ sic̃ oleũ lãpadez extinguit z suffocat. spasmũ z ɔctionẽ nervoz causat.vlcera scabiẽ et apostemata fieri ꝓcurat.senitũ z mortẽ accelat.ɔ qua ꝓ cibos mlitudinẽ hõ munirez defendere se credebat. Q̃n ꝓo cib⁹ nimis pauc⁹ ẽ nafaz debilitat.vis⁹ z oes sẽsus hebetat.fluxũ capillorz z caluicie generat.ptisim et ethicã accelerat.corp⁹ extenuat.z peiores infirmitates q̃ repletio nimia generat. Vñ oz i ampboz. Jn tenuib⁹ dieb⁹ peccãt maxie egrotates. Cib⁹ ꝓo mediocris ẽ laudabil⁹.qa depdita i corpe restaurat.fructẽ etiã ꝓseruat sãguinẽ augmtat.calorẽ tpat.ingeniũ acuit vires opandi tribuit.sanitatẽ corpis augz z custodit.suauẽ sõnũ z mulcebrẽ generat z iducit.vñ si fuerit maior p cibũ restauratio q̃ fuerit ꝓcedẽs p resoluẽtẽ calorẽ depditio.cibus corp⁹ augmtat.vtz i adolescẽtia. Si ꝓo fuerit maior depditio q̃ p cibũ seq̃ntẽ restauratio.corp⁹ minuif z deficit.vt i senectute. sz si fuerit eq̃lis restauratio ꝺ dissoluta.corp⁹ ꝓseruat i ꝓsistẽtia z i statu.sic ẽ vide i iuuẽtute.Cõsideraf cib⁹ vel cibi effect⁹ respectu comedẽtis.qz al⁹ nocuit sano z al⁹ egro.al⁹ iuueni.al⁹ seni.al⁹ exercitanti.al⁹ quiescenti. Multa eñ sũt salubria sanitatẽ habẽti que sũt mortifera infirmãti.Et etiã i sanis differẽtia ẽ.qz alliũ z piper qõ alicui fleumatico ẽ remediũ.alicui colerico est venenũ.z iuxta/mus q̃ est moze hoim.gtissim⁹ cib⁹ est passeris vl̃ coturnici.vt di.Bal̃. Variand⁹ est etiã cibus fm varietatez morbi.Nam aliq̃s cib⁹ est salubris in q̃rtana q̃ est mortifer⁹ i acuta et aliq̃s cib⁹ q̃ est vtil⁹ in ꝓncipio morbi.ẽ noci⁹ q̃ñ infirmitas ẽ in sũmo.Hã tũc oz dari cib⁹ tenuis.vt di.Jpo.et Bal̃.qz tũc nafa circa digestõez morbi est totaliter intẽta.vñ tũc ei⁹ effect⁹ diminuif z impedif si occupata circa grossa cibaria teneref.Ali⁹ etiam cibus et alio mõ dand⁹ est necessari⁹ i morbo cronico z diuturno.et ali⁹ in ꝓrio.qz i ꝓncipio timef defect⁹ ꝓfut⁹.z iõ est necessari⁹ maior cib⁹ Jn ꝓrio ãt morbo timef infirmitat⁹ augmentũ.z iõ oz tũc dari min⁹.Cibatio ẽ facienda est fm diuersitatẽ morbi.fm ꝓfutẽ infirmi.z fm q̃litatẽ et subaz ipi⁹ cibi.et fm Bvtilitas cibi iudicaf. Jtẽ alio mõ cibandi⁹ est iuuenis et adolescẽs.et alio mõ ipe senex Nam abstinentia cibi q̃ senib⁹ est facil⁹.pueris et iunioribus est difficil⁹. iuxta illud Jpo. Senes facilime ferũt ieiuniũ.scõo ꝓsistentes facili⁹.puer ꝓo min⁹. Nam in senib⁹ debilis est calor nafal⁹.in alijs ãt est fortis. Et tõo maior cib⁹ ad repressionẽ caloris nafal⁹ est necessari⁹ iuuenib⁹ et pueris.minor ꝓo illis.Eadẽ etiã est rõ q̃re min⁹ cibandi sũt decrescentes q̃ se exercitantes.qz i ill⁹ calor est debilior.in istis ꝓo fortior ẽ.vt post patebit Cõsideraf aũt in cibando tpis ꝓpruitas. Nam grossiori dieta z largiori indiget homies in hyeme q̃ in estate.sicut di. Jpo. Vẽtres in vere et in hyeme nafa calidissimi sũt et somni tõgissimi Jn his igit̃ horis plures oblatões sũt dande.qz tũc innat⁹ calor ẽ mult⁹.ml̃to igit̃ indiget nutrimẽto ꝛc. Jn hyeme et vigz appetit⁹ z fortior etiã ẽ digestio caloris existẽte fortiore. Jn estate ꝓo ꝓriũ est. Calor ei in

byeme ingredit ad interiora. et ibi coaduna tur. In estate vo suo sili ꝓgaudēs et exterio ra petēs dissoluit et in corpe minorat. Qm igit in byeme multū digerit: mlt⁹ excitat ap petit⁹. z illud pz i pueris q̄ sūt mlti caloris. et ō multū appetūt z mlto indiget cibo. Sil'r in athletis in q̄b rōne exercitij augmētat ca lor natal'. et ideo multo indiget nutrimento. sic ibi exemplificat Bal'. Est igit cib⁹ oi aiali necessari⁹. z matie⁹ueniēs est qn vniformis est. et int̄ sup̄fluū et diminutū tpal'. nimia ei cibi repletio siue saturitas mors aīe z corpis esse ⁹sueuit. et potissime piculosa est saturi tas post p̄cedentē sterilitatem siue famē. vt dicit Auicē. Plus em̄ tūc nata appetit q̄s di gerere possit. et ō citra appetitū et saturitatē cib⁹ assumend⁹ est.

De potu Ca. XXI

Potus est suba liq̄da ad aīalis nutri mētū necaria pot⁹ liq̄dēt vt dicit Constan. li. v. c. xxvij. mltiplici de cā necessari us ē. Corp⁹ em̄ siccū humectat. et q̄ō hūidū de corpe resoluit restaurat cib⁹ p ipm. et de fert ad loca remotiora. q̄ sua grossicie nō p̄t trāsire p strictos meat⁹ et angustos. Potus etiā vt dicit Constan. et etiā Auicen. diuersifi cat tripl'r. Est em̄ potus q̄ est tm̄ pot⁹. vt aq̄ que nō est corpis nutritiua. et est pot⁹ q̄ ē po tus et cib⁹. sicut vinū. q̄ vt dicit Constan. p oēs ptes corpis portat cibū nutriēs et cale faciēs spm̄ et etiā sanguinē z calorē ꝓfortās natalē. z est pot⁹ medicinal' q̄ nō exhibet fm̄ viā pot⁹. sz pot⁹ fm̄ legē et regulā medicine sicut syrup⁹ oximel occizucara et hmōi. Si cut āt dicit Constan. in sanitate custodiēda et infirmitate curāda aqua est necaria. et ideo oportet q̄ medic⁹ aq̄z ꝺditōnes. nō negligat cognoscere et natas: vt laudādas tribuat et caueat nō laudādas. Aquaz āt q̄dā est sapi da. q̄dā nō sapida. Aqua q̄ sapida i suba cla ra fontana. aer⁹ oriētal'. leuis cito calefiens cito frigefiēs. Hmōi aūt vt dicit Constan. in sanitate custodienda est laudabil' nō q̄ās. cito em̄ exit cibū. p ꝟ em̄ q̄ est clara. patet q̄ sordib⁹ nō est intermixta. p ꝟ aūt q̄ est leuis patz q̄ nō est indigestibil'. p ꝟ autē q̄ est cito calefiens et cito frigefiens pz q̄ subtilis est. Ū sivis scire de duab⁹ aq̄s q̄ sit subti lior in suba et laudabilior ad bibendū. intin gue vnū pannū lineū bn̄ mundū in vnam. z aliū bn̄ mūdū in aliā. et expone soli. qui prius erit siccus in aqua subtiliori est intinctus.

Scō post hanc aquā commendabilis est aqua fontana septētrional'. q̄ est int̄ oriētez et aq̄lonem posita fluens ꝟsus aq̄lonez. per ꝟ em̄ q̄ libere exponit⁹ ventis septētrionali bus. ex motu ventorū subtiliat. est in byeme calide nate. et frigide in estate. Frig⁹ei septē trionale fugat calores ad interiora fontiz sibi obiectoz. q̄ coadunat⁹ frigiditati obui at et resistit et aquā font⁹ aliquātulū calefa cit. In estate vo ecōtrario calor aer⁹ vntēs fugat frigiditatē ad capita fontiū. q̄ ibi co adunata aquam frigefacit. vt dicit Macro. z Constan. Item aqua fluens fortit⁹ de mon tib⁹ sup petrā vel arenā limpidissimā. sic ali cuius magni flumis scōm gradum obtinet sanitatis. vt dicit Constā. Aqua vo pluuia lis vt dicit Constan. melior est aliis aquis et sapidior. leuior et mundior. sicut dicit Ipo. in ipericōnotomaton. Pluuia inq̄t est fumus aquaz a sole attractaz. Natura em̄ solis nō nisi q̄d subtilissimū est attrahit. et ideo ceteris aquis melior est et digestibilior. sed ꝓpter sui subtilitatem vicina est putrefactioni. tamen vt dicit Constan. ex putredine nō est vitupe randa. sed ex subtilitate sua pot⁹ est laudan da. omnis em̄ aqua corruptōem cito admit tens est subtilis. dicit em̄ q̄n est putrida. q̄a raucitatem generat atq̄ febres. sed non pu trida optima est. et ideo a putredine est cauē da. Item dicit Constanti. Aqua que est te nuissima colligitur pluuia melior est natu raliter. que vero descendit cum tonitru me lior est post hanc. Nam tonitrus suo motu pluuiam ipsam subtiliat. dicit etiā Constā. q̄ quicūq̄ freq̄nter bibit aquā frigidā. non cuadit frigidas egritudines saltē i senectute. Aqua vero calida vt dicit Constan. ieiunū stomachum lauat a ciborum fecibus. pur gat fleuma. et omnem putredinē ventr⁹ pur gat et mundificat. ventrē soluit. naturaz al leuiat et confortat. ei⁹ tamen frequens vsus nocet. stomachū em̄ remollit. digestiuā vir tutem turbat et impedit. et sanguinez de na ribus manare facit. Item calida aqua lau dabilior est ieiunis manc. matime bis q̄ de nocte crapulati sunt. Dicit em̄ Auicen. Te stificati sunt inq̄t antiqui sapientes q̄ aqua cocta est minoris inflationis et facilioris pe netrationis. quia corpa ei permixta actione ignis dissoluunt et descendere compellunt. Et subiungit. corpidi inquit medicoz estimati sūt q̄ subtilius exalet ꝑ decoctiōem. et

qđ grossi⁹ est remaneat. sz ꝑ falsū est. et ꝓpter em ꝓfl'ibꝫ ꝓstat aq̄ suba tota. tñ posset fieri decoctio tāta q̄ nihil remaneret nisi fetꝫ ꝑ cretrꝫ. vtz in aq̄ et q̄ fit sal ꝓviolētā ꝺ̄ococtōz

Aque ātenuine ⁊ grādie resolute ceterꝫ sūt illaudabiliores ꝑ aq̄s lacuales ⁊ palustres Jste aq̄ oēs sūt cauēde. q⁹ vt dic̄ ꝓstā. splenē magnificāt. eparꝫ stomachū ꝓfūdūt. cutem horridā facīūt. ⁊ varias febres faciunt. lapides gignūt. Sī āt penit⁹ vitari nō ꝓt. autoritate Auic. bullīāt. Dic āt Arꝫ īli. merhoz q̄ aq̄ nimis vl' glaciei calorꝫ solutōe ad pozez subtilitatē nō redibit. aq̄ ꝙ insipida ē q̄dꝫ plex fm ꝓstan. aliq̄ ei ē salsa. alia sulpburea. alia alūiosa. alia metallina. Salsa ꝙ vt ꝺz ventrē emollit mozdicādo intestina ⁊ laxat. sepetñ bibita desudādo ⁊ ꝓsumēdo hūozez vētrē ligat. ꝓstipat cozp⁹. desiccat scabiem. ⁊ pruriginē sanat. idropicos iuuat si comedat seu bibat. Aq̄ ꝙ sulpburea ad frigidas facīfirmitates. neruos calefacit. itercutaneos hūozes ꝓsumit. vide ifra ꝺ̄ sulpbūre. ubi ꝙ tutes ei⁹ pleni⁹ poterꝫ ītueri Aq̄ āt aluiosa ⁊ bitumiosa ifrigidat ⁊ desiccat tāguis fluxū ꝓstrigit et sedat ⁊ emozroides curat. Aq̄ ꝙ metallina nasaꝫ metalli seq̄t ⁊ effectū. Nam crāsies aq̄ ꝓvenā ferri: vētrē ꝓstipat. mēbra ꝓfortat. splenē deopilat. apostema curat Aq̄ de metallo cris hūiditati subuenit. strāguriā strigit. Aq̄ de metallo argēti refrigerat ⁊ desiccat. Dec āt aq̄ mltiplex potui dari nō cō sueuit. sz solū ꝓfert vsui medicine. Est āt potus q̄ sil' est cibꝫ pot⁹. s. vinū Diuersificat ei vinū i suba. Quedā ei sūt grossiora vina durioza aliis ⁊ nutribilioza. Alia ꝙ sūt subtilia ⁊ paꝛ nutrietia. stomachū statim expellūtia doloꝛē q̄z colericū ꝺ̄ capite auferētia. vrinā puocātia. Alia ꝙ sūt mediocria ⁊ i suis actionibꝫ ꝑpata. Preter istā aūt vini ꝓsideratōnē q̄ ad subaz ꝓsiderat vinū fm ꝓstan. q̄ttuoꝛ modis. s. q̄ ad differētiā ꝑpis. q̄ ad redolētiā odoꝛis. q̄ ad saporis suauitatē. ⁊ q̄ ad colozis claritatē. Nam i ꝑpe diuersificāt vina. q⁹ em nouit de roꝛculari est expssū nō transit i caliditate gdum ꝓmū. sic ꝺi. Bal'. lib. de simplici medicina. Vinū inqt ꝓstat ex q̄ttuoꝛ substantijs. s. aquea. spumosa. sen aerea. vinea sive etiā ignea ⁊ terrea. Aquea ꝑ lōgā moꝛā ꝓsumit ⁊ ꝓs vinea ꝓfortat. Vina itaq̄ veteriora sūt alijs calidiora Jn odoꝛe diuersificāt vina. q⁹ qđā sūt odoꝛifera bñ nutrientia. alia ꝙ odoꝛe hoꝛribilia. malū sāguinē ⁊ capitꝫ doloꝛē generātia. Jn sapoꝛe etiā maxime diuersificāt vina. q̄ dā ei sūt dulcia alijs nutribilioꝛa ⁊ ventrē humectātia. alia ꝙ sūt pōtica stomachū ꝓfortātia. vētrē ꝓstipātia. pectoꝛi et sue ptinētie nocentia. alia sunt acerba q̄ ⁊ diuretica. alia ꝙ amara ⁊ ceteris min⁹ calida. Jn colozе insup variāt. Flā q̄ ꝺ̄ dā est albū min⁹ calidū. q̄ ꝺ̄ dā citrinū magis calidū. q⁹ vt dicit ꝓstan. Omniū mēbroz est penetratiuū. sanguis colerici generatiuū et doloꝛis capitꝫ cōmotiuū. aliud ꝙ nigrū qđ ceterꝫ ē magꝫ nutritiuū. aliꝺ āt ē rubeū siue rubicundū. ⁊ illꝺ alijs magꝫ est calidū. tñ q⁹ terrestre ⁊ grossū respectu albi vl' citrini. nō ita est pfoꝛatiuū necleſiuū. Vinū āt qđ i oībus p̄dictis est mediocre. p̄ ceterꝫ ē laudabile. Flā nasalē calozez ꝓfortat. p oīa membra aīaz ꝛefocillat. gaudiū ⁊ audaciā generat. ꝙtutē cozpi admīstrat. colerā rubeā cū sudoꝛe ⁊ vrina euacuat. colerā nigrā tpat. mēbra et hūoꝛe desiccata tpat et etiā humectat. vires reparat et cozpa impinguat. appetitū ꝓuocat. vim digestiuā adiuuat ⁊ pcurat. ītellectū acuit. opilatōz splenis ⁊ epatis apit. superflua etiā i cozpe destruit ⁊ ꝓsumit. albugines oculoꝛ. ⁊ lippitudines tollit. cloq̄ntez efficit. lapides i renibꝫ soluit. ⁊ arenulas dissipat ⁊ educit. sanādis vulneribꝫ ꝓficit. menstruis subuenit. sanis ⁊ infirmi ꝓuenit. si mō debito ab aliq̄ assumat. si ꝙ q̄litate ⁊ q̄ntitate modū excesserit. abutēti ñ erit remediū vinū: sz moꝛs erit pot⁹ ⁊ venen⁹. sic ꝑ infra de ebrietate. q̄re ibi. Tertiū gen⁹ pot⁹ est potus ⁊ medicina. sic est oximel et syrup⁹. nam talis pot⁹ ꝓfert sanitatē. q⁹ hūoꝛes i cozpe digerit diuidit ⁊ expellit. q̄nq̄ laxat q̄nq̄ ꝓstipat. q̄nq̄ infrigidat et desiccat. q̄nq̄ ꝙ calefacit remollit et etiā humectat. Sed tamen hoꝛ potuum differentias medicis dimittamus ꝛc.

De prandio et conuiuio.
Capitulum. XXII

Jbus tractꝫ et potus ad prandium ⁊ conuiuiū habent ordinationē et respectū in prandijs. ergo ꝓmo ciboria preparanꝫ. conuiue pariter conuocātur sedes et etiam sedilia exiguntur. in cenacło ordinantur mense et mensalia disponunꝫ ⁊ ornanꝫ. hospites cū dño in mense capite collocantur. non ꝓpus ad mensem residet. nisi ꝓpus man⁹ hospitū ablunanꝫ. seoꝛsum filie domine. et seoꝛsum famuli pariter ad mensam

cōbināk coclearia.cultelli z salsaria ꝑmitt⁹ in mēsa ponūk.z pāes cū pocul' mox supaddūk fercula ml'ta et varia subsequūk.cliētes z ministri cū diligētia singulis obsequūk.se mutuo inuitātes iocūde piter collocāk.viellis et citharis exhilarāk.nūc vina nūc fercl'a renouāk.sibi inuicē fercula apposita ꝑdiuidūt z partiūk fructⁿ tādēz spēs subinferūk.Completo prādio mēsalia cū reliquijs deferūk.et mēse de medio remouēk z manⁱ abluūk item et tergūk.Brāxactōes deo z hospiti ꝑsoluūtur.exhilaratōis grā pocula item z item offerūk.Dis ī prādio ꝑpleꝛ vl' ad lectulū q̄etis grā recipiūk.vl' ad ꝑpa redire ꝑmittūk.

De cena Ca.XXIII

Cena dr a cenon qđ est cōe ꝑt vescētiū cōitatē.Apd veteres ꝑo solitū fuit ī ꝑatulo vesci z cōit epulari ne singularitas luxuriā generaret.Sz mō ꝑt cena dici a cenos qđ ēvmbra.qz iā vescēteſ ꝑt ꝓcitatē q̄rūt cenādi latibula.vt dī.Papias.Uel potⁿ a cynos qđ ē canis ꝑt defectū caritatiſ z carentiā.Unusq̄sq; ei suā cenā ꝑsumit ad māducādū.j.Loꝛ.tj.Dia āt q̄ supⁿ de prādio vl' ꝑuiuio dicta sūt cene ꝑueniūt.Istā tñ cenā ml'ta magnificāt z exaltāt.et ħ oia occurrebāt in ꝑuiuio assueri.vt pz.Hester.j.Primū est tpis ꝓgruitas.Decet ei cenā fieri tpe ꝓgruo.ne scz nimis tēpestiue nec nimis tarde.Scōm ē loci oportunitas q̄ntū ad spaciositatē amenitatē z etiā securitatē.In locis em̄ spaciosis amenis z securiſ solēt nobiles facere festa sua.z ideo de assuero dr q̄ fecit ꝑuiuiū suū ī vestibulo orti ꝑsiti zc̄ Tertiū est inuitātis liberalitas q̄ ad vultus hilaritatē.Nihil em̄ valet cena vbi facies hospitis cernit tribulēta.Hester.j.cū incaluiſſet zc̄.Quartū ē ferculoꝛ ml'tiplicitas.vt q̄ nō vult de vno saltē gustet de alio.Hester.j.Alijs atz alijs vasis cibi inferebāk.Quintū est vinoꝛ et poculoꝛ diuersitas Uñ Hester ꝓmo dr.Uinū etiam qđ regia magnificē.zc̄.Sextū est ministroꝛ vrbanitas seu honestas.Hester ꝓmo.Preposuerat mēsis de ꝓncipibus suis zc̄.Septimū est discūbentiū aicorū grā societas.Hester ꝓmo.Fecit ꝑuiuiū cūctiſ medis z psaꝛ inclitiſ zc̄.Octauū ē cātorū z instrⁿoꝛ musicoꝛ iocūditas.Sine em̄ cythara vl' symphonia nō solēt cene nobiliū celebrari.Lu.xv.cū audiſſz vocē zc̄.Nonus est luminariū z cereoꝛ copiosa nūerositas.Nā in tenebris cenare dedecoꝛosū ē et etiaz ꝑiculosū ꝑt muscas.Et iō cerei cādelabris infigūk.lucerne lāpades et candele necessario accendūk.Decimū est oim appositoꝛ delicioſitas.Nam in cenis nō solēt grossa z cōmunia apponi cibaria sic ī prādio sz potⁱ q̄dā specialia z leuia et delicioſa cenātibꝰ apponūk.maxie ī curijs dñoꝛ.Undecimū est cene diuturnitas.Solēt ei hoīes qñ expediti sūt a laboꝛe ꝑtrahe cenā suā Libus em̄ nimis cito sumptⁱ ꝺ nocte nocet.z iō moꝛose est cenādū Jō ꝑuiuiū assueri diu durauit p dies.c.et.l.Duodecimus est indēnitas.qz dāno cenāt̄ est q̄libz ad cenā inuitād⁹.Jnhonestū em̄ est p⁹ cenā volūtarie oblatā cōpell'e aliquē ad symbolū ꝑsoluēdū.Tertiū/decimū est q̄etz z soporis suauitas.pⁱ cenaz em̄ est q̄escendū.qz tūc somn⁹ ē valde dulcis et iō erāt lecti eburnei et aurei strati p pauimētū in palacio assueri.vt ꝑz Hester ꝓmo.Nā vt dicit Constan.cū ciboꝛ fumⁱ cerebꝛ ingredit facile dormim⁹.

De somno Ca.XXIIII

Somn⁹ ſm Arſ.est quies aialiū ſtruū cū intēsione nalaliuz.Nā sensibil' et motiua virⁱ in somno ligāk.virⁱ aūt nalalis tunc fortissime opak.ſ.digestiua q̄ in somno intendit et ꝓfortat Alio mō dic̄ Augⁿ.in li.de q̄ntitate aīe.Somn⁹ inq̄t est q̄dam insensibilitas naturaľ cōis corꝑis et aīe passio.sicut ei sensus cōis est corꝑis z aīe ita et somn⁹.Nā vt ipe dicit.Somⁿ est q̄daz imobilitatio et iuuamē sensuū.Q̄ aūt dicit insensibilitas naturaľ.dicit ad differentiaz coꝛ q̄ sūt ꝺ natura.vñ dicit q̄ somn⁹ est ꝑuatio vigiliaz.sicut cecitas ꝑuatio visus.qz ꝑuatio illꝺ quod est ſm naturam diminuit z destruit.Somn⁹ āt natura ꝓfortat.et ē ſm naturā sicut vigilie.Preterea aīa nō delectat in ꝑuatōe.sz in somno delectat.vñ somnus ꝑuatio nō est.sed est dispositio nalis.Alio mō diffinit somn⁹ sic.Somnus q̄daz est passio mulcebris.meatus cerebri et vias sensuū opilans.nalem ẏtutē ꝓfortās.calorem naturalē ab exterioribꝰ ad interiora reuocans.In somno enim interiora corꝑis calescunt.exteriora vero frigescunt.Uñ profundato calore ligāk in somno et opilāk oꝛganū sensus cōmunis qđ est centrū omniū sensuū particulariū.a quo omnes alij sēsus ꝑticulares oriunt.et extendūk quēadmodū linee a centro ad circūferētiā ꝑtrahūk.Illo igitur ligato z opilato potētie particulares

extēdi nō pñt ad ꝛganoꝝ sensuū extremita
tes. Hoc aūt facit nala vt aīalia motu volū
tario q̄escerēt. cū sp moueri volūtarie sit im
possibile. Sōn⁹ ārt dī. Constan. ī pāegū.
Ali⁹ est nalis. ali⁹ innal'. de q̄ nihil ad p/
sens. Nal' ꝥo fit et hūiditate cerebri tpati.
vt ex fumo hūidoꝝ claro a toto coꝛpe ad ce/
rebꝝ ascendēte Fum⁹ ārt ille ingrossat spūs
z replet neruos. z ita vinculat et ligat sēsus.
Aug⁹ ārt in pdicto libꝛo docet q̄ somn⁹ aut ē
ab intrātib⁹ extrinsec⁹ escis aut ab hūoꝛe in/
trinsec⁹ tpato. q̄ cū resolui' in fumū petit ce/
rebꝝ. z ibi resolut⁹ distillat. frigid⁹ inferi⁹: lz
ibi ascēdat calid⁹. distillādo ārt remittit calo
rē coꝛdis et īpedit pcessum opationū. fm ārt
Aug. et Arꝛ. coꝛ est pncipiuꝝ operationū. et
oīm bonū vl' malū a coꝛde pcedit. Jn som/
no ārt q̄escit ꝑt⁹ aīalis alīs manētib⁹ sicut p⁹
scz spūali et nali. Nō pz p pulsū et inspira
tionē et p digestōez. Jn somno em̄ magie di
gestio celebꝛat. Auicēna em̄ sic diffinit som
nū. Somn⁹ inq̄t sermone nali est reditus
spūs ab instrumēt̄z sensuū et mot⁹ ad pnci/
piū cū q̄ pncipiant' istrumēta ipoꝝ spiritū.
Et somn⁹ q̄dē nalis est spūs redit⁹ cū ꝓꝛo
fundatōe vt digerat nutriēs. vt pz in somno
exercitantiū. Fit em̄ in eis somn⁹ pfund⁹ ppt
supfluitatē resolutōis spūs. nala em̄ deside/
rās additōem in suba spūs. pfundat ipm in
interioꝛib⁹. et facit ipm latere in interioꝛib⁹.
vnde fit somn⁹ pfundioꝝ et plixioꝝ in ipsis.
Et ꝑ genere somni dormiūt euacuati medi
cina laxatiua. Resolui' em̄ plurimū de sub
stantia spūs cū supfluitatib⁹. et ꝑ somn⁹ plu
rimū ꝓfert eis. reddit em̄ eos ꝑfectib⁹ suis vt
dicit Auicēna. Sicut dicit Arꝛ. li. iij. Sō/
nus ꝓuenit cuilibet aīali sanitatē habēti. lz
in quibusdā sit somn⁹ valde leuis z occulta
tus. Ex pdictis pz q̄ cā materialis somni ē
fum⁹ indigestōis a coꝛpe resolut⁹. Causa ꝥo
formalis est in capite apud cōmunē sensuz
et oꝛiginē omniū neruoꝝ sensibiliū q̄ opi/
lant' et ligant'. et quiescit aīal et oīa mēbra
recreant'. Actio aūt somni fm Constan. du
pliciter variat'. fm q̄ntitatem et fm magnitu
dinem materie quā inuenit in coꝛpe. fm q̄n
titatem. quia si sit nimis augmentata virtus
deficit coꝛp⁹ refrigerat' et humectat'. quia fit
dissolutio humoꝛis. et p̄ sequens fit extin/
ctio caloꝛis naturalis. fleuma maloꝛatur. ca
loꝛ naturalis minoꝛat'. Si ꝥo sit nimis pau
ca virtus digestiua deficit coꝛp⁹ desiccatur
Si ꝥo sit moderat⁹ cibus bñ digerit'. coꝛp⁹
impinguat'. anim⁹ ꝓfortat'. caloꝛ naturalis au
get'. humoꝛes tpant'. mens clarificat'. Jtem
ex materia quā inuenit ei⁹ actio variat'. quia
si materia fuerit multa. caloꝛ nalis debi/
lis p somnū fit maioꝛ būoꝝ resolutio. quaz
intrans caloꝛ nalis vincit' et extinguit'. Et
ideo p̄cipit' pocionatis et minutis ne doꝛmi
ant. ne scz p somnū tanta fiat resolutio hūo
rū q̄ nō possint a nala regi. Sz si fuerit cib⁹
tpat⁹ sit'r et hūoꝛes. caloꝛ nalis p somnuz
interi⁹ reuocat⁹ cibos digerit. hūoꝛes tēpa/
tos reddit. coꝛp⁹ humectat calefacit z ipin
guat. Recolligē igit' bꝛeuiter ex pdictis q̄ som
nus caloꝛē naturalem ad interioꝛa reuocat
exterioꝛa infrigidat. et a sanguine depaupat
iteriꝛa ꝥo calefacit nutrit ac foꝛtificat. Jm
pura et cruda decoq̄t et maturat. mot⁹ aīa/
les et sensibiles recreat et q̄tat. Si fuerit ī
q̄litate et q̄ntitate tpat⁹ egrotum alleuiat. fu
turam tū nature victoriam ꝓꝛa moꝛbum et
bonam cryſim denūciat. Si autem ecōuer
so somn⁹ se habuerit. merito est suspectus vt
dicit Constan.

De eis que in somno fiant Capitulum. XXV.

TAsomno igitur ꝓsideraꝝ doꝛmiētis
ī volūtas. q̄ volūtarie ad doꝛmiēdū
se disponit. Nam fm Auicen. Som
nus nichil aliud est q̄ꝫ in vi sensitiua quietis
appetit⁹. Jtē doꝛmitatōis bꝛeuitas. Nō em̄
q̄n ad doꝛmiendū se disponit: celeriꝫ a som
no surgere oꝛdinat et ꝓponit. Jtem virtutis
in doꝛmitatione vnitas. Nam ꝑt⁹ dispersa ī
vigilando aggregat' et coadunat' in coꝛpoꝛe
doꝛmientis. vt dicit Auicen. Jtem doꝛmien
tis insensibilitas. vtz et iam dictis. Freq̄nt
em̄ ꝓtingit q̄liq̄s ita foꝛtiter doꝛmit z tam
pfundi est somni q̄ vix sentit aliq̄d exteriꝰ.
etiā si ꝑberat'. Jtē q̄etis suauitas. Hā dulce
do quā ꝓseqūt q̄s in doꝛmiēdo facit p̄terito/
rū laboꝝ z etiā p̄ntiū obliuisci. Jtē doꝛmiē
tis securitas. q̄ dū doꝛmit etiā hostiū p̄ntiaz
nō pauescit. Jtē figure doꝛmiēt̄z mutabili/
tas. q̄ exteri⁹ videt moꝛtu⁹ z interi⁹ viu⁹. fo/
ris pallid⁹ et intus rube⁹. foris frigid⁹ z intus
calet. foris tota ꝑtus in effigies q̄si ꝓrias se
diffundit. sed intus tota virtus se recolligit
Jtem in doꝛmiēdo attēdit diuersitas Sūt
em̄ qui doꝛmiūt palpebris clausis inuicē z
ad se reductis. et oīa talia aīalia sunt acutio
ris visus q̄ꝫ illa que apertis doꝛmiūt oculis

et nō tectꝫ sīc dī. Arꝫ. Uñ et pisces sūt debil' visus. qz dormiēdo nō claudunt oculos Et sīc dīcīt li. iīj. Pisces q̄escūt ī sōno ꝫ modicū qz subito expgiscūk z fugiūt. Quere s̄ li. v. ō palpebra z ō oculo. Itē sōnioꝝ z fātasmatū imaginabilitas. Hā ī dormiēdo, ꝑt̄ ꝓmittio nē rōis cū fantasmatib⁹ mlte aīe occurrūt fā tasie. q̄z q̄dē formas z sīlitudies aīa imagia rie apprehēdit. ꝫ de ipis imaginib⁹ z fātasmꝫ ad plenū nō discernit. ido sepe cū euigilaue rit q̄ ī sōnis viderit nō aduertit. Itē ī dormi endo ꝑcipue attēdīt vtilitas. Hā qñ somn⁹ē nakal' z tpal' mlt⁹ z infinitas ꝺfert corpi cō moditates. sīc ꝑ ſup ī ꝓbis Auic. z Cōſtan. z marie qz tūc fit digestio z puri ab impuro sepatio. Hā qō puꝝ ē et corpi sīle: tūc corpi vnīt. Qō ꝓ impuꝝ z dissīle est vi expulsiua a corpe sepak. De malo ꝓ sōno z innaturali q̄re infra li. vīj. de litargia. ca. 6

De vigilia. Ca. XXVI

Vigilia est q̄dā aīalis dispositio cuz diffundīt z effundīt spūs ad instru/ mēta sensus z motꝰ vt eis vtak. Unō vigilia nihil aliō est q̄ꝫ libera spūs ꝑ organa sēsus z motꝰ diffusio aīate ꝓtꝫ ī corpe pa/ gens actōes. Differt āt vigilia ab insomnei/ tate q̄ē supfluitas i vigiliꝫ, pueniēs ex egres su aīal' ꝓtꝫ a naka siue a re nakali. Et eiꝰ q̄/ dē cā qñq̄ꝫ est caliditas z siccitas ꝓplexiōis. qñq̄ꝫ ꝑt̄ igneitatē sp spūs mouēt ad exterio ra. z sic aīal nō q̄escet. qñq̄ꝫ ē ꝑt̄ malā mate/ riā ledentē cerebꝝ. sīc accidit ex dispositꝫ ad frenesim z ad maniā. qñq̄ꝫ est ꝑt̄ vaporē ma lū ꝑturbantē cerebꝝ et eiꝰ puritatē. sīc acci/ dit in dispositꝫ ad melancoliā. qñq̄ꝫ etiaz ex viscositate hūiditatꝫ in cerebro existentꝫ. vtz in decrepitꝫ. qñq̄ꝫ est cā doloris tā corpal' q̄ꝫ spūal'. z vtrūq̄ꝫ nō ꝓmittit spm̄ q̄escere. qñq̄ꝫ etiā est in cā malicia digestiōis z multitudo repletōis oꝑimēs spm̄ aīalem et q̄escere ñ ꝓmittēs. vtz ī nimis inebriatꝫ. in q̄bꝫ fumꝰ vi ni acutꝰ pungēs neruos sensibiles z ledens eos q̄escere nō ꝓmittit. z tales sepe ad mor/ tē vl' furorē disponunt. nisi ab arte vl' natura ad dormiendū citꝰ inducant. Uigilie āt na turales refrigerant intrinsecꝰ. qz calor egre dīt ad exteriora. et ido calefaciūt et desiccāt exterꝰ Si ꝓ modū excesserint calorē aug/ mētant. corpꝰ attenuant et desiccant oculos et palpebras nimis ḡuant. visū ebetāt et de/ bilitant. dolorē capitꝫ generāt. et totū corpꝰ debilitāt z eneruant. moderate aūt exterius calefaciūt z humectant. qz calor z hūiditas petūt exteriora. qñ ꝓ moderate sūt ex vehe mēti motu spirituū calefaciūt z desiccant. z intro ac exterꝰ ꝓsumūt et nakaz ledūt. vt dīc Constan. Conueniūt igit vigilie modera/ te laborantib⁹ vt mercedē augeāt z acq̄rant. speculantib⁹. vt insidias ꝑcaueant. expectan tib⁹. vt dñm veniētē gaudēter recipiāt. me dicinā sumētib⁹, ne se ledant. egrotantibus et marie litargicis vt citꝰ ꝓualescāt. itinerā/ tib⁹ ne dietaz dormiēdo negligāt. gregē pa/ scētib⁹. vt damnū a lupo aut ex aliꝫ hostib⁹ nō incurrant. orantib⁹ vt coronā ꝓmissaz vi gilantib⁹ non amittant

De somnio Ca. XXVII

Somniū dormientiū q̄dā ē dispositō s q̄ diuersaꝝ rex formē z etiā sīlitudi/ nes imagiarie dormiētiū mētib⁹ im ꝓmūk. Būt āt fieri mlt⁹ modis vt dī. Gre. et Macro. ō somno scipionis. Hā ꝑt̄ colligā tiā z vnionē quā hz aīa cū carne aliqñ dispo sitōes et passiōes q̄ oriūk a corpe ꝑ q̄ndā ap plicatōez carnis ad aīaz resultant in ipa mē te. z ido solet somniādo raliū rex imagies in tueri q̄les solet vigilādo aliq̄tēs expiri. sicut etiā bruta aīalia somniant. vt dī. Arꝫ. lib. iīj. qz canis somniat. qō pz ex eiꝰ latratu. sīl' et equꝰ qō patz ex eiꝰ hinnitu. Et talia somnia causank aliqñ ex nimia repletiōe vl' ex nimia inanitōe. qñq̄ꝫ et ꝑcedenti fortī imaginatōe seu cogitatōe. Uñ Augꝰ. sup Geñ. li. tīj. Si cut caro qñ oino spūi subdīt spūal' ōz. Sic spūs qñ oino carni inmitīt carnal' z animal' nūcupak. Uñ mirandū non est. si carni intē dens carnaliū rerū imagines ī se repsenter. Item idem ibidem. In somnijs spēz z cor/ poꝝ videmꝰ rerū sīlitudines: non ipas res. tñ spēs rex q̄s somniando videmꝰ rex noib⁹ nūcupamꝰ. z qō rex est ꝑt̄ solam sīlitudinē eis appropriamꝰ. Uigilando itaq̄ rerū for/ mas sensu compbendimus. sed dormiēdo spū rex imagines intuemur. Sōnia āt ali/ qñ sūt ꝓa. aliqñ falsa. aliqñ tranquilla aliqñ ꝑturbata. Que aūt vera sunt. aliqñ sūt nu/ da. aliqñ figuratis et obscuris significatōi/ bus inuoluta. vtz in somnio Pharaōis. Ta les aūt impssiones fiūt aliqñ in animo dor miētis ꝑ diuinam inspiratōz. aliqñ ꝑ angeli cam administratōem. vtz in Jacob q̄ vidit ī somnis virgas populeas. et angelū dicentē sibi. tolle ꝓgas. tē. Geñ. xxx. aliqñ per malo/ rum spirituū illusionē. vt ptz in phanaticis

et falsis ꝓphetis ꝛ arrepticijs. vñ dicit Aug⁹. ibi dē. Cū spūs bon⁹ i ħ visa spm̄ humanū assumit aut rapit nō ē dubitādū illas imagines visas eē rez aliq̄z q̄s nosse vtile ē. dei ei munus ē. Cōsiles āt imagies aliq̄n opat ag̈el⁹ sathane. q̄ se trāsfigurat in angelū luc. ꝛ. vt cū illi i manifest⁹ bonis credituꝛ sit seducat ad sua. sꝛ q̄n hmōi somnia fiāt p reuelatōꝛ. indicat sobri⁹ intellect⁹ q̄n diuinit⁹ p grāz ē adiut⁹ Sōnijs itaq̄z nō ē passim fides adhibenda nec oīno simpl'r respuēda. cū aliq̄n certa habeat de futur⁹ diuinit⁹ p sōnia ꝓiecta. Sōnia itaq̄z idifferētia causāt aliq̄n ex ꝓplexiōe vt sāguine⁹ sōniat leta. melācolic⁹ tristia. coleric⁹ ignea. fleumatic⁹ pluuias. niues. ꝛ aq̄tica. ꝛ cetera hmōi. q̄ vniuscuiusq̄z ꝓueniūt complexiōi serui ꝛ etati vt dicit ꝓstā. Aliq̄n ex appetitu ꝛ affectōe vt famelic⁹ sōniat ꝛ cibo. ebri⁹ sitiēs de potu et de ei⁹ ōrio. q̄to āt talis pl⁹ somniat biberet vl comedē tandē expgefact⁹ vehement⁹ esurire se repit vl sitire. Aliq̄n ex vehemēti studio ꝛ mēt⁹ circa aliq̄d applicationē. vt auar⁹ sp sōniat auꝛ. sp videt q̄ cōputet pecuniā. vl q̄ augeat vl diminuat argētū suū. Aliq̄n ex cerebri pturbatiōe. vtꝫ i dispositꝫ ad frenesim ꝛ maniā. q̄ mira sōniāt et inaudita. sm̄ em̄ vapozē cellulā fantasticā ficiētē vl imutantē ipa sōnia imutāt. Aliq̄n ex sanguis infectōe. q̄ em̄ corruptū bñt sanguinē somniāt se ambulare p loca immūda. corruptōꝛ bñtia ꝛ fetozē. Aliq̄n ex aerꝫ imutatōe. aer em̄ ad imutatōꝛ dispositꝫ corp⁹ immutat ad eandē imutatōꝛ. Uñ fumi resoluti nouas faciūt i cerebro impssiōes. q̄ fūt cā varioꝛ ꝛ dissimiliū sōnioꝛ. Itē ex etatꝫ alteratiōe. infantes em̄ nihil sōniāt. Uñ Arꝫ. li. iij. Dō inq̄t inf oīa aialia p̄cipue somniat. Puer āt nō sōniat añ q̄nq̄z annos. et sequit. In antiq̄ tpe fuer̄t viri ꝛ mulieres q̄ ñ somniauer̄t. et q̄dā coꝛ somniauer̄t postq̄z venerūt ad senectutē. ꝛ post modicū accidebat eis moꝛs ꝛ infirmitas tē.

De exercitio La. XXVIII

Exercitiū ad nat̄e ꝓfuatōꝛ ē nccariū. vt ꝺixi in pantegn̄. Est āt exercitiū duplex. aliud em̄ est aīale. aliud corporale. Animale sic studiuꝫ. vigilia. ira. tristicia. solicitudo. ꝛ hmōi. si fuerint nat̄e ꝓporciōnata multū faciūt ad corpis ꝛ aīe sanitatē. sicut infra dicet de aīe accidentib⁹ in fine septimi libri. Exercitiū ꝓ corpale aliud est equale aliud est ineq̄le. Equale mediū est inter debile et fortē. magnū ꝛ parū. velox et tardum. q̄ sez nō sp addit in caliditate vel siccitate. Ineq̄le est q̄ ista tpantia excedit. ꝛ si m'tuꝫ excedit i suo ꝓncipio calefacit ꝛ desiccat. ꝛ si m'tū vlteriorare⁹ p ꝓtuꝫ dissolutōꝛ ꝛ spūa eua poratōꝛ infrigidat et desiccat. Dicit aūt Cōstan. q̄ triplex est vtilitas exercitij. q̄ calorē naturalē excitat. supflua dissoluit. mēbra indurat. ꝛ eis soliditatē tribuit. Ineq̄le ꝓ exercitiū aliud est vniuersale. aliud vero particulare Uniuersale est q̄ oīa membra mouet. vt fodere. itinerare. ꝛ hmōi Particulare ꝓ est vbi q̄dam mēbra quiescūt ꝛ q̄daꝫ mouent. vt suere. scribere. et sīlia. Nec āt varia exercitia corp⁹ variāt sm̄ varia hominū officia et etiā artificia q̄ddaꝫ calefacit et desiccat. sic ars fabrilis. Hā aer a fozuace ispiratus cū sit calid⁹ ꝛ etiaꝫ siccus eos desiccat ꝛ calefacit. Ars ꝓ piscatoꝛia ecōuerso frigidat et humectat. Exercitiū ꝓ pticulare alicui est fortē. aliud est debile. aliud mediocre. In exercitatōe igit ħ sunt ꝓsiderāda. s. q̄ntitas. q̄litas. temp⁹. loc⁹ Quantitas vt non sit nimis intensa vel nimis remissa. In q̄litate ne nimis velox vl nimis tarda. sed mediocrꝫ vtilis est et laudāda. Temp⁹ q̄ maxie valet est ante prandiū vt supfluitates lubrice fcē et resolute p exercitiū euacuent ne cib⁹ sup̄ueniēs corrūpat. post cibū ꝓ cooperat virtuti digestiue ad ciboꝛ decoctōnem. ita tñ si fuerit tempatū. nimiū ꝓ nō est bonū. q̄ potius est causa calefactōis mēbroꝛ tam interioꝛ q̄ exterioꝛ. Attendend⁹ aūt est loc⁹. q̄ alius est aquosus et infrigidat et humectat. vt loc⁹ piscatoꝛū. ali⁹ ꝓ est siccus ꝛ nemoroꝛsus. vt locus venatoꝛ. et talis quantū est de se calefacit ratiōe laboris et discursus ac desiccat. et sic de alijs. Unde quidā sapiēs interrogat⁹ ad q̄d exercitatio laboris esset necessaria. respondit in hec ꝓba. Honest⁹ inq̄t laboꝛ humane vite est fida custodia. doꝛmientis nature stimulus. sopiti caloris lima. superfluitas consumptio. vicioꝛ fuga. moꝛborum moꝛs. languoꝛ medicina. lucrū temporis. iuuentutis debitū. adolescentie disciplina. senectutis gaudiū. salutis adiutoriuꝫ nutricis omniū maloꝛ scz ocij est emula seu etiaꝫ inimica. Ille nempe sol⁹ ab exercitio se abstrahat ꝛ laboꝛe q̄ felicitatis gaudio vult carere. Uerba p̄missa etiā continent in sermone Fulgentij contra ociosos vbi exponitur illud verbū Panem ociosa nō comedit.

In q̄ sermone multū ꝯmēdat pij laboris exercitiuz. In fine sermonis tñ labori p̄ponit deuotū ꝯtemplatiōis ociū dicēs Mariam ꝓpt ꝯtemplatōis ociū mīme fore int̄ ociosarū mulierꝫ numerꝫ ꝯputandaz. q̄n potiꝰ oībꝫ p̄ponendā. Qūo em̄ panē illa ociosa comedit. q̄ pane vite plēa alijs panē frāgit. Panē siq̄dē frāgit q̄ orōis patrocinio. ꝯuersatiōis exēplo. pie eruditōis ꝟbo esuriētes ⁊ sitiētes iusticia refouet atq̄ pascit. Maria ḡ q̄ oratione subuenit. ꝯuersatione ad bonū allicit. p̄dicatōe instruit. panem frangit ⁊c̄.

De quiete. Ca. XXIX.

Quies autem est cessatio ab exercitio ⁊ etiam a labore. Sicut em̄ necessaria est ad nature ꝯseruatōem exercitatio. sic etiam et quies. Nam quies finis existit et ꝯsummatio motus et laboris Sine em̄ quiete nihil finaliter est durabile quia qd̄ caret alterna requie durabile nō ē. Uñ celuz qd̄ maxime est mobile motu suo tendit ad quietem. Similiter sol luna sydera. ignis. aer. aqua. et om̄ia que ꝟm naturaz sunt mobilia. tendunt finaliter ad quietem. Uñ dicit Augꝰ. Quies naturaliter bz inclinatōem ad centrū. Et ideo p̄ncipiū est ⁊ dispositio aggregatōis ⁊ adunatōis partium in loco suo Et ido oīa q̄ sunt ordīata ꝟm naturā ad quietē nobiliora iudicant̄ et digniora qñ sūt finaliter in quiete q̄ qñ sūt ī motu sicut finis dignior est his que sunt ad finem Quies aūt ꝓut opponit̄ exercitio. tot modis ꝯsiderat̄ quo ad effectū quot et ip̄m exercitium. Alia em̄ est spūalis. alia corꝑalis. quaꝝ vtraq̄ si fuerit nature cōmensurata erit salutifera anīe et corꝑi. sanitatꝫ hoīs ꝯseruatiua. si aūt nō. ecōuerso. Item quies aliqñ est nimia Et hec est maloꝝ humoꝝ generatiua nutritiua. multiplicatiua. corruptōis inductiua. Nam aque qñ nimis quiescūt putrescunt. Similiter ferrū et quodlibet metallum rubiginat̄ qñ minꝰ debito vsitat̄. Alia ē nimis parua. et hec similiter viciosa. q̄a naturam lassam non recreat. debilitatem non reparat. ꝯsumpta nō restaurat Mediocris autem inter has est laudabilis. Nam calorem naturalez ꝯfortat. sensum recreat. digestionez emendat. corpꝰ mediocriter purgat. Item quo ad q̄litatem quies alia est vera. ⁊ hec est laudabilis si nō sit nimia. alia nō ꝟa. vt in febribus. et hec minus laudabilis est. sicut post dicetur.

Incipit liber septimꝰ de infirmitatibꝫ

Postquā compleuimꝰ auxiliante deo tractatum de illoꝝ ꝓprietatibꝫ que hominis naturam perficiūt et custodiunt. dicendū est de his q̄ ꝯ naturam sibi accidūt. eiusq̄ naturam destruūt ⁊ corrumpūt. Tria em̄ sunt que hominis naturam ledunt. s. causa morbi. ipse morbus. et accidens sequens morbum. Causa morbi est illud vnde prouenit mala et innaturalis ī corpore dispositio. vt mala ꝯplexio. nimia repletio vel inanitio. virtutis defectio. qualitatū alteratio. ꝯtinuitatis dissolutio. Omnia em̄ ista causa vel occasio morborū sunt. Morbus ꝟm Johanniciū est res ex qua accidit complexioni corꝑis lesionis nocumētum. sicut febris. apostema ⁊c̄. Accidens est res sequens ad istam introductā in corpore passionem. siue sit contraria nature vt dolor capitis in cephatica. siue non sit ꝯtraria sicut ptz in peripleumonia rubor accidit in maxilla. Bona autem corꝑis dispositio dicitur sanitas. per quā corpꝰ hominis in sua complexione et compositione tale existit. vt suas libere et perfecte peragat actōnes. Ab hac temperantia si fuerit natura lapsa. incidit necessario in egritudinem et in morbuz. Nam ex distemꝑantia et inequalitate hūoꝝ accidit morbus consimilis. vt est febris. hydropisis. et hmōi. Ex mala ꝟo dispositione membrorū incipit morbus dissimilis. vt in oculo obtalmia. vel in manu arthetica. Ex mala vero dispositōe vtriusq̄ ꝓuenit morbꝫ vniuersalis. sicut est elephantia siue lepra. Om̄is igit̄ morbꝫ vel est ꝯsimilis et hūores et alia mēbra ꝯsimilia inficiens. vt febris vl̄ officialis qui membra impedit. vel ē vniuersalis q̄ naturam interiꝰ et exterius destruit ⁊ corrumpit.

De dolore capitꝫ ⁊ eius causis et signis Capitulum. I

De istarum itaq̄ infirmitatū ꝓprietatibꝫ. scilz de eaꝝ causis effectibus et signis et remedijs aliqua sunt dicēda. Non quidem de omnibus sed solum de his que in diuina scriptura generaliter exprimuntur. Et ideo de ordine prosequendi non est hic curandum. Primo igitur d̄ passionibus capitis est incboandum Esaie .j.

Dñe caput languidũ .ꝛc. Dolor capitis vt
dic̃ Constan. cephatica ór. et puenit duob⁹
modis. aut ab exterioribꝫ vt ex ꝓcussione vel
ex calido aere dissoluente vl̃ ex frigido con-
stringente. Sc̃o mõ. s. ab interioribꝫ pucit
vel causa ꝑuata vl̃ remota Ex ꝑuata q̃ aliũ-
de cꝫ ex capite non puenit ex cã remota vt a
stomacho Et si sit dolor ex cã ꝑuata vl̃ ex vi
cio sol⁹ q̃litatis maxime frigiditat⁹ vl̃ calidi
tatis. aut ex vicio humor. vtpote sanguinis
fleumatis ꝛc̃. Qui dolor si sit interpolat⁹ mõ
veniens mõ recedens. signum est q̃ est a sto
macho. Unde Bal̃. Si dolor est in capite.
nulla certa causa extrinsec⁹ veniente acuti hu
mores grauant stomachũ. Si ꝙo est sine in
termissione ex humoribꝫ est. Si ex sanguie
calorem patitur in capite. grauitat̃ in fron-
te. quia anterior ps capitis sedes est sangui
nis. oculi rubescũt. facies vene sũt plene Si
ꝙo ex fumis colericis. calor sentit⁹ in naribꝫ.
siccitas i lingua. vigilie et sitis non desunt.
maior in dextra sentit⁹ dolor cꝫ in sinistra. q̃
ibi colere sedes est. Facies cũ oculis est ci-
trina. amaritudo sentit⁹ in ore. Si ꝙo ex me
lancolia. in sinistra ꝓte erit dolor intẽsior cũ
frigore. Vigilijs grauitate facies erit liuida
quasi terrei coloris. Oculi ꝓcaui lippitudo
oris acetositas. Si ꝙo fuerit ex fleumate. se-
quitur dolor grauatiꝰ ꝓ os ⁊ nares exit su
perfluitas. et q̃nꝫ cũ tussi et graui spũs at-
tractione et querela. Facies pallida et sub-
tumida. oculoꝝ lippitudines. oris insipidi-
tas. dolor a parte posteriori maior. Est em̃
ibi sedes fleumatis. Unde Bal̃. in libro insti-
tutionũ. Posse oportet caput diuidi in q̃tu
or partes. Nam sanguis in fronte dñat. co-
lera aũt in dextra. melancolia i sinistra. fleu
ma ꝙo in occipitio dñat. Istis ⁊ alijs modis
plurimis accidit dolor capitis sic̃ ex acumi
ne fortis vini. cui⁹ fumus pungit pelliculas
cerebri. et graue infert capiti passionẽ. Hec
usqꝫ Constantin⁹.

De medicina et remedijs doloris et passi
onis capitis Cap. II

PAtitur aũt caput dolorem quendaꝫ
p interiorẽ quem phisici vt dicit Con
stantin⁹ vocant emigraneam. Et ħ
dolor ſm Constan. est grauissim⁹. Sentit
em̃ in capite quasi malleatorem et ꝓcussionẽ.
non potest pati sonũ vel vocem. nec lucez vl̃
splendorez. Et ħ dolor est ex fumo colerico
et calido cum ventositate. Et ideo sentit pũ-
cturam. arsuram. et tinnitũ. Patitur autem
caput specialiter in cute exterius pustulas ⁊
scabiem. saniem ad modum mellis emanã-
tem. et ideo talis scabies a Constan. vocat̃
fauus. Habent em̃ pustule modica forami
na. ex q̃bꝫ sanies egreditur. q̃ fauus ꝓcit ex
humore viscoso vsqꝫ ad cutis superficiem ꝓtin
gente vl̃ vlcerante. Item patitur caput q̃n-
dam in pueris familiarem passionem quaꝫ
Constan. vocat squamam. nos aũt dicim⁹
eam tineam. quia ad modũ tinee supiorem
cutis capitis subam corrodit. et quasi inse-
parabiliter tenet eam. Talis em̃ passio ꝓ-
uenit in capite generat immoderatũ. ó quo
post ꝓfricatõem quedam squame dilabunt̃.
Hec passio sepe euenit infantibꝫ ꝓter abun
dantiã humoris et molliciẽ ipi⁹ cutis. abun
dantiã cibi amplioris. His vt dicit Cõstan
tin⁹ cibos subtrahimus. et tunc humore vi-
cino sublato vngenta ⁊ alia remedia adhibe
mus. Summũ autem lactantibꝫ vt di. Cõ-
stantin⁹ est remediũ. vt apertis retrorsum in
auriculis venis sanguis extrahat̃. ⁊ extract⁹
sup locum doloris calid⁹ inungat̃. quia po-
ros caliditate sua ⁊ subtilitate aperit. ⁊ sub
intrando materiam diuidit et ꝓsumit Et q̃
capilloꝝ radicibꝫ illa squamositas adhere-
re ꝓsuerit. sanari de facili non potest nisi ra
dicitus de capite subtrahat̃ Que passio si i-
ueterata fuerit vltrei⁹ vix sanatur. vix enim
tinea sic sanitati restituitur. q̃n semp post in
capite vestigium relinquat̃. Item patitur ca
put exterius dispendium in ornatu. quando
vel capilli capitis defluunt vel caluescũt. hic
supra dictum est libro q̃nto. de capill⁹. que-
re ibi diligenter. Item patitur caput in suis
capillis quandã corrosionẽ et indecentiam
quã medici vocant furfuriscam. Nam aliq-
tiens quedaꝫ squame granis furfuris simi
lime. oriuntur iuxta radices capilloꝝ i capi
te. Et ħ vel ex vicio cerebri vel ex vicio fumi
egredientis a capite ad nutriturã capilloruꝫ.
sed hec immũdicia mũdificatiuis ablutio-
nibus et medicinis diligentius est ablenda
sicut et pediculi et furiones et quasi insensi-
biles ſmiculi. fũt quibusdã necessarijs me-
dicaminibꝫ de regione capitis amouendi.
Capitis passionibꝫ supdictis sic ſm Cõstã-
tinũ breuiter subuenit. Si acciderit dolor
ex humoris vicio. sic ex sanguis vel alterius-
modi humoris repletõe. sanguinẽ de cepha
lica extrahim⁹. debitis ⁊ cõgruis medicinis

corp⁹ mūdificam⁹. ꝑcipue si in stōacho materia fuerit vomitum ꝓuocam⁹. z ꝓuenienti medicina educim⁹. mūdificato corpe. caput man⁹ pedes aqua tepida pfundim⁹. vt pori aperiant et fumi facili⁹ euaporēt. Si dolet ps posterior. venā latam in frōte aperimus z sanguinē extrahim⁹. z pdest vt di. Cōstan. vel tibias inferi⁹ scarificam⁹. z sic humores z fum⁹ z spūs q̄ cā sūt doloris a capite ad inferiores ptes revocant. Si ꝙ ps anterior dolet fluxū sanguis a narib⁹ ꝓuocam⁹ Et si fuerit humor calid⁹ z coleric⁹ frigidis occurrimus medicinis. tympora. nares. et venas pulsatiles aqua rosacea cum lacte mulier⁹ masculū nutriēt⁹ inungim⁹ z somnū ꝓuocā⁹ Si ꝙ materia fuerit frigida et viscosa i stomachi orificio posita digesta matia. damus colaturā vomit⁹ pariuā. sic de fūdo stomachi ꝓuenientem eam educem⁹ medicina. fomentis mediocriter vtimur calidis z vngēt⁹. diem mediocriter calidam adhibemus. et sic ꝓtraria ꝓtrarijs curam⁹ Si ꝙ fuerit dolor capitis sine humoris vicio excessu alic⁹ qualitatis. tūc paries nō indiget purgatōe. sed pori⁹ alteratōe. Qualitatib⁹ igit⁹ peccantib⁹ adhibem⁹ ꝓtrarias qualitates. Si ꝙ fuerit dolor ex nimia cibi vl̄ po⁹ repletōe. sicut accidit nimiū crapulatis optimū remediū est aquam calidā bibere in maxima quantitate et tūc modica mora interposita vomitū ꝓuocare. fortioribus vtimur medicinis recurre ad iatrē. Constan. sapientis industrie hec sufficiant z̄.

De catarro Capitulū. III.

Iudith. viij. Venit estus sup caput Manasse z mortu⁹ z̄. Causa accelerationis mortis Manasse fuit immoderat⁹ flux⁹ reumatis in capite ad interiora defluentis ex violentia est⁹ z caloris ipi⁹. humores capitis dissoluētis. vt tangit Bern̄. Talis em̄ flux⁹ a medicis ꝺr catarrus. et fit in capite multis de causis. Qñq; ex caliditate aeris hūores fluxibiles dissoluēt⁹. qñq; ex frigiditate ciusdē cerebꝝ ꝓstringent⁹ z ꝓtes liquidiores educent⁹. qñq; ex abundantia hūoꝝ ꝓ incōtinentiā effluentiū ex interiori calore dissoluente vel ex frigiditate compimente vl̄ expimente. aliqñ ex hūiditate lubricante. Qñq; ex hūoꝝ liquiditate et fluxibilitate se diffundente. qñq; ex debilitate ꝓtutis retētiue. Flux⁹ aūt pueriles ex hūoris nimia abundantia. talia ꝺz signa habitudo corpis plectorica. est et repleta. facies ei⁹ subtumida. oculoꝝ eminentia. supfluitatū oris z nariū abundantia cum corpis grauitate. Caloris dissoluentis ꝫ sunt signa. color in facie rubeus cum ruboꝛe venaꝝ maxime in oculis. fluxꝰ lacrimaꝝ calidaꝝ mordificatiū oculos et calefacientiū ipam cutē. calor sentitur in ꝓfundo Frigiditas ꝓstringens his cognoscit signis. color faciei est pallid⁹. lacrime frigide. frigus sentitur in pfūdo. Si ꝙ fiat ex liquiditate humoꝝ cognoscitur p multitudinē supfluitatū ab ore z naribus z coꝝ fluidam sine cohibētia distillatōez. Si igit⁹ supfluitas est in cā. curat⁹ p supfluitatis eductōem. matie si ad spiritalia fiat fluxus z p humoris fluidi ꝓstrictōem. Si em̄ fuerit flux⁹ frigid⁹ z humid⁹ matie. valent in cōtrariū calida z sicca ꝓstrictiua hūoris z ꝓsūptiua. sicut laudanū. thus. storax. castoreum Si aūt fuerit flux⁹ calidus. restringat⁹ p frigidorum fomentatōem. p rosaꝝ in aqua pluuiali decoctōem et subfumigatōez. z ipaꝝ rosariū ad foramina nariū applicatōz. Attenditur est aūt q̄ ꝯdiu catarrus est in vehementia flux⁹ nullū epithimū est apponendū. nullum fomentū adhibendum. qz maior fieret dissolutio. vt di. Constan. nec aquā ꝺz capiti infundere. nisi forte aquā rosaceā vl̄ salicē vbi caliditas ē in causa

De frenesi z ei⁹ causis signis z remedijs. Capl'um. IIII

Deutero. xxviij. Percutiet te furore z amētia z stupore z̄. Furorez vocat frenesim. quā sic describit Cōstan. Frenesis inḋt est calidū apostema i q̄busdā cerebri pellicul⁹. quā sequūt vigilie z alienatōes. Ūñ a frenib⁹. i. a pellicul⁹ cerebrum obuoluentib⁹ frenesis ꝺr. Accidit aūt duobus modis ex colera rubea. ꝓpio calore et febrili leuigata. q̄ furiosa effecta rapit⁹ sup⁹ p venas nernos et arterias. z colligit⁹ ad apostema z fit vera frenesis. vel fit ex fumo a corpe ad cerebrū ascendēte et pturbante. et fit parafrenesis. i. frenesis nō ꝛa. Patit⁹ frenetic⁹ terribilia accidentia. scz sitim nimiā. siccitatē linguc. nigredinē z aspitatē. molestatōz z angustiā nimiā. syncopim. ꝓt⁹ defectū spirituū et mutatōz caloris natal⁹ in nō natalē. Fit em̄ rube⁹ si sanguis. citrin⁹ si colera est in causa. Accidit aūt hec passio calidis et siccis i tpe estiuo. et ꝫ oia colere coopant⁹. Parafrenes ꝙ q̄ generat⁹ ex alioꝝ membroꝝ colligātia. vt

ex apostemate stomachi vl matricis. his mē
bris in statū pmū redeūtib. redit cerebr. et
paraphrenes tūc curat. Sz cū apostema fit in
suba cerebri tūc frenesis pessima est et mole
stissima. z iō piculosissima. Sīg fo frenesis
fūt. vrine diſcolozatio maior febre īsania. vi
gilie. inſtātia. oculoz mobilitas z extensio.
dissoluta manuū. plectio. capitis pmotio. dē
tiū frendoz. collisio. sp volūt surgere ō lecto
mō cantāt. mō ridēt. mō plozāt. se custodien
tes z medicantes libēter mordēt z lacerant. ra
ro silēt. ml tū clamāt. bi piculosissime egro
tāt. z tñ se egrotare tūc ignozāt. Cito igit his
subueniēdū est ne peant. et p tā in dieta q̄ i
medicina. Dieta em oz esse tenuissima. s. mi
ca panis q̄ in aq̄ pluries ē abluta. Medicia
est vt in pncipio caput infirmi abradat z cuz
tepido aceto abluat. in loco obscuro bñ te
neat vel liget diuersi vult z picture coīa eo
nō oñdant ne insania irritet. silētiū circūstā
tibz indicat. stultis fabis suis nō rñdeat. in pn
cipio de medicina vena frōtis minuat. incīpiū
pt testa oui cape. sāguis extrahat. añ oīa. i
pncipio si virt z etas pmiserit de cephalica
minuat. medicina āt est digestio. pcuranda
z colera extinguēda. sup oīa vngēt z fomēt
somn. puocet. cū pulmone porcino vl peco
rino caput rasū sept. cathaplasmet. tympo
ra z frōs cū succo lactuce z papauer liniat.
si his cōiter exhibitis adhuc pseuerat īsania
p tres dies cū insomnietate et vrine diſcolo
ratione. nō est de pualescentia spes habēda
si fo incipiat vrina colozari et mala sig mi
nui. sperandū est.

De amentia et eius causis et signis.

Capitulum. V.

Amentia idē est qđ mania fm plate.
Est āt mania ifectio anterioz cellu
le capitis cū puatōe imagiatōis. sicut
melācolia ē ifectio medie cellule capitis cū
puatiōe rōis. vt dicit pstan. li. de melācolia.
Melācolia inqt ē suspectio dñans aie. quā
timoz z tristicia inducit. Et differt passiōes
iste fm diuersitatē leonis opationū. qz i ma
nia pncipal vl edit imagiatio. i alias fo rō. Et
generāt he passiōes aliqñ ex cibis melācoli
cis. aliqñ ex potatōe fortis vini exurēt z inci
nerāt būores. aliqñ ex aie passiōibz. s. solici
tudine. tristicia. nimio studio. timore. aliqñ
ex morsu rabidi canis siue alteri⁹ alt venę
nosi. aliqñ ex corruptōe aeris pestiferi z ifecti
aliqñ ex malicia hūoz corrupti. dñant i cor
pore hois ad talē infirmitatē ppati. Secōm
āt diuersas causas diuersa fūt sig. nā qđam
clamāt. saltāt. se z alios vulnerāt. z i latebris
latitāt. de qz dispositōe z differētia s hīrū ē
li. v. vbi agit de cerebri passiōe. boz medici
na ēt ligēt vt a ppa vl aliena cessent lesiōe.
marie fūt tales recrēādi et a solicitudis z ti
moris cā z materia amouēdi. instrumēts mu
sicis letificādi. mediocriter exercitādi. z tan
dē si purgatōes z electuaria nō sufficiūt ar
te cyrurgica fūt curādi

De stupore z letargia Ca. VI

Deutero. xxviij. Percutiet te de⁹ ceci
tate. alia lra stupore. Et vocatur stu
por mēts fm pstan. qđā cecitas rōis
q̄ ē q̄si somn⁹ oculi clausi qñ ppt defectū spiri
tuū aīa nō iudicat ō visis sēsibilit nec discer
nit. sic pcussi fuert sodomite i foribz loth. sic
dic glo. Ben. xix. z Sap. vl. Dic stupor fm
pstan. fit duobz modis. qz vl accidit ex ptur
batōe rōis nō aduertēts. vl fit ex supfluitate
hūoris vias spirituū i cerebro ipedīēts. vtz i
ebriosis. vl ex nimia frigiditate aeris neruos
sēsibiles ppmēts. vtz i his q̄ pgelant i glacie
vl in niue. Fit etiā ex toti⁹ cerebri opilatiōe.
vt i apopleticis z letargicis ō vidē⁹ Stupor
etiā ozmēbroz rigor et extremitatuz corpis
pstrictio. qñ p frigore mēbra videt pbiz doz
mire. Alio āt mō ozit stupor fm Damas. q dic
āmiratio ē stupor ō re noua zc. Stupor āt
put h accipit ē q̄dā somniculositas q̄ ē q̄das
dispositio sepe ad marias infirmitates. z ma
xime ad letargiā q̄ est apostema i posteriori
cellula capitis generatū. Et oz a lethos qđ ē
obliuio. eo q obliuionē inducit. Fit aūt fre
q̄nter i senib⁹ ex flegmate z hyeme. p se aūt
nūq̄ pueit sz sp accidit ex pcedēte aliq̄ egri
tudie. Hā in q̄busdā egritudinib⁹ enutritū
fleuma actōe febrilis caloz ebulliens rapit
ad cerebr. z in posteriori cellula recolligit
rōne pfoximitatis z generat apostema. cui⁹ sig
fūt. febr ptinua. vrina . discolozata z spissa
oppressio oculoz. fals⁹ somn⁹. eger vocat⁹ vic
rñdet. z si ptigat rñdet loq̄t aliena. supin⁹ ia
cet. z si sup lat⁹ q̄ ad bozā p̄tat. ppo ipetu ite
rū supinat. in extremitatib⁹ notabilit infri
gidat. Boz remediū est vt eger in loco luci
do statuat. loquētiū z disputantiū assit gar
rulitas. p pilos et barbā vehemēt⁹ trahat et
etiā p capillos. facies aq̄ frigida sept⁹ pfun
dat. pedes iferi⁹ pfricēt. fumi fetidi inferius
apponant vt cornu capre exustum. et hmōi.

clisterīū sup oīa adhibeak ꝛ apponak. sternutatio puocek. caput abradak fricek. ꝛ aptius vt de synapi ꝛ siliqb fomentek. sternutatio in hac cā optimū signū est. Si ꝙo dormitatio pseuerauerit tremor cū motu brachiū ꝛ frendor dentiū supuenerit mortale ē. Et est notandū ꝙ si ꝺ frenetico fiat letargicꝰ pessimū est. si ꝙo ecōtrario fit bonū est. s. qñ de letargico ꝺs in freneſim moueak. Hec oīa extrabūk de Plak. et Lonstan.

De vertigine Ca. VII

Amſcuit dñs spīm ꝥtigis Esa. xix. Uertigo ſm ꝙstan. idē ē ꝙ scotomia. visꝰ scilz ꝛ spūs sensibilī corruptela. q̄ oīa subito videt volutia ꝛ tenebrosa. Lausa āt hmōi ē. nimia hūor abūdātia cuz vētositate mixta. Hā bi hūores mouēt in capite: vētositate de corpe siue stōacho ascēdēte ad cerebrū. Si ꝰ passio in solo fit cerebro: sentit patiēs ḡuitatē in capite. sonitū i auditu. corruptōez in odoratu. ꝛ talī ꝥtigo de facili nō dimittit. Si ꝙo est ex stōacho patiēs sētit abominatōi i ore stōachi ꝛ dolorē. s̄z talis ꝥtigo recipit inꝑpolatōi. q̄ ascēdēte fumo: tūc vertigo incipit. qñ ꝙo nō ascēdit. tunc dimittit. Dor remediū ē medicina purgatiua ꝛ flebotomia. ꝛ fraliud nō ipediat pedes infirmi in aq̄ sūt ponēdi. a vino abstinēat cū dissoluat. ꝛ etiā ab inflatis cibis ꝛ a grossis. vomitꝰ etiā leuis puocek. q̄ multū valet.

De vigilia Cap VIII

Uigilia est insomneiras. q̄ est q̄dā cerebri passio q̄ opposita letargie ꝓuenit ei ꝰ passio ex nimia motu cerebri ꝛ siccitate colere rubee siue nigre. ex intēpato caloze et ex hūoribꝫ nimis salsis. Et illis oīb nascūk vigilie inordinate. sequunk anguſtie. mutak color. intēdūk solicitudies. cogitatōes. et alienatiōes mētis. irrōnabiles suspitiōes. corpꝰ subtiliak. desiccak. ꝛ digestiua corrūpik. tota homis ꝓplexio imutak. palpebre ꝛ facies intumescūt. ꝛ pessime passiones in corpe nutriunk. his cito ne perēt medicādū est Dor facies ꝛ tympora cū sopiferis inunganк. lacte mulieb. somni grā p fundunk corpa bonis cibis reficiāk. Devigilijs quere sup li. vj. q 26

De morbo caduco Ca. IX

Cecidit in terrā spumās ꝛc. Mat. ix. Morbꝰ caducꝰ a ꝙstan. ꝛ alīs auctoritatib epilēcia nūcupak. Et ꝰ morbus ab antiq̄s ira dei vocabak. Est āt epilēcia vt dic ꝙstā. humor hūid⁹ q̄ vētriculi cerebri nō pfecte opilāt. phibēs aīaz. i. spīm aīalē ad declarādū actōz suā. q̄ſq̄z ab illo hūore ꝛcopilauerit cerebro viā suā. Dic āt ꝰ infirmitas i passiōe ieranoꝛon. i. sacra passio. q̄a sacrā ptē corpis occupat. s. caput. Dic āt hercudis. q: ꝰ passio fortis est vt hercules. Dic ꝛ morbꝰ caducꝰ ab effectu. q: opilatis neruis mēbza q̄ sūt instrumēta ꝥtutū a regimie spirituū depaupāt ꝛ destruūk. et iō boies i hac passiōe cadere ꝓpellūk. Est āt epilēcia apoplexie vicina. locꝰ em̄ idez est vtriſq̄z et matia vñ nascit. frigida em̄ est ꝛ viscosa. In ꝰ aūt differt. q: apoplexia oīm vētriculoꝝ est cerebri opilatiua cū ꝓuatōe rōnis ꝛ diminutiōe sensus ꝛ motꝰ. Epilēcia em̄ nō oīm s̄z ꝓncipaliū vētriculoꝝ cerebri est impeditiua. Dic āt ab epi q̄ ꝺ est sup ꝛ lemsis q̄ ē lesio. q: superioꝝ ꝑcipue est lesiua. Dic ꝛ morbꝰ puerilis eo ꝙ puerꝺ sepe accidat. Patiēs āt morbum istū subito cadit. obtorq̄t os ꝛ facies cū tremore ceruicis ꝛ totꝰ corpis. cū ꝙstrictiōe dentium ꝛ stridore. ore spumāt ꝛ plures sufflua tes emittūt. Uocāt āt medici epilēciā apoplexiā paruā. q̄ ex tribꝰ ē causis. vt di. ꝙstan. q: vl ex hūoribꝫ fleumaticis vl ex melācolicis nascētibꝫ i proza cerebri. vl ex vētositate frigida ꝛ grossa cerebro vl alicui mēbro dñante sic stōacho. Est ei aliꝺs humor q̄ nascit in illo mēbro. ꝛ fumꝰ ascendit ad cerebꝝ. cuius grossitudine vie aīal spūs opilank. ꝛ deinde morbꝰ caducꝰ ꝑcreak. Hec passio vt di. ꝙstā. supuenit tpe determinato. Uñ dic Bal. Epilēcia inq̄t q̄ crescēte luna veit. sui nak z figt esse hūidā. Ome em̄ hūidū crescēte luna hz incrementū. Quare venit deficiēte luna frigidissima ē. s̄z tñ paꝝ hūida est. Epilēcie āt tres sūt spēs ſm triplicē locoꝝ spēz vbi fuerit scilz. Epilencia āt fit in capite ex materia existēte tm̄ in cerebro. Analempsia ꝙo fit ex materia existēte in stōacho nō in ꝙcauitate s̄z i neruis ciꝰ ꝛ arteriis ipiꝰ stōachi. p q̄z medietatē materia ebulliēs rapit ad cerebꝝ. Catbalempsia ꝙo fit ex materia existēte i extremitatibꝰ vt i manibꝫ ꝛ pedib q̄ ꝓpriis q̄dē signis dinoscit. Hā catbalemptici morbuz suū ꝑsentiūt. Sentiunt em̄ reptōz quandā q̄si formicaz vl motū cuiusdā aure ex materia supi ascendēte. ꝛ sepe p ꝰstructiōe exremitatum ꝑseuank a casu. zvt testak Bal. isti sepe febriūt qñ sine caloris ebullitōne. materia vix ab iterioribꝫ potest rapi ad superiora

Analemptici ãt ex repletõe stõachi laborãt. z matria idigestõe et ciboꝝ eructuatõe et abominatõe. z hi etiã casũ suũ psentiũt. Epilẽtici ãt non psẽtiũt. sz ꝓtinua capitis gñedie laborãt. Fiũt ãt he passiões qñqꝫ ex sãguie sz sepi⁹ ex fleumate sepi⁹ etiã ex melãcolia. z causse iste ꝑ ꝓpa sig̃ dinoscũt matrie ꝑ corpis habitudinẽ sãguineã z fleumaticã. Uel melancolicã. ꝑ faciẽ rubeã ℓ pallidã seu liuidã per etatẽ. ꝑ regionẽ. ꝑ dietã. Si ãt fuerit ex melancolia i defectu lune ledit matrie z infestat. Si ex sanguie ℓ ex fleumate i plenilunio matrie se oñdit. he passiões sũt matrie adherẽtie. z eas curare difficile ẽ. Cõfert tñ eis z medicina z dieta. oportz vt a nociuis cibis abstinẽat. z a coitu z a nimia freq̃ntia hoim. qz i talibꝫ locꝫ solet eos citi⁹ accessio occupare. bonis cibarijs z lenibꝫ utanf et tpate. pl⁹ de mane. min⁹ ãt vℓ nihil de vespe comedẽt. vinũ tpate bibãt. ſm medicinã purgẽt ſm humoꝝ peccãtꝫ exigẽtiã. Exprimẽtũ plat. ꝯ epilenciã. tres sãguis guttas dicit esse ꝑ scarificationẽ extrahẽdas a scapulℓ. z cũ ouo cozui i fine accessiõis patiẽti offerẽdas. dicit etiaz oua cozui mℓtũ ꝓferre. Silℓ dicit pioniam potatã ꝓferre mℓtũ. Idẽ ꝓfirmat Balℓ. z Cõstan. z Diascorides. Dicit etiã coagulũ leporis bibituz eos iuuare epilẽticos. qz ꝓhibet ne bũoꝝ dissoluat̃ q̃ ascẽdẽs opilat cerebrũ. Dicit etiã q̃ epar asininũ assatuz ꝓfert si comedat̃. Laptinum ꝯ si det epilẽticꝫ. mouet epilenciã. Multa alia dic̃ ꝓstan. experimẽta de q̃bꝫ nihil ad ꝓsens.

De sternutatõe Ca. X

Ob. xlj. Sternutatio eꝰ zc. Sternutatio vt di. Cõstã. est violẽta cerebri cõmotio. ad expellẽdas fumosas ipsi⁹ cerebri sup̃fluitates. De diuersis ãt causis nascit. Aliqñ ei ipa natra opat cũ fumos superfluos satagat expellℓe a cerebro q̃ vel causa fiũt morbiuℓ cã futuri vicij. Uũanũ cñ cerebꝫ hũidi⁹ est cerebꝫ alioꝝ aialiũ. Uñz humores ibi adunãt̃ z coopante natra inde cũ sternutatõibꝫ expellũt̃. Aliqñ ei fit sternutatio vi morbi poti⁹ q̃ natre expulsiõe. sic in corica accidit et i peripleumonia. Aliqñ etiaz bz fieri sternutatio sic. Canales narũ hũanaꝝ curti sunt. vñ cito ad cerebꝫ nociua ab extrinsecꝫ uenit̃. sic puluis. aer frigid⁹. calor solis. z hmõi. q̃ cũ ad cerebꝫ ueniãt expellũt̃ a cerebro vigore z motu suo. z ide fit sternutatio. Que si fiat i acutꝫ febribꝫ sine reumate signũ est laudabile. Sigt eñ natraz ꝓfortatã i expellẽdo qđ sibi ẽ nociuũ. Si ꝓ fiat cũ reumate malũ signũ est. sigt ei materie exuberãtiã. Uñ synthonica ẽ sternutatio z augmẽtũ reumatꝫ. Et iõ i pleuresi z i ꝓsilibꝫ malũ signũ est z illaudabile. Sternutatio igit cerebꝫ cõmouet z exonerat. totũ corꝰ ꝓcutit z alleuiat i suo exitu. Ex violẽta cõmotõe aeris in canalibꝫ narij strepitũ facit. q̃ si pl⁹ debito pꝰ expulsionẽ sup̃fluꝫ fumi pmãserit: ledit. qz nimis dissoluit. z aliqñ gues passiones excitat z inducit. Restringat̃ igit̃ ꝑ medicinas sicut ꝑ fumigatiões ꝓstringẽtes sp̃ũs reparantes et sup̃fluitates ꝓsumentes. sicut est camamilla. mẽtastrũ. rosa. areos. nigella. et hmõi.

De tremore. Capitulum. XI

Quit dñs signũ i Layn. s. tremorez capitꝫ. ſm glo. strabi. Dis inq̃t strabus q̃ inenerit me ꝑ tremorẽ capitis z agitatoꝝ furiose mẽtꝫ cogꝫscet me reũ mortis esse. Tremor ãt capitꝫ q̃ z iectitatio dicit̃ a Cõstan. ꝓuenit ex defectu z debilitate ꝓtutis regitiue i neruis spondiliũ ipi⁹ colli z inlacertꝫ mẽbroꝝ. Jn ꝓ ãt morbo duo sũt motus q̃ sibi sũt oppositi. alt̃ eñ mouet̃ sursũ. et alt̃ deorsũ. Supiorẽ ꝓ natra opat̃. iferiorẽ ãt morbꝰ. Morbꝰ ãt nititr mẽbꝝ deꝓmere inferi⁹. sz natra q̃ ipm a suo regimie nõduz destituit. nititr ipm regere z ponere in ꝓpria positione. z ita sursũ eleuare. Et iõ ex tali motuũ ꝓrietate surgit tremor. Causa ãt inceptionis tremoris est defect⁹ frutꝫ cõmouẽtis lacertos. vt di. Cõstan. q̃ ꝑt⁹ q̃qꝫ deficit cã male ꝯpletiõis vel ex accidẽtibꝰ aie. sic ex timore. ꝓpt spũs ꝓfluẽtes ad cor vñ mẽbra põderositate sua tendũt inferi⁹. vñ qz natra nõ bz sufficiẽtes spũs ad mẽbri regimẽ ꝓfluentes nõ ex toto ꝑt mẽbꝝ in sua ꝓsistẽtia detinere. et seq̃t statim tremor. Talis ãt tremor q̃dã est dispositio ad paralysim. matrie si acciderit dormitatio frequẽs cũ tremore cui⁹ cã est frigiditas subam neruoꝝ coagulãs et ꝓstipãs ne ꝑt⁹ sensibilis cã penetrare possit. Dis ãt palysis leuior est ad curandũ cũ tremore q̃z illa q̃ ẽ sine tremore. qz in ꝓma nõ ẽ mẽbꝝ oino destitutũ a natra sic est destitutũ penit⁹ in secũda. Talis itaq̃ tremor vna cũ dormitatõe. calefactiuis z ꝓfortatiuis z dissolutiuis z ꝓstrictiuis curabit̃ medicinis. sic est theodoricon. ieralogodion. et sil'ia. Ualent z balneatões. fricatões. et cum calidis z

aptiuis herbis suffumigatões vt pori clausi aperiãt vt hũores supflui ꝓsumant vt spũs excitent z nerui ꝓfortent.

De spasmo Cap. XII.

Spasm⁹ est neruoꝝ violẽta ꝯtio .mo tũ volũtariũ auferẽs z retardãs. Talis ꝯtio pueit aliqñ ex nimia repletione. qñq; ex inanitõe. qñq; ex nimia infrigidatõe. sic̃ est videre i maib⁹ et labijs ifrigidatoꝝ qvir ꝓba formãt. vix etiã digitos cõplicãt aut recuruãt. Cõtractio ãt ex tali intrinseca infrigidatõe soluit calore. z alia nõ idiget medicia. Caueat tñ patiẽs ne nimis subito forti calori se exponat. qz ex subita repcussiõe frigiditatis ad neruoꝝ extremitates dolorẽ nõ modicũ patiet. Cõtractõs ꝙ facta ex inanitiõe ꝺ scz sig declarãt. ꝓcedit em aliqñ fluꝝ⁹ inoderat⁹ sãguis vl vẽtꝰ vel matricis. aliqñ laboꝝ vl abstinẽtia supẽ vires laborãtꝰ vl abstinẽtꝰ. aliqñ inoderat⁹ calor vt in corpe hois pacutas febres patiẽtꝰ. aliqñ pfunditas z doloꝝ vulneris acumẽ z fortitudo assũpti medicamis. Jn his oib⁹ accidit spasm⁹ ex nimia nare desiccatõe et substãtiaꝝ hũiditatis ꝓsũptõe. vñ corrugat neru⁹ z ꝺbit sic̃ pgamenũ positũ in igne. z iõ via spirituũ p neruos intercipit. z ꝑ⁹ vite regitiua impedit. ois talis spasm⁹ si diu durauerit mortal⁹ est. Uñ ꝺr i ambhoꝝ. spasm⁹ ex colerico alias elleboro mortal⁹. Jsti tñ spasmo in ꝓncipio ꝓfert calidũ lac mulier si sup musculos fauciũ sup spinã z collũ radices neruoꝝ vndiq; pfũdãt. ad idẽ valet aq cuꝝ oleo si fuerit cũ lana succida sup locũ neruoꝝ fomẽtata. Tertiũ ꝙ genꝰ spasmi. s. ex repletõne q solet accidere pinguib⁹ carnosis z ingurgitatis ex infusiõe neruoꝝ z dilatatõne facili⁹ soluit qz cũ vngẽtꝰ calidis balneis sternutatõib⁹ z gargarismis curãt. vt docet ꝓstan. huic cõtractõi si febꝭ supuenerit summũ remediuꝫ erit. Unꝺ ꝺr in ambhoꝝ. spasmo z tetano febris supueniẽs soluit egritudinẽ. Jsti⁹ autẽ spasmi triplex ẽ spẽs. s. epitestan⁹. s. qñ nerui posteriores spasmãt. z epytrosten⁹. s. qñ anteriores nerui ꝓsus pect⁹ ꝺbunt. z tetan⁹ qñ scz anteriores z posteriores ꝺctionẽ patiũt. in his trib⁹ nõ est pfecta cura qñ accidũt ex inanitione. vt dictũ est.

De paralisi. Ca. XIII

Paralisis est lesio ptis hũani corpis cũ diminutõe vl ꝓuatõe mot⁹ vl sensus vl vtriusq;. Fit em qñq; ex frigiditate ꝓstringẽte. qñq; ex hũore opilãte. aliqñ ex calore ꝓsumẽte z neruos sẽsibiles corrugãte. aliqñ ex vulnere neruos incidẽte vel diuidente. Existẽ ei cauꝰ z alijs denegatur trãsitꝰ spũs aiaꝝ ad instra sẽsus atq; motus. Uñ si nerui sẽsibiles et motiui ex toto sunt opilati vl incisi efficit mẽbꝝ pter imobile z insẽsibile. Si ꝙ plẽa nõ fuerit opilatio vel trãsitꝰ spirituũ denegatio fit ibi ex matia de pmẽte z ꝓtute regitiua erigẽte tremoꝝ sic̃ dictũ ẽ. hꝫ fieri spẽaliꝰ palisis ex supfluitate ciboꝝ z matie potũ ex qbꝫ nimia fit hũoꝝ generatio z dissolutio z inde neruoꝝ ꝓseq; necessario opilatio. Fit etiam ex frigiditate neruos ꝓstringẽte. qñq; ẽ sinthoma alteriꝰ morbi. s. qñ minoꝝ apoplexia i palysim emiꝰ. Est ãt palysis alia vl⁹ alia pticularis. Uniuersaꝰ est q recte mediam ptẽ occupat bois infirmãtꝰ Particularꝭ ẽ q occupat ptẽ vnã vt manũ vl pedẽ vl linguã. Jtẽ materia ipi⁹ opilatõis inducẽtꝰ palysim. qñq; ẽ i origine neruoꝝ. qñq; in ipo mẽbro paralitico. Si in origie neruoꝝ sit cã stupoꝝ z insensibilitas est circa loca vicina vt i facie vl i ꝓncipio dorsi. si ꝙ i ipo mẽbro palitico tũc ipꝫ patit tñ et nõ supioꝝ. vt ꝺicẽ Gal. q dicit se amouisse emplastruꝫ qꝺ sophista posuerat sup manũ z posuisse sup collũ. Et q patet q ꝑ varietatẽ locoꝝ morbi ꝺꝫ variari mod⁹ medicine palis ex inciſiõe nerui penit⁹ incurabil est. sil⁹ palisis vl⁹ in oib⁹ et matie i senib⁹ vix curaꝝ. circa iuuenes tñ cit⁹ z efficacius opaꝝ medicina. Primo g in paralysi ex mollificatiuis z relaxatiuis tã interi⁹ q̃ exteri⁹ exhibitꝰ insistẽdũ est. deinde desiccatiuis et ꝺstrictiuis. Si ꝙ ꝓmo desiccatiua vehemẽter apponerẽt liq̃dioribꝫ ꝓtib⁹ ꝺsũptꝰ reliquũ magꝭ inspissareꝭ. et sic ꝓpacti⁹ effectuꝫ ad dissolutoꝝ et ꝺsũptõi inobediẽti⁹ reddereꝭ. et ideo ꝑdicto mõ caute est ꝓcedendum Cõgruis igit medicinis interi⁹ purgatiuis. ꝙueniẽtib⁹ et ita vngẽtꝰ exteri⁹ mẽbra mollificent saluia et castorio in decoctõe vini vtant Alias ꝙ medicinas quere in Plat. et i viatico Constan.

De passionib⁹ oculoꝝ Ca. XIIII

Solet dolor accidere oculis aliqñ ab exterioribꝫ sic̃ a vulnere cõtinuitatẽ oculoꝝ dissoluẽte. a puluere tenerã subaz oculi ꝓturbãte a fumo oculos obfuscante vẽto frigido spm visibile repcutiente. ab aere calido dissoluente. a nimia solis vel

alteri⁹ lucidi corpis claritate spm̃ disgregã/
te a nimia tenebrositate spm̃ visibilẽ ꝓculcã
te.ab inordinata dieta z ebrietate ꝓtinua vi
sum ebetante.a venerea voluptate consueta
spm̃ et humorẽ cristallinũ corrũpẽte et dis/
soluẽte.aliq̃n ab interioribꝰ vl̃ ab hũoribus
calidis vl̃ frigidis siccis vl̃ hũidis. Primꝰ ãt
dolor et ꝓcipuꝰ causaf ab interioribꝰ calidũ
apostema faciẽs sup albuginẽ oculoꝝ ex hu
moribꝰ ꝓfluentibꝰ ad pupillã et apostema fa
cientibꝰ.et ꝫ accidit ex debilitate oculi reci/
pentꝭ et ex abundantia seu acumie hũoris
ꝓfluentis et ex cerebro descẽdentis. In tali
itaq; apostemate oculꝰ intumescit z lacrima
tur rubescit dolorẽ et punctură feruorem z
arsură sentit.potissime q̃n colera est i causa.
Tũc em̃ videf ꝙ acubꝰ ꝓfore. Si ꝓ hũor
frigidꝰ sit in cã vl̃ ventositas oculꝰ distendit
grauaf de nocte inuiscaf.humores nimũ ef
fluũt.et illi sũt viscosi.marie affligit humore
fleumatꝭ. Si ꝓ sãguis sit in cã sentit pruri/
tus mltitudo lacrimaꝝ et calor i exitu earũ
leuis pũctio maior tumor z dolor i frõte ma
ior et marie affligit in horis sanguis.hec in
firmitas si causaf ab exteriori patiẽs q̃escat.
capite alto dormiat .ꝑt fluxũ lacrimaꝝ lu/
minis splẽdorẽ fugiat ad vitandũ disgrega
tionẽ et dissolutõꝫ maiorẽ vocẽ non emittat
ne ex conatu vocꝭ i cerebro dissolutio fortis
fiat.cibꝰ def frigidꝰ et leuis digestõis ne reu
matis fluxꝰ augeaf.aq̃ clara et calida potef.
qꝛ de nasa sui fumi fumos cõsumit.neruos
ꝓfortat.arsurã z punctură mitigat.balneis
aque dulcꝭ rẽpatis vtaf. His obseruatꝭ non
oportet aliter medicari. Si ꝓ sit dolor ab
interioribꝰ hũoribꝰ purgenf hũores peccan
tes vl̃ p subtractõꝫ sanguis vl̃ p ꝓgrua me/
dicine purgatõꝫ.colliria mitigatiua.z sana
tiua interi⁹ ponãf.sic aq̃ rosacea cũ lacte fe/
minco.vt dic ꝓstan. Lacryme cũ restricto/
rijs ꝓpescanf. Apponũf g in ꝓncipio leuif re
percussiua z mitigatiua in statu z i augmen
to mediocrif dissolutiua i fine ꝓsuptiua z sp
cũ istis ꝓfortatiua. Circa apostema ꝓ ocu/
li nũq̃ sũt maturatiua apponenda ne suba
oculi q̃ ẽ tenera destruaf si ad sanie ꝓtrahaf
Preterea si materia est multũ calida z dolor
fortis nõ sũt apponẽda fortia repcussiua .q̃a
materia subito posset repcuti ad neruũ ob/
ticũ et opilãdo posset ꝓpetuã inducere ceci/
tatẽ. Lippitudo est oculoꝝ viscosa z glutino
sa superfluitas oculoꝝ palpebris adherẽs: ex
fleumaticis z melãcolicis hũoribꝰ in angulꝭ
oculoꝝ incipiẽs.palpebras ingrossans z i/
uertẽs.hec oculoꝝ cilia corrũpit et ipas pal
pebras q̃si carneas crudas facit. In lippis
q̃ppe oculis pupille sane sunt. sicuf dic glo.
sup.xxj. Leuif.sed hũore defluente palpebre
grossescũt cũ crebra infusione etiã pupille
acies viciaf et illos significat q̃z ingentũ ad
cognitõem ꝓpitatis emicat.sed opatio carna
lis vite obscurat.

De lippitudine et albugine Capitulum.XV

Alia est passio oculoꝝ quã nos ma/
culam dicim⁹ q̃ albugo vel pan⁹ ꝺr
a Constanti. Et habet generari sic.
Primo fit fluxꝰ reumatis ad oculos ex q̃ fit
obtalmia dolor.s.et apostema. ex qua male
discussa remanet q̃dam leuis macula siue i/
fectio q̃ longo ꝓcessu tpis excrescit in telam
et inspissaf z occupat maiorẽ locũ.s.totã pu
pillã.tela ꝓ excrescit in pannũ p maiorẽ in
spissatõem z maiorẽ loci occupatõem.qꝛ to
tũ nigꝝ oculi occupat.ad vltimũ fit vnguis
magꝭ spissus et durꝰ q̃dlibet istoꝝ incurabi/
le est si fuerit inueteratũ.cũ ꝑm loci colloca
tõez ꝺz diuidi Si ꝓ collocaf circa cristalli
nũ humorem in ꝓfundũ p dimidiũ annum
fit incurabil. In ꝓncipio aũt vir curaf.si ꝓ
colligaf sub ꝓũctiua vl̃ etiã sup̃ p decez an/
nos ꝑt curari. Q̃n igif macula recens est et
modica succꝰ papaueris ruffi sufficit ad me
dicandũ. vt dicit Constan. Papauer ei ruf
fum vel rubeum calidũ est in ꝓmo gradu.et
siccum in secũdo .et ideo ꝺz virtutem exte/
nuandi consumendi et desiccandi. Dicunt
etiaꝫ phisici vt dicit Constan. ꝙ sanguis ex
summitate dextre ale columbe vel hyrundi
nis vl̃ vpupe extracꝰ et sup maculã recen/
tem positus calidꝰ maculã in ꝓncipio poten
ter rumpit.sanguis em̃ istaꝝ auiũ est valde
ignitiuꝰ z dissolutiuꝰ ex natura auiũ ex q̃bus
procedit.

De infectione oculi p sanguinẽ induratũ Capitulum.XVI

Alia etiã accidit oculis deformitas
a z passio.s.sanguis infectio quã Con
stantinꝰ crustulaꝫ sanguis noiat q̃n
scꝭ sanguis aliq̃ casu ad oculos defluens in
crustulã desiccaf. Cõtingit etiã ab arterijs
et venis desudare ad oculum et venulas ali
quas rumpi vl̃ crepare in tunica ꝓũctiua z
ex circũfluente sanguine talẽ deformitatem

in oculo generari hũc sanguinẽ sic coagula tũ dissoluit sanguis turturis vl' columbe vt dicit Constan. Idem facit lac mulieris cũ thure. Idẽ facit recẽs case⁹ sine sale melli cõ mixt⁹ si supponat. mlta alia expimenta dicit Constan.

De lachrymis inuoluntariis Capitulum. XVII.

Fluxus lacrymaꝝ inuolũtari⁹ accidit oculis qñqꝫ ab exterioribꝰ sic ex pcussione ex calidi aeris dissolutiõe vel ex frigidi coartatione ex fumi mordificatione et pulueris pturbatiõe ex cepaꝝ ⁊ aliorũ acuminũ odoratõne. qñqꝫ ab interioribꝰ vt ex calidis hũoribꝰ l' frigidis vl' ex supabũdãtia hũoꝝ p incõtinentiã effluẽtiũ ex debilitate ꝯtẽtiue ꝟtutꝫ cerebri ⁊ fortitudĩe expulsiue. Si ãt hũores calidi fuerint in cã. oculi rubẽt. et lacryme distillãtes calefaciũt faciẽ et vrũt. calida obsunt. frigida psunt. Si ꝟo sũt hũores frigidi oculi sunt subalbidi vl' liuidi. lacryme etiaꝫ frigide faciẽ nõ mordificant. frigida obsunt. calida psunt. Ad lacrymatõem factã ex pcussione et causis aliis exterioribꝰ pcipua cura est cera pura cũ pulnere cimini calefacta et freqnt cataplasmata. dolorẽ em̃ siml' remouet ac lacrymã ⁊ liuorẽ si sit cũ vulnere cũ cyrurgia curet. Ad alias causas exteriores sufficit fomentũ cuꝫ aqua tepida ita ꝙ tepor ad frigiditatẽ plus accedat. Si fiat ãt ex fluxu et ex supabũdantia humoꝝ purget. det dyaclibanũ cũ vino decoctõis thuris. et h̃ pcipuuꝫ est. in hac cã fiant restrictoria circa tympora et circa frõtem. Hec om̃ia valent ꝯtra fluxũ ex cã calida et frigida

De defectu visus. Capl'um. XVIII

Defectus visus accidit oculis multiplici de causa. aliqñ ex mala ꝯplexione. aliqñ ex fumi ascẽdẽtis a stomacho corruptõe. aliqñ ex nerui obtici opilatione ex cataractis. ex spasmo ⁊ macula. et huiusmodi. aliqñ ex diete ĩordinatõe ex egritudine lõga ex ieiunio et coitu nimio. ⁊ ex multis aliis causis. sic ex senectute. ⁊ hmõi. Distinguẽde igit sũt cause p ppa sig. Nã si defectus accidat ex fumositate stõachi defectus visus nõ est ꝯtinu⁹ sꝫ interpolat⁹. s̃m el ciborũ assumptoꝝ varietatẽ minuit vl' augetur. Si aũt est ex vicio cerebri ꝯtinu⁹ est defect⁹ añ prandiũ ⁊ post si ex opilatõe nerui ipsius oculi sub̃a pura est et lucida atqꝫ clara. Alia sig̃ p se patent. Ad istũ g̃ defectũ tollendũ si est ex vicio hũoris stomachi mũdificet. imo totũ corp⁹ pcipue caput. deinde apponãtur remedia localia q̃ in vsatico et in aliis autoribꝰ inueniunt.

De cecitate Ca. XIX

Cecitas est puatio visus. Priuat aũt homo visu aliquando propter organorum defectum et pupillaꝝ improportionẽ ad spiritum visibilẽ. Ad hoc enim ꝙ formetur visus exigitur debita proportio organi spiritum recipientis ad ipsum spiritum. vt supra dictum est de visu libro tertio Aliquando ꝓpter neruoꝝ interiorũ opilationem. Si em̃ fuerit neruus qui dicit obticus qui est visibilis spũs vehiculum in suo principio vel medio vel alicui⁹ carnositatis superexcrescentia vel alicuius viscosi hũoris abundantia totaliter opilatus virtutis visiue transitus nõ peruenit ad pupillam. ⁊ sic cecitas in oculo generatur Aliquãdo fit propter humoꝝ et spirituum cõsumptõem. vt est videre in senibus quoꝝ oculi pmo caligant et defectũ visus patiuntur. Tandem deficiente virtute videndi potentie penitus destruũtur. Aliquando fit ex causa exteriori sicut per oculorum vulneratõnem per nimiam etiã et continuã lachrymaꝝ effusionẽ p substantie oculi dissolutiõem. p tunicarũ oculi inspissatõem et induratõem. et humorum in oculo compactiõem. Tũc em̃ nõ est pupilla spiritui visibili puia. et ĩdo talis cõpactio est cecitatꝫ in oculo inductiua. p substantialis humoris subitã desiccatõnem. vt in pupilla accidit in q̃busdam potionatis ⁊ in minutis q̃ ex nimia sanguinis subtractõe qñqꝫ incurrũt piculum cecitatis. Aliqñ ꝓpt subitã cum desiccatõe substantial' humiditatis spũs visibilis disgregatõem. vt patꝫ in vrso qui ad aspectum peluis ardentis quasi subito excecatur. cuius excecationis causa est aspectus peluis ardentis et lucentis. cuius ignea virtus tunicam oculi cum cristallino humore destruit et consumit. ⁊ eiusdem luciditas que spiritui est improportionalis ipsum disgregat et dispergit. ⁊ sic necessario cecitatꝫ ꝑpetue viciũ introducit Inter om̃es itaqꝫ sensibiles passiones miserabilior est ipa cecitas. vt di. Constantin⁹ Nã sine omni vinculo cecitas ceco carcer est decipit in apprehendendo s̃m imaginatiuam.

qz de albo imaginat q̄ sit nigz. z econuerso
Impedik in iudicādo vim deliberatiuā Iu
dicat em̄ penes se z delibat ire ad orientē et
decepty dept⁹ i suo iudicio vadit ad occidentē puer
tik z affectiua. qz oblato sibi ad eligendū de
nario argēteo cū cupreo affectat eligere ar
genteū z eligit cupreū. Tāta siḡdē ē cecī mi
seria vt nō solū puero l' suo se subīciat, p re
gimine z ducatu. vez z sept⁹ ipi cani. et sepe
ad tantā deducik necessitatē vt ad trāseūdū
pontz l' vadi piculū pl⁹ cogik credē cani q̄z si
bīpsi. Itē sepe i picul' vbi oēs dubitāt. qz ñ
videt piculū secur⁹ ē cec⁹. z ecōuerso sepissi
me vbi nullū piculū iminet maxie cecus ti
met. sepe i plano cespitat pedib⁹ offendit. se
pe vbi pes esset eleuād⁹ dep̄mit pedē. z econ
uerso vbi esset ere figēd⁹ ipm eleuat z suspen
dit. vndiq̄ palpādo z directādo man⁹ diri
git. vndiq̄ de itinere dubi⁹ manu et baculo
viā querit. raro aliq̄d secur⁹ agit sp fere du
bi⁹ z timēs erit. Itē cec⁹ qñ nud⁹ iacet l' sedet
tectū se reputat. sepe etiā qñ videt ab oib⁹ se
latere putat. Itē faciē aliqñ z oculos ad so
lē vl' celū cec⁹ eleuat. sed ipsi⁹ oculos celestis
claritas nō imutat. ipi⁹ cecī oculo sol pñtez
exhibet suū radiū. sz tñ pñz solis ꝓtutē nō p
cipit z effectū. vt dic̄ Bre. Itē cec⁹ aliqñ pue
rū suū ductorē verberat z pcutit z offendit.
sed eadem ꝓbera cito p puerū luit. Hā puer
ꝓbez nō īmemor in pontz medio siue q̄cūq̄
alio piculo ipm soluz deserit et ipm fugiens
sibi viā cuadēdi piculū non ostendit. et ideo
est miser cecus. qz in domo nihil audet fidu
cialiter agere. in itinere deseri a socio multū
timet Jn ꝗ tū pcior est ꝺditio hñtiū oculos
q̄z cecoz. qz ipi oculi hostes sūt et predones
hūani animi quoz ꝺcupiscētias dū seq̄mur
seuissimis hostib⁹ subīcimur. sicut dicit ex
positor sup illud Treñ. Oculus me⁹ depre
dat⁹ est aiaz meā. Veli⁹ aūt est homini ocu
lis erutis cecū fieri q̄z hz̄e oculos et eoz blā
dicīs decipi et abduci. vt dicit Bre. super
illud Matħ. vj. Veli⁹ est tibi luscū ad vitā
ingredi q̄z duos oculos habentē in geben
nam ignis mitti.

De surditate. Ca. XX

SUrditas est ꝓuatio siue impedimē
a tū auditus. qui fm Constan. ianua
mentis est. Contingit aūt aliquan
do auditū totaliter auferri. et tūc ꝓprie dicik
surditas. Et habet fieri ex humoribꝫ opilā
tibus neruos audibiles et buccas auriū re
plentib⁹ intantū q̄ in eis nulla p̄t fieri alli
sio. qñq̄z non ex toto auferk sed ꝓt diminuti
onē humoris fit difficultas in sensatione et
ꝺz grauitas audik⁹. qñq̄z est ibi sonik⁹ z tinni
tus. ita q̄ putat patiens q̄ sit iuxta molendi
nū. siue iuxta organa. et ꝗ hz fieri ex grossa
ventositate intercluſa. et ꝗ hz fieri aliqñ sine
interpolatione. et tūc ex ꝓuata causa contin
git. qñq̄z cum interpolatiōe. et tūc est ex cau
sa remota. qñq̄z em̄ nihil exterius audik ꝓt
opilatōem. sed auditus ab interioribꝫ imu
tatur. ita q̄ patiens credit se audire ab exte
rioribꝫ ꝗ qꝺ sentit ab interioribꝫ. z fm ꝗ fal
litur auditus. Multis alīs modis audit⁹
hominis impedik. Accidit etiaz auri dolor
aliqñ siue apostema. et ꝗ ex calore dissolucn
te vl' ex frigiditate ꝓstringente si sit ex calo
re dolor est acut⁹. locus rubet. calida obsūt.
frigida prosūt. Si sit ex frigiditate dolor est
ponderosus et grauatiu⁹. loc⁹ pallet. calida
obsūt. frigida prosunt. aliqñ est ex apostema
te calido et tūc ad p̄dicta signa sunt. est vehe
mens febris. semp em̄ apostema auriū febz
ꝯcomitat sz remissior et cum minori dolo
re in causa frigida q̄z in calida. Aliqñ relin
quik in aure vuln⁹ ex apostemate p̄cedente
qꝺ cognoscik ex dolore titillatiōe z sanie ef
flueute. Aliqñ fiūt ſmes in auribꝫ ex humo
ribꝫ calidis inuiscatis p interceptiōez spūs
vinificatiui. Signa ḡ vermiū sunt pruritꝰ z
titillatio. z aliqñ videri p̄t si auris soli expo
nat. Aliqñ fit dolor a causa extrinseca sic ex
aqua vel lapilli subintratione. Aliqñ ex cō
cussione. cui⁹ signū est exit⁹ sanguinis. aliqñ
tū exit sanguis ex ſpabundantia z inconti
nentia ciusdē. Unde Constanti. Si subito
sāguis et sine dolore ab auribꝫ exeat sine ma
nifesta causa signū est aliqd esse in capite qꝺ
natura expellē laborat. oportet g̃ q̄ aures a
p̄ncipio mundificent. Alias aūt auriū pas
siones quere sup̄ li. ij. de auditu. et q̄nto de
aure. ibi em̄ sunt multa inserta. Dolor igit
auriū si ē ex calore et sine apostēate frigidis
et alterariuis insistendū est. Ungi em̄ debz
locus doloris oleo rosaceo vl' violaceo. z cō
similib⁹. Talia em̄ olea tepida auribꝫ instil
lent. nō em̄ actu frigida debent auribꝫ instil
lari. Si ꝺo fit ex frigiditate sine apostemate
cum calidis alterariuis ad curam p̄cedēn
dum est sicut oleo laurino rutaceo. et hmōi
Si vero fuerit cum calido apostemate fri
gidis maturatiuis ꝓmo insistendū ē. deinde

mūdificatiuā ꝛ in ꝯria cā adhiberi ꝺz medicina ꝯria. Rupto igit apostemate qꝺ cognoscit et fluxu sanies ꝓmo mūdificādū ē vuln⁹ deinde ꝓsolidandū. mūdificādū āt cū vino ꝛ cū melle sit mixtꝫ et imissis. ꝓsolidat cū puluere thurꝫ ꝛ mastic. et hmōi. si ymes ibi fuerint succi amari sic ꝓsici absinthū pozzi infū dant. Sit oleū amaꝝ ex amigdal amaris auri patiēti instillet. talib⁹ ei ymes occidūt: ꝛ putrefacti cū sanie educūt. si āt lapillus introuit caute extrahat. qꝺ si fieri nō ꝑt auris calidis inungat ꝛ sternutatio puocet vel cū vētosa sugat ꝛ extrahat. Ad surditatē removendā vel saltē releuandā valēt mꝛa q̄ ꝺicit Constan. sz inter oīa balsamū instillatuz auri⁹ ꝺz prcualere. Surditas tū si fuerit a natiuitate incurabilis est. Sit q̄ p triēniū duraverit vix curat. Tinnit⁹ q̄ ex ventositate causat cū extenuatiuis vētositatꝫ curetur sic cū aneto calamēto colato origano et consilib⁹. q̄ꝝ suffumigatione tinnit⁹ soluit. Et h̄ de passionib⁹ aurium et eaꝝ remedijs dicta sufficiant.

De polipo. Capitulum. XXI

POlipus est supflua caro ex narib⁹ ex crescēs et supfluis hūoꝛib⁹ generata Hāc passionē fetoꝛ horribilis semp ꝯcomitat. ꝛ tm fetoꝛ a poliposo nō sentitur. Propter opilationē ei nerui odozabilis talis int odozis et fetoꝛis differētias nō discernit Habet aūt fieri tam fetoꝛ narium q̄m polipus in hūc modū humoꝛes grossi et viscosi fluunt ad carūculas nariū et ibidem diuturnitate ꝛpis et actōe caloꝛz ꝺesanc ꝛ q̄si i subaz carnē conuertūt q̄ corrupta cū sit inde fumositas resoluta et aeri imixta inspirandoꝛ respirando fetoꝛē facit. ꝛ infirmitas talis polipus ꝺz. q̄ꝝ etiā ad nares descēdit humiditas et etiā cōbibit spōgiosa nariū porositas et ibi putrescēs corruptiōem generat et fetorē. q̄ꝝ etiā calidi hūoꝛes acumine suo pustulas in narib⁹ generāt q̄ locū vlcerāt et excoriāt. Uñ tam ex corruptōe carnis et hūoris q̄m ex coartatōe inspirationū cū nō possit cerebꝝ depurari. fetoꝛ necessario generat. Primū igit remediū ꝺ hanc passionem ē vt caput fortiꝫ et conuenienti medicina purgetur et post fluxꝰ intercipiat. deinde patiēs aquā calidā narib⁹ attrahat atq̄ sugat vt hūoꝛes inuiscati dissoluantur ꝛ educant. Ad nares purgandas valēt pillule ꝺ yacastoꝛe cū succo rute et vino tepido resolute si narib⁹ sint iniecte. Ad restringendū fluxū mirabilit valent ḡna thuris albi si sepi⁹ assumantur. Si ꝯ fuerit polipus cōfirmatus ꝑcedentibus purgationibus et deopilantibus puluerib⁹ et medicinis corrosiuis amoueatur vel per incisionem sicut in cyrurgia plen⁹ edocetur.

De passione nariū Ca. XXII

PAtiuntur etiā nares sepi⁹ fluxū sanguinis. et h̄ fit in masculis tribus ꝺ causis tm. Fit em̄ fluxꝰ a cerebꝺ et tūc fit cū sternutatione et cū ꝺoloꝛe frontis ꝛpunctione. vel ab epate et tūc ꝺoloꝛ sentit in ꝺextro latere et fluit p ꝺexterā narem vel a splene et tunc a sinistro latere erit ꝺoloꝛ et fluit p sinistraz ptem. Preter hec etiā in mulieribꝰ fit a matrice. et tūc ꝺoloꝛ est circa vmbilicū. Hic fluxꝰ q̄ꝝ est vtilis. Q̄ꝝ em̄ in febrib⁹ etiā acutis et in freneſi in ꝺie cretico solet fieri motu nature. et tūc solet bon⁹ esse. Nam bon⁹ est q̄ñ ante ꝺiem creticū fit ex nimia sanguinis interioꝛis ebullitōe ꝛ feruore. vnde acumine suo venas apit ꝛ fluxū facit et multis alijs de causis fluit sanguis. siue aūt fuerit fluxꝰ creticus siue synthomaticꝰ. non in ꝓncipio restringat fluxꝰ ne crisis impediat vel ne sanguis ad alias ꝑtes vertatur. et synthoma petius faciat vt suffocationem. et hmōi. Si aūt nimis augeretur fluxus si patiens esset fortꝫ essz in ꝑte patiēti minuend⁹. extremitates sunt ligande et fortiꝰ ꝓstringende. medicine restrictiue sunt tympozib⁹ et fronti adhibende. aqua cum aceto in facie ꝓfundenda Si ab epate fiat fluxus ponatur ventosa sup epatis regionē. Si a splene sup splenem. si a matrice sup matricē vel māmillas.

De fetoꝛe oꝛis. Ca. XXIII.

FEtoꝛ oꝛis q̄ꝝ causat ex dentium ꝛ gingiuaꝝ corruptione. q̄ꝝ ex oꝛis et palati vlceratione et putredie. q̄ñ ex thoracis mala habitudine et mēbꝛoꝝ spiritualiū viciosa ꝺispositione. q̄ꝝ ex putrefactiōe humoꝝ stomachi. q̄ꝝ ex vniuersali corpis infectione vt in lepꝛosis quoꝝz anhelit⁹ est fetidus et infectiuus q̄ꝝ ex fetiꝺoꝝ comestione. vt patet in illis qui ptinue comedūt allū cepas atq̄ porrum. quando q̄ aūt fit ex corruptione membꝛoꝝ spiritualium et vniuersali corruptione humoꝛū infectoꝝ. Palliari quiꝺē potest sz non curari. talis aūt fetoꝛ est ꝓnuus interpolationem

nō accipiēs. Illeāt q̄ ē ex vicio ſtōachi inter polak. qz añ prādiū eſt maioz et p⁹ prandiuz eſt puus vl̄ null⁹. z ħ bñ curak cū exterſiuis aromaticis z ꝓfortatiuis. Primo igit materia q̄ eſt i ſtōacho q̄ fetoz ſ ē cā digerak diuidak et expellak. p⁹ comeſtōez ſepi⁹ vomit⁹ ꝓ nocek vtvilli ſtomachi mūdificenk. a putridis cibarīs z ad putrefactōez diſpoſitis cauak. vino aromatico z aromatiſ ad ꝓfortationē vtak. Si cauſak fetor ab alīs vt gingiuis z dentib⁹ putridis dentes extrahantur q̄ ſunt in cā vl̄ ſanenk. gingiue fricenk z mundificenk cū decoctiōe roſaz in vino vl̄ aceto tepido abluāk cū puluere thuris z maſticis et melle gingiue et radices dentiū fricenk et mundificenk.

De dolore dentiū. Ca. XXIIII

Dolor dentiū q̄nq̄ fit vicio ſtomachi q̄nq̄ vicio cerebri. ex vicio cerebri q̄nq̄ būoꝛes frigidi z calidi reumatizātes neruos dētiū ificiūt z dolorē iferūt. vicio āt ſtōachi fit ex būoꝛib⁹ calidis in ipſo exiſtētib⁹ a q̄b⁹ fumoſitas reſoluta ſupioꝛe petēs neruos dentiū z radices mordēdo l'agḡuādo dolorē ifert dētib⁹ ac fetoꝛem. Si ex acut⁹ z calidis ē būoꝛib⁹ dolor eſt acut⁹ z pūgitiu⁹ cū ruboꝛe faciei cū aſpritate z ſiccitate gutturſ cū ſiti z amaritudie oꝛis. Si ex frigidis dolor eſt minoꝛ cū ḡuamīe capitſ. cum ſubtumiditate z palloꝛe cū acetoſa eructuatione z oꝛis iſipiditate. dolor āt ventēs ex cerebꝛo diu durat ſine aliq̄ int'polatōe qz aliq̄n. t. boꝛſ l'pl⁹. q̄ꝺo pcedit ex ſtōacho. uiq̄. vl̄ tq̄. affligit boꝛſ z p⁹ q̄eſcit. Cauſe ḡ doloꝛſ dētiū vt dic̄ Cōſtan. ſūt putredines z fetoꝛes rupture z ꝓfoꝛatōes motōes z caſus z limoſitates. Perfoꝛāk ei dētes z q̄nq̄ rūpunk. Aliq̄n ſ colorē citrinū viridē vel nigḡ mutāk. q̄ oīa ex humiditate putrida naſcūk q̄ a ſtomacho ad ligamēta dentiū defluit z aſcēdit. Eadez et cā eſt relapſatōis z mot⁹ dentiū atq̄ caſus. Nā acuti būoꝛes in radicib⁹ dētiū dentes pfoꝛāt z ꝓſumūt ſepi⁹ z relapſāt. Un̄ ſūt cauſa q̄re cadūt cū radices deficiūt aut putreſcūt ſmes i dētib⁹ maxillaz fiūt ex būoꝛib⁹ eoꝛ ꝓcauitatib⁹ putrefactſ z coḡſcit ex puritu z titillatōe z ꝓtinua terebꝛatōez dētſ pfoꝛatōe et fetoꝛis emiſſiōe. z mlt⁹ alīs modis. q̄re ſ li. v. in tractatu de dentib⁹. Iſte dentiū doloꝛoſe paſſiōes ſi ſūt ex vicio būoꝛ i cerebꝛo vl̄ in ſtōacho debita purgatōe purgēt. ſepi⁹ dēteꝫ debitſ dētifricijs mūdēt. de q̄b⁹ oib⁹ ſufficiēter tractat Conſtan. Uermes dētiū mirra et opio interficiūt. dēteꝫ relapſati thure et maſtice ꝓfirmāt. et ħ idē facit gargariſmus de gallis et malogn̄ati coꝛtice z balauſtie cū aceto ꝓparat⁹

De lingua et ſermonis ablatione Capl'um. XXV

l. 5 ra

Lingua etiā multipl'r patik. aliq̄n cū paliticak. z tūc pdit volūtariū motū z ſmōis vſū. vt dic̄ ꝓſtan. Cui⁹ cā eſt defect⁹ motiue ſtrutſ q̄ excitak p ſpm̄ veniētē a cerebꝛo. vl̄ accidit ex neruo aial' ſtrutſ vehiculo būoꝛ vl̄ apoſtemate opilato. vel accidit ex ꝓpꝛo ſubē linguevicio. ſ. ex mala cōplexione lingue z diſtēpantia infrigidāte. vl̄ caloꝛe z ſiccitate vl̄ būoꝛe. Aliq̄n etiaz lingua apoſtemak z tūc intumeſcit et ſmo impedik. Aliq̄n ex būoꝛe liq̄do relapſak z remollik neruus lingue z nimis mollis efficit. z tūc debitus ſmo p nimis remollitā linguā ñ foꝛmatur. Aliq̄n ex būoꝛe nimis calido z ſicco cōtrahit z coꝛrugak. et tūc totaliter ſmo ipeditur. Aliq̄n ḡuib⁹ vlceribꝰ z puſtulis leditur. et tūc tam in guſtādo q̄m in loq̄ndo impedit. Si ḡ lingue ſuba ſit ſana nullas bñs macułas. loq̄la tñ ſit ablata a cerebꝛo ſurgit vicio vl̄ a neruo opilato. Aliq̄n pdit loq̄la ex pdicta mēte vt in freneſi vbi hō nō vtit imaginatione. memoꝛia. et rōne. et iō nō mirū ſi perit loq̄la q̄ eſt inſtrm rōnis. q̄re ſup̄ li. v. ō lingua ſana et infirma.

De raucedine. Ca. XXVI

Raucedo multis habet fieri de cauſ. quia ex ſiccitate vl̄ humiditate z ſpirituū et virtutū defectibilitate. ex ſiccitate dupliciter. aut em̄ ſiccitas inequalitatem facit. aut ꝰſtringit meatus. Dum em̄ ex ſiccitate exaſperak arteria exaſperitate ſeq̄t inequalitas et ex inequalitate raucedo z vocis impedimentū. Item ex ſiccitate fiſtulas et pulmonem coartante ſequit vtrūq̄ p̄dictoꝛum. Ex humiditate ſimiliter duobus modis. aut ex humiditate ꝓtenta in vaſis et maxime in ſanguine. aut ex fleumate a ſuperioꝛib⁹ diſtillante. ſanguis em̄ ſupabūdans venas diſtendit. Un̄ et meatus coartantur et ꝓſequit vocis impedimentū Sil'r fleuma diſtillās i trachēā arteriā et fiſtulas pulmonis p̄dicta opak. ex defectu etiā ſpūs z̄ vtutis ipedit voꝛ qđ pz q̄ ei⁹ foꝛtitudo ex ſpū pficit et ſtrute. ſi ergo eſt ex ſiccitate coḡſcit ex ſicca tuſſi. que eſt offendiculū ſpiritus in

trachea artiaꝝ p ꝓpassionē est qñ ē sintho/ ma morbi ꝝ p ꝓpassionez qñ fit ex siccitate exasperāte q̄ ē ex frigiditate fistulas pulmo/ nis coartante ꝛ spm offendēte. Uñ generat tussis ꝝ ex humiditate a cerebro distillante Istꝫ ei modis hz fieri tussis q̄ impedit ipaz vocē. vel cognoscit raucedo ex pūctura i spi ritualibꝫ q̄si ex spinis facta exḡcilitate colli ex toti⁹ corpis macilētia. sāguinē ꝙ in cā eē cogscim⁹ ex tussi aliq̄ntulū humectata rubo re faciei venaꝝ eminētia dulcedie oris. fleu/ ma eē i cā cogscim⁹ ex tussi aliq̄tulū hūecta ta. ex oris isipiditate ꝛ saliuaꝝ abūdātia. de fectū spirituū eē cogscim⁹ in cā ex debilitate et ex tenuitate toti⁹ corpis ex febre p̄cedente ꝝ ex ieiunioꝝ fluxu et oibꝫ q̄ corp⁹ extenuāt. sigꝫ ꝫ raucedo fit ex cā sicca ꝛ calida/ abstine at a salsis calidis. et siccis frixis et assis, vtaꝫ tpate frigidis et etiā hūidis mediocriter ca/ lidis. si ex sāguīe est passio fiat minutio. si ex fleumate denꝫ purgatōes et opilatiue q̄ i fri gida cā sūt necessarie. si ꝙ est ex defectu spi/ rituū subueniēdū est resumptiuis ꝛ ꝓfortati nis. eadē āt est cura raucedis et tussis. vide i Platea. et Constan.

De squinātia et suffocatōne gutturis Capitulum. XXVII

Squinātia ē guttur⁹ suffocatio ꝛ pue nit ex apostemate i gutture. cui⁹ tres sūt spēs. Jn p̄ma tota matia colligit interi⁹ i q̄dā follicꝫo intr trachēā arteriā ꝛ ysophagū. ꝛ cognoscit ex vehemēti doloꝛe. nul lo tumoꝛe exteri⁹ apparēte. apto etiaꝫ oꝛe tu/ moꝛ interi⁹ nō apparet. ex febre acutissima ꝛ ex impedim̄to vocꝫ ꝛ ex iudicio patiētꝫ. nihil em̄ p̄t trāsglutire. et ꝫ spēs incurabilis est. interficit em̄ sepi⁹ p̄ma die. Scōa ē spēs q̄ in mīoꝛi q̄ntitate ē colligit intra ꝛ extra i ma ioꝛi. ꝛ oꝛ squinātia. et hz oīa sigꝫ q̄ p̄ma sz re/ missioꝛa. ꝛ apparet aliq̄s tumoꝛ extra. et hec spēs vix curaꝝ. Tertia ꝙ spēs est qñ tota ma teria colligit extra. ꝛ oꝛ sinācia. cui⁹ sigꝫ sunt vehemēs tumoꝛ extra. febris lēta. doloꝛ mo dicus sine difficultate spirādi ꝛ respirādi. ꝛ ꝫ species nō interficit nisi tumoꝛ ad interio ra se retraxerit. Fit aūt ꝫ passio ꝓncipal⁹ ex sāguine. secūdario ex fleumate ꝛ melācolia. nūq̄ ex colera. ꝛ cognoscunꝫ he cause p sua sigꝫ. Istiꝰ passiōis p̄ma cura ē sanguis extra/ ctio i q̄ntitate mlta. incidāꝫ etiā vene sub lin/ gua fiāt scarificatōes cū ventosis in collo ꝛ in scapul'. deinde apponāꝫ lenificatiua matu ratiua et mūdificatiua. Quere supꝫ lib. v. de gutture. ra 24

De difficultate anhelandi inspirandi et respirandi. La. XXVIII

Difficultas inspirādi ꝛ respirādi vel vtrūq̄ oꝛ asma vꝫ disma. Et accidit duplici de cā. s. ex siccitate coartatōe qꝛ qñ pulmo nō p̄t libe dilatari et constrīgi inde seq̄t asma. vꝫ qñ ex hūoꝛe ip̄edit motus pulmonis. qñ q̄ ei supabūdat hūoꝛ exteri⁹ i supficie pulmōis cui⁹ mole oppressus nō p̄t libe dilatari. ꝛ tūc est spēs asmatꝫ q̄ oꝛ sāgui sugiū a sāguisuga. qꝛ cū violētia attrahit ae/ rē ad coꝛ refrigerandū. Aliq̄n abūdat hūoꝛ interi⁹ in fistul' pulmōis cui⁹ int̄positiōe pul mo nō p̄t libe ꝓstrigi. ꝛ tūc oꝛ anhelit⁹. qꝛ in hac specie laboꝛat patiēs i exp̄irādo. Aliq̄n āt abūdat hūoꝛ interi⁹ ꝛ exteri⁹ p̄t qꝫ nō p̄t pulmo libe dilatari nec ꝓstringi. ꝛ tūc ē illa spēs q̄ oꝛ ortonia. i. spūs rectitudis qꝛ pati/ ens laboꝛat eq̄lit̄ in inspirādo et exp̄irādo. ꝛ ita sūt tres spēs asmatꝫ ꝓm tres hūoꝛ dispo sitōes si ex siccitate ꝛ caliditate vngēt⁹ electu arijs syropis frigidis et hūidis curet, et ecō uerso. vide in Plate.

De sputo sanioso et sanguinolento Capitulum. XXIX.

Jrca sputū etiā accidūt passiōes. vt pz in empicis in qbꝫ est sputū sanio/ sum et virulentū et in emoptoicis in qbꝫ est sanguinolentū. Empima em̄ oꝛ pas sio qñ sanies excreat. et ꝫ cōtingit in causis reumaticis et pleureticis et peripleumoni/ cis et in alijs apostematibꝫ stomachi pectoꝛ ris vel pulmonis. Habet aūt fieri ꝫ modo. qñ humoꝛ a superioribꝫ distillat in pulmo/ nē. pulmo repcutit et ex repcussiōe ꝓculcat. ꝛ ex ꝓculcatōe sanies nascit vꝫ pulmo vlce/ rat vel defluēs hūoꝛ ad aliquē locū ad apo/ stema recolligit ꝛ ibi insaniē ꝓmutat q̄ vi na turevꝫ sinthomatꝫ resolut⁹ p saniem siue sa/ niosum sputū euacuat. nō tn̄ q̄libꝫ spuēs sa niē oꝛ empic⁹ iudicari. Pleuretici em̄ saniē spuunt ꝛ multi alij. ꝛ tn̄ nō sūt empici. Sed illi q̄ infectōe pulmonis et ei⁹ sanios a habi/ tudie sūt coꝛrupti. quoꝝ signa sunt ista spu/ tum sanios ū coꝛpis macilentia. colli graci/ litas. et tussis cū difficultate ābelādi. facies subtumida. tument et dolent oꝛbes oculoꝝ Emoptoici sunt per os sanguinē exp̄uētes. quod cōtingit per alicuius vene apertiōem p humoꝝ multitudinē ꝛ coꝛ fumositatez. p

corrosionez vene p caloris excessum. calore em̄ poros aperiente sanguis emittit̄ et exsudat. et d̄r mitti p dyabrosim. i. p resudatōem et tūc sanguis emissus est pur⁹ clarus ⁊ paucus absq; dolore patientis. et anhelit⁹ sentit̄ calid⁹. ab alijs aūt mēbris freq̄nter redūdat ad os sicut a cerebro. et tūc est cum rubore faciei et venaꝝ oculoꝝ qñq; a pulmōe. ⁊ tūc est sanguis spumosus cū tussi et dolore sinistre māmille. et sic de alijs mēbris in quib⁹ sanguis coleric⁹ vi nature ⁊ sinthomatꝫ motus nūc p nares. nūc p os emittit̄ et purgat̄. Prima itaq; passio. s. sputū saniosū sanet̄ dissolutiuis. mundificatiuis et extersiuis. ⁊ caueatur ne in ptisim conuertat̄. longuz enim empima post pleuresim infra. xl. dies in ptisim cōmutat̄. vt dicit Ipo. Scd̄a v̄o passio scilz emoptoicoꝝ sanetur mundificatiuis et constrictiuis medicinis. sicut in viacico cōtinet̄ ⁊ in plate.

De ptisi Cap̄. XXX.

Ptisis est ꝯsumptio naturalis hūoris corpis ex vlcere pulmonis ꝓueniens Fit aliqñ ex reumate a capite distillante in pulmonē quem repcutit et repcutiendo cauat. et cauando vlcerat sic̄ gutta paulatim distillando petram cauat. Fit aūt ex nimia substantie pulmonis siccitate: q̄ arefacta de facili lacerat̄. sicut pampinus vitis in fine autumni desiccatus leui vento dissipatur. Fit aūt aliqñ ex sanguine ꝙ aliq̄ pena rumpit̄ in pulmone. Sanguis talis aliqñ in saniem ꝯuertit̄ et sanies inficit et vlcerat pulmonē. Unde et Ipo. ex sanguine ⁊ sputo ptisis et fluxus ⁊c. ex vlceratōe pulmonis sic ꝯsumitur totū corp⁹. Primo em̄ per sui dilatatōem ab exterioribus trahit aerez quē ministrat cordi ad sui innati caloris mitigationē. q̄ dū vlceratur ꝓpt̄ sensum ꝓprie lesionis cohibet motū suū nec s̄m debitū dilatatur. vnde insufficientē aerē cordi administrat quare paulatim calor intēdit̄ ⁊ paulatim corp⁹ ꝯsumitur. febris em̄ ethica concomitat̄ ptisim q̄ substantialē ꝯsumit corporis hūiditatē. om̄is em̄ ptisicus ethicus est. sed non ꝯuertit̄. Talis em̄ passio nō de facili curatur ex quo inualescit. et assignat Constan. rōnem. om̄e inq̄t vuln⁹ difficile sanatur nisi mundet̄. Ulcus aūt pulmonis purgari non potest nisi cū tussi. tussis aūt vuln⁹ cōsolidari nō ꝑmittit. dilatat em̄ et aperit. Und̄ putredines maiores in se recolligit. dū partim colligit partim purgat insanabile redditur apostema dum ita circinat. Qui ergo ptisim vult sanare: ꝑmo vulnus pulmonis sanet ꝑusq̄ putrescat. Isti⁹ aūt ptisis cōfirmate sunt signa. calor ꝯtinuus. sed lentus ⁊ volis manuū et pedū acutior. rubor in maxillis. strictura inflata. sitis cū asperitate lingue. colli gracilitas. totius corpis ꝯsumptō vnguiū et extremitatnz ꝯstrictio. ꝯcauitas s̄m orbes oculoꝝ. dolor sinistre spatule vsq; ad humeꝝ. fluxus capilloꝝ. et h̄ signum est mortis in ꝓximo imminētꝫ. sicut sputum fetidū et virulentū. Et anhelitus plus fetid⁹ ꝯsueto signat totalem substantie pulmonis corruptelā. Talis est nutriend⁹ dieta q̄ refrigerat et solidat ac restaurat. Dentur igitur mediocriter frigida caloris febrilis mitigatiua. mediocriter ventris mollificatiua. precipue tñ cauenduz est ne nimis soluat̄. quia si flux⁹ accidit mors intrat. vita recedit vt dicit Egid̄. valēt eis humectantia ⁊ hūoris cōsumpti restauratiua.

De tremore cordis siue cardiaca passiōe. Capitulum. XXXI

Tremor siue cordiaca est passio cordis sic dicta. quia ex defectu cordis oritur sepe. Duplex est aūt cardiaca scz diaforetica. i. poroꝝ apertiua. quia pororum apertōem ꝯcomitat̄. Alia d̄r tremens. quia cū quodā tremore sentitur motus cordis. Dyaforetica est ex causa calida et calorꝫ distempantia circa spūalia vñ et pori aperiuntur hūores et fumi resoluūt̄. q̄ fum⁹ exiēs p poros in sudorē ꝯdensat̄. et ex tali frequenti sudore idropisis vl̄ ethica generat̄. ⁊ tales ex defectu v̄tutis sepius sincopizant. Cardiaca vero tremēs fit qñq; ex frigida causa. qñq; ex melancolia. qñq; ex fleumatica. Nā talis humor abundans in pulmone oꝓprimit aliq̄tiens cordis vtrāq; capsulā ip̄amq; cordis subam. vñ impedit̄ debitus mot⁹ cordis et obturant̄ vene p quas discurrit spūs vitalis. et tales ꝓrumpūt in subitā suffocationē. et ideo talis passio d̄r tremēs. qr si teneas manū sup cor nō senties cor debito modo dilatari. sed cum quodā tremore parum et exiliter tm̄ moueri. Aliqñ est cū febre leta aliqñ cū febre forti. et tūc mai⁹ est periculū. aliqñ sine febre. aliqñ melancolia est ī causa et tales incidūt in passionē q̄ d̄r incubus vl̄ phialtes. Aliqñ accidit ex vicio epatꝫ a quo nō mandat̄ sufficiens nutrimentū cordi. vñ

deficit et debilitaf. vt di. Constan. Aliqñ accidit ex mala dispositõe aliox mẽbrox exqx colligãtia cor patif. sicut qñ a cerebro vl̃ stomacho trãsmittit fum⁹ vel humor nociuus vñ suba cordis ledit deficit vl̃ grauat. z ideo talib⁹ accidit tremor cordis ex acumie fumi vl̃ materie q̃ pũgit z mordicat cordis subaz vñ fit in eo tremor. accidit et sitis, ꝓt cordis ꝓpressionẽ z caloris intensionẽ. vñ siccitas et sitis suspiriũ z altus anhelit⁹. qz cor laborat ad aerẽ attrahendũ cũ non valeat se dilatare. accidit z tremor ex fumo melãcolico ex siccitate spm̃ pturbãte. accidit z pigredo qz deficit calor naturalis et inde torpor z pigricia generaf. ex defectu etiã cordis z debilitate spirituũ accidit syncopis. que a vulgo spasmatio vocaf. et ꝺ ptingit aliqñ ex accidẽtibus aie. vt ex timore cor nimis ꝺstringẽte. aliqñ ex nimio gaudio vl̃ ira cor dilatante z spũs exalante vl̃ euaporãte et soluẽte. aliqñ accidit ex accidẽtib⁹ corpis sicut ex mala cõplexione vl̃ repletõe vl̃ nimia inanitõe exvenaz opilatõe z spirituũ compressiõe. aliqñ ex nimio sudore. Et hac aũt syncopi quidaz incurrũt mortẽ subitaneaz. opilata vena cõcaua ꝑ quã sanguis et spũs vitaf ad cor trãsfertur. vl̃ etiaz opilato meatu ꝑ quẽ pulmo frigidũ aerẽ solet recipere et a se fumositatẽ superfluã remouere. qñqz ex matricẽ vl̃ stomacho nimis repleti compssione. In omnibus istis g̃ piculis si humor est in cã purgef debito mõ humor peccans. dent ꝺfortatiua et spirituũ repatiua z resũptiua. si est ex nimio fluxu vl̃ nimio sudore fluxꝰ itercipiaf sudor repmaf. si ex nimia repletõne stomach⁹ euacuef. ꝺtra tremorẽ cordis ꝺfortatiua conferantur. sicut dyamargariton et electuaria. ac medicine in qbꝫ cũ aliis ꝺfortatiuis ipoñ muscus aurũ aut margarite siue perle. siue pul. ossis ō corde cerui. ambra lignuz aloes spodium. Dec eĩ oia valent ꝑ cardiacam z syncopim. et alias ꝺsiles cordis passiones matie qñ accidit sine febre. in febribus aũt calida nõ sũt danda

De febre La. XXXII.

Febris ãt ex distemperantia cordis accidit et, puenit. qz vt di. ꝺstan. Febꝛ est calor nõ naturalis a corde extẽs rapt⁹ ad oia mẽbra corpis corruptioꝫ nocens actioni. Dicit etiã Ipo. in epiõ. febris est calor cursũ nate exẽs opiꝰ cius nocens Auicenna aũt sic dicit. Febris est calor extrane⁹ in corde accẽsus. et pcedẽs ab eo mediantib⁹ spiritib⁹ z sanguie ꝑ venas et arterias in totũ corp⁹ et inflãmaf in eo inflãmatione q̃ nocet opib⁹ naturalib⁹. Febris etiã vt extatur Ipo. est flãma a pectore, pcedẽs in totũ corp⁹. Diuersificaf eĩ febris tripl̃r ꝑm tria ꝓponentia corp⁹ humanũ. Componit eĩ ex subtilib⁹. i. ex spiritibus z liquidis scz ex hũoribꝰ et solidis corpib⁹. s. ex ꝑtib⁹ mẽbroꝝ Est itaqꝫ ꝓma spẽs febris qñ distẽperaf spiritus in calore. et ōr effimera. scda i hũoribꝰ et ōr putrida. tertia q̃ accidit in solidis mẽbris et noiaf ethica. et di. Constanti. q Baf. has febres bonis aptauit similitudinibus. effimera inqt febris vento calido videf sibis esse q̃ vter replet⁹ ex sui calore necesse ẽ vt calefiat. Idẽ etiã facit spũs calefact⁹ circa cor et totũ corp⁹. putrida ꝺo febris aque calide est sibis. Aqua eĩ calida cũ frigidũ vas impleuerit ipm̃ in calore suo calefacit. sibr humores calefacti calefaciũt corp⁹ z alia membra. Ethica aũt febris vasi calido aqua frigida pleno est compabilis. aqua ei frigida ex vase calido calefit. sic et febris ethica cum sit radicata in mẽbris calefacit cor et alios hũores corpis distẽpat z imutat.

De febre effimera La. XXXIII

Effimera ãt febris ōr ꝑm Baf. ab effimeron qꝺ est simplex. qz fit ex distẽperãtia q̃ fit in subtili substantia. vt in spũ. vl̃ vt dicit Isaac in li. febriũ. Effimera ab effimeron marina belua ōr q̃ in eodez die q̃ nascif morif. vl̃ ꝑm mgros ōr qsi vni⁹ diei feruor. meron eĩ dies ōr apud grecos Raro eĩ suꝰ feruor vltra vni⁹ diei terminuz se extendit. sp eĩ p⁹ diẽ vnũ deficit cito vl̃ in febrem putridã vl̃ ethicã se conuertit. vt di. cõstan et Isaac. Accidit ãt ista febris ex cã interiori z etiã ab exteriori. ab interiori aũt fit dupl̃r. s. a frigore z calore. a frigore vt ex subita frigiditate aeris. s. qñ ex clauf subito poꝛ exteri⁹ fumi calidi interi⁹ ꝺcludunf. et ex eorũ ꝺculcatõe et multiplicatõe calor intẽdit: ex q̃ cordis distemperantia generaf. Aliqñ accidit ex calore z distemperantia aeris siue sol. qñqz ex radioꝫ repercussione spũs aiaf distẽperaf. et ꝓt colligantiã spirituũ et hũoꝝ totus hõ distemperaf a cã interiori effimera qñqz ex calore spirituũ et humoꝝ ꝓpletio hois casu aliq̃ subito imutaf. sicut ex nimia exercitatõe p̃cedẽte. ex nimia calidoꝝ frequẽtia. vt vinoꝝ alboꝝ. et hmõi. ex qꝫ nimio vsu ca-

lor aliq̃tiēs intēdik z febr̃ effimera generak. ℔ spēs febr̃ ink alias citꝰ z facilꝰ icurrik. sed difficiliꝰ sanak. mk̃tū tñ piculosa ē et ḡuis qñ in putridā l' ethicā cōmutak. Accidit ät spe cialik ex q̄busdā apostematibꝰ i inguie nascē tibꝰ. z sub ascellis q̄ q̄dez a medicꝭ bubones noiank. vñ nō sine cā in amphoz. ōz. Jn bu bonibꝰ q̄dē oēs febres male exceptis effime ris z. sig̃ ät hꝰ sūt vrina nō multū distās a sa na aliq̃ntulū intēsa. z aliq̃ntulū subtil' pulꝰ durus z velox et freq̃ns nō mk̃tū a tpamēto recedēs. Reliq̃ fo ſtutes vt appetitꝰ z motus volūtariꝰ paz imutātur. ℔ de facili febr̃ cu ratur. si ogrua dicta vtak patiēs et si a noci uis caueatur

De ethica Ca. XXXIIII

Ethica febr̃ est q̃ ledit solida mēbra. Et ōz ab ethis qđ ē hūdo q̃si febr̃ ouersa in hūtū. Aliq̃n ät est ethica fe bris z mozbꝰ p se. Aliq̃n ꝓpt aliū mozbū p se fit mozbꝰ. Aliq̃n ex cibis nimis calidis z po tibꝰ. Aliq̃n ꝓpt nimia exercitia. sic ꝓpt studiū imoderatū. vigilias. z osi'ia q̄bꝰ calefit spūs aial'. z p q̃s vital'. z ita calefit z minozatur hūiditas nakal' z inducit ethica. Aliq̃n etiā causak ex alio mozbo sic ex effimera ex putri da interpolata vl' acuta etiā ꝓpt calidū apo stema. scpe ei ogigit q effimera excedit tertiū diē osistēs in vna q̄litate et aparet i cute ifir mi q̄dā obscuritas liuiditas citrinitas con sūptio z tūc illa effimera in ethicā omutak. maxie ät accidit ex effimera q̄ est ex angustia ira. tristicia. odio. et vigilia imoderata. z con similibꝰ aie exercitijs. ex febre interpolata sic fit q: calor nakal' calefacit mēbra z desiccat. ꝓpt acutā. q: calefacit sanguinez vl' pdūans subalem osumit hūiditatē. q̃n ei extenuatur q̄guis nō est debitū nutrimentū mēbrozū. vnō seq̄t osūptio. sic fit in arboze q̄ desiccak ex caliditate z siccitate aer̃ hūiditatē consu mentē i estate. vl' ex nutrimēti ablatiōe sic ac cidit i hyeme q̃n cadūt folia. vl' ex nutrimēti corruptōe z pmixtōe ad malas omixtōes et q̄litates sic ad nitrositatē. sulphureitatem. z hmōi. sic otingit in hūanis corpibꝰ. q̃nq̄s ei fit nutrimēti ablatio ꝓpt ipotentiā nake i di gerēdo ciboz i restaurādo depdita. sic acci dit i senibꝰ. q̃nq̄s calor extraneꝰ corpi dñak et subalē hūiditatē mēbroz ōsiccādo destruit z osumit. qđ solet accidere i ethica. q̄ pucit ex acuta febre l' ex accidētibꝰ aie qñ sanguis nutrikꝰ mēbra radicalia mutat a sua dulce dine z sapore. sic accidit ꝓpt apostemata pro lixa corpꝰ calefaciētia z osumētia q̄ sūt aliq̃n cā febr̃ ethice siue habitual' Jn generali ät ista sūt sig̃ hꝰ febr̃. calor nociuꝰ eq̄lis i q̄libz pte corpis. signū scōm ē q calor lenis ēt nō pūgitiuꝰ. vñ ifirmi pati febrē vix se putant. tertiū signū ē q eoz color est liuidꝰ z plūbeꝰ aut citrinꝰ. q̄rtū ē q eoz corpa sūt aspa. ocki ocaui siccā emittētes lippitudinē. nutritiua ei eoz hūiditas ab eis ablata ē. Particlaria ät sig̃ sūt diuersa fm diuersas spēs hꝰ febr̃. Spēs ät diuersificāk fm diuersas hūidita tes. Dic enī Auic. q̄ q̄ttuoz sunt hūiditates. Pria ē in extremitatibꝰ pua: venaz subtrā tiū eēntiā mēbroz osilū. q̃n aūt supaccēdik ℔ hūiditas fit febr̃ putrida z nō ethica sz fa cile generat ethicā et inducit. Scōa hūidi tas est q̃ est i pozositate mēbroz osimiliū sic ros. Un etiā z ros ab autoribꝰ appellak. z cū ℔ supaccēdak fit ꝓpe ꝓma spēs ethice. Ter tia hūiditas est q̃ est ouersa actōne mēbroz osimiliū ex pte nake z opletiōis iposz mem broz. z stat loco depditoz. vñ z ab autoribꝰ cambiū nūcupak. et q̃n ℔ supaccendik suba scōa spēs ethice pcreak. Est z q̄rta hūiditas colligās z otinuās oia mēbra z ē a spmatica hūiditate. et ℔ ōz glutinū ptiū q̃ cū cōsumik nō repak. et ℔ inducit tertiā spēz ethice q̃ est incurabil'. si ei possz ℔ hūiditas repari possz fieri regressus a senectute ad iuuētutē vt di. Auic. ꝓma ita q: spēs vt dic Jsaac i li. ō febri bus. est facil' ad curā z difficil' ad cognitōez. sz si calor augmētek et desicce hūiditas vici na coagulatiōi fit scōa spēs. z est facilioz ad cogscendū z difficilioz ad curandū. q̃n vero intantū incendik calor q desiccat hūiditatē colligantē mēbra fit tertia spēs q̃ ē facil' ad cogscendū sz ipossibil' ad curandū. Jn ꝓma fo spē cū signis generalibꝰ sup̄ positz calor augmētak añ prādiū. i scōa fo pꝰ prādiū plꝰ sentik. sz i tertia marie. Cuiꝰ cāz assigt Jsaac i li. febriū dicēs. hūiditas cibi ōria est calori innakali. Un q̃nq̄s illū suffocat ex toto. vt in ꝓma spē q̄ ē debil'. z ideo est añ prādiū maioz calor. si ät ad suffocatōz caloris nō sufficiat. saltē calor interiꝰ sopitꝰ excitak p suū oppositū et fugiēs ōriū exit ad mēbra exteriora. sic q̃n pūcitur aq̄ frigida sup calcē viuaz nō ex tinctā. Tertia spēs vt dicit Jsaac p3 p sensū Hā facies mutak in liuidū colorē ꝓpt subtilē hūiditatē desiccatā z ſtrutz defectum nares sūt subtiles z ocute et aculi ocaui. tympora

aspa. qz ꝯsūpto hūore apparet aspitas ossiuz et cōpago mot⁹ palpebraz z supcilioz fit gꝰ uis ꝓpt oculoz siccitatē. Ūñ sine voluntate claudūt oculos q̄i guati a somno ꝓpt ꝓtutis defectū. tactu sentiūt frigidi z sicci sed p mo rā sp ascēdit calor maior ōtecti nō videt hꝫ viscera. z tact⁹ eoz q̄i tabule si cutis eleuet nō descēdit inferi⁹ ꝓpt defectū hūiditatis. pulsus debil' z spissus z dur⁹. vrina sil'is ẽ oleo i liq re z fusa sup petrā sonat sic oleū. Dec infirmitas q̄ ad ꝓmā spēz cito curat ne cadat i se cūdā q̄ difficulē curari pt. Curat ãt p dietā mediocrit' tpatā z p medicinas calorꝭ repssi uas et ꝯfortatiuas et hūorꝭ pditi restauratiuas. et ad ꝫ ꝑcipue valet electuariū pzis. balneari ãt solet cū rosis violis maluis et alijs ꝯfortatiuis herbis z humectatiuis Balneū ãt nō dz esse nimis calidū sz q̄i tepidū ne ni mia hūor ꝯsūptio ꝯsequat. et nō fiat i balneo lōga mora. Inungi etiā solet vngēt⁹ ressūpti uis infrigidatiuis et humectatiuis. sic oleo violacio cū melle albo et lacte mulieris ma sculū nutriētis. Spāliter dicit Plat. q̄ va/ let ethicis et ptisicis lac capnū in q̄ lapides fluuiales sūt extincti si ieiuno stōacho⁹ ina/ nito patientib⁹ tribuatur.

De febre putrida. Ca. XXXV

Hebris putrida ex putridis hūorib⁹ et ꝗb⁹ gignit putrida ẽ vocata Dicit aūt Isaac q̄ ista putredo sic hz fieri malis hūorib⁹ et supfluis i aliq̄ pte corpis coadunatꝭ ex calore extraneo et inaturali q̄cūq̄ casu supueniēte q̄daz fit hūor pturbatio Douēt ei hūores p illū calorē z ebullitū sz tñ nō digerūt. neq̄ facta digestōe int⁹ partes laudabiles z nō laudabiles mūdificāt. sz po ti⁹ facta ebullitōe piter ꝯmiscēt. et iō nec̄ario ptes corrūpūt. Cū igit⁹ matia grossa z visco sa i corpe coadunata moueat a calore neces se est vt resoluat i vaporē q̄ vapor itrat hūi/ dū grossū manēs i se occultat z nō libe era/ lās et extēs ꝓpt grossiciē materie sibi resistēt⁹ corrūpit' z putrescit. huic ãt putrefactōi ma xime ẽ disposita cōplexio iuuenū z calida et hūida q̄n excessus ẽ i hūiditate et calore. cō/ plexio frigida z sicca nō sic ad putredinē est parata. et iō grandeui raro febres putridas patiūt. qz siccitas ꝯplexiōis desiccat hūorē z coadunat et digestōi materie ac dilatatiōi obuiat z repugt. q̄ sūt dispositōes medie ad putrefactōz. frigiditas etiā ꝯgelat et resistit calori facienti ebulitōz. Palā igit⁹ est intellige re q̄m cause faciētes putrefactōez sūt hūidi tas disponēs et caliditas hūores monēs et ebullitōz faciēs in hūorib⁹. qz feces vt dicit Isaac nō diuidūt nec mundificāt. imo mu tuo pmiscēt. z iō ad putredinem necessario disponūt. Huic ãt putrefactōi coopat ma/ xime porozꝭ corpis clausio z ꝯstrictio. qz cō strictꝭ poris nō pt fieri supfluitatis resolutio neq̄ euaporatio. et iō est necesse q̄ maior fi/ at hūor p calorē ꝯmotio et corruptio ꝑ/ tim cū tal' calor sit inatal' z nō sit nate regiti uus. sz poti⁹ corruptiu⁹. Dis ãt caus putre factōis coopant etiā q̄dā extrinseca vt inor/ diatio diete exercitij et etiā medicīe z ꝯsil'ia. q̄ oīa iteriori corruptōi vl' putredini coopāt q̄n mō indebito z i tpe incōgruo corpi extri sec⁹ adhibēt. Et hūiditate igitur in aliq̄ pte corpis sic putrefacta resoluit fum⁹ calid⁹ et corrupt⁹ q̄ corpetit ipm distēpat arcq̄ ledit. ac deinde p venas z arterias se diffundēs se brē putridā corpi itroducit. sic di. Isa. z Cō stā. matia igit⁹ sic putrefacta q̄ putride febrꝭ est cā aut ꝓtinet i aliq̄ ꝯcauitate corpis sic i stōacho z i epate vl' alias. z tūc ẽ cā febrꝭ que dz iterpolata. aut ꝓtinet intra vasa. s. i venis et arterijs. z tūc est cā febrꝭ q̄ ẽ ꝓtinua Cā ãt ꝓtinuitatis febris putribil' ẽ corruptio hūorꝭ et coartatio vaporis iflāmantꝭ i arterijs et i venis. et sic pz cā et rō oīm febriū putridaz in generali siue sint ꝓtinue siue sint disconti nue et interpolate

De signis putride febrꝭ Ca. XXXVI

Staz ãt febriū putredinaliū quedā significatōes generales sūt. Prima est qz matia tal' febris diu ꝑmanet i corpe sz supueniēte cā extranea calefit z pu trescit i effectu. Scōa significatio ẽ q̄ talē fe brē ꝓcedit rigor vl' frig⁹ matie si matia fuerit itra vasa z vicina sensibilib⁹ membris. qz ex ma teria frigida resoluūt q̄dā fumi q̄ ledūt ner/ uos sensibiles ex ꝗb⁹ rigor vel frig⁹ generat. Tertia significatio ẽ qz talis febris hz iter/ polatōz verā i interpolatis vl' inclinationez manifestā quēadmodū i ꝓtinuis. Quarta ẽ qz tal' febris maxima generat angustiaz ꝓpt mal'titudinē z grossitudinē fumi de materia putrida generati. ꝓpt quā fit ordiatio calorꝭ et ꝑtuꝭ ad iteriora donec nata expediat se a fumo illo. et ꝫ tps diuersificat ꝑm diuersita tē materie i subtilitatez grossicie. qz si mate/ ria fuerit subtil' et ꝑt⁹ fortis cū velocitate dis soluit z spargit⁹ p corp⁹ et redit ꝑt⁹ ad mēbra

sic̄ pus. sic̄o materia fuerit grossa et ꝑ debilis erit ecōuerso. Quita significatio ē istatu febr̄. qz tūc occurrūt accidētia signātia cō/plexionē putredis sic̄ dolor capitis. malicia anhelit⁹. sitz. z silꝛia. Sexta ē qñ corpa ñ plene mūdificāt apō q̄tē febr̄. sz rmanent ad/huc i corpe male q̄litates ꝑt q̄s rmanet de/bilitas i corpe z etiā redeūt ipe febres et ac/cessiōes. Septia ē qn̄ ñ remanet i vniformitate quēadmodū z cete febres apō solutiōez sz q̄escit oīno ītermissiōz dieb⁹ z declinat sic̄ i ꝓtinuis int̄ postissmos. Sūt z mꝛte alie significatōes q̄ i febrib⁹ ꝑticularib⁹ denotant

De febre quotidiana Ca. XXXVII.

De febrib⁹ ät iterpolatz q̄dā puenit ex humore simplici putrefacto extra vasa vt ex fleumate nakali ꝑa q̄tidiana ex colera rubea. tertiana ex colera nigra. q̄rtana q̄dā ex hūore ꝓposito generāt vt q̄tidiana. aliq̄ est ex fleumate acetoso. aliq̄ ex vitreo. aliq̄ ex dulci. aliq̄ ex salso. z iste febriuz diuersitates ꝑ ꝓpria siḡ dinoscūt. in istz ät febrib⁹ cōiter accidit dolor capitz. insipiditas oris. guitas corpis. frig⁹ p̄cedēs. calor subsequēs singul' dieb⁹ accessio renouat. et quod peius est aliq̄tiēs duplicat. Dui⁹ febrz materia ꝓgrua medicina digerat diuidat z expellat. dieta ꝓgrua regat. ꝓcaueat etiā medicus ne in q̄rtanā vl' ethicā terminet.

De febre tertiana et eius signis et cura Capitulū. XXXVIII

Tertiana febrz fit ex colera putrefctā extra vasa z nō collecta ad apostema Fit ät tertiana alia ex colera nakali. alia ex innakali. vt ex colera citrina vl' vitellina. Tertiane ex colera nakali facte ꝟ sūt sig. de tertia die in tertiā affligit. z potissime circa horā tertiā ꝓmo rigore. deinde calore. dolore frōtz. amaritudie oris. siti. tinitu auriū. instantia vigiliaꝝ. vrina rubea subtilis z tenuis. xviij. horas aut pl⁹ ꝑt bze i labore z alias. xviij. in q̄te. Scōm variā ꝓpo materie dispositōz varianꝫ et sig. Nā si materia fuerit i ore stōachi dolor frontz est maior. sitz et sitz cū aspritate sicci gutturz z oris. adest volūtas vomēdi. vrina est nimis colorata. Si fuerit i intestinis ꝓdicta siḡ nō sunt ita intensa. sed dolor ē circa vmbilicū z vrina ē magz ītēsa. Si ꝓpo fuerit i epate vl' in cista fell' colorationr erit vrina cū spuma crocea. Si ät fuerit febris ex colera citrina vl' vitellina variāt i pte sig. qz affligit ꝓmo rigore. deinde lēto calore int̄ horā colere z fleumatz mouet. vrina ē citrina mediocriter tenuis. pl⁹ tñ accedēs ad tenuitatē. horis incertz mouet. qz mō anticipat mō suboccupat. assunt z ꝓdicta siḡ. s. dolor frontz rē. sz sūt ꝓpo remissiora. ℏ febris sic̄ et q̄tidiana. aliq̄ñ est simplex. aliq̄ñ ꝓposita. simplex est q̄ fit ex vna materia in vno tm̄ loco putrefacta. ꝓposita ꝓpo sive duplex que fit ex diuersis causis in diuersis locz putrefactis. sicut cōtinua fit dupl'r qñ fleuma diuersū in diuersis locis est putrefactū. Signū aūt talis tertiane est q ꝓmi die affligit ꝓmo rigore deinde calore. sz de tertio i tertiū gui⁹ z i diuersis horis. vrina mediocris est i suba subrubea vl' rufa superi⁹ aliq̄ntulū obumbrata. Cā itaq̄ simplicz tertiane cognita. dieta ꝓmitt⁹ ordinet ꝫm etatem ꝫm tpa et nake q̄litatē. deinde medicina debita subsequat. Primo materia cū syropo acetoso digerat digesta cuz optimelle laxatiuo purget cū alia ꝓgrua medicina. Si materia fuerit in ore stomachi vomit⁹ puocet digesta tñ ꝓpus malia. qz digesta oportet medicari z mouere nō cruda. vt ōr in amphoꝛ. Materie ꝓpo digestio cogscit ꝑ anticipatōem accessionis et ꝑ remissionē rigoris vl' frigoris et caloris augmentatōem ꝑ maiorē afflictōis ꝓlixitatē. ꝓ urine inspissatōem. qñ ꝑ apparēt talia siḡ digestōis purget materia ipi⁹ febrz sive sit ꝓposita sive simplex. ista tñ sp adhibeatur ꝓsideratio et cautela. vt si fuerit materia simplex medicina sit simplex. et vbi duplex materia et ipa medicina duplex fiat

De quartana z eius signis et remedijs. Capitulū. XXXIX.

Quartana fit ex melancolia putrefacta extra vasa et nō collecta ad apostema. Fit aūt ista febris aliquando ex melācolia nakali. aliq̄ñ ex nō nakali. quartane ex melancolia nakali facte ℏ sunt signa de q̄rto die in q̄rtū affligit horripilatōe primo. deinde calore lento. xviij. horas babz i sūmo labore. et xlviij. in quiete. In horz me lācolie affligit. s. a nona inferi⁹ et seruat certa tpa accessionis. vrina post accessionē citrina vl' subcitrina in dieb⁹ interpolatz q̄si cruda pallida scz vl' subalbida z tenuis apparet Si i stōacho malia fuerit adest oris acetositas cū scotomia z ꝑtigine z aliꝫ signis pessimis z inordinatis. qz adest tristicia. timor. anxietas. et alie aie guissime passiōes. et ꝑte corpis guitas. pigricia. indigestio. inflatio.

latez pōderositas cruriū z coxaz vigiliaz i/ ḋetudo.timoz in somnis.liuiditas in vngui bus et labijs matie in tpe accessionis.doloz etiā accidit lūboz et sinistri ippocūdrij cum tumoze splenis.appetit⁹ fortitudo.qz ex me/ lancolico hūoze gui et ponderoso cib⁹ dep/ mit ad fundū stomachi. Unō oze stomachi remanēte vacuo desideriū excitat Alie spēs q̄rtane q̄ accidūt cū admixtōe alteri⁹ hūoz. he dicūt nothe.et i ill' mutāt sig fm q̄litates hūoz q̄ cū hūoze melācolico ꝓmiscēt.sz illa rū febriū differētias nō est pīs negocij de/ clarare. Cognita igit q̄rtane cā z ꝓpa diffe/ rētia a pncipio dent fortia digestiua.qz spūs sa est matia z ꝓpacta. Et iō dent ea q̄ mate/ riā digerāt z mūdificāt.sic oximel simplex et squillitici.z hmōi matia digesta purgēt cū sibi appropata medicina cū calidis et aperti uis herbis ac mūdificatiuis balneent z sub fumigent. caueāta cibis melācolicis z noci uis. uant electuarijs z pl'ib⁹ calidis ꝓforta tiuis hūoris melācolici ꝓsūptiuis z alterati uis z letificatiuis. sic est ḋyasene. ḋyabora/ go letitia gal'.et hmōi. cum calidis vngēt z ꝓfortatiuis inungat

De febre continua simplici z composita. Capitulum. XL

Febris ꝯtinua ,pueit ex hūoze putre/ facto int venas cui⁹ fum⁹ petēs coz ipm ledit et febrē q̄ ḋr ꝯtinua corpo ri introducit. Dic humoz aliqñ est simplex. aliqñ ꝓpositus. Simplex qñ putrescit san guis in vasis et ꝯtinuā inducit q̄ synoch⁹ ḋr qñ ꝙ nō putrescit sz q̄ntitate supabundās ꝓculcat. fumositates ꝙ ꝓculcate calefiūt et distpant. q̄ distpate spīm vitalē distpant. z se quit febris q̄ ḋr synoca inflatiua. qñq etiaz colera putrescit. i subtilissimis venis ozis sto machi. cordis. epatis. et pulmonis. q̄ ḋr cau son. qz mēbra spūalia vrit z incēdit. qñz etiā in alijs venis putrescit. z ḋr tertiana z contri nua. qñz etiā colera z sanguis sil'r putrefiūt in vasis. et siquidē maioz ps sanguis putre/ fiat fit febris synochides. si ꝙ maioz ps co/ lere putrescat ḋr causonides. p varietate āt causaz variāt z sig. Synochi itaq; ꝫ sūt sig febris ꝯtinua. doloz frontis z tympoz acutis sim⁹. sitis vehemēs. oris dulcedo. vrina ru/ bea z spissa et q̄dāmodo liuens Eadem fere sunt sig in synocha inflatiua excepto liuoze vrine. apparet etiā oculoz eminētia cum ve/ naz plenitudine et ruboze facici et toti⁹ coz/ poris ḡuitate. In causon ꝙ et alijs apparet vrina rubicūda subtilis z tenuis quadaz ni gredine obumbrata. doloz frontis z tympoz tant⁹ q̄ oculi et tympora vident clauis pfo/ rari. coloz in corpe mixtus cuz citrino. sitis indeficiens. vigiliaz instātia. ligue aspitas. exustio cū ꝓstipatōe vētris. si peccauerit cole ra in q̄litate. si ꝙ in q̄ntitate accidit ventris fluxus z vomit⁹ coleric⁹ Eadem signa apparēt in causonide et in synochide et tñ differētia illaz discernit potissime p vrinā. In his fe/ brib⁹ ꝯtinuis et sanguine generatis ḋz fieri sanguis subtractio et vtroq; brachio viribz pmittentibz z etate. dieta taliū ḋz esse tenuis et frigida sicut mica panis in aq̄ lota. ꝙruna cocta. et hmōi. medicia ḋz eē sanguis repssi ua et alteratiua. vt syrop⁹ acetosus violace⁹ z hmōi. ꝓra sinthomata. s. ꝯvigilias z dolo rem frontis. et hmōi. maxime insistendū est Iste infirmitates q̄ñq; sudoze q̄ñq; fluxu sā guinis per nares vel aliunde salubriter ter/ minantur.

De fleumate. Capl'um. XLI

Fleuma q̄ñq; putrescit in vasis z fac̄ q̄tidianā ꝯtinuā. Cui⁹ sig sunt caloz ꝯtinu⁹ sed in nocte maioz z sine aliq̄ typo ḡuedo capit. oris insipiditas. vrina pa rū colozata et spissa horas hz. xviij. in sūmo laboze. et. vj. in falsa quiete. aliqñ etiā melan colia putrescit i vasis et facē q̄rtanā ꝯtinuaz. cui⁹ sig sūt caloz ꝯtinu⁹. sz de q̄rto i quartuz diē sp maioz. z sic sine typo ḡuedo capit. ca loz lent⁹ nō m'tū intensus. et iste due vltime febres nō discernunt de facili p vrinā. qñq; etiā putrescit fleuma extra et colera intra. et tūc febris inde generata ḋz miōz enutrithe⁹ Cui⁹ sig sūt cadē q̄ z ꝯtinue q̄tidiane. z tūc i sero ill' adest frig⁹ z matie frigescūt tūc extre ma. adest ḡuedo capit. palpebraz oppressio falso somno opprimit. xviij. horas hz i sūmo laboze. et. vj. in nō sūmo. sz illō non summū sūm⁹ est ḡd⁹ sūme q̄tidiane ꝯtinue. Qñz pu trescit fleuma itra z colera extra. z fit medi⁹ enutrithe⁹. cui⁹ sig sūt caloz ꝯtinu⁹. sz de ter tio i tertiū gur⁹ intēdit. z fit cū rigoze p̄cedē te cū doloze capit z siti. xxxvj. horas hz i sū/ mo laboze. xij. in falsa q̄ete. vrina rubea me/ diocrit tenuis vl' spissa vl' liuida. Aliqñ pu trescit melācolia extra z colera itra. z fit ma/ ioz enutrithe⁹ in q̄ē maioz caloz. z omnia sin thomata peioza q̄ñ i ꝓpoziby. vrina aliqñ ē vi/ ridis. aliqñ nig. aliqñ liuida et discolozata.

q̄ oia sūt sig mortificatōis .xj. horas hz i sū/
mo labore. z. xq. i ñ sūmo Jsaac febriū ꝓposi
tac spēs z differentias vir ꝑit⁹ medic⁹ ꝑt dis/
cernere. qz vt dicit Jpo. in ampho. Acutoꝝ
morboꝝ nō sp sūt ꝑnūciatōes certe neq; sa/
nitatis neq; mortis. vt di. Bal. qz i talib⁹ mor
bis aliqñ pfect⁹ medic⁹ errat ꝑp velocitatez
mot⁹ materie morbi. z etiā ꝑp defectū vl ꝑ/
tutē patiēt; quā ignorat. z iō h finē de ist; fe
brib⁹ imponem⁹. q̄ em̄ h posuim⁹ ab Jsaac z
Cōstan. ab Auic. ab Alex. certissime tradi/
ta repim⁹ z etiā a Bal. h aūt nō lateat q mi/
nor enutrithe⁹ curat cuz difficultate. medi⁹
vir tñ aliqñ. sz maior nūq; nisi diuīa ma/
nuvt testat Bal.

De horripilatōe. Capitulū. XLII

Horripilatio est q̄dā ꝑua dispositō ex
materia febrili i corpe surgēs acces/
siones febriles ꝓnūciās z pcedēs. ozik
āt ex frigido fumo a frigida materia fleuma
tica vl melācolica resoluto. q̄ subito p mem
bra corpis se diffundēs neruos z musculos
tāgit. z sua frigiditate cutē ꝯstringit. vnd ra
dices piloꝝ stringēs poros claudit et ipsos
pilos rectos et rigidos fum⁹ frigidus facit.
Un horripilatio ſm Jsi. horrida dr pilorū
erectio. qñ cū q̄dam horroze alic⁹ timoz; grā
pili capit; subito eleuāt. Timor em̄ subit⁹ ca/
lorē ad interiora reuocat. z iō corpis sup̄fici
es a calore depaupata exteri⁹ se ꝯbit z corru
gat. z sic p ꝑōs pili i sup̄ficie cut; iuolūtarie
erigūt. eadē g̃ est rō z cā in febricitātib⁹ hor/
ripilatōis et tremoris frigoris et rigoris. vt
dicit Constan.

De fastidio. Ca. XLIII

Orca mēbra nutritiua diuerse acci/
dūt passiones sic̄ circa stomachū fa
stidiū. bolism⁹. vomit⁹. z hmōi. Fa/
stidiū est imutatio appetit⁹ vt di. cōstan. Est
āt fastidiū ciboꝝ z potuū inuolūtaria abbo
minatio. ꝓtuti nutritiue maximū inferēs no
cumentū. Un dr fastidiū q̄ facies tediū. vt
dic Jsy. qz in illo inuenit hō fastidios⁹ tediū
in q̄ alter recipit solaciū z nake oblectam̄tū.
Fit āt trib⁹ modis. ex spirituū defectōne. ex
neruoꝝ sensibiliū opilatōe. ex būoꝝ calido/
rū vl frigidoꝝ nimia repletōe. Primū pz q̄a
cū spūs sint instra ꝓtutū vt eas excitēt ad su
as pagēdas opatōes ex cauſ defectu appetiti
ue ꝓtutis opatio ipedit. Scōm etiā pz. appe
tit⁹ em̄ stōachi q̄ppe dr desideriuz a duplici
ꝓtute ꝑficit. s. a naturali appetitiua z ab influē/
te sensitiua. Cū ei neruis sensibilib⁹ opilatis
spūs aialis nō possz descēdere ad os stōachi
vt ꝑficiat appetitū nō imerito altera cā ꝓnci
pali deficiēte deficit appetit⁹. Tertiū pz q̄
cū rōe vacuitat; fiat appetit⁹ repletōe facta ex
hūore appetit⁹ nō imerito ipedit. Sig āt qñ
deficit appetit⁹ ꝑp defectū spirituū sunt ista.
toti⁹ corpis macilētia ex febre pcedēte. ex ie
iunio nimio. ex vigilijs z fluxu vētris. Heruo
rū opilatōez cogiscim⁹ ex h q̄ patiēs i assūpt;
nullā patit delectatōz. z tunc maxime patit
stomach⁹ indigestōz. stomacho ꝑp absentiā
spirituū infrigidato. cib⁹ etiā in trāsitu sētit
frigid⁹ ꝑp pdictā cām. Calidoꝝ cogiscimus
hūoꝝ abundantiā ex amaritudie oz;. ex sicci
tate lingue cū siti. z ex calidis fumositatibus
palatū et coriatib⁹. adest etiā q̄nz vomit⁹ cro
ceus. Frigidos hūores scim⁹ cē in cā ex eru
ctuatōnib⁹ acidis vl insipidis siue fetidis ex
indigestōe z stōachi fuedie. Oñ igit defect⁹
spirituū est in cā opandū est ꝺ illa ꝑp q̄ sunt
spūs i defectu. qz si ex febre agēdū ē ꝺ febrez.
si ex ieiunio z corpis sup̄fluitōe pdita sūt cibis
electuarijs ꝓfortatib⁹ repanda. z sic de aro/
maticis reb⁹ fiant salsamēta spūs repantia z
orificiū stomachi ꝓfortantia. ex acetosis. s. et
menta. et hmōi aromatica sepi⁹ narib⁹ appo/
nant. Si fuerit opilatio in cā valet si nihil
obstiterit q patiēs de mediana dextri bra/
chij minuat. dent calida diuisiua. calida eti
am ꝓfortatiua vt dyaciminū. z ꝓsilia. nisi ni
mia caliditas sit in cā. tūc em̄ syropo aceto/
so est vtendū et materia ꝓgrua medicina est
euacuāda. Si hūores frigidi sūt in cā pur/
gef stomach⁹ cū hñdicta vl alia ꝓgrua medi
cina z calidis ꝓfortef diuersa cibaria sūt of/
ferēda etiā si aliq̄tulū fuerit nociua. si ea de
siderauerit vt sic i eis excitef appetit⁹. iuxta il
lud Jpo. Parū deterior cib⁹ z potus. melio
ribus quidē. delectabilis vero magis est ap
ponendus.

De bolismo. Ca. XLIIII

Bolismus est imoderat⁹ z qsi canin⁹
appetit⁹. Dz āt fieri ex frigiditate oz;
stomachi dñante z existēte cū hūore
frigiditas igit intensa assūpta cibaria vi ex/
pressionis trudit ad inferiora. z sic stōachus
inanit⁹ rōne vacuitat; appetit. stomach⁹ āt ex
multis causis infrigidaf. sicut ex nimis fri/
gida dicta. et hmōi. dicit Bal. q bolism⁹ na/
scitur ex nimio calore mēbroꝝ q̄rū vene tra/
būt ab epate. epar vero p mezeraicas venas

extrahit a stomacho q̄ subito inanit stōach⁹ et sequit appetit⁹ q̄si canin⁹ et imoderat⁹. di/noscit p intensionez vrine. z qz cito aduenit nec tñ p eū ꝑ⁹ deficit. ist⁹ ꝙuenit frigida me dicina et grossa dieta. Bolismi āt h̄ sunt sig̃ scz q̄ hō pl⁹ debito appetit z pl⁹ solito come/dit. et tñ ex assumpt⁹ nihil corpi addit. sed at tenuat potiꝰ z marcescit. adest freq̄nt fluxus ventris. Accidit āt appetitū imutari vt appe tat q̄s nociua. vt carbones terrā z sal. et bu iusmodi. Et h̄z fieri ex hūore melācolico vl̄ colerico inficiēte os stomachi. z q̄si quandā lanuginē inducēte. Uñ stomach⁹ infect⁹ ra tione ꝓfomitat⁹ appetit talia vt i pregnātib⁹ pz in emoꝛroidaꝝ z mēstruoꝝ retentōez pa tiētib⁹ in q̄b⁹ fum⁹ ab imūdo sanguie resolu tus inficit neruos sensibiles stōachi z imu tat appetitū. Contra bolismū g̃ dent calida stomachū ꝓfortantia. dent etiam cibaria vn ctuosa z m̄lta pinguedine addita vt vuctuo sitas ozi stomachi innatās fastidiū generet et inducat. et si humoꝛ frigid⁹ ac flegmatic⁹ fuerit in cā vt freq̄nt⁹ accidit stomach⁹ pur get tandē calidis electuarijs interi⁹ vngētis calidis exteri⁹ ꝓfortet. ꝓsimili mō curet inoꝛ dinatus appetitus.

De singultu Ca. XLV

Singultus est son⁹ violēte ꝓmotiōis stomachi et spasmosa dispositōe ei⁹ ꝙuenies Fit aūt duplici de cā p̄nci/paliter. scz ex nimia repletione. vel ex inaniti one. et q̄nq̄z ex frigoꝛe. Dec em̄ de cauſ ner/ui stomachi ꝯhuntur quib⁹ contractis fun/dus stomachi supi⁹ eleuat. virtus autem re gitiua nititꝰ ip̄m ad naturalē situm et positō nem reducere. Ex tali g̃ ascensu vel descēsu vt dicūt quidā fit q̄dam sonus q̄ ꝺr singult⁹ vl̄ vt mihi videt dum fund⁹ stomachi eleua tur aer in medio ꝓtent⁹ vi expulsiōis extens dum alteri aeri obuiane p angustum trāsit facit sonitus q̄ ꝺr singultus. q̄n accidit ex re pletione fit cum vomitu humoꝛ vl̄ ciboꝝ Accidūt eructuatōes diuersi sapoꝛ⁹ ꝑm hu moꝛ abundantiū diuersitatē et plectoꝛica ē coꝛpis habitudo. dicta em̄ p̄cessit nimis larga. q̄n em̄ ꝓtingit ex inanitione cognosci tur p febrem vl̄ fluxum ventris vl̄ sanguis z p alia q̄ extenuant coꝛp⁹. sed q̄n accidit ex fri giditate cognoscit⁹ p frigiditatē aeris vel per dictam frigidā p̄cedentez. et hmōi. Contra singultū ex repletione vtendū est vomitu et aliis euacuatiuis calefacientib⁹ z desiccati/uis. ꝯ singultū ex inanitōe si fuerit sine febꝛe vtendū est restauratiuis et humectatiuis. si ꝯo fuerit cū febꝛe piculosius est. Cōtra sin/gultū ex frigiditate actualiter calidis z potē tialiter ē vtendū. Ualet etiam sternutatio si ꝓuocetur. valet etiā timoꝛ si ex imꝓuiso i/cutiatur. vel si aliq̄ verecundū valde subi/to obiciatur. Nam caloꝛ reuocatus ad in/terioꝛa ꝓter verecundiā aut timoꝛem dissol uit fumū qui materia singultus est

De vomitu Ca. XLVI

Vomitus est ciboꝝ et humoꝛū a sto/macho violenta reiectio. et habz fie ri ist⁹ modis. aut vi nature aut vi sin/thomatis. q̄nq̄z em̄ supabundant in stoma/cho humoꝛes calidi. q̄nq̄z frigidi. Uñ q̄nq̄z ex caliditate ebullitōez faciēte z hūoꝛes dis/soluente fit coꝛ p vomitū expulsio. sic em̄ fri giditas intēsa in oꝛe stomachi vi compssio/nis repellit humoꝛes et cibaria inferius. et est causa solutōis p̄cessuꝰ. sic caliditas do minās mouet eos aliq̄n sursū. et est cā eua cuatōis ꝓvomitū. aliq̄n fit ex ciboꝝ z potuū supabundantia. q̄ cum natura nō possit re/gere vl̄ digere ea repellit a se tāq̄ sibi supflua et nociua. Aliq̄n āt accidit ex q̄litate cibi et poꝛ⁹ et ex ei⁹ acumine. Uñ mordicat neruos stomachi z ꝓuocat ad vomituꝝ Aliq̄n fit ex debilitate ꝓtutis retētiue z fortitudie expul siue. Uñ stomach⁹ nō valens assumpta reti/nere p incontinentiā vomit ea. Aliq̄n etiaꝝ accidit ex fortitudine et acumine medicine. Aliq̄n etiā fit vomit⁹ cū inferioꝛa vētriꝰ fuerit fortioꝛa z expellūt suas supfluitates ad supio ra z naꝛa ñ valēs retinere ea imo abominās z abhoꝛrēs ꝓvomitū expellit. Illa etiam fit aliq̄n p ꝓpressionē et eleuatōez stomachi ex vicinitate et colligātia alioꝝ mēbroꝝ q̄n ca su aliq̄ patiūt vt ex matrice. Uñ frequēs vo/mitus signū est impgnatōis vt di. Bal. Uo mitus itaq̄ laudabil⁹ est q̄n fit vi z opatione naꝛe. vel q̄n fit sic oꝛtet et q̄n oꝛtet adiu torio medicine. q̄n fit i die cretico et eger ex vomitu releuat. Uomit⁹ ei laudabil⁹ stoma chū mūdificat ꝓtuit digestiue fuit z mistrat totā naꝛaꝝ exonerat ab infirmitatib⁹ infinitis totū coꝛp⁹ bois alleuiat. Si āt fuerit illau/dabilis ꝺria opaꝛ. omnē āt vomitū natura/liter p̄cedit mor⁹ z tremoꝛ labioꝝ conatus z āgustia spiritaliū mēbroꝝ. nausea et abomi natio. oris aptio. ligue distēsio. et extēsio ve/naꝝ arteriaꝝ z neruoꝝ. lacrymatio i oculis

emissio sudoꝛ. imutatio gutturꝭ. ⁊ amarica/
tio et infectio ligue palati atq; oꝛis. Uomi/
tus igit si fuerit necessariꝰ puocet. si supfluꝰ
et nociuꝰ restringat. Circa vomitū aūt ex fri
gida cā valēt calida ⁊ ꝓfortatiua tā electua/
ria q̄ vnguēta. valet etiā dyacytoniten cali
dum dyanisum. dyaciminū. ⁊ hmōi. Ꝯ cali/
dam ꝙ cām valēt frigida ⁊ sicca restrictiua
et ꝓfricatiua ut zucchara. rosacea. dyarodō.
tria sandali. et hmōi. Et hec de vomitu dicta
sufficiant.

De dolore ventris siue stomachi. Capitulum. XLVII.

Dolor stomachi multis de cauꝭ ha/
bet fieri. s. ex caloꝛe dissoluēte. ex fri/
goꝛe coartante. ex vētositate extēden
te. ex apostemate cōmente. ex hūoꝛe calido
vel frigido. villos stomachi inuisante. vbi
caloꝛ est in cā. doloꝛ est pungitiuꝰ. eructua/
tio calida parum pallida. vrina grossa. ciba
ria bñ digerunt. subtilia adurunt. amaritu
do oꝛis. secessus coleric⁹. vrina crocea Ubi
ꝙ frigiditas cuꝫ humoꝛe est in cā est doloꝛ
gnatiuꝰ. dura male digerunt. leuia et subti/
lia meliꝰ. solent adesse vomitꝰ fleumaticus
crudus. vētris ꝓstipatio. eructuatiōes acc/
tose. vētositas si est in culpa cognoscit ex ru
gitu ⁊ gurgulatōe ⁊ eructuatōib⁹ insipidis.
ex quoꝝ emissiōe patiēs alleuiat. Apostema
si sit in stōacho cogscit ex febꝛe ꝓcomitāte ex
pūctura et caꝛoꝛe et indigestiōe et oꝛificij ex
tensione. Si igit caloꝛ cū hūoꝛe sit in causa
humoꝛ digeraꝫ ⁊ cū medicinis ꝓpꝛijs purge
tur. stomachꝰ cū electuarijs frigidis ꝓfortet
cū vngēt frigidis exteriꝰ fomētet. si aūt frigi
ditas cū hūoꝛe sit in cā mō Ꝯrio curet. si aūt
vētositas sit in cā curet cū illq̄ extenuāt vē
tositatē. vt dyamaratꝝ. dyaciminū. et hmōi
Mag̃ em̄ vētositas in coꝛpe et spēal'r cū est
in ventre causat toꝛsiones q̄ se int hūoꝛes in
terponit. vt di. constan. et ideo opoꝛtet vt sibi
succurraꝫ cū medicina vētositatꝭ vētrꝭ disso
lutiua. et iō dic̄ Constā. vt vētosa sine scarifi
catione circūdet vmbilicū vt ventositas ex
trahat ab interioꝛib⁹ ad exterioꝛa. qz sic̄ dicit
idē. Plus vētositas ledit in multꝭ causis q̄
humoꝛes. vtz in ydropicis. de qb⁹ idē in co/
dem cap̄. dat exemplū. Quicūq; igitur vult
ꝓtinuā custodire coꝛpis sanitatē custodiat
stomachū ne nimiū sumat cibū. sūma em̄ et
ꝓfecta medicina est abstinētia vt di. Constā.
in. iij. ca. de fastidio.

De fastidio Ca. XLVIII

Dolet etiā vētri accidere doloꝛ et toꝛ/
tura. vt idē dicit Constan. ex humo
ribꝰ intestinis in inuisceratis sic doloꝛ
iliacus colericꝰ. et ꝓsiles passiones. Accidūt
aūt iste infirmitates q̄q; ex intercluſa vento
sitate viscex obuolutiones extendente. q̄q;
ex hūoꝝ multitudine viscex subam aggra/
uante. aliq̄n ex aliq̄ apostemate lesiōe inte/
stinoꝝ subē inferente. aliq̄n ex lubꝛicoꝝ mꝭ/
titudie viscera interiꝰ coꝛrodēte. aliq̄n ex alio
rū mēbꝛoꝝ colligantia ꝓpassionē intestinis
inducēte. aliq̄n ex hūoꝝ acumine intestino/
rū subaꝫ moꝛdicāte et vlceꝛāte. Et iste passi
ones ꝓprias bñt cās et significatōes. Uento
sitas q̄ cruda et grossa ab hūoꝛibꝰ resoluta
q̄n cū fecibꝰ includit. in intestinis mꝭtas ge
nerat toꝛsiones. et si fuerit resoluta fumosi/
tas vel ventositas a materia sanguinea erit
doloꝛ infixiuꝰ. vt dicit cōmen. si fit ex coleri
ca erit pūgitiuus. si ex fleumatica dicet ex
siuꝰ. si ex melācolica dicet grauatiuꝰ. si ex vi/
treo fleumate dicet ꝓgelatiuꝰ. q̄n aūt fit ex so
la ventositate tūc est doloꝛ deambulatiuus
Ita dicit de ꝙbo ad ꝙbū cōmen. sup Joh. ⁊
bis ꝙbis vtunt sepe magistri ⁊ autoꝛes Ista
igitur passio curat cum dyafoꝛeticis medi/
cinis. i. cuapoꝛatiuis. extenuatiuis. ventosi
tatis ꝓsumptiuis. q̄n vero replent intestina
grossa et viscosa guillimas inferūt passiones
Ligant em̄ intestina et ꝙglutinant viscosa
supfluitate Uñ natura nō se ꝑt a supfluis ex
pedire. vñ necc̄ario sequit interioꝝ toꝛsio. in
feriꝝ ꝓssio. ex repcussione fumositatū su
perioꝝ sūma pturbatio. q̄q; moꝛs ⁊ subie/
cti destructio. vtz in iliaca et colerica passio
ne. In tali itaq; casu solet ꝓmo apponi mol/
lificatiua et materie indurate humectatiua.
deinde aliq̄ntulū moꝛdificatiua. tandez ne/
cessaria purgatiua. ⁊ sic exoneratꝭ et purga/
tis interioꝛib⁹ tota naꝛa ad ꝓsistentiā debitā
reuocet. Q̄n ꝙ apostema occupat stoma/
chum vel intestina et materia ⁊ distensione
apostematis sentitur doloꝛ et gꝛedo in sto/
macho et etiā intestinis. ⁊ ꝓm q̄litatem ma/
terie ⁊ q̄litatē apostematꝭ intendit vl' remit/
tit imperꝰ angustie ⁊ doloꝝ. doloꝛ aūt ꝙ tāto
ē gꝛuioꝛ et piculosioꝛ q̄to i subtilioꝛibꝰ ⁊ gci/
lioꝛib⁹ ꝓpēdit intestinis. qz min⁹ ptz locus
euacuatōis ⁊ cuentatōis. Istis tñ interius
et exteriꝰ cōfert medicina mediocriter refri/
geratiua. rōe febꝝ mitigatiua. ⁊ rōe doloꝛis

maturatiua ⁊ mũdificatiua. rõe apostemat̃ ꝓsolidatiua ⁊ sanatiua. rõe subseqnt̃ vlcer̃ ne locꝰ maneat vlcerosus. ⁊ ista oĩa et multa alia patẽt ĩ viati. ⁊ ĩ plac. sz̃ ista ħ ponere essz̃ supfluũ. qñ igit̃ lumbrici sũt ĩ cã maximꝰ in stat dolor. Sũt ãt lũbrici ꝑmes q̃daz longi rotũdi et acuti ex viscosis et crudis hũoribꝰ intestinoꝝ interioribꝰ generati. q̃ cũ fuerit in ḡcilibꝰ ⁊ lõgioribꝰ intestinis generati dicunt lũbrici. qz lõgi vt di. ꝓstan. Si ꝯo in iferioribus ⁊ grossioribꝰ sũt nutriti ascarides dicũt et cucurbini. hi ꝑm diuersas materias ex q̃/ bus fiũt diuersas bñt spẽs et figuras. Nam ex salso fleumate fiũt ꝑmiculi lõgi ḡciles et acuti. nam calor illiꝰ fleumat̃ q̃ hz motum a centro vsq; ad circũferentiã ꝓtrahit materiã ꝑmis in longũ. siccitas ꝯo cũ bẽat motũ ad centꝝ ⁊ nõ possit materiã dilatare ꝓstringit ⁊ coartat eandẽ ĩ rotunduz. ⁊ iõ ꝑmiculi sic gñati lõgi sũt ⁊ rotũdi. Ex fleumate ꝯo dulci fiũt ꝑmes lõgi et lati. lõgi q̃dẽ rõe calor̃. q̃a calor plongat. lati ꝯo qz hũor se diuidit ⁊ dilatat. Ex fleumate ꝯo acetoso qõ frigidũ ẽ ⁊ siccũ curti ⁊ rotũdi. qz vtraq; q̃litas cuz ba/ beat motũ ad centꝝ repugt̃ latitudini ⁊ longitudini. Ex fleumate ꝯo nasali cũ sit frigidũ ⁊ hũidũ fiũt breues et lati. breues q̃dẽ ex frigiditate. lati ꝯo ex hũore. et isti dicuntur ascharides vel cucurbini. qz semini cucurbite assimilãt. Ex vitreo fleumate. ꝑ nimia frigiditate nihil viuificat. Di ꝑmes ḡuissimas infert corruptões febr̃ adest. pruritꝰ nariuz stridor dentiũ. abbominatio cibi. stupor et alienatio mentis. clamor in somno. tremor corꝑis. emissio lingue. et masticatio. cum nihil habeant inf dentes. ⁊ ista omĩa accidũt ꝓpt̃ colligantiã intestinoꝝ ad instrumẽta sensuũ et ad maxillas. Oportet ḡvt di. Cõstãt. vt citiꝰ eiciant alioq̃n corꝑ ab eis ꝓsumit ⁊ mẽbra remolliũt. nec expellũt nisi morianꝫ. dũ em̃ viui sũt cũ intestinis inuiscati de facili nõ exeũt. sz̃ mortui abhorrẽte eos natã eiciunt. cũ aliq̃n exeũt sz̃ q̃ mortui ⁊ statim moriunt. cũ rebꝰ em̃ amaris occidunt sic absinthio. et hmõi. q̃ oĩa in eodẽ ca. recitat ꝓstan. Debẽt ãt oĩa talia amara dari cũ melle vel lacte ℓ cũ aliq̃ dulci. dulcia ei ꝑmes diligũt q̃ cũ sibi incorꝑant recipiẽdo amaritudines se occidũt. ibi em̃ latitat hamus sub esca. qñ matrix vel vesica patitur ⁊ intestina ꝓpt̃ colligantiã patiũt. nam collo vesice opilato retenta vrina vesica distendit. q̃ distensa intestinũ qõ sibi adiacet ꝓmit ⁊ ad fecis expulsionẽ impedit. et inclusa vẽtositate colerica passio generat. Hec passio generat vt di. cõstan. in vno intestino qõ vocat colon. i. ꝓcanum. et est ĩ dextra ꝑte ventris inferioris circũcingens sic̃ zona vsq; in ꝑtem sinistrã. Cã aũt huiꝰ passionis est septiformis vt dicit idẽ. Prima est calore igneꝰ ⁊ colericꝰ febribꝰ intermixtus desiccans fecis humiditatẽ et indurans et exire non ꝑmittens. Scda causa ẽ cibi sicci et stiptici grossicies egestiõez exire phibens. Tertia est fleumatis viscositas vias egestionis ꝓcludens. Quarta est grossa ventositas cũ viscosis hũoribꝰ se ĩmiscens ⁊ descendens. Quinta est cã apostema cũ intestino nascẽs sub̃am feculentã exire libere phibens. Sexta multitudo ascaridũ et lũbricoꝝ mortuoꝝ ⁊ inuiscatoꝝ in ħ intestino exire non valẽs. Septima est intestini insensibilitas nocumentũ fecis non sentiens nec expellẽs. Hec passio q̃cunq; de cã generata dira infert corꝑi tormenta. Cũ generalia ⁊ ꝓpria bñt accidentia. adest em̃ generaliꝫ vomitus. abominatio. tortura. et dolor intollerabilis ex ꝑte illa ventris ꝓstipatio. et si ẽ ex calida cã venter videt acubus pũgi. nã ⁊ patiens cito moritur si nõ hz remediũ. si ex frigida est tũc nimia sentit grauitas. lent̃ tñ est dolor et in vno loco. si ꝯo est ex vẽtositate dolor est extensiuꝰ ⁊ immutat locũ cũ gurgulatione et inflatione. si est ex apostemate sentitur calor. dolor adest febris cũ siti ⁊ aspritate lingue. Si ex lumbricis tortura seq̃t et dolor et abominatio. aliq̃n ꝓ os eos eiciũt vomũt et breuiter morbꝰ est pestifer et mortal. cito inficiẽs nisi efficacit̃ succurrat. Ꝓ hoc igit̃ sunt cause morbi mitigãde dissoluende et destruẽde ꝑ balneatões calefactos dissolutiuas et liquefactiuas vnctões vt est anacison. vrilion. et hmõi Si ꝯo ꝑ mitigatiuaz nõ cessauerit dolor tũc ad fortiores ꝓceden dum ẽ medicias dissolutiuas. purgatiuas. sic in viatico ꝓtinetur. Huic passioni cognata est yliaca ab ylion intestino dicta. Et ẽ intestinũ gracile ⁊ longũ inuoluẽs circũq; alia intestina. et est carne discooptũ vnde valde est sensibile. Cũ ⁊ ħ passio vocat̃ vna de pacutis ꝑm Gal. qz vno dieℓ duobꝰ interficit. et iõ periculosior q̃ ipsa colerica. cõsimili tñ mõ curatur. ex ꝓsimilibꝰ ei fere causis generat̃. sed maxime ex apostemate. vt dicit Constan.

De dissenteria Cap. XLIX

Aliqñ etiã patit vẽter ex ciboꝝ z hũo
rũ lubricitate et acumie vt i dissen/
teria lienteria z dyarria. et ħ inter se
differt vt di. ꝓstan. z plat. Dissenteria ẽ fluxꝰ
vẽtris cũ excoriatõe intestini z sãguinolenta
egestõe. z ꝺr a desciẽdo. qz i ea inscidũt ite/
stina z fit ex colera nataliꝝ innatali itestina
corrodẽte z excoriãte. qñq etiã fit ex fleuma
te salso. et qñq ex melãcolia adusta. qñq ex
vicio epatis. z ꝺr epatica. qñq ex debilitate
ꝯtinuẽtꝫ sãguinẽ retinere nõ valẽtis. qñ
q ex nimia sãguis abũdãtia matie i detrũca
tis. sãguis eĩ ꝓsuetꝰ trãsmittit ad nutrimẽtũ
mẽbri qñ absciſũ ẽ mẽbꝝ cũ nõ iuenit mem
brũ qꝺ nutriat supabundantiã i epate gene
ratet ꝑ incõtinentiã emittit. z ꝺr ꝓpe dissen
teria. fit etiã sepe vicio intestinoꝝ et tũc sunt
tres spẽs. i ꝑma resoluit intestinoꝝ vnctuosi
tas z apparet egestio sic lotura carnis pinguis
In scꝺa villi stõachi abꝺadunt et apparẽt q̃i
rasure ꝑgameni In tertia ꝑ frustula emittũ
tur intestina. et tũc apparẽt carnose et neruo
se et arteriose resolutões. ꝑma igit spẽs bene
curat. scꝺa vix. tertia nũq̃. sil'r epatica vix cu
ratur. dissenterie igit sig̃ sũt sanguinolenta
egestio torsio ventris ꝺoloꝝ pungitiuꝰ qñq̃
igitur fit excoriatio intestinoꝝ supioꝝ. qñq̃
mediorũ. qñq̃ inferioꝝ. et ſm ħ variat ꝺo/
loꝝ nũc in ventre supmo. nunc circa vmbill
cũ. nũc in infimo. Scõm igitur causarũ di
uersaꝝ genera diuersificari solet etiã medi/
cina. ꝑmo igit solet mũdificari hũoꝝ peccãs
deinde fluxꝰ intercipi et ħ tam syropis q̃ ele
ctuarijs tam emplastris. q̃ vngẽtis stipticis
et ꝓstrictiuis. interioꝝ ꝯo medicina iuuat ef
ficaciꝰ qñ in supioribꝰ intestinis est materia/
exterioꝝ vero plus adiuuat inferioꝝ. stipti/
ca igitur et ꝓstrictiua debet esse tam medici
na q̃ dieta.

De lienteria Capitulum. L

Lienteria est fluxꝰ vẽtris cũ indigesti
cibi et porꝰ emissione qñ nil'a fit imu
tatio circa cibũ. ſz sic accipit ita emit
titur qꝺ ꝓtingit aliqñ ex villoꝝ stõachi abra
sione. vñ stomachꝰ nõ valet cibũ retinere qñ
fit ex viscosa et fleumatica hũorositate villis
stomachi et intestinoꝝ adherente. aliqñ ex
apostemate. qz tũc i cibis plꝰ grauat stoma/
chus. et iꝺo sensu nature mouet stomachus
ad expellenda cibaria anteq̃ digerant. Eu/
retur hec infirmitas sicut sup̃ dicta. Dyar/

Dyaria

ria est fluxꝰ ventris simplex cum cibi digesti
emissione absq̃ sanguinea egestione. Fit ãt
aliqñ ex ciboꝝ multitudine et eoꝝ liq̃ditate
et acumine. Aliqñ ex colera peccante in q̃n
titate potiꝰ q̃ in q̃litate. qz si q̃litative pecca
ret potiꝰ induceret dissenteriã q̃ dyarriam.
qñq̃ fit ex fluxu humoris ad intestina a ca/
pite defluentis et ea vel mordicantis vel lu/
bricantis et tũc emittit patiẽs spumas z am
pullas. iuxta illud Ipo. q̃bꝰ spumose egesti/ Ipo
ones in dyarria apparẽt. his a capite fleuma
defluit. ħ fluxꝰ curatur ꝑ diete tenuitatem cũ
multitudo ciboꝝ est in cã. si ex acumine dẽ/
tur refrigerativa et humectativa. si ex fluxu
hũoꝝ a capite dentur reumatis restrictiua.
Et hec de passionibus vẽtris iam dicta suf
ficiant.

De ydropisi. Capitulum. LI

Ydropisis est error digestiue virtutis
i epatis tumorem mẽbroꝝ generans
vt dicit Constan. Dum em virtꝰ di/
gestiua debilitatur in epate supfluitates mꝭ
te generantur in corpe q̃ vigore virtutis ex/
pulsiue exteriꝰ trãsmisse mẽbroꝝ inflatiõem
generant. Fit autẽ tribꝰ de causis generaliꝭ
ex retentione superfluitatũ ꝓter naturam. ex
fluxu humiditatis ꝓter naturam. ex ꝓncipa
li distẽpantia q̃litatum ipiꝰ epatis. ꝺũ em
supfluitates ꝓter naturam retinẽtur vt men
strua emoꝛroide. et hmõi. ex eaꝝ retentione
opprimuntur virtutes. supfluitates generan
tur. ex quibꝰ membroꝝ inflatio seq̃tur. ex flu
xu ꝰo hũiditatis ꝓter naturam dissoluũtur
spũs. debilitãtur ſrutes. supfluitates ex in/
digestõe supuenientes inflatiõem membro/
rũ efficiũt. ex q̃litatũ distẽpãtia errat ſrus
digestiua in epate q̃drupl'r ſm q̃ttuor q̃lita
tũ ꝓpũctõem. et sic fiunt q̃ttuor spẽs ydropi
sis ſm excessum q̃ttuor qualitatũ. ꝑma ẽ len
tofleuma ex distẽpantia frigiditatis et hu
miditatis. z ꝺr ab albo fleumate. lentos aũt Lentos
album ꝺr. Scꝺa est ypposarca vel anasarca
ex distẽpantia frigiditatis et siccitatꝭ Ter
tia spẽs est achites ex distemperantia calidi
tatis et humiditatis. Quarta species ẽ tym
panites ex distemperantia caliditatis z sic/
citatis. Fiunt autem hoc modo dum humi
ditas et frigiditas in epate distẽperantur
virtus digestiua debilitatur. qua debilitata
supflua generantur. q̃ ſrus expulsiua trans
mittit ad exteriora. vñ vehemẽs accidit ifla/
tio. frigiditate z siccitate distẽpata i epate

sil'r ꝑt⁹ digestiua distēpak ꝛ debilitak ꝛ aliqn tulū expulsiua. ꝛ iō supflua nō emittit ad cutis exteriora. ꝫ sub carne retinēk. et iō ꝫ spēs ór yppofarca. i. sub carne vl' iuxta carnē. Ex distpantia ät calor ꝛ būiditat⁹ p dissolutōz spirituū debilitak vtraqz. s. ꝑt⁹ digestiua ꝛ expulsiua. vñ supflua p totū corp⁹ nō expellūk ꝫ ink vētrē ꝛ sipbach tantūmō retinēk. et hec spēs ór architec. qr venk cor pcussus rsonat sicvter. archis ei vter ór. Caliditate ꝛ sicci/tate distpat⁹ spūs dissoluūk. ꝛ sic debilitata vtraqz ꝑtute supflua ex indigestōe surgentia p calidū ꝛ siccū i grossā fumositatē rsoluūk q nō expellūk p totū corp⁹ ꝫ circa vētrē reti/nēk. ꝛ ꝫ spēs tympanites ór. qr ad modū tympani sonat venk. In ꝑma igit specie inflatio ē p totū corp⁹ supficies alba ꝛ molk. digitus carni ipressus signū fore amis facꝛ paulatim i se postea redit. vrina est discolorata alba et spissa. In scōa spē nō est tāta inflatio ꝫ fetet cor caro. vrina est discolorata ꝛ tenuis. In tertia spē est venk inflat⁹ ꝛ sonat pcussus sic vter. vrina rubea ꝛ spissa. In qrta spē extēdit venk ꝛ sonat sic tympanū. vrina ē colorata ꝛ tenuis. collū ꝛ extrema efficiūk gcilia. et nares acute. oculi ꝓcaui ꝛ rotundi. due prime spēs pūt curari añ ꝓfirmatiōez. due scōe añ ꝓfirmatōz vix curāk ꝓsteaꝫ nūqz. ydropicus g est corpe tumid⁹ molk guis ꝛ pōderos⁹ ꝛ sitibūd⁹ q̄ qnto pl⁹ bibit tāto pl⁹ sitit. ꝛ q̄ qn to pl⁹ bibit tāto pl⁹ paulatī deficit ꝛ amplī⁹ i turgescit. Talib⁹ q̄dē diuersimode patiētib⁹ diuersimoda exhibek medicia. eis tñ valent vētositatē extenuatiua. hūoꝛ itercutanei cō suptiua ꝛ ꝑtuꝫ digestiua i epate ꝓfortatiua. de q̄b⁹ oib⁹ se expedit i viati. Constan.

De ictericia La. LII

Ictericia sine aurigo est cutis defedatio absqz ipi⁹ ineqlitate. ꝛ ór in plat. qr tres sūt spēs ictericie crocea ex colera nakali. viridis ꝛ nig. ꝑma vocak aurigo qr citrinū efficit boiez ad modū auri. alia vocat̄ peganitis. i. viridis. ex colera ei ꝓpria viridicāk. tertia melāchiton. i. nig. qr ex colera nig gignk ꝛ adusta. Fit ät ex feruoꝛe ꝛ ebulitōe sāguis i colerā trāseūtis. ex caloꝛe supabūdāte ꝛ sāguinē inficiēte. vñ deferk cū sanguie ad cutis supficiē ꝛ ipaz ificit ꝛ imutat. alī qñ fit ex opilatōe supioꝛ vl' inferioꝛ pozi cistis fell'. Uñ colera redūdat ad epar ꝛ sāguinē inficit. aliqñ fit ex apostemate l' febꝛe cōtinua sāguinē imutāte ꝛ adurēte. aliqñ ex corruptōe aeris l' cibi l' pot⁹ corrupti. l' ex morsu ꝛ pūctura reptil' venenosi. his modis sāguis inficik ꝛ ad nutrimentū mēbroꝛ trāsmissus ea fm suā infectōz inficit ꝛ corrūpit. Jcteri cia g matie calidā ꝫ ꝓcomitāt. toti⁹ corpis infectio. dettre pt⁹ calefactio. sitis. oris amaritudo. doloꝛ frontis. tinnit⁹ auriū. vrina colorata. cui⁹ spuma est crocea viridis l' nigra. oia q̄ de corpe emittūk p̄dicto colore inficiuntur ex opilatōe supioꝛi causata immutat oia inferiora: ita vt oia sint sic valde tincta. Ecōuerso ät ē si ex inferioꝛi. oia supioꝛa sūt magis tincta ꝛ inferioꝛa min⁹. Si ät fuerit ex febꝛe ꝛ ex vi nake p⁹. vñ. die in aliq̄ die cretico cū diminutōe febꝛis ꝛ alleuiatōe patiētis ꝛ sinthomatis remissione bonū ꝓdit. tal' coloratio sign materiā febꝛis tūc purgari. Si ät fuerit vi sinthomatis sic solet accidere ante vñ. die piculū ꝓtendit. sign ei materiā petere supioꝛa vl' ꝑpt suī multitudinez vl' ꝑpt suī fumositatē ꝛ acumē sic exp̄sse di. Bak. sup amboꝛ. Solet itaqz tal' passio curari p sāguinis minutōz. p infrigidantiū ꝛ alterantium appositōz matie sup regionē epatis q̄b⁹ potis sime inficit ipe sanguis sic i suo fōte. dātur itaqz interi⁹ et in dieta et in medicina ea que repmūt caloꝛē. mūdificant sanguinē ꝛ alterant malā ipaz sanguinis dispositōz. ꝛ si fuerit ex opilatōe dank ea q̄ sunt diuretice virtutis et aperitiue non tñ nimis calide vtz in viati. Constan.

De emoꝛroide La. LIII

Emoꝛroide sunt q̄nqz vene existētes in ano ex q̄b⁹ diuerse passiones fiunt scz inflatio. retētio. fluꝛ⁹. q̄nqz autem supfluitates vi nake trāsmittūk ad partes. et rupt⁹ venis ill' emittūk ꝛ corp⁹ a diuerk egritudinib⁹ liberak. ꝫ si fuerit fluꝛ⁹ immoderatus varie efficiūk passiōes. q̄ñ ꝺo ꝑt ꝓsuetu dinē retinenk matie egritudines ꝓsequunk vt ydropisis. ptisis. mania. ꝛ melancolia. ꝛc. Inflank ät ꝫ mō supfluitates spisse et feculente ad venaꝛ oza descēdentes ea ispissant ꝛ ingrossant. vñ fit inflatio. aliqñ oꝛificia venaꝛ ex intēsa siccitate coartank ꝛ inspissank. qñqz p nimio fluctu vrunk a cyrurgicis ꝛ cicatrizank et tūc aut vix aut nūqz aperiunk. aliqñ ex sanguinis spissitudine venarū capita opilank. aliqñ ex nimio sanguinis acumine ꝛ liq̄ditate pl⁹ debito apiunk. Retentionē nimiā hec ꝓsequunk grauedo capitis. pallor faciei. liuiditas. pōderositas renū ꝛ coꝛarum.

dispositio ad ydropisim. et ad ptisim nimiū fluxū sequit debilitas et extenuatio corporis mutatio colozis. dolor et torsio inferioris ptis corpis. z si fuerit ptinu⁹ nimis imoderatus pessimas inde generat passiones. Si ꝙ nimis fluant orificia venaꝝ restringant restrictiuis medicinis. paulatim tñ maxime si fuerit morb⁹ inueteratꝰ ne sanguis subito repcussus ad aliqđ mẽbrū refundat et peior morb⁹ generat. Vñ Ipo. emorroidas sanãti antiq̃ si nō vna relicta fuerit piculū erit. siꝙ o nimis claudunt aptiuis z rarefactiuis aperiantur.

De dolore renū Cap. LIIII.

Dolor reuū a grecis nefrenesis dr. q̃ dolor affinitatẽ hz cū colica passiõe differūt tñ qz dolor colicoꝝ mutabilis est et instabilis. q̃die ei mutat de vno latere ad aliud latus nefreticoꝝ dolor stabilis est. Patiunt aũt lũbi siue renes aliqñ ex tumore. aliqñ ex hũoꝝ repletõe. aliqñ ex ventositate. aliqñ ex lapide. oĩa ista grauissimuꝫ inferũt dolorẽ. maxime si fuerit calor i causa. cui⁹ signũ est vrina incensa et dolor acut⁹ et pũgitiu⁹. si ꝙ frigiditas fuerit in cã cruda erit vrina et lentus dolor. lapis et arenule et alie superfluitates diuerse in renib⁹ generant sepe et ꝑ ꝑcipue ex potu aque limose et grossa dicta. Ex his em̃ fiũt opilatiões in renibus vl vesica. z qñq̃ in essentiã lapidis vl arenulaꝝ p intensi calozis actõez trãsmutãt habentes lapides ꝓcomitant multa incommoda. s. difficultas vrinandi. colica. Ex huiusmodi em̃ opilatione lapidis opilant vie vrinales. aliqñ in pte et fit strãguiria qñ q̃s cũ difficultate et guttatim mingit aliquãdo ex toto et tũc oĩno denegat et dissuria dr. ex hũoꝛib⁹ em̃ viscosis in renib⁹ et in vesica coagulatis fit calcul⁹. inuenib⁹ ꝑcipue fit i renib⁹. in pueris aũt in vesica. qz collũ vesice i eis est strictũ. phibens vrinaz exire. vñ lapis generat. vt dr. Constan. In pueris etiã vrina est magis grossa et viscosa dicta. res aũt viscosa magis est habilis ad coagulatiõem ꝛꝓglutinatõz. z iõ sepe i puul generat. Loq̃ scit ãt qñ lapis est in renib⁹ vl matia lapidis p dormitatõz pedis et coxe dextre partis si in dextro rene sit causa. siniſtre ꝙ si in siniſtro. si ꝙ fuerit i vesica dolor aut pectinem z periconeon circa sentit. Preterea arenule ueniẽtes a renib⁹ sunt rubee. a vesica ꝙ albe Lapis ãt generat⁹ ab hũoꝛib⁹ viscosis dissoluit facil⁹ z educit. Ex arenulis ꝙ difficilius soluit z curat. In mulierib⁹ aũt rarius generat lapis q̃ in masculis ꝓꝑ meat⁹ largiores et ꝓꝑ debilitatẽ calozis desiccantis humores et putrificantꝭ z ꝓꝑ purgatões freq̃ntiores. multa em̃ superflua ab eis p menstrua educunt. Sic infirmi sunt purgãdi in calidis et apertiuis sepi⁹ balneandi. cibarijs digestibilib⁹ ꝛficiẽdi z potibꝰ medicinis diureticis aptiuis z mũdificatiuis refouendi z assuefaciẽdi. et aliqñ arti cirurgice dimittẽdi maxie pueri. scdo adolescẽtes. i senectute ꝙ incisio piculosa est. qz vltra. xl. annũ hec passio nõ curat. vt dr in amphoꝝ. q̃cũq̃ ne/frenetici vltra. xl. annum nõ sanant. etiã accidit inuoluntaria vrine emissio q̃ dyampnes vl dyabetica passio vocat. z ꝑ accidit em̃ cõstantinũ ꝓꝑ defectũ ꝓtentine ꝓstat. m. lta em̃ z fortis attractio hũoris ad renes et multa fit emissio superfluitatis ad vesicã quam ferre nõ sustinens a se reiecit p vrinã. aliqñ etiã accidit ex mollitione neruoꝝ z relaxatõe lacertoꝝ in collo vesice. qñq̃ accidit ꝓꝑ grauitatẽ somni z multitudinẽ hũoris. vt z in pueris ignorantibus z lectulo vrinantib⁹ z bibulis ebriosis. ꝓꝑ ie em̃ ꝓꝑ iũ est sustinẽtibus hãc passionẽ q̃ sp sitiũt et vix etiam aqua satiari ꝑñt. vt dr Constan. vñ sicut eam bibunt sic eam statim mingũt. aliqñ fit ex hũore subito meatus vrinales ꝓstringente. et ꝓtentam ibi hũiditatẽ vi oppressionis educẽdo. istam turpẽ infirmitatẽ patiẽtib⁹ necessaria sũt repressiua calozis z stiptica ꝓfortatiua calozꝭ renũ extinctiua z neruoꝝ emollitoꝝ ad statũ debitũ reuocatiua. hec fit p potões z clesteria p cathaplasmatões z vnguẽta. caueret tñ dr prudens medic⁹ ne apponat i hoc casu nimis humida. qz plus remolliendo lederẽt. nec etiã nimis sicca qz calozẽ acuerẽt. sed modo ista mõ illa vt ex frigidis loc⁹ patiens humectet et infrigidet. ex siccis ꝙ coarctet hũiditas et mẽbꝝ patiẽs ꝓfortet. sup oĩa dicta sit tpata. qz calida nimis nocẽt renib⁹ et lũbis. nimis etiã frigida digestiuã ꝓtez retardãt in suba z ꝑcautate epatꝭ z ꝓsilium est dare in talib⁹ tpata z ꝓposita. qz talꝭ solet esse materia atq̃ causa.

De hernia. Ca. LV

Hernia dr pellicla vẽtrꝭ. s. siphat. crepatura. Siphat em̃ q̃dã pellicula ẽ q̃ mẽbroꝝ nutritiuoꝝ a generatiuis est diuisiua sicut dyafragma dr pellicula q̃

int' spũalia mẽbra ⁊ nutribilia ẽ interposita Qñ igit' ꝯtigit siphat vl' ꝑ discõtinuatõz vl' ꝑ distẽtatõz rũpi. vl' etiã ꝑ calorẽ dissoluẽtẽ vel hũiditatẽ relaxantẽ remolliri etiã ꝯtigit intestina inferi⁹ labi ⁊ ĩ osseũ testiculoꝝ. s. folliculũ nõ sine dolore recolligi ⁊ diffũdi. Fit ãt ista diuisio vl' relaxatio aliqñ a cã extrĩseca. s. a nimia corpis exercitatõe vt ĩ lucta ⁊ palestra. aliqñ ex ꝯcussiõe vl' ex casu. ⁊ hmõi. aliqñ ex nimia mẽbroꝝ supioꝝ distẽsione ⁊ conatu. sic ex nimio cantu clamore. ⁊ hmõi. aliqñ ex cã intrinseca sic ex nimia calorꝫ ĩtẽsiõe ⁊ hũoꝝ calidoꝝ acumĩe ipaꝫ pelliculã diuidẽte ⁊ incidẽte. qñꝫ ex nimia hũiditate neruos ⁊ lacertos relaxante. q̃cũqꝫ ãt mõ accidat ĩ ꝑncipio facili⁹ curari ꝑt ⁊ ꝑcipue in iuuene. si ꝟo mag̃ fuerit ⁊ inueterata ⁊ cũ ruptura nerui vix vl' nũqꝫ ꝯsolidat' ⁊ difficile curat'. vt di. ꝯstan. Solet ãt curari hernia per dietã ⁊ medicinã ⁊ aliqñ ꝑ ĩcisionẽ ⁊ cyrurgiã. talib⁹ igit' dicũt autores valere stiptica ⁊ ꝯsolidatiua ⁊ ĩ cibo et ĩ medicĩa sic electuaria int⁹ sũpta ⁊ etiã fomẽtatões ⁊ balnea exteri⁹ addita ꝑit' ⁊ vngẽta. Sup oĩa d'r valere tenuitas diete ⁊ ꝯtinẽtia maxĩe a coitu ⁊ etiã oĩ motu. sup oĩa etiã a vẽtosis ⁊ inflatiuis talib⁹ ẽ cauendũ. qꝛ dic̃ cõmẽtator ventositas maxime nocet herniosis.

De arthetica. Capl'um. LVI.

ARthetica ẽ dolor ⁊ passio cũ inflatõe ⁊ dolore. q̃ cũ sit ĩ articul' manuũ cyragra d'r. in articul' ꝟo pedũ podag̃. ĩ scia d'r sciatica. Hꝫ ãt fieri ex sanguĩe colerico ⁊ hũore fleumatico. freq̃nti⁹ ꝟo fit ex causa reumatica. sanguis cog̃scit' esse in cã ex rubore loci et calore ex eminẽtia venaꝝ ꝑtꝫ patiẽtis ⁊ toti⁹ corpis. ex dieta calida ꝑcedẽte ⁊ humida ex etate ⁊ regione sil'i. ex eo ꝙ maxĩe mouet' in vere. coleric⁹ hũor cog̃scit' esse ĩ cã ex dolore vehemẽtissimo ⁊ neruoꝝ tensione ⁊ ariditate ac calore ⁊ ꝑtꝫ inflatiõe ex colore rubeo cũ croceo intermixto. ⁊ maxĩe mouet' in estate ⁊ magꝫ ex dieta calida ⁊ sicca ⁊ in regione ꝯsil'i. Sepe etiã emittũt' multe colerice sup̃fluitates ꝑ vomitũ ⁊ secessũ. calida obsũt. frigida ꝓsũt. fleuma etiã cognoscit' esse ĩ cã ex fleumatica habitudĩe. regiõe dieta etate ꝯsimili ex inflatõe loci ex dolore vehementi. rubore modico vl' nullo. de reumatica cã cog̃scit' ex g̃uedĩe capitꝫ ⁊ hũoꝝ motu. titillatio ⁊ flux⁹ ꝑ nuchã et spatulã sẽtit'. pessima ẽ h̃ infirmitas. qꝛ articulos ⁊ neruos digitoꝝ manuũ ⁊ pedũ ꝯhit subalez hũorẽ ĩ manib⁹ detrahit et ꝯsumit ⁊ aridas eas faciẽs clausas reddit impotẽtes ad opandũ eas efficere ꝯsueuit nodosis gibbositatib⁹ digitoꝝ iũcturas deformes facit. Hec infirmitas cito curet'. qꝛ si fuerit inueterata vix curat' maxĩe qñ ĩ durã ꝯuertit' duriciã ⁊ nodosã. Materia itaqꝫ peccãs dꝫ ꝑmo purgari ꝯgrua medicina subtrahi dꝫ sãguis ⁊ minui si sãguis est in cã. calor etiã dꝫ repcuti frigidis. qñꝫ ẽ cã hũor frigid⁹ ⁊ tũc dꝫ fomẽtari calidis emplastris ⁊ vngẽtꝫ. a cibis grossis abstinẽdũ ẽ ⁊ ꝑcipue ab inflatiuis. nã ventositas sepe aggrauat morbũ istũ.

De gutta sciatica Capitulũ. LVII

GUtta sciatica d'r dolor q̃ nascitur ex humorib⁹ descẽdẽtib⁹ in neruũ grossũ q̃ est int' lacertos grossos coxe sine hauche. vt di. ꝯstan. Sepe ãt fit ex viscosis hũorib⁹ in ꝯcauitate hauche se coadunãtib⁹ qñqꝫ ex hũorib⁹ sanguinolẽtꝫ cum colera rubea intermixtꝫ. ⁊ h̃ oĩa cã sunt sepi⁹ doloris. q̃ dolor descẽdit in crura vsqꝫ ad calcaneuꝫ et etiã vsqꝫ ad paruũ digitũ pedis. cui⁹ rõ est vt dicit ꝯstan. qꝛ a scia ꝑ mediũ coxe ⁊ tybie dirigit' neru⁹ ad cauillã pedis exteriorẽ. ⁊ deĩde vsqꝫ ad paruũ pedis digitũ. et ista ẽ cã q̃re ĩ passiõib⁹ scie dolor extẽdit' vsqꝫ ad illum digitũ. inde est ꝙ q̃ hñt calculũ ĩ renib⁹ sentiũt eodẽ loco pedis formicatõꝫ ⁊ dormitationẽ ꝓpt' nerui opilatõꝫ Uñ nõ pñt spũs debito mõ currere ad illũ locũ. Dolor ãt qñqꝫ ẽ in vna ꝑte qñꝫ ĩ vtraqꝫ. sꝫ peior est ĩ sinistra q̃ qñ est ĩ dextera. cui⁹ rõ est qꝛ in dextera ꝑte maior est calor. q̃ materiã ibi collectã facili⁹ digerit ⁊ dissoluit q̃ in sinistra vbi est minor calor ⁊ materia est magꝫ ꝯpacta In hac passione minor est dolor pulsatio pũcta ⁊ ardor maxĩe ĩ iuuenib⁹ calide ꝯplexiõis. maxĩe qñ calor est ĩ cã. et valet in illo casu minutio sanguĩs in sophena vena. s. q̃ est sub cauilla. patiẽs itaqꝫ est purgãd⁹ ⁊ sanãd⁹ sic ĩ arthetica. Cauere ãt dꝫ oĩs sciatic⁹ sic ⁊ arthetic⁹ a nimia plenitudĩe cibi ⁊ pot⁹ ⁊ ꝑcipue a coitu qꝛ maxĩe acuit reuma ⁊ ĩpedit digestõem ꝓpt' spirituũ ⁊ puri sanguĩs depditõꝫ vt di. ꝯstã. Purget' itaqꝫ ꝑmo corp⁹ ĩteri⁹ ⁊ tũc localia ponãt' exteri⁹. alit' eĩ paꝝ ꝓdest medicĩa exterius nisi materia q̃ morbi est cã ꝑus intrinsecus minuat'. vt dic̃ ꝯstan. Dyascorides q̃ꝫ dicit multũ ꝓdest sciaticis si fomẽtat⁹ fuerit loc⁹ doloris cũ calido fimo bouis. potenter

em̃ desiccat matrie si cũ galbano z ture z ace to fuerit resolutus.

De podagra Ca. LVIII

Podagra fm̃ ꝓstan. est dolor pedũ z matrie calcanei atq; plãte cũ distẽ sione nerui atq; pulsatõe Nascit aũt ex malis hũoribꝰ ad calcaneũ descendẽtib; q̃ si fuerit frigidi z grossi nimia fit extẽsio at q; tumor. sz nõ multũ pũgitiuꝰ dolor. nec ꝑt tñ magnꝰ fuerit tumor. qz pedes spoliati sũt z denudati a carne. z iõ nõ ꝑnt mlti tume scere. tumor em̃ nascit in carnosis mẽbris. h passio nascit in suauẽ vitã ducentibꝰ z q̃ras q; paz se exercitãt. q; a supfluis hũoribꝰ cor poza nõ emũdãt matrie cũ multũ comedant atq; bibãt. ex talibꝰ em̃ generãt supflui hũo res q; reumatizãt ad pedes z matrie q̃n sunt debiles supfluã materiã expellẽ nõ valẽtes. z matrie h accidit ex nimio coitu. totã em̃ cõ cathenatõz corpis coitꝰ ipe mouet vt di. Lõ stan. et calefacit et iõ mouet hũores et latat neruos z rũpit. Uñ accidit q; eunuchi ñ po dagrizant. qz non coeunt. sil'r nec pueri, nec mlieres nisi raro. et h qz mẽstruis expurgãt, Uñ Ipo. mulieres nõ podagrizãt nisi forte mẽstrua defecerit. h ifirmitas aduenies iu uenib; ĩ vere ĩ. xl. dieb; curat. sz si in autũno aduenerit et durauerit vsq; ad hyemẽ difficile erit eã curare vt dr in amphor. cuiꝰ rõem reddit cõmẽtatoꝛ fm̃ iudiciũ astrologie sic. ꝑma inq̃t etas lune calida est et hũida. scda est calida et sicca. tertia frigida et sicca. q̃rta frigida z hũida In ꝑma itaq; etate p caliditatẽ dissoluit materia p hũiditatẽ diffundit In scda etate et q̃rta ꝓfuat ipa materia In ꝑma ãt etate lunatõis seq̃nt; pfecte digerit. Uñ in scda etate lunatõnis calide z sicce ex toto materia ꝓsumit et infra. vj. septimanas q̃ sũt. xl. dies plena fit curatio matrie ĩ estate In autũno em̃ z ĩ hyeme materia ẽ nimis cõ pacta z inobediens digestõi. Materia igit hꝰ passionis ꝑmo purgef. deinde frigidis ex teriꝰ in ꝑncipio repcutiat. nõ em̃ sũt calidaz dissolutiua apponẽda in ꝑncipio cũ sit causa reumatica. z si materia sit frigida ne reuma plꝰ irritet. z iõ vtẽdũ est in ꝑncipio repcussiuis fortioribꝰ in cã calida z remissioribꝰ in frigida ne forte materia indurescat. deinde apponẽt suffumigatões fomẽta z vnctiones calidevl frigide, put materia tũc reqrit. leui dieta z tpata partes vtat. a coitu sup oia ca ueat. leuet mediocre exercitiũ inungat,

De apostemate Ca. LIX

Apostema ẽ supfluoꝛ hũoꝛ ĩ mẽbro aliq; collectio putrefactõez faciẽs et tumorẽ vt di. ꝓstan. Lõtingit ãt mẽ bruz apostemari aliqñ ex cã exteriori. vt dic Lonstan. sic ex pcussione vulnere. casu. fra ctura. z concussione. ab omnib; em̃ talibus mouent hũores z ad locũ sepe ꝓfluũt patiẽ tẽ q; mutuo se ꝓculcantes calefiũt et putre scunt. Aliqñ ãt ab interiori. s. ex abundãtia hũoꝛ coꝛruptoꝛ q; sepe ꝓfluũt ad locuz aliq̃ẽ z ꝓcurrt. z h dupl'r fit. qz aliqñ ex adu natiõe materie in ꝑpo mẽbro. aliqñ ex fluxu materie de vno mẽbro ad aliud. et tal' fluxus pces sunt cause sic di. ꝓstan. ꝑma est fortitu do mẽbri expellẽtis. qz q̃dã mẽbra ꝓncipa lia z nobilia exonerant se a supfluis sic cere brũ ab hũoꝛe fleumatico se exonerat atq; fu mo Scda cã ẽ debilitas mẽbri recipiẽtis mẽ bra ei obilia rcipiũt supfluitates a superioribꝰ fortioribꝰ descẽdẽtes sic cuis caro rẽ. Ter tia cã est multitudo hũoꝛ q; cuz sint supflui in maioribꝰ venis refũdũt ad minoꝛes mẽ bꝛoꝛ ꝓsimiliũ eẽntiã subintrãtes. et qñ sup fluit ad nutrimẽtũ fluit ad mẽbꝛ et claudit ꝓncipalis via et facit apostema. q̃rta ẽ largi tas meatuũ p q̃s facile fluũt hũoꝛes de mẽ bꝛo ad mẽbꝛ. Quinta cã est liq̃ditas humoꝛ z subtilitas q; de facili motu facilꝰ diffundũ tur et diffusi in aliq; mẽbꝛo recolligũt. et ibi artitudine mẽbri coartati ꝓculcãt z ad pu tredinẽ disponũtur. Sexta cã est suppositio mẽbꝛoꝛ. naꝑaliter inferioꝛa mẽbꝛa recipiũt supfluitates superioꝛ mẽbꝛoꝛ sic mẽbꝛa capi tis deponunt suas supfluitates q̃ñs ad la certos et venas gutturis et fit squinãtia. q̃ñz ad membꝛa pectoꝛis z fit peripleumonia et pleuresis. et sic de aliis. Fit aũt apostema h apostẽ mõ dũ hũoꝛes q̃ntitatiue peccãtes z a calo re ꝓsumivl'a ꝓtute expelli nõ valẽtes recep ti in ꝓcauitatib; mẽbꝛoꝛ ebulliũt et putrefi unt et sic pasta in furno posita ab igne desic cat in superficie crustulã quãdã recipit sub q̃ manet humoꝛ ita collect; p calorẽ ebullitio nis q̃ndã crustulã facit sub q̃ latet hũoꝛ pu tridus atq; tumet. et talis tumoꝛ dr apostẽ ma. et aliqñ fit de vẽtositate et dr bubo. ali qñ ex humoꝛe simplici sic ex sanguie fit fleu mon. cuius signa sunt rubor ex caloꝛe sanguis duricies ꝑt multitudinẽ et caloꝛes aggliora ꝓsumentẽ. pulsus. i. saltus ꝑt ventositatem siue fumositatẽ impellẽtẽ dolor ꝑt extensio

nē calor ꝓpē calidam naturā tumor ꝓpē materie mꝫtitudinē. Fit etiā sic apostema ex simplici co. rub. et ꝺ herisipila. id ē. facer ignis p antifrasim. Fit et aliud ex colera pura: et corrodit mēbꝝ cui insidet. z ꝺr a medicꝭ herpes estiomen⁹. qi seipm corrodēs. Fit ꝺsili mō apostema ꝺ fleumate. z ꝺr zimia siue palus. qr sic in palude est multū supfluitatis z limositatꝭ ita i ꝟ apostemate cui si impſſerꝭ digitū cedit impꝛessioni. qr p fluxibilitatē digito ipmenti cedit z in medio fozamē apparet q̄si signū fozamis. sz postea remoto digito dū materia redit ad mediū totū illꝺ iterū adimplet. Istⁱ⁹ apostematꝭ sunt sig albedo. qr materia est alba z mollicies. qr materia liq̄da z dolor lent⁹ qr materia frigiditate sua minuit sensibilitatē. Cōtraria sūt sig in apostemate de colera rubea. qr calor ē multꝰ cū materia valde calida. rubea cuz citrinitate. qr colera nō ē rubea sed crocea. magnitudo adest doloꝛis et pūcture. qr materia ē acuta et melancolia fit apostema z si materia tota fuerit extra fit scliroſis si ptī intra l ptī extra fit apostema. qꝺ ꝺr cancer ad sꝫlitudinē cancri. sic em in cancro dozsū eminet z brachia sūt extēsa i lateribꝫ. ita in ꝟ apostemate q̄daz est tumor vice dozsi. ramusculi ꝓ būoꝝ sūt bincinde expāsi vice brachioꝝ. paulatim etiam serpit corrodēdo carnē z neruos sensibiliter ad modum cācri. Ūñ sig illⁱ⁹ sūt ingēs duricia. qr cū materia sit terrestris z melancolica multū ē ꝓpacta. color est liuidꝰ qr materia nō est ex toto nig. dolor est paucus aut nullꝰ ꝓpē eꝰ insensibilitatē. qr materia duas hz mortificatiuas q̄litates. s. frigiditatem et siccitatē. corrodit ät sp carnē sanā z corrumpit vsq̄ ad radices neruoꝝ. z etiā inficit ipsa ossa q̄ attigit. z iō morbꝰ iste pestifer ē z durissim⁹ ad curandū. Inē ista ät corrosiua apostemata talis est ordo. qr noli me tāgere cancrosū est apostema i faciē corrodit paulatī sz minꝰ alīs. Cācer ꝓ magꝭ. adhuc magꝭ lupus. matie ꝓ herisipila. fistula ꝓ nō corrodit sz putrefacit interi⁹. carnē. s. z neruos cōtrahit ad saniē z q̄nq̄z corrumpēdo neruos dissolvit ossa. Accidit aūt frequēter ex vulnere male custodito q̄n suppositū os sanie inficit Ūñ nutrimētū aduenies in sanies cōmutat siccq̄z rūpit supficies z fluit. aliq̄n ät ꝺsolidat aliq̄n iterꝝ rūpit. z si fuerit multū inueterata vix curat Jn circuitu ät vulnerꝭ sepⁱ⁹ multa ossificia inueniūt z oriūt. ꝺr ei fistula iteri⁹ vuln⁹ pfūdū. i supficie ꝓ ag̃ustū atz artum Cācer ꝓ ccōuerso exteri⁹ mꝫtū pz interi⁹ angustat. z iō difficili⁹ ē ad curādū. Aliq̄n nascit fistula ex reumate siue vulnere p̄cedente aliq̄n ex apostemate male curato z maxime q̄n nimiū humectat et fit diuersa fozamina aquā diuersi colozis emittētia mō albā mō citrinā. z si fozamia i vno loco claudūtur in alio nascūt. Sūt z alia apostemata q̄ ex opposita materia generāt vt i antrace quē cōstā. vocat carbū culū. qr vrit vt carbo. Fit ät de materia valde furiosa z venenosa z de materia ꝓposita qꝺ pz p lineas diuersoꝝ colorū. ꝺr ei ꝟgularā fozmāz sūt ibi q̄dā rubee linee sāguince. z q̄dā crocee z colerice q̄daz subalbide z fleumatice. q̄dā liuide z melācolice. q̄dā flaue a salso fleumate. et sic de alīs būoꝝ inaqlib⁹. Sig ät antracꝭ sūt dolor intollerabilis arsura z pūctio i pfūdo in capite apostematꝭ pustula q̄dā ozik siue vesica p̄tendēs calorē attestātez būoꝝ dñanti. Jn colozatōe ät ꝟgulata fozma diuerſ⁹ colꝝ lineis distincta. videt etiā q̄si trahi ad fundū cū q̄dā filo adherēte supficiei vesice i medio Ad curatōz itaq̄z apostematū solēt apponi i p̄ncipio repcussiua nisi materia fuerit furiosa z venenosa vt i herisipila z antrace. nā i talib⁹ nō sūt apponēda repcussiua. sz potⁱ⁹ miti gatiua ne matia venenosa repcutiaꝭ ad interiora mēbra z maⁱ⁹ inferat nocumentū. dei/ de q̄n apostema est i statu solēt apponi solutiua remollitiua z maturatiua. apto ꝓ apostemate siue ruptoz educta sanie insistēdū ē mūdificatiuis rādē ꝺsolidatiūis z bone carnis regeneratiuis. Ad alia apostemata q̄ sinthomata sūt peiora ad fortiores medicinas p̄cedendū ē sic ꝺ cancꝝ fistulā. z hmōi ibi ꝑm materiā peccātē patiēs p̄mo interi⁹ ē purgād⁹. deinde localib⁹ remedijs insistendū. ꝺ cancꝝ ꝓ vtitiuis z carnis mortue corrosiuis est vtendū. contra fistulam desiccatiuis et ꝺsūptiuis ac sanies mūdificatiuis q̄ si nō p̄sūt cyrurgie cōmittāt. tutⁱ⁹ em ē vt vna pticula corpis sani corrupta vrat vl p̄cidat q̄ relīq̄ ps in postez corrūpat. Contra apostemata ꝓ venenosa sic ꝺ antracē cito z caute est remediū apponendū qr cito interficiūt nisi celeri⁹ succurrat. Cōsiliū igit est vt i p̄ncipio si aliud nō impediat fiat fleubotomia i eadē pte i p̄ioꝝ frōte loci collectōis. minuere ei i pte opposita i tali casu nō ē tutū ne materia trahat ad corp⁹ vel ad mēbꝝ nobile cū

l z

sit venenosa. tūc necesse ē vt tyriaca cū vino calido p os offerak z sup locū doloz liniak. q si pbata fuerit tyriaca z ver⁹ fuerit antrax. materiā siccā z venenosā extrahet. z ita desiccabit q poterit ipaz puluerizare ad moduz cineꝛ z tūc recēs ē apponēda sepi⁹ donec rū pak apostema. q rupto nō ē timēdū ꝑiculuz. Jdē fac vitellū oui cū sale pistatū z frequēter apostemati appositū. doloꝛē ei mitigat et apostema rūpit. vt dic cōmentatoꝛ

De vlcere. Ca. LX.

Vlcera dicūt q dā vesicule q ex intercutaneo hūoꝛe sepi⁹ i coꝛpe vndiq; oꝛiunt z vocanka ꝓstan. i fine viatici vlcera eo q i supficie cutis acumie hūoꝛis faciūt solutōz ꝓtinuitatis. q; matia ē subtil' hūiditas sāguis l' colere ab iterioꝛib⁹ ad exterioꝛa vi nate l' sinthomatis vsq; ad exterioꝛē coꝛpis supficiē demādata talia vlcera cutē defedāt pruritū z titillatōz i carne generāt. cutem a carne eleuāt. z aliqñ si ꝓtinua sūt lepꝛe piculū ꝑconizāt. q ab eis liber esse desiderat interi⁹ purgari a supfluis calidis z ifectis hūoꝛib⁹ nō omittat. deinde balneis siccis z mediocrib⁹ ꝓsūptiuis fm q̄litatē z q̄ntitatē hūoꝛis carnē z cutez vlceratis se exponat. a crapula z dieta nimis laxa se contineat. laboꝛi et exercitio se nō subtrahat.

De pustula Capitulū. LXI

Pustule siue papule dicūt q daz apostomatice collectōes supfluitatis i exteꝛioꝛi coꝛpis supficie minutati z particularit generate naka sibi supfluaz nociua ad exterioꝛa coꝛpis expellēte q sepe a supfluitate pabuli coꝛpis z nutrimēti pullulāt. z iō merito sapientes pustulas siue papulas eas vocāt. vt di. Remi. z iō dicūt pustule ḋa sūt q dā pue vesice l' vesicule putredis virulente z vietis intrisec⁹ ꝓtētiue. vt di. Jsi. z etiā ꝓstā. Dicūt āt pustule variole i puul'. z etiā aliqñ i adultis. in puul' āt tales pustule sūt salutifere z fuke sanitatis p̄nūcie vt dic ꝓmētatoꝛ ibi Variole de sanguis putridi nascūt coꝛruptione ꝛc. Si ei in puul' vel adolescētib⁹ non erūperēt de fuka lep eēt i posteꝛ formidādū Fiūt em in puulis ex sāguie mēstruali q̄ in vtero alebāt q vi nake expellit ad exterioꝛa. z sic a furo piculo liberāt. Si l' ꝓtingit in adultis et i senib⁹ i febꝛe circa crisim tales pustulas erūpere vi nake materiā febꝛis ad exterioꝛa expellēte. z iō nec i istis nec i ill' dz fieri repcussio ne matia trāsferak int⁹ cū sit q dā mō furiosa. circa oculos tñ faciēda esti hoc casu leuis repercussio ne sanies pustule aliquā ledat tunicā oculi vl' pupillā Jn oibus etiā alijs locis cauē medic⁹ trahit talē materiam ad exterioꝛa q̄tū ꝑt ꝑterq; circa oculos ibi ei est materia repcutiēda z ad alias deducēda ne ex furiosa z violēta matia tenera ledak suba oculoꝛ. Laueat etiā nutrix vl' medicus tā in puulo q; in adulto ne taliū pustulaꝛ vesicule vl' ꝓpt pruritū vl' ꝓp aliud rū pank seu apiank ante tps matie circa faciez. ne ꝑpetuo deformes remaneāt in facie cicatrices. Alijs mlt⁹ de cauk pustule in coꝛpe oriūt nūc ex materia fleumatica albe et molles z fluide. nūc ex materia colerica aspe pū gētes et dure. nā coleric⁹ humoꝛ int carnē z cutē diffusus suo caloꝛe z acumie cutē apit z mozdicat z infinitas pustulas i cutis supficie generat sz pue sūt ac modice ad modum ḡni milij. z iō talis passio sic vocak ab auctoribꝫ herpes milij vl' ḡnulosus. Undecūq; ꝑ ueniūt tales pustule si sūt freq̄ntes z ꝓtinue ꝓmo expedit vt materia peccās debita purgek medicina. deide si coꝛp⁹ fuerit plectoꝛicū fleubothomek siue ventosek debitis balneis desiccatiuis et ꝓsumptiuis z vngentis ꝓgruis patiēs adiuuek

De scabie Capitulū. LXII.

Scabies est coꝛruptio cutis ex coꝛruptis hūoꝛib⁹ int cutaneis coꝛpi cū deformatōe lesionē inferēs. sepe em vt dic ꝓst. naka malos hūoꝛes expellit ad supficiē coꝛpis vt mūdificet iterioꝛa. q si fuerint subtiles z liq̄di de facili sudoꝛe et fumo dissoluūt. grossi⁹ ꝛo sub cute ꝑmanēt et coꝛpoꝛi scabiē introducunt. humoꝛ ꝛo sic inclusus int cutē z carnez si coleric⁹ fuerit z intrusus scabiē induc siccā nō sanioſā cū fissura pruꝛigie z pūctura. si ꝛo fuerit hūoꝛ fleumatic⁹ albā grossam z squamosā z sine pruritu magno scabiē facere ꝓsueuit. Scabies āt hūida sanioſa cū ōlectatiōe pruriginosa calidū sanguinez mixtū cū colera demōstrat. Frequent aūt accidit ex nimia coꝛpis repletōe. freq̄nter etiā ex egritudie p̄cedēte. vñ viriuz seq̄t depssio z supfluitatū incrementuz. Fit etiā q̄busdā inueterata scabies ex splenis vicio z talis de facili recidiuat. scabies aūt cū desiccatiuis z ꝓsumptiuis z mūdificatiuis intus et exteri⁹ est curanda.

De impetigine Ca. LXIII

Impetigo ē inf̄cutanea hūoꝝ corruptio imutatōz cū p̄rurigine cuti ifer̄ē. Colerica ei supfluitas q̄dam fumosa ab iteriorib⁹ ad exteriorē carnis supficiē reiecta. cutē ificit z eā minutissimis pustul' replēdo scabiosā q̄ furfure dispā scissā z p̄rurigiosā effic. z h̄ ifectio ō matia colerica l' melācolica nimis ītēsa aliq̄n ortū trahit vt dicit. ost. Et ōr h̄ passio ipetigo q; titillatōe z p̄ritu matio cutē et carnē ledēdo ipedit. Dī z serpigo q; ad modū serpēt⁹ serpit ī cutē vndiq; atz repit z cutē quā ificit ꝯbusdaz squamis p⁹ scalpatiōez reddit fedā. h̄ passio aliq̄n ad modū ciguli supficiē mbri vndiq; circūcigit. z tal' ipetigo l' serpigo herpes cingul⁹ a medicis nūcupat. Impetigo tñ differt a serpigie q; fit ō magꝝ ipetuosa matia z ignita q; ō colera. z iō oblōga fac̄ fozamina et stricta. sz valde pua. z sp mouet surſū sic ignis serpigo ō min⁹ ignita z iō nō mouet⁹ surſū. sz circūcigit mbra z circūq; se diffūdit. Un ōr q̄ serpēs p gyr. h̄ passio ē curāda suffumigatōnib⁹ z balneis aptiuis z p̄suptiuis mūdificatiuis z extersiuis sil' r zyngētis Inunganf cū succo ebuli zābuci lapacꝯ fumitre z hmōi. postea balneū aq̄ dulc⁹ assuescat vt dicit. ostā. Dē āt q; h̄ac passionē valet sputū hois q̄diu ē ieiun⁹. Huic passiōi sp associaf p̄rurigo seu p̄rurit⁹ q̄dā imoderat⁹ frictiōis z scalpatōis appetit⁹ falsā q̄ndā delectationē ingerēs et fumo calido z acuto mordēte cutē a matia calida resoluto. falsa āt talis delectatio et nociua ē. q; cutis īducit vlcerationem et discōtinuatōez et sp ī fine lesionem ingerit et dolorem.

De lepra Ca. LXIIII

Lepra ē membroꝝ corruptio⁹ hūoꝝ initiū hns avasis z ꝓpleūtū ī fōtib⁹ siue extravasa. nam corrupto hūore nutriūtali de facili corrūpūf mbra q; ex hu moribꝰ nutriūf. ois āt elephātia siue lep̄ fm ostā. hz ꝑncipiū ꝑncipaliter a corruptiōe melācolie. Un dicit ostā. lep̄ ē passio frigida z sicca nascēs ex colera nig̃ ītēsa z putrefacta apparēs ī supficie corpis. Fit ei de q̄tuor hūoribꝰ putrefactꝭ. sz tñ īntēsis z corruptꝭ et ī colerā nigrā ꝯmutat⁹. vt dicē idē ibidē Putrefacto āt hūoꝝ h̄ admisceꝫ melācolia ꝓpter⁹ q̄litatē frigidā z siccā putrefactōi repugnātē nō ꝑt ꝓpleri ī venis siue ī vasis q̄dusq; incorpef et morā faciat in mēbris ī q̄b⁹ cōplef putrefactio ex q̄ seq̄f ipa lep̄. Melācolicus ei hūoꝝ ꝓpr̄ suā suā duriciā z ꝓpactōem lōgā morā expetit ad sui putrefactōz. si āt inveniꝫ aliq̄ casu putresceret potꝰ febrē q; lepra generaret. Diuersificaf āt lep̄. iiij. modis fm q̄ttuor hūoꝝ mutuā ītermixtōz Et ex vna spēs expura melācolia. z h̄ ꝓpr̄ ex elephātia ab elefāte aīali matio sic vocata ꝓpr̄ morbi matimū nocumētū q̄ infestat patientē Un h̄ passio durior est ceteris tāq; ꝓpactior z difficilior ad curādū z fp̄m̄ō Scōa fit ex melācolia et fleumate. z h̄ ōr tyria vl' serpentina a tyro serpēte. q; sic serpēs tal' de facili dimittit spoliū z est squamosus sic patiēs tale lepra ō facili excoriaf ex cuti supficie z resoluit ī q̄ndā squamā. Tertia spēs fit ex melācolica sanguis infectōne. z ōr allopicia et vulpina. allopex ei grece vulpes ōr latie. cuius ꝓprietas ē ꝓpr̄ calefactiōez sāguis ī epate estiuo rpe depilari sic patiēs ista lepra spēm a supciliꝭ z alīs pilis corpis depilari z spoliari notabiliter ꝓsueuit. Quarta ē spēs ex colera rubea corrupta ī mēbris cū melācolia. z ōr leonina a leone tali aīali calidissimo et fortissimo. Sz h̄ spēs lepre causaf ex hūore feruentissimo z sup modū malicioso. z iō more leonino corrodit z destruit oīa mbra Est igit ex melācolia corrupta ꝑncipal'r elephātia. ex corrupto fleumate tyria siue serpētina et corrupto sanguīe allopicia seu vulpia. ex colera ꝓo rubea pessima leonina. De q̄tuor spēs lepre hūt q̄dā sig̃ cōia z q̄dā spēalia q̄b⁹ ab inuicē distiguūf. Uniuersal'r āt h̄ passio talia hz sig̃. caro ī eis notabiliter est corrupta et spēs īmutaf. rotundanf oculi et palpebre corrugāf. aspectū hūt scintillātē matie ī leonina. anguſtiāf nares z ꝯhūf vox rauca efficif potissime ī elephātia. tuberositates crescūt ī corpe mlta vlcera minuta et dura z rotunda. cruriū fit q̄dā insēsibilitas z etiā aliorū extremoꝝ. vngues ingrossanf cū q̄dā ineq̄litate z q̄ scabiosi efficiūf. Itē ꝯbunf digitoꝝ articuli z man⁹ q̄ iaride efficiūf. corrūpitur eoꝝ anbelit⁹ et ex⁹ fetore sepi⁹ sani corrūpūf. carnis et cutis supficies reddit vnctuosa intātū vt si aq̄ supfundaf nō madescit cutis sz elabif q̄si a corio madefacto p̄ritum q̄nq; cū scabie q̄nq; sine scabie patiunf. maculis varijs nūc ruffis nūc liuidis nunc nigris nūc subalbidis ī corpe respgūf. tybie illoꝝ macul' z pustul' ꝑcipue supabūdāt. nūc apparēt nūc disparēt. nūc exterior⁹ erūpūt. nūc interior⁹ se pfūdāt. sic̄o int' pustulas tybiarū

ſp vnā maiorē ceteris inueneris ſignū eſt lepre
confirmate. Signū aūt lepre marie confirmate
apparet i extremitatibus vt i pedib⁹ cruribus⁹ i
facie z pcipue i muſculoz corpis sumptōe
z minoratōe Pret iſtas additōnes lepre cōes
q̄libz ſpēs lepre bz ſuas ꝓpas z ſpēales. Hā
patiētes leonina hūt colorē magis croceū et
citrinū z oculos magis ſcintillātes z eminētes
z etiā mlt̄ mobiles. Cutē hūt alīs aſpiorē
ſciſſā ſepe z diuiſā. p alīs etiā fūt prurigioſi
z i fine z in oīb⁹ mēbris pl⁹ corrupti. patiētes
ꝓ allopicia extoto depilāt coz cilia et ſup/
cilia valde tumēt z inflāt oculi coz et valde
rubēt. puſtulas i facie ruffas hūt. ab eorum
puſtul' ſāguis cū ſanie ſepe manat. naſus in
talib⁹ ingroſſat⁹ z deficit odorat⁹. fetet valde
coz anhelit⁹ z mariaz corruptōz ſuſtinēt in
ginguis. patiētes tyriā tuboſitates z puſtu
las hūt molles. mollē z ſubalbidā hūt cutē
z tumidā z q̄dāmō relucētē ſquamoſitatē ñ
modicā z pediculariū ⁊miū multitudinem
Vas z alias peſſimas hūt ꝓditōes q̄ ex fleu
mate corrupto originē ſortiūt. vt ſputa im/
mūda viſcoſa z ſaniosa. z nares obturatas. z
hmōi. oculi coz lacrimāt z fluūt ꝓpt ſuppflui
tat⁹ hūidā reſolutōz. putrefactōz patiūt. la/
bioz z gīgiuaz z trachee arterie patiūt aſpe
ritatē z efficiūt rauci ſanguis p⁹ fleubotho/
miā in liq̄dā defluit ſubaz. illud aūt q̄ ē ſoli/
dū eſt albū vl' ſubpallidū. cū lauat cito coa/
gulat z in mlt̄a q̄ſtitate. patiētes ꝓ elephan
tia colorē hūt emulū. faciē plūbeā. cilioz pa
tiūt depilatōz. oculi coz rotūdāt. nares cō/
ſtringūt. muſculi ꝓſumūt. z h̄ eſt cōe in oīmi
lepra in ſicca pl⁹ q̄ in hūida. inſenſibilitatez
maioz digitoz pcipue patiūt. tarde veīt ad
augmētū. ſz cū venerit iducit ſciſſuras. ſan/
guis extract⁹ liq̄di colorꝫ vl' ſubnigri cito co
agulat. z q̄to magis frigat tāto magis denigt
z indurat. i medio fūt q̄ vene albe. vl' q̄ſi ra/
mi neruoz. z illō ē cōe in oī lep̄. Haſcit lep̄a
cauſ varijs ptermq̄ ab hūoribus pdict⁹ ſicut ex
cohabitatōe z quictu z freq̄nti ꝓfabulatiōe
cū leprioſis. ꝓagioſus ei ē morboz alioz infe
ctiu⁹ Accidit etiā ex acceſſu et coitu mulier⁹
ſtati a leprioſo p̄cognite. q̄nz accidit exp̄mis
generātibus vt ex corrupto ſanguie leprioſi ge
nerāt⁹. Uñ h̄ ꝓagio q̄ iure hereditario trā
ſit ad ipam plē. Aliq̄n etiā accidit q̄n pcipit
fet⁹ rpe mēſtruoz. l' q̄n ex corrupto lacte ma
lier⁹ leprioſe nutrit fet⁹. Aliq̄n accidit ab ex/
triſeco ſiē ex aere corrupto z infecto ex mala
dieta vt ex cibis melācolicis nimis frigidis
et ſiccis vt ex carne bouina. aſinina vſina. z
hmōi. Aliq̄n accidit ex cibis nimis calidis.
vt ex nimis diurno vſu fortiū alliate pipirate.
hmōi. Aliq̄n accidit ex cibis corrupt⁹ et cor
ruptōi obediētibus. vt ex carne porcina ḡnit
ifectaz ſupſemiata et vino ipuroz corrupto
Aliq̄n ex morſu alic⁹ reptil' hūoz z mēbroz
ſubaz corrūpēt⁹. Iſt⁹ z alīs modis ſepevici
um lepre i humano corpe generat. ſz q̄cūq;
mō generat vitē curabilis niſi diuīa manu
poſtq̄ pfecte ꝓfirmat. palliari tñ pt z pcaue
ri ne deſtruat ita cito. Caueat itaq; patiens
a nociuis pcipue a cibis melācolie generati
uis z etiā a cibis incenſiui ſanguis. ſubtili q̄
dicta z q̄uenīēti nutriat nō corruptibili ne/
q; conuertibili. Si aūt ſāguis ſit cāvt i allo/
picia ꝓmo dz fleubothomari. deinde purga
ri debita medicina. in alīs aūt ſpēb⁹ ꝓmo de/
bet p̄cedere farmacia. z deinde ſi neceſſe fue
rit ſeq̄t fleubothomia aliter nō. q⁹ aliq̄ noce
ret. vt dicīt. Debit⁹ q̄ z ꝓgruis medicis dz
vti interi⁹ et debitis emplaſtris z vngēt⁹ ex/
teri⁹ vt ſint homatib⁹ occurrat Ad curatōez
ꝓ lepre vl' ſaltē palliatōez valet maxīe vt dic̄
Plateari⁹ ſerpēs ruffus vētrem h̄ns albū. ſi
euacuato veneno cauda. ſ. pciſa z capite ab/
lato coct⁹ cū porz i cibo freq̄nt aſſumat. co
dē mō ſi vinū in q̄ diu putruerit patiētibus
ſepe ꝓpinet. Dec eīm medicia vtil' eſt multis
morbis. vt pz in ceco de q̄ narrat idē q̄ vxor
dedit ei ſerpētē cū alīs comedere ꝓ anguil
la vt cū interficeret. quē appoſitū comedit et
mlt̄o ſudore emiſſo viſū recuperauit.

De morphea Capitulū. LXV

Morphea eſt macula i cute veniēs ex
nutrimēti corruptōe. q̄ cū lep̄ ē in
carne h̄ morphea eſt in cute. Mor/
phea aūt alia eſt alba ex fleumate. alia nig ex
melancolia. alia ruffa ex colera ſine ſanguie
Iſta aūt q̄ eſt ex melācolia et fleumate diffici
lis eſt ad curandum. ſed iſta q̄ ex ſanguie fa
cilior eſt ad curandū. Tūc aūt morphea in
curabil' ē q̄n cutis faciei p̄cta acu ſanguiez
nō emittit. Si ſo ſāguis fuerit ſubſecut⁹ cu
rabil' iudicat. Morphea igit tota in cute ē.
ſz lep̄ i carne z i cute. Dec eadē infectio pa
rū differt a gutta roſea q̄ inficit faciē q̄buſ/
dam puis z mollib⁹ puſtul' q̄ ex viſcoſis hu/
moribus⁹ ſanguineis z colericis intercutaneis
generant⁹ Dec paſſio ꝓmo ſāguis ſubtracti
one minuat z interioz hūoz mūdificatione

Nota vtrū alopicia morphea

curek. deide subfumigatõe z balneatiõe faci es fomẽtek z poꝛ aptis matia intercutanea euapoꝛek. deide mũdificatis z deſiccatis lo cus patiẽs abluak vngẽtꝫ etiã debitꝫ inũgak Dic etiã ꝓſtã. q ꝫ iſtã ifectõz valz vnctio ca lidi ſãguis lepoꝛini Hã ſãguinẽ intcutaneũ diuidit repcutit z ꝓſumit. Sup oĩa ãt ꝓtra bmõi paſſionẽ bũoꝛ intcutanei valeẽ ꝺ fu m⁹ tre i balneis ſuffumigatoꝛibꝫ i apozimati b⁹ z ſyrupis Potui ci dat⁹ ſcabiẽ puſtulas z pꝛuriginẽz mũdat bũoꝛes ſupfluos intcarnẽ z cutẽ deſiccat l'ad lepꝛã diſpoſitos iuuat.

7 ra 69

De veneno vipere Capitulũ. LXVI

Poꝛeter paſſiões ſupi⁹ noiatas accidit bõi gũiſſima et piculoſiſſima moꝛs pvenenũ z paſſio. venenum ãt cũ ex tota ſua ſpẽ pplexioni hoĩs ſit ꝛiũ. ſubito i terficit niſi remediũ citi⁹ apponak. Uenenuz ãt aliꝺ accidit ex coꝛruptõe ciboꝝ z potuuz. aliꝺ ex moꝛſibꝫ reptiliũ vt ꝓpẽtũ et q̃rũdam aialiũ. q̃ꝝ bũoꝛes z dẽtes ſũt bũano coꝛpi venenoſi. Uenenũ aũt aliꝺ ẽ calidũ z ſiccũ ſic venenũ tyri z vipere. z hmõi. Quoddã autẽ frigidũ z ſiccũ vt ſcoꝛpiõis. q̃ddã frigidũ et hũidũ ſic aranee. venenuz ãt ꝓpẽtꝫ variak in malicia ſic di. Anic. i c. de venenoꝝ Hã venenũ maſculinũ foꝛti⁹ ẽ z acuti⁹ q̃ꝫ femininum tñ feminini ꝓpẽtes pl'es hñt dẽtes q̃ꝫ maſcli z iõ putãt ꝺteꝛiꝛes vt di. Anic. Itẽ venenũ ſenũ pei⁹ ẽ q̃ꝫ iuuenũ z magnoꝝ q̃ꝫ curtoꝝ. z eodẽ genere z acuti⁹ ẽ illoꝝ q̃ hĩtãt i mõtib⁹ z i ſiluis q̃ꝫ illoꝝ q̃ hĩtãt iuxta littoꝛa z iuxta aq̃s. Itẽ pei⁹ ẽ venenũ qꝺ effũdik a vacuis z a ieiunis q̃ꝫ ꝓpletꝫ Itẽ deteri⁹ ẽ et acuti⁹ i eſta te q̃ꝫ i hyeme. cui⁹ ei et facili⁹ pũgũt ſerpẽtes i meꝛidie q̃ꝫ i mane. et i die q̃ꝫ i nocte. q̃ calo re ꝛſoluik venenũ vſq̃ ad extrẽa et i frigoꝛez i frigido tpe q̃i in vno loco ꝓgelak. Uenenũ ãt tyri et vipe et alioꝝ q̃rũdã ꝓpẽtũ q̃ꝫ ſit calidũ accidit tñ moꝛſis ab eis ſtupoꝛ et fri giditas ꝓpt̃ moꝛtificatõz et extinctõz caloꝛis inati p ꝛrietatẽ veneni. Caloꝛ em̃ nakal' ſua ſparſiõe et iflamatõe calefac coꝛp⁹ q̃ repſſus et q̃i extric⁹ vi veneni extremitates calefacit. vñ venenũ calidũ nõ aggregat ſãguinẽ coꝛ ꝺis calidũ. ſz ꝛſoluẽdo caloꝛẽ innatũ moꝛti ficat ipz Uenenũ ãt reguli et baſiliſci tãte ẽ violẽtie q ꝫ adhuc etñs in coꝛpe adurit totũ ſup qꝺ incidit. Uñ i circuitu cauerne ei⁹ ni hil creſcit nec vireſcit. Aues volãtes ex oppo ſito cauerne ſue ſubito iterficit. et oẽ aial ſi bi appꝛopinquãs ſtupeſcit nec mouek. ſz ſo lo veneno aſpect⁹ ei⁹ flatu ſiue ſibilo cadit vt moꝛik et ille quẽ moꝛdet liq̃ſit et iflak et emit titvir⁹ et ſubito moꝛik. tãte etiaz foꝛtitudis ẽ venenũ reguli q ꝫ etiã ſi haſta cũ tãgeres per haſte lõgitudinẽ veneni ſẽtires violentiã ſic narrat Anic. ꝺ q̃dã q cũ lãcea tetigit ꝛmẽ ta lẽ in india z ſtati cecidit moꝛtu⁹ cũ aiali ſuo Signũ ãt leſiõis ipi⁹ baſiliſci ẽ ſubita trans mutatio coꝛpis i viridẽ coloꝛẽ et moꝛs ĩopi nata. Jn loco vbi regul⁹ cõmoꝛak venenum aſpidis pniciоſiſſimũ ẽ. Interficit ei ſepe in fra duas hoꝛas l'tres. Cui⁹ moꝛſus ſig̃ ſunt iſta. coloꝛ cutis ſubita alcatio. ſinguli⁹ mḷti plicatio. mbꝛoꝝ ꝓpẽtina ifrigidatio. doꝛmi tio. et palpebꝛaꝝ pfũda clauſio. ſiti ꝓuocat i moderatã. videk patiẽti q moꝛik ſola ſiti Ue nenũ etiã cuiuſdã aſpidis q ꝺ ſpuẽs eo q i terficit p ſputũ ſuũ ita eſt violẽtũ q inkficit oẽ viuũ qꝺ tãgit illꝺ ſputũ. iterficit ei pul ſ sentiak. Sẽtit tñ leſus doloꝛẽ i ꝓncipio cir ca viſcera et accidit venenatis tenebꝛoſitas ocl'oꝝ et clauſio et pfũditas ſõni cũ ſpaſmo et toꝛſiõe colli et pulſu iꝛdinato. necvalz ꝺ illꝺ venenuz aliq̃ medicia niſi ſola cõbuſtio mbꝛi i q ẽ. l'pciſio mbꝛi. qꝛ ꝺbuſtio exurit et ꝺſtrigit meat⁹ nevenenũ valeat ad coꝛ pene trare. Uenenũ etiã ꝺracõis mḷtũ ẽ veneno ſũ et malicioſũ. cui⁹ venenoſitas maꝛie eſt i cauda et i felle. Jllꝺ venenũ ſeq̃k maꝛia gũi tas coꝛpis. inflãk labia. et accidit ꝛtigo et te nebꝛoſitas ocl'oꝝ et deſtruik rõ moꝛ⁹ fit iꝛ ꝺinat⁹ et debilitas ꝛtutꝫ ſubſeq̃k. Uenenum ſcoꝛpiõis eſt moꝛtifeꝛ niſi citi⁹ occurrak ar ſurã et pũctura generat circa mbꝛ vbi ẽ pũ ctura et cũ gueniat ad coꝛ patiẽs ſincopizat z ꝛſoluik in ſudoꝛẽ. tãdẽ ꝓſtrigit coꝛ z ſua fri giditate cõgelat et q̃ ſeq̃k moꝛs z deſtructio aial'. Quere ifra ꝺ ſcoꝛpione li. penl'. l 18 ra 96.

l 18 ra

De moꝛſu canis rabidi LaLXVII

Moꝛſus ãt rabidi canis ẽ moꝛtifer et venenoſus. Hã vt di. ꝓſtã. canis fri gid⁹ ẽ et ſicc⁹ cui colera nig̃ ꝺñak. que mutata et putrefacta et ꝺñans coꝛpi canem efficit rabioſũ. Fũoſitas ei ꝛſoluta et nig̃ co lera iã icẽſa ificit cereb. vñ cũ diſcurrit ad diuerſas ptes eas ifcit et efficit venenoſas. vñ cũ aliquẽ momoꝛderit ei⁹ ſaliua veneno ſa ſubitrãte locũ moꝛſionis ifectũ k bũoꝛes z ſpũs et ꝺbik venenũ ifectũ ad locũ ꝓſik z ſue generatõi. ſ. ad cereb. et efficit bõ rabioſus q ſi aliũ momoꝛderit eũ ifcit et etiã rabidũ illũ facit. Uñ tale venenũ eſt ſũme piculoſũ

tū qz diu latet. tū qz se mltiplicat Aliqñ etiā latet vsqz ad āni fuolutōz z tūc easdē diez bo ra q̄ fuit ifixū. caput petit z freneſim fac. hāc venenoſitatem ſēſu nare ꝓcipiūt alīq̄ cancz fugiūt rabioſū z latrāt ſup ipz a trēdū eū. vt di. ꝓſtā. qz ſētiūt eū ſibi ꝺ̄riū z nociuū. Acci dit āt ꝫ venenoſa rabies marie i autūno. ꝺa tūc melācolia rōe ſil'itudis mltiplicat z etiā ī vere. qz ꝓ calorē tpis diſſoluit z ñ ꝓſumit z ita ꝓculcatōz intēdit z egredit ꝑter nares. Tāc etiā venenoſitatſ ē ligna canis rabidi q̄ fac canē nutātē ſic ebriū et apto ore ligua depēdēte z ſaliuā ꝓtinue emittēte icedētez q̄ cadēs i aq̄s ipas ificit. z bibētes ex eis ydro picos efficit z furioſos. alias ꝓpetates canis rabidi q̄re ifra ꝺ̄ cane. Mozſi āt a canib⁹ vi dēt ī ſōnis tribilia z ſūt timozoſi. ſtupidi. ſi/ ne cā iraſcūt. ab alīs videri timent z etiā ſic canes latrāt. z ſup oīa timent aquā z abhoz rēt. z tūc ꝫ paſſio vit curat. Ducuſq̄ Cōſtā. Sūt etiā mlta alia venenoſa z venenoz pi/ cula. ſz ꝺ̄ bis ſpēal'r mētio hēt in diuia ſcrip tura. et iō ꝺ̄ alīs ſupſedēdū ē q̄ ad pñs opu/ ſculū iſta vice. ꝫ ſolū ꝫ arbitroz aducrtēduz q̄ venenū mlta z infinita incōmoda in coꝛpe opat. Cū ei tota ſua ſpēs nare z ꝓpletiōi hu mane ſit ꝺ̄ria q̄ñ ꝑualet ī coꝛpe totā naturā diſtpat. ſpūs z hūoꝛes coꝛrūpit z alterat. ſui malicie z acumīe. q̄ nobil⁹ ē ī corpe. ſ. regi onē cozdis ꝓmo aggredit z ipugt aialē ſpm ſuo acumīe ꝓcutit i cerebroz ꝑturbat. ſēſuū organaz eoꝛ opatōes ſubito debilitat ner/ uos ꝓcutit z vulnerat venas z arterias ificit aſperat z coꝛrugat toꝛturāz arſurā z mozdi catōez ī interioꝛib⁹ generat. ſubalez cozdis z epat. hūiditatē nūc incēdit. nūc ꝓgelat. nūc diſſoluit. nūc rſoluit. nē ꝓcitus ꝓſumit z de/ ſiccat. dū iterioꝛa ꝓburit. exterioꝛa ifrigidat z ecōuerſo. ſepe coꝛpis ſupficiē vehemēti ca/ loꝛe exteri⁹ afficit. z cū potētiali frigoꝛe ſan/ guinē ī venis cozdis moꝛtificat z cōſtringit ſui diffuſiōe. ꝑ mbza coꝛp⁹ intūeſcit nūc etiā pallet. nē lucet. nē viret ſubito. nē nigreſcit ꝑ macl'aꝛ diuerſitatē coꝛpis exteri⁹ ificiētem ſupficiē. ei⁹ iterioꝛ malicia inoteſcit z abomi natōz z nauſeā hoꝛribilē ſtōacho igerit z ipa viralia mbza acumie ſuo pētrat z coꝛrodit. ꝓpt qđ naſa ei⁹ ipetū ferre ñ ſuſtinēs. defic vl timoꝛ ſuccūbit. coꝛpi ꝓdūans hūoꝛes in ſui ſil'itudinē ꝓuertit z venenoſos z noxios ipoſ efficit. z iō piculoſū ē tāgere coꝛpa q̄ veneno ſūt ifecta. qz ꝑ cuapoꝛatōez ſepe ificiūt et coꝛ rūpūt oīa q̄ ſibi ſūt ꝓpinq̄. Sepe āt ꝓtigit q̄ venenū ī ſe cū ſit naſe hoꝛribile z inimicum appetit a naſa ñ ꝓpt ſe ſz ꝓpt aliquod dulce et amicū naſe cui ē admixtū. qz ſepe ſub ſpecie dulcſ z ſapidi occl'tat z latitat vis veneni. Et iō doczꝓſtā. vt bō q̄ timet venenū ñ ſolū ca/ ueat a fetidis z amarſ. vez etiā a dulcib⁹ z ſa poꝛoſ ſalſis z acetoſ z ꝓſil'ib⁹. qz ſub talib⁹ q̄ appetit naſa ſepe veneni malicia palliat. Do cet etiā ꝓſtā. ꝓ effectū cogſcere q̄ venenū in cibis l'in potib⁹ ē aſſūptū Si q̄s inq̄t ī cibo vl' potu ſēſerit arſurā et ſubſecut⁹ fuerit cito ſpaſm⁹ l'rumoꝛ ī digito l' ī vngula venenoſū ē z moꝛtale. Et q̄ etiā apparet ſignū veneni ī digit ſ z vnguib⁹ q̄ fiūt ex fumoſitatib⁹ coꝛdiſ ſignū ē q̄ venenū iā ꝑualuit circa iterioꝛa et q̄ iā ſe diffūdit ad extrēa. Et ſeq̄t ibide. ſil'r ſi oꝛe biauerit z ſaliuā effluere fecerint z labia foꝛmicauerit. ī ligua ardoꝛ fuerit z ſudaue/ rit. ꝓcoꝛdia ꝓſtriterit z obtenebꝛauerit ocu li. oportz vt feſtinēt ad medicinā alioq̄n cito moꝛiēt. Eſt igit generat medicīa ꝺ̄ venenū ī coꝛpe ſūptū vt ꝓmo vomit⁹ puocet z ꝫ ſupi⁹ vl' ꝑ cliſtere iferi⁹ venenoſa materia euacuet. deide tyriaca q̄ veneni repſſiua ē ꝓpriua cū vino ꝺ̄ coctōis rute offerat. z ꝫ trib⁹ diebꝫ deide ꝺz purgari z balneari ſm exigētiā ve/ neni. adultimū ꝺz fieri flebothomia diera ꝺz ordiari vt nutriat vnctuoſ z opilatis me/ atuū ad coꝛ ne vapoꝛ venenoſ⁹ poſſit ad coꝛ exalare. valēt itaq̄ ī ꝫ caſu nuces magne et auellane. fic⁹ ficce. attrahūt ei venenū ꝺ̄ ſu/ mūt. z iō valēt añ p̄adiū z p⁹ Dic etiā ꝓſt. q̄ mltū valz balſam⁹ cū lacte mulier ſ ꝺ̄ arſurā z doloꝛē ex reb⁹ veneno ſ. Jtē ibidē ſeq̄t. an/ ꝺromāth⁹ dic nullā fuiſſe cāz ꝓficiēdi tyria/ cā niſi ad deſtruēdū res venenoſas. qđ trib⁹ modis fit. qz venenū deſiccat ꝺ̄ſumit. mltā ei ꝓcipit deſiccatiua Jtē venenū ꝓtute ſua ex pellit. qz mltā ꝓcipit q̄ occulta ꝓpetate vene no ꝺ̄riant. Jtē mbza ꝺfortat z iō eis ꝺ̄ violē tiā veneni ad rſiſtēdū vires attribuit. multa ei ꝓcipit ꝺfortatiua. Et ſi tyriaca hāi ñ poſſit et piculū ē i moza: alleū vt dic ꝓſtā. ꝓq̄ſſet et vſq̄ ad diſſolutōez cū gallina craſſa decoq̄t et ius deꝯ ad bibēdū. veneno ei repugt z mi ro mō iteriozē arſuraz mitigat. et iō tyriaca ruſticoꝛ alliū nūcupat. Sine alleo ꝺz vale re ius galline fm ꝓſtā. Dz etiā ī li. ꝺ̄ ſimplici medicīa. q̄dā ꝓpugnāt veneno ipz attraben do ab iterioꝛib⁹ caloꝛe et ſubtilitate ſube ſue ſic gall⁹ z gallina fiſſa. ſuperpoſita venenoſo

mórsul. Quedā ꝓpugnāt sil'itudīe et subtilitate subē sue ꝫ subaz veneni. z iō sua sil'itudine venenū ad se attrahūt vt caro tyri q̄dam ꝓpetate occulta. Repugnāt etiā q̄dā ꝓposita et simplicia efficacia z ꝥrute. sic calamētū succus caulis. ozobi. ḡna citri. ypericon. nasturciū. ruta. sal. pozrū. aristologia. nucef comeste cū ruta. radix aspagi z semē ei⁹. balsamū. acetū. sāguis lepoz⁹. lac asine. vrina pueroz. herici⁹. testiculi ceruini et asinini. siccati z bibiti. castoreū. alleū. gētiana mēta. dyptānum. et mlta alia infinita. Quia ei mlta sūt venenoz picta iō diuia bonitas mlta supaddit antidota z remedia. ſ ista exēpli gratia iam sufficiāt.

De remedio ꝫ morsū canis rabidi Capl'um. LXVIII

Contra morsū caīs rabidi z alioꝝ venenosoꝝ aīaliū solēt a pitis vulnera cū ign⁹ l' ferro diuidi et purgari vt sāguis et tracto venenū effluat. solēt apponi sāguisuge z vētose vt venenū ab interioꝛib⁹ extrahat. Interius solēt dari ista q̄ veneno ꝓpugnāt. siue sint simplicia siue ꝓposita vt tyriaca exteri⁹ sup vulnera et sil'ia cathaplalmēt. sic nuces pistate cū alleo ruta z sale. valēt ei nuces comeste z sup morsū posite. Cū ꝓdict⁹ dic diaſ. q̄ cancri fluuiales hñt occultā ꝥrutē ꝫ ß venenū. Et iō docz ꝓstā. talib⁹ dare tyriacā cū aq̄ cancroꝝ fluuialiū. Linis etiā cācroꝝ cū gēciana singl'are ē ꝛmediū ꝫ hmōi morsus. vt dic idē. Et etiā ꝫ hois morsū rabidi spēalit valēt ista. ſ. succ⁹ capſolij. cepe. ruta. nucef allea. sal. frōdes. fic⁹. mēta. ozobū. Hec oīa l' aliq̄ cū aceto et melle talib⁹ morsib⁹ salubrit apponūt vt di. ꝓstā. Hec ei oīa venenū attrahūt et sua caliditate et siccitate dissoluūt destruūt z ꝓsumūt. ꝫ morsū et pūctura scorpionis oleū i q̄ submergit l' decoqt scorpio super pūcturā appositū. sūmū ꝛmediū ē. Jtē si accipiat idē scorpio l' alia⁹ et ꝓtrit⁹ siue pistat⁹ sup vuln⁹ apponat vtilissimū ē. ꝛuertit em venenū ifixū ad corp⁹ vñ extuit. Jtē di. ꝓstā. q̄ mlta valet butirū bouinū ꝫ venenū scorpiōis. Nā butirū vnctuositate sua opilat caliditate dissoluit et ꝓsumit viscositate et būditate sua mūdificat et abstergit. Butirum ḡ comestū opilat meat⁹ ne fum⁹ veneni ad cor ascēdat. valēt etiā cancri fluuiales si eoꝝ cinis l' ipi cocti l' assati sub cibere deb⁹ cū lacte asinino. vt di. ꝓstā. Ad idē valet castoreum z sulphur. vt dic idē. vtrūq̄ em calidū ē z siccū in q̄rto ḡdu. et iō valet ꝫ venenū frigiduz. q̄ dissoluūt caliditate et ꝓsumunt siccitate. Cōtra morsū colubri serpēt⁹ et vipere venenū ꝑmovētosis l' alio mō ꝛ vulneriba⁹ vl' pūctura subito extrahat. Tyriaca cū vino decoctōis gēciane vl' rute l' mēte offerat. circa locū. et sup vuln⁹ tyriaca apponat. Jdē fiat cū allio sale ꝓtrito l' cū ruta si defuerit tyriaca. ꝓstrīgat fortit i ꝓncipio mīḃz i q̄ sit morsus l' pūctura. ne possit fum⁹ veneni libe erū pere ad iterioza et iteri⁹ cū veneno ꝛpugnāti b⁹ occurrat. Dicit ei ꝓstā. q̄ ꝫ hmōi venenū valēt cerebz̄ galline et fim⁹ agnin⁹ et succ⁹ de frondib⁹ maloꝝ ḡnatoꝝ. dissoluūt ei ista venenū et ꝑparāt ꝓsumptōz vt dicit cōmentator. Hec de venenis et eoꝝ remedijs nunc sufficiant.

De medicina La. LXIX

Adexhibēda ꝫ varias infirmitates et picula debita et ꝓgrua remedia idiget ꝓtudēs medic⁹ circūspectōe matia z cautela. nihil em pl⁹ impedit salutē infirmoꝝ q̄ ignorātia et negligētia medicoꝝ. Quia igit et ꝑte medici exigit vt nihil omittat de contingentib⁹. necesse est vt his q̄ ad medendi ꝑtinēt industriā diligēs sit et in oīb⁹ circūspectus. Oportet itaq̄ medicū ad ß vt efficacit opet cognoscere ꝓpletiōes hoim ꝓpositōes et ꝓmixtiōes tā mīḃroꝝ q̄ hūoꝝ. dispositōes tēpoꝝ. ꝓditōes sexuū et etatum. Alia ei medicīa exigit i hyeme. alia i estate. alia in mozbi īchoatōe. alia i statu. alia i declīatōe. Aliā exigit etas puerilis. aliā decrepita vl' senilis aliā sep⁹ virilis. aliā mulieb⁹. oportet etiā vt cognoscat causas et occasiōes egritudinū. sig et accidētia singulaꝝ infirmitatū. Nūq̄ em secure alit poterit dari medicīa si cā morbi fuerit ignota. oportet ḡ cognoscere reꝝ medicinaliū ꝓpletiōes. ꝥrutes et opatiōes. nisi em cognoscerz q̄ medicina simplex. q̄ ꝓposita. que frigida. q̄ calida. q̄ corpis sit īmutatiua. q̄ sanitat⁹ ꝑseruatiua. q̄ infirmitatis curatiua. q̄ laxatiua. q̄ cōstrictiua. nūq̄ secure ꝓcedere posset in medicina. Et ideo necesse ē cognoscere herbaꝝ et aliaꝝ rerū medicinaliū qualitatem et ḡdum diuersitatē q̄ calida et sicca q̄ frigida et būida. in q̄to ḡdu si vult i suo officio nō errare. Jō oportet cognoscere morbi diuturnitatē. ꝫ rietatē. simplicitatem. quantitatē et qualitatē patientis virtutē et debilitatē. Nam morb⁹ cronic⁹ et diuturn⁹ fortiori indiget medicina q̄ si recēs eēt siue nou⁹.

Siple⁹ etiaꝫ mozb⁹ ſimplicioꝛib⁹ ⁊ ex ꝯꝛ⁹ꝫ ꝓpoſiti⁹ ꝯꝛ⁹ꝫ ⁊ ꝓpoſitꝫ ẽ curãd⁹. Siple⁹ em̃ medicia ifirmitatẽ ꝓpoſitã raro curat. ꝯ calidã itaq̃ cãꝫ frigida medicia. ⁊ ꝯ frigidã calida. ⁊ ꝯ mixtã mixta gen̄alr ſũt ponenda. vñ caut⁹ medic⁹ mozbũ cog̃ſcẽs ſm q̃ſtitatẽ ⁊ q̃litatẽ mozbi tpat q̃ſtitatẽ et q̃litatẽ antidoti. Jtẽ qñ videt cãꝫ mozbi eẽ ex repletõne curat p euacuatõꝫ matie ⁊ inanitõez. qñ ꝯ ex inanitõe ſanat p repletõꝫ. Officium itaq̃ boni medici ꝓſiſtit i cauſaꝫ mozbi ⁊ circumſtãtiaꝫ cauta iueſtigatõe. p aſpectũ eiꝰ tactũ pzinã ⁊ pulſũ ifirmitatꝫ materiã iueſtigat. Cognita ãt cã ſi matia latitat i pfũdo. hꝫ attractiuis vt ſi matia ẽ in remotꝫ ptib⁹ ex tremis nitit matiaꝫ ad ſtõachũ attrahẽt ⁊ iñ facili⁹ deducat. Si ꝯ fuerit matia dura ⁊ ꝓpacta q̃buſdã vtit digeſtiuis diuiſiuis ⁊ iciſiuis. vt ſic matia mollificet ⁊ ad eductõꝫ facile ꝓparet. Cõpleta itaq̃ digeſtiõe matie ⁊ attractõe vtit ꝛcio q̃buſdã laxatiuis vt materia digeſta et attracta p ꝓuenientẽ regionẽ educat vl̃ ꝓmittũ vl̃ p ſeceſſũ vl̃ p ſudoꝛẽ. matia ei ꝓuenienter euacuata: vtit q̃rto q̃buſdã ꝓfortatiuis vt natã q̃ ex violẽta medicine fuit debilitata ⁊ laſſata ꝓfortet. Cõfortata ãt natã vtit q̃buſdã reſũptiuis ⁊ reſtauratiis vt illõ qõ vi mozbi vl̃ antidoti ẽ depditũ reſtauret. paulatĩ ãt et nõ ſubito ẽ reſtauratio faciẽda dicta ꝓgrua ⁊ tpata Solet em̃ natã i ſic euacuatꝫ multũ appete. ⁊ iõ ſepi⁹ pl⁹ accipere q̃ digerere poſſz niſi a cauto medico i diete regimĩe teneret. Tãdẽ repata natã et i ſtatũ ꝑſtinũ reſtituta. decet vti q̃buſdã ꝑſernatiuis ne ſanat⁹ in pei⁹ recidiuet Talib⁹ ſũt ꝓueniẽtia balnea. minutões. electuaria. ⁊ exercitia moderata. talia ei caloꝛẽ natalẽ excitãt. a ſuꝑfluis natãꝫ exonerãt. bũoꝛib⁹ digeſtionẽ adiuuãt ⁊ ꝓfortãt. Si ꝯ fuerit materia fluida aut nimis laxa vtit ꝛ ſtrictiuis. deſiccatiuis. ⁊ repcuſſiuis Matia ꝯ reſtricta caut⁹ medic⁹ ſolz dare ꝓuenientẽ laxatiuã medicinã q̃ educit bũoꝛes ꝑus diſſolutos ⁊ iã ꝛſtrictos. ne ibi remanẽtes vl̃ ad aliã ptẽ defluẽtes putrefiãt. ⁊ ſic febrẽ l̃ aliã iferãt paſſionẽ Paulatĩ aũt ſolet fieri reſtrictio ⁊ ꝛpcuſſio ne matia ſubito repcuſſa recurrat ad aliq̃ mẽbꝛ nobile. ⁊ maioꝛẽ generet leſionez. Siꝛ ⁊ purgatio ſolz fieri p intualla ne fiat purgatio repẽtina Trib⁹ igiꝛ modis ſolz fieri medicia. ſ. diſſoluẽdo. ꝛſtrigẽdo. reſtauraꝛdo. aut ei repleta diſſoluũt aut diſſoluta cõſtrigũt aut depdita i coꝛpe ſtituũt. Relaxamus itaq̃ medicis laxatiuis vt ſcamoneatꝫ. ꝓſtrigim⁹ ꝓſtrictiuis vt achacia ⁊ optatꝫ. reſtauram⁹ cibis ⁊ potib⁹ nutritiuis ⁊ electuaꝛiis ad ꝫ ꝓparatꝫ. Recolligẽ igiꝛ ex ꝓdictis breuit̃ q̃ medic⁹ ifirmoꝛũ domos ⁊ patrias viſitat ⁊ frequẽt infirmitatũ cauſas ⁊ circũſtãtias iueſtigat. medicias varias ⁊ ꝯrias ꝑparat. ꝓparat et deꝓortat. infirmoꝛ abdita m̃bra ⁊ occulta tãgere ⁊ abſtergere nõ recuſat. ꝓualeſcẽtie ⁊ ſpem ſanitatꝫ omib⁹ repꝛomittit ſuauit̃ ⁊ leuit̃ vrẽda vrere. ⁊ incidẽda icidere ſe aſſerit. et ne ꝑs ſana coꝛrũpat ꝓtez vtit putridã ⁊ ꝑcidit. dolẽre pre dextera in ſiniſtra ꝓcure nõ ꝓcit. a ſectõe l̃ arſura etiã ꝓ lacrimis patiẽtꝫ bon⁹ medic⁹ nõ deſiſtit me dicine amaritudinẽ dulcedie aliq̃ palliat et abſcondit. bibit ⁊ guſtat ꝑ medicia q̃ius ſit amara ne ifirmus abboꝛreat a cibo et poꝛtu egꝛ repmit ⁊ ffrenat. Jllũ ſuo exponit deſiderio ꝑ cui⁹ ſalute diffidit peniꝰ ⁊ deſperat. amarꝫ ⁊ coꝛroſiuis carnẽ putridã ⁊ coꝛrupti oni diſpoſitã amputat. ac ꝑſiccatiuis ſaniẽ fluidã mũdat ⁊ depurat p⁹ mortificatiua et vitiua q̃buſdã lenificatiuis doloꝛẽ vulnꝰ mitigat ⁊ mũdificato vulnere locũ vulneris ꝓſolidat atꝫ ſanat Et qꝛ pl⁹ ledũt itriſeca mala q̃ extriſeca p̃ndẽſ medic⁹ ꝑ mitigãdis curãdis ⁊ expellẽdis itraneis doloꝛib⁹. ꝓmo curat matiaꝫ ibi dura ⁊ coꝛrupta iteri⁹ digeſtiuis medicis vt optimel l̃ ſyropo acetoſo. Primo diuidit ⁊ icidit ⁊ digerẽdo ad exitũ ⁊ euacuatõꝫ obediẽtẽ facẽ. qꝛ ſic in ꝓncipio ãpboꝛiſ. Jꝛ digeſta medicari oportꝫ ⁊ mouere nõ cruda. digeſta ꝯ matia atq̃ babili reddita ad euacuatõꝫ eã diſſolutã medicia attractiua ab interioꝛib⁹ remotioꝛib⁹ ptib⁹ ad exterioꝛa attrahit. ⁊ ad ꝫ valẽt q̃dã amara vt yerapigra. yeralogodiõ. ⁊ alia alleata. qꝛ amara citi⁹ penetrãt ad ſmoras ptes. et extrema magꝫ purgãt q̃ alie medicie. ꝛcio matiaꝫ ſic digeſtã ſic attractã medicia ꝓgrua euacuat ⁊ expellit. caute tñ ne nimia fiat euacuatio. nocet ei coꝛpi qõ iñ debilitat ⁊ qñꝫ pl⁹ ꝯ bonis bũoꝛib⁹ q̃ mal euacuat. iuxta illõ Jpo. multũ repẽte euacuare aut repelle. calefacere aut ifrigidare. fallax ẽ ⁊ nake peniꝰ inimicũ. Cõſiderat ãt bon⁹ medic⁹ materiã egritudinis ⁊ locũ matie. ⁊ etiã vires patiẽtꝫ. ⁊ ſm ꝫ variat medicinã. ſi ei materia ſine humoꝛ peccãs euacuat. multũ ꝓfert egro. ſiꝛ ꝯ nõ ifirm⁹ ampli⁹ moleſtat. vt dicit Jpo.

De medicina attractiua.
Capitulū. LXX

Medicina attractiua opat̄ p sube sub tilitatē ⁊ calorē. subtilitate sua facili⁹ penetrat. et calore suo attrahit siue ferrū siue aliq̄d int⁹ fixū siue humores q̄ latitāt in pfūdo. Itē medicina digestiua est necessaria qñ materia ē mltū dura et cōpacta. Incidit em̄ ⁊ diuidit materiā. ⁊ sic ad expellendū aptā reddit. Et iō opat̄ p inscisiua ⁊ attenuatiua. q̄ subtilitate sue sube coopāte calore ptem materie sepat a pte vtz ī diuretics. Itē medicīa laxatiua aliqñ purgat materiā digestā dissoluēdo et attrahēdo vt scamōea recepta ī stōacho fumū subtilez facile penetrātem a se emittit. et hūores dissoluēs abominabiles nat̄e reddit atq̄ attrahit eos adiuuāte v̄tute expulsiua et attractos a se eijcit et expellit. Quedā laxāt sua viscositate lubrificādo vt mercurial' malua. et hmōi. q̄dā v̄o acumīe hūores penetrādo vt euforbiuz. q̄dā sua glutinositate ꝯpmēdo sic̄ mirabolani. q̄dā sua salsugine intestina mordicando vt semē atriplicis. q̄dā v̄o dulcedīe sua ⁊ hūiditate intestīa infūdēdo vt cassia fistula. Itē medicina ꝯstrictiua opat̄ p frigida grossa in suba. Nā frigide ptes coadunant̄ ⁊ partiuz suaꝝ grossicie penetrare phibēt̄ sicut galla. qñq̄ grossos generat hūores. vñ ꝯstringūt opilando et v̄tutē retētiuā ꝯfortādo vt escula. q̄dā aūt restringūt spēalit̄ sanguinē vt corallus. bolus. emathithes. plātago. ⁊ hmōi. q̄dā vētrē vt citonia mora rosa. ⁊ hmōi. Itē medicina īduratiua est. q̄ vl' materiā coagulat ⁊ malagmat. et h̄ opat̄ p valde frigida sicca vel hūida vt psilliū sempuiua portulaca. solatꝝ. et sil'ia. Itē medicina mollitiua opat̄ p calida mediocriter ⁊ mltū hūida. sil'r ⁊ maturatiua. Itē aptiua vritiuā ⁊ attenuatiuaz hñt v̄tutē. apit em̄ meat⁹ opilatos ⁊ attenuat viscosos hūores atq̄ siccos. ⁊ h̄ facit p calidū atq̄ siccū. Itē mūdificatiua opat̄ l' dissoluēdo vt calamētū. l' mollificādo vt cassia fistula. malua. ul' terrestritate ⁊ siccitate sua sordes abstergēdo. Sūt āt mlte alie species medicine ⁊ differētie sic̄ mordificatiua. corrosiua. vritiua. dyaforetica. repcussiua. mitigatiua. ⁊ hmōi. de q̄b⁹ tractat̄ in libro d̄ simplici medicina. Sz h̄ de ꝓprietatib⁹ infirmitatū et medicinaꝝ ꝯditōib⁹ put ad pñs opusculū ptinet sufficiāt. vt sic huic negocio finem imponam⁹

Incipit liber octauus de mundo et corporibus celestibus.

Postquā auxiliāte d̄o tractatū est de diuinis noīb⁹ de angeloꝝ ꝓpetatib⁹. necnō de hoīe ⁊ ei⁹ ptibus et accidētib⁹ ⁊ ipi⁹ ꝯditionib⁹ ꝯpleuim⁹ restat vt ad ꝓpetates mūdi sensibil' q̄tū nob' dat̄ de sup man⁹ apponā⁹. vt materiā diuīe laudis ex ꝓpetatib⁹ opationū possim⁹ elicere ꝯditors. Inuisibilia eī d̄i p ea q̄ fctā sūt intellecta ꝯspiciūt̄. vt dic̄ apl's Et id̄o aliq̄s mūdi h⁹ ⁊ ꝯtētoꝝ ipi⁹ ꝓpetates huic opusculo. breui sub cōpēdio īterserere ꝓponim⁹ vt p sil'itudinē ꝓpetatū corpalium intellectū spūalē ⁊ mysticū facili⁹ in diuinis scp̄turis accipe valeam⁹. A ꝓprietatib⁹ itaq̄ mūdi inchoandū est

Quid sit mundus. Capl'um. I

Mundus itaq̄ vt dic̄ Mercurius d̄r trib⁹ modis. Nam mūd⁹ d̄r diuinus intellect⁹. mūd⁹. s. archetip⁹ incorpore⁹ inuisibil' ⁊ etern⁹. ad cui⁹ exēplū mūd⁹ sensibilis est creat⁹ sic̄ dicit Boeci⁹. Tu cuncta supno ducis ab exēplo pulcꝝ pulcerrim⁹ ipse. Mundū mēte gerēs. sil'iq̄ imagine formās. ⁊c̄. Scd̄o mō d̄r mūd⁹ vniuersitas eorū q̄ celi ambitu ꝯtinent̄ vt celū in q̄ sydera lucēt. ignis in q̄ oīa calēt. aer in q̄ oīa viuētia spirāt et vigent. aqua q̄ terre latera circūcingit. terra q̄ oīa inferiora sustinet atq̄ nutrit. de q̄ d̄r mūd⁹ p ip̄m factus est Tertio d̄r hōminor mūd⁹. qꝛ toti⁹ mūdi imaginē in se rep̄sentat. Est itaq̄ p̄m⁹ mūd⁹ etern⁹ in diuina mēte eternalit̄ pmanēs. scd̄us mūd⁹ ꝑpetu⁹ est diuīa volūtate esse ꝑpetuū ⁊ originem ex illo ꝯhens. tertius s̄m q̄d est ꝑpetu⁹. s̄m q̄d est caducus oīm sil'itudinē in se gerens. De p̄mo aūt mūdo et de tertio in p̄cedentibus dictū est. Nūc de mūdo sensibili dicendū ē. Mund⁹ igit̄ vt dicit Marcian⁹ est vniuersitas creatoꝝ conglobata in spere modum. Nam mundus spericā et circularē hz spēm et figurā. Nec fuit vt dicit Marcian⁹. alia figura mundo ita congrua sicut orbicularis et rotunda. et hoc ꝓpter vniuersitatis pfectōnē. ⁊ ꝓpt̄ illā quā hz in esse ꝑpetuo cū suo opifice q̄ fine caret et p̄ncipio ꝯfiguratōem. Mundū autem totum ph̄i in duas partes diuiserūt. quaꝝ nobilior et simplicior pars supior et actiua a circulo lune se extendens

vsq; ad planeticā regionē. Alia ps ē iferior passiua q̄ a lunari globo icipit et vsq; ad cētrū tre iferi⁹ se ptēdit. Istū ꝑticularē mūdū inferioꝛ describit Marcia⁹. Mūd⁹ inq̄t est circul⁹ et q̄ttuoꝛ elemēt; eisdē tot; i spere mo dū globat; trā in medio vndiq; defixā eternis celi raptib⁹ circūcurrēs. Ad isti⁹ mōi cō positōꝛ creauit diuia ꝛt⁹ ꝑmoꝛdialē matiaz in q̄ velut in q̄dā massa erāt potētial'r q̄tuoꝛ elemēta nō distincta sic mō: sz erāt ꝑmixta. et illa massa ylea platone i thimeo ē vocata ex q̄ diuia sapia oia elemīta z elemītata ꝓposuit z ꝑduxit z ꝑ ꝑ; q̄litatib⁹ i regionib⁹ oꝛdinauit singl'a z distinxit. Hā qō i illa matia calidū fuit et siccū cessit in materiā ignis quem rōe sue leuitat; diuia sapia sup⁹ collocauit. Qō ꝙo frigidū z siccū i sūmo fuit cessit i materiā tre quā sua pōderositas z ꝓpactio infer⁹ posuit. Qō āt calidū z hūidū fuit i materiā aeris cessit. Qō ꝙo frigidū z hūidū i materiā aq̄ conuertit. Et ꝟ duo elemīta ſm maioꝛē l' minoꝛē leuitatē et rarefactibilē subtilitatē i medio ignis z tre collocauit Uñ istā materiā ꝑmā plato vt potuit i thimeo sic descripsit. Fuit ei yle. i. ꝑma matia sine q̄litate z sine q̄titate. sine coloꝛe. sine spē. sine loco. sine tpe. int'aliquā suba; z nullā existēs zē. Hec ꝟba multū sūt difficilia tñ sic exponūt. q; oꝛ fuisse sine q̄titate. nō q; oino fuerit sine oīno q̄nto. sz q; nō fuit determiate q̄ntitat; q̄ ad nos sic gigas oꝛ imensus q̄tū excedit aliꝗ hoim q̄ntitatē. Jō etiā sine q̄litate oꝛ. q; nō habuit a q̄litate aliq̄ spēaliter noiari. nō em̄ potuit pl⁹ calida q̄ frigida dici. nec ecōuerso. z sic de alijs. Sine coloꝛe. q; nō hūit aliquē coloꝛē innatū in aliq̄ elemīto. Sine tpe fuit. q; nōdū fuerāt tpa z tēpoꝛ viciſſitudies q̄ñ ꝟ materia ē creata. Sine loco fuit. q; nō habuit determiatū locū pl⁹ sursū q̄ deoꝛsuz nec pl⁹ in latū q̄ in lōgū. Int'aliquā suba est z nullā. q; nulla suba material' ꝓcessit illā. sz aliq̄ est secuta. Materiale igit' ꝓncipiū mūdi in feꝛioꝛis fuit illa matia inuisa. s. ꝑma materia cōis q̄ oim formaz z q̄litatū fuit susceptibil'. q̄ etiā sub diuer⁹ spēb⁹ z formis cōseruat'. Permanet ei ꝟ materia q̄ ad suba; i coꝛrupta q̄tuis ꝺtinue q̄ ad q̄litates transmutabiles alteret'. q; ista matia q̄ mō ꝑ rare factōnez manet sub forma ignis z sub igne statim ꝑ ꝺēsatōez induet formā aer; q̄ ꝓus sub spē ignea fuit ignis. Et q̄ ꝑz q ꝑma materia q̄ mūd⁹ material'r ꝓstat ē ingenerabil' z incoꝛruptibil'. a q̄ oīa materialia incipiūt: et in quā redeūt tā q̄ ad matricē. Mūd⁹ ita q̄ ex reb⁹ mult; oppositꝫ z ꝓ ꝟ is est ꝓpositꝫ et tñ in se est vn⁹. Mūd⁹ ei vn⁹ est nūero z non pl'ces mūdi. z ꝟ ꝑ materie vnitatē sic i li. oꝛ de celo et mundo Occupat em̄ tota matiaz suā sic ibi oꝛ in ca. de eter. mū. Mūd⁹ g de q̄ ꝟ loq̄mur nō est diuersus in se neq; diuisus ſm subaz q̄tuis i ipsi⁹ ꝑtib⁹ inueniat' ꝙrarietas. q̄ ad aliquā q̄litat; repugnantiā. Summā em̄ et necessariā hz mūd⁹ in suo toto cōueniētiā et q̄i q̄ndaz musicā armoniā q̄tuis in aliq̄b⁹ et ꝑtib⁹ ꝑ ꝑ q̄litates repugnantes aliquam pari dissimilitudinē videat' sicut ex ꝓesse dicit Aug⁹. sup Geñ. Trāsibit autem mūd⁹ iste q̄ ad istam passibilem quaz modo habet speciē et figurā. Sed ꝑmanebit i esse perpetuo quo ad subam et naturā sicut idē asserit Augustin⁹. Et dicit glosa ibi. Celuz et terra transibūt zc. Matꝟ xxiiij. Et q̄ ꝑz q ꝑma mūdus rōne sue mutatiōis est siquidē ad mūrād⁹. nihilomin⁹ tñ ꝑ ꝑter materie nobilitatem et forme ꝟtualem actualitatē. et ꝓse quens ꝓductōis et generatōnis rerum tam facilem poteſtatē nō tam ipe mūd⁹ q̄ mūdi opifex de⁹ sup oīa est laudand⁹ Nulla em̄ est tam vilis tam infima in tota mundi machina pars sine ꝑticula in qua tam in materia q̄ in ſtute et forma nō reluceat laus diuina. Nam in materia et forma mūdi q̄daz est differētia. sz cum armonia est ps summa Nam illa ps mūdi q̄ ſm naturam purioꝛ et simplicioꝛ est atq; nobilioꝛ. vnif oꝛmē habet inclinatōz z appetitū ad nobiliozis forme susceptōem. et q̄ spūalioꝛ est magis est inclinabilis ad formā spūaliozē. Uñ materia celestis simpliciozē et nobiliozē reddit et erigit formā q̄ elemīta⁹. et etiā ipa materia celest; nobilioꝛ est et simpliciꝛ in nobiliozi coꝛpe. vt in sole. q̄ in luna vl' in mercurio vl' i marte. Materia em̄ elemītaris nobilioꝛ ē i igne q̄ in aere vl' in ceter⁹. vñ grossioꝛ est materia in terra q̄ in alijs Hā ibi sūt pl'ces ꝓtes materie aggregate ſm Arist. vñ dicit q ex vno pugillo terre fiunt decem aque. imo matia vnius elementi purioꝛ est in vna ꝑte q̄ in alia. sicut dicit in ꝓmo methoꝛum. partes enim ignis supioꝛes nobiliozes et simpliciozes. z ꝓtes terre centrales sunt grossioꝛes ꝓpactioꝛes et impurioꝛes. Cum enim ꝓtes mixtorum sunt ab elementis ſm q̄ ꝓtes elemēta res sunt purioꝛes vl' nobiliozes fiunt mixta

simplicioza vł purioza Et ſm qđ ecõuerſo ẽ
i elemẽtꝫ ecõuerſo ẽ in mixtꝫ. Nobilioꝛ itaq;
matia mũdi ꝓstitutiua. nobilioꝛi idiget foꝛ
ma. Et iõ ſolet diſponi matia ſm qđ exigit
forma. qz ſi de fra debeat fieri ignis. opoꝛtz
q; materiał ẽre groſſicies ſubtiliez ꝛ depure
tur. ꝛ ſpũalioꝛ ꝛ ſimplicioꝛ efficiaꝯ vt ſic ſim
plicioꝛi forma ſcz ignea induaꝯ. Et vt breui
ter dicã neceſſe eſt vt ſm forme ꝓpetatẽ ipſa
materia ꝓparet. Cõſideraꝯ itaq; mũdi nobi
litas ſm ſui ptes digniozes ꝛ etiã effectꝰ no
biliozes. Et iõ ps mũdi ſupioꝛ reputaꝯ dig
nioꝛ. qz ibi matia ẽ purioꝛ ꝛ forma ẽ pulcri
oꝛ et ꝑfectus amplioꝛ in ſupioꝛibꝰ inuenił. Tã
to eñ mũdꝰ in vniuerſo pulcrioꝛ eſt ꝛ decen
tioꝛ reddiť q̃to deformis ps mũdi inferioꝛ
ſupioꝛꝫ pulcritudie. decẽtioꝛi gł̃a inſignitur
ſic dicť Augꝰ. q̃dã pfectio claritatꝫ ꝛ ꝑfectis q̃
in ſupioꝛibꝰ ꝓcellit ad pfectõez inferioꝛum et
decoꝛatõz ꝓtinue ſe diffũdit. Qđ etiã videť
infima ps mũdi i decoꝛe ꝛ luſoſitate amiſiſ
ſe ℔ recupaꝯ in fecũditatis gł̃a ꝛ ꝑfute. Non
ẽ minꝰ ẽ admirãda ẽre ꝑfuoſa fecũditas in
ꝓductõe herbaꝝ arboꝝ floꝝ ꝛ fructuũ in ge
neratiõe varia aialiũ ꝛ reptiliũ. In varia ꝓ/
ductiõe metalloꝝ gẽmaꝝ ꝛ lapidũ q̃ſ ſit ad/
miranda celi claritas cum diuerſitate ſuo/
rũ oꝛbiũ ꝛ aſtroꝝ. Et q̃uis mũdꝰ tot lauda
bilibꝰ reꝛ differẽtijs ſit diuiſe ꝑfuſꝫ inſignitꝰ
potẽtia. mł̃tꝫ tñ ꝺfectibꝰ ꝛ ꝺditõibꝰ miſerabi
libꝰ q̃ſtũ ad eiꝰ inferioꝛẽ ptẽ vndiq; ẽ ſubiectꝰ
Hã mũdꝰ iſte q̃uis videaꝯ cẽ genitoꝛ ꝛ nu
ritoꝛ coꝛpoꝝ. carcer tñ ẽ ſpirituũ ꝛ aiaꝝ du
riſſimũ exiliũ eſt ac locꝰ miſeriaꝝ innumera
biliũ et penaꝝ. Hã mũdꝰ locꝰ eſt reatꝰ ꝛ trãſ/
greſſionis. Incolatꝰ ꝛ pegrinatõis. doloꝛis
ꝛ lacrimatõis. laboꝝ ꝛ fatigatõis. hoꝛroꝝ ꝛ
ꝓfuſiõis. motꝰ ꝛ mutatõis. fluxꝰ ꝛ alteratõis
trãſitꝰ ꝛ coꝛruptõis. inſolẽtie ꝛ ꝑturbatõnis
violẽtie ꝛ oppreſſiõis. fraudulẽtie ꝛ deceptõ
nis. In mũdo nihil aliõ inuenił q̃ vanitas.
malignitas. cupiditas. auꝛietas. defectibili
tas. et vetuſtas. mũdꝰ notos allicit ꝛ diligit
ignotos abũcit ꝛ ꝓtemnit. mũdꝰ mł̃tꝫ obeſt
paucis ꝑdeſt. Amatoꝛes ſuos decipit et fal
lit. Hã mł̃ta ꝓmittit. ſz ad vltimũ pauca ſol
uit. ꝓtẽptoꝛes ſuos ad moduꝫ vmbre inſeq;
ꝛ apphẽdẽ nõ ꝺſinit. ſz ſuos ſeq̃ces fugere
ſatagit ꝛ ꝓtẽdit. ꝛ iõ illos q̃s matie diuitijſz
honoꝛibꝰ ℔ extollit. i fine matie depauꝑare
et deiẽcere ꝓſueuit. Et vt ꝑbis bti Bre. vtar
fugiendꝰ ẽ mũdꝰ etiã ſi ꝑſperꝫ nos demulcet
Qui ℊ tot calamitatibꝰ pulſat q̃d aliõ q̃ſ vt
deſeratur clamat. Et ℔ de ꝓprietatibꝰ mũdi
in generali dicta iam ſufficiãt

De celoꝝ diſtinctõe Ca. II

In Unc ad deſcribẽdas ꝑpetates eius
aliq̃s de celo et eiꝰ ptibꝰ ꝛpõ adiuuã
te manũ apponam. Nam celũ ange
loꝝ ꝛ hoim bonoꝝ locꝰ eſt et habitaculũ. vt
dicit Beda. Celũ ãt ſm ſctõꝝ traditões ali/
ud eſt viſibile aliud inuiſibile. Celũ ãt viſibi
le eſt mł̃tiplex. ſic dicit gloſa ſup Deut. ꝛ. ibi.
Celũ dñi dei tui ẽ ꝛ celũ celi Septẽ ſũt celi
ſcz aereũ. ethereũ. olympeũ. igneũ. firmamẽ
tũ. aqueũ. empireũ. celũ. ſ. angeloꝝ. Celum
itaq; aereũ vocať mediũ aeris interſticium.
qđ a groſſis vaporibꝰ aq̃ et terre nõ ꝑ oĩa eſt
infectũ. vñ illa ps aeris purioꝛ. et ab iferioꝛi
bus q̃litatibꝰ impmixtioꝛ ꝓpt̃ ſui puritatẽ et
dyaphaneitatẽ ſine natura trãſparentẽ celi
noie nũcupať ſic ꝺꝛ ſup Mat. xiij. volucres
celi comederũt illud ꝛc. Celũ ethereũ ſm q̃ſ/
dã vocať ſupmũ aeris interſticiũ qđ imme
diatꝰ ſpere ignis eſt ꝓiunctũ et ꝺꝛ ethereuz.
qz illud mediũ inť ignẽ et aerẽ ꝓſiniũ eſt ab
igne ſplendoꝛis et illumiatõis receptiuum.
Etheros eñ grece ſplẽdoꝛ ꝺꝛ latine. vt di.
Iſi. Celum ꝛo igneũ ſm q̃ſdam vocať cen/
trũ ſpere ignis ꝓpt̃ ipiꝰ ignis puritatẽ ſubti/
litatẽ et ſummã quã hz ꝑ ceteris elementis
actualitatẽ et ꝓpt̃ alias q̃ſdam nobiles cele/
ſtes quas ꝓſequiť ex vicinitate oꝛbis plane/
tarum ꝓprietates. ſm Bre. autem ſup locuz
illũ Job. Intuere celũ et ꝓtemplare ethera
ꝛc. Noie etheris intelligiť tota regio a luna
vſq; ad ſtellas fixas in qua ſunt oꝛbes et cir
culi ſeptez planetaꝝ. Quere infra primo de
ethere q̃d ſup ℔ ſentiaꝯ. Marci. Alexander
ſic oꝛdinat ſeptẽ celos. dicens. Primũ celũ
eſt luminis datiuum vniforme et nõ motuz
ſcz celum empireũ. Scõm celuz donatiuũ
dicit eſſe lumis vniforme et motuz. ſ. aqueũ
et criſtallinum Tertium datiuum luminis
non ſm omnẽ partem luminoſitatꝫ vniforꝫ
me et motum vt celum ſtellatum. Quartuz
eſt receptiuũ luminis ſine caloꝛe ſcz olym/
picum. Quintũ eſt receptiuũ lumis cũ ca/
loꝛe. ſ. celũ igneũ. Sextũ ẽ receptiuũ lumis
ꝓiũctũ cum pte ſupioꝛi et ꝺꝛ celũ ethereum
Septimũ ẽ receptiuũ lumis ꝓiũctũ cũ pte
inferioꝛi. ſ. aereũ. Et ſic videť vocare olym
pũ regionẽ oꝛbiũ planetaꝝ. qz illud ſpaciũ
eſt continue luminoſum. Firmamẽtum ãt

vocat celū ꝑmū ſm pho̅s z vltimū i cui⁹ cō/
uenit tare ſita ſūt corpa ſydez z ſtellaz. Nam
phi nō ponūt niſi ſolū celū vnū. imo vt dicit
Baſiliꝰ i examerō. ꝓꝓꝰ phi liguas corrode/
rēt q̄ꝫ plures celos eē ꝓſentirēt. Illō āt celū. ſ.
firmamētū ſic deſcribit Arſ. i li. ō cau. elemē.
Celū inq̄t ē q̄ntū elemtū ab elemtſ inferio/
ribꝫ diſcretū naſali ꝓpetate ac diſtinctū Ne
q̄ꝫ ei gue eſt qz tūc deſcēdere poſſz. neq̄ leue qz
tūc forſan aſcēderet. qz ſi eēt vnū exq̄ttuor. ſ.
eēt ꝓpoſitū exq̄ttuor. ingrederet in ipm cor/
ruptio vniuerſalit vl ꝑticularit. imo ſicut ꝛ
ibidē. Creator poſuit ipm cāz z ꝓncipiū ge/
neratōis z corruptōis. Et iō neceſſe fuit ipꝫ
eē ingenerabilez i corruptibile neq̄ q̄rendo
generatōis z corruptōnis ꝓncipio eēt abire
ad infinitū. Eſt āt celū illō inq̄tuꝫ z mobile
vniuerſalit. cui⁹ mot⁹ ē reuolubil ſup̄ medi/
um. ſ. ſup axem q̄ ſtat fixus int duos polos
imobilit. ſ. meridionalē z ſeptētrionalē. et il/
lud celū ē finitū q̄ ad dimēſionē z loci exten
ſionē ſz ē ſempiternū q̄ ad motū. Mouet ei
a motore infinite potētie. i. a ꝺo q̄ ē ſublimis z
glorioſus i ſcla. Ducuſq̄ Arſ. i li. de ca. ele.
Vocat āt polos duas ſtellas i ſūmis celi et
tremitatib⁹ in ipi⁹ medio ſupi⁹ z inferi⁹ collo
catas. q̄ꝫ vna eſt ſupi⁹ poſita i medio celi ad
ſeptētrionē z ꝺr pol⁹ arthic⁹. Alia ē exoppoſi
to ad meridiē z ꝺr pol⁹ anthartic⁹ q̄i ꝺ polū
arthicū poſit⁹ Int duos iſtos polos q̄ſi int
duas ſui extremitates celū obliq̄ mouet ab
oriente vſq̄ ad occidentē. z ab occidente ite
rū vſq̄ ad orientē. et ꝟ ſemp vniformit ſic ro
ta mouet circa axem. vñ axem vocat Ariſto.
q̄ndam lineā intellectualez porrectā a polo
vſq̄ ad polū ꝺ vametralit z extenſam. circa
cui⁹ mediū toti⁹ celi ambit⁹ eq̄liter circūfert
ſicut ibidē dicit cōmentator. De iſti⁹ celi na
tura ꝺr in li. de celo et mū. ſm nouā trāſlatō
nez. Celū inq̄t eſt vnū ꝓpoſitū et matia q̄m
ꝓtinet materiā exq̄ z celū noīat. q̄ eſt vltim⁹
inceſſus toti⁹. ſ. vniuerſi. z ſeq̄t in eodem. nō
ſūt neq̄ fuerūt. neq̄ erūt celi mlti. Celū ei eſt
vnū pfectū ꝓpletū cui nō eſt ſil'e. neq̄ eſt lo/
cus extra celū. neq̄ corp⁹. neq̄ vacuitas. ne/
q̄ plenitudo. neq̄ tps q̄ eſt numer⁹ motus
vñ illic eſt vita fixa. ſ. extra vltimū. z ē ſempi/
terna. q̄ neq̄ deficit neq̄ finit. et illa eſt vera
vita. Item idem ibidem. celū neq̄ fabrica/
tū eſt neq̄ generatū. ſz ſimplex eſt. cui⁹ mot⁹
eſt eq̄lis. in q̄ nō eſt diuerſitas. et eſt mot⁹ ei⁹
ſingl'aꝛ z circulaꝛ cui⁹ motor ē ſpūs q̄ mo/
uet illō ſua volūtate. z cōtinuat rad⁹ celi cū
radio ignis z ꝓiūct⁹ eſt cū illo ad vtilitatem
hoim ꝓpt pmanentiā vite. Firmamentū ita
q̄ꝫ vocat celū. qz ſolidū eſt et firmū. qz termi
nū bz intrāſgreſſibilē vñ ꝑ nimia firmitatis
ſui pmanentia incorruptibile eſt et imutabi
le tam in ſuba q̄ꝫ in forma. Eſt āt forma eius
ſperica et ꝓuexa et q̄i ꝺcaua q̄ ad nos. ſed q̄i
ꝺuexa q̄ ad ea q̄ ſūt ſup̄ celū. cui⁹ mot⁹ eſt na
turaliter circularis et mouet obliquе et cir
cularit ab oriente in occidentem. voluitq̄
ſecum et circūducit motu ſimplici et vnifor
mi infra dicī et noctis ſpaciū totū quod ſub
ipo eſt. vſq̄ ad ignis regionem. vñ orbes ſe
ptem planetaꝛ ſecū rapit z circūducit Om
ne āt qđ ſub ipo eſt vt dī. Raban⁹ ſtruti eius
motiue obedit ordini vniformi z imperturba
to. ſtus q̄ꝫ ei⁹ motiua ſic ipemet dicit ſup ex
poſitōne Gen. extendit ſe vſq̄ ad inferiora ꝟ
elementa. vñ et ignem ſupiorem credit ſecū
circūrotare. ꝓuenit q̄ꝫ ꝟ mot⁹ ſtruſ actio
vſq̄ ad aerez et vſq̄ ad aq̄s in q̄bꝫ q̄ ad fluxū
et refluxū in parte marina facit exuberatōez
Hec aūt tria elementa. ſ. aer. ignis. et aqua.
obediūt q̄dem motui celi. ſed nō vno modo
neq̄ vno ordine ipm imitant. ſed ſm magis
et min⁹ et qđ ſupi⁹ eſt et leui⁹ et puri⁹ obedit
magis et qđ eſt min⁹ tale ſequit tardi⁹ z obe/
dit minus. Terra huic celeſti motui nō obe
dit et ſtruti vt ab eo ſuſcipiat localem mo/
tionem. q̄ꝫ uis ad ꝓducendas eſſe ſpecies di
uerſas ei⁹ ſuſcipiat impreſſiones. habz igit fir
mamentū ſic dicit idē Raban⁹ q̄ ad motum
inceſſum vniformē. ordinatū z iperturbatū
oim tm motuū velociſſimū vñ neq̄ velo/
tatē mot⁹ ei⁹ mūdi machina diſſoluat. retar
dat ordinato motu planetaꝛ. z ſic mot⁹ eius
ipet⁹ motu ꝺrio moderat. Mouet q̄ꝫ et de/
ſcit. qz lz in partib⁹ mutet ſitū. tm i toto neq̄
ſitū mutat neq̄ variat locū. Turbaris igit
inferiorib⁹. et q̄ſi caſualit fluctuantib⁹ celuꝫ
cum ſuis ordib⁹ ordinis ſui tenorem ſaltem
in pūcto nullatenꝰ derelinq̄t vñ mot⁹ celi eſt
toti⁹ tpis ꝓmū ſubiectū et mod⁹ et regla om
niū motuū alioꝝ. Eſt igit firmamentū me/
diante motu ſuo generatōis z corruptiōis i
mūdo inferiori ꝓncipiū effectiuū. Cui⁹rō vt
dī. Raban⁹. q̄m firmamētū ſui lumīs ſtutē
generatōis effectiuā ad terrā tanq̄ ad ꝓpriū
centrū dirigit z deſtinat. z radios ſuos i tre
ſupficie aggregat maxie et coadunat. ſicut
oſtendit i ſcia ꝑſpectiua. Oñe cm corpus

ſpericũ ꝓcauũ ⁊ lumioſũ in ql̃ibꝫ pũcto ſuo dirigit vnã lineã radioſã in cẽtrũ illi⁹ corpis lumioſi ad ſupficiẽ cẽtri. ⁊ q̃nto q̃libet linea radioſa ẽ vicinior alteri lineę exeũti ad ſupficiẽ cẽtri. tãto ex vicinitate vni⁹ ad aliã ẽ fortior ad impm̃ẽdũ in cẽtro effectũ ſuũ. Et q̃ manifeſtũ ẽ q̃cũ corp⁹ celi ſit ſpericũ. ꝓuexũ et luminoſũ. ⁊ tra reſpectu magnitudis celi nõ obtineat niſi vicẽ pũcti cũ ſit centꝝ. i tra neccario fit matia aggregatio celeſtiũ radiorũ. Et q̃ꝫ ſtrute et ptactu fit matia generatio ⁊ pductio reꝝ generabiliũ i tra q̃ ẽ centꝝ ip⁹ firmamẽti. ⁊ q̃nis ſit ꝓncipiũ generationis celũ. nõ tñ recipit generatõꝫ in ſeu corruptõꝫ vl̃ diminutõꝫ vl̃ augmẽtũ. Hã celũ i ſuba hꝫ ſummã ſimplicitatẽ vniformitatẽ. ⁊ puritatẽ nullã hñs ptiũ diuiſionẽ nec ꝯrietatẽ. ⁊ iõ nullã hꝫ ex ſe potentiã ad corruptibilitatẽ. Vñ ſic arguit Ariſt. li. de ce. ⁊ mun. Omnis inꝺt corruptio eſt ex ptrariis. celo ãt nihil inuenit ꝯrium q̃re celũ nõ corrumpit. Celũ etiaꝫ q̃uis ſit in ſe ⁊ ex ſe ſit vniforme. tñ hꝫ neceſſario pl̃es orbes ⁊ circulos in figura ⁊ magnitudie lõgitudis ⁊ latitudis differẽtes. ꝑt diuerſas mãſiones q̃bꝫ idigẽt mortales. vt di. Arꝛ. i li. de cauſis elemẽtorꝫ ⁊ aliis. nã ſi ẽm vnã diſpoſitõꝫ ⁊ mẽſurã reciperet mũd⁹ inferior influentiã radiorꝫ piret alimẽtũ mortaliũ ⁊ generatio oim̃ inferiorꝫ. Et iõ neceſſariũ fuit motũ celi eſſe obliquũ vt ex eleuatõe ⁊ depſſione orbiũ nũc calor nũc frigus i cẽtro generet. vñ ſi directe celũ moueret q̃ ad noſtꝝ ſitũ. oia calore vl̃ frigore i nro ſitu habitabili ꝓſumerẽt. vt di. Arꝛ. Hec ſolũ attẽdit in celo puritas ⁊ incorruptibilitas ex pte materie. vexetiã pulcritudo ⁊ claritas ex pte forme. vt di. Arꝛ. li. de ſenſu ⁊ ſenſato. Celũ ex ſui nata ſplẽdidũ eſt. ſz in ptib⁹ eius eſt differẽtia. Hã in ſtell̃ eſt maior aggregatio lumis q̃ in alijs ptib⁹ ip⁹ celi. Vñ ex pte forme hꝫ rotũditatẽ cũ ꝓexitate. ꝓexitatẽ cũ claritate. ⁊ yaphaneitatẽ ſiue trãſparẽtiã ⁊ ſpicuitatẽ vniformitatẽ in toto. ſz in ptibus diuerſitatẽ. ex mutuo ꝓcurſu orbium ⁊ motu ꝯrio planetaꝝ dicũt ſapiẽtes generari ꝓcentũ ⁊ armoniacã ſuauitatẽ. Vñ Macro. in li. ciceronis. exponẽs ſcipionis ſomniũ in. vj. de rep. libro. Impulſu ⁊ motu ipſoꝝ orbiũ efficit ſon⁹ ille q̃ acuta cũ ḡuibꝫ tẽperas. eq̃lẽ ſonũ facit ⁊ ꝓcentũ tẽ. Preter hꝫ ꝺr in li. de ce. ⁊ mũ. i fine. q⁹ celũ mot⁹ ſui ꝓtinuitate inflãmat illud ſup qõ mouet. vnde ether ex motu celi ignit. Motus em̃ cauſat calorẽ. vñ ibidẽ ꝺr ꝑ ſe ⁊ ſenſibiliter inuenit q⁹ ex motu fit calor et ex quiete frigiditas. et iõ calor materias emollit ⁊ diſſoluit. frigiditas ẽ aggregat ⁊ ſtringit. vñ ptes elemẽtares motui celi vicin⁹ exiſtes ceteris ptibus mũdi inferioris ſũt calidiores. vt in igne ⁊ in aere. In tertio ãt elemẽto. ſ. in aq̃ eſt motus debilitat⁹. ⁊ iõ in ea eſt frigiditas. ſz nõ i vltimo. In q̃rto ãt. ſ. in tra ꝓt nimiã elõgationẽ a motu celi fit ꝓſtrictio in vltio ꝓt calozis abſentiã dominiũ frigiditatis. Et ideo tra pmanet ḋeſcens ⁊ phẽnis vt nõ moueat ſic dicit Arꝛ. ibidẽ. Nobilitas itaq̃ celi attẽ dit in materia ⁊ ſuba in forma in motu i ſitu i ſube ſue ſimplicitate puritate ⁊ ꝓpetuitate In forme claritate ⁊ yaphaneitate ſiue ꝓſpicuitate ⁊ i ſperica orbicularitate In mot⁹ vniformitate velocitate ⁊ i ſtuoſitate i ſit⁹ ſublimitate. q⁹ ad ſitũ a cẽtro tre maxie diſtat et i dimẽſiua q̃ntitate. q⁹ ei⁹ magnitudo imaginationẽ. imo rõis mẽſuram ſupat i ptãte. q⁹ oia inferiora ſibi ſubdita regulat ordinat et mẽſurat. Et q̃ ſup oia mirabile eſt. oia inferiora celũ ordinat et imutat ⁊ tñ a nullo inferiori ſe imutatõꝫ aliquã recipit. nec aliq̃d ſibi diſſimile in nata et ſtute aliq̃ ipſi celeſti corpori ſe conformat.

De celo aqueo ſiue criſtallino. Capitulũ. III

Ertum celũ eſt aqueum ſiue criſtalinum quod ex aquis poſitis ſup firmamentuꝫ diuinitatis potentia eſt formatũ. aquas em̃ eſſe ſuper celos collocatas diuine ſcripture autoritas nob tradit. que ita ſunt leuigate et ſubtiliate q⁹ in materiam celeſtẽ ſunt ꝓuerſe. et ideo pmanent ibi fixe. Beda tñ dicit q⁹ aque ille celeſtes nõ vaporali tenuitate ſed gracili q̃dam ſoliditate virtute diuina ſup firmamentũ ſũt ſuſpenſe. et hoc ad impet⁹ firmamenti moderatõez vel ad calorꝭ generati ex ei⁹ velociſſimo motu repreſſionẽ. Opinio em̃ fuit Bede q⁹ celum ignee ſit nature ſic platonici poſuerũt. Vñ di. Beda. Celũ eſt ſubtilis ⁊ ignee nate rotundũ a centro terre equalibꝫ ſpacijs collocatũ. Et iõ forte Bede videbat q⁹ iõ fuit neceſſe ibi eſſe aquas vt calor ille celeſtis ad tẽperatiã duceret q⁹ ex tali inflamatõe mũd⁹ inferior diſpendiũ nõ pateretur. ex frigiditate em̃ nata li illaꝝ aq̃ꝫ ſup firmamẽti verticem poſitaruꝫ dicunt aliqui ſtellam ſaturni eſſe

frigidā, ꝑt illā quā bz rōe sui sit⁹ cū firmam̄ to vicinitatē. Dicūt etiā q firmamētū ꝑtu/
tē illaz aq̄z infrigidatū infrigidat ozbez sa
turni sibi magis ꝑximū z vicinū. Sz q̄lūcūq̄ó
posset fieri rōnabilit nō est pspicue rōe vten
tib⁹ manifestū. Nā cū aq̄sa suba rōe vtriusq̄
q̄litatis sue. s. hūiditatis z frigiditatis celesti sub
stātie penit⁹ sit ɔria. nō est bñ liq̄dū philoso/
pbātib⁹ qualiter int corpa tam dispia possit
vnitas aut ꝓcordia aliq̄lit cōuenire. Et tñ
scptū est Job. xvij. Qui facit ꝓcordiā i sub/
limib⁹ suis. Jō alio mō sentiūt z opināt mo
derni q̄ interioza phie spectamīa ꝑfundi⁹ vt
arbitroz sunt scrutati. Dic em̄ Alexander q
aque ille q̄ sup celos sūt nō sunt ibi positevt
frigide z fluxibiles et hūide vel etiā sic̄ solide
ꝓgelate z pōderose. Jste em̄ ꝑtates sunt
etiā int se hñtes ɔrietatē z sibi mutuo repu/
gnātes. Sz pot⁹ ꝑ ordinatōz diuine sapie aq̄
ille sup firmamentū sūt sub mobilissima na
ture sue ꝓditōe diuinit⁹ collocate. ꝑt natu
re celesti maxime sunt ꝑxim̄q. et hec quidem
est nature, ꝑtas pspicuitatis z trāsparentie
que ꝓncipaliter z substantialiter inuenit in
natura aque rōne cui⁹ bz ꝓuenientiā et cum
celo empireo et etiā cū firmamēto. Et iō po
suit dñs aquas inferi⁹ sub rōne frigidi et hu
midi. cū alijs ꝓditōib⁹ necessarijs ad genera
tionē et cozruptōem. sed easdem posuit rōe
pspicui ꝑt fuit necessariū ad vniuersitatis
ꝓseruatōnem. Et iō dicit celū esse dictum
aqueū et cristallinū rōne mobilitatis et per
spicuitatis. Est em̄ pspicuū ad modum cri
stalli. a supiori celo sc̄z ab empireo. lucem vl
luminositatis plenitudinē recipiēs et recep
tum ad inferioza diffundens. et ideo ɔz celū
q̄si nobis inuisibile et occultū. cristallinum
ꝓ q̄ durū. Et iō in summo ɔz cristallinū.
nō quia durū sicut cristallus. sz q̄ vniformi
ter est luminosum et pspicuū. Aqueum aūt
ɔz quēadmodū aque ex sua subtilitate z mo
bilitate mouet. et illud motum mouet celuz
proximū et illud vlterius mouet qđ sibi est
magis ꝑxim̄q. Et ideo illud celū qđ mo
uet inferioza. inferiōz mobiliū pcipue ē cō/
seruatiuū. vt dicit Alexander

De celo empireo Capitulū. IIII

c Elū empireū est ꝓmum et summuz
celū. locus angeloz. regio et habita
culū hominū btōz. Et ɔz empireuz
a pir qđ est ignis. q̄si totū igneū: sic dictum
nō ab ardoze. sed pot⁹ a lumine z splendoze
vt di. Jsi. Jstud em̄ celum summe est luci/
dum. influens lucem et splendoꝛem sup ce/
lum cristallinū sibi ꝑxim̄q et ꝑximuz. Est
aūt de natura sua vniforme sine stellis. z spe
rifoꝛme. vt dicit Damas. Jdeo est sp̄icum
vt reꝛ spiritualiū et coꝛpalium sit ꝓtentiuū
Est em̄ naturaliter quietū imobile. s. z imo
tum. vñ illud celū non est necessariū ꝑt cō/
tinuatōem generatōis inferioꝛ. sz potius vt
dicit Alexander ad ꝑpletōem vniuersi in ge
nere coꝛpoꝛ. fm determiata extrema ad me
diū. est aūt opacū in summo. s. terra. z lumi
nosum in sūmo. s. celum empireuz. et vtrūq̄
coꝛpus sc̄z extremū sup̄mum et infinituz est
de se immobileꝛ quietū. Jst⁹ celi ꝑtates
describit Raban⁹ vtēs ꝓbis Basilij i exame
ron sic dicens Celum em̄ empireū est coꝛp⁹
ꝓmū. natura simplicissimuz de coꝛpulentia
habens minimū. quia subtilissimū. ꝓmum
mūdi firmamentū. q̄ntitate maximū. q̄lita/
te lucidum. figuratione sp̄icuz. locali situ
sup̄mū. quia a centro remotū. amplitudine
sua spirituū et coꝛpoꝛ visibiliū z inuisibiliū
ꝓtentiuū. dei summū habitaculū. licz enim
deus sit vbiq̄ tñ specialiter ɔz esse i celo. q̄a
ibi relucet potissime sue ꝓtutis opatio. et iō
celū ɔz spēal'r sedes dei. quia in coꝛpe mun
di species celi pulcrioꝛ est. vt di. Damasce.
In celo diuina virtus manifestius operat.

De ethere Capitulum V.

c Ther grece splendoꝛ dicitur latine.
Ether fm Jsi. est superioꝛ regio su/
premi interstici aeris et ignis vbi est
perpetu⁹ splendoꝛ luminis siue lucis. anaxa
goras aūt dixit. nomen etheris est nomē ig/
nis. Et h̄ putauit vt di. Arist. ꝑt ipsi⁹ inflā/
matōem q̄ causat ex velocitate sui mot⁹. Vñ
fm ipm anaxa. oīe inflamans z inflamabi
le vocat hoc nomine. Marcianus aūt dixit
q ether est locus ab inferioꝛi mūdo sepaꝛa/
tus inuisibilis respectu inferioꝛ que patiū/
tur multiplicem variatōez. In ethere vero
vbi dies est perpetu⁹ noꝛ diurno lumini nō
succedit. nec miruz. quia tam altum locum
vmbra terre que noctis causa est in ethere
nō accedit. fm Aristo. ꝓ in libro methoꝛ.
ether nihil aliud est q̄ vnū elementū. nec est
ex elementis quattuoꝛ. quicq̄d em̄ supra lu
narem globuz est nature est sepate a natura
inferioꝛ elementoꝛ. vnde ether neq̄ est gra
ue. neq̄ est leue. neq̄ rarum. neq̄ densum.
neq̄ per alterius coꝛporis penetrationem

diuisibile. Nakaz ei etherea nlla igredik cor ruptio l' alteratio vlr vel pticularit. qđ ei accideret si ex elemtis composito aut originē ꝺ̄rissz Anaxa. tñ dic qđ ether ē aer iflamat⁹. z dic qđ qñz descēdit iferi⁹ z i ēra occultat. vñ ꝓpt̄ sui subtilitatē. nē sursū nē deorsū regirat. vñ ter remot⁹ gignit exhtute etherea i tre viscerib⁹ occultata. sz dic Arz. qđ ꝼm iste ē error. qm subtile ñ descēdit deorsū z etiā si descēdet bāc opatōz ñ faceret. ꝼm macro. āt splēdor ethe ris sub spera celi pābitū tot⁹ mōi rutilat et ffulgz. ꝺtinet āt i se orbes. vñ. plāetaz q̄ mo uēt̄ ꝺ̄ motū firmamti Inferior itaq; ps ethe ris velocitate sui mot⁹ iflamat supiorē ptem matie elemtar. z ex illa iflamatiōe gignitur spera ignis. sic ōr i li. ō. ce. z mū. i fine. Et ma teria ei sic ignita ñ gignit nec inflamat ipse ether. qz ab inferioribus ñ recipit aliquā imu tatōz q̄uis iferiora ab ipo imutent.

De spera celi. Capitulū. VI

Spera celi vt di. Jsi. ē spēs q̄dā i rotū dū formata ab eodem i idē circa suū cētz eāꝫ spacijs circularit fuoluta. hāc spe rā neq; ꝓncipiū neq; finē hre phi asserit. Jō ꝓpt̄ sui circulatōz vbi icipiat z vbi finiat ñ fa cile apprehēdit. nec fuit aliq figura celo pue nientior q̄ sperica. tū ꝓpt̄ suū ꝓsi⁹ simplicitatē tū ꝓpt̄ capacitatē. tū etiā ꝓpt̄ vnitormitatē. vt di. Jsi. Spera itaq; ꝼm Alphraganū ē orbi cular⁹ superficies celest⁹ corpis in q̄ fixe stelle ꝺtinēt. z h̄ spera duob⁹ pol' circūuoluit. qđ vn⁹ ē septēntionalis q̄ nūq; nob⁹ occidit z ōr pol⁹ arthic⁹. i. boreal'. Alt⁹ pol⁹ ē anthartic⁹ seu austral' q̄ nūq; a nob⁹ videt. l' ꝓpt̄ nimiā a nob⁹ elōgatōz. l' ꝓpt̄ terre iterpositōez. Jnter istos duos polos q̄i int' duas mūdi extremi tates spera celi voluit z mouet. z cū ipa⁹ mo tu stelle i eo site ab oriēte i occidentē. z iterū ab occidēte i orientē motu diurno z noctur no. xxiij. horaz spacio circūferūt. Tanta āt celeritate sperica celi circūfert q̄ nisi aduer sū ei⁹ ꝓcipitē cursū planete occurrerēt et ei⁹ ipetū moderarēt machia mōi dissolueret. et iō ꝼm Alphraga. septē orbes planetaz sunt sub spera mutuo se itersecātes p q̄s planete motu ꝓsono icedētes. raptui firmamti obui ant z etiā ei⁹ velocitatē repmūt z retardant. voluit aūt tota spere moles oblīq̄ circa me diū. s. circa axem. Est āt axis q̄dā linea itel lectual' q̄ recte p mediā pilā spere tendēs in duos polos se extēdit. circa quā celi ambit⁹ q̄i rota circa axem circularit se fuoluit. Lar dines āt celi sūt extreme ptes axis q̄ infigūt ipis polis. Et sūt cardies dicti. qz sic cardo hostij i poloz ꝺcauitatib⁹ fuoluūt. z sūt isti cardies ꝺuexi recurui. s. circūflexi vt di. Jsi. Spere ꝺ celest⁹ medietas ōr emisperiū. scz ps q̄ a nob⁹ total' videt. sz ob defectuz visus tre ꝺiūgi putat. vñ z circul⁹ vbi finit orizon .i. visus termiatio nūcupat vt di. Jsi. Recol lige igit breuit ex ꝓdictis qđ spera celi ē luiosa suba luis vsq; ad cētz suū. i. vsq; ad terrā dif fusiua. cui⁹ circūferētia est a cētro tre remo tissima. Et iō illa q̄ i celo sūt maria. nob⁹ ꝓpt̄ sui mā distantiā videt̄ cē mima. oim iferioz ē ꝓtētiua. oim iferioz ē ordiatiua iformatiua generatōis z vegetatōis effectiua. sibi ꝺ̄rioz raptiua et attractiua. Hā mot⁹ sui violentia planetas sibi obuiātes p⁹se trahit. ꝼm armo niā est pcessiua. Hā sic di. Arz. i li. ō ꝓpetati bus elemtoz ex ordinato spere motu z ꝺ̄rio planetaz occursu gignit⁹ i orbe stridor. i. ar/ monia. vñ Macro. ipulsu z motu ipoz effi cit⁹ son⁹ ille z acuta cū quib⁹ tpans efficit cō/ cent⁹ varios z diuersos. sz ꝓpt̄ nr̄i audit⁹ defe ctū z illi⁹ soni excessū armonia illa a nob⁹ nō audit. sic moueri solē vide nō possum⁹ q̄uis citissime mouea. Nam radioz claritate aci es visus nr̄i superat.

De circulis celi. Ca. VII

Circuli celi sūt ptes. qz duo sūt visibi les. s. galaxias z zodiac⁹ Alij sūt inui sibiles. s. circul⁹ eq̄noctial' diuidēs duo emis/ peria. tāgēs zodiacū i ariete z i libra. Alt⁹ ē circul⁹ solsticial' estiual' eo q̄ sole i eo exīte fit solsticiū estiuale. Jste circul⁹ tāgēs zodiacū i cācro z ē q̄i ꝺiuctio nr̄i bitabil' z torride zo ne Alt⁹ ē palell⁹ siue circul⁹ septēntrional' siue arthic⁹. z ē q̄i diuisio nr̄i bitabil' z frigide ha bitabil'. Circul⁹ ꝺ q̄ ē ex pte torride zone et alter⁹ bitabil' zodiacū tāgit i capcorno. z ōr iste circul⁹ solsticial' hyemal'. eo q̄ sole exīte i eo fit solsticiū hyemale. alt⁹ ē palell⁹ siue cir cul⁹ anthartic⁹ seu austral' ꝓpius austz et op/ ponit arthico palello. Dicūt āt bi circli pa ralelli q̄i circli eq̄ distātes a para qđ ē iuxta et lele qđ ē distās. eq̄lit ei distāt ab inuicem palelli. Sūt ꝓter h̄ duo circuli q̄ dicūt colu ri. Colur⁹ septēntrional' q̄ icipit a polo septē trionali p cācz et capcornū circularit pce/ dēs itez redit ad suū ꝓncipiū. Alt⁹ ē colur⁹ austral'. p libzā i arietē sil'r redit ad suū pun ctum. z dicūt coluri q̄i colla thauri a cauda bouis siluestrj q̄ erigēs caudā circulū facit

impfectū et dicūt coluri q̄ circuli impfecti Decim⁹ circul⁹ est orizon. i. finitiu⁹ visus. q̄a circulo illo celū z tra videnť piter copulari. Est etiā circul⁹ meridian⁹ designās illā ptez zodiaci in qua sol videť equaliter distare in ter orientē et occidentē et isti duo vltimi circuli non sūt in spera. qz ꝑm diuersos situs z aspectus variāť. Hucusq; Jsi.

De galaxia siue lacteo circulo. Ca. VIII

Galaxias ē circul⁹ celestis. ceteris circulis celi pulcrior et cādidior incedēs p mediū celi icipiēs ab orizōte vsq; ad septēt̄rionē p cācrū z capcornū ꝓcedēs iterū ad pūctū suū. Dī āt lacte⁹ circul⁹ qz inť oēs circulos celestes notabiliorē hz claritatem. vñ et de nocte nauigātes et itinerantes diriguit z deducit. q̄to āt aura nocťna ē serenior z frigidior tāto incessus galaxie ē manifestior Scōm āt opinionē vulgi. galaxias dr vestigiū sol. gō p⁹ se reliq̄t sol q̄n currit i illo circulo. Sz arist. ꝑ dicē esse falsū. qz si eēt galaxias ex impressione trāsit⁹ sol. opteret q; ꝑ impressio cēt i signis i q̄bꝫ currit sol cū alijs stellis mobilibꝫ. z ꝑ videⁿ eē falsū. qz trāscēdit ēminos zodiaci vbi sol nullaten⁹ appropinq̄t sicut dr i li. methoz. Jō anaxa. et democrit⁹ dixerūt galaxiā cē ex reflexiōe luis ad aerē sic i speculo. sz ꝑ ē falsū vt dī. Arz. ibidē. qz si ꝑ essz p mutarēť. sic ē pmutatio luis. ꝑ āt ē falsū. q̄a videⁿ galaxia sp i eodē loco nec ēcedit ab eo Dicē ḡ Arz. sic. Jgnis appinqu⁹ orbi ē inflāmatus et lucid⁹ z in locis vbi videť galaxias sūt stelle mlte pue et luiose et i illis relucet fulgor ille. et iō apparet loc⁹ ille magis radiosus nec recedit ab vno loco orbis Hucusq; Arz. in li pmo methoz. ca. ij.

De zodiaco Capitulū. IX

Zodiac⁹ est circul⁹ obliqu⁹ in. xij. ptes distinct⁹ cōles. q. xij. sig̃a ꝑ his sunt vocata. nob āt signāt i q̄ pte celi sol z planete i/morēť. Sūt igit̄ xij. sig̃. xij. spacia cōlit̄ distincta z stellis notabilib⁹ ab astrologis denotata. vnū āt q̄dq; signū i. xxx. diuidit ḡd⁹. z ḡd⁹ i. lx. diuidit minuta z minutuz in. lx. scōa. ita q;. lx. scōa minutū vnū faciūt. lx. minuta gradū vnū et. xxx. ḡd⁹ signū vnū. Sig̃a autez ista sunt. xij⁹ nois⁹ appellata sic aries z thaur⁹ et sic de alijs. Et vocant ālia. nō qz ālia sūt i celo collocata. sz qz i suis effectibꝫ ālium taliū ꝓpetates aliqs repūtāt. vt p⁹ dicēť Jnť ista āt. xij. sig̃ quatuor sūt cardialia ꝑm Jsi. scz cancer i sūmo. capcorn⁹ i imo. aries et libra i medio. Prīa duo dicūt solsticialia qz i cancro etñs sol vlteri⁹ ad nos ñ accedit. in capcorno remoti⁹ nō recedit. Jn ꝑmo facit lōgissimos dies z breues noctes. in scōo ecōtra. Jn alijs ꝑo duobꝫ fit eq̄noctiū i ariete fit vnale. in libra ꝑo fit eq̄noctiū autūnale et tūc vtrocq; tpe dies noctib⁹ sunt eqles. Jn ist̄ etiā signis tria sunt ignea. s. aries. leo. sagittari⁹. tria ꝑo sūt terrea. s. taur⁹. ꝝgo. capricorn⁹. z tria sūt aerea. s. gemini. libra. aq̄rius. et tria sūt aq̄tica. s. scorpio. cancer. pisces. et inť ista q̄ sūt ignea z aerea sunt calida z masculina et diurna. q̄ ꝑo sunt aquatica et terrea sūt frigida z feminina et nocťna. inť ista etiā sunt q̄tuor mobilia. s. q̄tuor cardinalia. scz aries. cancer. libra. capcorn⁹. qz i eis mutat tps. Et q̄tuor sūt fixa in q̄bꝫ figit ipm tēpus. s. thaur⁹. leo. scorpi⁹. aquari⁹ Et q̄tuor sūt cōia in q̄bꝫ ipa ꝑmiscēť. s. gemini. ꝝgo. sagittari⁹. pisces. Et dicūt ista sig̃ dom⁹. qz domicilia sūt z hitacula planetaꝝ. et ex his domib⁹ q̄dā dicūt dom⁹ triplicitatis. q̄dā exaltationis. Hā illa sig̃ q̄ ꝓcordāt in vna nata faciūt triplicitatē. et eodē nocte nūcupāť. et sic in q̄tuor ptib⁹ celi ordināť. Hā i orientē sūt ignea. aries. leo. sagittari⁹. Terrea sūt taur⁹ ꝝgo. capcorn⁹ in austro. Aerea sūt gemini. libra. et aq̄ri⁹ in occidente. Aquea sūt cācer. pisces. scorpio i septēt̄rione. Et inť istas triplicitatis dom⁹ fortiores sūt in suis effectibus orientales occidentalibꝫ z septēt̄rionales australibꝫ. qz i eis nobiliores planete dñantur Hā triplicitas orientalis q̄ ē ꝑma hz solē ō die z lunā ō nocte. z saturn⁹ ꝑticipat cū eis die nocte. Triplicitas occidētal⁹ hz saturnum mercuriū et iouē. Triplicitas septēt̄rional⁹ hz venerē lunā z martē. Australis ꝑo habz saturnū mercuriū et iouē. Dicūt isup sig̃ domus exaltationū. qz planete put magis l⁹ minus exaltāť in sig̃ḡ dibꝫ. ꝑfecti⁹ et ꝓtuo⁹ iuo opanť. Hā sol hz ꝓtutē suā z exaltatōz i. xvij ḡdibꝫ arietis. et casū i eodē ḡdu libre. Venus hz gl'az suā in piscibꝫ. xxvij. ḡdu. et casū sue tristiciā suā i ꝑsili casu signi oppositi. s. virginis. Mercuri⁹ erigit i ꝝgine. xv. ḡdibꝫ. z cadit i piscibꝫ ḡdib⁹ totidē. Luna erigit i thauro tribꝫ ḡdibꝫ z totidē cadit i scorpiōe. Saturn⁹ erigit in thauro. xx. ḡdib⁹ et cadit totidem in ariete. Mars erigit in capcorno ḡdib⁹. xxvij. et cadit totidē in cancro. Jupit et caput draconis erigit in gemis ḡdibꝫ tribꝫ z cadit totidē i sagittario. Cauda erigit i

sagittario trib9 ḡdib9 z cadit ī gemis. Preter ista vnūq̄dq̄ signū diuidit ī tres ptes q̄ faci es nūcupāt. q̄z initiū ē a p̄mo ḡdu arietis et durat vsq̄ ad. x. scōa durat vsq̄ ad. xx. tertia durat vsq̄ ad. xxx. p̄ma facies arietis dak mar ti. scōa soli. tcia vēeri. p̄ia facies tauri ē mer curij. scōa lūe. tcia sakni. p̄ia gemioz est io uis. scōa mercurij. tcia sol. p̄ia cācri ē vene ris. scōa mercurij. tcia lūe. p̄ma facies leōis ē sakni. scōa iouis. tcia martis. p̄ia ꝑgis ē sol scōa veneris. tcia mercurij. p̄ia libre ē lune. scōa sakni. tcia iouis. p̄ia scoꝛpiōis ē martis scōa sol. tcia veneris. p̄ia sagittarij ē mercu rij. scōa lūe. tcia sakni. p̄ia capcoꝛni ē iouis scōa martis. tcia sol. p̄ia aq̄rij ē veneris. scōa mercurij. tcia lūe. p̄ia pisciū ē sakni. scōa io uis. tcia martis. Plāeta igit ei⁹ ī domo p̄pa hz q̄nq̄ foꝛtitudines. ī ḡdu etaltatōis hz. iij. ī domo triplicitat hz. iij. ī facie vnā aut du as. z q̄ magis abūdat int plāetas nūero. ma gis ꝑualet ī foꝛtitudie. z q̄libz plāeta foꝛtior ē ī domo p̄pa q̄z alīa. z ex foꝛtitudie signi ī q̄ ē foꝛtificat. z ex debilitate debilitat. sic foꝛ tis vir foꝛtior ē ī eq̄ foꝛti q̄z ī debili. z iō astro logi ī iudicijs suis vt di. misael. ꝓsiderāt do mos ascēdētes. i. ascēsū sig̃z plāetaꝝ digni tates vt ꝑm eoꝝ p̄ncipat z dūium ī domib angularib l' ascēdētib ī angul' vl' ab angul' cadētib conjiciāt z iudicēt ō futurꝫ. Dicūt āt q̄dā sig̃ dom⁹ āgulares sic sig̃ cardialia ō q̄b supꝫ sic cācer. libra. capcoꝛn⁹. et aries. q̄ dā dicūt dom⁹ succedētes āgul'. s. thaurus q̄ succedit arieti. z leo q̄ cācro. z scoꝛpi⁹ q̄ libre z aq̄ri⁹ q̄ succedit capcoꝛno Quidā ꝓo dicūt dom⁹ cadētes ab āgul'. s. gemini. ꝓgo. sagitta ri⁹. pisces. vtꝫ ī figura misael'. ꝑm istoꝝ sig̃z oꝛt z occasus oppositões. p̄iūctões z aspect diuersa ꝑria accidūt ī ß mōdo. Hā sic dicit idē autoꝛ ista q̄ sūt vi nakez generāt sub foꝛti sig̃ masculio ascēdēte z foꝛti plāeta bono cū bo no aspectu i ipo ascēdēte exīte foꝛtꝫ z bōe sūt dispositōis ī suo genere. z ecōtrario. domus ita q̄z āguli p̄ia dom⁹ ē oriētal'. s. signū arietꝫ Dom⁹ ꝓo celi siue septētriōis ē cācer. angul⁹ ꝓo occidētal' ē libra. et āgul⁹ tre ē capcoꝛn⁹. Hec sig̃ q̄tuoꝛ āgularia martis sūt ꝓtutꝫ z oꝛi entale pl⁹ q̄z occidētale. et septētriōale pl⁹ q̄z australe. vñ āgul⁹ tre ē trib⁹ alijs min⁹ foꝛtis sic idē dicit autoꝛ. Dom⁹ succedētes sūt me diocris effect z ꝓtutꝫ. s. signū ab arīete scōm .i. thaur⁹. z signū. iij. v. viij. xj. Et int ß signa siue domus. octauū signū peioꝛ ē opatōis z significatōnis. z iō vocat ab astrologꝫ dom⁹ moꝛtis. Reliq̄ āt sig̃ dicūt dom⁹ cadētes. s. iij. v. viij. ix. z xj. sūt etiā debilioꝛ effect⁹ z peioꝛ significatōis z martie. vj. z. xij. Et h⁹ rō est vt di. autoꝛ. q̄ i secta domoꝝ sig̃ dñak mars. et iō vocat dom⁹ infirmitat z debilitatꝫ oīm re rū. z i illo sig̃ ē gaudiū martꝫ. z i. xj. ē saturni gaudiū. z iō vocat dom⁹ inimicicie tristicie z laboꝛ Sig̃ etiā siue dom⁹ dicunt mutuo se aspicere. z sūt tres aspect⁹ p̄ncipales. s. sextil tci⁹ z q̄rt⁹ aspect⁹. Sextil' ōz q̄n aliq̄s plāeta ī aliq̄ sig̃ ascēdēte aspicit tciū añ se z tciū p⁹ se. Et h̄ ē a tcio i vndecimū. ꝓbi gra Si ali q̄s plāeta fuerit i initio arietꝫ aspicit eū q̄ est ī capite gemioꝝ añ se. et eū q̄ ē in initio aq̄rij p⁹ se. q̄ est signū vndecimū. et h̄ vocat sextil eo q̄ teneat q̄rtā p̄tē celi. s. ḡd⁹. ix. z talis aspec tus ē laudabil' bon⁹ z foꝛtunat⁹ Est ei signū dom⁹ dilectōis medie ꝑm astrologos. ut dic autoꝛ supdict⁹. tertius aspect⁹ fit a q̄nto sig̃ et nono. ꝓbi gra. Plāeta q̄ fuit ī initio arietis aspicit eū q̄ fuerit i leone añ se. et eū q̄ fuerit ī sagittario p⁹ se. q̄ ē signū nonū. z ōz tertius q̄z ōtinet tcia p̄tē celi. s. c. et. xx. ḡd⁹. z h̄ aspec tus ē optim⁹. q̄z ē i sig̃ pfecte aīcicie vt dic au toꝛ q̄rt⁹ aspect⁹ ē a q̄nto sig̃ z decimo. ꝓbi gra Plāeta q̄ fuerit ī initio arietꝫ aspicit illū q̄ ē ī capite cācri añ se. z eū q̄ ē ī capite capcoꝛni p⁹ se. q̄ ē signū decimū. Et h̄ aspect⁹ ōz q̄rt⁹ q̄z q̄rtā p̄tē celi ōtinet. i. xc. ḡd⁹. et h̄ aspectus est mal⁹. q̄z ī illo sig̃ ire et inuidie et inimici cie sūt z ipfecte. vt di. autoꝛ p̄dict⁹ Cōiūctio ꝓo et oppositio ñ sūt aspect⁹. q̄z tñ dicūtur aspect⁹ abusiue. q̄z ꝓo signū p̄mū respicit septimū. vt aries libra. Dō aspect⁹ oppositꝫ z est pessim⁹. q̄z signū ē pfecte inimicicie z pes sima p̄tēdit. martie si aspect⁹ fuerit martis et saturni siue sol'. Q̄n ꝓo plāeta ꝓuenit cū plane ta codē sig̃ ascēdēte vl' in sig̃ sibi ōiuncto añ vel retro. tūc ōz ōiunctio. et h̄ ꝓt esse bona si planete fuerit boni. et econuerso mala si fue rint mali. sic di. autoꝛ. et h̄ oīa patēt i figura quā posuit autoꝛ iste.

Capitulum X

De signo arietis.

Naturas āt singuloꝝ sig̃z p ordinem recolligā⁹ et sig̃ arietꝫ exordiū sumē tes. Aries igit est oriētale signū sic dictum. q̄z sic aries ī iacēdo supꝫ latꝰ vnū eq̄lit mutat vices. sic sol exīs ī illa pte zodiaci q̄ arietꝫ ōz facit eq̄noctiū. et equales facit dies artificiales atq̄ noctes. Et sic dicit misael. Aries est sig nū igneū. masculinū. diurnū. ĩstabile. dom⁹

martʒ i.xix.ḡdu e⁹ exaltatio ē sol'.dom⁹ e⁹ sol de die.ō nocte ꝓ iupit'.z saturn⁹ pticipat cū eis de ꝑma triplicitate ꝑma ē ꝓria facies e⁹ martʒ.scda sol'.tcia veneris.de corpe hois dominat capiti z faciei et mr̄os facit in corpe capillos corp⁹ curuū.faciē obliquā.oculos ḡues.aures breues.collū lōgū.Dom⁹ ē vite z natiuitatis hois.qz sic ℔ signū ab iferiori p/te tre ad supiora ascēdit z a tenebrʒ ad luccz vadit.sic nat⁹ ō tenebrʒ egredit z vi illi⁹ signi abdita ꝓdeūt i lucē et secreta sapiētib⁹ inno tescūt. Et sic narrat albu. i li. ō motib⁹ astrorū. Jn tcio inq̄t l'q̄rto ḡdu arietis occidente. orit signū libre z mouet aerē. Jn decio ḡdu orit stella q̄ ōr almareth z alpheta z serenat aerē. Jn.xxv.ḡdu occidūt pliades tē. Q̄n āt sol l' lūa l' aliq̄s plāetaꝝ itrauerit ꝑmū vl' secundū vl' tertiū ḡdū arietis erit nubilū z vēt⁹ a meridie et frig⁹ z tēpestas Jn ḡdu āt.xxix. aut.xxx.erit magn⁹ calor

De signo thauri La.XI

Taurus ꝺm misael.ē signū terreū.frigidū.fixū.nocturnū.dom⁹ veneris. scda exaltatio lūe i q̄rto ḡdu ei⁹. domus ei⁹ de die est ven⁹.in nocte lūa.et mars pticipat cū eis.de triplicitate ē scda ꝓprima facies ē mercurij.scda lūe.tcia saturni.ex corpore hois dñat collo z gutturi.datq̄ faciez amplā z curuā.nasū dat ḡuē z lōgū.amplas nares.oculos ḡues.capillos eleuatos z nigros.collū grossū.verecūdū facit hoiez.honeste incedētē.z tñ vanū. Dom⁹ ē subē z possessionis acceptōis z datōis.et iō ōr taur⁹ qz taur⁹ sulcādo tra fecūdat z locupletat Tūc etiā qñ sol ē i tauro tra ē arabil' z ꝓgrua agriculture ꝺm albu. Jn ꝑmo ḡdu tauri orit sidus paliciter.in.vj.orion occidit z mutatur aer i.viij.oriunt pliades et turbāt aerē. Jn xvj.orit hyades z turbāt aerē

De signo gemiorꝝ La.XII

Gnū gemiorꝝ ꝺm misael. Est signū aereū.masculinū mediocre.diurnū dom⁹ mercurij.exaltatio caude draconis i tcio ḡdu e⁹.dom⁹ ei⁹ i die ē saturn⁹.i nocte mercuri⁹.iupit' pticipat cū eis.de triplicitate ē tcia.ꝓria facies ē iouis.secunda martʒ.tcia sol'. Jn corpe hois dñat būeris brachijs z manib⁹.mediocrē efficit staturā et hoiez pulcꝝ z pueniētē. Cui ꝓfūct⁹ mercuri⁹ si fuerit fortūat⁹ disponit hoiez et abilē facit ad litteraturā z scpturā. Dom⁹ ꝓgnatōis est z ꝓpinq̄tatis.ꝓfilij religiōis z fidelitatis epu

lar z somniorꝝ ꝺm albu. Gradu ꝓrio gemiorū occūbēte.orit hiades z mutāt aerē.z p⁹ archites z echites.i.aq̄la.xvij.ḡdu.i.delphini.xxvj.tē. Jsti gemini vt dī. Jsi. ꝺm poetaꝝ fabulas fuer̄t castor z pollux frēs gemini et vterini.viri fortissimi.q̄ꝝ gra ōr tūc sol ē in gemis.qz sole i illa pte celi exūte ꝑt⁹ ad fecū/dādū iferiora gemiaū.tūc etiā bella inter cognatos aliq̄tiēs gemiant. Aliā tñ sig̃t ygini⁹ rōes.s.qñ castor ꝑest inferis tūc pollux ꝑest superis.et ecōuerso.qō iō ꝺm marci. fingūt qz in estate cū noctes sint breuissime qñ vna ps ꝓstellatiōis occidit alia ps anterior orit et ascendit. Et p tāto ōr vn⁹ fratꝝ celos.alius inferos possedisse.

De signo cancri. La.XIII

Cancer ē signū aqueū femineū instabile nocturnū dom⁹ lūe.exaltatio iouis.i.xv.ḡdu e⁹.i dieven⁹ ē ei⁹ dom⁹ in nocte mars z lūa pticipat cū eis ō triplicitate ē q̄rta. ꝓria facies ei⁹ est veneris.scda martʒ.tcia lūe. Sup corp⁹ hz dūium sup pect⁹.costas et pulmonē.z facit in corpe grossiciez. Ham a medio ei⁹ facit hoiez grossū et incōpositū atq̄ rudē.supi⁹ ꝓ subtilē.dentes curuos et tortos. Et vocat dom⁹ ꝓrios et casaꝝ z vineaꝝ et oim q̄ crescūt sup tra castroꝝ villaꝝ et ciuitatū thesauroꝝ sepulcꝝ z hereditatū De ℔ dicit albu. v.ḡdu cancri occūbēte.orit capcorn⁹ z mutat aer i.x.ḡdu. orit orion z mutat aer i caliditate i.xxix.ḡdu orit feruens canicula.z canis plen⁹ apparet z fit magna turbatio aerʒ. Dē āt cācer ꝺm Jsi. Hā cancer ē aial retroḡdū sic sol pagrās illā ptē zodiaci q̄ vocat cācer facit retroḡdatōz i.viij.ḡdu cancri. Tūc etiā sol ecce tollit ihesus tumorez spere ihesus nostꝝ habitabile.z situz i tra q⁹ nō pōt pl⁹ ecce tolli.et tūc retroḡdit descendēdo ꝓ sig inferiora vsq̄ ad capcornū.

De signo leonis La.XIIII

Gnū leonis ꝺm misael. est signum igneū masculinū fixū diurnum. domus solis et illi⁹ exaltatio. dom⁹ ei⁹ sol in die iupiter de nocte z saturn⁹ pticipat cuz eis et de triplicitate ē ꝑma. ꝓria facies est saturni scda iouis.tcia martʒ. Jn hoie coopat stomacho lacertis cordi z dorso. efficit hoiez superi⁹ grossuz iferi⁹ subtilē. magni animi.crura hñt subtilia. Dom⁹ āt vocat vilioꝝ z nouoꝝ vestimētoꝝ liberoꝝ z bonoꝝ. De ℔ dicit albu. Jn q̄rto ḡdu leōis aq̄rij z clion orit. et fit aeris mutatio.i.xxx.ḡdu orit cācer z occi

dit capcorn⁹ Dī ät illō signū leo. qz leo fortissimū aīal ē marīe caliditatis pcipue ex pte pectoris. et pris anteriozis. sic sol itrās illaz ptē signi acri⁹ radios impmit q̄s ī fine qñ ab illo signo exit. vt dī. Jsi.

De signo ỽginis La. XV

Virgo ē signū terreū. frigidū. medio cre nocturnū dom⁹ mercurij ꝓmat ē exaltatio mercurij ī. xv. gdu ei⁹. dom⁹ ei⁹ in die ē ven⁹ i nocte lūa. et mars pticipat cū eis ō triplicitate ē scda. Prima facies e⁹ ē solis. scda veneris. tcia mercurij Ex pte bois hz in ptāt ē ventrē z intestia. psonā pulcrā fac̄ pulcros oculos. faciē decorā. et mitigat volūtatē. Dom⁹ ē ifirmitatis seruoz z ancillaz et bestiaz incōstantiā ꝯcat z mutatōz de loco ad locū. et ß signū ỽ ỽgo. qz ỽgo sterilis ē z sine fructu. sic sol itrās illā ptē zodiaci q̄ vocat ỽgo suo caloze būorē ꝓsumit. z sic terrā a fructu sterilē facit.

De signo libre Capitulū. XVI

Libra ꝑm Misael est signū aqueum masculinū. instabile. diurnū. dom⁹ veneris. ꝓma exaltatio saturni in. xxj. gdu e⁹. domus e⁹ ven⁹ de die saturn⁹. ỽ nocte mercurius. z iupit̄ pticipat cū eis de triplicitate est tertia Pria facies ei⁹ ē lūe. scda saturni. tcia iouis. De corpe bois regit iferiora vētris. intestina z vmbilicū. dom⁹ ē vxoris z nuptiaz ptētiōis furti z rapie. De ß albu. in. v. gdu libre. leo oriť et alterat z calefac aerē. i. xxij. gdu corona oriť z fit maria pturbatio aeris. xxij. oriūť biades pti z fit maior pturbatio aeris. et p⁹ oriť ỽgo. Dī ät ß signū libra. ab instō pōderādi. qa sol exīs in illa pte celi q̄ ỽ libra. dies cū noctib⁹ silēs efficit z eq̄les ꝑm Jsi.

De sig scorpionis La. XVII

Scorpio ē ꝑm Misi. signū aqueū frigidū fixū z nocturnū. Dom⁹ ꝓma martis. nulli⁹ exaltatio. dom⁹ ei⁹ in die ven⁹. in nocte mars. z lūa pticipat cū eis ō triplicitate est q̄rta. Pria facies ē martis. scda sol. tcia veneris. Et pte bois mēbris dēnit generatiuis renib⁹ et vesice. faciē dat rubicūdā z puā. capillos mlros. oculos quos. crura lōga. pedes magnos. z leuē facit boiez z istabilē ire scentē ac mēdacē. dom⁹ ỽ mortis z timoris debil⁹ z laboz. dāni z ptētiōis. belli caliditatis z igenij. De ß albu. in. ij. gdu scorpionis stelle hyades oriūť z fit mag⁹ pturbatio aeris et tēpestas. z p⁹ oriť taur⁹. Jn. xx. gdu ei⁹ occidūt pliades et fit aer serenitas. Dī ät signū illō scorpi⁹. qz scorpius est aīal valde pūgitiuū cū cauda. silr sol exīs ī illa pte zodiaci q̄ ỽ scorpi⁹ cā est lesionis et pūctōis corporis hūani. qz tunc declinās min⁹ calefacit aera. vñ aer distempat⁹ in frigiditate cito ledit et pūgit corp⁹. vt dī. Jsi.

De sagittario La. XVIII

Sagittari⁹ ꝑm Misa. est signū aqueū masculinū mediocre diurnū. exaltatio caude ī. xij. gdu. domus ei⁹ in die est sol. ī nocte iupit̄. saturnus pticipat cū eis ō triplicitate ē ꝓma. Pria facies eius ē mercurij. scda lūe. tcia saturni. Ex pte bois disponit femora lōgas fac̄ coxas et crura. faciē lōgā. et mētū subtile. boiez facit pulcriorē retro q̄s añ. capillos dat subtiles. vētrē magnū et in motu facit boiez delectari. Dī dom⁹ itineris. fidei. sapie. magisterij z honoris et magistratu sapiētie astroz et diuinatiōis somnioz. De ß di. albu. ij. gdu sagittarij cum oriūť pliades statim occidūt et oriť caput scorpij et fit valida turbatō aeris. xiij. gradu hyades occidūt et mutatur aer. Dī ät sagittari⁹ istud signuz q: siē sagittari⁹ emittit sagittas sic sol exīs ī illa pte zodiaci ad nos emittit grādines pluuias atq̄ niues.

De capcorno. La. XIX

Capricornus ꝑm Misa. est signū terreū frigidū et instabile. nocturnū. saturni ꝓmū domiciliū. exaltatio martis est. ī xxviij. gradu ei⁹. dom⁹ e⁹ ē ō die ven⁹. ī nocte lūa. et mars pticipat cū eis. ō triplicitate est scda. Pria facies e⁹ ē iouis. scda matis. tcia solis. Jn corpe bomis respicit genua subtilia dat crura corp⁹ siccū faciē hispidā z hirsutā Dom⁹ vocat dominij et honoris. reg⁹ z regni gr̄e et iperij. subē furtim sublate. De ß albu. Jn q̄rto gdu capcorni oriť cācer. ī. xxx. gdu occidit caput cācri et oriť caput capricorni Dī capcorn⁹ qz caper ē aīal cornib⁹ petens supiora. sic sol exīs ī illa pte zodiaci fac̄ solsticiū hyemale. z tūc incipit ascēdere p sig ỽ sus arietē et ỽsum cancrū.

De aquario. Capl'm. XX

Aquari⁹ ꝑm Misa. signū est masculinū. fixū. diurnū. domiciliū saturni. sed nulli⁹ est exaltatio. domus eius in die saturn⁹. in nocte mercuri⁹. iupit̄ pticipat cū eis. ō triplicitate est tertia. Pria facies ei⁹ est veneris scda mercurij. tcia lūe. dñari ỽ tibijs bois vsq̄ ad cauillā pedis facit boiez gloriantez. mlta deuastantē. pulcrā facit faciē et colora

tã. et tybiã facit alic⁹ altera lõgiorẽ. Domus vocat amicicie mercati ⁊ fortune. reddit⁹ tributi. subẽ regi militi aut peditis De ℞ albu. In q̃rto g̃du signi aq̃rij oriẽt leo. ī. xj. g̃du regia stella et lãpades occidũt ⁊ mutãt aerem et post capcorn⁹ ⁊ oriẽt caput aq̃rij. Dr autẽ signũ istõ aq̃ri⁹ ℈m fabulas pincerna deor⁹ manib⁹ eor⁹ aquã fundẽs vñ tenet vrnã. Et istõ tũc dr sol cẽ in aq̃rio eo ꝙ tũc tpis ꝺden sat aer in aquas m'tas ⁊ fiũt pluuie pl⁹q̃ in alio tpe. vt di. Jsiõ.

De signo piscium Capl'm. XXI

Signũ piscij ℈m Hisael est signuz aqueũ. frigidũ mediocre nocturnũ domiciliũ iouis. sz exaltatio veneris ī. xxvij. g̃du ei⁹. Domus eius i die est ven⁹. in nocte mars. et luna ꝓticipat cũ eis. de triplicitate est q̃rta. Prima facies ei⁹ est safni. scõa iouis tertia martis. De eorpe boũs regit pedes amplũ dat pect⁹. quũ caput. florentẽ barbam ⁊ pulcrã. albuz facit boẽm. magni animi. rodũtibus q⁹ oculis. Vocat ãt istõ signũ domus inimici asini et eq̃ et oĩs bestie q̃ eq̃tatur Et sigt laborẽs lamentatõz et tristiciã. susurrationẽ ⁊ dolositatẽ. malinolentiã ⁊ carcerem De ℞ Albu. in. x g̃du signi piscij ort⁹ ẽ virginis ī. xij. g̃du chele. i. libra oriẽt. in. xix. gradu oriẽt cancer. in. xxiij. g̃du orion et aq̃ri⁹ oriũt. Dr autẽ signũ istõ piscij eo ꝙ tũc tpis fit generatio piscium ⁊ ꝓfricatio. qz caloze sol' ascẽdente et hũores dissoluente solẽt tũc pisces effundere semen suum. vt di. Jsi. Vas iracũdie. xij. signũ celi ꝓtractes et occultas ꝓtutes ℈m astrologos et eor⁹ iudiciũ. huic opusculo interserui estimãs vtile esse legẽtib⁹ eor⁹ noĩa ī scriptura breuit et parit inuenire. q̃d de eis senserũt antiq. et q̃re eis talia noĩa ꝓposuert astrologi sydez inspectores. Quia ℈m istorũ. xij. signũ siue domoz ort⁹ ⁊ occasus ⁊ aspectus varios et mirãdos. accidere dicunt in ist' inferioribus mutatões. Supioza ei imutãt et alterãt ℞ inferioza et ī eis suas faciunt ꝓpressiones. Per ista ãt. xij. sig mouẽt et discurrũt planete q̃ dicũt sydera errãtia. certis vt di. Beda. spacijs discreta ab inuicẽ et distincta q̃ dicũt errãtia nõ qz errãt cũ certissimũ habeãt motũ et discursũ. Sz iõ dicunt errare. qz ℨ firmamentũ cursũ suũ agere dinoscunt. Et iõ ō motu planetaz ⁊ ipoz situ et effectu aliq̃ sunt dicẽda breuiter tã ī generali q̃ in speciali

De duplici motu planetarum Capitulum. XXII

Duenk aũt planete duplici motu scz naturali et ꝓprio. ī. ab occidente ī orientẽ ℨ motũ firmamẽti. et motu alieno. scz ab oriente in occidentẽ. et ℞ raptu firmamenti cui⁹ violentia singulis diebz ab ortu vsq ad occasum rapiunk. Jn motu aũt naturali quo nituntk ℨ firmamentũ. q̃dam celeri⁹. q̃dã tardi⁹ ꝓficiũt cursum suũ. ⁊ ℞ ꝓpk circuloz suorũ disparẽ q̃ntitatẽ. Nam saturn⁹ in q̃libet sig morak. p. xxx. mẽses. et ꝺplet cursum suuz in xxx. annis. Et iupiter morak in quolibet sig ꝑvnũ annũ. et. xij. annis ꝺplet cursum suum Mars morak in q̃libet sig. lx. diebz. et pficit cursũ suũ ī duobz ãnis. Sol morak ī q̃libet sig. xxx. diebz. ⁊. x. horz ⁊ semisse. et. pfic cursũ suũ in. cccl. v. diebz et q̃drante Mercurius morak in q̃libz sig. xxviij. diebz. ⁊. viij. alij. vj alij. xj. horis. et ꝺplet cursũ suũ in. cccxxxviij diebz. Uen⁹ morak in q̃libz sig. xxix. diebz. et ꝺplet cursũ suũ in. cccl. viij. diebz. Lũa morak ī q̃libz sig duobz diebz ⁊ dimidio ⁊. vj. horis bissevni⁹. ꝺplet cursũ suũ a puncto vsq ad pũctũ in. xxij. diebz. ⁊. viij. horz. Et istarũ autem septem stellarum ingressu ⁊ ꝓgressu p. xij. sig et egressu ab eisdẽ variãk ⁊ disponũtur oĩa q̃ in ℞ mũdo inferiori generãk ⁊ corrũpunk. vñ in li. Hisalath ꝓphi legik sic ca. j. Altissim⁹ fecit mundũ ad siltudinẽ spere. et fecit circulũ altioẽ in circuitu ei⁹ volubilez et terrã fixã in ei⁹ medio nõ declinantẽ ad sinistrã vl' dextrã. Et posuit alia elemẽta mobilia. et fecit ea moueri p motũ septẽ planetarũ. et oẽs stelle alie coopank planetis ī suis opatõib⁹ et naturis. Uñ et op⁹ planetarum simile est lapidi magneti et ferro. qz sic trahik ferrũ ab eo. ita oĩs creatũ sup terrã a motu planetaz afficik. apratio etiã et destructõ fit motib⁹ opatõib⁹ planetaz. Diuersificak ãt opatio eloz ℈m climatũ diuersitatẽ. aliõ ei opak circa eth yopes. ⁊ aliõ circa sclauos Uñ sic dr. idem ca. iiij. Attẽdenda est planetaz ꝓiũctio ī ipis signis. qz si pl'es fuerit cõiũcti in signis aq̃ticis in reuolutõe ãni: sigt multitudinẽ pluuiaz. Si in igneis. siccitatẽ et famẽ ex excessu calozis'et siccitatis. si ī aeris multitudinẽ ventoz. si in signis frigidis g̃uitatẽ frigoris et tpamentũ calozis. Et iterũ in eodem in. viij. c. dr. Q̃ effect⁹ sigz intẽdunk in opationib⁹ suis et ꝓiũctione planetaz siue in bono siue in malo. qz si fuerũ bo-

ni planete bonū ꝓtendūt. si fuerint mali contrariū. Nam vt tradit idem. Planetaꝝ sunt ꝙdam masculini mali diurni. pōderosi. frigidi et sicci. scz saturn⁹. ꝙdam boni masculini. diurni. tpate calidi et hūidi. sīc iupit⁹. mars ꝯo masculin⁹. nocturn⁹. calorē z siccitatē generat. sol masculin⁹ calorē et siccitatē opat⁹. venus femine⁹. nocturn⁹. int⁹ caliditatē z humiditatē mediocris. mercuri⁹ ꝯo tpate ē nature diuru⁹ modo masculin⁹ mō femineus. vñ cito ꝓtit se ad naturaz illi⁹ cui ꝯiungit⁹. vt cū bonis bon⁹ z cum malis mal⁹ vel mediocribꝫ sil⁹ efficiat⁹. lūa insup est planeta femine⁹. nocturn⁹. frigid⁹ et hūid⁹ cū excessu. Et ideo fm astrologos planete aliq̄ in suis effectibꝫ sūt boni. s. iupiter et ven⁹. nulli em̄ nocent. sz tam suos q̄z nō suos adiuuant et curant q̄tum pñt. Alij sunt mali. s. mars et saturn⁹. qz nō suis sp obsūt suis tm̄ ꝓsunt. Alij ꝯo mediocres. scz sol luna et mercuri⁹. Haz suis bōa ingerūt. ceteris ꝯo mō bonū modo malū. et matīe fm q̄ bonis planetis vt malis in diuersis signoꝝ domibꝫ ꝯiūgunt⁹. naz cū bonis bona. cū malis mala. vt sept⁹ operant⁹. Di aūt septē planete matīe ī generatione bīnt tam hoīm q̄z aialium ptātem. Unde fm astro. et etiam Bal⁹. et alios ptos medicos. Saturn⁹ materiā ꝓceptā ī matrice frigiditate et siccitate sua coagulat et ꝓdēsat. Iupiter aūt scdo mēse spm̄ et mēbra tribuit. tertio mēse mare subtiliat sanguinē z hūores ꝓdensat et ordinat et componit. sol ī qrto mēse vitalem calorez et spm̄ epati et cordi tribuit. ven⁹ in q̄nto mēse organa sensibilia et officialia mēbra aures scz z nasū et hmōi pficit et disponit. mercuri⁹ sexto mēse oīa corpis foramina et porosa mēbra vt linguā et nares ꝯponit. luna mense septimo suis limitibꝫ mēbra diuidit et distinguit. et iō fet⁹ tūc nascit vtilis z salubris. Si ꝯo nasci distulerit vsq̄ ad octauū mensem fet⁹ tūc moritur. z ꝟ qz virt⁹ saturni tūc iterū redit. quia vtraq̄ q̄litate sua frigida z sicca fetū mortificat z astrīgit. nono aūt mēse regit iterq̄ iupiter. q̄ fetus calore suo tpato resonet et custodit. vñ ptus tūc nascens vitalis erit sil⁹ nascens ī p̄ncipio decimi mēsis pt ē salubris et vitalis. qz tūc iterq̄ regit mars cuius calore z siccitate mēbra nascentis roborāt⁹. Uñ fet⁹ caloris z siccitat⁹ bñficio egredit⁹ iā robust⁹. Istas et multas alias bīnt planete in corporibꝫ inferioribꝫ opatōes generales z etiā spe-

ciales. matīe qñ ī suis domicilijs dñantur. Singuli ei planete bīnt domos ꝓprias vt dicit Albu. Nā dom⁹ saturni ꝓma et ꝓpa ē capricorn⁹ et sil⁹ aq̄ri⁹. Dom⁹ iouis pisces et sagittari⁹. domus martis aries et scorpi⁹. domus veneris libra et thaur⁹. dom⁹ mercurij ꝯgo z gemini. dom⁹ solis leo. dom⁹ lune cancer. In hīs. xij. domibꝫ sive signis septē planete dñant. et p eas diuersis motibꝫ euagantes. nūc depmunt. nūc exaltant. In his aūt signis mouent planete duplici motu. s. accidentali ab oriēte ad occidentē raptu firmamenti et motu nātali. et ꝟ motus est duplex ꝓm⁹. s. et scd⁹. Prim⁹ motus est circul⁹ quem facit planeta in ꝓprio circulo cuius metas z terminos nūq̄ exit. Scd⁹ mot⁹ est quem facit sub zodiaco et babito respectu ad zodiacū semp in eq̄li tpe et p equale spacium transit. Prim⁹ aūt mot⁹ planete ꝓprio fit ī circulo. q̄ ꝺr eccentric⁹. sic dict⁹ eo q̄ nō habeat terrā p centro. sīc zodiac⁹ hz terrā p centro. Unde circul⁹ planete ꝺr eccentric⁹ cui⁹ superficies cū p centrū terre trāseat et terrā ī duas medietates diuidat. centrū tñ suuz hz extra centrū terre. et iste circul⁹ eccentricus est duplex. s. deferens et equans. Nam planet⁹ assignant tres circulos vt di. Ptho. s. equans et deferens et epiciclus. Circul⁹ deferens est circul⁹ planete p cui⁹ circūferentiā sp mouetur epiciclus ipi⁹ planete dict⁹ iō deferens qz ꝺfert circulū epicicli. Circul⁹ equans ꝺr sup cuius centrū mouet⁹ centrū epicicli planete vniformiter. etiam ꝺr equans qz in illo tenet planeta equaliter cursum suū. Epicicl⁹ est q̄dam paruus circul⁹. quez describit planeta motu corpis sui. p cui⁹ circūferentiā mouet⁹ corp⁹ planete. vnde in supiori pte sui epicicli mouet⁹ ab occidente in orientē in inferiori ꝯo pte mouet⁹ ab oriente in occidētē. Et ideo pz q̄ sol et alij planete in ꝓprijs circulis mouent⁹ et ꝑmis vniformiter q̄libꝫ in diuersis diuersimode mouean⁹. In istis itaq̄ articulis diuersis triplex mot⁹ planetarū est ab astrolog⁹ sapientissime depbensus. mot⁹ scz directi⁹. stationarius. et retrograd⁹. Directus est q̄n mouet⁹ directe a ꝑncipio signi ꝯsus finē. Retrogradus ꝯo ꝺr q̄n econuerso tendit a fine signi versus ꝑncipiū. Stationarius aūt est q̄n stat q̄ in medio ita q̄ nec ꝑncipio videt⁹ signi accedere neq̄ fini. fit aūt directio sp in pte epicicli supiori. Retrogradatio semp in pte inferiori. Statio vero fit in

medio. cui⁹ diuersitat⁹ rō a pḥis diūsimode assīgk. ista tñ retrogdatio in .v. solū plāet⁹ bz locū. nō āt i sole nec i lūa. ñ ei sol neq; lūa retrogdiūk q̄uis i epiciclo moueāk. Et ꝑ iō vt dicūt aliq. qz radij solares sūt cā ist⁹ retrogdatōis. Hāb⁹ radioz solariū aliqñ illos repellit z facē retrogdos. qñz eos attrahit. z sic eos q̄si stare cogit vt di. alfra. Alias causas assīgt ptho. sz be nūc sufficiāt Recolligendū ex ꝓdict⁹ q; plāete sūt stelle erratice p septem orbes distincte sic situ sic ꝓtute z effectu ad inuicē differētes. sic di. Beda i li. d̄ natur⁹ rer. Sūt āt stelle iste elemtoz immutatiue oim generabiliū generatiue. z corruptibiliū corruptiue. Sūt etiā ꝑrietate sui mot⁹ ipet⁹ celest⁹ corpis retardatiue serenitat⁹ z tēpestat⁹ ocitatiue. sterilitat⁹ z fertilitat⁹ iductiue. fluxus mar⁹ z refluxꝰ causatiue. Sūt etiā suaz q̄litatū z ꝓtutū inuicē pticipatiue. Hāb⁹ vt di. Beda qñ aliq⁹ plāetaz alter⁹ circulū igredik illi⁹ pticipat q̄litatē z ꝓtutē. p mutuū etiā aspectū z ꝓiūctōz sūt suaz q̄litatū z effectuū pmutatiue. Nam bonitas beniuole stelle p pñtiā male remittik. z ecōuerso. malignitas malinole p pñtiā beniuole tpak. vt di. albu. et ptho. Sūt etiā isup ex eoz ordiata eleuatione et depssiōe i orbibz ex mutua circ'loz suoz itersecatōe stridoz⁹ z armonie generatiue. sic ōz i li. de .v. substātijs. Et vt di. Macro. Inē sperā sakni z lūe oēs ꝓsonātie musice inueniūk. Cū sole micātes sūt sue luiositat⁹ occultatiue a ꝓtute sol' imutatōis receptiue. Quāto bñt altiores circulos: tāto tardi⁹ sunt sui cursus cōpletiue.

De saturno. Ca. XXIII

SAturn⁹ ē a saturādo dict⁹. cui⁹ vtor ops ē dicta ab opulētia quā tribuit mortalib⁹ vt di. Isi. et Mar. de q̄ dicunt fabule q; iō depīgik mestissimus. qz a filio suo fingik castrat⁹ fuisse. cui⁹ virilia i mare ꝓiecta venerē causauerūt. Est āt ꝼm Mesa. sakn⁹ plāeta malinol⁹ frigid⁹ et sic⁹. nocīn⁹ et ponderosus. z iō i fabul' senex depīgik. Iste circul⁹ a tra ē remotissim⁹ z tñ tre ē matie nociuus. vñ ꝓt elōgatōz a tra p. xxx. ānos ꝑficit cursū suū. pl⁹ nocet retrogdēdo q̄ directe p cedēdo. Vñ in fabul' fingik bīe falcē curuā In caloze etiā pallid⁹ aut liuid⁹ sic plumbū. qz duas bz q̄litates mortiferas. s. frigiditatē z siccitatē. et iō fet⁹ sub ipi⁹ dñio nat⁹ z ꝓceptus vl' mozik vel pessimas ꝓseqk q̄litates Hāb ꝼm ptho. in li. de iudicijs astroz dat boiem eē fuscū turpē iniq̄ opantē. pigz. q̄ē. tristē. raro bylarē seu ridentez. Vñ di. idem ptho. Sbiecti sakno ragadias. i. fissuras siccas sepi⁹ i calcaneis patiūk. glauci sūt coloris z liuidi. i capill' z i toto corpe aspi z inculti turpia et fetida ñ abhozrēt vestimēta. aialia dilig̃t fetida z imunda. res diligunt acidas et stipticas. qz i coz ꝓplexiōe hūoz melācolic⁹ dñak. Deb⁹ sakno di. ptho. sub sakno sunt capcozn⁹ et aq̄ri⁹. et dñium ē in libra. sz i ariete regnū abstrahik. Sb eo ptinek vita edificiū doctrina et loc⁹ frigid⁹ z siccus. Jn iudicijs sigt merozē et tristiciā Color ei⁹ ē nigerz plūbe⁹. z est falsidic⁹. tñ qñ igredik circulum ionis miorak malicia ei⁹ z mutat colorē et vicinitate ipsi⁹ Cū ei sit nakalik plūbe⁹ ex claritate ionis cui ꝓiūgik efficik cādid⁹ atq; clarus vt dicit ptho.

De ioue Capitulū. XXIIII

IUpiter q̄ fm errorē gētiliū z fictōes poetaz fūm⁹ deoz fuit pī. plāeta ē beniuol⁹ calid⁹ z hūid⁹. diurn⁹ z masculinus. i suis q̄litatib⁹ tpat⁹. i colore ē argēte⁹. cādid⁹ clar⁹ ac blād⁹ Et iō i circ'lo ionis cāz felicitat⁹ antiq̄ ꝑhi posuerūt. vt di. Mar. Isti⁹ ionis circul⁹ sakni circ'lo imediate ē ꝓiūct⁹. Et iō ꝓpt altitudinez circuli sui. xij. annis ꝑficit cursū suū. Dic bonitate sua rep̄mit malicia sakni. qñ iupik i supioi pte sui circ'li circulo sakni ē ꝓiūct⁹. et iō fingik a poet⁹ p̄ēm suū a regno expulisse. vt di. Mar. z Isi. qz pñtia sua rep̄mit malicia sakni nakalē. Dic adiunctus plāet⁹ bonis bonas z vtiles facē impssiones i ist⁹ iferioribz elemt⁹. Et iō dicūt astrologi q; i corpe bois coopak ad pulcritudinē et honestatē. pulcz ei dat colorē niueū z rubore pmixtū. pulcros dat oculos z pulcros dētes et pulcros crines. barbāq; rotūdā vt di. ptho. Preest ei aeri et sāguini. z sāguinee ꝓplexiōi Deb⁹ di. ptho. Sb ioue sūt sagittar⁹ z piscis. z sūt dom⁹ ei⁹ regt i cācro z i capcozno discessus regni ei⁹. Sb ioue ptinent honoz. diuitie. optimū indumētū. Jn iudicijs astrologoz ꝼcat sapiaz z rōez. z ē veridicus vt qñ apparet i ascēdēte ꝼcat ꝼm astrologos reuerentiā. honestatē. fidē z disciplinā. et erit finis ad saluatōem sic oim signoz cōfortat bonitatē. et sigt i eis bonū qñ i eis inuenik. nisi i duodecimo. vbi dicūt significare ioue seruitutē. pauptatē. et tristiciā. ex pte q̄drupedū et merozē ex pte familie et fuoz⁹. vt di. ptho. et Mesael.

Natura de marte. La.XXV

Mars dr belli a gētib⁹ putabaf. est ei planeta calid⁹ z sicc⁹. masculin⁹ z nocturn⁹. vñ p̄ est calori z igni z colerice ꝯplexioni. z disponit ad audaciā z aīositatē z appetitū vidicte. ꝑt qō dr bellorꝫ vocabaf immediate seqf iouē z ꝓcedit venerē. Et ido ex vtriusqꝫ stelle beniuolencia citate⁹ nociuitas tēpaf. In colore ē fulgid⁹ siue rutilās sic ignis. vt di. mar. Uñ z maiorē vim hz calefaciēdo q̄ alij plāete vt di. idē. Hic plāeta ſm ptho. disponit i hoīe ex pte corpis ad lōgitudinē z gcilitatē. z h̄ rōe caloris et siccitatis. sz h̄ ē i iuuētute. Hā i senectute ex calore ꝯsumte z siccitate ꝯhēte disponit ad curuitatē ex pte mētis. disponit ad mobilitatē aī z leuitatē. ad irā et aīositatē z alias colericas passiōes disponit etiā et abilitat ad igneas opatiōes. sic ad ferrarios et furnarios. sic sacn⁹ ad trarū cultores et guiū pōdez portitores. et iupiter ecōuerso ad artes leuiores. fac em̄ abiles vt sint oratores trapezete. i. cābitores et argēti tractatores. sceptores. z hmōi. vt dicit Hisa. ſm ptho. etiā sb marte sūt h̄ sig scorpi⁹ aries z sūt dom⁹ e⁹ regt i capcorno. sed in tauro ē discessus regni eius. Sb ipo ꝓtinet plium. cancer et inimic⁹ z fcat irā et celeritatē et furorē. et est rube⁹ falsidic⁹ z dolosus mozak in q̄libet sig. lr. di. et. xvj. ho. in. ij. annis ꝯplet cursum suū.

Haka de venere La.XXVI

Ven⁹ q̄ z lucifer dr ē planeta ſm Hisael beniuol⁹ femine⁹ nocn⁹ i suis q̄litatib⁹. h. i calore z hūore tpat⁹. Hic planeta excedit sol⁹ zodiacū i duab⁹ ptib⁹. vt di. Be. et ē dict⁹ ven⁹. q: sua q̄litate calida vl hūida dr venerei hūor⁹ l amor⁹ excitat⁹ ſm Jsid. Sēp ꝯcomitaf solē l ꝓcedit z tūc dr lucifer vl seqf z tūc dr vesp. vt di. Be. Colorē habz cādentē z refulgētē electro sil ez vt di. Mar. Inf oia ei sidera gaudēt⁹ fulget vñ z iubar dr. eo q̄ iubar radios luis a se emittit. ꝑter qō z ymbrā facit. Q̄n aura mltū ē serena diez et sol⁹ ortū imediate ānūciat z ꝓcedit. Q̄n ē i eodē sig cū sole a claritate sol⁹ absorpt⁹. se tē tpis nō oīdit. q̄n ven⁹ ē altior mercurio tūc ē illo segnior mot⁹ e⁹ z ecōuerso cū ē inferior tūc ē celerior. vt di. macro. In trib⁹ semitonijs soli occurrit. vt di. mar. z malicia deprimit. vt di. ptho. Ex pte corpis disponit ad pulcritudinē et ad voluptates i tactu. i olfactu. i gustu. z i cātu. Uñ facit eē cātores z musicos z amatores z spectatores. aurifices z vestiū muliebriū isciſores. vt ait misa. et dicit ptho. Sb venere inqt sūt libra z taur⁹. z sūt ei⁹ dom⁹ z regt i piscib⁹. et i ꝛgie dficit regnū ei⁹ et abscedit. Sb ipo ꝓtinet via et amor et aīcicia z pegrin⁹. z sigt lucr z gaudiū. z ē veridic⁹ z mozak in q̄libz sig. trig. dieb⁹. z ꝯplet cursū suū in. ccc. et. lxvij. dieb⁹

De mercurio La.XXVII

Mercuri⁹ ſm Hisa. ē plāeta tpat⁹ nocturn⁹ mō masculin⁹ mō femin⁹. cito ei sequit ad nasz illi⁹ cui adiūgit vt cū bonis bon⁹. cū mal⁹ mal⁹. cum mediocrib⁹ mediocris vl malinol⁹ efficiat. Uñ z in supiori pte sui orb. al⁹ obsidis. miscet q̄litates suas cū q̄litatib⁹ venerf. et iō fingit⁹ a poetf q̄ cum ea fuerit fornicat⁹. vt di. Jsi. et dr mercuri⁹ q̄ medi⁹ currēs. qz q̄si medi⁹ ē ſm Bedā iter venerē et solē. vñ in supiori pte sui circl⁹ cō iūgit cū venere. i inferiori vo ꝓuenit cū sole. Circul⁹ etiā su⁹ in supiori pte ītrat circulum venerf. i inferiori āt pte ītrat circulum solis. Q̄n ē in supiori pte sui circul⁹ medi⁹ videt et min⁹ a sole obscurat. Aliq̄n etiā añ sol⁹ ortū aliq̄n p⁹occasū splēdet. z iō ab aliq̄b⁹ vesperus nūcupat. Aqs dr dñari. vñ Lucan⁹ loquēs de mercurio dixit. Quātū dñs pcussit aq̄rū. Dr etiā a poetf de⁹ eloquētie et sapie. vñ ſm ptho. Mercuri⁹ dat esse studiosos et scie nūeroꝫ amatores. disponit ei z abilitat ad sciaz et vsum calculi et ꝓputatōis. Et ideo dr fuisse de⁹ mercatoꝫ. qz mercatoribz ꝓputatio sūme necessaria ē. Dr āt de⁹ palestre vt di. Jsi. eo q̄ cū sole luctat q̄ volēs eū supare. Semp em̄ iuxta solem gradit. nunq̄ pl⁹ distans q̄ p. xxx. grad⁹. vñ raro videt. qz semp fere sub radijs solaribz occultat. Et ido ꝓpt calorē solis fuscus depingit. et ꝓpter suā celeritatē cursoꝫ deoꝫ in fabul nūcupatur. qz nūc cū sole. nūc ante. nūc post gradit. Q̄n solem p̄uenit radijs solaribz ptim⁹ stat reuidet et dr stationari⁹. Q̄n aūt seqf videt retrograd⁹ vt di. Macro. ſm ptho. aūt sub mercurio sunt gemini et virgo et regnat i ꝛgine. sed in piscib⁹ regnū abscedit. Cum sole semper mozak vno signo ante aut vno post. Sub mercurio ꝓtinet fortuniū negociatō furtum. significat rōnem et sapiam et est albus. cū beniuol⁹ beniuol⁹ et cū malis mal⁹. mozak in vnoq̄z signo. xxviij. dieb⁹. et. vj. horis. et in. cccxxviij. dieb⁹ cōplet cursū suum. Hucusq̄ Ptholomeus.

Sol ẽm Jsi. qi sol⁹ lucens ꝺr. eo q̃ sit fõs tot⁹ luis cui⁹ radiatõe supioza z iferioza illustrãt Est ãt sol ẽm misalath. planeta fortũat⁹ ex se. sz p ꝺiuctõez aliqñ fit malus masculin⁹ diurn⁹ calid⁹ z sicc⁹. Sol em̃ oia viuificat z reb⁹ oib⁹ vitã spẽz z formã administrat. Hã vt di. idẽ. Sol oib⁹ luiaribus celi maior ẽ i q̃titatez i dignitatez i claritate. q2 magl calcati z ꝓssi luis ẽ. maior ẽ et i ptãte z effectuũ multiplicitate. maior ẽ etiã in mot⁹ vnifozmitate. q2 sp mouetur motu directo i circlo ꝓpo sub zodiaco mediũ sp tenẽs locũ trãsit ei recte circul⁹ su⁹ p mediã lineã zodiaci c⁹ metas z m̃ios ñ trãscẽdit sol. et iõ ẽ motus i circlo suo ꝓpo ẽ vnifozmis. q̃uis ꝛspectu alioz moueri dissil'r aliqñ videat Circul⁹ ꝺz sol' sic z zodiac⁹ distiguit p. ẽ. spacia sue sig q̃z q̃dlibz ꝓtinet. xxx gd⁹ z q̃libz gd⁹. lx miuta. z q̃dlibz miutũ. lx. scꝺa Et q̃n sol rce dit ab vno pũcto circli sui z fuerit ifi eũdem trãsit p. ẽ. sig. z iste trãsit circul⁹ ãni vocat. nec i die nakali pfecte trãsit gdũ vnũ put cõputat albu. sz trãsit. lix. minuta. viij. scꝺa al's scrupula. Jta q ꝺ illo sexagesimo miuto remanẽt duo scꝺa ipe trãsita Vñ tm̃ deficit q i vno die nakali ñ pficit gdũ vnũ. Sol igitur motu suo ordiato z ipturbato cursũ ordiat z pficit vniuersa. vñ Amb. in exame. sic nob describit ꝓtutes ip⁹ sol' ꝺi. Sol ẽ ocul⁹ mꝺi, iocũditas diei. pulcritudo celi. mẽsura tpm, ꝓt⁹ z vigor oim nascẽtiũ. dñs plãetaz. decor et pfectio oim stellaz Jdẽ etiã di. mar. Sol inqt ẽ fõs mẽtz. i. mẽoria rõis. ꝓncipiũ lucis rex nake. mẽs mꝺi. fulgor olympi. moderator firmamẽti. Jõ em̃ monet ꝑ firmamẽtũ vt moderet et tpet motũ suũ. iõ ꝺr splẽdor olimpi. vt di. macro. i li. ciceronis. diffinitio fuit platõis oim speraz lumẽ ẽe a sole. Dicit em̃ plato i thimeo Jngeniauit ꝺs rex ꝓditor lucẽ clarissimã quã solẽ vocã⁹. c⁹ splẽdore celũ z iferioza oia illustrãt vt nũer⁹ existeret oim aiantiũ Et i li. ꝺ elem. ꝺic Arz. Sol inqt hz lumẽ ꝓpriũ. stelle ꝓ l' lũa lum̃ a sole acqsitũ sic qñ a cãdela speculũ ei opositũ illumiat. Jdẽ di. mar. q sol i medio signiferi incedẽs bissenos radios emittit ex se q̃b supioraz iferioza illustrãt. De his ãt sol' mirabilibus vel ꝓtutibus di. btus ꝺyo. i li. ꝺ di. no. c. v. sic. Sẽ sibiliũ eẽntiaz z q̃litates m'taz q̃dẽ z discretas exñtes ipe sol vn⁹ ens z vnifozmis z illuminãs lux renouat nutrit custodit z pficit z discernit vnit et refouet. fecũda facit. auget. mutat. collocat. plãtat. renouat et viuificat etiã oia. vñ ex ipis ꝑbis manifestat ꝓphetas ip si⁹ sol'. i. ꝓpa naka z i suo effectu. in suba ei seu eẽntia sua sũmã hz simplicitatẽ. Nõ ei hz ex dissilibus l' ex ꝛ̃ibus ptibus ꝓpositõz subalez sic iferioza elemta l' elemtata. sz oimodã habet simplicitatẽ i sua naka z vnifozmitatẽ. z ideo hz ꝓpetuã i suba pmanẽtiã z icozruptibilitatẽ. q2 ꝓpositio ex ꝛ̃ibus ꝓncipiũ ẽ cozruptõis vt di. Ari. et ex hac simplicitate sũmã hz fm subaz leuitatẽ. Hã ptiũ mathematicaliũ ꝓpactio ẽ ꝓncipiũ et cã q̃litatz. et ex hac leuitate habz cozp⁹ solare ad motũ abilitatez. Leuia ei ad motum fũt facilia et mathe fũt agilitatz. Et sube ãt sue subtilitate et mobilitate summã hz actualitatẽ et ꝓtutẽ. q2 q̃nto res ẽ simplicioz tãto ad diuersos act⁹ naka l'r ẽ potẽtioz. Et iõ ꝓuenient⁹ ꝺic ꝺyo. q sol vnifozmis est lux illuians z c̃. Hã ꝓtutẽ hz illuiatiuã. ꝺa in suo luie nũ q̃ deficit. q̃uis ei⁹ lumẽ l' p trevl plũe iterpositõz nob aliqñ auferri videatur Hz etiã ꝓtutez renouatiuã. Hã pozos terre apit et ꝓtutẽ latentẽ i radicib⁹ ad actũ ꝓduẽ et terre supficiẽ herb⁹ frondib⁹ z flozib⁹ renouat et reuestit. Per subitratõz em̃ ꝓtut⁹ solaris penetrãtis ad iterioza terre hyemali tpe ꝺammõ antiquata ãnis singulis vinozez et pulcritudie renouank. Jtẽ ꝓtutẽ hz nutritiuã. q2 ad interioza radicũ z seminũ solar⁹ radi⁹ subitrãs calore suo hũiditatẽ tre dissoluit et vi sua attractiua qꝺ semini et radici ẽ sil'e de illa attrahit z illꝺ i nutrimẽtũ trenascentiũ ꝓuertit. Jtẽ ꝓtutẽ hz inferioz ꝓfuatiuã. et saluatiuã. Hã elemẽta ꝓpr̃ietatẽ et mutuã repugnantiã quã hñt inse ad inuicẽ se destruerent. nisi p ꝓtutis celestis influẽtiã ꝓciliarent⁹ et sic in esse debito saluarẽtur vt dicit Alexander. Jtẽ ꝓtutẽ hz pfectiuam q2 calor elemẽtaris incipit agere in generatione cozpoz. et calor solaris pficit et ꝓducit vsq ad debitũ ꝓplementũ vt di. Alexan. Jtẽ virtutẽ hz discretiuaz. Nam colozes et rerũ spẽs et figure q̃ in tenebraz fũt ꝓfuse. per pũctiã solaris luis agnoscũt et ab invicẽ discernũt. Jtẽ ꝓtutẽ hñt vnitiuã. z ß ẽ p se z per accidẽs. Per se. q2 vnit et ꝓciliat et ꝓcordat planetas in suis effectib⁹. ꝓciliat etiã sibi cõtraria elemta. vñ ẽm Mar. z Macro. Sol medi⁹ est inter planetas q2 ad armoniã celestem pficiendaz ß facit sol in suo circulo qꝺ facit media cozdula in musico instrumẽto.

p accidēs etiā vnit omogenia sic et dissoluit etherogenia. fm ei nakaz i quā nē aggregat nūc dissoluit Itē ꝑtutez hz fecūdatiuā. vim ei generādi z varias spēs pducēdi ꝓfert istis iferioribꝫ. hō ei generat hoiez z sol vt di. phs qz nihil fructificat neqz crescit vbi sol radi⁹ ñ attigit. Itē ꝑtutē hz ꝓfortatiuā. fm em̄ sol' ascēsū sup nostz orizontē ꝑtures aīaliū fo/tiores efficiūt z vsqz ad mediū celi augm̄tāt. et i ei⁹ declinatōe vsqz ad occasū ꝑpt ei⁹ elōgationē debilitāt corpa i suis ꝑtutibꝫ z qi i sonū resoluūt. vtz i floribꝫ q apiunt. i ortu sol' q in occasu marcescūt qdām̄ claudūt. vt dicit Alexā. Itē ꝑtutē hz tpm imutatiuā ordinatiuā z distinctiuā. qz descēdēs p sig australia: efficit dies breuiores. ascēdēs ꝓ p sig septē trionalia effic lōgiores Immutat etiā ipsos dies. qz sol lucēs sup t̄rā die fac. z fm diuersā dispositōz sol' dies diuersā imutatōz recipit. Nā ꝑmo rubet i mane. deide lucet i tpe hore tertie. feruet i meridie. pallet in vespere Unz qnto⁹ eōs fingit habuisse. q̄z ꝑm⁹ fuit erithe⁹. i. rube⁹. scōs arithe⁹. i. splēdid⁹. eci⁹ lāpas. i. ardēs. q̄rt⁹ philoge⁹. i. amās t̄raz. vt di. Beda. Sol etiā vt di. Beda. si fuerit maculosus l' sub nube latēs pluuialē die ꝑsagit si rubeat. si ꝓ palleat tēpestuosū. si ꝓ clar⁹ i medio videatur ita vt i medio fulgēs radios emittat ꝑtus austz tēpestatē designāt hūidā et vētosā. si pallid⁹ decidat i nubes nigras vētū aḡlonarē p̄nūciat. vt di. Bcō. Itē ꝑtutē hz iferiorē iformatiuā. Nā vt di. Jsi. fm eius elōgatōz z ꝑpinq̄tōez. facies boim z aīaliuz corpa vigore z colore disponūt. vñ di. mar. Solis ostellatōe hoies pulcros z agiles eē Et iō i fabul' cū pēnat⁹ vestigiꝫ depingit z facie puerili. ꝑpt qō etiā phebꝫ. i. pulcer dicit⁹ ē Dicē ptho. sol fac hoiez corpulētū facie pulcrū z coloratū z magz oculoz z abilitat ad oīa opa auri si fuerit i exaltatōe sua. si ꝓ i casu ad oīa opa eris abilitat z disponit. Itē ꝑtutē hz putrefactiuā. radioz ei suoz dispsione subtiliat aerē z disgregat ꝓsumit vaporē ifician̄tē aerē ac dispgit fugat aurā pestilētē Itē cū ñ sit sbstātiue calid⁹ ꝑtutē hz calefactiuā iflamatiuā z vritiuā. z ꝫ fit et motu radioz z corꝓfractōe ac ꝓcursu i superficie obiecti corpis marie si obiectū corp⁹ speculare fuerit z politū. vt ōz i pspectiua Itē ꝑtutē hz attractiuā. calore em̄ suo attrahit a mari fumos z vapores z eos tādē ꝓdēsat i nubes. et sic ꝓdēsatos r̄soluit eos. nē i grādines. nūc in pluuias. nē i niues Uñ fm mar. ōz fabulose q sol fuit iuxta mare occeanū ab ethiopibꝫ cū alīs dīis ad epulas inuitat⁹ Putauert em̄ antiq̄ solez aḡs occeani nutriri z attractos vapores i ipi⁹ nutrimētū ꝓuerti. z iō dicūt ñ ipetuosā pluuiā calorē p̄ceder vehemētē Qō fit ꝑpt nimiā attractōz vapoz ex forti ipressione calor radioz i vētre siue i ꝓcauitate nubis. vt di. Arz. Itē vinificatiuā hz ꝑtutē qō ꝓz p ꝫ q nihil pt viuere vbi ñ pt attrigere ꝑti⁹ sol'. Et iō di. ptho. i eodē li. Sb sole ē leo et ē dom⁹ ei⁹. z regit i ariete et i libra descēdit. et sub ipo ꝓtinēt spēs. lucz. fortuna. z heres. z significat aīaz z spm̄. z ē color⁹ albꝫ rube⁹ z est veridic⁹ z ꝓplet cursuz suū diebꝫ. ccc. et lxv. z. vj. horz. Uñ inf oēs planetas marie disponit aīalia ad animatōz z vinificatōem Itē cū sit marie q̄ntitatz z velocissimi mot⁹ sue velocitatz z magnitudis ē occultatiuus. Cū ei sit octies maior tota t̄ra vt di. macro. ꝓpt altitudinē sui sit⁹ vix bipedal' videt. Qāt incōpabil'r sit maior q̄z apparet pz ex ꝫ q maior videt in ortu suo occasu qñ a nob marie elōgat q̄z i pūcto meridiei qñ nob appropinq̄t. vñ pz q i ipi⁹ aspectu decipit vis⁹ nr̄. Et ꝫ apte declarat i ipi⁹ motu. qz ꝓtinue mouet velociꝰ q̄z sagitta. z tñ moueri in aliq̄ nō videt ꝓ nimia claritatz intēsiōe z excessu. sic et ei⁹ q̄ntitas sic z mot⁹ velocitas subtfugit visū nostz Et ista de ꝓprietatibꝫ sol' dicta nūc sufficiāt

De luna Ca. XXIX.

Una ōz q̄si luminū vna. i. ꝓncipal' z mar̄ia. qz corpi solari i magnitudie z pulcritudie ē similima vt di. Jsid. Luna ēvt dicit Amb. i exameró. decor nocti⁹ tot⁹ mr̄ roris. hūoz mīstra. dñatrix maris tpm mensura. emulatrix solis. mutatrix aerz lumē a se nō hñs. sed a plenitudie solis mutuās et acārens. q̄ fm appropinquatōez vel elongatōem a sole formā suscipit z figurā. Carēs itaqz lūa ꝓpio luie. est a fōtali plenitudie solis luis receptia Uñ ōz i li. eleme. Arist. q luna semp in medietate sui a sole illuminat et lumen receptū reflectit i terram Natura em̄ sil'em hz speculo. qz ꝓpio calore carens. lumen recipit ab alio et q̄nto soli plus appropinquat tāto pl⁹ de suo luie pdit ex pte terre. sz claritatē quā pdit ex pte inferiori nullo mō pdit ex pte celi. imo tāto plus ex pte supiori illuminat. vñ qñ soli ꝓiungit nihil lumis ad terrā dirigit. sz ex pte celi in

plena illuiatõe ꝑmanet z ꝓsistit Et ecõuerso qñ soli opponit tota ad trã z ñ ad celũ illuiatur. vt di. Beda et Macro. Jtẽ lũa ẽ figure et forme sue mutatiua. diuersas ei facies sui lumis oñdit ad trã. qz nẽ arcualẽ nẽ circulare aspectib⁹ hoim se oñdit. nẽ monoydos. nẽ dictotomos. nũc amphitridos. nũc pansilenos. Monoydos ãt est. qñ ẽ ꝑma z apparet cornicularis. Dictotomos ꝺr q̃ ip mediũ secta qñ ẽ octaua. Amphitridos ẽ. qñ de sua plẽa rotũditate ẽ dubia. s. qñ ẽ. ꝓ. l. tñ. Pãsilenos ẽ. qñ ex toto ẽ plẽa. s. qñ ẽ. xiiij. Jtẽ lũa triplicit stat ẽ oñsiua. qz aut ẽ cũ sole. i. i ꝓiũctõe qñ accẽdit. aut a late. s. qñ a sole recedit vl qñ ad solẽ fuerit. aut i plẽa oppositõe qñ scz total r soli opponit. Qñ ãt a sole ꝑmo recedit apparet cornículata ad modũ arcꝰ. cornib⁹ sp ꝓsis ꝓsus oꝛtũ. qñ ꝺo itez appropinq̃t ad ꝺiũctõz recipit eãdẽ formã. sz ꝓsis sp cornib⁹ ad occasũ. Jn pte ãt auersa a sole sp apparet vacua. sz i pte añ ad solẽ ꝓsa lumie ꝑplete. Jtẽ lũa ẽ oim hũoꝝ augmtatiua. qz per occulta nate spiramia. fluꝯ z refluꝯ augmẽtat. Uñ i ei⁹ detrimẽto i ossib⁹ medulle. cerebella i capitib⁹ z hũores i corpib⁹ diminuũt z ei⁹ icremto mltiplicãt. Uñ ei⁹ defectui oĩa ꝯpatiũt et ei⁹ decremtũ iferioꝝ ẽ detrimẽtũ vt di. Dar. Jtẽ aq̃ mars ẽ attractia sic cñ adamas trahit ferrũ p⁹se. sic lũa mouet z trahit p⁹se occeanum. Uñ i suo oꝛtu itumescit mare z crescit ex pte oriẽtali. et decrescit ex pte occidẽtali Et ecõuerso qñ ẽ in occasu. crescit mare ex pte occidẽt. et decrescit ex parte oriẽtis. fm q̃ lũa pl⁹ l min⁹ ꝓficit i lumine. sic pl⁹ l min⁹ i suo fluxu se extẽdit vl retrahit ipm mare. vt di. Dar. Macro. etiã i li. ciceronis. Occean⁹ i incremẽto lũe ftinet modũ istũ. Prio ei die crescẽt lũe fit copiosior solito. z abũdat in sũmo. sz scdo minuit z sic descẽdit vsq; ad. vij. diẽ. deide itez crescit p vij. dies. itaq; i. xiiij. die ẽ itez plẽa i sũmo vñ z i nouilunio sp ẽ mare plenissimũ z etiaz in plenilunio. Jtẽ lũa ẽ rozis i aere generatiuis ei sue hũiditat sz aeri imꝑmit et aerẽ isensibilit imutãs i ipi⁹ supficie rozẽ gignit Manifeste ei vidẽ qz q̃to ẽ lũa estiuali tpe serenioꝝ tãto abũdãt⁹ ros sup gmia se ostendit. Item lũa ẽ inf planetas breuissimo tpe sui cursus ꝯpletiua. breuissimũ ei hz circulũ. z ꝺo infra spaciũ. xxviij. diez. ꝓmia sig zodiaci euagat. vt di ptho. Sb lũa ẽ cãcer et cancer ẽ dom⁹ ei⁹. regit i cãcro. sz i libra disceditus regni ẽ. z ẽ planeta frigid⁹ z hũid⁹ cũ excessu femine⁹. nocturn⁹. morat ãt i q̃libz sig ꝺuob⁹ diebꝰ. vj. horis z byssex. et i. xxviij. dieb⁹ cõplet cursũ suũ Jtẽ lũa inf oẽs stellas erraticas ẽ magis i incertoꝝ i vago motu siue cursu ꝓcessiua. Hã ꝓpt breuitatẽ sui cursus nũc sub sole. nẽ sup. nũc añ. nẽ retro euagatur Et cũ sol circuit p circulos australes iferiores luna pagit circulos boreales supiores. Hunc lũa supia ẽ velut nauicl⁹a surfũ bñs cornua ꝑsus trã iclinata. qñ ꝺo decrescit ẽ erecta. vt di. Beda. Jtez qñ lũa recto diametro inter nos et solẽ est inf ꝓposita solet eẽ ecclipf. i. defect⁹ solis causatiua. Jsta ãt defectio nunq̃ ꝑt acciꝺe fm naturaz nisi i ꝓiũctiõe solis z lũe qñ ꝺ nouo accẽdit. et ipa coniũctio in linea ecliptica celebrat. Hoc sp ẽ qñ sol ẽ i capite draconis. et lũa i cauda. l ecõuerso Uñ albu. in li. de motib⁹ planetaꝝ. Si luna inf nos z solẽ obniat. defectũ radioꝝ solis nob facit i capite l in cauda draconis. Quid ãt sit cauda draconis. q̃d caput. p⁹dicet. Jtẽ lũa p interpositõz tumoꝝ trẽ inf se z solẽ. defect⁹ sui luis ẽ passiua. vñ Dar. i li. astro. sic di. Luna ascendẽs l descendẽs i lunarẽ lineã incidit si fuerit tricesima. Qñ ex toto soli ẽ subiecta obscuritatẽ solis trã facit. sz istũ defectũ nõ singul mẽsib⁹ facit. qz ñ sp i eadẽ linea q̃ inf solẽ z trã ꝺyametralit ẽ opposita solari corpi se opponit Jdẽꝺo defect⁹ fit lũe. cũ lũa soli fit total r oppositus. s. qñ ẽ. xv. Si ei directe fuerit tũc sol sub trã emittit. sol vmbram tumoꝝ trẽ in lineã sibi oppositã quã si corp⁹ lũe itrauerit ꝓpt vmbrã trẽ interpositã inf se et solẽ a suo luie tũc ꝓuat. Quia g̃ singul mẽsib⁹ lũa plẽa ñ fit i linea ecliptica q̃ ẽ vmbre interpositio. iõ singul mẽsib⁹ lũa suo luie non ꝓuat. Jtẽ lũa ẽ qñz cuiusdã obscuritatis et obnubilatõis i se ꝓtẽtiua. et ꝑ ex ꝓpriã q̃litate corpis q̃ natalit est obscura cũ lumẽ ex se ñ bẽat sz a sole. vl vt dicũt aliq illa obscuritas est ex vmbra trẽ. ex q̃ q̃dã linea resultat i corpore lunari q̃ ipi⁹ lumẽ i pte obfuscat. z ꝑ fit maxie qñ ad trã appropiquat. ex cui⁹ vicinitate z nebulositate ꝓbit q̃sdã sordes vt dicit Dar. Qñ ꝺo ad altioꝛes ascẽdit circlos clara et mũda z null macul obnoxia tũc videt vt dicit idẽ Dar. Jtẽ lũa ẽ mutatõnis tpm significatiua. Hã vt di. Beda. Si i ꝓncipio rubeat vt taurũ vẽtos oñdit. si i sũmo ei⁹ corniculo macul q̃busdã nigrescit. pluuiosum mẽsis exordiũ ꝓtedit. Si ꝺo nigrescit i me/

dio plenilunij serenū ptēdit. cū ꝓo i nocte na
nauigatōe scitillat ad remos i breui tēpestas
fuꝝ erit vt di. idē Be. Itē lūa i celesti armo
nia ē quissimi soni emissiua vt di. macro. In
circulo eī lūe fit quis sonꝰ sicut i spera celesti
acutꝰ ē. extraordinarissimo eī sono extridore mo
tus orbiū generato dulcissimꝰ vt ōr fit con
cētꝰ Itē lūa ē fecūditatis ere semibꝫ mīstratia
pest ei semibꝫ q̄ pficiūt et rore q̄ ō corpe lūe
cadit vt di. idē. Et iō ꝑm fabulas ōr pserpia
eo qsemini q̄ pūciūt i era ōr eē dea a gētibꝫ
Sic etiā ōr diana. i. siluaꝝ dea ꝛ nemoꝝ. qꝛ
feris ō nocte pascua q̄rētibꝫ i nemoribꝫ et in
siluis. luis bñficiū admīstrat. Et iō vocaue
rūt gētiles lunā deā venatoꝝ qꝛ venatio fit
in siluis. ꝓpe qō dyanā cū arcu depīgebant.
eo qꝛ venatores arcubꝫ vtebāt. Itē lūa cū sit
frigida et hūida ē vicinitate solis circuli
caloꝝ receptiua. Hā ex calore solis ꝛ siccitate
tpak frigiditatis ꝛ humiditatis sue excessus. ne
singul mēsibꝫ i suo descēsu ad erā byems ge
nerē. vt di. macro. Itē luna vt di. albu. Est
aer mūdificatiua. morū eī suo ōtinuo aerē
rarificat ꝛ subtiliat. vñ si ñ eēt motꝰ sperę lūe
aerē et nocīna vapoꝝ exalatōe grossicies ifi
ceret q̄ corruptōz ñ modicā generaret. Itez
lūa ꝑm astro. inf planetas ē sup dispositōne
hūani corpis marie ptātiua. Hā vt di. ptho.
i li. de iudicijs astroꝝ sub lūa ōtinet egritu
do amissio timoris ꝛ dānū rē. Un circa muta
tionē hūani corpis ꝓpe lūaris potissime opat.
Et ꝟ accidit. tū. ꝓpe motꝰ sui velocitatē. tū. p
pter ipius ad nos vicinitatē. tū. ꝓpe occultā si
bi nakal ir isitā ptātē. Un de morboꝝ muta
tōe medicꝰ pfecte nō discernit. q̄ lūa res effe
ctꝰ i corpibꝫ nō cognouit. vñ Ipo. i ꝓncipio
ꝓnosticās ō lūa loq̄ns ait. est q̄ddā celeste si
dus in q̄ oportz medicū ꝓuidere. cuiꝰ ꝓuidē
tia ē mirabil ꝛ stupēda Et Bal. i cōmēto de
diebꝫ creticis dic. rē certā q̄ nō fallit attendat
medicꝰ quā docuerūt astrologi egyptioꝝ. q̄a
p ꝓiūctōz corpis lūaris cū stell fortūat fiunt
egritudies termiales ad bonū. cū ōrīe vero
ōrie. s. ad malū. Et iō cautꝰ ꝛ pfectꝰ medicus
ꝑm doctrinā Ipo. aspicere ōr ꝓmā lunā. et
q̄n ē plēa luis. qꝛ tūc crescūt hūores i hoibꝫ
et medulle ꝛ fit nutrimētū i mari ꝛ i oibꝫ re
bus mūdanis Q̄n g ifirmꝰ i lectū cadit mul
tū nocē ē videre vtz lūa tūc exeat ō ꝓiūctōe
tūc ei crescit ifirmitas. q̄uscꝫ veniat i oppositi
tōis gdū. s. i plenilunio. ꝛ tūc si fuerit cū ma
lo plāeta aut i malo signo ꝛ aspexerit domū
martis q̄ ē octauū signū. i. si aspexerit martez
q̄ ōr domꝰ signi scorpiōis. tūc de morte timē
dū ē. Si ꝟo fuerit cū bono plāeta et in bōa
domo siue sig ꝛ aspexerit dñm domꝰ vite scz
martē q̄ est domꝰ arietis. siue ꝑmi signi ō vita
tūc sperādū ē. et sic de alijs videndū ē. vtz in
li. Ipo. quē ōr cōposuisse de iudicijs ifirmi
tatis ꝑm lunā.

De quibusdā ꝓpietatibꝫ lune malis Capitulū. XXX

Habet ār lūa q̄sdā ꝓpietates minꝰ lau
dabiles tā ꝑm subaz q̄m ꝑm effectum
Ōr ei subalez obscuritatē cū nō bēat sic alij
plāete lumē a seipa. hz etiā maximā istabili
tatē. qꝛ nullū sydꝰ ita vagat ꝑ oēs ptes zodia
ci sic lūa. Cōtrahit etiā a maliuol stell ꝛ no
ciuis nocibilitatē Hā vt di. ptho. Lūa ē pla
neta cū malꝰ maliuolꝰ Lūa isup ꝑ suā oppo
sitōz inf nos ꝛ solē aufert a nob solaris luis
claritatē. Lūa etiā q̄n icidit i vmbrā ere per
dit lumē suū et suā pdit ōformitatē ꝛ defecti
bilitatē. Preterea ꝓpe vicinitatez quā hz cum
crasso aere ꝛ era ab vmbra ere. vl ab infecto
aere ōbit maculā ꝛ deformitatē vt di. Bar
cia. Lūa etiā q̄nto plꝰ recedit a sole tāto plꝰ
recipit a luie ꝟsus terrā. ꝛ minꝰ ꝟsus celum
obtinet claritatē. Et q̄nto plꝰ ꝑficit ꝟsus erā
tāto plꝰ decrescit ꝛ deficit i luie ꝟsus celum.
Multiplicē etiā hz effectū malū. Hā vt dic
ptho. Lūa efficit hoiez istabilē ꝛ mutabilez
ō loco ad locū discurrētē. Efficit eī hoiez in
ocul male dispositū ꝛ inordinatū. Efficit et
i hoie vnū oculū alto maiorē. aut facit stra
bonē aut orbū i vno oculoꝝ. Et subdit. Nō
i cuiꝰ plexiōe lūaris ꝑstellatio dñiuz hūit vi
cio i oculo ñ carebit. Et ꝟ forsan accidit ꝓpe
accessū lūaris hūiditatis humores oculoꝝ ad
aliquā ꝑtā q̄litatē disponētis. Dī etiā i li. mi
salath. c. v. Eclipsis lūe marie i hyeme. si fue
rit i signis frigidis excessū ꝑcat frigiditatis et
nimie ꝛstrictōis i era i aere ꝛ i aq̄s. Si fuerit
i signis aq̄ticis ꝑsagit abūdātiā pluuiaꝝ. Si
ꝟo i signis aeris ꝑiculū tēpestatū ptēdit ꝛ vē
toꝝ ruinā Dic ptho. ꝛ albu. q̄ lūa exīs in. ij.
sig pascēdēs meroꝛē desigt. tristiciā ꝛ abla
tionē subeꝝ fures ꝛ ꝑdones. Si ir i. iij. i. vj.
ꝛ i. viij. irā anxietatē fugā ꝛ mutabilitatē In
. x. sigtq̄ q̄ tūc icepit regre citō deponet. In
xij. āt ipedimētū ritā duriciā ꝛ carcerē et p
te aicoꝝ. In oib āt alijs domibꝫ siue signis
bonū efficit ꝛ ptēdit. marie si plāet bōis fue
rit sociata. ꝑm variā etatē lūe mouet mīstrua

les bũores i mulieribꝫ ꝛ cerebella in alalibꝫ et diuerse passiões vi lũari i corpibꝫ excitãt. vtꝫ i lũaticꝫ ꝛ caducis. Dec ꝺ ꝓprietatibꝫ lũe et aliorꝫ planetarꝫ dicta iã sufficiant.

De capite et cauda draconis. Capl'm. XXXI

SUnt ãt due stelle q̃ ñ sũt plãete. ſz tñ nakaz ꝛ effectũ videt hẽ planetarꝫ. ſ. caput draconis ꝛ cauda q̃ mouet cũ firmam̃to ꝛ sequũt cursũ firmam̃ti. vñ a leõe transeũt i cãcrũ. ꝛ a cãcro i gemios. ꝛ sic deincepꝫ Dorat ãt i q̃libet sig caput draconis. xviij. mẽsibꝫ ãno. ſ. ꝛ dimidio. ſil'r ꝛ cauda. ꝛ i. xviij ãnis ꝓplet cursũ suũ. et si caput ẽ in aliq̃ sig sp in sig oppositi erit cauda. ꝛ venter in. iiij. vt si caput ẽ in cãcro vẽter erit i arietez cauda in capcorno. et si caput fuerit i leone. vẽt erit in tauro. et cauda i aq̃rio. et sic de alijs. ꝛ lõ ꝓpt aspectũ oppositũ cauda ẽ total'r venenosa. hz ãt caput exaltatõez suã i trib ḡdibꝫ gemiorꝫ. Casũ ꝺo i sagittario ḡdibꝫ totidez Ecõuerso ãt cauda hz exaltatõz suã in trib ḡdibꝫ sagittarij et caput cadit in trib ḡdibꝫ gemiorꝫ. Est ãt ꝫ aduertẽdũ q̃ q̃ñ lũa ꝺiungit capiti soli l'caude etiãti ꝓpe ḡdũ ꝓiũctõis a. tij. ḡdibꝫ l'infra. sp ẽ eclipſ fuka maior l'minor. ſm q̃ caput l'cauda magꝝ vl' minꝰ accedit ad ḡdũ ꝓiũctõis et ꝫ potissime hz locũ i eclipsi sol'. Eodẽ mõ de eclipsi lũe ꝫ tenẽdũ ẽ. qz si lũa ꝓuenerit cũ cauda i aliq̃ sig et sol fuerit i capite i sig oppositi erit eclipſ lune. ꝛ ecõuerso si sol fuerit i aliq̃ sig cũ cauda et luna i sig oppositi cũ capite. erit itez eclipſ lune. Et si i eodẽ ḡdu ꝓuenerit. erit eclipſ general'. vñ sp oportet q̃ ꝓueniãt i capite l'i cauda i eodẽ ḡdu siue ꝓpe. xij. ḡdibꝫ vl' infra si ꝺz ẽ eclipſ. vñ ꝓiũctio ꝺebz fieri sol'z lũe q̃ ad idẽ signũ eũdẽ ḡdũ idẽ minutũ. ꝛ idẽ scꝺum In oppositione vero contrariũ signũ semp erit ſm eũdẽ gradũ. idẽ minutũ. ꝛ idẽ scꝺm. Et ꝫ apparet q̃ ꝑ quis lũa iũgat singul' mensibꝫ soli et accẽdat nõ tñ sp eclipsim facẽ. qz ñ sp i linea ecliptica se ꝺirigũt. qz nõ sp accẽdit lũa in ꝓiũctõe in eodẽ ḡdu. nec etiã sp caput vl' cauda in ꝓiũctõe vel oppositiõe sol' ꝛ lune se ꝺtingunt.

De cometa. La. XXXII

COmeta ẽ stella q̃dã flãmis circuita. vt ꝺi. Be. repẽte nascẽs regni pmutatõez aut pestilentiã aut bella vl' vẽtos siue est' signãs ꝛ ptẽdẽs. Comatice stelle aliq̃ videt moueri motu plãetarꝫ. aliq̃ pmanẽt imobiles sic fixe. Sp ãt apparẽt vt ꝺi. Beda in pte determiata i celo. Nõ ei vagant p ꝺiuersas ptes zodiaci sic plãete. ſz videt esse in circulo lacteo siue galaxia ꝛ spargũt radios ꝓsus septẽtrionẽ. nũq̃ ꝓsus occidẽt. vñ in pte occidẽtali nõ videt. breui spacio solet apparere. ſ. p octo ꝺies. Aliq̃ visa ẽ. lxxx. diebꝫ sic ꝺi. Be. Et q̃buscũq̃ ãt stell' nascit cometa. siue explãetz siue exfixis. sp in firmam̃to apparet i pte septẽtrionali vt ꝺi. idẽ. Et q̃ pz q̃ stella q̃ apparuit i ortu xpi nõ fuit cometa. qz mouebat ab oriẽte ad meridiẽ ꝓsus occasũ. et ꝫ ñ solz facere motꝰ cometes vt ꝺi. Crisſ.

De stellis fixis La. XXXIII

STelle a stãdo sũt ꝺicte Quãuis ei sp moueãt. m̃ sp stare ꝺicunt. vt ꝺicit Jsi. Dicũt ꝛ sidera a ꝓsiderãdo ꝺicta. eo q̃ i eis mathematicorꝫ ꝓsideratõe ml'ra iudicãt ꝛ ꝓuidẽt Dicũt etiã astra ab austros l'anastros nũcupata eo q̃ ſm opinionẽ aliq̃z stellaruz corpa i spa firmam̃ti sic claui i rote circũferẽtia sũt ꝓfixa. Et ꝫ q̃dẽ vez ẽ q̃ ad aliq̃ ꝛ mas sic q̃ ad maiorarꝫ ꝺi. Jsi. ſm Alphza. Stella ẽ lux aggregata i suo orbe. vñ ſm q̃ ẽ maior aggregatõis luis stellarꝫ corpis tãto est maiorꝫ q̃titatꝫ. pulcriorꝫ claritatꝫ. ꝛ aplioris ptãtz ꝛ frutꝫ. Vocãt ãt ab eodẽ stelle siue sydera lucꝫ vehicla. eo q̃ sũt lũiosa corpa luis solatiũ ꝺ nocknas tenebras mortalibꝫ deferẽtia mõi supficiẽ decoratia. sol' lucẽ a q̃ rcipiũt lumẽ. put pñt supletia emissiõe radiorꝫ ꝓtinua aerẽ depurãtia. q̃rꝫ frute aufertur a mõo iferiori pestilẽtia ꝛ corruptela. Stella rũ etiã frute ꝓiliant et ad pcordiã reuocãt sibꝫ nuicẽ ꝺria clemta Earꝫ sẽpitno fulgore illustrãt oia suo calore salnãt ꝛ refouẽt vniuersa. Hã ſm platonicos vt ꝺi. Be. stelle ignee sũt nate. Eclũ ei cũ suo ornatu esse naka igneũ ml'ri antiq̃ posuert. Arſ. ãt et alij phi ponũt celũ cẽ elemtũ q̃ntũ. naka et ꝓprietate ab elemtꝭ q̃tuor discretũ. ꝺicũt stellas nõ cẽ frigidas nec calidas subalit seu substantiue sic nec ipm celũ. ſz tãtũmodo sũt calide effectue. motu ei suo ꝓtinuo ꝛ sẽpitno inflamãt illõ sup qõ mouẽt. ꝛ sic i isti iferioribꝫ hñt i ducere calorẽ l'algorẽ. Radiorꝫ ꝓ mobilitate ꝛ ꝓfractõe i supficiẽ obiecti corpis hñt inducere vim calorꝭ. Sz vñ sint stelle certũ est q̃ sũt ſm nakaz puriſſime et simplicꝭ nake ac incorrupte. q̃ ad formã etiã sũt lucidiſſime. et q̃ ad figurã. sperice et rotũde. q̃ ad subaz solide nõ ꝓrose. q̃ ad supficiẽ plane nullatenus

asperevl' angulose. q ad situz altissime. q ad motū velocissime. q ad q̄ntitatē sūt maxime. cuius ꝓpt' sit' distātiā videāt eē gne. q ad nūe rositatē inūere. illi ei soli q̄ stellas nūerat sūt finite. q ad ptātē et effectū stelle sūt magī inē corpatuose. Hā stelle sūt iferioz generatie imutatie ꝛ fuatiue. radioz suoz emissiue. te nebraz nocī illuiatiue. sui cursus in suis oz bib vnifozmitē opletie. i sol' pñtia a q̄ recipi/ unt lum̄ sui st occltatiue. i suo ortu ꝛ occasu st aer mltipl'r imutatie. qz nē tēpestates oci tāt. nē serenitates generāt pcurāt vt di. Be. colozī variatōez radioz scitillatōe. nē tristiū nē letoz euētuū fm mathematicos sē pnū/ ciatiue Sūt etiā nauigātib pspe. ꝛ ipaz via rū i medio marī directiue. vbi stelle ad iuicē vicini' sūt ꝓiūcte. maioz luis ꝛ pulcrioz sūt exīstiue. vt z i pliadib ꝛ sideribz galaxie. cuius etiā tātā oñdāt pulcritudinē ex q̄dā vici nitate qz pit st ꝓiūcte. lucidioꝛes tñ i cōi ap/ parēt sigl'e. ꝓsiderate tñ p se ñ apparēt singl'r ita pulcre. ꝛ b' rō ēvt di. mar. qz excedēs ful goꝛ vni' p q̄ndā refulgētiā alteri' ifufficiētiā ex se repat. vñ qd vni' dest ex q̄dā dfectibilita te alia supplet q magī excellit i claritate. Jtē stelle ꝓpt' sit' sui distātiā st boib disparit sue magtudis oñsiue. Hā vt di. albu. cuto sūt ce nith capitī nr̄i magī vicie tāto spvidēt eē mi noz q̄ntitatī ꝛ offert nr̄is aspectib min' pue Et ecōuerso cto plus clōgāt i suo ortu nr̄o bitabili seu i occasu tāto nr̄is oculī vidēt ge neral'r eē magī magne. ꝛ etiā maiozes vidēt eē i q̄ntitate l occasu cū i ortu vt di. Be. tunc aliqd dz eē sup cenith capitī nr̄i. qñ directe vid eē sup caput nr̄m. Cenith ei dr rectā po sitio sup caput. cui' forte rō ēvt di. idē. qz va/ pozes d tra ascēdētes rectitudinē radioz ad ocl'os veire pfecte ñ pmittūt. ꝛ iō ocul' deci/ pit i h' aspectu. qz qd circūfusū ē i aere. a so lari radio estimat ocul' pphētē i seipo. Sz sic di. alga. tal' visus dcipit sic qñ fulgoꝛ can dele a sano ocl'o sine obstaculo cōspicit. sz a lippiēte oculo sine arc' celestī imagie non vi det ꝛ putat dcept' ocul' oino vidē i alio. s. in luieviso. qd tñ i alco ñ ē sz i seipo pot'. Jdē di. Auic. i c. d obscuritate visus. qre ē dvisu.

Jtē st stelle fm mar. i suis circul' armoniace pcessiue. Oēs ei toni musici pcēt' int' sidera iueniūt. nec gnitas inferioz dissonā reddit melodiā superiozum sine medioz nec econ uerso supioz acuitas dstruit sonū gnioꝛē i/ feriozī sic di. mar. Jtē fm Ar'. i li. d ce. ꝛ mū.

Stelle sūt ex matīa coꝛpis celi i q̄ posite sūt atz fixe. ꝛ iō nakal'r sūt splēdide sic celū in q̄ fuoluūt. vñ oēs stelle hūt lum̄ ꝓpriū pt' lunā Et q̄uis stelle ex se sint luiose ad ꝓsūmatoz tñ sue luiositatī rcipiūt oplemtū ab ipo sole Jtē stelle st sue fmtī ꝛ luiositatī sibi iuicem cōicatiue. vna ei auget claritatē alteri' et bo nitas vni' fortificat bonitatē alteri' sic dr i li. d ꝓiūctōib plācta. Jtē stelle ꝓpriis circul' ꝛ sedib st otēte. ꝛ iō si circul' vni' iterfecando aliq̄n subiret circulū alteri'. ꝓpt q̄ ꝓpas se/ des stelle ñ deserī. nec st alīs p q̄s trāseūt i/ pedimti l' iniurie iuicē illatiue. Jtē stelle q̄/ dā vt di. mar. celeri' ozte. celeri' occidūt. q̄dā po tardi' ozte. citi' occasū petūt. q̄dā āt piter oziūt. ꝛ tñ nō sil' occūbere dinoscūt. Hec āt varietas ozt' ꝛ occasus accidit ex dispari al titudīe circl'oz i q̄b' oziūt l' ex eleuatiōe siue depssione climatū i q̄b occūbe vidēt. Nam fm variā elevatōz l' depssionē coꝛpis celestī varijs tpib l' oziūt vl' occūbūt. Jtē stelle sūt tpm ānoz. s. z mēsū z diez distīctiuez pmu tatiue. Hā sic dr i li. d ꝓpetatib elem. Arist. pmutatio tpis ñ ē nisi ꝓpt pmutatōz stellaz i signis diuers ꝛ sup climata septē vt ex pmu/ tatōe lūe singul' xxviij. diebz. aut pmutatiōe mercurij ꝛ veneris i oibz decē mīsibz l' min' il/ lo. aut ex pmutatōe sol' i q̄libz āno. aut ex p/ mutatōe marī i. ij. ānis. aut iouis in. xij. aut saṫni i. xxx. aut ex ꝓiūctōez pmutatōe tripli/ citatī ad triplicitatē i. cc. ꝛ l. ānis. aut ꝓpt per mutatōz stellaz fitaz oꝛb. p mutāt ei i. c. an/ nis vno gdu q̄z accidit pmutatio magī. xxx/ vj. milib ānis. Et h ē ān' magn' qd evltimū oim rex. Ducuscz Ar'. i eode li. Jn li. aūt ci ceronis di. macro. Jst' mūdani āni finis ē cū stelle oēs oiacz sidera ac plācte a certo lo co. ad eūdē remeauert. Hoc āt et phici vo/ lūt p ānoz. xv. milia. pacta ptigeret. Quic qd āt sup h dixert phi. h certitudīal' tenēdū ē q̄ nr̄m ñ ē diffinire qñ vltim' finis erit. hoc em solus nouit tempoz conditoz qui mo/ menta ꝛ tempoza continet in sua potestate.

De polo. Capl'm. XXXIIII

Pol' fm Bedā est stella quissima a q̄ tota ps celi supioz est dicta. Duplex āt ē pol'. s. arthic' siue boreal' q̄ sp nob polli ꝛ flucet. nob āt nūq occidit. qz sup nos exi/ stit. vñ pol' a pollēdo ē dict' qz ꝓtinuo mōo pollet. Sz fm pol' dr antharticī. i. austral. polo arthico opposit' q̄ nob sp ē inuisibil'. Jnt istos duos polos q̄ int' duos mōi extremos

ſtices ſp voluik firmamētū. Vi duo poli nū
q̄ mouēk de ſuo loco. tñ circularik cū ſpera
vl circulo ſuoluūk z circūferūk. Axis aūt a
polo ad polū p mediū cētri tre ertēdik circa
quā tot⁹ firmamēti ipe⁹ rapik z mouek. Vic
āt axis ñ ē materiał. ſz poti⁹ linea q̄dā itelle/
ctual⁹q̄ a polo vſq̄ ad polū recto dyametro
ſiē linea a pūcto vſq̄ ad pūctū eſſe tracta in/
telligik. circa quā rāq̄ circa mōi mediū ſem
piternis raptib⁹ voluik firmamētū. Pol⁹igik
eſt ſtella q̄ ad ſitū altiſſima. q̄ ad motū velo/
ciſſima. q̄ ad aſpectū nr̄m mima. q̄uis ſit in
ſe valde mag̃. q̄ ad effectū vltīa. qz p ipi⁹ ſitū
diſcernūt ſit⁹ z termini alio⁹ ſide⁹ z celeſti/
um circulo⁹. vñ h̄ ſtella ab aſtrologis potiſſi
me intuek. Eſt g̃ ſtella iſta breuiſſimi circuli
deſcriptiua. ꝑp̄ nimiā elongatōez z diſtanti/
am a nr̄o ſitu ē ſue magnitudis occultatiua
ꝑp̄ ſit⁹ ſui immobilitatē eſt hoīm ipāz aſpici
entiū marie certificatiua. Et iō vocak ſtella
marīs. qz nauigantiū z ſciaz nauigalē h̄ntiū
i mari ē directiua. rōe ſui ſit⁹ medij tot⁹ celi ē
oñſiua p girū arcturi ſibi ꝓpinq̄ ab alijs ſtell⁹
eſt diſtincta a cui⁹ vicinitate polus artic⁹
eſt vocata ſm Bedam.

De arcturo Capl'm. XXXV

Arctur⁹ eſt ſignū a ſeptē ſtellis ſitis i
arte in ſe reuolutis ꝓſtitutū. vt dicit
Iſi. Hanc ſeptē ſtellaꝝ circul⁹ qz in modum
plaustri ꝓtik. latini eū ſeptētrionē vocauer
ſeptētriones nō occidere axis vicinitas fac.
eo q̄ ſtelle iſte axi z polo ſtelle altiſſime ſunt
vicine. Dz aūt idē circul⁹ arthophilax. eo q̄
erectbō. i. illicem vrſam ſequik. Eūdē boetbē
antiq̄ dixerūt. eo q̄ plaustro heret. qđ ē ſignū
ſpectabile multis ſtellis. inē q̄s eſt arcturus
q̄ eſt ꝓprie ſid⁹ p⁹ caudā maioꝛ vrſe poſitum.
vñ ab hac ſtella tota ꝓſtellatio illa arctur⁹ ē
vocata vt dicit Iſi. Et merito arctur⁹ ab artā/
do eſt dict⁹ qz ex ꝓma parte ſurgit frigꝰ ꝑp̄ clon
gatōz a caloꝛe ſol'. frigoꝛe ꝙ poꝛi tre arctant
z ꝓſtringunt. Apparēt aūt ſeptē ſtelle radio
ſe z rutilātis forme. q̄ꝝ q̄tuoꝛ anterioꝛes in
modū q̄dranguli alt⁹nis lateribꝫ ordinātur
tres ꝙ ſeq̄ntes i modū ſemicirculi diſponū
tur. locank āt ſub polo circa arctem. vñ ſp cir/
cueūt polū tāq̄ centꝝ. vt dicit Bre. Sp ſtelle
ille ſtrunk circa arē ſic vrſa circa ſtipitez. Et
iō ille circul⁹ maioꝛ vrſa vocak. vt dicit macro.
Sp ſtik tnūq̄ ad ima demergik vt dicit Bre.
Qñ tres ſtellaſ eleuat q̄tuoꝛ ad ima declinat
z ecōuerſo cū q̄tuoꝛ ſurſū erigit tres ad ima
depmit et demergit vt dicit Bre. Inter oēs cir/
culos ſupioꝛes circul⁹ arcturi ē altioꝛ. quia
polo vicinioꝛ. hoīm aſpectib⁹ marie ſe offert
Hūq̄ eſt hora noctiſ q̄n videri poſſit. niſi foꝛ
ſan e⁹ aſpect⁹ nubib⁹ vel nebul' intercipiatur
Inter medias ſtellas arctos draco ad modū
fulmīs elabik. vt dicit Bar. hyemali tpe in oꝛ
tu ſuo marie rutilat quadam ſcintillari irra
diatione fortē aque et terre congelationem
prenunciat. vt dicit Barcianus.

De orione Capitulū. XXXVI

Orion eſt aſtr⁹ tpe hyemali exoꝛtum
aq̄ꝝ et tēpeſtatū excitatiuū. Eſt aūt
orion nimboſus vētoꝝ z tēpeſtatū excitati/
uus et generatiu⁹. et ab oꝛtu z inundatōne
aq̄ꝝ orion dict⁹ ē vt dicit Iſi. In ſuo āt oꝛtu tē
peſtates generat z aerē imutat. z ad modū
armati pedes z brachia ertēdētis diſponik.
et fere p latitudinē triū ſignoꝝ ei⁹ ertēdik la/
titudo. vt dicit Bar. Marie fulget i ſig̃ thau
ri vt dicit idē. Eſt āt ꝓſtellatio marie notabili
tatis z rōne magnitudis ac pulcritudis. et
etiā rōne diſpoſitōis z ſtruct⁹. ab ariete ei vſq̄
ad gemīos ſe ertēdit vt dicit Bar. Totū etiam
illoꝝ triū ſig̃ꝝ ſupficiē fulgoꝛ⁹ ſui pulcritu/
dine clariorē reddit vt dicit idem. gladiati mi
litis et accincti ſpēz i ſtellaꝝ ordie ꝓtēdit. ō
q̄ dicit Bar. Armat⁹ etiā flagris ſplēdebat i ar
mis z. Splēdoꝛ tñ orionis vt dicit idē. ſignū
eſt fuke ſerenitat⁹. ſic ecōuerſo ei⁹ obſcuritas
fuke ē ꝓſagiū tēpeſtat⁹. Sole exīte in ſignis
orionis z tauroꝝ i gemīs. oīa germināt z oꝛi
untur q̄ nutrimētū recipiūt ex aq̄ z aere et
ex tra vt dicit idem. Conſtellatōz orionis ſeq̄t
q̄dā ſtella q̄ dr canicula q̄ ab aſtrologis mali
uola dr z nociua. q̄ fm fabulas ei⁹ canis fin
gik fuiſſe vt dicit idē. Hō tñ ē h̄ illa canicula no
ciua q̄ oꝛik in leone. a q̄ dies caniculares a
phis nūcupāt. ſic dicit Hal'. Oꝛiō g̃ i oꝛtu ſuo
ꝓmo tempeſtatē ꝓnoſticat. ſz poſt ſerenitatē
ſolito opak ad terre fecunditatē. Sole exīte
in thauro quaſi ſe abſcondit ſub radijs ſol'.
nec tūc ſuā manifeſtat inferioꝛib⁹ claritatez
Oꝛitur aūt ītez in iulio qñ ſol aſcendit ō ge
minis ad circulos ſupioꝛes. qñ terra mari/
mam patitur diſtemperantiaz aeris quo ad
calidam qualitatem fm Bar.

De hyadibus Ca. XXXVII

Hades q̄ et ſuccule dicūt. ſūt q̄dam
ſtelle pluuiales. i quaꝝ oꝛtu pluuie
multiplicāt vt dicit Iſi. Hāc tūc tpis vapoꝛes
a mari z tra p caloꝛis ſolaris violētiā foꝛti⁹

ad supiora attrahūt q̄ motu hyadū in pluuias resoluūt. z iō iste stelle dicūt hyades. Id ē succule. q3 attrahēdo hūores vl' resoluendo eos trahisse a fabul' pfingūt aḡs vt dicit ygin⁹. Hūt āt he stelle situ suo in frōte tauri vt dicit Bar. et cū dies extendit z sol feruētior ascēderit. tūc hyades solēt pmo apparere vt dicit Bre. sup Job. xx. Qñ a sakno ipellunt diuersas generāt tēpestates vt dicit Beda. In hyadum ortu fruges vberes⁹ crescūt. q3 tūc a pluuijs irrigant pl'es hȝ pstellatio hyadū stellas clarissimas p girū ordinatas. que oriūt in. xvj. gradu thauri. Oriuntur et turbāt aerem in ortu suo fm Albu.

De pliadibȝ La. XXXVIII.

Pliades sūt septē stelle a pl'alitate dicte q̄ sibi sūt vicine. ab iuicē tñ sūt distincte vt dicit Bre. hyemali tpe oriūt. Quāto āt aura serenior ē z frigidior tāto melius ab alijs discernūt. vna ẏo int̄ septē late revidet q3 ex toto se ñ manifestat nec ex toto occultat. Int̄ genua tauri hūt situ vt dicit Jsi. Sol i mīse iunio p pliades iter facit. z tūc aerꝛ calidꝰ as pluuijs ẏ nalibȝ tpis florū pulcritudie adornat fm mar. Hac de cā dixisse amasse maiā q̄ fingit vna fuisse ex pliadibȝ. fuit mr̄ mercurij fm figmtū poetaꝝ fm mar. fm albu. āt oriūt pliades i. xvj. gdu thauri cū hyadibȝ motu suo turbāt aerem

De canicula La. XXXIX

Canicl'a ē q̄dā stella feruentissima que oritur fm al. i. xxix. gdu cācri. i cui⁹ ortu magꝝ fit aerꝛ pturbatio. Ab hac stella dicūt dies canicl'ares i q̄bus sāguinē minuere l' medicinā laxatiuā accipe ē sūme piculosuz ppt̄ excessū distantie aerꝛ i calore Ūñ Jpo. in āpho. Añ canē z p⁹ canē z sub cane molestē sūt farmacie. ibi dr̄ i cōmēto q̄ añ eoꝝ ortū illi⁹ stelle z i ortu z p⁹ ortū stati piculosuz est dare potionē laxatiuā. q3 tūc ē aer calid⁹ et sicc⁹. s. a calido sig̃ z a calida stella z a sole tūc i leone cum canicl'a exñte. vñ ex modica medicia corp⁹ fieret nimis calidū z siccuz et febris forsitan sequeret. Medicia etiā cuapozaret et min⁹ operaret cū corpis pozi tūc ex calore aerꝛ sūt aptiv dicit idem Bal'. Calor extrane⁹ vires extrahit medicie. vñ aq̄ calida fpugt̄ solutōi si calor aerꝛ tūc ē fortꝛ. ptereaẏtus interior tūc est debil'. q̄ p potōz vel minutōem pl⁹ debilitat. Durāt āt dies canicularesa. xv. kl'. augusti vsq̄ ad nonas septembris. z sic sūt. l. sicut ibi dicitur.

De luce et ei⁹ ꝓprietatibȝ Capt'm. XL

Ux fm basiliū ē spēs p oia sibi silis de luce āt q̄d sit fm rē vtꝛ. s. sit suba vl' accidēs diuersimode loquūt autores. Hā arist. dicit lum ñ ē corp⁹ nec a corpe defluti Damas. etiā dicit lumē ꝓpriā ypostasiz id est. suba z ñ bze. fm Aug. sup Beñ. ad lr̄az Lux ē suba corpea sūme simplex in genere corpoꝝ. sūme mltipleꝛi efficacia. sūme mobil' z absolute penetratōis z mīme resistētie et sūme disparia z ꝓria generās z ꝓciliās. sūme ꝓuertibil'. ois nata l' motōnis ꝓncipiū et origo. sūme pfectibil'. sūme iocūda. sūme cōmunicabil'. vñ luce i corpib⁹ nihil ē vtilius. nihil ꝓuenient⁹. nihil pulcri⁹. nihil velocius nihil subtili⁹. nihil ipassibili⁹. nihil ẏtuosi⁹ inuenit. Est āt differētia int̄ lucē z lumē. Hā lumē ē q̄dā defluxꝰ a luce siue irradiatio defluēs a suba lucꝛ. Lucē āt dicit ipaz fontalez subaz sup quā lumē innitit. Si ei lux considerata i se eēt accidēs necario p se alicui eēt accidēs. q3 accidēs p se causat a forma subiecti sui. vñ si lux i aere eēt accidēs cārek lux ẏa a forma aerꝛ q̄d ē ñ pt̄. Preterea lux mutat subiectū suū. Qd̄ pz q3 lux ē nata l' r prius in oriēte. pseqnt̄ ẏo i occidēte. z lux oriētal' generat ptiaz sibi z ita deficeps vsq̄ ad occidētē. Accidētia ei nō pmutāt suū subiectū nec extra illud agūt. ex q̄ vidr̄ q̄ lux ñ sit accidēs Preterea si eēt accidēs aerꝛ necario moueret aer subito ab oriēte i occidētez fm subitum motū lucꝛ. sic āt moueri subito ñ ꝓuenit aeri nec alicui elemto. Preterea luce nihil ē nobili⁹. accidēs āt ē ignobili⁹ suba. Et q̄ videt q̄ lux ñ sit accidēs. cū aer lōge sit ignobilioꝛ ipa luce. Sz si lux ē corp⁹ difficile ē intellige re q̄liē lux sit i aere l' cū aliq̄ corpe diaphano vt i cristallo. cū duo corpa sil' nō pñt eē i eodem loco. Hō ē tñ incōueniēs nec impossibile ponere lucē eē suba z corpeaz. z eē nil' cū aliq̄ corpe. vidē⁹ ei aquā z cinerē pit̄ iūgi et miscerī salua vtriusq̄ corporeitate et localitate vtriusq̄ superficiem ab alio distinguētez vtriusq̄ ptes infra. ꝓpriā superficiē continēte. Quātūcūq̄ ei sil' imisceant cinis z aqua p manet tñ aq̄ in sua corporeitate p ptiū suaz coherentiā z ꝓtinuitatē. z cinis i sua nec ppt̄ istā ꝓmixtōez et vnionē sil' sūt duo corpa in vno loco imo aq̄ bz suū locū ꝓprium. et cinis suū. Sic lux pt̄ esse i aere vl' i q̄cūq̄ alio corpe salua vtriusq̄ corporeitate. et suaꝝ p tiū subaliū ꝓtinuitate. Ūñ z lux subintrans

ad iteriora aer vl cristalli hz suũ locũ ipsi⁹ superficiẽ ābiẽtẽ z a suba adiuncti sibi corpis distiguẽtẽ. ꝙuis ñ possit ꝓpt simplicitatẽ sue sube recte ꝑcipi vl videri i re. imo qđ mirabili⁹ ẽ ml'te luces pit ꝑcurrẽtes ipmixte z tamẽ vnitepiũgũt. salua cuiuslibz subali forma q̃ ab alia differt. lz nulla respectu alteri⁹ material' sit vl' formal'. sic maifeste docz z di. dyo. i li. ō di. no. Cui⁹ fũt ꝟba. Luia inqt lāpadaz cũ sint i domo vna tota iuicẽ totis sunt cõia. diligẽtẽ tñ hũt a se iuicẽ discretōz. vnita discretõe z vnitate discreta. vide⁹ ei ml'tis ad vnũ lumẽ accẽsis lāpadib⁹ iuxta oim luminа vnã claritatẽ z idiscrete flucentẽ. nec potit q̃s vt arbitror alic⁹ cor ab alijs ex aere ꝓtinẽte ceta dũ sil' fũt ibi seq̃strare aut alterz sine alto cernere. totz i ꝓfuse iuicẽ cõpatis. Subducta ãt vna sil' z ꝓpriũ lumen recedit nihil secũ cetor luminũ auferẽs aut de suo aliq̃d eis relinquẽs. Erat ei oim vt dictũ ẽ pfecta vnitas nafal'r pmixta z nulla pte ꝓfusa. q̃ si tãta ẽ in ℔ corpali aere z materiali luie tẽ. Ducusq̃ Dyo. Jn q̃b⁹ꝟbis maifeste docet luiaria sit' vniri. salua tñ cuiuslibet ꝓprietate subali z accidẽtali q̃s deferẽt secũ. siue accedẽdo siue recedẽdo. Lux itaq̃ fm Dyo. est suba i se sistẽs a q̃ ꝓcedit irradiatio q̃dã z illumiatō corpor alior. sp ei lucz lux i se. z tñ nō sp illuiat sz solũ qñ iuenit corp⁹ hñs materiã dispositã z aptã ad illuiatōz vt di. aug. Suba ei celor ẽ vere lux q̃ i corpib⁹ obtinz ꝑmũ locũ. Et tñ celũ nō illuiat i tenebz vel i nocte. Spḡ lux lucet iuisibilit z i tenebz. sz nō sp illuiat visibilit. vñ tutẽ lucẽ fetit ois creata. Jnuisibilit ei opat ꝑt⁹ lucẽ sensum z motũ i aialib⁹ vt dr in li. fontz vite. Dic etiaz al. in li. de iudicijs astror ypocratẽ dixisse z docuisse. ꝙ nisi stellaz lux de nocte subtilia ret densitatẽ aerẽ destrueret oẽ corp⁹ animatũ. z tñ certũ est stellaz lucẽ de nocte sepius nō videri. Jmp̃ssio ei z opatio lucẽ ẽ manifesta i mari. qz fluit et refluit ꝓ applicatōez lune ad aliquẽ situ siue illuiat aerẽ siue nō. Jn viscerib⁹ etiã ꝛ ubi nō attigit lumẽ ꝑt⁹ lucẽ opat. vt⁹ in mineralib⁹ z rebus alijs ibi dem generatis. z breuit pñtia lucẽ ẽ necaria in oĩ corpe mixto. ꝓ quã ꝓria i elemtz vniũtur. Lux itaq̃ a sũmo celo empireo vsq̃ ad centz mōdi ẽ diffusa. q̃ i sua suba z radice vna est z simplex. variata tñ fm diuersitatẽ recipiẽtiũ siue solis siue alioz corpor supioz vl inferioz ubi ẽ vna suba. ꝑt⁹ z opatio lucẽ licz nō luiositatẽ. Dec est ꝓmogenita lux q̃ creata fuit die ꝓmo vt di. Basili⁹. q̃ corpi solari z ceteris celestib⁹ q̃rto die factẽ supferẽ. Uñ sol z cetа sidera fũt ꝓmeui luis vehicla q̃ ꝓpt susceptōz lucis i corpalis sufficiunt sine sue sube depditõe ad illuiatōz ꝓpetuã z ꝑhenẽ. vñ ista lux ubiq̃ attigit. et oia corpa fm magis et min⁹ ꝑficit z disponit. Lux igit radit fũdamẽtũq̃ ois illuiatōis vna ẽ i suba que nō ꝓtinet accidẽtal'r ab aliq̃ corpe inferiori. sz magis ꝓtinet oia corpa. respectu q̃z penit⁹ formal' est. lz in se sit material' et situalis. z iō lux cũ sit materialis hz potential'r ptẽ extra ptem. Quia ꝟo formalis est hz actu partem extra ptem. qz qđ hz materia in potẽtia. ℔ hz forma in effectu. Ex q̃ manifestũ est. ꝙ cum lux i genere corpoz mimũ hz de materia et maximũ de forma. vicinior est forme q̃s materie. Et iō rone materie est i mimo. s. in puncto. rone ꝟo forme est i oĩ loco. Jam vnũ q̃dq̃ hz ita moueri ad locũ sic ad formã suã vt di. Arist. qz forma q̃sto est nobilior tanto materiã suã pl⁹ extẽdit. vt di. Algazel. ꝓpter qđ forma lucis qz est nobilissima in genere formaz corpaliũ matie materiã suã distendit. Et iō vn⁹ pũct⁹ luis siue lucis sufficeret ex se ad illuiatōz tot⁹ orb ꝓpt materie sue nobilitatẽ et forme summã actualitatẽ fm Alga. Una igit est lux simplex vt vniformis in sua eentia q̃uis diuersa sint luiaria q̃ int se sũt distincta. Quãuis videant in vno actu vniformit aggregata. nec lumẽ vnũ itrat suba z alteri⁹. q̃uis sensibilit tãq̃ vnũ lumen vniri videant. Non ḡ est incõuenies ponere duo corpa simul esse quoz vnũ est subtile et formale z q̃si complementũ alteri⁹. reliquũ ãt est materiale et impfectũ. Duo ꝟo corpa glorificata in eodẽ vbi ẽ nō pñt. qz neutz respectu alteri⁹ materiale ꝑt ee in aliq̃ vl' formale Sz glorificatũ z nō glorificatũ simil' ẽ pñt sine aliq̃ incõuenieti. sic exp̃sse di. Aug⁹. Lux etẽ amvt di. Ba. est mazie mobil'. incessant em mouet se et gignit lincaliter z circũferenter in omnẽ ptem se mouendo et diffundendo. vñ q̃ntũ ẽ de se subito mouet. Lux em summe est actiua et sine resistentia ad ītima eiusq̃ rei penetratiua. diuersoz z disparium generatiua z ꝛioz in elemẽtis et corpibus mixtis in ꝓcordiã z vnitatẽ reductiua. Radiorũ suoz ꝓiectõe. directõe. intersectõe. ꝓfractione. et reflexione oim in esse ꝓductiua in esse ꝓseruatiua. vl' ab esse dissolutiua. vt dicit

Calcidi⁹ sup Thimeū. vite et ꝑmanētie cuiuslibet rei regitiua est lux ⁊ directiua. suiꝑsi⁹ naturaliť multiplicatiua. Lux em̄ multiplicat se gignēdo. Gignit nāq; lux lucez. et lux genita simul gignit ⁊ generat lucem sibi succedentē. et fit in vno instanti vn⁹ punci⁹. replens lumine totuz orbem. Item lux ē sui et alioꝝ manifestatiua. coloꝝ ꝑ sui incorꝑationē in suꝑficie humidi ꝑspicui effectiua. sicut dic̄ Aug⁹. Lux tenebras expellit. merores dissoluit. insidias ꝓdit. securitatē parit. om̄ez spem letam iocūdamq; inducit. rebus om̄ib⁹ formā et decorē tribuit ⁊ inducit. q̄a sine luce oīa corꝑa occulta remanēt ⁊ ignota. Aufer inq̄t Damus. lucē ⁊ oīa ī tenebris incognita remanebūt Lux igitur ꝟm Ambro. ⁊ etiā Basiliū est pulcritudo om̄is visibilis creature. cui⁹ gr̄a maxīa est in aspectu. q̄ cetera mūdi mēbra laudib⁹ efficit digna. Hec vt dicit Basili⁹ idem est angeloꝝ ⁊ sanctoꝝ sup̄ celum quietissima habitatio. Hec summe trinitatis ꝑ exemplū et demonstratio manifesta. Hec lux sine diminutiōe sui ē luminositatis manifestatiua ⁊ diffusiua. q̄ ī suꝑficie vmbrosi corꝑis recepta nō se ꝓfundat q̄ꝫtum ad visibilem spēm. sz q̄ ad ꝟtutez. vt di. Isid. Multas alias ꝓprietates laude dignas habet lux quo ad suā sub̄am virtutem et oꝑatōem. cuius substantia nihil inuenitur purius. Unde transiēs per sordes nō sordescit. cui⁹ virtute nihil est actiualius. cuius operatione nihil vtilius in corporibus reperitur

De splendore.
Capl'm. XLI.

Splendor est quidā defluxus exiens a sub̄a lucis Egredit̄ aūt a luce sine alteri⁹ nature ꝯmixtione. luci a quo exit est coeuus in duratōe. vt di. Aug. Quācito est ignis tamcito est splendor. vn̄ si ignis esset etern⁹ splendor esset etern⁹. Exit etiam splendor a luce sine lucis diminutione. sine puritatis lucis ꝯtamine. sine discontinuatione cū sui ⁊ alioꝝ manifestatiōe cū sui multiplicatōe. vt dicit Basili⁹.

De lumine Ca. XLII

Lumen differt a luce sic̄ spēs a genere. Om̄e em̄ lumē lux est. sz nō econuerso om̄is lux est lumen. Nā lumē est defluxus q̄dam a sub̄a lucis in aere vl' in alio diaphano corꝑe recept⁹ ⁊ vndiq; circūfusus. Triplex aūt est lumē vt dicit autor ꝑspectiue. s. reflexum. fractū. et directum. Reflexum sicut a speculo et aliꝭ politꝭ corꝑib⁹ q̄ reꝭciunt lumen a se receptū. Aliud est lumen fractum sicut qn̄ lumen venit ad cordus. aliquantulū densum qd̄ nō est om̄ino densū vel durū recipit lumē in se. sed ꝓpť materiā oīno inobedientē. lumen illud non tenet rectum incessum. sz diuertit̄ ab incessu recto et vocat̄ fractio radij. Tertiuz lumen est directum qd̄ nō repellit̄ neq; inueīt materiā aliq̄ mō inobedientē ⁊ trāsit libere ⁊ facit oꝑatōes ꝑfectas. Illud lumē est aeris et alioꝝ corꝑoꝝ trāsparentiū ꝑfectiuū decoratiuū. formaꝝ ⁊ figuraꝝ declaratiuū. oculorū letificatiuū. oculis lippis ⁊ infirmis ē lumē odiosū ⁊ molestie illatiuū. hoīm a somno et corpore et ocio excitatiuū. formaruz et specieꝝ in suꝑficie speculi vl' politi corꝑis ī ꝑssiuū. Nam lumen ad suꝑficiē polite materie ꝑtingēs in angul' eq̄lib⁹ se reflectit. ⁊ oīm subiectoꝝ formas ibi imꝑmit. vn̄ qd̄ extra ē ꝑ sub̄am in suꝑficie speculi collocat ꝑ imaginem vel figurā. lumen etiā est ꝟm dispositionē materie quā subintrat īmutatiōis susceptiuū Nam eius claritas intendit̄ in materia ꝑspicua atq; pura et remittit̄ in feculēta materia ⁊ obscura. In materia eī diaphana obstaculū non inuenit. iō ꝑ eam eradiās ꝓprios fulgores exꝑmit et oñdit. vt di. Dyo. et q̄ꝫto ꝑfecti⁹ illi infundit̄. tanto latius ex ea refusa ad alia deriuat̄. Accedens autem ad grossiorē naturā illi⁹ habet obscurioris distributiuā apertionē. Sicut em̄ cū materie crasse infundit̄ capit̄ imꝑfecte. ita cum se effundit extrinsecus aꝑparet obscure. Unde materie crassicies impedit ꝙ illuīatio recepta distribuat̄. In purioribꝫ igit̄ substātiꝭ ꝑfectius aꝑparet ⁊ agmentat̄. in grossiorib⁹ minoratur. Ex quo patet ꝙ a purissimis et subtilissimis materiꝭ lumen ꝑfecte comꝑhendit̄. a compactis ꝟo et obtusis repulsam pati inuenitur.

De radio Capl'm. XLIII.

Radius est quidaz luminosus a corpore lucido defluxus quo mediante lux vel lumen suā ꝑficit actōnem. vt di. Basi. Radius aūt ali⁹ est ꝑpendicularis et erectus qui a corꝑe lucido sine luminoso emissus recto et lineari motu sine discretione aliqua petit centrum. Alius est collateralis et ꝯfractus qui a corpore luīoso exiēs et aliqd̄ diaphanū inueniēs nō recte ꝓcedit

ſz obliq̄t motū ſuū z iſta obliq̄tō vocāt radij ꝓfractio. Alij ꝓ ē reflex⁹ q̄ q̄dē a ſuo ꝓncipio recte l' obliq̄ ꝓgredit. ſz a corpe obiecto repellit z rꝑcutit. z tal' repcuſſio l' repulſa radij flectio nuncupāt. vt di. autor pſpectiue. Radi⁹ itaq̄ luioſus ē mobil' z agil' pſpicu⁹ z orbicularſ. de ſe rect⁹. marie ſi fuerit ppēdicularſ. Cōtigit ät radiū frāgi z obliq̄ri z q̄n q̄ ad ptē oppoſitā pijci ꝑm diſpoſitōz marie quā inuenit l' quā tāgit. Hic radi⁹ i nube cō caua z būida itercluſus. diuerſas opāt i nube l' in aere formas colores z figuras. vtz in coloribz arc⁹ celeſtis q̄ nihil aliūd ē vel cē ōz q̄ ſubitratio radioz i nubē ꝓcauā z aq̄ſā vt ōz i li. meth. Ex ſubito ſp motu radioz z cōtinuo ꝓtigit aerē circūfuſū igniri z inflāmari marie cū ꝓcurrerit i loco fractōis. Hā radij ibi coadunati mutuo ꝓculcāt. Et ita ſūt cā q̄re aer circūfuſus ſepi⁹ iflāmāt. vtz i criſtal lo vl' berillo. ex cui⁹ oppoſitōe ꝑ ſolares radios ſtupa oppoſita accendit z ignit.

De vmbra Capl'm. XLIIII

Vmbra ē obiectio corpis tenebroſi z opaci ad lucē ſiue corp⁹ luioſū. Eſt itaq̄ vmbra triplex ꝑm phiſicā ꝓſideratōz. Cōtingit ei q̄ corp⁹ luioſū ſit rotūdū Et ali q̄n ē maiꝰ q̄ corp⁹ obiectuz. aliq̄n eq̄le. aliq̄n miꝰ Si eq̄le facit vmbrā eq̄lem z rotūdā. z tal' vmbra ōz chelindroides. i. eq̄liť rotūda. Si miꝰ ſit obſtaculo facvmbrā tēdētē i latū ad modū calathi. z talis vmbra ōz cathaloides. Si ꝓ corp⁹ luioſū maiꝰ ſit corpore ſuppoſito facvmbrā tēdentē i acutū z i conū et tal' vmbra ōz conoydes. Exq̄ pz q̄ cū ſol ſit maior tra facvmbrā conoydē. Cōtigēte igit q̄ tra ſit oppoſita ſoli q̄ aſſigto mō ita al te dirigit vmbrā q̄ luna attigit z cā inficiendo eclipſim lūe facit. ſz exq̄ ſol tumoz ē ſpere p terit iſte conꝰ trāſit z declinat i ptē oppoſitā. z tūc lūa libere apparet et illuiat. Cū ꝓ lūa directe ſit oppoſita ſoli lūa facvmbrā cathaloidē. z iōvmbrā ꝑ tra dirigit et ecclipſim particularē facit. q̄ tal' vmbra ñ ſufficit tegere totā trā cū a radijs ſol in q̄buſdā ptibz illuiet et ex tali vmbra accidit ecclipſ in vno clima te alio illuīato exīstente di. albū. Umbra ꝓ calorꝫ ſolarꝫ ē repſſiua. ſplēdorꝫ radioꝝ ſolariū occultatiua. ſterilitatꝫ z fecūditatꝫ tre inductiua. ꝓpētū amica z colubroꝝ nutritiua eſtuantiū z itinerātiū refrigeratiua. maturitatis fructuuꝫ tardatiua. timorꝫ z horroris melācolicꝫ incuſſiua Cū nō ſit corp⁹ ſpeciei corpis ē repñtatiua. corpoꝝ motu z q̄ete eſt ſuñ pſ⁹ ꝓfiguratiua. Hā moto corpe ſe mouet. q̄eſcēte q̄eſcit. fugiētiu ē inſecutiua. z in ſeq̄ntiū fugitiua. q̄to ei dies ē lōgioꝝ ſol in celo ſtat altioꝝ tāto obiecti corpis vmbra vi dēť minoꝝ. z ecōuerſo Et iō ſole oriēte vidēť vmbra maioꝝ. ſil'r z i occaſu q̄ꝫ i meridie

De tenebra Ca. XLV

Tenebra eſt lucis abſentia a tenendo dicta. Ligat ei et tenet oculos ne ſolēvideant ſiue lucez. et ſic nihil eſt niſi pura ꝓuatio. Tenebra etiā ōz aer obſcur⁹ vel vmbra opaci corpis vt dicit Baſi. et qualitate et ſitu luci contrariat. timorem incutit. colorum pulcritudinem tollit. verecundiaꝫ diminuit. ſomnolentiam nutrit.

Incipit liber nonus de tempore et partibus temporis.

Oſtquā autez

dixim⁹ de ꝓprietatibz celi et ei⁹ ptiū de q̄bz ſacra pagina facit mentōz. dicendū ē ſub breui cōpēdio de ei⁹ effectu ſcz de motu z mēſura mot⁹. id eſt. de ꝓprietatibz tpis z ptiū ei⁹ Cauſat ät mot⁹ p̄mor ꝓncipal' ra volutōe celi. cui⁹ motus p̄m⁹ eſt z ſempitern⁹. vt ōz in li. de celoꝝ mū. neq̄ ſil'is eſt motui inferioꝝ corpali z viſibili ſiue mutabili. Cā tm̄ eſt mot⁹ inferiorꝫ. q̄ mot⁹ rep inferioꝝ generabiliū ꝓcedit ex i corpali z vnifozmi motu orbiū ſuprioꝝ vt dicit Arſ. ibidē. Mot⁹ aūt eſt trāſit⁹ a termio ad terminū ꝑrium. vt ōz in fine libri eiuſdē Qm̄e em̄ q̄ ꝓmutat de ꝑrio mutat i ꝑriū. Et ſūt ſex ſpēs mot⁹. ſ. generatio. corruptio. alteratio. augmētatio. diminutio. ꝑm locuꝫ mutatio. vt dicit idem. Motus em̄ ꝓmutationis ꝑm ſitum. ali⁹ eſt reuolubil' z ſperic⁹. alius rect⁹. ali⁹ ꝓpoſit⁹. Reuolubilis aūt nō mutat locū ꝑm totū ſed ꝑm ptes. Circularſ tñ q̄n q̄ mutat locū ꝑm totū. vtz i motu planetaꝝ. Rectus ät ſp mutat locū q̄diu eſt in actu. aut em̄ mouet a centro ad circūferētiā vt ignis et aer et hmōi leuia q̄ ferunt ſurſū. aut ecōuerſo mouent deoꝝſū ad centruꝫ vt ḡuia ſicut aqua et terra. Hic aūt motus hz ſex ſpēs. eſt em̄ dexter ſiniſter. añ retro ſuperior et inferior. Cōpoſit⁹ ꝓ mot⁹ ē ex duobz motibz ꝓtrarijs. ſicut motus ligni in q̄ accēdit ignis. Mot⁹ inſup ꝑ hz ꝓrium. quia ex

vehemẽti motu generat calor. vtz ex motu p̃ mi orb. ex cui⁹ frictõe motu inflamatur ether vt di. Arz. et ex motu liq̃fit plũbũ qđ ẽ in cor vt di. idẽ. Hoc⁹ ei nõ pt mẽsurari nisi fm mẽsurã spacij i q̃ fit mot⁹. Oẽ ei qđ mouet aut mouet ꝓprietate vt adamas mouet ferrũ aut violẽtia sic̃ ex forti ipulsu vẽti mouet nauis. aut ex volũtate sic̃ mouet corp⁹ put vult aim⁹. Hoc⁹ ꝓ mutatõis ẽ duplex. vel mutatõis ꝺ loco ad locũ. l̃ pmutatõis. dispositionis ad dispositõez de loco ad locũ naſalit aut ꝓxim. Lapis ei q̃n ab alto demittit q̃nto magz descẽdit tãto ẽ ei⁹ mot⁹ magz ipetuo sus vñ intẽdit i fine ipi⁹. qđ ꝺ mouet ꝓ violẽtiã intendit mot⁹ ei⁹ i pncipio mot⁹ ipi⁹. z q̃nto remoti⁹ ẽ a suo pncipio: tãto debilioꝛ erit mot⁹. vtz i sagitta ab arcu emissa. q̃ tam a remotis pt pũci. q̃ i vltio nihil penetrat neq; ledit. Hoc⁹ itaq; ẽ generatõis z oĩs trãsmutatõis iferioꝛ causatiu⁹ caloꝛ z inflamatõis iductiu⁹. tã aq̃ q̃ aerz subtiliatiu⁹. caloꝛz naturaľ ꝓfortatiu⁹. appetit⁹ excitatiu⁹. medicine latatiue ad mundificandũ corp⁹ cooperatiu⁹ vnde di. Ipo. Si vis elleboꝛ ducere move corp⁹. Itẽ si fuerit mot⁹ a cẽtro ad circũferẽtiã. erit matie extẽsiu⁹. diffusiu⁹ z dilatatiu⁹ Si ꝺ fuerit ecõuerso a circũferẽtia vsq; ad centrũ erit aggregatiu⁹. ptium inspissatiu⁹ et ꝺstrictiu⁹. Item motus tempatus est nature animatoꝛ corpoꝛ ꝓseruatiuus. immo ꝺeratus ꝓ est nature destructiuus

De tempe Capitulum. I

Tempꝰ ẽ rez mutabiliũ mẽsura. vt dic Arz. i li. de. v. substãtijs Tps ẽ nũerus numerãs i oi eo qđ nũerat. vl̃ sic di. Raban⁹ Tps ẽ dimẽsio rez mutabiliũ fm motũ z fm morã. cocuũ i rebus mutabilibus vt di. Aug⁹. Nihil ẽ ꝓciosi⁹ tpe. vñ ꝺ oi possessiõe duo pñt sil̃ habẽt pl̃a. sz ꝺ tpe duo momẽta sil̃ habẽt nõ pñt. vñ tps recupatõez nõ recipit. amissio ei tpis irrecupabil̃ est. Breue ẽ tps mutabile instabile z irrecupabile. cũ motu em̃ z mobili icipit. q̃ pcit⁹ deficiẽte tpe finit. z iõ ñ erit i fuko. sz cessabit. q̃n nihil nisi eternitas erit vt di. Aug. Tpe nihil est cõmuni⁹ Omnibus ei eq̃lis est cõe. tpe nihil labili⁹. quia nũq; q̃escit. imo q̃n icipit deficere icipit decrescere. z ecõuerso. qz pñs finis ẽ ꝓteriti. et mot⁹ pncipiũ ẽ futuri. Omne em̃ tps tribus vicissitudinibus variat. s. in preteritũ pñs z futurũ. Scõm rõez tpis et eius variã successionez semp est dies et noc. vt di. Beda. sed alibi dicẽs alibi noc. Tpe nihil incerti⁹. nihil impcetibili⁹. qz vt di. Jsi. Tps p se nõ ꝺnoscit: sz solũ p hũanos act⁹. Itẽ tempe nihil est alterabili⁹ z iõ corpi nihil piculosi⁹. qz vt dicit Jpo. mutatões tpm matie generãt morbos Subita em̃ mutatio frigiditatis i caliditatẽ corpa alterat z imutat. Et iõ qz nata ñ patit repẽtinas mutatões. vt dicit idẽ Jpo. Jõo subita mutatio tpis freq̃nter est cã infirmitatis. Itẽ moderato tpe z in suis q̃litatibus tpato. corpi nihil est salubri⁹. vñ ꝺz i ãphoz. Tpibus moderatis si tpa tpaliter se habuerint boni erũt stat⁹. et maxime bone determinationis fiunt egritudines. Itez q̃uis tps ita sit mutabile tñ tpe nihil est magis ꝓtinuum partes em̃ tempis sunt contigue. Unde di. Marcian⁹. Tempus quod in hyeme senescit statim in vere reuiuiscit. et econuerso.

De anno solari et equinoctiali Capitulum. II

Annus vt dicit Jsiꝺ. est solis revolutio vel amfractus cũ pactis. cccl xv. diebus et quadrante redit ad locũ suum. Est aũt annus dictus eo q̃ mẽsibus in se remeantibus volutis. vnde ann⁹ ab an qđ ẽ circum ꝺz. qz q̃i circul⁹ in se redit et renouatur Uñ apud egyptios añ lras inuẽtas p pictũ draconẽ caudã suã incidentẽ et in se reuertentẽ significabat vt di. Jsi. Sũt annoꝛ diuersa genera. Nam est ann⁹ lunaris minoꝛ anno solari in vndecim diebus. et est ann⁹ solaris q̃ duodecim hz menses. Singuli aũt planete hñt ãnos suos in quibus pficiũt cursum suũ. vt mars q̃ in duobus. iupiter i duocim. saturnus in triginta. Et est ann⁹ magnus q̃ ꝺz mundan⁹ q̃n omnes stelle fm Arist. redibũt ad ꝓpriũ et pmũ creatõis sue pũctũ Et h̃ aun⁹ fm Arist. in. xxvj. milibus annoꝛũ pficiet. sicut patet in libro de ꝓprietatibus elementoꝛ. Scõm platonicos autẽ infra. xv. milia pficit annus iste. sic̃ dicit Macro. i li. Ciceronis. Sũt aũt anni vsuales. s. solaris quatuoꝛ tpa. q̃ sunt tps vernale. estiuale. autũnale et hyemale Et dicunt tpa eo q̃ i suis qualitatibus mutuo se tempant. vt dicit Jsi. dicunt et curricula. eo q̃ alterna assiduitate currũt et nunq; in eodẽ statu pseuerant. vt dicit Jsi. In his quatuoꝛ anni tempibus accidunt duo solsticia in hyeme et estate duo equinoctia i vere z autũno. Solsticiũ aũt ẽ matia ineq̃litas diei z noctis q̃ accidit in ingressu solis i cancrũ z capcoꝛnũ. in cancrũ

ꝯtū ad solsticiū estiuale. ī capcornū ꝯtū ad
byemale Et ꝺr solsticiū q̄ sol̄ statio duplici
de cā. vel qr sol ī estate l̄ ī byeme ꝑpe lōgitudi
nē dieꝝ aut noctium vidr stare in nr̄o emis-
perio l̄ in iferiori. vl̄ qr ī vtroq̄ solsticio q̄si
stat ī estiuali ñ potēs plꝰ accedere ad nos. in
byemali ñ potēs plꝰa nr̄o hitabili elongari
Eq̄noctiū ē maria eq̄litas dieī artificialis ꝛ
nocꝛ q̄ accidit ī ingressu sol̄ in arietē siue li-
brā. sūt āt duo eq̄noctia. ꝓmū ē ꝓnale. scōm
byemale. Jn bis q̄tuor tpib⁹ fiūt q̄tuor ieiu
nia q̄ dicunt triduana. ꝓmū fit in ꝓma septi
mana q̄dragesime istꝺ est verū. scōm ē estaꝛ
ī septima ꝑ pētecostes. tertiū ē autūni ī q̄r
ta feria septēbr̄. q̄rtū ē byemis qꝺ fit ī septi
mana ite q̄ añ natiui tatē dñi. Annꝰ itaq̄ so-
laris ē annꝰ cōis ꝛ incipit a ianuario ꝛ termi
naꝛ in decēbr̄i. ꝛ ē spaciū q̄ sol voluit tricen-
sies sexagesies ꝛ q̄nquies ī zodiaco ꝛ q̄dran
te. i. vj. horꝛ. q̄ sūt q̄rta ꝑs diei naꝛ. Jste āt
sexhorenꝺ ꝓputāt ī anno cōi. sꝫ colligunt ī
āno bisextili. Ꝺr āt bisextꝰ collectio. xviij. ho
rarū omissaꝝ ī trib⁹ ānis cū sexhorꝛ q̄rti āni
ad ꝓficiēdū vnū diē. ex. xviij. horꝛ. ex cui⁹ ad
ditōe ꝺr annꝰ bisextil̄. vt dī. Beda. Et ꝺr bi-
sextꝰ qr sp eo āno q̄ accidit ī februario bis. vj
kaꝛ. pnūciamꝰ. vl̄ ꝺr bisextꝰ ex bisse momētis
collectꝰ. ex. ccc. cim momētis q̄bꝫ sol moꝛatur
in q̄libꝫ signo vltra trigita dies. ꝛ ex. ccc. triē
tib⁹ colligūt singul̄ ānis. vj. horę q̄ collecte
p. iij. ānos faciūt in q̄rto anno diē bisextilez
vt dicit Beda. sed de hoc quere in cōputo.

De anno lunari Capitulū. III

ANnus lunaris q̄nq̄ ꝺr spaciuꝫ quo
luna reuoluit ab vno pūcto zodiaci
ad aliud pūctū. qꝺ ꝓtinet fm q̄sdam. ccxij.
dies ꝛ. vj. horas. q̄nq̄ ꝺr ān⁹ lūaꝛ spaciuꝫ q̄
voluit a ꝓiūctōe vsq̄ ad ꝓiūctōꝫ. vel ab illu
minatōe ad illuminatōem. ꝛ tale spaciū su-
perat ꝓmū duob⁹ dieb⁹ ꝛ. vj. horꝛ. Ꝺr āt lūa
esse in coitu vl̄ ꝓiūctōe q̄n ita directe est sub
sole q̄ nulla ꝑs supficialiter respiciens nos
apparet illuminata. tota vero est illuminata
q̄n videt plena post ꝓiunctōem itaq̄ lūa re
cedit a sole ꝛ relinquit eum in aliquo pūcto
zodiaci q̄ reuertēs ad idem punctū nō inue
nit eū ibi qr iam ꝓfecit in suo motu. Unde
oꝑtet eam ꝓsumere duos dies et. vj. ho-
ras anteq̄ illū ꝓsequaꝰ. et tale spaciū ꝺr lu-
natio. q̄nq̄ ꝺr annꝰ lunaris spaciū ꝓtinens
duodecim lunationes. q̄ diuidunt a compo
tistis p. vj. pares et. vj. impares fm q̄ mēses
sunt pares siue ipares. par ei lunatio nūdet
mēsi ipari. ipar āt pari. Annꝰ q̄ lunaris ꝓti
nēs duodecim tales lūatōes ꝓtinet. ccclxiij.
dies. sexies aūt. xxx. et totidē. xxix. dies persi
ciūt tantā summā. Uñ patet q̄ annus sola-
ris cōis supat hūc annū lunarē in vndecim
diebus q̄ excessus facit etatē lūe variari sin
gulis annis in kaꝛ. mensiū. ita q̄ si ī ꝟ anno
ꝓma est in kaꝛ. alio mēsis in sequēti āno erit
duodecima. Oñq̄ aūt ꝺr mensis vl̄ annꝰ lu
naris embolismalis. Et est embolismꝰ excre
mentū anni solaris ad lunarem. ꝛ ꝺr ille an
nus embolismalis in q̄ cadit et recolligitur
vna lunatio triginta dieꝝ recollecta ex illis
vndecim dieb⁹. in quib⁹ superat annꝰ solarꝭ
lunarem. et ideo tertius annꝰ est embolisma
lis. qr in illo recolligit lunatio triginta die-
rū trib⁹ dieb⁹ de sup remanētib⁹. ter cim vn-
decim faciūt trigintatres remanētibus alijs
dieb⁹ trib⁹. sil̄r. viij. annꝰ est embolismal̄ ad-
ditis illis sex dieb⁹ ad alios vigintiduos dies
q̄ ex supercrescētia. vij. et. viij. anni recolligūt
sed ad ꝟ vt lunatio embolismal̄. viij. anni sit
triginta dieꝝ oꝑtet mutari duos dies ex
embolismali subsequenti et ita ꝓcedendū ē
vsq̄ ad decimū nonum ānū qñ circulꝰ em-
bolismal̄ adimplet ꝓtinens annos duode-
cim cōes ꝛ septē embolismales Embolisma
les cim sunt tertiꝰ. vj. viij. xj. xiij. xvij. xix. alij
ꝯo sunt cōmunes. Annꝰ aūt lunaris maxie
obseruatōis est apud hebreos ꝑpe qꝺ lega-
lis ꝺr qr oēs festiuitates legales fm lūe cur-
sum et etatē obseruant. ꝛ isto semp incipit a
lunatōe aplis vt dicit. Beda. et ī Exodo. xij.
ꝺr. Mēsis iste erit vob⁹ ꝓncipiū mēsiū anni
rē. Preter annū āt vsualem seu cōmunem ꝛ
legalē est annus q̄ ꝺr emergens q̄n aliq̄ ca-
su notabili emergente tps subsequēs cōpu
tat. sicut greci ꝓputauerūt tps a ꝓma olim-
piade. et cristiani a ꝓma dñica incarnatio
nis. ꝛ sic de alijs. Uñ ꝓtingit sepe q̄ mediū
anni legalis est ꝓncipium emergētis ꝛ ecō-
uerso. et ꝑ ꝟ multe contrarietates in biblia
ad concordiam reducuntur. Sed ꝟ de an-
norum diuersitate dicta sufficiant.

De tempe vernali Ca. IIII

VEr est ꝓncipiū ānⁱ cui⁹ initiū est q̄n
sol in ꝓma ꝑte arietis ꝓsistit. et ꝓtra
septētrionē ꝑ rectā lineā ascēdere incipit. vt
dī. Lonstan. ī pantegni. li. v. c. iij. recta autē
linea est q̄ neq̄ septētrioni attinet neq̄ me-
ridiei. sed ab vtroq̄ polo equaliter distat.

durat ãt tps verꝰ vsq; ī finē gemiorꝫ q̃ntũ scz sol discurrit p tria sig̃. q̃z vnũqdq; hz suum mẽsẽ ad tps ſnale ptinẽtẽ. Prim⁹ mẽs ẽ arietis icipiẽs a. xvij. die marcij vsq; in. xvj. diẽ aplis. Scds ẽ thauri icipiẽs a. xvij. die apl' vsq; ad. xvij. diẽ maij. Tertⁱ⁹ ẽ gemiorꝫ incipiẽs a. xvij. die maij vsq; ad. xvj. diem iulij. Est ãt vernũ tps int frigidũ z calidũ matie tpatũ. int hyemẽz estatẽ mediũ q̃litatũ vtriusq; pticipatiuũ. qm̃ sãguis tũc icipit mltiplicari ī corpe aiaꝫ z hũores q; ī hyemali frigore ꝓstricti fuerãt z ꝓpacti calore ſnali moueri icipiũt z dissolui Uer ãt ī suis q̃litatib⁹ tpatũ saniſſimũ tps ẽ z mĩme mortifeꝝ ac ĩfirmũ vt di. ꝓstã. z Bal'. Hã bis duab⁹ q̃litatib⁹ naſa delectat. qz caliditas ẽ cã effectiua nutrimti z augm̃ti. hũiditas ꝙ cã ẽ matiał'. et iõ ī vere matie generat sãguis. q; magꝫ ẽ necessari⁹ nutrimto corpis Sic ꝙ naſa z suam ertert diuersas iducit egritudies Uñ dr in ampho. Si hiems ſicca fuerit z borcał'. ver ꝙ pluuiosuꝫ fuerit z antũn⁹. ncce ẽ in estate febres acutas fieri z obtalmias z dissenteri as matie ī hũidis naſa. vt di. cõmẽ. Jn hyeme ſicci hũores p frigiditatẽ retẽti acuũt. in vere. ãt ī nimia hũiditate distpate mlte supfluitates generãtur z p calorẽ resoluũt. In estate ꝙ dũ calor nõ est potẽs eas ꝓsumere: putrefacit. z sic febres acutas generat z iducit mltas alias passiões. Si ꝙ hyems calida z hũida fuerit ver ãt frigidũ z ſiccũ ncce ẽ hoies ī estate egrotare z mulieres puras leui occasiõe abortire Cui⁹rei assigt Bal'. rationẽz ī cõmẽto di. qñ corpa p̃gnantiũ in hyeme sũt calida z hũida tenera sũt et rara. Uñ frigiditas aeris ſnal' subito penetrãtꝫ ad interiora ledit fetũ. p frigiditatẽ eñ z ſiccitatẽ q̃ sũt q̃litates mortificatorie mortificat fetus. Uñ fet⁹ mortificat⁹ agguat z retinacula abrũpit. z sic mlier nccario obortit Uernũ ĩsuper tps trã diu clausã z p frigore ꝓstrictam apit. z radices z herbas ī tra latẽtes pducit floribꝰ herbis trã renouat. Aues ad garritũ z amorẽ solitat z iducẽ. z miro decore oẽz tre supficiẽ iducit z venustat Uñ ver dr a viroze l' vigore. qz tũc herbe z arbores viscere icipiũt et frõdere. tps verꝰ ẽ tps agriculture z laborꝫ. tps leticie z amorꝫ Uernali eñ tpe oĩa videñ letari. nã tra viret. ſilua frõdet. pra florẽt. celũ ſplẽdet. mare ꝺesçit. volucres vociferãt z nidificãt. z oĩa q; ī hyeme videbañ mortua z marcida ſnali tpe renouãt. Uno serenitas aerꝫ ſnal' vocat. a marciano alias macrobio risus iouis. Aq̃ ꝙ ſnal' tpis minus sane sũt ad bibẽdũ. qz a vaporib⁹ tũc resolutꝫ ī grossañ. z a ranis z alijs ſmib⁹ tunc tpis semẽ pũciẽtib⁹ inficiũt. Et iõ si necesse fuerit eas bibere ꝙsulit ꝙstan. vt ꝓmo decoq̃t. vt sic p ebullitõz subtiliẽt z purificent.

De estate Ca. V

Estas calida ẽt sicca. cui⁹ initiũ ẽ cũ sol fuerit in ꝓma pte cãcri. z tũc ẽ sol in maxia eleuatõe q; ad nos z iã paulatī incipit descẽdere vsq; ī finẽ ſgis. Et hz estas tres mẽses sic z ver vt di. ꝓstã. Prim⁹ mẽs ẽ cãcri a. xvij. die iunij vsq; ad. xvij. iulij. Scds est cũ sol ẽ ī leone a. xvij. die iulij vsq; ad. xvj. diẽ augusti. Tertⁱ⁹ ẽ cũ iã in ſginẽ descẽdit a. xvij. die augusti vsq; ad. xvij. diẽ septẽbꝛ. vt di. ꝓstan. Est g̃ estas calida z sicca colere generatiua. eo q; sol tpe estiuali sũma gradiũ ascẽsione. Oppositusq; capitib⁹ nr̃is directã et fortẽ in corpib⁹ nr̃is sic̃ z alijs inferioribꝰ fortissimã impzimit actõz. Uñ z supflua in hyeme coadunata dissoluit z ꝓsumit. Si ꝙ estas suã tẽperiẽ exierit ifirmitates calidas z siccas generare z iducere ꝓsuenit. vt dicit ꝓstã. Dies lõgiores sol efficit z noctes breuiores fructꝰ z flores ad maturitatẽ pduc̃. Hã vi caliditatꝭ sue tũc intẽse. hũores ī fructib⁹ tũc digerit et digestos eis incorpat z ꝓpũgit qõ ꝙ supfluũ ẽ desiccat penit⁹ et ꝓsumit. terrã rimosam et cauernosã reddit. Hã calore suo hũidas ptes ꝓsumẽdo destruit. siccitate ꝙ sua ptes terrestres ꝓmit z cõiũgit et sic apit terrã atq; findit Cõsũptꝭ g̃ ptib⁹ aqueis q̃ fuerꝭ cã coadunatõis ptiũ z ꝓstrictõis ne cesse ẽ vt ps a pte diuidaꝭ. z sic scissura ī partib⁹ treis efficiaꝭ. Uñ z loca paludosa aq̃sitatẽ ꝓsumẽdo desiccat et exasperat z idurat. porosas ptes aialiũ caloris sui subtilitate subitrat et hũorẽ subcutaneũ dissoluẽdo sudorẽ puocat. et sic q; ẽ supfluũ adnihilat et euacuat. p porꝰ etiã aptõz fit spirituũ exalatio et subalis hũiditatꝭ euaporatio. et iõ vires debilitat z eneruat. extractq; qualitate sua colerã excitat z inflãmat. et iõ febrilẽ. calorẽ generat et augmẽtat. apes mellificãtes suis floribꝰ eas reficit et satiat. nocknis tpibus rorẽ generat. et herbaꝝ supficiẽ ne diurno estu arescãt rigat z humectat Estiuo tpe aues canore matie vociferãt et modulañ. z ad pullificandũ siluestres volucres maxime animantur.

De autūno Ca.VI

Autūn⁹ ab augēdo ē dict⁹. eo q⁹ tunc tpis fruges ⁊ fruct⁹ potissime abundāt i bozreis ⁊ augef. Oēs ei āni labozes et fruct⁹ recolligit i bozrea ⁊ repoit. Et iō in fabul' nutrici iunonis ꝓpat rōe fertilitat⁊ vt dicit Jsi. Hā solicitos ⁊ negociosos circa fructuū collectōz boies reddit. agros a frugib⁹ et arbores a fructib⁹ ozbatas reddit. siccitate ⁊ frigiditate sua frōdes ⁊ folia mortificat ⁊ deiicit. frā sterilē effic ⁊ vim germinatiuā amputat ⁊ pscidit. Est ita q⁹ autūn⁹ frigid⁹ ⁊ sic cuſ. būoz⁊ melācolici frigidi. ſ. ⁊ sicci generatiu⁹. cui⁹ initiū ē cū sol ꝑmā ptē libre ītrat cū sol ē i recta linea. ſ. i eq̄noctiali cū a septētrione ⁊ meridie eq̄ distat. hz autē tps autūnale tres mēses sibi dekuietes. vt di. ꝓstā. Prim⁹ icipit q̄n sol ē i libza a. xvij. die septēbzis vsq⁹ ad. xvij. die octobzis. ⁊ tūc icipit sol pl⁹ declinare i meridie. Scōs mēſ ē i q̄ sol ē i scorpione a. xvij. die octobz⁊ vsq⁹ ad. xvij. diem nouēbz⁊ Tert⁹ ē cū sol ē i sagittario. ſ. a. xvij die nouēbz⁊ vsq⁹ i. xvij. die decēbz⁊. vt di. cō stā. Autūn⁹ i suis q̄litatib⁹ veri ē ꝺrſ ⁊ iō mlt⁹ aq⁹ ifirmitatū ⁊ pessimaq⁹ ē generatiu⁹. Un̄ Jpo. i ampho. Jn autūno acute accidūt infirmitates ⁊ mortifere. sup quē locū di. Bal'. Autūn⁹ pestilētios ē ceter⁊ tpib⁹ ⁊ i mlt⁹ illaudabil'. Prio ꝓpt mutabilitatē tpis. nūc ei est calo⁹ nūc frig⁹. scdo q⁹ cū sit p⁹ estatē iuenit mlt⁹ būoz⁹ incēſos ex calore pcedēte q̄s repcutit frig⁹ autūnale ad iteriora. ⁊ non pmittit eos exire q̄ putrefūt ⁊ inducūt pessimas passiōes vt q̄rtanas ⁊ febres vix curabiles. Et ß q⁹ autūn⁹ frigid⁹ ē ⁊ sicc⁹ ⁊ iordinatus. Et iō i autūno nimia siccitate a q̄ cōsumit subalis būiditas. corpa efficiūt debilioza ꝓpt ineq̄litatē ꝺo aer⁊ pozi nūc subito aperiūt. nūc subito ꝺstringūt. Un̄ fit calidarū fumositatū retētio. q̄s cū ꝓp⁹ nō possit expellere mlt⁹ tudie ⁊ acumie malie passiōes morifere subsequūt. ptisicis āt autūn⁹ malie est nocitū⁹. q⁹ frigiditate ⁊ siccitate sua pulmonē desiccat et rūpit ad modū pāpini. iō ptisi cos valde ledit.

De byeme. Ca.VII

Jems ab eundo est dicta. eo q⁹ tēpe byemali solet ire ⁊ volui sol i bzeuiozi circlo q̄ i estiuali. Un̄ bzeuiozes effic⁹ dies ⁊ noctes lōgiozes vt di. Jsi. est āt initium byemis ſm ꝓstan. cū sol est i ꝓma ptē capricorni ⁊ est finis descēsionis solis in meridie et iam paulatim incipit ascēdere ꝺ septētrionē. Habet etiā byems tres mēses sibi dekuietes. Prim⁹ est i capcozno incipiēs i. xvij die decēbzis vsq⁹ in. xvij. diē ianuarij. Secūd⁹ est cū sol est i aq̄rio a. xvij. die ianuarij vsq⁹ ad. xvij. diem februarij. Tert⁹ mēsis est q̄n sol ē i piscib⁹ et incipit a. xvj. die februarij vsq⁹ in. xvij. diē marcij. vt di. ꝓstan. Est aūt byems frigida et būida Humat⁊ nutritiua. magⁿ tñ ꝺñat frigiditas q̄ būiditas. q⁹ magna fit aeris et aque ꝓstrictio. et ꝓgelatio. ꝓpter nimiā sol' clōgatōem. ex qua frigus nō modicū tūc tpis generat. Un̄ byems estati penit⁹ est ꝺria. et iō oia viuētia et nascētia beneficio estatis rigore byemali mortificātur ⁊ estatis ꝓteritevestigia i byeme penit⁹ ānullant. nives et aq̄e inundatōes i byeme multiplicant. ramvic q̄s semite lubzice ⁊ lutose i byeme efficiūtur. pozi terre glaciali frigore constringuntur. oīm corpoz⁹ vmbze i byeme pl⁹ q̄s in estate plōgant. Poris terre clausis i supficie exteriozi corpa ifrigidant. Interi⁹ tñ ptes calide fugiētes dñantē frigiditatez inaggerāt. et iō aque puteales et fontane in byeme sentiunt magⁿ calide q̄s in estate. q̄a calo⁹ naturalis fugiēs ꝺriā sibi aeris frigiditatē interiora petit ⁊ i venis puteoz⁹ ⁊ fontiū se includit. ⁊ iō ꝓpt calo⁹ pñtiā aq̄ i fōte vl' in puteo nō gelant. Jtē byemalis asperitas boies efficit pigros et desides ad opandū. Hernii cā ꝓstringēte frigiditate ꝺbunt q̄dāmō⁊ coartant. ꝓpt q̄ mēbza ad opandū ita de facili nō larant. Jtē ex frigore byemali claudūt pozi. et revocato calore nakali ad interiora ſtutes aiales ꝓfortāt. ꝓpt q̄ excitat appetit⁹ et pl'a necessario cibaria pl⁹ q̄s in alijs tpib⁹ req̄rūt. Un̄ Jpo. i ampho. Uen tres byeme naka sūt calidiozes ⁊ somni longissimi. Jn his g̃ boris pl'es oblatōes dande sunt. calo⁹ cā est multus ⁊ multo idiget nutrimēto ⁊c. Jtē q̄n byems suas excedit q̄litates. varie passiones in corpib⁹ generant. Multa cā būoz⁹ clausis poris i ocauitatib⁹ corpis aggregant q̄ nō inueniētes viaz euaporatōis calefūt ⁊ citi⁹ putrefūt ex q̄ necessario infirmitates varie pcreant.

De mense Ca.VIII

Ensis est nomē grecū. et de lūe noie tractū. Lūa cā greco ſmone mene vocat. Hā apud hebreos mēses legitimi nō ex cursu sol' ⁊ lūe motu nūcupant. Egyptij āt ꝓmi ꝓpt velociozē lune cursū nomē mē

sis ꝓmo ex solis cursu inuenerẽt qm̃ tardior solis motꝰ facilꝰ poterat ꝯphẽdi vt di. Jsiõ. Est ãt triplex mẽs. s. solaris q̃diu sol morat in vno signo pgrãdo. et est vsualis illõ spaciũ. s. diex qõ in nris martilogijs ptinet Et est mens lunaris. s. spaciũ q̃ luna recedit ab vno pũcto firmam̃ti rediẽs ad idẽ punctũ. et ptinet in se. xxvij. dies z septẽ horas Nam luna morat p duos dies in q̃libz sig z bysse horę. ex eo ꝙ morat i q̃libz sig p duos dies. cũ sint. xij signa habenꝫ. xxiiij. dies. et eo ꝙ morat p. vj. horas exeũt tres dies q̃ p/dictꝫ. xxiij. diebꝫ adiũcti faciũt. xxvij. xij. ꝙ byssę spaciũ supplẽtum horę integre. ex q̃ pz q lũa circuit zodiacũ a pũcto ad pũctum p xxvij. dies z. vij. horas. Alio mõ sumik mẽs lũarꝫ. p lũatõe. vtz i anno lũari. gre s. Continet itaq mẽsis q̃tuor septimanas. septimana septẽ dies naturales. dies q̃tuor q̃drantes. q̃drans sex horas. hora q̃tuor pũcta. pũctũ decem momẽta. momẽtũ. xij. vncias. vncia xxvij. athomos. athom̃ vlteri9 nõ diuiditur ꝑpter sui breuitatẽ. Sũt ãt mẽses. xij. vsuales. q̃z ꝑm̃ 9 ianuari9 a iano dict9 cui fuit cõsecrat9. q2 vt di. Aug. gẽtiles credẽtes ianum ducẽ quendã deũ esse i his kalendis eũ plurimũ venerabãt. z ei duas facies figurabãt. vnã post se z aliã añ. q2 erat termin9 ãni ꝓrioris z ꝓncipiũ seq̃ntꝫ. Mõ ãt 9 ianuari9. eo ꝙ sit limes z ianua anni. Vñ bifrons ianus depingit. vt anni introit9 z exit9 demõstret. vt di. Jsi. Depingit aũt comedẽs z ẽ cipho bibẽs. q2 tũc aialia abũdãtiorẽ cibi copiam erigũt z req̃rũt. q2 tũc tpis ꝑpter subintratõez caloꝛ ad interiora matrie viget appetitꝰ Jste etiã mẽsis hz noctes lõgas horaꝝ. xvj. et dies breuiores horaꝝ scz. viij.

De februario La. IX

Secũd9 mẽsis est februari9 a februo. i. plutone dict9. cui mẽs ille fuit antiq̃ ꝓsecrat9. nam ianuariũ dijs supioribꝫ. februariũ ꝙo dijs inferioribꝫ antiqꝰ erroꝛ gẽtiliũ ꝓsecrauit. z iõ februari9 a februo. id est. plutone deo infernoꝝ est notat9. Est ãt mẽs pluuiosus valde z aq̃sus. ꝑpter vaporꝫ eleuationẽ q̃ in pluuias resoluũt. z iõ 9 sol tũc esse in aq̃rio. ꝑpter aq̃ꝝ inundatõz. Depingit autẽ februari9 senex ad ignẽ residens pedes cale faciẽs. q2 tũc tpis maxie viget frig9. ꝑpter diurnã solis elongatõem q̃ ꝓcessit. Jnt autẽ oẽs menses februari9 mensis est mim9 quia nõ hz nisi. xxviij. dies q̃n nõ est bisext9. in bisexto ãt hz. xxix. 9 aũt februari9 apud hebreos sebath. apud grecos tendicos cui9 noct hz. xiiij. horas. dies ꝙo decem.

De marcio. La. X

Tertius mẽs 9 marci9. a marte romane gẽtis auctore appellat9 Uel iõo sic est dict9. eo ꝙ tũc aiantia ad marẽ et coitus moueanꝫ vt di. Jsi. Dr aũt marci9 apud hebreos mẽsis adar. apud grecos ꝙo vocat9 distan. et hz. xxxj. dies. nox aũt hz horas. xij. dies. xij. Jn mense eĩ marcio est equinoctius vnale. sole int septẽtrionẽ z meridiẽ mediaz lineã tũc tenente. Et iõ in mẽse marcio aperiunt9 pori terre atq̃ hũores incipiũt ascendere tam in aialibꝫ q̃ in herbis z arboribus Uñ marci9 depingit9 tanq̃ vinitor vl' ortolanus. q2 tũc est temp9 vt superflua a vitibꝫ z alijs arboribꝫ amputenꝫ. Jn marcio ãt est temp9 valde mutabile z instabile. et iõ tũc tpis facilime corpa hoim alteranꝫ. Aque ãt marcia/les sunt min9 sane ad bibendũ. q2 tũc ex seminibꝫ piscium z ranarũ potissime inficiũtur sole in ꝓncipio marcij in medio signi piscium existente.

De aprili Lapm. XI

Quart9 menꝰ est aplis q̃ apd hebreos dr yar. apd grecos ꝙo dr xandicos. hñs. xxx. dies. cui9 nox hz horas decem. dies ꝙo. xiiij. Dr aũt aplis q̃ aperilis. q2 tũc omnia aperiũtur. z tũc germia flores z folia d̃ra et arboribꝫ egrediũtur. Et iõo aplis depingit9 gestãs florẽ. q2 in illo mẽse incipit d̃ra decorari floribꝫ ac vestiri. Uel aplis dr q̃ affrondilis. ab affron qõ est semen. q2 tũc apertis poris terre sunt arua apta semiationi z agriculture. sole circa mediũ marcij signũ thauri subintrante.

De q̃nto mense La. XII

Quint9 mẽsis est madi9 siue maius. a maioribꝫ natu q̃ i republica fũt maiores. vl' dr madi9 a madefactõe pluuiaꝝ. q2 tũc tpis oriũtur pliades z hyades z alie stelle pluuiales. q̃z ꝑtute mittũt pluuie z rores ad seminũ iactoꝝ madefactõz et irrigatõz. Dic mẽsis apd hebreos dr syabai. apd grecos aũt dr antimoseos hñs dies. xxx. nox ꝙo eius hz horas. viij. et dies. xvj. Est ãt mai9 tps amenitatis amoris z iocũditatis. Tũc ei maxie vociferãt z gaudẽt aues. Tũc ad bella ꝓcedũt reges. in maio ꝑata ridẽt et florẽt. silue virẽt. et oia fere q̃antia mouenꝫ ad gaudiũ

et amoꝛē. et ido sol ꝺꝛ in medio maij intrare signū geminoꝝ. qꝛ ꝓpter temperiem aeris et amenitatē tempis iocunditas in homīb; geminaꝝ. Uñ maꝝ tempꝰ est solacij et deductionis ꝓpꝝ qꝺ depingiꝝ iuuenis equitās et gestans volucrē sup manum.

De mense sexto La. XIII

Sextus mēsis ꝺꝛ iunꝰ a iunioꝛib; ꝺictus. eo q ꝓpꝰ romanꝰ in cēturias iunioꝝ et seniꝝ fuit diuisus vt ꝺicē Isi. Est ãt mensis iunꝰ finis veris z ꝓncipium estatis. z ꝺꝛ apud hebꝛeos thebath. apꝺ grecos ꝺeos hñs dies. xxx. noꝝ ho habz horas. vj. dies ho. xviij. Est ãt mensis solsticialis qꝛ in eꝰ medio intrat sol in cancꝝ. tūc ãt calore solis humoꝛem in radicib; desiccāte oīa tendūt ad maturitatē. et ideo depingitur secans fena. quia fena in ꝓratis tūc tē poꝛis sunt matura.

De mense septimo. La XIIII

Septimus mensis ꝺꝛ iulꝰ a iulio cesare sic vocatꝰ. qꝛ in illo mense fuit natus. vel vt ꝺꝛ tūc tpis fuit ad imperium sublimatꝰ. Dꝛ aūt apud hebꝛeos canit. apud grecos panemos. Dꝛ ãt dies. xxj. cuius dies hz. xvj. horas. noꝝ ho. viij. Est autē mēsis iste feruētissimꝰ. qꝛ in medio istꝰ mensis sol incipit esse in leone et icipiūt dies caniculares. z ido tū ex sole. tū etiā ex calido siḡ et calidissimo sydere fit excessus tūc tpis in calore. tūc etiā intēdūt oēs calide passiones est tūc tps matīe discōueniēs medicie. ex nimio calore ad interiora radicitꝰ subitrāte et hūoꝛē ꝓsumēte segetes matureſcūt. Uñ iulius ꝺepingiꝝ cū falce segetē resecāte. qꝺ tūc est tps ꝓgruū messioni.

De octauo mense La XV

Octauus mēsis est augustꝰ ab augusto cesare nūcupatꝰ. qꝺ apꝺ hebꝛeos ꝺꝛ ebal. apꝺ grecos ioꝛ. habēs dies xxx. cuꝰ noꝝ hz horas. x. z dies. xiij. In hoc mense fruges i hoꝛrea recolligūt. z ido ꝺepingiꝝ cū flagello triturāte denudat terrā a fructibꝫ et spoliat. et ido ꝺꝛ sol in medio augusti signū ꝛginis subintrare. sic ꝙm ꝛgo sterilis est z infecūda sic terra ē ḡsi sterilis qñ a suis fructib; est ablata.

De septembꝛi La. XVI

Septēber est nonꝰ mēsis sic ꝺictꝰ. qꝺ est septimꝰ ab imbꝛe tpaneo. s. a marcio qñ solēt imbꝛes inundare. et ꝺꝛ apꝺ hebꝛeos tarsa. apꝺ grecos coꝛros. hñs ꝺies. xxx. cuꝰ noꝝ hz horas. xij. z dies. xij. In isto em mēse fit eq̃noctiū autūnale. Hā i ctꝰ medio sol ingrediꝝ signū libꝛe. Est aūt mēs iste finis estatis z ꝓncipiū autūni. i q̃ vindemia fit matura. z ido ꝺepingiꝝ tāḡ vindemia ꝺꝛ racemos colligēs i coꝛballo. Est ãt mēs iste mutabilꝭ z instabilꝭ. cuꝰ calꝛ i ꝓncipio ē intrīsus. sz i fine remittiꝝ z tepescit iā frigiditatē sapiēs autūnalē. Fuit ãt menꝝ iste apꝺ hebꝛeos valde celebꝛis et solennis. nā apud eos ꝺies septimꝰ. mēs. vij. z annꝰ. vij. i sūma veneratione habebaꝝ.

De decimo mense. La. XVII

Decimꝰ menꝝ est october sic ꝺictꝰ. qꝛ ab imbꝛe est octauꝰ. q̃ apꝺ hebꝛeos ꝺꝛ marizon. apud grecos iperbereos. hñs ꝺies. xxx. cuꝰ noꝝ hz horas. xiij. dies ho decē. q̃ in ꝓncipio sui adhuc est calidꝰ sed in fine fortꝰ frigoꝛe coꝛpꝰ pungit. z ido i eꝰ medio sol ꝺꝛ intrare signū scoꝛpionis. q̃ est vermis facie blandiēs z cauda pungens. Dic mensis qꝛ naꝛaliter est frigidꝰ z siccꝰ terrā desiccat et eam ad susceptōez seminū disponit et habilitat. Uñ tūc tēpis semina hyemalia glebe ꝓmēdanꝝ. z ido ꝺepingiꝝ in silitudinez boīs seminantis.

Deyndecimo mense. La. XVIII

Undecimꝰ menꝝ est nouēber sic ꝺictꝰ q̃ ab imbꝛe nonꝰ. Apꝺ hebꝛeos ꝺꝛ casleu. apꝺ grecos ꝺyos. hñs ꝺies xxx. cuꝰ noꝝ hz horas. xvj. dies ho. viij. Dic mēs frigiditate sua penetrat ad iteriora z ḡuiter ledit coꝛpa. et ido in ipꝰ medio ꝺꝛ sol signū sagittarij subintrare. z siccitate et frigiditate sua ꝛstringit z desiccat et deīcit arboꝝ folia. poꝛos etiā in aialib; claudit. et recollectis humoꝛib; intrinsecꝰ eos ꝓgelat coagulat et ꝓpingit. Et ido tūc tpis aialia marime poꝛci multū impinguāt. ꝓpꝛeꝙ ꝺepingiꝝ q̃si rusticꝰ querꝰ pcutiēs et glādib; reficiēs poꝛcos suos.

De decembꝛi La. XIX

December duodecimꝰ mēs est ꝺictus. qꝛ ab imbꝛe marcij est decimꝰ Marcius q̃ꝺē est mēsis pluuiosus. hic apud hebꝛeos ꝺꝛ thubeth. apud grecos epileos. hñs ꝺies. xxx. cuꝰ noꝝ habz horas xviij. dies ho. vj. Dic mensis est solsticialis. qꝛ in eꝰ medio sol ingrediꝝ signū capꝛicorni. qñ ita ē a remotis de nꝛo habitabili q nō ꝓt a nob; pꝛaliq̃liter clōgari. et tūc a circulꝰ meridionalib; incipit paulatim reuerti z ascen

dere p circulos bozeales. Est ãt finis autũ ni z pncipiũ hyemis q̃ se extẽdit vsq̃ ad .xvij. diẽ marcij vbi icipit tps verꝰ. In ꝟ mẽse ppe aspitatẽ frigoꝛ sũt altilia z aialia domestica mlte q̃etis z pui mot⁹. z iõ plurimũ ipiguãt Uñ tũc tpis iterficiũt potissime z mactant ꝓpter qõ depingit tanq̃ carnifex q̃ cũ securi pcutit z mactat porcũ suũ. Et his ei. xij. mẽ sib⁹ pficit ann⁹ tam solaris q̃ lunaris

De hebdomada z dieb⁹ Ca. XX

Hebdomada siue septimana a septẽ diez nũcupa ẽ vocata. cui⁹ replicatõe mẽses anni z scla pagũt. Ab eodẽ ei die icipit z i eodẽ termiãt. cui⁹ ptes sũt dies artificiales z nakales. Sũt dies dicti a dijs q̃z noia q̃busdã sỽderib⁹ sũt ab antiq̃s cõse crata. Primꝰ. soli asc̃sert q̃ pnceps ẽ sỽdez z dñs planetaꝝ. et iõ dies dñica nũcupat. q̃ puilegiata est i mlt⁹. qz i die dñica mũd⁹ est creat⁹. z i eadẽ dñs nat⁹ fuit. z i eadẽ dñs re surrexit. z i eadẽ dñs ex misit spm̃ sctm̃. scõm diẽ asc̃sert lũc. q̃ soli i magnitudie et splen doze, pria est. Tertiũ ãt marti. z sic de alijs. Diez ãt ali⁹ ẽ egyptiac⁹. ali⁹ nõ. Egyptiac⁹ ẽ dies ille i q̃ misit de⁹ plagã aliquã i egyptũ. Uñ cũ sint. xviij. dies egyptiaci. ptz q̃ ple⁹ misit deus plagas sup egyptios q̃z decem q̃ inf ceteras magꝰ sũt famose. Ponũt ãt i kalẽdario eccl'e. nõ qz aliq̃d sit i illis pl⁹ q̃z i alijs omittẽdũ sz vt miracl'a dei ad memoriam reducãt. Diez ali⁹ ẽ artificial' siue vsual'. ali⁹ est nakal'. Artificial' est spaciũ q̃ voluit sol in nr̃o emisperio ab oziẽte ad occidẽtẽ. et ꝺ̃ artificialis. qz q̃si artificio diuersificat fm diuersos sit⁹ clymatũ z regionũ Nakalis ẽ spaciũ q̃ sol voluit ab oziẽte p occidentẽ i ozientẽ. z tal' dies ptinet horas. xviij. Artificialis ꝟo dies ptinet i eq̃noctio. xij. horas. In alijs ꝟo tpib⁹ pl⁹ vl' min⁹ fm diez icremẽtũ vl' decremẽtũ. Diez ãt ali⁹ noiat a kalẽdis ali⁹ ab ydib⁹. ali⁹ a nonis. Prim⁹ ãt dies mẽs ꝺ̃ noie kalẽdaꝝ. a kalon q̃ ẽ voco. qz tũc solebant mercatores ad nũdinas cõuocari. z erat festũ solenne q̃ vocat festũ neomenie. i. noue lune. qz tũc lũa videbat ẽ noua. Hone dicũ tur q̃ nũdine. qz tũc nũdie inchoabãt. Jd⁹ idẽ est q̃ diuisio. qz tũc nũdine diuidebant Et q̃ ꝑ triplez diez differẽtia. s. kalẽdaris. deputata ad celebrãduz. nonalis. attributa ad negociandũ. idualis statura ad recedendũ a nũdinis z ad ꝓpria reuertẽdũ. Dies ãt nakal' ꝓstat ex. xviij. hoꝛ q̃b⁹ sol circa totam terrã raptu firmam̃ti circũferf. Cui⁹ partes sũt q̃drãs. hora. pũctũ. momẽtũ. uncia. athomus. Est ãt q̃drãs q̃rta ps diei nakal'. s. spaciũ sex horaꝝ. Hora sexta ps ẽ q̃drãtis. i. viceſima q̃rta ps diei nakal'. Et ꝺ̃ hora extrema z finalis ps tpis. sicut ora ꝺ̃ extremitas fluuij siue marꝰ vt di. Jsi. Pũctum ẽ q̃rta ps hore. Momẽtũ est decima ps pũcti siue q̃dragesima ps hore Et ꝺ̃ momẽtũ q̃ mimũ atq̃ angustissimũ tps a motu sỽdez nũcupatũ. Uncia ãt ꝺ̃. xij. ps momẽti. Athom⁹ est q̃dragesima septia ps uncie. z ꝺ̃ athom⁹ q̃si sine diuisione. qz vltra athomum nõ recipit subdiuisionẽ. Dies itaq̃ est illuiatõis a sole receptiua et luis recepti ad alios diffusiua. vñ dies a dian greco deriuatur Est ãt dian idẽ qõ claritas vt di. Jsi. Itẽ dies mẽsiũ an noꝝ et tpm ẽ descptiua z distinctiua Dia ei tpm z scl'oꝝ curricula diez nũero ꝓputant Itẽ fm accessũ solis z recessũ ẽ dies breuitatis vl' magnitudis receptiua. Et iõ ꝓpt solis elongatõz a nr̃o habitabili i hyeme ẽ breuissima. i. estate ãt lõgissima. qz tũc sol nob⁹ vicinꝰ appropinq̃t. Itẽ sỽdez z corpoꝝ supiorũ est dies occultatiua. qz q̃sto dies est clarior. tãto stelle a nr̃is aspectib⁹ ampli⁹ elongãtur Itẽ int colores z rez visibiles formas ẽ dies discretiua. Hã figure z forme q̃ de nocte latẽt de die patẽt vt di. Beda. Itẽ diei ꝑsentia auiuz lucis ẽ letificatiua. in ortu eñ diei gaudẽt z cantãt aues. Itẽ viatorib⁹ est dies securitatꝭ z pacis tributiua. latronib⁹ inimica. z timoris incussiua. latrones ei de die timẽt. Itẽ diei claritas ẽ tenebrositatꝭ noctis euacuatiua. z ipi i mediate succeſſiua. z q̃sto nox ꝑcedẽs magꝭ tẽpestuosa est z turbulẽta. tãto ẽ succedẽtis diei ꝑntia magꝭ gãta. Item dies ẽ stat⁹ sui imutatiua. crescit eñ ꝓtinue z decrescit. z q̃sto pl⁹ decrescit et abbreuiat i hyeme. tãto pl⁹ in estate, plongat. Itẽ dies ẽ a torpoꝛ et somnolẽtia excitatiua. nã dies ex ercitio z laboꝛi hoim deputat. z q̃sto pl⁹ diei declinat ꝙs finẽ. tãto sapiẽs opariꝰ ad pfectionẽ diurni opis pl⁹ conat. vt di. Bre.

De auroza Cap'm. XXI

Hauroza finis est noctꝭ ꝑcedẽtꝭ. z diei sequẽtꝭ ꝓncipiũ. z ꝺ̃ auroza vt dicit Jsi. q̃ aurea hora eo q̃ rutilantẽ ad modũ auri diffũdit colorẽ. Uñ et sol i auroza a grecꝭ crisosdomos. i. auri domꝰ appellatur. Hã radij ei⁹ splẽdẽtes aureas comas demõstrãt. Uel ꝺ̃ auroza q̃ aura rozãs. eo q̃

n aurora ros generat. Ex cui⁹ hūectatōe in
fūdit terra z aer⁹ caliditas tpat. Aurora lu/
mē a sole ipetrat. clarior est ipa nocte. sed ob
scurior claro dic. aues mūdas z diurnas ad
voladū z cantandū excitat. nocturnas āt fu
gat. in ortu āt aurore flores ꝓmo clause ape
riūt. z herbe q̄ estu p̄cedēte marcescūt i au/
rora erigūt. vires aiales i aurora ꝓfortāt. et
aialiū egritudies alleuiant z diminuūt. In
aurora āt humor sanguine⁹ ꝓncipaliter dñat
Unde ꝑm ꝓstan. aurora vsq; ad tertiā imitat
naturaz veris meridies estatis. hora vespertina
tpis autūnal. nox ꝙ hyemis q̄litatib⁹ assi/
milat. in aurora ꝑt dñium sanguis somn⁹
dulc⁹ est z salubris. tūc etiā tpis maxie galli
ad vociferādū ꝓcitant. Oritur āt lucifer in au
rora et oriētis sol' p̄tia nūciat eē ꝓpia z vici
na. Aurora a tenebr⁹ incipit. sz vsq; ad pfectō
nē luis, pficit z pcedit. Uariat āt i ortu solis
colorē suū. Uñ nūc croceū. nūc purpureuz
nūc aureū p̄tēdit colorē. Accidit āt h̄ varie/
tas et diuersa q̄litate vapor⁹ z nubiū i q̄bus
fit depūssio solariū radior⁹ vt di. Bed⁹. Humia
āt serenitas i aurora cū radijs solaribus dire/
ctis ꝺ austr⁹ signū ē fute tēpestat⁹ vt di. idem
Beda. Idē āt est aurora z diluculū. sic autē
dr. q̄ est diei lucidū z luiosum ꝓncipiū. Est
ēm diluculū ꝑm Isi. termiatio noct⁹ z ichoatio plene luc⁹. alleuiatio ifirmitat⁹. expedi
tio ab inimic⁹ In diluculo āt fugiūt hostes
et latrones vt idē dic. Idē est mane q̄ dilu
culū. Hā mane ē lux plena z matura. et dr a
man q̄ ē bonū. eo q̄ luce nihil est meli⁹ ꝑm
Isi. Est āt mane ꝓncipiū laboris z finis dor
mitatōis. tps sobrietat⁹ z pfecte celebrate di
gestōis. paulatim nocti finē ꝙponit z cito trā
sit. rex q̄litates et spēs z figuras ꝓstendit z
precludit.

De meridie La. XXII

Meridies est dicta q̄ dies media. nā
in meridie i medio celi vidr⁹ ꝙsistere
sol z i medio pūcto int⁹ ortū z occasū
ex⁹ videt eq̄litat ab vtroq; tūc distare. vel dr
meridies q̄ mera dies. q⁹ tūc purior z clari
or est q̄n sol de medio celi rutilat z totū or/
bē pari illuiat claritate. vt di. Isi. Nec hora
calidior est z siccior z i suis q̄litatib⁹ ē simili
or estati. et h̄ accidit ꝓpt̄ q̄tuor. s. ꝓpt̄ directā
sol' ad capita nr̄a oppositōz. ꝓpt̄ radior⁹ sola
riū reflexionē. z ꝓpt̄ directā duplicatōnez. et
ꝓpt̄ radior⁹ spissitudinē z cor⁹ ꝙfractōz. ꝓpter
lineaz angustiā sub q̄bꝫ radij coartant. Aer
etiā tūc tpis ꝓpt̄ multiplicatōz z ꝺcursuz ra/
dior⁹ marie calefacit. z iō ampliorē tūc calor
in ist⁹ inferioribꝫ generat. In meridiana āt
hora vmbra vniuscuiusq; corpis ē breuissi/
ma. et a meridie ꝑsus septētrionē tūc tpis est
extēsa. et ex⁹to sol pl⁹ recedit a meridiano cir/
culo tāto obiecti corpis vmbra ampli⁹ elon/
gat vt di. Beda. In meridie flores et herbe
arescūt. sz fruges z fruct⁹ potissime mature/
scūt. aialia loca vmbrosa ꝓpt̄ sol' feruorē que
rūt et in suis latibul' req̄escunt. In meridie
aialia venenosa sic colubri z serpētes plus le
dūt. q⁹ venenū suū facili⁹ tūc emittūt z effun
dūt. de mane etiā ꝓpt̄ frigiditatē nocturnaz
p̄cedentē rigescūt. et iō i eis vis veneni cō/
sopit. sz in meridie calefiūt. Uñ tūc ad pun
gendū et virus veneni infundendū fortius i
ardescūt. Uñ in feruore meridiano cauer/
nas exeunt. et calefactionis gr̄a soli se expo/
nūt ꝑm Isi.

De vespera La. XXIII

Vespera a vespero stella occidentali
est dicta. Uesper⁹ ēm est stella q̄ solē
occidentē sequit et tenebras sequen
tes comitat. vt di. Isi. Uocat aūt vesper se/
rum a ianuis seratis sic dictum. Q̄n ēm ve/
nit vespera forces seranf vt oīa in domo ma
neant tutiora. et ꝺr etiā crepusculū. i. dubia
lux q̄n inter lucem et tenebras discernere ñ
est certū. vt dicit idem. in vespere igit⁹ dies fi
nitur et solares radij a terre supficie subtra
hunt. imminēte vespera vmbre corpor⁹ ma
xime, prendunt. flores q̄ contra solem aper
ti fuerant, ꝓpter solis absentiā in se claudūt.
pori etiā corpor⁹ q̄ ex calore diurno apti fue/
rant, ꝓpter remissionē caloris in vespere con
stringunt. exalatiōes et fumosi vapores que
materia sunt nebule et nubis vespertino tēpe
resoluūt. homines et animalia et etiam vo/
lucres, ꝓpter resolutionem fumositatū in eo
rum corporibꝫ ad somnū et dormitatōnem
tunc disponunt. aues nocturne sicut bubo
nes et noctue de suis latibul' ad sua pascua
procuranda tempore vespertino egrediunt
greges a pastoribꝫ a pascuis reducte caulis
et alijs ouiū receptaculis recolligunt. Lu/
pi a canibꝫ in vespere vix discernunt. vigiles
et custodes, ꝓpter latronū insidias et hostiū
insultus in muris et turribus statuunt. i ve
spere autem laborantes remunerant z quie
ti exponuntur.

De nocte Ca. XXIIII.

In Nocta nocēdo est dicta eo q̄ oculꝰ nocet. nā oculū ꝑuat a sua ꝓfectōe. s. ab actu vidēdi. occultat em̄ rex colores in q̄b⁹ oculꝰ delectat. causat ät nox ab vmbra tre cuiꝰ interpositio intercipit a nob⁹ solares radios z ipedit ac tollit a nr̄is aspectib⁹ visū solis Est ät nox frigida z hūida q̄litatib⁹ hiemis similima. et iō quieti aialiū ꝑtutū est cōgrua z opationi naturaliū effectuū necessaria Un̄ nox est tps dormitōis et q̄etis vt ꝑtutes q̄ ꝓ vigilias diurnas distracte z dispense fuerāt debilitate bñficio noctis q̄escāt z coadunent. et sic coadunate cōfortent. Ne nox ꝑpe solis absentiā essz penitꝰ indecora stellaruz fulgoribꝫ illustrat. vñ ex stellaꝝ motu noctꝫ tenebrositas minorat. z noctis cursus z ꝓcessus discernit aeris etiā nocturna dēsitas tpat. vt di. Albu. et iō in nocturnis tenebris ambulātes vl̄ nauigātes de facili deuiāt ni si eoꝝ via p motū et sydez situ dirigat. oīs infirmitas plꝰ extēdit generaliter nocturno tpe q̄ diurno. z patiēs de nocte plꝰ q̄ de die aggrauat. p gallor cantū finis noctꝫ p̄dicitur. z aduēt⁹ fuke diei p̄nūciat. Nox etiā p̄m excubias militares i q̄ttuor vigilātiū ordines distribuit. vt di. Beda. Hā p̄mi vigilāt i noctꝫ p̄cinio. secūdi i ꝓticinio. tertij i media nocte siue ipꝰ noctꝫ intēpesto. quarti i gallicinio. Oīs em̄ tpe in castris vigilāt et excubāt. q̄ sp inueniūt q̄ formidāt. vt dic̄ idem sup Lu. xij. ꝓter h̄ nox est ex se horroris et timoris incussiua. fantasmatū z illusionū cōtētiua. pl̄a em̄ fantasmata occurrūt d̄ nocte q̄ de die. pl̄es etiā occurrūt dormiētib⁹ de nocte q̄ de die vigilātib⁹ fantasie. sic dr. mlta passa sum p visum ꝑpe ipm. Matth. xxvij. Nox etiā est ꝺdensatōis et infectōis aerꝫ inductiua. tanta em̄ de nocte fit ex fumis z vaporosis exalatōib⁹ aeris imutatio z infectio q̄ vix animātia viuerēt nisi lūa et sydera suo motu ꝯ h⁹ malicīā obuiarēt ſm Albu. Nox etiā est illoꝝ q̄ claritate diei occultant manifestatiua. sydera em̄ de die latēt. de nocte ꝓlucēt. Immūdoꝝ aialiū est nutritiua Nam aper et alie fere siluestres de die i suis foueis z antris latitāt. de nocte vero p vineas et agros euagari n̄ cessāt Audacie z securitatꝫ maleficꝫ ē sepꝰ p̄statiua. Hā de die dep̄hēdi timēt latrōes z fures q̄ nocturno tpe ad oē flagiciū sunt audaces vt di. Bre. hora tēpestatis nocturna mora p̄clitantib⁹ i mari est maxime nociua. q̄ q̄n nox naufragiū patiēt⁹ supuenit euadendi locus alicui vix occurrit. vt di. Bre. Totius medietatꝫ vite humane est nox insensibiliter ꝛsumptiua. tātū em̄ tpis ꝛsumim⁹ dormiēdo de nocte q̄ntū de die vigilando. vnō nox subtrahit q̄ ad labozem partem maximaz vite nostre. vt dicit Galienus

De sabbato Capl'm. XXV

Sabbatum est p̄cipuū septimane festum. qō ad celebrandum iō in die septimo fuit a dño institutum. quia die septimo requieuit dñs ab oīi opere zc. Gen. ij. Un̄ apud hebreos ita ꝑualuit h̄ solēnitas in tantū q̄ nullū opus seruile sabbatis fieri ꝑmittebat. imo in sabbatis seruis z ancillis et animalib⁹ et iumentis reqes fieri iubebat. Ignis in domibus indeoꝝ in sabbatis nō accendebat. Cibus in die sabbati necessariꝰ in die p̄cedente ꝑparabat. Cultioribus indumentis ꝑpl'us in sabbatis ornabatur. Lautioribus cibis et epulis cōmuniter ꝑpl'us in sabbatis vtebat. Templū orationis gr̄a plus q̄ in alijs diebꝫ frequentabatur. Altaria sacrificijs maioribꝫ z oblationib⁹ pinguioribꝫ sp in sabbatis cumulabāt. lex in sabbatis sp ꝑpl'is a sacerdotib⁹ exponebat in eoꝝ synagogꝭ. Cantꝰ cū psalmodia solēniꝰ agebat. ois discursus z euagatio ꝑpl'o ꝓhibebatur. Unō iter sabbati spaciuz tantūmodo mille passuū vocabat. plus em̄ ambulare in sabbatis illicitū putabat sicut dicit glosa sup actꝰ apl'oꝝ. Arma sumere nisi solū ꝓ defensione legꝭ nō ꝓcedebat. vt pz .j. Mach. ij. In q̄dā igit sabbati q̄es animi figurabat violatoꝝ sabbati sine miscōia interfici iubebat. vt pz in illo q̄ colligēs ligna in sabbato iubente dño lapidibus fuit a populo interfectus.

De neomenia. Ca. XXVI

In Neomenia idem est apd̄ hebreos qō noua luna. z erat solēnitas i kalēdis mēsiū ad honorē dñi q̄ renouat omnia instituta. Qō em̄ fecer̄t gētiles in principijs mēsiū ad honorē diane et iunonis. fecerūt hebrei in kalēdis mensiū ad honorē creatoris. Et iō p̄ncipia mensiū dicūt kalende q̄si colēde vt di. Isi. vel dicunt a calo grece qō est voco latine. q̄ tubis z buccinis h̄ solēnitas p̄nūciabat. et clangore buccine populus ad festū neomenie vocabat Hec festiuitas multū fuit celebris z insignis. z iō spi

ritualib⁹ hostijs honorabat ⁊ ꝓpl's ad epulā dum ⁊ ꝯuiuandū in kalendis tubis ⁊ buccinis spēaliter inuitabat.

De septuagesima.
Capitulū. XXVII

Septuagesima est spaciū septuagīta dieꝝ q̄ extēdunt a dñica q̄ d̄r septuagesima vsq̄ ad sabbatū pasce. et d̄r sabbatū in albis. In his aūt septuagīta dieb⁹ signātur septuaginta anni q̄b⁹ filij israel captiui fuerūt in babilone. ꝑ q̄s ꝯtinue fuerūt ī miseria ⁊ dolore. sz accepta licētia a Ciro rege reuertebant finitis. lxx. annis cū gaudio et honore. In his āt septuagīta annis captiuitatis babylonice p̄figurabat totū temp⁹ vite nr̄e q̄ꝫdiu culpe subdimur atq̄ pene Et iō culpa p̄mi hoīs cum pena sibi inflicta legit in eccl'ia in p̄ma dñica qñ septuagesima inchoatur. Uñ in signū p̄ñtis miserie cantica leticie subticent. nuptie et coniugia donec transeat pasca suspendunt. In pasca autem alleluia cum alijs iocunditatis canticis resumitur. qꝛ ꝑ passionē xp̄i seruit⁹ hūani generis relaxatur. Pena tñ adhuc remanet. et ideo ī septimana pascali cantat g̃duale cum all'a. remanente adhuc pena. quia adhuc cū spirituali leticia quā hz eccl'ia ꝓ remissione culpe. remanet q̄dam tristicia. sic ꝓpl'us israheliticus de sua reuersione libera in hierusalez multū exultabat. sed nihilomin⁹ ꝓ difficultate itineris plurimuz laborabat. Sic nos tendentes ad patriā gaudem⁹ ꝑ grām nr̄e redemptōis. sed adhuc lugem⁹ ꝓ peccatis. Cū autem vite p̄sentis septuagesima fuerit adīpleta. tunc fulgebim⁹ in albis in agni p̄ñtia Et ideo sabbato in albis cātat duplex all'a. qꝛ finito labore vite p̄ñtis cum ꝑuenerim⁹ ad eterne quietis sabbatū gaudebim⁹ stola duplici nobis tūc tp̄is restituta In signum miserie vite p̄ñtis cātatur in introitu misse Circūdederunt me. ⁊c̄. Pro spe autē reuersionis inuitamur ī epistola ad currendū in stadio et ad laborandū in vinea domini sabaoth docemur in euangelio. Hec omnia ex summa et sententia Johānis beleth sunt extracta. Cuiuius autoritas in ecclesia solēnis est maxime in officijs ecclesiasticis ordinandis.

De q̄nquagesima Ca. XXVIII.

Quinq̄gesima q̄si q̄nquies decem est vocata. et significat temp⁹ remissionis s̄m expositōnem ip̄i⁹ Johannis beleth. Nam annus q̄nquagesim⁹ dicebat ann⁹ iubileus. q̄ apud hebreos fuit sūme celebris et festiuus. Annus em̄ fuit reuersionis ꝓscp̄toꝝ. remissionis debitoꝝ. restitutionis ꝑditoꝝ. Incipit autem q̄nquagesima ī dñica tertia a septuagesima et finitur in dominica resurrectōis. Significat em̄ statuz gratie ad quā restauramur mediāte bñficio penitentie Unde et ieiuniū eccl'ie incipit in medio q̄nquagesimalis septimane. ⁊ tūc frequenti⁹ q̄nquagesimū psalmū q̄ est penitentialis recitamus in diurno officio. in singulis fere horis psalmus ille penitentialis qui Miserere mei de⁹: intitulat repetitur. Obseruatio anni q̄nquagesimi q̄ dicebatur ī lege iubileus incipit s̄m hebreos ante legem scz a tempe Abrae. q̄ liberauit Loth nepotem suum q̄ tunc tempis fuit annoꝝ q̄nquaginta. Et ideo ab illo tempe int̄ filios abrae seruabatur. quod procedente tempe sub lege ꝓpter mysterium approbabatur. vtz ī numeris.

De quadragesima.
Capl'm. XXIX

Quadragesima est tp̄s q̄dragīta dierū. vt dicit Jo. incipiēs a p̄ma dñica q̄dragesimali. et se ꝓtēdit vsq̄ ad dominicenam in qua dñs noster noui testamēti sacrificiū inchoans pane angelico nos refec̄. in quo nobis signat ꝙ q̄ quadragesimā penitentie vel p̄ñtis vite spūaliter pegerit diuine ꝯtemplatōis societate finaliter ꝑfruet. Est aūt quadragesima tp̄s militie christiane in quo acrius contra vicia dimicamus. Hūc em̄ dieꝝ numeꝝ ad nostrā assumim⁹ militiā. non solum ꝑ exemplū Moysi ⁊ Helye. sed etiam ꝑ imitatōem Jesu christi qui tot diebus legit ieiunasse. Bene autē sub h̄ numero ieiunam⁹. Nam pro eo ꝙ cōstat ex denario quater in se reuoluto decalogum sub denario et euangeliuz sub quaternario repñtat. quib⁹ armis spūalibus noster aduersarius supatur ⁊ terra viuentiū iure hereditario possidetur. sicut terra ꝓmissionis finita quadraginta annoꝝ pugna in deſto filijs israel ꝯcedebat. Fructus etiaz militie nostre ostendit sub h̄ numero. Nam q̄dragenarius collectis partib⁹ ip̄m diuidentib⁹ ꝓducit numeꝝ q̄nquagenariū. q̄ numerus remissionis debitorū et hereditatis amisse restitutōem signat. Ex q̄ ostendit ꝙ dimicādo ꝯtra vicia remissionez ꝯsequimur pctōꝝ

et heredes efficimur bonoꝝ eternoꝝ. In ℟ em̄ nūero vite nr̄e decimas et p̄micias dño p̄secram⁹. Nam p decima. cccl. diez ieiuna mus. ccxv. dies p decima. vj. diez z horarū q̄ residui sunt de anno integro vnū die vt in sūmo soluaf̄ d̄o p decima ān. ccxvij. ieiunabiles. z tres dies de ieiunio q̄tuoꝝ tpm p̄micias offerūf̄. Hoc ät facim⁹ vt offerentes deo p̄micias nr̄i tp̄is in fide trinitat̄ z decimas in cōpletione decalogi p fidē z bonos mores p̄mogenitoꝝ dignitatē z etne felicitatis denariū assēq̄mur. Et q̄ q̄dragesima est tp̄s militie. iō et in euāgelio agit̄ de militia z victoria ipsi⁹ x̄pi. In tractu ℣o q̄tuoꝝ i pugnationū z tēptationū genera demōstrātur. quaꝝ prima est leuis et occulta. s. timoꝝ nocturn⁹. scda est leuis et manifesta. s. sagitta in die volās. tertia est ḡuis z manifesta. s. occursus demonij meridiani. q̄rta est ḡuis et occulta. et ℟ est negociū i tenebris ambulās. Contra istas itaq̄ multiplices ip̄ugnatōnes munimur spūali armatura. ad quam nos instruit ap̄l⁹ in ep̄la et inuitat vbi dic̄ Exhibeam⁹ nos sic̄ dei mīstros p arma iusticie ℣tutis dei. zc. Inc̄ omnia ät tp̄a ān. tp̄s q̄dragesimale magis ē nobile z insigne. Est em̄ tp̄s reuiuificatōis. q̄ terra q̄ in hyeme videbaf̄ quasi mortua tp̄e q̄dragesimali reuiuiscit z virescit. Item tp̄s est renouatōis. Nam terra herbis et floribꝰ z arbores frōdibus renouanf̄ et ornanf̄. Item tp̄s est impregnatōis z fecūdatōis. q̄ tūc ℣i⁹ generatiua i animalibꝰ z plātis maxie viget. vñ tūc pullulāt z germināt terrena scēcia vniuersa. Item tp̄s est nidificatōis z pullificatōis. vñ turtures z ciconie et alie volucres q̄ aberant tota hyeme tp̄e ℣nali aduenīūt z ad nidificandū solicite sūt. Item tp̄s ē medicine z purgatōis. q̄ tūc maxie mouēf̄ hūores i corpe ad excū dū. z iō tūc est tp̄s op̄gruū medicie. Item tp̄s ē lucri et negociatōis. tūc em̄ arabil⁹ est tra et mare nauigabile. et iō solēt hoīes ℣nali et q̄ dragesimali tp̄e ob spem lucri ad diuersa negocia se mouere. Item tp̄s est resecatōis superfluoꝝ z amputatōis. z iō in q̄dragesima amputanf̄ vites z alie arbores q̄ a superfluis exonerānf̄. Item tp̄s est lacrimatōis vineaꝝ incisaꝝ z germinatōis. Hā humor q̄ erat superfluus in radice euaporat. et distillādo se euacuat incisa vite. ℣i⁹ etiā germinabil⁹ tūc erūpit. z p diuersas ptes i ꝓpagine se ostēdit. Item tp̄s est seminatōis z insertōis. q̄ circa q̄dragesimā semia tre cōmittūf̄. z surculi i arboribus inferūf̄. Item tp̄s est roris z pluuiaꝝ irrigatōis. tūc em̄ oriūf̄ pliades z alie stelle imbrifere. q̄ sūt causa roris et pluuie ad iactū seminū irrigationē z nutrimentū. vt di. Albu. et Beda. Item tp̄s est deambulatōis z p̄egrinatōis. q̄ tūc ecclesie z sc̄oꝝ limina mazime frequentanf̄.

De pascate. Capl'm. XXX

Pasca grece passio dr̄ latine. a patin qđ est pati. hebraice ℣o idē est quod trāsit⁹. eo q̄ i pasca iudeoꝝ agn⁹ immolabaf̄. assus comedebaf̄. et nihil ex eo vsq̄ de mane derelinquebaf̄. qđ comedi nō potuit igni cremabaf̄. cū festinatōe z lactucis egrestibꝰ z panibꝰ azimis comedebaf̄. ab incircūcisis z immūdis comedi, phibebaf̄. accincti fuerūt hebrei et pedibꝰ calciati q̄n ab eis comedebaf̄. in manu manducantis agnuz baculꝰ tenebaf̄. sanguine agni linitis domoꝝ postibꝰ ℟i⁹ exterminātis angeli coercebatur quia nō habuit potestatem nocendi vbi domoꝝ postes cū supliminaribꝰ fuerūt tunc liniti. In comestione agni immolati trāseunte dño p egyptū egyptioꝝ p̄l'e pcutiebatur p̄l'us ℣o hebreoꝝ ab egyptioꝝ crudeli dominio liberabaf̄. Unde ex eo q̄ p̄mogenita egyptioꝝ interficiebanf̄ hebreoꝝ p̄mogenita sanctificabanf̄. Post comestionē ℣o agni p̄l'us p̄cedēte colūna ignis z nubis illesus p mare rubꝝ de egypto educebaf̄. Pharao aūt ipsos p̄sequēs cum toto suo exercitu p̄ceps in medijs fluctibꝰ submergebaf̄. Tandem in fine cum hymnis et canticis p̄ sua liberatōe et hostiū submersione gr̄aꝝactōes dño soluebanf̄. Hec omnia in Exodo p ordinem ꝓtinenf̄. c. xij. xiij. z xiiij. Et ideo in memoriā interfectōis egyptioꝝ et liberatōnis hebreoꝝ inoleuit ꝓsuetudo vt sp de duobus damnādis ad mortē vn⁹ in pasca iudeoꝝ interficer̄et. et alter liber dimitter̄et. vt̄ Mat thei. xxvj. Istud aūt pasca iudeoꝝ exemplū fuit z figura pascer̄pianoꝝ in q̄ mediāte sāguine agni immaculati q̄ abstulit pctā mūdi oīes electi a seruitute demonū sunt redempti. p quē verū faciūt transitū de carne ad spm̄. de veteri homīe ad nouū. de vmbra ad lucem. de mūdo ad celū. de figura ad veritatē. de seruitute ad gl'e filioꝝ dei libertatē. Et ideo dies pascalis est tp̄s leticie et exultatōis. temp⁹ nouitatis z renouatōis. tp̄s puritat̄ et iocūde refectōis. q̄ resurrectōis

filiꝫ epulaꝝ nō in fermēto veteri malignitaꝫ ſz potiꝰ in azimis ſinceritaꝫ z ſtitaꝫ. Noſtrū aūt paſca ſp in die dñico celebrā ꝰ ꝓno tpe luna adhuc plena. In dñica aūt ſp celebra/mus ꝓpt reuerētiā dñice reſurrectōis. nō aut ē ſp celebrā ꝰ in .xv. luna cū iudeis ne iudai/zare videamur. Noſtꝛ inſup paſca large ſū/ptū ad mlta ſe extēdit. z ꝑmo ad diē i ramis palmaꝝ. qđ vulgariꝰ paſca floridū dr. eo q i illo die floretes arboꝝ z virētes ramos i manibꝫ gerim ꝰ. qz dñs illo die ꝓceſſionaliꝫ cū ramis arboꝝ eſt ſuſcept ꝰ. Hec dies ē ꝑuilegiata i ꝫ q filiꝫ iſrael illo die ſub ioſue trāſito iordane ſiccoveſtigio terre intrauerāt terminos ꝑmiſſiōis z comederūt de frugibꝫ tre Chanaan. z ſtatim defecit māna q̄ aliti fuerūt in deſerto q̄dragita annis. vtz Joſue. ij. In eodē etiā die ſic tūc erat dies palmaruꝫ eiecit dñs ō tēplo emētes et vēdētes poſtq̄ a turbis cū ramis palmaꝝ et oliuaꝝ honorifice eſt ſuſcept ꝰ. Ad paſca etiā ptinet dies cene q̄ ſm Johannē celebrt in q̄tuor eſt ꝑuilegiata. in penitentiū ad eccleſiā redeuntiū reconciliatiōe. q̄ eām in die cineꝝ ab eccl'ia p iuſticiā excludunt in die cene p miſcōiaꝫ in ſinum eccleſie recipiunt. et ideo in q̄nta feria fecit dñs ex aquis piſces et volucres. partez eīm remiſit gurgiti. ptem leuauit in aera. q̄a dñs malos in carnalibꝫ delectātes ſeparat a bonis in celeſtibꝫ glorificatis. Secundū ꝑuilegium ꝓſiſtit in veteris ſacrificij termi/natione et viuifici ſacramēti altaris inſtitutione q̄n carnalis ritus in celeſtem z ſpūalē ritū eſt mutaꝝ. Tertiū ꝑuilegiū ꝓſiſtit in ſacre vnctionis z chriſmatis ꝓſecratiōe. tūc et ab epo oleū catheciminoꝝ z infirmoꝝ quo paruuli baptiſandi inunguntꝰ int ſcapulas z in pectore. infirmi inungūtꝰ in organis ſenſuum morte iam appropinq̄nte conſecratur. Eodem etiā die cōficit criſma et oleo z balſamo quo puuli criſmant a minori ſacerdote in vertice. a maiori. ſ. ab epo in frōte videlicet in ꝓfirmatōe. Quartū ꝑuilegiū ē in mādati dñici repſentatōe. et ꝫ fit in pedū ablutione. in pauperꝫ refectione. in altariū denudatione. et eoꝝ expiatiōe. Eſt igiꝰ dies cene dies reconciliatōis. trāſſubſtantiatōis. conſecrationis ſiue vnctionis. dies refectōnis et ablutionis. Ad paſcha noſtrū inſup ptinet dies paraſceue. et ꝛ bona ſexta feria. quia i ea dñs eſt paſſus. a cuiꝰ paſſione oēs ſexte ferie habende ſunt in reuerentia et honore. Celebraꝝ aūt dies paraſceue cū triſticia et merore q̄uis alioꝝ ſanctoꝝ paſſiones cum gaudio celebrem ꝰ. qz ſancti poſt martiriuꝫ euolant ad celū. xp̄s ꝓpꝛio deſcendit ad ifernū. ſed qz fregit tartara et ſanctos eduxit. et tertia die reſurgēs viuū ſe oſtendit. Ideo tunc maxime gaudem ꝰ vt dicit idem Johannes beleth. Dui ꝰ dici ꝑuilegia fuerūt xp̄i immolatio. inferni deꝑdatio. mortiſ ſupatio. z demonis q̄ mortis habebat imperiū humiliatio. paradiſi apertio. hoīs redemptio. ſcꝑturarū reſeratio ſiue manifeſtatio. oīm figurarum ꝓſummatio. et ideo in cruce dixit xp̄s. Cōſummatū eſt. Ad paſca quoq̄ pertinet ipſi ꝰ vigilia q̄ antonomatice ſabbatū ſanctū appellaꝝ. qz in illo ſabbato xp̄s q̄ eſt ſanctus ſanctoꝝ p totū diē in ſepulcro q̄euit. In hac eīm die ignis nou ꝰ acq̄rit bñdicitur z ad accendendū paſcalem cereum cuſtodit. deide paſcalis cereus erigit et a diacono bñdicit z accendit. cui thus in forma crucis imprimitur. deinde lectionibꝫ lectis ad ꝓſecratōz fontis ꝓceſſionaliter accedit. z ꝓpleto baptiſmo ad celebratōnez miſſe reuertit z redit. Totū aūt diei officiū ſub breuiſſimaꝝ veſperaꝝ compēdio terminaꝝ. vt nō neophici ad diuinū officiū inconſueti tedio afficiantur. tota etiam ſeptimana paſcalis celebris eſt et ſolennis. cuiꝰ finis in ſabbato in albis terminatur q̄ alla duplicaꝝ. Signat eīm futurā ſanctoꝝ glorioſam reſurrectōem. in qua duplici ſtola electi decorabunt. de quibꝫ dicit in Apoca. Ambulabūt mecū in albis quoniā digni ſunt.

De penthecoſte.
Capm. XXXI.

Penthecoſte fuit feſtū ſolenne apud hebreos ſicut eſt moderno tpe q̄ ad nos. Et eſt dies q̄nquageſimꝰ a paſca. ſicut eīm iſraelitiꝰ ꝑpl'us q̄nquageſimo die q̄ paſca celebraueꝝ t in rameſe venerunt ad montē ſyna z legē ſuſcepeꝝ t. vtz Exo. xix. Ita q̄nquageſima die a paſſione xp̄i datus eſt ſpūſſancti ꝰ apl'is i linguis ignis vt facūdi eſſent in oīm genere ſermonis. z feruidi i amore caritaſ. Dr aūt penthecoſte a penta qđ eſt q̄nq̄ z coſtes qđ eſt decē. qz q̄nq̄ decades diez a paſca ad pētecoſtē intcurrūt et diſtinguunt p ſeptē ſeptimanas ꝓpt ſeptiformē grāz q̄ in aduentu ſpūſſancti credētibus eſt collata. Temꝰ aūt circa penthecoſten eſt temꝰ militie et ſtrenuitatis. tunc eīm

noui tyrones militie cingulo seu gladio accingunt. Est etiã tps mũdicie ⁊ siccitatꝭ. sole em̃ tre supficiẽ tũc forti⁹ calefaciẽte hũoꝝ ꝯsumit supfluitatẽ ⁊ lubricitatẽ. et sic ĩducit mũdiciã ꝑ supinductã siccitatẽ. Itẽ tps leticie et iocunditatꝭ. tũc em̃ aues ⁊ animalia in maximo amore viuũt. Item tps viroris ⁊ amenitatis. tunc em̃ p̃cipue herbe virent et silue tũc frondent Itẽ tps odoris ⁊ suauitatis. nam flores hortoꝝ nemoꝝ ⁊ pratoꝝ suã redolentiã vndiq; tũc diffũdũt. Itez tps est dulcoris ⁊ suauitatꝭ ⁊ saporositatꝭ. nã calor celestis tũc tpis hũiditatẽ in floribꝫ digerit ⁊ in dulcedinẽ alterat et ꝯuertit. ⁊ iõ tps est mellificationi ꝯgruũ. ꝓpt qd apes tũc precipue frequẽtant herbas et arbores ꝓpter flores vt di. Arist. et etiaz longe puri⁹ et dulci⁹ est mel quod colligitur tpe vernali q̃ qd acquirit tempe autũnali. Itẽ tps maturitatis In calidis em̃ regionibꝫ circa pentecosten instat messis tps. Et ido vocat in libro nũeroꝝ temp⁹ nouaꝝ frugũ. qꝛ in festo pentecostes panes ex nouis frugibꝫ dño offerri p̃cipiebantur. Item tps est pascue et satietatis Nam tunc graminibꝫ et herbis abundãt loca om̃ia pascuosa Et ideo tam equi q̃ alia aĩantia ꝓpter nouaꝝ herbaꝝ abundantiam impinguant. Item temp⁹ est audacie et animositatis. nam ex feruenti imp̃ssione calorꝭ solaris colera tunc incendit. ex cuius accensione circa cor ira ⁊ audacia in animalibus concitatur. vnde illud tempus regibus est magis ꝯsuetũ vt tũc iubeant moueri prelia ꝯtra hostes.

De scenophegia
Capitulũ. XXXII.

Scenophegia est festiuitas hebreoꝝ. q̃ tabernaculoꝝ fixio dicebat. q̃ celebratur in memoriã expeditionis qñ recedentes de egypto in tabernacul' morabãt. vt di. Isi. vnde scenophegia dr a scenõ grece qd latine dr tabernaculũ. Hec solẽnitas semp in septẽbri celebrat. qꝛ collectꝭ frugibus de omnibꝫ decimas dño obtulerunt et leticie ac gaudio tũc specialiter vacauerũt. Frondibus et ramis domos suas ornauerũt fructus arboris pulcerrime et suauis. i. poma cedri in manibꝫ portauerũt. In decimo aũt die eiusdem mensis triplex festũ eodem die celebrauerũt. s. expiatõis. afflictõis ⁊ ꝓpiciatõis. Nam eodem die summ⁹ pontifex intrauit cũ sanguine vitule rufe et expiauit sancta sanctoꝝ. et iõ dr dies expiationis Eodem die ieiunabat ꝓpl'us pro reatu vituli in deserto. et ido vocabat dies afflictõnis Dies ꝟo vocabat dies ꝓpiciationis. quia tali die audierũt dominũ sibi placatum fuisse et ꝓpicium sup transgressione vituli idolatre in deserto.

De encenia Ca. XXXIII

Encenia est noui templi dedicatio. ce non em̃ grece nouũ dr latine Hanc solennitatem iudei diuersis temporibꝫ celebrabant s̃m q diuersis tempibꝫ vel nouũ templũ edificabat vel edificatum de nouo repabat. sicut Judas machabe⁹ legit templum dedicasse ⁊ renouasse. j. Macha. iiij. dedicationis etiã festũ tenet eccl'ia. Cũ em̃ eps ecclesiaz circuit aqua bñdicta ecclesiam aspergit alphabetũ duplex trãsuersaliter ꝑ pauimentũ scribit. parietes signat crismate et linit. thus et thimiama ꝑ q̃nq; ptes altaris comburit. reliquias includit. altaria ornat et vestit. emunitatẽ et p̃uilegia impendere consueuit.

Incipit liber decimus de materia et forma.

Completo tractatu de ꝓprietatibꝫ tempis ⁊ partium eius. agendũ est de inferioribꝫ rebus et materialibꝫ creaturis. de elemẽtꝭ scꝫ et eoꝝ q̃ ex elementis materialiter componunt. Sũt autem materia et forma omnis rei corpalis p̃ncipia. vt dr in libro de vnitate. Materie autẽ et forme p̃uatio nihil alid est nisi toti⁹ rei destructio. et est materia contraria vnitati ⁊ ei dissimilis. vt dicitur ibidẽ Materia autem quanto est natura subtilior et sublimior. tanto ad susceptiõem forme est habilior. q̃nto vero est compactior ⁊ terrestrior et a natura celesti remotior. tanto ad susceptõem impressionũ formaliũ est debilior. vt dr in li. de q̃nq; substantijs. et h̃ hꝫ ꝓprium materia sicut ibidem dr. scꝫ suscipe formã et nõ suscipi. retinere et non retineri. Principiũ autẽ distinctionis diuisionis et alienationis in rebus generabilibꝫ et numerationis est materia. vt dr. vij. metha. q̃a generãs nõ differt a generato nisi s̃m materiã et ideo vbi est generans sine materia. ibi est substantialiter idem generans et generatũ

in ſuba ⁊ naka vt in diuinis. Materia ei eſt cā indiuiduatōis rep. vt di. Arſ. iiij. metha. q⁹ diuiſio ſpēi p indiuidua eſt ꝑm materiā ⁊ nō ꝑm formā. Jtē materia ꝓpria appropriat ſibi formā ꝓpriaz. vt ꝺr. x. metha. vñ ꝑm ſubſtantiā ⁊ eſſe ſub vna forma eſt vna materia. ⁊ ſub pluribꝫ pꝛes. Jtē. iij. phiſicoꝝ. Cauſa q̄ntitatiſ ꝯtinue ⁊ infiniti eſt materia. ſubiectū cui ꝯtinuitaſ ⁊ q̄ntitaſ diuiſio eſt materia. ꝑꝛ q⁹ accidēs nō ꝑt diuidi niſi ꝑm diuiſionē ⁊ q̄ntitatē ſubiecti. Jtē materia infinita ꝺr. vel q⁹ diuiſibilis eſt in infinitū. vel ꝙa hz appetitū ad infinitas formas. Et iō ꝓpter indeterminatōz ſuoꝝ appetituū ⁊ inclinatio nē ad formas infinitas ꝺr infinita. et non q⁹ ei⁹ ꝑfectus ſit infinita nō limitata ſcz neq; coarctata ſic ꝺr eſt diuina. Et iō ꝺic Plato q⁹ materia fluit in infinitū niſi forma ſiſtat fluxuz. ⁊ iꝺo corpa q̄ mꝛtū hñt de materia ⁊ paꝝ de forma creſcūt multū. vt pz in arboꝛib⁹. et iō oſſa paꝝ hñt ſenſibilitatiſ. q⁹ multū hñt materie ⁊ terreſtreitatiſ vt di. Auiceñ. Latet autem in materia potētia q̄dam actiua que eſt forma incōpleta. et h potētia eſt cōis duobꝫ ꝓtrarijs. vñ q̄n illa potentia ducit ad actuz vni⁹ forme. appetit ſtatim eſſe ſub forma cōtraria. vt iſta potentia q̄ cōiter ſe hz ad frigidū ⁊ calidū q̄n actualiter eſt ſub frigido ſtatim appetit eſſe ſub ꝓtrario Uñ nulla forma coꝛruptibiliū ⁊ generabilium ꝑt ſufficiēter complere potentiā actiuaz in materia ꝺn ſp appetat impleri p aliam formā. Jlla autem forma cū ſit diſparata nō poteſt induci niſi p coꝛruptōem forme pſentis. ꝑm g̃ q⁹ virtus agentis immiſſa coꝛrumpit pſentem ſic excitat formā actiuā ad formaz ꝓtrariam. ⁊ ꝺat ei paulatim cōpleti⁹ eſſe ꝺonec fuerit ſub eē cōpletiſſimo illi⁹ forme. Vas et multas alias ꝓprietates hz materia quas eſſet h ſuper fluum recitare. quere tñ ſup. li. viij. de bonitate mundi.

De forma Ca. I

Et iam recitatis ꝓprietatib⁹ materie. relucent ꝓprietates ipſi⁹ forme q̄ ꝑm Ariſto. in li de ānq; ſubſtātijs. eſt q̄ lumen vnicuiq; pulcritudinē eſſentiā et ſignū tribuēs. Forme aūt lumen materie infuſum deſcendendo fit debile ⁊ obſcurum ꝑm materie capacitatē. Eſt aūt forma differentia q̄ differt aliq̄ꝺ ab aliq̄. vt ꝺicit idē. Forma aūt alia eſt eſſential' alia accidental'. Eſſentialis forma eſt illa q̄ aduenienꝫ materie pficit eam ⁊ ſecū ꝺuenit ad rei alic⁹ pfectōz. qua poſita res ponit. et q̄ deſtructa nihil de rei ſuba inuenit. vñ. iij. phiſicoꝝ ꝺr. Forma cū materia eſt cā oīm accidentium. Forma etiam accidental' nō pficit res neq; facit eas ſic ꝺr. viij. metha. ſz q̄libet forma accidentalis indiget forma ſubſtātiali q̄ eſt cauſa formе accidentalis. Forma ꝙo omnis ſimpliciоꝛ eſt et actualioꝛ et nobilioꝛ materia. Et ideo ꝑm Ariſt. li. de animalib⁹. Forma ſe hz p modum viri. quia poteſt informare mꝛtas materias. ſicut vir poteſt fecūdare mꝛtas feminas. Unde ꝑm exigentiā forme que ē im ꝓmenda materie oporꝛtet materiā diſponi ⁊ ꝓparari. quia ſi de materia terre ꝺebet fieri ignis oporꝛtet vt terra ſubtilietur ⁊ depuret et ſimplicioꝛ fiat. Siꝛo econuerſo tūc econuerſo. Eſt autem forma materie manifeſtatiua. nunq; cñ poteſt ſenſu videri matia niſi ſubſtantiali vel accidentali forma ſit imbuta. aut ꝓpriam ꝓuatōis ſic videt tenebꝛa vi dendo nihil. et ſicut audit ſilentiuz non audiēdo ſonū. vt di. Calcidius ſup Pla. et cōmentatoꝛ ſup ꝓmū methaphiſice ꝺic. Materia ē cauſa quare malevidem⁹ res creatas vnde nihil eſt cōmuni⁹ ⁊ generali⁹. et tamen nihil ignobili⁹ q̄ ſit materia. q⁹ nunq; videt ſine forma. nec etiā poteſt videri forma niſi cū materie actu ſit ꝯiūcta. vbiꝛo plus eſt de forma ibi min⁹ eſt ō matia ſic ꝺr. iij. metha. et ecōuerſo vbi plus eſt de materia ibi min⁹ eſt de forma. et eſt res magis groſſa et impura. magis ignobilis et obſcura. q̄nto a nobilitate forme amplius eſt remota. Formarū autem alia ſpūalis alia coꝛpalis. Coꝛpalis vero alia celeſtis alia elementaris. Forma autem celeſtis eſt ita actiua q⁹ complet totū appetitum materie ſue. et ideo ꝓpter pſentiaz ſue forme complentis totaliter et pficientis celeſtem materiā ſubſtantia celi non poteſt deſtrui vel coꝛrumpi. ſed potius per formaz ſuā que in ſuo actu pfectiſſima eſt in eſſe perpetuo ꝺſeruari Forma vero elementar' nō poteſt complere tantam potentiaz materie ſue nec ei⁹ pficere appetitū. et iꝺo relinq̄t illi⁹ potentie materialis aliq̄ꝺ incōpletū. propt q⁹ ſemper appetit nouam formam. et iꝺo talia coꝛpoꝛa ſunt ſemper coꝛruptibilia q̄ ad potentiā. et etiam ſepi⁹ quo ad actum Quāto cñ forma eſt nobilioꝛ ⁊ ſpūalioꝛ et a cōditionib⁹ materie ſeparata magis et abſtracta tanto eſt actualioꝛ et virtuoſioꝛ. vt patet in

itelligētijs q̄z ſuba nō dependet a matīa. ſic ō: in. ij. de aīa. In hūtib materiā ñ eſt itellect⁹ Ueruntñ angelos nō hīe in ſua forma materiā nō affirmo. ſz ſiue angelox eſſentia ſit ex ſpūali materia z forma ꝯpoſita. ſiue ñ. ℔ p certo teneſ q eox ſuba reſpectu rex coꝛporaliū ſimpliciſſima ē z actualiſſima ſicut forma ſpūal actualioꝛ ē q̄ forma coꝛpal. vt dī. Albu. vñ reſpectu matīe nobil ē forma cuiuſlibz mixti. nobilioꝛ ē forma elemēti nobiliſſima āt eſt forma coꝛpis q̄nti ſiue celi. ſz oēs iſtas formas incōparabiliť nobilitate. et actualitate ſpūal forma ſiue ſit i āgelo ſiue i aīa ꝓcellit. Et ℔ de ꝓpetatib formē z materie ꝓout ad ℔ opuſculuz ꝓtinet dicta iam ſufficiant.

De elemento Capl'm. II

Elementū ſm ꝯſtan. eſt ſimpla z mīnima coꝛpis ꝯpoſiti ꝓticula. Mīnima āt ōr q ad nos. q; ſenſu nō ꝓcipiť. Eſt em̄ ꝓticula mīma z vltīa in coꝛpis reſolutōe ſic fuit in ꝓma ꝯpoſitōe. Dī āt ſimpla. nō q; ſimplex ſit elemētū ſine ꝯpoſitōe aliq̄. ſz q; nō hz ꝓtes aliq̄s ꝯponētes ſpeciez nu/mero differentes. ſic aliq̄ coꝛpa q̄ ſūt mixta. vtz ī metallis q̄z ꝓtes differt. Pars eī q̄daz ē aer. q̄dā ēra. z ſic de aliꝭ. ſz q̄libz ꝑs ignis eſt ignis. z ſic de ceteꝛ. Dī āt elemētū q̄ ile/mētū ſm Iſi. ab ile. eo q oīm coꝛpoꝛ ſit materia z q̄ ꝑmitiuū fūdamētū. et ſm aliq̄s ōr q̄ eleuamētū ſiue alimentū. eo q oīa coꝛpa alunť elemētaribz q̄litatibz z augmentāt̄ur. Sut āt q̄tuoꝛ elemētares q̄litates. q̄rū due ſūt actiue. ſ. caliditas z frigiditas. et due paſſiue. ſ. ſiccitas z hūiditas. q̄z ꝓueniētie z differētie ſuꝑi q̄rto libꝛo plaꝰ deſcribūť. q̄re ibi. Inť q̄litates āt elemētares ōrietas ē z repugnātia rōne q̄z ad inuicē agūt z patiūť: et generanť z coꝛrūpunť. q̄tūcūq; āt ad inuicē ōrianť p influētiā tñ celi z planetaꝝ virtutē ꝓciliant in ſuis effectib z ad ꝓcoꝛdiam reducūť. z ſō q̄dā mirādo naťe neꝛtu ꝓfūgūť Nam ignis z aer ꝓueniūt ī caliditate. q̄uis diſcrepāt i ſiccitate z hūiditate. Aer ꝙ ꝙ q̄ in hūiditate ꝓueniūt. ſz diſcoꝛdāt i frigiditate. ſz aq̄ et ēra ꝓcoꝛdāt i frigiditate. ſz diſcoꝛdāt in hūiditate z ſiccitate. Ignis āt z terra q̄ ſūt elemēta ſūme diſtātia ſm ſitū ꝓueniūt in ſiccitate. diſcōueniūt tñ i frigiditate. quia ēra frigida eſt ſuba liť z in vltīmo. ignis vero eſſentialiť calidꝰ eſt z i ſūmo Ex iſtſ āt elemētis q̄tuoꝛ duo ſūt nobilioꝛ ſube et purioꝛ et leuioꝛ. ſ. aer z ignis. z ſō a cētro ad circū/ferentiā motū hūt z naťaliť mouenť ſurſuz. et iſta duo ꝓbūt nobilitatē ſuā q̄ ad ſtutem opatōez z ſubam ſeruicinitate oꝛbis ſiue celeſtis coꝛpis a q̄ recipiūt influentiā mobilitať z ſtutť. Nā ſtꝰ celeſtť ꝓmo influit ſuper ſperā ignis z p ignē ſup ſperā aerſ. et ideo ℔ duo elemēta ſūt ceteꝛſ ſublimioꝛa q̄ ad ſitū. abilioꝛa q̄ ad motū. purioꝛa z ſbtilioꝛa q̄ ad ſubaz. clarioꝛa et magſ ꝑſpicua q̄ ad formā. ſtuoſa q̄ ad actū. Duo āt elemēta ſunt infeꝛioꝛa. ſ. aqua et terra. ceteꝛſ duob naťaliter ḡuioꝛa. motū a circūferentia ad centꝝ. deoꝛſum habētia p aggregatōz ptiū. z ꝓpactiōez ſpiſſa z obſcura. z ſō ꝑdictſ duob ſūt groſſioꝛa z materialioꝛa plꝰ habētia de materia q̄z de forma. Uñ ꝓt ſummā elongatōz a ſpera oꝛbis celeſtis ſtuti motiue celi non ita ſunt obedictia ſic duo ꝓma. Hūq̄z ei ſūt elemēta ocioſa. imo i agēdoꝛ patiēdo ſūt ꝓtinua. vñ nūq̄z q̄eſcūt a generatōe z motu. Terra eī z ſi q̄eſcat a motu nūq̄z tñ q̄etē et ceſſatōez recipit ab effectu. z ſic nō ſunt ocioſa ab actu. ſic nō ſūt vacua ab oꝛnatu. Hā q̄dlibet elementū hz oꝛnatū ſuū. ignis. ſydera. aer. vo/latilia. aq̄ natatilia. ēra greſſibilia vt dī. Bc. De q̄bꝰ aliqua auxiliante dño bꝛeuiter ſunt dicenda.

De igne La. III

Ignis eſt coꝛpus ſimplū i vltīmo calidū et ſiccū. vt dī. Conſtan. Naturaliter em̄ ſup aerē ſedē querit. Per violentiā em̄ in aere vl in terra detēť paulatim in mollē aerē euaneſcit. vt dī. Iſi. Proꝓietates āt ignis tangit Dyoniſius in hierarchia angelica. c. xij. Ignis inq̄t eſt coꝛpꝰ ſenſibile. longe excellēťiſ z ſubtiliſ omnibus alīs rebus coꝛporalibz et nature ſpirituali ꝓtimū ac p hoc effectū ſuum diſſimiliſ cunctis alīs demōſtrat. Ignis em̄ in oīmib eſt et p oīa dare ſe ꝙſueuit et ab oīmib nō remouetur. Eſt tamen occultus incogniſ⁹ immenſurabilis inuiſibilis q̄dammodo incoꝛporeus potens ad actionē ꝓpriam. mobilis tradens ſe oīmib quoquo mō approximantibus mouens vniuerſa ſe ꝓcipantia. renouatiuꝰ oīm. nature cuſtos. illuminatiuꝰ cuz circūuelatis ſplēdoꝛib. claruſ. diſcretꝰ. diſtinguens et reſiliens. deoꝛſum paſcēs z ſurſum mouēs. acute means. excelſus. nō recipiens ignominiam minoratōnis. ſemp motiuꝰ. ꝓbenſiuꝰ z mutatiuꝰ in ſe reuertēs po/

tēter actiu⁹ rē Hec ꝑba dionisij diuinissimi
pfūdissima sūt. Describūt ei ignē q̄ ad eius
subaz ꝑtutē z opatōz. Ūñ ad declaratiōz p̄
dictoz ꝑba ꝓmētatoz⁹ bz cuit sup hūc locuz
h ponem⁹ Ignis ei inē oia elemta sitū habz
sublimiorē. z h qz nataz bz leuiorē. Et iō ōr
excelsus. qz pōdere carēs sublime q̄rit vl pe
tit. supeminet vniuerl. z q̄d̄ q̄d coꝛpoꝛeuz est
ꝑter ipm nataliter sub eo subsistit Item inē
oia elemta nataz bz puriorē et subtiliorē. et
ōr q̄dāmodo incoꝛpoꝛe⁹. qz ꝑpē subtilitatem
sue substantie ꝓter subiectam materiam
sensu non videtur. ꝓpter hoc etiā videtur
multū nare spirituali. ꝓtim. qz q̄dāmō videt
ignis esse medi⁹ inē visibilia z inisibilia. In
q̄ntū aūt illis appꝛopinq̄t supioꝛibz ē incoꝛ
poꝛe⁹. sz inq̄ntū appꝛoximat inferioꝛibz coꝛ
poꝛe⁹ est. Itē nataz bz ceteꝛ elemtū actualio
rē z i agēdo foꝛtioꝛē. z iō ōr ime surabil. qz
ei⁹ ꝑt⁹ z opatio cresit i infinitū. si matia fue
rit infinita. cōdiu ei materia subiecta sufficit
ignis nō deficit sz sp poti⁹ cresit. Itē nataz
bz occultioꝛē. z iō ōr occult⁹. qz in sua essen
tia sensibilit nō videt. inuisibil z incognitus
ōr. qz sine sube matia sensu nō pcipit. Quid
etiā sit i sua essentia seu suba vꝛ cogīscit itel
lectu. Itē ꝑtutē z nataz bz alīs mobiliorē. z
iō ōr mobil z potēs oim. qz i igne est ꝓnci
piū ꝑtuꝛ motiue. qz mouet se z alia z a nullo
inferioꝛi se mouet. Itē nataz bz ceteꝛ infe
rioꝛibz clariorē Ūñ ōr q̄ ignis est illuiatiu⁹
qz claritate sua oia illuiat. sz cū circūuelatꝛ
splēdoꝛibz. Hā splēdidi ignis radij foꝛ emi
cant sz circūuelāt. qz rursum ad secretū sue
sube sinū reducti a nꝛis sensibz occultāt Itē
ex subtilitate sue sube ꝑtutē bz oīb alīs acu
tiorē z penetrabiliorē. ꝑpē q̄ dicitur acute
meare. qz ꝑpie ꝑtuꝛ motu subitrat sine re
sistētia z penetrat vniuersa. Itē ignis bz vir
tutē sui et alioꝛ manifestatiuā z distinctiuā
Hā se manifestādo alia sibi obiecta manife
stat coꝛ colores z figuras ocul repsentās. z
iō ōr clarus. manifeste discret⁹. distinguēs.
Itē vim bz inferioꝛ ad supioꝛa attractiuaz.
Hā materiā in quā agit rarefaciēdo dissol
uit et calozis sui violētia sursū trahit ꝑpē q̄
ōr deoꝛsū pascēs z sursū trahēs. Itē ꝑtutem
bz renouatiuā. Oīa em veterascunt anti
quant et deficiūt q̄ ꝑtute ignea nō seruātur.
vt pz i senib in q̄b deficit caloꝛ nataliꝫ. Et
ideo ōr renouatiu⁹ oim z etiam nare custos
sine em ꝑtute ignis nō pt subsistere ꝑtus ali
cui⁹ coꝛpis nabilis. Itē ꝑtutē bz imutatiuā.
qz oim naturā in quā agēdo supat cōuertit
in suā spēm et trāsmutat. et ꝓpter h ōr appe
bēsiu⁹ et imutatiu⁹. Hā materiā inquā agit
apꝛehēdēs illā nō deserit. sz ꝓsumēdo i suā
similitudinē conuertit. apꝛehēdēs āt non ap
ꝓhendit. qz ꝓsūpto eo in qō agit in se resilit
atq; redit. Et iō ōr resiliēs rē. Itē ꝑtutē z na
turā suūpsi⁹ cōmunicatiuam bz z sine dimi
nutōe diffusiuā. et iō ōr nō recipe ignomini
am minoꝛatōis. qz sic cū effundit non auget
sic cū recipit nō minoꝛat. neq; in eo q̄ videt
augmētū recipe est capiēs gl'az. neq; i eo q̄
putat minoꝛ sustinet ꝓtumeliā. Itē naturā
bz purgatiuā. metalla em q̄ nō pōt ꝓsumere
a scoꝛia et rubigine mundificat expurgat et
mūdat. Itē ꝑtutē bz sapoꝛ z hūoꝛ alterati
uā. vñ et hūoꝛes in coꝛpe excoq̄t z digerit. z
cibos crudos ꝓsumēdo in eis supflua sapi
dos et sanos reddere cōsueuit. Itē ꝑtutē bz
sue sube p rez oim z cōmixtoꝛ coꝛpoꝛ esse
tiā diffusiuā. qz in reb⁹ oīb inuisibil est in
clusus. q̄q; includi actualiter nō videat q̄d
inde est manifestū. qz ex foꝛti coꝛpoꝛ solido
rū allisiōe ignis excutit in q̄b ē nullatenus
putabat. Itē ignis subtilitate sua substātia
li bz virtutē sui cū alio coꝛpe imediatissime
vnitiuā. vt pz in ferro ignito et carbone in
flāmato et hmōi. in q̄b ignis ita fm omnes
sui ptes singulis ferri et carbonis pticul cō
iungit vt videat vna suba et alteri⁹ sensibi
lis distantia penit⁹ nō sentit. Unō et triplex
ignis species a phis diffinit. Est em ignis
lux. ignis flāma. ignis carbo. Ignis em est
in sua spera lux. sed flāma ōr in materia aerꝫ
carbo autem in substantia terrea siue in fe
culentia materie grossioris Hec et multas
alias habet ignis ꝓprietates de quibus sup
libro secūdo in tractatu de ordine seraphin
et libro quarto de elementaribz qualitatibz
sz de caloꝛe. quere ibi Nam ea q̄ dicta sunt
hic sufficiāt.

De flamma Ca. IIII

Flamma est materia ignea in substā
tia aerea accensa. Nam aer ꝓpter sue
substantie subtilitatē et immediatā
quam habet cum spera ignis vicinitatez de
facili ignitur et in naturam igneam cōmu
tatur. et fm q̄ substantia aerea est puriꝛ tā
to flamma erit lucidioꝛ et clarioꝛ et nare lu
cis similioꝛ videbitur. Mouetur aūt flam
ma naturaliter sursum et ab omni parte rei

accēſe linealiť in acutū tēdit ꝛ ī conū. vñ in ſua extremitate hz formā pineā ꝛ acutā. vñ ī ſuo acumie ꝓpť ocurſū radioꝝ ī angulo acuto fortiꝰ caloꝛ ſui impmit actōz. ꝛ iō qz in ſūmo piramidali angulo calidioꝛ exiſtit materiā ſibi oppoſitā inflāmat facliꝰ et accendit. Caloꝛē ſm materiā ī quā agit recipit. Uñ ſi matīa ē turbida ꝛ fumoſa turbidā ꝛ obſcurā fddit lucē. ꝛ ecōuerſo ſi matīa fuerit trāſparēs ꝛ pura rutilat ꝛ luioſos radios vndiq; circūfūdit. tenebꝛoſa illuiat ꝛ abdita prodit. viā ꝛ vie offēdicula ābulātiby oñdit. ꝓpť ſui leuitatē ꝛ matīe aeree mobilitatē in quā agit. Jn motu ē ꝛtinuo ꝛ nūq; peit? reqeſcit vēti modiꝰ ipulſus flāmā excitat ꝛ accēdit. ſz ſi fuerit nimis vehemēs flāmā diſſipat et extīguit. foꝛtuoſe ꝛ amfractuoſe aerē ipellit ꝛtinue. ꝛ iō mouet circulariť ꝛ incēdit vt dī. Bar. Uñ vulcanꝰ a iunone ī terrā piectus ſm figm̄ta poetica claudꝰ fuit. et violētia ſui motꝰ ptes materie in quā agit inuicē allidēdo ocurit ꝛ ex ptium colliſione mutua ſonū facit locū ſupioꝝ q̄rere ſatagit. et materiaz cui p incoꝛpatōez adheret ab inferis ad ſuperioꝛa attrahe nō deſiſtit.

De fumo Ca V

Fumꝰ eſt vapoꝛ ex ptiby matīe ſubtiliozibꝫ et hūidioꝛibꝫ vi caloꝛis reſolutus. Dz ät gues ptes mixtas cū leuibꝫ ex qbꝫ obſcuritatē ꝫbit ꝛ feroꝛē. vñ aerē denigrat ꝛ in naſaz fumigabūdā ꝓuertit. Amaritudinē ei et matīe ſue groſſicie ꝫbit. ex cuiꝰ acumine oculos amaricat ac lacrimas ꝓuocat ſenſibiliť viſū ledit ſuo acumie ꝛ ad cerebꝝ penetrat ꝛ ſpm̄ aialē guat et p ꝛnās nakalem Uñ dz in li. aialiū ꝙ fumꝰ candele extincte ledit ꝑgnātes intantū ꝙ ſi equa pturiēs talē fumū ſenſerit faciet abortiuū. fumꝰ ꝛ apibus etiā ē inimicꝰ ꝛ ledit accipitres ꝛ alias prede aues. vt idē dic. fumꝰ inſup cito moꝛiť poſtq; oꝛiť. vt dī. glo. ibi. Sic ꝛgula fumi. Cito em̄ ī altū aſcēdit ꝛ ſubito euaneſcit. ex igne oꝛiť ꝛ anteq; apparęat ignis apparere videť. a vēto mouet ꝛ diſpgiť multipliciť circūferť. fumꝰ etiā oñdit ventū a q̄ pte veniat. qa illic fumꝰ tendit q̄ vent? ipm̄ agitat ꝛ ipellit vt dī. Bre. domos denigrat ꝛ ificit. ꝛ in parietibꝫ generat fuliginez atq; nutrit. loca angulosa petit ꝛ ī eis infectōis veſtigia impmit ꝛ dereliq;t Fumꝰ etiā aromaticeꝰ a ſpeciebꝫ aromaticis reſolutꝰ ē ſenſui olfactꝰ delectabiľ et aicus. Cerebꝝ nāq; ē ꝛfortatiuꝰ ꝛ ſpirituum cordis ꝛ capiť reparatiuꝰ. reumatiſ ꝛ nocium fluxꝰ reſtrictiuꝰ deſiccatiuꝰ ꝛſtrictiuꝰ ꝛ poroꝝ obſtructoꝝ aptiuꝰ ꝛ ad ꝛfortatōz neruoꝝ ad iteꝛioꝛa penetratiuꝰ. ſerpētū ꝛ venenoſoꝝ aialiū ꝛ reptiliū fugatiuꝰ Omnē etiā fumū ꝛ matīe odoꝛifeꝝ odiūt tā colubꝛi q̄ ſerpētes vt dī. Bre. Fumꝰ inſup a cibo vť potu reſolutꝰ vi caloꝛis aſcēdens ad cerebꝝ neruos ſenſibiles opilat ꝛ ſomnū generat ꝛ ſenſus exteꝛioꝛes ligat. ꝛ p ꝛnās caloꝛē nakalem ad inteꝛioꝛa reuocat ꝛ ꝓtutē ī inteꝛioꝛibꝫ adiuuat ꝛ ꝛfortat. Si ꝛo fuerit fumꝰ melācolicus vť nimis acutꝰ aut venenoſus ex cibo vť potu aut medicina nociua reſolutꝰ ad cerebꝝ aduolat. ꝓtutē aialē aggrauat. timoꝛē generat vt in melācolicis freneſim ꝛ furoꝛē excitat. vt in freneticis ꝛ ebꝛioſis. obliuionē et eriſipilā generat vt in letargicis. ſenſus et ratōnis vſu ꝓuat. vt in epilēticis et caducis. Mas et mťras alias infert coꝛpi fumoſitas peſſimas paſſiones et nociuas. fumi etiaz a terra et a mari ꝓtute caloꝛis ad ſupioꝛa attracti aerē inficiūt et ꝛdēſant. nubes ꝛ nubila generāt ventis tēpeſtatibꝫ ꝛ alīs aeꝛ paſſionibꝫ fomētū ꝛ materiā amminiſtrāt. radios ſolares in aere intercipiūt ꝛ obūbꝛant. et hec de fumo dicta ſufficiāt.

De carbone Ca. VI

Carbo eſt ignis actualiť incoꝛpatus terreſtri matīe ꝛ vniť vt dī. Rab. vñ ignis p ſui icoꝛpatōez ptibꝫ groſſioꝛibꝫ terreſtribꝫ admixt? p q̄ndā violētiā inferꝰ deriuatur. vñ ſic ignis ī flāma mouet ſurſū. ſic carbo crepitādo ꝛ ſcintillando ḡuitate materie deoꝛſū inclinať. carbo itaq; q̄ ignit veriť in ruboꝛē. ſz q̄ extinguiť induit nigredinē. et oīno ꝑdit ꝓſtinā ignis ſpēm et decoꝛē. vñ q̄nto fuerit pulcrioꝛ ex ſui ad ignē ꝓmaꝝnitate ſiue vnione tāto apparet deformioꝛ ꝛ vilioꝛ in ipſi? ignis extinctione. in carbone aūt ſubalis hūiditas totaliť ꝛſumiť. et iō de facili rūpiť ꝛ frāgiť q̄n humoꝝ q̄ fuit cā coadhe-rētie ptiū ignis totaliter violētia exhauritur ꝛ iō in carbone extincto ꝑs a ꝑte de facili rūpiť. quia nihil humiditatis p quā ptes cohereāt in ipſi? ſuba inueniť. ſic dicit Bre. partibus terreſtribus ſolū remanentibꝫ ꝓpter dominū ſiccitatis de facili ignit ꝛ accenditur. Sz poſtq; accenſus fuerit faciliter reextinguitur. ita q̄ ī eo nihil de ignis veſtigio pre-ter nigredinē repiť. nigredie em̄ ſua polluit et inficit quicq̄d tangit. carbo etiaz ignitus

acutissimũ hz ignẽ ⁊ sũme actiuũ ⁊ penetra
tiuũ. vñ sui acumine ferrũ coq̃t ⁊ ꝑtes eiꝰ re
soluẽdo ⁊ relaxãdo remollit. suo etiã acumi
ne caput ledit. sub cinere ãt ĩuolutꝰ ĩ se ignẽ
retinet ⁊ custodit. detectꝰ ãt ⁊ frigido aeri ex
positꝰ ĩ fauillaꝝ multitudinẽ redigit̃ ⁊ per se
subito euanescit. vt di. Gre. Carbo ꝟo si ig
nitꝰ fuerit plãtas ꝯculcãtis vrit ⁊ ledit. extin
ctus ꝟo q̃uis vrẽdo nõ ledit tangẽtẽ. strido
rẽ tñ et strepitũ magnũ facit.

De scintilla. Ca. VII

Scintilla est modica ignis ꝑticula ex
materia ignea ꝟtute ⁊ ĩpetu caloris
dissoluẽtꝫ resoluta. vñ motꝰ scintillarꝫ ẽ subi
tus. vi eĩ ignea subito resoluit̃ ac sursũ mo
uet̃. sꝫ ex g̃uitate ꝑtꝫ terrestrꝫ ad centꝝ tandẽ
inclinat̃. Itẽ motꝰ eiꝰ clarissimꝰ ẽ ad moduꝫ
stelle et luĩosus. ⁊ ꝑ diffusionẽ sue igneitatis
in aere apparet vndiq̃ radiosus. Est ꝑterea
motꝰ eiꝰ ad modũ ignis actiuꝰ ⁊ ꝟtuosus. Nã
modica scĩtilla ĩ fũgo vl̃ ĩ stipula recollecta
in ignẽ maxĩm subito augm̃tat̃. aerꝫ ĩmuta
tione subito euanescit. ⁊ extĩcto nihil nisi fa
uillã pꝰ se relinq̃t. vẽto tꝑato seu flatu accen
dit̃. ĩpetuoso ãt extĩguit̃. aerẽ impellẽdo pe
netrat ⁊ tñ ĩ penetrãdo ip̃m aerem paꝝ alte
rat aut ĩmutat. q̃to ignis est fortior tãto scĩ
tillaris motꝰ siue impetꝰ erit maior. Ex ma
teria viridi ⁊ hũida scintille grossiores et in
suo effectu penetrabiliores generant̃. verũ
tamen pauciores.

De fauilla Capl̃m. VIII.

Fauilla a fouẽdo ẽ dicta eo q̃ ignem
foueat atq̃ tegat. Est cinis modicꝰ
de extinctõe scintillaris matĩe dere
lictꝰ vt di. Isi. est ãt fauilla tenuis moll̃. sub
albida ⁊ sicca atꝫ leuis ĩ suꝑficie carboĩs ig
niti adherẽs fulgorẽ eiꝰ hebetat. ⁊ eruorẽ eiꝰ
attenuat ⁊ minorat Ad modicũ vẽti flatũ di
spergit̃. dispsa ꝟo vix vnq̃ recolligit̃. vt dicit
Gre. de facili inflãmat̃. sꝫ ꝓpt̃ defectũ nutri
mẽti subito extinguit̃. Fauilla etiã qñ ẽ ig
nea vẽti raptu sursũ tẽdit. extĩcto ãt ꝓprio põ
dere ima petit vt di. Gre. vñ deorsum tendit
motu ꝓprio. sed sursum extollit̃ ⁊ rapit̃ mo
tu alieno.

De cinere Ca. IX

Cinis a cadẽdo ẽ dictꝰ. nã d̃ suba ma
terie t̃restrꝫ vi caloris resolutꝰ gene
rat̃. vt di. Isi. Est ãt cinis moll̃ despecti co
ris amari et stiptici ẽ saporꝫ. ꝑtes hz minu
tissimas et tenuissimas leui flatu sparsionis
et diuisionis receptiuas. Cinis etiã ꝟtutem
hz colatiuã siue mũdificatiuã. vñ valꝫ ad ve
stiũ ablutõꝫ. hz etiã vim corrosiuã ⁊ desicca
tiuã. vt di. ꝯstan. Cinis insuꝑ si fuerit cali
dus ignẽ ab eo tectũ custodit. si ꝟo fuerit fri
gidꝰ destruit ⁊ extinguit. Cinis etiã ꝑ mlt̃aꝫ
ignis ꝯflagratõꝫ ⁊ violẽtiã suã formã vilem
⁊ obscurã aliq̃tiẽs cõmutat ĩ spẽꝫ vitreã atq̃
clarã. nã ex materia cineꝝ solet fieri vitrũ vt
di. Gre. Hoc ãt hz cinis defectꝰ ⁊ ĩpfectõis.
qꝛ q̃uis q̃tidie aque vl̃ pluuie irrigatõꝫ su
scipiat. sterilis tñ manet. vñ terrã quã tãgit
nõ fecũdat. sꝫ potiꝰ si sterilis fuerit reddit ste
riliorẽ et in omnibꝫ viliorẽ. Et h̃ de libro de
cimo sufficiant.

Incipit liber vndecimus de aere ⁊ passi
onibus eius.

Aer est dictus eo
q̃ ferat ignẽ ⁊ ab aq̃ ferat̃ vt di.
Isi. Aer ãt ꝑtim ꝑtinet ad ma
teriã terrestrẽ ꝑtim ad materiã
celestẽ. vt di. Beda. Nã ꝑs aeris suꝑior pu
ra clara et q̃eta. vbi ꝓcellosi ⁊ ventosi motꝰ ñ
pñt attingere ꝑtinet ad celestẽ. ꝑs ꝟo inferi
or spere aque ⁊ terre vicina. turbulẽta grossa
⁊ ꝯpacta ex humidis ⁊ terreis vaporibꝫ cor
pulẽta ꝑtinet ad terrestrẽ. et hec ꝑs aerea di
uersas ex se ꝓducit spẽs. Nam vt di. Isido.
Aer vehementiꝰ ꝯcitatus fac̃ vẽtos choru
scatões et tonitrua. ꝯfractꝰ nubila. ꝯspissatꝰ
pluuias. ꝯgelatꝰ niuem et grandinẽ disten
tus serenitatẽ. vt di. Isi. et Beda. Plus aũt
hz raritatis et inanitatꝫ q̃ cetera elementa.
Est aũt aer ꝟm Constan. elementũ simplex
substantialiter hũidũ et calidũ. Ex ꝓpria eĩ
natura seu substantia est humidus. sed ex vi
cinitate orbis calidꝰ. et ideo ꝟm vtriusq̃ q̃li
tatis ꝓprietatem aer est sui naturaliter diffu
siuus a superficie terre et aque vsq̃ ad sperã
ignis vndiq̃ extensiuus. Ex substantie autẽ
sue subtilitate et raritate transparens est et
perspicuus. vnde ratione dyaphaneitatis
sue et transparentie est influẽtie celestis vir
tutis et impressionis solaris luminis recep
tiuus. virtutis inspirandi et respirandi est
aer omnibus animantibꝫ administratiuus
Omniũ em̃ animantiũ est respiraculum. et
volatiliũ celi ꝓpriũ habitaculũ. Sine enim
aere nõ potest viuere aliqua animata creat̃a
Aer em̃ ratione leuitatis substantialis est

naturaliter mobilis ⁊ alterabil' ac ꝑtibilis ī oppositas q̄litates. vñ ex vaporib⁹ terre ⁊ maris sepe recipit immutatiōem. nam si vapor fuerit fetid⁹ et corruptus ac venenosus aer corrūpit et inficitur. cui talis vapor pestifer admiscet. Si ꝙ fum⁹ ex pura ⁊ mūda suba fuerit resolut⁹ et odorifera. aer odoriferam ⁊ nature amicabilē ex incorpatiōe fumi odoriferi recipit q̄litatē. Item aer nos circundans summe nob⁹ est vtilis ꝓpter anhelit⁹ necessitatē ⁊ vitalis spūs ꝓtinuū nutrimentū. Si ei clar⁹ lucidus ⁊ pur⁹ fuerit. hūores at q̄ spūs erūt lucidi atq; puri. Si ꝙ turbidus ⁊ nebulosus hūores erūt turbidi. spūs grossi ac infecti. vt di. Constan. ⁊ philaret⁹. Uñ aer est elementū ⁊ corpor et spirituus. Euentatio em̄ aeris aduenies spiritib⁹ ē cā meliorat̄is eor et depuratōis ⁊ mitigationis. phibēs spūs et hūores ab inflāmatiōe. attract⁹ em̄ a pulmone cordi. p cor toti corpori ꝑbet tpamentū. vñ aer maxime imutat corp⁹ ingredit ad interiora spirituū. ⁊ miscet cū cor suba q̄ corpi ꝑbet vitā. Uñ si aer fuerit pur⁹ et mediocris ī suis q̄litatib⁹ tpatus ad ꝓseruatiōez vite marie, pficit. Si ꝙ fuerit corrupt⁹ distpat⁹ marie ledit ⁊ corrūpit vt di. Constan. Quāto āt est a tra remotior et celo vicinior. tāto purior ⁊ similior est etheree puritati. q̄to ꝙ tre vicinior tanto frigidior et crassior et similior terree q̄litati. Uñ ex vaporib⁹ terre ad interiora aeris attractis varia et ꝓria ī aere generāt. Et q̄nto aer est grossior et spissior. tāto sol ī eo fortiꝰ ꝓmit calorē radior, ꝓpt radior solariū repcussionē ꝙculcatōem et ꝙfractōez. Ex reper cussione āt solariū radior ī aere hūido ⁊ dē so generāt in eo varij colores vt ꝺr ī li. meth. vtz in assab et in iride et in ꝙsilib⁹. Fit autē aeris ꝓdensatio triplici de cā. s. ex vapore partes terrestres suas ⁊ grossas cū aere pmiscēte. vl' ex frigiditate ptes hūidas aeris ꝓgelāte vel ex generatōe noui aeris sensū ī se recipiēte. p cui⁹ ad pmā additōem aer ingrossat. vt dicit phūs. Rarificat aūt et subtiliat ex causa ꝓria. scz ꝓpt vaporis ascendētis ꝙsūptōez ꝓpt fortiorē calorem aerē extenuantē vel clarificantē. vel igneaꝝ partiū ex particulis aeris generatōnem per vltimam humiditatis siue rarefactōem. et caliditatis intensionem aer in natūrā igneaz trāsmutat. Immutat aūt aer ꝑm subam vel qualitatē multiplicit. vt dicit Auicenna. Primo a solis appropinquatione vel elongatiōe. Calefit em̄ aer q̄n sol ad nostr⁹ habitabile appropinquat quē admodū frigescit q̄n se elongat. Item ex ortus et occasus stellaꝝ immutatōne. Stelle em̄ tam erratice q̄m fixe sunt cā quare aer in suis qualitatibus immutat. Sole nāq; cuz aliqua stella effectus frigidi sicut saturno ī frigido signo conueniēte intendit frigus in aere. Si vero cōuenerit cum calido planeta. vt cum marte. est causa quare in aere fit excessus in calore. et sic de alīs est intelligēdum. Item immutat ex terre varia dispositione sicut et positōne. Nam in parte septētrionali fit siccus aer ⁊ frigidus. australi calidus et humid⁹. orientali calidus ⁊ siccus. occidentali frigidus et humidus. Item ex terre elevatione vel depressione. q; in montibus est aer frigidus. in vallibus aūt calid⁹. Cuius rōnem reddit Constan. in pantegn. dicens. Boreas inq̄t habet ortum ab eminēti zona. vñ loca eminētia libere expetit ⁊ monet ⁊ subtiliat aerea. ⁊ ita infrigidat. q; oīe subtile dūmodo habeat exalatiōem p motū infrigidat. aer aūt in vallib⁹ manet quietus et ita calidus. Aliam tñ reddit Macro. rationem. dicit em̄ q̄ fit et aggregatōe radiorū q̄ multiplicant in vallib⁹ ꝓpt ꝺdensatōz vaporꝝ in vallib⁹ potiꝰ q̄m in montib⁹. et ideo niues citi⁹ liquescunt in valle q̄m in monte. q; ibi ex radijs maior calor generat. Et hoc ꝓcordat cū Aristo. in li. meth. ſ. c. iij. vbi dic̄ q̄ multiplicatio radiorꝝ q̄ tendūt ad terram velut ad centrū est in cā hui⁹ calefactōis. similiter reuerberatio radiorꝝ in acutū angulo et mora ⁊c̄. Item immutat aer ex vicinitate maris. q; terra vicina mari septētrionali frigida est et sicca. ex vapore frigido ⁊ sicco a mari resoluto. ibi em̄ calor est debilis ⁊ paꝝ vincit. ⁊ iō mare aq̄lonare paꝝ salsescit vñ pontic⁹ mare est q̄si dulce. In mari australi est ꝓriū ex cā ꝓria. Item immutatur aer ex cadauer et paludū ꝓpinquitate ex quorū corruptōe aer ꝺbit corruptōem ⁊ aer efficit putrid⁹ et quasi pestilētialis. Et accidit ista aeris putrida infectio in fine estatis et sept⁹ in autūno. q; tūc aer ex sui natura est subtilior. et iō cōuertibilior. ꝓpt qd accidit ei talis corruptio. ex cōmixtione malaꝝ fumositatū q̄ ascendūt ex putredine cadauer vel paludum siue alterius rei cuiuslibet corruptela vt dicit Job. Et hec de aere dicta in generali nūc sufficiant.

a 3

De igne perpendiculari
Capitulū p̄mū

In Unc de impressionib⁹ q̄ fiūt in aere ē dicendū. p̄mo de his q̄ fiūt ex vapore calidoꝛ sicco. sic̄ est ignis ppendicularis. q̄ q̄nq; apparet i aere. ⁊ nō ē aliud nisi impressio generata ex vapore calidoꝛ sicco in p̄ma aeris pte eleuato hūte latitudinē in p̄fūdo ⁊ longitudinē in supmo ꝑm figurā flā me piramidalē p ignēz motū celi inflāmato secūd⁹ ē ignis lōg⁹. q̄ est impssio generata ex vapore calido ⁊ sicco i supma pte aeris carēte latitudīe manifesta respectu sue lōgitudinis inflāmato p̄tutē ignis ⁊ p motū firmaměti. et ꝺr̄ h̄ impssio draco cuomēs ignē. ⁊c. Tertia impssio vocat candela ⁊ generat ex calore calidoꝛ sicco i supma pte aeris habente quā longitudinē ⁊ latitudinē. equales tñ. p̄t̄ qđ apparēt q̄si rotūde figure inflāmate p calorē ignis ⁊ motum celi. Quarta impssio vocat assub ab Arist. ⁊ est duplex. s. ascēdēs et descēdēs. Et generat h̄ impssio ex vapore calidoꝛ sicco subtili i supma pte aeris lōgitudinē et latitudinē magnā hās. ꝓportionales tñ. inflāmato vehemēter ⁊ calefacto per ignēz motū firmamti petēs supioza p̄t̄ subtilitatē materie et vehemētiā inflamatōnis. Alia est impssio ⁊ ꝺr̄ assub descendēs. generat aūt ex vapore calido et sicco ⁊ grosso. lōgitudis ⁊ latitudis eq̄lis existēte i pte supiori medij interstici aeris inflāmata p ignez ⁊ motū firmaměti. Descēdit aūt inferi⁹ p̄t̄ frigus circūstans ⁊ pōd⁹ materie grossioris. vt di. Arist. Iste impssiōes sūt q̄s vulg⁹ putat esse stellas de nocte cadētes de celo ⁊ ad celum ascendentes.

De ventis in generali
Capl'm. II.

Unt et alie impressiones ex vapore sicco sicut vent⁹ q̄ ꝑm Arist. est motus vaporis sicci eleuati a centro terre cū aere et in aera cū aliq̄ celesti p̄tute incorporati. Uñ vent⁹ ꝑm Bedam nihil aliud est q̄z aer motus ⁊ circūagitat⁹. ex fumositatib⁹ em̄ a tra descēdentib⁹ et aerē repellētib⁹ generat vent⁹ vt dicit idem. Hāc aūt descp̄tionē arguit Arist. in topicis. quia descriptū nō vniuersaliter p̄dicat de sua descp̄tone. q; nō oīs aer mot⁹ est ventus. Oportet ei ad ß vt aer mot⁹ sit vent⁹ q̄ ibi sit maxim⁹ impulsus ⁊ q̄ multum de aere diuti⁹ impellat. Et ideo diffinit sic Constan. vent⁹ est vapor frigidus et siccus ex terris et aquis p calorem resolut⁹. aerem p incorpatōnem sui fortiter cōmouens et impellēs. Alij ponūt causam ventoꝝ esse nubes in aere existētes sua mole aerem hinc et inde p̄mentes ⁊ impellētes. et ex tali motu nubiū et impulsu fit ventus. Alij aūt dicunt ventū p̄ocreari ex cōflictu brachioꝝ maris in quatuoꝛ ptib⁹ terre. Hā in aq̄lone brachiū australe conflictū in oriente cōmouet mare. ex cui⁹ motu monet aer et fit vent⁹ q̄ vocatur subsolanus. Quādo vēro confligūt in occidente fit vent⁹ q̄ dicit fauonius siue zephir⁹. Econuerso si brachiū orientale et occidētale fecerint conflictū in meridie fit ventus q̄ vocat auster. Si ꝺo in septētrione fit ventus q̄ vocatur boreas Et alijs aūt refluxionib⁹ maris intermedijs dicunt ventos collaterales generari. Alij adhuc dicūt. vt dicit Beda. q̄ ex cauernis terre fit vent⁹ h̄ modo. q⁹ aer labilis est nature et ideo subintrat cauernas terre et exit. Cuz ātvna pars nitit exire et alia subintrare fit cōflictus et monet aer et fit aer in ventus. et ideo colea regio est ventoꝝ q̄ est regio cauernosa. Primā aūt rōnem generatōis ventoꝝ approbat Aristo. in li. meth. vbi dicit q⁹ duo sunt genera vapoꝝ q̄ p calorez a terra resoluunt. vnus est humidus q̄ est materia pluuiaꝝ et aquaꝝ p maiorē ꝺdensatōem vel minorem. alter vapor est siccus et est materia oīm ventoꝝ. Undecūq; autem p̄uocatur vent⁹ siue generet h̄ manifestū est. q⁹ ventus summe mobilis est et mot⁹ inquietus ⁊ agitationis in aere p̄citatiuus. Est etiā tempestuosus in mari et in aere tempestatū generatiu⁹ Item vent⁹ q̄n est moderat⁹ ⁊ nauigātib⁹ in mari nō ꝺr̄i⁹ itineris eoꝝ est directiuus et p̄motiu⁹. Econuerso ꝺo si ꝓtrari⁹ fuerit et immoderat⁹ piculum ⁊ timorē ingerit et sic itineris retardatiu⁹. Item vent⁹ subtilitate sua et impetu penetrat ad īteriora maris p̄cellaꝝ et maris vndaꝝ est eleuatiu⁹ extentiu⁹ in ptes oppositas diffusiu⁹. Itē vent⁹ australis cū sit frigid⁹ et siccus est aeris depuratiu⁹ pluuiaꝝ nebulaꝝ ac nubium fugitinus ⁊ serenitat⁹ inductiu⁹. Econtra ꝺo australis cū sit calid⁹ et humid⁹ ꝓtrarios hz effect⁹. aerem em̄ condensat. turbulentiaz et obscuritatē generat vt di. Beda. Itez vent⁹ q̄n obstaculū inuenit sue virtutis siue fortitudinis est ostensinus. tunc enim maxime apparet fortis et violentus. vnde ⁊ domos ⁊

arbores sibi resistentes dirruit radicit⁹ z subuertit. z iō dicit⁹ est vēt⁹. vt dic̄ Jsi. eo q̄ vehemēs sit z violēt⁹. vis em̄ ei⁹ tāta est vt nō solū sata z arbores euellat. sz etiā celū z terram ꝓturbet. mariaq̄ cōmoueat. vt dic̄ idē Jtē vēt⁹ est humor sup fluꝰ ꝓsumptiu⁹ z lubricitatē ac īmūdicie abstersiu⁹. Hā vie q̄ p inundationē pluuiaꝝ effecte sunt lubrice z sordide p flatū vēti fiūt mūde. Jtē tēperatus vēti flat⁹ est ignis z flāme excitatiu⁹ Si ꝓ fuerit nimis īpetuosus z intēsus erit ei⁹ dem extinctiu⁹. Jtē vēt⁹ in suo ortu inuisibilis est z occult⁹. sz paulatim p aggregatiōez ptiū vaporabiliū i aere est augmēti recepti uus z sui ipsi⁹ manifestatiu⁹ Et iō ꝺr i libro methoꝝ. q̄ vēti q̄n ortiunt de terra sunt debiles. sz post efficiunt fortes ꝓ multitudinē vaporꝝ q̄ post i aere multiplicāt z aggreganť. Jtē vēt⁹ mouet circulariť z tortuose. nā vapor q̄ ascēdit ꝓmo sursum flectitur postea in circuitu terre. z iō ei⁹ mot⁹ est tortuosus z circulariť ꝓcessiu⁹. Jtē vēti impet⁹ est paleaꝝ leuatiu⁹. puluerꝭ z cineꝛ dispsiu⁹. vesice inflatiu⁹ z extēsiu⁹. p sui subintratiōnē intrat em̄ cauernosas z spongiosas terre ptes. Est vēt⁹ terremot⁹ generatiu⁹. ex vēto em̄ itercluso z agitato i vētre terre fit terremotus. vt dic̄ Aristo. Hā potor tā terre q̄s corpoꝝ aialiū est vētus aptiu⁹. ad īteriora terre subtilitate sue subē penetratiu⁹ p sui itercluſionē intrās ptes aqueas. est vētus i supficie aq̄ eleuatiu⁹ z spume causatiu⁹ Et est vēt⁹ in aquaꝝ supficie dissimilitudis pticū z inequalitatē inductiu⁹. Hā aq̄ esset eq̄ supficialiť atq̄ plana si ventoꝝ īpulsu nullaten⁹ mouereť. vt dic̄ Jsi. Jtē vapor vēto/sus a cibis z potibꝰ alijs humoribꝰ vi caloris resolut⁹ multaꝝ passionū est i corpe illatiu⁹. nā inclusus i stomacho vel i interioribus viscer tortiones generat q̄ intolerabiles. z multas alias passiones sic̄ hydropisim arthetica z hmōi. Jn auribꝰ etiā facit sibilus z tynnitū vñ inficit z impedit audibilē spiritum siue auditū

De ventis Ca. III.

Venti aūt sunt. xij. quoꝝ q̄ttuor dicunť esse cardinales. z octo collaterales. ꝓm⁹ cardinaliū ꝺr subsolanus. q̄ ortiť in orīte sub eq̄noctiali paralel/lo. ibi em̄ q̄n q̄s fit maxim⁹ aer impulsus extrā fuerberatōe terre z aq̄ in aere ex q̄ fit vētus. Et ꝺr subsolan⁹ q̄si sub sole natꝰ. q⁹ nascit in torrida zona sub q̄ semp mouetur sol Jste vēt⁹ hz duos collaterales. s. vulturnū versus septētrionē. z cuꝝ ꝑsus austꝝ. p̄t retineri in ꝑ versu. Sunt subsolan⁹ vulturnus z eur⁹ eoy. Di venti sunt calidi z sicci. calidi. q⁹ sub sole diu morant. sicci autē q̄a mare orientale est a nob⁹ valde remotū. vnde ante q̄s vēt⁹ orientalis ad nos veniat si q̄d hz de humore humido. totū calore sol⁹ est consumptū. Uēt⁹ ꝓ subsolan⁹ est in calore temperat⁹. sz q̄n declinat in vulturnū oīa desiccat. q̄n aūt in curū generat nubes. Uēti aut̄ orientales ꝑm Cōstā. sunt salubres i ortu dici q⁹ ab aere veniūt tpato z subtiliato. nā vt dic̄ idē. regionū orientaliū est aer clar⁹ z paꝝ sicc⁹. inter calidū z humidū tempatus vñ tal⁹ vent⁹ aq̄s clarificat. z eis sapore suauem admīstrat. vñ vēti orientales corpa i sanitate custodiūt. ꝓter suaꝝ tēperiē q̄litatiz ꝓter ꝑ etiā orientales maxie fructibꝰ z floribus abūdant pl⁹ q̄s aq̄lonares vl occidētales. Jtē flumia ꝺ orientē fluētia z mare orientale subintrantia sunt meliora z sanioꝛa ac clariora. q⁹ vētoꝝ orientaliū occursiōe z solis orietis reuerberatōne aq̄ subtilianť z depurant. Secūd⁹ vēt⁹ cardinalis ē fauonius. z ortiť in occidēte sub parallelo eq̄noctiali. z hz iste vēt⁹ duos collaterales. s. circiū versus septētrionē. z zephirꝰ versus austrū. z retinenť p hūc ꝑsum. Circi⁹ occasuꝰ zephirusq̄s fauoni⁹ afflāt. Dr aūt fauonius eo q̄ fouet ea q̄ nascunť. vt dic̄ Jsi. hyemem cū resoluit. germia z flores pducit. Est aut̄ fauoni⁹ tpate frigid⁹ z humid⁹. frigid⁹ est q⁹ paū morā fac̄ sol in occidēte z ad nos venit aūq̄s a solaribꝰ radijs incalescat. Uenti ita q̄s occidētales in fine diei sunt salubriores z tpatiores. q⁹ sol i occidēte subtiliat eos z depurat. q⁹ ḡ regiones occidētales aerez nō habēt pfecte tpatū in calore z humore. iō eoꝝ aqua mutabiľ est z turbida. eo q̄ in p̄ncipio diei radijs solaribꝰ nō digeraťr. Hā in p̄ncipio diei vēt⁹ ibi nimis est frigid⁹. in vespe ꝓ calefit. vt dic̄ Cōstan. Tertiꝰ vēt⁹ cardinalis ē auster. z ortiť sub polo antartico cadē de cā q̄ z p̄mi. z hz duos vētos collaterales. s. notū ꝑsus orientē. z affricū ꝑsus occidentē. q̄ notanť hoc versu. Atq̄ die medio notꝰ horret z affric⁹ austro. Auster aūt ab hauriēdo aq̄s est dict⁹. Est aūt calidus z humid⁹ z fulmine⁹. dēsum fac̄ aerez atq̄ spissuꝫ z nebulas nutrit. suo calore po

ros aperit et sua humiditate pluuias multiplicat et adducit. vt dic̄ Jsi. tēpestatē i mari generat. q̄ ab imo flat. vt dicit Beda. poros corpoꝝ aprit. ꝓtures aīales ipedit. ḡuitatē in corpe fac̄. vt dic̄ Jpo. Uenti inq̄tau strales grauāt auditū. caliginosi sunt et capita grauātes. pigri dissoluētes tc̄. Dissoluunt em̄ vēti australes hūores ab interioribus ad exteriora sensus z ḡuitatē faciūt. colorē corrumpūt et egritudinū faciūt recidiuationē. podagrā et puritū cōmouēt. z epilentiā z acutas febres. Uēt⁹ itaq̄ australis ozīc in zona iuxta polū antarticū que pre nimia et⁹ frigiditate est inhabitabil'. vñ naturaliter est frigid⁹ z sicc⁹ q̄ꝫtuz est de suo ortu sicut z septētrio q̄ flat in axe opposito. sed dū trāsit p torridā zonā. ibi calorē assumit. z q̄ versus meridiē venit vbi est maior aquarū copia et loca vapore et rore plena humiditatē ꝓtrahit et acq̄rit. vñ et apud nos calid⁹ et humid⁹ īuenit'. et ipo flāte aer p̄dicto vapore replet⁹ in pluuias resoluit'. et q̄ d̄ ampla zona aerē impellit ad nostrā angustā io ꝓdēsat aerē vñ nubes generant'. quaꝝ obiectu solares radij obscurāt'. vt dic̄ Jsi. Dultas itaq̄ hz auster laudabiles ꝓprietates. q̄ est vēt⁹ mollis et remollitiu⁹. calid⁹ z humidus pluuie et roꝛ ministratiu⁹. pozoꝝ terre aptiu⁹. germinū et seminū pductiu⁹. nutritiu⁹. et augmētariu⁹. superficiei terre renouatiu⁹. pēnaꝝ vetez et plumaꝝ i auibꝫ mutatiu⁹. humoꝝ frigidoꝝ et cōpactoꝝ in corpore dissolutiu⁹. sudoꝛ⁹ et euaporatōnis fumositatū et humoꝝ superfluoꝝ ꝓuocatiu⁹. repitiū et vermiū terrestriū de interioribꝫ terre eductiu⁹. Quart⁹ vēt⁹ cardinal' d̄ boreas q̄ ortū hz sub polo artico eadē de cā qua z p cedētes. et hz istos collaterales. s. aquilonē ꝑsus occidentē. et choꝝ ꝑsus orientē. et notan' p hūc ꝑsum. Ac boreas aq̄lo veniūt et choꝛ⁹ ab arcto. et dicit' boreas ab iporeis mōtibꝫ a q̄bꝫ flat. vt dic̄ Jsi. sic auster d̄ africus de puincia affrice a q̄ frequēti⁹ solet flare. d̄ et septētrional'. q̄ flat a pte axis z septētrionis et ozīc ex locis aquosis et ꝓgelatis et ꝓstrictis ꝓpter nimiā remotionē a circulo solis et ex mōtibꝫ excelsis ex q̄bꝫ ad nos veit et cū ab illis locis nequeūt vapores dissolui ꝓpter nimiā ꝓgelationē aerē serenū reddit. et pestilentiā ab austro ortā repimit et repellit. vt dic̄ Jsi. vehemētia sui frigoris terraꝝ z aquaꝝ superficiē ꝓstrigit. z nūc i glacies. nūc in cristalli spēm ſm maiorē vel minorez induratiōnē alterat et puertit. Di tres ḡ vēti cū frigidi sint et sicci corpa indurāt z porosclaudūt. humores putrificāt. spūs et sensus subtiliāt. vim digestiuā adiuuāt. ꝓtutē retentiuā ꝓfortāt. aerē pestilentē sanāt. vim generatiuā augmētāt. Uñ dic̄ Aristo. libro. xiiij q̄ in ꝓceptōe fet⁹ si vētus fuerit septētrionalis. nat⁹ erit masculus. et ecōuerso si fuerit meridional'. erit femina. Dic̄ etiā Cōstan. libro. v. c. vij. q̄ vent⁹ aq̄lonar⁹ humores malos ꝓtrahit z ipedit ne in alia mēbra discurrant. verūtamē tussim fac̄ ꝓpter pectoris desiccationē terre et corpoꝝ facit asperitates. frigiditate et siccitate sua neruos pcutit cōtrahit et ꝓstringit. iō a motu et opatiōe mēbra impedit. flores et fructꝰ teneros ledit et corrūpit. vineas germinātes et florentes exurit. herbaꝝ et arboꝝ virorē spoliat atq̄ tollit. humores desiccat exteriores et īteriores et iō ptisic⁹ est nociu⁹. q̄ pulmonē sua siccitate dilacerat z vlcerat. vt dic̄ Gal'. ventus em̄ et⁹ est frigid⁹ z sicc⁹ de angusta zona veniens ad amplū aerē rarefaciēs subtiliat z desiccat et ꝓgelādo pres humidas taz terre q̄ꝫ aque superficialit' coadunat. vñ d̄ aq̄lo q̄i aquas ligās. vt dic̄ Jsi.

De nubib⁹ Ca. IIII.

Nubes est impssio facta i aere ex mīstis vaporibꝫ i medio aeris interstitio aggregatis in vnū corp⁹ et loci frigore ꝓdensatis. Uñ nubes est cōis materia aduiuē et pluuiā et grandinē tc̄ Habz aūt nubes sic generari. nā calor celestis vi sua pres aq̄ z terre vaporabiles ad se subtilissime attrahit et pres eaꝝ subtiliores ꝓsumēs et residuū ꝓdensans i nubē puertit. vt dic̄ Jsi. nubes est aer⁹ densitas ex vapoꝝ et fumositatū terre et maris attractōe ꝓglobata. aeris etiā leuitate et ventoꝝ impulsu a calore i pcauitate vētris nubis itercluso. bincinde mouet' nubis substātia et i circuitu agitat'. Est aūt nubes pcaua naturalit'. et ad modū spōgie cauernosa. et iō impssionis supioꝝ corpoꝝ ē de facili receptiua. et iō p radioꝝ solis subintratoꝛ⁹ est multiplicis forme et colorispñtatiua. vt parz i arcu celesti. q̄ nihil aliud est q̄ꝫ nubes q̄dā rorida. i cui⁹ suba multiplex forma p sol' radiū generat'. Est autez nubes iteri⁹ pcaua et p sui figuratōz cū spera celi cui appropinq̄t. rotūda est exterius et cōuexa. a latere aūt nō est ei aliq̄ forma sue

figura determiata. nã qñ nubes nubi latera/
liť approximat. altera alteri ī figura se con
formar. vt dic̃ Beda Jtē nubes leuitate sue
subē summū est motiua z fm q̄ a vēto plus
min⁹ vel pellit̃ cit⁹ est vl̄ tardi⁹ pcessiua Jtē
fm q̄ ex subtiliorib⁹ z purioribꝫ z vaporib⁹
est cōpositā magꝫ est illuminatiōis z impssi
onis radiorꝫ solariū receptiua. diaphaneita
te ei⁹ sua z trāsparētia luci ē puia. nisi qñ ex
nimis grossis fumositatib⁹ ipi⁹ suba ē in ae
re aggregata. tūc em̄ est obscura z p sui iter
positiōz int̃ nos z solē lumis solarꝫ est inter
ceptiua. z a nr̄is aspectib⁹ ablatiua. est etiaz
calorꝫ solarꝫ p sui oppositōz mitigatiua. pter
qđ nubis pñtia messoribꝫ z alijs ī estu solis
laborātib⁹ est accepta. Jtē nubes calore sol̄
ī pluuiā resoluta p imbriū effusionē est ter
re fecūdatiua z geminū ac seminū de terra
pductiua. Jtē cū oia fere q̄ generant̃ ī aere
sit q̄si mater z quedā cōis materia diuersaꝝ
rer̄ est ad terrā de sua suba trāsmissiua. qđ
patet. qz nūc pluit. nūc grandinat. nūc ning
it. nūc fulminat. nūc tonat. Jtez nubes
ex aq̄s marinis aggregata z in altū ꝫ solem
suspēsa bñficio calorꝫ celestꝫ est tot⁹ marine
salsedinis z amaritudis in dulcedinē puer/
siua. nā de mari originē ptrahit. z tñ depu/
rata a sole marꝫ amaritudinē nō sapit neq̄
sentit. Jtē nubes in pluuiā resoluta vtil̃ est
terre z pficua. sz qñ resoluit̃ in ventū plim̄
est nociua. qz tūc est tēpestatꝫ nō modice in
mari vel in terra generatiua Jtē nubes ī al
to aeris interstitio suspēsa videt̃ celo esse. p/
xima z iuncta. cū tñ in veritate magꝫ terre
q̄ celo sine cōparatōe aliqua sit vicina. Jtē
circūflux⁹ siue mutua collisio nubiū est ae/
ris aliquotiēs inflāmatiua z chorruscatiōis
ac tonitrui causatiua. Jtē ex vēto in ventre
vel pcauitate nubiū intercluso fit aliqñ pti
um nubis subita disruptio z ex tali ꝓtus a p
te subita attractōe est nubes strepit⁹ z toni/
trui effectiua Jtē qñ a paludib⁹ siue cadaue
rib⁹ siue alijs corruptis reb⁹ fit vapor cor/
ruptorꝫ attractio ex eor⁹ incorpatōe in suba
nubiū pcedit ex ipis nubib⁹ corrupt⁹ corru
ptio maxima z pestilētia infectiua Jtē q̄to
nubes terre ē vicinior z a celo remotior. tā
to maiorꝫ quātitatis est aspitientiū ocul̃ oñ
siua. Vñ matia nubes qñ est vicina celo vi
detur mīma. q̄ ꝓ in se mīma est iudicat̃ ma
xima qñ terre est vicina. vt dic̃ Beda. Jtez
nubes ex sol̄ vaporib⁹ siccis z vētosis gene
rata solet esse deceptiua. nā imbrē futurum
ptēdit. sz in fine ꝓter ventū z turbines nubil
soluit. Jtē nubes pluuiosa si subito z sil̃ ad
terrā corruerit terre vbi cadit qz submergit
eā est nociua. Sz si paulatim z guttatim fu
erit resoluta magne vtilitatꝫ est frugib⁹ col/
latiua Jtē nubes sepe suis guttis terram ri
gat. sz irrigādo suñpsi⁹ est ꝓsumptiua. qz dū
alia irrigat z humectat p sui dissolutionē se
ipam ānihilat. vt dic̃ Bregꝫ. Jtē qñ nubes
vna nubi alteri ē ꝓtraria. tēpestatꝫ z cōmoti
onis est ī aere excitatiua. Cōtrarietas em̄ z
aduersus ꝓcursus nubiū ꝓtrarijs ex impul
sib⁹ est vētorꝫ. ex q̄ꝫ allisione mutua fit com
motio ī aere z in terra

De yride Ca. V.

YRis est impssio generata ex nube cō
caua z rozida ad pluuias ꝓparata ī
stillicidijs infinitꝫ tanq̄ ī speculo re
lucens. habēs figurā arcualē. varios colo/
res exp̄mēs a radijs solaribꝫ vel lune gene/
rata. sz a radijs lune causat̃ raro. qz nō nisi
bis in q̄nquaginta annis vt dic̃ Aristo. Ar
cus ita q̄q̄ celestꝫ est nubes aquosa p oñs sui
ptes sol̄ radijs penetrata. vt dic̃ Dar. z ꝺr
arc⁹ a sili⁹tudine curuati arc⁹. nā q̄ndā cōue
xitatē in summitate nubiū ptēdit et cornua
quedā repmit ad terrā z extēdit. vt dic̃ Jsi.
In ℔ arcu quedā sunt ptinētia ad ei⁹ gene/
rationē. quedā ꝺo ad ei⁹ spēm siue formaz z
figurationē. z q̄dā ad ei⁹ ꝓtutē z opationē. q̄
ad generationē ei⁹ attēdit̃ q̄ suba eius ex re
fulgētia z reflectiōe radiorꝫ in nube rozida
z imbri fera generat̃. Jtē q̄ plena facie sem
per respicit solē ex opposito z a sole respicit̃.
Jtē q̄ a terra vsq̄ ad celū circulariť eleuat̃
nā duob⁹ cornib⁹ terrā pcutit z vertice celū
tāgit. q̄ quāto ꝓtrahēdo compmit̃. tāto pl⁹
in q̄uexitate extēdit̃ z in figurā circuli eleua
tur. q̄ntū aūt ad figurā z spēm est spheric⁹ et
circularꝫ z pspicu⁹ z specularꝫ ī colore mul
tiplex est z singulariť singularꝫ. Nā in yride
ꝓter ei⁹ trāsparentiā z dyaphaneitatē reful
gēt spēs z forme sibi oppositē z obiecte. z iō
arcus apparet coloratus. nā fm Bedā colorē
ꝓtrahit ex q̄tuor elemētis. nā in ipo velut i
speculo forme z spēs elemētorꝫ relucēt. Vñ
ex igne ꝓtrahit colorē rubeū in supremo. ex
terra viridē in infimo. ex aere ꝺo iacinctinū
z ex aqua ceruleū in medio. vt dic̃ Beda. et
hi colores sunt ad inuicē coordinati fm ari
stotelē in libro meth̄oꝝ ꝓmo cū est color

rubeus seu vinosus q̄ fit ex radio tāgēte su/perficiē rotūditat⁹ nubis. deinde sequit̄ co/lor mixt⁹. s. blaue⁹ vl̄ cerule⁹ ꝑm q̄litatē vin cente ⁊ dñante in vapore exīte i medio nu/bis. deinde apparet in infimo color viridis in inferiori ꝑte nubis vbi vapor magis ē ter restris. ⁊ hi colores sunt ꝓncipaliores alijs q⁹ ꝑm ꝓbm multos alios hz colores int̄ q̄s distinguere sensui ē difficile. et iō dic̄ ꝓbs q⁹ null⁹ pictor ꝑt depingere colores arcus siue fingere. cā aūt yridis ꝑm Aristo. est repcus sio radij redeūtis ad vaporē ꝓtrariū nubib⁹ sicut splēdor refulgēs in aq̄ relucet i pariete rediēs ad ipm. ⁊ cū nō videat arc⁹ nisi p ra/diū solis p dic̄ aut p radiū lune p noctē im/pedit ipi⁹ visio. vl̄ ꝓpter turbulentiā aeris vl̄ debilitatē visus. aut ꝓpt obscuritatē ⁊ densi tatē nubis radioz illuminatiōi resistētis. vi dek aūt ꝑe pluuiali q⁹ tūc resoluit supflui/tas vapor⁹ coartati i nubib⁹ ⁊ fit ex eo roza/tio qua in q̄ relucet radius sibi oppositꝰ ⁊ fit formatio iridis. vñ ꝓtrahit varios colores ex varietate vapor⁹ in q̄ relucet radi⁹. sic̄ dic̄ Aristo. quo ad ꝑtutē ꝓo et⁹ siue opatiōez sui interpositōne feruoꝛe solis tpat ⁊ mitigat. p sui resolutōz in pluuiā vel in roꝛē inferiora vegetat ⁊ fecūdat. p suā figurā ⁊ multifor/mē colorū variationē supiora pulcrificat ⁊ decorat. dominiū humiditat⁹ i aere signat. Et iō añ iudiciū. vt di. Beda ⁊ mgr̄ in histo rijs p annos. cl. nō apparebit. ⁊ ꝑ erit signuz deficcatiōis ⁊ defect⁹ elemētoꝛ. vt dic̄ idez. Pacē ⁊ ꝓcordiā inter mundū ⁊ deū designat. ⁊ diuinū iudiciū p diluuiū ꝓteritū foꝛe de/nūciat ⁊ demōstrat. sic̄ etiā solis fac̄ indiciū q⁹ in qua ꝑte celi sit sol sua ꝓpria indicat. q⁹ nunq̄ est in eadē ꝑte celi cū sole s̄z sp ex ad/uerso. Sole em̄ exīte in oriēte apparet arc⁹ in occidēte et ecōuerso sole exīte in meridie apparet arc⁹ in septētrione. In ꝑte aūt au/strali siue meridionali nūq̄ apparet sic̄ dic̄ Beda. In hoza aūt recte meridiana nūq̄ apparet. cui⁹ rōem assignat ꝓbs. q⁹ i meridie q̄n mediat sol ozbē tūc resplēdet radi⁹ ei⁹ in vtroq̄ orizonte ꝑm equalitatē. q̄re tūc non pl⁹ resplēdet in vna ꝑte q̄s in alia. et iō nō ap paret arc⁹ i aliqua ꝑte celi i pūcto meridiei vt dic̄ Aristo. Rarissime aūt videt̄ de nocte imo nūq̄ nisi in plenilunio. vt dic̄ Beda. et hoc nō ꝓtingit nisi bis in q̄nquaginta ānis ꝑm Aristo.

De roꝛe Capitulum. VI.

ROs est impssio generata ex vapoꝛe frigido ⁊ humido nō ꝓgregato i coꝛ pus nubis i inferiori ꝑte medij iter sticij aeris quo frigoꝛe occurrēte. Dic̄ autē Aristo. q⁹ nō fit ros nisi q̄n auster flat. q̄nia ros est pluuia pauca. ⁊ pluuia ros multus vñ vēt⁹ australis sua humiditate roꝛē gene rat et nutrit quē a q̄lo sua siccitate lambit et intēsa frigiditate cōprimit ⁊ cōstringit. Lu na etiā humiditatē suā aeri impmit ⁊ gene/ratiōis roꝛis in aere causa existit. vt di. Am broz. vocās lunā matrē roꝛis. vñ de nocte ꝓ tute lunari in aere ꝓmo originē occulte cō/trahit. ⁊ tādē insensibiliter descendēs p her baz superficiez suauiter se diffundit. In suo ortu ⁊ descensu herbis et plātis vigoꝛez tri buit. et q̄ estus diurn⁹ desiccādo et ꝓsumen do inclinauerat ros nocturn⁹ reparat eri/git ⁊ sustollit. Itē in herbaz summitatibus guttatim se recolligit. ⁊ q̄si suā originē petēs ad aerē descēdendo sp in foliaz et herbarū extremitatib⁹ se suspēdit. Itē vim ardoꝛis sol nō sustinēs cito ad tactū solariū radioz dis soluit et penit⁹ euanescit. ꝑtutē tñ suā aeri i pressam nō deserit. q⁹ p sue diffusiōis pñtiā p aera effectū suū in herbis ⁊ seminib⁹ ma/nifestissime derelinq̄t. Itē ros cū sit suba q̄ dam aerea ⁊ in se subtilissima i superficie. ni/hilomin⁹ tñ miro mō efficax in ꝑtute est. q̄a terrā inebriat ⁊ fecūdat ⁊ medullā i granis amplificat et augmētat. ostreas ⁊ alios pi/sces cōchiliū in mari ipinguat ⁊ impregnat ⁊ marie ros vernalis. nā tpe verno ostrea ō nocte se cōtra roꝛē aperit quē descēdentē in tra se recipit arq̄ haurit. q̄ hausi⁹ ⁊ piscē re/ficit et ipinguat. et p sui incoꝛporationē cū in teriorib⁹ piscis gemmā ꝓciosissimā s̄z mar garitā generat. q̄ quāto est nobilioꝛ tāto al/bioꝛ arq̄ maioꝛ vt dꝛ in libꝛo gemmaz. Itē pullos coꝛuinos adhuc in pluma albidos anteq̄ nigrescāt reficit et sustentat. vt dicit Brego. Itē aerē diurno caloꝛe calefactum refrigerat et tēperat. ⁊ si fuerit nimis p calo rem ꝓcedentē rarefact⁹ ros p sui incoꝛporati onē ipm inspissat mediocrit⁹ et cōdensat. vt dicit Albu. Itē ros vim veneni reprimit in aialib⁹ venenosis ⁊ coartat ne tantū de no/cte q̄tū de die se diffundāt. vñ serpētes lati tātes inter herbas paz solēt trāseūtes lede re q̄diu flozes et germia sunt i roꝛe. Itē ros gustat⁹ q̄uis in se videat ad modū aque in sipid⁹. tñ potestatiue ⁊ effectiue ē dulcissim⁹

z mellis ac mānatis in herbis et floribꝫ cau
satiuus. Hā ex roze celesti mel in floribus. z
māna in quibusdā herbis in qdā pte grecie
generat. sic̄ dr in Plat. Itē ros in aere cor
rupto genit⁹ ex corruptōe loci fit corruptus
z aliox corruptiu⁹ vñ talis ros inficit floreſ
tenellos z corrūpit segetes nouellas quādo
sunt adhuc ī spica vt dic̄ Brego. z talis cor
ruptio vocat aurugo seu rubigo. vt dic̄ glo
sa Hiero. sup Iobel. ibi. Reſiduū bruci co
medit rubigo Hiero. Rubigo est qñ tenere
fruges nocio roze pcutiunt et ꝓtunt tā spi
ce ꝙ culmi in ruborē vel nigredinē vilē. et
hec pestis oīa vastat etiā stipulā z fenū intā
tum ꝙ nec cibo sunt vtilia neq; fimo.

De pluuia Ca. VII.

Pluuia est impſſio ex multo vapore
frigido z humido ī nube aggregato
abūdāte in q̄ntitate z suba respectu
roris z magis infrigidat z humectat ꝙ illa
fumi eiꝰ ex aq̄ z terra euaporātes vi calore
celestis ad infimā ptē medij interstitij aeriſ
attrahunt. z ibi frigiditate loci ꝓdensantur
deinde calore hūiditatē eiꝰ dissoluēte z non
ex toto ꝓsumēte guttatim reſoluunt ī pluui
am z in imbrē. vt dic̄ Beda. Et est pluuia a
pluralitate guttaꝝ dicta. vt dic̄ Isi. eo ꝙ in
terpolate z guttatim descēdere ꝓsueuit. Et
dr imber ab imbuēdo. qz terrā imbuit et fe
cundā facit. terra cū sterilis manet sup cuius
supficiē pluuia nō descēdit. q̄to aūt nubes
ex qua generat pluuia a terra est remotior z
celo vicinior. tāto suauiꝰ z cū guttis gracili
oribꝫ descēdit. q̄to ꝙ terre est vicinior tāto
impetuosiꝰ et cū stillis grossioribꝫ descēde
re ꝓsueuit. vēti etiam sup mare discurrētes
multū humorē de aq̄ supficie recolligunt z
secū in aera deferētes. tandē in materiā plu
uie ꝓuertūt. Qñ ꝙ multū est de materia plu
uiali ī nube. z nubes fuerit valde dēsa. fortſ
fit radiox impſſio sup nubē z ex multiplica
tione radiox ꝓfractōe coꝝ ꝺ nubez gignit
fortſ calor cuiꝰ ꝑt⁹ tandē dissoluit in pluui
am fortē. vñ sepe post acutissimū calorē vi
demꝰ subseq̄ pluuiā vehemētē. vt dic̄ Beda
Tāta etiā fit aliq̄n calorſ generatō ex aggre
gatōe radiox z coxꝓfractōe circa nubes ꝙ
vapor q̄si adurit z ex vehemēti adustione ī
colorē rubeū cōmutat. Et ex ꝫ credit vulg⁹
ꝙ aliq̄n pluat sanguis. vt dic̄ Aristo. Est āt
aqua pluuialis multū stiptica z ꝓstrictiua. et
ō restringit fluxū vētris. vt di. Cōstan. Est
tñ subtilis subz z leuis ꝓp⁹ bñs aereitatis z
aeree leuitatſ ꝙ alie aq̄. Et ō multū est alte
rabilis z ꝓuertibil in oppositas q̄litates Et
ō de facili putrescit z recipit corruptionez.
vt dic̄ Cōstan. dulcior tñ est z sapidior aliſ
aq̄s qñ in sua puritate ꝑmanet z ꝓtute Plu
uia igit si fuerit ī qualitate z quātitate tēpe
rata z tpi ꝓgrua vtil est ad infinita. Hā ter
ram fecūdat z ipam si fuerit rimosa ꝓgluti
nat. calorſ tēperiē mitigat. aerē serenat. ven
tos sedat. pisces ipinguat. siccā ꝓplexionez
adiuuat z ꝓfortat. vt dic̄ Cōstā. Si ꝙ plu
uia mala fuerit ac ī suis q̄litatibꝫ distēpera
ta. ac loco z tpe incōgrua ī pluribꝫ ē nociua
nā ꝑfunditatſ imūdicie z lubricitatis est in
vȳs z ī semitſ effectiua. graminū z herbarū
inutiliū multiplicatiua. fructuū z seminuz
corruptiua. z calorſ naturalis in seminibꝫ ex
tinctiua. dēsitatis z obscuritatis ī aere iduc
tiua. radioxꝝ solariū interceptiua. nubiuz z
nebulaxꝝ aggregatōe. opexꝝ z opantiū impe
ditiua. maturitatis segetū z fructuū tarda
tiua. reumatſ z fluxꝰ ꝓuocatiua. morboxꝝ oī
um humidoxꝝ augmētatiua. sterilitatis z fa
mis causatiua. corruptiōis z pestilētie in iu
mētis z ouibꝫ inductiua. nā imber corrupt⁹
corrūpit gmina z inficit herbas pascuales
ex quaxꝝ pastu sequit necessario corruptela
in aliabꝫ. vt dic̄ Cōstan.

De gutta Ca. VIII.

Gutta siue stilla est vapor humid⁹ in
minutissimas ptículas resolutus.
Magne aūt fiūt gutte in diebꝫ qñ
calor est. z resoluunt ptes nubis q̄ ꝓpe erāt
aggregate ꝓpt frig⁹. vt dic̄ Aristo. Qñ em ī
aere est calor aduenīēte frigore velocior est
ꝓgelatio vaporſ siue aq̄. Vñ dic̄ Aristo. ī li.
aialiū ꝙ piscatores aquā calidā fundūt su
per sua instra vt citiꝰ ꝓgelata submergant.
gutta aūt ꝙto est terre vicinior tāto ē grossi
or. z ecōuerso. quitas ei eiꝰ z rotūditas cau
sat ꝙdiu manet ī aere remoto a terra. vt di.
Aristo. Est aūt humida mollis rotūda per
uia z lucida terre iebriatiua. seminū et gmi
nū humectatiua. estus z ardorſ aerſ mitiga
tiua. aeris purgatiua. z cū sit mollissima in
suba. tñ ex frequēti casu ē lapidū causatiua.
quere infra li. xiij.

De pruina Ca. IX.

Pruina est vapor ꝓgelatꝰ. vt dic̄ Ari
sto. siue impſſio generata ex vapore
frigido z humido ꝓgregato ī corpe

nubis in medio interstitio aeris congelato p frigiditatē loci ⁊ tpis. in qbꝫ nō est aliqua ps caliditatis. vt dic̄ Aristo. vñ pruine accidit duricies ex frigore loci ⁊ tempis in quo generat̄. qꝛ frig⁹ vaporis ptes aggregat ⁊ cōtrahit. ⁊ sic pruine substātiā durā reddit Ex nimia etiā frigiditate albescit ⁊ herbas ⁊ flores sup quos cadit marcidos efficit ⁊ exurit ad modicū solis radiū euanescit ⁊ in rorem redit. qꝛ pruina nihil aliud est q̄ ros ꝯgelatus. vt dic̄ Beda. Nā ros descēdēs ad terrā frigiditate noctꝭ ꝯgelat⁹ spēm albā duraꝫ ⁊ frigidā recipit. ⁊ sic ī pruine subam supficialiter se ꝯuertit vt dic̄ idem

De grandine.

Capitulum. X.

GRando est stillaꝝ pluuie frigoris et venti rigore in aere cōgelatio. vt dic̄ Aristo. Est em̄ impssio generata ex vapore frigido ⁊ humido a frigore fugato ad interi⁹ nubis p dominiū calidi circūstātis. Generat̄ aūt grādo in nubibꝫ a terra lōginqs. vt dic̄ idē. ⁊ cā generatōis est vapor ī ꝯcauitatibꝫ nubis recept⁹ q̄ ex frigiditate aeris ꝯdensat̄ Nā ptes humide ⁊ frigide fugientes calorē aeris se recipiūt in interioribus nubis. ⁊ ibi inuenientes vaporē ptes ei⁹ aggregāt ⁊ in subam grādinis coagulāt. ⁊ iō ī estate frequēti⁹ sunt q̄ in hyeme. vehemens em̄ calor generatōnē grādinis impedit Nā dissoluēdo vaporē ptes ei⁹ aggregari piter nō pmittit. Sil'r nimiuꝫ frig⁹ in hyeme. qꝛ tūc nō est caliditas in aere quā fugiēdo frigus se recipiēs intrat nubē. grādo aūt rotūda ⁊ parua descēdit ex sup̄mis locis. vt dic̄ Aristo. Causat̄ aūt ei⁹ puitas ⁊ rotunditas ex mora ei⁹ in aere lōgo tpe. vñ ex reuolutōe ei⁹ diurna rotundat̄. et ex aerꝭ calore ptes e⁹ aqueas resoluēte minorat̄. In grādine ī locis vicinis terre generata accidit ꝯtrarium ex ꝯtraria causa Grādo itaq̄ cū impetu magno vēto ip̄am impellēte et calore dissoluēte terrā petit pcutit ⁊ p ei⁹ supficiē ad modū salis se dispergit. segetes fruct⁹ et flores mlt̄ū ledit. frequēti⁹ p dic̄ q̄ p noctē descendit Cui⁹ rō est. qꝛ calor diurn⁹ fugat frigus ad interiora nubis. Itē vēt⁹ septētrional' frigidus ⁊ sicc⁹ rorē ab aere descendētē ꝯgelat ⁊ ꝯstringit ⁊ in substantiā grandinis coagulat ⁊ cōuertit. vt dicit Beda. Et tantum de grandine

De niue

Capitulum. XI.

NIxē impssio generata ex vapore frigido ⁊ humido ī infima medij interstici aerꝭ cōgelato in corp⁹ nubis a mediocri frigido respectu pruine ꝓpt̄ admixtionē caliditatꝭ in tpe. q̄ caliditas inclusa ī ei⁹ suba ⁊ nō statim deuicta a frigore circūstante rarefacit ei⁹ subam ⁊ mollificat recipiēs albedinē in colore ꝓpter victoriā frigoris in fine. atq̄ ꝓpter expāsionē ⁊ dispersiōeꝫ ptiū nubis ⁊ ꝓpter frig⁹ debilitatuꝫ a calore frangit̄ in ptes latas ad sil'itudinē fracte teste a debili v̄tute frāgentꝭ. vt dic̄ Arist. Nix igit̄ generat̄ in nube frigida min⁹ tñ frigida est q̄ illa in q̄ grādo ꝯgelat̄. Et h̄ attestatur mollicies niuis. qꝛ caliditas admixta nubi ꝓhibet ptes ei⁹ inspissari ⁊ vehemēti⁹ aggregari Nix g̊ aqua est durior ⁊ siccior ex frigore ꝯstringēte grādine. tñ mollior est ex admixtione calorꝭ in vētre nubis. Dealbat̄ aūt ex frigiditate ī ei⁹ supficie dñante. ad modicuꝫ calorē nix in aquā resoluit̄. ⁊ tā a duricia q̄ ab albedīe de facili īmutat̄. Ex mora niuis sup terrā hum⁹ īpinguat̄. sua em̄ frigiditate poros terre claudit. vñ reuocato calore ad interiora radicū ⁊ seminū fit humoꝝ interiorū attractio ad radices ⁊ eoꝝ īuiscatio ex q̄ terra īpinguat̄ vñ nix herbas malas ⁊ supfluas mortificat ⁊ attenuat. bonas vero nutrit ⁊ īpinguat. Nix etiā sua pñtia loca fetida ⁊ fimaria ⁊ sterq̄linia tegit ⁊ occultat. vias ⁊ semitas p sui diffusionē tegēs. itinerātes īpedit ⁊ retardat. In alto mari niuē cadere raro beda asserit ⁊ affirmat. Cui⁹ rō ē. qꝛ marꝭ fumositates ꝯtinue vl' exalant̄ vl' a vētis ibidē flātibꝫ dispergūt̄ vl' añ q̄ possint ꝯdēsari in niuē. in pluuiā vel nebulā resoluunt̄. Itē ferꝭ et aīalibꝫ nocumētū p̄stat. q̄a eoꝝ tegit pascua ⁊ vestigia manifestat. vnd̄ tpe niuis fere a venatoribꝫ d̄ facili capiunt̄. Itē loca alta ⁊ mōtuosa nix freq̄ntat ⁊ diuti⁹ in mōtibꝫ q̄ ī vallibꝫ pseuerat. qꝛ vēti frigidi liberi⁹ in mōtibꝫ q̄ in vallibꝫ īualescūt. Insup valles sunt mōtibꝫ calidiores ꝓpter maiorē aggregationē ⁊ ꝯfractōꝫ radioꝝ. et iō niues in mōtibꝫ pl⁹ abūdāt. Itē nix vi caloris resoluta terrā imbuit. remollit. ⁊ īebriat quā añ resolutionē frigiditatꝭ sue coartatione ī sua supficie forti⁹ indurabat vt dicit Grego. Itē nix ꝓpter sue subē molliciē ⁊ leuitatē ī suo descēsu strepitū vl' sonū nō generat. imo sensibilit̄ de occulto aerꝭ descēdens

interſticio ſuauit ſupficiel terre ſe applicat z equalit ſe coaptat. Itē nit in cādore ſuo et pulcritudine ad ſui aſpectū oculos intuēti um puocat. ſz ſi nimis diu aſpiciat ſpīm vi/ ſibilē diſgregat z valde imutat Itē aqua ni uea potētiali z actuali frigiditate ſua fluxuz vētis repmit z ꝓſtringit. neruos pcutit. cō trabit z opilat ſupfluitatē mēſtruoſam vel ſtrumoſaz eā ꝓtinue bibētib generat. mem bra ſtupida z quaſi dormitātia cito reddit. lapidē i veſica gignit z frigidā hydropiſim puocat z nutrit. vt dic Coſtan.

De nebula Ca. XII.

Nebula eſt impſſio facta ex reſolutio ne nubiū reſolutaz i aquā pluuialē vt dic Ariſto. vapores ei ſic reſoluti diſperſi p ſingulas aerſ pticulas ac diffuſi nebulā gignūt z inducūt. q̄ quāto eſt terre vicinior. tāto ſpiſſior ē z obſcurior z frigidi or iuenit. a terra ꝓ elenata magſ eſt ſoli p/ uia. z iō min⁹ eſt frigida z obſcura Qñ autē nebula a ſole attracta totalit ſurſuz mouet. in materiā redit nubis. z iō future pluuie ē ſignificatiua. Qñ aūt totalit a radijs ſolis repcuſſa deorſum cadit z i ſuā redit originē deficit z euaneſcit. vñ purgato aere futurā pſagit ſerenitatē. Eſt aūt aliq̄ corrupta ex vaporib ex q̄b generat. z tūc multū eſt no ciua. florū etiā z germinantiū vinearū ē cor ruptiua z diuerſaz infirmitatū animalib i ductiua. latronib z gueriis eſt amica. q̄ in ſidiaz ipoz eſt occultatiua. itinerātiū z pe/ grinātiū ipeditiua. q̄ i magna nebula z ob ſcura via eſt icognita z incerta. radioz ſolis z aliaz ſtellaz eſt iterceptiua. z iō nauigāti/ bus eſt guis z piculoſa. vt dic Beda. q̄ dū nebule obſcuritas ſupficiē maris occupat quo debeat nauta recte vertere gubernacu lum ignorat aut ambigit

De tonitruo Ca. XIII.

Impreſſionū que generant in aere ex vapore duplici. ꝑma eſt tonitru⁹. que eſt impſſio generata in aq̄a ſub ſtantia nubis ꝓpter vapoz calidi z ſicci agi tationē huc z illuc fugiēs ſuū ꝓtrariū ab oī parte coartati in ſe z ex hoc inflāmati. extin guentis ſe tandē in nube z rūpētis eā. vt di cit Ariſto. Uel generat tonitrus ex colliſio ne nubiū ſm pīm q̄ vētis ꝓtrarijs agita te nubes ad inuicē colliduntur. ex mutua con cuſſiōe ad inuicē z violēta ꝓfractōe fit con/ cuſſio in aere z ſtrepit⁹ q̄ tonitrus ab antiq̄ſ eſt nomināt⁹. Dr aūt tonitr⁹ vel tonitruū a terrore eo q̄ ſon⁹ terreat audiētes. vt dicit Iſid. Nā ton⁹ idē eſt qđ ſon⁹. q̄ interdū tra acriter cōcutit oia. ita vt celū diſcerpiſſe vi deatur. q̄ cū pcella vehemētiſſimi vēti i nu bib ſe repēte imerſerit. turbine inualeſcēte. extūc querēte nubē excauat z ꝓſtringit. et impetu magno incidit z diuidit ptes nubiſ ac ſic cū borrēdo fragore ad aures veit. qđ mirari null⁹ debet. cū veſica cuius ſit parua tamē magnū ſonū cōploſa efficit z emittit. Cū tonitruo ꝓ ſimul fulgur emittit. ſed ce leriuſ videt fulgur. q̄ clarū eſt. tonitr⁹ autē puenit tardi⁹ ad aures. q̄ ſubtilior ē ſenſus viſus q̄ audit⁹. z ideo ꝓmo videt lucē ſiue fulgidū lumē qđ ꝓcedit q̄ audiat ſonitum ſubſequentē ſicut homo ꝓus videt ictū ho minis arborē incidētis q̄ audiat ipm ſonū Ducuſq̄ Iſidor⁹. Et iſta rō Iſid. de cau/ ſa tonitrui cōcordat q̄ſi cū pho dicēte. To/ nitrus inq̄t eſt ſpūs ventoz in ſinu nubiuz recept⁹. q̄ virtute mobilitatis ſue quaſlibet ptes nubis interrūpit. z ſtrepitū ac fragorē tonitrui introducit. vñ ſubdit. tonitruū eſt ſpacioz aeris ſibi occurrentiū ſon⁹ ſm Ari ſto. in libro meth. Tonitruū nihil aliud eſt q̄ extinctio ignis i nube. vapor em ſicc⁹ ele/ uatus z calore aerſ inflāmat⁹ q̄n a nube aq̄ ſa intercipit ſubito extinguit. z ex tali extin/ ctione ſtrepit⁹ tonitrui generat. ſic q̄n in aq̄ extinguit ferrū ignitū fit ſonit⁹ atq̄ ſtridor. deſcēdit tonitr⁹ ſepe cū fulmine. z tunc ma gis ledit. vt dicit Beda. vñ obeſt fructibus cū aduenerit cū choruſcatiōe z fulmine ſi/ ne pluuia. Cū vero accidit cū pluuia ꝓdeſt vt dicit idē. Tonitruū igit motu ſuo omia cōcutit. cerebrū cōmouet. animū terret. vi/ nū in dolijs pturbat cōmouet z corrumpit vt dic Ariſto. Si venerit in horā cubatōis auiū oua ledit. mlieres parturientes ſepe ab ortiri facit. turres altas ſepe pcutit impetu ſuo z deijcit. arbores altas diruit radicituſ z euellit. z frequēti⁹ in locis altis q̄ in būi/ libus z demiſſis ledere ꝓſueuit. vt dic Be/ da. Amfractuoſum z q̄ſi orbiculare ſonuz facit z aerē quodā ineq̄li ſuſurrio p circuitū pcutit ita q̄ ſpēm ſtrepit⁹ rote vehiculi exp mit qđāmodo z ptēdit. vt dic Caſſi. Et tal circularſ ſon⁹ accidit forſitā ex rotunditate nubiū i q̄b vapor ſiue vēt⁹ q̄ cā ē tonitrui. diſſimiliter agitat. q̄ nūc ſurſū. nūc deorſū. nūc añ nūc retro ꝓ cauitatē nubiū ꝓmouet.

De chorvscatione. Capitulum. XIIII.

Chorvscatio ſm Aristo. cõprehẽdit fulgur. fulmen. z ꝓprie dicta chorvscationẽ. Hã ꝓprie dicta chorvscatio est apparitio subita vaporis subtilis inflammati euanescẽtis i aere sine descẽsu ad terrã. Fulgur ꝙo sine fulguratio est ignis subtil. grossior tñ chorvscatiõe ad terrã descẽdẽs q̃ penetrat herbas z res molles sicut ponũt phi. vt recitat in. iij. phice algazelis

fulgur

De fulmine La. XV.

Fvlmen vero est vapor ignit⁹ cõpactus z solid⁹ impetuose cadens maioris vis q̃ sit fulgur. pcutit em̃ qđ tãgit. penetrat z vrit siue liquefacit diuidit et scindit et nihil corpale ei resistit. Et ſm ꝫ dic Jsid. q̃ fulgurare idẽ est qđ ferire. qz sicut idẽ dic. Et subtilioribꝫ ptib elemẽtorũ cõponit et q̃bꝫ maior vis penetrãdi relinq̃t z ideo ictus celestis iaculi ab Jsid. nũcupat generat aũt ex vapore grosso cõposito ex cõtrarijs z diuersis eleuato z vehemẽti calore ignito z inflãmato. q̃ collisione ventorũ z attritu nubiũ impellit z quasi lapis ignẽ ꝺ cõcauitate nubiũ deorsum p violentiaz ad modũ iaculi cõmouet. Vñ fulmina collisa ad modũ lampadis fulgida vi inflãmatõis discurrere p aera discernũt. Et q̃uis ignee sint nature tamẽ p violẽtiã mot⁹ ꝺ naturaz ignis inferi⁹ descendere cõpellunt. vt dicit Beda. Jn suo aũt descẽsu incendit z vrit. et tũc ꝺr fulgur. vt dic Jsi. penetrat z findit et tũc dicit fulmẽ. vt dic idẽ. vbi aũt vrit secuz fumũ z fetorẽ pessimuz gignit. sup loca alta frequẽtius cadere ꝓsuevit. in forti estate aut in forti hyeme raro sunt fulguratões sed in ꝓncipio autũni z in fine veris. vt dic Beda ꝓbs li. ij. c. ij. in hyeme z estate raro fiũt fulmina. qz in hyeme ꝓpter frig⁹ vapor i aere ñ gignit. Jn estate ꝙo ꝓpter siccitatẽ et subtilitatẽ aeris nõ fit aggregatio vaporis i nubibꝫ in autũno z in ꝥ est aer mobilis z nimbosus. et ideo tũc sepi⁹ fulgurat. Jtẽ. ca. liij. di. idẽ. fulminũ plura genera tradunt. nã q̃ sic ca veniũt nõ adurũt sed dissipãt. q̃ humida nõ vrũt sz infuscãt. tertiũ est qđ clarꝫ vocãt. qđ mire est nature. nã vinũ exhaurit in doliꝭ intactis vasis. aurũ z argentum liquat sacculis nõ combustis. Quid aũt sit chorvscatio z vnde ꝓueniat. diuersi diuersimode tradiderũt. Dixit em̃ Empedocles. q̃ chorvscatio est ignis occultat⁹ in nubibꝫ ex radijs solis. Et hoc dicit Aristo. esse falsuz. qz si hoc esset. ex omi nube chorvscatio accideret. qz in omi nube radij solares occultant. Anaxagoras aũt dixit q̃ chorvscatio est ex aere descẽdente in nubẽ vel ad nubẽ. et se in ea occultãte cui⁹ apparitio est chorvscatio. z qñ ille ignis extinguit in nubibꝫ aquosis stridor illi⁹ extinctiõis vocat tonitruũ. Alij dixerũt chorvscationẽ causari ex vẽtis calidis et siccis in nubibꝫ compssis quibꝫ inflãmant z adurunt. ignis in eis ingrediens est chorvscatio cui⁹ splendor ꝓpus ꝓuenit ad visum q̃ sonit⁹ ad auditũ. Alij dixerũt chorvscationẽ nõ fieri p ignẽ sed p aque splendentis imaginationẽ. que p stellaz de nocte lucentiũ illustrationẽ in nubibꝫ videt. Sz dicit Aristo. q̃ iste sermo error est quia chorvscatio de die videt sub radijs solis. sicut videtur de nocte. ſm Aristo. aũt vapor aggregatus in nubibꝫ eorũ vehemẽti collisiõe attritus ignit. z fit materia chorvscationis. et quia habet aliquas ptes terrestres caz gravitate mouet inferi⁹. Et qz illa chorvscatio est vehemẽtis subtilitatis. z nõ vehementis inflãmationis z adustiõis. ideo apparet alba. et ideo corpa que ptingit non inficit nec corrũpit. Dicuscq̃ Aristo. li. ij. metꝫ. Chorvscatõis iraq̃ mot⁹ subit⁹ est z improuisus subito em̃ apparz ab oriẽte in occidẽte. subito est ostẽsiu⁹ z subito sui occultatiuus. De matrice em̃ sua vt dic Grego. in ictu oculi exit. z i se subito reuertẽs suã originẽ nõ relinq̃t. Ex sua subita apparitõe aspect⁹ intuẽtiũ est repcussiu⁹. timoꝛ incussiu⁹ p totũ orbem ſm apparẽtiã z opionem z indiciũ visus sui est diffusiu⁹. futuri tonitrui ꝓambulus. z sui aduẽt⁹ annũciatiu⁹. Si pluuiã habuerit ꝓcomitantẽ vtil est z pficu⁹. Si ꝙo pluuia caruerit tenellis floribꝫ z fructibꝫ est nociu⁹. vt dic Beda

De aura La. XVI.

Aura est aer leuiter motus z agitatus estuantibꝫ refrigeriũ. algentibꝫ ꝓbens calorẽ. que quãto est purior tanto delectabilior z sanior est. que si fuerit tempata z debitas qualitates tpis nõ exierit maxime vite hominis est congrua z sanitatis conseruatiua. si vero contrario modo se habuerit maxie est nociua. qz pestilentie et corruptiõis nõ modice est inductiua.

pestilentia

Est aũt pestilẽtia aeris corruptio et siccitatis z pluuiaꝝ distẽperãtia ex meritꝫ hoium ꝓuenientes. vt dicit Jsi. Et ꝺr pestilẽtia ꝙsi pastulãtia. qz totã naturã hois pambulat z ꝺ pascit. nã corruptꝫ aqs z pluuiꝰ i aere qꝺ spirãdo z edẽdo pascimur statim corrũpimur z diuersis passionib necessario lacessimur. vt patz ꝑ. in eodẽ libro. vbi de ꝓprietatibus aerꝫ dictũ est. Sz ꝑ dicta iã sufficiãt

Incipit liber duodecim⁹ De auib in generali z speciali

Expedito tractatu de ꝓprietatib aerꝫ. z coꝝ ꝙ in aere generant. restat dicere aliqua ꝙ ptinẽt ad eꝝ decentiã et ornatũ vt i ipis sic i ceterꝫ creaturis dei magnalia extollant. Ad ornatũ ãt aeris ptinent aues z volatilia. vt dicit Beda Et iõ aliq pauca adiuuãte xpi clemẽtia sũt de bis huic opusculo inserẽda nõ qdẽ de oib⁹ sz solũ de auib z volatilib⁹ de qb⁹ spẽaliter fit mẽtio i textu biblie vl in glo. Et primo dicẽdũ est i generali. deinde i spẽali. z ꝑ ordinẽ alphabeti. Aues itaqꝫ ꝙsi deuie. i. sine via sunt dicte. vt dicit Jsi. eo qꝺ ipaꝝ vie ñ sunt i aere determiate z distincte. aues enim motu z agitatõe alaꝝ diuidũt aerẽ z icidũt. sz stati p⁹ volatũ aere se claudẽte nullum signũ sui trãsit⁹ derelinquũt. Dicũt aũt volucres qz volitãt alis. vt dicit Jsi. ꝓꝑ qꝺ z aliter ꝙsi alates. i. alis se leuãtes a plib⁹ noiant. sine em alis nõ volitãt. sine qꝝ bñficio de terris i aera se nõ leuãt. Vl iõ anis ꝺr ales ab alẽdo. qz ab illo ꝙ pascit volatilia celi z dat escã oi carni alit. i. nutrit. vt dicit Jsi. Attendunt etiã auiũ ꝺditões z ꝓprietates penes multa. qz penes caꝝ subam z cõplexionem Nã ex duob⁹ elemẽtꝫ int summe gues sume leue i termediꝰ auiũ suba est creata. nã i earũ ꝺpositõe aer z aq portissime dñant. z iõ qz min⁹ bñt terrestreitatꝫ z pl⁹ aeree leuitatꝫ qꝝ gressibilia vl natatilia. leuitate sue nature bñt ferri sup aera. vt dicit Jsi. Aer ei inclusus int pẽnaꝝ ꝺcanitatẽ auẽ leuigat z vt leuiter ferat sursum ipaꝝ disponit z habilitat et adiuuat. Vñ ꝙto volucres pl⁹ bñt pẽnositatꝫ z min⁹ carnis. tãto facili⁹ se sursum leuãt. vt patz i auib⁹ ꝑde. ꝙ exonerate a mole carnis altissimi sunt volat⁹ z valde acuti visus et magne aiositatꝫ. vt dicit Aristo. lib. xij.

Itẽ ꝙsiderat volucris ꝺditio penes generationẽ. Dñt em sibi insitã a natura seminalẽ rõem. cui⁹ ꝓture mouent naturaliter ad sui generꝫ multiplicatõz. z sue spẽi ꝑ generationis actũ siue ordinẽ ꝙseruationẽ. vt ꝺr ab Aristo. li. vj. Oẽs int aues cũ pullificãt faciũt ouа ꝙꝝis in oib⁹ nõ possit videri ꝓpter paucitatẽ. Est aũt ꝓncipiũ generatõis pulli. sicut ꝺr ibidẽ ab albugie z cib⁹ ei⁹ a vitello. z post dies decẽ generatio pulli ꝙplebit fm oĩa sui ptes. ita qꝝ erũt ptes distincte z mãifeste z hz tũc caput toto corpe maiꝰ. z si tũc frãgeret oui testa iueniret caput inclinatũ ꝑ crus dextꝝ. z ei⁹ ale expãse sup caput. Cõpleta ãt generatõe et singl⁹ꝝ mẽbroꝝ pfecta linimẽtatõe rũpit testa aliqñ in die. xviij. vel. xx. vt patet i gallinis. z exeũt pulli iã completi et viuificati z aliqñ gemelli. sz int gemellos vn⁹ erit maior alter minor. z multoties mõstruosior. sic dicit idẽ ibidẽ. li. vj. Inter omia ãt aiantia in generatiõis ordine volucres sequunt nature maximã honestatẽ. Nã fm ordinẽ nature mares femias cũ solicitudie qrũt. inuẽtas diligũt. ꝓ ipis pugnãt. z periculo se exponũt solũmõ eis ꝙsi ꝺiugal amoris federe se ꝺiungũt. z fet⁹ ab ipis ꝓcreatos solũmõ nutriũt atq pascũt. Vñ naturaliter int sexũ et sexũ iudicat z discernũt exceptis paucꝫ in qb⁹ degenerat natura. vt ponit aristoteles exẽplũ de ꝓdicib⁹ qꝝ obliuiscũt sexũ vñ dicit qꝺ masculꝰ surgit in masculũ. z femina in feminã. et ex tali coitu nõ fiũt ouа pullificatiua. imo fiũt sicut ouа vẽti. et sentit etiaꝫ ex tali coitu malꝰ fetor. Idẽ ꝺr de columba masculo. qñ inqt senex nõ põt coire. sz soluꝫ deosculat z saltat supra masculũ. z hoc facit. qz deosculat zc. Obseruãt aũt aues i generãdo tpis ꝺgruitatẽ. Nã vernali tpe qñ instat tps generatiõis aues vociferãt. mares femis se associãt nutrib⁹ z vocib⁹ ad amoreꝫ mutuũ se inuitãt nidificãt. ouãt. pullificant pullos generatos nutriũt et educãt. sz ꝙpleto generatõis officio a cãtu cessant z ab iuicem se sepant z vsqꝫ ad iteratũ generationis tps inuicẽ nõ appropinquãt Itẽ attendunt aues ꝙ ad habitatõz. sunt em qꝺã volatilia que humanã videt diligere frequẽtiã. z habitationẽ sic galli. anseres. galline. columbe. ciconie et irũdines. qꝺã ꝙ oino fugiunt timẽt z abhorrẽt hoim⁹uersatiõz sic aues siluestres mõtnosꝫ fluuiales seu palustres. qz fm varias coꝝ complexiones. varia qrunt

babitacula.z diuersas ibi vendicãt mãsio/
nes.nã q̃ nature sunt magꝭ frigide z humi/
de paludes z fluuios frequẽtãt ꝓpter victus
acq̃sitionẽ.nidificationẽ.pullificatõnẽ z fe
tuũ educationez.vt auce merguli anates z
cigni iq̃b ingeniata est natura.vt dic̃ Arist.
vt pedes haberẽt latos claudos z indiuisos
ꝓpter natãdi necessitatẽ.vt scz pedũ latitudi
ne aq̃s ꝓpensi⁹ pulsent.z sic pulsis retro aq̃s
q̃si remigando in anteri⁹ fortꝭ se extendant
Caudas etiã bñt breues ne in natãdo cau/
de madefacte põdere impedimẽtũ sentiant
rostra aũt bñt lata vt gramia z radices car
pant apti⁹ z incidãt.colla lõga vt facili⁹ vi/
ctũ de ꝓfundo attrahãt z acq̃rant. Uolati
lia ꝙo q̃ calidiorꝭ z ficciozis nature sunt mõ
tuosa z rupiũ cacumia inhabitãt z frequen
tant.vt oñis aues põde q̃ de põda sunt viuen
tes.sic̃ sunt aq̃le z falcones accipitres z ꝓsi
miles.q̃b dedit natura.vt dicit Aristo.vn
gues curuos z pedes fortes z neruosos et
rostꝝ curuũ z acutũ.vt fortꝭ pdã retineant
z carnẽ facili⁹ lanient. Bñt aũt hmõi aues
modicũ carnis z multũ plume.z sũt magne
animositatꝭ.vt sic sint mot⁹ velociorꝭ z vo/
lat⁹ fortiorꝭ.vt dic̃ Aristo. Caudã insup ha
bent subtilẽ tenuẽ z longã q̃ in volãdo se re
gunt sic̃ gubernaculũ regit nauẽ. Oñes ta
les aues ꝑm Aristo.in li.ij̃.solitudinẽ dili/
gũt.z cũ aliquo socioꝝ habitare ñ possunt.
imo pullos ꝓprios a se abꝺicũt.z statim q̃ñ
pñt volare rostro eos pcutiẽtes a nido exi/
re cõpellũt.z i suo ꝓsortio viuere ñ ꝑmittũt
vt dic̃ Aristo.he z alie aues põde recipiũt in
põdando diuersificationẽ.q̃dã capiũt põdam
in aere volãdo z nũq̃ aliquã põdã inuadũt
sup terrã.q̃dã ꝙo ecõuerso in terra aues ca/
piũt.sz in aere nũq̃ ledũt. Uñ mãsuete vo/
lucres z colũbe istaꝝ auiũ differentiã reco/
gnoscũt.z iõ q̃ñ põdones aerꝭ vidẽt ad terrã
fugiũt.q̃ñ ꝙo põdones terre ꝓspiciũt in aera
subito se extollũt.z q̃ in terra erãt in piculo
eleuatea terra i aere tute fiũt.vt dic̃ idẽ Jtẽ
sunt quedã aues nemorose q̃ siluas frequẽ
tãt z dẽsas arboꝝ inhabitãt summitates. z
be quedã sunt ceteꝭ maioꝭ mãsuetudinis.
sic sunt oñes modulãtes z estiuo tpe dulciꝭ
simis vocib⁹ i siluis z arboꝝib⁹ resonãtes.si
cut sunt merule z philomene.z hmõi q̃ tpe
amoꝭ matie cantãt i rubis z frutecꝭ nidi/
ficãt sup oua solicite cubãt.pullos suos di/
ligũt z educãt.Sũt z alia q̃daꝫ volatilia q̃
cãpestria p̃cipue frequẽtãt z victũ de terre
fructib⁹ acq̃rũt.ptinue z mãducãt q̃les sunt
grues z anseres tã domestice q̃ siluestres.z
hmõi aues siꝭ viuere tã in terra q̃ i aere dili
gũt turmatim ĩcedũt.spẽz suã diligũt.regẽ
sibi faciũt z ei obediũt.ordinate volãt.z q̃ñ
q̃ intꝰ se vehemẽtissime pugnãt z rostrꝭ se di
lacerãt z deplumãt.sz post pugnã q̃si recõ/
ciliati siꝭ volãt.z societatẽ ꝑstinã nõ decli/
nãt.tẽpestatẽ futurã ꝑcognoscũt.z cum vi
dẽt eã imminere vociferãt atq̃ clamãt.vigi
lias ordinãt z i vigilãdo vices mutãt. Dee
oia ꝓtinẽt in examerõ Basilꝭ z etiã Amb.
siꝭr z i Aristo. Supaddit etiã Arist.z dicit
vigil lapillũ intꝰ pedes tenet vt si forsitã sur
repserit somn⁹.casu lapidis excitet.z siq̃ so/
cietatẽ ꝑdidit altissime ascẽditz vociferãdo
socios suos q̃rit z q̃uscq̃ inuenerit ad pascua
vir descẽdit.dic̃ em̃ q⁹ rex hmõi auiũ sp pri
mo se deponit z ꝓmo ꝺ terra se erigit.caput
etiã p̃ ceteꝭ frequẽt⁹ eleuat z circũspicit.sz
si quẽq̃ viderit venientez vociferat z excitat
alias ac p̃mit Jtẽ sunt ꝓsiderãde q̃rũdã aui
um ꝓprietates ꝑm variã cibatõz.sunt ei que
nõ cibãt nisi carne vt sangne.sic̃ oẽs aues p̃
de q̃ sunt curui rostri z acuti vnguis q̃ co/
medũt oia aialia q̃ ꝑñ venari.sz nõ venant
neq̃ comedũt aues sui generꝭ sic̃ faciunt pi
sces.vt dic̃ Arist.li.xvij̃.z tꝛces aues nũq̃ po
tãt aquã.vt dic̃ ibidẽ. Allia ꝙo sũt volatilia
q̃ solꝰ vtunt semib⁹ z fructib⁹ ac herbis terre
nascẽtib⁹ vt colũbe turtures z anseres tã sil
uestres q̃ domestice Alia ꝙo sunt volatiliũ
genera q̃ vescũt.nũc carnib⁹.nũc fructib⁹ i
differenter.sic̃ oẽs auꝭ coruini generꝭ.sic̃ mo
nedule cornices cornix z pice.ꝺ q̃b dic̃ Arist.
z etiã Basil⁹.pascũt aues corvini generis
pullos suos i iuuẽtute z iuuenes pascũt pa
rẽtes i sua senectute.q̃ñ etiã debilitãt iumo
res i suis humerꝭ eleuãt z deferũt seniores
vt dic̃ idẽ. Et i oĩb⁹ hmõi volucrib⁹ naturalis
pietas ꝓmẽdat.vt hõ pietatꝭ obsequiũ õne
gare pentib⁹ erubescat qõ ab auib⁹ ipẽdi si/
bi iuicẽ nõ ignorat.vt dic̃ Amb. Jtẽ ꝑm va
riã mẽbroꝝ dispositõz ꝓsiderãda aliq̃ auiũ ꝑ
prietates.q⁹ sic dic̃ Arist.li.xiiij̃. Oẽs aues
in ꝟ ꝓueniũt q⁹ oẽs bñt rostꝝ qõ i alijs aia/
lib⁹ ñ inuenit.sz i dispositõe est dñia.q⁹ q̃daꝫ
bñt rostꝝ breue z latũ quaꝝ vita q̃cta est et
mãsuera.q⁹ hmõi rostꝝ est aptũ ad sumẽdũ
cibũ de vicino.q̃dã ꝙo bñt rostꝝ longum z
acutũ sicut z longũ collum.quia acquirũt

cibū de pfundo. quedā curuū z acutū qz talis figura necessaria est ad comedendū z dilacerandū carnē crudā. Hoc aūt hz ꝓpriuz oīs auis. qz bipes est sīc homo. z in pedu z cruriū dispositōe maxia differētia inuenit. qz pedes auiū uncoꝝ unguium sunt fortes z acuti. qz ꝓuenientes sunt p̄datiōi z uenatōi pedes aūt fluuialiū sunt clausi z indiuisi et lati. qz ꝓueniūt natatōi. z oīs aues lōgoꝝ pedū z cruriū hūt collū longū z uolāt exte so collo. z si collū fuerit gracile z debile. declināt ipm in uolādo. z ē generale q̄ oē uolatile hūs breue collū breuia hz crura z ecō uerso Hō aūt uolatile hz umbilicū q̄n nascit. sz cuz crescit auis latet umbilic⁹ z oīno nō apparet. q̄m ꝓtinuat cū intestino p interiorē uenā. Itē ꝓsiderari pūt q̄ ad citaz uel tardā pullificationē. quedā em̄ multotiens pullificāt ut colūba q̄ decies ouat in anno quedā uo multū ouāt ut galline. z quedam multotiēs ut colūbe. galline aūt multū ouātes cito moriunt. ut dic̄ Aristo. lib. v. Aues aūt curuoꝝ unguiū q̄ carnē comedunt raro ouāt. qz nō nisi in anno semel p̄ter irūdines. q̄ sole inter comedētes carnes pullificant bis. Infirmant aūt aues q̄n cubāt super ouа sua. ut patet i gallina z in aquila. de qua dr li. vj. q aq̄la tūc valde granat z albescunt ale ei⁹ z eberant ungues ei⁹ z debilitāt Sunt z multe alie ꝓprietates auiū quas p sequi esset longū. ℞ solū attēdere oportet. q aues int cetera animātia generalit sūt substātie puriorꝝ. leuiorꝝ. z nobiliorꝝ mot⁹ fortiorꝝ. uisus acutiorꝝ. carnis digestibiliorꝝ sapidiorꝝ. ꝙuertibiliorꝝ. z sanioꝝ. in nidificādo z pullos educando solertie ampliorꝝ. Hec aūt i generali dicta nūc sufficiūt

De aquila Capitulum. I.

In hoc de auib⁹ in ꝑticulari dicendū est. Et ꝓmo de aquila q̄ uelut regia inter uolucres obtinet ꝓncipatum. Int oīs auiū diuersaz spēs aquila est maxime liberal. ut dic̄ Plini⁹. nā ꝑdam quā arripit nisi nimia fame arceat sola ñ comedit. imo auib⁹ eā sequētib⁹ quasi cōem exponit. sua tñ recepta ꝓmit⁹ portiōe. Et ideo semp aquilā alie aues solēt insequi. sperātes q̄ ꝺ ipius ꝑda eis debeat aliqua portio impiri. sz q̄n ꝑda ꝓpia capta sibi nō sufficit tanꝯ rex de republica uiuēs auē sibi primiorē rapit z in medio ponit illā. Duos lapides preciosos noīe erbeodos. quoꝝ un⁹ est masculin⁹. alī⁹ uero femininꝰ in nido suo reponit. sine quib⁹ ut dicit parere nequit. Hēmā que dicit achates reponit in nido ut pullos suos custodiāt a morsu reptiliū venenoso. ut dic̄ idē Plini⁹. Est aūt aquila ab acumine oculoꝝ dicta. ut dic̄ Isid⁹. Tāti em̄ z tā lumpidi ꝺr uisus esse. ut cū in aere sup maria imobili pēna deferat ut ꝑ nimia eleuatōne a terra uix humanis pateat obtutib⁹. de tāta sublimitate pisciculos uiderit i mari natare ad ī star lapidis descēdens piscē rapit. z sic captam ꝑdā ad litt⁹ trahit. Est aūt auis naturalit calida z sicca. ꝑde auida z supra aliaruū auiū uires fortis z animosa. cuius fortitudo matie uiget i alis. pedib⁹. z in rostro. qz alas habz ualde neruosas z paz carnosas. z ideo in uolādo patiēs est laboris. qz respectu magnitudinis sui corpis parū habet carnositatis. et multū neruositatis. ꝓpter qđ multuz habet fortitudinis et ꝓtutis. z multū etiam habet pēnositatis. ꝓpter qđ etiā plurimū ꝓtinet leuitatis Inter oīes aūt volucres maxime uiget in aquila uis uisiua. spm̄ em̄ habet uisibilē tēperatissimū z in actu uidendi acutissimū. solē em̄ irreuerberatis oculis i sue rote circūferentia intuet. et tñ uisus sui acies nō obtundit. nec claritate solari luminis disgregat. ut dic̄ Amb. Dic etiā Amb. sic z Aristo. li. xx. q quedā spēs aq̄le quā uocat almachor est acuti uisus ualde. Et pullos suos ungue suspēsos radiis sol' obuicit. z solē respicere cōpellit. et ℞ anteꝯ habeant alas cōpletas et ad hoc eos ꝓcutit z ꝓtit ad aspectū solis. z si oculus alicui⁹ lachrymetur ipm tanꝯ degenerē uel interficit uel abiicit a nido uel cōtemnit. si aūt directa acie solis radiū uiderit ipm tanꝯ sibi i natura silem diligit atq̄ nutrit. q̄uis aūt ita irreuerberata solis acie claritatē uideat. uisum tñ ad ꝑ de aspectū dirigit z inclinat. ut dic̄ Greg. et Aristo. li. xij. Aues inq̄t uncoꝝ unguiū indiget necessario acuto uisu. q̄m uidēt cibuz suū a loco remoto ualde. z ꝓ℞ leuat se aq̄la pl⁹ q̄ alia uolatilia. Hinc etiaz in altissimis rupibus nidificat ubi loci sublimitate ab oīmodo cursu aduersario se tutificat z ꝺfendit. ubi ꝶm Gregoriū. in altissimis tuta residēt. z tamē pastor⁹ gratia infima ista uidet ad altissima se eleuat z ascēdit. et tamē uiso cadauere uel preda quam desiderat. subito ima petit. Est insuper aq̄la auis difficulter cubās. pullificāt. z pullos suos nutriēs. dic̄

Aristo.li.vj.q aqla ad plꝰ ponit tria ova. ſz tertiū pjcit a nido qñ grauit incubat ſup ea.z ſubdit qz illo tpe debilitat intm̃ q non põt bñ venari pullos auiū aliaꝝ.qz tūc incuruant vngues ſuiz albeſcūt ale ſue.z tūc nimis gnaſ in dãdo cibū pullis ſuis.z ſi cõtingit aqlã habere tres pullos.ejcit vnū ꝺ nido ſuo ꝓpt difficultatez nutriẽdi.ſed auis kyni q̃ arabice ꝺr cebar nutrit pullos ſuos caſualit ab aqla ſic relectos vt dic idẽ. Jtẽ idẽ docet q aquilaꝝ diuerſe ſunt ſpẽs z diuerſimode cibãt z nutriũt pullos ſuos. Hã que albas bñt caudas i eaꝝ cibatõe plꝰ laborãt.q̃ ſo bñt nigras minꝰ in hmõi negocio ſe fatigãt.pullos aũt ſuos ad volandu ĩã adultos z de nido ejcientes paulatim ꝓuocãt ad volãdũ z faciũt eos eſurire vt auidius eas ſequant in aera ꝓpter paſtũ z ſozſitan ſi pigritauerint ad exeundũ pcutiũt eos cũ roſtroz ſubtrahũt eis cibũ.vt ſic cogant eos ad exeundũ.z poſtq̃ fuerint cõpleti in ſoztitudie z in pẽnis fugãt eos a ſe.z ñ ſunt plꝰ ſolicite ſup eos ꝓter q̃ndã ſpẽm aqle q̃m Aristo. vocat achat.q̃ cogitat de pullis ſuis magno tpe.z qñ volãt pulli.volãt cũ eis z dãt eis ad comedẽduz.z qñq̃ volitat ſup illos curã illoꝝ agẽs.gata ad reſiſtẽdũ aliſ auibꝫ.ſi forte ꝓuenerint ad nocẽdũ pullſuis in aliq̃ ſeu ledendũ. Hec omĩa tãgit Aristo.in li.vj. De aqlis ſo ꝺr vt tãgit Greg.ſuper Job.q qñ eꝰ pulliculi recenter nati ad capiẽdũ groſſioꝛẽ cibũ z digerendũ ſunt ĩualidi ſanguinẽ z liq̃dioꝛẽ humoꝛẽ põde ſue in os ſuũ attrahit z ſugit z attractũ ſanguẽ in oza pulliculoꝝ vomit.z ita reficit eos cibo leuioꝛi q̃ſq̃ inualeſcãt ad ſumẽdum cibũ foztioꝛẽ Ad hec dic Aug.z Plinꝰ q aqla in ſenectute patit caliginẽ in oculis z ꝯuedinẽ in alis ſuis.ꝯ qꝺ incõmodũ inſtruitur a natura vt fontẽ aque ſcaturiẽtis q̃rat deinde aſcendit q̃tũ poteſt ꝑ aera donec ex caloze ſol z laboze volat fortiꝰ incaleſcat. vñ tũc ex caloze poꝛis aptis z pẽnis relaxatis ſubito deſcẽdens i fontẽ ruit.ubiq̃ mutatis plumis z purgata caligine i oculis vires recipit z reſumit. Sup ps. etiã dic ideꝛ q cũ ſenuerit ita induraſ incuruaſ eiꝰ roſtrũ.vt vix poſſit ſumere cibũ ſuũ.z ꝯ hoc i comodũ inuenit remediũ.qz petrã ſibi querit ꝓtra quã fortiꝰ roſtꝝ pcutit z allidit.z ſic deponit onꝰ roſtri.z cibũ capiẽs reſumptꝫ viribꝫ iuueneſcit. Et ſic dic Plinꝰ. Aquila ſedẽdo ſup rupẽ vel arboꝛẽ ad ſol claritatẽ oculoꝝ acie dirigit.vl poſt ꝑdaz hincinde circũſpicit.vl vngues ſuos inſpicere nõ deſiſtit.fel huiꝰ eſt multũ medicinale. qz poſitum i colirijs viſum acuit z ſubuenit caligini z alijs incõmodis.vt dic Dyaſ.z etiã Cõſtan. Dz aũt aliq̃s ꝓpietates minꝰ laudabiles.eſt em̃ auis excedẽs i caloze z ſiccitate.z iõ ẽ aioſa z iracũda. qz ira fortſ nõ eſt niſi i coꝛpibꝫ magne ſiccitatſ.vt dic Aristo.li.xvj z auibꝫ innocẽtibꝫ eſt aqla inimica z infeſta vnguibꝫ ei rapit.z roſtro pcutit caput auis vocẽ hz roboantẽ z generalit oẽs aues terrificantẽ. Jn aſpectu em̃ aqle z auditu terrent oẽs aues alteriꝰ ſpẽi. etiã aues prede. Vñ dic plinꝰ q herodiꝰ z pſitace aues i die qñ audiũt aquilã vix ꝑdant.z ꝟ forſan accidit ex timoze. Aquilã em̃ in aere em̃ rapiente timẽt generalit oẽs aues.minꝰ aũt illaz q̃ rapit in terra.mĩme aũt illã q̃ rapit in aq̃. qz illã nõ timẽt niſi volucres quaꝝ victꝰ et ꝓuerſatio eſt in aq̃ tm̃.talis aũt aqla multũ degenerat a nobilitate aliaꝝ aqlaꝝ q̃ in aere vl i terra rapiũt ꝑdam ſuã.timet em̃ vulturẽ. Vñ dic Arist.li.ix.q amachel manet iuxta mare z iuxta magnos lacus z cibat ex auibꝫ ꝓpe mare qñ aſcẽdũt ab aqua. z ſi viderit vulturẽ venientẽ timebit vñ fugit ad aquã.ſz vultur q̃ eſt acuti viſus ſp volat circa locũ illũ.z ſi exierit auis de aq̃ in aerẽ vl in terrã ſtatim rapit eã vultur.ſi ꝟo diu fuerit in aq̃ ſuffocat. Habet aũt aqla vnuz pedem clauſum ad modũ pedis anſerꝫ cũ q̃ ſe regit in aq̃ qñ ſolet deſcẽdere ꝓpter ꝑdã.alium ꝟo pedẽ hz diuiſum cũ acutiſſimis vnguibꝫ cũ q̃bꝫ ꝑdã rapit. Dz aũt pẽna aquilina q̃ndã latentẽ corroſiuã ſtrutẽ.vt dic Plinꝰ. Dic em̃ q pẽna aqle poſita inter aliaꝝ auiũ plumas.coꝛrũpit z coꝛrodit eas ſicut coꝛde facte de inteſtinis lupoꝝ i vigella vel in cirbara poſite cũ coꝛdis factis de inteſtinis ouiũ eas ꝺſtruũt z coꝛrũpũt.vt dic idẽ. Aquila ſocietatẽ nõ diligit.imo fugit.vt dicit Aristo.li.j. Aues q̃ bñt vncos vngues. nõ eſt poſſibile q ſint cũ aliq̃bꝫ ſocioꝝ ſuoꝝ zc. Jtẽ vngues hz ꝑ mucronibꝫ.z iõ qñ ſedet ſup lapidẽ retrahit eos z ſi claudit intra carnẽ nec eos allidat vl ꝓterat ꝯ petram vt dic Aristo.li.xviij Hõ inſidet auis habẽs vncos vngues ſup arboꝛes vl lapides. ꝺa natura vnguiũ eiꝰ eſt ꝯ iſtas duas res zc. Jtẽ impia eſt ꝯ filios ſuos qñ coꝛuz viſus

clandit ꝓtra solē. qm̄ eos reputat alienos. Itē vt ad p̄dā alias auiū instruat eos z cō pellat. rostro eos pcutit z vulnerat. vt dicit Plinius

De accipitre Ca. II.

Accipiter est auis regia q̄ pl⁹ aīmo q̄ vngul' est armata z q̄ō ei in q̄ntitate corpis natura denegat. ℞ ei i ꝓtutez audacia aī recōpensat. vt dic̄ Jsi. Est enim auis vt dic̄ Jsi. alīs auib⁹ capiēdis auida. a qua⁹ arreptōe accipiter. i. raptor ē vocata. Dic̄ etiā Basili⁹ in hexameron. q⁹ accipitres circa suos pullos sunt crudeles q⁹ cuz sint habiles ad volādū cibos eis subtrahūt z pcutiendo ad modū aq̄la⁹ de nidis exire cōpellūt z cogūt. q⁹ eos audere docēt. et ad p̄dā excitāt. ne adulti effecti tepescāt ocio z magz cibū q̄rere q̄ vigorē aī ꝓsuescāt. vt di. Beda. z Amb. Sūt em̄ q̄dā accipitres p⁹e dones aerz tm̄. q̄dā ꝓ terre tm̄ sic̄ et aquile vt dic̄ Aristo. li. vj. Primi aues tm̄ volātes rapiūt. secūdi ꝓ sedētes i terra pcutiūt z i/uadūt. z inter hos colūba discernit sicut ō aq̄la dictū est. Est igit accipiter auis calida z sicca mole carnis depaupata. pēnarū plumarūq⁹ varietate decorata. strucioni i pen na⁹ decore simillima ē. sz in agilitate z aīmi magnanimitate oīno impar est. Sūma ei celeritate nūc in aere se leuat et ascēdit itm̄ q⁹ ab hoīm aspectib⁹ se subtrahit nūc subito inferi⁹ in p̄dā ruit. Pecī⁹ ꝓ accipitrz est acutissimū. modica tm̄ carne est munitū. Unde dic̄ Aristo. li. viij. Quāto pect⁹ ei⁹ est magz acutū. tāto melioz est volat⁹. qm̄ si haberet pect⁹ multū latū moueret multū aerz z esz grauis mot⁹. Carnosum aūt nō est. q⁹ acutū est z debile esset si hꝫet cooptoriū ex multa carne sic̄ ōz ibidē. Maxima itaq⁹ est eius fortitudo i pectore et i vngulb⁹ et in rostro q̄ statim petit cerebrū p̄de sue. Ei⁹ fel medicinale est z vtilit in oculo⁹ colliriis admiscet. visum em̄ acuit z oculo⁹ albugines destruit z ꝓsumit. sil'r z fim⁹ ei⁹. Habet autē ℞ ꝓriū accipit. vt dic̄ Greg. q⁹ in senectute q̄n sentit se pēna⁹ pōdere gnari expandit alas suas ꝓtra solis radios flāte austro. z sic extrepentina aura z calore resoluēte aperiūt pori q̄b⁹ aptis excutit alas. z sic veteres penne exiliūt et noue crescūt. et sic nouitas pēna⁹ ipm̄ efficit ad volādū aptiorē. Duo ei sunt genera accipitrū. q̄dā em̄ est domestic⁹. et q̄ daz siluestrz. q̄ domestic⁹ est siluestres rapit aues z raptas eas dño suo derelinqt. Siluestris ꝓo domesticas rapit aues. Indignātis em̄ nature est accipit. vñ si p̄dā quā impetit z sequit casu aliquo nō arripit. vix illa die ad manū dñi sui redit. Oportz aūt vt accipitrū dieta sit ordinata. s. nec nimis tenuis. nec nimis lauta. ex abūdanti em̄ cibo impinguant. z tūc insolescūt aut pigrescunt. z ad reclinatoriū redire dedignant. Si vero fuerit nimis pauc⁹ deficit accipiter viribz z efficit impotēs ad p̄dandū. Solēt etiā oculi taliū auiū ciliari claudi siue tegi ne nimis de manu gestātis se efferāt auib⁹ visis ad q̄rum raptū anhelāt z aspirāt. Et iō q̄busdā laqueolis illo⁹ pedes illaqueant. ne libere ad q̄libet auicula⁹ efferant. gestat in sinistra vt de dextra aliq̄d recipiat vñ reficiat. Seruant aūt accipitres domestici vel domiti i mutatoriis vt a pēnis veteribz z indu/ratis exonerent. z sic i iuuētute z decore renouent. dat aūt eis cib⁹ de aliqua carne alī quātulū venenosa. z sic facili⁹ mutent. Accipitres ꝓ maxīe ledit fum⁹. vt dicit Beda z iō eo⁹ mutatoria a locis fumosis dēt esse remota ne eo⁹ corpa ex fumi amaritudine le dant. z ne plume ip⁹o⁹ ex nigredine fumi inficiant. carnib⁹ recentib⁹ z sanguinolētis reficiant et solēt eis dari corda auiū q̄ p̄dant q̄diu viuūt z potētes sunt ad p̄dandū a suis dñis diligunt. in manib⁹ gestant. sup pa/rticas reponunt. in pectore et i cauda manibus replanant. cū diligētia nutriunt. sz q̄ñ moriunt ab oīb⁹ inutiles reputant. non em̄ comedunt. sz pot⁹ sup sterq̄liniū p̄ciunt

De alieto Ca. III.

Alie⁹ ꝼm glo. Deut. xiiij. idez est q⁹ falco. auis scz p̄de auida z multum aiosa. Inuadit em̄ aues lōge se maiores eas pedib⁹ z pectore pcutiens z inuadens. Scōm ꝓ aliq⁹ alie⁹ est auis puula capiēs alias minutas aues. vt dic̄ autor auroze. Obtinet etiguas alie⁹ corpore vires. Sūt et aues mīme p̄da cibusq⁹ su⁹. Exprimit ℞ aliquē q̄ solos vetat egenos. Et ꝼm ℞ videt q⁹ alie⁹ idē sit q⁹ nisus paru⁹. q̄ gallice ōz muscbet vel ip̄e nisus

falco,

miſg,

De apib⁹ Ca. IIII.

Apes ꝼm Jsido. sunt dicte. eo q⁹ sine pedib⁹ nascant. vel ex eo q⁹ pedibus alligēt se inuicē z pnectant. De ꝼm Jsi. solertes sunt in gignēdi mellis officio. assignatas z sibi ꝓprias incolunt sedes non

vendicãtes sibi alienas. domicilia sua ine/
narrabili arte cõponũt. z ex varijs floribus
mirabili artificio fauũ cõdunt. textisq; ceris
ple nimia castra replẽt. exercitũ z regẽ hñt.
et bella mouẽt. fumũ fugiũt z ventũ z bella
tumultu eraſperanť. Vas pleriq; exẽpti ſunt
de boũ cadaueribꝫ naſci. p bis creandis vi
tulos occisos carnes ꝓberanť. vt ex putre/
facto cruore vermes ꝓcreenť. z postea rece
ptis alis apes efficianť. ſic ſcribiones ó eq̃
rum carnibꝫ generanť. vt dic Jſid. Scõm
aũt Amb. in hexamerõ. mirabiles ſunt apũ
ꝓprietates z insignes z nobiles. Nã apes cõ
munẽ habẽt ſobolẽ. vnã incolũt mãſionem
vni⁹ porte claudũť limine. cõis est labor oi/
bus. cõis cibꝫ. cõis opatio. cõis vſus. cõmu
nis fruct⁹. cõis est oibꝫ volat⁹. cõis est oibus
generatio. Jntegritas q̃z corpis virginalis
oibꝫ est cõis sic z partus. qñ nullo ꝓcubitu
miſcenť. nec libidine reſoluunť. nec partus
quartiunť doloribꝫ z tñ maximũ filiorũ exa/
men ꝓſtituũt. nã cũ alie volucres vix in an
no singulos edãt fet⁹. apes geminos creãt z
duplici ceteris fecũditate ꝓponderãt. Jtez
apes regẽ sibi creãt. ipe sibi ꝓpꝫos ordinant
z tñ licet posite sint sub rege. ipe tñ sunt libe
re. z regẽ sibi subſtituunt z naturali affectu
diligũt. z summa defensiõe defendũt. z p eo
perire pulcꝫ putãt regi suo tantã reuerẽtiã
exhibẽt vt nulle de suis domibꝫ exire aude/
ant. nec ad aliq̃s ꝓdire past⁹ niſi rex fuerit
egreſſus z volat⁹ sibi vẽdicauerit ꝓncipatũ
Eligũt aũt apes sibi in regẽ in magnitudie
z specie magis insignẽ. z qõ in rege ꝓcipuũ
est mãſuetudine clariorẽ. nã z si habeat acu
leũ eo tñ nõ vtiť ad vindicandũ. Naturaliť
aũt apes tãto sunt leuiores q̃sto ceteris sunt
maiores. ſz z apes q̃ nõ obtẽperant regi pro
pria ꝓdẽnatõe se mulctãt vt aculei sui vul/
nere moriant. Jn apũ ꝙo examine nulla est
ocioſa. quedã eñ certãt q̃ſi in bello cãpestri
cõtra alias apes. alie vigilãt circa victum.
alie futuras explorãt imbres z ſpeculãť cõ/
curſus. alie ceras de floribꝫ fingũt. alie cel/
lulas nũc rotũdas nũc quadratas mira cõ
nectione z equalitate cõponũt. z tñ inter tas
diuerſa opa nulla alienis laboribꝫ insidiať.
nullo raptu victũ q̃rit. ſz ꝓprio volatu et la
bore inter herbas z flores q̃ sibi sunt ꝓgrua
recolligit z req̃rit. habẽt tñ apes ſpicula ſua
z inter mella fundũt venenũ ſi ab aliquo fu
erint laceſſite. vitãq; ſuã ponũt ardore vin
dicte ꝓ domicilioꝫ ſuoꝫ defenſione. Apis
itaq; z ſi infirma est robore. valida tamẽ est
vigore ſapie z ꝓtute cui⁹ fruct⁹ oĩb⁹ ẽ suauiſ
q̃ suauitate ſua fauces obdulcat z vulnera
curat ac interioribꝫ vlceribꝫ infundit medi
camẽtũ Ducuſq; Amb. Sunt z alie ꝓprie
tates q̃s tãgit Ariſto. li. v. vbi iſta interſerũť
dicẽtiã inter cetera q̃ apũ opatiões inter ſe
ſunt diuerſimode. quedã eñ adducũt ſuis
alucaribꝫ q̃ indigẽt ad ꝓparationẽ melliſ ex
floribꝫ z frondibꝫ arboꝫ z herbaꝫ z ꝓcipue
in q̃bꝫ est glutinoſitas. z illiniũt ex eo ſupfi/
ciem alucarĩ. z boc faciũt ꝓpter nocẽtia ani
malia. z ſi introit⁹ alucarĩ fuerint nimis am
pli. ſtrictificabũt eos. deinde ꝙgregãt mel.
z ꝓmo incipiũt facere domos i q̃bꝫ habitãt
reges. deinde alias domos in q̃bꝫ habitant
alie apes alucaria cuſtodiẽtes. z accipiunt
cerã ex floribꝫ z ꝙgregãt ipam cũ pedibꝫ an
terioribꝫ. deinde mutãt cã ad pedes medioſ
deinde ad coxas pedũ posterioꝫ. z post vo
lãt cũ ipa. z tũc manifeſtať põderositas i ea
z cũ volat apis nõ tãgit flores diuerſos nec
dimittit vnũ florẽ z vadit ad aliũ q̃diu ibi
inuenit q̃ sibi neceſſariũ est z vtile Sz col
ligit ex eo q̃ indiget. z tũc redit onusta ad lo
cũ ſuũ. Qualiť aũt mel recolligãt z que ſit
melliſ ꝓpria materia nõ possum⁹ leuiť diſti/
guere ſenſu. frequẽtant aũt libenter folia z
flores oliue z manẽt ſup ipam lõgo tpe ꝓpt
ſpiſſitudinẽ folioꝫ. Qñ aũt rex eaꝫ neq̃t vo
lare. tũc ferũt ipm turba apum. z ſi fuerit re
ctor viu⁹ mares erũt in vna gte z femine in
alia. Si ꝙo fuerit mortu⁹. mares erũt cũ fe
minis in domibꝫ. z femia rectoꝛ est dupla
ad alias z habet acutiorẽ aculeũ q̃s masculꝰ
z multi de maribꝫ carẽt aculeis z volũt q̃ſi
pũgere cũ aculeo z nõ pñt. Rectores autez
duoꝫ sunt modoꝫ. vn⁹ est niger et ali⁹ est ru
beus. z ꝟ melior est. z ẽ apis bona parua ro
tunda i ſe denſa cõſtricta i medio q̃ſi cincta
mediocriť villoſa. z differunt apes in paſtu
q; quedã paſcunť floribꝫ ortulanis z ſũt di
uerſe ab illis q̃ paſcunť in floribꝫ montanis
Nã ille q̃ paſcunť in arboribꝫ mõtanis mi/
nores sunt aliꝫ z fortiores z pl⁹ patiẽtes la/
boris. Jtẽ apes ſedẽt ſup alucaria et ſugũt
q̃ est ſupfluũ in fauis. z ꝺ q̃ ſi nõ facerent
hoc generareť ex eis aranea z mozerẽť apes
Qñ aũt modicũ est de melle in domibꝫ de/
ſerũt eas z pugnãt cũ illis q̃ volũt extrahe/
re mel. z ꝓpter ꝟ videnť ſepe ſedere ſup fora/

mina q̄si parate ad resistendū. z pugnāt bre uiores ꝫ lōgiores pugna fortī q̄ multū co medūt de melle z laborāt cūcere eas ō alue aribꝫ q̄ nō mellificāt nec laborāt. Itē re/ges ñ apparēt extra alucaria soli nisi magno stipatu apū z ipe in medio eaꝝ est et exit⁹ ei⁹ est añ exitū pulloꝝ apū tribꝫ diebꝫ. deinō ex eunt apes pauce et volāt circa aluearia z di uidūt se p cateruas z vadit cum q̄libet regē caterua vna. et si ꝓtingat q̄ exeat vna pars apū ad alias tūc ille pauce residue vadunt ad aliū regē et dimittūt suū ꝓmū regē. z va dunt ad regē possidentē ple's. et si rex quem dimiserūt insequat eas interficiūt ipm. Itē q̄ apes pungūt cito post moriunt si totū i fixerint. et nō retraxerint aculeū suū. q̄ im possibile est totū aculeū exire nisi cū eo exe/ at intestinū. Rectores añt apū raro pūgūt. et si aliq̄ apis moriat in alueari extrahūt eā residue. q̄ ß aial valde est mūdū pl⁹ q̄ß alia aialia. et ꝓpter ß ejciūt ſterc⁹ suū in volādo et nō in alueari suo. q̄ fetid⁹ odor ḡuat eas. Sil'r vētus vñ si fuerit fortꝫ vent⁹ custodes apū debēt tegere osticiū alueariꝫ ne intret vē tus ad eas. q̄ añt alucaria efficiunt aliq̄ ca su fetida derelinquūt ea. z si ꝓtingat eas ibi mori ex fetore infirmant. q̄ etiā nimis q̄ escunt infirmant z ejciūt ociosas z ꝓuenit eis in hyeme loc⁹ calid⁹. et in estate loc⁹ fri/ gidus. et si hō dimiserit eis multū de melle nō multū post opabunt. z si modicū. segne scent ad opandū mel. z ꝓpter ß dꝫ custos di/ mittere de melle ſm multitudinem apū. z si defecerit eis mel ad comedendū. dꝫ eas pa scere ficuly et aliꝫs dulcibꝫ ne moriant. Itē q̄ ostendūt inuicē intra alucaria signū ē q̄ volūt discedere ab alueari. z iō dꝫ custos ir rorare vinū dulce intra alucaria z tunc ma nebūt. Ducusq̄ Aristo. li. viij. siue. ix. Jtez idē li. viij. apes nō faciūt strepitū nisi volan/ do z extendendo z ꝓtrahendo alas suas p ae/ rē cadentē int alas z corp⁹. Itē posteriores pedes apū sunt maiores q̄ß anteriores ꝓpter ambulationē et vt cito eleuent a terra cum voluerint euolare. vt dic̄ idē li. eiij. Itē ac/ cidit apibꝫ infirmitas q̄ ab Aristo. li. viij. dꝫ cabizoim. al's kalyroim. vel raboyzoit. et puis vermicul' q̄ generant in alucaribꝫ et corruptis fauis et q̄n crescūt illi ſmiculi fa ciunt texturā sil'em texture araneaꝝ z dñan tur sup totū alucar. z idem putrescit mel et egrotāt apes l' moriūt. Itē idē li. xvj. Apes nō generāt ex coitu neq̄ ex diuersi generib⁹ coeuntibꝫ neq̄ ex opibꝫ p coitū. In ānis au tē pluuialibꝫ multiplicantur apes valde siue pulli apū. q̄ ꝓpt būiditatē multiplicāt sup fluitates i corpibꝫ. In annis aūt tpate com plexionis pulli apū diminuūt. vt dic̄ idem. Itē in diet' ꝑticularibꝫ ōr. apes florez amigdalinos pascētes faciūt mel magꝫ tpatū et magꝫ sapozosum minusq̄ acutū. ſz spūaliū mēbroꝝ marie mundificatiuū. apes ꝯo ab sinthēū pascētes et alias herbas amaras fa ciunt mel. ſz min⁹ dulce. est tñ multū mūdi ficatiuū opilatōis splenis z epatꝫ aptiuū et hydropicoꝝ iuuatiuū. z morsus rabidi ca/ nis curatiuū Quere infra de melle i tracta tu de liq̄ribꝫ alias ꝓprietates apū in lra A. i tractatu de aialibꝫ ſm pḥm z Auic̄.

De bubone La. V.

Bubo a sono vocꝫ nomē habꝫ vt dic̄ Jsid. Est aūt auis feralis onusta q̄ plumis. ſz ḡui sp detēta pigricia. de bilis est ad volandū. i sepulcris dic z nocte versat sp cōmorās i cauernis. deinde apud augures malū p̄tendere ferē. Hā in vrbe vi/ sa solitudinē p̄tendere asserūt. vt dic̄ idē. De bubone dic̄ Arist. li. viij. Monedula inq̄t pugnat cū bubone q̄m debilis est visus bu bo apud meridiē. Clari⁹ nāq̄ videt ō nocte q̄ß de die. et ꝓpter ß capit monedule q̄ ē auis cozuini generꝫ bubonis oua z comedit ea ō die. et bubo comedit oua monedule de no ctē. q̄ bubo fortioꝝ est de nocte q̄ß die. z mo nedula fortioꝝ est de die q̄ß de nocte. Et alie aues volāt i circuitu bubonis et deplumāt ipm. et ꝓpter ß aucupes cū eo deꝑhendunt alias aues. pugna aūt istaꝝ auiū sic̄ z bestia rum nō est nisi ꝓpt cibū z māsionē cuius fre quēs vlulat⁹ de nocte p̄sagiū est mortis ſm augurū ꝓiectura. bubo sterc oribꝫ et aliꝫs i/ mundicijs pascit ab aliꝫs volucribꝫ ß odio habet. tēpla frequentat nocturno tpe vt de oleo lāpadū satiet. in plumis tm̄ z in rostro auibꝫ p̄dest ille esse videt. ſz i aiositate peni/ tus ē dissilis. z in frute q̄n ab auibꝫ ipugna tur in supinū se vertit z rostro cuz pedibus se defendit. mures z vespertiliones venat z comedit. de nocte cuagat et circū uolat. de die ꝯo in parietū rimulis se absc̄ondit

De columba La. VI.

Columbe sunt dicte a colore collis co q̄ eaꝝ plume in collo colore multi plici sunt respense. vt dic̄ Jsi. Sunt

autē columbe aues mā ſuete hoīm frequēti am ꝛ cōſortiū diligētes. ꝛ in eaꝝ multiplica tione cōuerſantes. quas antiqui venereas nuncupabāt. eo ꝙ frequētent nidos ꝛ oſcu lo amorē ꝓcipiāt ꝛ veneri multū vacāt. Et tō colūba dr̄ q̄ſi colēs lumbos. vt dic̄ Iſid. Hā colūbe ouāt oīm tpe ꝛ faciūt pullos cū fuerit eaꝝ māſio calida. ꝛ fuerit eaꝝ cib⁹ pa ratus. meliores aūt faciūt pullos in autum no q̄ in vere vel in eſtate ꝓpter copiā victuſ vt dic̄ Iſid. De natura v̄o columbaꝝ dicit Ariſto. li. v. Columba auis eſt voluptuoſa vñ ꝛ ſeſe oſculant ante coitū ꝛ maſculus ſe nec nō poteſt coire. cū nō ceſſat oſculari. et femina multoties ſaltat ſup feminā cū non ſit maſcul⁹. ꝛ hoc facit cū oſculat ꝛ nō eīci unt ſemē. Et tali aūt coitu faciūt ouа aliq̄ nō pullificātia. ſicut ſunt ouа vētī. ꝛ omnes aues q̄ ſimiles ſunt colūbis ouāt i vere bis vel ter. ꝛ faciūt duo ouа. ſed nō ouāt tertio. niſi q̄ cor̄ūpāt ſecundū. Itē idem dic̄ li. vj Colūbe inquit ꝑ maiori pte pullificāt ma rē ꝛ feminā ꝛ ꝑm⁹ pull⁹ eſt maſcul⁹. ꝛ aliq̄n erit vnus pull⁹ vno die ꝛ alⁱ alio die. ꝛ ma ſculus cubat de die ouа ꝛ femina de nocte ꝛ ꝑmū ouū cōplet ſe ꝛ fundit in xx. diebus. ꝛ colūba ꝑmo penetrat teſtā ꝛ poſt diuidit illā ꝛ maſcul⁹ ꝛ femina calefaciūt pullos in vno tpe ꝛ femina eſt magis ſolicita circa pul los q̄ maſcul⁹. ꝛ decies in anno ouāt ꝛ q̄n q̄ vndecies vel duodecies. ſicut in egypto⁹ maſcul⁹ coit cū femina poſt annū. Itē idem libro. viij. cū pullificat colūba ſtatī maſcu lus regit pullos. ꝛ ſi femina tardat venire ad pullos ꝓpter dolorē parⁱ ꝓcurit eā maſcul⁹ ꝛ cogit eā ponere ſe ſup pullos. ꝛ cū creſcūt pulli vadit maſcul⁹ ꝛ fugit terrā ſalſam. ꝛ il lud q̄ fugit ponit i ore pulloꝝ vt aſſueſcat eos cibo. Cū aūt mas vult eīcere pullos ō nidis coit cū ipſis. Itē colūbe habēt ꝓpriuz ſicut ꝛ turtures. q̄ caput ſuū nō erigūt q̄n potāt q̄uſq̄ eis ſufficiat hauſt⁹ pot⁹. Viuūt aūt colūbe generaliter cubāt vſq̄ ad annos q̄ndecim. Dicuſq̄ Ariſto. Propetates au tem colūbaꝝ vſuales ꝛ multū notas tangit glo. ſup v̄bū illud. Oculi tui colūbaꝝ Cañ. ꝑmo. Colūba inq̄t felle caret. roſtro non le dit niſi parē ſuuz forte. in cauernis petraꝝ nidificat. alienos pullos nutrit. columbas alias errātes aſſociat ꝛ recolligit. iuxta fluē ta manet. melioza gna eligit. gemitū ꝑ cātu reddit. gregatim volat. ꝛ ſocietatem diligit alis ꝛ roſtro ſe defendit. cadauera ꝛ alia im mūda nō comedit. geminos pullos nutrit. ſup fluēta reſidēs. vmbrā accipitris de lōge veniētis inſpicit. quā videſ ſtatim ad interi ora foramis fugiēs ſe abſcōdit. ſic dic̄ gloſa ibi. Oculi ei⁹ ſicut colūbe ſup riuos aq̄ꝝ rē Cañ. v. c. Et vt dic̄ in viatico Cōſtan. ſan guinē habet medicinalē. Dr̄ eīm q̄ ſanguis ei⁹ ſub dextra ala extract⁹ ꝛ calid⁹ oculis im poſit⁹ ſcu inſtillat⁹ dolorē mitigat. et ſanat obtalmiā oculoꝝ. Fimū habz ardentē quē de nido eīcit ꝛ pullos vt eīciāt inſtruere cō ſueuit. vt dic̄ Ariſto. Colūba pacis eſt nūcia ſimplicitatis forma. natura mūda. ꝓle fecun da. pietatis emula. ſocietatis amica. iniurie immemor. q̄ quāto eſt pēnoſior tāto fecūdi or inuenit. vñ colūbe habētes pedes pēna tos fere pullificāt oīm meſe. Eſt aūt colum ba naturaliter timida. raro ſecura. niſi q̄n eſt in foramine petre. ibi aliqualiter req̄eſcit Eſt aūt obliuioſa. ꝛ iō ſublatis pullis dāni ſui i memor nidificare ꝛ pullificare in eodē loco itez nō obmittit. vt dic̄ Hiero. Itē ſtulte eſt curioſa. nā ſedēs ſup arborē circūſpicit. et ad quā ptē velit tēdere quaſi deliberās col lum vndiq̄ circūflectit. ſz ſepe dū de vola tu deliberat. anteq̄ arripiat volatū ſagitta eā tranſuolat. ꝛ iō ꝓpoſitū nō pficit. q̄ q̄ō di utius fieri ꝓpoſuit in tpe ꝓgruo nō pficit. vt dic̄ Brego. Itē vt ōr in dict. ꝓcularibus Caro colūbina dura eſt ad digerendū ꝛ vi ſcoſa. vnde groſſum dat nutrimentū mati me caro pulliculoꝝ. ſed q̄n volare incipiūt rōe mot⁹ ꝛ laboris multū amittūt de illa q̄ litate. ꝛ fit caro leuior ꝛ acceptibilior ad di gerendū. Quāto aūt vetuſtior tāto durior ꝛ peior ad digerenduz. ꝛ illaudabili⁹ generat corpi nutrimentū Itē colūba aliq̄n inueni tur domita q̄ ad deceptionē ſilueſtriū eſt in ſtructa. nā ſilueſtribꝫ ſe aſſociās ad rete eas ducit. et vt cauti⁹ eas decipiat cū illis ītrat aucupis rethe ꝛ inuolui ſe ꝓmittit ſub ami cicie ſpecie quaſi ad paſcua eos allicit. et ſic paſcēdo ad laqueū et interitum eas trahit. Itē in egypto ꝛ in ſyria vt dicit Ambro. in ſtruit columba vt littere ſit gerula. ꝓuincie ad ꝓuinciā internūcia. naturaliter eīm dili git locū ꝛ manſionē vbi ꝑmitus eſt nutrita ꝛ quātumcūq̄ deferat ad lōgiquas partes ſemꝑ redit ad ꝓpria ſi libertati fuerit reſtitu ta. Tali aūt columbe cauti⁹ ſolet aligari lit tera ſub aſcella que dimiſſa eleuat ſe i aera.

et nunq̃ cessat donec redeat ad sue natiui/
tatis ꝓma loca. sed qñq̃ in via cognoscit ab
hostib⁹ z sagitta impetit. z ꝑ litter⁹ quas de
fert interficit et vulnerat. z sic nō sine pericu/
lo est baiula lr̃a. q⁹ frequēter lr̃a sic portata
est causa vt occasio mortis sue.

De coturnicib⁹ Ca. VII.

Coturnices sunt quedā auicule a so
no vocis dicte quas greci ortigias
vocāt. eo q̄ ferunt in ortigia insula
ꝓmo vise. vt dic̃ Jsi⁹. De aues certa habēt
aduenie di tpa. gregē faciūt z ducūt. accipi
trem timēt. z q̄diu accipitrē videt tādiu de
terra nō surgūt. ideo etiā ortigometra dicū
tur. habēt aūt he aues duces sicut et grues
Et ideo q⁹ timēt accipitrē cura est eis solici
tare duces ꝑ quos cauēt ꝓpria discrimia ne
ab accipitre capiant. Hec sola auis morbū
caducū patit sicut et homo et passer. Ma/
re transiēs cū lassatur in aquā descendit. et
vnā alam erigēs velū sibi facit. cibos ḡtissi/
mos babz semina venenosa ꝓpter quas cau
sas veteres eas vesci phibuerūt. Elleboꝛ⁹
em̃ est cibꝫ coturnicū qui si ab animali i mꝫ
ta quātitate sumat pernicios̃um est. nā cum
animalia latas habēt venas ꝑ quas deferꝫ
fumus vi ellebori coꝛ subito infrigidatur z
mortificat. Coturnices aūt venas habent
strictas circa cor. z ideo fum⁹ venenosus ñ
babēs liberū transitū in stomacho remanz
et ibi digerit et subtiliat vnde nō leduntur.
Coturnices aūt vulgari sermone curleios
vocam⁹ a veloci cur̃u. citissime em̃ currūt
sup terrā. specie aūt suā diligūt tales aues.
et ideo vociferādo mutuo se requirūt. vt di
cit Ambrosius

De ciconia Ca. VIII.

Ciconia vel ybis est auis fluuialis q̄
seipsam purgat rostro suo. quia ꝯ
ex cibo⁹ multitudine sentit se ḡua/
tam aquā marinā intra rostꝫ recolligit quā
ꝑ anū ad interiora infundit que molliendo
cibi opacti duritiā mordicādo intestina su
perflua ejicit z emittit. Hec auis serpentuz
ouis vescit z ex eis gratissimā escaz deferēs
pullis. vt dic̃ Jsi. Et dicit ciconia quasi cy
cannia. q⁹ cōquatiēte rostro quasi cū cāna
sonū facit. vt dicit idem. veris est nūcia. z in
suo aduentu p̄dicat nouitatē temꝑis. serpē
tibus est inimica. rostro em̃ eos ꝑcutit z in
terficit. z quādoq̄ deuorat et reglutit. hūa/
nam frequētiā et societatē diligit. z ideo ni/
dificare sup domos ab hominib⁹ inhabita
tas cōsuescit. et nidū suum primū nisi fuerit
coacta de facili nō dimittit sed in suo recess/
su ꝓtra hyemē terra replet nidū suū z cū lu
to virgulas nidi et spinas cōpaginat ne ali
quis vētus tēpestuosus ipm in hyeme deꝯ
ciat aut dissoluat. Jn reditu aūt suo in vere
eundē locū occupat ab alijs nidū occupa/
re volētib⁹ ꝓtegit z defendit. viuēte femina
mas causa coit⁹ cū alia se nō associat. s̃z quo
ad nidū z generatōis officiū femine fidē ser
uat. in qua si mascul⁹ aliquo casu adulterū
cōcubitū p̄senserit. vltra secū nō cohabitat
sed rostro si potest eā trāsuerberat arcq̄ ne/
cat vt dicit Aristo. Al's q̄ in nido mas fe/
minā non calcat z incubādo sup ova mas
cū femia vices mutat. pullos suos miro af
fectu diligit z custodit. et ex assiduo cubitu
sup eos plumas pdit. pater quādo est in pa
scuis. mater in nido residet. z ecōuerso. q̄n/
do reuertit mas. euolat femina ad pascua z
mascul⁹ nidū fouet. vt dicit Ambro. cico/
nie maria transuolāt z collecto agmine ad
calidas regiones simul volāt. Jn suo autē
discessu comites habēt coꝛnices que ipsas
p̄cedunt z quasi ciconijs ducatū p̄bētes.
ꝓtra aues infestas eis ꝑ viribꝫ se opponunt.
vt dicit in hexameron. Quāuis autē vene/
nosa comedāt vt ranas et serpētes et hmōi
venenū tamē naturā eaꝝ nō supat nec imu
tat. ideo eis est refectioꝛ nutrimentū q̄ bo
minib⁹ z alijs aialib⁹ est venenū. vi em̃ calo
ris qui in coꝛ interioꝛib⁹ dñat virt⁹ veneni
extinguit et superat. A pullis suis i senectu
te pascunt. nā extimia illis circa filios est pi/
etas. z ideo quantū ipse expendūt in fetibus
educādis. tantū ipse a pullis suis vice recꝯ/
proca nutriunt. vt dicit Ambro. q̄n ꝯo pul
li nascunt. crura pedes et rostra habent ad
modū cigni valde nigra. s̃z deposita paula/
tim nigredine. rubere tāto plꝰ incipiūt q̄nto
quotidie plꝰ senescūt

De coꝛnice Ca. IX.

Coꝛnix est auis annosa. que apud la
tinos greco noīe apellat. quā aiūt
augures hominū curas agere. insi/
diaꝝ vias mōstrare. futura p̄dicere. sed ma/
gnū nephas est credere q⁹ deꝰ ꝯsilia sua coꝛ
nicib⁹ manifestet. vt dic̃ Jsi. his inter mꝫta
auspicia tribuūt. vt etiā pluuias p̄tēdat vo
cibus iuxta illud Virgilij. Hūc plena coꝛ/
nix pluuiā vocat improba voce. Est autem

auis garrula z impia. z incolis vbi habitat nociua. vt dicit idē. Immūdis pascit et venenosis. diutissime viuit. ꝓtra senectutē in pluma albescit. sed in carne intrinsec⁹ quanto viuit diuti⁹ plus denigrescit. Vulpez p̄ ceteris animalib⁹ odit. cōtra nisum z accipitrem cōfligit. vt dic̄ Jsi⁹. Est em̄ auis īpia ba aquile z alīs p̄de auib⁹ importuna. naz aquilā quā tāgere formidat garritu z volatu insequit z infestat. sed de sua improbitate nō semp lucrū portat quia post longā aq̄le dissimulatōnē aliquādo ab ea rostro percutit aut inficit quādo ei plus ōbito appropinquat. De cornice aūt dicit in hexamerō ꝙ cornices ciconias ꝓducūt z dirigūt. z velut q̄busdā turmis eas stipātib⁹. eis turmatim se adiungūt z cōtra alias aues ipis ciconijs infestas dimicātes. ꝓpr̄is periculis aliena bella suscipiūt. cui⁹ indiciū est quia i illo tpis interuallo quo ciconie solēt recedere nō reperiunt in locis cōsuetis residere. et quia cū vulnere reuertētes manifesta q̄daz sanguinis voce certisq; indicijs graue se certaminū ostendūt cōflictū subijsse. Jtē ibidē dicit ꝙ admirāda est hui⁹ auis clemētia. nā cū parētes p longeuā senectutē plumarum regimine z alaz regimine nudari contingit. cornices iuniores ꝓpr̄is pennis eos fouent et collecto cibo pascūt. quādo etiā parentes earū senescūt. eos fulcro alarū suarū sublenant z ad volandū excitant vt in pristinos vsus mēbra dissueta reuocēt z reducāt.

De cozuo Capl'm. X.

Cozuus siue cozax a sono gutturis nomen habet. vt dic̄ Jsi⁹. Cozu⁹ pullos oza suos biantia respicit. quib⁹ cibū ꝑus nō ministrat nisi prius p pennarū nigredinē ꝓpr̄ij coloris similitudinē recognoscat. Postq̄ vero nigrescere inspicit totis suis viribus deinceps eos pascit. vt dic̄ idem Jsi⁹. Dicunt aūt pulli cozuoz roze celesti vesci q̄diu beneficio etatis nō habēt nigras plumas. nō enī prius escis sez cadaueribus fetidis sed rozis celestis beneficio sustentātur. vt dic̄ Augustin⁹. Petit em̄ cozu⁹ in cadaueribus mortuoz loca occulta. vt dic̄ Jsi. Et est auis clamozosa z diuersas formaz voces. sol⁹ em̄ inf aues sexaginta quattuoz habet vocis mutatiōes. vt dicit Fulgentius. Est etiā auis dolosa res furtiue subtrahēs reponēs in locis abditis z absondēs. Est etiā immūda auis cadaueribus insidēs. et ex venenosis z reb⁹ immūdis cibū querēs Et fm augures quandā vim p̄sagij z diuinationis habēs. Et ideo apud gētiles cozu⁹ inter volucres fuit apollini cōsecrat⁹. vt dicit Dar. De cozuo aūt dicit Aristo. li. vj. Femine cozuoz cubāt sup ouа sole. z masculi deferūt eis cibū. z pullificat plures pullos z cubat dieb⁹ viginti z deijcit aliquos ꝓpter multitudinē quia aues q̄ multos pullificāt aliquos eijciūt a se. Jtē dicit idē lib⁹. viij. Cozu⁹ niger pugnat cū asino et thauro. et volat sup ipsos z nocet eis p̄cutiendo cū rostro z pungit oculos ipoz. Jtē ibidē. Cozuus niger est amic⁹ vulpis. z ꝓpter hoc pugnat cū aceloni z alīs bestijs vt iuuet vulpem. Jtē ibidē. Cozui pugnāt pugna forti z p̄cutiūt se ad inuicē cū armis. id est. cū rostris vnguib⁹ z alis suis. vict⁹ obedit victori victoria forti. Ducuscz Aristo. Jtē sol⁹ cozuus in medijs estiuis feruoribus ꝓtra naturā aliaz auiū ouat z pullificat fetus suos Ūñ Petroni⁹. Cozuus maturis frugibus ouа defert z̄c.

De cigno Ca. XI.

Cignus latine. oloz dicit grece. eo ꝙ tot⁹ albus sit in plumis suis. nulli em̄ inueniūt cignū nigrū. Olor aūt grece. totū dicit latine. vt dicit Jsi⁹. Cign⁹ aūt a canēdo est dictus. eo ꝙ carminis dulcedinem modulatis vocib⁹ fingit. Ideo autē canit dulciter. quia collū longū z reflexū habet z necesse est eructuantē vocē p longū et flexuosum iter varias reddere modulatōes Ferūt aūt in hyperboreis ptib⁹ p̄cinentibus cytharedis cigni pullos cuolare de nidis z apte admodū cōcinere. vt dic̄ Jsi⁹. Scōm aūt Dar. et Ambro. Haute bonū p̄sagiuz cuētus reputāt. ꝙ cigni sez in nauigio obuiant. sicut ait Enni⁹. Cign⁹ in auspicijs semper letissim⁹ ales. hūc optāt naute. q⁹ nō se mergit in vndis z ideo apollini fuit cōsecratus. vt dic̄ Dar. In alis aūt matrima ē fortitudo. Cign⁹ quādo est in amore q̄rit feminam z ei p cōplexionē colli blādit. z q̄si cantrahit ad se z cōiungit collū suū collo femine colligando. post coitū vero femina p̄cutit marē z fugat ipm. balneat aūt se masculus post coitū. similiter femina antecz cibū sumat. Jnstāte autē morte penna infixa cerebro canit z cōtra aliorū animantiū ꝙsuetudinē ꝓ gemitu cantū reddit. vt dicit Ambros⁹. plumā habet candidissimā omni ni-

gredine vel coloze aliquo impmixtã. carnẽ vero habet nigrã z ad digerendũ durã. rostrum cũ quadã tuberositate visum ab olfactu z gustu distinguẽte. collũ habet intrinsecus valde nigrũ z interiꝰ densatũ cũ quo collo in profundũ merso cibũ suũ querit z incidit. dũ sit inter pisces nutritꝰ ipos non comedit. ideo si panis vel esca sibi proiecta fuerit. piscibꝫ ipm sequẽtibꝫ ipe cedit. ꝺ herbis z radicibꝫ victũ suũ querit. pedes babꝫ nigros latosz clausos natationi valde aptos. quorũ vno vtit p remo in natãdo. alio pro gubernaculo se regẽdo. Stagna et lacus inhabitat. z secus aquas nidificat. vbi sup pauca ligna cõiecta super oua cubat et pullificat. pullos solicite nutrit et educat. z eos rostro alis z sibulo ptegit et defensat. z si quis aduersus eos appropinquauerit inter pullos z appropinquãtibꝫ opponere se et interponere nõ cessat. Auis est magne carnositatis z ponderositatis corpoꝛ. et ideo quietẽ diligit z raro volat. volãt autẽ cigni siluestres volatu fortꝫ collis extẽsis et pẽdibus ad posteriꝰ applicatis. sed nõ sunt tam magni corpis nec tãte pinguedinis sicẽ sunt domiti q̃ iuxta hominũ habitacula sunt nutriti. vt dic Bar.

De culice Capitulũ. XII.

C Ulex ẽ musca modica ab aculeo dicta. eo ꝙ sanguinẽ sugit. habet autẽ in ore fistulã ad modũ stimuli q̃ carnem terebrat vt sanguinẽ bibat. vt dic Isidoꝛus. Reputat aũt inter volatilia sicut et apis. cũ tamẽ corpꝰ vermis habeat pꝫes pedes habẽtis. eo ꝙ alas habeat quibꝫ volat. Generat aũt et vaporibꝫ putridis de cadaueribꝫ ac palustribꝫ locis z corruptis generatis. et cõtinua alaꝝ replicata pcussione i aere strepitũ generat z quasi stridet. sup cadauera z vlcera libẽter residet. equis etiam vlcerosis valde nocet. strepitu z morsu dormientes infestat. et a requie eos arcet. de nocte maxime circũuolat z mẽbra quibꝫ insidet terebrat atq; mordet. lucipeta est. ꝺa lumen libẽter videt. vnde minꝰ caute in cãdelam vel in ignẽ irruẽs se ob auiditatẽ luminis videndi cõburere sepe solet. hyrundinibus pascendis summe valet. culices em in acre volitates ab hyrundinibꝫ que venant muscas in aere pda gratissima reputant. Dicũtur autẽ culices scinipbes. id est. musce minutissime. sed aculeis pmoleste. scines enim grece musca dicit latine. vnde z dicit scinomia musca canina. z huiusmodi muscis terra egyptioꝝ pcussa est. vt dicit Isidoꝛ. Est aũt scinomia genꝰ pessimuz muscaꝝ magni corpis z lati ventris respectu muscarũ aliarum z parui volat. sed magne tenacitatis z adherẽtie in membris animantiũ in q̃bus insidet. In villis em z pilis animaliũ z maxime canũ se immergit. et ibi se occultãs fugit sanguinẽ atq; bibit intantũ ꝙ carnẽ vlcerat z corrodit. vt patet in antiquoꝝ canũ auribꝫ quas corrodũt z vlcerãt tales musce vnde non est mirũ si tales musce sint mꝫtuz fetide que extã fetidis z corruptis humoribꝫ sint nutrite

De cicada Ca. XIII.

C Icada a canendo est dicta. eo ꝙ i eiguo gutture suo dulcez facit melodiam vel mirã facit cantilenã. vt dicitur in hexameron. hec in medio estu quãdo arbusta meridianis calorib rumpũtur tanto cantũ resonat clariozẽ. quanto spiritum aereũ tũc tempis attrahit puriozẽ. deinde si quis cicadas pfundat oleo statiz necantur. eo ꝙ obstructis pozis spiramen aereũ haurire nõ valent. sed si quis statiz his aceti sup fundat. ilico reuiuiscunt. eo ꝙ vis aceti aperit pozos qui ex olei cõstrictiõe obstruebãtur. vt dicit Ambrosius

De fenice Capitulũ. XIIII.

F Enix vnica dicit esse auis z in toto orbe terrarũ singularis. vnde z latini mirãtur vnde et apud arabes vbi nascit fenix. i. singularis nuncupat. vt dicit Isi. De hac aue dic phs. ꝙ fenix est auis sine pari viues. ccc. vl q̃ngẽtis annis. q̃b cõpletꝰ cũ suũ sentit defectũ nidũ facẽ ex lignis aromaticis et multuz siccis que in estate et feruore solis flãte fauonio accendunt. q̃bus iam accẽsis spõte nidũ ingredit z ibidem inter ligna ardẽtia incinerat. ex quo cinere infra triduũ quidã vermiculꝰ nascit qui paulatim plumas recipiẽs in volucrẽ reformatur. Idẽ dic Ambro. in hexameron. de fenicis humore siue cinere nouꝰ surgit. paulatimq; adolescit z pcessu tẽpis alarũ induit remigia atq; in auis spẽm reparat. Est aũt auis pulcerrima. pauoni in plumis similima. solitudinẽ diligẽs. ignis z fructibꝫ mundis cibũ querẽs. de q̃ narrat Alanꝰ. ꝙ cuz Oniae summꝰ pontifex in cliopoli ciuitate

egypti templū ad similitudinē tēpli hiero/
solymoꝝ edificasset. ꝑmo die azimoꝝ cū mꝭ
ta ligna aromatica sup altare ꝯgregasset. et
ignē ad offerendū sacrificiū succēdisset. de/
scēdit in mediuꝫ rogū taꝫ auis q̄ in igne sa/
crificij statim ī cinerē est redacta. remanēte
aūt cinere ꝫ cū diligētia custodito ꝺ ꝑcepto
sacerdotꝭ ꝫ refuato infra triduū q̄dā vermi
culꝰ de ꝑdicto cinere est creatꝰ. q̄ tandē reci
piens formā auis ad solitudinē euolauit

De grue Ca. XV.

Grus de ꝓpria voce nomē accepit. ta
li em̄ voce sonat. vt dic̄ Jsi. Est aūt
auis alaꝝ magnaꝝ ꝫ fortis volatus
aeris alta petēs vt videat quas velit ꝑgere
regiones. vt ꝺr in hexameron. Est em̄ auis
diligēs suā spēm. ꝫ in societate vinēs habēs
regē et ordine literato volās. vt dic̄ Ambro
sius. Ductor aūt agminis q̄ instigādo ꝫ ar
guendo voce ad rectos volatꝰ cogit agmen
ꝫ si forte rauescat succedit alia grus q̄ sup
plet idē officiū. grues aūt voce ꝑcussa ter/
ram petūt vt quiescāt. ꝫ cum sederint ad cu
stodiā sui vigilias ordināt vt alie securiꝰ cō
quiescāt. Vigiles aūt sup vnū crus stāt di
recte ꝫ lapillū tenēt in pede altero a terra su
spenso vel elevato. vt si casu aliquo dormie
rint ꝑ casum lapilli excitentꝫ. vt dic̄ Aristo.
Jte sunt grues in iuuētute cinerei colorꝭ.
sed in senectute quāto diutꝰ viuūt. tāto plꝰ
nigrescunt. ꝫ si que illarū a societate ober/
rauerint vociferādo perditas socias aduo/
cant ꝫ requirūt. Grues etiā q̄n supra se ve/
nientē herodiū vel accipitrē ꝓcipiūt rostra
sua supꝰ erigūt ꝫ put possunt cū rostri acu
mine se defendūt.

De gallo Ca XVI.

Gallus a castratione est vocatꝰ. Jn/
ter ceteras tantū aues huic soli testi
culi adimunꝫ. veteres em̄ abscisos
gallos vocauerūt. vt dic̄ Jsi. De gallo di
cit Plinius. xxix. li. c. iij. Carnes galloꝝ cru/
de ꝫ calide appositę sup morsum serpēꝭ de/
mūt venenū. Et ad idē valet cꝰ cerebrum in
potu sumptū. si ds cꝰ pinguedine vl̄ viscel/
lo inunctꝰ fuerit. a pantheris ꝫ leonib⁹ tutꝰ
erit. Si auro liquescēti ossa galloꝝ vel gal
linarū cōmiscentꝫ cōsumūt illud in se vnde
ꝫ os gallinaceū auri est venenū. ꝫ ß est mix
Gallus itaq̄ est auis calide ꝫ sicce cōplexio
nis. et ideo multū habet audacie ꝫ animosi
tatis ꝓpter qꝺ cōtra suos aduersarios ꝑ su/
is vtrob⁹ audacter pugnat. ꝫ rostro ac cal/
caribus aduersariū impetit ꝫ lacerat. obtē/
ta victoria statim cātat. Anteq̄ autē cantet
alis se verberat. ꝫ seip̄m ferions ad cantādū
reddit aptiorē. Jn ꝑfundioribꝰ horis noctꝭ
cantū solet emittere clariorē et valentiorez.
sed circa tps matutinū vocē formar leuio/
rem. vt dic̄ Ambrosiꝰ. Cristā rubeā gestat ī
capite ꝑ coronā qua amissa pdit audaciam
ꝫ ad aggrediendū aduersariū ip̄m efficit se
gniorē. zelat ꝫ diligit vxores suas. ꝫ inuento
cibo voce quadā eas cōuocat ꝫ sibi subtra/
hit vt eas reficiat atq̄ pascat. pinguiorez ꝫ
tenerioreꝫ quā plꝰ diligit secū quietis gratia
vicinius collocat. et ipsiꝰ p̄sentiā circa se plꝰ
affectat de mane cū ad pastū euolauerit. la/
tus suū lateri ipsiꝰ primo applicat et ꝑ quos
dam nutꝰ ipam ad sui copulā allicit ꝫ inui/
tat. ꝫ ꝑ ipa tanq̄ zelotipus specialiꝫ pugnat
ꝫ approp̄inquātes gallos rostro et calcari/
bus a se fugat. rostro in pugnādo terrā pcu
tit. ꝫ plumas circa collū erigit. vt se audacē
faciat ꝫ pennas caude quantū potest sursū
ac deorsum elevat. vt sic aptus ad prelium
se accingat lapidē ꝑciosum nomine allectri
cium vel allectoriū calcedonio silꝫ gignit
ꝫ portat. quē ratōe lapidis vt creditꝫ quidā
leo timet ꝫ abhorret. ꝫ maxime si fuerit alb⁹
albū em̄ gallū leo formidat. vt dicit Plinius
Rostro ꝫ pedib⁹ victū querit. palcā ꝫ pulue
rem sulcat ꝫ reuersat ꝫ inuēto grano ad gal
linas vociferat et eas vocat. timet etiaꝫ gal
lus aquilā ꝫ accipitrē ꝑdones terre. quia ta
les ꝑdes aues volucrib⁹ in terra deambulā/
tibus insidiantꝫ. ꝫ ideo cū gallꝰ sit valde acu
ti visus vnū oculū ꝑ victu querēdo inferꝰ
deprimit. et aliū sursum ad aera dirigit. vt
aduentū aquile vel accipitris ꝑcaueat. ꝺni
am cū venientē a remotis viderit statim ad
gallinas vociferat ꝫ fugiēs in domib⁹ rupi
bus ac sepib⁹ se occultat. vt dic̄ idē. Decre/
pitus etiā gallꝰ ouat in vltima senectute. et
facit quedā ouā pua multū rotunda ꝫ q̄si li
uida vel crocea. et quib⁹ si ab aliquo verme
venenoso in diebꝰ canicularib⁹ foueantꝫ. ba
siliscus pereat. vt dic̄ Beda. De gallis dic̄
Constan. Galli iuuences duriores sunt ad
digerendū. minoriscq̄ humiditatis q̄ gallina
caro cor̄ quidā nutrositatis habet. ſz q̄n/
do coquitur soluit. vnde si vetus gallus ꝑ/
iectis interioribus ꝺ semine croci ortēſis et
polipodio impleatur. et quinq̄ libris aque

coquaſ donec aq̄ fere ꝓsumaſ fit vtiliſſim⁹ colericā habētib⁹ paſſionē. viſcoſos ⁊ fleu/matic⁹ purgat humores. melancoliā pati entib⁹ ſubuenit. groſſam ſtomachi vētoſita tē excludit. dolorē mingat. tumorē ⁊ dolorē arteriaꝝ curat. valet ꝺ arteticе febris pliſi/tatē. vt dicit idem

De gallo gallinacio Capitulū. XVII.

Gallus gallinaci⁹. gall⁹ eſt q̄ ꝑter ab ſciſionē teſticuloꝝ effeminat. more em̄ alioꝝ aīaliū caſtratoꝝ tot⁹ in cō plexione mutaſ. criſtā em̄ pdit. audaciā de/ponit. vocē ⁊ cantū amittit. inſ horas noctſ nō diſcernit. alis ſe nō pcutit nec ad pugnā ſe accigit. ſup ova aliena cubat ac ſi eſſ gal lina officiū femine aſſumēs pullos alienos nutritꝝ circūducit. vocē etiā galline ſimulat ⁊ crocitando voce raucida pullos vocitat gallinis ſe aſſociās cū eis eaꝝ eſcā comedit ⁊ deuorat. ſz eas nō reficit nec ipinguat cuꝝ eis ipinguaſ ſz eas nō ipinguat. Eſt aūt gal linaci⁹ timidioꝝſ ai q̄ gall⁹. et carnis hūidio/ris ⁊ mollioris ⁊ pinguedis maioꝝſ ac plu me laxioris. cui⁹ pedes q̄nq̄ frāgunt vt cu/bare ſup ova cogaſ. cui⁹ calcaria vl̄ hebetā tur vel cadūt. cui⁹ pedes colligāſ poſt ipin/guationē. et depſſo capite ad terrā ad fozuꝝ erectſ pedib⁹ deportaſ. de gallo tñ caſtrato dic̄ Cōſtan. Carnes inq̄t caſtrati galli oīm volatiliū carnib⁹ ſt ꝓuenietioreſ. laudabili us em̄ generāt nutrimētū ⁊ ſanguinē meli/orem. cerebella eoꝝ cerebellis auiū aliaruꝝ ſunt vtiliora

De gallina La. XVIII

Gallina eſt a gallo dicta. ſic̄ a Leone dicta eſt leena. cui⁹ mēbra vt q̄dā ſe rūt ſi cū auro ligāſcēte miſceanſ ꝓſu mūt auꝝ. vt dic̄ Iſid. Eſt aūt multe ouatō nis et pullificatōis ⁊ multe ouāt ſine coitu vt dic̄ Ariſto. li. vj. ⁊ dicūſ ova vēti. et ſunt alīs ouis inſipidiora ⁊ illaudabiliora. et q̄ dā galline ſepe faciūt gemelles. ⁊ vnus ge/mellorū eſt gu⁹ et q̄nq̄ mōſtruoſus. poſtq̄ aūt cubāt ſup ova ſua p tres dies ſtati appa rēt ſigna pulli ⁊ erit ꝟ in maioribus poſt ples dies. ⁊ in minoribus p⁹ pauciores. ⁊ generaſ pull⁹ ex albumīe ⁊ nutriſ ex vitello. vt dicit idē. Galline etiā q̄ nimis ouāt nō ſunt lōge vite ſz cito moriunſ. vt ꝺr li. vj. Alias ꝺo gal line ꝓprietates oīb⁹ fere notas tāgit glo. ſup Matth. xxiij. vbi ꝺr. Gallina eſt auis pia cir ca pullos. nā pullos ſub ala fouet. ꝺtra mil uum tuet. de dolore filioꝝ egrotat ⁊ plumā depoīt. pl⁹ pullos q̄ſ ſe paſcit ⁊ ſatiat. ⁊ ip̄oſ inuēto cibo ꝓgregat atq̄ vocat. p pulloꝝ defenſione fortioꝝ ſe opponit. et etiā hoīem impugnat. pullos diſperſos cōgregat. atq̄ vocat ⁊ ne a niſo vel miluo rapiaſ eos ſub alaꝝ tegmine. ꝓtegit ⁊ defenſat. plumaꝝ hiſ piditate ⁊ vocis raucedine affectū circa pul liculos manifeſtat.

De gripbe La. XIX

Griphes inſ volatilia recitaſ Deut. xiiij. Et dic̄ ibi glo. q̄ griphes eſt q̄/drupes. capite ⁊ alis aq̄le ſimilis. et reliq̄ corpe ſil⁹is eſt leoni. ⁊ habitat i ꝑbo reis mōtib⁹. eq̄s ⁊ hoīb⁹ marie eſt infeſt⁹. in nido ſuo reponit lapidē ſmaragdū ꝓtra ve nenoſa aīalia mōtis

De herodio Capl'm. XX.

Herodius eſt auis regia. ꝓde auidat manu geſtātis aſſueta. Eſt āt auis animoſa ad modū accipitris. pau/ce quidē carnis reſpectu corpis ſui. ⁊ ēmul te pēnoſitatſ. ⁊ ideo leuiſſimi eſt volatuſ. qꝛ paꝝ eſt i eo qđ aggrauat ⁊ multū qđ erigit atq̄ leuat. vt dic̄ Grego. ⁊ iō diſſimil' ē ſtru cioni i audacia ⁊ virtute. q̄uis ei ſimilis ſit in penna ⁊ varia in colore. Herodi⁹ aūt ma gne eſt animoſitatſ. acutiſſimi pectoꝝſ. ⁊ foꝛ tis vnguis. et plus ledit p̄dam ſup ipam ir ruēdo pectore q̄ſ roſtro ſiue vngue. Tante aūt eſt animoſitatſ. q⁹ ſi p̄mo vel ſecūdo im/petu predā nō arripit q̄ſi vindictā de ſe pe/tit. vnde ſi ſilueſtris eſt illo die vix predā q̄/rit. ſi vero domeſtic⁹ quaſi pre verecundia euagaſ per aera et ad manū geſtantis ꝺ fa/cili tunc nō redit. tūc enim victū ⁊ quaſi de genere ſe eſtimat. quando de volucre quaꝝ impetit nō triumphat. vt dicit Gregorius. Hec auis a vulgo falco nuncupaſ ſiue fili ca. vt dicit gloſa ſuper pſal. Et eſt auis que inter omnes p̄de volucres habet affectum piū ⁊ animū circa pullos. ſicut dicit̄ in hex ameron. Eodē inquit ſedulitatſ officio quo proprios fetus paſcit pari ſubminiſtratio/ne pullum ab aquila abiectuꝝ ſiue nō agni/tum ſuſcipit atq̄ nutrit. cadauer fugit. nec in famis vehementia putridas carnes tan/git. ſed laboris patiens abſtinendo expectat quouſq̄ predam ſibi congruam inueniat. quam acquirat. vt dicit Gregorius

De hyrundine
Capitulū. XXI.

Hirundo quasi arūdo ab aere est dicta eo q̄ cibos nō sumat residens. sz vt edat in aere cibū capit. vt dic̄ Isi dorus. Est em̄ auis vocifera p tortuosos orbes z circuit⁹ vaga. In nidis cōstruēdis et pullis educādis solicita. vt dic̄ idē. In nidis q̄z ꝯstruēdis est sūme solertie. vix ei ad hoc faciendū sufficeret humana industria/ de q̄ius materia q̄ fac̄ hyrūdo solo rostro de argilla. hyrundo itaq̄ est auis valde pēnosa mire agilitat̄ z velocissimi volatus. z io a ceter̄ auib⁹ nō impetit. nec vnq̄ alicui pda est. maria trāsuolat ad regiones calidiores in quib⁹ credit p hyemē cōmorari. certa custodit tpa aduētus sui et recessus. cui⁹ aduētus indiciū est ver̄ z testimoniū instātis serenitat̄ estiual'. vt dic̄ Amb̄. De hyrūdine dic̄ Aristo. li. vj. Auis agrestis nō coit in anno neq̄ ouat nisi semel p̄ter hyrūdinē que ouat bis. lz p̄ma oua aliq̄n corrumpūt̄ p̄pter hyemē. oua ꝯo posteriora cōplent̄ z faciunt pullos. Itē dicit ibidē. Aues que comedūt carnē nō ouāt bis p̄ter hyrundines que aliq̄n bis pullificat. Itē ibidē si q̄s ceca uerit pullos hyrundinū reuertent̄ oculi eor̄ quos querit em̄ herbā q̄ dicit celidonia cui⁹ succo linit oculos filior̄. z sic eor̄ oculi sanitati p̄stine restituunt̄. vt dic̄ Macro. Item in utero hyrūdinis inueniunt̄ duo lapilli. q̄r vnus est albid⁹ z dicit femine⁹. alter ꝯo rubeus z dr̄ masculin⁹ q̄ maior̄ est ꝑtutis q̄s albus. hi lapilli dicunt̄ celidonij. z sunt p̄ciosi maxime q̄ndo extrahunt̄ de pullo aīq̄s tāgat terrā. vt dr̄ in lapidario vbi eorum ꝑtutes describunt̄. vt dic̄ Cōstan. Sāguis de dextra ala extract⁹ oculis medet sic̄ sanguis columbe. fim⁹ ei⁹ valde est calid⁹ z vritiuus siue corrosiu⁹. et ideo oculis est nociuus. Instruit aūt hyrundo pullos suos cū cere stercora extra nidū. sunt aūt hyrūdinū duo genera. quedā em̄ sunt maioris corpis dorsum habētes nigrū. pect⁹ rubeū et ventrem albū. et he diligūt humanā societatez. vnde in domib⁹ hominū nidificāt. alie sunt minoris corpis nigrū habētes pect⁹ z nidificāt in ripar̄ foraminib⁹ iuxta aquā. Sed tā iste q̄s ille i terra nidificant siue argilla. et vtriusq̄ cauda ad modū forpicis est bifurcata. Int̄ hyrūdines dr̄ esse vnū gen⁹ quod timēt alie etiā aues aq̄la et accipiter z fugiūt illā hyrūdinē tanq̄ bostē nec audēt sup prēdā illa visa irruere. timēt em̄ morsum ei⁹. q̄a forsan venenosus est. vt dic̄ Plini⁹. pugnāt aūt hyrūdines ꝯtra passeres nidos eor̄ sub/intrātes z morsib⁹ ac vnguib⁹ fugant eos ō nidis suis

De kaladrio La. XXII.

Kaladri⁹ fm ꝑm est albi coloris nullam hñs ptē nigredinis cui⁹ ps inferior femoris ipi⁹ purgat caliginē oculor̄. cui⁹ natura ē tal'. q̄ qñ aliq̄s ḡui detinetur infirmitate. si egritudo fuerit ad mortē. kaladri⁹ auertit faciē suā a fac̄ egrotāte et sine dubio tūc morit̄ hō. si āt infirm⁹ dr̄ ꝓua lescere kaladri⁹ figit visum i ipm. z intēdit i eū q̄si applaudēs ei. Differt aūt kaladri⁹ ab auicula q̄ dr̄ kaládra q̄ est auis sonora z canora sic merula. vt dic̄ glo. sup Deut. xiij. vbi dr̄. differt kaladreon a kalandra tc̄.

De laro La. XXIII.

Larus ē auis q̄nq̄s i terra q̄nq̄s i aq̄s habitās. vñ in aurora scribit̄. Lar⁹ est flumis habitator z incola terre. Huc natat vt piscis nūc volat instar auis.

De locusta La. XXIIII.

Locusta est dicta eo q̄ pedib⁹ sit longa vt hasta. z io greci eaz hastagion vocāt. vt dic̄ Isid̄. Locuste regē nō habent. et tamē ordinate egrediunt̄ per turmas suas vt dr̄ Prouerb̄. xxx. mutuo se deyorāt. nā maiores minores comedūt et mā ducant. in estate apparēt. in hyeme ꝯo latēt. longiora habēt crura posteriora q̄s anteriora. Et sicut dic̄ glo. sup Jobel p̄mo. est p̄mo athelab⁹ et post crescētib⁹ aliis fit locusta. et plus ledit in iuuētute q̄n est athelab⁹ q̄s i senectute quādo est locusta. Os habet q̄drāgulū et ꝓ cauda aculeū habet. crura sunt replicata et in se reflexa. germina arborum z herbar̄ radicit⁹ comedūt z corrodūt. a vento australi generant̄ et ad volandū cōcitantur. In vento aūt septētrionali morit̄ur. In saliendo locusta se erigit. z in erigendo cadit. a floribus amigdalinis impinguant̄ locuste. Locusta insup tota p maiorē parte in ventre ꝓsistit. et ideo insatiabilis est. vnicum habet intestinū. q̄ sanie z immūdicia est sp repletū. sz q̄diu viuit sp esurit. et si q̄d inuenerit viride. corrodere nō desistit. Do dico frigore quasi morit̄ et consopit̄. sed calore solis reuiuiscit. ex cuius stercore ꝓmices nascuntur

1477 22 die augſt vent
Anno dñi

De mergulo Capl'm. XXV.

Mergul⁹ ab assiduitate mergēdi nomē sumpsit. sepe eñ dimisso ī pfundū capite. auraz sig sub fluctib⁹ colligit. z añ veniētē eqs tēpestatē cū clamore litt⁹ petit. nā in pelago gnissimā tēpestatē futurā esse certissimū est. qñ merguli fugiunt ad litt⁹ cū clamore. vt dic Jsi. mergul⁹ ī arū dinet sup pauca ligna nidificat z miro q̄dā affectu nature pulliculos nutrit z educat. q̄ mor nati matrē sequūt. z varias pelagi vndas ascēdere z descēdere nullo mō verent. pmes aq̄tiles z pisciculos ad sui vētr sati dā ingluuiē venant. Jn hyeme ppt paucitatē mot⁹ ipinguāt. Jn estate aūt ppt volat⁹ libertatē carnib⁹ z pinguedie depauperant. qñ ab aue rapace psequunt ad aquā refugientes mersionis būficio liberant.

De miluo Capitulū. XXVI.

Miluus moll' est volatu z viribꝫ Ūmilu⁹ q̄si mollit volās ē dict⁹. nā leui pēna z q̄si imobili sup aera ferr et vix leui tactu aerē in volādo mouere videt. Est aūt auis patiēs laboz. z iō cuculos ī scapulis suis suscipit. et ne p lōga itineris spacia fatigati deficiāt a ptib⁹ hispanie secum ducit. vt dic Jsi. Est āt auis rapax z audax in mimis. sz timid⁹ ē ī magnis. nā volucres siluestres inuadere ñ audet. domestic insidiari nō timet. pullet iā insidiat vt eos rapiat z q̄s incautos reppererit strati necat. cadaueribꝫ z imūdis vesc. z p modico vētr pastu circa ethera circū ferr. A nisu ipetit. z a mio re se ppt ip⁹ pusillanimitatē z segnicie supatur. Et milu⁹ ī iuuētute ab alijs p̄de auib⁹ nō videt differre sz q̄to diuti⁹ viuit tāto suā naturā degenerē pl⁹ oñdit. Qōdā ei gen⁹ est milui q̄ ī pncipio auef rapit. exentera aīaliū comedit. tādē vir muscas z ymiculos arripit. vt dic Aristo. vltio fame perit. Est autē auis ipia circa pullos suos sic z vultur. dolet ei qñ vidz eos ipinguari. z vt marcescāt rostro eos pcutit z subtrahit eis cibū. vocē hz querulā famis nūciā. nā qñ esurit voce querula cibū querit

De nocticorace Capitulū. XXVII

Nocticorax ē noctz corv⁹ sic dict⁹. eo q̄ noctē amat q⁹ ō nocte volās cibū q̄rit z q̄rēdo clamitat. cui⁹ clamor ē volucribꝫ odiosus vt di. Jsi. Et āt auis lucifuga z solē videre ñ pt. sep'cra z loca mortuoz ihabitat z freq̄ntat. ī parietib⁹ z ī locis ruinos nidificat. oua colūbaz z monedula rū frāgit z deuorat. z cū eis pugt. Nec dicit noctua q̄ ō nocte acute tuēs. ō nocte eñ vt det. exorto ei splēdore sol' ei⁹ visus hebetat. Hāc insula cretēs nō hz. z si venerit aliūde statim morit vt dic Jsi.

De onocrotalo Ca. XXVIII

Onocrotal⁹ est auis in aq̄ sonitū faciens. Jn fauc⁹ aūt hz q̄sdā follicu los ī q̄b⁹ pmo cibū recipit. z p̄ceptū in secūdū ventrē mittit. duos ei hz vteros. in vno tm̄ cibaria recipit. in alio tm̄ decoq̄t z digerit. sz pm⁹ p vesicula gutturꝫ reputat Ūñ dic Jsi. Onocrotal⁹ auis ō grece cū lōgo rostro. Et sunt duo genera. vnū aq̄tile. z aliō solitudīs. q̄ aūt in aq̄s manet. ē auis valde gulosa q̄ rostz in aq̄ mergēs horridū sonū fac. Precipue āt insidiat anguillis. z p dā quā arripit subito deglutiēs ī aluū mittit. deinde rumiat z fauces mouet. ac si cibū in ore receptū adhuc teneret Dec ī littore q̄ escēs rostz suū sp sursuz erigit. z sic ip⁹ acu mineō insultū accipitris se pmunit. vt sic se curi⁹ dormire possit. vt dic Jsi.

De pellicano Ca. XXIX

Pellican⁹ ē auis q̄ ī Leuit. ḡ. z Deu. ḡ. porphirio nūcupat. Et ē auis egyptia habitās ī solitudie iuxta nylū. Jnt volucres āt p̄m legē imūdas in Leuit. nūerat. Sūt āt duo genera h⁹ auis. vnū in aq̄s ihabitās z ei⁹ esce sūt pisces. aliō est ī terra habitās solitudinē diligēs. cui⁹ cibus sūt aīalia venenosa. vt lacerte z hmōi. oia q̄ pellican⁹ comedit pmo pedē in aquā tingit z intinctū q̄si cū mānu pede ori applicat z opponit. Sol⁹ pellican⁹ int aues p̄de pter psi tacū pede vtit loco man⁹. De pellicano q̄q dic glo. sup ps. Et idē dic Plini⁹ p h verba Pellican⁹ inq̄t est auis amator filioz suoz Cū em̄ gignit natos et incipiūt crescere parentes suos in faciē pcutiunt. ppter qō ip⁹ mater repcutit et occidit. tertio vo die mat se in costa vsq̄ ad effusionē sanguis pcutit. z calidū sanguinē sup corpa mortuoz filiorū p⁹ effundit. et cui⁹ ꝑtute pull⁹ pus mortuus reuiuiscit. Et glo. sup locū illū ps. Factus sum sic pellican⁹ ec. Pellican⁹ ōr rostro occidere pullos. z ī triduo lugere. z tūc sanguinē suū sup eos fundere z sic illos viuificare. aliā cām mortis pulloz pellicani assignat magister Jacob⁹ de vitriaco ī libro ō miribilib⁹ orientaliū regionū. Est inq̄t in egypto

auis q̄ vocat pellican⁹ magnaz alaz et ma
time maciei.qz q̄cq̄d deglutit cito emittit
p secessum.lubricū em̄ habet itestinū.z ido
vsq; ad plenā incoz̄ationē neq; tenet cibū
Hāc aūt naturalit odit p̄pens.p̄pter q̄ ser/
pens dū.p pastu mater exit nidū repēs p ar
borē pūgit z iterficit pullos suos sup quos
mater redies lugere p triduū ferk. deinde ī
pectore se vulnerat z sanguinē super eos re
spergēs eos a morte suscitat. Et sanguie ve
ro copios⁹ sic effuso debilitat mater. vndez
pulli cogunt exire p cibo. q̄z quidā natura/
li affectu matrē debilitatā pascūt. q̄dam p̄o
degeneres sunt de mre penit⁹ nullā curā ge
runt. qđ diligēti⁹ aduertēs mat. recept; viri
bus filios se pascētes refouet z diligit. alios
p̄o tā q̄ ignobiles et ingratos a se reȝcit. et
secū cōmanere aut viuere nō pmittit

De perdice Ca. XXX.

Perdix a voce nomē hz. vt dic Jsid.
Est auis immūda. nā masculꝰ ī ma
sculū osurgit z obliuiscit sexū p̄cepſ
libido. vt dic Jsi. adeo aūt est fraudulēta vt
aliena oua diripiēs foueat ea sic subtracta
sz hec fraus fructū nō habz. qz cū pulli vo/
cē audierint p̄prie genitricſ naturali quodā
affectu matrē putatiuā q̄ eos foverat dere/
linquūt z ad illā que genuit reuertūt. vt dic
Jsid. parit z Amb. Hō aūt laborāt ī cubā
do z ouādo sicut alie aues. sic dic Arist. Ali
que inq̄t aues generāt leuiter sicut pdices z
mater pdicis volat ī circuitu venatoz; q̄ſ/
q̄ fugiāt pulli sui. z post fugā pullox fugit
z ipa mater. et clamat pullis suis. cuiꝰ pulli
mox nati sequunt matrē et statiz q̄rūt cibū
Est aūt pdix pauce pēnositatis et mlte car
nis. ō debilis est volat⁹. z in volādo paz a
terra se erigit. sz statim post paululū terram
petit. intm̄ nisum timet z fugit q̄q̄diu vidz
ip̄m in aera a terra nō recedit. ad sonitū p̄o
cāpanule fugiēs circa terrā añq̄ sciat in re
the vel in laqueū se imittit. Plinꝰ dic libro
xpix. c. vj. Fel perdicū cū equo pōdere melꝫ
multū clarificat visum. vñ z ī pixide argen
tea dz refuari. oua eoz ī vase creo tecta va/
lent cū melle vlceribꝫ oculoz

De pauone Ca. XXXI.

Pauo a sono vocſ nomē habet. cuius
caro est tā dura vt vix putredinem
sentiat nec facile coquit. vt dic Jsi.
viuit aūt pauo fm Aristo. xx. annis z pulli/
ficat in fine triū annoz. deinde colank eius
ale. Cubat aūt oua sua. xxx. diebꝫ z modicū
plꝰ. deinde scindunk teste. z nō pullificāt ni
si semel in anno. z ponit. xij. oua aut paz mi
nus. z eīcit plumas suas cū p̄ma arboze eīcīte folia sua. et tūc p̄mo nascit pluma cuz
arbozes incipiūt folificare. est em̄ auis ñ di
ligēs fetū suū. psequit em̄ masculꝰ femina;
z oua femine inuestigat vt frangat ea. vt sic
sue luxurie magꝫ vacet. qđ timēs femina. so
licite abscōdit ea ne ab eo valeāt de facili in
ueniri. Habz aūt pauo vt ait Jsid. caput in
firmū z deforme q̄si serpentinū z tñ crista/
tū. incessum simplicē z occultū. collū modi
cū. z erectū pect⁹ saphireū. caudā oculata;
mira pulcritudine distinctā z ornatā. habz
pedes deformissimos z rugosos pēnaz sua
rū admirās pulcritudinē erigit eas ad mo/
dū rote siue circuli z p girū capitſ circūpo/
nit. vidēs aūt pedū suoz deformitatē quasi
erubescit z velut nō attēdens p̄dictā pēna/
rū pulcritudinē eas subito deprimit z sub/
mittit. vocēq; habet terribilē vt ait q̄dā. vo
cem hz demonis. caput serpētis. passum la
tronis ꝛc. Plinꝰ em̄ li. xpix. c. vj. dic q̄ pauo
reforbet fimū suū inuidēs hoīum vtilitati.
valde eī medicinal est sz raro inuenit

De passeribꝫ. Capitulū. XXXII.

Passeres sūt minuta volatilia a par/
uitate sic vocata vt dic Jsid. Est āt
auis passer instabilis z garrula iu/
xta hoīm habitacula nidificās. Auis siq̄dē
est mltū calida et libidinosa. vñ eī caro fre
quēter ī cibū sumpta ē libidinis excitatiua.
vt dic Cōstan. multe est ouatiōis z pullifi/
catiōis et magne solertie ī educando pullos
suos z nutriēdo. Jn feno et in plumis nidi/
ficat. et nidū suū a stercoze mundū seruat z
ō pulloz stercoza extra nidū eīcit et ad eī/
ciendū eas cogit. Araneis z vermibꝫ z mu/
scis cos pascit. femina venenosa vt iuscami
sine lesione comedit. z lepā et morbū caducū cū aliq̄ sustinet et incurrit. et femina diuti
us viuit q̄ masculꝰ. z masculꝰ zelat p vxore
sua. et p ea pugnare p̄sueuit. vt dicit Aristo.
mustelā timet et odit et clamādo ac vocife/
rādo p̄ntiā eiꝰ p̄dit. p nidis hyrūdinū occu
pādis eis rostro morsibꝫ se opponit. suā spe
ciem diligit z pullos ab illis derelictos ali
quo casu recolligit tā q̄ p̄prios atq; nutrit. z
si ptingat aliquē laqueo vel aliquo alio mo
do deph̄endi clamitat p adiutorio z vocife
rat cui cōpatiēs passerū multitudo mutuo

se ꝙuocat ꝛ vt captū liberēt accelerāt ꝛ ꝑ vi
ribus festinant.

De strutione. Ca. XXXIII.

Strutio a greco vocabulo nomē sū
ꝑsit. vt dic̄ Jsi. eo ꝙ corp⁹ aialis gra
dientꝫ habeat. pēnas tñ hz vt auis.
habet etiā duos pedes ꝛ rostꝝ sic̄ volucris.
sz ꝓpter pōderositatē sui corꝑis cū auibꝫ ī ae
ra nō leuat. ouat etiā sic̄ auis. sz ouа sua fo/
uere negligit q̄ ꝓiecta in arena fotu puluerꝫ
animāt. vt dic̄ Jsi⁹. De strutione aut̄ dicit
Aristo.. Strutio aūt inqt in creatōe assimi
lat aui ꝛ quo ad q̄d q̄drupedi. qz in aera nō
leuat. ale em̄ ei⁹ nō sunt ꝙueniētes volatui.
sz creatio eoꝝ est tenuis sic̄ creatio pili. et q̄a
est sic̄ auis multas plumas habēs in inferio
ri ꝑte corꝑis. ꝛ hz pedes duos sic̄ volucres
ꝛ vngues scissos sic̄ sūt vngule q̄drupedis
ꝛ causa illi⁹ est. qz magnitudo corꝑis ei⁹ assi
milat quadrupedi ꝛ nō aui. Tāte em̄ calidi
tatis est ꝙ ferꝝ diglutit ꝛ ꝙsumit. ꝛ ꝑm Aui
cen. natura q̄ in oib⁹ est puida dedit ei face/
re ouа maꝛia ꝛ durissime teste. vt circa corꝝ
generatiōnē occupat⁹ calor ꝑaret. et si essz
nimis intēsus calor. esset causa q̄re citi⁹ mo
reret. Alias aūt strutiōis ꝓprietates tāgit be
tus Gregorius sup Job. xxix. vbi dr. penna
strutionis est silis pēne herodij ī colore sed
nō in ꝛtute. pēne aūt silitudinē hz. sz volat⁹
celeritate caret. ad volatuz alas suas erigit.
sz tñ a terra in altū nullaten⁹ se suspēdit sine
in longū rarꝫ pēnis induit ꝛ magno corꝑe ḡ
uat. Jtē q̄n venit ꝑs vt ouа pariat. ad stel/
las q̄ vocant vergilie sine pliades oculos le
uat. nō em̄ ouа ponit nisi q̄n illa ꝙstellatio
oriꝛ vel ascēdit. cū ei viderit stellā circa mē
sem iunij. arenā fodit ꝛ ibi ponit ouа sua. q̄
sabulo coopit atq̄ tegit. Cū aūt ea ibi reli/
querit. statim obliuiscit vbi ea posuit. ꝛ nū/
q̄ ad ea vlteri⁹ redit. sz calefacta arena solis
feruore absc̄dita ouа excoquit. ꝛ ī ipis pul
liculos ꝓcreat ꝛ producit. cū aūt ē fracta testa
pulliculi⁹ educt⁹ fuerit. tūc ꝓmo mater ipm
recolligit atq̄ nutrit. ꝛ quē in ouo ꝓtempse
rat. egressum de ouo recognoscit. ꝛ iō dr. ad
beatū Job. Indurat ad filios suos q̄si nō
sint sui. Jtē strutio naturaliꝛ equū odit. et ī
tantū ei cōtrariat ꝙ equū sine terroꝛe vide/
re nō possit. ꝛ si discurrerit equ⁹ ꝑ eū q̄si cō/
tra hostem alas erigit. ꝛ alarum cōcussione
ipm ad fugam cogit

De turture Ca. XXXIIII.

Turtur autē a voce vocat. auis sim/
plex est vt colūba. sz lōge disparit est
pudica. Turtur āt auis casta ex mo
ribꝫ appellat⁹ eo ꝙ comes sit castitatꝫ. amisso
em̄ pari suo alteri⁹ copulā nō reqrit. solita/
rie incedit. memoꝛ societatꝫ pdite. sp gemit.
loca solitaria diligit ꝛ eligit. ꝓsortiaq̄ hoim
valde fugit. ad oꝛtolos tñ hoim ꝛ agros de
scēdit vñ q̄rit cibū vñ viuit. obtēto aūt cibo
itez iuga montiū ꝛ secreta nemoꝝ petere cō
suevit. vernali tpe aduenit ꝛ nouitatē instā
tis tpis querula voce pdit. Jn hyeme vero
deplumat. ꝛ tūc in trūcis ꝓauis se absconꝫ
dit. ꝓtra estatē ꝛo ꝛ tpe veris resumptꝫ plu/
mis de locꝫ abditis vbi latuerat exiēs. loca
ad pullificādū ꝓgrua sibi querit. inꝛ densos
arboꝝ ramos. de lignis duris ꝛ nodosis ni
dū ꝓstruit in q̄ ouat. cubat. pullificat. ꝛ pul
los nutrit. vt dic̄ Aristo. Turtur ouat ī ve
re bis sz nō tertio. nisi q̄n ouа ꝑmo corꝛūpū
tur. ꝛ viuūt ꝛ cubāt. xv. annis. ꝛ nō descēdūt
sup rē fetidā neq̄ sup cadauer ꝓpter cibum.
mortiᵹinio em̄ non vescit turtur. sz ꝑ suo ꝛ
pulloꝝ victu paucula ḡna querit. ꝛ in locis
mūdis recolligit vñ viuit. aliꝫs auibꝫ vociꝛ/
ferātibꝫ gemit. sunt aūt pulli ei⁹ calidi et hu/
midi sic̄ ꝛ pulli colūbini. vt dic̄ Cōstan. qō
testat⁹ grauitas ad volādū. sz volare incipiē
tes amittūt illā grauitatē. fitq̄ caro eoꝝ le/
uioꝛ ꝛ acceptibilioꝛ ad digerendū. sanguis
em̄ ale dextre eius est medicinalis sicut san
guis byrūdinis ꝛ columbe

De vulture Ca. XXXV.

Vultur a tardo volatu nuncupat⁹. vt
dicit Jsi⁹. magnitudine em̄ carnis
ꝑcipites volat⁹ nō hz. Hos q̄dē ꝙcu
bitu dicūt nō misceri. ꝛ sine copula ꝙcipere
ꝛ ꝙcipi generare atq̄ gigni. natosq̄ eos di/
cūt viuere centū annis. vt dic̄ Jsi. Nec aūt
est impia circa filios suos sic̄ et milu⁹. Si
em̄ videt pullos suos ipinguari. roꝛtoꝛ ꝛ pe
dibꝫ eos ꝑcutit vt sic fiāt ex dolore morsuū
macillēti. vt dic̄ Plini⁹. Dicit etiā idē ꝙ ma
xime viget sensus olfact⁹ ī hac auc. vñ ꝛ sen
tiunt odoꝛe cadaueꝛa a remotꝫ. existētes em̄
vltra mare sentiūt cadauera ex ista parte ꝛ
ecōuerso. vñ exercitū vultur sequit⁹ vt hoiz
ꝛ equoꝝ cadaueribꝫ satiet. ꝛ iō ꝑm augures
qñ ꝙueniūt ꝛ circūuolāt simul multi vultu
res est futuri ꝑlij ꝑsagiū qō aliquo sensu na
ture occulto ꝑsentiūt affaturū. De vulture
dicit Aristo. Vultur inqt pugnat cū hero/

dio.et volat sup ipm.z qñ deuincit ipm mo
ritur.z comedit carnē crudā.z ideo pugnat
cōtra alias aues ꝓpter cibū. Uenak autem a
meridie vsq; ad noctez.z ab ortu solis vsq;
ad tps illud in silētio reqescit.z qñ senescit
elongak rostz ei⁹ sup⁹ et recuruak in fine.et
morik tandē fame. vt dic̄ Aristo. ibidē Hoc
ei accidere fm errorē antiquoz putak. quia
dicik aliquādo fuisse hō. et erat impi⁹ negri
nis quibusdā. sed hoc est suspticiosum. Dic̄
etiā idem. q; quādo est aliqd supfluū de ci/
bis suis nō relinquit illud auib⁹ alīs sic fac̄
aquila. sed reponit in nido suo ad cibādum
pullos suos. quoniā nō de facili acquirit ci
bum. Ædificat aūt in altis mōtib⁹ z nemo
ribus. z si viderit aliqd volitās circa pullos
suos rostro pcutit z fugat illō z nutrit pul
los suos quousq; possint volare. z tūc ei⁹cit
illos a nido et vetat illos appropinq̄re illico
nec pmittit vnū par vultuz aliud par sub/
intrare locū suū. Itē eodē li. Almachar est
quedā species auis fluuialis que timet vul
turē. z ideo fugit ad aquā z circūuolat vul/
tur a remotis. z cū sit acuti visus inspicit qñ
auis illa exit aquā illā. z tūc si potest capit eā
Est insup vultur auis multū fetida z imun
da. cui⁹ caro est durissima z mali saporis z
grauis odoris. et ideo ad esum est inutilis.
de facili ꝑ cadauere terrā petit. sed cū desce
dit de terra itez vix ascēdit. vt dic̄ Gregori
us. In alto volās cadauer in infimis ꝑspi/
cit. z p amore cadaueris ad ima de sublimi
tate aeris se submittit. vt dic̄ idē. Quādo ꝯāt
ab aliquo impetik. cōtra ventū alas pcutit.
et sic venti adminiculo poti⁹ q; roboze pio
prio ab infimis in aere se extollit Et ad hoc
dicit Plini⁹ libro. xxix. c. iij. Ultur inqt in
ter aues cōtrariak serpentib⁹. nā si pēne eius
vrank fugant serpētes nidoze suo. Loz etiā
eius reddit se portātes a serpētib⁹ et a feris
tutos. Loz eius ligatū in pelle leonis vl lu
pi fugat demones. Penna eius ligata pedi
sinistro parturiētis velociter liberat eā. sed
celerius solue ne interiora sequank. vnguē/
tum factū de adipe vulturis et oleo myrti z
cera neruos curat. iumēta sanat. Pes eius
dexter alligat⁹ pedi sinistro dolēti sanat ipz
similiter dextruz sanat sinister pes. Lingua
eius sine ferro exulsa z collo in pāno nouo
suspensa ꝺz efficere hominē gratiosum ad i
petrandū ad homine q̄cqd petit Cinis ossi
um eius cōbustoz mixtus cū celidonia da/
tus animalib⁹ eoz sanat morbos. Ducusq;
Plinius. Idē li. xxxvj. Sanguis vulturuz
cum herba cambeduce vel cameleonte z ce
dria sanat lepram

De vlula Ca. XXXVI.

Vula ē auis a plausu vl vlulatu no
minata. ei⁹ em̄ vox vlulatū ꝓtendit.
Unde z apud augures vlulās ꝓten
dit aduersitatē. tacēs ꝙ ꝓsperitatē. vt dicit
Isidoz⁹. z fm b idē videk esse vlula qđ bu/
bo siue noctua. c⁹ vox fm augures ē infausta
glo. biero. sup Isa. xiij. dic̄ sic. Ulula ē auis
coz̄ine magnitudis respersa maculis. que
rostro in palude fixo hoz̄ridū sonū facit. et
fm b videk q; vlula est onocrotal⁹. q̄ ē auis
palustris loca inhabitās paludosa. q̄re sup
de onocrotalo. ca. z b.

De vpupa Capl'm. XXXVII

Upupa vt dicit Isid. a grecis est nun
cupata. eo q; stercoza hūana come/
dat z fetēti fimo nutriak. Auis ei est
spurcissima z immūda. cristis a capite exeū
tib⁹ galeata. sp in sepulcris cōmozās vel in
fimo. cui⁹ sanguine si q̄s se iunxerit. dormi/
tum pgēs demones ī somnis se suffocantes
videbit. cui⁹ coz malefactoz̄ib⁹ valz. nam in
suis maleficijs eo vtunk. De hac aue dicūt
phisici. q; cū senuerit eo q; nec videre nec vo
lare queat. pulli ei⁹ euellūt ei pēnas inuali/
das. z liniūt ei oculos herbaz succ̄ z fouēt
sub alis donec recrescant plume eius. vt sic
renouata pfecte volet z videat clare sicut z
ipsi. vt dicit Isidorus.

De verspertilione. Capitulū. XXXVIII.

Espertilio a tpe nomen sumpsit. eo
quē fugiēs circūuolet in crepuscu
lo vesptino p̄cipiti motu attrito z
tenuissimis brachioz membranis suspensa
Et est animal simile muri. nō tam resonās
voce q̄ stridoze. specie simul volatilis et q̄/
drupedis habet. quod in alijs auibus solz
rarius inueniri. Ducusq; Isid. Dicit etiaz
glosa sup Isa. ij. q; vespertiliones lucē fugi
unt. ceci em̄ sunt sicut z talpe. pulucrem lin
gunt. oleū de lampadib⁹ sugūt. in rimulis
parietū se abscondūt. frigidissime sunt na/
ture. Unde sanguis vespertilionis linitus
super palpebras nō sinit recrescere pilos. vt
dicit Constan. Et hoc forsan est qz sua fri/
giditate opilat pozos quib⁹ opilatis non re
crescunt pili.

Incipit liber.xiij. De aqua et eius ornatu

Descriptis proprietatibus ignis et aeris. restat vt de aquarum effectibus quantum spectat ad hoc opusculum. nunc aliqua dicamus. Dicitur autem aqua quasi equa. quia numquam quiescit a motu donec superficies eius adequetur. vt dicit Isi. li. xij. Est itaque elementum aque secundum Constantinum. frigidum et humidum respectu terre subtile et perspicuum. proprio termino non contentum. defluere enim aquam ad nihilum nisi alieno termino sisteret. Aque vero proprietatem describit Basilius in generali in hexameron dicens. Aqua inquit inter omnia elementa est vtilissimum. celum enim temperat. terram fecundat. aerem suis vaporibus incorporat et condensat. scandit in sublime et celum sibi vendicat. Aque enim sunt omnium nascentium causa. quia fruges gignunt. arbores et plantas producunt. sordes detergunt. peccata diluunt. potum cunctis animantibus tribuunt. Est enim aqua terre coniunctiua. penetratiua. repletiua. calorum celestis nutritiua. omnium inferiorum temperatiua. nisi enim hec inferiora suis exalationibus temperaret. omnia in conflagrationem vi calorum verterentur. Hec ab animalibus potata nutrimentum transducit in carnis vegetationem. Hec piscibus dat spiraculum. sicut aer animantibus prebet vitam et animationem. Hec sui diffusione per interiores partes terre facit partium eius vnionem. terra enim propter intensionem siccitatis dissolueret in puluerem. nisi pars cum parte humositate aquea vniret. Hec etiam transiens per interiores meatus terre a locis per quam transit in colore et sapore recipit immutationem. et ideo nunc salsa nunc dulcis apparet. nunc clara nunc turbida. nunc grossa nunc subtilis. Caret enim aqua determinata qualitate in colore et sapore. vt sic esset omnem colorum et saporum susceptiua facilius. Et ideo aqua quanto est in se purior. tanto apparet obscurior. quam ad ipsius colorationem ipsam solaris radius non subintrat. Hec mouetur a fundo siue a centro ad circumferentiam. nec sistitur donec equetur eius superficies secundum eque distantiam a centro terre. Hec insuper lucem a radijs solis susceptam reflectit in celestia et refundit. Et ideo quia superficiem habet speculare per actionem reflexi luminis rerum obiectarum imagines in se repraesentat. et intuentium facies ad modum speculi manifestat. Hec etiam radios ipsius subtilem penetrantes diffundit et in ampliorem latitudinem extendit et ideo res in se visas facit apparere maiores quam sunt in seipsis. Has aquae proprietates generales et alias plures in hexameron poterunt inuenire. Aquarum autem multiplex est differentia. vt dicit idem Aut enim in aere originem sumit sicut est aqua pluuialis. et hoc quia celestis terrenascentibus maxime est vtilis. aut de visceribus terre scaturit et erumpit. vt aqua fontana et puteal aut terram preterfluit vt fluuial. aut orbem terre lateraliter circuit. vt mare occeanum et mediterraneum. quod omnium aquarum matrix est et origo general. vt dicit Constan. Aqua igitur pluuial ex se lucida est et clara subtilis leuis et sapida. cuius claritas ostendit quod ei nihil aliud admixtum sit. leuitas vero et sapiditas subtilem eius demonstrant subam. Inter omnes autem aquas melior est ad terre fecundationem maxime quam cadit cum tonitruo. suo enim motu tonitrus discutit vaporem. vnde fit quod aquam subtiliat et depurat. quia vero niui est admixta. vel ex niue resoluta peior est et ieiunis non conuenit. stomachum enim percutit et contrahit. tussim gignit. dentes stupefacit vt dicit Constan. De aquarum autem differentijs quod ad earum qualitates diuersas et varias efficacias. quere super li. vj. de potu aquae. Ibi enim inuenies omnia plane diffinita Post aquam vero pluuialem melior est fontana. precipue quam de petra viua effluit aut de fonte alto scaturit et descendit. Fons enim est caput et origo aquae viue quam manat et effluit continue de occultis et abditis terre venis. vnde fons quasi fouens aquas est dictus siue fundens. vt dicit Isi. Occultum enim habet de venis terre egressum. et de profundis petrarum meatibus consequitur ortum suum. Est enim fons sue aque multiplicatiuus. suique communicatiuus. nulli enim se occultat. ita peregrinis sicut indigenis se communicat. Item sui et aliorum est purgatiuus nam fontal aqua quam effluit ad solida petra limpida est et sordium maxime purgatiua. Item fons est renouatiuus sui. et aliorum immutatiuus. nam aquas suas continue renouat et renouationis et immutationis beneficium cunctis se in fontibus immergentibus administrat vt dicit glo. super psalmos. Item sitis est mitigatiuus et refrigeratiuus. estuantes enim et itinerantes refrigerat. et sitientibus potum congruum administrat. Item locorum sibi adiacentium est fecundatiuus. nam loca fontibus magis vicina solent esse magis germinosa florida. et etiam sepius amplius fructuosa. Item fons in medio sui ortus vbi primo de terra erumpit est puluerum et arenarum sibi obsistentium a se reiectiuus. nam vbi ebullit violentia sui motus partes terrestres penetrat et diuidit et partem a parte disgregat. Item fons rone sue claritatis et transparentie specularis est formarum

sibi obiectaꝝ repsentatiu⁹. Et iō intuentiūz facies apparēt in fontib⁹ z resultāt z tā rugarū ꝯ aliaꝝ maculaꝝ deformitates seī aque fontane trāsparētia manifestāt. Itē fons est ſm qualitatē tpis hyemis. ſ. z estatz sue q̄litatis imutatiu⁹. nam ſm Macro. i hyeme fons calescit z estiuali tpe refrigescit. E⁹ rō est. qz calor in hyeme refugiēs dñiū ꝓtrarū sui petit iteriora fontiū. ex cui⁹ pntia z ꝓcul catiōe ꝓtinua ora fontiū calefiūt. In estate ꝙ ꝓtingit ex cā ꝓtraria ecōuerso. nā ex domināte caliditate i aera fugit frigiditas ad interiora meatuū z venaꝝ fontiū. z iō aque emanātes tūc tpis inueniūt frigidiores. Itē fons est ſm situ sui originis aq̄ ad supiora emissiu⁹. ita em̄ alte in fistulis ducit sic̄ orit si em̄ in mōtis ſtice scaturit. ad candē alti/tudinis eq̄litatē in altitudīe in alio mōte cō duci p fistulas ꝓsueuit. nec alti⁹ violētiaz de facili ducit ꝯ in suo ortu ꝓmo erūpere i uenit. Itē fons ꝯ uis i suo ortu fit puulus. tū ꝓpter suā indeficientē emanatōz multoꝝ z magnoꝝ fluuioꝝ est originalit causatiuus Null⁹ em̄ est fluui⁹ q̄n ab aliq̄ fonte occulto vel manifesto oriat. vt dic̄ Jsi. Itē fons est aq̄ꝝ lacualiū z aliaꝝ q̄scētiū melioratiu⁹. z q̄si viuificatiu⁹. qñ em̄ fons est modic⁹ vbi scaturit z trāsit p magnū stagnū. aq̄s ibi stātes efficit saniores. z etiā pisces degētes redit simp'r meliores. Itē fons est a venis et meatib⁹ terre p q̄s trāsit colorz ſ ſtutz et saporis receptiu⁹. vt dic̄ Jsi. z iō fontes nunc sūt calidi. nūc frigidi. nūc sulphurei ꝛc. ſm diuersas scz q̄litates terre p quā trāsit vt dicit Jsiō. li. xij. Est fons i italia cui⁹ aq̄ sanare oculoꝝ vlcera ꝓsueuit. Itē est fons i africa cui⁹ aq̄ voces canoras fac̄. Itē fons est i boetia duplex. vn⁹ em̄ memoriā alter oblionē inducit. Itē in ethiopia est fons rubei colorz ex q̄ qui biberit statim limphatic⁹ erit. Itē in sicilia sunt duo fontes q̄ꝝ vnus sterilē fac̄. alter sterilē fecūdat. Fons est in idumea q̄rt in anno mutās colorē. nā trib⁹ mensib⁹ videt puluere⁹ ac si essz cū puluere mixt⁹. trib⁹ sanguine⁹. trib⁹ viridis. z tribus limpid⁹. hic fons ab incolis fons Job nuncupat. Itē fons est i syloe ad radices mōtis syon fluēs. q̄ nō vniuersalib⁹ aq̄s. ſz certis diebus z horz ebullit Itē in sardinia sunt fontes calidi q̄ oculi medent. fures arguūt. nazcecitate eoz facin⁹ detegit. Itē in egypto dicunt esse fontē in q̄ faces accēse extinguunt z extincte accēduut. Itē apud garamantes dicūt fontē esse ita algētē de die q̄ nō bibat z ita ardentē de nocte q̄ nō tangat. Ducus ꝯ Jsi. Ex q̄ patz q̄ fons sapit naturam sui fundi. nā si dulcē z puꝝ habuerit fundū. et dulcz z pura erit aq̄. z ecōuerso si sulphure⁹ fuerit fund⁹ atq̄ limosus. sulphur aut limū sapit aq̄. vñ si fons in suo ortu sit corrupt⁹ z vicios⁹ totū qđ inde effluxerit vicios⁹ erit z corruptū.

De puteo Capitulū. I.

Puteus est lac⁹ defossus a potu dict⁹ vt dic̄ Jsi. de sudoribꝫ em̄ terre z cataractz orit aq̄. q z ruptis terre venulis inferioribꝫ aq̄ quasi fumando euaporat ex cui⁹ euaporatōe aq̄ puteal' generat. vt dicit idē. Aq̄ ꝙ puteal' ſm Cōstan. inter aq̄s est grossior z idigestibilior. tū ꝓpt terre salsuginē. tū etiā ꝓpter ip⁹ q̄tē z ꝓpt nimiā clōgationē ab aere. Juxta fluuios aūt aq̄ puteal' ꝺ facili inuenit. z ill⁹ aque ſba cōplectioni aq̄ fluuialis assimilat. qñ ꝙ pute⁹ fit iuxta puteū. ille q̄ situalit est pfundior aquā vicini putei min⁹ pfundi attrahit z i se recolligere ꝓsueuit. a terra aūt circūstāte saporem attrahit. z iō nūc salsam. nūc dulcē se oñdit Itē aqua puteal' frequēter corruptōz ꝓbit qñ nō mouet. et iō vt depuret z subtilietur necesse hz vt sepi⁹ moueat z hauriat. quāto aūt terre viue est vicinior. tāto aqua puteal' frigidior z dulcior cōiter experit. Itē i hyeme raro vl' nūq̄ ꝯgelat. nā p pntiā aerz frigidi hyemali tpe calor frigoꝛi ꝓtrari⁹ ad iteriora putei repellit. z iō aqua ip⁹ ex vapore calido imutata ꝯgelari nō pmittit. imo calidior i hyeme q̄ in estiuo tpe inuenit. Itē aq̄ puteal' ꝓpter situ⁹ ei⁹ in pfundo cū difficultate acq̄rit. z sine magno labore z artificio vix hauritur

De fluuio Ca. II.

Fluui⁹ a fluēdo est dict⁹. ſm Jsi. em̄ fluui⁹ est pbēnis flux. qz ꝓtinue fluit. et nisi ei⁹ itercipiat origo fluere nō ꝺsistit. Est igit ꝓsiderare i fluuio q̄ ad fluxū pbennitatē. q̄ ad situ⁹ pfunditatē. q̄ ad motū circularitatē. p lōgissima em̄ terraꝝ spacia currere fluui⁹ ꝓsueuit. Itē q̄ ad ortū siue sum originale pncipiū z finalē terminū ema/ritudis q̄litatē. ome em̄ flumē originalit p occultos meat⁹ icapitib⁹ fontiū a mari exit. z p manifestos trāsitus iterū i mare redit. vt dic̄ glo. sup Eccl. j. vbi ꝺz. Dia flumia ītrāt

mare ⁊c. vbi dic̄ Piero. Dicūt phi aq̄s dulces q̄ mari influūt vel ardore sol' ꝓsumi. vt salsuginis pabula esse marꝭ. Sz nr̄ ecclesiastes aquaꝝ scz ꝓditor dic̄ eas p occultas terre venas ad capita fontiū regredi ⁊ ō matrice abysso in sua p̄ncipia ebullire ⁊c. Itē est ꝓsiderare in flumine q̄ ad mediū pgressum inter suū finē ⁊ p̄ncipiū dulcedis saporosi/tatem. nam aqua fluuial' in venis fontium p q̄s trāsit colak. vbi a sua salsugine spoliata ꝓtrahit saporē potabilē ⁊ in dulcedinem cōmutak. vt dicit Jsi. Itē q̄ ad aspectū specularē pspicuitatē. subam em̄ habet puraz. luci quia ⁊ ad modū speculi dyaphanā vñ rez imagines obiectaꝝ i flumīs supficie rep̄sentank. Itē est ꝓsiderare q̄ ad flumīs substantiā. mūdiciā. ⁊ puritatē. q̄ ad ei⁹ cursum declinē ⁊ p̄cipitē velocitatē. q̄ ad impet⁹ sui maximā ꝑtuositatē. qz oīa obstacula ⁊ cunctos obices diruit. cuius rapacitati nihil finaliť resistit. sua em̄ impetuositate oīa in se ꝓiecta vel secū rapit vel saltē ad ripā ducit. naues onustas suo impulsu agitat ⁊ ꝑpellit. rotas em̄ guissimas celeriť p violentiā circūuolait. sordes etiā in se ꝓiectas recipit. sz mox⁹ sui impetu receptas dissipat ⁊ dissoluit. Flumīs em̄ est sui ⁊ locoꝝ p q̄ trāsit mūdificatiu⁹. ⁊ aquaꝝ lacualiū ⁊ stagnoꝝ p q̄s subintrat renouatiu⁹ ⁊ a corruptōe ꝓseruatiuus. pisciū diuersi generꝭ nutritiu⁹. ⁊ feteris ⁊ mali saporꝭ in piscib⁹ lacualib⁹ ⁊ palustrib⁹ absterssiu⁹ ⁊ q̄litatis eoꝝ imutatiu⁹. hz etiā flumē siue fluui⁹ quo ad effectū multiplicē vtilitatē humanis vsib⁹ ꝓgruentē. nulli em̄ bñficiū suū denegat. sz oīb⁹ q̄tū est de se. se cōicat. vñ tā iumētis q̄ hoīb⁹. tā paruis q̄ maiorib⁹ equaliť admīstrat. sordes et immūdicias tā corpoꝝ q̄ vestium mūdificat. estuātes refrigerat. sitiētes potu reficit ⁊ recreat. loca sibi adiacētia irrigat ⁊ fecundat. humorꝭ sui effluētia radices ⁊ semia humectat ingrossat ⁊ ꝑpinguat. vt patet i egypto. vbi tacto semine in ortoꝝ morē a nilo flumine oīa campestria irrigank. vt dic̄ Raban⁹ sup. ij. c. Deut. Terra tua nō est sic̄ terra egipti ⁊c. sua circūfluēcia ciuitates ⁊ alia habitacula munit ⁊ fortificat. tam victualia q̄ mercimonia ad ciuitates deferētes homies locupletat. arene accumulatōe. ⁊ terre limo se cōpositiōe insulas formac. loca munitōi/bus cōgrua coaptat. De aq̄ ꝓo fluuiali dic̄ Cōitan⁹. q̄ illa est melior q̄ tendit ad ortum solis. ⁊ q̄ ab latioribꝰ montib⁹ ortū sumit. q̄ ꝓo tendit versus occidentē min⁹ est laudabilis. Dic̄ etiā q̄ flumīa quāto sunt a ciuitatib⁹ remotiora. tāto puriora sunt ⁊ nutrientia piscib⁹ aptiora. Fluminib⁹ em̄ influūt ciuitatū sordes ⁊ lauature balneorū. lutiq̄ effusiones ⁊ hmōi et q̄b⁹ aqua fluuial' aliq̄ ꝓtrahit corruptelā. vt dic̄ idē. Aqua fluuial' est laudabil'. cui⁹ fluxꝰ est velox fortꝭ currēs sup lapides puros ⁊ funduz arenosum siue argillosum solidū sapidū ⁊ mūdū. Hā et q̄litate terre p quā fluit colorē ꝓtrahit ⁊ saporē. ⁊ ſm hoc variank fluuioꝝ tā noīa q̄ ꝓprietates. vt dic̄ glo. sup Gen. ij. Quāuis ei flumina cōem a mari sortiank originē. a loc⁹ tñ q̄b⁹ oriunk ⁊ p q̄ transeūt sic̄ colorē ꝓtrahūt ⁊ saporē sic ⁊ nomē. Quāuis em̄ m'tras aq̄s in se recipiat fluui⁹ influētes q̄diu tamē cognoscit̄ ꝑm⁹ ⁊ p̄ncipal' aluei⁹ nomē ꝑmū p/dere nō de facili ꝓsueuit. Aquas em̄ q̄s in/fluēdo recipit. re ⁊ nomīe sibi incorpat atq̄ vnit. vñ fluui⁹ q̄uis sit pu⁹ ⁊ modic⁹ q̄n de ꝑmo fonte ꝑmo effluere incipit. quāto tñ a suo p̄ncipio pl⁹ elongať p aquaꝝ influentiā tāto pl⁹ crescit. vt patet in danubio germanie fluuio. de q̄ dic̄ Jsi. li. xiij. c. penul. q̄ a germanicis montib⁹ ex pte occidentis oritur ex fonte puo pgens ꝺ orientē. lx. fluuios i se recipit. ⁊. vij. ostijs in ponticū mare fluit. Utilis est aūt oīs fluui⁹ q̄diu ripaꝝ suaꝝ terminos nō excedit. Sz q̄nq̄ imbriū inundatōne seu niuium resolutōe terminos aluei sui egredit. tūc vicine terre planicie destruit sepius ⁊ submergit. Sūt aūt fluminū duo genera. vt dic̄ Jsi. li. xiij. c. penul. Unū dicit flumen viuū. de q̄ Virgili⁹. Donec me flumīe viuo abluero ⁊c. Aliud est torrēs aq̄ scz cuz impetu venies ⁊ recedēs. ꝺz aūt torrens q̄a pluuia crescit siccitate ꝓo torrescit. i. arescit cui greci ab hyeme nom̄ dederūt q̄n crescit nos ab estate q̄n deficit ⁊ arescit. Est aūt decursus torrētis ꝑtuosus ⁊ fortꝭ. ⁊ iō q̄libet sibi obuiātia diruit ⁊ cū impetu secū trahit. vbi aūt fluit terrā ꝓcauat ⁊ corrodit. et lapillos ac paleas coaceruans post se vestigia derelinq̄t. vias destruit. vicina mergit. ī mare descendit

De amne Ca. III.

AMnis ꝺz fluui⁹ nemore ⁊ frondib⁹ redimit⁹ siue circūsept⁹. vt dic̄ Jsi⁹. sic ex amenitate vocat⁹. iuxta quem abundāt herbe medicinales. volucres sil/

uestres nidificãt. In cui⁹ decursu fere potũ sumẽtes vel feruore est⁹ se refrigerãt. ex cui⁹ vicinitate ibi abũdãt pascua z suũ vigorẽ z virorẽ diuti⁹ retinẽt z reseruãt. Sũt autẽ q̃ dã flumia de q̃bꝫ spẽalit fit mẽtio i scẽptura. sic phyſon. gyon. tigris. dozix. eufrates. iozdanis zc. Est aũt phyſon ganges fluui⁹. vt dic̃ Jsiõ. li. xiij. a Bãgaro rege dict⁹ ganges Dic etiẽs de paradiſo circuit terrã euilath. i/die scz regiõis. Et dr phyſon. i. caterua. q̃a decẽ in se recipit flumia. Interptat etiã mutatio oris. q⁹ mutat a facie quã hz i paradiſo. Et ħ trib⁹ modis. sic dic̃ mgr in hiſto. In colore. q⁹ alibi clar⁹. alibi obſcur⁹. alibi turbidus In quãtitate. q⁹ alibi pu⁹. alibi magn⁹ z diffuſus. Et in ſenſu. q⁹ alibi frigid⁹. alibi calidus. Dic fluui⁹ abũdat arenulis aureis z gẽmis pciosis. in cui⁹ etiã littoribꝫ crescũt arbores z herbe medicinales

De gyon qui nilus dicitur Capitulũ. IIII.

Gyon q̃ z nil⁹ est fluui⁹ mesopotamie de paradiſo etiẽs. Et dr hiat⁹ terre vl terre⁹. q⁹ turbid⁹ est z limoſus Oritaũt nõ. pcul ab athlãte z circuit terrã ethyopie z descẽdit p egyptũ z irrigat plana eius Ũñ dic̃ Hiero. ſup Amos. viij. ibi defluet q̃ſi riu⁹ egypti zc. Ait⁹ diſpositõe dei totam egyptũ semel i anno irrigat cumul⁹ arenarũ claudẽtibꝫ oſtia ei⁹ ne defluat i mare. poſt irrigationẽ aũt ſolut⁹ cumulis redit in aluei suũ. z sic tandẽ mare igrediẽs a mari abſorbet. Dic fluui⁹ nutrit reptilia multũ nociua z venenoſa sic cocodrillos z beſtiolaz q̃ dr enidros. de q̃ dic̃ Jsi. li. xij. c. ij. Enidros iñt est beſtiola ex eo nũcupata q⁹ in aquis verſet z marie i nilo. q̃ ſi inuenerit cocodrillum dormiẽtẽ. volutat se i luto p̃mo z ĩrat p os ei⁹ in ventrẽ z carpit oĩa interioza eius z sic mozit. Dic̃ etiã glo. ſup. xxiij. ca. Ecci. ibi q̃ſi gyon q̃ est nil⁹ fluui⁹ turbulent⁹ est et multũ p trahit limi. vñ limoſitatis rõe quaz secũ ducit terrã p quã trãſit frugiferã z valde fertilẽ facit.

De tigri Ca V.

Tigris fluui⁹ est mesopotamie de paradiſo egrediens pgit p tra aſſyrios vt dic̃ Jsiõ. q̃ poſt multos circuitus intrat mare rubꝝ. Uocat aũt ħ noiẽ ꝑt impetũ z velocitatẽ ad inſtar tigris aialis nimio impetu pcurrẽt⁹. Dic̃ aũt Joſeph⁹ q⁹ tigris oritur in armenia ex eodẽ fonte q̃ oritur eufrates. z vocat diglath. q̃d ſonat acutuz vel anguſtũ. currit ei anguſte z acute ad modũ ſagitte ꝓpter q̃d tigris lingua perſica. id est. velox vel ſagitta nuncupat.

De eufrate Capl'm. VI.

Eufrates est fluui⁹ mesopotamie de paradiſo etiẽs copioſiſſim⁹ in gemmis. q̃ p mediã babyloniã fluit. hic ab vbertate nomen accepit. nã hebraice eufrata frugifer dr z interptat. mesopotamia aũt pfluit in q̃busdã locꝫ z rigat sicut nilus egyptũ. Saluſt⁹ ãt autor certiſſim⁹ asſerit tigrim z eufratẽ de vno fonte manare in armenia. q̃ p diuerſa loca exeũt ſpacio multo rũ miliũ in medio derelicto. terra aũt q̃ ab ipis ambit mesopotamia dr. Ducuſq̃ Jsi. li. xiij. c. penul.

De dorice Ca. VII.

Dorix ẽ fluui⁹ ſm glo. ſup Ecci. xxiiij q̃ alio noie dicit aratis vel arapſis. amnis armenie q̃ oritur ex eodẽ mõte cũ eufrate sic dic̃⁹. eo q⁹ rapacitate omnia p ſternit. vt dic̃ Jsi. li. xiij. Uñ cum Alexãder eũ vellet trãſgredi põte fabricato tãta violẽtia inũdauit vt pontẽ dirueret Dic breuibꝫ interuallis ab eufratis oztu caput tollit. ac deinde in caſpiũ mare fluit. vt dic̃ Jſidorus ibidẽ. Dorix aũt dr a grecis a pte terre ipoꝝ rum. nã illa patria vbi fluit lingua ipoꝝ dorica vocat. vt dic̃ glo. ſup Ecci. xxiiij. Dic fluui⁹ q̃ſi quoddã brachiũ videt esse tigris vel eufratis vl vtriuſq̃ cũ ex eodẽ fonte in armenia oriat ꝓpter q̃d dr abũdare gẽmis z herbis aromaticis quaꝝ vſus pueniet medicine. dorix aũt medicamentũ generatiõis interptat. mediãte itaq̃ tigri vel eufrate exire de paradiſo dr z pdire

De iozdane Capitulũ. VIII.

Iozdanis iudee fluui⁹ a duobꝫ fontibus quoꝝ vn⁹ ioz. alter dan vocat. iozdanis nominat⁹ est. vt dicit Jſidorus libro. xiij. Nascit aũt ſub libano mõte diuidẽs arabiã z iudeã. q̃ p multos circuitus iuxta iericho in mare mortuũ influit. q̃d ipm abſorbet penitus z ꝓſumit. Dic fluuius tẽpe meſſis tritice q̃ ſolet in paleſtina vernali tpe iam matureſcere cõſueuit plus ſolito abundare. q̃d accidit ex imbꝛis serotini inundatiõe z ex niuiũ reſolutiõe. ſicut dicitur in hiſtoriꝫ z in glo. ſup Joſue. iij. dicit Jozdanis ripas aluei ſui tpe meſſis impleuerat zc. z Ecci. xxiiij. fere dicit idẽ. Dic fluuius tẽpe meſſis tritice q̃ ſolet in paleſtina vernali tpe iam matureſcere cõſueuit plus ſolito abundare. q̃d accidit ex imbꝛis serotini inundatiõe z ex niuiũ reſolutiõe. ſicut dicitur in hiſtoriꝫ z in glo. ſup Joſue. iij. dicit Jozdanis ripas aluei ſui tpe meſſis impleuerat zc. z Ecci. xxiiij. fere dicit idẽ. Dic fluuius

ulus est in multis ꝓuilegiatus. Primo quia regionē fideliū iudeoꝝ a regione incredulorum. iudeā scz ab arabia sepauit. Secūdo quia coꝝ filijs israel se aperuit. z eis ad terram ꝓmissiōis transitū ꝓbens. in arche dñi z populi ꝓsentia se diuisit. vt ꝛ Josue. iij. Tertio. qz lepꝝ Naaman syri ablut z mū dauit. iiij. Re. v. Quarto qz ꝑ sui diffusionē sanctitati helye z helyse testimoniū ꝓbibuit. qz vtriusqꝫ impio obediuit. vt patet. iiij. Re. ij. Quinto. qz ferrū cōtra naturā aliarū aquaꝝ nō abscōdit i fundo. imo vsqꝫ ad suam supficiē illō remittēs ꝓbete q̄ ꝑdiderat ipm vt reciper elenauit vt legit. iiij. Re. vj. c. Sexto. qz ex otactu mūdissime carnis dñi sanctificari meruit. quo mediāte dñs vim regenerationā aq̄s ꝓtulit z humane salutis sacramentuz in aqua fieri ordinauit. vt patet Lu. ij. Septimo. qz in iordane Johannes baptizauit z celos aptos videre z vocē patris audire meruit. qñ tot⁹ trinitatis misterium i baptizādo dñm itellexit. Sūt z alia flumina q̄ noiant in scriptura. sic sunt abana z pharphar. q̄ sunt fluuij syrie fluentes iuxta damascū. quoꝝ subductōe orti damasceni irrigant. et multiplici genere herbarū z arboꝝ ac fructuū multiplicatōe fecūdant De his ꝛ. iij. Re. v.

De gazan Capitulū. IX.

Gazan est fluu⁹ medoꝝ. q̄ alio noie dicit ydapses. q̄ a quodā rege medorum sic vocat⁹ est. ozit aūt in oriēte z rubro mari excipit. in viculis autez syrie sup būc fluuiū due trib⁹ z dimidia. q̄ a salmanasar rege assyrioꝝ captiue i assyrios sūt deducte ꝓmanere exules sunt coacte. vt patet. iij. Reg. xvij. sicut due trib⁹ captiuate a nabuchodonosoꝝ sup fluuiū chobar in babyloniā fuerūt multis ꝛpibus collocate. vt patet in Ezech. ꝓmo. Est aūt chobar fluu⁹ babylonic⁹ ꝑ paludes babylonie se diffundens a tigri vl̄ eufrate ortū ducēs aci vnū ipoꝝ iterū rediēs siue cadēs. vt dic Hiero. sup Ezech. Fluu⁹ aūt chobar ꝓte sui littoris abūdat salicib⁹ z carect. sicut dicit glo. sup locū illū Jsa. xvij. vltra torrentē salicꝫ ducer. būc torrentē vocat babilonie flumē sup qō residēs pꝛs dei nō resultat. imo plorat. sic scriptū est. sup flumia babylonis ꝛc. Sūt z alia flumia multū famosa. sz de illis hic tacem⁹. q̄ de eis mētionē in biblia non habemus

De lacu in generali Capitulum. X.

Lacus est latetiū aq̄ꝝ receptaculū i quo aqua retinet. nec fluctibus admisceť. vt dic Jsiō. li. xiij. qō greci limū. i. stagnū vocāt. nā fontes labunt in flumina. flumina ꝙo in freta discurrūt Lacus aūt stat in loco nec fluit. et ideo dic⁹ est lac⁹ q̄si aque loc⁹. vt dic Jsi. aquas cū q̄s scaturiēdo vel influēdo recipit al's nō trāsfundit pisces aūt lacuales. vt dic Cōstan. min⁹ sūt laudabiles q̄ fluuiales. nam sua limositate pisces q̄s nutrit q̄i limū sapiētes reddit. herbas supfluas gignit in q̄b⁹ ranas z vermiculos multos nutrit aq̄ fluēs lac⁹ subintrāt z influēs. ipoꝝ aq̄s recētiozes efficit z ipas a coꝛruptōe custodit. et nimia ꝙo aquaꝝ receptiōe frequēter ripa stagni rūpit. z q̄d diut⁹ intus nutritū est subito inanit. Aqua aūt lacualis ceteris est grossioꝛ z aq̄s fluui alib⁹ ad potandū min⁹ laudabilis experitur nā talis pot⁹ sepe assumpt⁹ multas generat in coꝛpe passiones. vt patet sup. lib. v. de aq̄ potu. cōꝛrabit aūt aqua lacualis diuersas ꝓtutes ex fundo z situ vbi recolligit. sic exēplificat Jsi. li. xiij. c. iij. de diuersitate aquarum dicēs. In ethyopia inq̄t lac⁹ est q̄ ꝑfusa coꝛpa velut oleo nitescūt. Etiā lacus est in africa q̄ canoꝛas facē voces. Itē in italia est lacus q̄ bibentib⁹ aquā ipsi⁹ tedium vini facit. in reatinis paludib⁹ iumentoꝝ vngulas indurari dic. Itē in alfatrico lacu iudee nihil viuū babēs aiaz mergi potest Jn indis sydē est stagnū in quo nihil natat sed omnia submergunt. In tragoditide ē lacus in die ter amarus z totiēs dulcis. Hec omnia recitat Jsiō. in li. z ca. supradicto. Hec autē z alie cōsimiles aquaꝝ putealiū z lacualium diuersitates accidūt ex varia qualitate venaꝝ terre ꝑ quas transeūt tales aque vel a natura z dispositione fundi vbi aque hmōi recolligunt

De lacu asphalti Capitulum. XI

Lacus asphalti mare mortuū nūcupatur. mare ꝓpter eius magnitudinem z ꝓfunditatē. mortuū quia nihil gignit viuū. nihil enim recipit ex genere viuentiū. vnde nec pisces habz nec volucres. sed quecūqꝫ viuentia mergendo temptaueris quacūqꝫ arte statim resiliunt. Et q̄uis vehementer illisa. cōfestim exeuntiuꝫ

Sz neqz a vētis mouet bitumine turbinis vētis resistēte q̄ ois aqua stagnat. neqz nauigatōis patiēs est. oia aūt vita carētia in pro fundū mergūt neqz materiā aliquā sustinet nisi q̄ bitumie illustrat. extinctā lucernā in eo submergi. accēsam ꝓo supnatare dicunt hic locꝰ asphalti. i. bitumis vocat siue mare salinaꝝ. z est ī iudea int̄ hiericho z zacham lōgitudo eiꝰ vsqz ad zoroas arabie dirigit stadiis septingētis z lxx. latitudo eiꝰ stadiis centū. vl̄ vsqz ad vicinia zodomoꝝ. Hucusqz Jsi. li. xiij. in. ca. de lacis z stagnis. Jn historijs di. mgr. c. de subuersiōe zodomorū in fine. Hic lacꝰ nigras glebas bituminis euomit. z iō lacꝰ asphaltides ōr. in cuiꝰ ripa poma in arboribꝫ nata vsqz ad maturitatez colorꝫ sunt viridis. q̄ si matura īcidas fauillas intꝰ inuenies. Un̄ ait Josephus. fauilla terre zodomoꝝ fidē hz. sile ōr in glo. sup secundā petri. ij. c. sup locū illū. ciuitates zodomoꝝ ī cinerē redigēs ⁊c. Quare adhuc voluit dīs regionē ꝑ positā spēm ꝓstine pene. nascunt ibi poma pulcerrima q̄ ex se cupiditatē edēdi spectātibꝫ generāt. q̄ si carpas fatiscunt z resoluunt in cinerē. fumūqz excitant quasi adhuc ardeant

De lacu tyberiadis Capitulum. XII.

Lacus tyberiadis ab oppido tyberiadis est vocatꝰ. qō quondā herodes ī honorē tyberij cesarꝫ ꝑdidit. Est autem stagnū maximuz siue lacꝰ oīb⁹ in iudea salubrioꝝ z ad sanitatē corporuz efficacioꝝ. Circuit aūt stadia centū. lx. vt dic̄ Jsidorꝰ libro. xiij.

De stagno genesar Ca. XIII.

Stagnū genesar vt ōr ibidē. est lacꝰ amplissimꝰ in iudea. q̄ longitudine clx. stadiis extēdit. latitudine. lx. diffundit. aqis crispantibꝫ aura nō vētis. sz de ipo sibi creās. vn̄ z genesar ōr greco vocabulo q̄si generās sibi aurā. deniqz p diffusioza spacia lacꝰ frequētibꝫ aurꝫ spirātibꝫ agitat. vn̄ purioꝝ est haustꝰ eiꝰ z dulcioꝝ ac abliorꝝ ad potandū. Hucusqz Jsid. Propter magnitudinē ꝙ eiꝰ sepe ī euāgelio mare vocat. nō q; sit mare sz potiꝰ est q̄dā magna ioz danis refluxio. vt dic̄ glo. sup Joh. cap. vj. Cōsuetudo est aūt hebreoꝝ oēm talē aquarū ꝓgregationē vocare mare. z iō sepe marꝫ noīe nuncupat

De piscina Capl'm. XIIII.

Piscina est aq̄ ad nutriēdū pisces collecta. Cuius p antifrasim aq̄ꝝ collectio nō hīs pisces piscina sepiꝰ nominat. vt dic̄ Jsi. Ad bonitatez aūt piscine exigit fundi soliditas aq̄ influētis puritas z influētie ꝓtinuitas. vbi em̄ fundꝰ est limosus z paludosus. pisces saporosi nullatenꝰ nutriunt. vbi etiā recēs aq̄ nō fluit. aque stātes z nō mote de facili corrūpunt. z iō ad piscine renouatōz p canales z fistulas aq̄ dulces z recētes inducunt vallibꝫ z aggeribꝫ ne influētes aq̄ effluāt piscinaꝝ termini muniūt De piscinis etiā riuuli ad orroꝝ irrigatiōez deducunt herbe z arbores intra piscinas site magꝫ virētes z fructifere inueniunt.

De riuo. Capitulū. XV.

Riuus a rigādo est dictꝰ. vt dic̄ Jsi. nā a fonte vl̄ a riuo fluniꝰ ducit vt īde ortꝰ irrigēt. natura em̄ z effectuz sui origis sapit riuꝰ. a fontali origie mediante riuo ꝓcedit fluniꝰ siue lacꝰ. vt dic̄ Auic. Est aūt riuꝰ imūdicias purgatiuꝰ. terre fecūdatiuꝰ. potꝰ animalibꝫ z aulibꝫ mīstratiuꝰ. viroris z pulcritudis ī herbis et floribꝫ ꝑfuatiuus. lapillorꝝ z arenularꝝ attractiuus.

De fluctu Capl'm. xvj.

Fluctꝰ a flatu ē dictꝰ. vētorꝝ em̄ īpulsu aq̄ agitate fluctuāt. q̄ꝝ eminentia q̄ꝫ q̄ sp in motu est vocat vnda Et est vnda ab eūdo dicta. eo q ꝓtinua agitatione mota. nūq̄ q̄escit. vt di. Jsi. li. xiij. fluctꝰ aūt mutuo se collidūt. vt nūc sursuz nūc deorsum mutuo se agitēt z ꝑpellāt. z ex freqnti allisiōe mutuā spumā ex se gignūt. arenulas z varias fūdi pticulas secū admiscēdo sursum ferūt. pisces allidūt z extuꝰ sui ꝑpetu meliores reddūt. ex vētosi aerꝫ subintratōe fluctꝰ intumescūt. z fm vēti ꝑpetū nūc ascendūt nūc descēdūt. ex ꝓcussiōe mutua aerem ꝓcitāt z ventū gignūt. naues elevāt z ad ripas depmūt z littora se cū strepitu ꝓstrigūt sp sunt ī motu z q̄escere nō pñt. aut em̄ penitus deficiūt aut vndiq̄ se agitāt z diffūdūt

De gurgite. Capl'm. XVII

Gurges est ī flumie locꝰ altꝰ siue ꝓfundꝰ. a gutture gurges ē dictꝰ. vt di. Jsi. eo q aq̄s influētes absorbeat z absorptas iterato reuomat z remittat. vn̄ ꝑpl sui ꝓfunditatē motu circulari z reflexo circūferī ꝑpq̄ nō natātes ōr facili ī gurgite piclitāt. Jn gurgite eē pisces maxie se occultāt z vix q̄diu gurgitē nō exeūt capiunt

De tramite
Capitulū. XVIII.

Trames est ꝓmus aque seu fluminis decursus z exitus ꝓtinuꝰ a fonte exiens ac meatꝰ sui alueū nō relinquēs. a fonte eī effluere incipit. z quousq; mare intrauerit infra aluei sui limites ꝓtinue fluere non desistit. fundū suū cōcauat z cōsumit. nauigio maxime cōuenit pisces maiores nutrit. qz recentiorē aquā z fundū puriorē habere generaliter cōsueuit. cū maiori impetu fluit q̄ aliqua alia pars aque. z ideo naues atq; lignoꝝ strues celeriꝰ secū trahit. z ido trames dicit a trabo. bis. vel transmitto. tis. qz oia imposita trahit celerrime z transmittit. quāto eī aque cursus in suo tramite est recentior. tāto est velocior. z oia velociꝰ secuz ducit siue trahit.

De alluuione Ca XIX.

Alluuio alluuionis. z hec alluuies. a dicit latēs z lenta aquaꝝ inundantia. ab alluendo vel abluēdo dicta. abluit eī terrā ꝑ quā transit z abluendo cōsumit. vnde subterranea ripaꝝ consumptio ex aqua facta alluuio dī Job. xiij. alluuione paulatim terra cōsumit zc. quanto aūt ꝑ absconditas ripaꝝ cōcauitates melioꝛi fluxu se diffundit. tāto periculosiꝰ littoris soliditatē dissipat z dissoluit. nā ripe superficies exteriꝰ solida creditꝰ. quia eiꝰ ꝓsumptio interioꝛ nō videt. sed ideo pes calcātis ripam faciliꝰ labitur. quia ꝓsumpta interiori soliditate latens vacuitas nō cauetur. vt dicit Leñ.

De abysso Capl'm. XX.

Byssus est aquaꝝ ꝓfunditas impenetrabilis. a qua fontes z flumia oriuntur. oēs eī aque de abysso exeunt z ꝑ occultas venas ad matricē a byssuꝝ reuertunt. vt dicit Jsiḋ. libro. xiij. Unde dicitur abyssus q̄si abuisus. quia eiꝰ ꝓfunditas videri nō potest. vel dicit abyssus quasi sine bysso. id est. sine candore. qz ꝓpter nimiaꝝ distantiā a fonte lumis lucis pulcritudine caret z decore. vt dicit Johānes damascenus. abyssus nihil aliud est q̄ aqua mꝛta cuius finis est incōprehēsibilis z inuisibil'. ḋa ad eius terminū lucis diffusio non attingit vel dicit abyssus quasi sine base. qz eiꝰ fundamētū et sustētatō sensu nō videt Et iō primordialis materia qz in principio non erat forma determiate distincta. abyssus ab augustino est vocata ꝓpter qḋ dicit in libro cōfessionū. xij. Abyssus est corporale illud qḋ fecit deus vt esset materia corporearū rerū informis sine ordine z sine luce. vnde abyssus idem est qḋ prima materia. Ut dicit Augustinꝰ in libro de symbolis. Terre inquit z abyssi nomie materiā nūcupauit. que de nihilo facta est vt ordinatissimo dei munere primo capax formarū fieret. z deinde formarenť quecūq; sunt formata. vnde eadem materia aqua est dicta. tū quia fluida. tum etiā quia omis forme est susceptiua. Unde dicebať terra ꝓpter naturalē stabilitatez vel soliditatē ꝑm quā erat generatōi et corruptioni subiecta. Abyssus ꝓpter informitatem quia nulla erat forma distincta dicebatur z aqua ꝓpter formationis possibilitatez ꝑm quā erat omnis forme z qualitatis potentialiter receptiua. vt dicit Augustinus. Abyssus itaq; ex se habet obscuritatē. ꝓfunditatē omniū aquarū z fluuiorū capacitatem. insatiabilitatez. quia nunq; tot aquas recipit quin plures recipere possit. inscrutabilitatē. inexhaustibilitatē. communicabilitatem.

De mari Capitulū XXI.

Mare est aquarū collectio tā dulciuz q̄ salsarū. vt dicit Jsiḋ. libro. xiij. ꝓprie autē dicit mare. eo q̄ aque eius sunt amare. vt dicit ibidē. Et sequit. Uocatur autē mare equor ab equalitate. eo q̄ eq̄liter sursum est Quānis eī aque maris fluctuantes velut mōtes erigātur. sedat; tamē tempestatibꝫ iterū adequātur vt dicit idem Idem autē dicit pelagus quasi pellens vndas. quia in mari fit vndarū et procellaruz motus continuꝰ et impulsus. Mare autez vt dicit idem ibidē. q̄uis omniū fontiū i se recipiat aquas z flumina. ex tanto tamē aq̄rum concursu nō suscipit incremētū. quod accidit ex hoc. vel quia eius magnitudo influentes vndas nō sentiat. vel quia amara vnda fluentuz consumat. vel quia ipse nubes multā aquositatez ad se attrahunt. siue q̄ illas auferant partim venti. partim sol excicet. sed quia aque dulces per occulta quedam foramina percolate redeant ad capita fluuiorū z fontiū reuolute. Hucusq; Jsidorus libro tredecimo. Scōm Ambrosium autem z Basilium in hexameron. Mare ē aquarum aggregatio multiplicata ꝑ diuersa loca z nomia. sz tū ꝓtinuatiōe vna semp

mota vaga sonora spumosa in fluxu z reflu
xu lune naturā imitās. cui⁹ ꝓtute z influen/
tia cohibet. Est aūt mare caput z hospitiuz
fluuiorz. fons imbriū. q̄ sibi discrepātes ꝑli
copulant. subsidiū in necessitatibz. refugiū
in periculis. itineris cōpendiū. laborātis lu/
crum. De mari etiā dic̄ Aristo. i li. methorz
omniū aquarz mare est ꝓncipiū z origo. et ē
aquarz q̄es. et diuidit i reliqua maria. Lau
sa aūt ꝑter quā fit in mari salsedo z amari/
tudo est. q: duo sunt vapores. humidus va
por z sicc⁹. subtilis z aquosus. resoluit parz
subtiliorz p motū solis. z remanet grossiorz. z
calore solis cū calescit efficit salsuz q̄s r̄ma
net z amarz vt sudor z vrina exaustiōe Fit
em̄ res amara q̄n remanent ptes terrestres
aduste aqueis z insipidis ptib⁹ ꝓsumptis. z
de amaritudine p austiōis intēsionē fit sal
sedo. vt patet i cinere in quo aq̄ colata sentit
salsa. Itē Aristo. in eodē. Aqua maris salsa
grauior est aqua dulci. q: hec grossiorz. illa
ꝓ subtiliorz. cui⁹ signū est. q: ouū natat i aq̄
salsa z nō in dulci. z pfundi⁹ submergit na/
uis cadens in aq̄ dulci q̄s in salsa. Et ideo i
mari mortuo nō mergit aīal nec generat. q:
vincit in eo siccitas. Itē in libro de aīalib⁹.
In mari est aqua z potest ab eo extrahi sal/
sedo. q̄m si homo accipet vas terreū nouū
crudū z clauserit eius orificiū z ieecerit ipz
vacuū in mari p diē z nocte intrabit i ipsuz
aqua dulcis. Itē idē in libro methorz. Aq̄
dulces elevant ꝑter leuitatē suā sursum. et
aque salse descēdunt ꝑter grauitatē suā de
orsum. z q̄s salsū est remanet in terra z dul
ce euaporat. Item idem libro de elementis
Mare in actionib⁹ suis imitat naturā lūe.
q̄s patet. q: quādocūq̄ luna oritur in aliqua
hora diei vel noctis tūc flumen ingredīes
mare in illa regione in qua oritur luna extē
dit ipz mare ita q̄ aqua illi⁹ fluminis redit
ad partē loci a quo cucurrit ac si esset p vio
lentiā repcussa. z cū est luna in cardine infe
riori. incipit aqua diminui sicut quādo lu
na vult oriri aqua incipit augmētari. vñ sic
ferrū sequit adamantē. ita mare cursum lu
ne sequit z ꝓtrē. q̄re sup li. viij. in. c. ō luna.
Itē inspissat q̄z mare post ascensum stelle q̄
vocat canicula. z mutat colorē z efficit nūc
viride. nūc ceruleū. nūc turbidū. nūc clarū
Itē Macro. in libro Ciceronis. Oceanꝰ
in incremēto lune oriuē istū tenet. Nam ꝑ
mo die crescētis lune fit copiosior solito. q:
tūc mare plenū est in summo. deinde minu
itur secundo. et sic descendendo minuitur
vsq̄ ad diem septimum. z tūc est maxime i
vltimo defectu. Incipit aūt paulatim cre/
scere iterz vsq̄ ad diē septimū Die itaq̄ q̄ lu
na est. xiiij. q̄n totalit̄ est plena. z iterato ma
re in suo augmēto summo. z iterz incipit mi
nui p dies septē alios. Ita q̄n luna est. xxj. ē
iterz in suo mimo. Et crescēdo incipit ascen
dere p septē alios dies. ita q̄ q̄n luna ē. xxviij
tūc iterz est in suo summo. Et sic semp mare
quattuor recipit immutatōes q̄libet mense
duas scz crescēdo z duas in decrescēdo fm
augmentū vl' decrementū ipi⁹ lune Sem/
per itaq̄ est mare in suo augmēto et vigore
quādo luna plena ē lumie vel ꝓsus celū vt
in nouilunio. vel versus terrā vt in plenilu
nio fieri cōsuevit. z quāto luna in susceptio
ne siue in amissione lumis sui pl⁹ ꝓficit vel
deficit. tāto mare crescit amplius aut decre
scit. Itē mare fm Aristo. in li. vegetabiliuz
fundū z litt⁹ habet duz. solidū. z arenosum
z signū huius q̄ mare sit salsum sup arenas
est. quia obtinuerunt in eo ptes terree sicce
quia sunt salse. z existētia aque diuisit lutuz
p partes suas. z ideo terra mari propinqua
arenosa est. Inter ptes vero eius arenosas
diversi lapides z gemme mire virtutis pro
creant. z arenarū attritu polite p vndarum
maris motū ad littora iactant. Preter istas
aūt mar' ꝓprietates sunt q̄dā alie cōmunes
z oīb⁹ fere note. q̄s tñ ꝓ simplices bonum
putaui hic apponere. vt materiā habeāt ali/
qua mystica p eaz sil'itudinē simplicib⁹ sua
dere. Est itaq̄ mare suiipsi⁹ purgatiuū. oīa
em̄ cadavera z imūda a se reiicit. z oīa imū
da z mortua discutit p mot⁹ violētiā expel/
lit. vt dic̄ Greg. Itē mare ē p occultissimas
venas sui abyssi diffusiuū. z tā fontib⁹ q̄s flu
minib⁹ materiā sui fluxꝰ ꝓtinue mīstratiuū.
vt dic̄ Hiero. sup Ecc̄. Itē mare est aīantiū
z mōstroz multiplicis forme ꝓductiuū. ma
re em̄ lōge pl'a ꝓduxit mōstra z mira q̄s facit
ipa terra. sicut dic̄ Raban⁹ sup Ecc̄. xliij. ibi.
Illic pclara z mirabilia opa z varia bestia
rum tē. Et in ps. Illic reptilia quoz nō est
numer⁹ Itē q̄uis mare substātialit̄ sit mol
le z liquidū. durissimarū tamen rerum taz
animataz q̄s inanimatarū est generatiuuz.
vt ptz i ochilib⁹ z piscib⁹ dure teste. z i lapi/
dib⁹ z gēmis quas emittit. Itē mare q̄uis
in se nō sit potabile vl' delectabile quātū ad

gustū. est tñ vtile quo ad effectū. Multaꝝ em̄ infirmitatū est curatiuū. sanat ei hydropicos vlceroſos ꝛ alios scabioſus. vt dicit Cōſtan. ꝛ multos alios curat. Itē mare q̄ uis ex se sit salsum ꝛ amaꝝ. p dulcedinez tñ venaꝝ terre p quas trāsit est sui saporis immutatiuū. dulcedinē em̄ quandāꝫ trahit ex colatiōe terre p quā trāsit. vt dic̄ Macro. ꝛ Aristo. Itē mare quātūcunq; sit insipiduz aut amaꝝ. piscīū tm̄ dulciū est nutritiuū. latentē em̄ habet dulcedinē quā sugentes pisces ꝫtrahūt nutrimentū ꝫgruū ꝛ saporem vt dic̄ Amb. Itē mare mobile est ꝛ inq̄etuz ꝛ ex suo motu est sue subꝛa corruptiōis periculo ꝫseruat. Itē cū sit liquidū ꝛ male terminabile. tñ p seipm sistit̄ et nō p aliū. ꝓpter qđ vltra littoꝝ suoꝝ terminos nō est de facili processiuū. sic̄ dr̄ ꝓuerb. viij. Hiere. v. Job xxxviij. Itē salsedine ꝛ amaritudine sua est dulcedinis fontiū ꝛ aliaꝝ aquaꝝ influētiuz absorptiuū. tāto em̄ reputat aq̄ fluēs dulci or. quāto plꝰ a maris introitu elongat. Itē ex colliſione ꝛ mutua reuerberatiōe suozuz brachioꝝ q̄b cingit terrā est vētoꝝ ꝫtrariorum generatiuū. vt dicit Beda. Itē inconsuetis mare marie est nociuū. est em̄ timoꝛ incussiuū. ꝛ doloꝛ capitis generatiuū. vomituꝛ ꝛ nauſee puocatiuū. appetitꝰ cibi ꝛ potus ablatiuū. Itē ex vaporatōe fumositatū quas emittit est nebule et nubiū generatiuū. caliginis ꝛ obscuritatiꝭ in aere inductiuum. ꝛ radioꝝ solꝫ interceptiuū. caloꝛ solaris repſſiuū. Itē colorē ꝓpriū nō habens. p q̄litate vētoꝝ est sui coloꝛ mutatiuū. nā modo flauū est. mō lutulentū. mō atrū. vt dicit Jſi. li. xiij. Itē mare multoꝝ piculoꝝ est in se ꝫtentiuū. modico em̄ flatu vēti reddit tē pestuosum. ꝓcelloſum. feruidū. et tumultuoſum. Et ideo mare fretū dr̄. vt dic̄ Jſiđ. scz feruidū bñs motū. vt ptz ī mari siculo. in q̄ ꝓpter maris feruoꝛe strepitū facientē scillaꝫ caribdis esse dicunt q̄ sunt duo loca piculoſa. in quib⁹ multe naues facilime piclitant. Est aūt scilla ingēs saxū ī mari eminēs mlta habēs pmucronia siue capita ad q̄ collisi fluctꝰ horrendū strepitū faciunt cui naues aliq̄ casu impingētes a naufragio ñ euadūt Caribdis ꝫo est dicta eo q̄ gurgitib⁹ occultis naues sorbeat. Est em̄ ibi mare vorago/ noſum ꝛ q̄si reflexū in se tortuoſum. ꝛ iō naues ibi transeūtis sibi attrahit ꝛ ī se deglutit. ac deinde mergit. ter in die fluctꝰ erigit ter absorbet. nā aq̄s accipit vt euomat. iterato vomit vt sursuz accipiat. vt dic̄ Jſiđ. libro. xiij. in. c. de estub⁹ marꝭ ꝛ fretꝭ. Itē aliđ notabile piculū occurrit ī mari. s. ineq̄litas fundi. qñ in aliq̄ loco aq̄ est ꝓfundissima. et statim iuxta illū locū vix est vadoſa ꝛ ꝑ periculū sirtꝭ vocaꝝ. eo q̄ ibi arene in cumulos ꝫtrahunt. Sirtꝭ em̄ grece idē est qđ tractꝰ Et dic̄ Papias q̄ tales sirtes sunt in mari egyptiaco ꝛ ei admiſcent. Ex quo ptz q̄ periculoſus ē marꝭ trāsitꝰ tū ꝓpter latētes scopulos. tū etiā ꝓpter arenaꝝ cumulos sub aq̄ ꝑiter adunatos. qz ī talib⁹ locis naues citiſſime ꝛfringūt. Itē aliud piculū ꝺr̄ bithalaſſum. qñ scz nauis onusta ipingit ī fundum multū bituminoſum ꝛ limoſum. qz ꝓpter limi tenacitatē nō ꝑt se extimere aut extire. vñ dic̄ Hugo q̄ bithalaſſum est vestigiū limo im pſſum. Glo. tñ sup Act. xxvij. dic̄ q̄ bithalaſſum est ꝫcurſus duoꝝ mariū Magiſter ꝓo in hyſto. dic̄. q̄ bithalaſſum ꝺr̄ lingua terre in mari ptēſa. hinc ꝛ inde mari circūdata. ꝛ ꝺr̄ bithalaſſum q̄ſi mare bifdiū terre iteriectu diuiſum. thalaſſuz em̄ grece mare sonat Qñ g in bithalaſſum offendit nauis manet immobil ꝓra. sz puppis frāgit retro marꝭ ipetu supueniēt. sic̄ dic̄ mgr ibidē. Itē trāſ fretātes generalit̄ pariunt̄ piculū aut ratōe maris aut rōe aerꝭ aut rōe nauis. nā si mare fuerit scopuloſum vndiq; rupib⁹ ꝛ saxis impeditū. nō ſine piculo ptrāsit̄. aut si funduz habuerit ineq̄lē nūc cumul arenoſis eleuatū. nūc ꝺo ad modū vorāginis depſſum ꝛ ꝓfundatū. de facili trāsitꝰ ipedit̄. sz ꝛ q̄nq; mare in sua supficie subintrātib⁹ vētis efficitur nimis tumidū ꝛ vndis sese allidētib⁹ et mutuo se ꝫcutiētib⁹ fit nimium ꝓcelloſum. Hauis fluctib⁹ ascēdētib⁹ ꝛ descēdētib⁹ piculoſe exponit̄. qz sepe aut ꝫcutit̄ aut a ꝓcellis cōtrarijs opit̄. Itē accidit piculū ex aura turbulēta. nā tpe tēpestuoſo ꝛ obscuro ꝛ nebuloſo mari se cōmittere solet esse plurimū periculoſum potiſſime q̄n nauis ꝓceps ferꝭ ī periculū ꝛ piculū nō videt. marie āt formidatur vētoꝝ nimietas ꝛ maxime q̄n vēti cōtrarij casu aliquo oriunt̄ quia certū naufragium tūc timet. quāto aut̄ nauis p vnius venti impulſum ꝓmouet̄ versus portū. tanto fortioris venti ꝫtrarij impetu compellit̄ ad ꝑcipitiū aut saltez inter cōtrarios fluctꝰ

in piculo diuti⁹ detinet. Itē adducit picu/
lum nauis deferētis debilitas ⁊ insufficien
tia. Nō em̄ tutū est se cōmittere sup mare na
uicule nimis pue siue fragili ⁊ ꝓfracte. q⁹ ta
lis nauis nō ē secura int seuiēt̄ ꝓcellas ma/
ris. quoniā vel ꝓpter puitatē suā fluctib⁹ op
primit ⁊ subuertit. aut ꝓpt̄ fragilitatē vētoꝝ
⁊ aquaꝝ impetu ꝓfringit. aut ꝓpter rimarū
⁊ foraminū multiplicitatē. aq̄ꝝ subintrāti/
um pōdere ad ima demergit vl̄ saltē ad por
tum in tali nauicula tardi⁹ puenit ⁊ ꝓcipue
qñ in tali naui boni naucleri ⁊ gnari pñtia
nō habet. Tūc em̄ summū in mari est picu/
lum qñ nauis hz imperitū gubernatorem ⁊
incircūspectū. Dis ⁊ multis alijs incōmo/
dis subiacet mare tā mediterraneū q̄ occe
anum. vt dic̄ Jsi. Uocāt aūt tā greci q̄ lati
ni mare occeanū eo q⁹ in modū circuli am/
bit orbē. Totā em̄ spērā nostri habitabilis
circuit occean⁹. a celeritate sic dictus. eo q⁹
oci⁹ circueat ⁊ discurrat. vl̄ q⁹ purpureo co
lore nitet occean⁹ q̄si cean⁹. i. celi circul⁹. vt
dicit Jsi. li. xiij. hic occean⁹ orās terraꝝ am
plectit. alternisq̄ estibꝰ accedit ⁊ recedit. re/
spirantibꝰ aūt in pfundū vētis. aut remouet
maria aut absorbet. Et q̄uis vnū sit mare
q̄tū ad sui ꝓtinuationē. tñ ꝓpter multifidos
ei⁹ sin⁹ ꝺ ꝓximis regionib⁹ diuersa vocabu
la sumpsit. vt mare gallicū a gallicis. ⁊ ma/
re britānicū a britānis. sic et gadiacū mare
a gadibꝰ est dictū. vbi ꝓmo ab occeano ma
ris magni limen aperit. vbi cū hercules p/
ueniss̄et. colūnas ibi posuit sperās ibi terre
esse finē. Ducusq̄ Jsi. li. xiij.

De mari magno siue mediterraneo
Capitulū. XXII.

Mare magnū siue mediterraneuz est
qꝺ ab occasu ab occeano fluit ⁊ i me
ridiē vergit. inde ad septētrionē ten
dit. qꝺ ide magnū appellat. q⁹ cetera maria
in cōparatōe illi⁹ sunt mīora. Dr̄ aūt medi/
terraneū q⁹ p mediā terrā vsq̄ ad orientē p
fundit. asiā ⁊ africā terminās et europā. cu
ius ꝓme ptis sin⁹ q̄ in hispania pfundit. hy
bericus ⁊ balearic⁹ appellat. deinde gallic⁹
q̄ narbonēsem puinciā aluit. post ligustic⁹.
q̄ iuxta vrbē ianuā est ꝓxim⁹ ⁊ vicin⁹. post ē
tyrren⁹ q̄ italiā attingit. Jn sicul⁹ q̄ vsq̄ ad
cretā a sicilia vadit. q̄ post in pāphiliā ⁊ egy
ptū se extēdit. deinde p ellespontū ꝓfus sep/
tentrionē magnis amfractib⁹ se retorquet.
⁊ tandē iuxta greciaz ⁊ illyricū in angustas
septē stadioꝝ cōstringit seu coartat. deinde
diffusus equore pauci cursus stringit ⁊ fac
ꝓntidē q̄ mox in q̄nquaginta passus coar
tat. Fitq̄ bosfor⁹ traci⁹ q̄ loc⁹ ꝺr̄ ꝓpontides.
eo q⁹ ꝓuenit mare ponticū ⁊ ꝓcedit. Jdē ꝺr̄
bosphor⁹ a transitu stricto ⁊ angustis mea/
tib⁹ boū. vt dic̄ Jsi. Jn diffundit sin⁹ pōti/
cus amplissim⁹ a tergo hūs meotides palu
des. qꝺ mare ex multitudine fluminū ⁊ aq̄/
rū dulciū influētiū dulci⁹ est atq̄ ampli⁹ ne
bulosum atq̄ ꝓter focas ⁊ delphinos alias
beluas marinas maiores nō patit. Sic aūt
terra cū sit vna ꝓ diuersis locis varijs vo/
cat vocabulis. ita ꝓ varijs regionib⁹ h̄ ma/
re magnū diuersis noib⁹ nūcupat. Ducus/
q̄ Jsi. li. xiij. Sin⁹ ꝓ o maris dicunt mato/
res recessus vt i mari mediterraneo yonic⁹
ab yo rege grecie sic dict⁹. Jones aūt dicū
tur athenienses vñ ionicū mare ab ionia vs/
q̄ in siciliā dilatat. Jn occeano ꝓ o maxim⁹
est sin⁹ caspi⁹. indic⁹. persic⁹. arabic⁹. q̄ ⁊ ma
re rubrū ꝺr̄. Rubꝝ aūt mare est vocatū. eo
q⁹ sit roseis vndis infectū. nō tñ talem hab⁹
naturā qualē videt oīdere. sz ex vicinis lit/
toribꝰ viciat gurges atq̄ inficit. q⁹ oīs terra
q̄ circūstat rubea est ⁊ sanguineo colori pri
ma ⁊ vicina. Jnde em̄ minū acutissimū ex
cerpit ⁊ alij colores q̄b⁹ pictura variat. vñ
cū terra talē hz naturā ex fluctib⁹ litt⁹ dissol
uentib⁹. marꝫ substātia rubrificat. Ob h̄ eti
am in his littoribꝰ gēme rubre inueniūtur.
nā hmōi lapilli humo inuoluti cū inter are
nulas sint attriti maris colorē retinēt atq̄
fundi. Hoc mare in duos sin⁹ diuidit. vn⁹
est persic⁹ ab oriēte. quē perse inhabitāt. ali⁹
ab occidēte arabic⁹. quē arabes incolunt et
frequētant. vt dic̄ Jsi. li. xiij.

De pelago. Ca. XXIII.

Pelagus est latitudo maris sine lit/
tore ⁊ sine portu. vt dicit Jsidorus.
summā habēs pfunditatē. instabili
tatem. ⁊ mot⁹ ꝓtinuitatē ceteroꝝ ⁊ aliorum
monstroꝝ nutrīcs diuersitatē multoꝝ va/
porū et fumositatū generans densitatez. ex
quib⁹ cōtrahit obnubilationē ⁊ obscurita/
tem ex ventoꝝ varietate recipiens colorīs
mutabilitatē ⁊ ex collisione vndaꝝ spuma/
rum cōgregans in superficie leuitatē et tu/
multuositatē emittens et sonoritatē. tumul
tuosum enim est pelagus ⁊ sonorum inqui
etum ⁊ periculosum. sicut de mari superi⁹
dictum est.

De gutta Capl'm. XXIIII.

Gutta est mīma marꝫ vl'aq̄ siue pluuie pticula a totalitate sua p aliquā violētiā sepata. q̄ q̄dē vt dic̄ Jsido. gutta dr q̄n stat aut pēdet de tectꝫ aut arboribꝫ ac si esset glutinosa. Stilla ꝯo dr dū cadit. hinc stillicidiū dr q̄si stilla cadēs. Stilla ꝯo q̄s gutta a nube aq̄sa vi calorꝫ siue ī petu vēti resoluta suo pōdere inferiora petit. dū in cadēdo est nomē stille. in stando aūt vl' pēdendo obtinet nomē gutte. Stilla aūt siue gutta in suba est būida clara et dyaphana. forma rotūda. quātitate modica. ꝟtute magna. Hā terrā sup quā cadit humectat fecūdat. radices semīa nutrit ingrossat. virore in herbis arboribꝫ plātis vegerat seruat. pisces i mari reficit et recreat. ostrea ipinguat. ac ī eis margaritā generat. vt di. Jsi. marie gutta ros. cū sit ī se mollissima. et frequēti tn casu penetrat durissima. Jutta illud Gutta cauat lapidē nō vi sed sepe cadendo

De spuma Capl'm. XXV.

Spuma est dicta. eo q̄ spumat. vt dic̄ Jsi. Et sordib⁹ em aq̄ generat. vn̄ mustū ea q̄ coquunt spuma purgātur. Fit aūt spuma ꝑ ptē intercluſionē vēti in tercluſi in aq̄ supficie motu aliq̄ agitate. vn̄ ꝑter incluſi aer leuitatē enatādo aq̄ supfertur cito q̄ppe ex vnda collisiōe gignit. sed tn cito dispergit dissipat. Spuma maris q̄nq̄ inter lapides recolligit. sz p feruidam supueniētis calorꝫ solarꝫ actionē q̄nq̄ ī pumicē. q̄nq̄ in spongiā indurat

De piscib⁹ Capl'm. XXVI.

Pisces a pascēdo sunt dicti. vt dicit Jsid. li. xij. c. vij. terrā herbas aq̄ticas lambūt. sic sibi victū q̄rūt. Dicunt reptilia. eo q̄ natādi reptādi speciē habeāt. Jn natādo em repūt q̄uis in pfuu dū se demergāt. Vñ Amb. ī exameron. Magna inq̄t inē pisces aquā vicinitas et cognatio est. extra em aq̄s diu viuere nō possūt nec solo aerꝫ spiraculo sine aq̄ attractu diu viuūt. Dūt em quandā reptādi spēm natura. q⁹ dum piscis natat ꝯtractiōe corpis ī minorē se colligit lōgitudinē. itq̄ se extendēs aque innitit. q̄ nisu repellēs aquā in anteri⁹ se ꝑpellit. vn̄ vtiq̄ busdā pēnulis ī natādo sic auis ī volādo sz alio mō. q⁹ piscꝫ natās pēnulas mouet a ꝑte posteriori ī anteriꝰ. et quasi q̄busdā brachijs aut remis aq̄s amplectēs et retinēs ī anteriꝰ se extēdit. Auisꝫo mouet pēnas sursum. et collectū aerē ꝑ expāsam alaꝝ amplitudinē cōpellit redire p ptē posteriorē. vn̄ p violētā aeris ꝓpulsionē a ꝑte posteriori mouet corꝑ in anteriorē Spēs aūt pisciū multiplicit variant sc̄z q̄ ad locū vbi generāt. et q̄ ad escā qua cibant et q̄ ad colorē et formā variā q̄ ab inuicē discernunt. et q̄ ad subam q̄ cōpatiunt. et q̄ ad ꝟtutē qua diuersimode opant. Quantū igit ad situ siue locū vbi pcreant. magna diuersitas est. q̄dā em in solis aq̄s. q̄dā ꝯo ꝑtim ī terris partim in aq̄s ꝓuersant. et taliū piscium genera sunt antiphidia. id est. dubia ab Jsidoro dicta. eo q̄ ambulādi ī terrꝫ vsuꝫ et natādi in aq̄s officiū retinēt a natura. vt force et cocodrilli. castores et ipotami. i. fluuiales eq̄ et hmōi. A noib⁹ em aialiū terrestriū pisces nomia sunt sortiti. vt canes marini et lupi. eo q̄ mordeāt alios voracitate ꝓbata atq̄ ledāt. Jsidor⁹. Jn solis aq̄s viuentes. alij sunt i solo mari degētes. alij ꝯo sunt ī fluminib⁹ et ī stagnis et in alijs aq̄s dulcib⁹ cōmorātes. alij ꝯo sunt inter hos medij nunc ad dulces nūc ad salsas aq̄s past⁹ gratia diuertētes. Pisces ꝯo a mari ad dulces aq̄s egre dicētes. in eaꝝ dulcedine delectant et impinguant et cōuersos. et hi nūc ī mari nūc in aq̄ dulci ꝓuersant. multi aūt pisces sunt fluuiales. q̄ maris salsedinem nō ferētes gustata aq̄ salsa subito moriunt. vl' sursum ventrez eleuāt et sup aq̄ supficiē natāt qō in omnib⁹ piscib⁹ marꝫ et aq̄ dulcꝫ est signū mortꝫ. Pisces ꝯo in mari natātes squamas habēt duras et grossas. ꝑt aque salse siccitatē. Pisces ꝯo fluuiales squamas subtiles et spinas molles. spine ꝯo in piscib⁹ necessarie fuerunt ad sustentādū carnis eoꝝ ꝑt fluidā molliciem naturalē. Docet aūt Auicē. eligere bonos sces ꝝm naturā loci vbi nutriunt. dicēs sic li. ij. c. vij. Jn locꝫ inq̄t in q̄b⁹ morant pisces est electio. q̄m illi q̄ morant in locꝫ petrosis sunt meliores vel dulciores. et ī aq̄s dulcib⁹ currētes in q̄b⁹ nō sunt sordes et nō sunt limose atq̄ lacuales neq̄ cāpestres. et qui nō sunt de lacub⁹ puis q̄ flumia nō imbibūt et in q̄b⁹ nō sunt fontes. Jtē idē ibidē. Et pisces q̄dē marini sunt laudabiliores. q̄ sunt subtiles et meliores sunt illi q̄ sunt pelagini nō alias q̄s ī alto pelago nutriti. et q̄ morant in aq̄s discoopertis flatu ventoꝝ sup se meliores sunt illis q̄ sunt ecōtrario. et illis q̄ in

aquis multaꝝ agitationũ ꝛ vehemẽtꝭ eter/
citꝫ meliores sunt illis q̃ habitãt in aq̃s stã
tibꝫ Ũ pisces pelagini sunt meliores ꝯ flu
uiales. ꝛ ipi meliores ꝯ lacuales. maxime si
sunt lõge a fluuio ꝛ a mari. hñt em̃ q̃tẽ. nec
eoꝝ putredo lauat a subintrante fluuio sine
mari. vñ tales pisces male sapiũt et cito cõ/
putrescũt. meliores etiã sunt pisces tã mari
ni ꝯ fluuiales i pelago aq̃lonari ꝛ oziẽtali.
ꝯ in australi. qz ex vẽtorũ ipetuoso flatu aq̃
plꝰ mouenꝫ ꝛ amplꝰ depurantꝫ ꝛ subtiliantꝫ
ꝛ iõ illaꝝ aquaꝝ pisces plꝰ mouenꝫ ꝛ exerci
tantꝫ ꝛ a suis supfluis magꝭ emũdantꝫ. Itez
diuersificantꝫ pisciũ spẽs nõ solũ ꝑm genera/
tiõis sue locũ. vezꝫ etiã ꝯtũ ad generationiſ
sue modũ. Quidã em̃ generãt ꝓ ouationẽ ꝛ
quidã ꝓ coitũ ꝛ spermatꝭ emissionẽ Ũ dic̃
Aristo. li. v. Accidit generibꝫ pisciũ ouãtiũ
qm̃ qñ femina ouat sequit masculꝰ ouaꝝ lac
suũ ejcit sup ouа. ꝛ oẽ qđ tãgit lac siue sper
ma masculi exouis erit piscis. ꝛ iõ q̃ nõ tan
gunt ex spermate nõ pullificabũt. femia aũt
est multe ouatõis. ſz maioꝝ ps ouoꝝ trãsglu
titur a femia. ꝛ multa ouа dãnantꝫ i bũido ꝛ
nõ saluãt ex eis nisi q̃ ouantꝫ in locꝭ vbi sper
ma masculi ejcit. qm̃ si oia saluarẽt nimis
multiplicarẽt Seruãt aũt pisces paritatẽ i
suo genere. sic̃ Aristo. ibidẽ dic̃. Hũ ꝯ inq̃t
inueniebat pisces q̃ faceret coitũ cũ genere
alterꝰ pisciꝫ. fetꝰ aũt suos diligũt ꝛ nutriũt
lõgo tpe. vt dic̃ Aristo. in eodẽ. om̃es pisces
nutriũt ꝛ custodiũt pullos suos ꝓter ranas
Itẽ ibidẽ dz. q̃ pisces fluuiales ꝛ palustres
plꝰ ouãt ꝛ citꝰ ꝯ alij. qz in maiori ꝑte post
q̃nq̃s mẽses. Alij aũt oẽs pullificãt post. xij.
. i. annũ. qui em̃ pisces pullificãt i locꝭ vbi aq̃
est iuxta radices arboꝝ ꝛ cãnaꝝ. Itẽ idẽ ibi
dem. maxia ps ouoꝝ dãnantꝫ qñ pisces ouãt
vagãdo. qz cũ pñs nõ sit masculꝰ ab ipꝰ se/
mine ouа nõ informãtur. ab auibꝫ etiã ꝛ ab
alijs piscibꝫ deglutiũt. Itẽ ibidẽ dz. q̃ q̃dã
pisces generantꝫ sine ouis ꝛ sine coitu ex li/
mo ꝛ arena. ꝛ ex putrefactõe q̃ est sup aquã.
Itẽ ibidẽ ꝑe coitꝰ vagantꝫ mares ꝛ femine
pisciũ sic̃ grex ꝛ ambulãt par cũ pari. ꝛ mlti
ex eis cũ pullificãt infirmantꝫ. ꝛ ꝓter ꝑ tunc
tpis maxie depꝫbendunt. Itẽ ibidẽ. q̃dã pi/
sces pariũt qñ ad arenã fricãt ventrẽ suum
In libro aũt Jozath de aialibꝫ dz. q̃ pisces
effimerõ sine coitu nascũt. ꝛ cũ vixerit ꝑ tres
horas diei. tũc moriũt. Pisces etiã murena ñ
a suo silꝫ ꝯcipiũt. ſz a Sp̃ete quẽ sibilo puocat
ad amplexãdũ. vt dic̃ Jsido. li. xij. c. vj. Hu
renã inq̃t greci stannã vocãt. eo q̃ se cõpli/
cet in circulos. hãc feminei sexꝰ esse tradũt ꝛ
ꝯcipe a serpẽte. ob id a piscatoribꝫ sibilo euo
cat ꝛ capit. fuste ꝑcussa vix interimit. ferula
ꝩo statim. Dãc hñe aiam in cauda certũ est
nã capite ꝑcusso vix dicũt eã interfici. cau/
da ꝩo ꝑcussa ꝛ amputata statim dicit mori
Ecõtrario de Sp̃ente. nã ꝓtrito capite vl' ab
scisso statim ꝺz mori. cauda ꝩo inde absciſa
diu viuit. Dic̃ etiã idẽ Joz. q̃ serpẽs depo/
nat venenũ añ ꝯ coeat cũ murena. ſz cõple/
to generatõis actu resumit venenũ suũ. Et
iõ murena in ꝯcipiẽdo nõ ꝓtrahit venenuꝫ
a serpẽte nec generat aliq̃d serpentinũ. ſz si/
bi silẽ. vt dic̃ idẽ. Itẽ quidã pisces cõcipiũt
ex solo roze sine ouis et sine spermate. sicut
ostree ꝛ alij q̃dã pisces i cõchis degẽtes. vt
dic̃ Joz. pisces inq̃t elicb ꝓ noctẽ egrediun
tur aquã ꝛ i terris ex roze matutino ꝯcipiũt
ꝛ pariũt. quoꝝ cõchbe i decremẽto lune sem
per manẽt vacue. q̃dã etiã pisces mouẽt ad
ꝯceptũ ꝛ ortũ ꝑm ortũ stellaꝝ vel occasum.
sicut dic̃ Joz. ꝛ etiã Jsiõ. Ũ dic̃ de pisce q̃
ꝺz australẽ. tũc pisces illꝰ generꝭ oziũtur qñ
pliades incipiũt tẽdere ad occasum. nec ap
parẽt q̃uſq̃ pliades iterꝫ oriantꝫ ꝯ huius autez
pisces generentꝫ. nullꝰ tñ mundoꝝ pisciũ hz
testiculos. sic̃ nec aliq̃ gen⁹ serpẽtꝭ. nec ali/
q̃ gen⁹ carẽs pedibꝫ. nec hz mãmillas nec
lac ꝓter delphinos q̃ hñt lac ꝛ lactãt fetꝰ su
os dũ sint pui. vt dic̃ Aristo. li. vj. De q̃bus
dic̃ Jsiõ. li. xij. c. vj. delphines q̃ ꝛ symones
nominãt. sic vocãt eo q̃ voces hoim sequũ
tur. ꝛ ad vocẽ symphonie gregatiz ꝯueniũt
ꝛ in armonia delectãt. q̃bz in mari nihil est
velociꝰ. nã plezũq̃s saliẽtes nauẽ trãsuolant
quoꝝ salt⁹ ꝛ lud⁹ in fluctibꝫ futurã signat tẽ
pestatẽ. Est etiã delphini gen⁹ i nilo dorso
serrato q̃ tenera vẽtriũ secãtes interimunt
cocodrillos. Jsiõ. Itẽ diuersificantꝫ gene/
ra pisciũ q̃ ad cibatõis modũ. Hã Auicẽ. di
cit li. ij. Illi q̃ cibantꝫ herbis bonis ꝛ radici
bus plãtaꝝ sunt meliores eis q̃ comedunt
sordes q̃ de ciuitatibꝫ pisciũ ad loca infusi
onũ. In crameron etiã dz. diuersificãt etiã
pisces i pastu. nã q̃dã mutuo se deuozant ꝛ
sua carne viciſſim pascũt. minoz apud illoſ
esca maioꝝ est. rursus ille maioꝝ fit esca alte
rius ꝑdatoꝝ alieni. ꝛ cũ aliũ deuozauerit tã
dem ab alio deuozat. vt dic̃ Arist. libro. vj.
Carabo inq̃t vincit pisces magnos ꝛ come

dit ipos. multipes aũt vincit carabonem z comedit ipm. Jtẽ ibidẽ. q̃dã pisces pascuntur in sceno z luto sic̃ carabo. z ꝓpter hoc est põderosus z multũ de luto in ipo inuenit. pisces ꝯo q̃ alios p̃dant dẽtes hũt fortiores sic̃ de pisce quodã quẽ greci phagion vocãt dic̃ Jsi. q̃ ita bz duos dẽtes vt i mari ostrea nutriat. vñ z dẽtrit p̃ grãditate z fortitudine dentiũ appellat. alij ꝯo pisces vt ór in crameron dẽtes hũt minores. sz plures z densiores ac acutiores. vt cito cibũ acceptũ incidant z facile sine mora deglutiãt. ne cibus in ore diuti⁹ detẽtus aq̃ illuuione auferat. Alicꝫ etiã pisces cibũ suũ in arena fodiẽdo querũt. sic̃ dic̃ Jsido. li. xij. de porco mario. qui vulgo suill⁹ ór. q dũ escã q̃rit more suis sub aq̃s fodit terrã. circa guttur em̃ bz orificium. z nisi rostꝫ arenis infigat. pastũ non colligit. Jtẽ Aristo. li. vij. Pisces p maiorẽ partẽ comedũt carnes z comedũt se tpe pullificatõis excepto fuscaleon. z vniuersaliter pisces sunt gulosi z auidi ad cibũ z p̃cipue pisces q̃ ór habatue. z ꝓpter hoc extẽdit venter su⁹ cũ fuerit ieiun⁹. z sepe inflat ventrẽ suum z eñcit a se alios pisces. q̃m vẽter ei⁹ pueniat ad os z nõ habet stomachũ. Jtẽ differũt pisces q̃ ad tpus z locũ past⁹. Hã quidaz in aq̃ querũt cibũ suũ z quidã de nocte sup terrã sicut ypotam⁹. equ⁹ scz fluuiat. sic dici⁹. eo q equo i dorso z i iuba sit silis. vt dic̃ Jsid. qui dic in aq̃s cõmorat. in nocte segetes depascit. hũc nilus gignit. vt dic̃ Jsi. Generaliter aũt fm Aristo. li. vij. Pisces plus laborant i die q̃ in nocte. z plañ mediã noctem q̃ post. Et iõ vt dic̃ Ari. venant añ ascẽsuz solis. z tũc ponũt venatores rethe. q pisces nõ bñ vidẽt hora illa z q̃n augmẽtat lux vident. odore tñ querũt cibũ nocturno tempe in odorifer⁹ em̃ delectant. z iõ ór libro q̃rto Genera pisciũ odorãt z audiũt. z iõ ad vasa noua q̃b venant citi⁹ accedũt q̃ ad antiqua. imo nisi fuerit nouũ de facili ad vasculum nõ accedũt. sepe em̃ p odorẽ decipiunt vt dic̃ Jo. Est inq̃t belua in mari q̃ de fauci bus suis respirat aquã cuz vapore odorifero. pisces sentiẽtes odorẽ sequunt ipam z intrãt fauces ei⁹ post odorẽ. q̃ ipos deglutiẽs ab ipis sic cibat. Dic̃ etiã idẽ q̃ est piscis nomine faste in cui⁹ore aqua hausta dulcescit quã pisces minores sequẽtes intrãt i os ei⁹ quos subito accipit z deglutit. Jtẽ dic̃ idez q̃ delphini p odorẽ sentiũt z cognoscũt si hõ mortu⁹ i mari vnq̃ cõcorit de delphio q̃ si comedit. comedũt ipm. si ꝯo ñ cõcorit a morsib⁹ alioꝝ saluat eũ. z ad littus pellũt eũ cũ rostrꝭ suis Jdẽ dicit Ari. z Pli. Jtem Aristo. li. vij. Pisces claras aquas z currẽtes inhabitãtes nõ cadũt sup res fetidas nisi habeãt bonũ saporẽ sicut nec anes. z hyeme fugiũt a fundo maris ꝓpe terrã querendo calorẽ. z ibi querũt pastũ suũ. In estate ꝯo ecõtrario a littoribus fugiũt. calidũ q̃rendo fundũ. z venant in hyeme iuxta terram. sz in estate in ꝓfundo. nã calor immoderat⁹ ledit pisces. Jtẽ dic̃ in eodẽ Sunt pisces q̃ apud ascẽsum canicule moriunt p caloꝛe. si mꝫliter noceat eis magnũ frig⁹. marie habentibus lapidẽ in capite. vt cancri z hmõi. nã lapis in capite cõgelat z coagulat. z mortẽ facili talis piscis. variant em̃ pisciũ species quo ad figurã z dispositionẽ. tã in q̃ntitate q̃ in qualitate. Sũt em̃ ingẽtia q̃dã belua rũ genera quoꝝ corpa mõtibus sunt equalia. vt ór. qualis fuit ce⁹ q̃ excepit ionã. cui⁹ alnus tãte fuit magnitudis. vt instar inferni obtineret dicẽte ꝓpha. De vẽte inferni exaudiuit me. Sũt z alij pisces ita paruli q̃ vix hamo capiunt. vt dic̃ Jsido⁹. li. xij. Asso⁹ est piscis q̃ ꝓpter exiguitatẽ capi nõ potest vt ibidẽ ór. Enchiri⁹ est piscis paru⁹ vix semipedal. ab herendo sic dic̃. q̃ suis em̃ exigui corpis sit. maxime tñ est ꝓtuts. nauẽ em̃ adherẽdo retinet. nã nauis cui adheret licz ruant vẽti. seuiãt pcelle. q̃si radicata stare i mari videt. nec moueri pt. nõ in retinẽdo. sz tãtũmodo adherẽdo ꝓt⁹ ei⁹ est. hũc latini moron appellauerũt. eo q̃ nauigia stare ꝓpellat vt ór ibidẽ. In crameron etiã ór de eodem pisce. q̃ vẽtoꝝ p̃sentiẽs pcellas calculũ arripit validũ z tãq̃ anchorã ne excutiat fluctibus trahit. et nõ suis se liberat viribus sz alie no põdere munit. z̃ futurã tẽpestatẽ stabilitur. q̃ videtes naute sibi pcauẽt ne turbo p̃ueniat eos ip̃rouisos. sic̃ dic̃ ambro. z Beda. Dicit etiã Aristo. li. iiij. q̃ feminei pisces sunt longiores masculinis z sunt duriores carnis. z anteri⁹ masculi duri⁹ est. z sic̃r superi⁹. In femis ꝯo interi⁹ z posteri⁹ duri⁹. Dic̃ aũt Auicẽ. li. ij. q̃ meliores sunt pisces q̃ nõ sũt magni valde neq̃ hũt carnẽ nimis durã z siccã z in q̃b nõ est nimia pinguedo nec mustillago in q̃b nõ est mal⁹ sapor vel odor. suauis aũt sapor⁹ sunt q̃uenientes. non nimis pingues. nec hũtes sup fluã pingue/

dinē neꝯ grossam maciē. z in qbꝫ non acci
dit post ecitū de aq̄ cito fetor. et illi q̄ habēt
durā carnē salsi meliores efficiūt. z in illis
q̄ sunt dure carnis. melior est ille q̄ min⁹ est
mollis. Et q̄ patet diuersitas i piscibꝫ q̄ad
subam z qualitatē. Dis em̄ piscis sicut dic
idē generalit frigid⁹ est z humid⁹. q̄dam tm̄
sunt in cōparatōe cōplexiōis piscīū ceteris
calidiores z marie qn̄ sunt saliti. Et iō qn̄
sunt valde recētes generāt fleuma aquosuz
z mollificāt neruos. z nō sunt ꝓuenientes ni
si valde calido stomacho. Saliti ꝫo magis
ꝓueniūt medicine. Capita em̄ salitoꝝ pisci/
um vsta sanāt morsum canis rabidi. z pun
ctura scorpionis. eradicant carnē adulteri
nā in vlceribꝫ z cōseruāt vlceribꝫ putridis et
saniosis. Silrius ois piscis ꝓfert venenis
bibitis z pūcturis. Multos em̄ habēt ali/
os effect⁹ sic ibidē dr. sz hec dicta de eozū q̄/
litate z subā nūc sufficiāt. Itē differt pisces
in viuacitate sensus z ingenij sagacitate.
Multi em̄ sunt plurimū ingenioſi. aliq̄ em̄
mirā astutiā hūt euadēdi qn̄ sentiūt insidi/
as piscatoꝝ. vt dic Jsi. li. xij. Mugil inquit
est gen⁹ piscis multū agilis. nā vbi disposi/
tas sentit piscatoꝝ insidias ꝓfestim retroꝛ/
sum tendit z ita cito ret he trāsilit vt volasse
ab astātibꝫ videat. Itē dicit idē ibidē d escā
ro. eo q̄ escarus sol⁹ inter pisces escā rumi/
nare ꝓhibet. hūc dic Plini⁹ esse ingeniosuz
nā dū sentit se intrasse ſpoztulā piscatozis.
nō ex fronte erumpit nec infestis viminib⁹
caput inserit. sz crebris caude ictibus ex ad
uerso foues laxare incipit atq; ita retroꝛsum
redit. quē luctantē si alius escar⁹ forte vide
rit exteri⁹ vt erumpe satagentē adiuuet cau
dam in ore ei⁹ apprehēdens. put potest ipm
liberare z extrahere intēdit vel ꝓdit. Ad h
dic idē. Cōgrus q̄dē plures nectus habz. in
genioſus est in solertia escā acquirēdi. nam
cibū in hamo appetēs. sz aculeū timēs. non
morsu sz suis pinnul' hamū amplectit. z nō
prius ipm dimittit q̄n escam circumroserit
Cācri etiā ostreis inimicant. caꝫ em̄ carni/
bus viuūt miro ingenio. Hā q̄ forte z vali
dam ei⁹ testā aperire nō pūt. explozāt q̄ndo
ostrea claustra testaꝝ suaꝝ aperit. z tūc can
cer q̄ latitat in insidijs latēter lapillū inij cit
ne ostreuz clandere se possit. z ita impedita
clausura. carnes ostree deuorat et corrodit.
Ostrea aūt a testa sunt dicta. q̄ interioꝛ car/
nis mollicies munit. Greci em̄ ostreā testā
vocāt. z ꝺr tot⁹ ille pisces cū sua testa ostreū
in neutro. sz ostrea in femenino ꝺr ei⁹ caro.
Dicunt etiā tales pisces conche z conchilia
q̄z deficiēte luna tales pisces cauant. i. eua/
cuant. Luna cū in augmēto fuerit augz hu
morē. diminuit ꝺo humoꝛ cū luna fuerit in
defectu. z iō pisces clausi in cōchis in lune
incremēto turgescūt. z in defectu euacuant.
In his aūt conchilibꝫ ꝑcioſe generāt mar/
garite. de qbꝫ dic Plini⁹ z alij q̄ de animan
tiū scripserūt naturꝭ. q̄ tpe nocturno litoꝛa
petūt. z celesti roze margaritas cōcipiūt. vñ
z tales cōchilie margaritifere. z berelie sunt
dicte. in quaꝝ carne ꝑcioſus calcul⁹ solidat
z est nobilissima gēma que sic exroze verna
lis tpis generat. que q̄to albioꝛ et lucidioꝛ
tāto efficacioꝛ estimat. Sunt et quedā con
chile siue cōche murices dicte ab asperitate
z acumine. q̄ alio noie cōchilia dicunt. que
circūcise ferro lachrymas purpurei coloris
emittūt ex quibꝫ purpura colorat. z iñ ostrū
est appellatū. qz ex humoꝛe teste elicit h tin/
ctura. vt dic Jsiō. Vas z multas alias pi/
scīū ꝓprietates z naturas i li. Plinij z Aristo
tilis. et in Jsido. z in etameron Amb. z Ba
silij poterꝭ inuenire. ne tediū inferam⁹ legen
tibꝫ de hac materia hec sufficiāt. Dicit etiaz
Plini⁹ vt dic Jsi. li. xij. q̄ piscīū sunt in aq̄
genera. etliij. ex qbꝫ multa q̄dā nature itel/
lectu ordinē tēpoꝝ suoꝝ cognoscūt. quedā
in suis locꝭ sine mutatōne vagant. quedā si
ne tpis obſuatōe viuūt. quedā ꝺo cōmixti/
one masculi z femine ꝓcipiūt catulos suos.
vt cet⁹. Jdē aūt est cetus z balena. z sunt ba
lene immēse magnitudis belue ab emitten
do z fundēdo aquas sic vocate. Omnibus
em̄ alijs beluis marinis alc⁹ iaciūt vndas
Balena em̄ emittere dr. Cete aūt dicunt a
coꝛpis immanitate. vt dic Jsi. li. xij. Dr aūt
in libro Jozarb Cet⁹ abūdat in spermate.
z post et⁹ coitū cū femina q̄d supfluit supna
tat aque. q̄d collectū z desiccatuz in ambre
subam cōmutat. q̄n em̄ multū esurit. vapo/
rem odorifez ad modū odoꝛ ambre ex oze
suo emittit. in q̄ pisces delectant. z ꝑter va/
poꝛ redolētia ipi⁹ oꝛificiū ingrediunt. et sic
decepti ab ipo deuozant. In h pisce vt dic
idē. materia terrestris dñat pl⁹ q̄ aque. z iō
multe ē coꝛpulētie z pinguedis. Vñ in sene
ctute ꝑ magnitudine coꝛpis i ei⁹ dorso coa
dunat puluis z ꝓdensat intm̄ q̄ herbe z fru
tices ibi crescūt. ita vt belue insule silvis esse

videat. ad quā si nauigātes incaute appro/
pinquauerint. sine piculo vix euadūt. Naz
aquā in tāta quantitate de ore eijcit sup na
uim ⁊ diffundit ꝙ ipam aliqñ obruit ⁊ sub
mergit Tāte etiā est pinguedinis ꝙ quādo
piscatoꝝ pcutit venabulis siue telis vulnꝰ
nō sentit nisi pus pinguedo totaliter pforet
sed qñ caro interior ledit tūc facilime capit
qꝛ amaritudinē aque salse nō sufferēs littus
petit. Tāte aūt est quātitatꝭ ꝙ qñ capit tota
patria ex sua captura emendat. Catulos su
os amore miro diligit ⁊ eos in pelago lōgo
tpe circūducit. ꝙ si eos ab arenaꝝ cumulis
impediri ꝯtigerit aque multitudinē in ore
collectā sup eos fundit. ⁊ sic eos a piculo li
berās ad pfundū pelagi reuocat et reducit
ꝯtra om̄es occursus ipis nociuos p eoruz
defensione se opponit. ⁊ semp inter se ⁊ mare
in pte tutiori eos ponit. ⁊ qñ inualescit tem
pestas fetꝰ suos adhuc iuuenes ⁊ teneros i
ventrē suū ꝯtrahit quos serenitate facta vi
uos euomit iteꝝ ⁊ emittit. vt dicit idē. Itē
Jorath. cōtra cetū pugnat quidā piscis ser
pentinꝰ ⁊ venenosus sic cocodrillꝰ. ⁊ fugiūt
pisces ad caudā ceti q̄ si deuictus fuerit pi.
dicti moriunt. Q, si nō poterit ille piscis pe
stifer deuincere cetū. a faucibꝫ suis fumosū
vaporē fetidissimū in aquā emittit. Cetꝰ ꝟo
fumo odorifero de ore emisso. fetidū odorē
repellit. ⁊ sic se ⁊ suos ptegit ⁊ defendit.

Incipit liber. xiiij. De terra ⁊ ptibꝫ eiꝰ.

Postquā diui/
na cooperāte gratia comple
tus est tractatꝰ de pprietati/
bus corpis supmi luminosi
scz celi et corpis intermedij
lucidi perspicui ⁊ dyaphani. s. ignei. aerei. ⁊
aquei. vltimo dicendū est de pprietatibꝫ cor
poris infimi ⁊ opaci. ⁊ hoc tā in generali q̄ꝫ
in speciali. Corpꝰ aūt infimū ⁊ extremū est
ipa terra respectu celi. De cuiꝰ pprietatibus
cōmunibꝫ aliqua sunt huic opusculo inse/
renda. ⁊ hoc quo ad eiꝰ substātiam ⁊ quali/
tatē ⁊ ꝯtentū siue ornatū. Cōtinet aūt in se
interiꝰ p ornatu om̄ia metheorica ⁊ mine/
ralia sicut lapides ⁊ metalla. exteriꝰ ꝟo sensi
bilia sicut bestias ⁊ iumenta. ⁊ vegetabilia
vt herbas plantulas ⁊ arbusta. de q̄bꝫ om/
nibꝫ ponēda sunt aliqua in hoc tractatu. p/
ut de eis sacra scriptura videt in supficie fa
cere mentionē. Simplicia aūt ⁊ omnibꝫ fe
re nota credimus hec p simplicibꝫ sufficere
debere. ⁊ iō de illis pauca recitātes maiora
maioribꝫ ⁊ subtiliora subtilioribꝫ reseruamꝰ.
Hoc aūt in pncipio huiꝰ opusculi volumꝰ
ptestari. ꝙ paꝝ aut nihil de nostro h apponi
mus. sz autētica sctōꝝ ⁊ etiā aliquoꝝ phoꝝ
dicta quēadmodū in pcedētibꝫ fecimꝰ inter
scalarit p ordinē inserem⁹.

De terra Capl'm. I.

Terra itaq̄ vt dic̄ Isid. li. xiij. ca. j. est
in media mūdi regione posita. ab oi
bus ptibꝫ celi in modū centri equa
li interuallo sepata que singulari nūero to/
tum orbē signat. in plurali ꝟo singulas eius
partes Et aūt dicta terra vt dicit ibidē a su
periori pte qua terit. Hec ⁊ humꝰ dr a mari
humido cui cōiungit. Dicit ⁊ tellꝰ. qꝛ fru/
ctus eiꝰ tollimus. Dicit ⁊ ops eo ꝙ opē fert
frugibꝫ. Eadē dicit arida. vel quia arature
vel culture est apta. vel quia ab aqua sicci/
tate ppria est distincta. ꝙ em̄ humida sit hoc
ab aque vicinitate sortit sicut ibi dic̄ Isid.
Proprietates aūt terre describit Basiliꝰ in
exameron sic. Terra inq̄t est corpꝰ infimuz
⁊ mediū equalibꝫ spacijs a celo remotum. ⁊
ideo celi centrū a sapiētibꝫ est vocatū. vnde
et omniū corporꝝ est corpulētissimū de sim
plicitate ⁊ subtilitate habēs minimū alterū
mūdi firmatū fundamentū. Corpꝰ natura
frigidū ⁊ siccū quātitate respectu celi mini/
mū q̄uis in se maximū. qualitate obscurū.
⁊ ex se opacū. figuratōe spericū. ⁊ nō nisi aq̄
glutino cōmansiuū. sm̄ se totū quietū. licet
in suis ptibꝫ suscipiat sepe motū. omniū cor
poraliū viuentiū habitaculū pedū dei sca/
bellū dictū. eo ꝙ in corpe mūdi minima est
spēs huiꝰ elemēti minusq̄ apparet in eo di/
uine opatio potestatis. ppter qd dicit suo q̄
si infimo pede tāgere terrā. Quia respectu
magnitudinis ⁊ pulcritudinis celi minime
videt in corpe terre diuine sapie sublimitas
relucere. q̄uis aūt terra respectu celestꝭ cor
poris sit infima. tñ luminariū celestiū influ
entie est maxime susceptiua. Et iō fecūdissi
ma est tanq̄ mater omniū ⁊ multaꝝ ⁊ ꝯtra/
riaꝝ specieꝝ maxime pductiua. Cuz em̄ sit
celi centrū in om̄i sui pte ab ipo recipit īflu
entiā ⁊ effectū. vñ qd minꝰ nobilitatꝭ videt
habere in sua suba recupat in effectu ⁊ ꝟtu/
te sua. quia nobiliores pducit sm̄ q̄d speci/
es aliquas q̄ ipm celuz qd p ornatu habet

solas insensibiles stellas. Terra ꝟo ꝓ oꝛna tu ꝓtinet ⁊ ꝓducit vegetabiles ⁊ sensibiles ⁊ rōnales creaturas. vt dicē Basili⁹. Dicēti am ad ꝫ idē. terra vt dicē ꝑs est ꝓpꝛijs eq̄li/ brata ponderib⁹. quelibet em̄ suaꝝ ptiū suo pōdere nitit ad mūdi mediū q̄ nisu ⁊ incli/ natiōe singulariū ptiū tota circa centꝝ eq̄li brata susp̄dit. ⁊ equalit immobil retinet. si cut scriptū est. Qui fundasti terrā sup stabi litatē ⁊c. Jō ꝑm Jsido. li. xj. ōz solū. qz elem̄ tū est solidū cuiuslibet coꝛpis quātumcūq̄ pōderosi sustinēs totā molē. Uñ quelibz g̃ uia surſum mota q̄sq̄ terrā stabilē tangāt ꝓmanēt inq̄eta. sz cū quenerint ad terrā q̄/ tant. Propter insignes aūt ip⁹ terre ꝓpꝛieta tes nobiles ⁊ effect⁹ erroꝛ gentiliū terrā dei ficauit ⁊ eā diuinis honoꝛib⁹ antiq̄t⁹ vene/ rari ⁊ colere ꝓsuenit. sicut tāgit Jsiō. li. viij. in tractatu de dijs gentiū ⁊ noīb⁹. c. xiij. Le rerē deoꝛ matrē vocauerūt antiq̄ terram a creādis frugib⁹ sic dicta. eo q̄ omīa cibat et nutrit indigētia alimēto Hā terra mater est fecūditat⁹ qz nullū vegetabile ꝑt creſcere ni ſi in terrestri ſuba radicet. Jō etiā opa ē di/ cta. qz melioꝛ sit terra ope culture. ⁊ ex ipsa cōseq̄t opē vict⁹ q̄lib⁹ viuēs creatura. dicta est dea vesta. qz ꝓstat vi sua l qz herb⁹ ⁊ arbo rib⁹ ⁊ floꝛib⁹ sit vestita. vt dicē idē Terra ei se mīb⁹ aresc̄tib⁹ i bieme caloꝛē ꝓcipit ab ethe re in vere ⁊ estate. vñ tūc herbis ⁊ floꝛib⁹ oꝛ nat ⁊ vestit q̄b⁹ in autūno ⁊ hyeme spoliat. Jn signū aūt tāte fecūditatis ⁊ ꝑutis fct̄ā est ei magna imago femīnea alma mat nun cupata cū turrita coꝛona posita sup curruꝝ cui leones domiti subiūciebāt. ī vna manu poꝛtabat clauē in alia tympanū siue cymba lum. cui⁹ aurige vibꝛabāt gladijs q̄s gesta/ bāt ⁊ galli matronā sedentē in curru subseq̄ fingebant ⁊c. Mater siquidē fuit dicta. eo q̄ plura pariat ⁊ oīb⁹ moꝛtalib⁹ cibū gignat Dicit aūt ⁊ mater alma. eo q̄ oīa alalia alat Est em̄ elemētoꝛ terra nutrix. vt dicē Jsi. co ronā turritā in capite gestare ōz. qz cunctis ciuitatib⁹ supponit⁹ ī signif. ī curru rotato ve bitur. qz ipa terra pēdet ī volubili aere in q̄ sustinet. sedet aūt in curru volubili qz cum oīa mouean. illa sola ōz non moueri q̄ illi leones subiūciūt māsuetos oñdit nullū ge/ nus esse tā ferū q̄ in moꝛte nō subiici a ter/ ra possit aut supari. qz clauis in manu fingi tur oñdit q̄ terra hyeme claudit ⁊ vt nasc̄ā tur fruges ī vere aperit. q̄ aūt terre dicātur galli fuire oñdit q̄ volatilia indigēt semib⁹ terre. ⁊ iō aues eā opoꝛtet seq̄ ⁊ ad eā desce dere vt in ea possint semina vict⁹ gra reperi re. sonit⁹ aūt cymbaloꝝ designat in colēdis agris strepit⁹ ferramētoꝝ vomeꝝ ⁊ ligonū. ⁊ ideo encoꝝ. qz antiq̄ instrumētis eneis co lebant terrā anteq̄ ferrū esſz inuentū. vt dicit Jsi. quia ministri ei⁹ cuz strictis gladijs fingunt designat q̄ ꝑ terra defensanda vel acquirēda sepe bella ꝓmittunt in quib⁹ gla dij extrahunt Dis ⁊ alijs multis modis de scribunt ꝓpꝛietates terre sub integumēto fa bulaꝝ. sicut ibidē recitat ab Jsidoꝛo. Quā/ uis aūt terra sit summe fixa ⁊ stabilis ꝑm si tum. summe tm̄ inter elemēta est passibilis ꝑ effectū. Jtē q̄uis ꝑm subam sit frigida. q̄s/ dam tamē in se ꝛtinet vapoꝛes igneos quos emittit. vt patz in ethna ⁊ vulcano. sicut ibi dem dicē idē. Jtem q̄uis terra superficialiter exteri⁹ sit nigra ⁊ indecoꝛa. intrinsec⁹ tamen cōtinet multa p̄ciosa Et quadā em̄ celestis influētie impꝛessione in interioꝛib⁹ terre ve/ nis p̄ciose gemme et nobilia metalla gene/ rant. Unde ⁊ terre virtuositas sub quadaꝝ extrinseca deformitate occultat. Jteꝝ terra vndiq̄ mari cingit ⁊ maris bꝛachijs circū/ datur ⁊ ꝑcutit. a cui⁹ hūiditate ꝑ occultos meatus penetrat ne ꝑ siccitatis naturā do minio resolutis ptib⁹ redigat in puluerē. vt dicit Beda Jtem terra q̄uis in suo toto sit solida in substātia eius. tamē quelibet pars ad centrū est naturaliter motiua. ⁊ ꝑ admi/ xtionē igneaꝝ partiū ⁊ aereaꝝ fit in aliq̄b⁹ suis ptib⁹ rara ⁊ poꝛosa cauernosa ⁊ spōgio sa. Cui⁹ cōcauitate vapoꝛ ventosus subin/ trans terre ꝑtes cōmouet ⁊ agitatz generat terremotū. sicut dicit Aꝛisto. libꝛo metheoꝝ Uent⁹ inquit frigid⁹ in vētre terre agitat⁹. facit istā agitationē que est terremotus. ⁊ se quitur ibidē sicut fit sonit⁹ ex cōfricatōe coꝛ poꝛū se allidentiū in aere ita fit motus ex di uersitate agitatōis venti occultati in terra. ⁊ est signū sup hoc. quia nō acq̄escit donec scindat terra et exit ventus audita voce ⁊c. Jtem ibidē dicit Aꝛisto. in locis in quibus fit cōcursus maris vehemēs ⁊ agitatio vn/ daꝝ eius in locis multaꝝ cauernaꝝ fit ve/ hemens terremot⁹. sicut accidit ꝛpe Uercu lis in quibusdā insulis in quib⁹ incepit ele/ uari terra ad similitudinē collis deinde scis sus est locus ille et exiuit vent⁹ fortis qui de struxit ciuitatē cui⁹ impꝛessio manifesta est

vsq; nūc ꝛc. Itē idem ibidē. terremotū cōse quitur vel cōcomitat tenebrositas tegēs so lem absq; nube vsq; ad cōsumptionē terre/ motus ꝓpter vaporē grossum. ꝛ antecedit ter remotū signū signās eius esse qđ videtur ī celo nubes longa sicut linea recta ante oc/ casum solis. Et sequit ibidē. Et accidit qñ q; terremot⁹ ꝓpter eclypsim ꝑ lunā. quia tūc calor solis non ꝓuenit ad aerē vt subtiliet et ꝓsumat vaporē qui est causa terremot⁹ Itē in libro vegetabiliū Aristo. terremot⁹ in lo cis arenosis non fit. sed in locis interius ca uernosis ꝛ exterius in supficie duris. sicut sunt loca montiū. quia si locus in supficie fuerit rarus exalat vapor paulatim ꝛ nō fit tāta aggregatio vaporis vt possit mouere terrā. sed cū locus interi⁹ est cōcauus ꝛ spō/ giosus ꝛ exteri⁹ solidus atq; dur⁹ aggrega/ tis partib⁹ vaporis fit agitatio fortis. ita ꝙ aliquādo scindit terrā. In locis ergo omni no porosis nō accidit de facili mot⁹ terre ꝓ/ pter vaporis continuā euentationē nec ī lo cis valde duris ꝛ cōpactis ꝓpter ptiū cō pressionē ꝓpter quā illas vapor plurimū nō subintrat. sed accidit in locis interi⁹ cauer/ nosis. sed duris exteri⁹ et cōpactis. Hucusq; Aristoteles Itē terra cū sit elementū ſm substantiā similis est in toto ꝛ in partib⁹. sed tamen ſm qualitatē nō est in suis partibus vniformis. imo ꝓpter aliarū qualitatuz ele/ mentariū admixtionē cōplexionē ꝛ naturā mutat. ꝛ ideo vniformē non habet dispositi onem. nūc colorē variat nunc saporē. Ista diuersitas multis accidit de causis ꝛ ī mul tis modis. quādoq; ex sua eleuatione et de/ pressione. Nā eleuata est frigidior. depressi/ or vero ꝛ decliuior esse calidior cōsueuit qđ vt dicit Macrobi⁹. accidit ꝓpter radiorꝫ so lis fortiorē impressionē tā in locis depssis. q; in altis. Aer em̄ grossior est in vallib⁹ q; in montanis. ꝛ ideo maior fit ibi aggregatō ra diorꝫ ꝛ etiā cōculcatio ꝓpter reuerberationē ad aerē grossum. In locis vero mōtuosis ꝛ altis. qz aerē habēt rariorē dispergūt radij. ꝛ nō ita coartant. ꝛ ī mino⁹ ibidez generat calor Itē ex directa vel indirecta solis oppo sitione qz illa terra fertilior est que ſm situz dispositā est maxie ad susceptionē ꝛ currēti um radiorꝫ solariū. que ꝙ magꝭ elongat a radijs min⁹ apta frugib⁹ ꝛ fructib⁹ reputur. Itē ex ventorꝫ diuersificatōe. nā terrā quā cōtinue ꝑflat vētus orietalis tēperate cali/ da est ꝛ inter humiditatē ꝛ siccitatē q̄si me/ dia. vt dicit Cōstan. ꝛ ideo est fecūda flori/ bus ꝛ fructib⁹ ꝛ magis cōgrua hoīm habi/ tationi. Occidētalis aūt vētus magis atti/ net frigiditati ꝛ humiditati. ꝛ min⁹ effī ter/ ram tēperatā. ꝛ iō occidētalis terra min⁹ est fecūda. Uent⁹ aūt septētrionalis terraz de/ siccat ꝛ infrigidat. tū rōe puri aerꝭ ipaz sub tiliat ꝛ depurat. vñ in terra aquilonari bo/ mines sunt ꝑcere statureꝛ elegantie forme frigiditate em̄ exteriorꝭ aerꝭ claudunt pori ꝛ calor naturalꝭ retinet intrinsec⁹. et cui⁹ vir ture ꝛ statura ampliat ꝛ figura corpis deco rat. Uent⁹ aūt australꝭ qz calid⁹ est ꝛ hūid⁹. terrā quā cōtinue ꝑflat turbat calefacit in/ spissat ꝛ ingrossat. ꝛ iō hoīes australꝭ regio/ nis sunt statureꝛ ꝓrarie ꝛ figure illis q̄ babi tāt in aq̄lone. et iō hoīes taliū regionū non sunt ita aiosi et iracūdi et clamorosi sic alij. vt dic Cōstan. Itē variat qualitas terre si ue ꝓprietas ex elōgatiōe a mari siue appropi quatiōe. naz terra vicina mari meridionali calidior est ꝛ humidior terra q̄ est vicina aq̄ lonari. Nā vapor calid⁹ ꝛ hūid⁹ a mari re/ solut⁹ calefacit terrā q̄ est sibi ꝓpinq̄. mare ꝙ septētrionale ecōuerso. et ideo mare pōticū dulci⁹ est q; cetera maria siue min⁹ salsuz. qz pl⁹ ī illo vincit frig⁹. Et iō vapor frigid⁹ ab eo resolut⁹ terrā infrigidat ꝓpinquā ꝛc. Itē variat ex hoīm exercitio et opatōe. q̄nto ꝙ pl⁹ fodit ꝛ euertit. tāto ei⁹ ꝑt⁹ insita cū singu lis ptib⁹ ampli⁹ ꝑmiscet. et si aptior reddit. vt ex ipa fruct⁹ multiplet generet. qñ vero diu ociosa dimittit et q̄eta. ad ꝓductionem fructuū reddit min⁹ apta. Itē bona terra si roze fuerit ꝑfusa aut cōpluta mollificat im/ pinguat ꝛ meliorat. si ꝙ arenosa fuerit aut nimis lapidosa peior efficit qz ap̄li⁹ idurat

De monte.

Capitulum. II.

Mons est tumor terre in altū se erigēs m solo pede reliquā terrā tangēs. vel dicūt mōtes eo ꝙ sint sup alā ter/ ram eminētes. vt dic Isid. Dic etiā Aristo. in li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ. Quidā dixer/. ꝙ terra in ꝓncipio sue cōpositōis fuit rotū da ꝛ plana ī q̄ nō fuer mōtes neq; valles qz erat sperica ī figura. sic corpa supioza. vnō mōtiū ꝛ vallīū cā nō ē nisi⁹ motio aq̄ꝫ q̄ ca uauer loca rara ꝛ fci sūt mōtes ptes durio res. q̄ ñ poterāt ꝯcauari. loca ꝙ ꝯcauata fcā sūt loca mariū ꝛ fluuioꝝ Itē ec ꝺr ī li. meth

Mōtes inǽt fiūt qñq; ex vehementi motu terre vñ eleuaf terra. et fit mōs sic ex aqdu/ctu accidit ꝓcauatio ꝑfunda z fit vall'. Itē ibidē. Marſ q3 acceſſus z receſſus q̄dā lo/ca cauat. q̄dā extollit z fiūt mōtes. Et qñq; mare totā terrā cooperuit deinde mollia q̄ dā etiā abraſit z dura reliq;t. z in q̄busdā lo cis ꝓgeſſit. mollia etiā q̄dā ꝓgeſtata cū ab/ſcinderet deſiccata ſunt z ī mōtes ꝓuerſa z Mōtes itaq; ſunt duri ſolidi z compacti. a terra ꝯſus celū erecti. z tñ terre radicē fiūt ꝓiūcti. qñq; tñ ſunt interi⁹ ſpōgioſi. cōcaui. cauernoſi. z iō ad ſe rōe vacuitatſ aq̄s attra hūt atq; ſugūt. q̄s poſtq̄ fuerint eoꝝ ꝓcaui tates replete ꝑ capita fontiū emittūt. z ſunt cauſa ſempiterni fluꝝ z orīgo z ꝓncipiū flu uioꝝ vt dic̄ Ariſto. Et q̄ patet q̄ mōtes ca/uernoſi ſunt aquaꝝ z humoꝝ attractiui. et attractoꝝ ꝓtinue emiſſiui Itē mōtes fiūt me talloꝝ nobiliū ꝓtētiui. Apfundis em̄ mon tiū venis metalla nobilia extrahunt. Item mōtes ſunt fructuū z aromatū ꝑductiui. ꝑ pter puritatē em̄ aerſ in ſummitatib⁹ mōtiū dominantis puriores fruct⁹ z dulciores in mōtib⁹ naſcunt q̄s ī vallib⁹ licet pauciores. Itē mōtes ſunt citi⁹ q̄s valles radioꝝ ſola/riū ſuſceptiui. z ſuſcepte illuminatōis diuti us retētiui. Itē mōtes ſunt vapoꝝ z exalati onū generatiui. ex q̄ꝝ aggregatōe nubes in aere generant. In altiſſimis tñ mōtib⁹ vt ī olimpo raro generāf pluuie. vt dic̄ Ariſto. q̄d eſt ꝑpter aerſ ſubtilitatē z vapoꝝ pauci/tatē. ꝓmo em̄ vapor reſoluit z conſumitur. añq; ad acumē montiū attingere videatur. Itē mōtes ventis z turbinib⁹ ſunt expoſiti pl⁹ q̄s valles. z iō rōe frigiditatſ in mōtibus dñantis ſunt niuiū ꝓſeruatiui. Uētis nāq; frigidis in mōtib⁹ ꝓgelant z ꝓſtringunt. et iō in mōtib⁹ diuti⁹ q̄s in vallib⁹ cōmorātur. vt patet ī caucaſo et ī libano z alīs ꝓſil'ib⁹ mōtib⁹. q̄ ſp ſm Iſido. denſiſſimis niuibus cādidant. Itē mōtes ſepi⁹ patiunt ict⁹ ful/minis z fulguris q̄s valles. vt dic̄ Iſiō. Un z pirenei mōtes a crebris fulminū ictibus nūcupant. Pir em̄ grece ignis ꝺr latine. ſi/militer z ceraunei mōtes a crebris fulmib⁹ ſunt dicti grece ceraunos fulmē ꝺr. vt dic̄ ibidē Iſiō. Itē mōtes q3 ſm ſitū alti ſunt z ſublimes maxime ꝓgruūt ſpeculatōi. vñ et q̄ aduentū hoſtiū ꝑuidere z ꝑcauere cupi/unt cacumia montiū aſcēdūt z eminētia pe ricula a remotis ꝑdicere ꝓſueuerūt. Item mōtes q3 quo ad naturā z cōpoſitionē ꝓtiū ſolidi ſunt z fortes iō potiſſime ſunt apti ca ſtroꝝ edificatōi vñ māſiones ī mōtib⁹ ſolēt eſſe fortes et ceterſ rutiores. maxime q̄ ꝑpt interiorē duriciē nō ꝑnt ſuffodi. z ꝑpter ſit⁹ altitudinē adiri nō poſſunt facilit⁹ ſeu aſcen di. Itē mōtes q3 in herbis z paſcuis fecūdi ſunt et vberes. iō ꝓueniūt paſture ouium z animaliū refectōi. Mōtuoſa em̄ paſcua et gramina in mōtib⁹ creſcētia ſunt ſalubria z nutriture aīmaliū vtiliora q̄s illa q̄ creſcūt vallib⁹ q̄uis ſint generalit⁹ pinguiora Hu/mor em̄ nutrimētalis q̄ nutriunt herbe z gra mina in montanis. ſubtilior eſt et purior q̄s campeſtris. Et iō calor celeſtſ facili⁹ illam humiditatē digerit. z in ſubam graminuz z fructuū imutat ꝓfecti⁹ et ꝓuertit. cū ꝑpt hu moris ipi⁹ ſubtilitatē. cū etiā ꝑpter exiſtentē ibidē aerſ puritatē. Itē in mōtib⁹ abūdant altiores arbores q̄s ī vallib⁹ z fruticēs den/ſiores. Iō mōtes ꝓgruūt aīaliū agreſtium habitatōi et auiū ſilueſtriū nidificatōi ꝑpt qđ z fere qñ ꝑſequūf a venatorib⁹ ī valle re fugiūt ad mōtes z ibi fiūt tute

De ararath Capl'm. III

Hararath mons eſt armenie altiſſim⁹ a in quo arca poſt diluuiū requieuit. vt dic̄ Iſiō. et vſq; hodie lignorum arche veſtigia ī eiuſdē montis ꝓtice adhuc apparēt. vocaf aūt idē mons diuerſis noib⁹ De hoc em̄ mōte dic̄ Joſeph⁹ ſic. Loc⁹ inǽt vbi eſt arcba noe armeni egreſſorīū vocant Illic ei arche ſolute reliq;as vſq; nūc puin ciales adhuc oñdūt. Dui⁹ em̄ arche vt dic̄ idē Joſeph⁹ ibidē meminit beroſus calde⁹ narrās ſic. Dicif aut̄ z nauis q̄ in armenia venit circa montē cardien. adhuc aliq̄ parſ eſſe z q̄ddā inde bitumen cadere q̄ maxime vtunt hoies ad expiatiōz. De hoc etiaz ſcri/bunt z Joſeph⁹ Egiſipp⁹ z Manaſſes Da maſce. ī. rcvj. hiſtoriaꝝ li. ſic. Eſt mōs excel ſus ī armenia q̄ baris appellaf in q̄ multos ꝓfugiētes fmo eſt diluuiū tpe liberatos. Et quendā ſimul in arcba deuectū in mōtſ ve niſſe ſummitatē lignorūq; reliquias ibi mlto tpe eſſe reſeruatas. Armenie etiā mōtes dicunt acroceraunei ꝑpter multitudinem z fulminū crebrā ꝓcuſſionē. grece em̄ cerau/nos fulmen dicif latine. vt dic̄ Iſidor⁹. Hi montes inter armeniā z hiberiā incipiūta portis caſpijs vſq; ad fontē vnde fluuius ti gris oritf. vt dic̄ Iſiō.

De bethel Capitulū. IIII.

Montes bethel sunt in Judea vicini hierusalē vbi dom⁹ dñi fuit sub salomone edificata. Sunt aūt mōtes bethel nemorosi. arboribꝫ ꝓsiti. fertiles ⁊ fecundi graminibꝫ ⁊ herbis aromaticis pleni. ⁊ iō cerui capree ⁊ hinnuli frequētare illoꝝ montiū cacumina sunt assueti

De caucaso Capitulū. V.

Caucasus est mons oriētalis ab idia vsq; ad thanꝫ porrect⁹ ꝓ gentiuꝫ in tra illos mōtes habitantiū varietate diuersis nomibꝫ nuncupat⁹. vt dic̄ Jsid⁹. Ubi aūt ad orientē in excelsiorē surgit sublimitatē ꝓpter niuiū candorē caucasus nominat. Hā lingua oriētali caucasus. id est. candor ōr. Jnde ⁊ eos q̄ huic mōti sunt vicini croachasym vocauerūt. achasym enim apō eos cādor vl' nix appellat. vt dic̄ idē

De hebal Capl'm. VI.

Mons hebal est mōs trās iordanē in quo steterūt sex tribꝫ post iordanis transitū ad maledicēdū illis q̄ ꝑceptā decalogi nō seruarēt. vt ptz Deut. xxvj. Et est mons vt ōr cauernosus ⁊ vorago sus patiēs sepi⁹ terremotū cui cōcordat interp̄tatio ei⁹. Hā vetus vorago interpretat Fuit itaq; mons maledictōis ⁊ impcatōis in quo mala trāsgressoribꝫ impcabant. Reputabat etiā mons vilitatis ⁊ abiectōis. vñ ⁊ sex tribꝫ ignobiliores. s. ancillaꝝ filij super montē hebal fuerūt ad maledicendū populo deputati. Deut. xxvj.

De hermon Ca. VII.

Hermon est mons modic⁹ super iordanē sit⁹. qui in herbis ⁊ pascuis est fecūdus Hā circa radices eius siue circa pedē fluētis iordanis irrigatōe imbuitur. circa verticē vero eius seu cacumē copioso rore pfundit. ⁊ ideo viroze et rozis et aque influētia decorat ⁊ insignit. ꝓpter qō ⁊ ibi nutriebant pecora. que in tēplo debuerunt imolari dño ⁊ offerri. ⁊ quia animalia ex rozis influētia ⁊ herbis eiusdē montis pinguata. in mōte syon. id est. in atrio tēpli offerebant. Jdeo dicit fm hebreos ꝓphetam. q̄ ros hermon descēdit in montē syon quod ad litterā fieri nō potuit. qz mons syon mōte hermon altior existit. Jnsup et ab eo valde remot⁹ fuit. ꝑ tanto igit ros montis hermon dicit descēdisse in syon. qz pinguedines ⁊ adipes animaliū que in illo mōte pascebātur ad pastū ignis altaris in hierusalem in sacrificio offerebant. ꝓpter qō et hermon lumē exaltatū interp̄retat. sicut dicit glosa super ps̄al. quia lumen in altari augebatur quādo ignis sacrificij tali pabulo fouebatur

De hebron Capituum. VIII.

Mons hebron mons est in iudea in q̄ est sita ciuitas famosissima ab eiusdem mōtis nomie hebron dicta. vt dicit Raban⁹. Cui⁹ vallis dicit vall' mambre. que ab antiquo tpe ab amicis aner ⁊ eschol est possessa. vt patet in Ben̄. Dic mōs locus est solēnis ratiōe sanctoꝝ patriarcharum. quoꝝ corpa ibidē quasi a mūdi principio requiescūt. vt dicit Ben̄. ibi Ādā maximus ⁊c. Jtē illū montē potentissimi viri iure hereditario possederūt. vt patet Josue xv. vbi dicitur. Deleuit ex eo Caleph filios enach sysai ⁊ achinaan ⁊ ptholomai ⁊c. Jn hoc mōte tanꝫ in loco tutiori domin⁹ principiū regni Dauid instituit ⁊ ei vt illac ascenderet post mortē Saul diuinit⁹ ipetrauit. vbi septē annoꝝ spacio regnans tandē ad totius regni israelitici fastigiū assumpt⁹ fuit. Jste mons ab antiquis cariatbarbe fuit primit⁹ nūcupatus. id est. ciuitas quattuor quia nominatissimoꝝ viroꝝ quattuor corpora ibi requiescūt. vt dic̄ Hiero. s. Adam et Abraā Jsaac ⁊ Jacob ⁊c.

De montibus ethyopie Capitulū. IX.

Montes ethyopie dicunt esse septem inter quos p̄cipu⁹ mons athlas est Ethyopia em̄ vt dicit Jsido. li. xiiij ca. liij. circa occiduū montuosa est ⁊ arenosa in medio. ad orientalē aut̄ plagā deserta cui⁹ situs ab occiduo athlātis montis vsq; in egipti fines porrigit̄ a meridie occeano a septētrione nilo flumie claudit̄. Hui⁹ regionis mōtana sicut ⁊ plana plīmas hūt gētes vultu ⁊ mōstruosa specie horribiles. ferarū q̄z ⁊ serpentū referta sunt multitudie. Jllic rinocerota bestia. s. vnicornis. illic camelopardi. illic basiliſci ⁊ dracones īgentissimi. et q̄z cerebro gēme extrahūt. Jacinct⁹ q̄z ⁊ crisopr̄asus ibi iueniūt ⁊ cinamomū recolligit. Jllic gignūt seue fere vt dracōes structiones ⁊ symie ⁊ etiā elephantes. Hucusq; Jsi. dic̄ etiā ibidē q̄ inter cyrenē ⁊ ethyopiā ē fons q̄ friget calore diei. et calet frigore noctis ꝓ naturā aquaꝝ ⁊ fontiū alioꝝ

De ethna
Capitulū. X.

Ethna est mōs i sicilia insula ex quo erumpit ignis cū sulpbure quemad modū in gehēna. vt dic Jsid. li. xiiij ca. vj. Hic mons ab illa pte qua flat eur⁹ vt affricus habet speluncas plenas sulpburis vsq; ad mare deductas. que spelūce in se recipientes fluct⁹ ventū creat qui agitat⁹ et sulphure ignē gignit. vñ et incendiū fumosus ad terrā ab hoc mōte erumpe ꝯsueuit. sicut ibidē dicit Jsidor⁹. Jn hoc etiā mōte sepe dicunt apparere quedā figure z audiunt sepe ab incolis terre circa montē ethne gemitus z voces queruloſe. vnde a plerisq; creditur q; ibi sint loca penalia i quib⁹ aie alique puniunt. qđ tamē nō assero. sed beatus Gregori⁹ in dyalogo suo videt de hoc facere mentionem

De monte esau Capl'm. XI.

Mons esau idē est qđ mons seyr. Jn hoc mōte est ciuitas idumea ab eodem dicta. i. ab esau filio Jsaac qui ciuitatē illā primit⁹ dicit cōstituisse. vt dicit Piero. sup Abdiā. nā esau seyr z edom appellat⁹ est. de hoc dicit glosa super Deut. ij. Seyr inqt est mons in terra edom in q̄ habitauit esau in regione gabalena vbi primo habitabat horre⁹ quē interfecit chodalaomor. Gen. xiiij. z hic mons dict⁹ est ab esau piloso z bispido seyr. i. z pilosi nomen accepit. istū montē habitauerūt pmo horrei homines stature gigātee enormitate corporis horribiles. vt dicit glo. sup Deut. ij. qb⁹ expulsis atq; deletis habitauerūt ibi filij esau vt ꝺr Deut. ij. Mōtes itaq; terre edom altissimi sunt. ita q; aliqb⁹ pribus nubes tāgere videant. Sunt aūt mōtes illi cauernosi et cōcaui z spelūcis pleni. vt dicit glo. sup abdiam. in quib⁹ habitāt boues in estate. quia ibi minor est estus solis

De monte effraym
Capl'm. XII.

Mons effraym specialiter dicebatur mons i tribu effraym in q̄ Josue filius Nun recepit possessionē. vt pz Josue. xix. in q̄ edificauit ciuitatē habitauit q; in ea. inter alios ꝓ regionis illi⁹ mōtes. vt dic Adamācius. erat mons iste herbis z arboribus insignior z fructib⁹ fecundior situ sublimior. aspectu pulcrior. aere salubrior. riuulis fontiū montē irrigantiū fertilior. et ideo erat loc⁹ cōgru⁹ vt in eo Jesus qui dictus est iosue habitaret. vt dic idē adamā. i eodē monte a septētrionali pte mōtis iosue est sepult⁹. vt dic Josue. xxiiij. Erat etiam mons iste vicin⁹ sychem. que erat ciuitas refugij cū suburbanis suis in monte effraym vt patet Josue. xx. vbi sepulta sunt ossa Joseph. vt dicit Josue. vlt. Jn eodē etiā monte reposuit Josue cultros seu macheras petrinas quib⁹ filios israel in beremo circumcidit. vt dicit Adamā. sup Josue. c. xx. Preterea in monte effraym habitauit Delbora ꝓpbetissa z sedebat sup palma que erat iter bethel z rama. vt patet Jud. iiij. c. Multos eñ montes particulares siue colles habuit mons effraym. id est. trib⁹ effraym. quia tota illi⁹ sors plurimū fuit mōtuosa z in locis plurib⁹ nemorosa. vt patet Josue. xvij. Jtē in eodē monte interfecti sunt ꝓncipes Madian. Oreb z Zeb. quoꝝ capita ad gedeon transiordanis fluuiū sunt allata. vt pz Jud vij. Jn ramatha etiā montis effraym natus fuit Samuel ꝓpbeta. j. Regū. j z ibidē conuersatus. quia ab eo in eodē loco Saul in regē primit⁹ est inunct⁹. vt patet. j. Regum. x Jn eodē etiā monte Samuel mortu⁹ est z sepultus. j. Regū. xxv.

De monte phasga.
Capitulum. XIII.

Phasga mons est maxim⁹ cōtinens in se multos pticulares mōtes. Hā in hoc mōte sunt abarim z nebo. q; sunt colles sup quos ascendit Moyses vt videret terminos terre pmissionis antecq; moreret. z in valle eiusdē montis in campestribus moab tumulo traderet. vt patz Humeri. xxvij. et Deut. vltimo. Hic mons fuit in finib⁹ moabitarū z amonitarū diuidens terrā eoꝝ a terra amorreoꝝ quā postea possederunt Ruben z Gad z dimidia trib⁹ manasse. vt patet Deut. iij. Radices vero istius montis tangūt mare rubrū. quod est mare salsissimū. sicut dicit Deut. iij. tam in textu q; in glosa. Unde isti montes diuidebāt terram quā inbabitabāt moabite z amonite a terra quam i possessionē receperant israelite. Unde vsq; ad verticē eius montis peruenit Moyses et ex illo loco totam terram promissionis fuit cōtemplat⁹. ibiq; mortuus est. et in valle eiusdem montis vbi fuerunt campestria Moab sepultus est. z vsq; bodie occultatus super istum montem

phasga ascēdit balaā ariol⁹ cuz balac rege moabitaꝝ vt malediceret ꝓpl'o israelitico cuius maledictōz dñs ꝯuertit in bñdictionez vt dr Nūe.xxiij. Ex q̄ patet ꝙ mons ille fuit mons diuisiōis qꝛ termīos maloꝝ a bonorū terminis diuidebat. Itē mons bñdictionis.qꝛ inde dñs ꝑ Balaā ꝓphetā bñdictiōz populo israelitico ꝯferebat. Itē mons fuit speculatōis ⁊ ꝯtēplatōis.qꝛ inde Moyses terre ꝓmissiōis termīos p̄uidebat. De hoc monte dic̄ Hiero.in li.de noīb⁹ locoꝝ. Abarim inq̄t est mons in q̄ mortu⁹ ē Moyses in terra moab ꝯ hiericho ī supcilio montis phasga a q̄ tota regio ī circuitu dr phasga. ⁊ ostēdit ascēdentib⁹ de lydia de meselon. ⁊ idem est qd nebo ⁊c̄.

De monte gosor Ca.XIIII.

Gosor est mons siue collis moabitarū. ⁊ est ꝑs mōtis phasga sup quem balac duxit balaā vt malediceret israel. Nūe.xxiij.ita dic̄ Hiero.in li.sup̄dicto

De monte galaad Capitulū.XV.

Galaad vt dic̄ Hierony.mons est ad quē iacob venit septimo die de Canaā qñ fugiebat Laban. Est aūt vt dic̄ idē ad tergū fenicis ⁊ arabie collib⁹ libani copulat⁹. ⁊ extēdit vsq̄ vltra iordanez in terra q̄ q̄ndā fuit seon regis amorreoꝝ. postea ꝟo cecidit in sortē ruben ⁊ gad et dimidie trib⁹ manasse in q̄ mōte est ciuitas edificata ⁊ ꝯsil'i noīe appellata a galaad filio machir filij manasse. Hic mons int' alios ē nobilis.qꝛ mōs est pasture ⁊ refectōis Est em̄ fertilissim⁹ ī frugib⁹ ⁊ ī pascuis ⁊ in fontib⁹. Itē mons ē medele ⁊ curatōis.nā in galaad īuenit resina q̄ curāt vulnera ⁊ diuersi morbi sanāt.vt dr Hiere.viij. Nūq̄d resina est ī galaad ⁊c̄. Itē mons ē feder⁹ ⁊ recōciliationis.qꝛ ī mōte galaad ꝯfederat⁹ est iacob cuz laban ⁊ ei totalit' recōciliat⁹.vt patet Gen̄. xxxj. Itē mōs est testificatōis.vt ptz ibidem Dr̄ em̄ appellatū ē nomē ei⁹ galaad.i.cumulus test⁹. Itē mōs est lucri ⁊ negociatōnis. nā mōtana galaad negociatores ꝑ spēbus aromatic⁹ cōparādis sepi⁹ frequētabāt. vt patz Gen̄.xxxvij.viderūt negociatores venire d galaad portātes aromatica ī egyptū.

De monte garizim. Capl'm.XVI.

Garizim vt dic̄ Hiero.ē mons iuxta hiericho cui vicin⁹ ē mōs ebal ex aduerso respiciēs In his duob⁹ mtiōb⁹ bñdictōes ⁊ maledictōes ꝓpl'o ītrāti terrā ꝑmissiōis ꝓmulgabāt vt ꝑ bñdictōes ꝓuocarent ad bonū leg⁹ amatores Per maledictiones ꝟo terrerēt decalogi trāsgressores In garizim ꝟo sextrib⁹ nobiliores cū sacerdotibus ꝓclamabāt bñdictōnes. Et iō inoleuit ꝯsuetudo vt mons ille haberet in veneratōne a poster⁹ et frequētaret causa sacrificij ⁊ oratōis. Uñ inter iudeos ⁊ samaritanos fuit ꝯtentio de loco adoratōis samaritanis ꝑferentib⁹ montē garizim ꝯuenientiorez esse ad orandū q̄ templū in hierl'm.iudeis ꝯtrarium asserentib⁹.vt patet Joh.iiij.tam ī textu q̄ in glosa

De monte gelboe Capitulū.XVII

Gelboe sunt mōtes.vt dic̄ Hieronymus alienigenaꝝ.vij.miliario a sitopoli in q̄b⁹ est vic⁹ grādis q̄ gelboes nuncupat in mōtib⁹.istis perijt Saul cū ionatha filio suo ⁊ corruit corā philisteis israel.vt ptz.j.Re.vlt. Cōtra q̄s indignat⁹ dauid ꝓpt' ruinā populi ip̄is maledixit ⁊ maledicēdo eos ī siccitatē ⁊ sterilitatē ꝯmutauit vt dicit glo.sup.ij.li.Regū.c.j. Montes inquit gelboe vberes fuerūt añ maledictionē quos hacten⁹ maledictiōi subiacere ferunt nec vnq̄ ibi pluere testant

De monte golgata Capitulū.XVIII.

Golgata vt dicit Hieronym⁹ ē mōs caluarie in quo saluator noster fuit ꝑ salute hominū crucifixus. et vsq̄ hodie ostendit in Helya ad septētrionalem plagā mōtis syon. Dicit aūt locus caluarie s̄m Isidoꝝ.qꝛ ibi capita hoīm damnatorū decaluarent

De gaas Capitulum.XIX.

Goas est collis in monte effraym in passione Josue filij Nun. vbi mortuus fuit Josue ⁊ sepultus ī septentrionali parte eiusdē montis. vt patet in libro Josue capitulo vltimo. Cui⁹ sepulcrū ostendit in monte p̄dicto vsq̄ ad p̄ntem diem. vt dicit Hieronym⁹ in p̄dicto libro de nominib⁹.

De monte hephron Capitulum.XX.

Mons hephron est monticulus ī tribu Juda contra septentrionem in xx.ab Helya miliario. vbi est villa pergrandis que effrata nuncupatur. vt dic̄ Hieronymus

De montibus israel
Capitulum..XXI.

Montes israel dicūt mōtes generalr toti⁹ terre ꝓmissiōis siue fuerīt vltra iordanē siue citra. sepe tñ sumunt ꝓ terra decē tribuū q̄ fuit mōtuosa p̄cipue in tribu Dan ⁊ effraym. Nā ⁊ decē trib⁹ nomē israel sibi vēdicauerūt sub hieroboam q̄ fuit de effraim. ⁊ regnauit p̄mo in samaria super decē trib⁹. vt dic̄ Hiero. et patet in historia li. iij. Re. xij. Hi mōtes multū erant pascuales vberes fructuosi ⁊ frugiferi oliuis ⁊ alijs arborib⁹ fructifer⁹ ꝯsiti. erāt etiā medicinales herbis ⁊ spēb⁹ aromaticis pleni. vt dic̄ Isi. li. xiiij. c. iij. Samaria regio ē palestine ab oppido quondā nomē accepit. qđ quondā erat ciuitas regal' in israel. q̄ nunc ab Augusto sebastia nuncupat̄. Hec regio iudee vicina est ⁊ illi sil'is ī natura. Nā variarum opū diues ē frugib⁹ fertilis aq̄s illustris opima balsamis. Vñ ꝑm gr̄am elemētoꝝ iudei hāc terrā melle ⁊ lacte fluentē iudicabāt. Nā in ei⁹ mōtib⁹ ꝓpt̄ pascuaꝝ abundantiā innumerabiliū ouiū ⁊ pecoꝝ greges ⁊ armēta pascebant̄. Apes etiā inumerabiles in eisdē mellificātes. herbaꝝ ⁊ floꝝ suauitate dulciflua nutriebāt̄. fruct⁹ ⁊ fruges ꝓpter aeris tēperiē ⁊ roꝛ⁹ abundantiā citissime ad maturitatē in illis mōtib⁹ ducebant̄. auꝝ ⁊ argētū ⁊ cetera metalloꝝ genera in illis mōtib⁹ fodiebāt̄. Deut̄. viij. Fōtes ⁊ flumina đ venis mōtiū supi⁹ ꝓgrediebāt̄. loca munitissima ī illis mōtib⁹ edificabātur. fere siluestres sic̄ tigrides ⁊ leones ī illis nemorosis montib⁹ ꝯuersabant̄

De montibus iperboreis
Capitulū. XXII.

Iperborei mōtes dicūt̄ montes scithie. eo ꝙ vltra eos flat boreas. vt dicit Isi. li. xiiij. Sūt aūt ꝑm Isidoꝝ eundē ca. iij. terre sithie locupletes inhabitabiles tñ pl'es. Nā dū in plerisq̄ locis auro ⁊ gēmis mōtis sithie affluāt. grifonū immanitate rar⁹ ibi accessus hoīm est. In illis mōtib⁹ smaragdi optimi sunt ⁊ cristalli purissimi de sithie mōtib⁹ trāsmittūt̄. Sūt autē silue aspere ibi ⁊ maxime q̄ immanib⁹ feris pardis tigridib⁹ ⁊ pātheris sunt replete Ibi etiā sunt canes tāte magnitudīs ⁊ tam immēse feritat⁹ vt thauꝝ ꝑimāt ⁊ leones p̄mant ⁊ occidāt ⁊ maxime in albania ⁊ hircania q̄ sithie sunt regiones q̄ mōtuose sunt ⁊ plurimū nemorose.

De carmelo Ca. XXIII.

Carmel⁹ est mons iudee in q̄ est ciuitas dicta carmela. Et ē duplex carmel⁹. vn⁹ in supiori ꝑte ꝯ meridiē in quo nabal legit̄ pauisse greges. j. Re. xxj. alius est camel⁹ in inferiori ꝑte terre respiciēs mare vterq̄ mons fertilis est in pascuis fructib⁹ et herbis

De libano Ca. XXIIII.

Mons libani est mōs phenic⁹ altissimus. cui⁹ meminerūt ꝓphe. Dict⁹ ē aūt liban⁹ a thure. vt dic̄ Isi. qđ ibi colligit̄. cui⁹ ꝑs ad orientē respiciēs liban⁹ appellat̄. vt dic̄ Isi. Liban⁹ etiā. i. cādidatō vocat̄. q⁊ ꝑpetuis niuib⁹ sꝑ in hyeme scz et estate cādidat̄. Nullo em̄ tꝑe ita nix totalit̄ eliquescit q̄n in aliqua sui ꝑte valeat īueniri. Est aūt liban⁹ fluuioꝝ ⁊ fontiū p̄ncipiuz ⁊ origo. ex ei⁹ radice. vt dic̄ Hiero. oriuntur duo fontes. s. ior ⁊ dan q̄ simul iuncti iordanem efficiūt Liban⁹ igit̄ est mons redolētie ⁊ summe aromaticitat⁹. nā ibi herbe odorifere crescūt. ibi etiā arbores thurifere cōualescūt quaꝝ gūmi collectū olibanū a medicis nūcupat̄. vt dic̄ Hiero. Itē mōs est sufficiētie ⁊ fecūditat⁹ Nā ꝓpter roꝛ⁹ abūdantiam ⁊ pluuiaꝝ frequētiā herbis abūdat p̄cipuis pascuis vberrimis ⁊ fructib⁹ optimis ⁊ matur⁹. Et iō in mōte libani nutriebātur aīalia q̄ offerebant̄ in tēplo. ⁊ in ip̄i⁹ pascuis fouebant̄. Itē mons erat eminētie ⁊ maxīe sublimitat⁹. qm̄ vt Raban⁹ sup Regū. dicit oēs alios mōtes illi⁹ regionis altitudīs situ liban⁹ excedebat Et iō veniētib⁹ tyꝝ ꝑ remota valde mar⁹ nauigia se nauigātiū oculis offerebat. ⁊ quos deberēt nauigātes petere port⁹ sua altitudine oñdebat. vt dic̄ idē ibidem. Itē mons erat indeficiētis influētie ⁊ sempiterne hūiditat⁹. nā q̄uis siccitatē p̄ferret in sua sup̄ficie. nobilissimis tñ abundabat intrinsec⁹ venis aq̄. vt patet ī puteis aq̄rū viuentiū q̄ iuxta salomonis sniam ī canticis solēt ꝯtinue cū impetu đ libano emanare. vt đr Cañ. iiij. q̄si pute⁹ aquaꝝ ⁊c̄. Itē mons ꝯsidētie ⁊ securitat⁹ Nā in libano quiescētes tuti sunt a venenosis ⁊ serpētib⁹. q̄s sua aromaticitate ⁊ v̄tute fugāt tā herbe q̄ arbores ibidē ꝯtinue ꝯcrescētes. Nā cedri ibi crescētes suo odore fugāt oīa venenosa. ⁊ ibi venenosa reptilia viuere nō ꝑmittunt. vt dic̄ Hiero. Itē mons est pulcritudinis ⁊

amenitatis. Hã cedroꝝ ꝛ aliaꝝ virentiũ arboꝝ mira pceritas graminũ ꝛ herbaꝝ cõtinua viriditas auiũ siluestriũ canora suauitas. riuoꝝ ꝛ fontiũ mltiplicitas libanũ amenũ efficitũr ꝛ iocundũ Itẽ mõs est medicier sanitaꝛ. ibi em spẽs aromatice creseũt q̃ sũt ꝺtra morbos inumerabiles remedia ꝛ medele. ibi cedri ꝛ palme. ibi cypressi ꝛ oliue q̃ũ liquores ꝛ resine sunt ꝺtra diuersarũ infirmitatũ incõmoda. pcipue medicine. Item mons leticie ꝛ iocũditaꝛ. nã in collib⁹ libani crescit abũdantia vini optimi ꝛ pcipue leticie ꝛ hilaritaꝛ maxie iductiui. Itẽ mõs honorificẽtie ꝛ dignitaꝛ. nã int' oẽs mõtes arabie phenicis ꝛ syrie mons libani in sublimitate. in fecũditate. in amenitate. ꝛ aeris salubritate obtinet pncipatũ. vt dic̃ Hiero. Josephus ꝛ Johes

De moria Ca. XXV.

Moria est mons i hierl'm in q̃ edificatũ est tẽplũ salomonis. sic̃ ꝺr. ij. Paralip. iij. Hũc em montẽ emit Dauid ab ornan iebuseo sexcẽtis siclis auri purissimi. vt ibi eo edificaret altare dño qñ ꝓnumeratõe quã fec̃ dauid ꝓphet⁹ est pcussus. j. Paral'. xxj. In ꝟ mõte imolauit dño et orauit ꝛ exaudiuit illũ dñs de celo in igne sup altare holocausti. In ꝟ mõte obtulit abraã holocaustũ p isaac quẽ dñs pcepit ibidem imolari. Ben. xxij. vbi dic̃ glo. Hiero. sup illud ꝟbũ. vade i terrã visionis ꝛ offer filium tuũ sup vnũ montiũ rẽ. Hũc montẽ hebrei dicũt esse illũ in q̃ postea tẽplũ ꝺditũ est in area ornan iebusei i monte moria q̃ idcirco illuminãs ꝛ lucẽs iterptaꝛ. qz ibi est dabir. ꝟ est oraculũ dei ꝛ lex ꝛ spũs q̃ inspirat ꝓphetas ꝛ docet hoies ꝟitatẽ. Hucusq̃ Hiero. In eodem loco credit Jacob dormiuisse ꝛ ascẽdentiũ angeloꝝ p scalã vidisse visiones. vt patz Ben. xxviij. vbi dic̃ glo. sup illo ꝟbũ. Hõ est ꝟ aliud nisi dom⁹ dei rẽ. Hoc ꝺr qz ꝓuidit tẽplũ ꝛ dei cultũ ibidẽ futuruz. Fuit aũt iste loc⁹ collis a latere montis syon vbi edificata ẽ postea turris dauid. Hñ patet et ꝓdictꝫ q̃ mõs moria fuit mõs visiõis ꝛ reuelatiõis. mõs sacrificij ꝛ oraõis. mõs ꝓphetie ꝛ instructõis. mõs lumis ꝛ illumiatõis. mõs angelice frequẽtatõis. mons diuie appariti onis. mons misericordie ꝛ ꝓpiationis

De nebo Capl'm. XXVI

Nebo mons ẽ in terra moab i vertice pbasga ꝓ biericho. De ꝟ mõte vidit moyses terrã ꝓmissiõis ꝛ ibidẽ mortuus est postq̃ terrã fuerat ꝺtẽplat⁹. vt dic̃ Hiero. ꝛ patet in histor̃ia Hũc. xxvij.

De hor Capitulũ. XXVII.

Mons hor est mõs i extremis finibus terre edom in q̃ mõte mortu⁹ ẽ Aaron iubẽte dño i ãno. xl. postq̃ egressus est de egypto cũ essz annoꝝ. cxxij. vt ꝺr Hũeri. xxvij. Fuit aũt tricesima mãsio i q̃ remãserũt filij israel postq̃ egressi sunt ꝺ egipto. sic̃ ꝺr in libro Hũeri. c. xx. Cũ mouisset castra de cades venerũt i montẽ hor. q̃ est i extremis finib⁹ terre. In ꝟ mõte suscepit ele azar fili⁹ aaron pmo sacerdotij pncipatũ

De oliueto Capitulũ. XXVIII

Mons olireti est mons i iudea iuxta hierl'm sic dic⁹ ꝓpẽ copiã oliuarũ q̃ in mõte illo maxie abundabant. ꝛ iõ ab Aug. sup Johem vocaꝛ mõs chrismatis ꝛ vnctiõis. mons lumis. mons pinguedis ꝛ refectõis. mons medicamis ꝛ curationis Et ꝟ dic̃ ꝓpter oliuaꝝ ibi crescẽtiũ abũdantiã quarũ fruct⁹ ẽ vnctuosus luminosus et deliciosus. qz vt dic̃ Jsiõ. Oleũ oliue extra dicz amaritudine surgit i pabulũ luminis i medicamẽ vulnerz ꝛ i refectiõz esurientz. Jnhui⁹ mõtis oliuaꝝ radice siue pede fluit riuulus q̃ ꝺr torrẽs cedron. int' cui⁹ ripam et montẽ fuit ozi⁹ quẽ dñs oraõnis ꝛ q̃etis gratia sepi⁹ frequẽtauit ꝛ subintrauit. vñ et ibi capt⁹ fuit ꝓmo in orto q̃ gethsemani dict⁹ ẽ vt ꝺr Joh. xix. ibi em scz i pede mõtis fuerat quondã villula dicta gethsemani cuius orti tũc tpis adhuc ibi erat. vt dic̃ Aug. ꝛ illorũ locũ ortoꝝ dñs exꝺsuetudie frequẽtabat Hic aũt mons fuit ad oriẽtalẽ ptẽ templi. ꝛ iõ mane illumiabat sole oriẽte. de vespe ꝟo ꝛ de nocte illustrabat exfulgore a luminaribus tẽpli resplẽdentz. Et iõ merito mõs luminis dicebat. tũ q̃a celo ꝛ a tẽplo lumẽ recipiebat. tũ etiã q̃ lucis materiã olei sui abundãtia alijs impẽdebat. vt dic̃ Aug. In ꝟ mõte erat q̃dã vicul⁹ noie bethphage q̃ sacerdotũ erat. in cui⁹ montis latere erat ciuitas dicta bethania q̃ fuit ciuitas martheb lazari ꝛ marie. vt dic̃ glo. sup Matꝟ. xxj. De hoc mõte dñs celos ascẽdit. ꝛ sup eundẽ montẽ ad iudiciũ apparebit. vt patz in Act. j. tã i lra q̃ in glo. In hoc mõte edificauit salomon delubra ꝛ excelsa. vt patet. ij. Regũ. xi. Et iõ vocat⁹ est mons oliue ꝛ ꝓpiatõis. mons offensionis. iiij. Reg. xxiij. qz scz in illis ido. is

offendit salomon deum suum

De olympo Capitulū .XXIX

Olymp⁹ est mons macedonie excel/ sus nimis ita vt sub illo nubes cē dicant. vt dic̄ Virgil⁹. Nubes excel/ sit olymp⁹. Dicit⁹ est aūt olymp⁹ q̄si ololam pas. i. q̄si celū Dic mōs macedoniā a tracia diuidit. Tāte ei sublimitat⁹ est mōs olym/ pi q̄ oēs excedit aer⁹ turbines z alias passi/ ones. Un̄ ꝓphi ibi ascēdētes vt sit⁹ et cursus stellar⁹ inspicerēt. ibi viuere nō poterāt nisi secū spongias cū aqua ferrēt. et sic p aq̄ at/ tractionē aerē redderēt grossiorē siue spissi orem. vt dicit magister in histor̄is

De oreb. Capitulum.XXX.

Oreb mons ē in regione madian. vt dic̄ Hiero. iuxta arabiā in deserto cui ꝓuīgit⁹ desertum sarracenor⁹. q̄ vocat⁹ pharan. z ē idē mōs oreb z syn. vt dic̄ Hiero. Jn h̄ mōte vidit moyses m'tas visi ones. vt ptz Exo. iij. ibi vidit rubū ardētē z ꝓburentē. ibi audiuit deū loquētē sibi z m'ta p̄cipientē. sic̄ post de mōte synai dicetur.

De parnaso Capitulum .XXXI

Mons parnasus est in thessalia iuxta boetiā q̄ mōs duas bz vertices q̄si i celū eleuatos. i. q̄b⁹ quondā apollo z liber bach⁹ colebāt⁹ fortep̄t locor⁹ amen tatē z vinor⁹ z vinear⁹ maximā vbertatem

De alpibus Capitulum .XXXII

Ripbei mōtes sūt alpes i capite ger/ manie. vt dic̄ Jsi. q̄ a ꝑpetuo vētorū flatu z tēpestatū ipetu sic dicunt⁹ Hā ripbe⁹ in greco ipet⁹ or in latino. Dicūt⁹ aūt alpes. i. alti mōtes ad q̄ū cacumina nō nisi p altos pedes colliū z alior⁹ inferior⁹ mōtiū ꝑuenit⁹ Jn his alpib⁹ sunt ꝑpetue niues. fre quētes nubes. fontiū z fluminū magnorum capita z origines bestie z fere siluestres aues multiplices z maxime illi⁹ generis volucres quar⁹ ale de nocte sunt lucentes. vt dic̄ Jsi.

De rupib⁹ Capitulū.XXXIII

Rupes sunt altissimi mōtes solidissi mi z fortes sup altitudinē alior⁹ mō tiū eminētes tēpestatū impet⁹ et im briū fluxꝰ ꝓtinue recipientes ꝓpter q̄ō terra superficialit⁹ diluit⁹ z duriores mōt⁹ ptes z cō pactiores i petra cōmutate rupes imobiles z imeabiles aliq̄n efficiunt⁹. quātūcūq⁹ aūt rupes exteri⁹ multū habeāt solidit⁹ z aspe ritatis. int⁹ tñ bñt aliq̄d spōgiositat⁹ z cōca uitat⁹. vñ humores ibi attracti z collecti se/ pe p capita fontiū scaturiūt z erūpūt. Ueti etiā z aque cauernas rupiū intrāt. z sunt ali q̄n causa terremotus ex cui⁹ violētia rupes q̄nq⁹ corruūt z rūpunt⁹. sol' auib⁹ vt aquilis z vulturib⁹ rupiū cacumia quia inueniunt⁹ rupib⁹ etiā mar⁹ littora sistunt⁹. z ad duriciē rupis vndar⁹ z pcellarū ipet⁹ elidunt⁹. loca munitiōib⁹ apta i rupib⁹ reperiunt⁹. aniū et aialiū latibula i rupib⁹ ꝓstruunt⁹. nebulis z nubib⁹ capita rupiū obuoluunt⁹ Radijs sola ribus in ortu sol' summitates rupiū ꝓfundūt⁹. Rupes etiā dicūt⁹. q̄ ad rūpendū sunt diffi ciles. Sine eīm ferri violētia rupes nullate nus ꝓfodiūt⁹. z de ꝓfundis etiā rupiū venis p̄ciosi lapides z metallor⁹ varie spēs sepius extrahūt⁹. ptes aūt eminētes i p̄rupt⁹ rupib⁹ dicūt⁹ scopuli a scopin q̄ ē intēdere vel spe/ culari. q̄ inde loca remotissima speculant

De sephara Capitulū.XXXIIII

Sephara mons est orientis i india. vt dic̄ Hiero. iuxta quē habitauerunt filij yetban filij hembre q̄s Joseph⁹ dic̄ venisse deinde i sephara. ad quē locum classes salomonis cū q̄busdā cōmertijs in/ fra tres annos venire ꝓsueuerūt. h̄ est thar/ sis terra z port⁹ maris vnde serui salomōis aur⁹ z argentū simias z pauones z dētes ele phantinos detulerūt. vt patet. iij. Re. x.

De segor Capitulū.XXXV

Segor est mons puul⁹ q̄ z balo dict⁹ est iuxta zodomā. vt dicit Hiero. in quo edificata fuit vrbs que ad p̄ces Loth liberata est. vbi creuit vinea balsami in signū pristine fertilitatis. z poma palmā rum. Jmminet aūt mari mortuo z fuit i eo postea positū p̄sidiū romanor⁹. De hoc dici tur Jsa. xv. vbi dicit glo. q̄ vitula vocabat⁹ ꝓpter lasciuiā ꝓternās quia bis ꝓcussa. ter/ tio terremoto corruit que robusta ꝑmansis/ set si post liberationē non peccasset

De monte synai La.XXXVI

Sinai est mons cui⁹ ps est oreb z est in arabia in ꝓuincia madian. ō hoc monte dicit Joseph⁹ in li. ij. antiqui tatū. Syna mons est excelsus z ad pascua egregi⁹ optimas herbas ferēs. Eratq̄ hec opinio ibi habitare deū. z ideo p̄mitur⁹ ibi nemo pascebat⁹ oues. q̄ pastores illuc am/ bulare minime p̄sumebāt. huic monti ap/ propinquās Moyses ꝑdigiū vidit. s. ignez rubū comburentē z eius viriditatē z florez nullater⁹ depascētē. z ei⁹ ramos fructiferos

nullo incēdio deuastātē. Cuius flāmā velox
z vehemēs nimis esset. Uñ de illo igne do-
min⁹ ad moysen locut⁹ est. Itē idē libro. iij.
Ascēdit moyses i syna q̄ mons est excellen-
tissim⁹ in illis regionib⁹. z ꝓter altitudinez
magnitudinis sue z scopulo⁹ ꝓceritatē nō
solū est hoīb⁹ inaccessibilis. vez etiā cuz la-
boze videri pōt. z qz ꝑmo erat deū circa euz
habitare erat terribilis z inadibil' vniuerſ.
circa radices hui⁹ montis hebzei sua taber
nacula locauerūt. z ibi deū videre in igne z
in nube z ipm psonalit loquentē audire me
ruerūt. Dicit itaq; mons syna mons diuie
habitatōis. angelice frequētatōis. mons lu
minis z inflāmatiōis. mons nubis z caligi
nis. mons pluuie z roz. mons pascue et re-
fectiōis. mons sapie z eruditiōis. qz de illo
mōte dñs Moysen z pl'um instruebat z ei
legē ꝓferebat. mons misericordie z pmissio
nis. qz inde bona inaudita pl'o ꝓmittebat
mons iustitie z cōminatōis. qz timoze ē inspi
cientib⁹ inferebat. vñ mons fuit fulguris et
chozuscatiōis. mons tube z clangoz. mōs
amicicie z ꝺfederatōis. qz mediāte lege po-
pulū ibidē sibi sempiterno federe vniebat.
mons mūdicie z puritatis. mōs leticie z io-
cunditatis. qz nulli ad montē accedere potu
erūt nisi q̄ mēte z corpe mūdi erāt. ibi etiā q̄
mūdi erāt coꝝ dño cū leticia comedebāt z
bibebāt. mōs clemētie z pietatis siue ꝓpiciati
onis. mōs sacrificij z ozōis. Hā ibi dño im-
molabāt. ac pcib⁹ moysi z supplicatōib⁹ deū
sibi placatū z ꝓpicium audiebant

De monte syon
Capitulum. XXXVII.

Syon mons erat in hierl'm sup cui⁹
vertice erat arx siue turris dauid ibi
posita ꝓ decoze z defensione ciuita-
tis. In vno aūt latere mōtis syon erat tem-
plū quasi mediū inter arcē z inferiozē ciui-
tatē. vt sic munitio arcis defenderet templū.
z templū cū arce ꝓtegeret ciuitatē. Et ideo
sepe scriptura vocat hierl'm filiā syon. qz si
cut filia ꝓtegit a matre z subdit ipsi matri.
sic ciuitas inferioz templo fuit subdita atq;
arci. Tāte aūt auctoritatis z nobilitatis inter
ceteros mōtes fuit mons syon q⁹ nō solū ciui
tas hierosolyma nec etiā ipa iudea vez eti-
am vniuersal' eccia tā ex iudeis q̄ ex gētilib⁹
ꝓgregata sepi⁹ in ꝓphetis a mōte syon deno
minat. sicut ibi. Fundat in exultatōne vni-
uerse terre mons syon latera aq̄lonis ci. re.
magni. Hā mons fuit magne altitudinis z
sublimitatis. magne fortitudinis z firmitatis
magne plenitudinis z vbertatis. magne pul
critudinis z amenitatis. maxie ꝺfidētie et se-
curitatis. maxie opulētie z locupletatōis. ma
xime leticie z exultatōis. ꝑfecte iusticie z san
ctificatōis. mons doctrine z eruditōnis. sic
scriptū est Isa. ij. De syon exibit lex. mons ꝓ
phetie z reuelatōis

De selmon Ca. XXXVIII.

Selmon est mons i tribu effraym in
ꝑta cōfiniū trib⁹ manasse i quā asce-
dit abymelech q̄n dimicauit cōtra
sichimitas. vt dic̄ Hieron⁹. z legit Jud. ix.
mons p̄ multitudine arboꝝ dēsus z vmbro
sus ꝓpter qō. z selmon vmbra interꝑtat. Est
etiā mons irrigu⁹ aq̄s z ignib⁹ nimbis pin
guis z pascuosus. sicut ōz in psal. Mons de-
albabunk in selmon mōs dei mōs pinguis.

De monte sophin
Capitulū. XXXIX

Sophin est mons i tribu effraym in
loco armathen vñ oriūd⁹ fuit Sa-
muel. vt dic̄ Hiero. Fuit aūt locus
in alto sit⁹ fertilis z ḡminosus. aq̄s irrigu⁹.
arboꝝib⁹ ꝓsit⁹ z delicioſus Saron de q̄ ōz
Isa. xxxv. est mons int montē thabor z sta-
gnū tyberiadis. vñ z tota illa regio sarona
vsq; hodie est vocata. vt dic̄ Hiero. Dis eti
am regio a cesaria palestine vsq; ad opidu⁹
ioppe sarona ōz. Juxta montē istū cāpi sunt
fertilissimi. vt dic̄ glo. sup Isa. xxxij. tā frugi
bus q̄ fructib⁹ valde apti

De monte seon Capl'm. XL.

Mons seon de q̄ ōz Deut. iiij. ōz pars
mōtis galaad q̄ extēdit ꝓ desertum
vsq; trās iordanē. vbi habitauit se-
on rex amoꝛreoꝝ z cecidit in sorte ruben et
gad z dimidie trib⁹ manasse. vt dic̄ Hiero.
sup Hiere. xlvj. ibi. Ascēdite galaad z. q̄re
supza de mōte galaad

De monte semeron Capitulū. XLI

Semeron est mons de q̄ ōz. ij. Para.
xiij. ca. in q̄ est mō sebaste vbi relic̄e
Johis baptiste req̄escūt. vt dic̄ Hie
ronym⁹. In eodē q̄dē mōte ꝑhus edificata ē
samaria. a q̄ z tota regio postea samaria est
vocata. Hec ciuitas rōe mōtis fuit fortissi-
ma z ad expugnādū difficilima Uñ z reges
assyrioꝝ miꝛ sumptib⁹ et bellozū maximis
apparatib⁹ eā trib⁹ annis ꝓtinue obsederūt.
z vix ꝑ famis angustiā cōtra ipaz ꝑualere

viribꝫ potuerꝫ. Imo dic̃ Hiero. z Joseph⁹ nũ cꝫ eã expugnassent si ipi⁹ habitatores deum israel ad iracũdiã puocãtes plenã confidentiã habuissent i dño z ipi⁹ legẽ nullatenus reliq̃ssent. Isti⁹ mõtꝫ pprietates q̃re supdc̃is mõtibꝫ israel. z ibi plene inuenies

De monte seyr Capitulum. XLII

Mons seyr de q̃ sepi⁹ habeꝫ mentio i scriptura est idẽ q̃ z mons edom de quo supra sufficiẽter dictũ est. q̃re ō monte edom siue esau. trinomi⁹ erat esau

De mõte tabor Capl'm. XLIII

Tabor est mõs in medio cãpo gables vt dic̃ Hiero. sup Hiere. c. xxvj. z est mõs mira rotunditate sublimis distans a dyacesarea. x. miliꝫ ad oriẽtalẽ plagam. z fuit i ꝓfinio zabulon isachar z nepthalim. Dic mõs int⁹ totꝫ terre ꝓmissiõis mõtes maxie est famosus rõe situatõis. fertilitatiꝫ. amenitatiꝫ. fortitudis z firmitatiꝫ. gleba em̃ illi⁹ mõtis est fertilis vineis oliuis z aliis arboribꝫ fructiferꝫ abilis. aer ibi ẽ salubꝫ ros frequẽs z dulcis. imber tã temporan⁹ cꝫ serotin⁹ mediocris. ibi arborꝫ pceritas q̃ nõ deponũt hyeme z estate comã vel virorẽ suũ ibi autũ multigenaꝫ canor⁹ sonit⁹ z canora suauitas. q̃ꝫ voce afficiẽ audit⁹. pẽnarũ varia dispositõe ad eaꝫ aspectũ puocat visus. in carniũ suauitate delectat gust⁹. et iõ multi sunt ibi aucupes auiculis locũ istũ frequẽtantibꝫ retia z tẽticulas imponentes sic dicit Hiero. sup illũ locũ Osee. iiij. quasi retbe expãsum sup mõtẽ thabor tẽ. Sup oia aũt montẽ istũ reddit cõmendabilẽ pntia saluatorꝫ q̃ ipm sua pntia honorauit. Hã in ꝑ mõte docuit in ꝑ gra orõnis pnoctauit in ꝑ monte aliq̃n pauit pl'um. z tã spũali cꝫ corpali pabulo recreauit. Jn hⁱ mõtis etiã supcilio corã discipul' suis se transfigurare voluit z future claritatis gl'iam i suo corpe discipulis reuelauit

De zipb Capitulum. XLIIII.

Ipb mons est squalid⁹ z vmbrosus ꝫ in quo latuit Dauid q̃n fugit a facie saul. z est iuxta carmelon i mõte carmeli in q̃ nabal carmelites q̃ndã habitabat q̃ fuit de stirpe caleph. vt dic̃ Hiero. Est autẽ mons multũ nemorosus dumis z arboribꝫ infructuosis ꝓsit⁹ z saltuosus. ferꝫ z ibi cibꝫ perui⁹. spelũcis z antrꝫ plen⁹. z pl'imuꝫ cauernosus. z iõ fugitiuis z latere volẽtibꝫ ꝓgru⁹ est z ignotꝫ trãseũtibꝫ piculosus

De collibꝫ Capitulum. XLV.

Collis est tumor terre breuis tre pliciẽ trãscẽdens z ad mõtis altitudinẽ nõ attingẽs. Collis em̃ mõte est inferior ꝫ terra altior. z ꝺr tumul⁹ q̃si tumẽs tell⁹. vt dic̃ Jsi. Vñ solẽt colles montiũ esse pedes. nã de collibꝫ ad mõtes solem⁹ ascẽdere altiores. Et dicũt colles a colẽdo. q⁹ cuꝫ minori labore colunt cꝫ mõtes z pl⁹ cꝫ montes ab hoibꝫ incolunt z inhabitant. pl⁹ aeri z calori solari cꝫ inferior terra exponunt. et iõ fruct⁹ in collibꝫ ad maturitatẽ citi⁹ pduc̃unt. imbre z rore celesti pl⁹ colles cꝫ valles pfundunt. z iõ fruct⁹ accrescẽtes in collib⁹ aliꝫs dulciores z sapidiores inueniunt Jtẽ inter infimã terre superficiẽ summã montis altitudinẽ tenẽt colles mediũ q̃ ad situm. et iõ aer crassior z spissior est in colle cꝫ i mõte purior ꝙ z subtilior est cꝫ in valle. Puriores em̃ z nobiliores recipiũt colles impssiones z influẽtias a supioribꝫ cꝫ valles z iõ tã fruct⁹ cꝫ gmina sunt i collibꝫ salubriora cꝫ i vallibꝫ z aliꝫs pribꝫ meliora. vt dic̃ Cõstan. Jtẽ colles citi⁹ recipiũt radioꝫ sol' illumiationẽ cꝫ valles z velociorẽ a nubibꝫ irrorationẽ. De montibꝫ etiã descẽdunt torrentes z riuuli sup colles. et de collibꝫ deriuant⁹ ad campestria z ad valles

De valle Capitulum. XLVI

Vallis est terra decliuis ac depressa i montiũ medio collocata. vt dic̃ Jsi. Est aũt vallis aquaꝫ a riuul' fontium defluentiũ receptaculũ z vehiculũ. Vñ patet ꝙ valles a riuulis et montibꝫ emanãtibꝫ irrigant⁹ et ex illoꝫ circũfusione in floribus et fructibꝫ fecundant⁹. frondiũ z floruꝫ virore citi⁹ decorant⁹ a montiũ et colliũ eleuatione obumbrant⁹. Jn vallibꝫ etiã fit maior radioꝫ solariũ cõcursus ac cõfractio ac ꝓfluxus. Et ideo calidiores impressiones i vallibꝫ cꝫ in montibꝫ generant⁹ ꝓpter quod i vallibꝫ citi⁹ cꝫ in montibꝫ resoluunt⁹ niues ex quaꝫ diffusione loca circũiacẽtia humectant⁹. vt dic̃ Macro. Et ideo valles calide turbide z grosse z vaporose p experientiã iudicant⁹. quaꝫ habitatores calidis z hũidis passionibꝫ sepi⁹ molestant⁹. vt dicit Cõstan. Dom⁹ z edificia in vallibꝫ ꝓstituta min⁹ vẽtoꝫ et tempestatũ incõmodis ꝓpellunt⁹ cꝫ illa que in mõtibꝫ collocant⁹. nã montiũ obiectu tuent⁹. z a pcellaꝫ inundantiũ ipetu defensant⁹. terremotu icole vallis raro infestãt

cui⁹ rō est. qz ptes terre ī valles residētes magis cōprimunt. z sibi inuicē fortiꝰ adunant Et iō vēti illas ptes difficiliꝰ penetrāt z sub intrāt, pter qō ptes ille qz mīme sunt ꝯcaue z pozose mīme a vētoꝝ subintrātiū impetu agitant, ꝑ qō nō mouēt. vt dīc Aristo. Ad valles etiā ꝯfluūt sordes z ibi diutiꝰ refuāt pter aerꝫ corpulētiā valles citiꝰ q̄m montes grossis z fumosis vaporib⁹ obnubilant. et dēsioꝝ tenebris obscurant. Uñ ptes vallium plꝰ q̄m montiū, pfundant ad centrū et a celi circūferētia plꝰ elongant Itē ex aquaꝝ multiplici ꝯcursu z limi ac luti obiectu paludes q̄si īnadibiles ī vallib⁹ frequētissime coadunant. z loca ad trāsuadēdū difficilia inueniunt. Itē ex humoꝝ abūdātia carices z gramīa in vallib⁹ maxīe nutriunt. salices z alie infructuose arbores ī vallib⁹ plus q̄m ī mōtib⁹ crescere dinoscunt.

De campo. Capl'm. XLVII

Campus ſm Jſi. est terre planicies nec depressa vt vallis. nec erecta vt mōtes. z iō qz equal' est pedib⁹ cāpꝰ est vocat⁹. a camis greco qō breue vel equale ōr in latino. Et ē campꝰ locꝰ plan⁹ z inculтus. nec vomere sulcat⁹ nec stercore impinguat⁹. sz potiꝰ deambulatōi vl' deductōi aut militari exercitatōi iuxta ciuitatū habitacula deputat⁹ locꝰ scz cōis z publicꝰ oīm aspectib⁹ expositꝰ vsib⁹ reipublice ascriptꝰ. nulli ꝑti⁹. sz oīm vtilitatib⁹ assignatus

De agro Capitulū. XLVIII.

Ager vt dīc Jſi. li. xv. ōr eo q̄ in eo aliq̄d agat. Oīs cīm ager vt ait Uarro aut est aruus. i. sational'. aut ꝓsitus. id est. arboꝝ apt⁹. aut pascualis. qz herbis cīm. p aialib⁹ vacat. aut florēs ort⁹. s. floribus z apib⁹ aptus. Uñ ſm antiq̄s ager est terra culta. rus ſo terra inculta vt silua z pascua in qua tā pecꝰ q̄m lac hñi potest. vñ z rusticꝰ nominat nō agrestiū hoīm ꝟ ꝓma et ociosa felicitas est. vñ z ager ōr q̄si pascu⁹. qz a diuisoribus agroꝝ vicinis pascēdi gra ē relict⁹ sic alluui⁹ ōr ager quē paulatim fluui⁹ i agꝝ reddit. sic z artifini⁹ ōr ager qz a certis linearum mēsuris nō ꝓtinet. sz arcet finis ei⁹ ob iectu montiū z arboꝝ z etiā fluuioꝝ. sic z nualis ager ōr ꝓmū. pscissus. siue qz alternis annis vacat vt renouet suas vires. Houalia cīm semel cū fructu erūt z semel vacua sine fructu pmanebūt. Aliq̄n etiam ōr ager squalid⁹ quasi excolid⁹ sic dict⁹ eo q̄ a cultura iā exierit sic excōsul eo q̄ a ꝯsulatu iam discesserit. aliq̄n ōr ager vliginosus. i. sp humidus. nā humid⁹ ōr q̄ q̄nq̄ sic vocat. vligo aūt est humoꝝ terre naturalis ab eo nunq̄ recedēs. Uucusq̄ Jſi. li. xv. c. xiiij. Ager est igit⁹ locꝰ exercitij laboris z sudoris. nā cū labore ager excolit. ligone pcutit. foditur. euertit. vomere aperit. semine serit. rastro tegit. roze z imbze pfundit. spinosis sepib⁹ circūdat z munit hyeme gelu z frigore cōstringitur. in estate estu z caumate vrit. in vere siue verno tpe colit. in autūno collectis fructib⁹ iterato pscindit vomere. z sic alternatꝫ laboribus ꝓtinue lacessit.

De predio Capl'm XLIX

Prediū ſm Jſiō. ōr quasi ꝓuidiū eo q̄ sibi a patrefamilias ī oīb⁹ puidet Et est locꝰ in q̄ a patrefamilias ī medio agroꝝ suoꝝ domiciliū ꝑparat. vel ōr ꝑ diū eo q̄ antiq̄ agros q̄s bello ceperāt ꝑde uoie possidebāt. vt dīc Jſi.

De prato Capituum. L.

Pratū est cui⁹ feni copia armēta tuēt cui veteres romani nomē dederūt. eo q̄ sit locꝰ q̄ ptin⁹ est parat⁹. qz cultura labore nō req̄rit. vt dīc Jſiō. Et iō tlia loca dicunt prata. quia ad fenū z ad gramina sunt parata. Prata siquidē fluminibus riuulis z fontib⁹ irrigant. Et ideo ꝓpter humoris abundantiā herbarū radicib⁹ nutrimentū ꝓtinue ministrantē herbis z floribus diuersi generꝫ decorant. Et ideo ꝓpter vernantē z virentē quā ꝓtendūt pulcritudinez prata ridere dicunt. Prata etiaꝫ suo viroze delectāt visum. suo odore afficiūt olfactum graminū suoꝝ sapore reficiūt gustū. prato rum herbe z flores mel apib⁹ administrant. lactis copiā in armētis z gregib⁹ generant z augmētant. vulnera curāt z ꝓtra diuersos morbos remediū ꝓstant

De deserto. Ca. LI.

Desertū est terre spaciuꝫ sic dictū. qz ab hoīm frequētatiōe z habitatōne deserit. nec ab hoīb⁹ colit nec inhabitat. vt dīc Jſi. Et hoc ꝓtingit aliquotiēs ꝓpter terre sterilitatē siue aeris intemperiez seu ꝓpter aquaꝝ z fontiū defectibilitatē siue ꝓpter hostiū vastitatē. Uñ desertū est inculтum spinis ac sentib⁹ plenū. reptilib⁹ z venenosis aialib⁹ puiū. bestiaꝝ z feraꝝ siluestriū domiciliū. fugitiuoꝝ z latrocinantiū habitaculū. terra sitis z aridit⁹ is. terra estus et

squaloris.terra vastitatis ⁊ horroris. terra deuij ⁊ erroris.nā in deserto vie sunt deuie calles ⁊ semite nō sunt trite. miricis et alijs fructibꝫ infructuosis ꝯsite atq; plane areno se lapidose puruerulēte feculente.⁊ alijs in cōmodis itinerantibꝫ plurimū onerose. Et dicunt̄ deserta vt dic̄ Jsi.quia non serūtur Unde loca siluaꝝ ⁊ montiū que a semīe va cua deserunt̄ deserta nuncupant̄.nō minus tamē deserta dicunt̄ loca ꝑus inhabitata ⁊ post casu aliquo desolata. vt dicit idem

De heremo Ca.LII.

Herem⁹ aūt est inuia solitudo a pau cis nisi a ferꝫ ⁊ bestijs habitata. Uñ heremite dicunt̄ hoīes deserta soli/ tudinis appetētes.se ab aspectu hominū se/ questrātes. Dicit̄ hec herem⁹.mi.ꝑ ꝯtrariū ab hereo.res.quia pauci ibi herēt atq; ma/ nent. Uel dicit̄ herem⁹ quasi herēs humus quia dura ⁊ cōpacta solet esse terra.que he/ remus vel solitudo vsualiter est vocata In locis aūt heremiticis ⁊ solitarijs fere silue/ stres liberi⁹ q̄ in alijs locis euagant̄.securi us cōmorant̄. Ibidē etiā ꝓpter nemoꝝ spissi tudinē ⁊ siluaꝝ multitudinē volucres silue stres dulci⁹ modulant̄. Ibidem etiā nidifi cant ⁊ ꝯuersant̄.⁊ ideo ꝓpter feraꝝ multitu/ dinē ⁊ auiū frequentiā.talia loca q̄uis sint solitaria aliquādo a venatoribꝫ frequētant̄ ibi etiā aucupū laquei ⁊ retia sepius occul/ tant̄. Taliū etiā locoꝝ habitatores pluribꝫ laboribꝫ exponunt̄.nūc gelu nūc estu exurū tur.nūc rore nunc imbre nūc pruina nūc ni ue ꝑfundunt̄.raro nisi forsan a latronibus vel venatoribꝫ inquietant̄.⁊ ideo locus he/ remitic⁹ q̄uis mltū habet afflictiōis tedij ⁊ laboris.plurimum tamen obtinet cōmodi ⁊ quietis

De antro. Capitulū.LIII.

Antrum ab atro est dictū.eo q̄ atris tenebris ⁊ horridis est suffusum. vt dic̄ Jsid. Est em̄ ꝓpriū bestiaꝝ in ca uernis manentiū latibulū in quibꝫ latitan/ tes ꝑde insidiant̄.⁊ ideo spec⁹ a speculando antrū dicit̄.qꝛ inde post suas ꝑdas diligēti us speculant̄.vt dic̄ Jsidor⁹. Est aūt antrū in estate frigidū.in hyeme vero calidū.⁊ fe/ tibꝫ aīaliū nutriēdis ⁊ occultādis est aptuꝫ ex sudoribꝫ aūt ⁊ vaporibꝫ aīaliū fetidū est ⁊ corruptum

De fossa
Capitulum.LIIII.

Fossa a fodiēdo est dicta.eo q̄ sit ter ra viribꝫ ⁊ ingenio fodientiū ꝓfun/ data.que quāto pl⁹ in sua superficie terra accumulata erigit̄.tāto inferi⁹ ampli⁹ ꝓfundat̄.⁊ quāto altior est ⁊ ꝓfundior. tāto eius trāsit⁹ difficilior ⁊ periculosior inueni tur.quā quilibet cadēdo facilime ingredit̄. sed post casum de ipsa faciliter nō exitur. vt dicit Grego. Ideo etiā dic̄ Hieronym⁹ su/ per Ezech̄.xix. Leo in foueis capit̄. Nā fa/ cta fouea ouis vel capra in ei⁹ fundo ponit̄. cui⁹ odore allect⁹ leo foueā ꝑde gr̄a ingredi tur.sed postq̄ eā ingressus fuerit ibidem ne exeat detinet̄. Fouea aūt intra foueā a late/ re ad modū spelunce fodit̄ ī qua cauea que/ dam ponit̄ que ad modū cistule preparat̄. que de facili claudit̄ ⁊ de difficili aperitur. Quādo ergo leo videt se nō posse de prima fouea egredi.timēs venatoꝝ venabula latē di gr̄a secundā foueā ingredit̄.et ibi ī cauea ad hoc parata claudit̄.capitur ⁊ captiu⁹ de/ tinetur. vt dic̄ Hiero. Fouee etiā vtiles sūt ⁊ necessarie.quia fossatis ciuitates ⁊ castra ne hostibꝫ pateāt muniūt̄ Fossatis insuper terraꝝ spacia ⁊ habitaculoꝝ termini ab in/ uicē diuidunt̄.replēt̄ nihilomin⁹ fouee aq̄s in quibꝫ pisces ⁊ reptilia diuersi generis nu triunt̄.vnde ⁊ fouea quasi fouēs aquas est dicta.nā in foueis fouent̄ ⁊ seruant̄ aq̄ nūc fluxibiles nūc statiue nūc eas subintrāt tor rentes ⁊ pluuie.nūc in eis erumpūt capita fontiū ⁊ scaturiūt riuuli aque viue. Sum/ ma ꝟo ⁊ ꝑcipua ⁊ omniū munitionū forti/ tudo ⁊ tutela solet esse fouea qñ in lato et in longo in alto ⁊ in ꝓfundo ordine ꝯgruo est parata.nā inaccessibilis est loc⁹ sic munitus nisi aggere nauigio vl̄ pōte tal̄ fouea trāse/ atur. vt dic̄ Hiero.

De spelunca Capitulum.LV.

Spelūca est fouea subterranea a spe/ culando dicta.quia ꝓpter sui latitu/ dinē ad circūspiciendū est apta. La tū em̄ ⁊ a ꝑte luci expositū habet introitum sed in fine finē siue terminū habet artū. Uñ spelunca loc⁹ est subterrane⁹.ꝑmo q̄dē eui/ dens ⁊ lucidus ī ingressu.deinde obscurus ⁊ turbid⁹ in ꝓgressu.tandē dur⁹ artus ⁊ hy spidus in egressu.si tamē egressus aliquan do poterit inueniri. vt dic̄ Damas. In locis aūt mineralibꝫ vbi effodiunt̄ lapides ⁊ me/ talla potissime sunt spelūce.que quidē rōne extractōis lapidū seu metalloꝝ remanēt va

cne. quibusdã tamẽ colũnis siue alijs appo/
diationibꝫ ne corruãt sunt fulcite. Sepe tñ
vel nimia mole terre colũne ille desup aggꝫ
uate. siue ꝓprie materie mollicie resolute. si/
ue fundi inferioris humore relaxate corru/
unt. ⁊ sic omnia in illis spelũcis existẽtia ob
ruunt ⁊ cõfundũt. vnde in spelũcis manere
piculosum est ⁊ difficile. tũ quia frigide sũt
⁊ humide obscure instabiles ⁊ incerte. tum
etiã quia hyspide ⁊ dure in supficie graues
⁊ in infimo cõcaue ⁊ pfunde. Sũt etiã loca
ꝑgrua occultatõi feraꝝ ⁊ habitatõi. sordiuꝫ
⁊ immũdiciaꝝ depositõi. serpentũ ⁊ aliorũꝫ
reptiliũ mansioni

De cauerna Capitulum. LVI.

Cauerna est terra ꝑcauata a cauãdo
dicta eo ꝙ ptes terre cõcauenk ⁊ p/
forenk a reptilibꝫ et ab inuieẽ vl̃ per
partiũ cõpressionẽ siue euacuationẽ ⁊ electi
onem diuidank. In cauernis siquidẽ mu/
res ⁊ reptilia ⁊ vermes suas faciũt mansio/
nes ad quas cõfugiũt quãdo timent vel vi
dent sibi iminere ab extrinseco aliquas lesi
ones. Ad cauernas etiã tã lapidũ qꝫ arboꝝ
quãdocꝫ ꝓfugiũt volucres colũbe scz ⁊ tur
tures. quãdo vidẽt aquilas ⁊ accipitres in
aere veniẽtes. Similiter herinacꝫ cunicu/
li ⁊ lepores fugiunt ad cauernosos lapides
quãdo audiũt canes vel ꝑsentiũt venatores
In cauernis etiã tam terre qꝫ arboꝝ melli/
ficãt sepe apes nidificãt quedã volucres. la
titant etiã in cauernis colubri et serpẽtes q̃
sepe ledunt ⁊ pungũt venenoso morsu ho/
mines ⁊ bestias ad tales cauernas appropi
quantes. terra insup quãdo est exse cauer/
nosa ⁊ spongiosa patiẽ sepe motũ ⁊ agitatio
nẽ ex vẽto subintrãte pozos suos ⁊ replente
ex cui⁹ agitatõe generak terremotus. vt di/
cit Aristoteles

Incipit liber. xv. De prouintijs

Eterre autem

partib⁹ ⁊ diuersis puinctijs
ꝑ quas orbis generaliter ẽ
diuisus pauca huic opi sũt
adiuuãte dño breuiter in/
serenda. Non tamẽ de singulis dicendũ. sz
solũmodo de his de quib⁹ sacra scriptura
sepius inuenik facere mẽtionem

De orbe
Capitulum Primum.

Orbis aũt vt dic̃ Jsiõ. li. xv. trifarie ẽ
diuisus. nã vna ꝑs asia alia europa
tertia affrica appellak q̃s tres ptes or
bis veteres nõ equaliter diuiserũt. Nã asia a
meridie ꝑ oriẽtẽ vsqꝫ ad septẽtrionẽ puenit.
Europa vo a septẽtrione vsqꝫ ad occidentẽ
ptingit. Sz affrica ab occidẽte ꝑ meridiem
se extendit. Sola q̃z asia ptinet vnã ptẽ nr̃i
habitabil̃ scz medietatẽ. alie vo ptes scz af/
frica ⁊ europa aliã medietatem sunt sortite.
In bas aũt ptes ab occeano mare magnũ
ꝓgredit̃ easqꝫ intersecat. quapropt̃ si in duas
ptes oriẽtis ⁊ occidẽtis orbẽ diuidas. i vna
pte erit asia in alia vo affrica ⁊ europa. Sic
aũt diuiserũt post diluuiũ filij noe inter q̃s
sem cũ posteritate sua asiã. iapbet. europam
cham affricã. possederũt. vt dic̃ glo. sup Ge
nesim. x. ⁊ sup li. Paral̃. j. Jdẽ dic̃ Ebrysо.
Jsidor⁹ ⁊ Plinius

De asia. Capitulũ. II.

Asia itaqꝫ q̃ media credit̃ esse ꝑs or
bis. ex noie cuiusdã mulieris est ap
pellata q̃ apud antiq̃s regnũ tenuit
oriẽtis. vt dic̃ Jsid. li. xv. Hec in tertia pte
orbis disposita ab oriẽte habet ortũ solis. a
meridie occeanũ. ab occasu nr̃o mari finit̃.
a septẽtrione meotidi lacu ⁊ fluuio thanai
terminat̃. Hz aũt mꝫtas puinctias ⁊ regio/
nes ⁊ diuersas gẽtiũ natões i vita ⁊ i moribꝫ
mirabiles. figurꝫ corporꝫ sic ⁊ affectibꝫ mẽti
um mirabilit̃ differẽtes q̃z noia ⁊ sit⁹ breui
ter ꝟ ponem⁹ sequẽdo ordinẽ alphabeti.

De assiria Capl̃m. III.

Assiria asie est regio ⁊ prouincia ab
assur filio sem sic vocata ꝙ illã regi/
onẽ ꝑmo post diluuiuꝫ inhabitauit
⁊ incoluit Hec ab oriẽte hz indiã. a meridie
mediã tãgit. ab occidẽte hz tigrim. ⁊ a septẽ
trione mõtẽ caucasuꝫ vbi portę sunt caspie
vt dic̃ Jsi. li. xv. In hac regiõe ꝑmo inuẽt⁹
fuit vsus purpure Jñ etiã ꝑmo criniũ ⁊ cor
poꝝ vnguẽta. pcesserũ pit⁹ ⁊ odores ex q̃bus
effluxit luxuria romanoꝝ ⁊ grecoꝝ. vvdicit
Jsi. Et ẽ terra i tẽperatꝫ regionibꝫ tẽperatis
sima. sz i multꝫ extremitatibꝫ ꝑt̃ distẽpera/
tas terre mãsiones sic in bestijs ⁊ serpentib⁹
sic etiã in hoim moribꝫ ẽ in pl̃ibꝫ inqeta. vt
dic̃ Plin⁹ li. iij. vbi describit hoim feritates
In hac puincia habitãt assyrij ab assur di
cti. gẽs potẽtissima. q̃ ab antiq̃ ab eufrate vs
qꝫ ad indoꝝ alij medoꝝ fines oim in medio
terre tenuit regionẽ. vt dic̃ Jsi. li. ix.

De arabia. Capitulum. IIII.

Arabia asie est puincia sacra. i. thurifera nuncupata. vt dicit Jsidor⁹. li. xv. Jbi em̄ maxime abūdant arbores thurifere z alie odorifere, ppter quam sacrā aromatū fragrantiā greci eaz eudemon latini beatā vocauerūt. vt dic̄ idē ibidē. Jn eius em̄ saltib⁹ mirra z cynamomū crescūt. z cetera medicinalia potissime inualescunt. Jbi nasc̄ auis fenix z aliaz rez siluestriuz tam bestiaz q̄z volucruz dissimilis et varia multitudo. Jn arabia etiā est diuersitas gēmaz. Hā vt dic̄ Jsidor⁹ Plinius z Orosius ibi triplex sardonix z gēma yris. imo multiplex gemmaz numer⁹ inuenic̄. Jbi em̄ inuniunt draconcs z q̄dam aspides in quoz⁹ corpib⁹ diuersaz gēmaz p̄ciositas inuenic̄. Jn ipa est saba sic a filio chus nūcupata. et est pars terre arabie sup sinū maris psici co angustata z versus sinū arabicū cōsūmata. de saba quere infra

De armenia La. V.

Armenia ab armeno iasonis thessali comite est vocata. q̄ amisso rege Jasone collecta multitudine eoz q̄ passim vagabanc armeniaz cepit z ex suo noīe nominauit. vt dicit Jsidor⁹ libro. xv. Hec ē terra ararath in quā fugerunt filij Senna cherib quādo ipm in templo dei sui orantē interfecerūt vt narrat bisto. li. Regū. Et dicitur ararath mons in quo archa noe post diluuiū requieuit. Sita aūt est hec armenia inter montē tauri z caucasi a capadocia vsq̄z ad mare caspiū prensa habēs a septētrione mōtes ceraunceos. e quib⁹ fluui⁹ tigris nasc̄it. vt dicit idē Jsidor⁹ Plini⁹ z Chrysostom⁹ vel Orosi⁹. Et est duplex armenia. s. superior z inferior. sicut z due pānonie in q̄rum vtraq̄z mira quedā z monstruosa q̄ ad nos sepi⁹ inueniūtur. Terra tamē armenica vbi attingit littora tygris vel eufrat̄ herbis z frugibus nemoribꝫ ortis et fructibus est iocundissima. multis tamē bestiarū crudelium z serpentū generib⁹ est repleta. vt dicit idem. Et de hoc multa narrat Plini⁹ secundo libro.

De aradia Capitulū. VI.

Aradia siue aradyn est insula que tota est ciuitas sita in mari mediterraneo nō longe a tyro. vt dicit glo sup locum illū Ezech. xxvij. Filij aradij i exercitu tuo ꝛc. viri em̄ sunt nautici z i pugnis naualiꝫ eruditi

De albania La. VII

Albania asie maioris est puincia a colore populi nuncupata eo q̄ albo crine nasc̄ant. Frigida em̄ regio est respectu aliaz regionuz que asie ascribūtur. Hec albania habet ab oriente mare caspium z surgit p̄ ozā septētrionalis occeani vsq̄z ad meotides paludes p̄ deserta loca in cultissima se extendēs. Huic terre ingentes sunt canes animo et corpe tam feroces. vt tauros p̄emāt. leones perimāt et elephantes beluarū fortissimas superēt z pstern̄at. vt de albanoz cane exemplificat Plinius. qui missus Alexandro de leone apro et elephante in stadio triumphauit. vt dicit idez libro. viij. c. de canib⁹ albanie. Hec ꝓo gens oculos habet pictos z glaucos: in pupillo adeo vt melius de nocte q̄z de die videant. vt dic̄ idem. Et Jsi. li. ix. Jdē etiā p̄o miro Solinus narrat

De attbica Capl'm. VIII

Attbica puincia eadez est que z grecia antiqua cui⁹ pars vel ciuitas dicebatur ciuitas athenaz. que quondam fuit philosophoz nutrix z mater liberalium litteraz qua nihil habuit grecia clarius. nihil nobilius q̄dū amoris sapientie studio operā impendebat. vt dicit Plinius z Jsidor⁹ libro. xv. totius attbice p̄uincie Plato athenarū doctor fuit Hanc Demostenes eloquentia per multoz⁹ seculoz tempora publicauit. vt refert Salustius. Sz super oīa eaz cōmendat Ariopagita pauli discipulus. cui⁹ sapientie profunditas totius fere partes seculi decorauit. vt dic̄ Epiphanius in dyonisij ariopagite cōmendationc p̄out idē refert Jsidorus.

De achaia Capitulū nonum

Achaia grecie in europa est puincia ab Achco quodam rege antiquitus appellata. Hec puincia fere tota insula est. nam a septentrione vbi Macedonie iungit vndiq̄z septa est mari. nam ab oriente habet cyreneum mare. ab euro grecum. a meridie ionium. ab affrico et occasu cassopias insulas. A sola septentrionali parte Macedonie et attbice grecie sociat.

Hui⁹ puincie caput est chozinth⁹ loc⁹ mu/
nitissim⁹. vt dic Jsi.li.xv. nā ad ipam patet
vir accessus ꝓt sit⁹ altitudinē mītitudinem
pl'i. z ꝓt munitois fortitudinē z marʒ vici
nitatē. hāc ꝺdidit chozinth⁹ hozestis filius
quē greci chozintheā vocāt. i. reipublice ad
ministrationē. vt dic Jsi.li.xv.

De archadia Capitulum. X

Archadia est puincia int ionū ma/
re ⁊ egeū. vt dic Jsi. collocata quaz
archas ionis filius icolis deuictis ex
suo noīe archadiā noiauit. nā etiaz sicionia
a quoꝺā rege sicionio in posteꝝ est vocata.
vt dic Jsi.li.xv.

De alania Capitulū. XI.

Alania ꝑma ē ꝑs sithie q̄ ꝑma z ma/
xima regio ē europe. q̄ scz europa i/
cipit a flumīe tanai descēdēs ad oc/
casum ꝑ septētrionalē occeanū z vsqꝫ i fines
hispanie se extēdit. cui⁹ ps oriētal' z meridi/
onal' a pōto ꝓsurgēs tota mari magno ꝓiū
git z i insulas gades finit. vt dic Jsiꝺ.li.xv.
Pars itaqꝫ sithie ꝑma ē alania q̄ ad meoti/
des paludes ptīgit z vsqꝫ ad daciā se ptēdit
Est aūt regio latissima mītas z seuas cōti/
nens barbaras natōes sub frigido climate
ꝓstituta ab oriēte declinās ad aq̄lonem

De amazonia Ca. XII.

Amazonia ē regio ptim in asia. ptim
sita in europa. q̄ albanie ē vicina z ab
amazonibꝫ ē vocata. Fuerūt āt amazones
gothoꝝ q̄ exierūt ꝺ inferiori sithia vel sirtia
vxores. vt ꝺi. Jsi.li.ix. q̄ maritʒ suis dolo in
terfectʒ viroꝝ suoꝝ arma arripiētes hostes
virili aio aggresse ꝺ maritoꝝ suoꝝ nece sūꝑ
serūt debitā vltiōz. nā oēm masculū a sene
vsqꝫ ad puulū i oze gladū pimert z feminas
refuātes z hostiū spolia diripiētes deiceps
piter sine masculoꝝ ꝓsortio viuere ꝺcreuert
q̄ duas regias. s. marsepiā z lāpetā maritoꝝ
exēplo q̄ sp duos solebāt hīe reges sup se sta
tuerūt. q̄ꝝ vna ꝓcedēs cū exercitu ꝺ hostes
dimicabat. altra iterī rēpublicā gubernabat
effecte sūt aūt tā fortes breui tpe bellatrices
q̄ magnā ptē asie fere. c. ānis dīio suo sub/
iecerūt. inter ipas ꝺo nullū penit⁹ masculū vi
uere vl' morari rōe aliqua ꝑmiserūt. ex fini/
timis tū gētib⁹ maritos sobolis gr̄a elegert
ad quos statutis tpib⁹ accedētes, plēꝺcepe/
runt. Dz tpe cōpleto ad cōceptiōis officiū
instituto maritos a se recedere z alias man
siones q̄rere coegerūt, masculos aūt filios
vel emactabāt vel recto tempe patrib⁹ trās/
mittebāt. filias vero sibi reseruātes eas ad
sagittandū vel venandū informabāt. z ne i
sagittarū ictib⁹ mammillarū grossicie impe
diret̄ eis in septimo vt dicit anno mam/
mas exurebāt. z ideo amazones sunt dicte.
id est. sine māma. vt dicit Jsiꝺor⁹ libro. ix.
Vas vnimāmas antiquit⁹ multi vocaue/
runt. quarū feritatē domuit vt dicit primo
Hercules. deinde Achilles. sed hoc potius
fuit per amicitiā q̄ꝫ p vires sicut in gestʒ gre
corum z amazonū cōtinetur. Dicit aūt Jsi/
dorus. q̄ꝑ Alexandruz magnū amazones
vsqꝫ ad interneciōnē penit⁹ sunt delete. Dz
hīstoria Alexandri hec non dicit. imo dicit
amazonū regina Alexandro postulāti tri/
buta ꝑ nuncios rescripsisse. De tua pruden
tia est mirandū. q̄ cū feminis cōfligere sta/
tuisti. quare si fauēte nobis fortuna succū/
bere te cōtingat. merito es cōfusus cū a mu
lieribus sis deuictus. q̄ si iratis nobis dīis
nos deuiceris paruz tibi poterit cedere ad
bonorē. quia de mulierculis triūphasti. Su
per cui⁹ respōso ad ammiratiōnē duct⁹ rex
generosus dixit. decēs fore nō ꝑ gladium z
furorē mulieres vincere sed pot⁹ ꝑ amorez
propter qō libertatē eis cōcessit z ipas non
violentia sed pot⁹ amicicia suo impio sub/
iugauit.

De alemānia Capitulū. XIII.

Alemānia nobilis z generosa est re/
gio in europa a lemanno fluuio vl/
tra danubiū ꝑm Jsiꝺorū sic vocata
vbi illius terre incole ꝑus habitauerūt. qui
a fluuio lemanno alemāni dicti sunt. Dec
etiā germania dicta est. vt dicit Jsiꝺor⁹. li/
bro. xv. vbi dicit. Post daciā que finis est si
tie inferioris occurrit germania. ab oriente
habēs danubiū. a meridie renū fluuiū. a se/
ptentrione z occasu occeanū Et est duplex
germania. scz superior que se extendit vsqꝫ
ad alpes z mare mediterraneū siue adriati/
cum vbi mare magnū sistit in aquileie par/
tib⁹ per paludes Alia germania est circa re
num. vtraqꝫ germania diues est terra z in/
clita z tam viribꝫ q̄ꝫ diuitijs ac bellicosis po
pulis numerosa. Unde a fecūditate gignē/
dorum populorū a germinando germania
est vocata. vt dicit Jsiꝺorus libro q̄ꝺecimo.
Generosos enim z immanes gignit po
pulos. de quib⁹ ꝺr i libro. ix. Jsi. Hermanie
natiōes sunt multe īmania corpa habentes

viriꝫ fortes audaces aio ⁊ feroces ĩdomi/
ti raptu. captiꝫ ⁊ venatõiꝫ occupati. facie
decori ⁊ formosi comati ⁊ coma flauꝫ. libe
rales aio ꝫylares ⁊ iocũdi ⁊ potissime sax
nes q̃ in p̃dictꝫ sunt p̃cellẽtes. de q̃ꝫ dicit
Jsi. Saxonũ inq̃t gens ĩ occeani finibus ⁊
littoriꝫ ꝓstitute ꝑtute ⁊ agilitate agil'. vñ et
sic est appellata eo q̃ valẽtissimũ sit genꝰ ho
minũ p̃stanteꝰ ceterꝫ piratꝫ. nõ em̃ p terrã so
lis suis hostiꝫ sũt infesti. vexꝫ etiã p mare il
lis q̃ se molestãt ac si essent saxei sunt iportu
biles atq̃ duri quoꝫ terra valde fructifera
aq̃s ⁊ fluminiꝫ optimis irrigua. ĩ iporꝫ eti/
am mõtiꝫ effodiunt oĩa fere metalla p̃eter
stannũ. Sũt ⁊ alie puincie ĩ vtraq̃ germa
nia q̃ nõ sunt minꝰ laude digne. vt sunt au/
stria. bauaria circa danubiũ. sueuia alsatia
circa renũ ⁊ alie m'te q̃s p singulos enume
rare esset tediosum. A saxoniꝫ aũt germa/
nicꝫ anglici p̃cesserũt q̃ꝫ p̃genies ⁊ successio
britãniã insulã possidet q̃ꝫ linguã ⁊ moꝛes
anglicoꝫ gẽs vsq̃ hodie ĩ pliꝫ imitat'. vt di
cit Beda in li. de gestis anglicoꝫ. q̃re infra
de lra s. de saxonia

De anglia. Ca. XIII.

Anglia occeani ẽ insula mariã q̃ cir/
cũfusa maria toto orbe vndiq̃ ẽ di
uisa q̃ quondã albion ab albis rupi
bus a lõge circa marꝫ litora apparẽtiꝫ ẽ vo
cata. Nã succedẽte tpe q̃dã p̃ceres de troie
excidio descẽdẽtes facta classe. palladis vt
ferꝛ oraculo ad p̃dicte insule littora puene/
rũt q̃ ꝓtra gigãtes q̃ tũc terrã possederũt di/
utiꝰ pugnãtes arte pi' ⁊ ꝑtute insulã supatꝫ
gigãtiꝫ suo dño subiecerũt. ⁊ a bruto q̃ il/
lius exercituꝰ erat p̃nceps terrã vocauerunt
britãniã q̃si insulã a bruto tũc tpis armis ⁊
potẽtia acq̃sitã. a cuiꝰ bruti, psapia reges po
tẽtissimi p̃cesserũt q̃ꝫ opa magnifica si quẽ
audire delectat hystoriã bruti legat. Jlla ãt
eadẽ insula post lõga tpa a saxoniꝫ germa/
nicis multꝫ ⁊ variꝭ iterueniẽtiꝫ seuissimis
plꝭ est adq̃sita et a suis posterꝫ est possessa
q̃ britoniꝫ vl' mortuis vl' exulatꝫ insulã int
se diuiserũt ⁊ singul' puicꝭ fm linguę sue
ꝓprietatẽ nomia iponẽtes ligue gẽtꝫ sue me/
moriã reliquerũt vocãtes insulã angliã ab
engela regina clarissimi ducꝭ saxonũ filia q̃
illã insulã post m'ta plia pꝰ possedit. Jsi. tñ
dic angliã ab angulo dicta q̃si terrã in fine.
vl' q̃si mũdi angulo ꝓstitutã. Sz beatꝰ Bre
gorꝰ videꝫ angloꝫ pueros rome venales
tpe paganoꝫ. audiẽs q̃ essent anglici allu/
dens patrie vocabulo rñdit. Uere inq̃t sũt
anglici q̃ vultu nitẽt vt angeli. illis oportꝫ
ꝑbũ annũciare saluteꝫ. Nã vt dic Beda. ger
manica nobilitas adhuc ĩ pueroꝫ cultibus
resultabat. De hac insula dic Plinius multa
sil'r ⁊ Orosius. sz Jsi. summatim tãgit ercpssiꝰ
q̃ alij obscuriꝰ retulere. britãnia scz q̃ nunc
or anglia ẽ insula q̃ p aspectũ gallie ⁊ hispa
nie est sita. circuitꝰ eiꝰ obtinet q̃dragies octi
es septuaginta q̃nq̃ milia. m'ta ⁊ magꝝ flu/
mina sunt ĩ ea. fontes calidi. metalloꝫ etiaꝫ
larga copia gagates lapis ibi p'timꝰ ⁊ mar/
garita gleba optima ⁊ diuerꝝ fructiꝫ valõ
apta. ibi oues lanigere ĩ ꝑcipua abundãtia
ibi feraꝫ ⁊ ceruoꝫ m'titudo nimia inuenit'
pauci lupi vel nulli ĩ insula repiũt'. ⁊ iõ ouez
q̃ ibi matie abũdãt tutiꝰ i caulis ⁊ ĩ pascuis
sine custodia relinquũt'. vt dic Beda. Uñ q̃
dã describens insulã anglicanã metrice sic
dixit Anglia terra feroꝫ ⁊ fertil' angulꝰ orbis
Jnsula p̃diues q̃ toto vir eget orbe. et cuiuꝰ
totꝰ indiget orbis ope. anglia plena iocꝭ gẽs
libera apta iocari. Libera gens cui libera
mẽs ⁊ libera lingua. Sz lingua melioꝛ libe
rioꝛq̃ manꝰ. Multas alias ꝓfeq̃ gẽtꝭ ⁊ in/
sule dignitates h̃ interponere esset longum
quere infra de britãnia

De aquitannia Capl'm. XV.

Aquitannia gallie est puintia in eu/
ropa. vt dic Jsi. li. xv. ⁊ est sic ab ob
liq̃s aq̃s ligeris fluminis q̃ꝫ ex pluri/
ma pte terminꝰ eiꝰ ẽ caq̃ pene ĩ orbẽ circum
cingit appellata. Terra siq̃dẽ fertil' ⁊ amena
opidis ciuitatiꝫ ⁊ castrꝭ p̃clara aq̃s et flu
miniꝫ irrigua. siluis cãpis ortꝭ ⁊ ꝓtis deco
ra. vineis ⁊ arboriꝫ fructiferꝭ diuersi gene
ris ꝓsita. et magnis diuitiꝭ opulẽta. Sub
noie ꝛo aq̃tannie m'te ꝓticulares puicie cõ
phendunt'. vt dic Plinius Dec a circio habz
occeanũ. vt dic Orosius. q̃ aq̃tanicꝰ sinꝰ appel
lat'. ab occasu hispaniam hz. a septẽtrione ⁊
oriẽte galliã lugdunẽsez. ab, curo ⁊ meridie
ꝓtingit puinciã narbonẽsem. vt dic Orosius

De andegauia. Ca. XVI.

Andegauia est gallie puintia q̃ aqui
a tannie est vicina ⁊ vsq̃ ad minoꝛem
britanniã se extẽdit. cuiꝰ metropolis
andegauis est noiata. a q̃ in circuitu tota ꝓ
uincia andegauia est vocata. et est terra vi/
nifera ⁊ fructifera bonis oĩb opulẽta. sil'is
aquitanie in vineis ⁊ in fruge

De aluernia Capitulũ. XVII

Aluernia gallie lugdunẽsis est ꝓuincia. cui⁹ ciuitas maior mons clarus nũcupat̃ Hec ab euro hꝫ germaniã ab austro italiã. ab occidẽte narboneñ. prouinciã. a septẽtrione galliã belgicã. Est aũt terra siluestrꝭ ⁊ nemorosa mõtuosa pascuosa ferꝭ pecudibꝫ ⁊ armẽtis referta frugifera ⁊ vinifera in multis locis.

De apulia Capitulum. XVIII

Apulia est regio maritima ĩ italia. q̃ ꝑs est europe ab insula sicilie ꝑ maris brachiũ sepata. terra siq̃dem est multũ populosa. auro ⁊ argẽto referta. frumẽto mero ⁊ oleo opulẽta. ciuitatibꝫ nobilissimis ĩclita. castrꝭ ⁊ opidis p̃munita. frugibꝫ ⁊ diuersi generꝭ fructibꝫ fertil̃ ⁊ fecũda Finis ẽ europe ꝯ meridiẽ q̃ solo mari a barbaria ẽ diuisa Fõtes d̃r hr̃e calidos ĩfirmis p̃bẽtes sanitatẽ ⁊ medicinã Metropol̃ aũt illi⁹ regiõis brũdusiũ d̃r quã greci q̃ndã edificauerũt. ⁊ d̃r a brũda grece q̃si caput cerui latine. Illa eĩ ad modũ ceruini capitꝭ hñtis cornua d̃r esse disposita. vt dic̃ Isid̃. li. xvj. in. c. d̃ noĩbꝫ ciuitatũ. Huic a latere adiacet terra q̃ d̃r cãpania mat̃ frugũ. nam ei⁹ gleba fertilissima est q̃ ad frugũ mltitudinẽ ꝓducẽdam ex cui⁹ abundantia multe ꝓuincie sustentant̃ etiam transmarine.

De affrica Capitulum. XIX.

Affrica vt q̃dã putãt ẽ dicta q̃si aprica. eo ꝙ soli siue celo sit ꝑuia ⁊ apta. ꝓpt̃ qd̃ horrori frigoris nullaten⁹ est subiecta vt dic̃ Isi. li. xv. Alij putãt affricaꝫ eẽ dictã ab affer filio abrae ex cethura q̃ d̃r duxisse ꝟsus libiã exercitũ ⁊ ibi victꝭ hostibꝫ ꝯsedisse eiusq̃ posteros affros nomĩasse. vt dic̃ Isi. li. ix. Incipit ãt affrica a finibꝫ egypti ꝑgens iuxta meridiẽ ꝑ ethyopiã vsq̃ ad athlantẽ montẽ. a septẽtriõe ꝟo mari mediterraneo claudit̃ ⁊ ĩ gaditano freto finitur. Hec mũdi tertia d̃r esse ꝑs diuisa ꝯ asiam ⁊ europã. hꝫ aũt ꝓuincias mltas sic̃ libiã cirenẽsem tripolim bizãtiũ carthaginẽ mauritaniã ethyopiã ⁊ mltas alias. Est ãt illa ꝑs mũdi q̃ affrica d̃r minor spacio q̃ꝫ asia vl̃ europa. sꝫ ꝓ sua q̃ntitate ditior ẽ ⁊ mirabilior in q̃litate Nã ĩ auro ⁊ gẽmis ditissima ẽ sil̃r in frugibꝫ fructibꝫ ⁊ oliuis. Mirabilissimas etiã ꝓduc̃ bestiaꝝ ⁊ hoĩm spẽs ⁊ figuras. vt patebit qñ regiões africe ꝑ sua noĩa describent̃. Sol̃ ardoribꝫ p̃ alijs terris exurit̃. varijs occeani finibꝫ ĩtercipit̃. arenaꝝ cumul̃ sterilis in multis ꝑtibꝫ efficit̃. Et a satyrꝭ pilosis tigridibꝫ ⁊ alijs horrendis bestijs possidetur. ⁊ hoc inferius plus patebit

De asturia Capitulum. XX.

Asturia ẽ ꝓuincia ĩ citeriori hispania ĩ ꝯfinio europe ⁊ affrice ꝯstituta vt dic̃ Isi. li. xv. Uñ astures sunt dicti q̃ ꝓpe istuꝝ flumẽ nũc ĩhabitãt. q̃ꝝ terra ẽ siluis ⁊ mõtibꝫ q̃si vndiq̃ circũsepta. vt dic̃ idẽ. Illi⁹ soli⁹ incole sunt vt d̃r respectu aliorum aĩo placidi liberales ⁊ benigni q̃ꝝ ciuitas metropol̃ noĩat̃. terra q̃dem mero frumẽto ⁊ oleo min⁹ abũdãt. Nã terra est frigida ⁊ ad hmõi ꝓductõꝫ frugũ vl̃ fructuũ minus apta. abũdãt aũt ibi miliũ ⁊ castanee supra modũ. Dicũt̃ aũt ibi multa crescere fructuũ genera ⁊ pomoꝝ. de q̃bꝫ loco vini faciunt sibi potũ. Ferꝭ siluestribꝫ ⁊ etiã domesticis pecudibꝫ sunt maxĩe opulẽti. Popul⁹ ãt generalit̃ vt d̃r ex natura hylarꝭ est. ⁊ canore vocꝭ in cursu agilis. ⁊ in p̃lijs militãs. elegãtis stature ⁊ pulcre forme ꝟm sitũ patrie. ⁊ qualitatẽ calide regionis ad loquendũ et forsan deridendũ lingua leuis

De aragonia Capitulum. XXI

Aragonia ꝓuincia est in hispania vineaꝝ ⁊ frugũ fecũda. fontibꝫ ⁊ fluuiis irrigua. ab arrogotis q̃ndã occupata a q̃bꝫ regio vsq̃ hodie noĩat̃ Nã gothorũ gẽs qñq̃ ĩ illa ꝓuincia habitabat. vñ arragonia quasi aragothia ẽ vocata. vt dicit Isidorus. quã ꝑfluit iberus fluuius. cuius metropolis appellatur cesaraugusta.

De babylonia Capitulum. XXII

Babylonia asie est ꝓuincia ĩ chaldea cui⁹ caput ẽ vrbs babilon. a q̃ regio est nũcupata tã nobil̃ vt chaldea et assiria ⁊ mesopotamia aliqñ ĩ ei⁹ nom̃ trãsierunt. vt dic̃ Isi. li. xv. Hãc p̃terfluũt flumina nobilissima inter q̃ p̃cipue sunt tigris et eufrates. q̃ de paradiso hñt ortũ. Est autẽꝫ regio oĩm frugũ ⁊ fructuũ fertilissima vinifera ⁊ aromaticis arboribꝫ ⁊ herbis plena. gemmaꝝ ⁊ metalloꝝ copijs ditissima. camelis equis asinis ⁊ mulis ⁊ alijs iumentis abundãtissima. feris et mirabilibus bestijs ac mõstruosis abundans maxĩe in desertis cuius metropolis quondã est dicta babylon. id est. cõfusio. eo ꝙ ibi lingua edificantium turrim babel est ꝯfusa vt d̃r Geñ. xj. Cuius magnitudinẽ describit Hiero. sup̃ Isa. xj

Babilon inq̄t est metropolis caldeoꝝ cui⁹ muri.xvj.milia passuū erāt,ꝑ quadrū ab angulo in angulū qđ est simul.lxiiij.vñ duabꝫ leucꝫ ⁊ duabꝫ vni⁹ leuce ꝑtibꝫ muri tēdebāt ibiq̄ erat turris triū miliū passuū in altitudine.i.duaꝝ leucaꝝ a lato in artū coangustata cui⁹ materia fuerūt lateres cocti ex bitumine indissolubili.vñ nec igne nec aqua dissolui p̄t.⁊ qꝛ ibi ꝯfusum est labiū hebraice dicta est habel.grece aūt babylon a q̄ regio tota in circuitu babylonia ē vocata Huic impauit rex potētissim⁹.s. nabuchodonosor.q̄ int̄ ceteras mūdi natōes q̄s chaldeoꝝ subiecit impio iudeā etiā captiuauit,ꝑpt̄ qđ babylon sub Balthasar nepote suo ꝑ cyꝝ ⁊ dariū reges persaꝝ ⁊ medoꝝ penit⁹ destructa fuit.nec vnq̄ iterato repata.sed de ei⁹ reliquijs due ciuitates.scꝫ sophon ⁊ therosophon fuerūt in perside edificate.vt dic̄ Hieronym⁹.Loc⁹ aūt vbi q̄ndā fuit babylon ē desert⁹ ⁊ nihil ꝯtinet nisi bestias monstruosas.q̄re infra de chaldea.

De bactria Capituum.XXIII.

Bactria est regio ī asia cui fluui⁹ nomine bactr⁹ nomē dedit.vt dic̄ Jsi. lib.xv.Hui⁹ ꝑtes q̄ sunt plane ꝑ ꝑte sugis ambiunt̄.q̄ aūt aduerse sunt indi fluuij fontibꝫ termināt̄ reliq̄ includit och⁹ fluuius.Mittit aūt bactria fortissimos camelos nūq̄ pedes atterētes.vt dic̄ Jsiđ.

De braciana Ca.XXIIII

Braciana regio ē in affrica ex duobꝫ opidis nobilissimis ē sortita vocabulū.ex q̄bꝫ vnū andrometh⁹ vocat̄ alteꝝ vocat̄ bizantū.Hec fecūda est glebis ⁊ oleis cui⁹ hum⁹ est ita pinguis vt iacta ibi semīa incremēta pene centesime fruges nascant̄.vt dic̄ Jsi.li.xv. De bragmanis q̄re infra in fine isti⁹ libri

De brabantia Capl'm.XXV.

Brabātia germanie final' est ꝓuincia q̄ gallie belgice ē ꝯtigua hñs renuꝫ ab oriēte ⁊ frisiā britānicū occeanū ⁊ flādricū sinū ab aq̄lone inferiorē galliam ab occidēte ꝟo supiorē frāciā a meridie.q̄m amnis mosa p̄terfluit ⁊ scaldia fluui⁹ ītrās cū fluxu ⁊ refluxu marꝫ alijs riuul' varijs et fontibꝫ irrigua.terra in multa ꝑte vinifera. nemorosa collibꝫ pratꝫ ⁊ ortꝫ decora.arboribꝫ fructiferꝫ ⁊ siluestribꝫ plena.abundans aīalibꝫ domesticꝫ ⁊ siluestribꝫ ceruis hinnulis apris leporibꝫ ⁊ cunicul'.multa habens opida famosa.terra fertil' frugibꝫ ⁊ populosa gēs elegātis stature ⁊ venuste forme bellicosa.aīosa ꝯtra hostes.int̄ se aūt placita ⁊ q̄eta.gens benefica deuota ⁊ benigna

De belgica Capl'm.XXVI.

Belgica đr gallie ꝓuincia ī europa a belgis ciuitate sic dicta.vt dic̄ Jsi. li.ix.Hec ab oriēte vt dic̄ Orosi⁹ hꝫ germaniā siue flumē reni.ab euro hꝫ alpes pēninas.a meridie ꝓuinciā narbonēsem in q̄ ciuitas arelatēsis sita ē.ab occasu ꝓuinciam lugdunēseꝫ.a circio occeanū britānicū. a septētrione britānicā insulā siue angliam Hec regio ī frugibꝫ et fructibꝫ est fecūda.et in multꝫ locꝫ vinifera.multū populosa.ciuitatibꝫ ⁊ opidis munita.gēs ei⁹ ferox naturaliter.vt dic̄ Jsi.ix.⁊ aīosa.amnibꝫ ⁊ fluuijs irrigua.aruis ⁊ fecūdissimis nemoribus ⁊ pratꝫ decora iumētis ⁊ pecudibꝫ plena pauca hñs mōstruosa preter ranas ⁊ colubros pauca generās venenosa.Terra siq̄dē solꝫ esse generalit̄ pacifica ⁊ q̄eta.in plurimos populos lingua aliquātulū differētes est h̄ belgica subdiuisa

De bethinia Capl'm.XXVII

Bithinia vt dic̄ Jsi.minorꝫ asie est ꝓuincia in pōti exordio ad ꝑtē sol' orientis auersa tracie adiacet.mlt̄ꝫ antea noībꝫ noīata.nā ꝓus bericia ē dicta.deinde a bithinio rege fuit mox bithinia nuncupata.Jp̄a est maior frigia.cui⁹ metropol' đr nichomedia.vbi fugiēs hanibal ꝓnceps karthaginis veneno aīam expirauit.vt dic̄ Jsi.li.xv.Cōdita ē aūt ꝓmo bithinia a phenice q̄ ꝓus miramūda vocabat̄.vt dic̄ Jsi.

De britānia Ca.XXVIII

Britānia occeani est insula ī europa ꝑ longā inherētiā extēdit̄.a meridie habet gallias.vt dic̄ Orosi⁹.Hec īsula hꝫ in longū milia octoginta.in latū milia ducēta.a tergo aūt vñ occeano infinito patꝫ Orcades insulas hꝫ quarū.xx.deserte sunt.⁊.xiij.incolunt̄.deinde occurrit insula tyle nauigatōe sex dieꝝ.vt dic̄ Plini⁹ li.iiij. ⁊ Jsi.li.xv.a britānia insula separata.Scđm Orosiū ꝟo ꝟsus circiū in medio occeano sita est.ꝑpt̄ ei⁹ maximā distātiā paucis nota. Hec britānia vt dic̄ Plini⁹ li.iiij.c.xvij.īter septētrionē ⁊ occidentē iacꝫ opposita germamanie ⁊ gallie ⁊ hispanie maximo īteruallo Huic ꝓmo albino nomē fuit forsan ꝑpt̄ albas rupes insulā circūdātes.deide a bruto

britãnia est dicta. ſz tandẽ a germanicꝭ ipaz obtinẽtib⁹ anglia est vocata. q̃re ſup multa de anglia de lra A. Est aũt alia britãnia minor ſup occeanũ aq̃tanicũ. ſita in ptib⁹ gallie q̃ a britonib⁹ relinquẽtib⁹ britãniã maiorẽ ꝓpter importunitatẽ germanor⁹ est vſq; hodie populosa. vbi vſq; ad h̃ tpa gen⁹ britonũ z nomẽ pſeuerat. z q̃uis h̃ britãnia in multꝭ laudib⁹ digna ſit. nõ tñ pt filia matri minor britãnia maiori cõpari. z iõ bñ mior britãnia debuit vocari q̃ ſic nec numero populi. ſic nec merito ſoli potest maiori britannie adequari

De boecia Capitulũ XXIX

Boecia puincia belladis est pticula in grecia. vt dicit Jſidoꝛ. li. xv. a boue vt ꝺr ꝓmit⁹ noiata. Et h̃ hac ꝺ cã Dũ em̃ chatm⁹ agenoꝛ filꝰ europã ſoꝛoꝛez ſuã a ioue raptaz ex p̃cepto p̃ris q̃reret nec repiret. patris irã formidans ꝓfirmato aio elegit exiliũ z dũ caſu bouis ſeq̃ret veſtigia locũ vbi ipa recubuit adinuenit. z iõ nomine bouis locũ illũ boecia noiauit vbi z thebas ꝓſtruxit vbi q̃ndã ciuilia bella detonuerunt. z h̃ nati ſunt appollo z hercules. maioꝛ ille theban⁹ eadẽ est eunomia vocata a q̃dã fonte q̃ ibi est q̃ndã apollini ꝓſecrat⁹. vt dic̃ Jſiꝺ. li. xv. Jn hac terra est lac⁹ q̃dã furiat vt q̃ ꝺ eo biberit furoꝛe libidis iardeſcit. vt dic̃ idẽ li. xiij. in. c. de aq̃s. q̃re s̃ de fontib⁹

De bohemia Capitulũ. XXX.

Bohemia ps est meſſie ad plagã oriẽ tale iuxta germaniã poſita i europa q̃ a mõtib⁹ maximis z ſilnis denſiſſimis z alꝭ vndiq; circũſepta. a germania et pãnonia z natiõib⁹ alijs per mõtes ſiluas z flumia est diuiſa. Est aũt regio mõtiũ altitudine i plurimis ſui ptib⁹ valde firma campoꝛ z praroꝛ planicie ꝓſpicua. facie celi ſaluberrima. gleba fertiliſſima i vineis abundans z annona. i auro argẽto ſtãno z ceterꝭ metallis ditiſſima. fontib⁹ z fluuijs irrigua nã terrã irrigat albia fluui⁹ nobiliſſimus in mõtib⁹ oriẽ bohemoꝛ ſil'z mulda q̃ ꝑterfluit pragã regiã ciuitatẽ in ei⁹ mõtib⁹ abũdãt pini z abietes abũdant z herbe inumerabiles nõ ſolũmõ paſcuales veꝝ etiã aromatice z medicinales. ibi diuerſoꝝ genez abundãt fere innumerabiles. ſ. vrſi. apri. cerui. capreole. tragelaphi. bubali ſeu biſontes. z inter has feras est q̃dã bñs magnitudinẽ bouis. h̃ beſtia feroꝛ est z ſeua. z bz magna coꝛnua z ampla cũ q̃b⁹ ſe defendit. Sz habẽs ſub mẽto amplũ folliculũ in ipo aq̃s recolligit. z currẽdo aquã miro mõ i illo folliculo calefac̃ quã ſup venatoꝛes ſeu canes ſibi nimis appꝛopiq̃tes. p̃icit z q̃cq̃d tetigerit depilat boꝛribilit z exurit. z h̃ aĩmal lingua bohemica loni nũcupat. Nec terra circuit ex pte oriẽtis moꝛauia z pãnonia. ex pte euri aq̃lonarꝭ polonia. ex pte ꝯo meridiei auſtria. ex pte occidẽtis bauaria germanica et miſſenẽſi marchia circũdat z ambit

De burgundia Capm. XXXI

Burgundia ps est gallie zenonẽſis. q̃ vſq; ad alpes peninos ſe extẽdit. Et ẽ burgundia a burgis dicta. Jſiꝺo. ix. eo q̃ oſtregoti itraturi italiã ibi fecerẽt burgos plures. i. opida z munitões. Terra eĩ est foꝛtꝭ z mõtuoſa z paſcuoſa z i locꝭ pluribus nemoꝛoſa. aq̃s z flumib⁹ ac riuulis irrigua. in multꝭ locꝭ fertilis z fecũda z in multis ſterilis arida z inaq̃ſa iuxta alpes matie frigida ꝓpter frequẽtes imbꝛiũ z niuiũ iundatiões. plures ſunt incole iuxta alpes q̃ ex frequẽti vſu aquaꝝ niualiũ efficiũt ſub mẽte turgidi z ſtrumoſi. feris abũdat. ſcz vrſis apꝛis ceruis z multis alijs

De capadocia Capitulũ. XXXII

Capadocia est puincia i maiori aſia i capite ſyrie collocata ab oriente armenią tãgit. ab occaſu aſią minorẽ. ab aq̃lone ꝓſirios cãpos q̃s habuerũt quondã amazones z mare tymericuz a meridie thauꝝ montẽ cui ſubiacet cilicia et yſauria vſq; ad ſilicũ ſinũ q̃ ſpectat ꝺ inſulã cypꝛũ albis amnis p cã fluit. q̃ q̃ndã liddie regna diſiũxit a pſis. vt dic̃ Jſi. li. xv. z Oꝛo. li. j. Hi oꝛtũ habuerunt ꝓmo a moſoch filio iapbet. vñ z vrbs apꝺ eos manz vſq; hodie q̃ moꝛeta ꝺr. vt dicit Jſiꝺoꝛ. li. ix.

De caldea Capituum. XXXIII

Caldea q̃ſi caſſidea a caſeph filio nachoꝛ fris abrae fuit cognominata. vt dic̃ Jſiꝺ. vñ caldei dicti ſũt a caſſeth q̃ſi caſſidei. Et ẽ regio maxia ſita iuxta eufraten in q̃ est campꝰ duran in q̃ ꝓueneꝛt gigãtes p⁹ diluuiũ z de ꝓſilio nemroth edificauerunt turrim turrim babel. a q̃ ciuitas ibi edificata vocata est babilon z tota regio babilonia fuit i poſteꝝ nũcupata. vt patz s̃. in lra b. q̃re ibi ꝺ babilonia. Sz h̃ dicẽdus q̃d oꝛoſi⁹ dicat de babilone li. ij. Ref inq̃t ꝓmus apꝺ aſſyrios q̃ eminere ceteris potuit

nin⁹ fuit. occiso aũt nino semiramis vxor ei⁹ tori⁹ asie regia babilonią vrbē quā incepat nemroth ąplianit ⁊ instaurauit. ⁊ vt esset caput regni assirioꝝ instituit durauitq; et stetit regnū istō incōcussum. m. c. ⁊. lxiij. ānis vsq; ad sardanapallū quē interfec̄ arbates p̄fect⁹ medoꝝ. ⁊ tūc icepit ptire regnū assiriorū. sz ex toto perijt qñ a ciro ⁊ dario babylonia ē ita destructa q; vix credi potat apud mortales q; tā fortz ciuitas posset capi Fuit em̄ castroꝝ more menibꝫ paribꝫ p q̄drū disposita ⁊ ō murorū magnitudie ⁊ firmitate vix credi pōt. nā in latitudie habuerī muri cubitos q̄nquagīta. q̄ter tm̄ habuerūt in altitudine. Ambit⁹ ei⁹ i circuitu fuit. cccc. stadiꝫ ⁊. lxxx. mur⁹ de coctili latere fusus bitumine cōpact⁹ fossa extrinsec⁹ late patēs. in quā amnis circū fluxit a frōte muroꝝ. Centū erāt portę i muroꝝ circuitu. erāt defensorū habitacula eq̄ disposita mire magnitudinis ⁊ fortitudis. ⁊ q̄uis esset ita fortz tū cito victa ⁊ capta subuersa est. Hā i. ccc. et. lx. alueos flumē cir⁹ diuisit sic ⁊ añ fecerat gangem fluuiū qñ irat⁹ ꝫ fluuiū eo q; vnū de suis militibꝫ submersisset cūdē diuisit in. ccc. ⁊ lx. ptes. Ūñ subtracta aq̄ q̄ fluebat p ciuitatē fuit facili⁹ capta. vt dic̄ idē Orosi⁹. Illo anno q̄ babilonia ab arbato icepit destrui. incepit roma fundari. Ūñ sub vna q̄uenię tia tēpoꝝ illa cecidit. ista surrexit. ⁊ qñ prę senio defecit regnū p̄mū orientis. incepit pubescere regnū occidētis

De cedar Ca. XXXIII.

Cedar nomē est regiōis in q̄ habitāt ismalite q; fuerī filij cedar p̄mogeniti ismael. Hā ismael fuit fili⁹ Abrae et agar egyptia ācilla ei⁹. vñ veri⁹ vocantur agareni q̄ saraceni. q̄uis vsurpato nomie frustra se eē de sara genitos gl'ient. vt dicit Jsi. li. ix. Di domos nō edificāt sz tāq̄ feras boies p vastas solitudies cuagātes i tabernacul' habitāt de p̄dis ⁊ venatōnibꝫ victū acq̄rētes. ⁊ iō onager fuit vocat⁹ ismael sic dic̄ glo. sup Geñ. xvj. Dic erit hō fer⁹ rē. q; vt dic̄ oēm bestiaꝝ rabiē supgredientur. ⁊ mānsueti ab eis pterēt. nā vt dic̄ methodius futuꝝ est vt adhuc sel' paritꝫ gregati exeant de desertis ⁊ obtinebūt orbē terre p. viij. hebdomadas ānoꝝ. ⁊ vocabit via illoꝝ via angustie. nā ciuitates ⁊ regna subuertēt i locis sacratis sacerdotes interficiēt. ibidē cū mulieribꝫ dormiēt ⁊ ō sacris vasis bibent ⁊ ad sepulcra sctoꝝ lumēta 'igabūt p nephtia xp̄ia/ noꝝ q; tūc erūt. ℔ ⁊ m'ta alia recitat q̄ habitatores cedar. i. ismaelite i orbe sunt facturi

De cancia. Capitulū. XXXV.

Cancia puincia ē anglie iuxta britānicū occeanū sita. cui⁹ metropol' ō/ cātuaria. ⁊ ē terra frugifera ⁊ nemorosa fontibꝫ ⁊ flumīnibꝫ irrigua. marīs portubꝫ insignis diuitijs locuples salubritate celi p̄cipua

De cantabria Capitulū. XXXVI

Cantabria puincia ē hispanie vocabulo vbis ⁊ amnis biberis sic vocata cui⁹ gētis anim⁹ ē ptinax ad latrocinādū ⁊ ad bellādū ꝫ pn⁹ ⁊ ad patiēda ꝫbera sp est pat⁹. vt dic̄ Jsi. li. ix. Huic vicina ē celtiberia ab gallis celticis ⁊ hyberis sic vocata.

De chananea Capl'm. XXXVII

Chananea est regio in syria q̄ a filijs chanaā filij cham p⁹ diuisiū est possessa ⁊ fuerūt ex eis. x. natiōes. vt dic̄ Jsidor⁹ li. ix. et q̄bꝫ fuerī. vij. natōes ō semie chanaā i q̄bꝫ maledictio cham fuit q̄si hereditario radicata. ⁊ iō a filijs israel diuīo p/cepto fuerūt deleti ⁊ eaꝝ termini ab eisdem occupati. vt dic̄ Jsidorus. li. ix.

De campania Ca. XXXVIII

Campania est italie puintia inter romanū territoriū ⁊ apuliā collocata. cui⁹ metropol' q̄ndā fuit capua a filio rege albanoꝝ extructa. a capacitate sic dicta eo q; ei⁹ terra omnē vite fructū capiat vñ ⁊ caput ē vbiū cāpanie int' tres maximas ciuitates romā ⁊ carthaginē notata. et q̄ aliq̄n puintia italie cāpania fuerat notata. mlte sūt alie ciuitates famose locupletes ⁊ populose ad puinciā cāpanie ptinētes sic neapolis ⁊ pōteolis vbi balnea ꝫgilij i honore habebāt. Est āt terra vineaꝝ frugū ⁊ oleaꝝ feraꝝ abūdās fructibꝫ generꝝ diuersoꝝ. Est aũt alia cāpania cisalpina gallie senonēsis puintia c⁹ caput ciuitas ē treuers. al's trecēs.

De cauda Ca. XXXIX

Cauda vocat q̄dam insula i p̄ncipio arta. deinde paulati dilatat. cui⁹ ingressus ē difficil' ⁊ laboriosus. vt patet Act. ap'loꝝ. xxvij. c. Est aũt ℔ insula iter syriā ⁊ italiā iuxta cretā ⁊ sardiniā

De cilicia Capitulum. XL.

Jlicia minoꝝ asie ē puintia a q̄da antiq̄ore ioue filio vt asserī notata vt dic̄ Jsi. li. xv. Dec ab occidēte bz

liciam. a meridie mare siculū. ab oriēte z septētrione hz mōtis thauri iuga. hāc cign⁹ amnis itersecat. matrē hz vbiū tharsimoniā q̄ z tharsis dr. Fuit āt inde nat⁹ Paul⁹ z chorysios opidū e ē vbi ē croc⁹ plurim⁹ z optim⁹ i spiramie fragrātissim⁹ z colore pl⁹ q̄ aure⁹. vt dic Jsi. li. xv.

De cypros La. XLI.

Cypros est insula a cypro ciuitate q̄ i ea est denoiata. vt dic Jsi. li. xv. Jpa est z paphon q̄ q̄ndā fuit veneri ꝓsecrata. multū aūt q̄ndā fuit famosa. z maxie de metall' eris. ibi etiā es ꝓmo dr fuisse repertum z ei⁹ vsus. vt dic idē. Terra ē vinifera z fortia sūt valde illi⁹ loci vina. ciuitates mō hz mltas z nobiles int' q̄s caput z metropol' dr nichosia. terra ē mari vndiq̄ clausa. sz interi⁹ siluis cāpis ꝑtis vineis z frugibus nimis plena. fontib⁹ z amnib⁹ irrigua. z mltis diuitijs pariter z delitijs opulēta. H insula vocat sepi⁹ cethym i scriptura. vt dic Jsi. li. ix. Et dicta ē sic a q̄dā filio Jonan nepote Japhet vt dic Jsiō. De hac insula dic Oro⁹ li. j. Jnsula cypros mari cirico cingit ab occidēte mari pāphilico. a septētrione aulone cilicio a meridie syrie z phenicij pelago circūdat. c⁹ spacium in lōgo tenet. cl xxv. milia passuū. Jn lato ꝯo milia passuū. cxxv.

De creta Capitulū. XLII.

Creta grecie ē insula a q̄dā rege indigena dicto crete noiata. int' ortum z occasum lōgissimo tractu porrecta. a septētrione estib⁹ ab austro egyptijs vndis pfusa. Fuit q̄ndā cētū vbib⁹ nobilib⁹ decorata. vñ z cēta pol' dicta ē Prio aūt fuit insula q̄ remis z armis claruit ac sagittis. prima lris iura tradidit. eq̄stres turmas ꝓma docuit. studiū musicū i ea ꝓmo reptū. ab ideis dactil' mūdo tradidit z exercēdo ampliauit pecudes z capras hz copiosas. cernos aūt capreas valde paucas. lupos z vulpes alia rūq̄ ferar⁹ noxia genera nūq̄ gignit. Apens ibi null⁹. nulla noctua. z si aliūde trāslata i uenias statim moriūt. terra ē vitib⁹ amica. arboribus ꝯsita. herbis medicinalib⁹ referta. vt diptāno z alno z hmōi. gēmas cē generat p cios as. gignit ei lapidē q̄ iothedactil⁹ dr. vt dic Jsi. li. xv. Et cū sit insula a maioribus venenis notabilit libera. tū sphalāgias. i. q̄sdā araneas generat venenosas. Ducusq̄ Jsi. li. xv. Jdē p oia narrat Plini⁹ li. iiij. De eadē etiā insula dic Oro. Creta ab oriēte finitur mari carpaceo. ab occasu z septētrioe mari cretico. a meridie mari libico q̄ adriaticū vocāt. z hz i longo passuū milia. c. z. lxxxvij. Jn lato ꝯo milia. l. q̄re dr dispositōe domus dedali i creta. Jsi. li. xvj. c. iij. de ciuitatib⁹

De cicladib⁹ Capl'm. XLIII.

Cicl ades insule. vt dic Jsi. li. xv. q̄n dā grecie fuer t q̄s ide cicl ades autumāt esse dictas. q⁹ lz spacijs lōgioribus a delo porrecte. i orbē tū circa delū site sunt. Hā orbē greci cyclū vocāt. q̄dā tamen dicūt sic eas vocatas ꝓt' scopulos q̄ in circuitu eaꝝ sunt. he insule sunt i bellespōto inter egeū mare z maleū ꝓstitute. Circūdant eā pelago idico. z sunt nūero. liiij. tēdētes a septētrione i meridiē. hūt. l. milia passuū a septētrioe i meridiē. z. l. milia ab oriēte i occasuz Em Jsi. Em Oro. ꝯo milia. cc. Prīa ꝯo int' has insulas. vt dic Oro. ab oriēte est rodus. a septētrioe scenodo a meridie capados ab occasu citeras. ab oriēte finiūt littorib⁹ asie. ab occidēte mari icario. a septētrioe mari egeo. a meridie mari carpbacio

De choa La. XLIIII.

Choa vl' choes ē insula adiacēs pui cie atthice i q̄ ipocras medic⁹ nat⁹ est Et H insula ꝓmo lanificij arte claruit. vt dic idē. Eqs ec dr nutrire laudabiles. i q̄b⁹ salomō antiq⁹ gl'ari videbat. vt dr. iij. Regū. vbi dr. d choa adducebāt ei eq̄ tē.

De corsica Capitulū. XLV

Corsica ē insula multū puicijs angulosa. H hz ab oriēte tyrenicū mare. et portū vrbis rome. a meridie sardiniā. ab occasu baleares. a septētrioe ligusticū sinū. z tenet i longū. cl xj. milia passuum. in latū milia. xxvj.

De dalmacia Capitulū. XLVI.

Dalmacia grecie ē puincia sm antiquā terre ptitōz. a delū eiusdē puincie ciuitate maxia noiata. H puincia hz ab oriēte macedoniā. a septētrioe messiā. ab occasu histriaz. a meridie sinu adriatico termiat. vt dicit Jsi. li. xv. Et Oro. dic idez Hēs illi⁹ tre ē fortis z robusta ꝑdis dedita z rapis. piratica ei vitā et ipijs pl'imi ducūt

De dacia Capitulum. XLVII

Dacia ē regio i europa a danis grecis vt dr ꝓmit⁹ occupata. Jn mltis insul' z puincijs subdiuisa cū germania ptigua. cui⁹ gēs q̄ndā fuit ferox z nimiū bellicosa. ꝓt' qd britānicis noticis et multis

aliaꝝ regionū insul' dñabāt. Jsido. tñ dicit li. ix. Daci gothoꝝ fuerūt soboles. ꝛ dictos putāt dacos q̄si dagos ꝺ gothoꝝ scz genere ꝓcreatos. Uñcūq; āt sit ꝓmit⁹ ꝓcreat⁹ ꝓp'lo ß certū est q̄ m'tū ē pp'losa. elegātis stature come pulcre. decore facici generaliter ꝛ foꝛmose. Bēs ꝛ si aio seua ꝫ hostes. tñ naturali terpia ē ꝛ mēte placida erga q̄slibꝫ inocētes

De delo Cap'm. XLVIII

Delos insula grecie ē i medio cyclaꝺū ꝓstituta. sic dicta eo q̄ p⁹ diluui/um cū noe vt fert m'ꝯ mēsibꝫ obumbraſſet. añ oēs terras illa insula radijs solis ꝓpe ē illustrata. ꝛ q; ꝓmo ē manifestata. ideo nomē delos insula ē sortita. nā delon grece manifestū ꝺr. Jpa ē ꝛ ortigia. eo q̄ ibi ꝓmo vise sūt coturnices aues. s. q̄s greci ortigias vocāt. Jn hac insula lathona enixa ē apollinē. vt dic Jsi. li. xv. Et ē delos nomē insule ꝛ ciuitatis

De dedan Capitulū. XLIX

Dedan regio ē in ethyopia i occidentali plaga. vt dic Jsi. li. ix. abūdās in elephātibꝫ ꝛ eboꝛe ꝛ lignis ebenino vt dic glo. sup Ezech. xvij.

De europa. Capitulū. L.

Uropa tertia ꝺr esse ꝑs orbis ab europa filia agenoꝛ regis libie ē vocata. quā iupit rapies de affrica ad cretā duxit ꝛ maximā ꝑtē orbis terraꝝ ei⁹ noie appellauit. vt dic Jsid. li. xv. De europa aūt scribit Oro. dicēs. Europe regiōes ꝛ gētes incipiūt a mōtibꝫ ripheis meotidisq; paludibꝫ q̄ sūt ad orientē descēdētes ad occasuꝫ p litt⁹ septētrional' occeani vsq; ad gallia belgicā ꝛ flumē renū qꝺ ē ad occeanuꝫ deinde ad danubiū quē hyst⁹ vocāt q̄ est a meridie ꝛ ad orientē direct⁹ pōto accipit. Jsi. aūt li. xv. dic q̄ incipit a flumie thanai descēdens ad occasuꝫ p septētrionalē occeanū vsq; ad fines hispanie. cui⁹ ps orientāl' ꝛ meridiana a pōto ꝓsurgēs tota mari magno ꝓtigit et i insulas gades finit. Prima ḡ regio europe est scithia inferior q̄ a meotidis paludibꝫ incipiēs. int' danubiū ꝛ occeanū septētrionalem vsq; ad germaniā porrigit. vt dic Jsiꝺ. li. xv. Et ß terra ꝓp barbaras gētes spēalit barbaria nūcupat. Et sunt gētes in vniuerso vt dic Oroſi⁹. liij. Int' q̄s ꝑma est alania q̄ ad meotides paludes ptingit. post gothia deinde dacia. ꝛ p⁹ germania. deinde gallia. ꝛ britānica insula ꝛ orcades ꝛ insule multe

Tandē hispania mior. in cui⁹ finibꝫ finitur europa ex ptibꝫ occidēt⁹. A pte aūt superiori ꝑsus meridiē bꝫ m'tas ꝛ maximas regiones. scz pānoniā. mesiā. traciā. greciā cū finibus suis. italiā cū insulis ꝛ termis suis. Hec mū di ꝑticula ꝛ si sit minor q̄ asia. ꝛ tñ par est in pp'loꝝ numerosa generositate. pp'los em̄ vt dic Plini⁹ alit corpe maiores. viribꝫ fortiores. aio audaciores. forma ꝛ specie pulcriores. q̄s faciūt asie vl' affrice regiōes. Hā solaris est⁹ adurēs ꝓpe ei⁹ pmanētiā sup affricos illos effic ꝓsumēdo humores corpe breuiores. facie nigriores. crine crispiores. et ꝑpter euaporationē spirituū p aptos poros animo defectiores. Ecōtrario ꝯo ē apud septētrionales. Hā ex frigiditate poros extrinsecus opilāte generāt hūores i corpe ꝛ efficiunt inf hoies corpulētiores ꝛ ex ipa frigiditate q̄ mater est albedis in exterioꝛibꝫ in cute scz et facie albiores. ꝛ ex repcussiōe vapoꝝ ꝛ spirituū ad interiora efficiūt calidiores interi⁹ ꝛ p ꝓsequēs pl⁹ audaces. Noies ꝯo asie q̄ꝛū regio ꝓma est ab oriēte mediocrit in ß se habēt. vt dic Plini⁹

De euilath Ca. LI.

Euilath ꝓuincia est in superiori india ab oriēte incipiēs ꝛ lōgo terraꝝ tractu ꝑsus septētrionē se diffundens. Dicta ē euilath a filio heber patriarche hebreoꝝ. sic dic glo. sup Beñ. j. ꝛ. xi. vbi ꝺr q̄ inf filios heber ꝓiectan euilath noiāt. hanc regionē ꝓfluit gāges fluui⁹ q̄ alio noie ꝓbison in libro geneseos nūcupat. quē Plini⁹ mirꝫ extollit laudibꝫ. li. ij. c. xx. vbi dic. q̄ ganges indic⁹ fluui⁹ m'tos vl' q̄si infinitos i se recipit amnes ꝛ nauigabiles vt idapsem. cantabriā. ysepim. ꝛ m'tos alios. nec est vnꝺ lari oꝝ q̄nquaginta stadijs. nec ꝓfundior vel altior q̄ndecim passibꝫ. Hic fluui⁹ circuit traꝝ euilath. i q̄ abūdāt auꝝ ꝛ spēs aromatice vt bdellū. ꝛ gēme ꝑciose vt onichin⁹ ꝛ carbun cul⁹. ꝛ hmōi. vt dic idem ꝛ glo. sup Beñ. Jn hac terra sūt m'te regiōes ꝑticulares in q̄bꝫ potissime elephātoꝝ ꝺr abūdare m'titudo.

De ethyopia Capitulū. LII.

Ethyopia a colore ꝑp'i est ꝑmit⁹ vocata q̄s solis vicinitas tenet. vt dic Jsi. xv. Deniq; vim syderꝫ ꝓdit hominū color. Est em̄ frigis est⁹. Hā q̄q̄d est sub meridiano cardine ē circa occasum mōtuosa. circa mediū ꝯo arenosa. ad orientalē ꝯo ei⁹ plagā maxie deserta est. Cui⁹ sit⁹ ab

occasu montꝫ athlātis ad orientē vsqꝫ ad fines egypti porrigit.a meridie occeano.a septētrione nilo flumīe claudit.plurimas habēs gētes diuerso vultu ⁊ mōstruosa facie horribiles.ferarꝫ q̄ꝫ ⁊ serpentū multitudie ē referta.Illic q̄ꝫ rinocerota bestia camelcō ⁊ basiliscꝰ dracones ingētes. ex q̄ꝫ cerebro gēme extrahunt.Jacinctꝰ ⁊ crisoprasſus ac topasiꝰ ⁊ alie gēme plime in illis ptibꝫ reperiunt ⁊ cynamomū ibi colligit.Due aūt sūt ethyopie.vna circa ortū solꝫ.alia est in mauritania circa occasum.Et illa hispanie magis est vicina.deinde numedia.tandē charagtinēsis.puincia.post est gethulia. ⁊ vltio ꝑtra cursum solꝫ in meridie ē ethyopia extensta.vltra quā dicunt fabule esse antipodes vt dicē Jsi.li.xv.Cuiꝰ sunt ꝥba supiꝰ ꝺ ethyopia h̄ inserta.Dicē etiā idē li.ix. ethyopes a chus filio cham sunt denoīati ex q̄ originez ꝓtraxerūt.Ehꝰ hebraica lingua ethyops ꝺr Dicq̄ndā a flumīe nili ꝓsurgētes iuxta egyptū intꝰ nilū ⁊ occeanū in meridie sub solꝫ vicinitate insederūt q̄ꝫ mꝫi sunt ꝓpꝫi sic besperi.ex pte occidētꝰ garamāti ⁊ trogodite ⁊ ceteri de q̄bꝫ narrat ꝑli.li.v.c.x. Ethyopum gētes a q̄dā nigro flumīe eiusdē sunt vocate.qꝺ flumē eiusdē est nature cū nilo.nā ꝓsi miles gignit calamos ⁊ papiros.Eodemqꝫ pe augescit.Jn ei ꝺeserꝰ mōstruosi vigēt boīes.nā q̄dā solē orientē ⁊ occidētē dira iprecatōe.i.maledictōe intuēt.q̄re ꝓtinue maledicūt soliꝫ ꝓpt ei ardorē eis valde grauem Alij vt trogodite spec ꝰ excauāt ⁊ illos loco domoꝝ inhabitāt.Fpētes comedūt ⁊ omne qꝺ mādi potest.q̄bꝫ stridor ꝓti ꝰ est q̄ꝫ vox. Alij velut pecudes matrimonij sūt exortes passim sine lege cū mulieribꝫ habitātes.⁊ tales dicunt garamātes. Alij incedūt nudi et nullo exercitio occupant.⁊ illi dicunt gpba santes. Alij q̄ ⁊ blennij alꝫ lemme dicūtur. tradunt caput nō h̄re ꝝ os ⁊ oculos h̄nt pectori insitos ⁊ infixos. Sūt ⁊ satyri q̄ figurā solū habētes h̄uanā q̄ ad mores sunt penitꝰ inbumani. Sūt etiā in ethyopia mira alia vt dicē idē libꝫ.vj.c.xxxj. Sūt inq̄t multi ethiopes apꝺ q̄s oīs bestie q̄drupedes nascunt sine auribꝫ ⁊ etiā elephātes. Alij sunt q̄ canē ꝓ rege h̄nt.cuiꝰ motu auguriātes faciūt qꝺ videt. Sūt ⁊ alij q̄ ternos vel q̄ternos dicunt h̄re in frōte oculos.nō q̄ ita sit in natura ꝝ ꝑ fingit.qꝝ ꝑcipua sagittarꝫ ptē platōe vtunt.q̄dā ex eis pātberas ⁊ leones venant.⁊ eoꝝ carnibꝫ viuūt.q̄ꝫ rex vnū solum oculū in frōte hꝫ.Alia gēs ethyopū solis locustis viuit fumo ⁊ sale indurat ꝰ.et bis xl.annū nō excedūt

De egypto Ca.LIII.

Egypꝰ q̄ ꝑus dicebat erea ab egypto danai fratre postea ibi regnante nomē accepit.h̄ ab oriēte syrie rubro mari iūcta est.ab occasu libiā hꝫ.a septētrione mare magnū.a meridie itroꝝsus recedit ꝓtendēs se vsqꝫ ad ethyopes.vt dicē Jsi.libꝫ. xv. Est aūt regio celi imbribꝫ insueta pluuiarū ignara.nilꝰ solꝰ eā circūfluēs irrigat.et sua inundatōe fertilē efficit ⁊ fecūdat.vñ ferax frugibꝫ.multā ptē terraꝝ frumento alit ceteroꝝqꝫ negocioꝝ adeo ē copiosa vt necessarijs mercibꝫ ipleat pene orbē. Finis egypti est canopia a canope menelai gubernatore ibi sepulto sic dicta. Ducusqꝫ Jsi.li.xv Hec ꝑmꝰ mepphayna a filio cham noīata est.vt dicē Jsi.li.ix. Hec regio mꝫtas habꝫ pvincias ꝓticulares ⁊ valde famosas ciuitates.sicē memphis ab ephaso iouis filio edificata.⁊ taphnes metropolꝫ egypti.heliopoleos ⁊ alexādria ⁊ mꝫte alie.vt dicē Jsi.li.xvj Scōm Orosiū aūt duplex ē egypꝰ.s. superior ⁊ inferior. Superior q̄ in oriēte ꝓ longū extendit.cui ē a septētrione sinꝰ arabicus.a meridie occeanꝰ.nā ab occasu ex egypto inferiori incipit.q̄ ad orientē rubro mari terminat.xxiij.ꝺtinēs natōes. Hꝫ aūt deserta multa egyptꝰ superior.ī q̄bꝫ sunt mꝫta mōstra ⁊ aīalia mōstruosa.ibi pardi ⁊ tygrides. ibi satiri basiliscī aspides horribiles ⁊ fpentes Hā in finibꝫ egypti ⁊ ethyopie iuxta fontem tigris vbi caput credit esse nili q̄ egiptū ꝓterfluit.nascit q̄dā fera noīe cacocbephas.q̄ q̄dē corpe est modica ⁊ mēbris iners atqꝫ pigra.caput hūs valde gue ꝓpt qꝺ sp defert illud ad terre superficiē inclinatū.qꝺ a natura saluti mortaliū est puisum. Tāte em̄ venenositatꝫ est ⁊ gniciei q̄ꝫ nullꝰ eandē recte ī facie videre possꝫ q̄n statim sine remedio expiraret.eadē em̄ vis ē ⁊ fpēti q̄ ꝺr basiliscꝰ.vt dicē Pli.li.viij.c.xxij. Jn egypto em̄ maxime abūdant cocodrilli ipotami.i.fluuiales eq̄. ⁊ potissime circa flueta nili

De ellade Capm.LIIII.

Ellas ellados puincia est grecie ī europa.a rege bellena deucalionis ⁊ pirre filio vocata.a quo ⁊ ꝓmo ellenes greci sunt vocati.⁊ ī hac puincia est attbica

gẽs vbi ꝺndã fuit athenaꝝ ciuitas mr̃ libe/
raliũ artiũ. pꝺoꝝ nutrix. q̃ ꝺndã nibil babu
it grecia carꝰ. nibilq; nobiliꝰ. cui in primo
achaia ꝓuincia ẽ vicina. vt ꝺicẽ Jſiꝺo. li. xv.
Pꝰ elladis ꝺuplex ẽ ꝓuincia. ſ. boecia ꝛ pe/
loponeñ. De ꝓma ſcz ꝺe boecia ſuꝑ ꝺictũ ẽ.
De alia pꝰ ꝺicer. Huic elladi ſubiacz helleſ
pontꝰ vbi mꝛta ſũt valꝺ mira. vt ꝺicẽ Plíniꝰ
li. vj. c. iij. Jurta inꝺt helleſpontũ ꝺixit tra/
ges pgameꝰ eẽ genꝰ hoim q̃s ophiages vo/
cat. q̃ꝝ ꝓtactu ſanãr icꝰ ſpentũ. ꝛ ſola manu
apoſita extrahũt que mortifera ſũt venena
Ꝺicẽ etiã Uarro ibi aꝺhuc eſſe aliq̃s q̃ꝝ ſali
ue medenꝰ ꝑ icꝰ anguiũ ꝛ ſpentũ. Eſt autẽ
helleſpõtus maris mediterranei ſinꝰ. vt ꝺicẽ
Jſi. li. xiij. in ſeptẽtrione retoꝛquẽs magniſ
amfractib; iurta greciã ꝛ illiricũ i anguſtas
ſeptem ſtaꝺioꝝ ꝓtringit. vbi xerſes rex fecit
pontẽ ꝺe nauib; ꝛ ſic i greciã remeauit. ꝺila
tat aũt aq; ꝛ fac ꝓntiꝺẽ q̃ mortin ꝺnquagĩ
ta paſſib; coartar. Denoiar aũt ſinꝰ ab helle
ſoꝛte frixi. q̃ fugiẽs nouercales inſiꝺias ꝺe
cidit i mare ꝛ mortua ẽ. cuiꝰ caſus helleſpõ/
ti ꝛ mari ꝛ terre i circuitu nomẽ ꝺedit.

De eola Ca. LV.

Eola inſula ſicilie ab eolo ipoꝝ filio.
quẽ poete finxer ꝺeũ fuiſſe vẽtoꝝ ẽ
vt ꝺoꝛ appellata. Hoc ãt iõ ꝺictus eſt.
q; ipe fuit vt ꝺicẽ Uarro rectoꝛ illaꝝ inſula
rum. ꝛ q; eaꝝ n. buĺ ꝛ fumoſis vaporib; fu/
turos ꝑꝺicebat vẽtos. ab iperiꝰ viſus ẽ vẽ/
tos retinuiſſe i ſua ptate. vt ꝺicẽ Jſiꝺ. lib. xv.
Sũt aũt nouẽ inſule eole ꝺicte. ab eoꝺẽ au
tẽ vulcane ſunt ꝺicte. eo q; i eis ardeat ignis
ſic in mõte ethne. vt ꝺicẽ iꝺẽ. Et ſũt ſingle in
ſule. ꝓꝛ; noib; nũcupate. q̃ꝝ ꝓma ꝺoꝛ lipa
ra. ſcꝺa getha ab altiſſimis collib; ſic voca/
ta. tertia ſtrogile. q̃rta ꝺedy. ꝛ ſic ꝺe aliꝭ.

De franconia Capitulũ. LVI.

Franconia germanie ẽ ꝓuincia i eu
ropa. a frãcis illiꝰ regiõis incol̃ no/
minata. cuiꝰ metropol̃ herbipol̃ eſt
vocata. ſita ſup amnẽ mogũ. ab oriẽte hab;
thuringiã ſaxonũ. a meriꝺie ꝺanubiũ ꝛ ba/
uariã. ab occaſu ſueuiã ꝛ alſaciã. a ſeptẽtrio
ne renẽſem. ꝓuinciã. cuiꝰ metropol̃ eſt mo/
guntia ſita ſup renũ quẽ mogꝰ ibi ſubintrat
Eſt aũt terra optima fecũꝺa frugib; ꝛ vini
fera. ſiluis ꝺecoꝛa. opiꝺis ꝛ caſtris munita.
ꝛ plurimũ populoſa

De francia. Capitulũ. LVII

Rancia q̃ ꝛ gallia a frãcis germani
cis ꝓmiꝰ vt ꝺoꝛ noiata. vl̃ a franco
carnifice. q̃ ſucceſſit i regẽ pariſiꝰ. ꝺ
q̃ carnifices ꝓuilegiati ſũt erga regẽ. ꝛ ab il/
lo frãco eſt frãcia noiata. ab oriẽte hz limitẽ
flumĩs reni ꝛ germaniã. ab euro hab; alpeſ
pẽninas. a meriꝺie hz ꝓuinciã narbonẽſem
a circio occeanũ britãnicũ. a ſeptẽtrione in
ſulã britãnicã. ꝛ ꝫ frãcia q̃ꝺã gallia belgi/
ca a ciuitate q̃ belgis ꝺoꝛ ẽ vocata. vt ꝺicẽ Jſi
doꝛ. li. xv. Oroſiꝰ. Hec frãcia glebã hab;
vberẽ. arboꝝ vineaꝝ fructuũ ac frugũ ferti
lem. fluuioꝝ ac fontiũ affluẽtia inſignẽ. quã
duo flumĩa nobiliſſima pfũꝺũt in extremis
eiꝰ. ſ. rodanꝰ ꝛ renꝰ. vt ꝺicit Jſi. li. xv. Lapi/
ꝺes ꝛ lapiꝺicinas hz nobiles. ꝛ aꝺ ꝓſtruen/
da edificia ſingulares. ꝛ potiſſime pariſioꝝ
ſolũ. q; i gipſo ſiue vitro ab incol̃ vulgarit
ꝺicto plaſtro ꝑcellit. Hã terra eſt vitrea ꝛ
ꝑſpicua ꝓprie minerali i lapiꝺẽ trãſmutata
q̃ lapis extuſt ꝛ cũ aq̃ tpat ꝰ ꝓuertit i cemen
tũ vñ fiũt parietes ꝛ edificia. teſtuꝺies ꝛ mꝫ
tiplicia pauimẽta. ꝛ hmõi cementũ poſitũ i
ope ꝛ plaſmatũ ſiue tritũ. aꝺ moꝺũ lapiꝺis
itaq; inꝺurar. ꝛ cũ mꝫtas habeat frãcia nobi
les ꝛ famoſas ciuitates. pariſiꝰ int̃ oĩes me
rito obtinet ꝓncipatũ. Hã ſic q̃ꝺã athena
rũ ciuitas mr̃ liberaliũ artiũ ꝛ tr̃aꝝ. pꝺoꝝ
nutrix. ꝛ fons oĩum ſciaꝝ greciã ꝺecoꝛauit.
ſic pariſiꝰ nr̃is tpib; nõ ſolũ frãciã. imo toti
us europe ptẽ reſiꝺuã in ſcia ꝛ in moꝛibus
ſublimauit. Hã velut ſapie mr̃ ꝺe oĩb; mun
ꝺi ptib; aꝺueniẽtes recolligit. oĩb; i neceſſa
rijs ſubuenit. pacifice oẽs regit ꝛ tãq̃ ꝑrat̃
cultrit ꝺebitricẽ ſapiẽtib; ꝛ inſipiẽtib; ſe oñ
ꝺit. vꝛbs locuples ꝺiuitijs ꝛ opib; ꝑotẽs.
pace gaudẽs. aere ꝛ flumĩe philoſophãtib;
ꝺgruẽs. cãpoꝝ ꝓratoꝝ ꝛ montiũ pulcritudi
ne feſſoꝝ i ſtuꝺio oculos recreãs ꝛ reficiẽs.
vicoꝝ ꝛ ꝺomoꝝ aptitꝺine ſtuꝺẽtib; maxie
cõpetẽs. Et nihilomin ꝰ aꝺ refectionẽ ꝛ rece
ptionẽ oĩm alioꝛũ ipam frequẽtantium eſt
ſufficiẽs vniuerſas alias vꝛbes in bis ꝓſimi
lib; ꝑcellẽs

De flandria Ca. LVIII

Landria eſt ꝓuincia gallice belgice
iurta litt ꝰ occeani ꝓſtituta hñs ger
maniã ab oriẽte. inſulã britãnicaꝫ a
ſeptẽtrione. ab occiꝺẽte mare gallicũ. a me/
riꝺie gallĩa ſenonẽſem ꝛ burgũꝺiã. Hec ꝓ/
uintia cuiꝰ ſitu terre ſit ꝓcula. mꝫtĩ tñ bo
nis ſingularib; ẽ referta. Eſt ei terra paſcu/

is vberrima z armēt̄ z pecudib⁹ plena. no/
bilissimis opidis z pozt⁹ mar̄ iclita. am/
nib⁹ famosis. s. scaldeleia vndiq; irrigua z p
fusa. gēs ei⁹ elegās corpe z robusta multi/
plexi sobole z i suba i oim merciuz diuitijs
locuples venusta facie general'r z ōcora af
fectu pia. affatu blāda. gestu matura. habi/
tu honesta. erga domesticos pacifica. erga
extrancos valō fida. arte z ingenio i ope lani
fico p̄clara. c⁹ iduſtria magne pti orbis i la
nificio subuenit. nā p̄ciosaz lanā quā sibi an
glia cōicat i pānos nobiles subtili artificio
trāsmutās p mare z trā mlt̄s regiōib⁹ admi/
nistrat. Est āt trā plana z frugifera i mlt̄is
locs. mlt̄as hns arbores. ñ tñ mlt̄as siluas.
gaudz q̄busdā locs palustrib⁹ iq̄b⁹ effodiūt
glebe q̄ siluaz supplēt defectū q̄ ad ignīū in/
cremētū. nā exbis calidis z sicc̄s solet ignis
fieri magˢ efficax q̄s ex lignis. s3 iutilioz z vi
lioz q̄ ad cinerē. gnioz q̄ ad redolētiāz odorē

De puincia fenicˢ Ca. LIX.

Fenicˢ puincia a fenice frē carthini ē
vocata. q3 fenix ō thebis egiptioz̄
in syriā pfect⁹ apō sydonē regnauit.
z ex suo noie fenicia appellauit. Jpa ē vbi est
tyr⁹ ō quā loq̄t Jsa. vt dic Jsiō. li. xv. z. ix.
Hec hz ab oriēte arabiā. a meridie mare ru
brū. ab occidēte mare mediterraneū. a septē
trione mōtē libanū. vñ terra optia ē arbori
bus p̄cipua. i frugib⁹ z fructib⁹ tra fecūdissi
ma lact̄s olei z mell'. Terra ē mōtuosa z cā
pestris irrigua fontib⁹ z aq̄s. i cui⁹ mōtibus
metalla diuersi generˢ fodiunt

De frigia Capitulum. LX.

Frigia minoˢ asie ē puincia. sic dicta
a frigia europe filia regio vicia gal/
lacie ex pte aq̄lonis. licaonie ꝙ ex p
te meridiei. Liddie ꝙ ex pte adherz i oriēte
ab aq̄lone ꝙ mari bellespōti termiat. vt di
cit Jsi. li. xv. Sūt āt due frigie. maioz q̄ hz
smirnā. mioz q̄ hz ylīū. Lycaoniā aūt diui
dit flum⁹ hernicˢ a frigia. vt dicit idē. Fri/
gia āt dardanica ē appellata a dardano q̄ p
fect⁹ ō grecia cū draccio frē suo frigiā obti/
nuit z ibi regns a suo noie frigiā dardanicā
noīauit. Drac⁹ āt draciā occupauit. vt di
cit libro. ix.

De frisia Cap'm. LXI

Frisia ē puincia i inferioribus ptibus
germanie sup lit⁹ occeani tractu lō
gissimo ꝓstituta. q̄ a fine reni incipit z mari
danico termiat. c⁹ icole frisones a germani
cis nūcupāt. Jn hitu āt z i moribus plimum
differt a germanis. Hā viri fere oēs i coma
circularie sūt attōsi. q̄ ꝯto sūt nobiliozes. tā
to alt⁹ circūtōderi gl'osi⁹ arbitrāt. Est aūt
gēs viribus fortˢ. pceri corpis. seueri aī z fero
cis. corpe agil'. lāceis vtēs ferreis p sagittis
terra plana pascuosa palustrˢ z ḡminosa li/
gnis carēs. p igniū fomēto tre bitumiosis
cespitib⁹. aut boum desiccat̄s sterconib⁹ sepe
vtēs. Hēs q̄dez ē libera. extra gētē suaz alt⁹
dñio ñ subiecta. morti se exponūt gra libta/
tis. z port⁹ morte ē eligūt q̄s iugo oppmi fuitu
tis. Jō militares dignitates abiciūt z alios i
ter se erigi i sublimiū pmittūt sub. militie ti
tulo subsūt tñ iudicib⁹ q̄s ānuati ō seipis eli
gūt q̄ rēpublicā inc ipos ordināt z disponūt
Castitatē mlt̄ū zelāt z oēz ipudiciciā seueri
us puniētes. filios suos z filias vsq; ad cō/
pletū fere adolescētie tminū castos fuāt ex
q̄ ptingit q̄ tūc tpis datos nuptui ipoz so/
boles. plē ꝓpleta generāt z robustā

De insulis fortunaz Ca. LXII.

Fortunate insule i occeano sūt site ꝯ
leuā mauritanie occiduo ptime z i/
ter se iteriecto mari discrete. vt di. Jsi. li xv.
q̄ ab oim bonoz z p̄cipue messiū z fructuū
fecūditate fortunate insule sūt vocate. quas
gētiliū erroz z carmia poetaz ppt̄ soli fecun
ditatē padisū eē putauerī. vt dic Jsi. li. xv.
Jdē di. pli. li. v. c. xxxiij. z dic ibi crescere ar
bores vsq; ad. cxl. pedū. pceritatē. Jn his co
pia ē pomoz z auiū m'titudo. ibi mell' abū
dātia pir z lacˢ z marie i capna insula a m'
titudie capz z arietū sic noīata. ibi canū mi
rabil' fortitudo z p̄cipue i canaria insula q̄ ē
a m'titudie canū ingentˢ fortitudis z magni
tudis sic vocata De galilea Ca. LXIII

Galilea regio ē palestie sic vocata. co
q̄ gignit cādidiores boies q̄s palesti
na. Hēt āt duplex ē. s. supior z inferior.
z sūt ꝯtigue ad iuicē z ꝓxime adherēres syrie
z fenici. vtriusq; gleba ferax ē z optia frugi/
bus fructib⁹ vineis z oliuis vberrima z fe/
cūda aq̄s ē irrigua. nā iordane flumie pfun
dit i aliq̄ sui pte. lac⁹ hz nobiles maxios vti
les z salubres. q̄ p sui magnitudie z pisciuz
m'titudie maria nūcupāt. Est āt vrait Jsi.
lac⁹ tyberiadis sic vocat⁹ ab opido tyberia/
dis. z ē lac⁹ cūctˢ salubrioz ad sanitatē coz
poˢ efficacioz. hns stadia. x. q̄re s ō lacu ty/
beriadis z ō lacu genesar i tractatu de aq̄s
z stagnis

De gallacia
Capitulum. LXIIII

Gallacia est regio in europa a priscis gallorum gentibus ex quibus extitit occupata. vt dicit Isi. li. ix. et. xv. Nam galli a rege bithinie in auxiliū euocati regnum cū eo obtēta victoria diuiserūt. sicq; deinceps grecis admixti p̄mo gallogreci. nunc aūt ex antiquo gallorum noīe galli dicuntur. et eorū regio gallacia nuncupat. Est autem regio latissima et fertilissima europe ꝯtinēs magnā partē que nūc rutenea a pluribus nominatur

De gallicia Capitulū. LXV

Gallicia ꝓuincia est in hispania a cādore populi regionis sic nominata. p̄ ceteris em̄ ꝑtibus hispanorum dicuntur esse albiores. Terra dicit frugifera occeano vicina. multis abundās bonis. hi grecam originē sibi scribūt. vñ et naturali ingenio valēt. vt dicit Isi. li. ix. Nā p⁹ finē troiani belli pl'es ex grecis ad galliā sunt ꝓfecti et ibi manēt vsq; ad tp̄s p̄ñs

De gallia Ca. LXVI

Gallia europe est ꝓuincia īter pinneos montes et occeanū britānicū constituta. que etiā a cādore ꝓpl'i sic ē antiquit⁹ nūcupata. gala em̄ grece lac d'r. et iō sybilla eos gallos. i. cādidos vocat dicens tūc lactea colla auro innectunt. s̄m ei diuersitatē celi et facies hoīm et colores animorū diuersitates existūt et corporum qualitates Jñ roma graues generat. grecia leues. affrica versipelles. gallia natura feroces ingenioq; acres. vt dicit Isid. li. ix. Hec regio ab oriēte habet germaniā. ab occidēte hispaniā. a meridie italiā. ab aq̄lone ꝟo occeano britannico termīat. vt dicit Isidor⁹ Hec quondam fuit tripharia. scz belgica. celtica. et togata. sed has ꝓuincias franci nūc inhabitāt. a q̄bus francia appellat. quere supra de francis et francia

De gadis Ca. LXVII.

Gadis insula est ī fine hispanie sita. q̄ diuisit africā ab europa in qua hercules posuit colūnas mirabiles et īsignes et inde tirreni maris fontibus occeani estus nutrit. Est autē a ꝓxima terra. c. et. xx. passibus separata. quā tyri de rubro mari ꝓfecti occupātes. In lingua sua gadis. i. separatam nominauerūt. ꝓ eo q̄ mari sit vndiq; circūsepta. In qua crescit arbor palme sil'is. cui⁹ gummi infectū vitrum cerauniā gēmā reddit. vt dicit Isi. li. xv. Est aūt insula fructibus et speciebus ditās multas ꝑtes orbis et p̄cipue occidentis

De grecia Capitulū. LXVIII.

Grecia a greco rege est vocata q̄ ip̄am regionē incoluit et eā suo noīe nominauit. vt dicit Isid. li. xv. Sūt ei⁹ prouincie septē ab occidēte. dalmacia. deinde epyrus. inde ellades. inde thessalia. post macedonia. et postea achaia. et duo in mari. scz creta et ciclades. Est aūt regio latissima mltis alijs nominibus noīata. terrarum et marium diuitijs opulēta. multorum regnorum dña. militie nutrix. phie mater. inuētrix oīm bonorū artiū magistra. cui⁹ gens fuit antiquit⁹ bellicosissima dono sapiētie et scientie p̄dita. s̄mone disertissima. legibus subdita. pia circa extraneos. pacifica circa incolas et domesticis q̄eta. ꝯ hostiū iniurias intolerabilis nimiū et infesta sic in libro de grecorum laudibus narrat Uarro

De gethulia Capl'm. LXIX

Gethulia affrice est ꝓuincia a grecis qui de grecorum siue gothorum ꝓcesserūt reliquijs vt dicit nominata. vt dicit Isidor⁹ li. ix. qui ingēti agmine congregato nauigio vsq; ad libie ꝑtes ꝑuenerūt et ibi sedes suas vsq; hodie posuerūt. et q̄r ex grecis al's gethis venerūt deriuato nomine gethuli nūcupati sunt. Et ideo est opinio apd grecos mauros ex illa gente sibi esse consanguineos et ꝓpinquos. vt dicit Isidor⁹ lib. ix. Juxta istos habitat gaulonū gens a meridie vsq; ad occeanū hesperiū ꝑuagans ī desertis et discurrēs. his nomē gaulon insula dedit que est iuxta ethyopiā vbi nec serpēs nascit nec viuit. vt dicit Isidor⁹. Sūt etiā in fine affrice populi quasi bestiales qui garamantes dicunt a garamāte rege appollinis filio nominati qui ibi ex suo nomīe garama opidū cōdidit et cōstruxit. de quibus dicit Plini⁹. q̄ fere a cōsortio humanitatis sunt remoti

De gorgonibus
Capl'm. LXX.

Gorgones sūt insule occeani obuerse ꝓmunctorio. qd vocat hesperaserus quas incoluerūt gorgones femine aliti. id est veloci pernicitate hirsuto et aspero corpe. et ex his fuerūt insule noīate. vt dicit Pli. li. xv.

De gothia. Ca. LXXI

Gothia sithie inferioꝛ est puincia in europa. q̄ vt credit a magog filio iaphet ē vocata. vt dicit Jsi. li. ix. vnō dic̄ q̄ veteres illas natōes magꝯ getbas q̄z gothos noiauer̄t. z fuit q̄ndā gēs fortissima mole coꝛpoꝛ ingēs armoꝛ generis terribilissima de q̄z sobole matia ps europe et asye credit populata. nā coꝛ soboles fūt daci et m'te alie natōes ex pte occidēt. Betuli in africa. amazones i asia ex gothoꝛ psapia pro cesserūt. vt dic̄ idē li. ix. z. xv. Est aūt vsq̄ hodie regio latissima ab aq̄lone hūs noꝛ vegiam ac daciā i alijs ei⁹ lateribꝫ mari occeano circūdat Huic regiōi adiacet insula q̄dam nomie gothlādia gothoꝛ tra dicta. q̄z a gothis fuit antiq⁹ habitata. z ē insula frugifera. pascuosa pl'imū z piscosa z m'tiplici genere merciū matie negociosa. nā pelles varie z ceraꝝ z ceteroꝝ copie ō regiōibꝫ diuersis ad illā insulā nauigio deferūt. z inde in galliā. in germaniā. in britāniā z hispaniā p occeanū deducunt

De guido. Capitulū. LXXII

Guidū est regio i insula ꝫ asiā inter siriā z italiā. respiciēs ꝓsus pāphiliaz z ciliciā ex opposito ꝓtra cretā. vt ptz in glo. sup Act. xxvij.

De india Capitulū. LXXIII

India oriēta'l est regio i asia dicta sic ab indo flumie q̄ claudit et pte occidētis. ℏ a meridiano mari porrecta vsq̄ ad ortū sol'a septētrione vsq̄ ad mōtē caucasū q̄uenit hūs gētes m'tas z opida. Jnsulā q̄z caphane vel taprobane. gēmis z elephantibꝫ refertā. bz etiā grisam z argetā insulas auro z argēto refertas z fecūdas. Sūt eē vites i arboribꝫ q̄bꝫ folia nūq̄ cadūt. Hz etiā idia fluuios nobilissimos gangē z indū z hypanē regiōes idicas illustrātes. Est aūt india fauonio vēto saluberrima. i āno bis fruges nutrit. gignit q̄z cincti coloꝛ boies. elephātes ingētes. monocerō bestiā. psitacū auem bebenū etiā lignū. cynamomū. piper z calamū aromaticū. Mittit z ebur lapides insuper p̄ciosos. berillos. crisopꝛasos carbūculos adamātes margaritas z vniones q̄bus nobilitū ardet ambitio semiaꝝ. Jbi sūt mōtes aurei q̄s adiriꝫ pt̄ dracones z griphōes z diuersoꝝ boim mōstra ipossibile ē. vt dic̄ Jsi. cui⁹ sunt h̄ ꝓba oia sup̄ dicta. vt ptz li. xv Est aūt india int'oēs regiones orbis maioꝛ opulētioꝛ. potētioꝛ z ꝓpl'osioꝛ Uñ mira ō in doꝛ m'titudie z potētia recitat Pli. i li. vj. c. xix. Dic̄ ei q̄ sūt m'ti reges i india q̄z aliqui hūt sub se. lx. cccc. milia armatoꝝ. alij hūt sexcētos cuneos eq̄tū. z. ix. milia elephātoꝝ q̄ p oēs dies stipēdiāt. vñ m'taꝝ opū ē maxima ꝓiectura. alij hūt peditū. lx. milia. z eq̄tū mille. elephātoꝝ septigētoꝝ. z hi oēs ad pcīctū belloꝝ sūt pati. vñ ps q̄ tra ē potēs z opulēta. vñ vt dic̄ idē. Jndoꝝ q̄dā tellurē exercēt. q̄dā militiā capessunt. alij merces suas enehūt. alij rēpublicā poptie tpant z regūt. alij regibꝫ assidēt. alij indicia reddūt. q̄dam potissime religiōi vacāt z ītrēdūt sapie discipline. z cū int'omēs regiōes sit vastioꝛ atq̄ maioꝛ p̄ oibꝫ ē mirabilioꝛ. Hā vt dic̄ Pli. li. vij. c. ij. India inq̄t i lōgo ptractu ꝑ⁹ ethyopiā i miracul'a būdat Jn idia em̄ gignunt matia aialia z canes ceteris grādioꝛes Arbores ei tāte pceritatis ibi crescere dicūt vt sagitt̄ supari neq̄ant Nec aūt faciūt vbertas soli. tēperies celi z abūdātia aq̄ꝝ Fic⁹ arboꝛ ibi tm̄ se. pt̄dit vt sub vni⁹ latitudine multe turme militū pñt discūbere Arundines ibi etiā tāte sūt pceritatis. vt singl'a ītermodia alueo nauigabili ternos boes ītercū ferant. Sūt āt ibi boies magne stature altitudine q̄nq̄ cubitoꝝ excedētes q̄ nec expuūt nec doloꝛe capit̄ nec dētiū nec ocl'oꝝ lāguoribꝫ afficiunt. nec ab īmoderato caloꝛe sol' eoꝝ coꝛpa ledūt sz pot⁹ idurāt. Phi etiā eoꝝ q̄s gimnosophistas vocāt ab ortu diei vsq̄ i occasuz stādo i calidissimis arenis. solē imobilibꝫ oculis intuēt. Jn q̄z eē mōtibꝫ sūt boies q̄ hūt auersas plātas z digiti i pedibꝫ sūt octoni. Sūt eē ibi canina capita hūtes q̄ ferarū pellibꝫ vestiūt. tū latrāt vt canes z alit'nō loquūt. venatu z aucupio viuūt. vnguibꝫ z dētibꝫ sūt armati. i mag̃ sūt m'titudie pl⁹ q̄z cētū vigiti milia. vt dic̄ idē Sūt etiā i q̄daz gēte idie femie q̄ nūq̄ pariūt nisi sel'z geniti pfesti canescūt. Jbi satiri z ceti boies monstruosi ō q̄bꝫ i tractatu ō aialibꝫ mōstruosis dictū ē Sūt z q̄dā boies i fine oriēta'l indie circa ortū gāges sine oꝛe vestiti frōdiū lanugine q̄ solo odoꝛe nariū viuūt nec aliq̄d comedūt l' bibūt sz solū odoꝛē floꝝ z siluestriū maloꝝ naribꝫ attrahūt z in̄ viuunt. i malo odoꝛe cito moriūt. Sūt z alij q̄ diutissime viuūt z nūq̄ senescūt sz q̄ i etate media moriunt Sūt eē q̄ i iuuētute canescūt z i senio nigrescūt. ℏ z m'ta alia recitat Pli. mira.

De yrcania
Capl'm. LXXIIII

Yrcania est regio ī insula sub iugis caucasi mōtis ꝯstituta. regio q̄dē est latissima bñs multas gētes. lingua ⁊ moribꝫ differētes. vt dicit Jsidorꝰ libro. xv Dic̄ etiā Orosiꝰ ꝙ se extēdit a mōte caucaso vsq̄ in scithiā hñs gētes. xliiij. q̄ ꝓpter terre ī fecunditatē lōge lateq̄ euagant. ex q̄bꝫ q̄dā agros incolūt. quedā de venatōibꝫ viuunt q̄dā ꝑo vt crudeles ⁊ bestiales portentuose carnibꝫ humanis viuūt ⁊ ipoꝝ sanguinē bibūt. vt dic̄ Jsi. li. xv. vbi subdit. yrcania ē dicta a silua yrcana q̄ scithie subiacet habens ab oriēte mare caspiū. a meridie armeniam maiorē. a septētrione albaniā. ab occasu sui yberiā. Est aūt siluis aspera copiosa immanibꝫ feris pardis tigridibꝫ ⁊ pātheris. gignit etiā aues q̄ dicunt hircane quaꝝ pēne nocte ꝑlucēt. ⁊ tales etiā aues in germania īueniunt. vt dic̄ Jsi. ibidē. Jstiꝰ yrcania ꝓplos deuicit Johes yrcanꝰ filiꝰ symonis summi sacerdotis tpe machabeoꝝ. a quibꝫ deuictꝰ Johes yrcanꝰ noīatꝰ est. vt dic̄ mgr̄ ī hysto. in ꝑncipio hystorie euāgelice. Jdem dicit Hieronymus.

De ydumea Capl'm. LXXV.

Ydumea regio est in arabia ab edom id est ab esau filio Jsaac nominata. Nā filij esau q̄ edom cognomīatus est expulsis amorreis terrā illā inhabitauerunt. ⁊ eā terrā idumeā. i. terrā filioꝝ edom deinceps vocauerūt Est aūt idumea ꝑ quedam deserta a palestina separata. cuius fines vsq̄ ad mare rubꝝ se extēdūt. Est aūt terra fortis ⁊ mōtuosa sub forti calore solis cōstituta. ⁊ iō incole terre ꝯtra sol' ardorem faciunt sibi domos subterraneas ⁊ speluncas. vt dicit glo. sup abdiā.

De iudea Ca. LXXVI

Iudea est regio in palestina ex nomine iude appellata. ex cuiꝰ tribu reges habuit. h̄ ꝑus chanaan est dicta a filio cham siue a decē chananeoꝝ gētibꝫ q̄bꝫ expulsis iudei illā terrā possederūt. Jnitiū longitudinis eiꝰ a vico arpha ⁊ vsq̄ ad vicū iuliacen porrigit. in quo iudeoꝝ ac tyriorū habitatio est cōmunis. latitudo aūt eiꝰ a mōte libani ⁊ vsq̄ ad lacꝰ tiberiadis se extēdit. Jn medio aūt iudee est ciuitas hierosolymoꝝ quasi vmbilicꝰ totius regiōis. terra variaꝝ opū diues. frugibꝫ ⁊ fructibꝫ valde fertilis. aq̄s illustris. opima balsamis. abūdans in metallis. cedris. palmis. ⁊ cyp̄ssis. ⁊ alijs nobilissimis arboribꝫ insignis. plēa vineis malogranatꝫ ⁊ oliuis. terra lactis et mellis. vnde s̄m gr̄am elementoꝝ iudei eaꝫ patribꝫ repromissam terrā fluentem lacte ⁊ melle putauerūt. cū hinc illis resurrectiōis gl'iam vel ꝑrogatiuā polliceret. vt dic̄ Jsid. libro. xv. De hac dicit Pliniꝰ. v. c. xiiij. Judea ꝑs est syrie q̄ late lōgeq̄ fundit. que egypto ⁊ arabie ꝓxima. asperis dispersa mōtibꝫ quā iordanis amnis ꝑfluit. ⁊ galileā a ceteris iudeis diuidit ⁊ distingnit. Jn iudea autem est ciuitas hierosolyma ciuitas clarissima vrbiū oriētis. Hꝫ aūt iudea fontes calidos ⁊ salubres. hꝫ etiā in fine mare mortuū q̄d lacꝰ asphaltes d̄r. sic dictū eo ꝙ nihil gignit viuū nisi bitumē. in q̄ nihil viuit. sꝫ si ꝓiectū fuerit aliq̄d viuū sup̄natat. Ab h̄ lacu iordanis amnis imbibit ⁊ laudatas perdit aquas pestilētibꝫ intermixtas

De iberia Capitulum. LXXVII

Iberia est regio in asia iuxta pōtum armenie iūcta. Jn hac nascunt herbe que vtiles sunt tincture. vt dicit Jsidorus libro. xv.

De italia Ca. LXXVIII

Italia regio est magna in europa. a grecis populis occupata olim. et iō magna grecia appellata est. vt dicit Jsid. li. xv. Deinde a rege saturno saturnia est vocata. eo ꝙ ibi saturnꝰ a ioue de suis sedibus depulsus latuit. postremo ab italo siculoꝝ rege ibi regnāte italia est vocata. cuius sitꝰ lōgitudine ampliꝰ q̄ꝫ latitudie a circio in euꝝ extendit a meridie tirreno mari. ab aq̄lone adriatico claudit. ab occasu alpium iugis finit. terra est in omnibꝫ rebꝫ pulcerrima. soli fertilitate. pabuli vbertate gratissima. nobiles habet lacꝰ sicut vennacum auernū atq̄ lucernū. multos alios fluuios nobiles. s. eridanū siue padū tyberim herianum ⁊ hmōi. gignit gēmas. s. liguriū gagatem margaritas ⁊ corallū. boam q̄ꝫ s̄pentē ⁊ lincē ferā ⁊ multas alias auiū spēs singulares. h̄ regio d̄r hesperia a hespero stella sicut ⁊ hispania. eo ꝙ greci nauigādo ī italiā ⁊ in hispaniā ꝯsiderāt stellā illam. sꝫ hispania d̄r hesperia vltima. quia in loco vltimo sub occasu est locata. Hucusq̄ Jsid. li. xv. Jnt' oēs āt europe regiōes occidētales italia obtīet ꝑncipatū Jnsulas eī hꝫ nobiles ⁊

portꝰ marꝫ insignes puincias cūctꝫ diuitijs locupletes. ciuitates populosissimas. murꝫ fossatꝫ ꝛ alijs apparatib bellicꝫ nimis fortes auri ꝛ argēti copiose abūdātes. duodecim ſm Plī. li. ij. famosas ꝛ potētissimas pticulares p̄ter insulas ꝑtinet regiōes. de q̄b idē diffusiꝰ tractat. Est ātꝫ ozientē septētrionē ꝛ occidētē altissimis alpib ꝛ mōtiū iugꝫ vndiq; circūcincta. ex q̄b oziūt nobilia flumina renꝰ ſcz ꝛ danubiꝰ. q̄ germaniā pfluūt. ꝛ rodanꝰ cū secana ꝛ multꝫ alijs q̄ galliā mazime lugdunēn. ꝛ narbonēn. ꝛ belgicā ī locis pluribz circūfundūt

De hispania Capitulū. LXXIX

Hyspania ꝑ̄us ab ibero amne fuit hyberia nūcupata postea ab ispalo fluuio vt ꝺr hispania ē vocata. ipsa ꝺ̄o hesperia a stella vesptina occidētali sic fuit antiq̄ꝰ noīata. Est ātꝫ sita int̄ affricā ꝛ europā a septētrione pirenejs mōtib clausa a reliq̄s ptib est vndiq; mari ꝓclusa salubrita/te celi equal'. oīm frugū fecūda. gēmarum ꝛ metallo; copijs ditissima. Interfluūt autē eā flumia nobilissima. ſ. betis. mineꝰ. iberꝰ ꝛ tagꝰ. ꝛ au; trahēs epactulꝰ. Sex hz puincias. ſ. terraconēſez. cartaginēſem. lusitaniā galliciam. beticā. ꝛ trāſſreta ī regiōe affrice tingitanā. Est ātꝫ duplex hispania. ſ. citeri/or ꝛ vl'ior. Hucusq; Jſid. li. ix. Dicē ātꝫ Ozo. hispania vniuerso tra; situ trigona est ꝛ circūfusiōe occeani tirreniq; pelagi pene īsula efficīt. hꝫ angulꝰ ē ꝑior q̄ spectat ad oziētē ꝛ a dextrꝫ est ei aq̄tānia puincia. a sinistrꝫ balearico mari coartat ꝛ narbonēſiū finib interserit. Secūdꝰ eiꝰ angulꝰ circiū intendit. vbi beriginacia ciuitas gallie sita est ad spectaculū britānie se erigit. Tertiꝰ eiꝰ angulꝰ est q̄ gades insule intēte ad affricū atblantē mōtē iteriecto sinu occeani pspiciūt. Hucusq; Ozo. Hispaniā ec̄ in ml'tꝫ cōmēdat plinꝰ. ꝛ mazie ꝺ̄ metall'. dicē ei q̄ fere tota abundat auro ꝛ argēto ere ferro ꝛ stāno ꝛ plūbo tā albo q̄ nigro. regiōes hz pl'es. gētes multas bellicosas ꝛ fortes q̄; q̄dā grecoꝝ dicūtur fuisse soboles alij ꝛ visigotoꝝ successores. idē ec̄ dicē Jſi. Hā ml'tas hz puincias ptiales nob notas vt galliciā q̄ grecā sibi vēdicat oziginē. vt dicē Jſi. li. ix. asturiā sic dictā. eo q̄ mōtib ꝺ̄ austuriū flumē sit vbiq; circū septa. hz etiā celtiberiā a gall' celticꝫ sup ibe rū flumē residēntib sic vocatā

De hibernia Capitulū. LXXX

Hibernia occeani ē īnsula ī europa britānice insule vicina spacio trarū angustioꝝ. ſz situ ē fecūdioꝝ. Hec ab affrico ī boreā pozrigit. vt dicē Jſi. li. xv. cuiꝰ ptes ꝓzes ī hibeꝝ cātabricū occeanū tēdūt vñ ec̄ ab hibero occeano ē hibernia noīata. Est ātꝫ īnsula frumētarijs cāpis vberrima. fontib ꝛ fluuijs irrigua. p̄tis ꝛ siluis amēa. in metall' fecūda ꝛ gēmifera nā ibi gignit̄ lapis sexagonꝰ. ſ. iris q̄ soli oppositꝰ formar in aere celestē arcū. Jbi ec̄ iuenit̄ lapis q̄ gagates ꝺr. Jbi margarita cādida iuenit̄. Quātū ad salubritatem celi ē hibernia regio valde tpata. modicꝰ ē ei ibi excessus l' nullꝰ ī frigore vl' calore. lacꝰ hz mirabiles ꝛ fontes. nam ibi ē lacꝰ ī q̄ si p aliq̄ ꝺ̄ spaciū lōgū palꝰ ligneus infigat̄ ꝑs q̄ ē terre infixa ꝓuertit̄ ī ferrū ꝑs ꝺ̄o q̄ est ī aq̄ ī lapidē. ſz q̄ ꝺ̄ aquā ē manet lignū. Est ꝛ aliꝰ lacꝰ ī quē si ꝓcias ꝗgas coruli ꝓuertūt in ꝗgas fraxini. ꝛ ecōuerso si ꝗgas fraxineas īmiseꝝ ī coruleas mutabunt. Sūt ibi loca ī q̄b cadauera mortuoꝝ nūq̄ putrescūt. ſz ibi ſp ꝓmanēt icozrupta. Est etiā ī hibernia q̄dā īnsula qua ī q̄ boies nō moziūt. ſz q̄ñ nimio senio afficiūt vt moziāt extra īnsulā deferūt. In hybernia nullꝰ est serpēs. nulla rana. nulla aranea venenosa. ímo tota tra adeo ē ꝓria venenoꝰ vt terra ī/de delata ꝛ sparsa ꝰpentes ꝓmit ꝛ bufones lana ec̄ hibernica ꝛ aīaliū cozia fugāt venenosa. ꝛ si ꝰpētes vl' bufones nauigio ī hibernia deferāt. statī moziūt. ml'ta alia sūt mirabilia ī terra illa. De hibernia dicē Solinus Hibernia ínq̄t ē īnsula q̄ ꝓximat britānie ī magnitudīe. inhūana. incolaꝝ ritu aspera. ibi auguis nullꝰ. ibi auis rara. gēs ihospita ꝛ bellicosa. sanguīe interemptoꝝ hausto ꝓꝰ victores vultꝰ suos oblinīūt. phas atq; nephas eodē loco ducūt. ibi nulla apis. ꝛ aductū inde puluerē seu lapillos si q̄s sparserit ínt̄ aluearia examia fauos deserūt. Hare aūt hibernicū ꝗsus britānīā vndosū ꝛ inq̄etū ꝛ toto anno vix ē nauigabile nisi paucis diebꝰ. diffundit̄ ātꝫ p. cxxx. milia passuū p latū ꝛc̄. Hucusq; Solinꝰ ꝺ̄ mirabilib mūdi gēs hibernica ē habitu singularꝫ ꝛ inculta. victu pca. aīo seua. vultu ferox ꝛ torua. affatu aspera. erga suos tñ liberal' ꝛ affabilis ac benigna. ꝛ mazie illa gēs q̄ nemorosa et paludes īhabitāt ac mōtana. ℔ carnib pomis ꝛ fructib ꝑ esu ꝛ lacte ꝑ potu ē ꝑtēta. gens dedita ludis ꝛ venatōi potiꝰ q̄ laborī

De ycaria Capl'm LXXXI

Ycaria est insula vna ꝺ cicladib⁹ ab occidēte q̄ ycario mari nomē dedit. 7 iacet iter samū 7 cinthonū p̄ sacris pminētib⁹ inhospitalis est 7 nullis finibus portuosa. Dicit aūt ycaria ab ycaro cretensi q̄ ibi submersus est. vt dic̄ Jsiꝺ.li.xv.

De insula in salo sita Capl'm. LXXXII.

Insula aūt est terra mari vel flumīe vndiq⁹ circundata q̄si in salo sita. vt dic̄ Jsi.li.xv. vndiq⁹ aq̄ fluctibus insula illidit. attamē illisa sic nō frangit nec dissoluit q̄n potiꝰ applicatoꝝ fluctuū ad insulaꝫ ripā p̄ cōpactioꝝ ptiū terrestriū insula ampliꝰ solidat. In extremis siq̄dē riparū ptib⁹ aquaꝫ alluuione aliq̄tulū subcorrodit 7 ꝺsumit. sꝫ circa eiꝰ iteriora et eiꝰ consumptōe extrinseca fortiꝰ adunat Jnsule etiam q̄cq⁹ fluctib⁹ 7 aq̄ inundatōib⁹ coperiunt. 7 p̄ terre 7 limi cōportatioꝝ augmētāt et aq̄ vicine circūdatōne 7 būoris p̄ pozos attractōe insule vireſcūt 7 fecundant

De karthagine La.LXXXIII.

Karthago nomē est ciuitaſ 7 puincie affrice i hispania. 7 est duplex maior 7 minor. 7 vtrāq⁹ ꝺdidit nardido p̄ficisces de fenice i littore affrico duplicē vrbē ꝺdidit 7 eā p̄mo carcadā lingua fenicea noiauit q̄ fmone ꝺso kartago vocata est. et ab hac ciuitate tota puincia karthago i posterū est vocata. ciuitatē aūt hāc cuꝫ fuerat noiatissima 7 nō inferior roma. scipio cū romanoꝝ exercitu destruxit penitus 7 deleuit vt dic̄ Jsi.li.xvj. q̄ aūt nūc est a romanis postea ꝺdita est. vt dic̄ idē. Est aūt alia karthago in vera affrica int̄ bizantū 7 numidiā sita a septētrione mari siculo iūcta 7 meridie vsq⁹ ad getuloꝝ regionē porrecta. cuius ps prima est valde frugifera. oleis 7 fructibus valde fecūda. metallis plena. ps ꝺso vlterior circa numidiā bestiꝫ 7 fpentibus est plena atq⁹ onagris magnis in deserto vagātibus. vt dic̄ Jsi.li.xv. Jbi est ec̄ elephātoꝝ atq⁹ aliaꝫ bestiaꝫ multitudo. vt dic̄ Plinius li.v.c.v.

De karinthia La.LXXXIIII.

Karinthia puincia ē modica germanie i europa. bñs pannoniā ab oriēte. ab occidēte italiā. danubiū a septētrione. dalmaciā 7 sclauoniam a meridie. mōtib⁹ in vna p̄te cingit 7 in alia mari adriatico terminat 7 est terra fertil' in multis locis abundās feris pecudib⁹ 7 iumētis. gēs bellicosa 7 fortis. munita opidis 7 castris. Est autem terra ꝑt alpiū vicinitatē frigida niuib⁹ 7 pluuijs frequēs. vbi ꝑt frigiditatē aq̄ꝫ a niuib⁹ solutaꝫ circa mōtana plurimū vt ꝺ sunt strumosi. Jbi visi mīti bisontes 7 alie bestie mirabiles 7 silueſtres. ibi etiā sunt glires comestibiles q̄ cq̄uis videant esse de genere muriū. comedūt tñ q; carnes bñt sapidas atq⁹ pingues

De korsica La.LXXXV

Korsica est insula a q̄dā dnce sic noīata. distās a sardinia. xxx. miliū freto ꝓtracta vl' cincta ℈ aspectum italie. Et est insula pascuis fertilissima. cuiꝰ fertilitatē ꝑdidit q̄dā thaurꝰ q̄ pabuli grā ꝺ ptib⁹ ligurie ad illā insulā sepiꝰ trāsnatauit. nā cū quedā mulier korsa noīe illū thaurꝫ cū alijs iuxta litꝰ maris regeret in armēto. videſ illum thaurꝫ mare itrare 7 q̄tidie melius refectū redire ad armentū cupiēs scire icognita sibi pascua thaurꝫ a ceteris egredientē est vsq⁹ ad insulā nauigio p̄secuta. eiꝰ regressu fertilitatē insule cognoscētes ligures nauibus vl' ratib⁹ illuc p̄fecti sunt. eāq⁹ noīe mulieris autoris 7 ducis insulā korsicam deinceps vocauerūt. Est aūt multis p̄mūctoris anguloſa gignēs letissima pabula 7 lapidem nobilē quē greci baccē vocāt. vt dicit Jsiꝺ.li.xv.

De lacedemonia La.LXXXVI

Lacedemonia q̄ alio noīe ꝺ sparta nia in finib⁹ grecie iuxta traciā est p̄uincia in europa. cuiꝰ habitatores dicunt lacedemones a q̄dā lacedemone semele filio. Hi lacedemones i bello ℈ messenas timētes diuturnitate plīs spes plis amittere p̄ceperūt vt eoꝝ ſgies cū iuuenib⁹ domi relict⁹ ꝺcūberēt. sic ex p̄miscuo ſginū cōcubitu iuuenes nati ex nota materni pudoris spartani vocati sunt. vt dic̄ Jsiꝺ.li.ix.

De lectonia Capitulum. LXXXVII

Lectonia scithie est puincia. cuiꝰ populi lectuni sunt vocati boues robusti 7 fortes bellicosi 7 ferocēs. Est āt lectonia regio cuiꝰ gleba ē fructifera. palustris i mlt⁹ locis 7 valde nemorosa. flumib⁹ 7 aq̄s irrigua. ferꝫ et pecudib⁹ valde plena. nemorib⁹ 7 paludib⁹ ē munita. paucas bñs alias munitōnes p̄ter flumina nemora et

paludes. ⁊ ideo in estate vix pōt illa regio expugnari sz solū in hyeme qñ aque ⁊ flumia ꝯgelant̄

De liuonia Ca. LXXXVIII.

Liuonia est eiusdē regiōis ⁊ ideomatis ꝓuincia spēalis. q̄ lōgo mar⁹ occeani interiectu a finib⁹ germanie ē diuisa. cui⁹ incole liuones antiq̄t⁹ vocabāt̄. quoꝝ ritus fuit mirabilis añq̄ a cultura demonū ad vni⁹ dei fidē ⁊ cultū ꝑ germanicos cogerent̄. nā deos plures adorabāt. prophanis ⁊ sacrilegis sacrificijs rñsa a demonib⁹ exquirebāt. augurijs ⁊ diuinatōib⁹ ꝟuiebāt mortuoꝝ cadauera tumulo non tradebant Sz ꝓpl'us facto rogo maximo vsq̄ ad cineres cōburebat. post mortē aūt suos amicos nouis vestib⁹ vestiebāt. ⁊ eis ꝓ viatico eorū oues ⁊ bouea et alia aīantia exhibebāt. seruos etiā ⁊ ancillas cū reb⁹ alijs ip̄is assign̄tes vna cū mortuo ⁊ reb⁹ alijs incendebant credētes sic incēsos ad quandā viuoꝝ regionē felicit̄ ꝑtingere. ⁊ ibidē cū pecoꝝ ⁊ ꝟuorū sic ob gr̄am dñi cōbustoꝝ multitudīe felicitatis ⁊ vite tꝑalis patriā inuenire. Hec patria tali errore demonū antiq̄ssimo tēpe fascinata mō ī ꝑte magna cū mult⁹ regiōib⁹ subditis vel annexis diuīa p̄cedente gr̄a et cooꝑante germanoꝝ potētia iā credit̄ a p̄dictis esse erroribꝰ liberata

De licia Capitulū. LXXXIX.

Licia sin⁹ est mar⁹ ⁊ port⁹ ei⁹ ciuitas maior listra d̄r. a q̄ de syria iuxta pāphiliā in italiā nauigat̄. vt ꝑtz Act. xxviij Hec aūt regio ꝟo noīe d̄r licaonia. cuius ciuitates dicūt̄ fuisse listra ⁊ derben ad q̄s paul⁹ ⁊ barnabas ab iconio fugierūt. vbi sanato viro ī listris licaonice barnabam iouē. ⁊ paulū mercuriū vocauerūt. ⁊ eos adorare voluerūt. vt d̄r Act. xiiij.

De liddia Capl'm. XC

Liddia sedes ē antiqua regnoꝝ quā fluui⁹ pactol⁹ extulit diuitijs torrētib⁹ aureis Hec aurea mocnea dicebat̄. q̄ dū p̄ breuitate duos reges frēs. s. liddū ⁊ cirrenū ferre nō possz. hinc ꝑ sortē cirren⁹ cū ingēti multitudine ꝓfect⁹ loca gallie occupauit et cirreneā noīauit. Liddia aūt a liddo fratre rege. s. q̄ remāserat ī ꝓuincia cognominata est. ꝯiungit̄ ab occidēte minori frigie. habēs smirnā vrbē ab oriēte quā helles fluui⁹ cingit. c⁹ cāpos pactol⁹ ⁊ herin⁹ circūfluūt. harenis aureis locupletes. vt dic̄ Isi. li. xv.

De libia Ca. XCI

Libia regio ē maxima ī affrica sic dicta. eo q̄ libs. i. vētus affric⁹ īde flat vt dic̄ Isi. lib. xv. Alij dicūt epafum filiū iouis q̄ etiā mēphim in egypto cōdidit ex casona vxore sua filiā noīe libiā ꝓcreasse. q̄ postea in affrica regnū possedit. ex cui⁹ nomine illa terra fuit deinceps libia appellata Est aūt libia ī p̄ncipio affrice posita cui ab oriēte est egypt⁹. ab occidēte syreos maiores ⁊ trogodite. a septētrione mare libicū. a meridie ethyopia ⁊ barbaroꝝ varie natōnes ⁊ solitudines inaccessibiles ꝓpt̄ bestias feroces ꝟpentes dracones q̄ ꝓcreant basiliscos. Hucusq̄ Isi. li. xv. Est libia terra valđ feruida ⁊ ꝑusta multa generās in diuerꝟ locis mōstruosa ⁊ venenosa ⁊ multa ī diuersis ꝑtib⁹ p̄ciosa. vtputa gēmas p̄ciosas aurum ⁊ argentū in magna copia. frumētū ⁊ vinū ⁊ oleū ⁊ varia aromatū genera. p̄mā autē originem ꝯtraxerūt habitatores libie a phut filio cham. Uñ fluui⁹ currēs ꝑ libiā ⁊ maritimā phut d̄r. ⁊ oīs regio phutēꝟ noīat̄. vt dicit glo. sup Geñ. xj.

De lothoringia Ca. XCII

Lothoringia germanie ē quasi vltīa ⁊ final' ꝓuincia a rege lothario noīata. Hec ab oriēte hz rheciā siue brabanciā. a meridie renū ⁊ alsaciā. ab occidente galliā senonēsem. a septētrione galliā belgicā. Hāc mosa fluui⁹ ꝑterfluit. in hac ciuitas metis ꝯsistit. Est aūt regio in multis locis fructifera. vinifera. fontib⁹ ⁊ amnib⁹ irrigua. mōtuosa. siluestris. nemorosa. fer⁹. pecudib⁹ ⁊ armēt⁹ fecūda. gēs est mixta ex gallicis ⁊ germanis. fontes habet mirabiles ⁊ medicinales ex quoꝝ potu languores varij sanantur

De lusitania Capl'm. XCIII

Lusitania hispanie est ꝓuincia paasim flumē ⁊ vagia opidū hñs. et est regio metall' referta hñs auꝝ ⁊ argētū. ferrū ⁊ plumbū albū atq̄ nigrū. vt dicit Pli. li. vij. c. lxxij.

De mauritania Capitulū. XCIIII

Mauritania a colore ꝓpl'oꝝ ē vocata. quasi nigroꝝ hoīm patria. greci em̄ nigrū mauron vocāt. sicut eī galli a cādore ꝓpl'i sunt dicti. ita mauri a nigro colore nomē sunt sortiti. cui⁹ p̄ma ꝓuincia stiphensis est que stiphi habuit opidū. a q̄ etiam vocabulū traxisse regio ꝑhibet̄ Alia ꝟo

puincia mauritania cesarien⁹ q̄ colonia cesarie ciuitat⁹ fuit ⁊ nom̄ puincie dedit. vtra q̄z igit⁹ puincia q̄ sibȳ nuicē sūt ꝓiūcte ab oriente numidiā hñt. a septētriōe mare magnū ab occasu flumē maluā. a meridie montem astritim q̄ discernit int⁹ fecūdā terrā ⁊ arenas iacētes ad occeanū. alia ē mauritania tingitana. q̄ sic a tingi metropolitana ciuitate ē vocata Dec vltia ps ē africe ⁊ extꝛgit a mōtibꝫ septē. hñs ab oriēte flumē maluā a septētrione fretū gaditanū. ab occasu occeanum athlāticū. a meridie gaulonū gētes vsq̄z ad occeanū hespeꝛ perrātes. ⁊ ē regio gignens feras. symias. draconeꝫ. ⁊ strutiōes ⁊ elephātes. Ducuscq̄z. Jsi. li. xv. plini⁹ āt li. v. ca. ij. i mauritania inq̄t est gaulonū gēs q̄ inhabitat iuxta athlantē montē ꝑ sus occeanū i loco nēoꝛoso scatebꝛ⁹ fontiū irrigua vbi spōte nascūt oīa genera fructuū ne vnq̄z satietas desit voluptatibꝫ icolaꝝ. Est aūt locus clar⁹ sup nubila atq̄z i vicinia lunar⁹ circuli ⁊ dicūt eundē locuꝫ noctibꝫ micare crebris ignibꝫ ⁊ egypanoꝝ satiroꝝq̄z lasciuia i tybiarū ac fistule cātu timpanoꝝ q̄ꝫ ⁊ cymbalorū sonitū ꝑstrepere sic celebꝛati autoꝛes pdiderūt. crescūt aūt ibi arboꝛes mire ꝓcerita/tis q̄ꝫ q̄dē sunt odoꝛifere. ⁊ sunt silues cipisso q̄ tenui lanugine sunt obducte de q̄ vestes cōficiunt⁹ addita arte. sic de bombice. ibiq̄z crescit herba q̄ ōꝛ euforbia a suo iuēnoꝛe sic appellata. c⁹ lacteū succū mir⁹ laudibꝫ extollit in claritate visus ⁊ ꝯ serpentū ict⁹ ⁊ venena. vt dic idē ibidē.

De macedonia Ca. XCV

Macedonia i exoꝛdio ab emacio rege emacia fuit dicta. sed macedo deucalionis nepos postq̄z ibi habuit ꝓncipatū mutauit vocabulū. ⁊ cā macedoniā a suo noīe nūcupauit. vt di. Jsiō. li. xv. Est autez ꝑfinis ab oriēte egeo mari. a meridie achie. ab occasu dalmacie. a septētrione mesie. vt dic idē. Fuit aūt patria alexandri magni ⁊ regio i aureis venis ⁊ argēto optima. lapidē quē virē vocāt gignit. In eadē puincia est mōs olimp⁹ q̄ excellēti ꝑtice tm extollit⁹ vt in ei⁹ cacumie nec nubes nec vēti nec pluuie sentiāt. vt dic idē. De macedonia āt dic plī. li. iij. c. xxj. Macedonia antea emacia ē dicta. terraꝝ ꝑperio est potita. h asiā. armeniā. hybernia. albaniā. capadociā. syriaz egyptū. thauꝝ. caucasum. ē trāsgressa. Dec i bactris medis ꝑsis dōnata est. ⁊ possedit totaliter oꝛientez. h sez indie nutrix ꝓ vestigia liberi patris ⁊ hercul⁹ euagata ē. h est illa macedonia cui⁹ vno die paul⁹ emili⁹ ꝑator. lxx vrbes direptas vēdidit. vt dic idē

De magnesia Ca. XCVI

Magnesia grecie est ꝓuincia int⁹ thessaliā ⁊ macedoniā ītermedia. ml'tas ꝓtinēs gētes opida ⁊ ciuitates. vt dic plī. li. iij. c. ꝓ.

De mesia Capitulū. XCVII

Mesia a messiū puētu est vocata. ⁊ est ꝓma puincia quā danubi⁹ vsq̄z ad mediterraneū mare recludit. vt dic Jsiō. li. xv. h ab oriēte ostijs danubij iungit ab euro aūt tracie. a meridie macedonie. ab occasu bystrie copulat⁹. vt dic idē. Est āt regio ꝓtinēs pl'es gētes opida ⁊ ciuitates. frugibꝫ ferat. abūdans ī venis mineralibꝫ ⁊ lapidibꝫ ⁊ metallis

De mesopotamia Ca. XCVIII.

Mesopotamia grecā etymologiā possidet. eo ꝙ duobꝫ fluuijs ambiat⁹. nā ab oriēte tigrim hz. ab occidente eufratē Incipit āt a septētrione int⁹ montē taurū et caucasum. cui a meridie seq̄t babilōia ⁊ caldea. vt dic Jsi. li. xv. Est āt regio ī asya ml'tū ampla tā in latū q̄z in lōgū. abūdās in frugibꝫ. pascuis. pecudibꝫ. ⁊ armentis. locuples i diuitijs ⁊ metallis.

De media Capitulū. XCIX

Media a medo rege ē dicta q̄ puinciā illā ꝓmi⁹ est aggressus. hz aūt media ab occasu parthia reg. a septētrione armenia circūdat⁹ ab oꝛtu caspios vidz mōtes. a meridie hz ꝑsidā. hec regio sola medicā arboꝛē ꝓtulit quā alia regio nusq̄z gignit. vt dic Jsi. li. xv. Est āt regio valō opulēta. multis flumibꝫ irrigua. ciuitatibꝫ ⁊ opidis ꝑclara. ml'toꝝ pl'oꝝ dña. cui⁹ regesta magnā babiloniā ac chaldeoꝝ ꝑperiū antiq̄tus deuicerūt. Jsti⁹ āt regiōis incole vna cū ꝑsis nauigio ī africā trāsuecti cū libijs se miscuerūt. q̄s libij corrupta lingua ⁊ barbara mauros vocauerūt. q̄ꝫ mauri a nigro colore sint greco ideomate sic vocati. vt dicit Jsi. li. ix.

De melos Ca. C.

Melos ē insula vna ex cicladibꝫ q̄ omniū insulaꝝ est rotūdissima. ⁊ iō melos. i. rotūda ē vocata. vt dic Jsi. li. xv. Est aūt insula multis bonis referta. vt dic plī. ⁊ spacij bꝛeuioꝛis quātitatē soli fertilitas recompensat

De midia Ca.QI

Midia est insula ī hibernie puincia q̄ in pūctuali medio est, put ōr colloca ta. sic dicta a q̄dā rege q̄ int̄ q̄nq̄ fili os totā insulā in q̄nq̄ ptes eq̄les diuidens illā ptē insule q̄si patrie meditullīū ad vsus ꝓpr̄ios deputauit, ꝓt̄ qō illa hibernice, pui cie insula poꝛrio midia q̄si aliaꝝ terraꝝ ī cir cuitu media hodie nūcupat. Est aūt illa pa tria q̄ ad glebā fertil' in frumētis pascuis et armētis abūdās ī piscib carnib ꝛ alīs vi ctualib butiri ꝛ casei atq̄ lact̄. flumīnibus ē irrigua. fontib atq̄ lac̄ multiplic̄ effectus vt ōr ꝛ ꝑtut̄ sic ōr hz aspectū delectabilem aerē salubrē q̄ ad siluas ꝛ paludes. ī ei⁹ extre mitatib hz aditū valde fortē. ꝛ iō ꝓt̄ ꝓpl'i mt̄ titudinē castroꝝ ꝛ opidoꝝ fortitudinē came ra vocat̄ hibernie vulgarit̄ ꝓt̄ pacē

De missena Ca.QII.

Missena germanie ē puincia ab vrbe q̄ misse ōr sic vocata. cū bohemia cō iūcta ꝛ polonia ī sol' ortu cum baua ria ī meridie cū saxonib ꝛ thuringis. ī occi dente cū rethia ꝛ terminis reni a septētriōe Et ē terra ampla ꝛ spaciosa. nūc plana nūc mōtuosa. fertil' multū ꝛ pascuosa. aq̄s opti mis irrigua. tā nobili fluuio albie, ꝓ maiori sui ptē p ei⁹ longitudinē est, ꝑfusa. ciuitates hz fortes ꝛ opida ꝛ castra fortia ꝛ munita. cui⁹ gēs locuples ē generalit̄ in diuitijs fru gib scz pecudib ꝛ metall'. ꝛ cū sit ꝓpl'us ma gne fortitudis ꝛ pulcritudis ꝛ elegāt̄, pceri tat̄, ē tñ gēs benigna ꝛ pacifica ex nata mi nus germanic̄ hūs in omnib feritat̄

De mithilene Capitulū. QIII.

Mithilene ē insula in mari adriatico p quā de syria ꝛ cypro ī italiā nauī gat̄ ad quā difficil' est accessus ꝓpter bithalassum. i. litt⁹ ī mare ptēsum. terre em̄ vel arene iteriectu diuidit̄ mare. ꝛ fit q̄si du plet. vñ naues ipingētes ad arenas ō facili ꝓfringunt̄. vt pz ī Act. apl'oꝝ. c. xxvij. tam ī textu q̄ ī glo. Et q̄uis icole illi⁹ insule sunt barbari. circa tñ piclitates ꝛ ibidē naufra giū patientes sūt būani. vt ptz ibidē. Ad hāc insulā puenit paul⁹ qñ nauigauit ꝺ romam vbi venenū vipere q̄ manui ei⁹ adheserat. ī sarmēta euasit. excussa bestia ī ignē Jn eadē etiā insula multa miracula ꝓpetrauit. vt ōr Act. xxviij.

De nabarbea.
Capitulum. QIIII

Abathea arabie ē puincia a naba ioth filio ismael' dicta. ꝛ est int̄ ara biā ꝛ iudeā intermedia Surgit aūt ab eufrate ꝛ porrigit̄ vsq̄ ad mare rubrum vt dic̄ Jsi. li. xv. Est aūt terra p̄pinguis fer tilis in frugib fructib pecudib p̄ciosis la pidib ꝛ metall'. De hac dic̄ Plinius. li. vj. c. xxix. Nabathei inq̄t opidū incolūt petrā no mine in cōualle. bñs fere duo milia passuū ī latitudie circūdat̄ mōtib iaccessis, amne interfluēte. ꝛ distat ab opido gaza sexcētos passuū. a sinu ꝓsico. xxxij.

De norvegia Ca.QV.

Norvegia latissima ē europe, puincia mari fere vndiq̄ circūcincta. sb aq̄ lone distēta gothoꝝ regiōib ꝓtermi na. nā a pte meridiana ꝛ orientali p q̄ndā flu uiū q̄ albia ōr a gothia ē diuisa. Est aūt re gio asprima ꝛ frigidissima siluestr̄ ꝛ nemo rosa. ei⁹ icole pl⁹ de piscatura ꝛ venatōne vi uūt q̄ de pane. nā rara ē ibi annona, ꝓt̄ fri goꝝ multitudinez. ibi fere m'te vt albi vis. ibi etiā sunt fibri q̄ ꝛ castoreꝝ dicūt̄. mira sūt ibi m'ta ꝛ mōstruosa. Fōtes em̄ sunt ibi q̄ bus om̄e ipositū corrū siue lignū statim ī la pidē cōmutat̄. Jn ei⁹ aq̄lonari pte nō videt̄ sol occūbere in estiuali solstitio p pl'es dies nec etiā videt̄ sol ibidē p totidē dies ī solsti cio hyemali. vñ tūc tp̄is oportz̄ icolas terre opari cū cādel'. frumēti vini ꝛ olei expers ē nisi aliūde deferāt̄. Hōes āt ingēt̄ corp̄is est ꝛ stature ꝛ pulcre forme ꝛ magne fortitudi nis ac robuste. validi sunt pirate ꝛ aīosit̄ magne. ab orīēte hz galaciā. a septētriōe vso landiā. vbi mare ꝓpetuo ꝺgelat̄. ab occiden te hibernicū occeanū ꝛ britānicū. a meridie dacie ꝛ gothie finib terminat̄

De normānia Capitulum. QVI

Normānia q̄ ꝛ neustria a norrez̄ pl'is est dicta. q̄ nauigio venientes de noꝛ rvegia litt⁹ occeani gallici obtinue rūt. q̄ tādē puinciā in circuitu inhabitātes. cā normāniā vocauer̄t. hz aūt occeanū bri tānicū ad eurꝝ sinū aq̄tanicū ad occidentez. galliā ad meridiē. ꝛ occeanū ad aq̄lonē. est aūt gleba ei⁹ frugifera ꝛ pinguis. poꝛribus marꝝ nobil'. fers̄ ꝛ pecudib fertilis. nobilissi mis ciuitatib ꝛ opidis valde fortz̄. cui⁹ me tropol' ōr rotomagū ciuitas nobil' sita sup fluuiū q̄ secana ab icol' noiat̄. c⁹ gēs pl'osa ē fortz̄ ꝛ bellicosa vbana ī habitu. modesta ī apparatu. pia affatu. pacifica in ꝓuictu

De numedia. Capitulū. CVII.

In Umedia ē regio ī africa chartagi/ni ꝓtigua ⁊ ꝓuicina Jncipit āt a flu/mine arnifiga alꝫ aringa. ⁊ desinit ī limite cogitanoꝝ hñs ab oꝛtu sirtes mioꝛes a septēt̄rione ī mare tēdit ī sardiniā. respicit ab occasu mauritaniā stiphēsem. a meridie ethyopū gēteꝫ. Et ē regio cāpi pinguis ī mlt̄is locꝫ. vbi āt silueſtrꝫ est feras generat. vbi aūt iugꝫ est ardua. eqs ⁊ onagros ꝑcreat. cꝰ vlteriora ꝓpētibꝫ ⁊ bestijs sūt plēa. marmoꝛ generat eximiū qđ numediū ðꝛ vt d. Jsi. li. xv

De narbonensi, puincia Capitulū CVIII.

In Arbonēsis est, puincia. vt dic̄ Pli. li bro. iij. ca. v. ⁊ appellat ꝑ gallias. q̄ mediterraneo mari alluit. q̄ mō gallia bra/chata dicta ē. q̄ amne narbo ab italia est di screta ⁊ alpiū iugis nulla ē ei puincia ꝓ/rēda in cultu viroꝝ. in dignatōe moꝝ. ī ple/nitudine opū brenit italia poti⁹ q̄s puincia est dicēda Flumīa bꝫ nobilissima int̄ q̄ rho dan⁹ galliarū fluui⁹ fertilissim⁹ de alpibꝫ se rapiēs ꝓterfluit, puinciā narbonēsem. stag/na bꝫ mlta. ⁊ poꝛt⁹ plēs ⁊ ꝑmūctoria mlta. int̄ q̄ marsilia obtinet ꝓncipatū. Tot⁹ aut̄ ē puintie narbonēſ lōgitudo ꝓtinet. ccc. ⁊ se/ptuaginta milia passuū. latitudo aūt. ccc. et lxviij. milia passuū. vt tradit agrippa. Huc/usqs Plinius

De ophir Capitulū. CIX.

Ophir nomē est prouintie ī india ab ophir viro ð posterꝫ beber noīate. q̄ ⁊ terra aurea antiq̄t⁹ appellabaſ. eo q̄ mōteꝫ aureos hēat. q̄ a leonibꝫ ⁊ seuissimis bestijs incolūſ. Ad qs null⁹ alīs accedere audet ni si naui stāte iuxta litt⁹. q̄ cū terrā quā vngui bus leonū ceteraqs bestiaꝝ effossam inue nerīt ī suā nauē recipiūt. vt si bestie eos sen serint facile ī mare recipiāſ. vt dic̄ Raba. su/per locū illū. Cū veniſſent naues salomōis in ophir sumpserūt inde auꝝ tc. iij. Reg. ix. Jdē fere dic̄ Pli. Mittit ab olim ħ ꝓuicia auꝝ. lapides ꝑciosos crisoꝛassos ⁊ adamā tes. lignū thynū ⁊ ebenū ⁊ aues psitacos et pauos. dentes eburneos. symias ⁊ bestias alias mōstruosas. vt dic̄ Pli. ⁊ Jsi. Ad hāc aūt regionē de iudea ꝑ lōgos marꝫ rubri cir cuit⁹ puenit ⁊ ꝑ insulā asiongaber quam po stea alexāder magn⁹ terre adeq̄uit i ſophir, ꝑ trāsit. Jncole aūt terre ophir venientes de stirpe beber a fluuio capue vsqs ad regionē

indie q̄ nūc rethia nūcupaſ habitauerūt vt refert ioseph⁹ ⁊ ab ophir nepote beber ophir totā ꝓuinciā vocauerūt. vt dic̄ Raba. sup. ij. li. Paral. c. viij. Fuit āt iste ophir filꝰ iectā filij beber. vt ꝑ Gen. x. Est āt ista regio vici na terre euilath quā gyon circuit. vt ðꝛ Ge/nes. ij. ⁊ ei ī mōtibꝫ aureis ⁊ spēbꝫ aromaticꝫ est silis ⁊ in gēmis. vt dic̄ Pli.

De ollandia Ca. CX.

Ollandia est q̄dā ꝓuintia modica si/ta iuxta hostia reni vbi intrat mare brabātie ꝓtigua a meridie. vicinia frisie ab oriēte. ab occasu insule britānice ꝓiūcta. ab aq̄lone inferiori gallie belgice ēꝓtigua. atqs flādrie ab occidēte. Est āt terra paluſtris ⁊ aq̄sa. fere ad modū insule vndibꝫ marꝫ bra/chijs atqs reni flumīs circūfusa. hñs lacꝰ et stagna mlta ⁊ pascua valde bona. ⁊ iō armē tis pecudibꝫ ⁊ iumēt̄ꝫ est referta. ei⁹ gleba in locꝫ pluribꝫ valde frugifera ⁊ ī pluribꝫ etiā nemoꝛosa. plēs ⁊ vtiles hñs venatōes ī plu ribꝫ etiā est bitumiosa ex q̄ formaſ materia apta ad ignīū nutrimēta. Et ē terra diuitꝫ que trāseūt ꝑ mare ⁊ ꝑ flumīa plurimum opulēta. cui⁹ ciuitas capitaſ traiectū inferi⁹ nūcupaſ in latino. vtrich ꝓ ðꝛ in idiomate germanoꝝ. nā ad germaniā ꝑtinet q̄ ad situ q̄ ad moꝛes ⁊ q̄ ad dñiū ⁊ etiā q̄ ad linguam cui⁹ gēs elegās est coꝛpe. robusta viribꝫ. au daxaio. venusta facie. honesta ī moꝛibꝫ. de/uota deo. fida hoībꝫ ⁊ pacifica. min⁹ pdis ī tendēs ⁊ raptibꝫ q̄s alie germanice natōes.

De oꝛcada Capt'm. CXI

Oꝛcada occeani ē insula iuxta mare britānicū in europa. a q̄ ⁊ cetere in/sule mlte eidē ꝑtermiate ⁊ vicine oꝛ cades insule noiant. ⁊ sunt ī nūero. xxxij. q̄ꝝ xx. deserte sunt. xij. ꝓ incolunt. vt dic̄ Jsi. li. xv. de insulis

De paradiso Capitulū. CXII.

Paradisus ē loc⁹ in ptibꝫ oriētis ꝓsti tut⁹. cui⁹ vocabulū a greco ī latinuꝫ ꝓtit oꝛt⁹. Pozo ī hebraico eden ðꝛ. qđ apud nos delitie iterꝑaſ. vt dic̄ Jsi. libꝫ xv. c. ij. Est enī oꝛt⁹ delitiaꝝ. vt dic̄ idē. q̄ ex oī genere ligni ⁊ pomiferaꝝ arboꝝ est ꝓsit⁹ hñs in se lignū vite. nō ibi frig⁹. nō ibi estus sꝫ ꝑpetua aer sꝫ tēperies. ex ei⁹ medio fons ꝑ/rumpēs totū nem⁹ irrigat. diuidit ī q̄tuoꝛ nascēcia flumīa. cui⁹ adit⁹ post peccatū ꝑmi hoīs hūano generi itercluſus fuit. quia vn diq̄s flammea rūphea. i. muro igneo vndiq̄s

circũcincta.ita vt ei⁹ pene cũ celo incẽdiuꝫ ꝯiungaſ. Preſidiũq; angeloꝝ arcẽdis ſpiritib⁹ malis ſup rũphee flagrantiã eſt a domino ordinatũ.vt boies flãme ãgeloꝝ ſo malos boni angli ſubmoueãt.ne alicui ſpũi vl carni peccatrici adit⁹ pateat padiſi. Ducuſ q; Iſi.li.xv.c.iij.vbi tractat de regiõib⁹ Se cũdũ ãt magiſtꝝ ĩ hiſto.c.ij.ſup Beñ.ꝺr ſic. Plãtauit ĩq; deꝰ a ꝓncipio creatiõis herb⁹ z arboꝛib⁹ locũ delitiaꝝ aptauit z ꝟ in ꝓncipio ipi⁹ mũdi ſcz ĩ oꝛiẽte. z ille loc⁹ eſt ameniſſim⁹ lõgo terre z marꝭ tractu a nr̃o habitabili ſegregat⁹ adeo edit⁹.i altus vt vſq; ad lunarẽ globũ attingat.vbi etiã ꝓpt̃ ſitus altitudinẽ aq̃ diluuiũ nõ ꝓuenerũt.vt dic̃ idem De paradiſo aũt dic̃ Jo.damaſ.qz ꝟo z viſibili z iuiſibili creatura ꝓditur⁹ erat deꝰ hominẽ ſm ſuã ꝓpriã imaginẽ z ſiℓitudinez. ſic̃ q̃dã regẽ z ꝓncipẽ oĩs terre z oĩm q̃ ſunt ĩ ipa ꝯſtruxit añ q̃ſi quandã regionẽ in q̃ cõnerſat⁹ beatã duceret vitã. Et iſte loc⁹ diuinus eſt padiſus.dei manib⁹ ĩ eden.i.in deliciis z voluptate plãtat⁹.ĩ oꝛiẽte q̃dẽ oĩ terra celſioꝛ penit⁹ tpato z tenuiſſimo aere circũfulgẽs.plãꝭ ſp flozidis comat⁹ z bono odore plen⁹.lumĩe replet⁹.pulcritudis vniuerſe.gaudij z exultatiõis ꝑmptuariũ.creature ſenſibiℓ excedẽs itelligẽtiã.diuĩa regio z digna eo q ſm imaginẽ erat in q̃ nil irrõnabiliũ habitabat.ſz ſol⁹ hõ diuinaꝝ manuum plaſma Jtẽ ſtrabꝰ et be.dicũt q; padiſus eſt loc⁹ in oꝛiẽte poſit⁹ iteriecto occeano z montib⁹ oppoſitꝭ a regionib⁹ q̃s incolũt boies ſecret⁹ remotiſſim⁹ ẽ ꝓtingenſq; altitudie vſq; ad circulũ ipi⁹ lune. Fuit loc⁹ ſumme cõuenies boi innocẽti ꝓpt̃ ei⁹ ſummã tẽperiez. qz nõ frig⁹ ibi nec eſt ſz ꝓpetua temperies. vt dic̃ Iſiꝺ. Jtẽ ꝓpt̃ oĩm bonoꝝ abũdantiã. qz vt dic̃ Aug⁹.de ciui.dei.xiij.ca.x. Quid timere aut dolere poterãt boies in tãtoꝝ tã ta affluẽtia bonoꝝ.vbi nõ aberat q̃cq; q̃ bona volũtas afficeret.nec inerat qꝺ carnẽ et aĩm boĩs felicit⁹ viuẽtis offenderet vel ĩ aliquo moleſtaret. Jtẽ ꝓpt̃ ſummã amenitatez nã vniuerſe pulcritudis erat ꝑmptuariuz. vt dic̃ Damaſ.qꝺ atteſtat tã arboꝝ q; frõdium z floꝝ ĩmarceſſibiℓ pulcritudo. Hã arboꝛes comã nõ ꝑdũt flozes non marceſcũt. Jtẽ ꝓpt̃ ſũmã iocũditatẽ qꝺ atteſtat fructuum dulcedo.qz ibi ẽ oĩe lignũ pulcrũ viſu z ſuauiſſimũ ad veſcẽdũ.Beñ.ij. Idẽ etiam atteſtat lucꝭ pulcritudo.nã puritati aeꝛꝭ claritas lucꝭ ꝓportionat.vt dic̃ Beda. Jtẽ ꝓpter ſoli fecũditatẽ qꝺ atteſtat fontiũ irrigãtiuz multitudo.Dr̃ etiã Beñ.ij. Fons aſcẽdebat z irrigabat padiſum q̃ in q̃ttuoꝛ flumĩa eſt diuiſus Beñ.ij. Jtẽ ꝓpt̃ loci ſecuritatez.qꝺ atteſtat ſituatõis ei⁹ altitudo.nã lunarẽ tangit circulũ.vt dic̃ Beda z Iſi.id eſt ptingit ad aerẽ q̃tũ poſt iſtũ aerẽ turbulentũ vbi fi eſt z termin⁹ exalationũ z vapoꝝ humidoꝝ q; fluꝝ z ꝓgreſſus lunari coꝛpi aſſimilatur.ſic̃ exponit Aleꝝ.qz nõ ſm ſitatẽ attingit ĩ altitudine oꝛbẽ lune.ſz circulũ lunarez ꝺr attingere ẏperbolice.vt ei⁹ magia altitudo z incõpabilis reſpectu terre inferioꝛ ſinuaret. Jtẽ ꝓpt̃ ẽ incoꝛruptibilitatẽ qꝺ atteſtat ibi exiſtẽtiũ vite lõgitudo. nã ibi ſunt helyas z enoch viui vſq; hodie z icoꝛrupti. ſic̃ dic̃ mgr̃ in hiſto. Hil em̃ põt ibi mori qꝺ eſt viuũ.nec ꝟ mirandũ eſt de padiſo cum ĩ hybernia ſciam⁹ eſſe inſulã in q̃ mortuoꝝ coꝛpa nõ putreſcũt.z alia in q̃ boies nõ mori põt.ſz oportet vt vltio ſenio extra inſulaz deferank.q̃re ſ̃ de hybernia ĩ lr̃a J. De paradiſo aũt z ei⁹ ſitu fuit opinio apꝺ gẽtiles. vt dic̃ Pli.vbi loquit̃ de inſul⁹ fortunaſ. de q̃b⁹ etiã loquit̃ Iſiꝺoꝛ⁹.li.xv. int̃ q̃s eſt vna q̃ oĩa fere ꝓtulit bona.vbi hum⁹ ſpõte,pcreat oĩs fruct⁹ vbi in iugis colliũ arboꝛes viroꝛe frondiũ z dulcoꝛe fructuũ ſp veſtiunt vbi ad herbaꝝ vicem meſſis z olus creſcit. vbi z gẽtiliũ erroꝝ z ſeculariũ carmĩa poetarũ ꝓpt̃ ſoli fecũditatẽ caſdẽ inſulas padiſuz eſſe putauerũt.qꝺ q̃dã ponere eſt erroneuz cũ ꝑdicte inſule fortunate ſint ĩ occidẽte cõtra leuã mauritanie ĩ occeano collocate. vt dic̃ Iſi.li.xv. Paradiſus aũt ĩ oꝛiẽte ĩ altiſſimo mõte.de cui⁹ cacumie cadẽtes aq̃ maximũ faciũt lacũ.in ſuo caſu ac tantũ faciunt ſtrepitũ z fragoꝛẽ q; oẽs incole iuxta ꝑdictũ lacũ naſcunt ſurdi.ex imoderato ſonitu ſeu fragoꝛe ſenſum audit⁹ in puulis coꝛrũpẽte vt dic̃ Baſiℓ.in exameron.ſiℓr z Ambroſi⁹. Ex illo lacu velut ex vno fonte ꝓcedũt illa flumĩa q̃ttuoꝛ.phiſon q̃ z gãges.gyon qui z nil⁹ ꝺr.z tygris ac eufrates.de q̃b⁹ ĩ li.Beneſeos fit mẽtio ſpẽialis.q̃re ſupra in tractatu de fluminib⁹

De parthia Ca.CXIII

Parthia regio maxia eſt ĩ aſia q̃ ab india finibus vſq; ad meſopotamie fines eſt poꝛrecta.ꝓpt̃ inuictã em̃ parthoꝝ ꝓtutẽ aſſyria z cetere regiones nomẽ

eius traxerunt. Sunt aūt in ea ꝓuincie ꝑticulares. scz aracusia. parthia. assyria. media ⁊ persia. que regiones sibijnuicē ꝯiuncte initium ab indo flumine sumūt ⁊ tigri fluuio claudūt. loca sūt nemorosa mōtuosa ⁊ aspera ⁊ flumina multa. Sunt aūt ꝓuincie finibus suis discrete. nomina a ꝓprijs autoribꝫ trahētes ita. nā aracusia ab opido suo nūcupata est. parthiā autē a sithia veniētes occupauerūt. eamq̄ ex suo nomīe vocauerūt huic a meridie est rubrū mare. a septētrione hyrtanicū solū ab occidēte media. regna in ea. xviij. porrecta a caspio mari vsq̄ ad gentem scitaꝝ est parthia multis rebꝫ ꝓdigiosis ⁊ mōstruosis miranda. vt dic̄ Plini⁹ lib. v. nam bestie sunt feroces pardi tigrides atq̄ linces ⁊ aspides ibi ⁊ serpētes natura seuissimi ⁊ feroces. gens etiā dura est ⁊ crudelis victu parca ꝑ om̄i pulmēto ⁊ ꝯdimento cōtenta sale ⁊ cardamomo. vt dicit idem. et d̄r idem in glo. sup Dañ. de persaꝝ regione et parthorum. ca. vij. de bestia que similis vrso erat.

De palestina Ca. CXIIII.

Palestina sirie est ꝓuīcia dicta quondam philistea. cui⁹ ciuitas metropolis que nūc ascalona dicit̄ antiquit⁹ philistijm vocabat̄ a qua ciuitate tota regia palestina vel philistea priscis temporibꝫ vocabat̄. vt dic̄ Isi. libro. xv. Idem etiā dicit li. ix. c. de vocabulis gentiū. Philistei inquit ip̄i sunt q̄ ⁊ palestini dicunt̄. P litteraꝫ sermo hebre⁹ nō habet. sed ꝑ eo greco vtit̄. s. F. inde philistei ꝑ palestinis. dicunt̄ itaq̄ philistei a sua ciuitate. ꝑmo aūt dicebantur alophili. i. alienigene eo q̄ semꝑ fuerūt filijs israel alieni ⁊ longe ab eoꝝ societate ⁊ genere sepati. vt dicit idē ibidē. Hec regio vt dicit Isi. li. xv. ab oriente habet mare rubrum a meridiano latere iudea excipit̄. a septētrionali plaga tyriorū finibꝫ claudit̄. ab occasu vero egyptio limite terminat̄. vt d̄r ibidem. originē aūt ꝑmā cōtraxerunt philistei a filio chanaan noīe celluiz al's phetrusim. a q̄ ꝑmitus sunt egressi philistei ⁊ capturim. vt dicit̄ Geñ. x. Gens vt narrat Herodot⁹ astuta ⁊ callida. molesta sēꝑ regno israelitico ⁊ infesta. tum quia ꝓsperitati iudeoꝝ inuidebat. tuz etiā quia de soli sui felicitate ⁊ d̄ marinarū insulaꝝ suo dominio subditarū fortitudine ⁊ potestate nimiū ꝑsumebat. vt dic̄ idem.

De panphilia Capl'm. CXV.

Panphilia que ⁊ ysauria d̄r. eo q̄ omni flatui aure est exposita. vt dic̄ Isi. libro. xv. ꝓuincia est in minori asya. habet metropolim vrbē que seleucia nūcupatur. vt dicit idē. quā Seleuchus anthiochus q̄ anthiochiā cōdidit fundauit. vt dic̄ Isid. li. xv. Est aūt regio maritima inter ciliciam ⁊ bitiniā a q̄ nauigat̄ in italiā ꝑ cypꝝ insulā. vt ptz Act. xvij.

De pānonia q̄ etiā vngaria appellat̄ Capitulū. CXVI.

Pannonia europe est ꝓuincia que ab hunis quondā occupata ab eodem populo vngaria vulgarit̄ est vocata. que duplex est s̄m Orosiū. maior scilicet ⁊ minor. Maior quidē est in vlteriori sytia vltra meotides paludes ꝯstituta a qua huni venationis gr̄a ꝑmitus exeūtes ⁊ per longissima paludū ⁊ terraꝝ spacia ⁊ ceruorū ⁊ bestiaꝝ vestigia insequētes. tandē solū pannonie inuenerūt. q̄ reuersi ad ꝓpria collecto agmine in pannoniā redierūt. et expulsis īcolis a ꝑmeua sua origine nomē genti ⁊ patrie indiderūt. vt narrat Herodot⁹. Est autem hec ꝓuincia ꝑs mesie quā danubius ꝑterfluit ⁊ ꝑfundit. vt dicit Isido. li. xv. ⁊. xvj. Habet aūt gallaciā ab oriēte. greciā a meridie. dalmaciā ⁊ ytaliā ab occidēte. et germaniā a septētrione. vt dic̄ idem. Est aūt terra spaciosissima ⁊ fertilissima. montibꝫ ⁊ siluis munitissima. multis fluminibꝫ et aquis irrigua. venis aureis ⁊ alijs metallis ditissima habēs mōtes maximos in quibus diuersa marmoꝝ genera inueniunt̄. sal etiā optimū in quibusdā montibꝫ effodit̄. feris ⁊ pecudibus ꝓpter pascua vberrima adimplet̄. frugifera etiam est gleba eius valde ⁊ vinifera ī multis locis. ⁊ intra se plures cōtinet gētes nō solū lingua. veꝝ etiā moribꝫ. ⁊ vita ī pluribus differētes. sicut idē dicit Herodotus Dicit aūt Isid. li. xv. pānonia a pēninis alpibus est vocata quibꝫ ab italia secernit̄. regio fortis est ⁊ solo leta. a tribꝫ fluuijs danubio scz ⁊ sana ac tycia est vallata. Habet autem ab oriente mesiā. ab euro hystriā. ab affrico autē penninos habet alpes. ab occasu galliam belgicā. a septētrione danubiū limitem q̄ ⁊ germaniaꝫ ꝑterfluit. Hic hyster d̄r ⁊ hystriā vocant terrā quā iuxta pannoniam circūfundit

De paron Capitulū. CXVII.

Paron insula est a paxāto planti filio noīata q̄ de noīe suo paron opidū z insulā noīauit. vt dic̄ Jsid. li. xv. gignit aūt marmor cādidissimū qđ pariū dicunt. nutrit etiā z sardiū lapidē marmoribꝫ quidē p̄stantiorē z int gēmas vtilissimum. vt dic̄ Jsid.

De pentapoli Capitulū .xviii.

Pentapolis regio ē in p̄finio arabie z palestine dicta a q̄nq̄ ciuitatibus boim ipsoꝝ q̄ celesti igne sunt p̄sumpte. terra eīm vberrima magꝫ q̄ nūc hierosolyma nūc deserta est z exusta. nā p̄ scelere incolaꝝ de celo descēdit ignis q̄ regionē in cineres eternos dissoluit. cuiꝰ vmbra et spēs quedā in fauillis z arboribꝫ adhuc videtur Nascunt aūt ibi poma virētia sub tāta specie maturitatis vt edēdi desiderū gignāt. q̄ si carpas fatiscāt ac resoluunt in cinerē fumūq̄ exalāt q̄si adhuc ardeāt. Hucusq̄ Jsidoꝰ li. xv. Hec puintia añ eiꝰ p̄sumptionez ita fuit locuples q̄ int eiꝰ lapides saphiri z alie gēme p̄cioſe inueniebant. z inter eiꝰ glebas auꝝ sic̄ iob tāgit d. loc̄ saphiri lapides eius z glebe eiꝰ auꝝ. Job. xxviij. Sꝫ postea tota illa regio i mare mortuū est p̄uersa. sic vocatū est q̄ nec giguit viuū nec in se accipit ex genere viuentiū. nā neq̄ pisces habet neq̄ aues neq̄ nauigia patit. q̄ oīa vita carentia i eo ad fundū mergunt. lucerna si fuerit accēsa extinguat. extricto p̄ lumine demergit. vt dic̄ Jsi. li. xiij. q̄re supra de mari mortuo in tractatu mariū z aquaꝝ. In isti⁹ maris ripa circa vicinia sodome crescūt poma supradicta. aspectu q̄dē pulcra sꝫ gustu fetida z amara. vt dic̄ glo. sup scd̄m epistolā p̄e. c. ij. Est aūt alia pentapolis affrice i puintia libie a q̄nq̄ ciuitatibꝫ sic nominata id est. beronice centria apolonia pozo z ptolomais ex quibꝫ ptolomais z bernices a regibus sūt vocate. Est aūt hꝫ pētapolis libie cirenēsis adiūcta z eiꝰ finibꝫ deputata. vt dicit Jsi. li. xv.

De persida Capitulum .xix.

Persida siue persia est regio i asia int̄ parthoꝝ regna deputata descēdens ab ortu ad indos. ab occasu rubrum mare bz. ab aq̄lone vero mediā tāgit. ab austro gennaniā al's germaniā q̄ persida anne crik q̄bꝫ est incussa opidū nobilissimū. In p̄sida aūt p̄mo orta ē ars magica ad quā nem rotb gigas post confusionē linguarū abijt. ibiq̄ persas ignē colere docuit. nā homines in ptibꝫ illis solē colūt qui ipoꝝ lingua bel dr. vt dicit Jsidoꝰ li. xv. Est dicta p̄sia a p̄seo rege q̄ de grecia in asiā transiens ibi barbaras gentes graui ac diuturno bello edomuit Nouissime aūt victor existēs nomē gēti subiecte dedit. vt dic̄ Jsi. li. ix. in. c. de vocabulis gentiū. nā perse p̄ multa tpa ignobiles reputabāt z quasi nulli⁹ mōēti in gentibꝫ habebant. medi sp potētissimi fuerūt vt dicit idē. Est aūt p̄sida latissima z valde populosa. in qua ciuitas nobilis nomine elaꝫ sic dicta ab elaꝫ filio Sem a q̄ p̄mo p̄cessit gēs p̄saꝝ. vt dic̄ Jsi. Et ab elam p̄se p̄mitus elamite sunt vocati. Est aūt in p̄side ciuitas nobilissima elimaida noīe que nūc persipolis nuncupatur. de qua dr. j. Mach. vj. z ij. Mach. ix. Erat aūt in persida ciuitas nobilissima z copiosissima in auroꝝ argēto. tem plū in ea locuples valde. z illic velamia aurea z lorice ac scuta. q̄ reliquit alexāder rex Macedo. zc̄.

De pyrenea Capitulū .xx.

Pirenea est puincia in europa. terra alta z mōtuosa cuiꝰ mōtes pyrenei dicunt. z p̄tendunt a meridie p̄sus occidentē diuidētes ab inuicē maximas regiones. nā alpes pirenei diuidūt int̄ hispaniam z galliā tā narbonēsem q̄ etiā lugdunēsem. habēt aūt ab oriēte germaniā. a meridie italiā. ab occidēte hispaniā. ab aquilone galliā. Dicit aūt pyrenea a crebris fulminū ictibus. pyr eīm grece. ignis est latine. Crebris eīm fulminibꝫ montes pyrenei q̄tiuntur. vt dic̄ Jsi. li. xv. c. de montibꝫ. Est pyrenea multoꝝ z magnoꝝ fluuioꝝ origo z p̄ncipiū. mater nemoꝝ maximoꝝ. nutrix ferarū et iumentoꝝ multoꝝ. venas cōtinens metalloꝝ. fortes habēs munitōes ciuitatū et castroꝝ. multas z diuersas nutriens tam in lingua q̄ in moribꝫ nationes populoꝝ vt narrat Herodotus

De pigmea Ca. .xxi.

Pigmea est regio i india p̄sus oriētez in mōtanis cōmuniter occeanū sita. in q̄ habitāt pigmei homines qui corpe vix bicubitales. vt dic̄ Pli. z Jsi. q̄ in q̄rto āno generāt z i septimo senescūt. bi collecto exercitu eq̄tāt sup arietes z pugnant cū grues nidos eoꝝ z oua p̄fringētes. ne cū eos hostes mlti⁹plicent. vt dic̄ idē Pli. li. v. c. de hoīb⁹ indie mōstruosis. q̄re supra

De pictauia Ca. CXXII

Pictauia gallie narbonēſ est ꝓuicia quā picti angli ⁊ scoti nauigio ipetētes antiq̄t⁹ inhabitauerūt ⁊ tandez regioni ⁊ gēti ex sua antiq̄ ꝑsapia nomē i posterꝝ reliq̄rūt. vt narrat Herodot⁹ q̄ de britānicꝭ finib⁹ classem faciētes ozā occeani sinus aq̄tānici inuaserūt ⁊ tandē ꝑincolas ñ sine bellozꝝ discrimie locū in patria obtinētes. Pictauū opidū a pictꝭ noiatū vt ab eo dē herodoto ozi. ꝓstruxerūt ⁊ lōga patrie cōfinia pictauiā vocauerūt. Hec ꝓuincia ꝑ lōgū marꝭ occeani pozrecta turoniā quā ꝓter fluit ligerꝭ hz ab oziēte hispanos. a meridie occeanū britānicū. ab aq̄lone ⁊ minozē britanniā i sinu aq̄tānico ab occidēte. H patrie ꝓuinciola ē ꝑclara i multꝭ. vt narrat idē. nā gleba ozi brē multū fertilē. oim fere frugum feracē. ⁊ fructuū multipliciū alitricē vinifera est ⁊ frugifera ⁊ i bonis q̄ gignit humus mltū opulēta. marꝭ portib⁹ insignis est. ciuitatib⁹ ⁊ opidis inclita. amnib⁹ ⁊ fontib⁹ irrigua. cāpis ꝑtis ⁊ nemoribꝫ ē ameniſſima. et circa ptes maritimas saxis ⁊ rupib⁹ est munita. vt patz i opido rupellēſi siue castro ad qđ accessus ꝓt sitū loci ⁊ freti āgustias vix habeā. vt dicit idē. c⁹ gēs lingua ⁊ moribꝫ gallia⁹ ꝓuintiꝭ ē ꝓmixta. ⁊ iō q̄uis a ꝓmis pictis H habeāt illi⁹ gētis natōes vt sint naturā fortes. corpe elegātes. H a gallicꝭ tū q̄bus mixti sūt ꝓtraxerūt vt aīo sint feroces. ⁊ igenio ꝑ alijs vicinis gētib⁹ acriozes. nec mirā. nā vt dicit Jſi. li. ix. fm diuersitatē celi facies hoim ⁊ colozes. corpoꝝ q̄ntitates. ⁊ aīozuꝫ diuersitates exist⁹. Jñ romanos gues. greꝯ leues. affros ꝙsipelles. gallos naſa feroces. ⁊ igenio acriozes ꝓuidem⁹ qđ vtiq̄ natura climatū fac. vt ozi ibidē. Et iō gens pictauica robusta corpe. facie venusta. audax aīo ē. vt ozi callida igenioz astuta. vt recitat Herodotus.

De picardia Capitulū. CXXIII

Picardia gallie belgice ē ꝓuincia a q̄dā opido siue castro pōticon sic vocata. vt di. idē ꝙ regionū descriptōe videlicꝫ herodot⁹. nā opidū qđ nūc pycben ozi illo tre ꝓfinio vsq̄ ad occeanuꝫ britānicū antiq̄t⁹ obtinuisse dñiū ꝓhibetur a q̄ tot⁹ ꝓpe illi⁹ patrie fuisse credit i posterū noiat⁹. Est ātē coꝝ terra frugū ⁊ fructuū valde ferax. irrigua fontib⁹ ⁊ flumib⁹. abundans ꝓpijs. munita nobilib⁹ ciuitatibus et castris. opidis fortissimis ⁊ famosis. vt belgis est seu belnacū ⁊ ambianis attrabatum morinū ⁊ tornacū. vt dicit idē. Hz aūt ꝓuintia iā dicta renū fluuiū germanicum ab oziēte. galliā supioze a meridie. occeanū gallicum ab occidēte. britāniā maioze siue angliā ab aq̄lone. Est aūt duplex picardia. s. supioz q̄ gallie vicꝭ magis est ꝓpiqua. aliq̄ inferioz q̄ flādrie ⁊ rethie finib⁹ seu brabācie ꝓpinqui⁹ est ꝓiūcta. ⁊ ē hānonia nūcupata. vtri⁹q; patrie gēs est elegāt⁹ stature. faciei decentis ac venuste. audacꝭ aī. leuis ⁊ docil⁹ ingenij. itel lect⁹ clari. affect⁹ pij. idiomatꝭ grossi magis aliaꝝ gallie nationū

De ramathea Capl'm. CXXIIII

Ramathea q̄ ⁊ ramasota regio iuxta decapolim sita a ramatha ciuitate ē appellata. in q̄ nat⁹ est samuel ꝓpheta ⁊ alio noie arimathia ē vocata de q̄ fuit Joseph vir iust⁹. q̄ cū nicodemo corp⁹ dñicum inunxit ac honorifice sepeliuit. vt dicē glosa sup Luc. c. xxiij. Est aūt i tribu effraim i iudea sita ⁊ altissimis mōtib⁹ collocata ꝓter qđ ⁊ ramathea. i. excelsa ē vocata. nā rama excelsum sonat. vt dicit Hiero. Est autē terra q̄uis mōtuosa fertil'in fructib⁹ ⁊ i frugib⁹. i vineis ⁊ oliuis. fontib⁹ irrigua. puritate aeris saluberrima. sit⁹ altitudie valō firma. vt dicit Hiero. ⁊ ad remotissime speculādū val de apta

De leucia Ca. CXXV

Leucia renēlis ē ꝓuincia regio. s. quā ren⁹ circūfluit ac pfūdit sic dicta eo q̄ sit iuxta renū. vt d. Jſi. li. xv. ⁊ ē tra habēs mltas ciuitates ⁊ opida valō firma. c⁹ gleba ē frugifera ⁊ vinifera i mltꝭ locꝭ. gēs fortꝭ et aīosa i vita ⁊ i moribꝫ ꝓuenientia hūs cū germanis

De riualia Ca. CXXVI.

Rualia ē ꝓuincia q̄ndā barbara. distās mltū a dacia. c⁹ ps vironia ē vocata. mltā hūs audaciā. nūc autē sub fide xp̄i regno dacie est subiecta a viro. re sic dicta. eo q̄ sit graminosa ⁊ pascuosa. i locis pluribꝫ nemorosa. cui⁹ gleba est mediocrit frugifera. aq̄s ⁊ stagnis irrigua. piscib⁹ marinis ⁊ lacualib⁹ est fecūda. plēs habens greges pecudū ⁊ armēta. sitbie ꝓpe ꝓtibus ꝓiūcta solo fluuio q̄ narua ozi a nozicorū ⁊ megardoꝝ regiōib⁹ ē discreta. vt dicit Herodot⁹

De rinchouia Ca. CXXVII

Jnchouia q̄dā ē terra modica a ciuitate moguntina sita sup ripā reni

int mõtes ptẽsa vsq; ad opidũ qđ piguia đr vñ z a reno q p ei⁹ mediũ refluit rinchouia est vocata. Et ẽ tra q̃nis modica in vtroq; reni littore vsq; ad mõtiuz cacumia amena mirabilit z fecũda. tãte ei pulcritudis ẽ z tã incredibil fertilitat⁹ q tã inhãtes q̃ etiã p ripã trãsitũ facientes delectat z reficit q̃si or/ tus iestimabil voluptat⁹. tã dulcẽ ei hz gle bã z tã piguẽ q fruct⁹ z fruges mira fecũdi/ tate pit z celeritate pcreat ac pduc. In eodẽ agro arbores pomiferas diuersi gener⁹ ptu rit z nuces gignit. z tñ ppt tãtã fructuũ mlti/ tudinẽ fruges pere ñ omittit. Arbor; eẽ diuersitas victa ñ ipedit. imo vn⁹ z idẽ agel l⁹ pit fruges z vina nuces z poma corbas z pira z mlta alia fructuũ genera pducere cõ sueuit Fõtes calidi z medicie corpor; necessarij ibi đ tre viscerib⁹ oriũt. mlta alia hz cõ moda vite mortaliũ necessaria q̃ recitare p singula esset longũ

De puincia romana La. CXXVIII.

Romanor; puicia vt ait varro ẽ fere tot⁹ orbis trinẽtia vbicũq; habitabiles possidet regiões. nã singl'as ptes or bis romanor; potẽtia edomuit. nec fuit ali/ qs orbis ãgul⁹ q romani exercit⁹ nõ pfenserit gladiũ. vt dic idẽ. Fuit tñ q̃ndã ps italie ro mulea ãtiq⁹ noiata. a noie romuli sic dicta q vrbẽ romã⁹ didit. ciuitatiq; z pl'o nomẽ dedit. vt dic Jsiđ. li. ix. vbi subdit. ꝯ pmo sa/ turnia a saturno rege fuit dca q̃ icolas trã co lere pmit⁹ ifo⁹mauit z ipz ppt saturitatẽ ino pinatã saturnũ vocauer̃t. z tãdẽ ipz tãq; de um ĩ stellar; nũero colueri. A latio aũt rege postea latini sũt vocati. q p ꝯ romani a ro/ mulo vrbẽ ampliãte z muniẽte romani dci sũt. z q̃rites postea sũt dicti eo q q̃rit⁹ romu l⁹ ẽ vocat⁹. q̃ sp hasta vtebat q̃ sabinor; ling q̃rs đr. vt dic Jsi. li. ix. i. c. đ gẽtiũ noiatione. Jsti⁹ ãt regni z regũ laudes ad plenũ cala/ m⁹ describere ñ suffic. nec codex aliq; mag nifica cor; romanor; opa plenarie ꝯphẽdit. Romanor; actũ pbitates si quẽ imitatõnis grã legere delectat legat in. j. Mach. viij. c. vbi mira đ eor; ꝓtutib⁹ breuit recitant

De romania La. CXXIX

Romania đr romanorum gẽs noua. Hec ei grece noua vl nouũ đr latie. Ab eo ei tpe q̃ ꝯstãtin⁹ sedẽ romani ipij ĩ cõ stãtinopoli tracie vrbẽ đ roma trãstulit. oĩs grecor; regio romana. i. noua roma vocata fuit. vt dic raban⁹. Jsi. vsq; hodie greci ñ se vocãt vulgarit grecos s̃ poti⁹ romanos. q̃ re ẽ đ grecia ĩ tra g. vbi đ grec; mlta repies

De rhodo Capitulũ. CXXX

Rhod⁹ insula ẽ cicladũ insular; ꝓma ab oriẽte vbi rhodose capitoliũ đr eẽ inuẽtũ dũ ibi ciuitas ꝓmit⁹ oderet. In hac vrbe sol⁹ fuit colossus ere⁹. lxx. cubitor; alti tudis. Alij fuer̃t. s. miores colossi ĩ insula ea dẽ. vt dic Jsi. li. xv. ẽ aũt rhod⁹ insula eadẽ q̃ z cypr⁹. vt di. Jsi. li. xv. c. đ noĩb⁹ ciuitatũ

De rutia La. CXXXI.

Uthia siue ruthẽa q̃ z mesie ẽpuincia ĩ minor; asie ꝯsinio⁹ stituta. rõanor; ẽmior; ẽ hñs ab oriẽte. gothiã a septẽtriõe. pã noniã ab occidẽte. greciã ꝯ a meridie. tra q̃ dẽ est maxie ꝓcordãs cũ bohemis z sclauis ĩ idiomate z ling. ꝫ ãt q̃dã pte sui galacia est vocata z ei⁹ icole q̃ndã galate vocabãt. q̃b⁹ đr paul⁹ apl's direxisse epl'az. q̃re s̃ đ galacia

De sabea La. CXXXII.

Sabea regio ẽ ĩ arabia a filio ch⁹ q̃ sa ba dict⁹ ẽ ꝯgnoiata. ꝫ ãgusto tre tra ctu ad oriẽtẽ ꝑsus pscũ sinũ extẽdit. a septẽ/ triõe caldee appꝓpinq̃t. ab occasu sinu arabi co tmiat. a meridie ꝯ ethiopie ẽ vicĩa. est ãt regio thurifera odores dãs. nã ĩ ei⁹ saltibus mirra cinamomũ th⁹ z ceta arõatica gñant vt di. jsi. li. xv. regio siq̃dẽ locuples ẽ ĩ spẽb⁹ aromatic; ĩ pcio⁹ lapidib⁹ z metall. Jbi fe nix anis z alia mirabilia q̃ i regiõe arabie ab autorib⁹ referũt. đ q̃b⁹ s̃ đ arabia Jsti⁹ puĩ/ tie dña z regia fuit spẽalit regia saba. q̃ toti⁹ tñ affrice suis tpib⁹ obtinuit ꝓncipatũ. vt d. bero. nã regia ethiopie ac egipti vt di. glosa sup li. iij. reg. x. z ꝓ ꝯs credit q ipa alia reg tũc tpis obtinu erit occidẽt;

De samaria La. CXXXIII

Samaria vt dicit Jsi. li. xv. regio ẽ pa lestine a metropoli ciuitate l'opido sic ãtiq⁹ vocata. nã samaria q̃ndã fu it regal' ciuitas ĩ isrl. q̃ nũc ab augusto seba stia noiat. ꝫ regio media inf iudeã z galileã iacz. icipiẽs a vico cui nom̃ ẽ eleis c⁹ sit⁹ na tura ꝓsil'is ẽ iudee ab ea ñ differẽs ĩ ꝓtute vt di. jsi. a q̃dã mõte noie somer ꝓmit⁹ nom̃ sũ/ psit. vtz. iij. Re. ab ista tñ pria samaritanor; gẽs ĩ postez est exorta q trãsmigta đ assirijs bitauit ĩ samaria q̃ deincepſ dca ẽ samaria .i. custodia eo q captiuato ppl'o isrl'ipi fue/ rũt ĩ eadẽ pria p custodia ab assirior; regib⁹ derelicti. vt dic Jsi. li. ix. i. c. đ vocabul' regi onũ. q̃re s̃ in codẽ đ samaria mõte in tra

De sambia Capl'm. CXXXIIII

Sambia mesie ẽ puitia ĩ europa ĩ in feriozi scithia collocata ꝙsi media i/ ter prutenos. estenes. olissianes. linones ⁊ turones. q̃ oẽs antiq̃t⁹ gotbo3 erant subditi ptãti. vt narrat varro. sil'r ⁊ herodotus. Jnbabitãt littora occeani faciẽtes pro mũctoria ⁊ sin⁹ ꝙ lacta aq̃lonis. vt di. idẽ Est ãt sambia tra fertil' gleba ⁊ fruguz ferax. tra palustr' ⁊ nẽorosa. m'ti' flumĩb ⁊ lacub⁹ circũuallata. gẽs int' ceteas barbaras corpe eleg̃as. mẽte audax. ingenio artes artificio aliaſ natões in circuitu ꝓexcellẽs

De sabaudia Capl'm. CXXXV

Sabaudia 9z fm ãtiq̃s ꝙsi saluaz' audax via eo q⁹ ab antiq̃s tpib⁹ illa via bõitate ꝓcipua a gallicanis ptibus ab italia p illu⁹ patrie defta ⁊ mõtes fuit sp tuta. nã sp ibi fuit sũma iustitia. Et iõ put clamat fama publica sp fuer̃t ibi trãseũtes in strata cõi securi ab oi spolio ⁊ rapina Est aũt ps pyrene. c⁹ mõtib⁹ italia a gallia sepaq̃re s̃ de pyreneis mõtib⁹ ĩ lra P. ⁊ alio nomine, puincia, puincie noiaſ

De sardinia Capitulũ. CXXXVI.

Sardinia ẽ insula ĩ mari mediterraneo iuxta sicilia a q̃dã sardo hercule ꝓcreato noiata q̃ cũ mag̃ m'titudie 9 libia, pfect⁹ sardiniaz occupauit. ⁊ ex suo vocabulo insule nom̃ dedit. ℏ in affrico mari ad sil'titudinẽ bũani vestigiũ tã in oriẽte q̃s̃ occidẽte latioz, pminet ferme paribꝫ latib⁹. q̃ in meridiẽ ⁊ ĩ septẽtrionez ⁊tũt. ⁊ iõ pus a nauigãtib⁹ grecoꝝ ichos vocabaſ. Patz ãt tra in lõgitudie. m. ctl. ĩ latitudine. xl. Jn ea neq̃ ꝑs gignit neq̃ lup⁹. sz solifuga tantũ aial ẽ extiguũ. boib⁹ pniciosũ. venenũ q̃z ibi nõ nascit. sz herba q̃ 9z apiũ risus q̃ boibus rict⁹ ꝙbit ⁊ q̃si ridẽtes iterimit. Fõtes bz calidos infirmis ꝓbẽtes sanitatẽ siue medelã. furib⁹ cecitatẽ. si sacro dato oc'os tetigerit. vt dic Jsidor⁹ li. xiiij.

De sarmata La. CXXXVII

Sarmata barbaroꝝ ẽ tra q̃ sarmate sũt dicti a studio armoꝝ. nã patẽtib⁹ cãpis armati icedebãt ⁊ m'tas puincias spoliabãt p⁹ q̃s eos lẽtul⁹ danubio, phiberz. vt dic Jsi. li. ix. Hi 9 gothis sic ⁊ gipides oriti sũt. ⁊ hi tã pedestri ꝓlio q̃s eq̃stri sũt usi. et iõ sic sũt dicti. vt dic Jsi9. ibidẽ

De samo La. CXXXVIII

Samo insula ẽ ĩ egeo mari vbi nata est iuno. ex q̃ fuit sibilla samia ⁊ pictagoras sami⁹ a q̃ phie nom̃ ꝓmit⁹ ẽ inuẽtũ. vt dicit Jsi. li. xv Jn hac isula tradũt p⁹ vasa fictilia fuisse repta. vñ ⁊ vasa samia appellata sũt. ex q̃ pz q⁹ gleba illu⁹ isule ẽ tenax ⁊ glutinosa. et iõ ad talia vasa magꝫ 9z apta. vt dic Jsi.

De saxonia La. CXXXIX.

Saxonia, puicia ẽ ĩ germania c⁹icole a grecꝫ dicũt ꝙ xisse originẽ ⁊ ad ptes vbi nũc bitãt nauigio aduenisse ⁊ expulꝰ turingis q̃ tũc vsq̃ ad litꝰ occeanũ bitabant m'tꝫ ꝓpꝫ sedes obtinuisse ⁊ ĩ eadẽ puincia vsq̃ hodie pmãsisse. Hẽs ei sp fuit bellicosissima. elegãtꝫ forme. procere stature. robusta corpe. audax mẽte. Est aũt saxonia tra q̃ ad glebã fertilissima. frugũ oĩm ⁊ fructuũ valde ferax. ĩ mõtuoꝰ nemoroꝰ ⁊ ĩ cãpestribus frugifera ⁊ pascuosa. fecũda ĩ gregib⁹ et armẽtꝫ. opulẽta ĩ argẽto cupro ⁊ alijs mineris ac metall'. mõtes ei 9z insignes 9 q̃b⁹ effodiunt lapides q̃ igne fortissime resoluti ĩ eris subaz ꝓuertũt ⁊ flumĩa 9z nobilissima ⁊ famosa. s. ⁊ vesera limiã albiã salã atq̃ odeã ⁊ m'ra alia q̃ tra ꝑfluũt trãsalbinã. fontes 9z salsos ĩ m'tꝫ locꝫ et q̃b⁹ sal albissimũ ⁊ optimũ decoq̃t ac parat. ciuitates pl'mas 9z fortissimas ⁊ mũitas. fortia opida et castra fortiss'ma tã ĩ cãpestribꝫ q̃s mõtanis. Juxta mõtẽ ãt vbi cupꝝ fodit' inuenit mõs magnus c⁹ lapides redolẽt sic̃ viole. ĩ q̃b⁹ eẽ mõtib⁹ ĩ uenit' marmoz valꝺ pulcꝝ. ⁊ ℏ potissime in tra cenobiũ qꝺ lapis sc'ti michael' nũcupat in ill' mõtanis maxim⁹ ẽ ꝓcursus feraꝝ ⁊ bestiaꝝ aproꝝ ⁊ vsoꝝ ceruoꝝ damulaꝝ. ⁊ iõ ĩ illis mõtib⁹ nemoroꝰ m'ra venationum genera exercẽt. ℏ ⁊ m'ra alia laude dig̃ in saxonũ regionib⁹ inueniũt. q̃re s̃ de germania ĩ lra B. ⁊ ĩ lra A. de alemãnia. Dz eẽ saxonia bohemiã et poloniã ab oriẽte. ⁊ vestualiã ab occidẽte. frisonicũ lat⁹ ad occeanũ. a septentrione ꝙ thuringoꝝ gentẽ. et frãcoꝝ a meridie. Cui⁹ gens fortꝫ. inclita ⁊ inuicta vsq̃ hodie pseuerat. vt dic herodot⁹

De sclauia Capitulũ. CXL

Sclauia est ps mesie multas ꝓtinẽs regiones. Nam sclaui sunt bohemi poloni metani. ⁊ vãdali rutheni dalmati et charinti qui oĩes mutuo se intelligunt ⁊ in m'tis sunt sil'ces q̃ ad linguã ⁊ q̃ ad mozes. disparesꝫ tñ q̃ ad ritũ. nã quidaz adhuc cultũ paganoꝝ tenẽt. qꝺã ꝙ retinẽt ritũ grecoꝝ. qꝺã aũt latinoꝝ. oĩes aũt istere/

giones sūt glebe optīe ⁊ messifere ⁊ vinifere in multis locis. oēs em̄ isti p maiori pte in coma sunt attōsi exceptis ruthenis ⁊ illis q̄ mixti sunt cū teutonicis ⁊ latinis. Et est duplex sclauia. maior q̄ ⁊ sclauonia ōr. q̄ dalmaciā saruiā carinthiā ptinet ⁊ mlt̄as alias regiones. Isti⁹ incole q̄dā maritima occupāt. q̄dā iuga montiū ⁊ pdēsa nemor inhabitāt. q̄dā cāpestria excolūt ⁊ arārt. gens seuera ⁊ aspera ⁊ inculta. circa diuinū cultū min⁹ pia piratica ducēs vitā. exercēs pdā p mare ⁊ p terrā. maxime illi q̄ habitāt iuxta mare. alia sclauia minor q̄ a finib⁹ saxonie. ptēdit ad pruthenos ⁊ vandalos. lingue sue plures habēs ptermios ⁊ bohemos. H̄ sclauia ōr bohemitania q̄ a pruthenia diuers amnibus seclaudit. ⁊ a gothis atq̄ danis q̄dā mar̄ oceani. pmūctorio q̄ mare paletū cū diuidi tur ad litt⁹ ei⁹ termiat minor sclauia ⁊ finit. Est aūt h̄ regio valde frugifera ⁊ fructifera fluib⁹ ⁊ stagnis irrigua. nemorosa. ⁊ pascuosa. melle. abūdās atq̄ lacte. gēs fort̄ corpe. agriculture dedita ⁊ piscature. magn̄ pia ad deū ⁊ pacifica q̄ ad primū q̄ illi q̄ habitāt i maiori sclauia. ⁊ hoc est. pter mixtionē ⁊ sorcietatē quā quotidie ptrabūt cū germanis. vt dic̄ Hero.

De sparciata Ca. CXLI

Sparciata est regio iuxta greciā que alio nomie lacedemonia nūcupat a lacedemone filio semele sic vocata. q̄re de lacedemonia i lra L. eosdē em̄ dicūt antiq̄ lacedemones ⁊ sparcianos. vt dic̄ Isi dor⁹ li. ix.

De sere Capl'm. CXLII

Seres ē puicia i oriēte. nom̄ sortita ē a q̄dā opido q̄ sera etiā noiat. ibi ⁊ arboribus lana colligit ⁊ in̄ sericū p̄parat. vñ de ei⁹ incol' dic̄ poeta. Ignoti facie. ⁊ noti vellere seres

De selandia Capitulū. CXLIII.

Sēlādia ē puincia terra maritima ad modū insule flumie ⁊ mar̄ brachij circūdata. hz āt ollandiā ad oriētē. flādriā ad meridiē. occeanū ad occidētē. britāniā ad septēntionē. Sūt āt ibi plures insule que ⁊ magne brachijs mar̄ separate ab inicē ⁊ distincte. ⁊ sūt ille insule fortissimis aggeribus cincte i circuitu p̄ mar̄ impetū ⁊ munite q̄z gleba est valde fera. q̄ ad segetes. ⁊ q̄ ad arbores ē q̄si nuda. nō em̄ p̄nt arbores pter mar̄ salsugine p̄fūdare suas radices. ⁊ iō p⁹ plātatōz cito deficiūt ⁊ arescūt. Est āt selandia valde pl'osa. diuitijs opulenta variis. gēs magne stature. fort̄ corpe ⁊ audax mente. circa cultū dei deuota. int' se pacifica ⁊ q̄eta. mlt̄ bñfica. nullis molesta nisi q̄n hostium insolētie resistere est coacta.

De semigallia Ca. CXLIIII.

Semigallia ē puincia modica vltra mare baldicū ⁊stituta iuxta osiliā ⁊ liuoniā sita i asia iferiori sic vocata. q⁹ a galat⁹ ip̄az occupātib⁹ cū incol' terre mixti ē inhabitata. vñ semigalli sūt dicti q̄ ex gallis sine galat⁹ ⁊ ill' pl'is pcesser̄t. Terra bona et fertil' in annona i pascuis ⁊ i prat⁹. sed gens barbara ⁊ inculta aspa ⁊ fera

De senonēsi Capitulū. CXLV

Senonēsis gallia frācor est. puincia bñs ab oriēte germaniā renēsem. a meridie burgūdiā supiorē ⁊ pēninos mōtes ab occidēte galliā lugdunēsem. a septētrioe galliā belgicā ⁊ra frugū ⁊ vineaz ⁊ fructuū diuersoz fontiū ⁊ fluminū ⁊ riuoruz. Galli aūt senonēses q̄ndā zenones dicebāt. eo q⁹ libz hospitio recepissent. postea z. in s.lr̄am est mutata. vt dic̄ Isi. li. ix. a senonēsi ciuitate q̄ ciuitas ē eoz capital'. Est āt terra populosa bñs ciuitates mlt̄as ⁊ opida mlta fortia ⁊ munita q̄ p̄terfluit amnis q̄ secana appellat

De siria Ca. CXLVI.

Iriā sir⁹ q̄dā nepos vt ōr Abrae ex cethura phibet a suo vocabulo nūcupasse. vt dicit Isi. li. ix. ⁊ xv. Hec ab oriente fluuio eufrate ab occasu p̄o mari mag⁹ ⁊ egipto t'miat. attigēs a septētrioe armeniā ⁊ capadociā. a meridie p̄o sinū arabicū. vt d. idē. sit⁹ āt ei⁹ porrect⁹ ē i imēsaz lōgitudinē. i lato āt angustior ē. hz āt itra se multas puicias. s. comagenā. feniciā. c⁹ pars est iudea absq̄ saracēis ⁊ nabatheis. ē aūt regio pl'osissima. fertilissima i frugib⁹ ⁊ fructib⁹. armēt⁹ ⁊ pecudib⁹. eq̄s asinis ⁊ camel'. ditissima i cer⁹ ⁊ spēb⁹ aromatic⁹ ⁊ metall'. munitissima ciuitatib⁹ ⁊ castr⁹. irrigua nobilissimis flumib⁹ ⁊ lacub⁹ ⁊ stagnis. bñs nobiles port⁹ mar⁹. ⁊ H̄ p̄cipue i palestis. maritimis ⁊ fenic⁹. gēs scua ⁊ belligera ⁊ i mlt⁹ ptib⁹ diuers mercimonijs occupata mlt̄as ec̄ hz gētes sic facieb⁹ sic līgua aio ⁊ moribus differentes q̄z q̄dā hītāt i deser̄t⁹ vt nabathei ⁊ saraceni. q̄dā in mōtanis. ⁊ quedā in nemoribus ⁊ in siluis. q̄b⁹ abūdant illaz natōes regionū vt narrat Herodi⁹

De sichima
Capitulum. CXLVII

Sichima est modica terra ĩ samaria media aũt int̃ iudeã ⁊ galileã. a Sichem filio Emor q̃ eã edificauit sic vocata. Nã sichem dicta ẽ vrbs q̃ nunc neapolis nũcupat̃. cui⁹ ꝯfiniũ in circuitu sichima appellatur. vt dic̃ Isid̃. li. xvj. Hec vt ait Hiero. sup. Geñ. xviij. fuit portio terre quã dedit Jacob filio suo supra sortẽ. s. Joseph vnde ⁊ illa terra fuit in tribu effraim ⁊ ibidẽ sepult⁹ est Joseph ⁊ ei⁹ manseolũ ibi oñdit̃ vsq; hodie. vt dicit Hiero. quã terrã pecunia graui labore acq̃sita iacob ꝯpauit. emit eñ centũ agnis. vt patz Geñ. xxxiij. ⁊ ꝑ illo labore dic̃ Hiero. iacob dixisse q̃ eã in arcu ⁊ gladio de amorrei manib⁹ abstulissz. Ibi erat ꝓpe terebint⁹ sub qua Jacob abscondit ydola filioꝝ suoꝝ. ⁊ tũc de sichima ascendit ad luzã cognoĩe bethel. vt d̃r Geñ. xxv. In hoc loco pauerũt frẽs ioseph greges. sz aliquãdo req̃siti a ioseph nõ in sichimis sed in dotaim sunt inuẽti vbi ip̃m spoliãtes egyptus vẽdiderũt. sichima autez post destruxit abimelech fili⁹ hieroboal. ⁊ interfect⁹ habitatorib⁹ sal ĩ ei⁹ ꝯfinio semĩauit. vt d̃r Judicũ. ix. In hoc territorio fuit fons Jacob. iuxta quem dñs fessus ex itinere req̃euit. ⁊ vt mulier sibi de illi⁹ putei aq̃ daret ad bibẽdũ postulauit. vt d̃r Joh̃. iiij. Est autẽ loc⁹ magne fertilitatis mire amenitatis et maxime firmitatis

De scithia Capl'm. CXLVIII.

Scithia regio ẽ maxĩa. cui⁹ ꝑs supior est ĩ asia. inferior ꝟo ꝑor est ĩ europa ⁊ h̃ inferior a meothidis paludib⁹ ĩcipiẽs int̃ danubiũ ⁊ occeanũ septẽtrionalem vsq; ad germaniã ꝓtelat̃. vt dic̃ Isidor⁹ li. xiiij. H⁹ ꝑma est alania. deinde meotides paludes. deinde gothia. dacia. rhetia. deide germania vbi pl'imã ꝑtẽ sueui incoluerunt vt dic̃ idẽ. Hz itaq; scithia pl'es regiões. q̃ꝝ quedã sunt locupletes ⁊ q̃dã inhabitabiles nã in plerisq; loc⁹ auro et gẽmis affluũt sed griphonũ ĩmanitate rar⁹ hoĩm ẽ accessus. smaragd⁹ ibi optim⁹ est et cristall⁹ purissimus scithie. vt di. ibidẽ. mõstruosos ĩ ml'tis ꝯtinet hoĩes ⁊ feras ĩmanes. vt linces. tigrides. vrsos seuissimos ⁊ leones. ⁊ maxĩe ĩ desertis ⁊ regionib⁹ hircanoꝝ. quere supra de hircanis

De sicionia Capitulũ. CXLIX

Sicionia a sicione rege antiq̃t⁹ est vocata. a q̃ ⁊ regnũ sicionioꝝ dictũ est qd̃ regnũ archas iouis ⁊ caliste filius pelasgis in deditionẽ redact⁹ ex suo noĩe arcadiã nũcupauit. Est aũt archadia q̃ ⁊ sicionia sin⁹ achaie vt platani foliũ int̃ ioniũ ⁊ egeũ mare exposita. hñs flumẽ magnũ scz erimãtũ. gignit q̃z abeston lapidem q̃ semel accẽsus nũq̃ extinguit̃ Ibi cãdidissime merule generãt̃. vt dic̃ Isi. li. xiiij.

De sicilia Capitulũ. CL.

Sicilia a sicano rege ꝑmo sicania fuit noĩata. deinde a siculo ytali frẽ sicilia est dicta q̃ antiq̃t⁹ trinacria dicebat̃ ꝓpt̃ tria acria. i. ꝓmũctoria. s. peloꝝ patheũ ⁊ lilibeũ. trinacria eñ grecũ est. qd̃ latine triq̃drũ d̃r. qz in tres q̃dras est diuisa. h̃ ab ytalia freto modico ẽ discreta. africũ mare ꝓspectãs. terris frugifera. auro abũdãs. cauernis ⁊ fistul' penetrabil'. vẽt⁹ ⁊ sulphure plena. vñ et ibi ethne mõtis estuãt incẽdia in cui⁹ freto scilla est ⁊ caribdis q̃b⁹ aut nauigia absorbent̃ aut collidũt̃. fuit aũt q̃ndã patria ciclopũ ⁊ postea nutrix tyrãnoꝝ. frugũ fertil'. ꝑus oĩb⁹ terris ꝑ cõmittẽdis seminib⁹ aratro ẽ ꝓscissa. ꝑncipalẽ vrbẽ hz syracusam. et fontẽ arecusam ⁊ albeũ fluuium genitorẽ eq̃ꝝ. In ea ꝑmo est inuenta insula comedia. achatẽ lapidẽ ex agathe flumĩe sicilia ꝑmo dedit. et mare siculũ corallũ albũ gignit ⁊ sales agrigẽtinos q̃ igne sunt solubiles. in aq̃s aũt crepitãtes. oĩs aũt ambit⁹ ei⁹ claudit̃ spacio triũ miliũ stadioꝝ. dic̃ aũt Salusti⁹ italie fuisse ꝯiũctã siciliã. sz medium spaciũ diuisum fuisse ꝑ maris impetuz atq; scissum. Hucusq; Isi. li. xiiij. c. de insul' vbi recitãtur omnia supra dicta. ⁊ eadẽ narrat Plinius.

De sirtib⁹ Capitulũ. CLI.

Sirtes dic̃ Isi. li. xiiij. sũt arenosa in mari loca a tractu sic vocata. vt dic̃ Salusti⁹. eo q̃ oĩa ad se trahant. cumulos eñ arenaꝝ ad se trahũt. syren eĩ grece d̃r tract⁹ latĩe. et tal' attractio fac̃ mare inequale vt vno loco sit ꝓfũdũ. ⁊ ĩ alio loco sit vadosum. ⁊ iõ ꝑiculosum ẽ illac ire. ⁊ d̃r hec sirtis. sunt aũt tales sirtes ꝑiculũ inducentes iuxta mare egyptiũ. ⁊ in plurib⁹ loc⁹ admiscent̃. vt dic̃ Isi. ibidẽ

De scocia Capitulum. CLII

Scocia a scotoꝝ gẽtib⁹ a q̃b⁹ incolit̃ appellat̃. ⁊ est ꝓmunctorium ĩ insula

britanica. vñ z flumiū z marꝫ brachiꝰ ab anglia aꝯlonari sepat ex pte ꝙo opposita vn dicꝫ septa mari occeano q̄ ab hybernia scocia est diuisa. Eadē gens ab initio q̄ q̄ndaz in hibernia. ei sup oia silis ī lingua z ī moribus z ī natura. Hā gēs est leuis. aīo ferox. seuiens ī hostes. inuida. suspitiosa. nulliꝰ virtutꝫ vel pbitatꝫ aliquē reputās siue audacie ꝓter semetipos tm̄ fere morte diligēs q̄ntū futurē. in lecto mori reputās segnicie. ī cāpo aūt ꝺ hostē interfici vt interficiant gloriā arbitrās z futurē. gēs pci vicꝰ. famē diutiuꝫ sustinēs. z raro añ occasum sup cibū se effundēs. carnib⁹ lacticiniꝭ piscib⁹ z frugib⁹ magꝫ vtēs. panis vsus britanicis minꝰ bñs minꝰ de frumēto nisi aliūde allato. sz raro ꝺ auena. z cū ppe sit satꝫ elegātꝫ figure z faciei pulcre generalit a natura. multuz tñ eos deformat ppriꝰ habitꝰ siue scotica vestitura Dicunt aūt scoti ppria lingua a picto corpe q̄si scissi eo q̄ aculeis ferreis cū attramento figuraꝝ stigmate antiqꝰ annotabāt. vt dic Isi. li. ix. ȳ. c. de vocabul gētiū Mores aūt ꝓmeue gētis mlti ex eis ex admixtiōe cū anglis in mazia pte bis tpib⁹ ī meliꝰ mutauerī atq; angloꝝ idiomate informāt. vñ q̄cquid decēs z honestiꝰ ī illis inuenit ꝟ ab anglicis est ꝺtractū. Siluestres tñ scoti sic z hibernici in habitu z ī lingua z ī victuz in alīs moribus paterna seq̄ vestigia gl'iam arbitrantur imo alioꝝ ꝺsuetudies respectu suaꝝ q̄dāmodo aspernāt. vñ q̄libet supesse laborat. etiaz oīs detrabūt z vicys sp inidēt. cūctos deridēt z mores alienos repbēdūt. mētiri nō verenī. nec quēq̄ ex q̄cūq; natōne exortū si pgenie alicꝰ ꝟtutꝫ reputāt vl audacie ꝓter se ipos. ippīs gaudēt. pacē nō diligūt. coruz regio q̄ ad humi fertilitatē. nemoꝝ amenitatē. fluuioꝝ z fontiū irriguitatem. gregū z iumētoꝝ mltiplicitatē. vbi litꝰ gaudet cultoribus p̄ sua q̄ntitate. nec etiā ipi britanico solo ipar est. vt dic Herodotꝰ. sitꝰ orbis traꝝ sagaciss̄imꝰ explorator. put recitat Plinius q̄re sup̄ de hibernia in lra J. infra q̄re eadē de scocia dic Isi. q̄ ibi de hibernia in pluribus referunt

De Suecia Ca. CLIII.

Suecia regio ē inferioꝝ scithie in europa. a q̄ tota gothia q̄ int̄ danoꝝ z noricoꝝ aꝯlonariū regna maria est regio hodie notata. hñs mare balticū ab oriente. occeanū britanicū ab occidēte. noricorum ꝟrupta z ppe a septētrione. a meridie ꝙo dacoꝝ ꝓfinis termiat. Est āt suecia que z gothia ē vocata. q̄ ad solū frugifera. vinearū tñ expers. sz ī pascuis vberrimis alios defectꝰ recupat z metall. nā ꝓter diuitias q̄s et mari illa regio mltiplicit ꝓtrahit. in feris pecudib⁹ z iumētis z argētifodinis z alīs lucris inumeris. mltas regiōes alias ꝓcellit. gēs valde robusta. cuiꝰ militaris potētia q̄ndam totiꝰ fere asie z europe ptē maximā mltis tpib⁹ edomuit q̄s aggredi tpe alexandri magni grecoꝝ audacia extimuit. Julij etiā cesaris inuicta potētia supatis gallis alemanicis z britānis cū danis z gothis noricis z aꝯlonarib⁹ pplis alīs ꝙgredi formidauit. Ām qō tradūt scriptores historie tā grecoꝝ q̄z romanoꝝ q̄z dictis ꝓt z ꝺz merito fides adhiberi. ī q̄b⁹ nec religiōi fidei nec etiā rōi poterit ī aliq̄ obuiari. vt dic Hiero. Illoruz inḡt poetaꝝ z scriptoꝝ scriptis z dictis fidē adhibere ꝓuenit q̄z relatio fidei moribus nō ꝓiudicat nec ꝟitati agnite ꝓdicit. ex istoꝝ psapia amazones pcesserūt. vt dic Oro. z Isidorus. li. xiiij.

De Suevia Capitulū. CLIIII

Suevia germanie renēsis est puincia in europa. cuiꝰ gēs hre dñiū maxim in germania ꝙsuevit vt di. Isi. li. ix. Dic aūt idē in. c. de vocabul gētiū. libro. ix. Suevi inḡt sunt pe germanoꝝ ī fine septētrionis. de q̄b⁹ ec dic Lucanꝰ. Fūdit ab extremo flauos. aꝯlone suevos. q̄z fuisse cētū pagos z ppos mlti credidert. dicti āt suevi putāt a suevo mōte q̄ ab ortu germanie oritū ḥz. z illiꝰ mōtꝫ loca z ꝓfinia ꝓmit. coluert vt di. Isi. ibi. Jtē vt dic idē. ab ortu ḥz danubiū cū bauaria. ab occasu ḥz renū cū alsacia. a meridie ḥz iuga alpiū cū italia. a septētrione ḥz frāconiā cū inferiori germāia. Et ē duplex suevia. inferior ptēdit ꝺ renuz. superior ꝺ alpes z danubiū. vtraq; ē terra optima z frugifera z vinifera ī multꝫ locꝫ. hñs ciuitates munitiss̄imas opida z castella circa cāpestria z mōtana. amnes z flumina. nemora mlta. gmina z pascua. ouiū greges et armēta circa mōtana. etiā ferrū ḥz z argentū. pcreat ac metalla. gēs pplosa nimis. fortꝫ audax z bellicosa. pcero corpe z flauo crine venusta facie z decora.

De Anatos Capitulum. CLV

Anatos insula ē occeani guula modico freti iteriectu a britānia sepata

bñs cãpos frumẽtarios ꝛ glebã vberẽ dẽa
est tanatos a morte ꝓpẽtũ. q̃s dũ ipa nesciat
asportata iñ terra. q̃quo gentiũ vecta fuerit
angues ilico pimit. vt dic̃ Jsi. li. xiiij.

De taprobana Lapl'm .CLVI

Taprobana ẽ insula indie iacens ad
austr. ex q̃ occean⁹ indic⁹ incipit. pa
tẽs ĩ lõgitudine octingẽtis. lxx. mili
bus ꝛ q̃nquaginta passuũ. in latitudine ꝓ
lxxv. milia stadioꝝ. Scindit aũt amnis int
fluuio tota repleta margarit⁹ ꝛ gẽmis. ps ei⁹
bestiꝫ ꝛ elephãtib⁹ ẽ repleta. ptẽ ꝓ homies
tenẽt. Jn hac dicũt ĩ anno duos ẽ estates.
ꝛ duos hyemes. ꝛ bis vernare floribꝫ locuꝫ
vtilissima insula ẽ indie virẽs oĩ tpe. et folia
ei⁹ sp sunt virẽtia ꝛ nũq̃ cadũt. vt dic̃ Jsiõ.
li. xiiij.

De tracia Lapitulũ .CLVII.

Tracia est puincia ĩ grecia ad quam
venies tyras fili⁹ iapheth a suo noĩe
vt dr ipam traciã noĩnauit. vt dicit
Jsi. li. xiiij. Alij a seuicia incolaꝝ traciã ap
pellatã dixerũt. Huic ab oriẽte ꝓpontidis ꝛ
vbs ꝓstãtinopol' opposita ẽ. a septẽtriõe ꝓ
hyster obtẽdit. a meridie ꝓ egeo mari ad
heret. ab occasu ꝓ macedonia illi subiacet
cui⁹ regionẽ olim diuersi ꝓpli sc̃z massagete
sarmate ꝛ scite ꝛ alie plime natões icoluerũt.
ampla est ei ꝛ mltas natões potuit ꝓtinere.
Ebrũ fluuiũ tracia fundit. q̃ etiã gẽtes bar
baras mltas rãgit. vt di. Jsi. li. xiiij.

De traconitida La. CLVIII.

Traconitida regio ẽ in iudea cui ꝑfu
it philipp⁹ frat herodis. nã totuꝫ re
gnũ hebreoꝝ fuit diuisum ĩ q̃ttuor
tetrarchias. q̃ꝝ ꝓma fuit galilea cui⁹ tetrar
cha fuit herodes. Scõa ꝛ tertia ituraea ꝛ tra
conitida regio. cui ꝑfuit philipp⁹ vtriusq̃ re
gionis exñs tetrarcha Quarta fuit abelina
regio. cui ꝑfuit lisanias frat herodis ꝛ ꝓbi
lippi. Jn tot ei ꝓncipat⁹ pticulares fuit diui
sa iudea a romanis ad domãdã supbiã iu
deoꝝ. vt dic̃ glo. sup Lucã sup locum illuꝫ.
tetracha aũt philippꝰ ituree ꝛ traconitidis
regionis tẽ.

De thessalia. Lapitulum. CLIX.

Thessalia vt dic̃ Jsi. li. v. grecie est ꝓ
uintia a thessalo rege cognoĩata. q̃
ad meridianã plagã macedonie cõ
iũcta est. Multa ĩ thessalia flumia sũt ꝛ opi
da q̃ꝝ caput thessalonica ẽ vocatũ. ibi etiaꝫ
mõs gnasus q̃ndã apollini ꝓsecrat⁹. fuit au
tem thessalia patria achill' ꝛ origo extitit la
phitaꝝ. de qbꝫ ferr q̃ hi ꝓmo eq̃s frenis do
muerũt. sup dorsa eoꝝ insidẽtes vnũ corp⁹
esse videbãt. ꝓt qõ milites thessaloꝝ cẽtau
ri ficti sunt. vt dic̃ Jsi. li. xj. c. de portẽt. Jn
thessalia aũt ꝓmo solidi aurei inuẽti sũt. do
mãdorũq̃ eq̃ꝝ vsus ꝓmit⁹ est rept⁹. vt dicit
Jsi. li. xv. ad ꝗ dic̃ Jsi. li. iiij. q̃ moysi tpibus
in thessalia accidit q̃ddã diluuiũ in q̃ aq̃rũ
ingluuies maiorẽ ptem ꝓꝰ thessalie ab
sumpsit pauc⁹ p refugia montiũ liberatis ꝛ
marie ĩ mõte parnaso. ĩ cui⁹ circuitu deuca
lion tũc tpis regno potiebat. q̃ tũc ratib⁹ ad
se ꝛfugiẽtes suscepit. ꝛ sic parnasi iugo eos
abluit atq̃ fouit. ꝓt qõ dicũt grecoꝝ fabu
le deucalionẽ hoim gen⁹ de lapidib⁹ repa
rasse. vt dic̃ idẽ ibidẽ

De tenedos La. CLX

Tenedos ẽ insula grecie vna ꝛ cicla
dib⁹. sita ad septẽtrionẽ in q̃ ciuitas
thene olim ꝓdita ẽ a q̃ ꝛ insula ẽ vo
cata. fuit aũt thenes q̃dã iuuenis in
famat⁹ q̃ suã nouercã cognouiss̃ q̃ fugiẽs
insulã vacuã cultoribꝫ obtinuit q̃ ex nomĩe
suo ciuitati quã ibi ꝓdidit ꝛ ĩsule nom̃ ꝓdit

De thile Lapitulũ. CLXI.

Thile vltima est insula occeani ĩter
plagã septẽtrionalẽ ꝛ australẽ vltra
britãniã sita nauigatõe sex dier̃. a so
le nomẽ hñs. q̃ ĩ ea sol estiuũ solsticiũ facẽ ꝛ
null⁹ vltra eã dies est. ꝛ iõ ei⁹ mare tardũ est
ꝛ ꝓgelatũ. vt dic̃ Jsi. li. xiiij. ꝝ Plinio aũt
loc⁹ inhabitabil' est. q̃ in estate nihil põt ibi
crescere. ꝓt nimiũ calorẽ exurentẽ. ĩ hyeme
etiã nihil. ꝓt frigiditatẽ ꝓgelantẽ. nã ab eq̃
noctio vernali q̃ sol est i ariete vsq̃ ad eq̃no
ctiũ autũnale q̃ est i libra sol illi insule nũ
q̃ occidit. ꝛ ab illo tpe vsq̃ ad eq̃noctiũ ver
nale iterꝫ ad insulã nõ accedit. vñ p dimidi
um annũ hz diẽ. ꝛ p dimidiũ hz noctẽ. vt di
cit idẽ in. c. de insul. li. xiiij. ꝛ de solsticio. li. ij.
Jdẽ etiã dic̃ beda in li. de natur̃ rer̃. sil'r et
solinus

De tripolitana Lapl'm. CLXII.

Tripolitana regio ẽ duplex. vna est ĩ
fenice dicta a tripoli ciuitate famo
sissima q̃ tot⁹ patrie ĩ circuitu ꝓter
nimiã sui fortitudinẽ est ꝺfensio ꝛ munimẽ
alia ꝓ ẽ tripolitana ĩ africa ĩt pẽtapolim
ꝛ bizantiũ sita a tribꝫ magnis vrbibꝫ voca
ta ẽ. s. oea. sabine vl' trabzace ꝛ leptis magna.
Hec hz ab oriẽte sirtes maiores ꝛ trogodi

tas.a septētrione mare adriaticū. ab occasu bizantiū.a meridie getulos ⁊ garamātes vsq; ad occeanū ethyopicū protendentes. vt dic̄ Jsi.li.xv.

De tragodea La.CLXIII

Tragodea ē regio i ethyopia. cuius icole dicunt tragodite sic vocati q; tanta celeritate pollēt vt feras pedū cursu assequāt. Hz aūt hec regio q̄ndā insulam vbi crescit optia mirre spēs ⁊ purissima.ei⁹ gutta ibi inuenit ⁊ hz mirra tragoditen ab i/sula in q̄ crescit. vt dic̄ Jsi.li.xvij. Cū sit hec p uincia i ethyopia tāgit tū fines arabie. vnō aliqn̄ hz esse i arabia. vt li.xvij. aliqn̄ in ethyopia. vt pz li.ix.

De troiana La.CLXIIII.

Troiana puincia in frigia p̄mit⁹ fuit dardania a dardano rege nomīata. nā dardan⁹ de grecia ꝓfect⁹ puenit ad frigiā ibidē p̄mit⁹ regnauit. post quē filius ei⁹ ericton⁹. deinde nepos ei⁹ tros. a q̄ ciuitas troia patria i circuitu ē vocata. vt dicit Jsi.li.ix. Multi aūt de troianis p troie euitū facta classe p diuersas mundi ptes sibi sedes q̄sierūt. ⁊ mīltas natōes expellētes p eis habitauerūt. ⁊ ex eoz pgenie pdierūt i posteꝝ potētissime seculi natōes sic diuersaꝝ regionū verissime hīstorie attestant

De tuscia Capitulū.CLXV.

Tuscia italie ē puincia inter ligures ⁊ romanoz territoriū collocata q̄ difficilibꝫ mōtiū iugis ⁊ accessibꝫ locoz valde altis ⁊ artis fortissime ē munita. Thuscia aūt vt dī. Jsi.li.xv.a sacroz ⁊ thuris frequētia ē vocata. nā in illis ptibꝫ i mortuoz exequīs antiq thura cremare ⁊ offerre religionis ⁊ deuotōis gra ꝓsueti erāt maxie. et suos mortuos affectu lacrimabili deplāgebāt. Thura etiā in aris deo potissime incēdebāt. qz vt hz in thuscia ars aruspicia p̄mit⁹ est repta. vt dic̄ Jsi. Dec̄ milia fuit antiq tus nobilia ꝓles hīs inclitas ⁊ nobiles ciuitates. ab occidēte ꝫ liguriā hz pisanā ciuitatē. senas. lucā. florētiā ꝫ septētrionalē vrbez veterē. ꝫ oriente arretiū. ꝫ meridiē thurtbonā. parusiū ⁊ assisiū q̄ valli spolitane origue sunt ⁊ vicine. ab occidēte hīs mare adriaticū ⁊ marchiā anconitanā. a meridie tyberis ripā ⁊ romā. ab occidēte mediolanēsem liguriā. a septētrione romaniolā ⁊ puinciam paduanā. ⁊ hīs regio ē multū ptēsa in longuz ab ortu ꝓsus occasum min⁹ hīs latitudis ab aq̄lonari termio ad australē. Est aūtē terra mōtuosa satis ⁊ fortissima q̄ ad sitū. fertilissima q̄ ad solū. saluberrima q̄ ad celū. quam mare in duabus partibus locupletat. quaz etiā fontiū ⁊ lacuū mīltitudo irrigat ⁊ fecūdat arn⁹ fluui⁹ illā ꝑtersluit ⁊ decorat croci aromatici ibi crescētis abūdātia ipaz singulariter nobilitat atq; ditat. fontiū etiā calidorū in ea scaturiētiū affluētia ipaz gratificat ⁊ sublimat

De thuringia La.CLXVI.

Thuringia germanie ē puincia media inter gentē saxonū ⁊ frāconum et vestualoz. Hīt em̄ bohemos ⁊ saxones ab oriēte. frācones ⁊ bauaros a meridie. suenos ⁊ alsatos ab occidente. renenses ⁊ vestualos ab aq̄lone. Hēs q̄dē fm nom̄ patrie thuringia. i. dura ꝫ hostes marie ⁊ seuera. Est em̄ ꝑl's numerosus elegāt⁹ statura. fortis corpe. durus ⁊ pstās mēte. hīs terrā mōtibꝫ fere vndiq; circūdatā ⁊ munitā. interius planā valde frugiferā ⁊ fructiferā. a vicinis etiā nō experte. opida mīlta. castra fortia. nō solū in mōtanis verū etiā ꝑ plana. amnibꝫ ⁊ stagnis ⁊ lacubꝫ irrigua. aere saluberrima. pabuli vbertate grīssima. armētis ⁊ gregibꝫ valde plena. In eius mōtibꝫ diuersa inueniunt mineralia ⁊ metalla. vt dic̄ Herodotus. q̄ nullatenus p̄misit secreta i germanie cōfinio inscrutata

De thuronia La.CLXVII.

Thuronia gallie superioris est puincia ps aq̄tanie antiq⁹ cōputata a thuronū ciuitate īclita sic vocata. In q̄ gēma sacerdotū martin⁹ sanctissim⁹ reqeuit. Est aūt sita sup amnē ligerim q̄ eaz ꝑtersluit ⁊ irrigat ⁊ mīltipliciter locupletat. Terra frugifera fructuosa vinifera ⁊ pascuosa. aere saluberrima. nemorosa. gēs robusta corpe. elegātis forme. audax mēte. bīfica ⁊ efficax in ope. modesta i fmone

De vasconia La.CLXVIII.

Vasconia ē puincia ab aq̄tānia antiq̄tus cōpensa sita iuxta pyrenēū a vascea opido nūcupata vt dī. Jsi.li. ix. hīs mōtes pyreneos i vno solo latere ⁊ i alio occeanū mare. i alia ꝓ planicie puincie tholosane. in alia ꝓ pictauoz gētibꝫ appropinq̄t. Terra silvestris ⁊ nemorosa saltuosa ⁊ mōtuosa i multis sui ptibꝫ vineaz ferax intīm q̄ vicinis puinciis ⁊ multis insulis maris vini copiā admīstrat. Hethona fluui⁹ a

tholosana ꝓuincia hanc sepat ꝙ vasconiam ꝑfluēs iuxta burdigalē metropolim vr/bē vasconū occeanū mare intrat. vt di. Jsi. li. ix. in. c. de vocabul' gentiū. z vattei a z vat/ta opido cognoiati p amplam iugꝫ pyrenei mōtis solitudinē inhabitāt ꝙ z vascones ꝙi z vaccones dicunt. c in ſ. lr̄am cōmutata. ꝗs pompei⁹ edomita byspania ad triūphū ve/nire festinās de pyrenei iugꝫ deposuit et in vnū opidū greganit vñ ꝓuenaꝫ nom̄ vbi accepit. vt dicit idē Jsi. Pli. z Dero. ꝙ reci tat gētē vasconū fore corpe lcuē z agilē. aio audacē. ad bella ꝑcipitē z ferocē.

De venecia Ca. CLXIX

Venecia venetoꝝ ab antiq̄ dicebat ꝓ uincia q̄ a littore marꝭ adriatici i cu ius sinu vbs venecia nūc est sita vſ q̄ ad padū fluuiū q̄ diuidit int' ciuitates z fi nes supioꝝ ligurū z inferioꝝ. videlicet iter pgamēses z mediolanēses ꝓmit⁹ extēdebat vt narrat lōgobardoꝝ ac liguꝝ histozie ve/rissim⁹ recitator. m'tas siq̄dē nobiles nunc obtinuit ciuitates. nā vt dic Jsi. lib. xv. mā/tua q̄ a māto vl' mancuo tiresie filia. q̄ post i teritū tebanoꝝ venit in italiā. ꝯdita. sita ē in venecia q̄ gallia cisalpina est vocata. Vene cie itaq̄ italie est ꝓuincia q̄ multaꝝ terraꝝ z ciuitatū dn̄ium habuit ab antiq̄ i mari z in terra. cui⁹ potestas hodie p lōgissimos ma/ris tract⁹ z vsq̄ in greciā se extēdit. germa/noꝝ fines vsq̄ ad aq̄legiā tāgit. dalmatū et sclauoꝝ pirataꝝ ꝑdā tyrannicā repmit z cō pescit. Jnsulas z port⁹ pmūctoria maris et sinus sub ei⁹ dn̄io existētes iustissime regit. subditos ꝓtegit ab hostib⁹ potētissime ac de fendit. rempublicā z ciuilē iustis legib⁹ sub ĵcit. nullā secta diuis ꝯtrariā instituꝫ infra suos termios manere dissimulat aut pmit/tit. Dui⁹ gētis referre singulas ꝓbitates elti mo supfluū cū de gētis venetoꝝ ꝓtute z po/tētia circūspectōe z puidētia vnitate z ciui/um ꝯcordia. amore toti⁹ iusticie cū clemen/tia oib⁹ fere natōib⁹ iā sit notū. vt dic idē re/gius scriptoꝝ histozie lombardoꝝ

De z vestualia Capitulū. CLXX.

Vestualia germanie inferioꝝ est pui/ cia. bn̄s saxoniā ad occidentē. thurin/giā z bassiā ad meridiē. renū z colo/niā ad occidentē. occeanū z frisiā ad aq̄lo/nem. nobilissimis flumib⁹ duob⁹ in ei⁹ extre mitatib⁹ cingit. ſ. z vesera atq̄ reno. nā renū tāgit ꝓsus occidētē z septētrionē. z veserā ꝓ versus orientē. Dec in q̄busdā libris ꝛ an tiqua saxonia. ab omi specie fornicatiōis se mūdā ꝑseruās z stupra districtissime puni/ens ac honestā ꝯnubia summe colēs. licz pa gana supstitiōe vsq̄ ad septingētesimū ānū dn̄i teneret implicita. vt scribit Bonifaci⁹ in epl'a ad regē anglie. Est em̄ terra multuꝫ nemoꝛosa pascuosa pl⁹ alēdis gregib⁹ q̄ fe/rēdis frugib⁹ apta. mult⁹ fontib⁹ z amnib⁹ ē irrigua. emosa. ſ. lipia atq̄ rura z m'tis alijs fontes hz salis z mōtes fertiles i metall'. ab/undat fructib⁹ glandib⁹ nucib⁹ atq̄ pomis etiā feris porcis pecudib⁹ z iumētis. pl'es cō muniter elegātis stature est z ꝑcere venuste forme z fort⁹ corpe z audax mēte. militiā hz copiosam ac mirabilit' aiosam. pmptā ad ar ma ꝯtinue z paratā. ciuitates habz fortes z munitas. castra fortissima z opida tā i mon tib⁹ q̄ in planis

De vironia Ca. CLXXI

Vironia est ꝓuincia ꝓuula vltra da/ciam ꝓsus orientē a viroꝛe dicta. eo q̄ sit gminosa z nemoꝛosa m'tis aq̄s z fontib⁹ ꝑfusa. cui⁹ gleba est frugum feraꝫ. gens q̄ndā barbara seua incōposita ac icul ta. nūc ꝓ danoꝝ regib⁹ parit' z legib⁹ ē sub iecta. Terra ꝓ tota est a germanis z danis parit' habitata. q̄re ē in lr̄a Rō riualia Dec tra a nogardoꝝ gētē z ruthenoꝝ p fluuiū ma ximuꝫ q̄ narua ꝛ est separata

De z vinlandia Cap'm. CLXXII.

Vinlandia est patria iuxta montana noꝛregie ꝓsus orientē sita sup litt⁹ occeani ꝓēsa nō multū fertilis nisi in graminib⁹ z siluis. Bēs eius est barbara agrestis z seua. magicis artib⁹ occupata. vñ z nauigātib⁹ p coꝝ littora vel apud eos ꝑter vēti defectū morā ꝯtrahētib⁹ ventū venalē offerūt atq̄ vendūt. globū em̄ de filo faciūt z diuersos nodos i coꝛnectētes vsq̄ ad tres nodos vel plures ꝛ globo extrahi p̄cipiūt. ꝑm q̄ voluerint ventū hr̄e fortioꝛē q̄b⁹ ꝑter incredulitatē illudētes demones aerē cōci/tant z ventū maioꝛē vel minoꝛē excitant ꝑm q̄ plures nodos de filo extrahūt vel pauci/oꝛes. z q̄nq̄s intm̄ cōmouēt ventū q̄ miseri talib⁹ fidē adhibētes iusto iudicio submer/guntur.

De vitria Capitulū. CLXXIII

Vitria est insula modica in mari bri tānico sita distās a britānia maioꝛi quo freto interposito separata. c⁹ gleba

ad frumēta ē optima mlt̄as bñs siluas t ne
mora. mlt̄as feras pecora t iumēta. fontes
t amnes insulā irrigātes q̄ ad tēperiē est sa/
luberrima t ī fructib⁹ vberrima ꝺr esse. hec
ab anglis hodie inhabitat̄.

De yselandia Capitulū. CLXXIIII

YSelandia est regio vltia in europa
a septētrione vltra norwegiā sita. p
petuo glacie ī remotioribꝫ ei⁹ finib⁹
ꝺdēnata. ptēdit aūt sup litt⁹ occeani maris
ꝑsus septētrionē. vbi mare ꝑ nimio frigore
ꝺgelat̄. ab oriēte bñs scithiā supiorē. ab au/
stro norwegiā. ab occidēte occeanū hyber/
nicū. ab aq̄lone mare ꝺgelatū. Et est dicta
yselādia q̄si terra glaciei eo q⁹ ibi dicunt eē
mōtes niuei ī glaciei duriciem ꝺgelati Jbi
cristalli inueniunt̄. in illa enī regiōe sunt albi
vrsi maximi t ferocissimi q̄ vnguib⁹ glaciē
rumpūt t foramia mlta faciūt p q̄ in mare
se imergūt t sub glacie pisces capiētes eos
extrahūt p foramia ꝓdicta t ad litt⁹ deferē/
tes inde viuūt. terra ē sterilis q̄ ad fruges. ex
ceptis paucis locis in q̄ꝫ vallib⁹ vix crescit
auena. ḡmina tm̄ mō t arbores ī loc⁹ vbi ha
bitāt boues pturit t pducit. t ī illis ptib⁹ fe/
ras gignit t iumēta nutrit. Uñ de pisc⁹ et
venatiōib⁹ t carnib⁹ p maiorē ptē pp̄s terre
viuit. omes ꝑ frigore ibi viuere ñ pñt. t iō ī/
cole de feraꝝ t vsoꝝ pellib⁹ q̄s venatu capi
unt ꝰ frig⁹ se muniūt t corpa sua tegūt. alia
vestimēta hr̄e nō pñt nisi aliūde deferantur
gēs mlt̄ū corpulenta robusta t valde alba.
piscationi dedita t venationi.

De zeugia La. CLXXV.

ZEugia siue zeugis ē puincia vbi est
maior cartago vl̄ minor affrica. iter
bisantiū t numediā sita. vt dic̄ Jsiꝺ.
li. xiiij. Hec a septētrioē mari siculo ē iūcta
vt dic̄ idē. et a meridie vsq̄ ad regionē getu
loꝝ porrecta. cui⁹ ptima sūt frugifera vlte
riora ꝓ bestijs t ꝑētib⁹ plena. Jbi onagri
t fere silue stres ibi mira t mōstruosa inue/
niunt̄. vt idem dicit.

Incipit liber .xvj. De lapidib⁹ ꝑciosis

DEscriptis pro/
prietatib⁹ terre t ptiū ei⁹ ī ge/
nerali. restat adiuuāte domi/
no aliq̄ ḥ inserere de ei⁹ orna/
tu in spēali. Eoꝝ aūt q̄ ornāt
terrā q̄dā sunt simpl'r inalata
t insensibilia. vt oīa metheorica q̄ in venis
terre generāt̄ q̄lia sūt lapides colores t me
talla. t de illis ꝓmo p ordinē est agendum.
Quedā ꝓ vegetabilia vt radices herbe et
arbusta. Quedā sunt sensibilia. vt boies et
iumēta. de q̄b⁹ vltio est tractādū. ꝓmo ḡ ab
bis q̄ generāt̄ in terra t ī venis ei⁹ p ordinē
alphabeti ḥ dicendū est

De arena Capitulū. I.

ARena ab ariditate est dicta q̄ si ma/
nu p̄ssa fuerit pre siccitate t duricia
stridorē facit q̄ si in veste cādida t aspa fue/
rit nihil sordis post se relinq̄t. vt dic̄ Jsi. li.
xvj. c. iiij. Arena siquidē in aq̄s marinis ab
oī limositate t lutea viscositate abluit̄. vt di
cit Aristo. in li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ. t iō
ꝓter vincentē in ea siccitatē coagulari in la
pidē pfecte nō ꝑmittit̄ Terra em̄ pura vt di
cit idē li. methoꝝ. iiij. lapis nō fit q̄ ꝓtinua
tionē nō facit. sꝫ cōmutationes. t iō siccitas
vincēs oēm humiditatē nō ꝑmittit eā tota/
liter ī lapidē ꝓsolidari. Jñ est q⁹ arena terra
cōi est substātialit̄ durior. sꝫ lapide mollior
t in ptes inumerabiles diuisibilior. vñ are/
na frigida est t sicca minuta cōpssa grauissi
ma in pōdere q̄ꝫ sit minuta t sterilis ex se
ꝓter calorꝫ t humorꝫ defectū t dñiū frigiꝺ
siccitatis. imbre supueniēte nō dissoluit̄. sꝫ
post diluta aut ꝓsumpta lutea in puritate
magꝫ cōprimit̄ t pte pti fort⁹ adherēte am/
pli⁹ solidat̄. Arenaꝝ etiā multitudine marꝫ
iper⁹ sistit̄. t ad ei⁹ cumulos se ꝓstringēs ne
vltra sibi assignatos a deo termios effluat
impedit̄. vt dic̄ Hiero. sup Jere. c. v. Posu
it arenā terminū mari t̄c. Hz etiā vniuersa
lit̄ naturā colatiuaz. vñ aq̄ p arenas colata
dulcior t purior inenit̄. vt dic̄ Cōstan. Jtē
frutē hz metalloꝝ purgatiuā t sua ꝓfricati
one rubiginis ꝓsumptiuā. auꝝ ei es t ferrū
arene ꝓfricatōe clarificāt̄. Jtē frutē hz in/
frigidatiuā. repcussiuā. opilatiuā. tumoris
sedatiuā vt ptz ī thimolia .i. arena et lapide
fabrili resoluta q̄ valet ad oīa supradicta
vt plane dic̄ Cōstan. Jtē frutē hz mineralē
vel saltē ei sil'em vl̄ affinē. vñ t int' arenulas
tā fluuiales q̄ꝫ marinas auree arene sepi⁹ in
ueniunt̄. Lapides etiā politi t gēme ꝑciose
in marino litore inueniunt̄ int' arenulas Jtē
arene tā fluuiales q̄ꝫ marine ex vētis ꝓrjs
ipas arenulaꝝ pticulas eleuātib⁹ sepi⁹ ī ma
ris ostijs t littoribus coaceruāt̄ t ex arenis
sic accumulat⁹ aq̄ fluuiales ne mare subin/

trent aliq̃tiēs retardāt. vt dicit Hiero. sup Amos. viij. Ibi defluct sic riuus egypti tē vbi expōsse ōz q aquā nili ꝑt obstātes arena rū cumulos ꝓtingit ipediri. nā circa flumi nis descēsuz parit aggregata arena aquā ni li i mare descēdere ñ ꝓmittit sz poti⁹ refluere p plana egipti manifestissime coartat. sz q̃n tollis cumul' arenoꝝ aq̃ redire cōpellit. tā to eisdē dissipat sz cū maiori ipetu in mare de scēdere ꝓfundi⁹ ꝓbibet. vt dic Hiero. ibidē Itē arenaꝝ obstaculis i mari sub aq̃ supfi cie occultat sz occurrere vl resistere maxie est difficile z piculosum. vt patz sup vbi de ma ris piculis ptractat.

De argilla Capitulū. II.

Argilla est terra tenax glutinosa z vi scosa ad varia figuloꝝ opa dispositi ta atq̃ apta. Et ē fm Isi. lib. xvj. c. j. ab argis sic vocata apud q̃s ꝓmo ex tali ma teria vasa fictilia sunt effecta. z vt ibidez ōz tal terra p actiōz caloris liq̃diores ptes ꝓsu mētis z terrestriores ꝓsolidātis in laterē cō mutat. Sepe ei ꝓtingit q talis terra lutea vn ctuosa frigiditate aquā ꝓgelāte in lapidē cō mutat. Sepe em accidit tal trāsmutatio. s. luti vnctuosi i lapidē ex calore coagulante. Sic em ōz li. iij. meth. Lutū vnctuosū ap tū est huic trāsmutatōi. s. in lapidē p calidi coagulatiōz. q̃re vnctuosum ē mediū inter viscosum z vaporatiuū hūs humidū visco sum. vñ gra vaporatiui ꝑt a calido coagu lari. gra viscosi nō ꝑt ex toto educi sz āplius ꝓmi z ꝓsolidari z sic i lapidem trāsmutari vt ibi dic cōmentator. Argilla ē frigiditate sua sanguis restrictiua. vt dic Cōstā. Argil la si cū forti aceto fuerit distēperata appositi ta frōti z tpib⁹ ꝓhibet sanguinē de naribus fluentē

De alabastro Capl'm. III.

Alabastrū vt dic Isi. li. xvj. c. v. est la pis cādid⁹ itertinct⁹ varijs coloribꝫ ex q̃ euāgelici illi⁹ vngēti vasculū fa ctū fuit. ex h em cauant vasa vngentaria. q̃ vngēta custodit ꝓptime icorrupta. nascit aūt circa thebas egyptias z damascū ceterz cādidioz. sz ꝓbatissim⁹ ō india trāsportat. h lapis a diascoride nicomar ōz. z dic valere hūc lapidē ad victoriā obtinēdā. z dic etiaz q̃ generat z ꝓseruat amicicia

De auro Capitulum. IIII.

Aurū ab aura ē dictū. vt dic Isiō. li. xvj. co q̃ i repcusso aere plus refulget naturale em est vt metalloꝝ splēdor pl⁹ sub geat luce aliq̃ repercussus. Hinc z aurarij sunt dicti q̃z fulgor splēdidos reddit. Auꝝ aūt radias z fulgēs ōz obtusum. eo q̃ splen dore obradiet ac fulgore. Est em color optimi qō hebrei ophaz. greci ꝙ dicunt eri son. lamina ꝙ tenuissima ex q̃ incidūt fila aurea brathea nūcupat. Hucusq̃ Isi. c. de metallis. Scōm Aristo. aūt li. methoꝝ. pa rū añ finē ōz. q̃ auꝝ sic z cetera metalla ma terialit ꝓcreat ex sulphure subtili rubeo z ō vino argēto subtili z albo. pl⁹ aūt ocurrit in ei⁹ cōpositiōe de soliditate sulphurea q̃z de aereo aq̃so viui argēti. z iō auꝝ solidi⁹ est et pōderosi⁹ q̃z argentū. in cui⁹ cōpositōe pl⁹ ō argento viuo q̃z de sulphure albo ocurrere ꝙsueuit. sic idez dic. Auro g̃ inter metalla q̃ ad subam nihil solidi⁹ est aut cōpacti⁹. z iō i igne positū nō cuaporat. nec etiā in pōdere minorat. vñ in igne nō cōsumit. sz soluz q̃n vi caloris liq̃scit si q̃d tūc hz annexe impuri tatis z scorie deponit ꝓpter q̃ō z ampli⁹ de purat z fulgidi⁹ inuenit. nihil em int metal la est ductili⁹ q̃ tāte est ductilitat q̃ int in cudē z malleū sine ruptiōe siue dissolutiōe ptiū in bratheas. i. tenuissimas laminas di latat. h etiā int metalla q̃ ad formā z spēm ē pulcri⁹. z iō inter oēs picturabiles formas siue spēs ꝓmū z precipuū locū auri obtinet pulcritudo. vñ forma est z decor tā coloꝝq̃z metalloꝝ. Itē nihil int metalla q̃ ad ꝙtutez inuenit efficaci⁹. cui⁹ ꝙtutē describit Plat. dicēs. Auꝝ in q̃t tēperati⁹ est oīm metallo z puri⁹. z iō ꝙtutē hz ꝓfortatiuā z supfluitatū coadunataꝝ i corpe exterfiuā. z iō valz ꝓtra lepā z elephātie passionē vtilit emendādā. limatura aūt auri i cibo z in potu siue i me dicina ad ꝓseruationē a lepra vel saltē ad e⁹ occultatiōz valet. q̃ ei⁹ frequēs vsus ab ea ꝓseruat z occultat. vt dic Auic. Itē cadē li matura cū succo bozaginis z osse de corde cerui valet ꝓ syncopim z cardiacā passionē Itē lamine auree cādentes i vino extincte. vinū faciūt vtileꝫ vicia splenis z alias passi ones mltas vel melācolicas. Itē vstura fa cta cū instrumēto aureo melioz est q̃z ex alia materia vel metallo. locū em adustionis cu stodit imunē a feroze. Itez puluis cadimie auree ocul' imposit⁹ maculas oculoꝝ corro dit. Cōfortat auꝝ membra q̃uis eis nō incoz porez nec ea nutriat. valet aūt depurando z asperitate sua supfluitates q̃ membra ledebāt

extergẽdo. sic idẽ dic̃ Plat. Jtẽ aur̃ calefactũ tollit pilos a mẽbro qõ inde extũ fuerit aut fricatũ ⁊ iter̃ crescere ñ pmittit. vt d. ⁊stã. Jtẽ aur̃ pcussum ñ resonat sic̃ es vl̃ ar gentũ nec crepat nec findit. sz porꝰ extẽdit ⁊ equalit̃ dilatat nisi ei fuerit aliud metallũ adulterinũ aliq̃ mõ incorpatũ. nã q̃diu es vl̃ auricalcũ cũ auri suba est pmixtũ sp sub malleo scindit. ⁊ sp ad susceptiõz debite forme sub mallei ictu iobediẽs inuenit. ⁊ iõ ne cesse ẽ vt oĩe supfluũ ab eo p excoctiõz auferat vt efficiat ductile. ⁊ aliqñ vas cũ optata forma extinde, pducat. vt dic̃ Bre. Qñ aũt lamia l̃ brathea aurea cũ argẽtea subducta dz malleãdo incorpari. necesse ẽ a tribꝰ mactime p̃caueri. s. a puluere. vẽto. ⁊ hũore. qz si aliqñ hoꝛ int̃ aur̃ ⁊ argẽtũ se pmiscuerit ne quaq̃ vnũ cũ alt̃o se tenebit. ⁊ iõ optz vt in loco valde mũdo ⁊ q̃eto ꝓ duo metalla ad iuicẽ vniat. qñ ãt mõ debito sic vniũt insepabilis fit vnio. ita q̃ ab iuicẽ nõ pñt vlterius separari

De auricalco. La. V.

Auricalcũ. vt dic̃ Jsi. est dictũ. eo q̃ cũ sit es siue cupr̃ resplẽdet superficialiter sic̃ aur̃. es ei greco ꝑmõe calcũ vocat. Auricalcũ itaq̃ bz ⁊ duricie ers̃ siue cupri. ex mixtiõe aũt ers̃ stãni ⁊ auripigmẽti ⁊ q̃busdã alijs medicaminꝫ pducit in igne ad colorẽ auri. vt dic̃ Jsiõ. Colorẽ itaq̃ bz auri ⁊ silitudinẽ sz nõ valorẽ. vasa ec̃ diuersi generꝫ artificialia ⁊ pulcra in sui nouitate auri spẽm ꝓtẽdentia ex auricalco ꝓparant. sz paulatim a fulgore ꝑmo debetãt ⁊ q̃sl rubiginãt. ⁊ sic tã colore q̃ odore cupreo suaz materialẽ originẽ ꝓtestãt. Jn istis vasis ciba ria ⁊ vina diuti⁹ refuata saporẽ horribilem ꝓdũt et ers̃ vicio ⁊ odore. colliria tñ q̃ oculorũ sunt medicamĩa in eis vtilit̃ refuant. et ex eris fortitudine acuunt. vt dic̃ Plat.

De auripigmẽto La. VI.

Auripigmẽtũ est vena tre siue genus lapidis sciſſilis ⁊ fragil̃ auri spẽm pretendẽs in colore. ⁊ vocat̃ alio noĩe lapis arsenic⁹. Et ẽ duplex. s. rube⁹ ⁊ citrin⁹. ⁊ bz ſm Dyas. naturã sulphurꝫ calefaciẽdi et desiccãdi. q̃ si apponat̃ eri ipz in albũ trãsmutat. ⁊ oĩa corpa metallina ꝓter aur̃ exurit ⁊ deuastat. vt dic̃ Dyas. ſm Plat. aũt auripigmẽtũ calidũ ẽ ⁊ siccũ in q̃rto gdu. ⁊ ẽ vena tre. ⁊ duplex spẽs rubeũ. s. ⁊ citrinũ. citrinũ ãt ꝓpetit medicinã. bz ãt ſtutẽ dissoluẽdi. attrahẽdi ⁊ mũdificãdi. vñ valz asmatic̃ ⁊ malũ anhelitũ hñtibꝫ ex hũiditate si inclinato capite fumꝰ ei⁹ recipiat. Ex auripigmẽto fit psilocraciũ. i. vngẽtũ depilatoriũ vt pili facilit̃ amoueãt q̃n coq̃t cũ calce viua. valz etiã ꝺ serpiginẽ ⁊ ipetiginẽ. si locꝰ cũ sapone ⁊ auripigmẽto lenit̃ inunget. sz ſtati locꝰ inunctꝰ abluat. qz si vngẽtũ tale ibi diu maneret bonã carnẽ sic̃ ⁊ malã corrodz ⁊ excoriarz. naturã ei hz icisiuã ⁊ corrosiuã. vngues ec̃ deturpatos ⁊ deformes fac̃ cadere vt crescant meliores. vt dic̃ Plat.

De argẽto. La. VII.

Argentũ a greca appellatõe. vt di. isi. est dictũ. nã argiron argẽtũ vocant cui mix̃ i modũ accidit q̃ cũ sit cãdidũ imꝑfiuz corpi lineas nigras. vt dic̃ Jsi. reddit. Jn eo ꝓpositõe sũt viuũ argẽtũ ⁊ sulphur albũ. plꝰ ãt est ibi ꝺ aereo ⁊ aq̃o ⁊ argẽtouiuo q̃ sulphureo. ⁊ iõ nõ est tãti põderꝫ sic̃ aur̃. vt dic̃ Rich. rufus. Est ãt argẽtũ duplex. s. simplex ⁊ ꝓpositũ. simplex ãt est liq̃dũ et vocat̃ argẽtũ viuũ. ꝓpositũ ãt argẽtũ solidũ. ꝓpositũ ex argẽtouiuo puro ⁊ sulphure albo non vrẽte. vt dic̃ Aristo.

De argẽtouiuo La. VIII.

Argentũ ãt viuũ ẽ suba aq̃a mixta cũ subtili treno fortiꝫ admixtõe ⁊ idissolubili. ⁊ hz ꝓ ex magnã siccitate trea q̃ non liq̃scit i superficie plana. ⁊ iõ nõ adheret sic̃ id qꝺ est aq̃ſuz. Est ãt ei⁹ suba alba ex claritate aq̃ subtil̃ ⁊ ex albedine tre bñ subtiliate ⁊ digeste hz ec̃ albedinẽ ex admixtõe ers̃ cũ ꝓdictꝫ. hz aũt argẽtũ viuũ ꝓ sibi naturaliter ꝓpriũ q̃ non coagulat̃ p se sine sulphure sz cũ sulphure ⁊ cũ plũbi suba ꝺgelat̃. Jõ ꝺz ibidẽ q̃ argẽtũ viuũ et sulphur sũt elemẽtũ. i. materia ⁊ ꝓncipiũ oĩm liq̃biliũ. s. metallorꝫ. ꝓ oĩa dicũt i li. meth. expſse ⁊ etiã a Rich. sic exponit. Argẽtũ itaq̃ viuũ oĩm metallorꝫ ꝺz ec̃ ꝓncipiũ ⁊ iõ respectu corꝝ ẽ simplex elemẽtũ. De sua ãt ſtute ⁊ natã diuersi diuersa posuerũt. q̃d aũt ꝺ ꝓ sentiãt medici patere ꝑt p ꝓba. Argẽtũ inqt Pla. viuũ. calidũ ꝺz ec̃ ⁊ hũidũ in gdu q̃rto. q̃uis a q̃busdã iudicet frigidũ ⁊ in eodẽ gdu. et q̃ sit calidũ oñdit̃ p effectuz. eo q̃ dissoluit penetrat ⁊ icidit. sz qz actualiter sentit̃ mlt̃ frigidũ. abusiue frigidũ iudicat. Q; aũt aliq̃ dicũt argẽtũ viuũ ex q̃dã vena tre p excoctõz fieri falsuz cẽ pz eo q̃ p calorẽ ignis facilime i fumũ extenuat. sz a tra gignit̃ ⁊ q̃i aq̃ pfluẽs, pcreat. diutissime ec̃ i vase

frigido ꝛ solido ꝓ fuak. tãta aũt ip⁹ est cohe
rentia ꝛ fortitudo ꝙ nulli rei ꝑt admiscerí
nisi ꝑmit⁹ extinguak. extinguit aũt cũ saliua
qñ cũ ea fricak. ꝛ maxie qñ cinis saliue addi
tur. ꝛ maxime qñ puluis ossis sepie sociak.
est aũt argentũ uiuũ de facili ĩ fumũ euapo
ratiuũ ꝛ resolutiuũ. cuius fum⁹ maxie obest
astãtib⁹. inducẽ em̃ palisim ꝛ tremorẽ relatã
do neruos ꝛ remollidẽdo. Ore acceptũ l' au
ri imissum occidit membra ꝓfodiẽdo. circa
qđ piculũ maxie valet lac capñũ in q̃stitate
maxia epotatũ cũ ꝑtinuo motu patiẽtꝫ. Ad
idẽ spẽalit' valet decoctio vini cũ ablinthio
ꝛ ysopo. Ducusq̃ ꝓlak. Dr aũt argẽtum ui
uum. eo ꝙ incidat materias in qs mittitur.
vt dic̃ Jsi. li. xvj. vbi etiã ħ subiũgit. ħ inḋt ẽ
liq̃dũ qz ꝓcurrit. Jnuenit aũt spẽalit' in for
nacib⁹ argẽtarijs guttaꝫ ꝓcretõe. terrꝫ vl' te
ctis inherẽs. fepe eĩ in vetustissimo stercore
cloacaꝫ vl' puteoꝫ limo iuenit. fit em̃ ex mi
nio ĩposito ꝓcbule ferree patena testea sup
posita. Dꝫ aũt vasculũ circũlinitũ circũdari
carbonib⁹. ꝛ tũc argẽtũ uiuũ distillabit. sine
em̃ ħ argẽto necꝫ auꝫ necꝫ es inaurari põt.
Tãte aũt ꝓtutꝫ est vt si sup sectariũ argẽtiui
ui cẽtenariũ sarũ supponas oneri statim re
sistit. si ꝙ auri scrupulũ supposuerꝫ leuita
tẽ ei⁹ in se stati rapit. Exq̃ ꝓz nõ põd⁹ esse.
ꝫ naturã cui cedit. Potui datũ interfic̃ põ
deris cã. Seruak aũt mel⁹ ĩ vasis vitreis.
nã ceteras materias ꝓfrat ꝛ corrodit. Duc
usq̃ Jsi. li. xvj. c. de metallis. Argẽtũ q̃ est al
bũ clarꝫ sonoꝫ puꝫ ductilitatꝫ bñs multuꝫ
min⁹ tñ q̃ auꝫ. Balsami potissime ꝓseruati
nũ. ꝓtutꝫ in iaspide iunatiuũ. Maiorẽ ei ꝙ
tutẽ hz iaspis in argẽto q̃ in auro. vt dr ĩ la
pidario. liq̃bile ꝛ ĩ igne resolutiuũ ꝛ liquefa
ctiuũ. colorẽ hz igneũ rubeũ. infrigidatum
ꝙ ter efficit solidũ atq̃ duꝫ. ꝛ q̃nis gros
sum sit ꝛ materiale respectu auri. tñ pⁱ auꝫ
in valore ꝛ pcio obtinet inẽ metalla ꝓncipa
tũ. Est em̃ medicinale ꝛ mlꝫ egritudinũ
curatiuũ. nã ei⁹ scoria siue spuma vulnera
sanat atq̃ replet. ꝛ carnes superfluas ĩ eis cre
scere ñ ꝑmittit. cicatricẽ inducit. sordes cor
poꝛ mundificat. cauteriũ a feroze custodit.
ꝓfortat fluxibilia mẽbra ꝛ ꝓstringit. ex cõta
ctu terre rubiginẽ ꝫbit. sꝫ ex arene ꝛ sal' con
fricatõe colorẽ pristinũ recipit ꝛ resumit

De adamante Capitulũ. IX.

Adamas est lapis indic⁹ puꝫ ꝛ inde
coz⁹ ferrugineũ bñs colorẽ ꝛ splẽdo
rem cristallinũ. nũq̃ tñ vltra magnitudinẽ
nuclei auellane ẽ rept⁹. ħ nulli cedit mate.
nec ferro q̃dem nec igni. nec vnq̃ incalescit
vñ a grecꝫ vis indomita appellak. sꝫ cũ sit in
uict⁹ ferro ignis ꝓptor. rũpit sanguĩe hir
cino calido ꝛ recẽti. c⁹ fragmẽtis sculptorez
in signãdis gẽmis ꝛ ꝓforãdis vtũt. Hic dis
sidet in ħ a magnete. qz posit⁹ adamas iuxta
ferrũ nõ patit illud attrahi a magnete. imo
retrahit ꝑ q̃ndã violẽtiã ferrũ a magnete la
pide sic attractũ. Dr ħ lapis moze electri ve
nena depħẽdere. metus varios expellere et
maleficĩ artib⁹ obuiare. Ducusq̃ Jsi. li. xvj
ca. de cristall'. Dic lapis ẽm Dyas. gẽma re
cõciliatõnis dr ꝛ amoꝛ. qz si mulier a viro
suo fuerit digressa. ꝑ ꝓtutẽ adamãtis ĩ viri
gram facil⁹ reuocak. Adhuc dic̃ idẽ ꝙ si ve
rus adamas capiti dormiẽtꝫ mulierꝫ suppo
nak cauti⁹ scire poterit marit⁹ ei⁹ an sit casta
nã si fuerit casta dormiẽdo ãplecti cogit vi
lapidis maritũ suũ. si ꝙ fuerit infidelis ab
eo ſbito resilit ꝛ velut lapidis pñtia iã idig
na subito de lecto cadit. Uirt⁹ etiã h⁹ lapidis
est. vt dic̃ Dyas. ꝙ cuz in lacerto siniſtro ge
stak. valet ꝫ hostes ꝫ insaniã ritas ꝛ iurgia
ꝫ incubos ꝛ fantasmata. ꝫ varia somnia et
venena

De ametisto Capitulũ. X

Ametist⁹ lapis ẽ indic⁹ q̃ inẽ gẽmas
purpureas obtinet ꝓncipatũ. vt dic̃
Jsi. Est aũt ametist⁹ colore purpu
reo ꝛ violaceo ꝑmixt⁹ q̃si rosa nitẽs ꝛ leuit
fundẽs q̃sdã flãmulas ꝛ emittens. Jsiõ. Al
tez ei⁹ gen⁹ descẽdit ad iacinctũ nõ ex toto
igneũ sꝫ vini colorẽ hñs. Et fũt spẽs ei⁹ q̃n
qꝫ. Jsidoꝛ. Sꝫ vt dic̃ Dyas. purpure⁹ nobi
lioꝛ est ꝛ alijs vtilioꝛ. nã ꝓt⁹ ei⁹ ꝫ ebrietatẽ ẽ
facẽ vigilẽ ꝛ malã repellit cogitatiõez ꝛ bo
nũ ꝓfert itellectũ ꝛ iest ei mollicies ad scul
pendum.

De achate Capl'm. XI.

Achates ẽ gẽma nigra habẽs albas
venas. ꝛ dr achates a flumine eius
dẽ noĩs existẽtis in sicilia iuxta qđ ẽ
gemma ꝑmit⁹ inuẽta. vt di. Jsi. modo aũt ĩ
plurib⁹ regionib⁹ inuenit. Est aũt quoddã
gen⁹ creticũ. vt dicit Dyas. cum venis ceru
leis. Aliud gen⁹ est indicũ variũ cũ guttis
sanguineis. Primũ em̃ gen⁹. vt di. Jsi. cre
ditur valere magicis artib⁹. nam ipa tẽpe
states cõuertunt. sistunt flumina sic dicunt
Jdẽ etiã gen⁹ vtile est ẽm Dyas. ad regum
formas ꝛ simulacra mõstranda somniorũ.

Creticū aūt gen⁹ mutat picula. gratū facit ⁊ placentē ⁊ ꝑsuasorē ⁊ facundū, ⁊ vires cōfert. tertiū gen⁹ scz indicū visum fouet. ꝯ sitim ꝓdest. ꝯ venenū valet. ⁊ accēsio ei⁹ odorifera est. vt dicit Dyas.

De abestone Ca. XII.

Abeston archadie est lapis ferrei coloris. ab igne nomē sortitus. eo ꝙ semel accēsus nunq̄ extinguat̄ ꝺ quo fabricatū est illud mechanicū de q̄ gentiles capti sacrilegio mirabant̄. In q̄dā em̄ templo venerꝭ erat factū cādelabrū in q̄ erat lucerna sic ardens vt nulla tēpestate ⁊ nullo imbre extingui posset. vt dic̄ Jsi. li. xvj. in. c. de gemmis

De absicto. Capitulum. XIII

Absictus est gēma nigra pōderosa distincta venis rubentib⁹. h̄ calefacta igni septē dieb⁹ calorē tenet. vt dicit Jsi. c. de nigris gēmis

De alabandina Ca. XIIII

Alabandina est gemma dicta ab alabanda regione asie. cui⁹ color simil̄ est calcedonio sz rarior. vt dic̄ Jsiꝺ. ca. de cristall̄. ꝑm Dyas. aūt alabādina ē gēma clara ⁊ subrufa vt sardi⁹. cui⁹ ꝟt⁹ est sanguinē ꝓuocare ⁊ augmētare

De argirite Ca. XV

Argirites est gēma argēto simil̄ hn̄s stigmata aurea cui sil̄is est in colore andromaya. Est em̄ lapis cui⁹ color argēte⁹ est. vt dic̄ Jsiꝺ. cui est forma q̄drangula sic̄ tessere ⁊ fortitudo sic̄ adamātis. huic putāt magi nomē impositū ab eo ꝙ aīoꝝ impet⁹ vl̄ iracūdias credit̄ refrenare. vt dic̄ Jsi. c. de gēmis aureis.

De astrione Capitulū. XVI

Astrion est gemma indica cristallo ꝓpinqua in cui⁹ cētro lucet stella fulgore lune plene. sic aūt ꝺr ab astris. eo ꝙ eis opposita fulgorē rapit. Jsiꝺ. ca. de cristallis

De allectoria Capitulū. XVII

Allectoria siue allector⁹ est lapis q̄ inuenit̄ i vētriculis gallinaceis. cristallo obscuro sil̄is. cui⁹ vltima magnitudo est ad fabe quātitatē. hic in certamine ꝑm magos credit̄ reddere boīes insupabiles ⁊ inuictos. vt ꝺr in lapidario. De hac gēma dic̄ Dyas. allector⁹ lapis excitat venerē ḡtū fac̄ ⁊ ꝯstantē ac victorē discretū ⁊ oratorē. amicos reformat ⁊ reꝑmit i ore sitim

De asterite Ca. XVIII.

Asterites est gemma candida iclusam cōtinēs lucē sicut stella int⁹ ambulantē. redditq̄ solis radios candidantes.

De amatide Ca. XIX

Amatides est lapis vl̄ gēma a q̄ si vestis fuerit ꝯtacta ꝯ ignez resistit. ⁊ si igni iponat̄ ñ ardebit. sz splēdore accepto nitidior apparebit. ⁊ est sil̄is alumini scissibili. oīb⁹ magoꝝ maleficijs obuiās ⁊ resistēs. vt dic̄ Jsi. li. vij. c. x.

De bitumine Capl̄m. XX.

Bitumē est terra a gleba limosa ⁊ viscosa in locꝭ ꝑcipue palustrib⁹ generata. Est aūt ꝑm Jsi. li. xvj. c. ij. q̄dā terra glutinosa q̄ iuxta lacū asphalti i iudea reperit̄. cui⁹ nat̄a est ardēs ⁊ igni cognata. ⁊ est tāte tenacitatis ꝙ nec aq̄ nec ferro rūpit̄ sz solū sanguīe mēstruali. Est aūt vtilis ad nauiū cōpaginatōz. De h̄ bitumīe ꝺr i Pla. asphalti. i. bitumē iudaicū calidū ⁊ siccū in tertio ḡdu. ⁊ est terra nigri colorꝭ ⁊ pōderosa ⁊ fetida. ⁊ est terra vt dicūt aliq̄ ꝺ spuma marꝭ mortui generata ⁊ ad modū terre īdurata. hz aūt ꝟtutē attrahēdi ꝯsolidādi ⁊ ꝯsumēdi. ⁊ multū valet ad vulnera ⁊ vlcera cōsolidanda si pulueriset̄. ⁊ sic vulneri suppo nat̄. ⁊ si vuln⁹ fuerit mltū longū ⁊ latū. Ualet etiā ad passiōes matricꝭ spūalia ꝯp̄mētꝭ. si ponat̄ sup carbones. ⁊ fum⁹ ei⁹ q̄ est fetid⁹ sup os ⁊ nares ꝯtrahat̄. Ualz insup fleumaticis somnolētꝭ litargicꝭ. qꝛ fleuma ꝺ capite multū purgat. vt dic̄ Plat̄.

De berillo Ca. XXI

Berill⁹ est lapis indic⁹. in viriditate sil̄is smaragdo sz cuz pallore. Polit̄ ab indis i sexangulas formas vt coloris hebetudo repcussu āguloꝝ excitet̄. aliter aūt polit⁹ nō hz fulgorē. Genera aūt ei⁹ sunt decē. vt di. Jsi. c. ꝺ viridib⁹ gēmis. vbi etiā stati subdit̄. Crisoberill⁹ spēs scz est berilli. cui⁹ pallida viriditas i aureū colorē resplēdet. ⁊ hūc etiā india mittit nob̄. Berilli ꝟtutes describit Dyas. dicēs. Int̄ berillos q̄ magꝭ pallet melior est. ꝟt⁹ ei⁹ ꝯ picula hostiū ⁊ ꝯ lites inuictū reddit ⁊ mitē. ingeniū bonū adhibet. valet cōtra vicia epatis ⁊ cōtra suspiria ⁊ eructationes. humidos ocl̄os sanat. manū gestantis exurit si solis radio opponat̄. hominē magnificat ⁊ amorē ꝯiungit ꝯiugalem

De calculo Ca.XXII

Calcul⁹ ē lapill⁹ terre admix⁹ rotundus atq; durissim⁹. pur⁹ z ero⁹ pte lenissim⁹ atq; plan⁹. dict⁹ aūt ē calcul⁹ eo q; sine molestia sui breuitate z planicie a pedi bꝫ ꝓculcet. cui ꝓtrari⁹ ē scrupul⁹. lapill⁹ scz asperrim⁹ z minut⁹ q; si int pedē z calceū in ciderit valde nocet. h z saxa dicūt scrupea. id est. aspera atq; dura. vt dicit Jsi. li. xv. ca. xij. sepe aūt lapill⁹ i corpe aial et calidis et viscosis būoribꝫ nūc i vesica nūc in renibꝫ generat. vt dic Cōstan. q̄re s li. vij. de passionibꝫ renū. c. de calculo

De cote Capl'm. XXIII.

Cos est lapis sic dict⁹ eo q; ferrū ad i cidēdū acuat. cotes em̄ greco ꝑmone incisio dr. vt dic Jsid. Et ex his alie aḡrie sunt. alie oleo indiget i acuēdo sz oleū lenē. aq; ꝓ acie acerrimā reddit. vt dic Jsi. li. eodē. c. iij. h aūt cotes ꝓpriū bz q; i h q; acuēdo alteri ꝑtit. paulatim se cōsumit. vt dicit Greg. pulus ꝓ eo ab ip⁹ suba resolut⁹ cō gruit medicie. ꝓtutē bz desiccatiuā repcussiuā. z sanguis restrictiuā. vt dic Cōstan.

De calce Capitulū. XXIIII.

Calx est lapis adust⁹ et c⁹ admixtiōe cū arena z aq; fit cemētū. Est autez calx dicta viua. vt dic Jsi. q; duz sit factu frigida. int⁹ tn in occulto ferentē bz naturā vt ꝓtinet ignē. Un z pfusa aq; statiz ignis erūpit latēs. Cui⁹ naka aliqō mirū bz postq; nō arserit aḡs icēdit. qđ solet ignis extingui. oleo ꝓ extinguit q; solet ignis accendi. Usus ē fabrice necessari⁹. nā lapis lapidi nō ꝑt herere forti⁹ nisi calce fit ꝓiūctus Calcis aūt q; fit et lapide albo z duro melior est structur. Et molli ꝓ vilior est in tectis. Ducusq; Jsi. li. xvj. c. iij. Calx aūt ꝑm Plat. calida est z sicca in q̄rto ḡdu. q; mixta cū oleo pustulas z vulnera putrida iuuat z īcisiōes bn ꝓsolidat. carnē supflua corrodit nec in vulnere crescere ꝑmittit. Calx viua cū auripigmēto z aq; ad modū pultis decocta pilos cadere facit. qz suo acumie pozos aperit. vt di. Cōstan. z Plat.

De cemento Capitulū. XXV

Cementū est calx z arene cū aq; temperate ꝓiūctio z mixtura q; ad lapides ꝓiūgēdos z pietes liniendos z dealbādos sūma est necessaria Jn picturis z coloribꝫ parietū ꝑmū stramētū z ꝑcipuū est cemētū. Heli⁹ aūt adberet pieti bume/facto. z marie si fuerit de plastro siue gipso. nā vt dic Jsi. gipsum calx est cognatū. Optimū aūt oim lapidū est de lapide speculari factū cemētū. q; lapis trā lucet sic vitz z mlt̄ scissibilis i tenuas crustas. vt dic Jsi. z ē idē qđ plastz. qđ in greco dr gipsum. sed in teutonico speretalonū nūcupat

De carbunculo Capitulū. XXVI.

Carbūcul⁹ lapis ē ꝓciosissim⁹ sic dictus q; vt carbo ē ignit⁹. cui⁹ fulgor nec nocte vincit. lucet em̄ i tenebris adeo vt flāmas ad oculos vibret. Generac⁹ sunt. xij. sz pstātiores sunt q; fulgēt z emittūt radios sic ignis. vt dic Jsi. li. xvj. ca. xij. Ibidē subdit. Carbūcul⁹ grece antrax dicitur. gignit in libia apō trogoditas. Jnt̄ has duodecim spēs ꝑcellit antracites q; igneī ē calorꝭ. sz cādida vena ꝑcinct⁹. cui⁹ est ꝓpriuz q; ꝓiect⁹ in ignē velut int̄ mortuos carbōes extinguit. sz aq; pfusus exardescit. Alia ē species carbūculi noīe scandalir⁹ a loco indie vbi inuenit sic dict⁹. in cui⁹ specie velut itra lucidos ignes apparēt quedā gutte q; auree z hec gēma est ꝑcū incōpabilis respectu aliarū. Alia est spēs q; signes appellat a lucernarū fragrātia sic dicta. z hāc gēmā remissum carbūculū dicūt. Et est duplex. vna q; vt purpura radiat. altera velut coccinei colozis seu rubozꝭ. h a sole vt tactu digitoz calefacta paleas z cartaz folia ad se rapere dicit sculpturis resistit. si ꝓ aliqñ sculpta fuerit dū signa in cera impmit q̄si q̄dā aialis morsu ptē cere secū tollit. vt dic Jsid. ibidē. Ad spēm carbūculi reducit balagi⁹ q; rubet est z plucidus. vt dic Dyas. z dr q; hec spēs carbunculi in vena saphiri inuenit. z iō ex vicinitate saphiri q̄ndā nebulā ad modū fauille circa ignē balagi⁹ ꝓtrahit. que circa eius supficiē se diffundit. z hoc patet sensibilit si diligētius cōtemplet

De crisoprasso Capitulū. XXVII

Crisoprassus est lapis ethyopic⁹ que lucem celat z pdit obscuritas. de nocte em̄ est igneus. de die ꝓ aure⁹. vt dicit Jsid. ibidē. Jn die em̄ quasi euanescens z fulgorē emittēs quasi auz expalleſcit Est aūt alia spēs crisoprassi quā india nutrit. h crisoprassus similis est prasio in colore sine pozzo. et respergitur quibusdā guttis aureis. vt dicitur in lapidario

De calcedonio Capitulū. XXVIII

Calcedoni⁹ ē lapis pallid⁹ z hebetē p̄ tendēs colorē q̄si mediū int̄ berillū z iacinctū. vt dr i lapidario. Hascit aūt apud nasamos vt ferūt diuio imbre. z i uenit ad repcussū lune plene. vt dic Jsi. lib. xvj. Nō iuenit nisi tricolor vt di. lapid. Dia ei⁹ genera sculpture resistūt. calefact⁹ paleā attrahit. Jsi. Dic lapis pfozat⁹ z portat⁹ facit vincere causas. z valz ꝫ illusiōes demonū z ꝓtutes ꝓfuat. vt dicit Dyas.

De crisolito Ca. XXIX

Crisolit⁹ est lapis z ethyopic⁹. vt aurū lucēs. z vt ignis scintillās mari i colore est silis. declinās ad virorē i auro posit⁹ z i sinistro lacerto gestat⁹ dr terrere demones z fugare. iuuat ꝫ timores nocturnos. z melācoliā minuit aut depellit et ꝓfozat intellectū. vt dic Dyas. Crisoliti q̄dā spēs ē crisolimphis. c⁹ color dr die aure⁹. de nocte ꝓ⁹ igne⁹ iudicat Est z alia spēs crisoliti q̄ dr crisolet⁹ colore aure⁹. ci⁹ aspectus d mane pulctior ē. deinde hebetat ci⁹ color z est ignis capacissim⁹. q̄ si iuxta ignē fuerit ci ti⁹ inflāmat. vt di. Jsi. li. xv. c. d gēmis aureis

De celidonio Ca. XXX

Celidoni⁹ lapis ē modic⁹ tñ p̄cios⁹ Dui⁹ due sunt spēs. s. niger z rufus de vētre hyrūdinis extrahūt. qui q̄dem sūt z deformes. sz in ꝓtutib⁹ nō sūt maioribus ipares. imo multꝫ alijs sunt maiores. Ualet cū rufus ꝫ lunaticā passionē z ꝫ insaniā et antiquū lāguorē. facūdū fac z gtuz z placētē. Niger ꝓ⁹ valet ꝫ noxios hūores. z febres z iras. z lot⁹ aq̄ sanat oculos. h̄ oia dicunt in lapidario

De cristallo Ca. XXXI

Cristall⁹ lapis est relucēs clar⁹ et colore aq̄sus. credit q̄ sit nix vl gla cies p multoz annoz spacia indurata. vñ z nomē ei greci dederūt. gignit in asia z cypro. marie in septētrionalib⁹ alpib⁹ vbi in estate sol feruētissim⁹ inuenit. z iō q⁹ ano sa z diuturna est ibi glacies. iō spēm reddit hāc que cristall⁹ notat Dic si fuerit opposit⁹ solis radijs adeo capit flāmā vt aridis fungis ignē p̄beat. Usus ei⁹ ad pocula destinatur. nihil aliō opat q̄ frigidū facere potest. Uucusq̄ Jsi. li. xv. c. xiij. De cristallo autez dicit Dyas. cristall⁹ nō vi frigoris tantū sed vi magis terrestreitatꝫ in lapidē induratur color aūt illi⁹ glacici est silis, b⁹ ꝓtus est ꝫ si tim z ardorē. q̄ trit⁹ melle z potatus lacte replet vbera si ex causa calida lac p̄us sit amissum. Et etiā sumpt⁹ in potu valet ꝫ colicaz passionē z viscez si nō assit ꝓstipatio. Lapis est luci gui⁹. vñ lras z alia que in eo ponuntur manifestat. Q⁹ aūt ex aqua materialiter fiat cristall⁹. dicit Bregꝫ. sup p̄mū Ezechiel Habet inq̄t aq̄ ex se fluiditatē. sz p frigoris vehementiā in cristalli q̄uertit frimitatem Uñ in Eccl. scribit. Flauit vent⁹ aquilo z ꝯgelauit cristallū rc. Et b⁹ assignat Aristo. rōem in li. methoz. ibi. lapidea d substātijs mineralib⁹ materialit sunt aqua. vt dic Richardus rufus. lapides mineraliū sūt d aq̄ sz tñ q⁹ habēt de terrea siccitate pl⁹ q̄ liquabilia. iō nō ꝯgelant solo frigore aquoso. sed etiā terrea siccitate que p̄mutat aq̄sum terreum in vitreū q̄ñ sup aquā dñat. z vincit frigiditas suppducta. et q̄ patet q̄ vera est ratio Brego. z Eccl. q̄ dicūt q̄ ex aqua p̄t cristallus generari

De ceraunio Ca. XXXII

Ceraun⁹ est lapis cristallo silis ceruleo colore infect⁹. z est apud germaniam. alter est hyspanic⁹ rutilās vt flamma. hi cadūt de locis tonitrui. z dicuntur ꝫ vim fulgur opitulari. vt dic Jsidorus ibidē. Jdē in lapidario vbi dr. Cum tonat horrendū cū fulminat ign⁹ ether. Rubib⁹ illisus celo cadit iste lapill⁹. Qui caste gerit hūc a fulmie nō feriet. Nec dom⁹ aut ville q̄b⁹ affuerit lapis ille Uirt⁹ vtriusq̄ est ad p̄lia z causas vicēdas. z valēt ad dulces somnos. vt dr ibidē

De corallo Ca. XXXIII

Corall⁹ nascit in mari rubro. z q̄diu tegit aq̄s lignū est. sz statim q̄ extra bit z tangit aere in lapidē induratur Sunt aūt rami ei⁹ sub aqua cādidi z molles. extracti cū retib⁹ rubescūt z lapidificantur. vt dic Jsid. c. de rubris gēmis. Et seq̄t ibidē quantū apud nos p̄ciosa est idica mar garita. tāto p̄ciosior est corall⁹ apud indos. hūc magi dicūt resistere ꝓtra fulmen. Jsid. Jdē dr i lapidario. Jpi⁹ est vt ait zoroastes mira ptās. Fulmina riphones tēpestatesq̄s repellit. Aq̄cūq̄s gerat Est aūt duplex. albus z rufus. z nūq̄s vltra semipedem lōgior inuenit. rufus maxime valet ꝫ oēm fluxū sanguinis. ꝫ epilentiam. z ꝓtra dyabolica z varia mōstra. mltiplicat fruct⁹ z expedit fines et p̄ncipia negocioz

De corneolo Ca. XXXIIII.

Corneolꝰ lapis est rufus ⁊ obscurꝰ. vtil' tñ est ⁊ p̄ciosus q̄ in collo suspē sus vl' in digito portatꝰ. In discep/tādo surgētes mitigat iras. Sāguīs ex mē bro sistit quēcūq; fluorē. p̄cipue talē patit' si femia fluxū. vt d̄r i lapida.

De dyonisio Ca. XXXV.

Dionisiꝰ lapis ē niger l' fuscꝰ rubēti/bus venis sparsus. vocat' aūt ita ꝙ si aq̄ mixtꝰ ꝯterat' vinū al's nimium flagrat. ⁊ tñ qd̄ in illo mixꝝ ē ebrietati resistit vt dic̄ Isi. li. xvj.

De diadoco. Ca. XXXVI.

Diadocos lapis ē pallidꝰ lucēs vt be rillꝰ. ⁊ ē aptꝰ ad rñsa a demonib; ob tinēda. excitat em̄ demones ⁊ fantas mata. ⁊ si defuncto q̄s forsan applicet illū ꝓ tinꝰ asserit' solitas amittere vires. Nā sacer hic lapis est. ⁊ q̄ mors sternit abhorret. sicut d̄r in lapidario

De ere Ca. XXXVII

Es a splēdore aer; ē vocata. vt dicit Isi. Apd̄ antiq̄s em̄ anteq̄ ferri co/gnitꝰ fuit vsus. ere p̄mi ꝑscindebant terrā ⁊ belli certamīa ꝑagebāt. tūc auꝝ ⁊ ar gentū reijciebāt. nūc ꝟo auꝝ in summo ho/nore est. Sic voluēda etas cōmutat tp̄a re/rū. ꝟba sūt Isi. li. xvj. Idē aūt es est ⁊ cupꝝ q̄r vtrūq; ex eodē lapide ꝑ decoctiōz ignis resoluit'. Lapis em̄ calore ignis resolutꝰ in es ꝯuertit'. Job. xxviij. Cōponit' aūt es siue cupꝝ sic̄ ⁊ alia metalla ex sulphure ⁊ argen touiuo. sz h̄ accidit qñ plꝰ est de sulphure q̄ de argētouiuo. ⁊ sulphur est terreū ⁊ nō pu rū rubeū hñs colorē adurentē Argentū ꝟo vinū mediocre nec nimis grossum nec ni/mis subtile. Et ex tali cōmixtiōe es generat' sicut dic̄ Aristo. Sic̄ aūt dic̄ Isi. c. d̄ ere. Es si fuerit admixtū cū alijs metallis colorem mutat ꝑit' ⁊ ꝟtutē. vt ptz ī auricalco ⁊ in ere corinthio. q̄r cū diuersis metallis ē ꝯiūctū. vñ q̄ddā est albū ad nitorē argēti accedens aliud fuscū spēm auri exp̄mēs. tertiū in quo cūctoꝝ est tēperies. Est ⁊ aliud genꝰ eris qd̄ d̄r coronariū. qd̄ scz ex ductili ere ī laminas attenuat' ⁊ felle tauri tingit'. spēm auri p̄ten dit ī coronis histrionū. vñ ⁊ coronariū ē vo catū. Es aūt qd̄ ductile ē ⁊ malleo ꝓducit'. regulare appellat'. ecōtra fusile qd̄ tm̄ fundi tur. sz qd̄ fusile est sub malleo fragile est. qñ aūt es bñ purgat' ⁊ ab oib; vicijs excoquit' ductile efficit' ⁊ regulare. Om̄e aūt es in fri gore magno melꝰ fundit'. Es celeriꝰ rubigi nem ꝯbit nisi oleo ꝑungat' Itē int' omīa me talla est vocalissimū ⁊ maxīe potestat; Huc usq; Isi. li. xvj. maxīe ꝯuenit vsui tubaruz ⁊ cāpanaꝝ ꝓpt' suā sonoritatē ⁊ durabilitatez lapis vñ excoquit' est maxīe duriciei ⁊ cōpa ctiōis. vñ ñ facile frāgit' nisi p̄us ī rupe igne fortissimo exurat'. Octies aūt vl' nonies cō burit' añq̄ extrahat' ꝑfecte de lapide et pur/get' sicut mihi sepiꝰ certissime asseruerūt in loco vbi fodit' eris purgatores. Uasa enea rubiginosa sunt ⁊ eruginosa. nisi sepiꝰ arena aspera ꝯfricent'. Olfactu etiā ⁊ gustu sūt ab ominabilia. nisi cū stāno sint linita. Es etiā si sine stāno fuerit de facili vrit' ⁊ cremat'. vt dic̄ Isi. c. de stāno. Es ꝟo exustū ⁊ pulueri satū. vt d̄r in Plat'. hz ꝟtutē dissoluēdi ⁊ cō/sumēdi ⁊ extenuādi ⁊ hūores noxios expur gādi. vulnera sanat. caliginē oculorū pur/gat. carnes sup̄fluas corrodit ⁊ vlterius cre scere nō permittit. vt dicit Plateariꝰ ⁊ etiaz Dyasco.

De electro Capl'm. XXXVIII

Electrū est vocatū eo ꝙ ad sol' radi/um auro clariꝰ luceat ⁊ argēto. nam sol a poet; electron d̄r. Efficaciꝰ aūt est h̄ metallū oib; metallis ⁊ nobiliꝰ. Huiꝰ tria sunt genera. vnū qd̄ ex p̄no arbore flu/it qd̄ succinū d̄r. qñ em̄ p̄mo fluit de arbore est liquidū gūmi. sz post indurat' calore vel frigore in duriciē lapidis ꝑspicui vt cristal li. Alteꝝ genꝰ metallū d̄r qd̄ naturalit' inue nit' ⁊ in p̄cio habet'. Tertiū fit de trib; pecijs auri ⁊ vna argēti. electrū ꝟo qd̄ naturale est illiꝰ est nature vt in ꝯuiuio ad lumina clari us cūctis metall' fulgeat ⁊ venenū ꝓdat. nā si eo infundas stridorē edit ⁊ ī colores vari os in modū arcꝰ celest; se mutare subito cō/sueuit. Hucusq; Isi. li. xv. de metallis. vlti. De electro aūt artificiali d̄r sup̄ Ezech. dū auꝝ. inq̄t Grego. miscet' cū argēto. argētum ad claritatē crescit. auꝝ aūt cū claritate ar/gēti tēperatū ꝟtutē suā nō ꝑdit sz tantūmo/do q̄ ad decorē coadmixti argēti aliq̄ntulū expallescit. Electrū etiā veꝝ a q̄busdā arpa go d̄r. eo ꝙ attritu digitoꝝ accepta calor; g̃ tia oīa folia ⁊ paleas ⁊ vestimētoꝝ fimbriaꝝ rapiat ⁊ attrahat. sic̄ magnes ferrū. vt dicit Isi. li. xvj. c. de rubeis gēmis. De facili autē quocūq; mō hō voluerit recipit colorem et tincturā. Uñ de radice auense et conchilio

de facili inficit. vt dicit idē ibidē.

De echite Ca. XXXIX.

Echites lapis ē indic⁹ z ꝓsic⁹ q̄ i lit/toriby occeani i sinu tā indici maris q̄s ꝓsici inuenit. Est aūt lapis colore puniceo sic dr in lapidario. z est duplex. vt dic Jsi. s. masculꝰ z femia. vñ z bini sp in nidis aq̄lax inueniunt. nec sine bis parere pōt aq̄la. z io aq̄la istos fuat i nido suo. Horuz masculꝰ durꝰ est z silis galle z subtilans. femineꝰ ꝛo mollis ē. z bi lapilli alligati parienti faciūt partꝰ celeritatē. z etiā faciunt aliquādo abortiri si nimis diu ibi dimittūtur et aliq̄d excidit vulue nisi cito a parturiētibus auferāt. vt dic Jsi. li. cvj. c. ilij. Dic etiā lapis more ꝓgnantis aliū lapidē in se tenet clausum. vt dic Dyas. z in lapidario dr. Cōtinet ꝫ aliū more ꝓgnātis lapillū. Et⁹ ꝥtus est ꝓferre sobrietatē. diuitias auget z amorē. z facē victorē z fauorabilē z caducoꝝ phibet visum. si dr veneni fraude q̄s suspectꝰ fuerit si re⁹ fuerit. ꝫ lapis sub cibo eiꝰ positꝰ cibū deglutire nō ꝑmittit q̄ si lapis subtractꝰ fuerit cibū deglutire nō tardabit

De emathithe Ca. XL.

Emathites lapis ē rufus ferrugineus affric⁹ z indic⁹ ac arabic⁹. sic dictus eo q̄ cruore resolutꝰ i colorem sanguinē mor erūpit. vt dic Jsi. Valet cōtra vesice fluxū z oculoꝝ dolores. ꝑ venenū z serpētis morsum z vētris fluxū. oēm sanguinē stringit z matrie muliebrē z gingiuarū vt dic Dyas. In Plat. aūt dr frigide et sicce esse cōpletiōis. z bz ꝥtē ꝓstringēdi fluxuz sanguis. dr aūt ab emath q̄ dr ē sanguis. z thites q̄ dr est sisto. ts. vñ valet emoptoicis. i. sanguinē vomētiby. z dissenteric⁹ singulare ꝑsidium est

De elitropia Capitulū. XLI.

Elitropia gēma est viridis cū gutt⁹ puniceis venis sanguineis supspersa. Et ē sic dicta ab effectu. q̄r si ponit in aqua radijs sol' opposita ebullire facit z aquā in vase positā resolui i nebulā. et ꝑ paululū resolui in guttulas pluuiales. hec cadē etiā gēma videt posse facere mira. naz posita i pelui in aq̄ clara radios sol' mutat z exaeris repcussione obūbrare videt radiorū solariū claritatē z q̄ndā inducere in aere sanguineū colorē ac si sol ex interpositione corꝑis lunar⁹ ad solem ecliptic⁹ pati tene br̄as videat. Et io q̄r illa videt sol' posse mutare claritatē. elitropia. i. solis auersio nūcupat. z ꝫ exꝑsse dic Jsi. z Dyas. in lapidario dr. Exre nomē hūs ē elitropia gēma. Que solis radijs in aq̄ subiecto vacillo. Sāguineū reddit mutato lumie solā. Eclipsimq̄ nouā terr⁹ effundere cogit rc. Et dic Jsi. q̄ ita manifestat incātatoꝝ stulticiā z magorū q̄ in suis ꝓdigijs gl'iant. Illudūt em̄ hominū aspectiby in bis q̄ opant. sic facit gemma supdicta de q̄ exꝑplificādo dic q̄ herba eiusdē nois cū q̄busdā incātatiōib⁹ additis fallēdo visuz intuētiū. facit portantē boiez nō videri. In mlt⁹ alijs ē gēma ꝫ cōmēdabilis. q̄r sanguinē stringit. venena tollit. nec falli poterit q̄ ea gesserit rc.

De enidro Capl'm. XLII.

Enidros paruꝰ lapis ē z modic⁹ ppe tuis distillat guttis. nec tm̄ liquefit vino nec efficit aliq̄ mō minor. vnde dr i lapid. ꝓpetui flet⁹ lacrimis distillat enidros q̄ velut ex pleni font⁹ scaturigie manat Et dr ibidē q̄ difficile ē hmōi reddere rōez. q̄r si gutta defluit de lapidis suba. q̄re ñ minor efficit vl' vino liq̄scit. si ꝛo ros vel aliud ipm ingredit q̄d est q̄ ingrediēs nō repellit egredientē. Pōt tm̄ esse vt mihi videt q̄ ꝥtus lapidis ꝓdēsat in aquā aerē sibi vicinꝰ ꝓpinquātē vt iā videat exire de suba lapidis q̄d egredit dr suba aeris circūstantis.

De epistide Capitulū. XLIII.

Epistides est lapillꝰ rutilās z rubicundus. q̄ exꝑte cordis gestat⁹ tutū seruat. cōpescit seditiōes. coercet locustas z volucres steriles nebulas ac grandines a fructiby terre. z oppositꝰ soli ignē et radios emittit. Et si hūc lapidē in aquā ferue tē piecer⁹ cessat eiꝰ ebullitio. z post modicū frigescit. vt di. Jsi. z Dyas.

De exoliceto Capitulū. XLIIII

Exoliceto lapis est sic dictꝰ. eo q̄. tl. coloriby est distinctꝰ. z est puꝰ valde z efficit oculos intuētis hoīs tremulos. in libia apud trogoditas inuenit

De ferro Capitulū. XLV.

Ferrū a feriēdo ē dictū. vt di. Jsi. sua em̄ duricie ferit domat z ꝓcutit oīa genera metalloꝝ. q̄d q̄dē cōstat de terra originē ꝓhat durissimū tm̄ est z soli dissimū. z io oīa alia feriēdo cōmit et dilat. z ꝫ vt dic Jsi. iuxta terre genꝰ nomen assumit. z ꝑ ꝫ multipl'r variat. q̄r fm ꝫ magꝫ duꝝ vel minꝰ inuenit. Generat aūt ferrū fm

Aristo. exargẽtouiuo grosso nõ mũdo neq̃ porroso terreo. z sulphure grosso in cui⁹ cõ/ positõe pl⁹ est de ꝓdicto sulphure q̃ de argẽ touiuo. vñ ꝓpter dñiũ frigidi z sicci z terrei ferrũ frigidũ z siccũ valde duꝝ est in suis p tib⁹ z cõpactũ. z qz min⁹ hz in se aerei z aq̃i humidi q̃ alia metalla. iõ ad resoluẽdum ĩ igne difficile ẽ z gue ad remolliendũ. vt dic̃ Rich. Ferramẽta ꝙ cũ oleo tpare mos est nea q̃ frigiditate nimiũ indurẽt. vt di. Jsi⁹. Ferrũ ex sanguis otactu citissime rubigi/ nẽ otrahit. z dũ ei⁹ subam subintrauerit vir recedit. vt di. Jsi. Rubigo ẽ viciũ rodẽs fer rũ. qđ ei accidit vl̃ sue sube ipuritate siue ex terre otactu z vicinitate. sine ex sanguinis si ue cuiuslibz infecti aut hũidi vapoꝝ q̃litate Et subdit idẽ. a ferro inq̃t sanguis human⁹ effundit̃ z de ferro se vlciscit̃. qz de re nulla alia ita cito p rubiginẽ ꝺsumit̃ sic̃ q̃ huma no sanguie immũdat̃. Cũ ferro magnes cõ cordia hz vñ z magnes ipm attrahit z ipm attractũ etiã mediãte vase argẽteo vl̃ eneo ipm sequit̃ eiq̃ subiũcit̃ z obedit. Si ferruz bñ politũ alumie vl̃ aceto linitũ fuerit simil limũ fit eri. rubigine carebit politũ ferrũ. si ceruſa vel medulla ceruina fuerit plinituz. Jsi⁹. Ferrũ candẽs si in vino vl̃ in lacte se pl⁹ extinctũ fuerit ipz vinũ splenetic̃ z alijs morbidis medicare fac̃. vt dic̃ Cõstã. Fer/ rũ etiã vt dic̃ Jsi. accẽsum igni nisi indurẽt ictib⁹ corrũpit̃. rubẽs in igne nõ est vtile ad cudendũ añ q̃ albescere incipiat vel albere Usus ferri vtilioz est boi in pluribꝫ q̃ vsus auri. z q̃nis pl⁹ diligat̃ auri spẽs ab auaris sine ferro ei respublica tute nõ agit̃. qz sine ei⁹ metu securitas ab hostib⁹ nõ babẽt. fer/ ro cõis iustitia regit̃. tuet̃ innocẽtia z ipro/ boꝝ audacia ferri metu coercet̃. sine ferro nullũ fere op⁹ mechanicũ vir pficit̃. nulluz edificiũ ꝺstruit̃. agricultura nullaten⁹ exer/ cet̃. Et iõ ſm Jsi. ẽ dictũ ferrũ eo q̃ farra. i. semia ꝺdat. qz sine ferro nec panis ꝺ tra ac/ q̃rit̃. nec etiã iã pat⁹ panis sine ferro cõgrue diuidit̃ vt ĩ vsum cibi ab boie assumat̃. Jtẽ ferrũ ferro acuit̃. vt dic̃ salomõ. nã ꝙfricatõ ne mutua bebetudo ferri itex attenuat̃ z sic acuit̃ vt inde facilꝫ qõlibet icidat̃. Scozia ꝺ ferri ĩmũdicia q̃ in igne excoq̃t. z ẽ sic di/ cta eo q̃ ꝺ ferro ignis violẽtia sit excussa. vt dicit Jsidozus

De ferrugine.

Capitulum. XLVI.

Ferrugo est limatura ferri sic̃ squa/ ma est illõ qđ cuolat ex pcussiõe fer ri. z hz ꝙtutẽ siccãdi z attenuãdi. z iõ valet ꝺ opilationẽ splenis. vomitũ tñ poten ter excitat intm̃ q̃ aliq̃n ducit ad mortẽ nisi pulnere adamãt̃ vel aq̃ in qua p noctẽ ia/ cuerit ei⁹ violẽtia repmat̃. otra emorroidas ꝺ esse pulnis ei⁹ optim⁹. dissenteriã. i. fluxũ vẽtris stringit. vt in Plat̃. Ferrugo etiã ꝺ ferri rubigoz corrosio dicta a corrodẽdo. ꝺ tñ ꝓprie erugo ab erodẽdo nõ ab eramento. vt dic̃ Jsi. man⁹ siquidẽ tãgent̃ inficit z ma culã deformẽ post se relinq̃t. q̃to ferꝝ magꝭ puꝝ z politũ est tãto cuidẽti⁹ z citi⁹ a rubigi ne defedat̃ z difficili⁹ remouet̃. Nec ꝺ facili deponit̃ nisi trib⁹ modis. s. p ignis excoctõz vl̃ p serre vl̃ p lime corrosionẽ. vl̃ p collisio nẽ lapidis z durioz arenule extersionẽ. hoc añt hz ꝓpriũ erugo infectio q̃ occasiõe le ui reuertit̃ ad locũ in q̃ semel radicat̃

De gleba. Ca. XLVII.

Gleba ex collectõe puluer⁹ est ĩ vno glomere coadunata. vt dic̃ Jsi. lib. xvj. c. j. Terra cũ ligata gleba est. so luta ꝙ puluis. Jndurata ĩ globũ tra semẽ nõ recipit. z receptũ erũpe in germẽ non p/ mittit. ꝺ fracta ꝙ tegit semia atq̃ nutrit. per pluuiã remollita q̃ndã pinguedinẽ in se re/ colligit quã ad seminũ pductiõz radicibus circũfundat. vt dic̃ Greg⁹. Aliq̃n etiã glebe naturã in septinent mineralẽ. z iõ ex glebis diuersaꝝ rex spẽs pducũt̃. sic̃ dic̃ Gre. sup illũ locũ Job. xxviij. Lapides saphiri loc⁹ ei⁹ z glebe illi⁹ aurꝝ

De gemma Ca. XLVIII

Gemma ꝺ eo q̃ luceat instar gũmi. vt dic̃ Jsi. gẽme siq̃dẽ magnũ deco rẽ varietate colorꝝ pbẽt auro. Jdeo añt dic̃ Jsi. dicũt̃ pciose. qz rare sũt atq̃ ca/ re. oĩe ei rarũ magnũ z pciosum vocat̃. sic̃ scriptũ est. erat ſmo dei pciosus. i. rar⁹. Jsi doz⁹. nec alicui ꝺz videri dubiũ aut falsum q̃n sua sit ꝙt⁹ diuinit⁹ insita gẽmis. qz sic ꝺ lapidario. Jngẽs est herbis ꝙt⁹ z maxia gẽ mis. Quaꝝ q̃dã in venis terre inueniunt̃ z cũ metall̃ effodiunt̃. q̃daz a ꝓfundo maris euomũt̃ z generatõnis ipaꝝ loc⁹ ignorat̃. z tales gẽme sepe ĩ litoribꝫ marꝭ z fluuioꝝ gla reis reptiunt̃. q̃dã in corpib⁹ auiũ z reptiliũ sepi⁹ pcreant̃ Uñ cũ q̃z añt gẽme venerint ĩ credibili ꝙtute inueniunt̃ diuinit⁹ insignite. q̃ nobiles sunt z vere. Hã vt dic̃ Jsi. c. de

gēmis aureis. i quibus dā gēmaꝝ generibus veras a falsis discerere magꝝ difficultas est. nā sepe ille q̄ sunt false ꝛ sophistice veris videnť esse simillime. ita vt vix pñt ꝓ a sophistic⁹ deꝓhēdi. qz q̄dā vt di. Jsiō. ꝓ smaragdo vitꝝ arte inficiūt ꝛ fallit ocl'os subdola q̄dā viriditat⁹ sil'itudo. sine fraude ei nulla mortaliū est vita. Jsi. oīs aūt nō trāslucidas gēmas cecas solem⁹ appellare eo q̄ dēsitate sui obscurēť. Jsiō. ⁊ sepe fallūť sic iudicātes. qz pl⁹ ꝓtu⁹ sepe latet i puulo adamāte ferrugineo ꝛ obscuro q̄m i sardio lucidissimo vel berillo

De gagate Ca. XLIX

GAgates est lapis rudis ꝛ tñ p̄ciosus q̄ ꝓmo in sicilia ꝛ gagāte flumine est repť⁹ fluore flumis ad ripā iacť⁹ vñ est noīať⁹. q̄uis i britānia sit plurim⁹ et etimius. vt di. Jsi. Est aūt duplex. ſ. glaucus ꝛ niger. niger aūt est plan⁹ leuis ꝛ facile cōbustibilis igni appositꝰ fere sic thus. incēsus āt odore suo ſpētes fugat. demoniacos ꝓdit. ꝛ demonib⁹ ꝑ ri⁹ esse putať. ſginitatē ꝓdit qz aq̄ ei⁹ bibita si bibēs est ſgo. nō vrinabit. si nō est ſgo statim vrinā emittet. etiā ꝑ volutatē. vt dic̄ Dyaſ. ꝛ sic ſginitas ꝓ lapidē experiť. vt dicūt autores. Jtē idē lapis tam niger q̄m glauc⁹ attritu digitoꝝ calefactaſ paleas leues sibi appositas ꝓhibere ꝓsueuit. pot⁹ autem ꝓfert ydropicſ. qz nociuum ꝓsumit humorē. ꝛ ōr ꝓfortare epar sua fortan sicciťate ꝛ etiā occulta q̄litate. Jtē puluis ei⁹ appositꝰ dētes roborat. debiles ꝛ laxatos ꝓfirmat. Jtē multum ōr valere ꝑ fantasmata ꝛ nocturnas demonū vexatōes. Jtē ei⁹ suffumigatio puocat mēstrua q̄ casu aliq̄ sunt ablata. Jtē ōr sedare dolores vētris q̄ stomach⁹ patiť casu aliq̄ subuersionē. Jtē vincit pſtigias ꝛ carmia dura resoluit. vt ōr in lapid. itē valō accelerat ptū ꝛ adiuuat pietē vt ōr i lapid. Uñ si lapis tā grossꝰ ꝛ rudis tā mirabilia opať. nullꝰ ꝓt exteriorē faciē vili pendēd⁹ est q̄diu ſt⁹ latēs interꝰ ignoratur De ß aūt lapide dic̄ Jsiō. in aq̄ accendiť. ex tinguiť ſo in oleo. qō est mirꝝ

De galactile Capitulū. L.

GAlactiles est lapis colore cinereus. gustu suauis. q̄ si attritꝰ fuerit q̄ddā lacteū de se emittit. vt dic̄ Jsiō. ℏ lapis i ore clausus turbat mētē. circūdat⁹ collo vbera lacte replet. alligať femori dat facies pt⁹. mixtꝰ aq̄ ꝛ sale si circūspergať ouili. oues replēť lacte ꝛ scabies fugať ab eis. vt dicit Dyaſ.

De gelacia Capitulū. LI.

GElacia gēma ē cādida hñs speciem grādinis i figura. ꝛ ē tāte frigiditat⁹ q̄ nūq̄ ab igne calefit. Jsi. ꝛ Dyaſ.

De geratice Capitulū. LII.

GEraticen lapis ē niger ꝫ supat ſtute colorē q̄ ꝑ us abluto siċs gestauerit ore dicere mox poťit q̄d ō se cogitat alť. sic̄ ōr i lapiō. dilectū reddit ꝛ amabilē eū sup quē est. sicq̄ pbať ſt⁹ ei⁹. nā si inuentū fuerit corꝑ⁹ alicui⁹ melle ꝛ muscis exposituī relinquūt eū muscę si pñs fuerit iste lapis. ꝫ si lapidē subtraxerit sugēt corꝑ⁹ ei⁹ et corrumpēt

De taspide Capl'm. LIII.

TAspis est gēma viridis smaragdo similis ꝫ crassli coloꝛ simpl'r est. Ei⁹ spēs sunt. xvij. vt dic̄ Jsi. nā ias viride. pinnasin gēma ōr. q̄uis aūt ei⁹ color p̄cipu⁹ sit viridis. tñ m'tos hz alios intermixtos. Ei⁹ ſt⁹ est repmere febres ꝛ idropisim in his q̄ gestāt ip̄m caste. Juuat etiā pturiētem. fugat fantasmata ꝛ inf picula facit hominē tutū interiorē refrigerat ardorē fluentē cōpescit sanguinē ꝛ sudorē. luxuriā cohibet ꝛ impedit ꝓceptū. mēstrua ꝓstringit ꝛ emorroides si pulueriseť dat⁹ cū lacte vlcera inueterata sanat. sordes oculoꝝ purgat. ꝛ visum acuit ꝛ ꝓfortat. maleficijs ꝛ incātatōibꝫ resistit. efficacior est i argēto q̄m in auro. In capite aspidis inuenit lapill⁹ iaspidi sil'is q̄ mire credit esse efficacie ꝛ ſtutꝫ. ꝛ iō q̄dā iaspidē q̄si aspidē dictū esse credūt. tot āt credit hīe ſtutes q̄t hz diuersas venulas ꝛ colores vt dic̄ Dyaſ. In mōtibꝫ scithie inuenit opim⁹ ꝛ a grifonibꝫ custodit quēadmodū smaragdus. vt dic̄ Jsi.

De iacincto Capitulū. LIIII.

TAcinct⁹ lapis ē cerule⁹ ꝛ saphirei coloris aliq̄ntuluꝫ ꝛ ꝓpinqu⁹. ex colore suo nomē hñs vt dic̄ Jsi. Lapis iacinct⁹ q̄dā in ethyopia ē inuent⁹. Optim⁹ ē q̄ nec nimis clar⁹ nec etiā nimiū est obscur⁹ vel obtusus. ꝫ ex vtrinsq̄ tpamēto mediocrit est refulgēs. Jsi. Dic nō rutilat equalit. In aere sereno cū grat⁹ ꝛ etiā pspicu⁹ i nubilo corā oculꝰ est marcid⁹ ꝛ obtusus. Jsiō. In os missus sentit frigid⁹ ad scalpendū ē durissim⁹. nō tñ ē iuict⁹. qz ab adamāte scribit ꝛ signat. vt di. Jsi. ſm Dyaſ. iacinct⁹ la-

pis ē. nūc colore cerule⁹. nūc subrusus. nūc purpure⁹ siue veneti⁹. Et sunt tres spēs. nā sunt granati citrini ⁊ veneti. sz inf̄istos granati. i. blauū sunt meliores. Iste lapis mirabilis ē q̄ aeri maxie se ꝓformat. vt in nubilo sit nubil⁹. ⁊ in sereno sit seren⁹. Isti⁹ lapidis est virt⁹ singularz ꝑm autores q̄ ꝓfert leticiam ⁊ ꝓtrariaf melācolice q̄litati. Cōfortatiue est ꝥtutz sīc de ipi⁹ spēbꝰ ōr. Cōfortatiue cūcti virtutz habenf. Tristiciāq; fugāt ⁊ vanas suspitōes. Resistit etiā diuerꝝ pestilentijs q̄ solēt in aere sepi⁹ generari. vigorē etiā dat mēbris. ⁊ vegetat vel ꝓfortat neruos et dulcē ac salutifez dat sapoꝛez. vt dīc Dyas. maxie si silis est saphiro. q⁹ ꝑm oīs q̄ de gēmis tractāt tāto in suis effectib⁹ est efficacioꝛ q̄sto pl⁹ in colore ⁊ suba saphiro appropiquat. ⁊ ta⁹ iacinct⁹ veneno obuiat et toxico ꝓtrariaf. Dyas. Et etiā q̄dā assimilaf herba eiusdē nois i colore ⁊ i multz est ei par q̄uis nō p oia in valore. sīc dīc Isīd.

De iride Capl'm. LV.

Iris est lapis eragon⁹. i. septangulus vt dīc Isi. q̄ ꝓmo i arabia iuxta mare rubꝝ ē inuēt⁹. nūc aūt in plurib⁹ locis inuenif. s. in germania ⁊ i hybernia ⁊ in multz regionib⁹ aq̄lonis. Est aūt in colore ꝑspicu⁹. cristallo silis. vt dīc Isi. ⁊ ōr iris p silitudinē arc⁹ celestz q̄ p cussus sole sub tecto spēs ⁊ colores arc⁹ celestz in ꝓximos parietes oppositos repsentat. vt dīc Isi. ea sdez etiā credīt hr̄e ꝥtutes q̄s et beril⁹. nisi quia tāte nō inuenif q̄ntitatz vt dīc Dyas. Insup h lapis vt ferf coopaf parturienti vl' vt citi⁹ pariat vl' saltē vt dolorē part⁹ facili⁹ sustineat ⁊ nō tantū de periculo ptimescat.

De ienia Capitulū. LVI.

Iena est gēma q̄ in oculis biene bestie inuenif. q̄ si sub lingua homis subdita fuerit ipm dicūt ꝑdicere pl'ma iā futura. vt dīc Isīd. ⁊ lapid.

De kame LaLVII

Kamē lapis est i colore nūc alb⁹. nūc subniger. nūc subrubicūd⁹. nūc varijs coloribꝰ distinct⁹. est aūt sic dictus a cauma. tis. q̄d est idē q̄d incēdiū. nā i locis sulphureis ⁊ calidis inuenif. cui⁹ virt⁹ ꝑm Dyas. est curare hytropisim. diuerꝝ imaginib⁹ ⁊ figuris sculpīt ⁊ polīt

De kabrate La. LVIII.

Kabrates est lapis trāslucid⁹ cristallo silis q̄ credīt dare eloquentiā bonē ⁊ grām ⁊ defendit a noxijs ⁊ venenoꝝ. ⁊ curat tumorē epatz ⁊ splenis. vt dīc Dyas.

De kalcophano La. LIX

Kalcophan⁹ est niger lapill⁹ colore depict⁹. q̄ gestat⁹ in ore ōr clarifica/re vocē ⁊ defendere a raucedine fauces. vt ōr in lapid.

De liguria La. LX.

Liguri⁹ lapis ē i colore electro silis dict⁹. vt dīc Isi. a lince bestia. ex cuius vrina int̄ arenulas generat. vt ei⁹ est paleas attrahere. valet ꝑ dolorem sto machi. ⁊ stringit fluxū vētris. valet ictericiꝭ ⁊ discoloratz. quia pditū colorē restituit. vt dicit Dyas.

De lipparia La. LXI.

Lipparia est gēma de sirticis ptibus veniēs. cui⁹ ꝓprietas est q̄ oīe gen⁹ feraꝝ ad ipi⁹ pñtiā ꝓperat ⁊ ipm ituetur. vñ venatores feras q̄s canū cursu capere ñ pñt. soli⁹ lipparee aspectu ad se ducūt. sīc ōr in lapid.

De margarita. La. LXII.

Margarita oīm gēmaꝝ cādidaꝝ est ꝑcipua. vt dīc Isi. q̄ inde margarite noie est vocata. q⁹ in cōchulis marꝭ ꝙ gen⁹ lapidis inuenif. nascif in carne coclee sīc in piscīū cerebro lapilli aliq̄n inueniunf gignif ex celesti roze quē certo tēpe anni coclee hauriūt. Ex q̄bꝰ margaritz q̄dā vniōes nūcupanf. habētes aptū nomē. eo q⁹ rantuz vn⁹ ⁊ nūq̄ duo vel plres simul reperiūf. Sūt meliores aūt margarite cādide q̄s que flauescunt. Illas aūt q̄s inuēt⁹ aut maturini roris ꝓceptio cādidas has seneci⁹ vl' vesperti nus aer reddit obscuras. Ducuscz Isi. lib. xvj. Inueniunf aūt q̄dā ꝓfozate naturalit. ⁊ ille sunt alijs meliores. q̄daz ꝓfozanf arte. vt dīc Plat. Sūt aūt eligēde q̄ sunt albe et clare speculares ⁊ rotūde. Dūt aūt ꝥtutem ꝓfortatiuā vl' a tota specie vt dicūt q̄dā. vel q⁹ specialitate q̄dā aspgunf mēbra a superfluis humoribꝰ. eo q⁹ astringēdo ⁊ coartādo ꝓfortāt Valēt ꝑ cardiacā ⁊ sincopim cordis ⁊ ꝑ debilitatē q̄ puenit ex fluxu medicīe. valēt etiā ꝑ fluxū sanguis ⁊ fluxū vētrz. vt dīc Plat. Dr̄ in lapid. q⁹ cū margarite generēt ex roze q̄sto rozatis pl⁹ fuerit aeris hausti⁹ tāto maiorē gignit roratio gēmā. naz vltra seminucē crescere nulla putaf Dr̄ etiā ibidē q⁹ si illo tpe q̄ ex hausto rorz icipit gēma generari si suguenerit cborusc atio vel tonitr⁹

ex subita formidine claudit cōcha. ⁊ sic patit abortiuū. Ab india aūt ⁊ antiq̄ britānia nobiliores margarite trāsmittūt. vt dr ibid

De magnete Ca. LXIII

Magnes lapis est indicus ferruginei colorꝭ. In india apud trogoditas īuenit. ferꝝ trahit. adeo em̄ vt dicit Isid. trahit ferrū vt cathenā faciat ānuloꝝ inde eū vulg⁹ ferrū viuū appellat. Liq̄dum etiā vitꝝ credit trahere sic ferrū. Cui⁹ tāta vis est vt dic Aug⁹. ꝙ si q̄s eundē magnetez tenuerit sub vase aureo vel eneo. ferrūq̄ de sup posuerit ex motu lapidis subt⁹ ferꝝ desup mouebit ⁊ seq̄t ibidē. Uñ factū est in q̄dam tēplo simulacrū de ferro qd̄ ꝟtute magnetis ī aere pēdere videt. Est em̄ alia spēs magnetꝭ in ethyopia q̄ ferrū respuit ⁊ a se fugat. Idē etiā magnes aliqñ vno angulo ferrū trahit ⁊ ī alio a se repellit. Oīs autē magnes tāto est melior q̄to cerulior Hucusq̄ Isid. ꝑm Dyas. ꝟo ⁊ lapid. h̄ genus lapidis recōciliat maritos vxoribꝫ. auget grām ⁊ decorē in ꝑmone. Itē cū mulsa curat ydropysim ⁊ splenē allopiciā ⁊ arsurā. puluis eius aspersus p q̄ttuor angulos dom⁹ sup carbones existētibꝫ ī domo videbit subito domus ruere ex vertigīe cerebri ⁊ cōmotione. Magnes etiā sic ⁊ adamas capiti caste mulieris suppositꝰ cogit eā subito amplecti virꝝ suū. si adultera fuerit subito a lecto se mouebit timore fantasie. Hoc lapide maxīe vtunt magi. ꝑm Plat. lapis magnes calid⁹ est ⁊ sicc⁹ in tertio g̃du. ꝟtutē hꝫ attrahēdi ferrū. montes em̄ sunt ex hmōi lapidibꝫ. vñ naues ferro cōpactas attrahūt ⁊ dissoluūt. vñ precipue valet vulneratis puluis ei⁹ ꝯfect⁹ cum apl'icon appositꝰ vulneri Ferrū em̄ attrahit puluis etiā magnetꝭ in q̄ntitate duoꝝ dragmatū cū succo feniculi valet ꝯ ydropisim ⁊ splenē ⁊ allopiciā. vt dic Auic. attrahit ei fleuma ⁊ melancoliā

De melonite Capitulū. LXIIII.

Melonites est lapis dict⁹ eo ꝙ dulcē ⁊ melleū emittit succū. vt dic Isid. et est bicolor. s. viridis ī vna parte et melli similis in alia

De menophite Capitulū. LXV

Menophitis ē lapis a loco egypti sic dict⁹. geminātꝭ est nature. vt di. Isidorus. Hic trit⁹ ac sup loca q̄ vrēda sunt vl' secāda posit⁹ vel cū aceto linit⁹. ita facit obstupescere corpus ꝙ nō sentiat cruciatum.

De mirite Capitulū. LXVI.

Mirites est gēma sic dicta eo ꝙ mirre in colore sil'is est q̄ cōpressus spirat odorē sic nardus

De medo Capl'm. LXVII.

Medus ē gēma vel lapis p̄ciosus in medoꝝ regiōe repꝰ. q̄ qñq̄ ē viridis colorꝭ qñq̄ nigri. vt dic Dyas. ꝟtus h⁹ est ꝯ cecitatē oculoꝝ. sanat podogram si cū lacte mulierꝭ masculū ꝑturiētis tempet Sil'i mō valet ꝯ dolorē renū ⁊ freneticam passionē. si ꝟo lapis niger resoluat sup cutē ⁊ in aq̄ calida ⁊ alicui det illa aq̄ ad bibēdū interficit vomitu ⁊ stomachi subuersione. si ꝟo frons iñ lauet mirabilit excoriat ⁊ ledit visum ⁊ aufert oīno. vt dr in lapid.

De merochite Ca. LXVIII

Merochites gēma est viridis smaragdo sil'is. spissiorꝭ tñ ⁊ grossioris ē viroris q̄ smaragd⁹. vñ ⁊ a colore malue nomē accepit. vt dic Isi. ⁊ nascit in arabia. Et āt sube valde moll' ⁊ tñ valde vtilis qꝛ sic dic Dyas. ꝟtute sua custodit infantiuꝫ cunas ⁊ a nociuis casibꝫ

De marmore Ca. LXIX.

Marmor greco sermone a viriditate vocat. vt dic Isi. Sūt aūt marmora vt dic idē lapides eximij q̄ maculis ⁊ coloribꝫ cōmedant. nā marmoꝝ genera infinita sunt. nō tñ oīa a rupib⁹ incidunt sꝫ multa sub terra sparsa sunt vt marmor lacedemonū viride ⁊ p̄ciosum. sil'r ⁊ marmor orphites. qꝛ macul' ꝑpentū sil'e est vñ ⁊ vocabulū sumpsit. cui⁹ duo sunt genera molle ⁊ candidū. nigꝝ ⁊ duꝝ. Marmor purpurites ex egypto est rubeū cādidis interuenientibꝫ pūctis. ⁊ vocat purpurites eo ꝙ rubeat vt purpura. Sūt ⁊ alia multa genera vt alabastrū ⁊ pariū. de q̄ infra dicet. Est ⁊ aliud gen⁹. s. coralliticū ī asia reptū nō hñs vltra duos cubitos ī mēsura. ⁊ est cādiduꝫ fere sic ebur. tñ hñs q̄sdā maculas q̄dā ꝓportione e diuerso nigras. Est ⁊ thebaicū tinctū aureis guttꝭ. īuenit in pte egyptioꝝ. naturalit aptū vt sup illud colliria cōterantur Sūt ⁊ alia genera q̄ in officinis rupibusq̄ gignūt vt marmor chorinteū gutte aromatice simillimū. ex q̄ colūne ingētes fiūt limina atq̄ turres. Est ⁊ caristeū viride ⁊ optimū. nomē hñs ab aspectu eo ꝙ gratū sit his q̄ gēmas sculpūt. h⁹ ei viriditas reficit ocu

los Est z numidicū qđ numidia mittit. qđ fricatū succū sil'em croco reddit vñ z nomē accepit. Sūt z alie multe marmoz diuersitates. de qbz explificat Jsi. lib. xvj. sed ħ ad pñs sufficiāt. Marmoz itaq; alijs lapidibz est solidi⁹ forti⁹ z pulcri⁹ z vtili⁹. i c⁹ venis diuersaz gēmaz materia inuenit ꝓpt soliditatem sui difficilime sculpit z polit ꝓpt sui frigiditatē z soliditatē ad spēs z vnguēta aromatica custodiēda vtilissimū inuenit. Super oia aūt admirari possum⁹ q marmorei lapides nec calibe nec ferro nec etiā serra l' malleo p potētiā aliquā edomant. sz p lamiñā plūbeā asseribz nobilissimis intersertam plūbo ei z nō ferro lapides marmorei diuidunt z serrāt tāq; asseres z equant

De nitro Ca. LXX.

Nitrū ſm Dyaſ. ē lapis ſubalbidus ſciſſilis z pſpicu⁹ cui⁹ ꝓt⁹ est dissolutiua. attractiua. abſterſiua. et hūoris ſupflui ꝓſumptiua. De nitro aūt dic Jſiđ. li. xvj. c. ij. nitrū a regiōe nitria egypti est dictū. ex q̄ medicine fiūt. z ſordes corporuz ac veſtiū abluunt. h⁹ natura nō m'trū a ſale diſtat. bz ei naturā ſal' z ſil'r oxi cancſcētibus ſiccitate littoribz. cui⁹ ſpuma afronitū nuncupat. Et colligit diſtillās i gtib⁹ aſie in ſpelunc⁹. deinde ſol calore deſiccat. z optimuz fit. qđ ſic ſiccatū est mime pōderoſum. vt dicit Jſi. ſm Plat. aūt nitz ē vena terre. z ē calidū z ſiccū lene rubeū vl albū vl citrinum guſtui ē amaz acidū z ſubſalſum. pinguedinē extenuat ſi oze ſit acceptū. humoreſ viſcoſos minuit z ꝓſumit. puluis ei⁹ i melle cōfectus facie clarificat z decorat. mūdificat ſaniē ſtomachi z ītestinoz. et apoſtemate pcedentē. pediculos z ſaniē capitiſ detergit. vermes auriū īterficit z eoz ſaniē mundiſſime extergit cū aceto ſpuma ei⁹ et corroſionibz inflatōibz ſubuenit ydropicoſ opilatoſ cū melle mixta caliginē detergit oc'oz. venenum mortificat z excludit. paliſim lingue potenē phibet ſm Plat. z Dyaſ. Est aūt nitz caliđ z ſiccū in fine tertij gđus. laxatiuū. colatiuū. vt dicit Cōſtan.

De noſet Capitulū. LXXI

Noſet. i. oropondine lapis ē pciosus ſbalbid⁹ aut vari⁹. q̄ vt dr i bufonis capite est a q̄ extrahit z in forti vino z aq̄ mūdificat. vt dic Dyaſ. z in eo aliquando apparet forma bufonis cū aſperi⁹ pedibz z diffuſis. ħ lapis valet ꝫ morſus reptiliū z venenū. Hā pñte veneno vari⁹ lapis tāgēt⁹ digitū adurit. z ſunt ſimul ambo includēdi vt dic Dyaſ.

De onichino Ca. LXXII.

Onichin⁹ lapis est indic⁹ z arabicus ꝓmittū in ſe bz colorē ad ſil'itudinē humani vnguis. vt dic Jſi. greci ei vnguē onicē dicūt. Indic⁹ aūt onix. ignis colorē bz. albis cingentibz venis ſiue zonis. Onix ꝫo arabic⁹ nigri coloriſ cū cādidis zonis. Genera ei⁹ ſunt q̄nq;. ſ. ſardonix. que ex duoz ſocietate nomē ſortit. ſ. ex cādore onicis z rubore ſardij. vt pz infra de ſardonice. ħ gēma ſcz onix pl'es ōr hr̄e effect⁹ notios. nā vt dic Dyaſ. collo ſuſpēſus vl' digito portat⁹ excitat triſticiā z timores. ml'tiplicat lites. cōmouet aīos ad ritas. ī pueriſ excitat ſaliuā ſupfluā z nocuā. nō ꝓt nocere ī pſentia ſardij. ſpecularē bz naturā z politraz. z iō ad modū ſpeculi repñtat imagies z figuras. ſz obſcure. Dyaſ.

De optallio Ca. LXXIII.

Optall⁹ ſiue opall⁹ ſm Jſi. est lapis diuerſaz gēmaz coloribz diſtinct⁹. Est ei in eo carbūculi genus ignis. ametiſti fulgēs purpura. ſmaragdi nitēs viriditas z ſinguli colores ſub q̄daz varietate ſunt lucētes. nomē bz a patria. Hūc lapidē india ſola parit. vt dic Jſi. tot em̄ credit hz̄e ꝓtutes q̄t bz colores. De optallio dr in lapidario. q optall⁹ lapis oculos ſe portāt⁹ ſeruat illeſos z acutos ſz alioz oculos circumſtantiū. obducta nube recōdit. vñ q̄dā acriſia ꝓcutit vt nō videāt vl' aduertāt q̄ fiūt coram eis. Et iō aſſerit furt⁹ tutiſſim⁹ cē patronus. vt dr in lapidō.

De onite Ca. LXXIIII.

Onites gēma est nigra z rotūda. alia est viridis maculas hñs. Tertia est cui⁹ altera ps ē aſpera. altera ꝫo plana. z ei⁹ ſuba est q̄ſi ferri lamia. Dic lapis geſtat⁹ cuſtodit a morſibz reptiliū z ferarum z aialiū alioz. Appenſus etiā mulieri phibet impgnari eā. z ſi pgnās ē facit citi⁹ abortiri

De petra Capitulum. LXXV.

Petra grecū nomē est. z ſonat idem q̄ ſolida ſiue firma. vt dic Jſi. Et gtib⁹ em̄ terre ſolidiſ z cōpactis ſubſtantia petre ſiue lapidis generat. Vl' petra a penetrādo est dicta. penetrat em̄ pedē q̄n forti⁹ ꝓmit z calcat. Ab aquaz etiā ſtillicidijs z guttis penetrat. Jdē aūt est petr⁹ et

lapis. ꝫ lapis quasi ledēs pedē dr. quia sua duricie et acumine pedē ledit. vt dic Jsido. Lapis tñ vsualiter plan⁹ mollis et sparsus. Sata ꝙ adherēt ꝛa mōtib⁹ excidunt. Si ler ꝙ dr dur⁹ lapis ab eo dict⁹ ꝙ pcussus ecliat ignis. vt dic Jsid. cuius em petra ex se sit frigidissima. ferro tñ pcussa ex se mittit ignē. nā ex forti ꝛ violēta aeris collisione int supficiē ferri ꝛ lapidis aer illisus subito ignitur ꝛ scintillādo de silice egredit. sm Aristo. in. iiij. meth⁹. ex sola terra lapis nō fit. vicens em in ea siccitas nō pmittit eā coagulari. Fiūt aūt lapides vel p ꝯgelationē vel p ꝯglutinationē. Ex cōmixtiōe em aq ꝛ terre fit lutū. qđ inter lapidē ꝛ terrā est mediuꝫ qđ paulatim p partiū coadunationē ꝛ ꝯstrictionē fit lapis. vñ tali trāsmutationi apti⁹ est lutū vnctuosum. qz qđ nō est tale non est cōmutatiuū ꝫ pot⁹ cōminutiuū ex dñio sicitatis. Terra ergo p fortē ꝯglutinationeꝫ ꝛ cōmixtionē humoꝛ ꝫ uertit in naturā lapidis ꝙ ex diuersitate terre diuersoꝛ coloꝛ recipit qualitatē. Aliqñ etiaꝫ pmunt lapides ex aque ꝯgelatōe. Jnueniunt em quedā loca sup que aqua infusa ꝯuertit i lapides diuersoꝛ coloꝛ. ꝛ hoc fit ex quadā vi minerali in locis illis existēte ꝯgelāte aquas q̄ sunt ꝓncipia lapidū vt dic Aristo. Fiūt aūt lapides vel ex luto vnctuoso ꝑtute sol' occulte illud coagulātis ꝛ p ptiū coherentiam in subam lapidis cōstringētis. vl' fiūt lapides ex aq ꝯgelata quadā ꝑtute minerali lapidis forme inductiua sm ipam materiā lapidiuꝫ efficiunt qđā rare sube ꝛ debil' cōpositiōis. ꝛ quidā fortiōris. ꝛ qđā generant tardius. ꝙ dā citi⁹. qđā forti⁹ sm fortiōrē q̄litatū actiuaꝝ potentiā ꝛ debiliōrē resistētiā passiuaꝝ sm em cōmixtionē istaꝝ qualitatū in suba lapidis diuersificant lapides i natura ꝛī ꝑtute. ꝑtus em celestiꝫ influēs ad loca mineralia in eis suas imꝓmit actōes ꝛ sm ꝙ inuenit materiā aptiorē ꝛ sue actiōi obedientiorē in eis impressionē relinqt nobiliorē. Et iō qđaꝫ lapides pciosi naturā ꝛ vim planetaꝝ in suis effectib⁹ imitāt. vt patꝫ i topazio ꝙ motuꝫ lune sentire phibet. vt dic Amb. Basi. Jsi. Dyas. et alq vt post patebit. Note ergo ꝙ pri etates lapidis sine petre sunt iste. quia lapis vniuersaliter est frigidus ꝛ siccus. cōpact⁹. durus. grauis ꝛ ponderosus. suo pōdere cētrum petēs. terrā cōprimēs. et eius ptes ne dilatent ad inuicē vniens et cōiungēs. Vñ dicit Ambros⁹ ꝙ lapides fūt ossa terre. qđ em faciūt ossa in corpe. hoc faciunt lapides in diuersis ptib⁹ ipsi⁹ terre. ipam em cōsoli dant. et ne ptes ei⁹ nimia siccitate ab inuic⁹ desluāt. ipam cōprimūt et adunāt. lapides p aquaꝝ supfusionē a sua duricia nō remol liunt. ex illicidijs tñ guttatim descēdētib⁹ excauant. vt dicit Brego. Lapides etiam si candētes fuerint in vino extincti. vinū corrumpūt et in acetū cōuertunt. vt dicit Jsid. Jn lapidib⁹ etiā generaliter requirit materie puritas ꝑtus et pciositas. coloris et figure diuersitas. et multiplex vtilitas. Nam vtiles sunt in edificijs ꝯstruēdis. i plateis sternendis. ꝓ pontib⁹ faciēdis. p hostib⁹ expugnādis. p lupis ꝛ canib⁹ effugādis. p metallis ex eoꝝ suba extrahēdis. p metall' exornādis. p infirmitatib⁹ varijs psanādis. p turribus regū ampliādis. p castris et ciuitatib⁹ munīēdis. p feris ꝛ bestiolis defendendis. Lapides itaq ꝑmo de minera extrahūtur extracti q̄dranq ꝛ poliunt. politi in edificio ordinate collocātur. ordinate maiores sub minoribus cōponūt. mediāte cemēto ad inuicē coaptant. obducunt cemēto ꝛ extrinsec⁹ cōplanant

De pario Ca. LXXVI.

Pari⁹ lapis est gen⁹ marmoris eximij ꝛ pciosi. vt dicit Jsi. Dic apud paron insulā inuenit. vñ ꝛ pari⁹ nūcupat. magnitudo ei⁹ lāces ꝛ crateras nō excedit. et est apt⁹ ac vtilis p ꝯseruādis spēbus ꝛ vnguētis. Jsi. Glosa aūt sup Dester. ſ. dicit ꝙ parīū est gen⁹ marmoris cādidissimi. et iō signat castitatē ꝛc.

De prassio Capm. LXXVII

Prassius est lapis ad modū porri viridis. visum cōfortat debilem. aliqñ inuenit cū guttis sanguineis. quandoq guttis candidis distinctus. de quo dr in lapidario. Utile nil affert nisi ꝙ viret et decet aurum

De pirite. Capitulū. LXXVIII.

Pirites vt dicit Jsid. est lapis fulu⁹ aeris simulans qualitatē cui plurimus ignis inest. de facili em scintillas emittit qui tenētis manū si vehemētius ꝓmatur adurit. ꝓpter qđ ab igne nomē accepit. de q dr in lapid. Tāgi vult leuit blāda q manu teneri. Hā p ſſue nimiū digitos tāgētis adurit

De pionite
Capitulū. LXXIX.

Pionites est lapis q̄ dr esse femineī sexus. nā certo tpe concipit t parit similē lapidē t offert pgnātib⁹. vt dic̄ Dyas.

De pantero La. LXXX

Panteron lapis est multor̄ colorū sparsor̄ t pic̄ distinctor̄. nā niger et rube⁹ viridis pallensq̄ videt. purpure⁹ roseusq̄ simul prasseusq̄ colorē. Dic fac̄ hoiem audacē t iuictū illo die. qñ videt mane orientē solē. vt dr in lapid.

De plumbo La. LXXXI

Plumbū vt dic̄ Isi. de metall. li. xvj est dictū. eo q̄ ex pilis de plūbo factis marē altitudo p̄mit⁹ē temptata dr vt dic̄ duo sunt genera. cādidū scz et nigrū. cādidū aūt melius est t p̄mo i insul' athl i tici marē antiq⁹ est inuētū. i multis locis hodie. inuenit em̄ in gallia t lusitania q̄dā terra nigra arenosa t etiā calculosa. q̄ q̄dē ablui tur t ex materia q̄ subsidet p decoctionē in fornacib⁹ plūbi suba eliq̄t. In aurifodinis etiā cū materia auri q̄dā lapilli nigri reperiūt t dū aur̄ colligit cū auro manēt. sed postea ignē calculi ab auro separati p se inflant t i plūbū albū totalit̄ resoluunt. t inde tāta est gravitas auri t plūbi. vt dic̄ Isid. Nigrū vero plumbū duplex ē. aut em̄ ex sua vena p̄dit. aut cū argēto nascit mixtisq̄ venis cōflat. t in illa inflatiōe p̄mo p̄cedit stannū. deinde argentū. tertio q̄d remanet p inflationē efficit plumbū nigr̄. vt dr. Isi. In idia so neq̄ est neq̄ plūbū inuenit. sz gēmis t margaritis ꝫ india recōpēsat. Isi. Plumbū aūt nigrū in opib⁹ laboriosis vt i laminis t i fistul' vtili⁹ fore tā hyspani q̄z britānici sūt experti. Vsusq̄ Isi. Scōm Aristo. em̄ li. meth. iij. ex sulphure grosso min⁹ depurato ac feculēto t argēto uiuo cōponit plūbi suba. i loc⁹ mineralib⁹ generat. vñ ex imūdicia sulphuris nō puri q̄ndā p̄bit humiditatē. ex ē cōtactu man⁹ tāgent⁹ coinq̄nat. ꝫ immūdicia ad horā p abstersionē aliquātulū a plūbo remoueri pt. sz ex eo auferri nequaq̄. p̄t aūt homines immūdiciā plūbi abstergere. verūtamen sp erit plumbū. t si videat argētū sz obtinebūt i eo q̄litates aliene vt errēt in eo homines. sunt q̄ accipiūt sal armoniacum ē. vt dic̄ Aristo. t h⁹ imūdicie assignat causas dicēs. Materia plūbi nigri siue argentum uiuū est malū pōderosum luteū. sulpbur ē⁹ malū mali vapor̄ et fetidi. vñ nō bñ gelat. in li. v. alchimie hermes dr. Si suspēderis plūbū sup acetū p̄dēnat ip̄m. nā acetus penetrabit ei⁹ subam t i puluerē puertit. ac in colorē albū ceruse ip̄m trāsmutat. sz si super ip̄m acetū fuderis albescit t destruit vim aceti. plūbū adustū colorē vermiliū obscurū generat. sz si fortior fuerit ignis. puertit i citrinū t post calcinādo t desiccādo ipsum cū aceto i albū colorē ceruse transmutatur Igne so fortiori adhibito totū ꝫ puertit in materiā p̄mā plūbi t fit terra. vt dr ibidem. Itē idē. plūbū q̄b⁹ miscet ptes omogenias congregat. t etherogeneas separat t mūdificat t ō ponit cū argēto i fornace vt argētū facili⁹ mūdificet. q̄ ptes argēteas a p̄sumptōne p̄seruat t ipō plūbo p̄sūpto ac combusto argentū purgat Idē di. Hiero. i glo. sup. vj. c. Hiere. ibi p̄sūptū est plūbū ē. Itē dic̄ hermes q̄ plūbū in sua ebullitōe oīm solidorū corpor̄ duriciā soluit. etiā adamātē. Itē di. Arist. in li. meth. plūbū inq̄t liq̄tū p̄culdubio est argētū uiuū. sz nō liq̄t nisi calefiat. et tūc apparēt oīa rubea liq̄facta. Miz aūt est q̄ plumbū cū liuidi vl' subnigri sit coloris. tū p ex⁹tionē siue aceti resudatōz pulerū colorē generare p̄sueuit. vt miniū. stibiū. t hmōi Est aūt plumbū ad vsum medicine. est em frigidū t humidū in secundo gradu. vt dic̄ Cōstā. ꝫ vsturā ignis t apostemata calida valet mir⁹ mō. fluxū sanguis vulnerq̄ bñ cōstringit. reuma oculor̄ abstergit t cōpescit. Icē⁹ scorpionū mitigat t draconū. venerē⁹ phibet si plūbi lamia duob⁹ lūbis apponat. alias hz rōes medicinales de q̄b⁹ q̄re infra de coloribus. c. de stibio. q̄d alio noīe ceruse. id est flos plūbi noīat

De puluere. La. LXXXII.

Puluis dr eo q̄ a vēto pulsē⁹ vt dicit Isi. Leuitate ei⁹ sua a vēto tollitur t dissipat. vēti p̄trarij puluerē subintrātes ip̄m circūagitāt t turbinē generant. vt dic̄ Beda. Puluis p̄cussus naturā rei a q̄ resoluit oñdit. nūc p odorē. nūc p colorē nūc etiā p saporē. t ō puluerisant spēs aromatice vt eor̄ intrinseca fr⁹tus se oñdat vt p ptiū cōmixtionē t vnionē ampliorē fr⁹tez recipiāt. vt odoris sui fragrantiā diffusi⁹ circumspergāt. t gustū suauis⁹ afficiāt. t vt vulnera putrida desiccēt efficaci⁹ t abstergant. vt carnē mortuā corrodant t auferāt. t vlteri⁹ crescere nō p̄mittāt sicut puluis plūbi

erusti purgat vulnera z desiccat superflua. carnē viuā generat z sanat. vt dic Cōstan. Et iō ex pulueribꝫ officiūꝫ emplastra z cōpo nunt thimiamata. z varia efficiūꝫ antidota z vnguēta. In pulueres resoluunt thus z mirra. z ex pulueꝛ crematōe deo offerūtur holocausta. Ex pulueribꝫ etiā fiūt salutife/ra electuaria q̄bꝫ infirma coꝛpa sanitati re/stituunt. Ex pulueribꝫ insup fiūt inunctōes z malagmata q̄bꝫ mortuoꝝ coꝛpa liniunt z custodiūt integ̃ ne i cinerē aut pulueꝛē redi gāt. pulueꝛ z humoꝛ admixtōe lutū gignit z ex supueniēti desiccatiōe i glebā cōpingit. vt dic Jsi. ex pulueꝛe pes polluit. oculꝰ ledit z multiplex reptile ex pulueꝛe producit z ꝺ pul uere pascit ac nutrit. Serpēti ei puluis est panis eius. vt dic Jsa. lxv. Ex pulueꝛe oē coꝛ pus aiatū nascit z i pulueꝛē a q̄ incipit ruer tit z finit. put homi dictū est. Puluis es z i pulueꝛē reuerteꝛis ꝛc. Ex pulueꝛe aer inficit z ne claritatē solis oculꝰ videat aliq̄tiēs impedi tur. naz ex pulueꝛe aeri būido admixto sepe nebula gignit. ex cui⁹ interpositōe latz sol z lim pide nō videt. Et resolutōe etiā pulueris in athomos solis radi⁹ p fenestraz intromissus nullatenꝰ intuet

De quirin Ca. LXXXIII

Quirin vt dic Dyas. est lapis q̄ i vpu paz nidul⁹ inuenit. Dic secretoꝝ p/ditoꝝ est i somno. capiti ei dormiēti supposit⁹ facit hoiem loq̄ oia que somniat dor miēdo. z auget mirabilit fantasias. vnde et magi diligunt lapidē illū. q̄ p eū maleficia opantur

De quandros Ca. LXXXIIII.

Quandros ē lapis coloꝛe q̄dē vilis. sz eximie ꝓtus. vt dic Dyas. Et iue/nit in capite vulturis. valet ꝺ q̄slibet causas nociuas. z vbera lacte replet

De rabri Ca LXXXV.

Rabri q̄ z alio noie z cōi ꝺ bolus ar/menic⁹. est lapis siue vena terre z est nature frigide z sicce subrufus colo/rem hñs z inuenit in armenia. naturā habz ꝓstringēdi ventrē z sanguinē vñcūq̄ fluat

De rostein siue reiben Capitulum. LXXXVI.

Rostein siue reiben fm Auic. ē lapil/lus q̄ inuenit i capite cācri. z est ali/quādo alb⁹ aliq̄n vergēs i flaueū coloꝛē Est aūt q̄ ad subam mollis paz durioꝝ q̄ pupil la oculi piscis. q̄ ad formā ꝓ est exteri⁹ ro/rundus z plan⁹. interi⁹ ꝓ o parū concauus. quo ad ꝓtutē aūt est naturalit frigid⁹ et hu/midus. Et valet ꝺ tra morsus scoꝛpionuz et mustele si ꝺ trit⁹ moꝛe emplastri superpona tur. Dicit etiā q̄ valet ꝺ tra morsus canis ra bioſi si puluis ei⁹ in potu assumat Si com buratur puluis ei⁹ mundificat dētes et de/siccat vulnera z confert scabiei z phibet la/crimas.

De saphiro Ca. LXXXVII.

Saphirus est gēma cerulea celo sere/no i coloꝛe similima. optima est int gēmas z summe p̄ciosa z regū digi/tis magis apta. In multis locis inuenitur. sed oꝛiētalis siue indica melioꝛ iudicatur. et maxime q̄ habet q̄si q̄sdā pulueres aureos intermixtos. z est h̄ saphir⁹ dēsus nō pluci/dus. vt dic Jsi. Dic lapis maxie ꝺmēdat i lapidario. ita vt p̄ sui excellētia gēmaꝝ gem ma vocat. nā coꝛp⁹ regetat z integra mēbra p̄seruat. stellā habet relucentē p cui⁹ refulgē tiam ei⁹ ꝓtus indicat. Alia est spēs saphiri que sirtites ꝺꝛ que iuxta sirtes inter arenas maris libici inuenit. vt dic Dyas. Jnuenit aūt aliq̄n in venis mineraꝝ vbi lasurius etiā inuenit z in eisdē venis saphiri in medio ve lut in ventre quedā spēs carbūculi inuenit z ideo a multis saphir⁹ mater carbūculi cre dit. eo q̄ in ei⁹ venis gigni a pluribꝫ phibet. z ex natura saphiri carbūculus quasi q̄dam fauilla cerulea vt multi asserūt credit aliq̄n tulū obumbrari. vt dic Dyas. Saphir⁹ ita q̄ fm Dyas. habet ꝓtutē discordiū recōcilī ativā. multū em̄ valet vt ꝺꝛ ad pacem refoꝛ mandā. Jtē habet ꝓtutē caloris innaturalꝭ repssiuā. vñ ꝺ saphiro ꝺꝛ in lapidario. Coꝛ/poꝝ ardoꝛē refrigerat interioꝛē. Hā i febrib⁹ multū caumatic⁹ z incēsiuis refrigeriū p̄/bet saphirus si iuxta venas coꝛdis pulsabi/les suspēdat. Unū dic Dyas. q̄ valet ꝺ perio/dicas febres tpe accessionis. Jtē ꝓtutē ha/bet ꝺfortatiuā. coꝛdis letificatiuā. z ideo ꝺꝛ valere cōtra cardiacā z quālibet passionem melancolicā vñ z cardiacū z dyafoꝛeticum fluoꝛē repmit z sudoꝛē. sicut scribit i lapida. Sudoꝛē stringit nimio toꝛrēte fluentē. ꝛc. Jtē dic Dyas. Jtē habz ꝓtutē fluxꝰ sanguis restrictiuā. Unū z saphir⁹ oriental⁹ si tpibus apponat solet restringere sanguinē ꝺ naribꝫ ꝓfluentē. Jtem virtutē habet singularē tu/moris z inflature sedativā. Certū em̄ est q̄ apostematū repmit inflaturā si in ꝓncipio

collectõis nociue citi⁹ apponaf. Itẽ valet ꝯ antracẽ. nã ꝑtutẽ hz malicie z venenositatẽ antracẽ expulsiuã. ei⁹ cũ furiositatẽ rep̃mit z expellit ne ei⁹ malicia spũs inficiat ipi⁹ fumũ ad coꝛ ascẽdere nõ ꝑmittit. vt dicẽ Dyaſ. Itẽ vim hz veneno ꝯtrariã z ipi⁹ penit⁹ extinctiuã. vñ z si aranea intra pixidẽ posuerẽ z vnũ saphiꝛ indicũ sine aliũ supra pixidis oꝛificiũ aliquãtulũ diu retinuerẽ aranea ei⁹ ꝑtute victa q̃si subito moꝛiet. vt dicẽ Dyaſ. z ꝟ idẽ vidi sepi⁹ z ī diuersis ac pluribꝫ experiri. Itẽ hz vim visus ꝓfuatiuã z sordiũ oculoꝛ sine gũamine purgatiuã. vñ scriptũ est. Tollit ex oculi sordes. de frõte doloꝛẽ. in lapidario. Itẽ hz vim vlceꝛ curatiuã. naz vt dicẽ Dyaſ. puluerisat⁹ z lacti admixt⁹ vlcera sanat. z ꝟ etiã in vulneribꝫ est exptũ. Itez tãte autoꝛitatẽ fuit lapis iste apũd veteres. q̃ etiã apud deũ nõ modicũ putauerũt valeꝛe vñ z apollini fuit singularit⁹ ꝓsecrat⁹. qꝛ cũ gẽtiles ꝑ rñsis apollinẽ sacrificioꝛ tpe ꝓsuluerũt certificari citi⁹ putauerũt si saphirũ tũc in p̃tia haberẽt. vt dicẽ Dyaſ. z ꝟ tãgit in lapidario vbi ꝺꝛ. Et pl⁹ q̃ꝫ reliquas amat hãc ydromãcia gẽmas. Ut diuĩa queant p eã rñsa mereri ꝛc. Itẽ hũc lapidẽ magi singularit⁹ diligũt. qꝛ ꝑm eoꝛ opinionẽ p ipsi⁹ ꝑtutẽ q̃dã mirabilia opari p̃t. z ꝟ tãgit sil'r in lapidario. vbi ꝺꝛ. Hic lapis vt perhibẽt educere carcere vinctos. Obstrusasq̃ foꝛes z vincula tacta resoluit. Hec z mꝫa alia ꝺ singulari ꝑtute saphiri ab autoꝛibꝫ sunt cõscripta. z i ꝟ generalit⁹ oẽs ꝓfentiũt q̃ saphirus est gẽma amatrix castitatis. z iõ ne ei⁹ effect⁹ p imundiciã poꝛtãtis aliq̃ mõ ipediat oꝛtet vt ille q̃ eã poꝛtat caste viuat. iuxta illud. Sz q̃ gestat cũ castissim⁹ esse iubetur Itẽ ꝺꝛ in lapidario. q̃ tollit iuidiã z expellit timoꝛẽ z facẽ audacẽ z victoꝛẽ. firmat in bonis aim. z mitẽ facẽ z bũilẽ z benignũ. q̃ oĩa puto esse dicta disposítiue poti⁹ q̃ꝫ effectiue. sz ꝟ nũc sufficiãt

De smaragdo Ca. LXXXVIII

Smaragd⁹ ꝑm Jsiꝺ. gẽmaꝝ oĩm virentiũ obtinet p̃cipatũ cui veteres post margaritas z vniones tribuũt tertiã dignitatẽ. Smaragd⁹ a nimia viriditate est dict⁹, vt di. ibidẽ. nã oĩe viride amarũ ꝺꝛ. nullis aũt gẽmis siue herbis maioꝛ iest viriditas q̃ꝫ smaragdo Hã herbas virentes z frõdes supat inficiẽs circa se viriditate nimia aerẽ repcussum. Jsiꝺ. nec ei⁹ viroꝛ in sole aliq̃ mõ obumbꝛat. sculpentiũ oculis nulla gtiosioꝛ refectio est. Cui⁹ coꝛp⁹ si extẽ sum fuerit z extersum siue politũ ad moduꝫ speculi imagines reddit. Quippe cesar neroꝰ gladiatoꝝ pugnas i smaragdo aspicere cõ sueuit. vt dicẽ Jsi. Genera ei⁹ sunt. tꝛi.. sz no biliores sũt scitici q̃ scz ī gẽte scitica inueniũt scõm locũ tenẽt bactriani. Colligũt in cõmissur⁹ saxoꝝ flãte aquilone. tũc em̃ tellure discoopta itermicãt. qꝛ arene monẽt matie in his vẽtis. tertiũ egyptij hñt. reliq̃ ī metallis erarijs inueniunt sz vicios⁹. nã aut erit aut plũbo aut sali sil'es natas hñt. Smaragdi ꝯ q̃ñ vino vel oleo sunt puncti. pficiũt ī viroꝛe q̃ꝫ viriditatẽ gra naturalit⁹ imbuãt. Est etiã q̃dã spẽs smaragdina q̃ degenerat q̃ꝫ sit viridis. eo q̃ sit turbida et sit venis z est calcesmaragdus nũcupata. Ducusq̃ Jsi. li. xvj. c. ꝺ viribꝫ gẽmis. Hic lapis a gribꝫ excipit⁹ z eripit⁹. Et ne possint smaragdi in copia inueniri grifoꝝ ũmanitate hominũ accessus ipedit⁹. vt dicẽ Jsi. li. xiij. ca. iij. Dz itaq̃ viroꝛẽ sui mꝫtiplicatiuũ. ex se em̃ generat radiũ q̃ viroꝛe tingit aerẽ circũfusũ Dz z coꝛp⁹ speculare z pspicuũ obiectaꝝ figuraꝝ z imaginũ oñsiuũ. Dz tertio ex nature dono ꝑtutẽ bñficiũ diuersaꝝ infirmitatum curatiuũ Hã ꝑm dyaſ. z lapiꝺ. ꝟ auget opes z in causis dat psuasoria verba. collo ꝯ suspẽsus curat enutriteũ z morbũ caducũ. vi sum ꝓfuat debilẽ z ꝓfortat. lasciuos motus ꝓpescit. reddit memoriã. valet etiã ꝺ illusiones z fantasmata demonũ. tẽpestates sedat sanguinẽ sistit. z ꝺꝛ his valere q̃ solẽt diuinare de futur⁹. vt pz i lapiꝺ.

De sardio Ca. LXXXIX.

Sardi⁹ est gẽma rubei coloꝝ ad modũ terre rubee sic dicta eo q̃ i sardis ꝑmit⁹ est repta. vt dicẽ Jsi. z glo. sup Apoc. Hec gẽma q̃ꝫ sit p̃ciosa z pulcra a mꝫtis tñ reputaf nouissima inteꝛ gẽmas. qꝛ vt dicũt ꝑter fulgoꝛẽ nil ferat vtilitatis. excepto q̃ ponit ꝟ p̃ne neq̃t nocere. nã onichin⁹ q̃ q̃sdã ꝺꝛ nociuas hẽ ꝓpietates nõ põt eas in p̃tia sardij pducere ad effectũ. dicẽ tamẽ Dyaſ. q̃ ꝑter illã ꝑtutẽ hz sardi⁹ lõge plures Sũt ei spẽs ei⁹ q̃nq̃ inteꝛ q̃s ille ẽ vilioꝛ qui trãsmittit a sardis z valet qꝛ accẽdit gaudiũ z repellit timoꝛẽ audaces reddit z acuit mẽtẽ z ipo p̃ne nõ nocet onix Dicẽ etiã q̃ sardius totaliter sanguinei coloꝝ gestantẽ le ab incantatoꝛibꝫ z maleficijs tucaf.

De sardonice. Ca. XC.

Sardonix ex duoꝝ lapidũ societate. sardio scz ⁊ onice nomen sumpsit. vt dic̃ Jsid̃. Cõstat aũt ex tribꝫ coloribꝫ. nã niger est in imo. cãdid⁹ in medio. rubeus q̃si miniũ in sup̃mo. h̃ sola ĩ signando de cere sub̃a nil euellit. Jnuenit̃ aũt apud arabes ⁊ apd̃ indos. Genera ei⁹ q̃nq̃ sunt. q̃ colores hz pl⁹ distinctos. ⁊ ẽ dẽsior. hic est laudabilior. luxuriã repellere d̃r ⁊ humilem efficit ac pudicũ

De sole Ca XCI.

Solis gẽma cãdida est ⁊ trãslucens. ⁊ est sic dicta eo q̃ ad sil'itudinẽ solis in orbe fulgẽtis radios gerat. vt dic̃ Jsi. c. de cãdidis gẽmis.

De silenite Capitulũ. XCII.

Silenites ẽ lapis p̃sic⁹ vt herba virẽs cui⁹ color iaspidi sil'is ẽ. vt d̃r ĩ lapidario. trãslucet ãt cãdida q̃dã macula q̃si fulgore ꝯtinẽs lune imaginẽ. Jlla autẽ cãdida macula ĩ corpe silenitꝭ crescẽte luna crescit. ⁊ decrescente minuit̃ ⁊ decrescit. vt dic̃ Jsi. ⁊ Dyas. potẽs est aũt ĩ amorẽ recõciliãdũ lãguẽtes ⁊ ptisicos iuuare putat̃

De stanno Ca. XCIII.

Stannũ vt dic̃ Jsi. est metallũ a greca ethymologia sic dictũ. sepans. s. ⁊ discernẽs. mixta em̃ ⁊ adulterata int̃ se metalla p ignẽ dissociat. ab auro ⁊ argẽto es ⁊ plumbũ diuidit ac secernit. alia ec̃ metalla ab igne defendit. Et cuz sit natura erꝭ ⁊ ferri durissima si absq̃ stãno fuerit vritur ⁊ cremat̃. Stannũ aũt illitũ vas̃ eneis cõpescit vir⁹ eruginis. ⁊ saporẽ fac̃ g̃tiosiorẽ Specula aũt ex eo tpant̃. cerusa etiã ꝯficit̃ ex stãno quẽadmodũ ⁊ ex plũbo. Hucusq̃ Jsi. li. xvj. c. de metall'. s̃m Aristo. li. metho. stannũ cõponit̃ ex argẽto viuo ⁊ bono ⁊ sulphure malo. ⁊ h̃ duo ñ sunt bñ mixta sz tãq̃ p pua ꝯposita. ⁊ iõ colorẽ imitat̃ argẽti. sz ñ ei⁹ soliditatẽ. Jn libro aũt alchimie hermes dic̃. stannũ oĩa metalla ⁊ corpa frãgit q̃bus admiscet̃. ⁊ h̃ ꝓpt̃ nimiã siccitatẽ ei⁹. ⁊ ductilem naturã in eis destruit. sz si miscueris cũ eo argẽtũuiuũ. stridorẽ ei⁹ aufert ⁊ albescit. sz postmoduz denigrat ip̃am ⁊ ꝯdẽnat. Jn eodẽ etiã dic̃ q̃ stannũ adustũ generat colorẽ miniũ vel vermiliũ sic̃ plumbũ. ⁊ si ignis fuerit nimis fortꝭ stãni materia p̃ma redit. Jtẽ cũ stãnũ sit argẽto molli⁹ ⁊ plũbo duri⁹ nõ p̃t plumbũ plũbo nec eri nec ferro de facili ꝯsolidari sine stãno nec etiã ista parit̃ cõsolidant̃ sine pinguedine aliq̃ siue sepo.

De sulphure Capl'm. XCIIII.

Sulphur ẽ vena t're aeritatꝭ multuz hñs in sua cõpositõe ⁊ igneitatꝭ ⁊ iõ vocat̃ sulphur s̃m Jsi. q̃si solũ vrẽs vr em̃ ignis d̃r. nã ei⁹ v̄t⁹ ignea ab aq̃s feruẽtibꝫ sentit̃. nã aquaꝝ cursus p venas sulphureas trãsitũ faciẽs ex vi ignea ip̃i⁹ sulphuris cãdorẽ l' calorẽ ꝯhit. saporẽ. efficaciã ⁊ odorem hinc fontes calidi d̃ terre visceribꝫ sepe scaturiũt ⁊ q̃litates vene sulphuree secũ ferunt. nulla eĩ res ita cito accẽdit̃ sic̃ sulphur Jn insul' nascit̃ colijs int̃ siciliã ⁊ italiaz q̃s ardere dicũt. ĩ alijs locꝭ etiã effossum iueni tur. vt dic̃ Jsi. H⁹ q̃ttuor sũt genera. Unũ viuũ qd̃ cũ fodit̃ trãslucet atq̃ viret. q̃ solo int̃ oĩa genera medici vtũt̃. vt dic̃ Jsi. alteꝝ q̃z appellãt glebã. qd̃ tm̃ familiare vsibꝫ est fullonũ. tertiũ liq̃r est cui⁹ vsus est ad lanas vtilis suffundẽdas qm̃ p̃stat molliciẽ ⁊ candorẽ. q̃rtũ valet ad licinia lucernaꝝ ꝯficiẽda. vt dic̃ Jsi. ⁊ subdit ibidẽ. Sulphurꝭ tãta est vis vt morbos comiciales dep̃hẽdat nitore suo. c⁹ flãma si directe ad vultũ hoĩs repcutiat. duꝝ ⁊ horribilẽ pallorẽ ĩ oculis aspicientiũ generat ad sil'itudinẽ defũctoꝝ vt dic̃ Jsi. lib. xvj. c. j. s̃m Auic̃. v̄o ⁊ Plate. sulphur calidũ est ⁊ siccũ in q̃rto gradu. ⁊ ẽ terra ptibꝫ aqueis ⁊ terrestribꝫ ĩ igneas trãscuntibꝫ ĩ naturã sulphurꝭ trãsmutata. ⁊ illd̃ sulphur aliqñ est grossum feculentũ ⁊ rude aliqñ est puꝝ albũ claꝝ ⁊ subtile. aliqñ inter hec est mediocre. ⁊ s̃m istã differẽtiã ex sulphure ⁊ argẽto uiuo diuersa metalla generant̃. vt patz in li. meth̃. iiij. vbi oñdit̃ q̃ sulphur ⁊ argẽtũuiuũ sũt materia oĩm metalloꝝ. Sulphur aũt aliud ẽ viuũ scz quale ẽ qñ de terra est eductũ. Aliud est mortuũ vl' extinctũ. s. qd̃ solet fieri artificiose. s. qd̃ ĩ calamos fundit̃ vel ĩ alia vasa. Eligẽdũ aũt ẽ p medicina viuũ colore ⁊ resplendẽs pluci dũ ⁊ sine lapide albũ vel viride. qd̃ missum in ignẽ colorẽ facit viridẽ atq̃ pinguẽ. Uirtutẽ habet dissoluẽdi. ꝯsumẽdi. attrahendi. subtiliãdi. attenuãdi. reformãdi vel recuperandi. Et iõ tussim p̃hibet. epilẽticos iuuat scabiẽ purgat venenis obuiat. letargicos excitat. artheticos podagricos paraliticos iuuat. si mõ debito medicinalit̃ ipsi⁹ remedio q̃s vtat̃. vt dic̃ Auicẽ. ⁊ Dyas. ⁊ Plat̃. et alij autores.

De sale Ca. XCV

Sal a saliēdo dr eo q de igne exiliat. fugit em ignē cū sit igneū. vt d. Jsi. Alij sal a sole vl a salo vocatū putāt nā ex aq̄s marinis spōte gignit spuma. i extremis littoribꝫ derelicta z a sole desiccata. Aliqñ ex puteis salsis haurit z aq̄ decoquitur donec i sal duriciē aq̄ pus fluida p calorē ipaz inspissantē puertat. aliqñ de ptractꝫ arenis colligit crescēte luna p noctē. nam i cirenea sal sub arenis sepi⁹ inuenit. Alicubi etiā rupes z mōtes sal inueniunt ex q̄bꝫ ferro incidunt lapides q̄ post in sal materiam pringunt z cōminuunt. sic est i arabia et in pānonia. rāte duriciei etiā sunt illi lapides. vt exeis fiāt dom⁹. cōe ꝓ̄o sal in igne crepitat z de igne salit. sz sal agrigentinum sicilie ignē patit z ꝑ naturā sal vulgarꝫ in igne fluit z de aq̄ exilit. Uariat aūt sal in colore. q̄a memphiticuz est rufum. z in q̄dā pte sicilie vbi est mōs ethne sal est purpureū. Jn eadē sicilia i pathmo adeo ē splēdidū z lucidū vt imagines reddere videat. Jn capadocia sal croceū effodit. vt dic Jsi. Jtē variat i sapore. vt dic idem. q̄ alicui suaue alicui salsissimū est. alicui amarissimū. z q̄to est amari⁹. tāto est calidi⁹ siue calidius iudicat. vt dicit Auic. Sal aūt sūme est necessariuz. q̄ sine sale oīa fere cibꝫ est insipid⁹ z insulsus. pulmēris ei sapore dat z excitat i oīb cibarijs appetitū. ex eo oīs vict⁹ delectatio z sūma hylaritas fit. Hinc z sol nomē accepisse creditur. q̄ sole nihil est vtili⁹ atq̄ sale. Uñ videmus pecudes z armēta q̄ sale ad pastū maxime puocāt z sal būficio i lacte z i caseo pl⁹ abūdant. Sal etiā corpa stringit z desiccat z etiā defūcta corpa a putrescēdi labe ligat z ꝓseruat. Ducusq̄ Jsi. li. xvj. c. ij. fm Plat. aūt z Auic. sal generalit dr ꝑ ture dissoluendi mūdificādi putridos būores ꝓsumēdi. Jtē ꝑ ture dr vētositatē extenuādi z diuidēdi maxie si pulueriset̄ z coctū calidū super stomachi orificiū saccellet. Jtē vim dr bumiditat̄ naturalē in corpe coadunādi z cōseruādi z innaturalē resoluēdi z abstergēdi. et iō aq̄ salinatiua tumores z inflatiōes ec ydropicas soluit. vt dic idē. Jtē ꝑ ture dr carnes putridas corrodēdi z maxie q̄n est exustum q̄ tūc maxie resistit putrefactōi. z maiorem dr vim i desiccādo z i mūdādo z ad interiora penetrādo. vt dic idē. Jtē potētiā dr ventrē remollitēdi z superflua educēdi z maxime salgēma. q̄ sic dr q̄ clarꝫ est sic gēma. i mordicādo em intestina mirabilit coopat vt resoluant indurata. z superflua expellāt. z ꝑ idē facit tā armoniacū q̄ cōe Jtē virtutē dr sal venenosis būoribꝫ resistēdi. z iō cuz mellet vuispassis. al⁹ mica panis sal ꝓ unctū sanat carbūculū seu antracē. vt d. Aui. Jtē ꝑ ture dr remouēdi maculas faciei si cū aq̄ z camphora distēperet et inde facies liniat. Jtem vim dr pruriginē et serpiginez de corpe abstergēdi z remouēdi potissime si cuz sapone misceat. Jtē ꝑ ture dr babz sanādi venenosos morsus z pūcturas reptiliū z scorpionuz si cū melle z nucibꝫ z alijs q̄busdā cōponatur vt dic Auicē. has z mꝝras alias dr ꝑ tures. q̄s enumerare longū esset. sz exempli gratia hec sufficiāt.

De topazio Ca. XCVI.

Topazi⁹ vel topazion indeclinabile gēma ē vt ait Jsi. li. xvj. Est ei exnitēte genere oīq̄ coloze resplēdes Jnuenta ꝓmo in arabie insula in q̄ trogodite fame et tēpestate fessi. cū herbaz radices effoderēt gēmā istā eruerūt. quā insulā tectaz nebulis postea naute q̄siert. et inuenietes topazim trogoditaz idiomate vocauerunt Jn̄ lapis sic q̄sit⁹ et inuēt⁹ est topazi⁹ ab insula vocat⁹. Topazim em idē qđ q̄rere in ipoz lingua sonat. Est aūt gēmaz maxia et amplissima Scripsit ei Pli. hāc gēmā tāte magnitudis reptā vtet ea philadelph facerz statuā q̄ttuor cubitoz. Jn glo. ꝓ̄o sup finez Apoc. dr sic. topazi⁹ q̄ est rarior co ꝓciosior est. et hz duos colores ex auro et etherea claritate lucēs. maxie q̄n tāgit radio sol. s. oīm aliaz gēmaz supans claritatē. i aspectū sum puocās respicietes. quā si pol obscuras si sue nature relinquis clarior est. z nihil eo clari⁹ i thesaurꝫ regū siue ꝓcios⁹ inuenit. ꝓpt sui pspicuitatē gēmaz sibi obiectaz in se recipit claritatē. Dr etiā q̄ sentit motū et cursum lune. et ꝑ lunaticā valere passionē. vñ dr maiorē vel minorē hre effectū fm q̄ lūa maius vel min⁹ recipit incrementū. vt dr in lapidario. Fluxū sanguis restringit. et emorroidas patietibꝫ subuenit. feruētes vndas cōpescit et bulire eas nō ꝑmittit. vt dr in lapidario. fm Dyas. irā sedat et tristiciā. et valet ꝑ noxios moꝝ et ꝑ frenesim ac ꝑ mortem subitaneā. formā habet speculare. idolū em in eo receptū inuersum in speculo concauo repsentat

De turchoge Ca. XCVII

Turchogis siue turkois est lapis flauus in albidũ colorem vergens dictus a regione turchorũ in qua nascitur. conseruat visum et confortat et hylaritatem generat.

De terra sigillata.
Capl'm. XCVIII

Terra sigillata dr̃ spẽaliter q̃dã vena t're frigida singulariter et sicca. q̃ dr̃ s̃m Platea. terra saracenica siue t'ra argemtea q̃ quidẽ est subalbida aromatica atq; clara. potissima virt⁹ ei⁹ est cõstringere. Nam puluis eius cũ albumine oui distemperat⁹ fluxũ sanguinis de naribꝫ sistit. valet etiam ꝯtra inflationẽ pedũ et contra arteticam si sup locũ patientẽ cathaplasmetur vt dicit in Plate.

De tartaro Ca. XCIX

Tartarũ est vini feculẽtia in modum crete vel mollis lapidis circa partes dolei indurata. cui⁹ natura calida ẽ et sicca in tertio gradu. Ualet ꝯ scabiem serpiginẽ et impetiginẽ. contra capitis immũdicias. v̄tutẽ em̃ hꝫ extenuãdi. ꝯsumẽdi. mũdificãdi ⁊ laxandi. vtꝫ in Plat'.

De vitro Capl'm. C

Vitrum vt dicit Auicenna est int' lapides sic̃ stultus int' hoĩes. declinat em̃ ad om̃ez tincturã. Est aũt dictũ vitrũ vt dicit Jsi. eo q̃ visui trãsluceat ꝓpt' ꝑspicuitatẽ et sub̃e sue trãsparentiã vitꝝ luci ꝑuiũ est. in aliis metallis et terre venis. quicquid intrinsec⁹ ꝯtinet' abscondit'. in vitro ãt cuiuslibet liquoris spẽs qualis est interi⁹ talis exteri⁹ declarat'. et q̃si clausis oculis intuentiũ notificat'. vt di. Jsi. Fuit aũt p̃mo vitrũ inuentũ iuxta tholomaidã in litore iuxta belum fluuiũ q̃ orit' de radice montꝭ carmeli dum naute ibidez applicarẽt. Nam dũ naute sup arenã eiusdẽ amnis ignez de glebis nitri facerẽt. ex nitro ⁊ arenis lucidis ꝑmixtis noui liquoris riuuli effluxerẽt. qui vitro vt di. Jsi. originẽ p̃buerũt. modo vero fit vitrũ ex cineribꝫ arboꝝ ⁊ herbaꝝ ꝑ fortissimã ignis ꝯflagratõz q̃bꝫ cineribꝫ nũc nitrũ nũc es nũc vtrũq; admisceť. et sic in massam vitreã cõmutat'. Massa aũt vitrea cũ fuerit in fornace liquefacta et ꝑfecte depurata sũmã ꝯbit sub̃e puritatẽ et trãsparentiã siue ꝑspicuitatẽ. ⁊ ido hꝫ potentiã cuiuslibet coloris susceptibilẽ. quolibꝫ em̃ colore tingitur ita vt iacinctos smaragdos et alios lapides p̃ciosos in colore et splendore imitet'. tantã etiã recipit in sub̃a ductibilitatẽ vt facilime ad flatum artificis in varias et ꝯtrarias formas ac figuras q̃si subito trãsformet'. aliq̃n torno terit'. aliq̃n argenti mõ sculpit' ⁊ celat' vt di. Jsi. neq; em̃ alia speculis aptior ẽ materia. neq; picturis accõmodatior inuenit'. maxim⁹ tñ honor est in candido vitro. quia ĩ colore ꝓxim⁹ est cristallo vñ ad potandũ argenti et auri metalla repellere ꝯsueuit vt di. Jsi. Item ibidẽ dicit idem q̃ in genere vitri lapis obsian⁹ numerat'. Est aũt virẽs interdũ et niger. aliq̃n etiaꝫ translucid⁹ crassiore visu et vocat' specularis. ex h̃ lapide m'lti gẽmas faciũt. vt di. Jsi. hoc aũt hꝫ ꝓpriuꝫ om̃e vitrũ cum sit liquefactũ q̃diu est valde liq̃dum sũme est ductile. infrigidatum v̄o ⁊ induratũ sũme est fragile ⁊ facile frangibile et cũ fuerit fractũ nõ poterit nisi iterata liq̃factione reparari. Quidã tñ fecerat vitꝝ flexibile et malleo repabile. vt refert Jsi. vnde ⁊ phialam coraꝫ Tyberio cesare de tali vitro factã in terrã ꝓiecit quã nõ ruptã sꝫ plicatã cum malleo reparauit vel emẽdauit. quem iussit cesar decollari. ne duꝫ h̃ agnitũ fieret aurũ pro luto haberet'. et om̃e metalloꝝ p̃cium vile redderet'. quia reuera si vasa vitrea nõ frangerent' meliora q̃ aurea putarẽtur. vt di. Jsi. Est g̃ vitrũ specialiter purũ ⁊ perspicuũ luci ꝑuiũ imaginũ et vmbraꝝ representatiuũ. ductile q̃n est liquidũ. fragile q̃n est frigidũ et ĩduratũ oĩm coloꝝ susceptiuũ colore poti⁹ q̃ valore gẽmaꝝ nobiliũ imitatiuũ et immũdiciaꝝ abstersiuũ. vt di. Auic̃. puluis em̃ ei⁹ mũdificat dentes. ⁊ in oculis delet albugines. conuenit em̃ valde lapidi vesice et renum quando bibitur cũ vino. vt dicit idem Auiceñ.

De ydachite Capl'm. CI

Idachites est lapis p̃ciosus et colore fulu⁹. figura rotund⁹. intra se h̃ns aliũ lapidem cui⁹ crepitu sonorus ẽ q̃uis tynnitũ illũ nõ interiorẽ lapillũ sꝫ spiritũ quendã interiorẽ sapientes dicãt vt di. Dyas. hic lapis exudat aquã ita vt videatur intra se fontanã scaturiginẽ ꝯtinere. Unde quidam dicũt hũc esse lapidẽ q̃ dr̃ enidros. quere supra eodem.

De yerachite.
Capl'm. CII

Veracbites est lapis qui gestatus ab
v bomine nō mordet a muscis nec api
bus infestat. vt dicit Dyasco. et credit
valere ptra venenum.

De zimiech La. CIII.

Zimiech est idem qđ lapis lazurij. et
z est lapis vel vena terre. vnde fit lazu
rium. vt dicit in lapid. Est autez la/
pis iste tanto melior ꝯnto colori celesti est si
milior. et habet quedā corpuscula quasi au
rea interserta. ille autē qui est subalbid⁹ pl⁹
habet terrestreitatis. et ideo nō ita ꝓciosus.
diutissime potest seruari sine corruptione.
Valet cōtra multas passiones et cōtra fu/
copim et fumis melācolicis. si ōbito modo
detur patienti. Hunc autē debet dari nisi
prius subtilissime ꝓteratur et multocies ab
luatur. et signū est perfecte ablutōnis quan
do aqua in qua abluit parum aut nihil co/
lozatur. miro autē modo purgat et soluit ꝗr
tanam. nec debet dari cū decoctione. qz de
scenderet vsq; ad fundū. sed ante vel post de
tur. et hoc cū sero vel aceto. vt habet in Pla
te. et sicut er laminis ferreis fit ceruſa sic fit
lazurium ex argenteis cū aceto. lapis autez
lazurij sepe inuenit in mineris argentinis z
aurifodinis et in suis venis sepe saphiri z ia
cineti et consimiles lapides blauei inueni/
untur. vt dicit Dyasco.

De zingnite La. CIIII.

Zingnites lapis est vitrei coloris q̄ ge
z status in collo valet contra nictilo/
pam. et sanguinem stringit et mentis
alienationē repellit. et si tenetur ad lignum
accensum extinguitur flamma eius. vt dicit
Dyasco.

Incipit liber decimusseptim⁹ de arbori/
bus et herbis et earū ꝓprietatibus.

Postquaz aduu
p uante deo completus est liber
vel tractatus de ꝓprietatibus
rerum que in terra intrinsec⁹
generant. scz de lapidibus et
gemmis ac metallis et alijs que nascuntur
in terre venis. dicendū est breuiter de arbo
ribus et herbis z fructibus ac seminibus q̄
et eis mediantibus radicibus procreantur
solūmodo autem de illis arboribus et her/
bis aliqua sunt hic dicenda de quoz nomi
nibus fit mentio in sacra pagina in textu vl
in glosa. et hoc put poterimus faciemus p
ordinem alphabeti.

De arbore Capitulū. I

Arbor vt dicit Isidor⁹ li. xvj. c. v. ab
a aruis nomen sumpsit. eo q̄ adhere/
re terre fixis radicibus consueuit si
cut herba. vtraq; em̄ similia sunt quo ad or
tum. quia exuno gignit altez. Nam dum se
mentē in terrā ieceris quasi herba pri⁹ pul/
lulat et erumpit. debinc cōfecta surgit in ar
borē. z quod infra breue tempis spaciū ber
ba videbat indurat in arbustam. i. in arborē
nouellā et tenerā cōualescit. z est dicta arbu
sta q̄si arboris hasta. nam arbustū ōr locus
vbi arbores ꝯcrescunt z vbi salices salictū.
et carectum vbi carices. vt dicit Isidorus.
In li. aūt Aristo. de vegetabilib⁹ ponūtur
iste arbores et planetaz ꝓprietates. dicit em̄ q̄
in arboribus z plantis est vita. i. vegetabilis vir
tus quēadmodū in animalib⁹. sz differēter.
quia in plantis est occulta. in animalib⁹ ma
nifesta ꝓfecta. s. et completa. arbores em̄ nō
mouent motu volūtario nec progressiuo si
cut animal. nec mouent sm̄ appetitū et dele
ctationē z tristiciā sicut animalia. q̄uis alij
senserint aliqui ꝓbi vt Anaxago. et alij. q̄s
redarguit Arist. Vita itaq; vegetatiua est i
plantis p quā fit attractio humoris ad ipsi⁹
arboris vel plante nutrimentū vl' ꝓseruatōz
sed nullaten⁹ hz sensitiuā animā vñ nō do/
let qū incscindit. nec delectat q̄nutrit et ci
bat. nec vigilat nec dormit. nec spirat l'expi
rat. nec subiacet alijs conditōib⁹ q̄ sūt ꝓprie
sensitiue. nec generat arbor nec generat per
sexuū cōmixtionē. sed in se habet rōem semi
nalem p quā habet ex se producēdi potentiaz
simile sibi et suā spēm ꝓseruādi. sed hanc po
tentiā nō potest ꝓducere in actū nisi ab ex/
trinseco adiuuet. s. a tempib⁹ anni. Indiget
em̄ hyeme ad humoris seminalis aggrega
tionē. Indiget et vere tempato ad eiusdem
emissionē. quia tūc nec est vehemēs frigus
cōgelans vel exprimēs nec calor vehementer
adurens semen ac corrūpens. Indiget etiā
sole resoluente partes ipsi⁹ cōstrictas a pre/
cedente frigore. vt calor ingrediēs segreget
humorē seminariū a nutritiuo. Indiget eti
am terra plus q̄ aliud generans. qz ex terra
est materiale ꝓncipiū sui nutrimenti sic ꝓn
cipium generatōis sue est a sole sicut a cau/
sa efficiente. et ideo vt ait Arist. in li. de plan
tis. Terra est mater et sol est pater plantaz.

quia terra nutrit more matris. et sol efficit more patris. Quidaz vero ꝯsiderātes in arboribꝫ ꝛ plantis generatōem. cibatōez. augmentatiōem. durationē. et ex radice annuā renouationē. et nullā penit⁹ ꝑ vrinam vl' secessum eiectōem putauerūt plantā animali ꝑfectiorē. Sed hoc reprobat Aristo. dicēs ꝙ arbor que est alligata terre nō habet motum ex se. nec ex suo toto. nec ex suis partibꝫ nec habet formā determinatā in suis partibus. ita ꝙ diuerse partes determinēt diuersis operatiōibꝫ per formas diuersas. vt oculus in animali ad videndū. et auris ad audiendū. nec habet animā perfectā. imo nō habet nisi partē partis anime. i. animā vegetatiuaz. sed animal habet opationes plures ꝛ nobiliores q̄ꝫ planta. ideo animal nobilius est om̄i planta. Diuersificat aūt arbor q̄ ad substantiā virtutē et operatiōem. Nā vt dic̄ Aristo. li. de vegetabilibꝫ. ca. ij. Quedam arbores habēt gūmi et resinā. cui⁹ ratio est. q̄a humor supabundans a calore totaliter nō digerit. nec etiā totaliter a regimine nature dimittit. et ideo depellit ad exteriora. et ibi a frigido aere circūstante infrigidat. Item quedā habent nodos. quia illis mediātibus partes successiue generate ad inuicē colligant. Item habet venas. i. rimulas in q̄bus naturalis hūiditas custodit et a terra ad ꝑtes singulas deriuat. Item habet ventrē. id est. medullā in quo fit humoꝝ decoctio anteq̄ꝫ trāsferat in substantiā folioꝝ fructuum vel ramoꝝ. vt dicit idem. Item corticē habet ad interiorē ligni defensionē. qꝛ qd̄ facit corium vel cutis in corpis animalis superficie. hoc facit cortex in arbore. vt dicit Isi. Item habet generaliter lignū siue trūcum. vt dicit Arist. et est dictū ꝑm Isido. eo ꝙ incensum de facili in lucē sit cōuersum. vnde et licnus dicitur eo ꝙ pñtibꝫ prestet lumen. Lignū itaq̄ꝫ est pars arboris fortior ꝛ solidior et substantialior q̄ a radice exiens vsq̄ꝫ ad summitatē ipsius arboris se extendit Et habet quedā intrinseca vt medullā ad quaz est recursus nature cū subtrahit humor cibalis extrinsec⁹. sicut in cibatiōe animal' qñ deficit nutrimentū in mēbris ad sanguinez existentē in venis ꝯtinue fit recursus. vt dic̄ Albu. et expresse Auiceñ. et Constan. Habet insup quedā extrīsec⁹ sibi annexa arbor. vt corticē ramos folia flores fruct⁹ ꝛ summitatē. Et ibidē dicit Aristo. corticē habet ad omniū interiorū defensionē. ramos ꝛ v̄gas ad sui dilatationē. folia ad fructuū nouellorū ꝓtectōem ab extrinsecis corruptelis. fructus ad sui speciei ꝯseruatōem. rotunditatē siue rotundā summitatē habet arbor in suo cōplemento q̄si figuram colūnalē. q̄ vtiq̄ꝫ vt dicit Albu. ei accidit ꝓpter vniformē extēsionem humoris ad partes laterales. ꝛ vniformē caloris digerētis hūorē in tota sui substantia actionē. Habet adhuc om̄is planta vel arbor radicē. et in radice multiplicē nodū. radicem quippe loco oris qua mediante trahit humor ad totā substantiā arboris nutriendā. nodi vero sunt similes neruis i corpore animalis. q̄a ꝑ illos nodos partes ad inuicē ꝯtinuabiles colligant. Itē arbores habent quasdā ꝑtes supfluas q̄ nō sūt ꝑtes determinate a natura nec sūt necessarie ad esse plante et habēt esse in arbore sicut pili ꝛ vngues in corpe. Et ideo cadūt folia et fructus ab arboribꝫ. s. ꝓpter subtractōem hūoris sicut cadūt pili de corpe animal'. et h̄ accidit. qꝛ qñ humor nutrimētalis min⁹ ē sufficiēs subtrahit ip̄m natura ab hmōi ꝑtibus nō necessarijs ne deficiāt in necessarijs. ꝛ iō cadūt generaliter ab arboribꝫ tpe hyemali. remanent tñ in aliquibꝫ vt in buxo ꝛ cōsimilibꝫ. vel ꝓpter sufficientiā hūoris. vel ꝓpt humoris viscositatē et ligni cōpactōem et soliditatē. Nam arbores que raram substantiā et porosam sūt habentes citius a suis folijs depauperant et maxime qñ humor nutritiuus liquid⁹ est atq̄ꝫ paucus. Differūt autez arbores in multitudine suaꝝ partiū et paucitate. in magnitudine et paruitate. in fortitudine ꝛ debilitate. Cui⁹ causa est humor q̄ in aliq̄bꝫ magnis arboribꝫ est lacteus. vt in ficubꝫ. et humor talis abilis est ad se deferēdū in latū et in longū. In quibusdam vero est piceus viscosus et insufficiens ad extēsionem. eo ꝙ partes adherēt ad inuicē ad modū picis. ita est causa paruitatis et paucitatis in partibꝫ arborū et plantaꝝ. talis autez viscositas nō est causa debilitatis in plantis et arboribꝫ. nisi fuerit diminut⁹ calor insufficiēs ꝛ impfect⁹. In quibusdā etiā arboribꝫ est humor calide et sicce complexiōis. et hic in quibusdā est causa fortitudinis ꝛ vigoris. calidū em̄ est et leue et subtile ꝛ penetratiuū et ido talis humor se extēdit et crescit arbor in magnā q̄ntitatē. Itē in partibꝫ arboꝝ attēdit equalitas ꝛ similitudo. qꝛ equalitas in

quantitate et similitudo in figura causatur ex abūdantia materie cum equalitate caloris agentis. ⁊ oppositū a causa opposita causatur. Eodem modo attendit̄ in eis raritas siue spissitudo qꝛ raritas accidit ꝓpter insufficientiā caloris ad terminationē humoris. spissitudo autē accidit ꝓpter sufficientiā caloris ad cōdensationē humoris ⁊ eiꝰ terminationē. Item differūt arbores ⁊ plante in modo fructificandi. nam quedā vt ibidē dicit Aristo. producūt fructū sup̄ folia sua. et hoc accidit ꝓpter fortitudinē fructus ⁊ indigentiā caloris solis digerentis humorē ipsius. quedā vero sub folijs. et hoc accidit propter debilitatē fructꝰ ne ab excellenti calore vel frigore corrumpat̄. ⁊ quarūdā fructꝰ est suspensus a stipite suo. id est. prope stipitem Et hoc accidit ꝓpter insufficientē hūorez et insufficientez calorē ipsum ad extremitates expellere nō potentē. Item om̄is arbor generaliter habet radicē que est mediatrix int̄ corpus plante ⁊ terrā a qua cibatur. vnde ⁊ radix vita plante dicit̄ ꝑm grecos. quia causam vite plantis adducit. Item habz stipitem a radice immediate procedentē. et hoc fuit necesse vt dicit Albu. propter corporis plante vel arboris sustentationē vñ assimilatur stature corpis animalis om̄ia mēbra corpis sustentantis. vnde est stabile fundamentū arboris sustinens ramos et fructus eius. Item in duro stipite habet medullam mollē. quā vt dicit Aristotiles quidam vocant arboris matricē. quia in ipsa seminarius humor plante nutrit̄. vt fetus in matrice Quidam vero vocāt arboris viscera. quia ī ipsa separat̄ purū ab impuro. sicut fit in animaliū intestinis. Quidā etiā vocant eā cor. quia ex ea procedit motus vite vegetabilis. sicut vita sensibilis ꝓcedit de corde cuiuslibet animalis. Item corticē habet om̄is arbor ad suā terminationē ⁊ interiorū defensionē ex humore subtili extracto ad exterius et per calorē aeris desiccato sicut lignū interius ex humore grosso sicco essentialiter et accidentaliter humido procreat̄. vt di. Aristo. et Albu. Item arborū sicut ⁊ plantarū quedā sunt domestice ⁊ ortenses. quedā ꝟo sunt siluestres. Arbores vero ortenses sicut sunt plante si nō fuerit culte erūt siluestres vt dicit Aristo. Et harū arboꝝ quedam faciūt fructū ⁊ etiā oleum ꝓpter humorez vnctuosum et aereū sufficientē et quedam nō. propter talis humoris defectū. et in quibusdam cito folia cadūt ꝓpter humorē rarū nō vnctuosum cito siccabilē. et in quibusdā nō ꝓpter causam ꝯtrariā. Item sicut est diuersitas arborū ⁊ plantarū in magnitudine et paruitate sic est diuersitas in pulchritudine et deformitate. Nam eis accidit pulchritudo ꝓpter equalitatē materie et elegantem partiū ordinationē et calorē sufficient̄ agentem ⁊ extendentē materiā in rectā ⁊ debitaz nature dispositōem. deformitas vero causatur ex cōtrario tam in arboribꝫ q̄ꝫ in plantꝫ. Item differūt in bonitate fructuū ⁊ multa malignitate. ⁊ hoc accidit ꝓpter maiorē hūoris materialis dulcedinē vel minorē. vl̄ ꝓpt̄ caloris magis vel minꝰ correspōdentis materie vel humori materiali debitā ꝓportionē Item dicit ibidē Aristo. q̄ arbores et plāte siluestres magis fructificant q̄ꝫ ortenses. et hoc vt di. Albu. accidit ꝓpter maiorē abundantiā humoris parū vnctuosi et nodosi de facili cedentis diuisioni expulsioni et ī substantiā fructus ꝯuersioni. nihilominꝰ tamē fructus ortēses sunt meliores simpliciter q̄ꝫ siluestres. vt dicit ibidē Aristo. cuiꝰ ratio est vt dicit Albu. maioris hūoris vnctuosi aerei vel dulcis abundantia q̄ in materia fructuū ortensiū ꝑfectius inuenit̄. Item considerat̄ arboꝝ diuersitas sicut plantaꝝ ex loci diuersitate in quo crescūt. nam quedā in locis aridis crescūt ⁊ siccis. ⁊ ille sūt minoris q̄ntitatis ꝓpter defectū hūoris. q̄dazꝫ ꝟo in locis hūidis fluuuialibꝫ et maritimis ac stagnosis. ⁊ tales solent esse maioris q̄ntitatis. Nam ille q̄ crescūt iuxta ripas marium salsoꝝ nō multū crescūt ꝓpt̄ abūdantiā arenarū et hūoris attracti nimiā siccitatē. iuxta tñ mare rubrū fallit h̄. vt dicit Arist. vbi arbores fiūt magne. ⁊ h̄ vt dicit Albu. ꝓpter abundantiā hūoris et caloris. Itē attendit̄ diuersitas in folioꝝ ⁊ floꝝ variatione. Nam q̄dam habēt folia aspera. s. ꝓpter dominium terrestreitatis ⁊ siccitatis. q̄dam lenia ꝓpter equalitatē aquee hūiditatis et ꝓportōem debitā caliditatis. folia etiā habēt q̄dā scissa ⁊ tamē lata vt vitis. qd̄ accidit ꝓpter dominiū terrestreitatis ⁊ ꝑuatōem viscositatꝫ ⁊ ineq̄litatē caloris materiā ineq̄liter extendentꝫ. qꝛ in talibꝫ humor vnctuosus ⁊ viscosus trāsit in materiā fructuū. aquosus ꝟo ⁊ terrestris in materiā transit folioꝝ. vt di. Albu. Itez variant̄ arbores ⁊ plante ī extremitatū ꝑtiū

ſuaꝝ varia figuratiõe. nam quarũdã extre/mitates ſunt piramidales ⁊ acute. vtꝫ in ſpinoſis in qbꝫ calor ſubtiliorẽ humorẽ veloci/us attrahit ad exteriora ⁊ illũ deſiccãdo cõ/uertit in acumẽ. groſſiorẽ vero partẽ ꝓiũgit cũ ſtipite ⁊ radice. vt di. Albu. contrarie au/tem figure et cã ꝓtraria generank. et ꝫ idem patet in fructibꝫ qꝫ vt di. Ariſt. ſunt diuerſo/rũ modoꝝ. nõ em̃ ſunt omnes anguloſi. id eſt figure angularis. neqꝫ omnes ſup rectã line/am ſunt ꝓtenſi. imo quidã ſunt circulares ꝓpt̃ equalẽ materiã humoris ⁊ equalẽ actio/nem virtutis agentiſ ⁊ caloris p quẽ materie partes equaliter extendũtur. ⁊ a medio vſqꝫ ad circũferentiã vniformiter ꝓtendũt. An/gulares ꝫo et cã ꝓtraria ſimpliciter oriũtur Item variank in coloratione diuerſa. nam tam fructꝰ qꝫ flores. tam rami qꝫ ſtipites in arboribꝫ variank. vt di. Ariſt. Et humore ei frigido terreſtri melãcolico nigreſcũt ⁊ vile/ſcũt. et humido ⁊ frigido albeſcũt. et calido rubeſcunt. ⁊ ſic de aliꝭs. vt di. Albu. ſub tali em̃ differentia dñantis hũoris ⁊ agentis ca/loris ſubam digerẽtis in ꝓdictis omnibꝫ ſa/poꝝ differẽtie generank. Item differũt tam arbores qꝫ plante in fructuũ maturatione. Nam quedã matureſcũt citiꝰ vt di. Ariſto. ſicut mora et ceraſa. ⁊ ꝓſimilia. ꝫ accidit p/pter ſufficientiã caloris. poterꝫ ſup hũidũ. maturandũ ⁊ digerendũ ⁊ obedientiã hũo/ris actiõi caloris nullatenꝰ reſiſtentis. que/dã ꝫo maturos hñt fructꝰ tardius ꝓpt̃ groſ/ſiciem hũoris aquoſi inobediẽtis ⁊ inſuffici/entiã caloris digerẽtiſ. ⁊ ꝫ accidit potiſſime in arboribꝫ q̃ ſunt ſilueſtres. Eadem eſt ra/tio quare quedã arbores citius frondeſcũt et quedã tardiꝰ. cito em̃ emittũt folia ꝓpt̃ abundantiã hũoris aquei indigeſti non vn/ctuoſi ſed fluidi et de facili ſe extẽdẽtiſ ad ar/boris ſiue plãte extremitates. ⁊ ex ꝓria cau/ſa ꝓfluũ accidere conſueuit.

De arbore aromatica Capl'm. II

Arbor aromatica aliqñ hꝫ aromati/citatem in cortice. aliqñ in flore. alt/qñ in fructu ſuo. vt patet in cinamo/mo qꝺ eſt cortex ⁊ in mace qꝺ eſt flos. ⁊ i mu/ſco qꝺ eſt fructꝰ. Eſt autem cauſa aromati/citatis. vt di. Albu. ſiccũ terreũ ſubtile com/mixtũ ſubtili aqueo ⁊ fm̃ eius dominiũ ma/gis in vna ꝑte arboris qꝫ in alia ẽ vna pars magis aromatica qꝫ alia. alia ꝫo arborẽ to/ta aromatica fm̃ oẽs ſui ꝑtes vt arbor bal/ſami cuiꝰ ſingule ꝑtes ſunt odoris fragran/tiã reſpirãtes vt poſt dicet. Int aromaticaſ ꝫo plãtas ⁊ arbores q̃das g̃na in qbꝫ ẽ ratio ſeminalis ꝓcreank. q̃dã p ſe et ꝓpetẽti ꝺmix/tione elemẽtoꝝ ꝓducũk. q̃dam ex radicis vl' ſtipitis plantatõe multiplicank. q̃dã p inſer/tionẽ ſurculi in trũco eſſe debitũ ſortiũk. vt di. Albu. Inter oẽs arboꝝ inſertiões ille ſũt magis laudabiles qñ ſimilia ſimilibꝫ in/ſerunk. vt di. Ariſt. qꝺ dupl'r intelligiť vel i plãtis ꝓſil'is ſpeciei vt inſertio ficꝰ in ficum. vitis in vitẽ. vel de illis q̃ hñt hũorẽ ꝓportio/nabilẽ inẽ ſurculũ ⁊ truncũ cui inſeriť. ita q̃ humor vniꝰ ſit aptꝰ ad aliũ nutriendũ. ſicut qñ ſurculꝰ piri in trũco mali inſeriť vl' econ/uerſo. Itẽ notabile eſt q̃ ſurculus inſertꝰ al/teri trũco totã virtutẽ trũci in ſuã ꝓpt̃utẽ con/uertit ⁊ trãſmutat q̃litatẽ. ſi em̃ fiat inſertio oliue ſup radicẽ ſine trũcũ bete ꝫtꝰ oliue de/ſcẽdit in ꝓpt̃utẽ bethe ⁊ indurat eã ⁊ facit eaꝫ durare p aliqꝫ tps. ⁊ tandẽ hũiditatẽ ibi ex/iſtentẽ ad ſe attrahit ⁊ trãſmutat i ſuã ſimili/tudinẽ aut ꝓuertit vt di. Albu. ſup finẽ ꝑmi libri. Itẽ dicit idẽ. nõ ꝓueniũt de facili et ſe/mine malo plãte bone. nec ex bono ſemine vl' radice arbores male. q̃uis in aialibꝫ ſepius ꝓriũ videak. cuiꝰ rõ eſt vt di. Albu. q̃ planta eſt terre affixa ⁊ vniforme recipit a terra nu/trimentũ. Animalia ꝫo nõ ſic ꝓpter variera/tẽ ꝺplectionis ⁊ etiaꝫ ꝓpt̃ ꝺtrarietatẽ appetiꝰ ſiue appetibilis volũtatiſ. ⁊ iõ aliꝺ eſt in aiali/bus aliud in arboribꝫ. Item in oñi genere arboꝝ ſic eſt q̃ p culturam debitã ſilueſtres ꝓuertũk in ortẽſes. ⁊ ponit Ariſt. ibi exem/plũ q̃ amigdali amari p culturã efficiũtur dulces. Sil'r et malagranati acidi medio/cres. Dicit etiã q̃ arbor habens groſſũ cor/ticẽ cito fit ſterilis. ⁊ ꝫ accidit l' ꝓpt̃ defectũ vnctuoſi humoris q̃ eſt materia fructuũ. vl' ꝓpt̃ duriciẽ corticis. phibẽtis euaporatõem groſſi qꝺ in arbore eſt nociuũ. Sꝫ dicit ibi/dem q̃ ſi ſcindak radix ei ⁊ illi ſciſſure lapis imittak rurſum fecũda fiet. cuiꝰ rõ eſt vt dicẽ Albu. qꝫ p iſtam ſciſſuram fit nociui groſſi euaporatio et caloris ſolis vel aeris circum/ſtãtis introductio cuiꝰ ꝫtute fiet ipſe humo/ris corrupti ꝓſumptio Item ꝺr ibidẽ amig/dala ⁊ malagnata mutãt a malicia p cultu/rã. Nã malagranata ſtercore porcino fima/ta et aqua dulci rigata meliorank. cuiꝰ rõ eſt vt dicẽ Albu. qꝫ p caliditatẽ ⁊ ſiccitatẽ hꝰ fi/

mi supfluitas aq̃sa repmik in gnatʒ.sed ne p excessum caliditatʒ z siccitatʒ simi cõuertat fructʒ i amaritudinẽ.ꝓpetit apponere aquã dulcẽ calozis z siccitatʒ dñiuz tpantẽ. Sil'r amigdali vt ꝺr ibidez clauis ꝺfixe gũmi per mk'tũ tps emittũt z aq̃sã supfluitatẽ impedi entẽ generatoẽz vnctuosi hũoꝛʒ q̃ ẽ materia fructuũ.z ita p ß a sua malicia alterãt vt ꝺi. Albu. Jtẽ ibidem arbozes z plãte silueſtres ꝓ artificiũ z cultura fiũt ozdenſes fructifere z fertiles.ad ß aũt vt silueſtris plãta fiat fructifera vl' alteret in bonitatẽ a malicia mk'tũ ꝺfert locꝰ z labor in colẽdo z mazie tps ãni in q̃ plantat.ſicut ibi ꝺi.Ariſto .et ponit exemplũ de boleno.i.iuſquiamo.qꝛ qꝺ̃ est natũ in perſia est pnicioſũ ſz trãſmutatũ z trãſplantatũ in egyptũ z in hierl'em fit comeſtibile.z ß accidit vt ꝺi. Albu.qꝛ p tpamentuz loci a diſtpantia ad mediũ reuocat. Jtẽ tali trãſmutatõi mazie coopat tps vt ꝺi. Ariſto. arbozes q̃ indigẽt plantatõne plantãt plẽs in vere.z ß ꝓpt tpantiaz calozis z hũiditatis ꝓfortantiũ caliditatẽ z hũiditatẽ arboꝛuz z plantaꝛ. Jn hyeme ꝺo pauce ꝓpt supabundantiã frigiditatʒ z hũiditatʒ.ſed in autũno ꝓpt frigiditatẽ z siccitatẽ.pauciſſime vero in estate pꝰ ozdinẽ ſtelle canicule.z ß ꝓpt dñiuz calozis z siccitatʒ ꝓſumẽtiũ hũidũ nasale i plata z ꝑcipue i radice. Jn egypto ꝺo ſemel in ãno fit plãtatio q̃.ſ.tre illiꝰ siccitas tpat ex fluxu nili vt ꝺi.Ariſt.z Albu. Jtẽ ibidez ꝺr q̃ arbozes diuerſimode ꝓducũt frondes suas. Nam q̃dã ex radice.q̃dã ex ſtipite.q̃dam iuxta terrã.q̃dã in ramis.z ſ̃gtis iuxta ſũmitatẽ.q̃dã in medio. Cauſa diuerſitatis hꝰ in pducẽdo est diuerſitas hũoris aq̃ſi ſubtilis leniz z non vnctuosi q̃ est materia folioꝝ.et eq̃lit nõ abũdat in omibꝫ.z opatio calozis ẽ diſſimilis i diuerſ.z ideo diſſimiliter ex illo humoꝛe ꝓducũt frõdes.ſil'r q̃dã fructificãt ſel in anno z q̃dã pluries.z nõ maturãt fructꝰ vltimi ſz crudi remanẽt z indigeſti. qꝛ ꝓpter vicinitatẽ hyemis calor nõ ſufficit ad maturandũ.semel ãt fructificare pfecte magis est ꝓfectũ.qꝛ semel in anno semẽ colligũt .z ſel ſufficit calor ad extenſionem hũoris z ad extremitates arboꝛis z ad ꝓuerſionem eius in ſubaz fructʒ z cꝰ ꝓplẽtã maturatõz. Jtẽ q̃dã arbozes ſũt fertiles p mk'ta tpa ꝓpt abũdantiã caliditatʒ z hũoꝛʒ vnctuoſi ſic ſic. z q̃daz vno ãno fructificãt z alio reꝙeſcũt vt oliue. cuiꝰ rõ est.qꝛ in ſeq̃nti ãno reficiũt restauraꝝ ꝺo ſibi hũoꝛẽ.tantũ em̃ emittũt vno ãno ad ſubam fructꝰ q̃tũ req̃rit ſecũꝺ ann⁹ ad hũoris restauratõem.lz mk'tos ꝓducant ramos tpe refectõis.modicũ tñ rũc tẽpis ꝓducunt fructũ. Jtẽ q̃dam arbozes ſũt fertiliozes in iuuentute q̃ ſenectute. qꝛ in iuuẽtute plus abũdant in calore z hũoꝛe.q̃dã ꝺo econuerſo plꝰ fructificãt in ſenectute q̃ in iuuẽtute. cuiꝰ rõ est vt ꝺi. Alber. q̃ in iuuẽtute plꝰ abũdant de hũiditate q̃ naſalis calor poſſit ꝺigerere.z ita fit inobediẽs calori. i ſenectute ꝺo minoꝛat hũoꝛ z fit obediẽs digeſtiõi caloꝛis.z ß pz in amigdalis z piris ſic exempli ficat ibi Ariſt. Jtẽ ꝺic Ariſto.q̃ tã arboꝛ q̃ plãtaꝛ ſilueſtriũ z ozdẽſiũ diuerſitas diſcerniꝛ p maſculos z femias.qꝛ arbor maſcula ẽ ſpiſſioꝛ duriozꝛ z ꝺenſioꝛ et ramoſioꝛ q̃ fẽia z ſiccioꝛ z fructꝰ eiꝰ breuioꝛ et maturioꝛ.et folia diuerſa z ſurculi.q̃ꝛ oim rõ est vt ꝺi. Alber.qꝛ maſcule arbozes plꝰ abundãt i calore z siccitate q̃ fẽie q̃ ꝓter maſculevehemẽt ꝓſtringunt ad inuicẽ z faciũt arbozẽ ſpiſſiorem. Jntenſio em̃ calozis multiplicãt ſ bumozẽ z extẽdentis in plẽs ꝓtes facit ramoſiozẽ.ſic etiã intẽſio siccitatʒ ꝓſumẽt ſ hũozem efficit siccioꝛẽ. Soliditas etiã z ſtricturа venaꝝ arboꝛis maſcule ꝓhibet hũoꝛẽ multuz emitti ad vnũ locũ arboꝛis ſiue plãte .vt reuertat in ſubam fructꝰ.z iõ fructũ hꝫ breuiozẽ.folia ſil'r hꝫ diuerſa a fẽia.qꝛ aſperioꝛa z minoꝛa ac ſtrictioꝛa ꝓpt dñiuz siccitatʒ.ſil'r z surculos durioꝛes hꝫ q̃ fẽia.z ß ꝓpt maioꝛẽ hũiditatẽ extendẽtẽ in fẽia magʒ q̃ i maſcula. Jtẽ ꝺi. Ariſt.q̃ ſi folia vel puluis foliozũ vel coꝛtex maſcule palme.foliꝫ femine cõponant vt cobereãt citiꝰ maturabũt fructꝰ femine et ꝓhibebũt caſũ folioꝝ et fructʒ ꝺonec ꝓplera fuerit ꝺigeſtio. Et hꝰ rõ est vt ꝺi. Alber.qꝛ maſcula palma mediãte aere deferente auget caloꝛẽ femie .q̃ mediãte excitatur calor eiꝰ ad opatõz ꝺigeſtõis.quã Ariſt. pepẽſim vocat in li.metꝫ. Item ꝺicit Ariſt. q̃ diſcernit maſculus a femina p pullulatiõnẽ velociozẽ folioꝝ.pus em̃ pullulat q̃ femina ꝓpt caloꝛẽ fortiozẽ.z etiã p odoꝛẽ.quia maſcula plꝰ odoꝛat q̃ fẽia ꝓpt maioꝛẽ subtilitatẽ fumi ſicci reſoluti a maſcula z nõ a fẽia. Jtẽ ꝺi. Ariſt.q̃ vẽt⁹ ꝺefert odoꝛẽ maſculi ad fẽiaz z maturabũt citiꝰ eiꝰ fructʒ ſimulq̃ coberebũt ptes ſcz fructuũ femie ad maturationẽ q̃ folia maſculi in illa ſcz i femia ſũt apꝛehẽſa. Dicit etiã Alber.q̃ folia maſcu-

le palme ꝓiũcta foliꝭs femine ita ad inuicez coherebũt ꝙ vix poterũt sine scissura ab inuicẽ separari. Itẽ di. idẽ Arist. ꝙ ficus silue stres ꝓferũt ficubꝰ ortẽsibꝰ. qñ et oppositꝰ cõplantanť. qz silueſtres sũt calidiores z siccio res. et iõ excitãt calorẽ. ortensiũ z cõfortant. Item humoꝛ siccꝰ silueſtris resolutꝰ z delatus ad radicẽ ficus ortẽsis ipm nutrit et cõ fortat. Siꝛ dicit ibidẽ Arist. ꝙ balaustia q̃ flos maligñati. sz ꝑ ponit ꝑ arboꝛe. s. malagñata. oliuis ꝓferũt si cum eis plantenť eo ꝙ balaustie abũdant in caloꝛe ꝓueniẽte natuꝛe oliuaꝛ. Dec de ꝓprietatibꝰ arboꝛ z plãtarum ꝓtractimꝰ de ꝑbis Arist. li. j. vegetabiliũ Et glo. Alber. q̃ trãstulit et exposuit eundẽ In li. aũt aliꝭ. xvij. dicit Arist. oẽs arboꝛes q̃ fructificãt oñi anno fiũt segnes. Arboꝛes inqt q̃ nimiũ faciũt fructũ cito deſicť qm̃ cibꝰ trãsit in semen. i. hũoꝛ nutritiuus q̃ deberet nutrire trãsit i materiã seminalẽ. Aliaꝭ ꝓprietates notabiles et insignes tam arboꝛ z herbaꝛ q̃s plãtaꝛ possumꝰ eliꝛe et ꝑbis Arist. et Alber. in li. ij. vegetabiliũ. vbi ꝺr. plãta hz tres vires. nã a terra hz fictionẽ. ab aq̃ coadunatõem. ab igne ꝙ ꝺsolidationẽz ptiũ terminatõnez. et aere z igne hz raritatẽ z dilatatõz ac extẽsionẽ. fructuũ ꝓpletõem ac maturatõem. Sine eiñ caloꝛe et hũido aquoſũ nõ terminať et finiť. vt ptz ibi in exemplo Arist. nam later nõ coagulať nec terminať in esse latericeo sine igne ptes aqneas ꝓsumẽte. z terreas pariter ꝓiũgẽte. Et aere et aqua piter z et igne hz arboꝛ rariť tatẽ et poꝛositatẽ et qua hz augmẽtãdi possibilitatẽ. qz qꝺ oino solidũ ẽ augeri nõ ꝑt. vt ibidẽ di. Arist. z iõ lignũ maꝛim z põderosũ nõ hz mergi i aqua. vbi modica ptícula auri submergiť aut lapilli. z ꝑ accidit qz lignũ ẽ poꝛosũ. z iõ ꝑ aeris subintratõez itra poꝛos sup aque supficiẽ hz ferri. lignaꝙ q̃ sũt vltime soliditatiſ z ꝓpactõis sic ꝺebenꝰ z cõsimilia. in aq̃ subito petũt fũdũ. vt di. Arist. ibidẽ. z. iiij. metꝫ. vbi ꝺr. ꝙ et hebeno nigro ecꝑirauit aer. z iõ submergiť. Poꝛosa aũt et vnctuosa supenatãt. qz mꝛtũ hũt aereitatis materiã ꝫ aque supficiẽ eleuãtiſ. vtz in foliꝭ z plumis vel pẽnis et oiꝭ vnctuoſ. Ham vt di. Arist. Propriũ est aque subaz aereã subleuare z cõpacta ꝺepmere. z iõ rara z poꝛosa aeris suſceptibilia supenatãt. ꝓpactaꝙ z ꝓſſa inferioꝛa petũt z ad infima se pfũdũt. Itẽ vapoꝛes terreſtres z aquei ꝑ caloꝛẽ coagulati sũt materia herbaꝛ z plãtaꝛ q̃ pmixti ꝑ calidũ igneũ z ꝑ ſtutẽ ſtellaꝛ recipiunt formas completiuas herbaꝛ z plãtarũ. et ꝑ q̃ ad semen z quo ad fructũ. Caloꝛ itaq; inclusus in coagulato ſic hũoꝛe ad plante nutrimentũ attrabit aquã dulcẽ. cui etiam cooperatur extrinſecus caloꝛ ſolis. Actio aũt caloꝛis exterioꝛis cũ ꝓpria caliditate natura li digerit naturalẽ humoꝛez in eodem loco z conuertit in ſubam plante. Unde ſm Arisſto. terra montuoſa quia eſt dulcis dulcem ꝓtinens humoꝛez. ideo in illa citiꝰ naſcũtur plante et maturanť fructus. Ham montes attrahũt humoꝛẽ dulcẽ z ſubtilẽ. q̃ꝺ cooperatur claritas aeris tam in attrabẽdo q̃ꝫ in digerẽdo. et fit cito ꝓuerſio illiꝰ humoꝛis in ſubaz plante. vt dicit Ariſto. Item dicitur ibidem ꝙ qñ q̃ frigus. s. aer frigidus fugat caloꝛem ad interius terre z aggregaňť ptes eius cum aqueo humido et ꝑ caloꝛem deꝓſſum a compmente frigido ad ſteriora decoquiť vapoꝛ ſic coagulatus et in ſubſtantiam plante ꝓuertiť et ſcindiť locus ꝑ intenſionem caloꝛis. et ſic egreditur et eo planta Item qñ q̃ aer mixtus cuz terra et cũ aqua in fundo aque coagulať z ꝑ actionẽ caloꝛis terminantis et digerentis illud mixtũ cõfuſum generatur planta. vt patet in nenipbar et in aliꝭ herbis minimis que ſolẽt creſcere in aquis et quarũ folia tegunt aquam. et hę naſcunť ſurſum nõ extenſe. tum ꝓpť ſubtiliratem aeris et aque dulcis ſurſum eleuatis. tum ꝓpter ſoliditatem terre radices infeꝛius ſuſtentantis a qua planta recipit rigoꝛem radicis et ſtipitis ſuſtentatõnem in ſua erectione. Item Ariſto. ibi. in locis eſſentialiter frigidis z accidẽtaliter calidis. vt i q̃ꝺ aqua calida fluit multotiens naſcit planta. qz caloꝛ aque ꝓbit frigidũ humoꝛẽ ad ſupficiẽ terre in locuz mixtionis. vnde et aere z vapoꝛe terreo cum humoꝛe aque ũnbibito ꝑ caloꝛẽ aque et ſtellarũ in plante ſubam coagulanť. ſed hoc nõ fit niſi ꝑ multũ tempus. vt dicit Ariſto. ꝓpter caloꝛem accidentalem nõ ꝓueniẽtẽ generatõi talis plante. Item ibidẽ dicit Ariſt. ꝙ plante comeſtibiles melius creſcunt in locis lenibus et altis et calidis q̃ꝫ in bis contrarijs. quia in locis planis et equalibus abundat humiditas z maxime quando dulcedo adeſt et aeris tẽperies. ſimiliter in locis bñ altis. qz ibi etiã puritas aeris z abũdantia hũoꝛis dulcis.

et ꝟ ꝓpter ſpōgioſitatē ⁊ vapozē dulcē attra/
hentē. ⁊ iō in mōtib⁹ freq̄nt melior eſt fertili
tas ⁊ meliozes creſcūt fruct⁹. in valle eī diffi
cile mouef aer. Uñ ex ꝯculcatōe ibi cito pu
trefcit aer ⁊ vapor groſſus. vñ ſeq̄f ꝓana di
geſtio. Hinc eſt q̄ ibi inuenif humor ſalſus
vt di. Albu. aqua em̄ ſalſa ḡuior eſt q̄ dulcī
vt̄z in exēplo Ariſt. ibidē vbi dic̄. Quū poſi
tū in aqua dulci ſtatim petit fundū. in ſalſa
ꝯo natabit. terreſtreitate em̄ ſua et groſſicie
poterit pōd⁹ oui ſuſtinere. ⁊ iō aqua dulcis
facili⁹ attrahif ad loca alta q̄ ſalſa. ſ. ꝓp̄ ſuā
depuratōz ſubtilitatē ⁊ leuitatē. Jtē Ariſt.
lutū ignitū. i. firmū ⁊ tenax cito ꝓducit plā/
tā vnctuoſā ꝓpter facilē trāſmutatōem talis
luti in vnctuoſitatē. vt dicit ibi Albu. Et ad
ꝟ vt durabilis ſit plāta oportet vt habeat be
ne digeſtū hūozē et vnctuoſū. vñ ille plante
q̄ habēt indigeſtū hūozē ſupueniēte frigidi
tate cito areſcūt. vñ et caulis vltra trienniū
nō durat. cū ſi ei inſerat ex natura plante in/
ſite in ſtipite fiet decoctio et ꝙuertif in natu
ram inſite. et durabit diu. Jtē vt di. Ariſto.
planta creſcit q̄ntū ex lapide ſolido et duro.
Nam aer incluſus in lapide nititur aſcēde/
re. ſed cū nō inueniat exitū liberū ꝓpter lapi
dis ſoliditatem reflectif et mouetur ad lapi
dis partes et ex ſua agitatione calefit. cale/
factus aūt aer attrahit ſurſū hūozē reſiduū
q̄ eſt in lapide. et exit vapor cuz humore illo
cū qua reſolutōe partiū lapidis. ⁊ ex illo va
pore et hūore de lapide educto q̄ntū planta
generaf adiutorio caloris ſolaris et aerem
ꝓius calefactum vigorantis ac digerentis
humorē a lapide iam attractū et in ſubam
plante trāſmutantis. ſed nō diu durat plan
ta talis niſi terra circūſtante et dulci aqua
irrigante ⁊ tempato aere foueaf. ⁊ ꝟ ꝓp̄ hu/
moris paucitatē. Jtem Ariſt. Planta ſi fue
rit ꝓpe ſolem. i. verſus orientez citi⁹ naſcef. et
ꝟ ꝓpter ſufficientiā caloris. tardius ꝯo ſi fue
rit ad occidentē ꝓpter caloris elongationez.
Jtem ibidē dicit Albu. ex temperie ſeruaf
cuiuſlibet plante incrementuz. ſi em̄ nimia
fuerit humiditas opilanf vie et pozi per q̄s
deberet nutrimentū aſcendere ad arboris
extenſionē. Eodem mō ſi nimia fuerit ſicci
tas conſtringunf pozi et ſic planta nō nutri
tur. Jtem Ariſto. Quelibet planta quattu
or indiget. ſ. ſemine terminato et in ſua ſpe/
cie pfecto et maturo ⁊ a putrefactione ꝙſer
uato. et ꝙuenienti loco. i. territorio generati
oni plante cōgruo. et aq̄ moderata humōre
ſcz tempato. ⁊ aere ꝙſimili. ſ. mediocriter tē
perato. q⁹ vt dicit Albu. ſi aer fuerit nimis
calidus calor nakalis exaporabit aperiſ po
ris. ſi nimis frigid⁹ ſuffocabit plantam. ꝓma
duo ſūt neceſſaria ad plāte generatōnez. ſe/
cūda duo neceſſaria ad ei⁹ nutrimētū ⁊ con
ſeruatōez. Jtem ſpēs ⁊ plāte medicinales q̄
creſcūt in mōtib⁹ ad veſcēdū ſunt minus de
lectabiles. ⁊ ad digerendū fruct⁹ hñt durio
res. et ꝟ ꝓp̄ vehementē coagulatōz p calorē
agentē in hūiditatē. ⁊ iō tales fruct⁹ ñ m⁹tū
ſunt nutribiles. vt di. Ariſt. q⁹ vt dic̄ Albu.
Quanto plāta eſt magis medicinalis tanto
min⁹ nutrit. Jtez loca a ſole remota ñ erūt
plantaꝫ multaꝫ ſicut nec animal fecūdita/
tis multe eſt in talib⁹ locis. vt di. Ariſt. cui⁹
rō eſt vt di. Albu. quia illi q̄ ſunt directe ſub
ſeptētrione habent diē ꝯtinue p dimidium
annū. p reliquū aūt noctem. Jbi ḡ raro cre
ſcit planta vel animal. Jn eſtate em̄ non po
teſt ꝓp̄ ꝯtinuatōz caliditaſ. in hyeme ꝯo nō
poteſt ꝓp̄ ꝯtinuatōez frigoris. ⁊ iō di. Ariſt.
Planta ibi generata nō bz vires foliū nec
fructū ꝓp̄ defectū caloris agentis in tempe
anni. ⁊ ꝓpter ſupfluitatez eius in alio. Jtem
Ariſto. Planta multarū ſpinarū multū ha
bet de humore vnctuoſo. et cū ſe mouerit il/
le vapor vnctuoſus per calorem ꝓpium co/
operante calore ſtellarū digeritur ⁊ conuer
titur in ſubſtantiam plante que ei inſeritur
Unde illā digeſtionē operaf calor vitalis ī
planta cum calore extrinſeco competente. ⁊
creſcit planta inſita gracilis et extenſa ſur/
ſum. Unde ꝓpium eſt plante multū ſpino/
ſe vt i ea fiat inſertio plante alterius ſpeciei.
et ꝟ vt dicit Albu. quia habet multū humo
rem attractū ab exteriori calore vnctuoſum
⁊ ita conglutinatōz expulſibilē a calore in/
teriori in pluribus locis. ita q̄ pars eius ſupe
rior cuz expellif eſt ſubtilior ⁊ penetrabilior
p quā poteſt aperire multos pozos plāte et
ipos ingredi. et ipam incozpare et ꝙſolida/
re plante inferiori. Jta planta q̄ inſerif plā/
tā ſiue truncū cui inſerif trāſmutat in ſuam
ſpēm. et nō ecōuerſo. cui⁹ rō eſt vt Albu. dic̄
quia inferior planta mouet ſuperiorē p hūo/
rem ⁊ calorem quem ei tranſmittit. ſed ſupe
rior hūorē attractū vlteri⁹ digerit ⁊ deco/
quit ⁊ in naturā ſuā ꝙuertit et poſtea virtu/
tem ſuā in inferiorē tranſmittit. ⁊ alterat il/
lam cui inſerta fuerit et cōuertit eam in ſuā

naturā ꝛ ſpeciē. Itē ꝙnqꝫ ſūt ſpēs generatio
nis plantevt dicit Ariſt. ſcz ex ſemine et pu
tredine. ꝛ ex humore aque et ex plantatione
et ex vno in aliā inſertione. Item ſunt ar/
bores et plante que producūt fructū añ fo/
lia. vt dicit Ariſt. ſicut ille que habēt multū
humorē vnctuoſum materialem ad fructū
quē vt digeſſerit calor naturalis ſimul cum
calore ſolari cito maturabit fructum. et ille
humor vnctuoſus abūdans ꝓhibet humo/
rem aquoſum materialē ad folia ne aſcēdat
in folia aut prūpat ante fructū in tali plāta
Item quedā citi⁹ producūt folia ꝙꝫ fructuꝫ. et
hoc ꝓpter defectū ꝛ paucitatē hūoris vnctu
oſi et abūdantiā hūoris aquei materiat ad
folia quē calor ſolaris citius attrahit ad lo/
cum ꝓductōis folioꝝ. ꝙꝫ vnctuoſū humorez
ad ꝓductōem fructuū. et ideo tardat matu/
ratio vnctuoſi hūoris materialis ad fructū
ꝛ fit preceſſio folioꝝ. Item quedā ſimul ꝓ/
ducūt folia cū fructu vt ille q̄ habēt ꝓdictoſ
humores multos et ꝓportionabiles ꝛ calo/
rem interiorē cū exteriori calore ſolis i aere
equaliter operantez in vtroꝫ et vtrūꝫ ſcilz
aquoſū in folia ꝛ vnctuoſum in fruct⁹ equa/
liter expellentē. Item Ariſto. Antiqui ſapi
entes aſſerebant fructus ꝛ folia eſſe idem. ꝛ
folia nō eſſe niſi ꝓpter fructū nec differre ab
inuicē materia niſi ꝑm maiorē vel minorem
digeſtionē aquoſi ꝛ crudi hūoris. Hūor em̄
aquoſus ꝛ ſubtilis cito attrahit a calore ſo/
lis et cedit in folia. q̄ vero magis eſt vnctuo/
ſus et digeſt⁹ cedit in materiā ipius fructus
Item dicit Ariſt. q̄ alique arbores ſunt ſpi
noſe nō eſt de intentiōe nature plante ſub/
ſtantiā generantis. ſz accidit ex raritate ar/
boris ſiue plante ꝓ quā attrahit hūor frigi
dus parū coctus ꝛ etiēs ꝓ illā arboris rari/
tatē a calore ſolis in ſpinā coagulat. et fit in
ſpina forma piramidal' incipiēs iuxta ſtipi/
tē a groſſor lato. ꝛ in ꝑte anteriori terminat
in acuto. nam hūor ſubtilis q̄ ad ſpinā eſt cā
materialis elōgat paulatim a plāta et in lon
gū ꝛ acutū ſe diffūdit. eodē mō faciūt oēs
arbores quarū ꝑtes piramidalis ſunt figu/
re. Item arbores exteri⁹ generalit ſunt viri
des. interi⁹ albe. ꝓs em̄ interior ꝫ materiā
appropinquantē ad albedinē et ꝓs exterior
ad virorē. nam materia q̄ attrahit ab interi
ori ꝛ expellit ad exteriora in cortice aliq̄ntu
lū digerit ꝛ in virorez trasmutat. quia viror
medi⁹ eſt color inter ruborē q̄ puenit ex ꝓfecte
calorīs actione. ꝛ interalbedinē q̄ puenit ex ꝓ/
fecta. Item Ariſt. Arbores variant i figu
ra. nam quedā ſurſū. q̄dam deorſū. q̄dā ſo
lū hec tenent mediū. Ille em̄ in quaꝝ me/
dulla viget hūor ſubtilis quē monet ꝛ attra
hit calor ad ſuperiora piramidant. i. in formam
piramidalē ad modū flāme. q̄ aſcēdit i com
muni virtute ignea eleuant. Ille ꝓ in qua
rū medulla viget hūor groſſus ꝛ aquoſus i
ferius deꝓmūtur ꝛ anguſtant. Unde ꝛ ille
ꝑtes ſua grauitate inferius monent ꝛ i groſ
ſum in parte infima coartant. In quib⁹ ꝓ
erit humor medi⁹ ꝛ inter groſſum et ſubtile
temperat⁹. pars aſcendet ſurſum et erit cau
ſa eleuationis. et pars deorſum que eſt cau
ſa ingroſſationis. Unde ꝑm maiorē vel mi/
norem digeſtionē illius humoris in radice
et medulla ſolet magna apparere arbor in fi
gura. nam neceſſaria eſt ꝓma digeſtio in ra/
dice ad eius incrementū. ſecūda vero neceſ
ſaria eſt in medulla ꝓpter completōnem ma
turationē dilatationem ꝛ cōſeruationē. Et
ſufficit iſta ꝫ duplex digeſtio ad plantarū cō/
pletionē. ꝛ tertia in ſolis animalib⁹ reperit.
vt dicit Ariſto. et exponit Albu. Itē diuer/
ſificant arbores in folijs et i ramis ꝑm mul
titudinē hūoris vel paucitatē. ꝛ caloris for/
titudinē vel remiſſibilitatē. nam ſi calor fue
rit fortis ꝛ hūor mult⁹. multa in exitu erunt
folia atꝫ rami ꝛ econuerſo. ꝛ ꝑm raritatē hu
moris abilis ad ꝓſumptōez et deſiccatōem
deſiccāt ipi rami. cadūt folia. remanebit ar
bor vacua atꝫ nuda. ꝛ in ꝓtrarijs mō ꝓtra/
rio ſe habebūt. Itē vt dicit Ariſt. nō ſolū pi
ramidant ſpine in arboribꝫ. vegetiā eadem
figura inuenit in folijs ꝛ in fructib⁹. quia ſi
meat⁹ plāte ꝓmo fuerint ampli ꝛ valde rari
in ꝓncipio hūoris. ꝛ poſt ſiccitate et frigidi/
tate ꝓſtringant. folia et fructus inferius in
groſſabunt. et in ſuperioribꝫ graciliabūtur
et piramidant. et hoc ꝓpter attractionem
leuioris partis hūoralis ad ſupiora vi calo/
ris ꝛ repulſū hūoris grauioris ad ſupiora.
Cōtingit tū tam folijs ꝙꝫ fructū ſepius acui
in extremitatibꝫ piramidari. ſcz q̄ñ virtute
caloris ꝛ raritate hūoris ſuperior particu/
la leuigat. ꝛ parte inferiore calida etiā exiſtē
te humor in medio diſtendit. ꝛ ſic ſubſtātia
fruct⁹ vel folij in medio dilatat. ꝛ vtraꝫ ex/
tremitas ꝓpꝫ dñium ignee ſtructis in cōmuni
q̄dāmodo ducit ꝛ ſubtiliat. ꝛ ſic i piramidē
trāſformat. Itē ibidē dic̄ Ariſto. q̄ arbores

et plãte quedã faciũt flores ex hũore subtili et puro existente in medulla. nõ tñ ꝑ oĩa terminata nec digesta ꝑm vltimã fruct⁹ cõpletionẽ. disposita tñ ad fruct⁹ ꝓductõem. quedã aũt arbores ꝓpter nimiã hũoris viscositatez nõ habẽt flores. qꝛ ille hũor nõ potest subtiliari et ꝓpter suã vnctuositatẽ in subtilitatez floridam dilatari. vt patet in ficu q̃ non habet flores ex causa iam dicta. quedã etiã nõ habẽt flores ꝓpter humoris liquiditatem. qꝛ nõ potest in floris substantiã coagulari. vtz in palma et similib⁹. vt dicit Arist. ⁊ ideo ꝑm diuersitatẽ materie ĩ qua diuersimode agit calor. diuersi colores in florib⁹ tam herbaꝝ q̃ arborũ generant̃. sed ista prosequi nõ est pñtis negocij. ⁊ ideo de eis ad presens ꝓpter tediũ fore arbitror quiescendũ Tamẽ alias supaddit Aristoti. ꝓprietates in fine. ij. libri. quas nõ reputo ꝯtemnẽdas. Dicit em̃ circa finem. Planta inquit habens grossum corticem multũ extendit̃ in altitudine. et h̃ ꝓpt̃ extensionez humoris et impulsum caloris. Nam grossitudo corticis humorẽ recipiẽs nõ sinit illũ defluere. nec etiã ꝓpter suã densitatẽ ꝑmittit calorẽ per poros euaporare. ex qua necesse habet se diffũdere et dilatare vt patet in pino ⁊ palma ⁊ ꝯsimilib⁹. vt di. Aristotiles. Item ibidẽ. Arbores habẽtes lacteũ hũorem magnã habẽt vnctuositatẽ ⁊ calorẽ fortẽ in radice. et ideo resoluũt̃ humores vsq̃ ad exteriora arboris ⁊ generant̃ gũmi aliqñ liquidi. aliqñ ex exteriori aere frigido coagulante in modũ lapidis vl̃ cõchule indurate. et h̃ accidit aliqñ ex frigiditate cõstringente. aliqñ ex caliditate liquidiores ꝑtes educente et ꝯsumente et grossiores compingẽte. sicut ibidẽ dicit Aluredus. Itẽ ibidem. Arbores q̃dam alterant̃ ꝑm tꝑis alterationẽ q̃ in estate virescũt. in hyeme pallescũt. et tñ folia sua nõ perdũt nec proijciũt. fortẽ em̃ habẽt calorẽ incorporatũ. et iõ calor fugit ad interiora arboris ⁊ etiã foliorũ. a facie frigidi aeris hyemalis. ⁊ ideo exteriora pallida et glauca fiũt. tamẽ nõ cadunt folia ꝓpter viscositatẽ hũoris ⁊ intensam fortitudinẽ caloris. Item ibidẽ. Arbores faciẽtes fructũ ĩ ꝑncipio faciũt fructus amaros. qñ scz nouiter sũt plantate. ⁊ in earũ fructu tũc dominat̃ amaritudo vel ponticitas sapor scz accidens ad amaritudinẽ. Cui⁹ causa est. qm̃ ꝑma digestio acida est et pontica ꝓpter hũoris attracti grossiciem ⁊ terrestreitatẽ et ꝓpter caloris digerẽtis paucitatẽ ⁊ debilitatez. et ideo generatio taliũ fructuũ est preter dulcedinẽ. quia ipsorũ hũor crud⁹ remanet et indigestus. sed post confortato calore. et augmentato humore depurato. calor digerẽs hũorem ipm̃ efficit sapidũ atq̃ dulcem. quia vt ibi subdit Aristo. etiã amarum in ignẽ missum dulcescit. ⁊ hoc accidit ꝑm Albu. propter illã quã recipit a virtute ignis digerentis immutatõem. Item ibidẽ In locis acidis frigidis scilz atq̃ siccis aliqñ producũtur fructus dulces. quia calor innatus intra acetosuz humorem inclusus per calorẽ solis adiutus digerit illã acetositatem et cõuertit in dulcorẽ. et erit fructus dulcis q̃uis acida sint folia et etiã extremitates in quibus nõ est tanta digestio et caloris operatio. quẽadmodũ est in fructu. Cõtingit tamẽ aliquãdo q̃ ꝓpter supuenientez nimiã adustionẽ ille fruct⁹ ꝑmus fact⁹ dulcis cõuertitur in amaritudinez ꝓpter superfluũ calorem et humoris residui paucitatẽ. Item ibidem. In locis temperatis ⁊ terris ante dies vernales fructus celerius maturescunt ꝓpter caloris sufficientiã et aeris exterioris dispositiõem temperatã. Item ibidem. quedam sũt arbores que ꝑmo faciũt fructus dulces. deinde pontici efficiũtur et amari. sicut arbores mirabolanorũ. cuius causa est vt ibidem dicit̃. q̃ arbor talis habz fructus magne raritatis. et in hora digestionis cũ sint meatus magni et ampli sequit̃ calor sufficiens humorẽ materialẽ ad fructum et maturabit fructũ. ⁊ ideo huiusmodi fructus in digestionis ꝑncipio erit dulcis. sed postq̃ calor existens in meatib⁹ ꝯsumentibus humorẽ inducit siccitatẽ. quia cõstrĩgit meatus et poros ita q̃ nec calor nec humor potest ad locũ fructus ꝑuenire. mutãtq̃ frigiditas et siccitas calorẽ et humorẽ. ꝓpter qd̃ alterat̃ fructus in ponticitatẽ eo q̃ ꝓhibet̃ oĩs ascẽsus siue accessus caliditatis innati ⁊ hũoris ꝑ ꝯstrictõez inductã a siccitate. ⁊ sic erit frigiditas vincẽs in fructu ꝓpt̃ defectũ caloris. et erit fortis ponticitat̃ ꝓpt̃ victoriã frigiditat̃ ⁊ siccitatis. Sz tãdez calor innat⁹ eleuat̃ ad locũ fruct⁹ ⁊ vigorat̃ per calorẽ solis. ꝓpt̃ qd̃ vincit iterũ frigiditatem ⁊ inducit intẽsam caliditatẽ ⁊ siccitatẽ. et sic erit fruct⁹ amar⁹. In arborib⁹ plantãdis pariter ⁊ serẽdis etas lune maxĩe ꝯsiderãda ẽ. Nã q̃ plantãt̃ in plenilunio recto vl̃ ĩ recto

nouilunio min⁹ ꝯualescunt. et si ꝯualuerint fructū faciēt ꝟmiculosū. ⁊ fruct⁹ tūc plātate arboris citi⁹ putrescūt. Sil'r ⁊ arbores que tūc de t'ra p̄scindunt min⁹ durāt ⁊ citi⁹ a vermib⁹ corrodūt. sic̄ di. ꝯstan. rōem quere sup̄ li. viij. de effectib⁹ lūe. Itē int' arborē et eius fructū est q̄ddā retinaculū q̄ fruct⁹ adheret arbori. sic̄ fetus ꝑ vmbilicū adheret matrici vt di. ꝯstan. et illud retinaculū p̄mo ē debile et laxū et attracto hūori adhuc vicinum. ⁊ ideo fruct⁹ tūc de facili excutit' si fortioris vēti impulsu tūc tp̄is arbor moueat. sz p⁹ paulatim calore hūorē indurāte forti⁹ adheret ⁊ fruct⁹ ita de facili nō tūc cadit. sz in fine fructu maturato et ad debitā q̄ntitatē ꝑducto arescit illud retinaculū vel putrescit. et ideo fruct⁹ de facili mouent' tūc ad casū. Et q̄ꝫto arbor ꝓfundi⁹ figit ad radicē. tanto attrahit pl⁹ hūoris. ⁊ si fructifera est pl⁹ abūdat in foliis fructib⁹ ⁊ ramis. Itē arbor sup̄fluis abscisis meli⁹ fructificat. nam trāsit humor in fructū q̄ transiret in nutrimentū sup̄fluorū Hec de nat'a et ꝓprietate arboꝝ ī generali dicta nunc sufficiant.

De amigdalo Ca. III

Amigdalus est arbor mature florēs Et d'r hec amigdal⁹ ꝑ arbore. et hoc amigdalum ꝑ fructu. Uñ q̄dam ait Sūt matura mora pyra. fic⁹ amigdala mora. Tū hec amigdala le. inuenit' ꝑ fructu in sacra pagina Numeri. xvij. Sacra em̄ scp̄tura vt dic̄ Hiero. nō vult se sp̄ subijcere grāmatice legi. nec vult illi⁹ arte regi. Isido. aūt li. xvij. sic di. Amigdala grecum est q̄ latine nux longa vocat'. Hanc nucidā multi vocāt q̄si minorē nucem. de q̄ Uirgili⁹. Cū se nux plurima siluis induit in florē. Cūctis ei arboribꝫ p̄or floribꝫ se ꝯuestit. et ad pomā inferēda arbusta seq̄ntia p̄uenit. Hucusq̄ Isi. De amigdalis dicit Arist. in li. de plātis. q̄ indigent cultura et maxime qū sūt antique. vñ si clauis ꝑforent' emittēt quoddā gūmi ⁊ depurabit' humor in medulla q̄ materia est ip̄i⁹ fructus. et ideo plus fructificāt amigdali bene culte qñ sunt antique q̄ꝫ nouelle Duplicem autē fructū fert amigdalus. scz dulcē et amaꝝ. vt d'r in Platea. et dulcia amigdala vtilia sunt ad cibū. amara v'o ad medicinā. sunt em̄ calida et sicca. De dulci amigdalo di. Dyasco. q̄ si recens cū suo folliculo comedat' ꝓdest stomacho. sz caput g̃uat. caliginē nutrit. venerē accēdit. somnum facit. ebrietati resistit. Itez dicit ibidē q̄ si vulpes comedat amigdala morie'. Sepe ei q̄d medicinale est homini. venenosū et mortiferū est alteri aīali. et econuerso. Item idē. Fere tota arbor amigdaloꝝ amaroꝝ est medicinalis. Nam radix ei⁹ elixata siue cocta ⁊ trita maculas vult⁹ tollit et purgat. frōti linita dolorē capitis mitigat. vulnera putrida mixto melle mūdificat atq̄ sanat. cortex etiaz et folia sunt mūdificatiua exterminatiua ⁊ sanatiua. oleū aūt de amigdalis extractū vermes et lūbricos in vētre necat. mēstrua prouocat ⁊ purgat. ꝯ surditatē efficacit' iuuat. et auriū saniē mūdat ⁊ desiccat si tepidū auri instillet'. vt di. Dyasco. Itē flores eius decocti in oleo caducos et letargicos excitāt. cū melle triti morsib⁹ caninis obuiāt. vlcera sanant. gummi q̄d de amigdalis exudat mixtū potioni sanguinez reijciētes iuuat. et sic pz q̄ paꝝ vl' nihil est ī amigdalo q̄d nō cōueniat medicinis vt di. Dyasco.

De abiete Ca. IIII.

Abies nomen est arboris sic dicte ab eundo. eo q̄ p̄ ceteris arboribꝫ longe abeat ⁊ in altū alti⁹ se extēdat. Cui⁹ nat'a est vt dicit Isi. li. xvij. q̄ est expers t'reni hūoris. ⁊ ideo abilis est atq̄ leuis. Ex abiete aūt dicunt' abiegna ligna. vel alia que de abiete ꝯponūt'. et abietari⁹ d'r q̄ aliq̄ d' abiete operat'. vt dicit Isi. s'm Aristo. autem abies est arbor in altū se extendēs plurimū habēs raritatis in substantia ⁊ subtilis humiditatis. et ideo calor eius naturalis a solis calore fortificat'. ⁊ illam humiditatē de facili eleuat et ꝑ sursum mittit. et sic ip̄am in arboris substantiā conuertēs arborē altā facit. Est etiaz arbor mire rectitudinis parū vel nihil habens tortuositatis. ⁊ hoc ꝓpt' virtutem caloris et equalitatē hūoris opatiōi caliditatis obedientē. ⁊ ideo directe sursum sine aliqua tortuositate eleuat'. q̄uis em̄ abies generet' ex humore leui et subtili. illi⁹ tñ hūoris sup̄fluitatē reijcit nat'a ad ei⁹ sup̄ficiē. s. int' lignū ⁊ corticē. et ibidē a calore exteriori inuiscat' et ī naturā resine cuiusdā odorifere trāsmutatur ꝓpter eandē etiā viscositatē vnctuosaz ligno abiegno incorporatā abies igni apposita facilime inflāmatur. Uarijs insup̄ edificiorū structuris abies accōmodat' et maxime propter suā rectā altitudinē et formā piramidalem edificationi nauium vtiliter adoptatur.

De aloa Capl'm. V

Aloa arbor est aromatica q̄ in india generat. vt di. Papias. Et est arbor odoris suauissimi atq; fragrātissimi cui⁹ ꝑticula vice tymiamatis altaribꝫ adolet vnd̄ nomē extraxisse d̄r. De ligno aūt aloes d̄r in Plat. Aloes est lignū calidū et siccuz qd̄ recipitur in magno flumine babilonie. cui ꝯiungit tygris fluui⁹ paradisi. vñ a pluribus credit ꝙ p̄dictum lignū inter paradisi arbores oriat. et casu aliq̄ vel impulsu de paradiso ad flumē indie deducat. habitantes aūt iuxta fluuiū: missis retibꝫ in flumen lignū intercipiūt ⁊ reseruant vsui medicine multū est em̄ medicinale. Lignum aūt aloe est triplex vt dicit Constan. in li. graduum. Primū est valde ponderosū et q̄d est nodosum est valde aromaticū. et est subamari saporis et subnigri coloris et subrufi et cōtritioni dentiū nō om̄ino resistens. Dicit etiā ꝙ cum masticat statim odor aromatic⁹ vid̄r attingere cerebꝝ et q̄dāmodo replere. Secundū gen⁹ est minus ponderosuz nec adeo aromaticū nec amaꝝ. Tertiū gen⁹ est subalbidū valde leue nec est alic⁹ saporis et parui odoris nisi sit aliunde coaptatū. Sophisticatur aūt lignuz aloes cū quodā ligno sibi simili in ponderositate ⁊ nodositate ⁊ modico aromaticitate. et a quibusdā lignū aloes siluestris nūcupat. Hoc lignū confricat cū plumbo vt color īmutet. addita sup̄fluitate auriū vt fiat aliquantulū amaꝝ ⁊ subrufum et ponit in decoctōne optimi aloes cū musco vt fiat valde aromaticū. et sic fit vt vix ab optimo discernat. cognoscitur tñ q̄r durissimū est. et masticatiōi dentiū om̄ino resistit. et dum masticat sapor amar⁹ interi⁹ nō sentitur. Lignū aloes stomachū ꝯfortat. digestionē ꝓcurat et debilitatē cordis ac cerebri ꝯfortat et singulariter ꝯtra sincopim et cardiacam maxime passionē iuuat. Nam ꝯtra om̄es cordis passiones et debilitates ex frigiditate ꝓuenientes valet vinū decoctionis aloes. sed quia vinū inde fit amaꝝ modicū apponat et pro delicatis cū aqua rosacea vinū tempetur. et tale vinuz poterit diu reseruari. quia a ligno multū immutat. ei⁹ fumus ꝑ nares receptus infrigidatū cerebꝝ calefacit et debilitatū ꝯfortat. Et vt laudes ei⁹ concludā in omnibꝫ corporis debilitatibꝫ subuenit et adiuuat si q̄s modo debito vti sciat. Hucusq; Plat.

De aloe Capl'm. VI

Aloe etiā d̄r cuiusdā herbe succ⁹ que herba aloen appellat. hec herba ī india et persia et locis aliis plurimis reperit. cui⁹ succus exp̄mit et ad ignem decoquit. et post soli exponit et exiccat. vt dicit Plat. Aloe etiā tria sunt genera. s. citrinum epaticū et caballinuz. vt di. Plat. Et differt iste tres spēs in bonitate. Nam bonū est caballinū. melius est epaticū. sed optimuz est citrinū. et discernunt ex colore citrino ⁊ rufo. et p̄cipue cuz frangit puluis apparet ac si esset puluis croci et est ei⁹ suba clara maxīe qñ ꝯfringit ꝑ minuta frusta. ⁊ qd̄ frangit ex eo min⁹ est fetidū et min⁹ amaꝝ. Epaticū v̄o aloe assimilat epati in colore. colorē em̄ habet epaticū. i. nigrū ⁊ foramina quedā velut ora venaꝝ. obscurā etiā hz subaz et non claram. et est amari⁹ q̄ est citrinū. Caballinuz aūt aloe nigrū est et obscurū. et feculentam hz subam et amarissimū saporē et horribilissimū odorē. Sophisticat aūt caballinū ita vt videat epaticū vel citrinū cum puluere croci et aceto si decies in illo intingatur ⁊ desiccet. ⁊ tūc innouat ei⁹ color et odor vt citrinū vel epaticum videat. discernit tñ quia cum frangit et digitis ꝯfricat. statim fetidissimū sentitur et amarissimū inuenit. qd̄ nō est in epatico et citrino. om̄e aūt aloe quāto de sua natura est min⁹ amaꝝ et min⁹ fetiduz est magis laudabile. Aloe āt q̄uis ex natura sit amaꝝ. tñ multipl'r est vtile et salutiferꝝ. Nam flegma colerā et melancoliā mundificat atq; purgat. mēbra neruosa ꝯfortat. stomachū a viscosis humoribꝫ et nociuis euacuat. caput a dolore releuat. qm̄ fumositas stomachi caput ḡuat. visum clarificat. splenem et epar deopilat. mēstrua ꝓuocat. ī corpore discolorato bonum colorē generat. ab idrope corpus preseruat ⁊ in p̄ncipio curat Puluis eius cuz melle datus lumbricos. i. vermes ventris necat. fluxum capilloꝝ prohibet ⁊ a casu p̄seruat. artheticos iuuat. pruriginē oculoꝝ placat. membroꝝ genitaliuz vlcera sanat. putredinē oris et ginginarum mundat. recentia vulnera sanat. consolidat. mūdificat et desiccat. amaꝝ est ori sed dulce stomacho. stomachū em̄ infrigidatū et debilitatum cōfortat et digestionē adiuuat et procurat. Hec om̄ia de Dyasco. et Plate. ⁊ Auiceñ. excerpta sunt.

De arundine Capl'm. VII.

Arūdo est media inē herbā ꝛ arborē. herba q̄dē robustior ꝛ durior. ſz arbore est fragilior. exteri⁹ plana ꝛ interius vacua et cana. nodosa. leuis. ī paludib⁹ enutrita. vētis cedēs. de facili manū ledens De arūdine di. Jſiō. li. xvj. Arūdo est dicta eo q̄ cito arescat. ī indicis āt stagnis crescūt arūdines ex quaꝝ radice exp̄ſſū suauissimū succū bibūt. Unī et Uarro dicit. Jndica ñ mag in arboze crescit arūdo. Jlli⁹ ē lētꝫ p̄mitur radicib⁹ hūor. Dulcia cui nequeūt succo p̄tendere mella.

De amomo Capl'm. VIII

Homū vt dicit Jſi. li. xvij. est vocatū eo q̄ hz odorē veluti cynamomū. Naſcit in ſyria ꝛ armenia. cui⁹ frutex botrosū semē reddit sibi p̄nexū hūs flozē album ſil'em viole. ꝛ folia similia hzione. odore etiā suo p̄bono sōnos suauificat. Amomū est herba odorifera vt di. Dyaſco. et ē colozis subrufi. folia hūs p̄ūcta ꝛ semina copiosa babēs ad modū viole flozem albū Est amomi triplex spēs. q̄dā em̄ est armenicū. et illud ceterꝫ ē nobili⁹. fului q̄dez colozis. ſz odozis optimi ꝛ ſtutꝫ maxie ac valoꝛꝫ. Aliꝺ est qꝺ crescit ī locis hūidis ꝛ aq̄ſis ꝛ est lene tactu. sapoꝛē exp̄mēs atq̄ gerēs. Tertiū vocaſ ponticū rufum nō longū. Est āt eligendū q̄ꝺ est recēs ꝛ albū. semīe plenū supꝫgas purpureas exp̄ſſum matīe odozifex ꝛ pōderosum qꝺ masticatū q̄dā acumīe mozdet linguā. Unī hūs coloꝛē nō varīū. nō diuersū. vt di. Auīc. ꝛ Dyaſ. Om̄e amomū hz fm eoſdē autores ſtutē calefaciēdi ꝛ etiā desiccādi. ictib⁹ ſcorpionū occurrēdi. sua decoctione in aqua oculos fouendi ꝛ a suis doloꝛibus releuādi. hz ſtutē doloꝛē visceꝝ sedādi et vētoſitatē extenuādi ꝛ mēſtrua p̄uocādi. cui⁹ elixatura siue decoctio sūpta hz ſtutem freneticis subueniēdi. epaticos adiuuandi. et etiā podagricis succurrēdi. in om̄ib⁹ ſich̄ nobilib⁹ antidotis ꝛ receptōib⁹ ꝛ medicinis solet amomū sepius adhiberi. cui⁹ loco ipsi⁹ multi aliam herbā amonidē ſcz ei q̄dem in coloꝛe ſil'em. sed in odoꝛe ꝛ ſtute penitus disparē apponere sunt cōsueti. vt dicit Auicenna.

De aneto Capl'm. IX

Hetū est herba cui⁹ semē p̄mo p̄uelit medicine. radix ſecūdario. ſz tertio ipa herba cui⁹ semē p̄t seruari p triēniū ī magna efficacia. vt di. Dyaſco. Heli⁹ tñ est vt singul' annis r̄nouet. cui⁹ radix adhuc viridis alic⁹ est valoꝛis. ſz desiccata nulli⁹. vt dicit idem. Habet ſtutē diureticā calidā ſcz ꝛ aptiuā ꝛ cōpactoꝝ diuiſiuā. vētoſitatꝫ ꝛ inflatōis extenuatiuā ꝛ toꝛſionis vētris ꝛ viſceꝝ mitigatiuā. Jtē ſtutē hz calculi p̄fractiuā. mēſtruoꝝ p̄uocatiuā. et meatuū vrinaliū aptiuaz. singul⁹ ex plenitudie amputatiuā. somni p̄uocatiuā duraꝝ collectionū in coꝛpe resolutiuā ſi coctū cū oleo p emplaſtri modū apoſtemati apponaꝫ. Jtē flos e⁹ cū vino coct⁹ doloꝛē capitis aufert ſi inde caput fomentetur Jtē cinis ei⁹ vulue ſtillāti apposit⁹ ipaz rep̄mit ꝛ desiccat. Jtē decoctū anetū cū oleo rigoꝛē neruoꝝ lacat multis etiā alīs subueīt passionib⁹. ſic̄ idem dicit.

De aniſo Capl'm. X

Aiſum easdez hz ſtutes quas ꝛ anetū. ſz sapoꝛē hz dulcioꝛē. et ei⁹ semen est magis minutū ꝛ rotundū. ꝛ a mlt⁹ vocaꝫ dulciniū alias duleciniū. vt dicit ī Plac. Uirtutē hz dissoluendi p̄sumendi et ventoſitates destruendi. digestionē p̄fortandi. oppilationes ſplenis et epatis aperiendi p̄fringendi calculū. prouocādi menſtrua et om̄es meat⁹ interiores aperiēdi et emendādi. Et ideo q̄uis ſit in q̄ntitate semē minutiſſimū. est tamen multuz vtile in virtute. et plurimū salutifex.

De allio Capl'm. XI

Allium ab olendo est dictū eo q̄ ole at vt di. Jſi. li. xvj. Cui⁹ odoꝛ est tam foꝛtis q̄ om̄es alios repmit ꝛ supat foꝛores. Et ideo p̄ loca coꝛrupta necessario trāſitari siue putrida purgaturi foꝛtiſſimis se muniūt alliatis fm Dyaſco. Alliū mlt⁹ hz ſtutes ꝛ tam bonas q̄ malas p̄rierates. quia ex diuerſis p̄onit ſtutib⁹ vt dicit idē. Uentrē siquidem ꝛ ſtomachū turbat et ſiccat. ſitim amouet et coꝛpi apposito coꝛp⁹ vlcerat et vulnerat ꝛ ſi nimis a colericis sumatur in vſum. coꝛp⁹ inflāmat ꝛ desiccat. lepꝛā generat. maniā et freneſim excitat. viſū ledit et hebetat. et ideo colericis naſa nocet. nam colerā rubeā cito generat ꝛ aduſtā mlt⁹ ſicat ꝛ augmētat. flegmaticis et frigidis multū p̄fert. Est aūt duplex ei⁹ ger⁹ ſcz domeſticum ꝛ ſilueſtre qꝺ ſcoꝛdeon a medicis nuncupaꝫ. cui⁹ flos dz recolligi ꝛ in medicīs apponi vel admiſceri. nō em̄ opaꝫ cum impetu

sic̄ solet domesticus opari. Alij ät domestici capitib⁹ marie vtūt. in cui⁹ naſa mlt̄iplex efficacia repit. Hä p̄cipue hz ꝑtutē dissoluēdi z ꝓsumēdi z expellēdi venenū z oē venenosū. vñ ñ sine cā vocat ab ātiq̄s auctorib⁹ tyriaca rusticor. vt di. Dyaſ. marie aūt valet ꝯ morsū z venenū canis rabidi. si cuz sale z nucib⁹ interi⁹ accipiat addita herba ruta. Hec em̄ q̄tuor ad inuicē ꝓterāt. z ad q̄ntitatē magne nucis patiēti sepi⁹ offerāt. z ß cū vino. eadez etiā ꝓfectio sup morsuz canis rabidi exteri⁹ apponat. vuln⁹ em̄ sanat z venenū attrahit z ꝓsumit. z a piculo liberat z ꝓseruat ita efficaciter sic tyriaca. Itē alliū ꝑtutē hz aperiēdi. diuidēdi. z incidēdi hūores grossos z cōsumēdi. z ita valet calculosis z strāguriā patientib⁹. i. difficultatē vrinādi. mēstrua etiā p̄uocat et emēdat vētr̄. lūbricos z alios vermes i vētre interficit si cū pipere z succo mēte z aceto ad modū salse offerat. dolorē illiū z lūbor alliū mitigat. si mūdatū ac tritū z cū oleo coctū sup dolorē locū ad modum emplastri apponat. Valet etiā ꝯ morphea. i. lepra cutis. si loc⁹ in q̄ē morphea scarificat et p⁹ cū allio trito fricet z cathaplasmet. Cōtra serpētū morsus valz si tritū cū laurino oleo apponat. vt di. Dyasco. Itē ydropicis pdest. qz hūorē intercutaneū ꝓsumit z desiccat et tumorē sedat. grādia z cruēta vulnera z soz dida purgat z ꝓglutinat z sanat si puluis alij cōbusti supponat. Coctū etiā alliū cū aq̄ fontana z oēm dolorē loci z tumorez tollit. cauendū tñ est ne ꝓtinue i cibis assumat qđ ml̄tū noceret oculi. Vñ ꝑ⁹. Allia, vina, venꝰ, puluis yēr, faba fum⁹. Ista nocēt oculis. sz vigilare magis. ꝑ Arist. ät li. de plätis. allium hz sil̄itudinē cū lilio. cōmunicat cū illo i dispositōe capitis z i tunicellis. z hz ꝑtutē semētinā i tunicell' radicis sue. z in ḡnis suis natis in sūmitate baste sue. z iō cepula alij posita in terrā pducit plantā sil'r z semē. z hz tunicas ml̄tas z folia pyramidalia et hastā cauernosā z porosaz. Alliū etiā sic z liliū ꝓmū facit semē stipitis sui z i tenui folliculo i ḡna ꝓiungit. cepa vo nō ꝓiūgit ḡna sua. sz i pediculis siue pedib⁹ puul' nutrit ea z emittit. Facit alliū radices capillares sic liliū z sic crocus z hmōi. Hz in ß differt radices allij a lilio. qz nō ramificant in allio sic ramificāt in lilio. z sic alliū renouat folia ita renouat radices z semel tm̄ emittit semē. sc. i scō āno postq̄ seminat. iō hz alliū tunicas pl'es z ramosas vt ille tunice sint cib⁹ z nutrimētū secundis radicib⁹ z secūdis folijs z stipiti ei⁹. q̄ ꝑcrescētib⁹ secūdis folijs z stipite attenuāt z euanescūt tunice ei⁹ i terra. Et sil'e h⁹ in cepis in uemit. In ß ät alliū differt a cepa qz q̄libz alij tunica carnosa si plāte crescit ex ea plāta sicut z liliū qđ de tunica sua plātata in traz emittit plantā. z ß accidit qz in suis tunicell' est ꝑ⁹ semīatiua sic in carnosis prib⁹ allioz. nō sic aūt fit ex cepa. non em̄ et q̄libet ei⁹ ꝑte plātata crescit planta. sz de toto capite cepa plātata emittit plantā. qz ꝑ⁹ semīatiua nō ē in q̄libet ꝑte cepe sz in toto. In ß etiā differt alliū a lilio q⁹ ei⁹ ꝑtes carnose q̄ plantant emittūt ḡmina sua et foliū p medium carnis suc. sz tunicelle lilij emittūt ab vno latere sui iuxta z nō a medio. Ducuſq⁹ Arist. li. ō plātis fm nouā translatōem.

De absinthio Capl'm. XII

Absinthiū est herba acerrima calida z sicca vehementer stiptica z amara. vt di. Dyaſ. Cui⁹ duo sunt genera. vnū est ponticū hñs colorē viridē z saporez ponticū z amaz. aliud est subalbidū z min⁹ amaz. z minoꝛ effect⁹ q⁹ ꝓmuz. in fine veris colligit in vmbra desiccat pannū i mag⁹ efficacia ꝓseruat. Dī aūt ꝓprias hz ꝑtutes sic̄ Plate. di. sz relatiuā z ꝓstrictiuā. ꝓstrictiua inest ei ex grossicie sube z pōticitate. lactiua inest ex caliditate z amaritudie. vñ q̄ recipit interi⁹ si inuenit materiā ꝓpactā ꝓpter ponticitatē sue sube z grossicie reddit materiā ꝓpactiorē. z sic est cā maioris ꝓstrictiōis. materia vero exīte abili z digesta caliditate dissoluit eaz z ponticitate sua ꝓmēte expellit eam syrop⁹ ō absinthio fact⁹. epati subuenit z stomachū ꝓfortat. appetitū iuuat. ebrietati obuiat z repugnat. yctericiā curat et colorē eunlsū alterat z imutat. succ⁹ eius cum puluere costi splenē deopilat. dolorē stomachi z intestinoz ex ventositate. pueniētē dissoluit z mitigat. succ⁹ eius auribus instillatus hūiditates ab eis distillātes desiccat cū fele thauri tritū absinthiū z auribus iniectum dissoluit sonitū z auditū roborat et emēdat. dolorē capitis ex fumositate stomachi. pcedētē succus ei⁹ sedat. liuorē z dolorē ex pcussione cū puluere cimini z melle amputat si per modū emplastri apponat. Lūbricos z ꝑmeas auriū succ⁹ eius necat si instillet. succ⁹ ei⁹ paratus visū clarificat. z oculis imposit⁹ rubore et pannū curat. si sepi⁹ infundat libros et

pānos a ꝓmibꝰ mꝛibꝰ tutos ꝓuat ſi cū eis
i ciſtula reponaſ.vt di. Macro. Jtē ꝓmorſi/
bus migalis ꝛ draconis obuiatꝛ ſanat ſi bi/
baſ. Jtē ecꝰ decoctio vētoſitatē vētrꝭ ꝛ inflatō
nē ſedat cū potaſ.vt di. Dyaſ. Prēt has ꝓtu
teſ q̄ſdā hꝫ ꝺditōes ꝛ ꝓpetateſ minꝰ laudabi
les. nā ſaporis amaritudie ꝛ pōticitate infic
et ꝺtriſtat guſtuꝫ. odoris horribilitate ledit
olfactū in amaritudinē redigit lac ꝛ vinuꝫ ꝛ
oē dulce cui admixtū fuerit ſeu adiūctuꝫ. et
ideo apes q̄ freq̄ntāt flores abſinthū faciūt
mel amaꝝ vt di. Dyaſ. De abſinthio di. Pli.
li. xvij. Nō ē inḡt ꝺdū febricitāti. nauſeas
nariby arcet ſi fuerit ꝓus potarū. ſomnū pro
uocat dormiēti inſcio ſub capite poſitū. ca/
pillos denigrat q̄ inunḡūt vngēto facto ꝺ
eius ſuccoꝛ oleo roſaceo.

De apio Capl'm. XIII

Apiū eſt cōis herba oīby fere nota. et
eo ſic vocata vt di. Jſi. li. xvij. ꝙ api/
cis. i. capitꝭ triū phātiū q̄ndā fuit oꝛ
namētū Hercules ei ꝓmo hāc herbā capiti
circū poſuit. cuiꝰ radices efficaciť pugnāt ꝺ
inſidias venenivt di. Jſi. cuiꝰ mꝛte ſūt ſpēs vt
dicit idē. ſ. petroſū ſic dictū eo ꝙ apio ē ſimi
limū i folijs. ſilenū em̄ grece apiū ꝺr. creſcit
āt in locis petroſis mōtibuſq̄ ꝓruptꝭ. ꝛ ido
latini petroſiliū petrapiū vocāt vt dicit Jſi.
Sūt ꝛ alie maneries apij vt di. Dyaſ. ſ. api/
um ranaꝝ. apiū riſus. ꝛ apiū emoꝛroidarū.
Apiū ranaꝝ ꝺr. qꝛ in locꝭ aq̄ſis vbi rane ſūt
ſepiꝰ inueniť. qꝺ decoctū cū vinoꝛ oleo ꝛ vē
tri ac renibꝫ cataplaſmatū eoꝝ doloꝛi miri/
fice opitulaſ. apiū riſus ꝺr ab effectu ꝙ pur
gat melācolicū hūoꝛē ecꝰ abūdātia fit tri/
ſticia. Dicūt āt ꝙ iteriꝰ receptū cū magꝝ q̄nti
tate boiez ridēdo iterfic ꝛ occidit. valꝫ ꝺ cal
culū ꝛ ſtrāguriā ꝛ ad menſtrua ꝓuocāda ſi
decoctū fuerit i aq̄ l' vino ꝛ inde ſeriora fo/
mentēť. Apiū emoꝛroidaꝝ ē dictū eo ꝙ eiuſ
puluis vl' cinis ſuppoſitꝰ fluxum ſanguis de
ſiccat. Apiū cōe ſpleniꝭ ꝛ epatꝭ opilatōꝝ ape
rit. calculū frāgit. yctericiā ſoluit. ydropiciſ
ſubucit. freneticiſ ꝓueit ſi eiꝰ ſucco et oleo ro
ſacco mixto cū aceto caput ſepiꝰ inungaſ. ra
dix eiꝰ et ſemē morſibꝫ venenatꝭ ſuccurrit et
veneno reſiſtit vt di. Dyaſ. Epilēticiſ aūt no
cet oē apiū. qꝛ diſſoluit ꝛ monet oēz materiaz
ad ſupioꝛa. nocet etiā puerꝭ. illa em̄ etas ꝓpt
būiditatis mꝰtitudinē ꝛ ꝓtuſ debilitatez et
mēbroꝝ ꝛ meatuū ſtrictitudinē ꝓna eſt ad
morbū caducū. et ideo lactātes nutrices ab
ſtineant ab apio ne puer epilēticꝰ efficiaſ. vt
di. Dyaſco. et Plate.

De ariſtologia Ca. XIIII.

Ariſtologia ē herba mꝰtū medicinaſ
q̄ huis amara. Cuiꝰ due ſūt ſpēs. ſ. lō
ga ꝛ rotūda. ꝛ vtraq̄ calida ē ꝛ ſicca
et ē radix magꝭ medicinaſ q̄ folia. Jn autū
no ꝺr colligi ꝛ ſuaſ ꝓ bienniū. ꝓtutē hꝫ diſſol
uēdi ꝛ expellēdi venenū et ꝓſumēdi. bonum
anhelitū facit. ſplenē duꝝ remollit ꝛ eiꝰ opi
latōes apit. vētris dolorē et lateriſ āputat ac
ſedat. podagricſ ac caducis ſubuenit ꝛ ꝺctꝭ.
ꝺ morſus venenoſos ꝺfert puluis eiꝰ cū ſuc
co mēte. puluis eiꝰ carnē mortuā lenit coꝛ/
rodit in fiſtula et i plaga fetū mortuū ꝺ vte
ro expellit. radix eꝰ ſi cū vino decoq̄ſ. Acten
Dyaſco. de ariſtologia dicit Plinius et Jſiꝺ.
li. xvij. ꝙ mulieribꝫ fetis optima ſit. nam po
tata cū pipere ꝛ vino ſoꝛdiciē parturientiuꝫ
mūdificat ꝛ matricē expurgat ꝛ mēſtrua ꝓ/
uocat atq̄ purgat

De agno caſto Capl'm. XV

Agnus caſt' ꝺr q̄daꝫ herba calida et
ſicca. cuiꝰ ꝓtus ēt vt di. Pli. ꝙ fuare in
hoiby caſtitatē. vñ ꝛ mulieres roma
ne illiꝰ herbe frutices ſecū deferre ꝙſueuerť
i mortuoꝝ exequijs. q̄ꝑ honeſtatē publi
cā oportuit neccario ꝺtinētiā obſuare. Hec
herba ſm Dyaſ. et Plat. ſpiret ꝛ eiꝰ flos po
tiſſime agnꝰ caſtꝰ nuncupaſ. qꝛ odore et vſu
reddit homies caſtos ſic agnos ſm Dyaſ. et
Plat. Dꝛ apiēdo poꝛos ꝛ ſpūs euaporādo
et hūiditatē ſemialē ꝙſumēdo. īducere caſti
tatē. Dicit etiā idē autoꝛ qꝛ ecꝰ decoctio valet
ꝺ leucoflegmaticā. i. frigidā ydropiſim ſine
albā ſi cū ſemine feniculi ꝛ modica eſula de
coquaſ. Jtē ibidē. Fomētū decoctōis agni
caſti matricis eticcat ſupfluitates. ꝛ ipſi⁹ oꝛi
ficiū coanguſtat. mēſtrua āt ꝓuocat. ꝛ litar/
giā ſanat atq̄ ſoluit ſi cū apio ꝛ ſaluia deco
quaſ in ſalſa aq̄. et inde poſteriꝰ ps capitis
fortiter abluaſ. vt di. Dyaſco.

De artemeſia Capl'm. XVI.

Artemeſia eſt mꝰ herbaꝝ dicta. q̄ ąn
dā fuit a gētilibꝫ dyane q̄ grece ꝺr ar
temis ꝙſecrata vt di. Jſi. li. xvij. Eſt
āt herba calida et ſicca cuiꝰ radices et folia
cōpetūt medicine. Valet āt matrie ꝺ ſterili/
tatē q̄ et cā būida ꝓcreaſ. Jn cauſ āt caliditꝭ
et ſiccis nō valet. vt di. Dyaſ. Mēſtrua ꝓuo
cat. matricē mūdificat ꝛ ꝙfortat. doloꝛes ca
pitꝭ decocta i vino vl' in aq̄ mitigat et ſedat.

secūdinas ꝛ fetus mortuos euacuat. calculos renū ꝛ vesice frāgit. demonia ꝑm Pli. fugat. ꝛ malis medicamentꝫ obuiat. trita cum arimbia dolorē pedū ex itinere mitigat. Cuius sūt spēs plēs. quaꝫ ꝑtutes ꝺr ꝺyana ad inuenisse ꝛ mortalibꝫ tradidisse vt ꝺi. Pli. et Dyasco. alias eiꝰ ꝑtutes refert Auic.

De auena Ca. XVII

Auena est herba cuiꝰ semen est hoim ꝛ eqꝫ vsib aptū. q̄ ꝑm Jsi. est sic dicta eo q̄ postq̄ seminaꝫ cito aduenit atq̄ crescat. hꝫ āt ꝑm Plate. vires leuiter relaxantes et ꝺ oēꝫ tumorē faciētes et duricias relaxātes et faciei immūdicias depurātes. vt ꝺr in Plate.

De balsamo Ca. XVIII

Balsamū vt dic Jsi. li. xvij. Est arbor siue frutex nūq̄ crescēs vltra altitudinē duoꝝ cubitoꝝ. ꝛ est viti silis. folijs aūt similis rute sꝫ albioribꝫ. semp̄q̄ manentib. cuiꝰ arbor ꝺr balsamū. lignum vero ꝓ lobalsamum. fructꝰ siue semē carpobalsamū. succꝰ opobalsamum nūcupaꝫ. eo q̄ ferreis vngulis corter ligni pcutiꝫ ꝛ p corticis vulnera q̄i per cauernas gutte opobalsami exim̄ effluūt ꝛ distillāt. cauerna em̄ greco sermone opos ꝺr. cꝰ guttas adulterāt admixto cipꝛio oleo siue melle. sed coḡscꝫ sophisticatuꝫ cū melle si gutta lacti instillata fuerit coagulata. cum oleoꝰ si aque admixta facile fuerit resoluta q; vt oleū enatat sup aquā Si ꝰo nō fuerit sophisticatū statim i aqua recenti petit fundū. vestem mūdaꝫ quā tangit nō maculat neq̄ polluit. Balsama autē si pura fuerit tantā vim hūt vt si sol excāduerit sustineri i manu nō possit. Ducuscꝫ Jsi. Pli. aūt li. xij. c. xvij. sic dicit. oīmib odoꝛib ꝑferꝫ balsamū. vni terraꝝ. s. iudee ꝺcessū q̄n dā nec inuenicbaꝫ nisi in duob regijs ꝛtis quoꝝ maioꝛ viginti iugeꝝ erat. sꝫ post ꝺomināt̄ib romanis vinca balsami p mꝫtos colles ꝓpagata est. viti quippe similioꝛ est q̄ mirto. modo vineaꝝ sic et vitꝫ implet colles. sine ām̄iniculis āt eꝰ rami se sustentāt. ꝓcerioꝛ em̄ altitudo eiꝰ inꝫ binos cubitos subsistit. cauendū est āt ne cū ferro ad interioꝛa ligni ledaꝫ. ꝛ iō cauendū est ne vltra corticē violeꝫ qꝛ lesio ligno interioꝛi totū perit. Est autez arbor totaliter medicinalis. cuiꝰ p̄cipua ꝛ ꝑma grā est in succo. scōa in semie. tertia i cortice. mima est i ligno. ex his est optimū q̄ē odoꝛifeꝝ ꝛ semie maxim̄ et ponderosissimū mordēs gustū ꝛ feruēs in ore et colore rufū Ducuscꝝ Pli. li. xij. c. xvij. Dyasco. āt ꝺic q̄ quedā est spēs balsami q̄ crescit circa babiloniā vbi sunt septē fontes. si āt aliū in locū transferaꝫ nec flores nec fructꝰ facit. In tpe estiuo lenicꝫ incidūtur rami eius cū cultello osseo vel alio nō nimis acuto ne lignū intrīsecus ledaꝫ. qꝛ tūc piret. sub cortice āt icīso ponūꝫ vitree ampulle in q̄b gutte stillantes colligūꝫ. si ꝰ vna gutta ponaꝫ in palato cerebrū ita calefacit q̄ videꝫ succēdi. ꝺr autē ꝑtutē dissoluēdi ꝺsumēdiꝝ corpa mortua i corrupta ꝺseruādi. qꝛ q̄ntū dissoluit tantū ꝺsumit. vt ꝺr in Plate. menstrua. puocat et educit fetū mortuū ꝛ molam de vētre ej̄cit et excludit. lapidē in renib et vesica frangit. yliacā passionē soluit. oēs inueteratas capitis passiones tollit si modo debito assumaꝫ q̄tidianis febrib ꝛ q̄rtanis subuenit. morsibus venenosis occurrit. Dasꝛ mꝫtas alias nobiles ꝑtutes hꝫ q̄s enumerare essꝫ longū sed ꝫ de multis nūc sufficiant.

De bdellio Ca. XIX

Bdelliū vt ꝺi. Pli. li. xij. ca. x. est nomi natissima arbor nigra silis oliue i folijs ꝛ in robore. cuiꝰ gūmi marie reputur in vsib medicine. nam eius lacrima siue gūmi est trāslucida. gustui amara. bñ odori fera. sꝫ magis est aromatica q̄ vino est infusa. Jdem tāgit glosa sup Beñ. ij. vbi ꝺr. Jbi inueniꝫ bdelliū ꝛ lapis onichinꝰ. ꝛc. Hasciꝫ vt ꝺicit Plinius. in ptib oriētis vt i arabia et india et caldea. ꝛc. Bdellia aūt vt ꝺi. Jsi. li. xvij. est indie et arabie arbor. cuiꝰ lacrima arabica melioꝛ est. aromatica em̄ est lucida. subalbida. lenis. pinguis. eq̄liꝫ cerea. ꝛ q̄ facile remolliꝫ ꝛ est amara boni odoris. ligno vel terre nō mixta. Jndica ꝰo sordida atꝫ nigra. ꝛ adulteraꝫ cum gūmi q̄ nō ita amarificat gustū Undecunq̄ āt veniat glutinosam valde hꝫ subaꝫ ꝛ astrictiuā ꝛ etiā attractiuā Et iō vt ꝺi. Dyasco. ꝛ Pla. repugnat dissēterie facte ex acuta materia. ꝛ valet patiētib fluxū ex fortissima farmacia. i. medicīa fortiter laxatiua. valet etiā ꝺ apostemata interiora et exterioꝛa si inde fuerint inuncta. calculū rūpit. tussim ꝺpescit. morsibꝫ reptiliū occurrit. intestinoꝝ doloꝛē lenit. vt ꝺi. Plate. hernioſis et in ptib inferioꝛib ruptis. pfic ad interioꝝ ꝺsolidatōem cū gūmi bdellico ꝺcoꝛdat vernix siue bernix q̄ ꝺr gūmi arboris hñs ꝑtutē ꝺglutinādi clarificādi ꝛ ꝺser-

nādi.et iō pictores eo matie vtunt. m'tū siq̄ dēstrigit siē z bdelliū.alteri⁹ tn ē nake.q3 frigida z sicca i scdo gdu.bdelliū ꝓ calidus z būidū.vt dr in Plat.

De buxo Lapl'm.XX

Buxus vt di. Jsi.li.xvij.grecus nomē est.sz ex pte a latinis ē corruptū. Hā pitios apd eos appellat spurēs.q3 leuitate materie lrāz formādis apicibꝫ ē apta Hā tabula buxia bn polita colorē recipit albū in q̄ de facili figure z lrāz caracteres inscribunt.z etiā de facili p⁹ delent. Et dr fm Jsi.hec bux⁹ p tota arbore.z ꝯ buxū p interiori ligno. Un dic̄ q̄dā. Hec bux⁹ crescit. ꝯ buxū crescere nescit. Est āt arbor m'tā solide materie z ꝓpacte.c⁹ hūor nutrimēta mult tū ē viscosus z ꝓpact⁹ vt di. Alured⁹.li.vege tabiliū.z iō lignū hz grossū z pderosū. qđ missum in aq̄ petit fundū sic beben⁹.z ꝯ ꝓpt ꝓpactōz ligni nō bnt; poros aptos vbi posit intrare aer p q⁹ subitratōz possz sup aque supficiē eleuari.vt di.idem Alured⁹. Folia etiā iō diu hz virētia.q3 ō facili nō cadūt nisi paulatim qūvno cadēte aliud mox succedit Multa q̄dē hz folia z spissa.sed modicū hz fructū siue nullū. Arboris buxi rasura cum frigida sit z sicca decocta in aq̄ puteali constringit fluxū vt Dyasco.di. Tingit etiā z ipsos crines si de ei⁹ decoctōe sepi⁹ abluāt.sapor siq̄dē ei⁹ est amar⁹.vt di. Pli.li.xvij.ca.et odor guis.tn q̄uis guet sapore gustum.nihilomin⁹ cū viro ep̄tinuo delectat visū. oīm ep̄ observat virorē suū z marie i estate. q̄a in hyeme ei⁹ folia aliq̄ntulū expallescūt.sed nō cadūt vt di. Alured⁹. cui⁹ cā est q3 hz viscosū būorē in se.in radice ꝯ mltā būiditatē liq̄dā.z iō nō cadūt folia. Un aduenīte calidi tate.puocat būor ad exteriora q̄ tract⁹ calore fit viridis.sz aduenīente frigiditate repcutit būor et abūdat siccitas z fit color pallid⁹ si ue glauc⁹. Crescit āt bux⁹ in locis calidis et petrosis.z iō m'tū hz duriciei z etiā nodose soliditatis.lignū tn interi⁹ lene est.z ad planā dū sūme aptū.insciſſuras z figuras i eo facras diu tenet.z iō imagies pulcre durabiles inde fiūt.fiūt etiā ex buxo pixides abiles ad musti z alioz aromatū ꝓfuatōz Ad m'tos etiā alios vsus q̄s enumerare lōgū essz valz bux⁹.sz hec nūc sufficiant.

De balaustia Ca.XXI

Balaustia est flos caduc⁹ maligñati. Cū em̄ arbor fruct⁹ dz pducere flores i quadā tuberositate ꝯglutināt.z abarbore q̄nq̄ cadūt q̄ a medicis refuāt vsui medicine.z pnt fuari p hyemē in mag̃ efficacia vt di. Dyasco. Est āt balaustia frigida z sicca.z hz ꝯtutē ꝯstrigēdi z desiccādi būorem. Et iōvalet ꝯ dissenteriā z sāguineū fluxum vētris z ꝯ fluxū mēstrualē. Jtē ꝯtutē hz cōstrigēdi vomitū colericū si decocta in aceto cū spōgia sup furculā pectoris apponat Jtē puluis vulnera ꝯsolidat.gingiuas sanat. et caz putredines amputat z emūdat.radices dentiū ꝯsolidat z ꝯfirmat. vlcera etiā sanat labioz.ꝯ omīa facit psidia.i.cortex arboris eiusdē z pcipue fruct⁹ siue pomi.z dz accipi qñ pomū ē maturz.

De beta Ca.XXII.

Beta ē herba cōis z ortulana fm Dyasco. Duplex est spēs ei⁹ scz alba z nigra. Et vtriusq̄ sucus naribꝫ instillatus purgat caput.auriū etiā dolorē mitigat.lēdes z alias capit; imm̄dicias z faciei maculas emūdat.capillos reparat z ꝯfuat foliū ei⁹ tūsum z appositū ignē sacz extīguit nascētia etiā vulnera ꝯpescit.malos būores nutrit.si nimis sepe in vsu habeat vt di. Dyasco. De beta di. Arist. sup ei⁹ radicē sic z sup caulē p̄t plātari surcul⁹ q̄ tandē corroborante radice in arborē trāsmutat.vtz s̄ de natura plantaz.

De cedro Lapl'm.XXIII

Cedrus ē arbor quā greci cedros vocāt qi ceomones dr ostico.i. arbor; būor ardētis.c⁹ folia ad cipressi similitudinem respōdēt vt di. Jsi.li.xvij. vbi subdit. Cedrus est lignum iocūdi odoris z diu durās z nūq̄a tinea vt eredine.i. lignorū ꝑme extermiat. Un ꝓpt ei⁹ ꝓpetuā durabilitatem et cedris fiūt lacunaria i regū palacꝫ et in templis Dui⁹ arboris gūmi siue lacrima ꝺr cedria q̄ ad ꝺseruatōz librorꝫ sūme ē nccaria Ham libri de hac lacrima liniti nec a tineis corrodūt.nec tpe senescūt. Nascit āt i terra affrica z i syria.z marie in mōte libani. Est ꝑ cedrus arbor altissima oīm arborꝫ dña z regina.vt di. Raban⁹ sup Pſ. Est etiā aspectu pulcra sp retinēs virorē suū. Est insup olfactu odorifera.cui⁹ odor fugat serpētes et oīa venenosa vt di. idē. Est ꝑ fructu suauissima. poma em̄ cedrina sūt mag̃ oblōga citrini siue glauci coloris.miri odoris.ꝑ tissimi sapo ris.sapore em̄ bnt triplicē.nā in medio circa gna sūt poma citrina z acetosa. Jn supfi/

cie iuxta corticē sūt dulcia Jn carne siue me
dulla interiori int dulce z acetosū sunt me/
dia. Est etiā cedrus multe efficacie z vtut z
valde medicinal. Nam ei⁹ lacrima q̄ est gū/
mosa in suba et aliq̄ntulū piramidalis siue
pinea in figura acrem vtutē hz et feruentez.
vñ vrit z siccat. vt di. Dyasco. Caliginē ocu
lor detergit. vermes auriū occidit. ℈ dolo/
rez dentiū subuenit. morsibꝫ serpētū occur
rit. cū isopi succo sonitū auriū tollit. tumo/
rem fauciū sedat. vulnera pulmonis curat.
molles carnes a putredine fuat. corpa etiā
mortua reposita in ligno cedrino z eius la/
crima inuncta ꝑ⁹ cedrina a tabe z putredie
defensat. semen etiā cedri tussim sedat. men
strua puocat. et secūdinas excludit. matricē
purgat. neruos spasmatos et ℈ctos remol/
lit et relaxat. vrinā mouet. et arenulas i vesi
ca et renibꝫ mūdat. Has z multas alias vtu
tes ponit Dyasco. de cedroꝝ eius succo scie
atq; fructu. Plin⁹ āt de q̄dā specie cedri sic
dicit. Est inq̄t arbor q̄dā noie medica a me
dor terra ꝓmit⁹ asportata q̄ a grecis cytria ℔
cedronilla est dicta. eo q⁹ ei⁹ pomū odorez et
vtutē cedri seq̄ videat. et ei⁹ saporē imitetur.
vt di. Jsi. li. xvij. Eiusdē em̄ arboris pomū
vt dicit Plin⁹ ꝓtrariū est venenis. et est ar/
bor vt dicit idem q̄ in oīni tpe fere est plena
pomis. q̄ in ea partim sunt matura. partim
acerba. partim in flore sunt posita. qđ i aliꝭ
arboribꝫ raꝛ est. hāc arborē multi assiriā vo
cāt. vt dicit idem.

De cypresso Ca. XXIIII

Cypressus grece dr cyparis⁹. vt dicit
Jsi. li. xvij. q⁹ caput ei⁹ a rotūditate
in acumē erigit. vñ et conon alta ro
tunditas nūcupat. cui⁹ fruct⁹ talis est dispo
sitōis. z iō conus appellat. eo q⁹ conū imitet.
vñ et cypressi conifere dicūt. Dui⁹ lignū hz
vtutē primaz pene cedro. aptūq; est turribꝫ
tēploꝝ. sua em̄ iputribili soliditate oneri nū
q̄ cedit sed semp in ꝓma remanet firmitate.
suauissimi est odoris. et ideo antiq̄ solebāt
facere rogum de ramis ei⁹. vt odoris sui io/
cūditate repmerent fetorē cadaueruz mor
tuoꝝ. Ducusq; Jsid. Est āt cypressus arbor
calida in ꝓmo gdu et sicca in secūdo. cuius
pomū lignum et folia ꝓpetunt medicine. vt
dicit Plateari⁹. sunt em̄ stiptica et ꝓsolidati
ua. et ideo valent ℈ fluxū ventris ex debilita
te vtutis retentiue si eoꝝ puluis in cibis vel
in potibꝫ assumat. valent ℈ iliacaz passionē
et dolorem lūboꝝ si cum aqua pluuiali de/
coquant. deinde vinū limphet. Cypressi fo
lia recentia vulnera purgant et sanant. sacꝛ
ignem fugant. nares poliposas mundant. z
fetorē amputant. fluxū sanguis sedant. Se
men q̄ eius mixtū cum caricis. i. ficubus sic
cis duricias soluit. reumatis fluxū stringit.
contra antracem. i. apostema venenosum et
morsum mortifer subuenit. et eius malicia
ne se diffundat repmit et compescit. morsibꝫ
venenatis occurrit. Has autem virtutes cy
pressi recitat Diasco. et multo plures. Pli/
nius autem li. xvij. ca. xxxiij. Cypressus ē ar
bor ramosa. a fructu habēs vacuas baccas
ꝑ fructu folia amara odorem violentā. vmbra
gratiosa. Cuius duplex dr esse species. ma/
sculus sc⁹ et femina. femina autem sterilis ē
veruntā aspectu pulcra. cuius rami in fasti
gio sunt densi et inuicē ꝓuoluti. masculi ꝓ
rami sunt magis spissi. qui si precisi fuerint
regerminant.

De cipro Capm. XXV

Cyprus de quo dr Canti. iij. Cipri
cū nardo zc. fm Plinium li. xij. cap.
xxvj. est arbor in egypto silis olive i
folijs. z eius folia sunt viridi ora et crassio/
ra cum flore nigror semine candido z odo/
rato. qđ si cū oleo coctum fuerit aut ꝓfectū
exprimitur in vngentū regiū. qđ odifer est et
summe delicioſum et cyprus dr. Idem dic
Jsi. li. xvij. et glo. sup Cañ. fm Pli. autez dr
q⁹ optima h⁹ generis arbor crescit in egypto
sup nilum in canopia regione. Secūda ve
ro in ascalone. Tertia in cipro cui⁹ est mira
odoris suauitas. Arbori huic vt dicit idem
ē alia arbor similis q̄ dr aspalatos hñs simi
litudinē in flore cū flore rose. ex cui⁹ radice
flore nobile fit vngentū. Dicit etiā idem q⁹ i
oīni fruticevbi directe refulget arcus cele/
stis eadem fit suauitas odoris q̄diu ibidez
fulget arcus. sed si sup eandē arborē fulserit
inenarrabiliter ei⁹ odorem ampliat et deco/
rem. et est similis spine candide. colorē hñs
igneū siue rufum. z in parte redolet vt casto
reum. a multis vocat sceptꝛ helizei. vt dicit
idem. Dicit adhuc Dyasco. q⁹ cyprus est ar
bor medicinalis ꝓueniētis et ꝓglutinatiue
virtutis. cui⁹ folioꝝ masticatū tumorem oris
compescit. eius elaxatura siue decoctio ver/
mes capitis interficit. et inficit capillos si in/
de capilli fomentent. flos eius cuz aceto de
coctus dolorē capitis soluit. vt dicit idem.

cuius lentiscus dr alterius virtutis. Quere supra de littera A.

De cynamomo.
Capl'm. XXVI

Cynamomū d q̄ dr Ecc̄i. xxiiij. ⁊ Exo. xxx. sic̄ ibi dic̄ glo. est virgultū qd nascit̄ in india et ethyopia duoꝝ tantū modo cubitoꝝ. Et dr cynamomū quia subtiles et replicatos habet culmos cerei vel nigri coloris. quia fracti reddūt visibile spiramētum. Cynamomū vero quanto gracili⁹ ⁊ subtilius tanto carius est. et quāto grossius tanto despectius reputat̄. ꝑm Isidoꝝ autez li. xvij. Cynamomū eo est dictū ꝙ cortex e⁹ in modū canne est gracilis et rotūdus ⁊ crescit stipite breui virgas tenues hn̄s. qd cuz frangit̄ ad modū nebule suauissimū emittit spiramen Sup Ecc̄. c. xxiiij. dicit glosa. Cynamomuz est breuis arbor odorifera et dulcis cinerei coloris prestans plus duplo ad medicine vsuz q̄ꝫ fistula. Plini⁹ quoqꝫ li. xij. c. xxj. de cynamomo inq̄t et casia fabulose narrauit antiq̄tas ꝙ inuenit̄ in nidis auium. et specialiter fenicis. nec haberi potest nisi qd cadit ꝓprio pondere. vl' qd excutitur cum plumbatis sagittis. sed ista fingūt homines vt rerum precia augeant̄. ꝑm veritatem autem cynamomū crescit apud trogoditas in ethyopia q̄ per vasta maria in ratibus deducūt illud ad portū gelbenitarum. et est frutex duoꝝ cubitoꝝ ad maximum vel vnius palmi ad minimuz. truncū habēs in grossicie quattuor vel sex. alij habent vndecim vel duodecim digitoꝝ. nec olet nisi quādo arescit. siccitate em̄ gaudet et in semīe sterilior efficitur cōtra arboꝝ naturam aliarū inter vepres et rupes densissimas gignitur. et ideo nō sine magna difficultate recolligitur. ante ortum solis aut post occasum nulli licentia colligendi conceditur. quod cum collectū fuerit sarmenta hasta diuidit sacerdos. deoqꝫ partem ponit. reliquū mercator emit. Precipua aūt bonitas eius vel virtus est in densissimis virgultoꝝ partib⁹ ad lōgitudinem palmi et quod est in trunci medio vel quod est proximū radici parū vel nichil valet. quia ibi minimū corticis est. in quo ē summa bonitas cynamomi. et ideo cacumina et superiores partes preferunt̄. quia ibi cortex plus abundat. lignuz vero interi⁹ respectu corticis nullius vel modici est valorꝭ Hucusqꝫ Plinius li. xij. ꝑm Dyasco. vero ⁊ Plat. cynamomū calidum est in tertio gradu. et siccum in secūdo gradu. Cuius duo sunt genera. grossum scz et subtile. et grossū est minus laudabile. et poītur in vomitiuis medicinis. quod vero gracile est et subtile ē laudabile et in alijs antedotis magis vtile. Est aūt eligendū quod est subtile acutū habens saporē. dulcedini intermixtū cuz multa aromaticitate. et subrusum in colore. q̄d autem subalbidū est minus valet. ex aromaticitate habens virtutē confortandi cerebrū ex ꝯglutinositate habet virtutem ꝯsolidādi Habet autem cynamomū multiplicem virtutem. vt dicit Dyasco. Nam tussim ex grossa humiditate sedat. tritū et cum aceto mixtum impetiginē extirpat. collirijs admixtuz humiditatē oculoꝝ desiccat. renum dolorē mitigat. ydropisim curat. morsus reptilium sanat. appetitum confortat. menstrua prouocat. opilationem aperit. cibum digerit. flegma dissoluit et consumit. potatū cum vino secundinas excludit. caliginem oculorū detergit. sincopi ac cardiace passioni subuenit atqꝫ succurrit.

De casia Ca. XXVII

Casia de qua dr Exo. xxx. spēs est aromatica. ⁊ nascit̄ ꝑm Isi. li. xvij. ī arabia. ⁊ est v̄ga robusti corticis et purpureis folijs vt cortex piperꝭ. ⁊ est sil'is cynamomo ī v̄tute sz tn̄ potētia inferior. Un̄ ī loco cynamomi duplex ē pōd⁹ e⁹. In medicīs epi⁹ admiscet̄. vt di. Isi. Glo. āt sup Exo. c. xxx. Casia ī locꝭ aq̄sis nascit̄. ⁊ in īmēsuz crescit ac bonū odorē reddit. De casia dic̄ Pli. li. xij. c. xxj. Frutex inq̄t casie iuxta cynamomi cāpos nascit̄. c⁹ amplitudo ē triū cubitorū. c⁹ sarmētū ē grossi⁹ sarmēto cynamomi. Cui⁹ est triplex color. Primo em̄ cādescit. deinde rubescit. tādē nigrescit. ⁊ ista ꝑs maxime est laudabil'. post nigrā āt laudabilior est rubea ⁊ min⁹ laudabil' est cādida. Nā citi⁹ a v̄mib⁹ corrodit̄ et cauat̄. ⁊ h̄ accidit ꝓpt̄ sue sub̄e molliciē ⁊ minorē amaritudinē corticꝭ ⁊ v̄tutē. Probat̄ em̄ casia cū est recens ꝑ odorē. ꝑ saporē. et ꝑ colorē. Nam casia nobilis subdulcꝭ pauci ⁊ acuti est saporꝭ. suaui ⁊ iocūdi est odoris. subnigri insup vel purpurei est colorꝭ ⁊ pōderis est g̃uioris. ⁊ maxime laudat̄ illa casia q̄ de facili nō frangit̄ sed reflectit̄ poti⁹ ⁊ plicat̄. Alia aūt est spēs casie q̄ balsamo de saba sil'is est in odore. sed amara est Et ideo p̄ma scz nigra q̄ est subdulcis

z ferueñt sapoꝛ z boni odoꝛis a medicis plinio dak. Ducuscꝫ Pli. Scom Plat. ãt z Dyas. casia ẽ duplex. s. casia fistula. z casia lignea q̃ ẽ fruticis cuiusdã cozter nascẽtis iurta cõfinia babilonis. cuius diuerse sũt spẽs. Una ẽ silis cynamomo q̃ subrufa ẽ z rotũda solidamcꝫ bz subaz. z cũ frãgit vel terit nõ plicat sz resistit. acuta ẽ in sapoze z paz dulcis. z ista medicina virtũt. Alia ẽ spẽs q̃ est subamara partim bñs colozes distinctos z hac vtũt medici. et ẽ eligẽda q̃ nõ facile frãgit sz plicat. et q̃ bz acutũ sapozẽ mixtũ dulcedini cũ aromaticitate. cũ ãt frãgit colozes bz subalbidos interi9 z distictos z rufos intermixtos. Sophisticat q̃ncꝫ cũ admixtõe cozticis caparz. sz cogñscit qz subamari ẽ sapoꝛis. Vtutẽ habet diuretică. i. diuisiuaz et subtilitate sue substãbz etiã vtutẽ ꝓsumẽdi et q̃litatibꝫ suis. insup bz vim ꝓfortãdi et aromaticitate. reumaticas z frigidas causas curat. epilẽticos z caducos iuuat. cerebꝝ ꝓfortat. renes z vesicaz purgat. apostemata maturat z sanat. renes z epar z splenẽ deopilat. fetozẽ oris masticata pallĩat aut amputat. menstrua prouocat. et matricem ꝓfortat. ℈ sincopim et defectuz cordis iuuat si ex eius pulvere et rosis z osse cerui syrupus fiat. Ducuscꝫ Dyasco. z Platearius.

De casia fistula. Ca. XXVIII

Casia fistula ẽ fructꝰ cuiusdã arboris q̃ lõga semia pducit. sz succedẽte tpe elõgat z ingrossat z calozẽ actõe extrinsecꝰ dẽsat. medulla interi9 existẽte nigra z humida atcꝫ dulci q̃ mixta ẽ cũ albis gnis z q̃busdã cellul' ad modũ faui mellis interi9 est distincta Est ãt eligẽda q̃ est grossa z põderosa. qz mltã signat inesse bũiditatẽ. reñcienda est etiã lenis z sonora. qz sign̄t vacuitatẽ et siccitatẽ. ℈ vtutẽ bz lenitẽdi mollificãdi z mundificãdi z feruozẽ sãguis mirabilit mitigandi ac colerã z sanguinem depurãdi. apostemata gule dissoluit. viscerib9 vtilis est. et viciꝰ pectoꝛis subuenit. mẽstrua retẽta et pingui bũoze educit. tumozẽ viscez et itestinoꝝ dolorez potata tollit. Ducuscꝫ Dyas. q̃uis ãt vsualit in casia duplex ſſ. sonat. cũ simpliciti ñ scribi et ꝓnunciari bz vt casia dicat. vt dicunt autozes. Uñ Ouidi9. xv. metbamoꝛ pho. Quo simul ac casias et nardi lenis aristas ꝛc. Et sicvbicꝫ dicit Plinius et Persi9 et alĩ.

De calamo Ca. XXIX

Calamus aromaticꝰ de q̃ bz Exo. xxx. a similitudine calami vsualis est vocatus. vt di. Jsi. li. xvj. Et gignit in india multis nodis geniculatus odoze suauis. mira fragrans odoꝛ suauitate. q̃ si frangitur in multas ptes scindit et diuidit. et in gustu est silis casie cũ leni acrimonia remoꝛdente. vt di. Jsi. ℈m Papiãꝫ o feruẽtis est ℈tutis. Jn glo. sup Exo. xxx. bz q̃ calamꝰ aromaticꝰ est spẽs q̃ crescit iurta montẽ libani. Ubicũcꝫ ãt crescit dicẽ Dyas. Plat. Plinius. spẽs ẽ calida z sicca in scõo gdu. Et ẽ radix cuiusdã fruticis calamo valde silis z magni odoris. bz ãt ad modũ canne ꝓ cauitatẽ in q̃ lignũ inuenit. qõ q̃dẽ extrahi bz cũ nullius sit valoꝛis. tñ aliq̃n intꝰ dimittit vt maioꝛis põderis videat. Est ãt ℈m eosdẽ autozes calamus duplex. s. ꝑsicꝰ q̃ colozẽ citrinꝰ. Alius est indicꝰ q̃ colozẽ est subalbidꝰ. q̃ cũ frangit facile nõ pulueriſat. et bz ℈tutẽ mirabilẽ cõfortãdi. vñ stomachũ ꝓfortat z digestõz adiuuat. marie si cũ absinthio tpeꝫ cardiacos et cordis defectũ quẽ greci sincopim vocãt cũ aq̃ rosacea multũ iuuat. ℈m Pli. ãt calamus odoraꝫ est indicꝰ q̃ maxime valet q̃n est subrufus. nodis plen9 et spissus z q̃n nõ frãgit in ptes plurimas valde siccas. et ẽ valde medicinalis fere sic̃ casia vel etiam cynamomũ. quaꝝ ℈tutes quere s. Nam mẽstrua prouocat.

De calamo vsuali. Capl'm. XXX

Calamus vsualis ℈m Jsidoꝛ bz canna stipule vel segetis. et sic bz a caleo cales. eo q̃ immisso flatu aliqualiter calescit. Et est ꝓprie stipes medius in segete inter radicem atcꝫ fructum siue spicam in qua fructus continet. alio etiam nomĩe vocatur culmus vt di. Jsiõ. et est interius concauus. exterius planus et rotundus. nodis aliquibus munitur. multis tuniculis circũuestitur quo mediante spica ꝓficit z nutrit. quo deficiente deficit et spica z penitus destruitur. modico vẽti impulsu hincinde agitatur et mouetur. facillime frangitur et incuruatur. et vix erigitur vel reparatur.

De calamo scripturali Capitulum. XXXI.

Calamus scripturalis de quo in ps. dicitur. Lingua mea calamus scribe. idẽ est q̃ arũdo. q: antiq̃ arũdine vtebãt i scribẽdo añcꝫ vsus pẽnaꝝ haberet.

Hã arũdo vt di. Pli. li. xvj. c. xxxiij. vtilis est ad mlt̃os vsus. Arũdines inquit inf aq̃ticos frutices obtinẽt pncipatũ. suntq; necc̃arie in bello z ĩ pace. nã arundinib⁹ septẽtrionales pl̃i domos suas aptissime tegũt z eas ĩ suis cauernis, p delicijs z ornatu suspẽdere ꝯsueuerũt. calamis etiã oriẽtes pl̃i bella agũt z ꝯ eis spicula faciũt. Tãte ei lõgitudis sunt in mlt̃s ptib⁹ q; hasta z vice pbẽt radicẽ hũtiuacẽ. vñ si earũ frutices recidãt fecũdi⁹ surgunt. Sũt ãt aliq̃ calami q̃daz medulla repleti. q̃dã extoto ꝯcauĩ q; ad fistulas faciendas sũt mlt̃ũ apti. calami ãt medullati habẽtes lignũ spissũ z nodosũ pugnãtib⁹ pl⁹ꝯ ueniũt. Sũt z miores arũdines ĩ locis minus aq̃sis crescentes. subaz hũtes tenuẽ z valde durã. et medullã q̃ nullã z eaz supficies est plana z relucẽs ac polita nõ nodosa. z tales calami sũt abiles ad scribendũ. cui⁹ pa anterior pcisa acuit z ad scribẽdũ adaptat. et vt pfect⁹ attramẽtũ admĩstret paz scindit. et ĩ pte dextra pq; ĩ sinistra aliq̃ntulũ plongat. Sũt et alĩ calami dulci medulla pleni q; p minuta frusta incisi pistant. z ad lentũ ignẽ in lebete decoquũt vsq; ad spissitudinẽ. et p movidet totũ trãsire ĩ spumã. sz p⁹facta resi dẽtia spissi⁹ z mel⁹ fundũ petit. spumosũ ãt et vanuz supmanat et p aliud sophisticat. sz discernit. q; bonũ crepitat in ore. et ẽ valde dulce. malũ ꝓ nõ. sz in ore euanescit. vt ꝺr in Plate.

De cappare Ca. XXXII

Capparis de q̃ Ecc̃s. vl. fm Pli. li. xiij. ca. xxiij. z fm Isi. est frutex in oriẽte nascẽs. cui⁹ cortex folia z flores cõueniũt medicie. z pcipue cortices q̃ sũt ĩ radice. Et vt di. Isi. li. xvij. Capparis a grec̃ nomẽ sũpsit. eo q; bz rotũda in sũmitatib⁹ capitella. De cappari aũt di. Diasco. q; est herba siue frutex spinosus expãsus sup trã. vnctõe plen⁹ cui⁹ fr⁹ duriciã splenis sup omia medicamina iuuat. nascit in locis aridis z siccis ac duris. z maxie in antiq̃s muris. vẽtrẽ remollit comestũ vrinã, puocat z mẽstruis imperat. dolorẽ dentiũ mitigat. succ⁹ et⁹ auribꝰ instillat⁹. fmes necat. multas bz radices et magnas q̃z cortices sũt vtiles ad pdicta Jn Plate. ꝺr capparis vt volũt q̃dã est herba q̃ ĩ pncipio veris ẽ colligẽda z desiccãda. z p septẽ annos ĩ ma efficacia ꝓseruãda ẽ. Et est bona ac laudabil⁹. q; cũ frãgit nõ pulueriſat. z aliq̃ntulũ est subamara in sapore z subrufa in colore. et flores e⁹ sunt calidi q̃ adhuc sunt clausi. q; nihil valẽt cũ fuerint dilatati cũ sale ꝓdiũt. z sic vsui reseruãt. Stutẽ habẽt appetitũ excitãdi z digerẽdi hũorẽ ĩ ore stomachi existẽtẽ. Sunt em̃ cib⁹ z medicina. Ꝺ surditatẽ ꝓfert pulnis ei⁹ auribꝰ fistulatꝫ si ĩ oleo decoquat z auri patiẽti infũdat. Vsq; Platearius.

De cardamomo Ca. XXXIII

Cardamomũ de q̃ ꝺr super Ezech. vt dic̃ Dyasco. est semẽ cuiusdã arboris tpeveris fructũ, pducẽtꝫ. fac̃ ei q̃sdã tuberositates sil̃es botro vineaz q̃bꝰ semen ꝓtinet. z ẽ duplex. mai⁹ q; ꝺr domesticũ. et min⁹ q; dicit silueſtre. Primũ est melius. q; magis est aromaticũ. et est laudabil⁹ quod est subrufum aliq̃ntulũ acutũ dulcedini intermixtũ. Stutẽ bz ꝓfortãdi et ꝓsumẽdi. z ꝺ valet ꝓtra cardiacã passionẽ. contra stomachi indigestionẽ. ad appetitus puocatõnem ad vomitus repressionem. ad cerebri debilitatis confortationem. vt di. Dyasco, z Platearius.

De calamento Capm. XXXIIII

Calamẽtũ est berba q̃dã mente similis. de qua sancti in glosa aliquãdo faciũt mentionẽ. Et est duplex fm Dyasco. et Plate. s. montanũ. et illud simpl̃r est melius. aliud est q̃si domesticũ nõ ita siccuz sicꝫ pmũ. virtutẽ bz consolidandi et consumendi cũ calidũ sit et siccum in tertio gradu vt dicit idem. Valet contra tussim et infirmitatem pectoris et causa frigida sicut et dya calamentũ q̃d est electuariũ quod ex illius herbe floribꝰ et pulueribꝰ z alijs est ꝓfectum stomachi et intestinoꝝ dolorẽ sanat. contra reumaticas et frigidas causas iuuat. morsus reptilium curat. et venenum ad exteriora reuocat. succus eius auribus instillatus vulnerũ et aurium etiã vermes necat. libidinem domat. contra lepram adiuuat et retardat. superfluitatẽ z humiditatem matricis anihilat z desiccat. vt di. idem. Multas alias vtutes bz sicut artemesia. sed hec iam sufficiant.

De carice Ca. XXXV

Carex vt di. Isi. est berba durissima et acuta cuius stipes siue virgula est triangularis manũ secãs ipsaz violẽtius ꝓtractantis. folia habet in vtroq; latere secãtia z acuta, piramidalẽ formã ad modũ

gladij repñtantia nũcꝑ tñ caricꝫ acumẽ ali/
quẽ ledit nisi ꝑmitꝰ ꝓrigat. Jn loco palustri
et molli crescit. z m̃ nõ modicã duriciẽ pari
ter et acumẽ bẽe i sua suba se oñdit. ℔m Pli.
ãt int genera scirpi ꝓputat. vnde et caricẽ
scirpũ noiat triãgularẽ. de q̃ subdit q radix
scirpi trianguli est odoris boni et ℔tutis sic
calami aromatici. sz ℔ intelligo nõ i genera/
li sz m̃tũ i spẽali sic ipe memorat li. xij. A ca
rice ãt ꝺ z carectũ. locꝰ scz vbi crescunt cari/
ces. sic et a salice salictum vbi crescũt salices
vt di. Jsi.

De carduo La. XXXVI

Cardꝰ ℔m Jsi. grecũ ẽ. z ẽ genꝰ herbe
vl fructꝰ spinosi. cui naꝭ mordax est
z austera. z iõ succꝰ eius allopicias. i. capillo
rũ fluxꝰ curat. De carduo di. Dyasi. q radix
eius aq̃ decocta cupiditatẽ potatoribꝫ admi/
nistrat. matrici vtilissimã ẽ. z iõ nõ est mirũ si
a mulieribꝫ desiderek. qz iuuat vt masculos
ꝓcreent. vt di. idẽ. Est ãt cardꝰ herba m̃tũ
aculẽtas hñs hastas z i sũmitate spinosa ba
bẽs capitella i q̃bꝫ semẽ carduiꝰ tinek. quod
itaq; exteriꝰ nigrũ ẽ ℔ albũ est interiꝰ i medul
la. et est semẽ diureticũ et diuisiuũ. et valet ꝺ
calculũ i renibꝫ z vesica. crescit i locꝭ incultꝭ
ꝺpascik ab asinis z bestijs ꝺculcak. sic ꝺ. iij
Reg. xiij. Trãsierẽt bestie salꝰ z ꝺculcauerẽt
carduũ tẽ. De carduo ãt di. Pli. li. xx. c. xvj.
Cardui folia z caulis spinosas lanugies ha
bẽt. cui semẽ z radix vesci pñt. Et ẽ q̃ddã genꝰ
cardui qꝺ sine iteruallo tota estate florẽt. et
vno flore cadẽte ꝺcipit aliũ. cuiꝰ aculei are/
scẽte folio desinũt pũgere. Sunt et alij car/
dui spinosi frugibꝫ inimici. vt di. idẽ. et abũ
dãt i semĩe. et iꝺo vix pũt extirpari vbi semel
crescũt nisi affuerit cultoris diligẽtia cardu
os extirpãtꝭ. Jn ipoꝝ ãt extirpatiõe sepe lesi
onẽ patik et pũcturã.

De carica La. XXXVII

Carica est ficꝰ sicca et a copia sic voca
ta. nã singulꝫ annis ficꝰ vt di. Jsi. libꝫ
xvij. ter q̃ ver fructũ gignit. atq; alio matu
rescẽte alt ozik et succedit. Carice a sembus
sũpte i cibo sepe ferũk defẽdere ipoꝝ rugas.
vt di. idẽ. ℔m Dyasco. ℔o inꝫ fructꝰ carica est
dulciꝰ. et ẽ vtilis i cibo z i medicina. multũ
em̃ nutrit et impiguat. sanguinẽ grossum et
m̃tũ generat et debiles ꝓfortat. ℔m medici
nã ℔o pectus mũdificat. tussim sedat. vocẽ
clarificat. fauciũ tumorẽ mitigat. renes z ve
sicã et matricem purgat. cocte i vino cum
absinthio ydropicos curãt. trite cum sinape
pruriginẽ auriũ purgãt. tñ i cibo nimis vsi
tate inflationẽ z vẽtositatẽ generant. pedicu
los creant. vt di. Dyasco. Alias em̃ ꝓpriета/
tes q̃re infra de ficu.

De cimino La. XXXVIII

Jminum ℔m Dyasco. et Macro. z
Persium est semen aromaticũ co/
lore pallidum. Unde Persiꝰ Rugo/
sum piper et pallẽtis grana cimini. Calida
et sicca in secũdo gradu. ℔tutem bz diureti/
cam fumositatẽ subtiliatiuã et digestõis cõ/
fortatiuã et vẽtositatis mitigatiuã et dolorꝭ
stomachi et inflatõis repssiuã solutõis vẽtꝰ
restrictiuã. cũ aceto infusum ꝓmo assek et in
sufflatũ in naribꝫ sternutatõem ꝓuocat. san
guinẽ de naribꝫ pfluentẽ sedat. tumorẽ fau/
ciũ et dolorem mitigat atq; sanat cũ baccis
lauri reuma frigidũ compescit. sanguinem
coagulatũ oleo mirrtũ cũ cera mũda discu/
tit et dissoluit. liuorez et ꝓcussione siue alio
modo factũ puluis eiꝰ cũ cera bñ cõmixtus
sepiꝰ apposit totaliter tollit et eiꝰ frequẽti vsu
facies discolorationem incurrit. Ducusq;
Dyasco. et Plate. Jdẽ fere di. Pli. libꝫ. xx. ca.
xvj. vbi dicit q ciminum aliud est domesti/
cum. aliud silueste. et dicit q m̃tis ꝺuenit
remedijs matrie stomachi. cuiꝰ dissoluit ifla
tiones et intestinoꝝ discutit dolores atq; vi
scez torsiones.

De coriandro La. XXXIX

Coriandrũ de q̃ ꝺ. Exo. xvj. et Leuc.
xj. ℔m Jsi. li. xvij. est semẽ q̃ddã odo/
rifez a grecis corion dictũ. cui semen
in vino dulci datũ boies vt ꝺ reddit ad ve/
nerem. pmptiores. cauendũ tñ est ne nimis
detk. qz absq; dubio amentiã adduceret z fu
rorẽ. canibꝫ ãt herba est cũ semine venenosa
nã interficit eos si ab eis aliq̃tẽs assumak. vt
dicit Jsi. et Papias. Et supaddit. est inquit
coriandrum in cibo sumptũ calefactiuuz et
constrictiuum. necnõ et somni ꝓuocatiuũ.
℔m autem autores ꝺ esse compositę virtutꝭ
Dicit etiã sic Macer in libro suo. Frigida
vis herbe coriandri ꝺ esse. Austereq; simꝫ
quiddam virtutis habere. Hanc Galienus
ait p quam depellere ventris. Lumbricos
tineasq; solent si trita bibatur Cum vino vl
si mixto sumatur aceto Coriandri herba in
se est odorifera q̃ diu est integra. sed manibꝫ
fricata fetet. semen eius candidum et minu
tum.

18 r 87

De coloquintida Ca. XL

Coloquintida de q̄ ꝺr. iiij. Reg. iiij. est genꝰ herbe amarissime scz cucurbita agrestis. qz more cucurbite flagella tendit iuxta terraz fructu rotūdo et similis cucumeri vsuali. hec herba q̄si vitis se diffundit in sepib⁹. fructu modico z rotūdo. vt di. Jsi. li. xvij. fm Dyasco. ꝺo coloq̄ntida q̄ ꝺr cucurbita alexandrina aliq̄n inuenitur sola et tūc est mortifera et venenosa. sic herba q̄ ꝺr squilla. i. cepa marina. sz q̄n cū multis inuenit nō ita p oia est nociua. hz āt medullā corticē atq; semē. medulla ē optima ī medicina. semē secūdario. sz cortex nullꝰ vt modice ē ꝓfutꝰ. Un illa medulla ē laudabil q̄ est alba et cui semia bn̄ sunt inserta. illa āt paz attrēdēda q̄ cū ꝺcutit multū sonat. similiter q̄n de facili pulueriſat. ꝓfutē hz dissoluēdi z ꝓsumēdi. ex amaritudine etiā diuidē di et penetrādi. z subē sue subtilitate fleuma purgat z melancoliā. vn ꝺr valere ꝺ q̄tidiana scabiē et q̄rtanā si mō debito patiētibus offerat. doloꝛi dētiū subuenit. lūbricos. i. lōgos z lubricos vētris ꝓmes excludit. Uermes auriuz puluis eius interficit. splenis z epatis duriciā apit si succꝰ eius cū feniculo ꝓmek. eius decoctio emoꝛroidas. i. sanguis venas apit et mēstrua ꝓuocat z eduē. Uas et alias multas virtutes hz vt di. Dyasco. et Plate. et etiā Pli.

De croco Ca. XLI

Crocus de q̄ ꝺr Cañ. iiij. et Threno rū. vlti. herba ab vbe cozicio sic dicta vbi maxime abūdat vt ꝺ. Jsi. li. xvij. est herba cū flore sic dicta. sz flos in q̄ ē potissima ꝑtꝰ croci ꝺr. z est optimū q̄ ē recēs odoris boni lōgū. paz albū. integz. nec in fragmēta cōminutū. in spiratōe bonū. z cū carpit inficit z rigit manū z lenit ē acutū. q̄ si hmōi nō fuerit vetustū cogſcit aut infusū. adulterat aūt admixto crocomagmate augēdi pōderis cā spuma argēti trita addit. sed ꝓdit si pulueulentū inuenit. et si decoctū ab odoze ꝓprio imutet. z ꝺr crocomagma supfluitas q̄ relinq̄t et aromatibus et q̄ croceū fit vngentū. Uucusq; Jsi. fm Dyasco. ꝺo due sūt spēs croci. Orōētis dictus ab oꝛto in q̄ nascit. z oriētalis a loco vbi crescit sic vocat. Et est iste nobilioꝛ q̄ oꝛtēſ. nec apponit in vomitiuis medicinis. ꝓducit āt florē purpureū bn̄s caput ad modū viole in cuiꝰ medio tres vel q̄tuoꝛ flores ꝓducit

Eligēdi āt sunt subrufi vel oīno rufi. subalbidi ꝺo abiciēdi sunt. p decē annos pñt seruari. Est āt crocū calidū et siccū in ꝑmo g̃du et in suis q̄litatib⁹ tpatū. z ꝺ ō est ꝺfortatiuū. vñ ꝺ debilitatē stomachi z defectū coꝛdis multū valet. ruboꝛē ocꝰ oꝛ et sanguinē vl macula tollit si tritus cū rosis et vitello oui oculis apponat. Uucusq; Dyasco. et Plat. Una em ꝓprietatē hz crocus. qz in folijs per totā hyemē retinet viroꝛē nec deponit illuz q̄ntūcūq; frigus intendat. in estate ꝺo deficiūt eius folia penit⁹ z marcescūt. z post medū autūnū iterq; crescit et tūc flores ei⁹ in renui stipite exeūt et ꝓpūt. Sic aūt ꝺ. Aristo. li. vegetabiliū. crocus hz magnā ꝺuenientiā et sil̄itudinē cum cepa et ascalonia in radice. differt tn̄ abstractq; q̄n cepa siue radix croci est ꝑtinue carnis et nō facit semen sicut ascalonia. sed etiā est tota rō ei⁹ seminatiua in radice. et oīnes tunice croci sunt macre. et nō recipiūt tunice ei⁹ oriri ab vna parte cepe sue sic accidit in ascalonia z domestica cepa. sz incipiūt tunice croci a locis germinationū venaz cepulaz. et hoc ē de ꝓprio croci. vt di. Arist. Habet aūt cepa croci radices capillates q̄b⁹ adheret terre z attrahit sibi nutrimentū vt lilium et alliū. et hmōi. z q̄n cepa croci est grossa et iam matura incipit diuidi et multiplicari in capita mlta ꝓ ꝓprias tunicas et radices babētia et ex singulis crescit planta. ex q̄ ꝑz q̄ in eius capite seu radice est eius ſtus semētina. q̄ est sui multiplicatiua et sue speciei ꝺseruatiua. quemadmodū dicit Plinius. Siquidē crocū li. xx. c. xx. sic cōmēdat. Crocū inq̄t cū melle nō solū nec cū aliq̄ dulci. facilime āt cū vino vel cū aq̄. Utilissimū est ī medicina. destruit ei oīnes inflatōes et doloꝛes oculoz. maxime si cū vino fuerit mixtū. pectoꝛi stomacho et epati summe vtile est. qui crocū ꝓpe biberit ebrietatē et crapulam nō incurrit. Corone aūt et eo facte ebrietati resistunt nec permittūt hominē inebriari. somnum facit z caput mouet. stimulat venerez. flos eius illiꝰ igni sacro subuenit. De croco fit vnguentum citrinū et croceū quod greci crocomagon vocant. Et valet contra suffusiones oculoz. z est optimū. quod gustatum dentes inficit et faliuā. vlcera capitis purgat. capitis rōmēta et inflatōes sedat. serpentū z arenaz moꝛsus et scoꝛpionū puncturas curat. Uucusq; Plinius.

De cepa Ca. XLII

Cepa vel cepe est herba cui⁹ vis tota est in radice ⁊ in semine. Et ideo sic cepe vocat vt dí. Jsi. q⁹ nō hz nisi caput. De cepe dí. Arist. li. de plātis. Cepe inquit et ascalonia bis faciunt folia. ⁊ hz cepe stipitē in q̄ facit semen. ⁊ hz radicē plib⁹ tunicis vestitam. ⁊ sub radice hz alias radices q̄si capillares q̄b⁹ nutrit grossa radix. et per hanc ad totā herbam humor trāsmittit radicalis. Jn p̄mo āt anno nō pficit radicem sz in secūdo post q̄ seminat. Silr nec semē ante secūdum annū facere ꝓsueuit. Hec fac̄ semen in folliculo sic alliū et q̄dam alia. sed in sūmitate stipitis semen sup quosdā pediculos. i. pedes paruos se dilatat. Spēs aūt cepe est duplex. s. domestica ⁊ siluestris que canina ab Arist⁹. nūcupat. Canina autem cepa flores habet albos versus celum et virides q̄dammodo versus terrā. Et talis cepa valet ꝓtra apostemata. habet autez cepa domestica stipitem ꝓcauū et sine nodo. ⁊ sic renouat folia ita ⁊ radices. vt dicit Arist. in p̄dicto libro. fm Dyasco. cepe domesticum est vtile ad medicinaz et ad cibū. Est autem viscose et frigide nature et maxīe illō quod est oblongū magis q̄ rotundū. ⁊ magis rufū q̄ album. et magis siccū q̄ recens. et magis crudū q̄ coctum. comestum fastidiū tollit. oris fetorē diminuit. ventrē mollit cibos cō dit. succus ei⁹ cū melle caliginē oculoz detergit. succus eius litargicis subuenit. auribus cū lacte mulieris instillat⁹ eius dolorē sedare ꝓsueuit. comestū tempate put ꝓuenit viscosos humores incidit. ora venaz aperit vrinam et mēstrua puocat. ⁊ educit venenū morsus rabidi canis extinguit. et alīs venenosis morsib⁹ succurrit ⁊ resistit. cutem clarificat. et poros aperit. et ideo sudorē puocat et educit. et comestū crudum nibil nutrimenti corpi tribuit. colericis obest. flegmaticis ꝓuenit. sitim facit. inflatiōem gignit. et acumine suo caput pcutit atq̄ ledit. ⁊ nimis comestū aliq̄n maniam ⁊ insaniā inducit et terribilia somnia videre facit. precipue si ab exeuntibus egritudinē comestū fuerit. lacrimas solo odore puocat et visum ledit. Duc⁹ q̄ Dyasco.

De cepe Capt̄m. XLIII.

Cepe caninū hz squilla. et inuenitur iuxta mare. vñ a Plateario cepe marina appellat. reperit autem quādoq̄ sola. et tūc mortifera ac venenosa est. si intus recipiat nisi eius venenositas rep̄mat. Solēt aūt salernitani eam dimidere in plures ptes ⁊ plantare in ortis sigillatim. ⁊ ita rep̄mūt venenū eius. rep̄mitur aūt malicia si in vino et oleo aliquantulū dimittat. ⁊ sic in medicinis apponat. Debet autem scindi ista cepa et interiora et exteriora abīci. quia exteriora sūt mortifera p̄ nimia caliditate. ⁊ interiora p̄ nimia siccitate. sz media sunt tēperata multū ꝓuenientia medicinis. De cepe aūt dicit Pli. li. xx. c. xvij. Cepe apud grecos multa sunt genera et eis oīmib⁹ est odor lacrimosus. ⁊ est optimū q̄d est rotūdissimū et acrius est rufum q̄ candidū. et crudus q̄ coctum. seritur et plantat. sed q̄n seminatur ante annū sequentē nō facit semen. et q̄n facit corrumpit ip̄m caput. vnde ex corruptōne iacti seminis gignit ip̄m caput. et productio seminis capitis est corruptio. Vult aūt seri semen cepe in solo terre fosso herbarum aliaz radicibus extirpatis. semē ei⁹ nigrescere incipiēs metitur ante q̄ totaliter maturescat. radices eius optime in paleis ꝓseruāt. ⁊ licet ꝓtinget capita inueterari. aqua salsa ⁊ tepida sūt capita intingenda et ita efficiūt diuturniora et esui meliora. sed in siccis ad seminandū vel plantandū sunt vtiliora. mīti etiā capita cepaz sicut et alliaz suspēdūt in fumo sup ignē. et sic ne germinēt ꝓseruāt q̄d sepe extra terrā facere certū est sic et alliū nisi p artificiū caueat. Item li. xx. c. vij. Cepe siluestres nō sunt sapide neq̄ multū comestibiles. sunt tamen multū medicinales. Jpo em̄ olfactu caligini medent. magis aūt vnctione puocant. oris vlcera sanant. morsib⁹ caninos cum melle et vino curant. morsus etiā serpentū obuiant. auricularz sonitū et grauitatem emendant. cum adipe anserino aut cū melle lumboz dolores iuuāt. vulnera cum melle purgant et sanant. Ducus q̄ Plinius.

De cucumere Ca. XLIIII

Cucumer. eris. q̄dam est herba de q̄ dic̄ Jsi. li. xvij. cucumeres sunt dicti eo q̄ interdum sunt amari q̄ dulces nasci pbibent si lacti mellito eoz semen infundat. Diasco. aūt dicit cucumeris natura frigida repit. ventrē soluit. stomacho accōmodat. q̄b⁹ anim⁹ deficit succurrit odore. folia eius trita vulneribus medent q̄ impsit caninus morsus. semē eius tritū cū vino dulci

z potui datū vesicā adiuuat laborātem. ſm Pli. āt li. xx. c. ix. z. iij. dr q cucumer ortēsis z siluestris cuiꝰ radix ē magꝫ grossa et alba. et cuiꝰ succo fit electuariū qđ est necessariuz in multis medicinis.

De cucurbita Capm. XLV

Cucurbita ſm Jſi. nomē est grecum cuiꝰ origo latinis ē incerta. Eiꝰ genera sūt mlta vt tāgit Jſi. li. xvij. Et dicit idē Pli. Est āt cucurbita alia domestica z ortēsis. alia ſo siluestriſ. domestica ſo in ramos z folia piter z flagella ad modū vince se diffundit z q̄busdā ligamētis se ꝓnectit sic vtis. z bz q̄sdā flores albidos q̄s emittit potissime ꝫ noctē. sine appodiatiōe florere pt. sz fructꝰ eiꝰ vix pficit imo deficit l̄ putrescit q̄n ad modū vince a tra nō erigit z ligni vl̄ virgulis ñ sustētat. Est āt cucurbita ſm Plat. frigide z hūide ꝓplexiōis z in q̄litatibꝫ tpate Jn calidis regionibꝫ p̄cipue inuenit. cuiꝰ semia in terrā piecta herbā pcreāt et q̄ pdu cunt albi flores. z tandē fructꝰ pleni semie et medulla cuiꝰ cortex ꝓmo mollis. sz q̄n puenit ad maturitatē ad modū ligni indurescit fructꝰ eius q̄n noui sūt ꝓuenīūt cibis z semina medicinis. Sūt āt semia eiꝰ diuretica et diuisiua. ppt sue subtilitatē. z iō valēt ꝫ opilatōz epatis z renū ac vesice. acutā patientibꝫ cucurbita elixa vl̄ assata cibꝫ ē z medicia Hā materiā infirmitatis purgat p vrinā z alit q̄ntulū laxat. calorē repmit alterat atq; ꝓfortat. semia eiꝰ post maturitatē colligūt abluū tur et ad solē desiccāt. ne ppt hūiditatē superfluā corrūpant. Jn loco sicco p triennīū reseruant. Ducusq; Plate. ſm Pli. āt succus cucurbite valet ꝫ ignē sacr. z ꝫ tumorē oculoz. mitigat dolorē auriū si tepidꝰ immittat semē eiꝰ tritū in puluerem et insparsū replet cauata vulnera. Linis corticis valet ꝫ cōbusturā. Dicit āt adhuc Pli. li. xx. c. iij. ē cucurbita siluestris digitalis grossitudis nascens i saxosis locis. cuiꝰ succus stōacho z visceribꝫ multū pdest renū z lūboz. paralisi subuenit. medulla cū absinthio z sale dolorē dētiū tollit. succus eiꝰ cū aceto calefactꝰ mobiles dētes sistit. caro eius sine semie clauis pedū. i. apostematibꝫ succurrit. vinū cū ea fermentactū oculoz impetꝰ tollit. folia eius cocta z trita vulneribꝫ subueniūt. semē eiꝰ potatū cū vino venenū vincit z comedi nō dz. q̄ inflatōes facit. Est āt cucurbita agrestis ſm Jſi. li. xvij. idez qđ colocyntida herba mltū amara quemadmodū cucurbita ſ sus terram flagella tēdit. hūs folia magꝫ grauis odoris vt cucurbita. et fructū rotundū facit sic cucumer vsualis. vt dicit Jſi. quere ē de nata colocyntide

De celidonia Ca. XLVI

Celidonia est herba croceos hūs flores atq; fructū croceū tāgētis manꝰ intingētē. sic dicta eo q̄ in aduentu yrūdinū videt erūperevel florere vt di. Jſi. li. xvij. Celidon ēm grece yrūdo latine dr. et subdit Jſi. vel dr celidonia. q̄ pullis yrūdinū si oculi ledāt matres eaꝝ illis ex hac herba medicant. Jdē etiā recitat Pli. scz q̄ succo celidonie oculi yrūdinū eruti siue lesi ad statū pristinū reuertūt Alias sicdē notabiles hz ꝑtutes. Hz em̄ vtutē dissoluēdi attrahendi ꝓsumēdi vt di. Dyasco. dolorē dentiū mitigat. caput purgat. mēstrua puocat. et matricē mūdat. fistulā oris z cancrū curat. ſm Plinīū Dyasco. et Plat.

De centaurea Ca. XLVII.

Centaurea ē herba amarissima calida z sicca i tertio gdu. z iō fel terre ē vocata vt di. Jſiō. q̄ a chirone centauro eiꝰ vtꝰ ꝓmitꝰ ē inuēta. vt dic idē li. xvij. Est āt duplex. s. maioz z minoz. Prima maioꝛes hz ramusculos z flores. et ē maioꝛ efficacie q̄ minoz. vt dr i Plat. Et ibidē di. Lōstan. q̄ radix maioꝛ calida ē z sicca i secūdo gdu. z hz q̄ndā amaritudinē cū dulcedie. et iō hz ꝑtutem ꝓglutinādi. z et amaritudie hz vim diureticā z diuisiuā. pl̄ valēt flores z folia in medicina q̄ alia q̄ sūt in ea. dolorē ventris sedat. visū clarificat. renes z splenez deopilat. paralisim curat. ſmes vētris cū mel le necat vulnera radix eiꝰ solidat sic di. Plinius Dyasco. et Plate.

De daphni Ca. XLVIII

Daphnis grece laurꝰ dr latie. vt dicit Jſi. li. xvij. Et est laurꝰ arbo laudis dicta. Lauri ēm ramiz folijs cum laudibꝫ victoꝝ capita coronabāt. Et iō apō antiq̄s laudea vocabāt. sz p sublata lra d. et surrogata. r. laurꝰ est dicta. sic q̄ndā dicebat medidies q̄ nūc meridies solet dici. vt dicit Jſiō. Hāc arborē greci vocāt daphnem eo q̄ nūq̄ deponat viriditatē. hyeme ēm virez estate. z iō inde victores potissime coronāt. vt di. Jſi. Et subdit. hec sola arbor a vulgo creditꝰ mime fulminari. vñ fuit apollini antiquꝰ sacrata. de q̄ dic mgr in bistoꝛ. sup illud ꝓbū Cōsuluit ysaac dñm. sup Gen. xxv.

Rebecca ex more gentiũ quẽ viderat in parentib. speciẽ lauri quã tripodẽ dicũt capiti supposuit. ⁊ ramis arbor q̃ agn⁹ castus d̃r incubuit vt visiones veras videret ⁊ fantasticas nõ sentiret. De lauro siq̃dẽ di. Pli. li. xvj ca. xxx. Laur⁹ triũphis ꝓprie dedicat q̃ g̃tissima ẽ domib. cesar atq; põtificũ. q̃r domos exornat. Et sũt duo genera ei⁹. s. delphica et ciprica. Lauro delphica delphis ꝑmo coronati sũt triũphãtes. Cipca ꝟo romani ꝑmo suos coronabãt. mõ ãt mlte spẽs lauroꝝ inueniunt. sed differt in virore ⁊ magnitudine et similitudine baccaꝝ. Est aũt arbor multiplicis speciei. et enumerat Pli. xiij. spẽs ei⁹ arboris inter q̃s ponit q̃ndã spẽz lauri quã dicit fuisse magno Joui et appollini delphico dedicatã. Et iõ tellus laurifera ĩ domib. et in satis a fulmine manet tuta. sine ãt lauri pñtia nõ solebat apollo dare rñsa sua. Et iõ q̃r diuinis credebat cõuenire honorib. honorem triũphis obtinuit nec licebat laurũ pollui vsib. illicitis ⁊ ꝓphanis. q̃r ꝓpt ꝓpicianda numina sup altare poni debuit et offerri Cesar aũt Tyberi⁹ celo tonante laurum in capite solitus erat ferre sic̃ ferunt ꝯ fulminũ metus. Narrat etiã ibidẽ Plini⁹ mirã rem. q̃ cũ August⁹ sederet in q̃dã orto iuxta drusillã augustã deiecit aq̃la de alto gallinã miri candoris illesam in gremiũ cesaris. tenuitq; gallina laureũ ramũ in rostro suo onustũ baccis multꝫ. gallinã et sobolẽ iusserunt auruspices obseruari. ⁊ baccas laureas seminari. ⁊ cũ diligẽtia custodire. ex q̃b. ꝓueit silua triũphãs cui⁹ postea cesar laurũ ĩ manu tenuit ⁊ coronã in capite gessit. ac deide alios cesares eodẽ mõ ex eadẽ silua post obtentũ triũphũ oportuit coronari. Hucusq; Pli. De lauro siq̃dez addit Dyas. q̃ ẽ arbor elegãtis forme et magne aromaticitatis ac mire efficacie ac ꝟtutis. Nam folia ei⁹ viridia q̃ multũ odorifera sunt si ꝯtundant mitigãt et sanant pũcturã apũ et vespaꝝ et omnẽ tumorẽ spargũt. libros ⁊ vestes cũ q̃b. ponũt a tineis ⁊ vermib. custodiũt ⁊ a corrosione tutos reddũt. fruct⁹ lauri dicunt bacce lauri. et sunt g̃na exteri⁹ nigra vel subrufa. interi⁹ alba et vnctuosa in figura sperica. in cõplexione calida ⁊ sicca in scd̃o g̃du subtilem hñt subaz. et hñt ꝟtutẽ depurãdi ꝯfortandi et ideo in multꝫ ponũt vtilit medicis ex q̃b. fit oleũ ꝑciosũ q̃d valet ꝯ mltas ⁊ ꝑcipue cõtra frigidas passiones.

De diptanno Ca. XLIX

Diptannus est herba medicinalis. cuꝰ radix maxĩe ꝯuenit medicinis. et dz ei⁹ suba esse solida non ꝑforata q̃ cũ frangit nõ puluerisat. Uirtutẽ hz dissoluẽdi attrahendi venenũ et ꝯsumendi. Uñ valet ꝯtra venenosos morsus. ⁊ supposita vulneri et potata vt di. Dyasco. et Plat. cũ paucis additis d̃r in multis hr̃e ꝟtutem tyriace menstrua ꝓuocat et educit secũdinas ⁊ fetũ mortuũ excludit. epilenticis et paralitic̃ cũ succo rute subuenit. vt dicit idẽ Dyasco. De hac herba d̃r in Pli. li. xxv. c. viij. Cerue inq̃t diptannũ ꝑmo mĩstrauere. Nam ei⁹ herbam comedũt vt facili⁹ pariant. et si sagittis fuerint lese diptannũ querũt quem comedẽtes ferrũ excutiũt in vulnere derelictũ. Itez dicit Basili⁹ in exameron. et Ambro. et expositor sup̃ Cañ. vbi loquit de hinnulis ceruoꝝ. Hec herba ꝟm Pli. crescit in pluribus locis. sed illa minus est laudabilis q̃ crescit in agris pinguiorib. siue crassis. que autem crescit in locis asperis et siccis melior ẽ cui⁹ minima portio gustata accendit os vt dicit idez Jsi. li. xvij. sic di. Diptannus est mons crete ex quo diptann⁹ herba nomẽ accepit. Unde virgilius. Cerua vulnerata salt⁹ ꝑagrat diptannũ querit. tante em̃ ꝟtutis est vt ferrum a corpe excutiat ⁊ expellat. vñ ⁊ eius pabulo fere ꝑcusse eijciũt sagittas corpi inherentes. hãc quidam pulegiũ martꝫ vocãt. quia habz tela eijciẽdi bellica ptãtem. vt di. Jsidor⁹.

De draconteа Capitulũ. L

Dracontea est herba q̃dam sic dicta. eo q̃ hasta eius in modũ colubri sit maculis respersa: similitudinemq; imitet vipere vel draconis. vel quia herbaz ipaz vipere timẽt. vt di. Jsi. li. xvij. Hec aũt a multis serpentaria vel colubrina nũcupatur. Nam florẽ hz purpureũ diuisũ et aptũ sicut os serpentis de cuius medio procedit lingua q̃i serpẽtea acuta nigra et rotunda et in medio floris ipsius surgit q̃si caput semine grosso et rotũdo. ꝑus viride deinde rufũ efficitur qñ incipit maturescere. Herba ista ꝟm Dyasco. magne efficacie est et virtutis. Nam radix eius exiccata et puluerisata cuz aqua rosacea faciẽ mundificat clarificat et colorat. cũ sapone gallico fistulã sanat mundat et desiccat. et os eius dilatat. vt os fractũ vel putrefactũ queat extrahi. cum aceto

ꝛ calce viua cancrū curat. foliū eiꝰ cū vino decoctū apostemata maturat. succꝰ eius auditū ex frigida cā lesum sanat. visuꝫ clarificat. menstrua ꝓuocat. emorroidas. i. inferiores venas sanguinē fluentes ꝯsumit ꝛ desiccat. succꝰ eiꝰ interiꝰ sūptꝰ aborsuꝫ ꝓuocat. odore suo serpētes fugat. nec ledit corpꝰ a serpente si eius succo inunctū fuerit aut linitū. Hucusqꝫ Dyasco. et Plat.

De draganto Ca. LI

Dragantū ꝟm Plat. et Auiceñ. est gūmi cuiusdā arboris cuius humor vl actione caloris vel ꝯstrictione frigiditatis naturalis indurescit. cuiꝰ spēs est triplex. nam est albū purū et clarum. et illd melius est. Est etiā subrufum et citrinū qd nō est adeo bonū sic albū. cui nihil terre admixtū est. qd albū ē ꝯueit frigidis medicīs. subrufum et citrinū dꝫ poni in calidis. Per. xl. annos seruari potest. ꝟtutē hꝫ infrigidandi humectandi ꝛ mundificādi ex frigiditate et humiditate ꝛ ꝯglutinādi ex sua gūmositate Valet ꝯ vicia pectoris in electuariꝭ ꝛ syrupis. nam pectꝰ siccū humectat. humorē ꝑditum restaurat. tussim sedat. scissurā labiorū et oris vlceratōnem conglutinat atqꝫ sanat. faciem mundificat et dealbat. artheticos iuuat. contra dissenteriam prodest. vt dicit in Plateario.

De ebeno Capl'um LII.

Ebenus est lignum ethiopicū colorē habens nigrū tactum lenē et planū durū et ponderosum. Unde ꝓpt poroꝝ compactōem positū in aqua statim submergit atqꝫ petit fundū. vt dr in li. vegetabiliū. Est aūt gustu stipticū ꝛ mordax qd igni appositū citiꝰ rapit ignē et suauē fumū emittit et odorē. in coticula ꝯfricatū rufū oñdit colorē. Uirtutē hꝫ purgatiuā ꝛ ꝯfortatiuā. et ideo collirijs vtiliter adhibet sic di. Pli. ꝛ Dyasco. De ebeno etiā ait Isi li. xvij. Ebenus inqt in india crescit ꝛ ī ethiopia. q cesus diu indurescit ī lapidē. Cuiꝰ lignū nigrū et cortex lenis vt lauri. Indicū maculosū est et variū sꝫ meliꝰ est qd in nullo est maculosum sꝫ nigꝝ est ꝛ lene. Solet aūt poni iuxta crepūdia vt infantē visu nigra non terreant vt di. Isi. et Uirgiliꝰ. Ebenū cōmēdat Plinius li. xij. c. v. dicēs. ebenū esse arborē ꝑciosissimā auro et ebori comparabilē. et ideo solebāt ethiopes lignū ebenū cū auro ꝛ ebore offerre imperatoribꝫ ꝓ tributo. Unde et regina saba legit talia ligna dedisse Salomoni. iij. Regum. x.

De edera Ca. LIII

Edera ab berendo est dicta vt di. Isi. eo qꝛ arboribꝫ adhereat. vel dicit ab edo. qꝛ sumpta in cibuꝫ a capris lac multiplicat vnde nutriunt hedi. radix eius durissima ꝑforat. frigide est nature et frigiduꝫ indicat esse terrā vbi crescit. virorē diu seruat et nō ꝑdit folia q̄ diu virent. amari et stiptici est saporis. Edere āt ꝟm Pli. li. xvj. ca. xxxiij. sunt due spēs. s. alba et nigra. s. masculus ꝛ femina. masculus est maior et in folijs durior et pinguior. edera vero alba fructum habet albū. et nigra nigrū. Solēt aūt poete coronari folijs edere in signū viuacis ingenij et subtilis. quia edera semꝑ viret Similiter edera coronati incedebāt illi qui in sacris liberi patris. i. bachi mīstrabant Uñ hec arbor deo vini sacrata fuit silr et marti. Unde et Alexander magnꝰ suos milites coronauit edera qñ de india triūphauit. vt dic idem Pliniꝰ exemplo liberi patris q̄ galeas suoꝝ tirso edere adornauit. Est autē arbor vt dicit idem multū in altū se extendens q̄ diu inueniet arborē vel murū ꝑ quez serpat radicosa seu ramosa. habēs brachia et baccas quasdā sed amaras. cuius vmbra est nociua et satis inimica frigori. serpentū generi gratissima rumpēs muros ꝛ sepulcra. vnde mirum est qꝛ haberi in honore a veteribꝫ fuerit consueta. folia habet intercisa et angulosa grauis odoris et plana. sed amara. sub q̄rum vmbra latent vermes. Itē ca. xxxiiij. mira ꝓdit natura edere ad excipienda vina Nam si fiat vas ex ligno eius vina trāsfluere et aquā siqua mixta fuerit remanere certū ē Hucusqꝫ Pliniꝰ. ꝟm Dyasco. āt edera q̄uis sit amara vtilis tñ est medicine. Nam virtus eius inest stiptica et ꝯstrictiua. et ideo dissēterijs medet. Succus eiꝰ naribꝫ instillatus caput purgat et dolorē eius mitigat. Succus eius cū oleo tepidꝰ auribꝫ immissus cōtra surditatē iuuat. Item idez. Edera ex cōtrarijs est ꝯposita. et ideo in causis cōtrarijs opat. propter qd ꝟtutē hꝫ maturatiuā. attractiuā. mūdificatiuā. et mitigatiuā. et ideo apponi sepiꝰ solent eius folia ad cocturas. eius gūmi diureticū est et dissolutiuū. valet contra calculū. eius folijs nutritꝰ hircꝰ sanguiez hꝫ acutiorē et ad frangendū calculū in renibus et vesica fortiorē. Est aūt q̄dā spēs ipsiꝰ

edere sup cuius folia cadit ros et inuiscatur ac in ladanū cōmutat. cuius virtus magna a medicis experitur. Nam fumus eius menstrua prouocat ⁊ educit. secūdinas expellit. reuma ꝯpescit. caput ⁊ sensus ꝯfortat. tussiētes iuuat. fluxū vētris sedat. ⁊ in multis medicinis adhibet vtiliter

De elitropio Ca. LIIII

Elitropium est herba sic dicta eo q̄ solstitio estiuo floreat. vl' q̄ solis motibus folia circūacta ꝯuertat. vnde et a latinis solsequiū appellatur vt di. Isidorus li. xvij. Nam sole oriēte flores suos aperit. et cū sol occubuerit iterꝫ se claudit. ⁊ hec verrucaria dr. eo q̄ extinguit verrucas ⁊ abstergat siue potet siue cataplasmet. vt dicit Isidor⁹. ꝑm Plate. autē solsequiū spōsa solis dicit. et est herba frigida ⁊ humida in secundo. cuius succus bibit⁹ valet contra venenū sumptū interius. valet etiā cōtra morsum caninū et venenosum si trita sup vuln⁹ ponat ꝯtra calefactionē epatis et opilatiōez multū valet.

De elleboro Ca. LV

Elleborus. vt dicit Isidor⁹. ab elleboro fluuio sic dicitur. vbi plurimū gignitur. Hunc romani veratrū dicūt eo q̄ sumptū mentē motā in sanitatē reducit. Cui⁹ duo sunt genera. s. albū et nigrū Albus dr elleboro⁹. qr radices habz albos ⁊ fleumaticos hūores purgat. Niger vero nigras hz radices et nigros humores. i. melācolicos purgat siue mūdat. Est aūt ꝑm Diasco. et alios autores herba multū violēta in virtute et recipiēda medicinaliter cū cautela. multū eī ledit et cito interficit qñ indiscrete aliq̄bꝫ adhibet. valet tñ ꝯ mltos morbos si debito mō adhibet. vt di. Dyas. qr quartanas febres soluit. ꝟmes in auribꝫ ⁊ alias interficit epilēticis litargicis subuenit ei⁹ puluis si cū pane misceat. ⁊ si a muribꝫ comedatur mures interficit. vt di. Dyas. et etiā Pla. Inter aūt h⁹ herbe duas spēs. melior est elleborus albꝫ. et est calide et sicce complexionis in tertio gradu. et crescit in locis montuosis et humidis. et habet folia similia plātagini sz longiora et in fine acutiora ⁊ stipitē vnius cubiti siue magis. cuius radix laxat multū superi⁹ et inferi⁹ et nūq̄ debem⁹ elleboro vti nisi materia fuerit digesta ꝑus ⁊ ꝑparata. et tunc etiā cū cautela. et ideo ypocras dicit Si vis elleboꝝ ducere moue corpus. ne scz sumēs elleboꝝ supdormiat. et hz virtutē resoluēdi humidū in ventositatem. vñ sequit suffocatio spirituū et mors. vt di. Dyasco. et Plat. Elleborus aūt niger mlto periculosior est.

De esula Ca. LVI

Esula q̄dam arbor est que a medicis calida dr in tertio gradu atq̄ sicca. vt di. Dyas. cuius radix maxime valet in medicina. cuius multe sunt spēs. ⁊ illaruz virtus nūc est in lacte et in humore. nūc in semīe. nūc in radice. vnde dr. Lac anabula parit cacapucia semine gaudet. Esula radicis cortice ꝑstat opem. Est em̄ esula herba plana habens folia et rupta emittit lacteum humorē qui quidē est vlceratiuus. et carnis siue cutis corrosiuus. fleumaticos purgat humores valet ydropicis ⁊ alijs patientibꝫ ex humore fleumatico varias passiones. Suscitat tardos herba

De eruca Ca. LVII

Eruca ē herba alba domestica ⁊ aliqñ siluestris calida et humida. diuretica et apertiua renes ꝯfortat. paralisim curat. vrinā ꝓuocat vesicā et renes purgat. vtilis est in cibo et in medicina. flores eius apes diligūt ēt frequentāt. vt dicit Plinius.

De enula Ca. LVIII

Enula est herba cui⁹ maneries est duplex. s. ortulana et campana q̄ maioris est efficacie ī radice. Nā radix dz colligi in ꝑncipio estatis et in sole exiccari. ne ex humiditate corrūpat. ꝟtutē hz leniēdi et mūdificandi ⁊ neruos ꝯfortādi et viscosā hūiditatē ꝯsumēdi. valet mirabiliter in frigida causa contra tussim infrigidatā et spiritaliū membroꝝ frigidas passiones. vnde scriptū est in Macro. Enula campana reddit ꝑcordia sana. ⁊c.

De epithimo Ca. LIX

Epithimū est flos thimi q̄ est herba cui⁹ tota virtus in flore est. nam sol⁹ flos ponit in medicina. vt di. Dyas. Plini⁹ et Plat. ꝟtutem hz purgādi fleumaticas vel melancolicas passiones. vnde valet contra quartanas et etiā quotidianes accessiones. valet etiam ꝑm Constan. cōtra strāguiriā et difficultatē vrinandi. et etiā cōtra splenis et epatis opilationes.

De ebulo. Capl'm. LX

Ebulus est frutex siue herba in foliis et in stipite sambuco arbori similima. cuius radices cortices frondes et flores sunt vtiles in medicina. habent etiam secundum Dyasco. Plate. et Pli. virtutem dissoluendi et consumendi grossum fleuma et viscosum. vnde succus ebuli valet contra arteticam et contractionem neruorum manuum atque pedum. valet contra leucofleumatiam. i. ydropisim ex fleumatica causa atque frigida siue alba. valet etiam contra tumores et collectiones intercutaneas vbicumque in corpore colligantur. Item valet maxime ebulus contra concussiones corporis atque casus. si patiens in eius decoctione frequentius foueatur. Nam dolorem mitigat. tumorem sedat. virtutem et robur neruis et iuncturis ossium administrat. Odore siquidem est ebulus herba fetida et sapore minus grata sed in virtute et efficacia ab antiquis medicis optima ad medicandum est apud veteres iudicata. vt dicit Dyasco. Pli. et Plate.

De fico Capitulum. LXI.

Ficus est arbor a fecunditate dicta. aliis enim arboribus feracior est. Nam terque quaterque per singulos annos fructum gignit. atque altero maturescente aborit alter statim. Ficus autem egyptia fecundior fertur cuius lignum in aqua missum illico mergitur et cum in imo iacuerit. deinde ad superficiem sursum eleuatur. versa vice nature quoniam madefactum debuit humoris pondere residere. ante tempora vero pitagore alebantur ficubus galathe. alias athlete antequam idem eos ad carnis vsum in quo fortior est cibus transtulisset. A senibus autem in cibo sumpte ficus rugas eorum distendere feruntur. tauros quoque ferocissimos ad fici arbores colligatos dicunt repente mansuescere ficus autem cuiusda arboris remedio quod dicitur caprificus vt asserit fecundatur. Hucusque Isi. li. xvii. ca. vii. secundum Arist. autem li. vegetabilis. humor corticis arboris qui est quasi sanguis in animalibus in quibusdam est lacteus vt in fico et in moro. sed fici lac vim habet coaguli ad faciendos caseos sicut flos cardui casealis. Est autem eius humor multum vnctuosus. et ideo ficus est multe fecunditatis. quod enim est vnctuosum transit in fructum. et quod subtile et aquosum in folia transmutatur. quod quidem sunt lata et scissa et in extremitatibus pirica et acuta. quorum lacte siue succo membra genitalia plinita dicuntur moueri ad pruritum et libidinis incendium. similiter habet glo. super Gen. iii. ibi fecerunt sibi de foliis ficus pizomata. Contingit autem ficum arborem. vt di. Arist. sterilescere aliquando propter humoris defectum. aliquando propter superfluam humiditatis abundantiam. et in vtroque casu indiget medicina. vnde agricole ei subueniunt in defectu humoris per fimum conuenientem et aquam dulcem. quando vero superabundat humor arborem clauis perforant et superfluum humorem euacuant. vt supra de arborum medicina est ostensum. De fico autem arbore siue ficu dicit Pli. li. xiii. c. viii. omnia quae supra sunt de Isid. introducta ficus egiptia inquit est arbor fecundissima moro similis in magnitudine in foliis et in aspectu. quater in estate profert fructum sed primum generat immaturum. cui similis est ficus cipria quae quater germinat et fructus quaternos facit. sed grossus eius non maturatur nisi prius incidatur et lactis superfluitas emittatur. et emittit germina sua sine foliis in extremitate ramorum. et habet similitudinem in radice cum populo et in foliis cum vlmo. et est in quantitate sorbe similis magnitudo. Est autem ficus arbor tenera et delicata. et ideo a forti frigore de facili leditur et potissime quando incipit germinare Item idem Pli. li. xii. ca. vi. est ficus indica exilia quedam ferens poma vastis ramis transfusa. qui rami in terram adeo curuantur pondere suo vt terre infigantur. et sic nouam progeniem faciunt in circuitu circa parentem vel circa stipitem et tantam faciunt vmbram et densitatem quod pastores sub eius ramis ab estu et a vento se abscondunt. superiores autem rami matris in altum valde se extendunt. collaterales vero fasto circuitu circa matrem se diffundunt et quasi siluosa multitudine vmbram magnam faciunt. folia sunt autem latissima ad modum pelte amonice disposita. poma facit multa sed modica quae fabe magnitudinem vix excedunt. sed inter folia calore solis ita decoquuntur quod pro dulci sapore ad comedendum digna miraculo reputantur. Ad hoc dicit Pli. li. xv. ca. xix. quod est quedam arbor quae dicitur siluestris ficus quae alio nomine dicitur caprificus numquam maturescens sed quod ipsa ex se non habet aliis tribuit. Nam cultores solent aperire ora radicum vel corticis arboris ficus et illi intus infigere surculos et ramos caprifici ex quorum insertione aperta radice attracto aere nouo et humore ei congruo vigorem recipit et virtutem vnde et humor lacteus qui est materia fructus in ipsius transit pastum sicut patet in dictis Aluredi in tractatu de causa fructificationis arborum et herbarum. Item idem etiam dicit quod tales arbores debent taliter iuxta fructiferas ordinari vt venti flatus euolantis in ipsum ficum ferantur. ad hoc vtilior est ventus australis quam aquilonaris. quia simpliciter plus nocet ille ventus

bozeal' ficui cꝫ australis. ꝙre in aꝯlonari pte
min⁹ pficiũt fici z pl⁹ arescũt. qz eaꝫ humoꝛ
lacte⁹ facilime ꝛsumit z etiã ꝛgelat' vbi ha/
bet dñium talis vẽt⁹. De effectu ãt fici vel fi
coꝛ q ad radicẽ foliũ coꝛticẽ z fructũ. Que
res in tractatu de carica in lra L. vbi exꝑssi
us ꝓtinetur.

De fraxino Ca. LXII

Fraxin⁹ est arboꝛ vt di. Jsi. crescens
i locis asperis z montanis et qa
fiũt haste. q frãgũt. vñ oui. et fraxin⁹
vtilis hastis. De fraxino ãt dicit Plinius li.
xvj. c. xij. inter arboꝛes quas materie causa
natura genuit vtilis est fraxin⁹ q est arboꝛ al
ta seu ꝓcera et rotũda atꝫ recta sine pinea/
ta folio. homeriꝫ ꝑconio z achill' hasta no
bilitata. z cedro i aliq̃bꝫ ꝓtibꝫ ita silis vt coꝛ
tice ablato emẽtes fallat. cui⁹ folia ꝫ venenũ
sũt vtilia. nã succo exꝑsso z potui dato ꝫ ser
pẽtes sume opiferæ ẽ. tantaqꝫ ei vis est vt ser/
pẽtes ei⁹ vmbrã matutinam vel vesptinã nõ
attingant. q si int ignẽ z folia fraxini ponaꝝ
serpẽs i ignẽ pue cꝫ in fraxinũ fugiet. sũt tñ
folia ei⁹ iumẽtis mortifera in grecia. ceteris
aũt ruminãtibꝫ sunt innocua. Jn ytalia ꝙ
iumẽtis nõ obsunt. ꝓmo ãt floret cꝫ frondet
nec ante flores cõditos folia emittit. Sunt
aũt duo genera vt dicũt greci. q̃dã est longa
nõ nodosa. alia breuioꝛ est in foliꝭ et duri/
oꝛ. s. lauro silis. aliꝭ ꝙ diuidũt fraxinũ ꝑm si
tum scz in campestrẽ z in mõtanã. cãpestris
folia sũt magꝭ crispa scz mõtane magꝭ spissa.
z ista folia sunt aliꝭ meliora. Ducuscꝫ Pli.
ꝑm aũt Platearij fraxin⁹ est arboꝛ calida et
sicca in secũdo gdu. cui⁹ coꝛtices et folia cũ
anisо et fungis qui crescunt sup eam com/
petunt medicine. Nam fluxum vẽtris strin
gunt. vomitum ex defectu virtutis reten/
tiue cohibent. si cum aqua pluuiali et aceto
decoquantur et super stomachum apponã/
tur.

De fago et eius ꝓprietatibꝫ Capl'm. LXIII

Fagus est arboꝛ cui⁹ materia i multꝫ
est neccaria. vt dicit Jsidoꝛ li. xvij. et
Pli. li. xvj. fag⁹ est arboꝛ glandifera.
sic dicta qz fagoꝛ fructibꝫ q̃dã viteruũt bo/
mines z ex eis sumpserũt cibũ. Hã fage gre
ce comedere ꝛ latine. vt di. Jsidoꝛ li. xvij.
ca. vij. dicit em̃ sic. fagi glans exteri⁹ triãgu/
la cute leni includit silis nucleo. sed coꝛtice
molliozi. cui⁹ medulla muribꝫ est accepta et
glires impinguat turdis etiã z colũbis ꝓue
nit et eas nutrit. ei⁹ coꝛtex multum est vtilis
maxie apũ aꝯlonares pictos q̃ inde faciunt
vasa diuersis vsibꝫ valde apta. vt dicit idem
ca. x. Jtem ꝛ in eodẽ q glandes sine fruct⁹
fagi sunt multũ dulces et nutribiles et car/
nes animaliũ que inde nutriũt facit coctibi
les stomacho vtiles atꝫ leues. nõ ẽ autez in
suba arboꝛ mltũ solida ſz rara poti⁹ z poꝛo/
sa. z iõ nõ multũ durat vt dicit idẽ. veruntñ
ei⁹ suba multꝫ ẽ apta ad asseres et alia fabri/
cãda. cui⁹ suba pura ac a ꝑmibꝫ non coꝛrosa
artivitree est sume neccaria. qz ex ei⁹ cinereui
trũ cum alioꝛ quoꝛũdã appositione p ignis
ꝛflationẽ artificialiter ꝑparat. et pauca lig/
gna inueniunt q̃ operi tam mirabili sint su
per oĩa ita apta. lignũ quidẽ leue est ac po
rosum. vt di. Pli. et aliq̃ntulũ gũmosum in
multis locis. z ideo de facili incendit z ꝛ fa
cili coꝛrodit a vermibꝫ aut citi⁹ cõputrescit.
flores etiã q̃sdam emittit ad modum tilie ſz
nõ ita odoꝛiferos. et tamẽ illos frequentant
apes mel siluestre in arboꝛ ꝓcauitatibꝫ col/
ligentes.

De faba. Ca. LXIIII

Faba vt di. Jsi. li. xvij. ꝛ a greca etbi
mologia q̃si faga. nã fage comedere
ꝛ. est em̃ gen⁹ leguminis q̃ antiq̃ in
comedẽdo solebãt vti. Hui⁹ ſpes due sunt.
quaꝝ altera est egyptia altera est cõmunis.
et illa aliq̃ ꝛ fresa. eo q boues frendant cã
molendo sepi⁹ ac ꝛfringãt. vt dicit idez. Est
aũt faba ꝑm Dyasco. herba in oꝛtis et agris
seminata. cuius hasta surgit angulosa. gros
sa cõcaua et nodosa. foliũ vel folia in singul'
nodis ꝓducens lata. plana et aliquãtulũ
obacuta. florẽ ꝓducit albũ in sũmitate pur/
pureũ sive nigrũ. odoꝛiferũ et multũ ab api
bus frequentatũ. in hasta aũt ꝓducit diuer/
sas testas carnosas et oblongas q̃ interius
quasi sub diuersis domicilijs ab inuicẽ sũt
distincte in quibꝫ fabe ꝓ ordinẽ sunt locate.
z ille teste sũt ꝓmo virides exteri⁹ et albe in/
terius atꝫ molles et paulatim caloꝛe desic/
cante indurescũt. et tandem pariter conni/
grescunt. z ꝑ maturitatis indiciũ est. Est ãt
faba ꝑm Dyasco. et Pla. frigida z sicca nisi
sit viridis et tũc est bũida in ꝓmo gdu q̃ viri
dis comesta parũ nutrit. humoꝛes grossos
generat. inflationẽ in supioꝛi pte ventris fa
cit et iõ stomacho est nociua. sanguinẽ gros
sum et melancolicũ creat et fumũ grossuz q̃

cerebꝝ offendit. somnia vana et terribilia inducit. ꝓ decoctōꝝ ꝛ assaturā eiꝰ vētositas in flatiua diminuit ſꝫ totaliṫ nō auferṫ. Fabis ſiquidē aſſidue vtētes dolorē inteſtinoꝝ patiunṫ. ſplenē opilāt. vētrē ſtringūt. cū cortice comeſte ad digerendū ſūt dure ꝛ multuꝫ inflatiue Eſt tū fabe medulla mūdificatiua vñ eiꝰ colatura faciem purgat. et potata pulmonē mūdificat. apoſtemata mamillaꝝ curat cū roſis mixta. dolorē et liuorē ꝛ oculorū lippitudinē abſtergit. maſticata ꝛ in tymporib⁹ apoſita. hūores ad oculos reumatizantes compeſcit ſciſſa ꝛ ſup venā inſciſam poſita ſanguinē reſtringit. lac effluēs de mā millis ſiſtit ꝛ effluere nō ꝑmittit. podagricſ et artheticis cū adipe ouis decocta ſubuenit ſi ſup dolozis locū cataplaſmeṫ. tumores et collectiones apoſtematū repcutit ſi in ꝓncipio decocta in aceto tumori apponaṫ. De fabe aūt naṫa ꝛ ꝓprietate dicit Pli. li. xviij. c. xij Inter legumina faba ōr optima quā multi immiſcēt cū pane ſiue cū materia panis. vt ſic pōderoſioꝝ eſſe videaṫ. Pitagorica tū ſententia damnata ē. qꝛ eiꝰ frequēs vſus ebetare ōr ſenſus et ſomnia etiā facere eſtimaṫ. vt vt alij tradiderūt qm̄ mortuoꝝ aie ſūt in ea. qua de cauſa Varro tradidit flaminē ſcz pōtificem fabā veſci nō debere. ſola aūt inṫ fruges etiā excīſa creſcēte luna creſcit ꝛ replet. et in aqua marina ſiue aliās ſalſa nō decoq̄tur. ſeminaṫ in occaſu pliadū ꝛ añ hyemem recolligiṫ. qñ eſt in flore aquas maxīe ꝓcupiſcit. cū ꝓ efflorūerit diligit ſiccitatē et ſolū ſiue terrā in qua ſemiata eſt fecūdat ſterco/risvice. et ideo in theſſalia vertūtur agri in quib⁹ ſeminate fuerāt qñ ꝓmitt⁹ ſunt in flore Creſcit aūt faba ꝑ ſe in multis locis et maxime in mauritania et in inſulis occeani ſeptētrionalis. ſꝫ ita dura q̄vis decoq̄ poteſt. naſciṫ etiā in egypto ſed ſpinoſa. et ideo cocodrilli eam refugiūt. timētes ne oculi eoꝝ ledaṅ ſpinis eius. cuius longitudo eſt decem cubitoꝝ habens caput ad modū papaueris coloris roſei in quo fabe includuntur nō ſupra tricenas. et eſt eius cumulus ſiue calamus geniculaṫ habens folia ampla et fructū aliq̄ntulum ſubamarū radix eius in comeſtibilis cruda ꝛ cocta in magnitudine arundinū ſimilis radicib⁹. Vnde ſcz Pli. li. xviij. ca. xij. Dicit idem in ca. xvij. Virgiliꝰ inq̄t nitro et amurca fabam pfundentibus grandeſcere eam promittit. Quidam etiaꝫ dicunt fabas citius creſcere ꝛ adoleſcere ſi triduo anteq̄ ſeminantur in vrine aqua macerentur.

De frumento Ca. LXV

FRumentū a fruendo eſt dictū. id eſt. a veſcendo ſicut et fruges. vt di. Iſi dorus. vñ et frumen ſuperior⁹ ꝑ gule ōr vñ potiſſime cibi ſapor ꝑſentiṫ Eſt aūt ꝓpriū frumenti habere ariſtas in ſummitate ſpicaꝝ creſcentes et grana latentia in folliculis imminētes nam in oīni ſpecie frumenti de radice erūpit culmus ꝛ de culmo pcedit ſpica q̄busdā folliculis ſiue tecis ꝓtexta in q̄b⁹ grana recludunṫ. in extremo aūt ſpice ariſte tenues et acute imminēt in moduꝫ ſpiculi a quib⁹ ſpica noīaṫ. quia illis ariſtis quaſi ſpiculis muniunṫ ne auiuꝫ minorum morſibus ſpica a ſuis fructibus extrahaṫ aut a beſtijs pteratur. cuiꝰ folia ſeu vagine quib⁹ fulciṫ culmus ꝛ ambitur ne pondere frugis incurui etur. ōr ſtipula quaſi vſtipula abvſto ſic dicta qꝛ collecta meſſe exuriṫ ſtipula ꝓpter culturam agri. cuiꝰ pars ad paſtū pecorum et animaliū reſeruata palea ōr. eo q̄ ꝓmum ſola paſcendis animalib⁹ prebebaṫ. Cuius natura tantuꝫ eſt frigida q̄ obrutas nives fluere nō ſinat. adeo calida vt poma maturescere compellat. Vnde ſcz Iſido. lib. xvij. Sūt aūt frumenti multa genera vt di. idez Iſi. et etiā Pli. li. xviij. vt pura triticum. far. ordeum. ſiligo panicū. et milium. ꝛ hmōi. de quib⁹ poſt dicem⁹ in locis ſuis. ſed h̄ eſt generale circa hec frumenta. attendēda eſt ſoli ſi ue terre qualitas vbi hec ſerantur. nam que dam in vna terra pficiūt q̄ in alia deficiunt ꝛ penit⁹ in areſcūt. nam ordeū in noualibus pficit vbi triticū deficit et areſcit. vt di. Pli. et ſic de alijs intelligendū. Itē attēdiṫ ſeminatōis q̄litas qꝛ q̄dam citi⁹ quedaꝫ tardius ſūt ſeminānda. nam citius ſemina hyemalia. tardius eſtiualia. q̄dā etiā in terra pfundi⁹. quedā ſupficialibus ſunt terre finib⁹ committenda. vñ alio mō eſt ſeminandū triticū et alio modo ſicut et alio ꝛpe gith. milium et ciminū. ſicut expreſſe dicit Hiero⁹. ſup Iſa. xxviij. Itē maxīe attendiṫ ogruitas tēpis tā in ſeminādo q̄ in colligēdo. qꝛ ſm Pli. lib. xviij. hocvtilius fit i interlunio q̄ in tempe alio. qꝛ ſemiata ſic collecta potiſſime a vicūſ ꝓſeruanṫ. Item attendiṫ tempis ſerenitas. vt di. Iſi. ſerere eūm a ſereno celo ōr. q̄a tūc ſerendū eſt et nō per ymbres. Vñ Virgiliꝰ.

Audus ara sere nud⁹. ⁊ vt di. Pli. ibidē. c. xvij. accidit frumēto viciū. qꝛ si tp̄s fuerit nimis vētosum. ⁊ h̄ tribꝫ vicibꝫ seu tp̄ibꝫ. s. qñ ē in flore et qñ incipit deflorere ⁊ qñ īcipit maturescere. ex flatu em̄ noxio spica euanescit ⁊ extinguit̄ ⁊ i fructu suo patit̄ abortiuū Itē nocet tp̄s pluuiosū. qꝛ tūc totū vel extīguit̄ ex frigiditate humoris vel ī herbā ⁊ foliū superfluū luxuriat̄. Itē nocet calor subitus et īmoderat⁹ sub nube clausus. qꝛ duꝫ humor ad interiora radic⁹ rapit̄ vi caloris. tunc ex hūore calido ⁊ viscoso nascunt̄ q̄dā ꝟmiculi circa radicē ex q̄ꝝ corrosione frugis substātia viciat̄. Itē in grano circa folliculos nascunt̄ ꝟmiculi corrūpētes frumēti granum qñ spice in pluuiali tp̄e p⁹ calorē īmoderatū corrūpūt̄ et putrescūt. Itē in tp̄e nimis sicco vl' depaupat̄ frumētū ex hūore ⁊ sic perit ꝓpt̄ defectū nutrimēti. vel crescūt in eo q̄daꝫ musce virides q̄ vocant̄ cantharides virorē frumēti penit⁹ corrodētes. qñqꝫ et multiplicant̄ locuste ⁊ bruci quoꝝ dētes omīa deuastant. Itē exigit̄ in ip̄o semine frumētali puritas. nam vt di. Pli. ibidē ca. xvij. si semina cleopice aut adipe tangerēt̄ vtiqꝫ semīa corrūperent̄. ⁊ ideo cauendū sūmope ne talib⁹ misceant̄. qꝛ om̄ia semētīa q̄ ab illis sunt infecta corrūpūt̄. Itē requirit̄ in crescente frumento culture studiositas. oportet enim vt a sup̄fluis cauti⁹ et diligēti⁹ expurget̄. naꝫ vt d̄r ibidem int̄ optima frumēta aliqñ herba mortifera inuenit̄ vt loliū lappaciū ⁊ hmōi. qd̄ accidit ex vicio et malicia attracti humoris vel ex defectu ꝟtutis seu caloris sufficiēter singula nō mutant⁹. Itē ibidē d̄r. Ex rore corrupto adherēte folliculis ī granis accidit corruptio frugis. q̄ d̄r rubigo siue erugo. qꝛ spica corrūpit̄ inde ⁊ inanit̄. ⁊ ī colorē rubigineū trāsmutat̄. Inter om̄ia autē frumenti genera triticū obtinet p̄ncipatū. quia humane nature nihil est amicabilius. nihil nutribili⁹. nihil etiā salubrius inuenit̄. sꝫ de hoc quere infra littera L. quere etiā de messe et segete.

168

De farre Ca. LXVI

Far autez est gen⁹ frumenti sic dictū eo q̄ ab initio missum in pila frangeret̄ anteq̄ꝫ vsus mole haberet̄. a farre aūt d̄r farrago vt di. Isi. ē eī herba ordeacea adhuc viridis in qua grana ad maturitatē nō turgescūt.

De farina. Ca. LXVII

Farina q̄ panis est materia a farre est dicta. Nam far siue frumentū inter molas fractū farinaꝫ facit. vel dicit̄ a farciēdo qꝛ in panē redacta fartit ventrē. vel d̄r farina ꝓprie qñ frumentū int̄ molas optime est ꝯfractū furfure nōdum a medulle sub̄a separato. nam qñ flos medulle a furfure sep̄at̄ siue cortice. tūc simila siue similago nūcupat̄. et d̄r alio noīe pollen siue pollis. vñ deriuat̄ hec polenta et h̄ pulmentuꝫ a pulte dictū. vt di. Isi. li. xx. c. vij. q̄dā tñ dicūt polentā esse pultes de farina purgatissima factas. et dictā polentā a polline que est farina delicata q̄ volat a mola in molēdino et alio noīe a molū d̄r qꝛ p̄ sui leuitate a mola eijcit̄ sicut et simila. i. sine mola. Polenta tñ hꝫ alias significatōnes sic d̄r in glo. super Josue. vj. comederūt polentā eiusdē anni. grana. s. cocta et manibꝫ ꝯfricata ⁊ a folliculis sep̄ata ad modū grani in pilo tunsi. ⁊ s̄m h̄ d̄r polenta q̄si pilenta. sꝫ quocūqꝫ noīe vocetur farina vtilis est in cibo et medicīa. Inde em̄ fit panis p̄ aque admixtiōem ⁊ ignis decoctiōem. aliqñ cibarius. i. seruis in cibū datus nō declinat⁹. qñqꝫ ꝟo panis fermētatus. fermēto mixtus qñqꝫ etiaꝫ azimus sine fermento sincerus. qñqꝫ subcinereus ī cinere coctus ⁊ reuersatus q̄ et focacius d̄r. qñꝫ clibanari⁹ ī clibano coctus siue furno. His ⁊ multis modis de farina arte pistoria fiunt panes vt di. Isi. li. xx. q̄ oēs cor hoīs ꝯfortāt et corpus nutriūt ac delectāt. deperdita reparāt ⁊ restaurant. vires laborantibꝫ administrant. sed pre om̄ibꝫ panis recens ⁊ mundus de farina triticea p̄parat⁹ vt di. Cōstantin⁹. in dietis magis amicabilis et ꝯueniēs est nature. farina itaqꝫ mola terit̄ et frangit̄ cribro a furfure diuidit̄. calida aqua aspergit̄. fermentatur ⁊ sapidior reddit̄ ⁊ tandem decoquit̄. et sic vltimo post multos labores vita hoīs inde reficit̄ ⁊ nutrit̄. vtilis ē insup̄ farina in medicina qñ cū aliis ꝯueniētibus modo debito admiscet̄. nam farina cū melle mixta faciei pustulas sanat ⁊ emundat. vt di. Dyasco. mamille ex coagulatōe lactis indurate apposita farina videlicet triticea vl' siliginea cū adipe ⁊ vino d̄cocta duriciē spargit et locū mollificat. vt dicit idem. Collectiones ⁊ apostemata maturat. neruos induratos et quasi spasmatos aut cōtractos relaxat. vt dicit idem.

De fermento Ca.LXVIII.

Fermētū a feruore est dictū. q̄ ferue re z excrescere facit pastā. vt. di. Jsi. li.xx.c.j. Est āt fermentū cōpositū ex diuersis ꝓtutib⁹ sil'ez hñs subaz z ꝓtutē in z de ꝓtutē hz panis elevatinā z sui acetositate sapoꝛ ipi⁹ paste munitiuā. z i ipi⁹ sil'itudinē tot⁹ masse cui admiscet ꝓuersiuā. Hz etiaz ẽm Dyas. ꝓtutē hūoꝛ de coꝛpe facilit extractiuā z q̄ miscet cū sale hz apostematū vim maturatiuā z aptiuā. nā pozos coꝛpis apit subtilitate suc subc et hūozes dissoluit. Fermentum aūt latine zima ðz grece. vñ farina pura ꝯspersione aque ꝯglutinata ðz azima quasi sine zima. et est zima inflatiua coꝛruptiua pfozatiua et diuisiua partiū panis siue paste cui cōmiscet. vt ðz sup epla ꝓme Corinth. v. ⁊c.

De fumo terre Ca.LXIX

Fum⁹ tre est q̄dā herba calida i ꝓmo ḡdu sic appellata. q̄ vt fum⁹ i multa q̄ntitate emittit de tra. vl sic ðz quia generata q̄daz fumositate grossa a tra resoluta z circa tre supficiē adherēte. vt ðz i Plate. q̄ ẽ ctoviridioꝛ tāto melioꝛ. exsiccata vero nulli⁹ efficacie est. et est herba ḡuis odoris z hoꝛribilis saporis. sz marie tñ ẽ ꝓtutis. purgat em melācoliā fleuma z colerā. valet cōtra scabiē z ꝺ ydropisim ex frigida cā. iuuat podagricos. et valet ꝺ splenis et epatis opilationē. vnū tñ viciū hz ista herba quia inflatiua est et vētositatis generatiua. et iō ei⁹ ventositas debet repmi cū aneto. al's aniso. et cū feniculo ne generet coꝛrosiones. vt di. Platearius.

De feniculo Ca.LXX

Feniculus est herba cōis. mlte tñ efficacie z ꝓtutis. Est em herba calida z etiā sicca in scdo ḡdu. ꝓtutē habet diuretiqā aptiuā. s. et insciſſiuā et subtili substātia z qlitatib⁹ suis. vt di. Plate. cui⁹ semia radix z folia ꝓpetūt medicine Ūñ Jsi. libro xvij. c. vltimo. Feniculū latini vocāt eo q̄ ei⁹ sirsi siue radicis succus acuat visuz oculoꝝ cuius ꝓtus esse tradit. vt senes serpētes annuā senectutē eius gustu deponant. Hanc etiam herbā greci maratrū vocant. Jsto āt sumit Jsido. ex certis dictis Plinij libro. xx. ca. xviij. feniculū inquit nobilitauerunt serpentes. Nam gustu eius senectutez eruunt. oculoꝝq̄ aciē ipsius succo recupando. vñ intellectū est oculoꝝ caligineꝫ eo ꝑcipue releuari. vnde ex eius succo fit colliriū contra caliginē oculoꝝ valde aptum. Hui⁹ duplex est species. sc̄z oꝛtensis et silvestris. cui⁹ semen cū vino potatū contra moꝛsus serpētum et ictus scoꝛpionū valet succus ei⁹ auribus instillat⁹ vermes necat ac stomachum stringit z coꝛroboꝛat. nauseā sedat. calculū frāgit et vrinā excitat. lac in māmillis multiplicat. radix ei⁹ renes purgat. cū vino cocta ydropicos curat. canis moꝛsum sanat. Hec oīa facit feniculꝰ oꝛtēsis. sed fort⁹ opat hec eadem ypomaratrū. i. feniculus agrestis. vt dicit idem.

De ferula Ca.LXXI

Ferula est herba cui⁹ succ⁹ galbanuz ðz vt di. Jsi. li. xvij. de q̄ fit mentio in Eccl'. xxiiij. vbi ðz q̄ stoꝛax et galbanū ⁊c. vbi di. glo. galbanū ẽm Pli. dat sirna i mōte q̄daz vbi abūdat ferula a q̄ fluit resine modo. Dicit aūt Pli. li. xx. ca. xviij. ferule semen est aneto simile. cui⁹ folia et rami cocti cū oleo et comesti cū melle stomacho cōueniūt. sed si nimis comedunt dolorem capitis faciūt. cuius radix bibita ad pondus de narij in duob⁹ ciatis vini valet ꝺ serpentum moꝛsiones. succ⁹ eius in magnitudine fabe denoꝛatus alvum soluit. cui⁹ medulla viridis immūdicias faciei tollit. semen ei⁹ vino bibitū sāguinē sistit patientib⁹ caducū moꝛbū subuenit. Herba aūt ferularū murene infestissima est. nam ei⁹ lacte statim cōmoꝛiuntur. succus eius ꝓfert claritati oculoꝝ. Ducusq̄ Plinius.

De feno Capl'm.LXXII

Fenū ẽ dictū ex ꝺ q̄ eo flāma nutrit. flos ei ei⁹ flāma est. vt di. Jsi. li. xvij. omnis em herba mollis ꝑscisa sicca fenū dici potest. et marie q̄ fetib⁹ aliq̄n apta est nutriēdis. nam fenū cib⁹ est ꝓprie iumentoꝝ. De feno āt dicit glo. sup Jsa. xl. fenum nascendo hz viroꝛē z crescēdo decoꝛē deide florem. tandem caloꝛe solis siccatuz redigit in puluerē sic et homo per etatū succession⁹ decoꝛem amittit ac cadit in puluerem et in moꝛtē. Fenum itaq̄ diu viret et frōdet montes et ꝓata vestit et oꝛnat. et tam floꝝ diuersitate q̄ etiā viroꝛis venustate ad sui aspectū intuētiū oculos allicit reficit z delectat. ꝓpter sue substantie autem viriditatē feruente sole eius humiditas de facili consumit. et herba que ꝓmo florendo quasi ridere videbat. tandem a sua gloria spoliata penit⁹ inuenit.

Hã fenũ q̃dez qñ bodie oriẽ et vireſcit cras moriẽ z tũc clibanũ mittẽ. qz q̃ſi ſubito deficit z areſcit. ſic̃ de impio p ſiſtrudinẽ dr in Pſal. Fiat ſic̃ fenũ tectorũ qñ puſcz ꝛc. vbi dicit gloſa q̃nto fenũ altꝰ ſtat z min⁹ pfũde inferꝰ depmit radicẽ tanto minꝰ creſcit imo citꝰ deficit z areſcit. Fenum itaq; falcaſtro poſtq; maturatũ fuerit pſcindit. z vt melius ericcet ſoli exponit. z ne et humoris ſupfluitate circa terrã ꝓputreſcat furcz z raſtris ſepius eleuat. tandẽ in cumulos et in aceruos colligit. et vltimo in plauſtris ac vehiculis ad horrea deportat. et ibi ad diuerſos vſus neceſſarios reſeruat. Fena aũt creſcentia in locis aliq̃ntulũ mõtuoſis mediocrit ſiccis magis ſunt odorifera etiã aialibꝫ magis ſapida q̃ alia q̃ creſcũt in pratis paluſtribus et aquoſis. vt dicit Plin⁹. quia i illis humor nutrimentalis magis eſt digeſtus in illis vero minus.

De flagellis Ca. LXXIII.

Flagella dicunt ſumme arborꝫ virtũ partes ab eo q̃ crebros ſuſtineãt vẽtorum flatus. vt dicit Iſi li. xvij. quorum comas aliqui crines vocant. aliqui folia. et dicunt folia quaſi fila. nam foliuz grece filum latine dr. et hoc ideo q̃ in foliis ſũt quedam venule in coꝛ ſubſtantia ad modũ filoꝝ protenſe. ideo tranſlatiue dicũt folia. apud nos quaſi fila. nodi aũt et quibꝫ exeũt frõdes ſiue folia dicuntur flagellis oculi nũcupant. Nam humor aquoſus ſubtiliſ parũ habens vncruoſitatis ad ramos a radice attrahit vi caloris eleuat in diuerſis locis z et acumine ſuo penetrat ad exteri⁹ ac ibi q̃ſi p oculos exiẽs vi interioris caloris et aeris exteriozis trãſmutat in ſubam foliorum vt dr in cõmento ſup li. vegetabil. Ariſto. et ſm qualitatẽ humoris dominantis et fortitudinẽ vel debilitatẽ caloris humorez digerentis folia in qualitate et figura multiformiter variant. vtz s in eodẽ vbi agit de diuerſitate arborꝫ q̃ ad figurã foliorꝫ. querẽ s in eo dez i lra A. Folia itaq; ornãt arborẽ et muniũt tenellos flozes z fructus ne a ventꝰ cauſatibꝫ aut pluuijs iniuriã patiant. grandinũ impetus ac ventorꝫ impulſus et ymbriũ ictus intercipiũt et repellunt. folia ſicut ſcutum ꝓpter ſue ſubtilitatẽ et tenuitatẽ modico vento mouent ſed de facili nõ cadunt ꝓpter adherentez abundantiã humoris donec fructꝰ latitantes ſub foliis matureſcant vnde in vere et in eſtate virẽt z in autũno paulatim cõcidũt z tandẽ in terra cadẽtia ꝓputreſcũt multũ inſup cõueniũt folia medicine. multz etiã animãtibꝫ ſũt in cibũ ſicut folia edere q̃ caprie et bedis marie diligunt vt dicit. Iſi. Alias ꝓprietates foliorꝫ quere s in eodẽ li. xvj. ca. Flozes vt dicit Iſi. li. xvij. dicũt q̃ſi fluozes. eo q̃ cito defluũt et ſoluunt. in his tñ multiplex eſt gra. ſ. odoris ſaporis et coloris lenitatis z virtutis. nam odore recreant et etiaz delectant ſpũ. ſapore quidem immutant guſtũ. colore alliciũt viſum. lenitate demulcent tactũ. virtutẽ habent multiplicẽ. ſanant morbum. ze phiro generant. auſtro diſſoluũtur vt ibidẽ dicit Iſi. arborez et herbas campos. ortos et ſiluas pulcritudine ſua decorant z ornãt dulcedine quã ꝓcipiũt et celeſti rore mel adminiſtrãt. Et ideo apes flozes mellificandi gra viſitant et frequentant. qñ apparent flores mutatõz tpis ſignificãt. z ſpem õ fructu generãt. Hã flozes ſp fructũ ꝓcedũt. z ſpem de ſubſequẽti fructu relinq̃re ꝺ ſucuerũt. de puro et vncruoſo medulle arboris humore originẽ ꝺbũt et erũpẽtes de ſtipite ꝛge ꝛgaz nõ violant nec deflorãt ſz poti⁹ ipam pficiũt mirabiliter et decorãt. Item flozes in ortu ſolis ſe aperiũt ſic̃ in occaſu ſeſe ſepius claudunt. multi ſũt q̃ et paucitate humoris et liquiditate caleſcente calore humiditatẽ conſumente deficiũt et areſcũt. Aliq̃n etiã flozes ad ſolis faciẽ ſe ꝓuertũt ſm tñ cius ortuz ſe aperiunt et p ceſſum ſe diffundũt vt patet in elitropia q̃ alio noie dr ſolſequiũ. z dr a mẽtis circorea. vtz s in ca. Intempeſtiu⁹ aũt ortus floris ſignũ eſt defectus et carẽtie fructꝰ vlteri⁹ conſequentis. nam tales flozes ſubito frigore vel etiã corrupto aere facillime corrũpunt vel ſi ſũt numis hyemales vel autũnales ad maturitatẽ debitã ꝓpter caloris defectũ nullatenꝰ ꝓducũt. vt dicit Plin. li. xx. ca. v. Inter alios flozes ꝓponũt lilia ꝓ flozes. roſas z violas ꝓcipue ad corõnas nobilium adornãdas. de quibus poſt eſt dicendum. Eſt flos campi flos ſpecialis ſic dictus. quia p ſe creſcit in locis incultis nec ſulcatis vomere nec ſtercore impinguatis. vt dicit idem. Eſt ita q̃ floſculus ſtipite quidem gracilis z modicus flore rubicũdo et q̃ſi colore ſanguineo inſignitus. cuius flozes nõ plus nec minus q̃ p q̃nq; folia cõmuniter diſtinguunt. cuius virtus centauree ſimilis eſt nõ tamen ex

cõplectione sua tante ẽ amaritudis q̃uis minori centauree in foliis z ī stipite mlt̃ū silis videat z ī mlt̃ medicinalit nõ iferior ab antiqs sapiẽtib⁹ iudicetur Centaurea ẽ herba amarissima vñ z fel tre ðr. Cui⁹ spẽs est duplex maior z minor. hz itaq; cũ q̃dã amaritudie dulcedinẽ in radice. c⁹ succ⁹ melli mixtus visũ clarificat. inflatões sedat. morsꝰ venenosos curat. z ꝯ antracẽ apostema morti fẽ iuuat. z venenositatꝰ sue malicią repmit et refrenat z ipedit ne materie furiositas ad nobiliorꝫ membrorꝫ intrinseca se diffundat. Hucusq; Plinius. vt ꝫ tẽ.

De fructu Ca. LXXXIIII

Fructꝰ a frumẽ nomẽ accepit. vt dic̃ Isi. qꝛ frumine. i. eminẽtiori pte gustus vescimur vt di. Isi. li. xvij. inde z fruges dicim⁹ Fructꝰ ãt ꝓprie dicũt arborũ z agrorꝫ q̃bꝫ vtẽdo fruimur q̃uis abusiue fetũ aialiũ fructũ aliq̃ etiã nũcupem⁹ Est ita q; generalr attẽdẽdũ q; ps arboꝛ siue pars plãte q̃ q̃dẽ nobilioꝛ et vnctuosioꝛ est tam in medulla q; ī radice solet attrahi nalr a calore vt suo tpe p̃cedẽte floꝛe z fructꝰ originez disponẽte inde fructꝰ matia generet hũoꝛ z etiã caloꝛ bñficio nutriat z foliorꝫ etiã cooperculo defensẽt. solis z ꝓtus celestꝰ ifluẽtia ad pfectũ deducat. Et tãdẽ maturato fructu z collecto ad vsũ z esũ debitũ assumatur. fructꝰ ãt crudi z indigesti coꝛpib⁹ matie pueroꝛ z debiliꝰ sũt nociui z iflatiui lũbricorũ z alioꝛꝫ miũ generatiui. hũoꝛ maloꝛ nutritiui. gustꝰ nalr corruptiui. vtꝫ i mulieribꝫ ī pregnatꝰ q̃ matie desiderãt fructꝰ imaturatos. vt di. Pli. sꝫ fructꝰ cõgrui z maturi tam medicie q; esui erũt apti. ita tñ q; q̃libet fructu q̃libꝫ mõvtat debito. z poꝰ ꝯgruꝰ pꝰ fructũ ordiẽ gruo subseq̃t. vt i li. dictaꝛ plenꝰ edocet. Fructꝰ ꝓmo generalr sũt crudi duriz indigesti stiptici. põtici vel amari. sꝫ calore exteriori interiorẽ ꝯfortante z hũorẽ ponticũ et terrestrẽ dissoluẽte ac digerẽte tanto dulciorẽ saporẽ z q̃uenięntiorẽ accipiũt q; to ad maturitatẽ pfectã plꝰ accedũt. cuiꝰ ãt accedũt ad maturitatẽ q̃ altꝰ ī ramoꝛ sũmitatibꝫ crescũt. z caloꝛi radioꝛ solariũ directꝰ se exponũt. Maturitatꝰ signũ ẽ mutatio colozis viridis z trestrꝰ ī colorẽ pallidũ vel i rubentẽ. Et mutatio saporꝰ insipidi põtici aut acidi in saporẽ suauẽ gustui atꝫ dulcẽ. ꝓmo em̃ nascũt fructꝰ virides. sꝫ q̃ tẽdũt ad maturitatẽ vincẽte caloꝛe in suba fructuũ colores mutant q; piter z saporꝛes. tãto etiã sũt meliores z ī suba sapidiores vl laxiores q̃nto relaxata vi caloꝛꝰ terrestri duricia etiã dñante hũiditate aquea vl aerea maturitati sũt ꝓpinquiores. z iõ ꝓbat fructuũ maturitas. nõ solũ p visũ q; ad colorẽ nec solũ p gustũ q; ad saporẽ. vexetiã p tactũ q̃n ꝓssi digito tactui cedũt z sensui offert suba z molliorẽ. vt dicit ysaac in dietꝰ. Fructꝰ ãt arboꝛ crescẽtib⁹ in mõtib⁹ sũt puriores sapidiores z etiã suauiores q̃ illaꝛ q̃ in vallib⁹ sũt crescẽtes. z hac cidit ꝓpt dulciꝰ z puriꝰ tẽpatius qõ ibi. s. in mõtib⁹ inueniũt nutrimẽtũ. vt di. Arist. vt supꝛ eodẽ ptz. quere de diuersitate arborum q; ad fructꝰ. circa finez. Sũt autem quidam fructus ꝓmo dulces z sapidi. sꝫ post efficiũt pontici et amari scz mirabolani. vt di. Arꝰ. tales fructus et si nõ fuerit comestibiles sũt tamẽ alĩs medicinales. Fructꝰ aũt dulces vt dicit ysaac. in quatuoꝛ qualitatib⁹ sunt tẽperatiores humidiores et calidiores z ceteris nutribiliores. fructus vero frigidi scilz z pontici duri sunt et stiptici ac opilatiui siue ꝯstrictiui. stomachi tamen ꝯfortatiui z appetitus excitatiui maxime si comesti fuerit a ieiunis. sed post prandiuꝫ sumpti confortant stomachi oꝛificiũ. in vsum sumpti cõmunt cibũ assumptũ ad inferioꝛa. et sũt cã solutionis. sꝫ si fuerint fructꝰ acetosi z aq̃so modico z terrestri etiam cõpositi acumẽ colere extinguunt. similiter z sitim mitigant stomachũ ꝯfortant. humoꝛes grossos et frigidos dissoluunt. diuidũt nõ deponunt. dulces vero acuunt eis vim ꝯferentes penetrandi totuꝫ coꝛpꝰ. fructꝰ insipidi aũt in q̃bꝫ dñant aquosa humiditas ceteris minꝰ sunt laudabiles. cꝫ stomachũ nõ iuuãt sed abominatõez z fastidiũ generant. Fructus itaq; si bene maturati fuerint erũt saporis boni odoris iocundi si nõ fuerint putridi nõ ꝓmiculosi humore vel coꝛrupto aere nõ infecti. et tales fructus in loco sicco et mũdo meliꝰ z diutius custodiunt et maxime si in feno vel palea conteganꝫ. vt di. Pli. nam iuxta terrã in loco humido citius coꝛrumpũt. Item fructus maturi citius cadũt de arboꝛe q; non maturi z facilꝰ de nocte q; de die. quia nocturno roꝛe pfusi efficiunt ponderosi. et ideo ad casuꝫ magꝭ proni. Hec de fructib⁹ dicta sufficiãt. quia multa de fructib⁹ supꝛa eodem in tractatu de arboꝛib⁹ in generali sunt dicta. quꝛe ibi.

De germine Ca. LXXV

Germen vt dicit Isidorꝰ. est pregnãs surculus a gerẽdo dictus. vñ et germinatio. Nam in germine gignitur humor nutrimentalis et ratio seminalis in eo etiã viget et operat̃ calor naturalis et q̃uis sit modice q̃ntitatis in sub̃a maxĩe tñ v̄tutis est et potentie in efficacia. Nam virtus radicis trahit̃ et trãsit in sub̃am germinis. ⁊ et ideo herbe q̃diu sunt in germine et viget ĩ eis humor trãsfusus a radice maxime cõueniũt vsui medicine. itaq; germen d̃r quod p̃mo erũpit de radice arboris aut herbe. Nã ꝯfortato calore naturali q̃ in radicꝫ medulla est inclusus radix humorẽ sibi necessariũ attrahit vi caloris et qd̃ sibi non est necessarium ex se exterius reijcit. et illud a calore ĩcluso sursum eleuante ex aere intrinsecꝰ desiccante in naturã germinis trãsmutat̃. ⁊ qꝛ nõ cessat attractiõis continuatio in radice. et ideo non cessat augmenti dilatatio ĩ germine quousq; ꝯueniat ad debitum complementũ. Calor itaq; celestis penetrãs ad medullã radicis partes eius liquidiores ac puriores ac vnctuosiores ad se trahit ⁊ coagulat ac coniũgit. ⁊ coadunatas ꝑ poros terre insensibiliter inducendo eas in substantiaꝫ germinis conuertere nõ desistit. vt dicit cõmentator supra librũ vegetabil̃. Contrahit autem colorẽ viridem mediũ scꝫ inter rubẽtem et nigrũ s̃m dominiũ equaliũ partium terrestriũ et ignearꝝ. Nam generatio germinis habꝫ fieri ex terreo humore nigro ⁊ opaco. sed ꝓpter aerearũ partiũ et ignearum admixtionẽ fit color eius viridis. q̃ color medius esse dicitur inter rubeũ atq; migruꝫ. Est autem germen p̃ncipiuꝫ culmi siue stipitis floris atq; fructus. emittens p̃mo pl̃es frõdes mutuo se nectentes. quos facit natura ad innati caloris in substantia germinis cõseruationẽ tenera em̃ eius substantia frigido aere de facili lederet̃. nisi ab extrĩseco nocumento tutela frondiũ tueret̃. de facili em̃ leditur ex aere frigido et etiã ex grãdine ⁊ ex vento et etiã ex rore noxio et infectiuo. et ita ꝯtra hm̃oi nocumenta pluribus folijs connexis quasi pluribus tuniculis tegit̃ et munitur. ortus itaq; graminum ornatus terre est p̃ncipiũ. Nam om̃ia terre virentia a germinibꝫ oriunt̃. mutationis tempis est indicium et signũ vernalis nouitatis. finẽq; annũciat hyemis ac p̃coniũ est estiualis nouitatis et venustatꝫ. a brucis locustis ⁊ erucis corrodunt̃ q̃nq; germina ⁊ tunc spes vlteriꝰ de fructu nõ habet̃

De gramine Ca. LXXVI

Gramẽ est agrestis herba ab eo q̃ germinet sic vocata vt dicit Isidorus. beneficio siquidẽ caloris ex humore terre om̃is herba generat̃. Nam celestis calor terre sup̃ficiem penetrãs partes eiꝰ subtiliores aggregat et in radicis spẽm transfigurat. que terre infixa calorem intra se claudit cuius virtute humorẽ circũiacentis terre a sui incrementũ et nutrimentuꝫ attrahit et qd̃ simile est in sui naturam alterat et cõmutat vel cõuertit. et qd̃ sibi quo ad sub̃am est sup̃fluum ad generatõem folioꝝ germĩs trãsmittit. quia vero ꝓpter humiditatẽ materie multe extracto humore generãt̃ radices multe et diuerse fiunt graminũ ⁊ herbarum ꝓductiones mutuo se colligãtes ⁊ totiꝰ terre sup̃ficiem viroris gratia et floꝝ decentia vestientes. et q̃nto radices graminũ inferiꝰ amplius se ꝑfundant: tanto difficiliꝰ gramina culmos suos et folia ĩ terre sup̃ficie se dilatant. Pullulantia aũt gramina in principio sue generatiõis se multiplicant si compressa fuerit aut mediocriter ꝯculcata. Qñ em̃ in p̃ncipio nimis luxuriare ꝑmittunt̃ cito ꝓrumpũt in semen et indurant̃ de facili. et suã ꝑdunt pulcritudinẽ et virorẽ. vt dicit Pli. ex situ aũt terre vbi crescũt et qualitate humoris quo nutriunt̃ diuersas qualitates ⁊ v̄tutes generaliter sortiunt̃. vt dicit idem. et cõmentator sup̃ librũ vegetabiliuꝫ. vnde ex humoribus cõplexiones ꝯtrarias habẽtibus q̃nq; herbe ⁊ gramina ĩmo om̃ia ĩ terra nascentia diuersas ꝯsequunt̃ efficacias ⁊ virtutes. vt di. Pli. et ysaac. ⁊c. ꝓpter qd̃ s̃m autores p̃dictos gramina montiũ siue locorum montuosoꝝ sunt rariora ⁊ breuiora q̃ gramina valliũ siue pratoꝝ. illa tñ sũt ouibꝫ ꝯuenientiora. quia dulciora ⁊ salubriora et mediocriter sicciora. ĩ palustribꝫ quidẽ crescentia sunt pinguiora et diffusiora. sed meliora sunt simpl̃r que in montibꝫ ⁊ locis altioribꝫ oriunt̃. Nam vt dicit Constan. ⁊ etiã ysaac. herbe palustres peioris sũt nutrimẽti. nam aquosum generãt sanguinẽ ⁊ cito se a mẽbris dissoluentẽ. inflatõem et rugitum in visceribꝫ generant sed in ꝯtrarijs ꝯtrarie. Est autẽ regula vt dicit ysa. q̃ dicit sic. Misticũ atheniẽse dixit. cuius radix int̃ herbas

nutrit ei⁹ semē nō est nutritiuū. nec econuer so. cui⁹ q̄dē semen nutrit ei⁹ radix nō nutrit. gramē itaq; vt dicit Palladi⁹. gratū facit so lū in aspectu. gratū q̄z est animalib⁹ i pastu. gtū etiā fit lāguētib⁹ in effectu. nā sic in radicib⁹ sic in graminib⁹ latet ꝑ⁹ mltiplex medicine. gramē etiā austri tps pluuiosū. s. z calidum diligit z viroze ex ymbris abūdantia i locis desertissimis ex se diffundit sz p̄ualēte vēto boreali z frigido deficit extrinsec⁹ z marce/ scit. vt di. Beda. fm Dyasco. ꝓ̄o gramen ōz q̄dā herba specialis bñs ꝓ̄gas nodosas. spar sas sup terrā z folia lata aliq̄ntulū et acuta. cui⁹ radix nodosa est z dulcis. z hāc herbam boues z alia animalia libēter comedūt z depa/ scūt. cui⁹ ꝓ̄t⁹ est stiptica z vulnera ꝯglutinati ua. vētris ꝯstrictiua. vulnera renū z vesice sa natiua. doloris splenis mitigatiua. hāc ber bā noscūt canes z illā comedūt q̄n se purga revolūt vt di. Pli. tñ ꝗ faciūt ita caute q̄ vix ꝓt⁹ ad būanā pitiā deuenire.

De galbano Ca. LXXVII

Galban⁹ est herba cui⁹ succ⁹ galbanū ōz. et est herba in ramis ferule silis. imo vt dicit Uarro. galbanū succus ferule est. vt di. Jsi. li. xvij. incidit āt herba i estate z effluit inde lacrima q̄ recolligit z de siccat. Jdem aūt galbanū est optimū q̄d est mūdissimū. z bz pl'es guttas sic armoniacū z est silis thuri i colore bñs grana limpida. cui⁹ granū nō est nimis siccū. vt di. Plini. et Dyasco. in estate circa fruticē desiccat. Jn/ est āt ei virt⁹ ignea calida sz in tertio gd̄u. z būida in ꝑmo. vt dicit idē. sophisticat autez cū puluere colophonie. i. picis grece. z cum fabis fractis corticib⁹ abiectis q̄ cū optimo galbano z resoluto admiscēt. Balbanū aūt purū diu ꝓt seruari. ꝓ̄tutē bz attrahēdi diss/ soluēdi leniēdi relaxādi z mitigādi. fumus ei⁹ litargicos excitat. dolores splenis z opi/ latōes cū aceto sanat. fetū mortuū de matri ce educit z matricē purgat. cū melle puluis galbani lūbricos necat. fum⁹ ei⁹ mēstruis i/ perat. serpētes et venenosa ei⁹ fumus fugat. dolorē dentiū mitigat. vt di. Dyasco. z Pli. et Pla. vbi subdit q̄ si galbanum ōz poni i medicina p̄us ōz a supfluis emūdari. ꝑtio igit sup ignē in testa ōz liquefieri z in aqua post infūdi et sic purum est supenatabit. qō ꝓ̄o inutile est vt cortices z lapilli inferi⁹ resi/ debit. Dyasco. tñ dicit q̄ in aqua feruēti gal banū ōz poni. z sic petit fūdū colligi. sic āt supenatat vt cortices z hmōi ōz amoueri

De gutta Ca. LXXVIII.

Gutta ad modū galbani est cuiusdā berbevel arboris lacrima. q̄ alio no mine armoniacū appellat. isti⁹ āt ar/ boris vel berbe ramusculi dieb⁹ estiuis ab incolis icidunt. z gutta q̄ inde distillat gut ta siue armoniacū nūcupat a medicis vt di cit Jsi. et Pla. tē. Jsti⁹ gutte spēs ista est no/ bilior q̄ mūdior est z purior et ere feculētia impmixtior q̄ q̄dē ōz esse candida z pinguis siē rhus et q̄n frāgit apparet splēdida interi⁹ z gūmosa vt di. Dyasco. et Pli. z bz odorē fi mālē castoreo z saporē subamarū aliq̄ntulū z siue acrū. Est āt gutta calida i tertio gradu z sicca in secūdo bñs ꝓ̄tutē dissoluēdi et re/ laxandi. vt ōz in Plat. cui⁹ scrupul⁹ potatus cū oximelle splenēticas curat asperitates et immūdicias oculorū mitigat et curat. cum succo absinthij lūbricos necat. ꝺ arteticam et sciaticā passionē cū pice dura mlt⁹ iuuat vrinā, puocat z mēstrua purgat. oēs tumo/ res z inflatōes sedat. vt dic̄ glo. sup illū locū mirra z gutta. tē.

De gariophilis. Ca. LXXIX

Gariophili vt di. Dyas. q̄dā sūt pfecti z saporis acuti coloris subnigri calí di et sicci i effectu. būidi ꝓ̄o interius actu. q̄dā in suis q̄litatib⁹ magis sūt remissi. Sūt aūt fruct⁹ cuiusdā arboris in india q̄ i estiuo tpe colligūt q̄n sunt maturi p quinq; annos in mlta efficacia ꝓ̄fuant in loco etiā nō nimis sicco nec nimis humido debēt ser uari. q⁹ in multū būido putrescūt z multuz sicco arescūt. eligendi aūt sunt q̄ in supficie aliq̄ntulū habēt planicie q̄ acutū habent sa porē et suauem odorē. z q̄ ex pssione vnguis aliquid emittūt būiditatis. Sophisticant āt cū puluere gariophili mixto cū aceto z vino odorifero et q̄ ꝺbūt būiditatez z vix discer/ nunt. quare in exteriori supficie magis sunt acuti q̄z alij. z iō acutū magis est i exterioribus q̄z i interioribus. sz sophisticati nō pñt vltra vi ginti dies ꝓ̄uari. habēt āt boni gariophili ꝓ̄tutez ꝓfortādi ex aromaticitate sua dissol/ uēdi z ꝓsumēdi ex q̄litatib⁹ suis. ꝓfortāt enī cerebrū z ꝓ̄tutē animalē. valēt etiā ꝺ defectum cordis q̄re ꝓfortāt ꝓ̄tutē spūalē. valent etiaz ꝺ indigestionē stomachi et dolorē ex frigidi tate et vētositate q⁹ ꝓ̄tutē iuuant naturalem Ducusq; Dyasco.

De genesta Ca. LXXX

Genesta q̄ etiā ab amaritudine ōr. q̄a ei⁹ gust⁹ nimis horib⁹ amar⁹ est. arbustū ē crescēs i locis deserticulis z saxosis. cui⁹ pñtia infertilitatis z aridit⁹ trevbi crescit testat̄ ē. hz ml'tos ramos graciles duros z nodosos virētes hyemez estate flores glaucos spissos z inuolutos. suis odoris. amari saporis. sz tñ sūt marie frutex. vt di. Dyasco. Hā flor⁹ z folior⁹ ei⁹ elixatura splenis tumorē ꝓsecat. dolori dentiū subuenit. mēstrua stringit. fluxū dissenterie sistit. pediculos et lendes succus ei⁹ pimit. semē facit amaruz z nigrū. in q̄busdā tecis lōgis z nigris ad modū folliculoz vicie vel pise ꝓuolutū et valet ad p̄dicta zc.

De grano La. LXXXI

Granū est mima tā scie cū arboz⁹ pticula distincta substantialr et diuisa. i q̄libz át gno est cortex z medulla i q̄ relinq̄t rō semial' vt ex gno tre omisso possit ꝓduci plāta. vñ in q̄libz gno ē relicta potentia a nata vt ex eo possit fieri plāta q̄ mediāte sua spēs ml'tiplicet z in esse specifico ꝓseruet. Ūñ gnū cuius sit modicū in suba cortic⁹ et medulle. magnū tñ est in rōnis semialis efficacia et frute. z sic gna differt in specie. sic differūt i figura situ aut dispositōne. vñ di. Arist. in ꝓmo li. de plantis. Grana inq̄z semia alia nascūt in plāt̄ sine siliq̄ vt semen aneti et feniculi. et hmōi. et alia nascūt in siliq̄s z folicul' vt faba et alia legumiosa z alia in suba callosa emittūt vt scia pirozz pomoz. z q̄dā hñt gna et semē in testa et callū extra testā vt nuz z oliua. gna aūt ordiata in siliq̄s z in folliculis variāt ml'tipl'r i situ. qz q̄dam hñt gna ml'tiplicata in siliq̄ sua sic accidit celidonie q̄ est herba valēs ad oc'os et q̄dā faciūt gna in folliculo clauso. vt faba pisa zc. z q̄dā in nō clauso. sic triticū z spelta et siliq̄a. q̄dam aūt nō faciūt gna sua i aliquo folliculo vt gna ordei sz paleā suā q̄ ptinuant cū gno suo. et q̄dā gna sūt duplicia p ordinē abscq̄ piete in siliq̄ sua vt gna celidonie et q̄dā sūt duplata piete mediāte. vtz in granis nasturcij. et q̄dā triplicant̄ in diuersis p ordinē cellulis folliculi vtz in mirto. in cui⁹ fructu sūt tres celle et in q̄libet cella tria grana vel q̄tuor sine pariete aliq̄ sūt ꝓiuncta. z q̄n cq̄ ē int̄ grana paries ligne⁹ sic in cassia fistula. aliq̄n paries carnosus. vtz in cucumere. cucurbita. et q̄nq̄ int̄ grana sūt parietes diuersi generis et diuerse subē. vt accidit i magranat⁹ in q̄b⁹ sūt q̄dā paricte carnosi inter grana z grana. silr et q̄dā tele tenues nō carnose sūt int̄ grana et grana. sz sic differūt grana et grana int̄ se in suba ita etiā i figura Habēt cū quedā formā rotundā quedam piramidalē et oblongā. quedā triangulam vel multilaterē vtz in ciceribꝫ. grana autē q̄ sūt oblonga in vno latere vident esse quasi scissa vtz in grano tritici z ꝓsilibꝫ. corticibꝫ aūt siue telis muniunt grana ꝓpter interiozis medulle et calozis naturalis ꝓseruationez. Ducusq̄ Arist.

De gith La. LXXXII

Gith gen⁹ est legumis silē cimino in q̄ntitate. sz nigri colozis et in pane spargit dulcozādo vt di glo. sup ysa. xxviij. fm Plat. Arist. et Dyasco. gith ē herba calida et sicca in scdo gdu. q̄ int̄ frumenta nascit. hñs semē paulū nigrū et q̄si triangulū diureticū et subamaz. hñs frutē dissoluēdi et ꝓsumendi. opilatiōes etiā splenis et epatis hñs dissoluēdi frutē et aperiendi. et ventositates extenuādi. et emozroidas in flatas sedandi et eaz fluxū restringēdi et lūbricos vētris vermes cū melle interficiendi hanc herbā dicūt esse nigellā. cui⁹ decoctio in aceto occidit vermes auriū. si auribꝫ tepida instillet a postemata rūpit si cū furfure z semine lini z fimo colūbaz in vino decocta cathaplasmet. ꝺ lepzā etiā valere dr si cuz raphano in vino decocta et modico sale apponat. mēstrua ꝓuocat. et abozsū ꝓcurat si mulier inde suffumiget. ꝺ strāguriā et etiā passionē vliacā vinū in q̄ p noctē nigella infusa fuerit. ꝓpinet. nec dz decoq̄ ne nimis violēta efficiat. Hā vt di. Constan. nigella in multa q̄ntitate sumpta occidit.

De ilice La. LXXXIII

Ilex ilicis ē spēs querc⁹ arboz. s. glādifera. et dr ab eligo eligis. qz vt dic Jsi. li. xiij. hui⁹ arboris fructū boues sibi ꝓmo ad victū inuenert et elegert. pr⁹ q̄z cū frumēti esset vsus antiq̄ vixerūt glande. Inter át arbozes glandiferas bonoz abilioz iudicat ilex. cui⁹ fructus vt di. Pli. li. xvj. ml'tas reficit natōes. Est siq̄dem ilex arbor grosse et pfunde radicis solidissimi ligni et corticis durissimi spississimi z rugosi multe ramositat⁹ et rōne foliozꝫ umbrositatis iocūde et q̄ ad fruct⁹ glandiferos nō modice q̄ntitatis et fecūditat⁹. lignū siq̄dē ei⁹ forte est z durabile imo fere imputribile. Hā ei⁹ trāci

in ꝓfūdo ſub aḡs depſſi q̄ in lapſdis ſolidi/ tatē ꝓuertūſ. z q̄ro p lōgioza ſecula in talib locis hūidis defigūſ. tāto ampli⁹ indurank. et iō talia ligna deoz tēplis z regalib edifi/ cioz ſtructuris erāt apta. iō ꝓpt indiſſolubi lē ligni naturā ex ſilice deoz ſimulacra ſepi⁹ ſculpebank. vt di. Pli.

De iunipero Ca.LXXXIIII

I Uniper⁹ vt di. Iſi. ſic dicta apō gre cos. eo q ab amplo ī anguſtū finiſ ſic ignis. vel q ꝓceptū diuti⁹ ignem ꝓſeruet. adeo q ſi pzune ex ei⁹ cinere fuerint operte vſq ad annū. vt dr nullaten⁹ extīguē tur. pir ſiḡdē ignis dr apud grecos. vñ iuni per⁹ q̄ſi gignēs ignē dr Juniper⁹ alia ē mag alia eſt pua vt di. Iſiō. li. xvij. et vtraq arbor eſt aſpera z q̄ aculeata z folia hñs mlta gra cilia et acuta. et vtraq eſt fructifera ſed pua magſ. mlta eiñ fert grana pua et rotūda. pri mo virida et poſt efficiſ quaſi purpurea vel q̄ſi ſubrubea q̄ plenarie ſūt matura. virorē fruter et folia vir deponit. Eſt āt arbor cali da et ſicca in tertio ḡdu. vt di. Dyaſco. cui⁹ fruct⁹ pgruūt medicine q̄ in vere colligūtur et p bienniū reſeruank. ſrutē habēt diſſoluē di ꝓſumendi et ꝓfortandi. ꝫ fluxū vētris et acumine medicine valet decoctio baccaruz eius in aqua pluuiali ſi inde patiēs balneet. Et iunipero etiā fit oleū iuniperinū effica/ ciſſimū ꝫ q̄rtanā ſi q̄tidie inde pond⁹ dra gme in cibo vel alio mō offerak. valet etiā con tra iliacā paſſionē ſi ptes dolentes inde per ungunk. epilenticis z caducis ſubuenit. lapi dē frāgit ſi p ſiringā iniciak. ſiringa ē fiſtula ſubtilis cū qua medicina mittiſ in veſicam. vinū decoctōis iuniperi cū ficubꝫ ſiccis pe/ ctus purgat. tuſſim tollit. Ducuſq; Platea. et Dyaſco. in locis ſaxoſis et incultis creſcit et in deſertis. eius vmbrā fugiūt ſerpētes vt di. Pli. et ideo fruct⁹ eius credik valere ꝫ ve/ nenum.

De iſopo Ca.LXXXV

I Sop⁹ eſt herba breuis z modica int petroſa creſcēs et in radi⁹ petre ſo/ lide ſe infigēs. vt di. Caſſiodor⁹ ſup ꝑſ. banc herbā dicit Dyaſco. eſſe calidaz z ſiccam in tertio gradu. huiꝰ ſrus ꝓſiliit i flo ribꝫ et foliꝫ pluſq; in ſtipite vel in radice. in eſtate aūt pducit flores q̄ debēt colligi et in loco vmbroſo mūdo et nō fumoſo deſiccari Habent ſrutē diſſoluēdi et ꝓſumendi z at/ trahendi mūdificandi pulmonē. et oīa vi cia pectoris et cauſa frigida purgat z mun dificat ſi cū ficubꝫ ſiccis in vino decoquak z patiēti pbeak. dolorē ſtomachi et intreſtinoz tollit. fomentū ex aqua decoctōis ei⁹ a ſuper fluis hūoribꝫ matricē mūdificat z abſtergit. herba iſopi in teſta calefacta z capiti ſuppo/ ſita catarrū frigidū ꝓhibet. vuluā cadentez repmit. dolorē ex vētoſitate tollit. Dr autez hec iſopus ß iſopū. z a q̄busdaz autoribꝫ ei⁹ media corripik et a q̄busdā pducik. Dr etiaz in auroza Eſt būilis petreq; ſuis radicibus herēs. Et vicīs iſop⁹ pectoris herba medēs In anticlaudiano aūt pducit alan⁹. Se ce lū terre ꝓformat cedrus iſopo Et itez alius dicit. Pectoris herba cauas rupes incidit iſop⁹. Et itez alias. Ad pulmonis op⁹ con/ fert medicamē iſop⁹. Tante etiā autoritatis fuit herba q̄ꝫ modica apō veteres. vt di. Pli. q̄ ſine ipi⁹ aſperſione ſe purificari non poſſe in delubris reputarēt. vñ etiā apō he breos faſciculo iſopi mūdādi ſolebāt purifi cari. vtz Exo. xij. et Leuit. xiij. et Hūeri. xv. in ſup eius puluis valet ꝫ ydropiſim. vt dicit Dyaſ. liuorē a corpe mūdat. et colorē vulti/ bus optimū adminiſtrat dolorē dentiū miti/ gat. tinnit⁹ auriū ſedat. et etiā lumbricos ne cat. vt dicit idem.

De iacincto Ca.LXXXVI

I Acinct⁹ē herba hñs florē purpureū Trazit āt nomē a puero q̄dā nobili q̄ i ſaltibꝫ int⁹ flores purpureos mor tu⁹ eſt reperi⁹. dedit q; nomē herbe cauſa fu neris pueril. eſt etiā ſil'is viole in floribus z radice vt di. Iſi. li. xvij. ciuſdē noīs pariter z coloris eſt q̄dā lapis p̄cioſus q̄ int duodecī lapides p̄cioſos in apo. numerak. Jacinct⁹ itaq; eſt nomē hois lapidis atq; floris. ꝓpt⁹ itaq; color eius eſt aereus ſiue celeſtis. pur/ pura aūt hz colorē ſanguinis ſiue ignis ſed biſſus niuis. iſtis duodecī coloribus colo/ rata fuerūt ſacerdotalia veſtimēta in veteri teſtamento.

De iuſquiamo Ca.LXXXVII

I Uſquiam⁹ grece a latis dr caniculi/ laris eo q in haſta ei⁹ ex vtroq; late/ re q̄dā creſcūt capitella formata i fi/ gura cātaroz ſic eſt videre in maliſpunicis ſeu granat ſ vt di. Iſi. li. xvij. q; ora ſūt ſcpa/ ta z diuerſa hūtia int⁹ ſemina ſil'ia papaueri Hec herba inſana vocak. q; vſus ei⁹ piculo/ ſus eſt. nā ſi edak vel bibak inſaniaz facit vel ſomni imaginē rorpidam. z ideo hanc vocat

vulg⁹ miliridiū ꝑt alienatiōez mēt⁹ quā ĩducit. hec ãt cū sit herba venenosa hz semen nigrū rubeū z albū vt dī. Dyas. z Plī. nigrum pessimū est z mortifez. rubeū ē min⁹ maluz. sz albū adhuc min⁹. vñ h⁹ vsus magꝫ ouenit medicine. ꝓtutē hz ꝓstringēdi mortificādi z somnū. puocādi. habēs semē nigrū hz folia nigra aspera z dura. et florē purpureū z folliculos duros z solidos z spissos. habēs ꝯo semē obrufum. flozes hz melinos z folliculos molliozes. sz hñs semē albū hz flozes albos z folia pinguia et mollia succo plena. z est herba frigida in tertio gdu. z sicca ĩ scō. z iō tumozes repcutit. vētrē stringit. fluxum sanguis sistit. dolorē dentiū. alij hñt renum de calida causa tollit. reuma calidū ꝓfcit. Ducusqꝫ Dyas. z Plī. De scie siquidē iusquiami dicit Aris. li. vegetabil⁹. semē hebem id est. iusquiami qđ est mortifez apud ptes ĩ bier⁹em est comestibile de q̄ pz q̄ ei⁹ malicia z venenositas p bonitatē terre vbi crescit vl malicia diminuit vel auget. De iusquiamo dicit mgr in hist. sup Exo. q̄ in tiara siue sūmi pōtificis corona stabat flos erect⁹ similis herbe quam greci iusquiamos vocāt. digiti vni⁹ magnitudīe. sub illo ãt flore ĩ extremitate tiare circa frontē z occiput erat circul⁹ aure⁹ triplici ordine distinct⁹ sup quā stabāt flozes aurei silues plantaginis a timpe ad timpus z. vñ in ꝟ fuerunt ꝓilegiate iste herbe q̄ ea⁹ similitudo in cidari sacerdotis sūmi figurari meruit.

De castanea Ca. LXXXVIII

Castanea est arboz magna et ꝓcera sic a grecis vocata. vt dī. Jsi. li. xvij. co q̄ fruct⁹ eius gemini in modū testiculoz intra folliculū recōditi sunt. q̄ duz ejciunt castrant. z ideo tales arbozes a castrando castance grecovocabulo nūcupantur. hec arboz vt excisa fuerit tanꝫ silua expullulare ꝓsueuit. vt dī. Jsi. hec arboz ē mlt⁹ vtilis. nam ei⁹ lignū valet ad edificiozum structurā ad ignīū nutrimentū. ei⁹ fruct⁹ valet ad cibū z corticez z folia ad medicinam. fruct⁹ siquidē ei⁹ q̄ꝫ sub vili corticе asperoz duro in arboze abscondat. tū q̄n maturus extrahit dulcꝫ inuenit. potissime q̄n decoquit vel assat. sicut aūt subdit ysaac ĩ dietis. castanee sūt calide in medio ꝑmi gdus. et sicce in secūdo. z iō rōne calozis hñt dulcedinem. rōne ꝯo siccitatꝫ hñt ponticitatez. Castance tū nimis comeste sunt inflatiue z dolozis capitis ꝓt inclusum fumū genera/tiue. sed vt ab eis nocumentū auferat⁹ oportet q̄ assenk vt corpulētia caꝫ z terrestritas rarificet. vel vt in dulci aqua decoquant⁹ vt eꝫ aque hūiditatez mollicie tpenk. z tūc bñ nutriūt z laudabiles hūozes generāt et corpis ac pectoris siccitatē generāt. z maxie si cum zucara comedant⁹ a colericis z fleumaticis cū puro melle. valent etiā ſm medicinā. q̄z abominatōis z vomitus sunt ꝓstrictiue z ieiuni intestini ꝓfortatiue. Jtem castanee cū modico sale trite z cum melle tēpate rabidi canis vel bois morsus sūt optime sanatiue. Jtem cū farina ordei et cū aceto cataplasmate tumoris māmillaꝫ sunt efficaciter repressiue. Jtē eaꝫ cortices et folia vsta z pulverizata ac cū vino tpata adolescētis capiti ad modū cathaplasmatis apposita augmentant capillos et ꝓhibent coꝫ casū. Ducusqꝫ ysaac in dietis.

De lauro Ca. LXXXIX

Laurus est arboz victorial⁹ dīg multis laudū ꝓconijs ꝓt singularē gratie sue excellentiā z virtutis. ꝓt qđz victorez quondā obtenta victoria sert⁹ laureis cozonati laureati dicebant⁹ quam greci daphnē vocāt. cuius ꝓtutes z singulares ꝓrietates sup posuim⁹ in ꝟ eodē libro in lra A. querc ibi z inuenies.

De lentisco Capl'um. XC

Lentiscus est arboz hūilis z medicinalis q̄ a grecis z hebreis ꝟcinus alio nomie nūcupat⁹. vt dī. glo. sup Dañ. xiij. cui⁹ folioꝫ succ⁹ sanat et ꝯglutinat scissa labia siue alia vlcera. vt ꝺr ibidē. z ꝺr lentiscus eo q̄ ei⁹ cuspis mollis sit et lentus. nam qđ molle est z flexibile lentū dicere ꝓsueuimus vt dī. Jsi. li. xvij. Jstius arboz⁹ fruct⁹ oleū desudat et cortex resinā q̄ mastix appellat⁹. et est melioꝫ q̄ in chio insula generat⁹. vt dī. Jsi. li. xvij. folia isti⁹ arboris ſm Dyasco. et Plate. et pli. sicut et tota arboz calida sūt valde et sicca et hñt ꝓtutē ꝓstringendi et cō solidandi z ꝓfortandi. et ideo valēt ꝯ vomitū et omnē fluxū ram sanguis q̄ꝫ hūoꝫ aliorum. silues ꝓtutes habet gūmi eius. s. mastix q̄ a masticādo sic ꝺr eo q̄ masticata efficit glutinosa et dura ad modū cere circa dentes. z sic masticata gingiuas a putridis humoribus purgat dentes mobiles ꝓfirmat et dealbat. z eoꝝ radices roborat z ꝓfirmat malū anbelitū amputat z emēdat. Dec mastix

ita colligit in fineveris cortices scint siue lẽ
tisci incidũt ⁊ mũdificata ẽra vestes munde
supponũt ne liq; cadẽs i terrã cadat. vñ que
clara ẽ ⁊ mũda ac alba ẽ eligẽda. q̃ vo hz trã
admittã ⁊ est obscura ẽ abiicẽda. cerebrum
emũdat et depurat ⁊ ml'tũ excreare facit. ꝑ/
tutẽ digestiuã ꝙfortat. vẽrositatez attenuat.
liq̃factũ sup tegulã calidã oĩa fracta gẽmas
scz ⁊ alia miro mõ ꝙsolidat. Dicit etiaz Pli.
sic ⁊ Dyas. scinus arbor est spinosa ml'tũ cũ
radice alta. in plurimas ptes diuisa fructũ
hñs sil'ez mirto. sz minorẽ rubeũ interi⁹ q̃ ẽ
matur⁹ ⁊ asperã lanã int⁹ cui⁹ succus sanat
fluxũ mulier.

De lilio Capl'm. XCI.

Lilium vt di. Jsi. est lactei floris berba
cui⁹ candor cum sit in foliis auri tñ
spẽs int⁹ fulget. De lilio ãt di. Dyas.
⁊ Platea. liliũ calidũ est ⁊ hũidũ. ⁊ aliud est
siluestre. aliud domesticũ. et aliud gerit purpu
reũ florẽ. ⁊ aliud albũ qđ ẽ efficaci⁹. ⁊ aliud cro
ceũ vl' purpureũ. Est ãt ꝑt⁹ lilij maturatiua.
vñ valet ꝺ apostemata si cũ axungia ꝓterat.
Item ei inest ꝑt⁹ remollitiua. vñ valet ꝺ splẽ
nis duriciã si ei⁹ succo oleo veteri admixtor
hũ incorpato splenis regio inungat. Itez ei
inest vis mũdificatiua. vñ valet ad faciez co
lorãdã. si puluis ei⁹ cũ aq̃ rosacea admisceat
⁊ inde facies abluat. Itẽ mitigatiua. ⁊ iõ fo
lia ei⁹ decocta ⁊ ipposita valẽt ad loca q̃ sũt cõ
busta. idẽ facit radix ei⁹ si trita cũ oleo appo/
nat. Itẽ ꝑt⁹ ei⁹ est aptiua ⁊ cõpactor dissolu
tiua. ⁊ iõ educit purgatõz mẽstrualẽ. Itẽ ꝑt⁹
inest ei tumoris repssiua. ⁊ iõ valet ꝺ aposte/
mata et vẽtositate inflatiua: si radix ei⁹ trita
cũ oleo sepi⁹ apponat. Ducuscz Dyasco. De
lilio ãt sic dicit Pli. Lilij radices multz mo
dis nobilitãt florẽ suũ nã potate cũ vino ser
pentũ ict⁹ sanãt. ⁊ valẽt ꝺ fugor malicias ⁊
venenũ decocte i vino oleo admixto clauos
peduz ⁊ nodos soluũt. pilos q̃z locz adustis
reddũt. in vino etiã decocte addito melle ve
nis vl' neruis ꝑscisis subueniũt. folia ei⁹ co/
cta i vino vulnera sanãt. semẽ ei⁹ ꝓtritũ igni
apponat sacro. flos ⁊ folia subueniũt vlcerũ
necessitati. Ducuscz Pli. li. xx. c. xix. Itez in
eodẽ li. ca. v. Liliũ rose nobilitati ꝓmũ est
ex q̃dã vnguẽti cognatõe inde fit nobile vn/
guentũ siue oleuz qđ lilior appellat. sic et de
rosis oleũ rosaceũ fieri ꝙsueuit De radice ei⁹
ꝓcedit hasta iterdũ triũ cubitor. deinde de
pẽdet ab ei⁹ sũmitate flos declinis ab agustz
in latitudinẽ se relaxans ⁊ dilatãs ad modũ
cãpanelle resupin⁹ ⁊ in circuitu labior intus
bñs q̃si tenue filũ ꝓtinẽs in se semẽ stãtibꝫ in
medio crocz. vñ lilio nihil gr̃iosi⁹ ẽ. q̃ ad decẽ
tiã colorz odorz redolẽtiã ⁊ efficaciã corpis
ꝑtutz. ei⁹ color est triplex albus. rubẽ⁹. ⁊ pur
pureus Ducuscz Pli. li. xx. c. v. hz ãt liliũ radi
cẽ et ml'z bullis ꝙsistentẽ sic allium. vt dicit
Arist. li. vegetabiliũ. ⁊ i singul' bullis est ꝑt⁹
semiatiua. ⁊ iõ et vnoquocz crescit plãta q̃
p se plãtat. De hꝫ quere s̃ eodẽ de allio in lra
A. Dicit ãt ad ꝓdicta Aristo. q̃ hasta lilij q̃
nodosa est si incuruat in terrã ⁊ coopiat añ
q̃z apiat semẽ ei⁹ et radix ei⁹ siue cepa nõ cra/
dicẽt statim ifra paucos dies inuenies q̃ a
q̃libet nodo stipitis sui emittit cepulã quaz
ñ si esset illa de tunicis suis siue de bullis. ce
pulis scz radicis ⁊ hꝫ est mirũ valde. Itẽ ibi/
dem s. q̃. flores lilij ꝑus sũt virides post al
bescũt. ⁊ si stipes siue hasta a radice totaliter
abscidat. q̃ tot⁹ humor stipitz est iclusus na
turalis calor in medullã se ꝙuertit ad supio
rẽ ptẽ stipitis ⁊ digerit materiã ipi⁹ floris et
tũc exp̃dit se flosculꝰ ⁊ albescit humore pri
mit⁹ tũc digesto. ⁊ iõ vt õr ibidẽ versificato/
res compauerũt liliũ intellectui humano q̃
in fine sollicitat de eternis. Item ibidez õr
q̃ liliũ non hz rõnem sementinã in semine ⁊
radice ⁊ in hꝫ differt a porro et allio q̃ habẽt
rõnem seminis in multis locz. De hꝫ quere s̃
de allijs ⁊ cepis in lra A. et L. Lilij insuper
hasta nouiter cũ floze absciſa glebe argillo/
se infita in viroze seruat diut⁹ florem suum.
flos lilij q̃ integer est ⁊ intact⁹ manet mul
tũ. suauiter redolet. cõfractus ꝙ manibꝫ et
ꝓfricatus multũ fetet. ipsum quocz florẽ cũ
semine solũ p fructu hz. totam etiã virtutez
quã hz liliũ in stipite et radice totũ ostendit
in capite scz et in floze et in semine. et quãto
flos ipi⁹ altius in hastili erigit tanto caput
submissius inclinat. flos insup eius exteri⁹
est planus suauis tactu et forma rotundus.
aspectu delectabilis et iocũd⁹. interi⁹ ãt gra
nis aureis i sua ꝓcuitate est respersus q̃ tin
gũt pl⁹ q̃z crocus. et hec tingẽtia gna septem
hastulis sustentãt. vñ ex sex folijs candidissi
mis simul ꝓtiguis componit. et ex septẽ gra
nis aureis intrinsecus decoratur. in quorũ
medio semen eius loco fructus miro deco/
re collocat ⁊ circũexpãsi floris bñficio tene/
ritudo seminis a lesione frigidi aeris custo/
ditur.

De lactuca Ca. XCII

Lactuca vt di. Isi. ex lactei humoris exuberantia est vocata. vel quia nutriētes mulieres lacte implet. hec in viris veneris motū arcet cui⁹ duplex ē spēs. scz domestica ⁊ agrestis quā seraliā vocam⁹ eo ꝙ dorsum eius aculeos hz duros ad modū serre. vt di. Isi. li. xvij. c. vltimo. de q̄ dic̄ ysa. in dietis. lactuca agrestis domestice in forma est similis. sed longiores hz frondes. subtiliores. asperiores. et minus virides ꝓpt̄ sue humiditatis paruitatē. et ideo multe est amaritudinis ⁊ ponticitatis respectu illius que domestica est. quia maioris est caloris et siccitatis. et ideo multi dicunt ꝙ mēstrua ꝓuocat et humores crudos expellit vt dicit Dyasco. lactuca ꝟo domestica frigida est et humida sz tꝑate ita ꝙ in neutra q̄litate excedit modū. et iō ei⁹ vsus ꝯgruit vsui medicie. subtilē hz sub̄am et maxīe qñ erit recēs. ⁊ iō cito digerit̄ et stomachi arsurā ⁊ morsuram ex colera rubea sedat. sanguinis ebulitiōem refrigerat. insomnietatē placat. capitis dolorem ex fumo colerico sanat lac in mulieribꝫ multiplicat et semen in viris generat ⁊ augmentat. ⁊ h̄ accidit ꝓpter bonitatem sanguis quē gignit in ꝑfecta q̄ntitate. ⁊ in ꝑfecta etiā q̄litate sed qñ antiquat̄ et indurat̄ minuitur eius humiditas et amaricat̄. ex vsu eius sanguis pessimus generat̄. viri⁹ visiua inde deficit et debilitat̄. cuius causa est sensus animalis mortificatio. qꝛ cū sua ponticitate sēsum suffocat naturalē. et ideo talis lactuca generare volētibꝫ maxime est nociua. nā materiā ꝯgelat. coagulat seminalē. et precipue semen eius si in cibo aut in potu sepi⁹ assumatur. Hucusq̄ ysa. in diet. Plinius autez li. xx. ca. viij. de lactuca di. Est spēs lactuce spoute nascētis quā caprinā vocant. qua ꝓiecta in mare ꝓtin⁹ necant̄ pisces q̄ sunt in vicino. cuius lac cū aceto ⁊ aqua et vino ydropicis medet̄. cuius caule ⁊ folijs ꝯtusis asꝑso sale nerui incisi sanant̄. alia est spēs lactuce q̄ nascit̄ in aruis cuius folia trita cum polenta illita vlceribꝫ sanant. et hanc greci ysopon vocant. tertia spēs est q̄ crescit in siluis. quā steraton vocant. cui⁹ folia trita cū polēta vulneribꝫ ꝓsunt. sanguinē sistunt et putrescentia vulnera sanant. radice et folijs mitigant ignē sacrū. est et alia spēs lactuce hñs rotūda folia et breuia quā multi beratiā vocāt. cui⁹ succū accipitres scalpēdo herbā extrahūt et inde tingentes oculos discutiunt obscuritatē ⁊ caliginē cū senescūt. cui⁹ herbe succ⁹ sanat oīa vicia oculoꝝ. ⁊ maxīe qñ ei lac mulieris admiscet̄. serpentū morsibꝫ ⁊ scorpionū ictibus medetur. si succus ei⁹ cū vino potetur et folia trita super vulnus emplastrentur. om̄em etiā inflationē discutit ⁊ compescit. semen etiā lactuce tam siluestris q̄ꝫ domestice libidinis ymaginatōes ī somnis compescit. et corpus pollui nō ꝑmittit: si in cibo frequenter assumat̄. frequēs tamē eius vsus et nimius vsus oculoꝝ efficit obscuritatem. Multas alias laudes ei attribuit Plinius in eodem capitulo. sed hec sufficiant.

De lappa Ca. XCIII.

Lappa est herba habens folia lata et spissa circa terram habens in sūmitatibus hastularū quedam capitella spinosa et aculeata sed recurua q̄ vestibus transeuntiū solent adherere. Unde di. Isi. li. xvij. lappa est dicta eo ꝙ habeat caulez ingentē ꝑ terram dispositam q̄ a grecis philātropos vocatur. eo ꝙ vestibꝫ hoīm adhereat ob asperitatē sui. et nascit̄ iuxta muros. ⁊ d̄r philātropos. i. amans hominē. quia quadā affectione videt̄ hoīs adherere vestibꝫ. Cui⁹ spēs duplex. acuta et rotunda ad similitudinem pedis caballi disposita. vñ ⁊ a multꝫ vocat̄ vngula caballina. et vtriusq̄ folia g̅uis ⁊ horribilis sunt odoris pariter et saporis. vt dicit Dyasco. Sed Plini⁹ li. xx. c. xxij. lappe multe sunt spēs et om̄es sunt medicinales. Nam ictibus scorpionū medent̄. nec feriūt hominē si inunctus fuerit succo eius. decoctio eius radicis iuuat dentes et etiā cōfirmat si tepida in ore teneat̄. semen ei⁹ inextricabilia vicia stomachi curat. reijcientibꝫ sanguinē ꝓdest dissenterijs subuenit. naz radix eius cuz vino sistit aluum. sed folia adiecto sale soluunt. semen ei⁹ potui datuz adiuuat calculosos. tota herba trita cū axungia valet ꝯ strumā. Hucusq̄ Pli. s̄m Plate. lappa siue lappaciū est herba calida et sicca habēs ꝟtutem dissoluendi. relaxandi. aperiendi et attenuandi. et ideo valet cōtra scabiem. pruritum. serpiginē et impetiginē. ⁊ intercutaneum ꝯsumit humorez. apostematū dissoluit duriciē et tumorē. valet contra frigidaz ydropisim et splenis opilatōem. succus ei⁹ cū succo ruthe admixtus cerebrū purgat a fleumatica suꝑfluitate si in modica quanti/

tate naribus in balneo vel in aere calido in/stilletur.

De lappate Cap'm. XCIIII

Lappates cibus est et quibusdā her/bis domesticis recentib⁹ lappacijs si/milib⁹ compositꝰ aut ꝓfectus. vt dic̄ glo. sup Judicū. ca. xv. vnde Alexander ne/quā ait. Lappates cibus est et olus cōponit eundē. Fm alios lappates genus caulis ba/bens folia lata vt lappa. sed folia lappatis sūt mollia ⁊ crassa subalbida plana inuoluta i/ter se mirabiliter et ꝓnexa habēs stipitē bre/uem et grossum nodosū exterius sed mollez interi⁹ et carnosum. hec herba ꝓuenit medi cine et esui. ſꝫ inde fit cibus bonꝰ q̄ diu ſua/ri potest. si decocta cum aceto sinapi ⁊ melle diligenti⁹ ꝓponaꝯ. et talis cibus vulgariter compositū nūcupaꝯ. cuius virtus est singu laris ſcz resistere ebrietati. vt di. Pli. lib. xx. ca. x. nam ante cibū comesta cauet ne ebrie/tas supueniat. post crapulam sumpta cōpel lit crapulā vt recedat et vt clamat scola ra/sis alias erasistratis. hac herba nihil est vti/lius stomacho atq; neruis. ⁊ ideo paralitic̄z et tremulis iubet eam dari et sanguinez et/creantib⁹. lactis vbertatē ꝓbet pueris. va/let etiam succus aduersus venenū et serpen tum ictibus occurrit ⁊ maxime semen eius similiter valet cōtra mo ꝺum canis. vt dicit Jſi. li. xvij.

De legumine Ca. XCV.

Legumina ab eligendo sunt dicta q̄ electa. veteres em̄ melioza legebant ⁊ inde sibi cibaria ꝓponebant. et di/cunt ꝓprie quedā grana tritico et ordeo ma/ioza et spissioza que non in folliculis sed po tius in quibusdaz siliquis grossis et clausis oriunt vt patet in pisis ciceribus atq; fabis Differūt autem legumina in magnitudine. colore et figura et sapore. Nam inter legu/mina maioza sunt grana fabarum ⁊ lupino rum mediocria ciceri⁹ et pisoꝝ minima len ticuloꝝ et viciaꝝ. in colore differūt. quia q̄/dam alba quedā nigra. quedam rufa. ⁊ que dam mixta. In figura quia quedā rotūda. quedam oblonga. quedā triangula. quedaz plana. Differūt etiā in sapore. quia quedam sunt stiptica et dura. sed p decoctōnez fiunt molliora et ad esum etiā meliora. quedā em̄ in se sunt amara vt lupini. sed per adiectiōez in aqua et madefactōem efficiunt dulciora. Et vt dicit Plinius legumina quādo inci/piunt matureſcere rapienda sunt quoniam cito exiliūt. latentq; dum deciderint vt lupi ni sicut dicit Pli. libro. xviij. Est autem le/gumen substantialiter grossuz frigidū ⁊ sic/cum ad digerendū durū et cōpactū. vñ ꝓp̄ suam compactōez difficiles sunt ad coquē/duz. nec etiā possunt bene decoqui in aqua putcali. imo ad ꝓfectam decoctōem indiget aqua fontana siue fluuiali. Cibus itaq; ru dis et grossus de leguminib⁹ fit. est succ⁹ cō ueniens hominib⁹ fortioris nature et com/plexionis. nam leguminosa ex se ad digerē dum sunt dura. sed digesta multū nutriunt et ꝓfortant sed naturaliter sūt inflatiua. ⁊ vē tositatis generatiua. sed eoꝝ ventositas di/minuitur p corticis decoctōem et assatōem et p eoꝝ q̄ vētositatis sunt exterminatiua ap positōem vel assatōem vt ciminū anetū. ⁊ si/milia. vt di. Dyasco.

De lente Ca. XCVI

Lens tis. genus est leguminis. vt dic̄ Jſidorus libro. xvij. sic dicta. q; hu mida est et lenta. potissime quando ē in sua herba a qua diminutiue dicit lenti/cula et debet scribi per t. ad differentiā ver/mis capitis qui dicitur lens dis. et scribit per d. vnde dicit quidam. Lens lendis ca/piti. lens lentis ꝓuenit ori. Est itaq; lens vt lenticula sicut dicit ysa. frigida ⁊ sicca ex cō trarijs naturis composita. Nam vnam vir/tutem habet in cortice et aliam in medulla. Nam in cortice habet quoddā acumen ra/tione cuius mouet ventrē ad solutionē. sed medulla stiptica est et stomachi ꝓfortatiua. et operaꝯ ad ꝓstrictōez. grossum ⁊ melācoli cū gignit sāguinē. ⁊ cerebꝝ replet grosso fu/mo. vñ est causa timidoꝝ ⁊ horribiliū som/nioꝝ ventositate stomachū grauat ⁊ inflati onē generat. oēs meatus corpis et transit⁹ opilat et neruoꝝ ac pelliculaꝝ cerebri sub/stantiā desiccat et maxie nocet pellicul' ocu loꝝ q; eoꝝ humiditatez distemperat ac desic/cat. et vt dicit idem sanis nocet oculis: cōsto magꝫ infirmis desiccatōis sue cā ⁊ eius fre quēs vsus pessimas i corpore generat passio nes potissime si cū cortice comedaꝯ et corp⁹ siccē fuerit ꝓplexionis. humidis nāq; calidis q̄nq; pdest. vñ valet ydropicis si sine corti/ce comedaꝯ. ſꝫ cū cortice nocet. q; multū ge nerat inflationē et pellicularū extensionem Lens aūt est eligenda que est grossior et re/centior ⁊ ad coquēdū facilior. ⁊ b̄ tā ad escā

q̄ ad medicinā. lentis malicia tpaſ ſi depo/
naſ cortex et eius medulla in dulci aqua de
coquaſ. z poſtabiecta cū oleo et pipere z ci/
mino z ſiſibꝫ ꝺditur. Mucuſq; yſaac in dict.
Dicit aūt Pli. li. xvij. c. xij. lens amat terraꝫ
tenuē et ſubtilē magꝫ q̄ pinguē. et celū. i. ae/
rem magꝫ ſiccū. oīnia em̄ legumia diligunt
aquā añ floꝛē. ſed poſtq̄ floꝛuerint diligunt
ſiccitatem zē.

De lino La. XCVII

Linū ꝺr tā herba q̄ ſemē z eſt ſicvo/
catū eo q̄ molle ſit atq; lene z pluri/
mū delicatū. vt di. Iſi. li. xix. Linuz
ät ꝑm Pli. li. xij. ca. ij. ſerit in locis planis et
ſcrupuloſis et ꝫ in vere et colligit in eſtate.
Erūpit aūt in ſtipitē ſiue culmē rectū ꝓducꝫ
cens floꝛes flauos q̄ꝫ ſuccedūt q̄dam capi
tella loco ſemis ac fructꝰ. z cū incipiūt capi
tella palleſcere culmi integri euellūt z euul
ſi a ſuis capitellis ſemē ꝓtinentibꝫ carpinant
deinde ꝓtes lini in faſciculos colligāt z lon
go tpe i aqua madidant z extracti de aq̄ ad
ſolē deſiccant. z pꝰ mlt̄ſ tuſionibꝫ z carpina/
tōibꝫ a ſuis ſuperfluis expurgāt. et ſic ꝓtes de
fecate in fila ꝓtorquent et ꝑ multiplicē de/
coctōem ad albedinē deducūt. nō em̄ linuz
a ſuo viroꝛe terreſtri ꝓt ſpoliari et ꝑfecto cā/
doꝛe decoꝛari niſi mlt̄oties ꝓtundaſ z deco
quaſ et ſoli appoſitū aqua itez et itez aſper/
gaſ. et cū ſint multa genera lini illud ꝓualet
in decoꝛe qꝺ ſolet creſcere in egypto. Nam
inde fit biſſus niui compabilis in candoꝛe.
vt di. Pli. li. xix. c. ij. minꝰ tñ bz firmitatē hoc
genꝰ lini et plꝰ lucri. q; inde fiūt veſtes gratiſ
ſime ſacerdotū. Eſt āt linuz neceſſarium ad
vſus mlt̄oꝝ. nā ex lino fiūt veſtimēta ad in/
duendū. vela ad nauigandū. retia ad venan
dū et piſcandū. fila ad ꝓſuendū. funes ad li
gandū. coꝛdule ad ſagittandū. ligamina ad
ꝓnectendū. linee ad menſurandū. lintbea/
mina ad q̄eſcendū. coꝛtine ad oꝛnandū. ſac/
culi et burſule ad q̄dlibz neceſſariū reponē/
dum. vñ nulla berba tam diuerſis vſibꝫ ho/
minū eſt ita apta z neceſſaria ſic linū. cuiꝰ ſe
men calidū eſt et hūidū. vel int̄ humidum z
ſiccū tpatum et vnctuoſum. vñ inde fit oleū
qꝺ aliqꝺ vſibꝫ magꝫ eſt neceſſariū q̄ ad eſum
nā vt di. yſa. ſemē lini parū nutrit z duꝛē di
gerere nociuū ſtomacho. z plurimū inflati/
uū diureticū tñ eſt. aſſum tñ z cum melle ac
ceptū meliꝰ eſt. et valet ꝺ tuſſim. comeſtū etiā
cum melle z pipe venerez excitat z ſtimulat
ad amoꝛez valet ad apoſtemata qz matureſ
ca. bz em̄ vim mitigatiuā. ſubtiliatiuā. rarifi
catiuā. ſiue maturatiuā. vñ ſoluit apoſtema
matricꝫ ſi patiēs in eiꝰ decoctōe ſepiꝰ foueaſ
vt dicit yſaac in dictis.

De malo La. XCVIII.

Malus eſt aboꝛ pomifera in ſe quidē
magna. ſz reſpectu ligniꝰ quidē ne
moꝛis modica et ſubmiſſa ligno ſo/
lida rugoſa coꝛtice et nodoſa frondiū denſi
tate vmbroſa. floꝛ varietate decoꝛa. fructū
ſuauitate jocūda. vſui et guſtui gratioſa in
diuerſis medicinis efficax et virtuoſa. Dici
tur aūt malū ipm pomū ſiue fructꝰ. ſz ꝫ ma
lus ꝺr aboꝛ ſiue pomꝰ. et eſt ſic dicta eo q̄ꝰ
fructus ſit rotundꝰ. vñ et illa ſunt vere ma/
la q̄ maxime ſūt rotūda. vt di. Iſi. li. xvij. nā
malon in greco rotundū in latino ꝺr. differt
aūt malus ab aliis aboꝛibꝫ ſiue vl̄ nemoꝛ
ſ qz malus et mazie domeſtica duplicꝫ eſt na
ture. nam truncū bz a terra ꝓductū. ſurcu/
lū aūt aliūde veniente ipſi trūco inſertū z
vnitū. q̄ duo q̄ꝫ ꝑ inſertōem pariter ſūt vni/
ta vnā aboꝛē ꝓſtituūt. ſurculꝰ autē inſertus
trūco totam virtutē trūci in ſuaz trāſmutat
q̄litatem. ſicut di. Alfre. ſup finē pmi libri ve
getabiliū. Quere ē eodem in tractatu de ar
boꝛ inſertione circa ꝓncipiū. Malus autē
niſi putet et a ſuperfluis ramis exoneret ſteri/
leſcit. vt dicit idem. qz humoꝛ attractꝰ a ra/
dice nō ſufficit ad ꝓductōem fructū. quia
tranſit in ramoꝛ ſterilū nutrimentū. quere
ſup̄ de cauſa fructificationis aboꝛ. maloꝝ
ſunt diuerſa genera. nam quedā ferūt fruc/
tum ponticū atq; durū quedā acetoſū. que
dam dulcem et iocundū. et boꝛ fructū di
uerſitas ex diuerſa qualitate humoꝛis ꝓ/
cedit et debiliꝰ vel foꝛtiori operatione ca/
loris exiſtentis in radice ſicut ſup̄ in ꝓinci
pio tactum eſt.

De malogranata Capt̄m. XCIX.

Malusgranata eſt aboꝛ ferēs malag/
nata. aboꝛ ſiq̄dē femini generiſ. fru/
ctuſq; neutri. z ꝺr malū granatū eo
q̄ intra coꝛticē rotūditatē ꝓtineat et multi/
tudinē granoꝝ. vt di. Iſi. li. xvij. cuius coꝛ
teꝛ ꝺr plidia flos vero balauſtia nūcupatur.
Floꝛ aūt alū ſunt albi. alū purpurei. alū ro
ſei reperiunt. hec poma malapunica ſūt di/
cta. quia de regione punica ꝓmiſ ſunt dela/
ta. vt dicit Iſi. Eſt aūt aboꝛ multū dura et

nodosa ⁊ ramosa plus ī latū q̄ in altū se dif/
fūdēs. et est frigoris impatiēs. vñ in pruina
cito peūt flores eiꝰ. Dicit āt Arist. ꝙ malus/
granata mutat̄ a malicia sua ꝑ culturā. que
re s̄ eodem. de arboꝝ cultura. Istiꝰ āt arbo
ris ſm Pli. multe sūt spēs. sz de duabꝫ iā lo/
qui sufficiat. Nam ſm Dyasco. et ysa. ī dict.
malorū granatoꝝ duo sūt genera. alia em̄ fe
rūt poma dulcia calida ⁊ hūida. alia aceto/
sa q̄ frigida sūt ⁊ sicca ⁊ diutiꝰ pñt ceterꝫ obſ
uari. dulcia magꝫ ꝯueniūt vsui medicīe. nā
tota arbor medicinalis est ⁊ paꝝ cōuenit ci/
barijs fructꝰ eius. Uñ dic̄ Isi. li. xvij. negāt
inq̄t medici corpa nr̄a malipunici cibo nu/
triri. sz putāt ꝙplꝰ ꝯgruāt medicam̄to q̄ cor
poris alimēto. hz siquidē tota arbor sed po
tissime fructꝰ eius ꝟtutem ꝯstringēdi ⁊ ꝯfor
tandi ꝯsolidandi et humores fluidos desic
candi. ⁊ fluxum sanguīs intercipiēdi. et vo/
mitū colericū cōpescēdi. vt exp̄sse docz ysa.
Dyasco. et Pli. si tñ more cōgruo et ordine
debito exhibeant̄ valēt ꝯ singulas intrinse/
cas vel extrinsecas corpis passiones. dulcia
tñ magis sūt ventosa ⁊ inflatiua alijs. et etiā
sitis minꝰ in febricitantibꝫ sedatiua. ⁊ ido mi
nus ꝯueniūt febricitātibꝫ q̄ acetosa. ex quo
rū succo fit potꝰ q̄ dr̄ oxizacra. q̄ calorē febri
lem mitigat materiā febrilē digerit ⁊ alterat
appetitū ꝓuocat. et naturā ex calore deficien
tem reparat mirabiliter et ꝯfortat. et valz cō
tra epatis calefactiōem et cordis defectum.
siue cardiacam passionē. flores eius ⁊ fruc/
tus ac cortices si puluerisent̄ ⁊ in potu assu/
mant̄ ꝟmes veteres necāt. gingiuas ⁊ den/
tes purgant optime ⁊ ꝯfirmāt ⁊ ꝯtra mltas
alias subueniūt passiones. vt di. Dyasco. et
ysa. malapunica in om̄ibus predictis sunt
efficacissima. q̄uis em̄ sunt crocea exterius
in cortice. et discolorata stiptica insipida et
desiccata. interius tñ sunt rubea humida et
mollia iocunda et sapida et miro ac incredi
bili nature artificio ꝑ granuloꝝ cellulas or
dinata. vt di. Bern̄.

De moro Capl'm. C.

Morus est arbor cuius fructꝰ dr̄ mo/
rū vt di. Pli. li. xviij. morus a grecis
est vocata. quā latini rubū vocāt. eo
ꝙ fructꝰ eius ⁊ virgula rubēt. Est autem du
plex morus domestica. s. et siluestris. cuius
fructus in deserto pastoꝝ releuat famē. cu/
ius folia supiecta serpentē ip̄m interimunt
Itē dicit Amb. sup̄ Math. xvij. fructꝰ mori
in flore albet. deinde viret. tertio rutilat siue
rubet. vltimo nigrescit atq̄ liuet. nam q̄nto
est maturior tāto nigrior est. cuius fructus
tingit manus ⁊ dētes comedētis. ſm autem
Pli. et Dyasco. morus est arbor semen hñs
ventrifluū. i. solutiuū cuiꝰ succus expressus
⁊ ad ignem siue solem desiccatus fit stipti/
cus et constrictiuus. vlcera oris et vulnera
sanat faucium tumorē rep̄mit atq̄ sedat. co
rium radicis coctum et potatā ventrem la/
xat et lumbricos latos necat folia eius con
tusa et imposita oleo combustiones sanant.
decocta cum aqua pluuiali capillos deni/
grant. morsus palāgionis et pūcturas ara
nearū curant. dolorē dentiū placant. et pu/
tredinē mundificant gingiuaꝝ. mora īma/
tura frigida sunt et stiptica et ꝯfortatiua sto
machi et ꝯstrictiua. sed q̄nto plus maturan
tur tanto efficiunt̄ calidiora et etiā dulciora
⁊ humidiora comesta multū post prandiuz
in corruptōem ꝯuertuntur. et stomacho ac
capiti multum nocent. a ieiunis ꝟo accepta
bene digerunt̄. sed nutriunt valde parum.
Folia mori celsi sunt valde magna et lata q̄
erucis et brucis sunt obnoxia et a vermibus
libentissime comedunt̄. vnde et vermes se/
ricum egerentes mori folijs optime nutriū
tur. tota arbor medicinalis est p̄cipue quo
ad cortices fructus folia et radices. Nam si
radix eiꝰ incisa fuerit gūmi emanabit qd̄ va/
let ad varias passiones. nam ventrē emollit.
dolorē dentium tollit. Hucusq̄ Dyasco. et
Pla. Ex moris fit potus optimꝰ siue nobil'
quē moretum vulgariter appellamꝰ quē ele/
phantes cū potāt animosiores efficiunt̄. vt
dicit Rabanꝰ sup̄ li. ij. Mach. v. ca. fit inde
electuariū diamoron dictuz. qd̄ valet cōtra
squinantiā et gutturis ac fauciū passiones.
vt di. Plat.

De mirto Capl'm. CI

Mirtus ſm Isidoꝝ est dicta. eo ꝙ in
litoribus maris solz sepius oriri. vñ
Uirgilius. Litora mirtetis letissi/
ma. et alibi amantes litora mirti. ⁊c. Hinc
est ꝙ a grecis mirtetis dicitur. medicoꝝ aūt
libri hanc arborē aptam scribūt multarum
necessitatibꝫ mulierum deputatā. Hucusq̄
Isido. ſm Pli. aūt vel Dyasco. mirtus ē ar
bustū ad modū fruticis crescens potissime
iuxta mare. cuiꝰ fructꝰ flores ⁊ frōdes cōue/
niūt medicine. meliores aūt sunt fructus q̄
flores. ⁊ habent diutius ꝯseruari. sz melius

in solis calore q̃ ĩ aura vmbrosa hñt talia cõ seruari. ⁊ q̃to sũt simpl'r fruct⁹ recẽtiores tã to sũt meliores. ⁊ hñt oĩa illi⁹ fruct⁹ substãtia lia ꝟtutẽ põticã ⁊ ꝯstrictiuã ⁊ ex aromatici tate ꝯfortatiuã etiã ex nata ꝓpria flux⁹ super flui restrictiuã et ꝟtutꝫ retẽtiue in corpe coo patiuã. vñ valet ꝯ̃ fluxũ reumatꝫ ad spirita lia mẽbra defluẽtis si decoquat in aq̃ pluui ali et inde pectus fomentet. vomitũ etiaꝫ re stringit si decocti ramusculi ei⁹ cũ aceto sup stomachũ apponant. de ea puluis fact⁹ vlce ra et vulnera suauiter ꝯsolidat. Itẽ di. Pli. q̃ mirt⁹ alia est alba. alia nigra. ⁊ vtraq̃ stip tica. sꝫ nigra magis. vñ ꝯ̃ fluxũ sanguis vtili ter exhibet. vrinã ꝯmouet ⁊ ꝓdest ꝯ̃ venenũ et puncturã scorpionis si potet. ei⁹ decoctio valet ꝯ̃ allopiciã et fluxũ sil'r capilloꝝ cũ fa rina tritici mixta valet ꝯ̃ tumores oculoruꝫ Fit aũt oleũ mirtinũ de foliis ⁊ baccis eius qđ est lenitiuũ ꝯsolidatiuũ ⁊ mũdificatiuũ. et valet ad oĩa sup̃dicta. aures ãt mũdificat saniosas si tepefactũ instillat. Hucusq̃ Pli. sup ysa. aũt ca. xlj. dicit Hiero. Mirt⁹ ẽ aro matica ⁊ imputribilis fissa mẽbra ꝯsolidat ⁊ reparat. ⁊ ĩdo ꝯsolatores san. eccle. signat. est etiã tpatiue ⁊ mitigatiue ꝟtutꝫ ac refrige ratiue. vt dicit sup ysa. lx ca.

De mirra Ca. CII

Mirra est arbor in arabia altitudinis q̃nq̃ cubitoꝝ sil'is spine. quã achan tum dicũt. cui⁹ gutta viridis ẽ ⁊ mul tũ aromotica ⁊ amara. vñ ⁊ nomen accepit mirra vt di. Isi. li. xvj. cui⁹ gutta ꝑ se manãs p̃ciosior est. q̃ ꝟo facto vulnere inciso cortice elicit vilior iudicat. cui⁹ sarmẽta arabes ig ne fouẽt. quoꝝ fum⁹ est valde noxi⁹ nisi odo re storacis occurrat. aliter ꝯ̃hũt hoĩes mor bos insanabiles tali fumo. Purior ãt mirra et melior colligit apud trogoditas ĩ arabia vt di. Isi. et Pli. li. xvij. ca. xvij. vbi đr q̃ mir ra est arbor q̃nq̃ cubitoꝝ in siluis quidem arabie crescẽs. cui⁹ folia sunt similia foliis oliue. sed magis crispa ac aculeata. ramos hũs sil'es iunipero. Incidunt aũt binis tẽ poribus rami eius. sed ꝑus sponte sudãt añ q̃ incidant. et gutta q̃ sudando effluit stactẽ đr. et h̃ generib⁹ om̃ib⁹ mirre p̃fert. et mirra electa a pluribꝫ appellat. Sũt autem septeꝫ genera. vt dicit ibidem. idem ca. xviij. s. tro goditica. et illa est magis electa. scđa gelba nitica. tertia dyantrides. quarta collaticia. q̃nta empratena. i. sabbana. ⁊ illa aliis mirti bus magis tenuis est. sexta quã duratim et odoraceam vocãt. ⁊ hec ceterꝫ magꝫ cãdida. et hec adulterat hũmi ⁊ glebis lentisci. septi ma est indica. et illa ceteris peior est. et cum illa alie spẽs mirte adulterãt. Hucusq̃ Pli. Mirra vt di. Dyas. est gutta arborꝫ circa ra mos calore solis indurata. ⁊ ea eligenda ci trina ⁊ rufa interi⁹ aliq̃ntulũ lucida. ⁊ h⁹ alia est minuta. alia est grossa q̃ drogoditica ap pellat ab insula vbi crescit. calida est ⁊ sicca. et hꝫ ꝟtutẽ cõfortãdi et ex aromaticitate sua ꝯducendo partes in vnũ hꝫ vim dissoluẽdi ⁊ ꝯsumendi mediocriter ⁊ eq̃liter ex q̃litati bus suis. vñ cõseruat corpa mortuoꝝ qñ ex mirte ꝯfectõib⁹ ꝯdiunt. reseruat aũt ĩ optia efficacia mirra fere centũ annis. valet ꝯtra om̃es causas reumaticas ⁊ flux⁹ inordĩatos digestionẽ etiã ꝯfortat. ⁊ viscosos humores maxime in spiritualib⁹ mẽbris purgat. oris fetorẽ emũdat. ⁊ om̃ia gingiuaꝝ vicia sanat ⁊ desiccat. vlcera labioꝝ putrida cõsolidat. ꝯsumit. ⁊ ꝯglutinat. cerebꝝ ꝯfortat et etiam matricẽ multũ corroborat et ꝯfortat et om nẽ eius supfluitatẽ ꝯsumit et desiccat. ⁊ con ceptũ iuuat. vermes aurium necat. carnem supfluam corrodit. et bonam ac viuã gene rat ⁊ ꝯseruat.

De mirro Ca. CIII.

Mirrum est vngentũ de mirta ⁊ aliis speciebus aromaticis compositum et confectum. cuius virtute nerui et alia sensibilia membra ꝯfortantur. ⁊ humo res in iũcturis ac articulis existentes cõsu munt eius aromaticitate spiritus animales reparantur. Interficiunt vermes ac pedi culi eius amaritudine. et prohibet ne nascã tur sudores fetidi mirro compescunt. ꝯser uant corpa integra in tumulis ne putredie dissoluantur.

De mandragora Capl'm. CIIII.

Mandragora ẽ dicta eo q̃ habeat ma la suauiter olentia in magnitudine mali maciani. vnde et latini malum vocãt terre. Hãc poete vocant antropomo ros. eo q̃ habeat radicẽ forme hoĩs quodã modo sil'em. cuius cortex vino mixt⁹ porrigi tur ad bibendũ his quoꝝ corp⁹ est secandũ vt dolorez non sentiãt soporati. huius spẽs sunt due. vna est femina in foliis sil'is lactu ce mala generans. alia est masculus. cui⁹ fo lia sunt similima foliis bete vt di. Isi. li. xvij.

Dyasco. aūt dic̄ mādragorā esse herbā somniferā cui⁹ folia sūt sup terrā sparsa. radices hz duas aut tres sibijnuicē coherētes de foris nigras int⁹ ꝟo albas cū corio grosso. mascul⁹ hz folia alba et tenuia ⁊ radicē similem alteri. poma nascūt̄ sup folia sic̄ galla sup folia querc⁹. et sūt colore crocea. odore suauia tñ cū quadam grauitate. in sapore aūt sunt insipida. et ido nō ꝯueniūt esui. sz tm̄ medicine. Nā cortices ei⁹ decocti in vino dormire faciūt et om̄es dolores cōpescūt. vñ et vix tunc tpis ferri sentiunt̄ passiones Caute tñ mādragora est vtendū. qz si in nimia q̄ntitate accipit̄ infert mortē. vt dic̄ idez. nam vt dr in Plate. ꝟtutē hz infrigidandi et aliq̄ntulū mortificādi et somnū ꝓuocādi. et ideo succ⁹ eius cū lacte mulieris tymporib⁹ appositus somnū ꝓuocat etiā in pacutis. et qz ē herba substantialiter frigida. dr q̄ fruct⁹ eius extinguit ignē sacrū. cōpescit etiā colere impetū. et vētris fluxū. Hucusq̄ Plate. ibi tñ ponit̄ q̄ ꝑm naturā similitudo hoīs vel mulierꝫ in radice eius nullaten⁹ inuenit̄. sz poti⁹ a rusticis vel maleficis sophistice sic format̄. Dr āt hr̄e ꝟtutē p̄bitiuā mulierib⁹ ꝯcipiēdi. quod sil'r abnuere videt̄ Aug⁹. sup Gen̄. ij. cap̄. xix. di. Aug⁹. q̄ occasione rachelis q̄ mādragoras desiderauerat. vidit ph̄oꝝ libros q̄ de ꝟtutib⁹ herbaꝝ tractāt. et de eis dicit se nihil taliū in eoꝝ scriptis tūc tpis reperisse. salua tñ autoritate beati Augu. Multi auctores dicūt mādragorā multotiēs hāc hr̄e ꝟtutē. vñ di. Constan. Dyas. et Pli. et Pla. q̄ mādragora sumpta mō debito matrices disponit ad ꝯceptōez qñ p̄mit⁹ calor nimi⁹ ⁊ sicc⁹ ꝯceptōis materiā impediuit. mulieres itaq̄ calidas et hūidas disponit ad ꝯceptiōez. cū sit frigida et sicca vt dr in Plat. et h̄ dispositiue sz mulieres frigidas et nat̄aliter siccas impedit poti⁹ ab hmōi dispositōe. Multas alias hz mādragora ꝟtutes. q̄ vt di. Dyas. tumores corpis repcutit atq̄ tollit. morsibus venenosis occurrit. omnēq̄ fluxū corpis inferi⁹ et supi⁹ restringit. Om̄ia supi⁹ posita dicunt̄ in li. Pli. xxxv. ca. xvj. vbi dr q̄ mādragore duo sūt genera ⁊c̄. et sequit̄. post multa cauēt fossores mādragore in ei⁹ fossura ꝯriū ventū. et tres circulos gladio circūscribūt. et post expectāt effodere ad occasū. et ita credūt ei⁹ p̄cipuas esse vires succus ei⁹ colligit̄. et in sole desiccat̄. mala eius matura in vmbra desiccāt̄. odor maloꝝ est grauis et infert somnuz. et ex odore solo vis ei somnifica est vt dicit idem.

De milio Capl'um. CV.

Miliū est herba hñs hastam longā et nodosam ad modū canne. cui⁹ semē valde est minutū frigidū et siccū. vt dr in dietis. Et h̄ attestat̄ ei⁹ leuitas et ꝯcauitas absentia viscositatis et vnctuositatꝫ. ⁊ modici nutrimēti. ꝯfortat tñ stomachū gratia sue siccitatis et ꝯstipat ventrē. Est autez ꝑm Dyasco. diureticū. et assatū sedat vētris torsionem sanguinē laudabilem non generat. infrigidat stomachum et desiccat. vt dr in dietis.

De menta Capl'm. CVI

Menta ē herba odorifera calida ⁊ sicca stomachi ꝯfortatiua. et est duplex ei⁹ spēs. s. ortēsis ⁊ domestica. et siluestris seu mōtana. et ista hz maiorē vim calefaciēdi q̄ꝫ p̄ma. et dr grece collocasia. quam latini neptā siue calamentū vocāt vt di. Isi. li. xvij. c. penul. et herba est multū medicinalis. Alie sūt spēs mente q̄ crescūt in palustribus et in pratis. sz nō sunt tante efficacie in ꝟtute vel calore. sunt etiā grauioris odoris pariter et saporis q̄ꝫ menta domestica vl' ortensis. q̄ est herba se multiplicans et cito de terra pullulans et ascendens. cuius hastula in terraz reflexa et ab humo tecta ꝯuertit̄ in radicē et cito ex se nouam ꝑturit prolem. Est autez menta ortensis magne efficacie siue sit sicca siue viridis. hz em̄ virtutem dissoluēdi et consumendi ex qualitatib⁹ suis. ex aromaticitate ꝯfortandi et ꝓuocādi appetitum. ex suo acumīe decocta in aceto fetorez oris amputat. et gingiuas putridas et corruptas purgat. vomitū ex debilitate ꝟtutis retētiue venientē cū aceto sedat. odore suo ⁊ sapore ꝯ̄ sincopim et debilitatē spūuz iuuat matricē mūdificat a supfluis ⁊ ꝯfortat. decocta in vino dolorem visceꝝ et renum placat. cū vino et oleo decocta māmillas ex coagulatione lactis induratas superposita sanat. succus ei⁹ venenis obuiat et potat⁹ lumbricos necat et vermes auris. in vino et oleo decocta frigida apostemata dissoluit ⁊ curat. tussim mitigat. Hucusq̄ Dyasco. et Plate. sil'r ysa. li. ij. in diet. dicit idē. addēs q̄ abominatōem amputat et singultū sedat. linguam lenit asperā si ex ea fricet̄ assuefacta in cibo venerem excitat.

De malua Capl'm. CVII

Malua est mollis herba a molliendo
aluū dicta. vt di. Jsi. li. xvij. sicut di.
ides vna cū Pli. si succo ei⁹ admixto
oleo aliqs se inūxerit. a pūctura apū ledi nō
poterit. mēbra etiā linita succo maluē pa-
tiūt pūcturā neqz morsū ab aranea vl a scor
pione. vt di. Pli. Est āt ei⁹ spēs duplex. mi-
nor. s. z maior q altea dr. z ēxtractz herba hu
mida inf frigidū z calidū tpata. vt dr i dict.
et ꝑ pz p ei⁹ ꝓtutēz actionē. qz digerit aposte
ma z maturat. marie radix ei⁹ z semē. cui⁹ de
coctio valet ꝫ fluxū sanguis. q̄dā em̄ hz vi-
scositatz quod si cū vino potui det dissoluit
grossos hūores renū z lapidē frāgit. durici
em splenis mollificat atqz laxat. decoctio e⁹
puocat somnū. si facies z extrema corporis
inde abluant. seminis sui decoctio valz pti-
sicis z ꝫ tussim semē ei⁹ in oleo decoctū du-
riciē soluit mollificat mūdificat z maturat.
vt dr in plateario.

De nuce La. CXVIII

Nux est arbor cui⁹ fructus silī noīe nū-
cupat. z est sic vocata eo q umbra e⁹
vel stillicidia foliorū arboribus vicinis
noceāt. quā multi latini alio noīe iuglandē
vocāt. q̄i iouis glandē. Fuit em̄ hec arbor q̄n
dā iouī ꝓsecrata cui⁹ fructus hz tantā vim. vt
missus inf fūgos z cibos venenosos q̄cq̄d i
eis virulentū est extrahat rapiat z extīgnat.
vt di. Jsi. li. xvij. Cui⁹ fructus hz duplex z amarz
corticē. sz nucleū valde dulcē. vñ pomū om
ne corio vel cortice duro tectū dr nux. vt dic
idē. vt pinee. castanee. auellane. z hmōi. Est
itaqz nux arbor alta. z pcera hīs ramos z no
dos diffusos. z folia lata z neruosa piramī-
dalia z acuta. q̄ius odoris z saporis. q̄ vm-
bra dormiēti sub ea est nociua z diuersarū
infirmitatū generatiua. Cui⁹ tn radix cor-
tex fructus z folia ꝓueniūt medicine. Haz vt di.
Dyas. succus radicis z corticis nucis maioris ex
tract⁹ z potui dat⁹ ad q̄ntitatē vnc⁹ o. ag̃ sub
uenit difficultati vrinādi. potat⁹ etiā cū ace-
to repugnat febribus venētibus cū frigore z ri
gore. crines tingit z mūdat et ꝓhibet casus
capillorū. Est āt multiplicis ꝓtutis et effica-
cie. fructus ei⁹ ꝓuenit etiā esui z medicine. et cū
multiplex nux inueniat. tn de maioribus siue
gallicanis z minoribus siue auellanis pl⁹ loq
mur q ad cibū z medicinā. Nux āt vsualis z
domestica q a mlti dr gallica variat in suba
ins̄tute z etiā figura. nā in suba vt di. ysa. in
dict. aut ꝓsidera vt viridis aut recēs aut ma
tura. In ꝑma dispositiōe. s. viridi hz exteri⁹
cortis siue corticē colorē q̄dē viridē sz i sapo
re ponticū z amarz. z man⁹ stringētis infi-
ciētez. interi⁹ āt testā paulatim obtinet cortio
extrinseco duriorē. infra ei⁹ ambitū nucleus
ꝓtinet vnctuosū saporosū z mlt̄ū dulcē. nu-
clei tn medulla q̄ infra testā est ꝓtēta. q̄dā pel
licula velut q̄dā tunicula est vndiqz circūte-
cta. ne tenera nuclei suba a teste rigiditate
seu duricia lederet. z illa q̄dē pellicula testa
mollior est z medulla nuclei duriori z ama-
riori ab expientibus inuenit. z q̄to nux pl⁹ ad
maturitatē ꝑducit. pl⁹ sepat illa corticula a
suba teste z medulle nuclei ic corpat fort⁹ et
vnit. ita q nux ab ea vlteri⁹ non diuidit. nisi
qñ p aq̄ calide l alteri⁹ hūidi infusionē casu
aliq̄ artificialr emollit. nux itaqz viridis est
min⁹ calida z etiā sicca naturalr q̄z antiq̄ z mi-
nus stōacho nociua. Q si cū ruta comesta
fuerit ieiuno stōacho erit penit⁹ cuilibet ve-
neno inimica. nuces ꝓ maturę vt di. ysa. q̄-
dā sūt recētes. q̄dā antiq̄. q̄daz int̄ has me-
diocres. recētes sūt magis humorose. medio
cres ꝓ sūt magis sicce. sz antiq̄ ꝓ sūpta hūidi
tate p calorē intēsionē hūorositatē digerētē
magis sūt generalr vnctuose. z iō mlt̄ū come
ste in hūores colericos de facili ꝓuertunt. z
marie qñ a calidis ꝓplexiōibus i vsū sepi⁹ assu
mūt. qz i talibus generāt adustionē z capitis
tiginē ifert z dolorē. q̄ ꝓ eas tpate comedūt
z tpate sūt ꝓplexionis bñ eas digerūt et eis
ꝓgrue nutriūt. ꝓt āt eaz attēdit pences effe-
ctū medicine. nā generalr ꝫ rem venenosam
corpa ꝓfuāt. qz sua vētositate meat⁹ corpis
opilāt z vim veneni ad vitalia penetrare nō
ꝑmittūt. Jtē nuces cū sale z ruta z alijs mix
te qualit⁹ addito melle morsui rabidi canis
subueniūt si interi⁹ sumāt. z exteri⁹ sup locū
vulnerꝫ apponāt. venenū ei ad exteriora tra
hūt potentialit z ꝓsumūt. Jtē ꝓtrite cū mel
le melācolica apostemata z fleumatica mi-
re dissoluūt. Cōtrite insup et cataplasmate
sup vmbilicū iteriora apostemata interi⁹ in
corpe nascētia destruūt vt di. ysa. in dict. Fi
gura āt nucis est varia. qz alia ē rotūda. alia
piramidalr z oblōga. alia interi⁹ plana z cō-
caua. vtz in auellanis z muscatis. alia latera
liter diuisa. sz in summitatibus ad modū cru
cis tecta gnomaliter. i. p formā triāguli di-
stincta. vtz i nucibus maioribus gallicanis. in
q̄bus generaliter forma crucis iteri⁹ ē impssa
vt pz sensibiliter intuenti tē.

De nuce auellana, vñ dr Capl'm.CIX.

In Uauellana respectu nucis gallicane agrestis et siluatica est. Nam sine cultura crescit in coryliis.q̄ sunt arbores crescētes ī nemore siue siluam vt dī. Jsi. et iō q̄ in loco publico crescēs a trāseūtib⁹ auellit̄ z colligit̄. merito auellana nūcupat̄. Auellane ät vt dicit ysa. alijs nucib⁹ sunt minus calide z in suba magʃ pōtice atz grosse. min⁹ rare in suba z vnctuose. z iō ad digerendū sūt dure z ad crescūdū de corpe magʃ tarde. cū q̄ digerūt̄ m'tuz sūt corpis nutritiue si sumāt̄ cū interiori pellicula m'tū sūt generatiue inflatōis. z iō vt coꝝ nocumētū auferat̄ est vtile vt aq̄ calida pfūdant̄ z exteriores pellicule auferāt̄. z sic erūt ꝯ m'tas passiōes vtiliter iuuatiue. quaꝝ succ⁹ melli admixtus valet ꝯ alopicia z fluxū capilloꝝ et facit pilos in corpe germiare. vt dī. ysa. et Cōstan. Sūt z alie nucū diuersitates q̄ ogruūt medicine. sic nux muscata. z nux indica. et nux vomica. et hmōi. Et est muscata fruct⁹ arboris ī india nascētis. crescēʃ infra testā durā. q̄dā corio siue folliculo tectā ad modū auellane. cui⁹ corter macis vocat̄ z ē m'tū medicinal'. matie em̄ ꝓfortat coꝝ z depurgat ī cerebro spm̄ aīalē. stomachū infrigidatū calefacit et ꝓfortat appetitū. z est corter ille subrufus hūs sapozē acutū z aliq̄ntulū sbamarū. q̄ ät niger est vl' terre⁹ nō hūs acumē ī sapore abijciēd⁹ ē. Nux ät muscata a cortice z teca extracta circūdat̄ q̄dā pellicula tenuissima z plana. q̄ q̄nto est pōderosior z ī odore suauior et sapore acutior. tāto melior. vñ eligēda est q̄ grauis et solida est interi⁹. q̄ cum frāgit̄ nō pulueriʒat̄. z subrubicūdū colorē ꝓtendit cū odore forti et suaui. ꝓtutē hz cōfortādi et stomachū calefaciēdi et extenuandi ventositatē et auferendi dolorem capitis et frigida causa. applicata em̄ naribꝫ ꝓfortat cerebrū et membra spūalia. vt dicit Plini⁹ Dyasco. et Pla.

De nardo La.CX.

In Ardus ē herba modica z spinosa calida z odorifera. vñ et a grecis nardi spica nardostactes appellat̄. vt dicit Jsi. li. xvij. Est z ei⁹ spēs tripler. s. indica. syriaca et celtica. nō tñ crescit ī syria ſz in q̄dam tra mōtuosa q̄ in vno latere tāgit syriā et in alio indiā. melior ät est illa q̄ ē leuis z fusca comosa et sperica. qua odoratissima ciprus similās. q̄ masticata liguā desiccat Nardus ät celtica a regione gallie vbi crescit ē dicta. z etiā ē silis nardo siue spice nardi. ſz ē magʃ alba. Hz aūt vt dī. Dyaſ. et Pla. ſtutē ꝓfortādi et aromaticitate sua. valet ꝯ sincopim z defectū coꝝdis z ꝯ stomachi debilitatē. naribꝫ applicata cerebꝝ ꝓfortat. frigidū reuma ꝓpescit. ꝯ surditatē valet et auriū apostemata malū odorē oris amputat. z gigiuas putridas mūdat. opilatōes splenis z epatʃ soluit. puocat mēstrua z matricē mūdificat et adiuuat ꝓceptōz. lapidē frāgit in renibꝫ z in vesica. Est em̄ herba diuretica. vt dī. Plat. ſcz incisiua z diuisiua z vſqꝫ ad intima penetratiua. Jtē valet ꝯ lingue palisim z ꝓfortat neruos z ꝓsumit hūorē lingue organa occupantē. valere etiā dr ꝯ morbū epilenticuz si debito mō patientibus mīstret̄. Ad multa alia multū valet. et qua fit oleū nardinū qđ ad oīa ꝑ dicta et ad alia maxime est necessariū.

De olea La.CXI.

Olea est arbor ſm Jsiō. cui⁹ fruct⁹ dr oliua. succ⁹ ꝙ oleū nūcupat̄. vt dicē Jsi. li. xvij. sepe tñ arbor oliua appellat̄. Est ät arbor oliua pacis z insignis vt dī. idē. Hāvt dicit romanoꝝ hīstoria. sine oliuaꝝ ramis nō mittebāt̄ legati ꝑ pace aliqua obtinēda siue alijs offerēda. Uñ ſm remigium pz h⁹ arboris excellētia. qz in signū recōciliatōis z federis dei cū noe colūba nō cū alteri⁹ arboris ramusculo. ſz solū cū oliue ī terſigno ad archē fenestram ē reuersa. imo ſm Pli. li. xv. victores aquā athenas q̄ndā olea coronabāt̄. greci ꝙ tandē oleastro suos coronari iudicabāt. vt dicē idez. Est itaqꝫ olea arbor coma z virore z ramoꝝ m'titudie spaciosa. frōdes hūs subalbidos et molles. viroris pulcritudinē in estate z in hyeme retinētes. flores etiā hz minutos z m'tos suauiter redolētes. durū corticē z radicē amarā. fructū pinguē sapidū atqꝫ dulcē. Haz vt dicit Jsi. ex amaritudine radicis surgit oliua in pabulū lumis et medelā vulneriʃ ac in refectionē esurietis. Jn lucernis em̄ ponit ad ignez nutriendū. mēbris lāguidis ponit ad medendū. in cibo apponit ad reficiendū et ad ꝓdiendū. vt dicit idē. Est ei oleū ignīū et luminariū nutritiuū morboꝝ remedium et cibarioꝝ suauissimū ꝓdimentū vt dī. Jsi. Est ḡ oliua siue olea arbor fructifera z medicinal'. cui⁹ cortices folia et fruct⁹ cōueniūt

medicine. cuius lignū materie est soliditatis z cō
pactōis z q̄si imputribilis puritatis cuius sit
m'te duriciei in exteriori suba. m'tum tñ hz
hūoz ositatis z vnctuositatis interius in medulla
De oliis āt et de oliuis di. Pli. li. xv. arboz
olearū fructiferarū m'ta sūt genera i regiōib
non multū calidis sic z nec in regionib nimis
frigidis. sz poti⁹ in tpatis. magis tñ se ba
bentib ad calorē q̄ ad frigiditatē. et ido iu
bet Cathovt dic idē Pli. oliuas seri in solo
calido non nimis pingui. nec nimis macro
radūs solis opposito. Hā celū eis materie con
fert et multū diligūt rorē celi z aeris sereni
tatē. vñ si fiūt copiosi ymbres qñ oliue ma
turescūt viciāt oleū z psumit. nisi seq̄t sereni
tas q̄ extenuet liquorem di. Pli. ca. iij. nec i
diget olea falce vel rastro vt putet sic putan
turvites. sz soli z rori celesti cōmittit verno
gaudet tpe incipit tūc florere. cui⁹ fruct⁹ pri
mo circa hyemē colligūt. collect fructibus
solēt oliuātes terrā apire circa radicē. et q̄s
dā tuberositates et adulterinos ramuscl'os
circa veras radices crescētes caute pscinde
re. z hmōi supfluitates circa radicē solēt ali
qui ytalici rustici podagram olee appellare.
vñ pscisis illis radicib falsis meli⁹ fructifi
cat olea z mirabiliter emendat nec vult olea
pcuti guiter cū pticis p suo fructu colligen
do. sic faciunt alīq̄ min⁹ cauti. qz tal pcussio
cedit ad iniuriā ipi⁹ arboris z damnū anni
subsequētis. min⁹ eñ fructificat sic pcussa.
vt di. Pli. Multe āt sūt b⁹ arboris species.
q̄ p diuersitatē fructuum discernūt. Oliua
itaq̄ fm Jsi. arboris olee designat fructu.
cui⁹ multiplex differētia inuenit. vt dic ysa.
oliue aūt alie sunt domestice. z alie sūt silue
stres. domestice fruct⁹ faciūt q̄ñq̄ maturos
q̄ñq̄ imaturos. q̄ñq̄ inter hos mediocres Jnt
istos aūt fruct⁹ oliuares p̄mi sunt terrestres
pontici z virides. secūdi sūt subrubei vl fm
Dyasco. iacinctini. vltimi vo vident esse ni
gri. et q̄nto sūt nigriores exterius tanto sūt
maturiores et interius vnctuosiores z ad ex
p̄mēdū oleū aptiores. z vt di. Arist. nūq̄ p
fecte matureścūt in arboze etiā si p multos
annos ibi essent. sz vt verā et pletā psequāt
maturitatē. oportet vt bacce collecte de ar
boze p pl'es dies in vna pgerie coaceruent. z
sic p ppressionē mutuā ac nimiam p fortato
calore z revocato ad interiora ad plenā ma
turitatē pducent. fm vo ysa. in dictis. oliue
cū fuerint rubee nōdū bñ mature nec dum
plurimū vnctuose stomachi sūt valde p for
tatiue z p strictiue z apetit⁹ excitatiue. mati
me si cū aceto vel aq̄ salsa fuerit p̄parate. tñ
dure z difficiles sūt ad digerendū z minus
alīs nutritiue. Nigre vo q̄ iā sūt q̄si mature
calide sūt z inter siccū z hūidū tpate. multū
q̄dē nutritiue. sz stomachi mollificatiue. et
ad digerendum magis dure. qz vnctuositate
sua in stomacho supenatāt z ad decoctōis
locū inferi⁹ nō descēdūt. z ido i hūoz corru
ptionē citi⁹ trāsducūt z min⁹ laudabiles sūt
alīs ad edendū. vtiles tñ sunt in medicina.
qz et trite et posite sup̄ loca q̄ igne vel aq̄ ca
lida sūt exusta vesicā rep̄mūt ibi nascituras.
pozos eñ aperiūt z exalare faciūt fumositā
tes q̄ incluse sub cute sunt causa vesice et tu
moris. Ducusq̄ ysa. in dictis. Dicit aūt Pli.
li. xv. c. iij. q̄ bacce siue grana oliue q̄diu sūt
in arboze nō pereūt. z q̄nto diuti⁹ in arboze
p̄mittunt. tanto meliores fiūt. sp eñ nouas
vires resumūt z difficili⁹ cadūt. Cōstant āt
oliue vt dic idē. ex nucleo carne oleo z amur
ca q̄ sanies siue fex oliue dr. z ē amara vtilis
tñ in medicīs. sz nuclei cū folliculis oleo eli
quato vtiles sunt ad ignē nutriendū. pozci
etiā dicunt inde impinguari.

De oleo Ca. CXII

Oleum succus est oliue vt di. Jsido.
z tāto est nobili⁹ q̄nto recenti⁹ z faci
lius a suis folliculis eliquat. vt dicit
Pli. li. xvij. ca. ij. vbi dr q̄ oleū p vetustatem
viciat. et dr ibidē q̄ oleū in torcularib extor
quendū meli⁹ eliquat si oliue sive olee bac
ce p̄ius cū molari lapide vehementi⁹ cōtrite
feruētissima aq̄ pfuse fuerint z respersa. Hā
p talē aquā calidaz vnctuositas ab amurca
et nucleis sepat. q̄ supenatās tandez ab ipsa
aq̄ artificialiter separatur. Et vt dicit idem.
quanto oleum citius de torcular exit tanto
oleū laudabilius iudicat. nam pingui⁹ est z
suaui⁹ qđ min⁹ cū terrestri suba admisceatur.
Preter hec dicit papias q̄ si q̄s int aq̄s mer
sus oleū in oze p̄ius inclusū in aquam emise
rit clariora facit omia q̄ in fundo aque cōti
nent. z patēt oculis ipsi⁹ facili⁹ oia q̄ in aque
inferioribus abscondunt. Cui⁹ natura est vt
cibos condiat z fomentū luminū admīstret
et corpa fessa recreet z p fortet. neruos con
tractos z induratos ac spasmatos remollit
z relaxat. apostemata dura mollificat z ma
turat. z maxime oleū lini Multiplex eñ est
oleū et ex mult⁹ rez generib ē expressū. alīs

aũt est simplex. vt oleũ oliuax. oleũ nucum. oleũ papauex. oleũ amigdalinũ. oleum raphani. oleũ lini. oleũ canopi. z hmõi. aliõ ẽ cõpositus. et ex hõ genere aliud est frigidum aliud calidũ aliud est stipticũ et ꝓstrictiuũ. aliud laxatiuũ. Nam et apposit̃one calidox efficit calidũ. et ex frigidis frigidũ. z ex stipticis stipticũ. z ex laxatiuis laxatiuũ. et iõ ꝑm diuersas causas morbox sũt adhibenda diuersa genera oleox. vt oleũ laurinũ nardinũ puleginũ in causis frigidis. oleũ vero rosaceũ siue violaceũ in calidis causis apponatur. Potest aũt oleũ ita fieri calidũ vt febrez inducat si inde vene pulsatiles et nares z vole manuũ ac plante pedũ inunganꝯ. vt oleũ in quo decoquit caro leonina. vt dr in compendio salernitani. Potest etiã fieri ita frigidũ ꝙ inducat mẽbro inde puncto stuporez z insensibilitatẽ. vt pz in oleo mãdragorino qõ fit ex oleo in q̃ poma mãdragore sunt decocta vel diutꝰ reseruata. Sz inꝯ olea sic cõposita magꝭ laudabilia z magꝭ in medicina vtilia sũt tpata. Simplex aũt oleũ q̃ ad medicinã et q̃ ad cibũ ꝑmũ locũ obtinet oleuz olinax. deinde nucum et amigdalax. tertio oleuz papaueris. qõ tñ alijs oleis ꝓdictꝭ est magꝭ frigidũ atq; siccũ. maxie qõ fit ꝺ semine etꝰ nigro. et hz virtutẽ inducẽdi somnum valet ꝫ calida apostemata in ꝓncipio. et cõtra epatis calefactõem. vt di. Pla. Alia aũt olea minꝰ ꝓueniũt cibox ꝓpter odoris grauitatẽ z saporis horribilitatẽ. ꝺgruũt tñ vtilit medicine sicut di. ysa. in dictis. hz aũt omne oleũ generaliter multũ aeritatis et aeree leuitatis. et iꝺo omi liquori supferꝝ et alijs liquoribꝫ subesse dedignatur. penetratiue est virtutis et sui diffusiue. et ideo in vasis vitreis vel vitreatis vasculis melꝰ q̃ i ligneis vl porosis vasculis alijs custoditur. vestes quas tãgit inficit z in eis odoris sui vestigiũ q̃si inseparabiliter derelinq̃t. diffusũ in aquaz in superficie in guttulas orbiculares se recolligit. z vt totaliꝰ q̃ ad pinguedinẽ z saporez separet ab eꝰ superficie vix ꝑmittit. Oleũ autez sapore aspex et odore horridũ cum amurca siue fece mixtũ. ad cibũ nõ est aptũ. nauseaz em̃ z vomitũ ꝓuocat et stomachi orificium corrũpit z imutat. oleũ etiam apes z animalia anulosi corporis interficit z extinguit si inde pfundanꝝ. vt dicit Aristo. sed aceto post infusa reuiuiscunt. Item oleũ purum ferrũ politum a rubigine seruat q̃ ferrũ inde ungitur. sz si fuerit corruptũ vel aquosum z cũ fece mixtũ destruit ferrũ z corrũpit vt di. Plinꝰ li. xv.

De oleastro. Ca. CXIII

Oleaster est siluestr̃ olea sic dicta. eo ꝙ in foliꝭ silꝭ sit oliue. sz eius folia sunt latiora. et est arbor inculta sterilis z amara. cui inserꝰ oliue ramus vim mutat radicis et ꝓuertit in ꝓpriam qualitatem. vt dicit Jsi. li. xvij. Cuius lacrima ẽ duplex Alia est similis gũmi sine vllo q̃litatꝭ morsu alia est mordax seu similis gutte ammoniaci. vt di. Jsi. Et q̃uis oleaster arbor sit siluestris. tñ eius cortices gũmi et frõdes ꝓueniunt medicine. nam eius folia cũ sint stipticа. et amara. melle addito sanant vlcera capitis atq; oris. vt di. Dyasco. succus cortic̃ et frondiũ stipticus est et ꝓstrictiuus. vnde valet ad intercipiendũ humox omniũ fluxuz. vt dicit idem. Gũmi eius valent ad multa. et illud qõ est mordax maxime. nam vulnera mundificat et sanat. gingiuas corrosas z corruptas adiuuat. et dentes motos roborat et ꝓfortat. Erisipilam. i. sacrum ignez ex colera furiosa carnẽ et ossa corrodentẽ repmitat atq; sanat. valet ꝫ allopiciã et fluxuz capilloz. z tingit crines z caniciẽ vel palliat vl retardat. vt di. Plí.

De olere Capl'm. CXIIII

Olus ab olendo est dictum. eo ꝙ ꝑm Jsidoꝝ boies ꝓmo oleribꝫ alerenꝯ anteq̃ fruges et carnes ad esum hominibus ꝓberenꝯ. pomis em̃ z oleribus nutriebanꝯ boies ante diluuiũ. sic̃ animalia graminibꝫ atq; herbis vt dic̃ Jsi. li. xij. et q̃uis oĩa graminosa in terra nascentia que sũt coquibilia et esui hoĩm apta generaliter olera dicanꝯ. tñ vulgariter caules olera dicuntur quoꝝ frutices et tirsi amplꝰ crescere ceteris oleribus arbitranꝯ. vt dicit idem. quoꝝ sũmitates dicunꝯ time quasi come in quibus maxime est vigens virtus naturalis. et ideo in timis tam herbaꝝ q̃ olex maxime consistit efficacia medicine vt dicit idem. Est aũt herba frigida z sicca turbidũ quidẽ z melã colicũ generans sanguinẽ. horribilẽ etiam odorẽ facientẽ. vt di. ysa. in dictꝭ. z sunt etiã quidã caules estiuales et q̃dã hyemales. q̃z herbe sunt ꝓpositе et ꝑtis Nam substantia est grossa z dura ad digerendũ. Jus ꝺo succus est colatiuꝰ et inde desiccatiuꝰ et ventris humectatiuꝰ z laxatiuꝰ. sed suba sine iure est

ꝓstipatiua. Tollit aũt eoꝝ nocumentũ si in aqua eliterit. z aqua ꝓiecta in alia decoquãtur z cũ pingucdie optime ꝓdiant. vt dꝛ in dietꝭ. Est ãt herba q̃ ꝓficit ꝑ transplãtatõez nam qñ in vno loco fuerit semiata. si postꝯ creuerit in plantã ad humũ meliozẽ transferat. multũ crescit. z tam in q̃ntitate ꝯ in q̃litate seu ꝑtute meliozat. Jn estate q̃z folia eꝰ tenera ab erucis z ab alijs ꝑmibꝫ cozrodũt. in hyeme ꝓ gelu et pruina cõstringũt et sic efficiunt magꝭ tenera ad coquendũ z ad comedendũ melioza. nam reuocato calore ad interioza folioꝝ meliꝰ digerit suba eoꝝ. z sic efficiunt magꝭ sapida et sũt melioza. Pli. ꝓli. xx. c. x. multis laudibꝫ extollit caulem q̃ ad vsum medicine. z dicit q eiꝰ triplex est spẽs. q̃dã est crispa vtilis stomacho aluũ modice molliẽs. alia lata habẽs folia spissa. z ista minus valz ad medicinã. tertia tenuia bꝫ folia et simplicia z ceteris amarioꝛ. ꝭ vtilioꝛ medicine folia eiꝰ trita z appositia bis in die sanãt canũ vulnera recentia. z inueterata mire sanãt. caulis paꝛ coctꝰ soluit. mlt̃ũ coctꝰ stringit. vinoꝛ ebrietati resistit. neruos ꝓfortat. z iõ vtilis est paraliticis z tremulosis. lactis vbertatẽ ꝑbet puerperis. succꝰ eiꝰ valz ꝯ venenũ. dicit etiam idem q̃ valet ꝓtra morsum canis rabidi. odoꝛem seminis eius cocti fugiunt serpentes. Multas numerat alias eius ꝑtutes quas ꝑ tedio ħ omitto. dicit etiã q̃ bractea silueſtris. ſ. caulis ꝑ se nascẽs bꝫ effectꝰ fortioꝛes zc.

De ordeo Ca. CXV.

ORdeũ est dictũ eo q̃ cito fit aridum vt di. Jsi. vel ab ordine. eo q̃ eiꝰ spica q̃ñ ꝯ ser ordines ꝓtinens inuenit. Et illud genꝰ ordei meliꝰ pascit aĩalia ꝯ triticũ. z saluꝛiꝰ hoies ꝯ malũ triticũ vel silligo. vt dicit Jsi. Aliud est genꝰ ordei bñs duos ordines in spica sua. Tertiũ dꝛ trimense eo q̃ iactũ in terra verno tpe celeriter recolligit. vt dicit idẽ. De ordeo dicit Pli. li. xviij. ca. vij. ꝓmũ int̃ frumenta seritur ordeũ. apõ eĩ multas nationes panis inde fit p̃cipuꝰ. et polenta fit ex ordeo apud grecos. et illi ꝓmo ordeũ aqua pfundunt. qõ postea desiccãt. z sic molis ꝓfringũt et a coꝛtice farinam purgãt. Alij vt ytalici ordeũ siccũ in subtilẽ farinã molũt sine pfusione aque p̃cedente. Ordeũ frugũ oĩm mollissimũ est i medulla z seri nõ vult nisi in sicca z solida terra. vnõ ꝑpetue sube molliciẽ multũ cito rapit ad maturitatẽ. nec videt aliq̃ semen minꝰ calamitosum q̃ ordeum. qꝛ citiꝰ crescit z recolligit. et antec ꝯ triticũ inuadat coꝛruptiõz. qꝛ citiꝰ crescit z recolligit. et antec ꝯ triticũ inuadat coꝛruptio vel rubigo. Jnter oia ꝓ creſcẽtia frumẽta vilioꝛẽ bꝫ paleam z humiliorẽ stipulã. ſ multũ bꝫ laudabilẽ medullaz q̃ñ mõ debito parat et farinam accuratissimã seu polentã. vt di. Plinius. Est aũt vt dicit ysa. in dietꝭ. ordeũ granũ frigiduz et siccum virtutem habens colatiuã z mundificatiuã et exiccatiuam. et parum habet ventositatis respectu fabe. minus tñ nutrit faba ꝯ ordeũ. ꝯuis etiam sit magis naturaliter inflatiua. nec cñ bñ semper coꝛpus nutriũt que per ventris folliculos siue coꝛpoꝛis se extendũt. vt dicit idem. Multi aũt sunt vt dicit Plini⁹ qui plꝰ vtũtur ordeo in medicina ꝯ ī cibo. Jnde tamẽ fit potus mũdificãs. coꝛpꝰ nutriẽs z restauraus. spũalia membꝛa recreans et mundificans. de ordeo etiã contuso de coꝛtice mundato et cũ aqua munda decocto fit medicinalis potus. quam phisici ptisanam vocant cuius virtus est sitis extinctiua. sanitatis custoditiua. febrilis caloꝛis alteratiua. sed de ptisana quere infra lr̃a T.

De palma Ca. CXVI

PAlma est arboꝛ victoꝛialis. sic dicta p vt dicit Jsi. li. xvij. q̃ manꝰ victricis siue obtinẽtis victoꝛiã est oꝛnatꝰ. vel qꝛ est ad modũ palme hoĩs habens ramos Est aũt arboꝛ nobilis et insignis sempiterne pulcritudinis et viroꝛis. diuturnis vestita frondibus sine vlla succeſſione ꝓseruans folia sua tempe hyemis et estatis. et quia est arboꝛ annosa durans in virtute et viroꝛe ꝑ multa tempa. ideo ad similitudinẽ anis fenicis q̃ multis viuit annis. palma a grecꝭ fenix est vocata. et cũ sit arboꝛ fructifera fructus ferens delectabiles et suaues. nõ tamen in oĩbꝫ locis vbi crescit ꝓpiꝫ fructꝰ maturitatem. frequẽter tñ in syria z in egypto fructus eiꝰ dactili a similitudine digitoꝝ sunt vocati. quoꝝ noia varianf. nam alij vocant palmule similes mirabolanis in forme dispositione. differũt tamẽ penitꝰ in sapoꝛe cuꝝ isti sint sapoꝛis dulcissimi et iocũdi. mirabolani vero sapoꝛis sunt boꝛribilis et amari. alij vocãt thebaici qui et nicholani. alij mutales quos greci canathos vocant Ducusꝯ Jsidoꝛꝰ. Est aũt palma vt tangit glosa super psalmistaz arboꝛ magne ꝓceritatis et altitudinis. sed tamen ad cedri altitudinem

nō ptingit. Cui⁹ radix est aspa z rotūda. ip/
fūdo ipi⁹ z revalde fixa. trūc⁹ ät ei⁹ solid⁹ est z
ꝓpact⁹ z imputribilis firmitat⁹. cortex ei⁹ cir
ca truncū dur⁹ z rugosus. z q̄dämodo pūgi
tiu⁹ z matie ꝑ sus terrā. z ideo difficilis est ad
scandendū z cū difficultate ptingit ad eius
fructū. folia ei⁹ piramidalē habēt formā ad
modū gladij. q̄ buis aūt palma dura sit circa
stipitē z aspera. in supioribꝫ tñ iocūdi ē aspe
ctus in ramoꝝ pulcritudie z ī coma. ī sūmi
tate ramoꝝ portat fruct⁹ suos et nō ī medio
folioꝝ. vt di. Pli. li. xviij. Cui⁹ fruct⁹ est tāto
vnctuosior dulcior z sapidior q̄nto ī media/
ti⁹ solis radijs approp̄inq̄t. Jn mltis siq̄dez
regionibꝫ crescit. sz nō ita fructificat sic in re
gione feruida solis spiculis ꝓtinue repcussa
z leni ira fabulosa et vitrosa. z iō palmis iu/
dea est inclita. vt di. Pli. li. xviij. ca. v. Jtem
idem. palmaꝝ duplex est spēs. masculus z fe
mina. Masculꝰ ꝑmo floret. fcia p⁹ in germē
prūpit. nec fructificat femina nisi ita sit, ꝓpin
qua masculꝰ vt saltē mediāte vēto odore ma/
sculi fcia pfundat. Jdem etiā di. Arist. li. ve
getabil⁹. Et q̄n seminant⁹ oportet vt masculi
z femine semia piter seminent⁹ z bina et bina
sint ꝓposita. z ex singulis erūpit planta. vñ
quaterne plantule ex eis coalescūt q̄ ad in/
uicē tandē coadherēt. z ad modū alic⁹ retis
mutuo miro nature artificio seꝰnectūt. nec
bene crescit nec etiā fructificat fcia sine ma/
sculo. imo si arbor abscidat⁹ mascula femia
post biduū sterilescit. sz aspersis foliis et flo
ribꝫ masculi circa radices femine. femina ex
vicinitate masculi q̄si ex coitu iteꝝ vires re/
cipit et resumit. nec diligūt hmōi plantaria
locū humidū pinguē z fumosū. imo potius
locū salsū z arenosū. z iō vbi nō est tale solū
oportet aspergi salē nō iuxta radicē sz aliq̄n
tuluz in vicinio. vt salis siccitate humorosa
tre supfluitas ꝓsumat⁹ Et di. Pli. q̄dā ē spe/
cies palme in meridiano orbe q̄ tradit⁹ esse
vna z nō multiplicat⁹ alia ex ipa. sz q̄n ꝑ ve/
tustate oino perit z deficit. iteꝝ ex se renascit
ac reuiuiscit. z iō putat⁹ fenix auis arabie ex
h⁹ palme argumēto nomē accepisse. q⁹ mo/
rit⁹ z renascit⁹ ex se ipa sic facit palma supradi
cta. vt di. Pli. ibidē. Jtē ibidem dicit idem.
Jn ethiopia sūt varie palmaꝝ spēs. nō rari
tate mag⁹ q̄ suauitate mirabiles. int⁹ q̄s sūt
ille q̄ dicūt⁹ cariace meliores z succo et cibo
Hā eaꝝ fruct⁹ succo sūt vberrimi. vñ z ex eis
vina p̄cipua exꝑmūt⁹. Ducusq̄ Pli. li. xviij.
cap⁹. v. Est igit⁹ palma arbor singularis gēilis
stipite z hirsuta respectu soli a q̄ exit⁹. pulcra
ät est dilatata in ramis z comis respectu ce/
li ad qđ supi⁹ in cacumine se extēdit. cui⁹ fo/
lia sūt longa in supficie q̄dez plana ac spissa
z flexibilia. diuersis ꝓnctionibꝫ vtputa spoꝝ
tulis valde apta. vt di. Piero. nihilominus
in angulis lateralibꝫ sūt incidentia et pacu
ta. cui⁹ rami dicūt⁹ elate se sz eleuantes sur/
sum seruātes virorē ꝓtinuū et se nūq̄ ad in/
fima inclinātes. Et ꝑm b̄ media h⁹ dictiōis
elate ī penultima ꝓduci bz. vt Canti. v. vbi
dr Come tue elate palmaꝝ. elate tñ siue ela/
tes grece. dr abies latine. z ꝑm b̄ penultima
corripit⁹. et sic videt⁹ ponere alia lra q̄ di. Cā/
ti. v. Crines ei⁹ sic abietes. z sic media corri/
pit bz non ꝓduci. Variat⁹ aūt fruct⁹ palme tā
in forma q̄ in ꝓture ꝑm diuersitatē ligni a q̄
exit. z ꝑm diuersitatē soli in q̄ palma crescit.
z ꝑm variā receptōem caloris celestis q̄ di/
uersimode ꝑm diuersos situs ad palma/
rū cacumina se diffundit. vt di. Pli. li. xviij.
Primū ptz. nam in mltis palmis raro vel
nūq̄ inuenit⁹ fruct⁹ ꝓpter malā vel min⁹ suffi
cientē dispositiōez ipi⁹ arboris. vtz ī palmis
ytalicis. in qbꝫ raro vel nūq̄ fruct⁹ aliq̄s in/
uenit⁹. z si crescat nūq̄ tñ ptingere ad matu
ritatē z ꝓpletiōem debitā repit⁹. vt dicit Pli.
Scōm ꝓz ex ꝓdictis quare in humo siue so
lo nimis frigido z humido pigui vel fumo/
so de facili nō ꝓficiūt. imo sine remedio nul
later⁹ ꝓualescūt. vt dicit idē. Tertiū aūt ꝓz
qz in locis vmbrosis a radioꝝ solariū pūtia
absolut⁹. nec crescere pūt palme. z si forte ali
cubi creuerint. nullater⁹ tñ pūt fructificādo
ad palmaꝝ gl'iaz puenire. et b̄ est qđ tangit
ysa. in dict⁹. dactili inq̄t fruct⁹ sz palmiferi
calidi sunt et būidi in scōo gdu. et diuersas
habēt actiones ꝑm regionū varias q̄litates
Nam q̄dam nascunt⁹ in regione frigida. i. re
misse calida. q̄dam in feruida. z q̄dam int⁹ h̄
tempata. q̄ ꝓ o in regione feruida vbi sol cō/
tinu⁹ est fruct⁹ sūt dulcissimi sapidi z p̄visco
sitate q̄daz aliq̄ntulū vnctuosi. z tñ cum sint
dulces valde si q̄s eis nimis vtat⁹ aliq̄n pote
rūt sic vtentibꝫ inferre corpis lesiones. Naz
tumores z inflatiōes generāt dolorē oris et
stomachi et etiā capitis p̄stant. splenis z epa
tis meatus obstruūt z opilāt. et q̄ ꝓz q̄ oibꝫ
dulcibꝫ vti ꝓtinue nō est bonū. imo sep⁹ aie
et corpi est nociū. Fructus ꝓ o crescentes
in tra frigida siue remisse calida ad maturi/

tatē nō ꝓueniūt. z ido in sua pōticitate z sic/
citate ꝑmanētes velut crudi corp⁹ nō multū
nutriūt. qm̄ pot⁹ obsūt mlt̄ū. qz sūt ad dige
rendū duri q̄uis aliq̄ntulū stomachū ɔfor
tent. tm̄ ō stomacho de facili nō recedūt. vñ
diuti⁹ ibi faciētes mozā tozsiones ibi gene/
rāt sepi⁹ ac inducūt. vt dicit idē. Jn cresce
tib⁹ ꝯo in regione mediocriter calida q̄uis
sint maturi tm̄ tāta ineſt eis aq̄sa hūiditas su
perflua q nō possunt in maturitate ɔfuari
vñ z corpa replent crudis hūoribꝫ q̄ sūt ma
teria diuturne febris. vt di. ysa. in diet⁹. Est
aūt fruct⁹ palme ɔpositꝰ ex molli suba z car/
nosa. ex nucleo duoz q̄si lapidoso. i cui⁹ me
dio semē ɔtinet. tm̄ aliq̄ dactili inueniunt in
syria et in egypto oīno sine nucleo. z tales
spadones nūcupant. qz in eoz suba non est
rō sementina. vt di. Pli. Quanto āt palma
natura et genere annosioz. tanto fruct⁹ ei⁹
melioz est. nō em̄ fructificat añ centū ānos.
z tūc ꝑmo hz completas vires z pfectas. va
let em̄ fruct⁹ palme ſm Dyas. vtilit in medi/
cina. hūt em̄ ſtrutē leniēdi asperitatē arteria
rū. z clarificādi vocē. z matie q̄n bn̄ sūt ma/
ture. nam virides sūt stiptici. vt di. Pli. q̄sdā
milites Alexādri fuisse palmis viridib⁹ strā
gulatos. vñ q̄n oīno sūt virides nō conue
niūt cibo. sz solū modo medicine. valēt etiaz
ɔ dissenteriā z alios fluxus q̄n more debito
apponuntur.

De palmite.
Capl'um. CXVII.

PAlmes. tis. ō. ꝑtis ramus vitis. vñ
dicit Jsi. li. xvij. palmes est vitis ma
teria mollis. q̄ per nouella brachia
emissus fructus affert. cuius foliū pampi/
nus ō. eius em̄ subsidio palmes ab ardoze
z frigoze defendit atq̄ aduersus oīem in/
suriā ꝑmunit. Qui iō alicubi intercisus est
vt solē ad maturādū fruct⁹ admittat z faciat
vt di. Jsi. tota aūt virtute suā z nutrimentū
attrahit a radice. z qz ꝑter inclusum calorē
in sube suc pozositate fortis est attractionis
multū attrahit humoris quē transmutat in
subam ipi⁹ palmitis. et quod residuū est cō/
uertitur in materiā germinis frondis fruc/
tus atq̄ floris. vt dicit Pli. li. xiij. qualis au
tem fuerit humoz nutrimētalis in radice ta
lis ostendit in palmite. vnde docet compen
diuz salernitani facere vuas diuersi coloris
et eadē vite. Si ei dū vitis inserit viti i mar
cio fiat insertio in trib⁹ ramis ꝓcedentib⁹ ex
vno stipite ipi⁹ vltis. si cū vno surculo inser/
tionis loco apposueris colorē rubeū. z i alio
colorē blauiū. z in tertio colorē croceū. sin/
guli palmites ex ꝓdictis ramis ꝓcedētes. ta
les ꝓferūt fruct⁹ quales in inserēdo apposi/
ti sunt colores. sz qz in his ꝓtib⁹ raro vitis viti
inserit. q̄uis aliquotiēs palmes vitis alīs
arboribꝫ inseratur. ideo solet fieri fruct⁹ mu
tatio isto modo. Jn marcio q̄n incipit hu/
moz ascendere de radice. aperit cortex vitis
caute circa radicē. q̄ aperto fit coloris inter
missio in circuitu inter lignū z corticē. z tūc
diligenti⁹ custodit ne humoz ascendēs ō ra
dice exeat in scissurā vñ humoz quē paula/
tim attrahit palmes a radice mutat trāsiēs
ꝑ colorem. cui⁹ ꝑs vnctuosioz trāsiēs in fru/
ctum. in fructu ipo coloris vestigiū derelin
quit. Eodem artificio potest imutari queli
bet plantula in saporе z colore. et sic fiūt ar/
bores q̄ naturaliter sūt ɔstrictiue artificia/
liter laxatiue. et ecōuerso. vt dicit idem. hoc
idē dicit etiaz Alfre. sup li. v. plantaz. ſm q
spēs varie eaz corticib⁹ insertōis seu planta
tionis tēpe artificiosius supponūt. Palmes
aūt vitis vt dicit Jsidoꝰ quedā ex se emittit
vimina siue vincula quibus arboribꝫ se vin
cunt et cōnectūt. quoꝝ adminiculo freti
ventis z turbinibus resistūt ne larati palmi
tes ventoꝝ flatibus dissipent et vt sine lap/
sus periculo suos fructus sustinēat et vaga
ꝓceritate se diffundāt. multū em̄ in ꝓncipi/
pio sunt fragiles. z ideo talib⁹ indigent tena
culis quoulq̄ efficiunt successiue solis be/
neficio fortiores. singulis annis indigēt pal
mites resecatione a superfluoꝝ debita et pur/
gatione. sic em̄ plus fructificant z diffusius
se dilatant. nō amputati aūt degenerāt et in
labruste speciem se transmutāt. Dinoscitur
autem palmes generosus ꝑ nodoꝝ z germi/
num vicinitatez. Nam vt dicit Pli. li. xx. ca.
xxv. palmes raros habēs nodos et distan/
tes signū est infecūditatis. dēsitas vero ger/
minū fertilitatis indiciū est. Quere infra ō
natura vitis.

De ꝓpagine
Capl'um. CXVIII

PRopago ꝓaginis est nouellus vitis
ramuscul⁹ prumpēs et surgēs ex fla
gello ꝑus terre infixo et immerso sic
dicit Jsi. Dicunt aūt flagella vitiū sūmita/
tes siue extremitates. eo q vētoꝝ flatib⁹ agi/
tent que vel ꝑ vitis dilatationez vel ꝑter

renouatõem terre ĩmerguntur. et ꝗbꝰ noue plantule egrediunt ꝛ vitis ꝓpagines appellã tur. Propaginare est idem qđ flagellũ terre ĩmersum sternere et inde nouas vites ꝓducere. ꝛ sic vineã dilatare. Hã ꝓpagare extẽdere et ꝓducere idẽ est. vt dicit Jsi. palmites ita ꝙ vinee siue rami ad terre ꝯcauitatẽ incuruati et in quibusdã foueis a terra cooperti: quandã ꝯcipiũt vim germinandi et nouas ꝓpagines ꝓducendi. vnde virtus germinatiua exĩstens in flagellis sursum vi caloꝛ crũpens paulatim transmutat exterius in ꝓpagines. pars vero eiusdẽ virtutis depressa inferius admiscetur terre et cõuertit in radices a quibꝰ nouelle ꝓpagines attrahunt nutrimentũ. et tandem radices totaliter efficiuntur a quibꝰ ꝓpagate vites velut filie a matre cõtinuo nutriunt. et sic fit qđ ꝓmo a nutrice scz radice nutriebat conuersũ per ꝓpagationis artificiũ in radicem. habet vt vice uersa nutricis officio fũgat. qꝛ palmes siue flagellũ qđ ꝓmo nutrimentũ a radice bausit. nũc per ꝯuersionẽ in radicẽ oĩes alios a se crescentes veluti mater nutrit. vt dicit Gregoꝛi⁹.

De platano Ca. CXIX.

Platanus est arboꝛ a latitudine foliorum sic dicta. eo ꝙ patula sint ꝛ ampla. nam platos greci patulũ vocãt. vt dicit Jsidoꝛus libꝛo. xvij. cuius pulchꝛitudinem exprimit scriptura dicens. Quasi platanus exaltata sum. Eccl. xxiiij. Mollia quidem habet folia et tenera: vitis folio similia. vt dicit idem Dyasco. ad ista addit ꝙ platanus est arboꝛ frigida et sicca. cuius folia in causis calidis et humidis sunt vtilia. Nam vt ỏꝛ reuma compescunt et tumoꝛem calidũ oculoꝛũ. decoctio coꝛticum eius ꝛ foliorꝫ. reprimit doloꝛem dentiũ. et vt dicitur ossium aliorꝫ. virtutẽ dicit habere leniendi et acutos doloꝛes mitigandi. vnde valeꝛe dicitur ỏꝛa combustiones si cum alijs leniti uis apponat. eius etiã decoctio ĩ vino valere ỏꝛ contra venenum. banc arboꝛem laudat Pli. li. xij. ca. iij.

De populo Ca. CXX

Populus est arboꝛ a multitudine dicta. eo ꝙ per eius calce. id est. fine vel radice multiplex ramoꝛ dẽsitas oriatur. vt dicit Jsidoꝛ⁹ li. xvij. Cuius gen⁹ duplex est. Nam altera est alba. altera autẽ nigra. Alba quidẽ habet folia ex vna parte alba. et altera viridia. et ħ est bicoloꝛ habẽs qđ diei et noctis notas. nam alio mõ variat cõloꝛez in folis oꝛtu. ꝛ modo alio in occasu. vt dicit idẽ. ab hac aũt arboꝛe vt dicit idem effluit resina iuxta eridanũ fluuiũ in ytalia. et etiã ĩ syria. et hec resina a Dyasco. ꝛ ab alijs iudicat medicinalis. nam sanguinẽ stringit sudoꝛes ꝛ alios fluxus noxios compescit. et eis siquidẽ summitatibꝰ et comis solet fieri vnguentũ frigidum opilatiuũ et caloꝛis mitigatiuũ. tumoꝛis repressiuũ. somni pꝛouocatiuũ. et hoc vnguentũ populeon a medicis nũcupat. et in multis causis necessariuꝫ iudicat. Dixit etiaꝫ Jsidoꝛus ꝙ populus et platanus et salix mollis sunt materie et ad sculpturã apte. et tales arboꝛes precisis ramis plus crescũt et in latũ et in longuꝫ amplius se extendũt.

De pino Ca. CXXI.

Pinus ẽ arboꝛ picea a foliorꝫ acumine sic vocata. pinum enĩ antiq̃ acutum appellabant. hec arboꝛ dicit picea. eo ꝙ desudat picem. vt dicit Jsidoꝛus libꝛo. xvij. Et pino in insulis germanie gignitur lacrima siue gutta que defluens frigoꝛe vel caloꝛe indurescit et gemmã facit. ꝛ dicitur electrũ. vt dicit Jsidoꝛus ibidem. hoc autẽ electrũ alio nomine dicim⁹ succum eo ꝙ arboꝛis sit succus Dicitur etiã ibidem pinus prodesse cunctis que sub ea seruntur sicut omnibus dicit nocere ficus. Est autem pinus arboꝛ procera et valde recta leuis et pꝛosa. et tamẽ multũ fortis. cum sit nodosa. et ideo et pino optimi in nauibꝰ fiũt mali. pini etiã edificijs sunt valde apti. de facili tamen inflamant ꝛ incendũt qñ igni casu aliquo applicant. et ħ accidit qꝛ multuꝫ habent pinguedinis et vnctuositatis. qꝛ picez desudat. Nec arboꝛ corticem habet durum extrinsecus et rugosum. sed interius habet humoꝛem pinguẽ et viscosũ. qui a caloꝛe solis attractus exterius in estate ꝯuertit in resinam que quidẽ ꝓmo ex se est subalbida et per decoctõnem quando pix efficitur redditur valde nigra. Est autem valde odoꝛifera et odoꝛiferũ facit fumuꝫ. sed per multaꝫ decoctionẽ diminuitur odoꝛ eius. folia habet multa sed gracilia et acuta. et viret byeme et estate. Et cũ sit arboꝛ pinguissima. in locꝭ tũ crescit montuosis valde aridis et lapidosis. et cũ sit arboꝛ multe pullulatõnis tanto plus ĩ altũ crescit ꝙnto iferi⁹ plures ramos

pdit. vñ ramis p̄cisis ꝟsus terrā plus se dila
tat in coma ꝟsus celū. lente crescit ꝓpt̄ visco
sitatē hūoris ⁊ grossiciē q̄ cito se digeri nō p
mittit. a suis corticibꝫ spoliat̄ ⁊ nudat̄ vt plꝰ
duret. nam int̄ corticē ⁊ lignū generant̄ ver
mes qñ incipit desiccari. ⁊ illi vermiculi cor
rodūt lignū. ⁊ iō corticē extrahūt ne ex cor/
rupto hūore generent̄ ꝟmes ad ligni ꝯsua/
tionē d̄r esse p̄cipua medicina. Dicit autem
Pli. li. xvj. q̄ pinus sic̄ et alnus sub t̄ra ꝓfun
de coopertꝰ diu durat. ⁊ iō si cauet̄ pinus ad
aqueductꝰ ⁊ obturat̄ ꝓfunde in t̄ra multis
durat annis. ⁊ sup terrā iacēs ⁊ in loco hūi/
do ⁊ pluuioso corrūpit̄ citiꝰ ⁊ senescit q̄ tota
liter in aqua occultata sub terra ex aq̄ fluxu
indurescit. diu itaq̄ durat sub tecto nec de
facili admittit cariē nec teredinē nisi p stillā
tē pluuiā corrūpat̄. sꝫ sub terra ꝓfunda diu
tissime ab om̄i putredine ꝯseruat̄. E cōuer/
so aūt abies sub terra in aqua cito putrescit
firmissima ꝟo est infra tectuꝫ. vt di. Pli. lib.
xxj. cap̄. x.

De pinea Ca. CXXII.

Pinea d̄r pini fructꝰ. vt dicit Plinꝰ.
in imo iuxta stipitem grossus et ro/
tundus. in summo ꝟo piramidalis ⁊
acutꝰ. in p̄ncipio est viridis. sꝫ qñ bñ maturꝰ
est alteriꝰ coloris efficit̄ ⁊ colore castanee co
lorat̄. Et est pinea nux maxima ꝯtinens ī se
p fructu grana multa. q̄ in testis durissimis
sunt inclusa. q̄ q̄dem p ordinē sibijnuicē sūt
ꝯnexa. ⁊ tñ ne vnū tangat aliud testaꝝ suaꝝ
folliculis quasi q̄busdā parietibꝫ miro nat̄e
artificio sunt distincta. Sunt aūt sic ordi/
nata grana. vt maiora maiorē et grossiorem
ptem occupent. ⁊ minora minorē teneāt or/
dinatissime ⁊ ad g̅ciliorez locū ⁊ acutiorem
sub maiore pondere sese inclinēt. nam pars
grossior supiꝰ p quandā caudulā adherens
arbori dep̄sso ad terraꝫ acumine inferiꝰ ali/
q̄ntulū se inclinat. ⁊ est pinea fortis adherē/
tie ⁊ magne ꝯglutinitatꝭ q̄ diu recens est. et
a sua pingui hūorositate nonduꝫ vetustate
aliqua desiccat̄. cōsumpta pinguedine siue
humore viscosa desiccata pinea dissoluitur
et sic ps a pte et nucleꝰ a nucleo separat̄. Et
ideo s̄m Dyasco. et Pla. qñ est vtendum nu
cleis pinee oportꝫ vt integra pinea ponatur
sup̄ carbones et leniter exurat̄. et sic duplex
cortex eiꝰ interior. s. et exterior auferat̄. et tūc
valde medicinalia sūt grana ista. habent em̄
ꝟtutē leniendi et humectandi et aliq̄ntuluꝫ
aperiendi et mūdificandi membra spūalia.
et tussim mitigādi. ethicis et ꝯsumptis sub
ueniendi et sanguinē augmentandi. Corti/
ces etiā eiꝰ sūt medicinales. habēt etiam sua
stipticitate ꝟtutē sistendi sanguinē maxime
mēstrualē. et etiā dissentericū fluxū ventris
restringendi. vt dicit Platearius et Plinꝰ
libro. xv.

De pice Capl'm. CXXIII

Pix pini lacrima est p coctōem ignis
cum nigredine indurata. vt di. Isi.
Picis autem duplex est spēs. scꝫ na/
ualis quia naues inde liniunt̄. et earū rime
ne subintrent aque picis beneficio obstruū
tur. et liquida et vtraq̄ calida est atq̄ sicca.
Alio tamen modo componit̄ dura. et alio
modo liquida. et a multis colophonia vel
pix greca dicitur. quia in grecia in quātita/
te maxima inuenit̄. Utraq̄ est medicinalis.
virtutē em̄ habet dissoluēdi et ꝯsumēdi. vñ
valet cōtra vicia splenis et eius opilatōnem
et in multis alijs ponitur malagmatibus ⁊
emplastris. Et dicit etiam Dyasco. q̄ valet
contra venenum ⁊ morsibus venenatis suc
currit cum sale trita. pix autem ignem infla
mat. manū tangentis inquinat maxime ca/
lefacta. vestes mūdas et candidas sordidat
⁊ maculat. cuiꝰ macula q̄ ad colorē ⁊ odorē
vix a vestibus delet̄.

De piro Capl'm. CXXIIII

Pirus est arbor fructifera. sic dicta.
quia in specie ignis est formata. Nā
eius fructus a lato incipit et ad mo
dum ignis in angustum finit. vt dicit Isid.
libro. xvij. Pirus dicitur arbor. sed pirum
eius fructus est. ⁊ fructus eius est ceterꝭ fru
ctibus ponderosior. vt dicit idem. Vñ pau
ca pira videntur ponderosiora esse q̄ mul/
ta poma. vt dicit idem. etiam si dorso iumē
ti apponant̄. De piris autē sic loquit̄ ysa. in
dictis. dicit em̄. Pirorū due sunt spēs: alia
est siluatica seu agrestis. alia domestica ⁊ or
tensis. vtriusq̄ autem piri frondes et rami
sunt stiptici ⁊ constrictiui. sed fructus inter
se multum differūt. Nam pira agrestia ma/
gis sunt pontica et terrestria magis frigida
et sicca q̄ domestica. magis insipida et du/
ra gustui q̄ plus generaliter indigesta. ⁊ iō
cibo nō conueniūt sed solūmodo medicine
quia vehementer constringūt ventris fluxū
et reprimunt colericum vomitū si decocta
in aqua fluuiali super stomachū apponant̄.

Domestica ꝓ pira immatura sunt pontica grossa ⁊ dura ⁊ ad esum insipida atq; mala. ñ ꝑ elixatõem ⁊ decoctõem in aqua dulci ⁊ mellis seu alteri⁹ dulcis apositiõem eoꝝ potest terrestreitas aliq̃ntulũ digeri ⁊ aspitas tempari. nec sic tñ multũ ꝯueniũt cibo: sed poti⁹ medicine. Pira domestica matura frigida sunt ⁊ sicca. quoꝝ stiptica suba cũ aq̃sa dulcedine est admixta. Et iõ ꝯueniũt cibo et medicine. meli⁹ tñ ꝯueniũt medicine. melius tñ ꝯueniũt vtroq; modo post cibum q̃ ante. nam post cibũ laxant ⁊ compmendo cibaria depellũt ad locũ decoctõis. ⁊ neruos orificiũ stomachi ꝯfortãt. ante prandiũ vero sumpta ꝯstipant. ⁊ si in multa q̃ntitate a ieiunis sepi⁹ assumanꝯ vermes in vẽtre generant et colericaꝫ duram et intolerabilẽ al's incurabilem prouocant passionẽ. et illa pira que sunt dulcia tpatioris sunt complexionis et minus sunt frigida alĩs. ideo frigidis et siccis plus ꝯueniunt. Hoc autem pira habent ꝑprium q̃ cocta cum fungis malicioſis omnẽ ab eis auferũt lesionẽ. ⁊ matime siluestria ꝑter sue ponticitatis intensionem vt dicit ysaac. Puluis siue cinis piri siluestris valet bibit⁹ ptra fungos. vt dic̃ idem Semp autẽ post esum piri debet subsequi vsus vini. nam vt dicit quidam sine vino sũt pira virus.

De prino Ca. CXXV.

PRinus est arbor quã latini prunum vocãt. et cũ illi⁹ arboris mlta sũt genera: melior est damascena a damasco opido ꝓmi⁹ asportata. vt dic̃ Jsi. cuius fruct⁹ stomacho ꝯuenit et medet. Hec sola arbor gũmi glutinosuz ⁊ ꝯpactũ distillat. q̃ vtunt medici ⁊ scptores. vt di. Jsi. li. xvij. Fructus aũt prini dicunt prina. quoꝝ quedam sunt alba. q̃dam rubea. q̃dã nigra. que nigra sunt ⁊ aliq̃ntulũ dura et acida sũt stomacho vtiliora. qualia sunt damascena. frigida sunt cñ ⁊ humida. qñ bene sunt matura humectant ac infrigidant et dank contra febrilem calorẽ et siccam ventris ꝯstipationez. Papias tñ dicit q̃ prunus est arbor idẽ q̃ lentiscus. Sed glosa super Dañ. dicit q̃ prunus et lentiscus sunt eadem arbor. sz cũ ex lentisco nõ fiat prun⁹. nõ erit eadez arbor prunus et lentiscus.

De papiro CXXVI.

PApirus dr q̃daz iuncus q̃ desiccat⁹ ad nutrimentũ ignis in lucernis et lampadibꝫ est valde aptus. et dr q̃st pabulũ ignis. pir cñ ignis dr. qr in cereis ponit ad ardendũ. et est herba viridis et rotũda et exteriꝰ valde plana. interi⁹ habẽs mollẽ medullã albam siccã bibulam et porosam. decorticatur aũt papirus vsq; ad medullam ⁊ sic desiccat. parum tamen derelinquitur de cortice in vno latere vnde medulla tenera sustentet. et quanto min⁹ habet de cortice tanto clarius ardet ĩ lãpade. ⁊ facilius inflamatur Locus aũt vbi crescit in palustribꝫ pratis et aquarũ ripis. ꝟ papirio. onis nũcupatur. vt dicit Jsidor⁹. et dicit hec papirus De papiro autem fiunt vasa papiria. Nam papirium est quicquid potest fieri de papiro. tante autez sunt magnitudinis papiri circa mẽphim et in india vt ex eis fiant naues sic̃ dicit glosa super. xviij. cap. vsa. et hoc testat Plinius. et idem testat hist̃oria Alexandri. De papiris etiã fiunt carte in quibꝫ scribebantur epistole que per legatos mittebanꝯ. fiunt etiã sportule pixides et capse de papiris in quibꝫ lre ⁊ alia reponũt. sicut dic̃ glosa. ſm Plinium autez multũ valet medulla papiri ad aquã de aure extrahendam. illam cñ naturaliter imbibit et ad se trahit. et iõ aqua extrahit a vino cum papiro. De papiris dicit Pli. li. xiij. ca. papiri inq̃t crescunt ĩ palustribꝫ egipti et alĩs quiescentibus nili aquis. vbi aque in altitudine duos cubitos non transcendũt. habent autem radices papirorũ in illis stagnis crescentia spissitudinem vnius brachij. et sunt triangulares in lateribus ex quibꝫ crescunt iunci non amplius in altitudine decem cubitorũ. et illis radicibꝫ incole pro lignis vtuntur ad cõburendũ. et ex ipso papiro fiunt varia vtensilia et ex eis nauigia texunt. et nauium vela funes et etiã vestimenta. et inde faciunt vsum carte. Hucusq; Plin⁹.

De paliuro Ca. CXXVII

PAliurus est cardu⁹ asperrim⁹ et spinosus crescẽs in terra aspera ⁊ inculta vt dr. Jsi. habẽs quedaz capitella spinosa ⁊ ad tangendũ difficilia. nam manũ ledũt tangentes. ⁊ in illis capitellis ꝓtinetur semen diureticũ valens. vt dr. Dyasco. morsibus venenatis ⁊ ad calculũ ofringendum Paliur⁹ itaq; est herba aculeata pedes vulnerãs transeũtis. cui⁹ bastule ita sũt spinose q̃ etiam p̃ asperitate ꝓtingi sevel comedi ab asinis nõ ꝑmittunt.

De papauere Ca. CXXVIII

Papauer est herba somnifera. soporē ei lāguētib⁹ facit. et ē duplex. s. vsual' ⁊ agrestis ex qua fluit succ⁹ quē phisici opiū dicūt. vsuale aūt aliud albū qđ ē frigidū et humidū. aliud nigrū qđ est frigidū et siccū. aliud est rubeū. et agnoscūt̄ he spēs ꝑ flores albos purpureos siue roscos ⁊ sub albidos. Capita hn̄t magna ad modū maligranati. in q̄b⁹ recolligit̄ semē suū. semen aūt est vnctuosum. vñ ex eo fit oleū ad vsus multos ex succo folioꝝ ⁊ capitelloꝝ fit opium. vñ somn⁹ febricitātib⁹ ꝓuocat̄ debz dari cū cautela q⁊ multū opilat ⁊ infrigidat et mortificat. et maxime papauer nigrū ī multis antidotis et medicinis salubriter adhibetur. vt dicit Plateari⁹ Plinius Dyascorides et Macer.

De plantagine Capl'm. CXXIX.

Plantago est herba frigida ⁊ sicca q̄ a grecis đr arnoglossa. i. agni lingua vt dicit Jsido. li. xvij. Eius em̄ folia sunt plana ⁊ aliq̄ntulū neruosa sūt sicut lingua. et cū rotūditate sunt oblōga. in quorū medio surgit vna hastula fortis et angulosa in cui⁹ sūmitate recolligit̄ ei⁹ semen ī modū claue. Et ad huius herbe similitudinē formatus erat ornat⁹ in infula sūmi sacerdotis sicut dicit mgr̄ sup Exodū in historia. Et ē herba maxime cōueniēs medicine. Nā vulnera sanat etiā canis rabidi et ei⁹ tūores sedat. ydropicos iuuat. veneno repugnat. et maxime aranearuz. eius succus lumbricos necat et vehementē dolorē ventris mitigat vulnera saniosa mūdat et desiccat. sanguis fluxū et menstruoꝝ amputat. tumores apostematū in p̄ncipio repercutit ⁊ dissipat. masticata gingiuas tumidas et sanguīfluas reprimit atq̄ mundat. vt dicit Dyascorides q̄ multiformiter laudat virtutes magnificas arnoglosse.

De petrosilino. Capl'um. CXXX

Petrosilinū est herba ortēsis odorata. sic dicta eo q̄ in petris ⁊ locis petrosis sepe oriat̄. Cui⁹ spēs sūt pl'es. sz optimū ē macedonicū suaue gustu ⁊ odore aromaticū. vt di. Jsi. cui⁹ vsus ꝯueit esui et etiā medicine. Est em̄ herba calida et sicca et multuz diuretica apertiua diuisiua et ꝯsumptiua. ac humoꝝ grossoꝝ subtiliatiua stomachi ꝯfortatiua ⁊ appetit⁹ excitatiua. ⁊ ideo lapidez frangit. menstrua educit. ydropicis subuenit. opilatōnes splenis et epatis aperit. et multas alias passiones vt di. Pli. Dyasco. ⁊ Plat.

De pipere Ca. CXXXI

Piper est semen vel fructus arboris aut fruticis in meridionali ꝑte caucasi montis crescentis contra feruidum estum solis. vt dicit Jsidorus lib. xvij. cuius folia iunipero sunt similia. Cuius siluas serpentes custodiunt sed incole regionis illius cum silue mature fuerint eas incēdunt et serpentes ignis violentia effugātur. ⁊ ex huius combustione grana piperis que naturaliter erant p̄us alba efficiunt̄ nigra accidentaliter et rugosa. Cuius triplex est species vt dicit idem. nam est piper longum scz quod est immaturū. ⁊ piper album scilz quod ab igne est incorruptū. et piper nigrū quod scilicet torrido calore ignis nigrū est superficie et rugosum. Piper autem nigrū efficacius est longiori tempe q̄z aliud potest in magna efficacia custodiri. et quanto est ponderosius tanto est recentius et etiā melius. vt dicit idem. Sophisticat̄ autē mercatoꝝ fraude. uam vetustissimo piperi humefacto superaspergūt spumam argenti vl' plumbi vt sic videatur ratione ponderis eē recens. Hucusq̄ Jsidor⁹. Plinius autē li. xij. ca. viij. dicit q̄ piper per longā adustōem solis nigrum reddit̄ et rugosum. et hoc non sine piperis iniuria cum deberet esse albuz. sed ex celi intemperie sic nigrescit. hoc etiaz permittūt incole vt possit diutius ⁊ melius conseruari. sz Dyasco. dicit q̄ sarraceni qñ de nouo colligit̄ illud ponunt in clibano. et sic torrent vt virtus germinatiua a pipere auferat̄ ne in alijs partib⁹ valeat fructificare aut iteꝝ pullulare. Est aūt piper calidum ⁊ siccū in quarto gradu vt đr in Plate. habet aūt virtutē dissoluendi consumēdi attrahēdi. cui⁹ puluis habet vim sternutatōem prouocandi et cerebrū a supfluitate fleumatica expurgandi ⁊ carnē supfluā corrodēdi ⁊ pānum in oculo consumendi. et spūalia membra a frigidis et viscosis supfluitatib⁹ emūdandi. maxime si cū ficubus siccis assumat̄ habet insuper vim calefaciendi stomachū ⁊ ꝯfortandi et appetitū ꝓuocandi. sanguineis tñ et colericis nō est vtilis vsus piperis. nam sanguinē dissoluit ⁊ desiccat ⁊ exurit. ⁊ tādē

lepzā ꝛ alias passiones pessimas generat et inducit. vt dz in Pla. Piper itaqꝫ granū est vile in aspectu exterꝰ atqꝫ nigꝫ interiꝰ albuꝫ sapoze acutū. odoze aromaticuꝫ. in q̄ntitate modicū in ꝑtute maximū. actu frigidū potē tia calidissimū. cuiꝰ ꝑtus nō semꝑ ꝯdiu ē in tegrū. sꝫ cū masticatū fuerit vel ꝺtritū. Cuius ꝑtutes dicere ad plenū esset lōgū ꝛ ꝯfusi sit multū ponderosū apud nos p̄ciosiꝫqꝫ ꝓpt ei⁹ raritatē ꝛ efficaciā. apd indos tñ ꝓpt eius copiā pulegio vilꝰ reputaꝝ. vt dī. Isi. ꝛ etiā Plateari⁹.

De pulegio Ca. CXXXII.

Pulegiū est herba multū aromatica a pullulādo dicta q̄ vt dī. Isi. apud indos pipe p̄ciosioz est. Est aūt ꝛm Plaꝝ. pulegiū herba calida ꝛ sicca in tertio ḡdu. cuiꝰ ꝛtꝰ ꝺsistit in foliꝭ ꝛ in floze. ꝛ debet colligi qñ est in floze. ꝛ est duplex. s. domesti cum qđ vocaꝝ sisinbziū ꝛ agreste. et vtrūqꝫ ē multū vtile et medicinale. ꝑtutē eiꝰ hꝫ dis soluēdi ꝺsumēdi ꝛ ꝺfortādi. reuma frigidū ꝺstringēdi et desiccādi et tussim frigidā am putandi et matricē mūdificandi et coartan di ventris valuā. mēstrua educēdi ꝺfortādi stomachū. et appetitū excitandi. ventositatē extenuandi. et dolorē interiorū sꝫ intesti noꝝ ex frigiditate mirabiliꝫ mitigādi frāgē di calculū et ꝛceptū adiuuandi. vt dic̄ Pli nius.

De porro Ca. CXXXIII

Porrū nomē est greciū qđ in sin gulari dz hꝫ porrū ꝛ in plurali porri. ꝑsus. Dat raſtꝫ raſtros porrūqꝫ fac̄ tibi porros. ꝛ etiā in li. nūeroꝝ. xj. ca. dz. In memoriam nob veniūt porri cepe et allia ꝛc̄ Porroꝝ āt duo sūt genera. s. capitatū et sec tile. Sectile autem dicit paruuluꝫ nōdum transplantatū. capitatū vero maius qđ lo co ad locum translatū est vt dicit Isidoꝛus li. xvij. porrum sectile plus cōuenit medici ne q̄ esui. capitatū ꝺo ecōuerso. Est autē ca put albū carnosum. pelliculis siue tunicu lis circūuestitum habens in fine plures ra dices loco capilloꝝ quib terre adheret ꝛ su scipit nutrimentū. de medio autem capitis erumpit planta vt dicit in libro vegetabiliū habens ī stipiꝫ supficie caput in quo semi na colligunt et habent singula grana singu los pediculos. per q̄s adherēt plante. nō fa cit semen p̄mo anno sꝫ secūdo. sicut etiaꝫ di citur in li. Dyaſ. et macri. ypocras in multꝫ medicaminib ꝓpro vtebaꝝ. nam illi⁹ succū dedit solū ille bibendū ꝺ vomitū sanguinis vnde valꝫ ꝺtra sterilitatē si a puellis sepius comedaꝝ succus ei⁹ cū vino bibitus valet cō tra morsū serpēt ꝛ cuiuslibet venenosi ani malis. contritum cum melle sanat vulnera si sup ea emplastret. succus eius cum lacte mixtus vetustā sanat tussim. et etiā sanat vi cia pulmonis. succus ei⁹ cū felle capze mixt⁹ addita tertia ꝑte mellis auri infusus tepid⁹ eius sanat dolorē et iuuat contra surditatē cum vino bibitus soluit lumboꝝ dolorem vulnera recentia cū sale mixtū porruꝫ cito claudit et sanat duricias relatat. et fractu ras cito cōsolidat. porrum etiā crudum co mestū valet contra ebrietatem. stimulat ve nerem. et mollit durum ventrē. Hec omnia dicit Plini⁹ libro. xx. ca. vij. vbi multa iā di ctis superaddit. dicit etiā q̄ odoze solo scoz piones abicit et serpētes sanat morsum ca nis cū melle. valet etiam contra dentiū do lorem et coꝝ vermes interficit. somnū puo cat morbū regiuꝫ interficit ꝛ ydropisim cu rat habet tñ quedā vicia. quia aciem oculo rū hebetat et inflationē generat. grauat sto machū sitim puocat sanguinem incendit ꝛ inflamat si frequenter et nimiū comedatur. Hucusqꝫ Plini⁹.

De quercu Ca. CXXXIIII

Quercus est arboꝝ glandifera. anno sa solida et compacta duri corticis medullam modicā habens interiꝰ siue nullā. super folia generans quandam stipticam et insipidā materiam quā medici vocant gallam. portans fructus qui vocan tur glandes. quibus porci et etiā aprioli in nemoribꝫ saginaꝝ. radicem habet fortem ꝛ coꝝtuosam. in terra multū se profundantē ꝛ et ei fictione fortissima adherentē. cuiꝰ corti ces fructus et frondes cū sint frigidi stipti ci et sicci. sunt vtiles medicine. dz q̄z querc⁹ a querēdo eo q̄ in ea solebant dñ gentium responsa dare. vt dicit Isi. li. xvij. vel iō q̄ in ea solebant antiqui querere glandes ad edendum sicuti etiā dicit poeta. Dotales primi ructabant gutture glandes. Fuit au tem hec arboꝝ ioui antiquitus consecrata. Unde dicit Ouidi⁹. Et que desiderāt patu la iouis arboze glandes. Creſcūt aūt quer cus in locis montuosis et saltuosis ꝛ mactie in terra basan. vnde quercus glandifere in magnitudine duricia et fortitudine alias

arbores preexcellũt vt di. glo. Hiero. super Amos ca. ij. Est ãt querc⁹ idẽ qđ ilex. quere sup̄ eodẽ in lr̄a J. quercuũ fruct⁹ glãdes dicũt q̄ crescũt int̄ folia nullo flore penit⁹ p̄cedente ⁊ sũt glãdes rotũde exteri⁹ ⁊ oblõge et multũ plane. ⁊ speculares aliq̄ntulũ sublucide sic̄ vnguis. et sicut đr in dietis. glãdes frigide sunt et sicce. et ideo difficiles sunt digestioni et inobediẽtes et ventrẽ ꝯstipantes. ⁊ tarde de stomacho descẽdẽtes. et dolorẽ capitis generãtes. ꝓpt̄ fumos grossos ex glandibus resolutos de stomacho ad cerebruꝫ ascendentes. Sũt aũt in p̄ncipio virides sꝫ efficiũt q̄si fulue ad maturitatẽ ꝑtingentes. crescẽtes in q̄busdã capsulis rotundissimis planis interi⁹. sꝫ callosis exteri⁹ aliq̄ntulũ et hirsutis. Habẽt ãt interi⁹ medullaꝫ spissam ⁊ plenã q̄dam pellicula circũdatã q̄ diuidit int̄ corticẽ et medullã et est cortex cum medulla et capsula sua magne stipticitatis ⁊ siccitatis. et non boni saporis maxime adhuc viridis. sed qñ bene maturant̄ et assantur ĩ igne vel in dulci aqua elixant̄ meliorantur in sapore ex aque dulcedine ⁊ calore. valent em̄ ꝯ venenũ qꝛ opilãt poros ne ad cor venenositas se diffundat. humores putridos desiccãt. ⁊ fluxũ mẽstrualẽ valde cohibẽt atꝫ sedãt. vt di. ysa. in dietis

De quisquilijs.

Capl'm. CXXXV

Quisquilie dicũt purgamẽta frumẽti sicut đr amos ca. viij. que cadunt quando frumentũ purgatur. q̄ quidem inutiles sunt hominib⁹ ad comedẽdũ. porcis tñ et altilib⁹ p̄bent cibũ. admixte frumento ipsum inficiunt et ei nihil afferũt nisi pondus. Quisquiliarũ tamẽ grana leuia sunt et vacua cauata a vermibus et corrosa quorũ medulla interius consumitur. ideo ipsoꝝ teca vacua inuenitur. propter qđ nõ tm̄ ventrem satiant q̄ꝫ aggrauant atq̄ꝫ inflant.

De rosa Ca. CXXXVI

Rosa vt dicit Pli. est arbor spinosa et parua. cui⁹ virt⁹ maxima est in flore. secũdario vero est in folijs ⁊ semine Nam arbor est medicinalis quo ad florem. quo ad folia. quo ad semen. Est autem rosa duplex. quia quedam est domestica siue ortẽsis. ⁊ q̄dã est siluestris. Ortẽsis plantat̄ et colit̄ sic̄ vitis. q̄ si remãserit inculta ⁊ a superfluis nõ purgata degenerat ĩ siluestrẽ. Agrestis v̄o rosa ꝑ frequentẽ mutatõeꝫ ⁊ culturã efficit̄ vera rosa. differt ãt rosa ortensis a siluestri in floꝝ multitudine in odore in colore ⁊ in v̄tute. quia folia siluestriũ sunt plana lata subalbida. pauco rubore admixta. minus odorifera et min⁹ operantia in medicĩa Folia aũt ortensis rose sũt multa mutuo coherentia et ꝯnexa. om̄ino rubea vel omnino albissima mire redolentia in sapore stiptica et quodãmodo mordicantia et magne efficacie in medicina. q̄nto magis conteruntur et cõfringũtur tanto magis efficacia et aromatica sentiunt̄. de spina quadam dura et aspera oriunt̄. sed tñ spineã naturã nullatenus imitant̄. decore et odore nobilitant spinam suã. qñ autẽ p̄mo germinãt includitur flos in granosa cortice viridi seu virẽte. quo tumescente erũpũt q̄dam folia dura et acuta. in quoꝝ medio erũpunt alia folia mollia et se mutuo cõplectẽtia et paulatim rubẽtia q̄ completa ꝯtra solis ortum se expandunt. et qꝛ tenera sũt et adherentie debilis in p̄ncipio. iõ illis ꝑuis folijs virentib⁹ inferi⁹ rubea folia tenera et mollia in circuitu innitũtur vel muniunt̄. in quoꝝ medio apparet semen minutũ et croceũ et valde odoriferum qđ adheret sup̄ rose fructũ. p̄mo ãt format̄ rose fruct⁹ anteq̄ꝫ folia ad plenũ se expãdant Et ei⁹ fruct⁹ sunt q̄daꝫ noduli parui duri cũ q̄dã villositate q̄busdã granulis pleni q̄ primo sũt virides. sꝫ post casum semis et foliorum in autũno rubescũt qñ plene sũt maturi mollescũt circa hyemẽ et nigrescũt. et eorũ sapor stipticus est aliq̄ntulũ acetosus sic̄ sapor mespiloꝝ. sꝫ inutiles sunt ad manducandũ ꝓpter villaginẽ interius latitantem. ⁊ comedentis guttur interi⁹ offendentẽ. nascitur aũt arbor rose qñq̄ꝫ ꝑ seminatiõeꝫ. qñq̄ꝫ ꝑ plantatõem. qñq̄ꝫ ꝑ insertõem. ⁊ ꝓficiunt rose ꝑ trãslocatõꝫ et ꝑ incisionem. Hucusq̄ꝫ Pli. li. xx. ca. iiij. flos rose inter flores obtinet p̄ncipatũ. et ideo solet p̄ncipalis ꝑs hoĩs scꝫ caput rosaꝝ floribꝫ coronari. vt di. Pli. et h̄ rõne decoris odoris suauitatis et virtutis. Nam sua pulchritudine aspectũ reficit. suo odore olfactũ afficit. suauitatis mollicie tactũ elinit. sua v̄tute multis lãguorib⁹ ⁊ morbis obuiat et succurrit. vt dicit ideꝫ. viridis em̄ ⁊ sicca ꝯpetit medicine. De viridib⁹ autẽ folijs rosariũ fiũt multa. vt đr in Pla. nam rose minutatim ĩcise decocte in despumato melle mel reddũt aromaticũ et medicinale.

Istud em̄ mel ꝓfortat ⁊ mūdificat ⁊ mundificando dissoluit. et digerit humores viscosos fleumaticos atq; grossos. cū frigida aq̄ stringit et ꝓstipat. cū calida laxat. De rosis autē bene ꝑtritis ⁊ cū zucara bñ incorpatis fit zucara rosacea. q̄ hz virtutē ꝓfortandi et ꝓstringendi. valet etiā ꝓtra fluxū dissenterie et ꝑ vomitū colericū et ꝓtra sincopim et cardiacam passionē. De rosis etiā in oleo maceratis fit oleū rosaceū in multis causis necessariū. valet em̄ ꝑ calefactiōem epatis si in de epatis regio inungat. valet ꝑ dolores capitis et calida causa si inde frons et tympora liniant. et valet ꝑ calozis distemperātiaz in acutis etiā somnū ꝓuocat et inducit. Et rosis etiā viridib; fit aqua rosacea p decoctionem ignis siue solis. ⁊ hec aqua valet ad supradicta oīa. valet etiā in collirijs oculorum et in vnguentis ꝺñaz. quia pannū suffluū et maculas faciei abstergit et cutē subtiliat. Et rosis etiā siccis fiūt plurime medicine. Nam odor siccaz rosaz cerebz repatz ꝓfortat. eius decoctio in aqua celesti oīem fluxū et calida causa sedat. puluis eaz sanguinē sistit de naribz ꝓfluentē. desiccat ⁊ cōsumit putridū humorē gingiuas et radices dentiū corrumpentē. ꝓfortat dentē mobilē casum cōminantē. puluis eius cū croceo cōtritus et albugini oui mixtus sanat efficaciter dolorē oculoz et stringit humorez ⁊ sanguinez ad oculoz venas defluentē reprimit humorē vulue et ipam relenat descendentē. Vas et multas alias rose ꝓtutes tāgit Pli. li. xxi. c. xix.

De radice Ca. CXXXVII

Radix a radio dr. q; q̄si q̄buscā radijs fixa tre demergit in pfundū Uel dr a rado dis. q; si eradat non repullulat. Est g radix tam ꝓncipiū herbe q̄z arboris et est mollis i suba porosa villosa tortuosa. mollis siquidē et pinguis est subeꝓ facilioꝛē hūiditatis attracte incorpatōem. porosa est ꝓpter facilioꝛē ⁊ copiosioꝛē humoꝛ ad nutrimentū foliorꝫ ⁊ frondiū trāsmissionez. villosa est ꝓpter abundantē nutrimēti attracti onem. qđ em̄ facit os in animalis corpe hoc facit radix in corpe arboris siue herbe. per villos em̄ adheret terre. et qđ sibi ꝓueniens est attrahit de humore. et attractū p poros q̄si ꝓvenas transmittit ad nutrimentū plante. tortuosa est ꝓpter fortioꝛē adherentiam ⁊ in terra fixionē. variat aūt radix in figura ⁊ dispositōe ſm diuersam actōez caloris operantis in substantiali materia radicis. q̄ aliq̄n est subtilis. aliq̄n grossa. aliq̄n mediocrꝫ. sic di. cōmentum Al. sup li. de plantꝫ. Nam si fuerit materia aq̄sa aerea subtilis et calor fortis erit radix oblōga et recta in figura et acuta. ⁊ si hūiditas nutrimētal' fuerit grossa et terrestris erit radix dura ⁊ sicca. quia talis hūoꝛi caloris fortis coagulat. si ꝙ fuerit materia mediocris et calor fortis equalit ab oīb; ptib; a calore attrahit ⁊ ꝓpter ꝓtium equaliū coadunatōem rotundat. ⁊ sic fit radix rotūda in figura. Si ꝙ fuerit calor debilis et materia viscosa nō ꝑ multū materiam eleuare nec etiā dilatare. cū eleuat ptes eius leuiores. grauioꝛes ꝓprio pondere. hinde diffundunt. Et sic etiā in eis relinquit forma inequalis cum quadaz nodositate et asperitate. radix ab humore terre actione caloris generat. a calore celesti penetrat. cuiꝰ ꝓtute nutrimētū ꝓueniēs sibi attrahit ⁊ incorpat. et situ ⁊ dispositiōe terre radix dispositōem ꝓsequit ⁊ pplexionē. Nam q̄ in terra dulci ⁊ mediocriter sicca nascunt ⁊ aqua nutriunt pluuiali sunt meliores ⁊ ceteris laudabiliores. q̄ ꝙ nutriūt in terra molli ⁊ palustri vbi aqua stans est ⁊ putrida de q̄ hauriūt nutrimentū. ꝓpter malignitatē ⁊ corruptionē aque ceteris fūt deteriores ⁊ minꝰ salubres tam in cibo q̄z in medicina vt di. vsa. Radix occultat sub terra et latitat ab aspectu. et suā ꝓtutē et efficaciā manifestat i fronde et in flore ⁊ in fructu. in terra occultata viuit. ꝓficit et melioꝛat. q̄ extracta a terra moritur deficit et desiccat. Totius arboris siue plante pars despectior est ipa radix. et tñ sic vtriusq; mater est ⁊ ꝓncipiū. sic vtriusq; nutrit est ⁊ marie necessariū sustentamentū. et q̄nto pfundꝰ terre visceribz se infigit tāto efficitur solidꝰ ⁊ firmꝰ arboris fundamentū. Radix cū sit in sua suba valde mollis. ꝓtute tñ et subtilitate inati caloris lapides duros penetrat ⁊ vsq; ad eoꝛ intima se pfundat. tē poze hyemali calor naturalis fugiēs frigiditatē aeris ad interiora radicis se recolligit ⁊ ibi multiplicat. ad sui tpamentū et nutrimētū a ramis exterioribz ad se attrahit humorē et tūc hyeme et attracto hūoꝛe radix materiam accipit quā pturiendo frondes ⁊ flores verno tpe post emittit. vñ herbe q̄ ꝓpus erāt aride ⁊ sicce et q̄si mortue in hyeme humore evaporāte ad superiora in vere reuiuiscūt. Itē

qualitas scz bonitas vel malignitas radicis ad ramos deriuat z sepe ostendit in fructu et floze. ꝺd ꝑtutis vel vicꝫ lateat in radice. se pl⁹ tñ pōticitas siue amaritudo hūoꝛis radicis digerit z dulcoꝛat bñficio aeris subtiliantis et caloris celestꝫ materiā depurantis. vñ freq̃nter accidit ꝙ radix amara fructum dulcē ꝓcreat z ꝓducit. qō ꝓ in radice vitꝫ z oliue. Vucusꝫ ysa. in dictꝫ vniuersalib⁹. Dicit etiā Arist. ꝙ arboꝛes qñ infirmant et nō fructificāt solet eis mederi in radice. qz inciꝺit radix et lapis ponit in scissura z sic effluit grossus humoꝛ z coꝛrupt⁹ veluti de coctura. et sic post hūoꝛe extracto z aere nouo radicē interi⁹ subintrante renouat arboꝛ z sanat. Itez dicit ysaac z Halien⁹ z museū alꝫ mistic⁹ athenienſem dixisse. oīs herba cuius radix est multi nutrimēti ci⁹ semē nō est nutrimentū. vtꝫ in pastinaca in rapa. et buiusmodi. z ecōuerso. quaꝫ semē nutrit radices ei⁹ nō sūt nutritiue. Est aūt q̃daꝫ herba cui radicis nomē appꝛopꝛiat. q̃ calida ē z sicca. z est silis raphano in ꝑtute. hꝫ aūt ꝑtutes incidendi et dissoluendi et ꝺsumēdi z aperiendi pozos. Vñ valet ꝺ febꝛes q̃ ex causa frigida ꝓcreant splenis opilatōem aperit. et eius etiā duriciē soluit. ydropicis subuenit z succurrit. redarguentē z acrē hꝫ sapoꝛez. z ideo pl⁹ ꝺuenit medicine q̃ cibo. sicut rapa ecōuerso pl⁹ ꝺuenit cibo q̃ medicine. Est ei calida z humida et ceteris herbis z radicib⁹ pl⁹ nutrit. vt di. ysa. in dict. mollē ac dulcē z inflatā carnē facit ꝓpt̄ sui ventositatē et inflationē. vñ cocta meli⁹ nutrit. cruda vel male cocta difficile digerit z in venis et ī poꝛis facit opilatōem. valet etiā ſm medicinā. nā in iure ei⁹ pedes podagricoꝝ et arteticoꝝ loti doloꝛꝫ recipiūt mitigatiōez. De semine āt rape siē raphani fit oleū vsib⁹ multis necessariū z maxime in lucernis. non tñ licitū fuit tale oleū apponere in lucernis cādelabꝛi ī domo dñi. vtꝫ in glo. sup Exo. xxvij. vbi ꝺr cū distinctōe iubet offerri oleū nō raphanini nō mirteū vel mirtinū sꝫ purissimū de ligniꝭ oliuaꝝ. qz aliud offerre nō erat licitum. siē nec accendere ignē alienū q̃ ꝺ de celo descendit rē.

De rampno Ca. CXXXVIII

Rampnus est arboꝛ multū dura z nodosa ramosa et spinosa. Ham folia hꝫ aculeata. spinis acutissimis consita in lateribꝫ munita. et ideo suis aculeis solet manū ledere ꝺtingentis. et pedes pungere ipa folia ꝺculcantis. in ꝓncipio q̃ nascit folia hꝫ mollia et lenia et q̃nꝛo pl⁹ crescit tanto asperioꝛ efficit z in acutioꝛē aculeum indurescit. ꝺi. mgr in hist. sup Judic. xx. ꝙ testante Josepho rampn⁹ hꝫ singulariter hāc virtutē ignē ex se ꝓferēdi. Hā et folia q̃ cadūt z desiccant multe ꝺicunt esse siccitatis et cuiusdā lenitiue tuositatꝫ. z ideo q̃ ad est ignis vel foꝛtis in calidis regionib⁹ impsio caloris solaris. folia illa dispꝛosita inflationi ad modicū calidi z sicci venti flatū incendunt. cui⁹ incensionis occasiōe aliq̃ vicina nemoꝛa mirabiliter exurunt. de rampno etiā dicit Pli. li. xxiiij. Inter genera arboꝝ fruter spinosus est rampn⁹. habens ramos z folia in quibus sunt aculei recti non aduncꝫ hūs in ramis quosdā folliculos rubentes siue fruct⁹ in quib⁹ est semen habēs virtutē attractiuā. nam et secūdinas abꝛtero trahit. Est aūt arboꝛ magne amaritudinis tam in radice q̃ in foliꝭ z in ramis. est tñ vtilis medicine. Nam ex succo radicis et tirsoꝝ ꝑ decoctōem fit medicamen qō medici liciū vocant. et ī quibusdā aculeis lucidū ꝺr. qz oculos reddit claros. nā maculā oculi delet et valet ꝺ lippitudinē et alia vicia palpebꝛaꝝ. et ad aures purulentas z gingiuas putridas z sanguis excreatōes z ꝺ mulierū ꝓfluuiū qñ abundant hūoꝛes supflui ī matrice quā optime purgat z inanit vt ꝺi. Pli. sanat vlcera labioꝝ z valz ad scissuras ligne vt dicit idem.

De resina Ca. CXXXIX

Resina vt ꝺi. Pli. li. xxiiij. est lacrima sudoꝛe lignoꝝ exalata vt balsami seꝛrule pini et lentisci et arboꝝ et etiaꝫ ꝑgulꝛoꝝ q̃ sudare perhibent. reyn enī grece emanare ꝺr vel sudare sicut ligna odoꝛifera oꝛietis siē gutta balsami aut ferularum. quarum gutta duresc̄it in gemmam scilz in electrū. Prima aūt resina ꝺr therebinthina et est pstantissima pze alijs et deferꝫ de arabia iudea syria cipꝛo et affrica et ab insulis maris. Scꝺa est lentiscina q̃ mastix vocat. ꝺ de chyo insula deꝓꝛtat. Tertia est pinealis. et ꝺ nūc est liquida nūc dura inuenit. Vucus q̃ Jsi. Resina igit ꝺr quodlibet gūmi liq̃dū vel aridū. liq̃da resina vt balsami z therebintina dura. vt mastix tbus et mirra. z hmōi. Oīs aūt resina ꝓmo est mollis z liq̃da vel viscosa. in ꝓma sui emanatione et aliqua re

manet liq̃da et aliq̃ calore vel frigore indu/
rat. Omnis aũt resina est vtilis in medicina.
et ideo ponit in nobilib⁹ antidotis et vnguẽ
tis. Naturas aũt et ꝓprietates singulo⁹ quere i
locis suis.

De rubo Ca. CXLI

Rubus est densitas spina⁹ z reptiuz
z alio⁹ fruticũ aculeos habentiuz
qñ in aliq̃ loco crescũt sil'. vt di. Jsi.
z est rubetũ siue rubus nomẽ appropriatuz
spinoso frutici ferenti mora agrestia. q̃b⁹ pa
stores releuãt famẽ suã. Cui⁹ fruct⁹ primo est
rube⁹ z iõ a rubore fructuũ est dict⁹ rubus.
in ramos lõgos graciles et rotũdos spino/
sos et densatos subrubeos z in se reflectos se
diffundit. cui⁹ folia sũt breuia z i lateribus sũt
scissa aliq̃ntulũ et acuta. hũtia exteri⁹ q̃sdaz
aculeos paruulos. pa⁹ curuos z aduncos
valde pũgitiuos. Vñ tot⁹ rubus a radice vsq̃
ad summitatẽ aculeat⁹ est z spinosus. cu/
ius aculei ꝓsus terrã pa⁹ recurui ad simili/
tudinẽ dentiũ sunt formati. cui⁹ fruct⁹ primo
est viridis dur⁹ z valde stiptic⁹. deinde fit ru
be⁹ pa⁹ acetosus. vltimo efficit niger z dul/
cis qñ penit⁹ est matur⁹. Cui⁹ succ⁹ est rube⁹
z inficit sic̃ sanguis. z est fruct⁹ exter⁹ tenuis/
sima pellicula z molli circũdat⁹ follicul' qui
busdã distinct⁹. et cũ q̃dam rotunditate pa
rũ eleuat⁹ sz plen⁹ est quadã carnositate hu
mida interi⁹ z granosus. z est arbor medici/
nalis cũ fructu suo. Est em̃ rubus frigidus z
siccus fm Pla. vt dicit idem. Dicit etiã Cõ
stan. sũmitates esse eius stipticas z valere ꝺ ca
lida apostemata z vsturas. z ꝺ rubores ocu
lo⁹ si cime eius cũ albugine oui ꝺterant z ap/
ponant. succus etiã turionũ eius z cimaz va/
let etiã ꝺ dissenteriã cũ aqua ordei. Mucus/
q̃ Pla. De fruct⁹ aũt eius vtilitate q̃rẽs in lit
tera M. de moris agrestib⁹ in terra quidez
sterili crescit et est optimũ circa ortos z etiã
vineas munimentũ. Nam sua spissitudine
bestias z trãseũtes boues arcet ab ingressu.
lepo⁹ z hmõi minuto⁹ aialiũ est receptacu
lũ. auiũ in co nidificantiũ defensaculũ et la
tibulũ. Nam ad ꝺ dati sunt ei aculei a natu
ra vt eis q̃si cũ mucronib⁹ se defendat. et iõ
man⁹ inuadentiũ fruct⁹ suos vulnerat et pũ
git. et ad sua interiora aduersarios ingredi
nõ ꝑmittit. Rub⁹ etiã vmbrosus est z obscu/
rus sua densitate soli nõ puius. z iõ colubr⁹
et aliꝭ venenatis reptilib⁹ est amic⁹. z iõ a
rubo ꝺr rubeta q̃dam rana venenosa q̃ ru/
bos habitat z frequẽtat. vnde iuxta rubos
dormire non est tutum ꝓpter ei⁹ venenosa. vt
ꝺr in hystoria sup Exo.

De ruta. Capl'um. CXLII

Ruta est medicinalis herba dicta eo
q̃ sit feruẽtissima. cui⁹ duplex ẽ spẽs
scz agrestis z domestica. z vtraq̃ est
feruida sz agrestis magꝭ. vt di. Jsi. li. xvij. c.
vl. Hãc venenis ꝓtrariari et repugnare do
cent mustele. q̃ ꝑmo rutã comedũt z ei⁹ odo
re se muniũt z ꝓtute anteq̃ ꝺmicẽt cum ser
pente vt dicit idem. immo mustela vim rute
nosces post ipi⁹ esum inuadit secure z inter/
ficit basiliscũ. vt di. Pli. Dyasco. et Cõstan.
Multis siquidez laudib⁹ eam extollit Pli.
li. xx. c. xxviij. fere p̃ cunctis herbis. dicit em̃
ꝓtutẽ hẽ calidã scz z siccã. stomachi ꝓfortia
tiuã si sepe potet. Item vim hz partus mo
tui expulsiuã. z ĩmũdiciaz matricis educti/
uam et ꝺsumptiuã z p ꝺñs purgatiuã. Item
ꝓtutẽ hz hũoris venerei ꝺsumptiuã. et ipsi⁹
appetitus in masculis repressiuã. q̃ in eis i/
tendit siccitatẽ et calorẽ ꝺplexionalem i ma
sculis ꝺnantem. et quaz qualitatũ intensio
ne desiccat humor et ꝺsumit qui solet esse i
viris causa veneree appetit⁹. in mulieribus aũt
frigidis z hũidis opat ex cã ꝺria ꝺritũ supra
dict⁹. decoctio etiã rute sedat dura tormẽta
ventris si potet. hec herba calida si sup ven
tris regionẽ cataplasmet mundat z iuuat
pulmonẽ z pectora ab omni cã hũida z frigi/
da mẽbror⁹ spiritaliũ infectiua. decocta cũ
oleo vermes ventris necat. cruda comesta
acuit visũ. oculo⁹ caliginẽ dissipat atq̃ cu/
rat. fluxũ sanguis p nares ei⁹ succ⁹ narib⁹ in/
stillat⁹ desiccat z sedat. comesta vl potata ve
nenis omnib⁹ potẽter obuiat. z oim venena/
to⁹ morsib⁹ cũ allio sale et nucib⁹ ꝓtrit⁹ pa
riter curat. mire succ⁹ ei⁹ naribus instillatus a
fleumate caput purgat. z epilẽticos multuz
iuuat. dolorẽ dentiũ e⁹ decoctio releuat. mẽ
bra galitica ad sensuz reuocat et poros ꝓus
clausos deopilat. vẽtositatẽ intestino⁹ po/
tẽter extenuat. et omnẽ interiorẽ dolorez se/
dat. lippitudinẽ oculo⁹ et ruborẽ cũ cimino
in aqua rosacea ruta mixta mũdat mirabili
ter atq̃ sanat. Cui⁹ odor oia venenosa de or
tis fugat. et iõ plantat circa saluiã quã ser
pẽtes diligũt et bufones vt eos fugat. De ru
ta q̃z di. Pli. li. xix. c. ix. Ruta vult seri i equi
noctio autũnali. odit hyemẽ fimũ et hũorẽ.
siccis gaudet tpib⁹. terra lateritia ac cinere

vult nutriri. et cinis eius semini debet misceri vt careat erucis. mustū rutatū bibebāt anti qui romani ꝯ venenū ⁊ alias multas passiones. Uim seminatiuā hz in seie in stipite in surculo ⁊ in radice. Nā incuruato rami alicuius cacumie statim fixa in terra radicatur ⁊ difficilime arescit. amicicia est ei cū fico intantū vt nusq̄ letior ꝯualescat q̄ sub fico vl' iuxta ficū. Itē dicit idem li. xx. Errauit pitagoras q̄ putauit oculis noxiā esse rutā quia sculptores ⁊ pictores comedūt rutā cā oculoꝝ ⁊ acuit eoꝝ visus. ꝑcaueāt aūt ḡuide ne comedāt rutā. quia partus interficitur cibo tali. contra ꝓfluuiū genitale datur. ⁊ venerē crebro per somnia imaginantibꝫ. succo rute inuncti a scorpionibꝫ ⁊ araneis ab apibus ⁊ vespis nō pūgūt nec a succo cicute q̄ ē venenū venenorū inficiunt. Hucusq̄ Pli. li. xx. cap. xiiij.

De saltu et eius proprietatibus.

Ca. CXLII

Saltus est vastus ⁊ siluestris locus vbi arbores ī altū exiliūt ⁊ crescūt vt dicit Isi. li. xiiij. Dicit etiā idē li. xiiij. saltus est dēsitas arboꝝ alta. vocata h̄ nomīe eo q̄ exiliat in altū ⁊ ꝯsurgat ⁊ differt a silua. Nā in silua crescūt arbores plures ⁊ breuiores et spissius ⁊ vicinius sibijnuicez propinq̄ntes. In saltu ꝟo arbores sūt pauciores sed altiores sūt ⁊ maiores. vñ silua est spissū nemus ⁊ breue. ⁊ dr a silen qd est lignū qr multa ligna ibi cedūt et nascūt. et est idem silua nemus ⁊ lucus. sz silua dr a silen qd est vastitas vel silentiuz. qr silua est vbi loca sūt vasta ⁊ deserta ⁊ silētio plena Nemus ꝟo a numine nūcupat. quia ibi scz in siluis ydola statuebāt ⁊ ꝓ numine adorabāt Sūt āt nemora arbores maiores vmbrose frōdibꝫ. Lucus aūt dr dēsitas arborū solis lumē detrahēs. ⁊ dr ꝑ antifrasim a luceo ces. lucus q̄i lucēs mīme. sic piscia dr q̄i mīme pisces hñs. vt di. Isi. li. xvij. Saltus et silue siue nemora sūt loca vasta et deserta vbi crescūt ligna infructuosa multa et fructuosa pauca. et sūt infructuosa maiora ⁊ altiora generalit q̄ fructuosa paucꝫ exceptis scz quercubꝫ atq̄ fagis. a feris et auibus siluestribꝫ freq̄ntant. ḡmina et pascua in siluis et saltibꝫ generāt. herbe medicinales in nemoribꝫ ⁊ siluis ꝑcipue mōtuosis reperiūtur. in estate virore frondiū ⁊ ḡminū decorātur. in siluis ē locus deductōis ⁊ venatōis. nā venāt in eis fere. et in eis multiplices īsidie a canibꝫ ⁊ venatoribꝫ prepant. Idē est locus occultatōnis. nā in siluis sepius ꝑdones ⁊ latrūculi occultāt in quoꝝ incidētes insidias trāseūtes spoliāt sepius aut iugulant. Itez in siluis ꝓpt viaꝝ multitudinē ⁊ semitaꝝ incertitudinē sepius deuiāt ignoti. et viā incertā et ignotā ꝑcognite eligentes sepe ad latronuz latibula nō sine ꝑiculo deducūt. ⁊ ideo fiūt nodi ⁊ signa in arbustꝫ siue arboꝝ ramis vt vie tute ⁊ certe viatoribꝫ ostendant. a latronibꝫ aūt in biuijs aliq̄n immutāt hmōi nodi siue signa. ⁊ sic ꝑ signoꝝ falsitatē multi deuiāt et a rectitudine vie abducunt. Item ad siluas aues ꝯfugiūt ⁊ apes. ille vt nidificent iste vt mellificēt. aues vt ab aucupe tueant. apes vt mellis fauos in arboꝝ cōcauitatibus ꝯponētes secretius abscondant. Item cuz silue ꝓpt eaꝝ densitatē sint frigide consite ⁊ vmbrose viatores estu solis fatigati in vmbroso vacare refrigerio delectant. Ex siluaꝝ autē multitudine vel magnitudine regionū termini ab inuicē distinguunt. et ꝑ arboꝝ mutuas compssiones et indagines ab hostibus defensant.

De salice Ca. CXLIII.

Salix arbor est q̄dā sic dicta. eo q̄ celerit saliat postq̄ in aliq̄ loco figitur vel plātat vt di. Isi. li. xvij. arbor q̄dā lenta est ⁊ mollis vitibꝫ. i. vineaꝝ palmitibus vinciēdis apta et colligādis vt dic idē. Hec arbor fructū ñ hz sz solū semē siue florē. Cuius seminis dicūt hāc esse ꝟtutē vt si q̄s illud in poculo hauserit filios non generet. īmo etiā filias efficit infecundas. Hucusq̄ Isi. li. xvij. De salice āt di. Pli. li. xvj. c. xxxvj Salicū diuersa sūt genera nā q̄daz ī magnā ꝓceritatē virgas emittūt. crescūt q̄z in altū et pariūt particas vineaꝝ quaꝝ cortices lōgi sūt ⁊ spissi ac fortes interius albi ⁊ exterius virides. ex q̄bꝫ vincula ꝯponūt. ⁊ tales salices q̄uis sint fortes non tñ sūt ita flexibiles vt mīores. ⁊ iō citius ꝯfringūt q̄ ad ligandum circūtorqueant. Sūt ⁊ salices minores et ceteris ḡciliores ductiles sup modū ac flexibiles. ita q̄ ꝑ circūflexionē nō rūpunt. īmo ad instar fili torti fortificant et inde fiūt vimina ad vites ⁊ ad dolia colligāda. Est ⁊ tercia spēs salicis inter duas ꝑmas. ⁊ est in q̄ntitate ⁊ in flexibilitate mediocris. nā maior inflexibilior cortice ⁊ rigidior ē minori. īmo et illius rami cortice detracto sunt colore candidi et ꝯtactu lenes atq̄ plani. nō nodosi ex

quib⁹ fiũt varia suppellectilia. vt sedes spor/tule et canistra. ꝑ complexionẽ aũt et tonsu/ram densior fit in ramis. Omis em̃ salix q̃ uis sit q̃ ad fructũ sterilis tñ in frondibus ⁊ in ramis fertilis est. et maxime si tpe debito scz in marcio vel aprili tondeat̃. vt dicit idẽ. In libro ãt. xvij. ca. xx. dicit idem. Int̃ acci/duas arbores q̃ plantant̃ ꝓpter alias salices obtinẽt ꝑncipatũ. q̃ si binis pedib⁹ a t̃ra pu tent̃ coercent̃ ne in altũ crescant sz latitudi/nem se diffundant vt vlteri⁹ sine scala tõdeã tur ⁊c. Omis ꝟo salix tanto in ramis est fe/cundior q̃to q̃dem terre est ꝓpinquior. Pro cessu q̃z tpis qñ multuz antiquat̃ salix defi/cit paulatim et putrescit. et eius putredo et corruptio incipit ĩteri⁹ a medulla. et iõ r̃ma net interi⁹ sepe torta ꝯcaua et vacua. ⁊ tamẽ naturaliter exteri⁹ viridis atq̃ pulchra. In cuius ꝯcauitate sepe latent venenosi ꝟmes. vt colubri et serpentes. et ideo domire sub aliqua salice nõ est tutũ. Hucusq̃ Plinius. q̃uis autem inutilis arbor sit salix q̃ ad fru/ctum. vtilis tamen est medicine. Est em̃ fri/gida et sicca vt d̃r in Pla. et hz vim ꝯstringẽ/di et ꝯsolidandi. et febrilem calorẽ mitigan di si detur in potu succ⁹ folioꝝ eius. valz eti am cõtra dissenteriã puluis corticis ei⁹ cõ/busti et in potu sumpt⁹. Idem etiaz puluis ꝯsolidat vulnera vlcerosa. Idem etiaz pul/uis curat verrucas interius in potu sũpt⁹ et exterius cataplasmat⁹. rami et folia aspersa aqua aerem infrigidant. circa febricitantes et eos recreant et ꝯfortant et somnũ ꝓuocãt Hucusq̃ Plate.

De sambuco Ca. CXLIIII.

Sambuc⁹ vel sambuca est arbor mol lis et parua ex qua ꝯponit̃ quedam spẽs simphonie q̃ d̃r tibia vel sambu ca. vt di. Isi. li. xij. in tractatu de musicis in strumẽtis. Arbor em̃ est hñs lõgos ramos rotũdos ⁊ planos. exteri⁹ valde solidos ⁊ cõ pactos. int⁹ ꝟa valde ꝯcauos q̃dã molli me dulla plenos. c⁹ folia sunt plana et crassa ac grauis odoris. flores aũt hz multos candi/dos valde aromaticos et minutos. corticez etiã hz duplicem exteriorẽ fuluũ. et interio/rem viridem. et ille cortex viridis valde hu/midus est actualiter. ⁊ eius succus cõuenit medicine. plures in anno flores et fruct⁹ fa/cit. nigri est coloris et odoris horribilis ⁊ sa poris. et ideo inutilis est ad comedendũ. Est autẽ sambuca arbor calida et sicca. cui⁹ cor tices folia et flores cõueniunt medicine. vt d̃r in Plate. diureticã habet virtutẽ et diui/siuam et attractiuã et fleumatis purgatiuã. et ideo valet cõtra quotidianã febrẽ ex fleu/mate ꝓcedẽtẽ. succus eius per se vel cũ mel/le lumbricos interficit. decoctio corticꝫ me diani cum vino duriciẽ splenis et epatꝫ sol/uit. Idem faciũt folia in oleo decocta et ca/thaplasmata. folia eius et cortices ac fruct⁹ decocti in aqua salsa tumorẽ pedum dissol uũt si pedes inde fomentent̃. succus valet ꝯ ydropisim ex frigida causa. decoctio etiam florum et fructuũ in vino fortissimo multuz confert contra leprã ex fleumate si frequen/ter fiat. nam fleumaticos humores corrup/tos vel corruptioni dispositos mire purgat Mirũ aũt est videre in sambuco. nam si cor tex medianus stipitis vel radicis radat̃ ver/sus supius ꝑ regionẽ superiorẽ purgabit. et si inferius ꝑ ꝑtes inferiores soluet. vt dicit Pli. Dyasco. et Plate.

De saliunca.
Capl'um. CXLV

Saliunca est herba s̃m Hugui. spi/nosa et modica a saliendo dicta. eo q̃ facit saltare se calcantes. et ideo di citur gallice cauchetrape. quia capit ⁊ ledit pedem se calcantẽ. Et hoc videt̃ dicere Uir gilius dicens. puniceis quantũ saliunca ro setis. Et s̃m hoc est herba cuius radix ẽ ma gna et longa. pinguis mollis et carnosa sic̃ pastinaca. et solet poni in electuarijs. et dici tur alio nomine yringis. et emittit quasdaz hastulas duras et angulosas in quaꝝ sũmi tatib⁹ crescunt quedam capitella circũqua q̃ aculeata sicut calcaria. et crescit in terra sicca sterili et arenosa. et ab aliquib⁹ scorpio vocat̃. quia ad moduz scorpionis pungit se tangentẽ. s̃m Pli. autem libro. xx. ca. vij. sa/liunca est breuis et modica. foliosa et ramo sa. et densa quasi manu pressa. multum aro/matica fere vt nardi spica. et quibusdã radi cibus minutis adheret terre. In pannonia regione nascit̃ in locis duris et lapidosis. et est herba calida ⁊ sicca subtilis in substan/tia et multum diuretica. Cuius radix de/cocta in vino sistit vomitum. et stomachuz multum confortat. vt dicit Plinius lib. xxj. capl'o. xx.

De stacte.
Capl'um. CXLVI

Stacte ꝺr gutta mirre arboꝛ.ꝛ ẽ idẽ qꝺ ipa mirra. vt ꝺi.glo.sup Beñ.xxx vij. Et ꝺcliuat ß stacte. h⁹ stactes. inuenit ãt stacten indeclinabile. Uñ ysa.c.lxv. vbi loqt ꝺe odoꝛib⁹ ꝺic. stacten ẽ incẽsuꝫ qꝺ et ꝓssura manat. et est grecũ nomẽ. q̃re s̃ ꝺe mirra in lra D.

De storace Ca.CXLVII.

Storax vt ꝺi. Jsi. li. xvij. est arboꝛ ara bie silꝭs malo citonio. cui⁹ ẏgule circa canicule oꝛtũ cauernatim ꝛ lacrimatim lacrimã fluũt. cui⁹ distillatio ī terrã cadẽs mũda nõ est. sꝫ cũ coꝛtice ꝓpo seruat. Illa ãt q̃ẏgis ꝛ calamis inhesit albida est atq; mũda. sꝫ ꝓmo efficit fulua caloꝛe solis. q̃ꝺã aũt ei⁹ spẽs ꝺr calamites. q̃ est pinguis et resinosa humecta ꝛ velut mellosũ odoꝛis iocũꝺi liquoꝛẽ mittẽs. cui⁹ gutta, pluẽs ꝛ coagulata sili noie appellat. nã greci stiriam ꝺi cũt guttã grece ẏo stirax latie storax appellat vt ꝺi. Jsi. Jꝺẽ ꝺic glo. sup Eccl. xxiiij. Storax itaq; arboꝛis stiracis est gutta ꝛ est mꝫtuꝫ efficax in medicina. Hã ſm Dyasco. ꝛ Pla. calida est ꝛ sicca. subaꝫ hñs glutinosã. ꝛ virtutẽ hꝫ attractiuã. cui⁹ triplex est maneries. scꝫ calamita. i. bona gutta et ꝓma. q̃ ꝓus ab arboꝛe effluit et emanat. Alia ẽ storax rubea q̃ fluit post ꝓmã q̃ est purioꝛ. Tertia est storax liq̃da in coloꝛe rufa. in odoꝛe suauis. i sapoꝛe pontica. in suba magna. ꝛ in manibus malaxari potest. Que aũt dulcẽ hꝫ sapoꝛeꝫ sophisticata est. diſcernit ãt sophisticata. q̃a si vetus est ꝺñ malaxat puluerizat ꝛ i frusta cadit. si recens est humectat nimiũ inde manus et nõ satis inuiscat. et pl⁹hꝫ dulcedinis quaꝫ deberet. liquida non sophisticat. Inẽ has tres spẽs calamita maxie est ẏtutis. cerebrũ mire ꝓfortat. fumus ei⁹ omnẽ reumaticũ fluxum sedat. Cap̃bala et ea facta ginguas et dentes motos roborat ꝛ cõfirmat. menstruis impat. ℈ tussim ꝛ raucedinẽ bene iuuat. vtiliter ẏo ponit storax in emplastris ℈ tineam et pustulas capitꝭ. et multas alias passiones. Hucusq; Dyasco. et Plat. fum⁹ storacis vt ꝺicit Jsiꝺoꝛ⁹ purgat aerem coꝛruptum et fugat omnẽ vapoꝛem et fumũ pestilentem.

De sicomoro Ca.CXLVIII

Sicomoꝛ⁹ est ficus fatua i foliꝭs moro similis in aliꝭs ficus spẽm tenet. vt ꝺicit mgr̃ i hiſtoꝛiꝭs li. xxvij. Sicomoꝛus ꝛ moꝛus greca noia sũt. Et ꝺicta est siccomoꝛ⁹. quia in foliꝭs moꝛo est similis. Hanc latini celsam vocãt. moꝛo em̃ lõge p/cioꝛ ꝛ maioꝛ est. Uel ſm alios ꝺr a sile qꝺ est ficus. et moꝛos qꝺ ẽ fatuitas quasi fatua ficus sicut ꝺicit glosa sup Luc. xix. Et ẽ ſm Dyasco. sicomoꝛus ficus siluestris fructus quosꝺã ꝓferens subdulces. sed nũq; puenient ad maturitatẽ sicut de capꝛifico. ꝺi. Plinius libꝛo. xv. cap. xix. siluestris ficus nunq; matureſcit. aliqui tamen comedunt tales fructus. ꝺicit etiam Dyasco. q̃ sicomoꝛ⁹ lapide contusus emittit lacrimã ad modũ gũmi. et idem est medicinale. Nam succurrit moꝛsibus venenatis si bibat. tumoꝛesq; splenis compescit. doloꝛem stomachi tollit.

De spina. Capl'm. CXLIX

Spina ꝺr arboꝛ aculeata sic ꝺicta. q̃ spinarũ acumine velut quibusꝺam spiculis contra tangentiũ iniurias est armata. vt ꝺicit Jsiꝺoꝛ⁹. a cui⁹ similitudine ꝺr spina ꝺorsi ꝓpter radiolos ossiũ que sunt acuta sicut spine. Spina aũt ꝓprie ꝺicitur ipse aculeus. qui a stipite exiens spissus et grossus in sua extremitate piramidalis efficitur et acutus. Cuius rõnem pores inuenire supra eodem libꝛo vbi ꝺr de arboꝛe ī generali et ꝺispositione arboꝛ. vbi ꝺr q̃ nõ est de intentione nature. q̃ arbores sint spinose sed accidit ex raritate plante p quã attrahitur humoꝛ frigidus parũ coctus q̃ p poros ad exterioꝛa attract⁹ caloꝛe solis ad spinam coagulat. et ꝓpter paucitatẽ materie q̃ attrahitur in fine acuitur et piramidalit figurat. et hoc aliquando cũ quadã inclinatione. vt est videre in rubis et in roſetis. aliquando in erecto acumine ad modũ spiculi siue teli. Spinaꝛ aũt frequentia signum est terre sterilis vel inculte. et est quasi generale q̃ omes fruticeꝫ et arboꝛes que multum sunt spinose mutuo se cõnectũt ꝛ alterutruꝫ se muniunt et defendũt. et contra man⁹ sibi resistentium pugnant et vulnerant. nũq; tamen inuicem seſe ledũt ꝓpter suam densitatem radios solares intercipiũt et roꝛifluas celi guttas ad ea que sub eis sunt descẽdere nõ permittũt. et ideo que iuxta spinas vl' intra seminant nõ de facili cõualescũt. spinaꝛ pũctura manus vel pedes sepius vulnerantur et nõ cessat doloꝛ nisi de locis leſis tota/liter extrahant. propter sui acuitatem ꝛ pũcturam vix sine falce vel sarculo ferreo cuel/

luntur. et cũ fuerint auulse alligate ꝑ fasciculos in clibano exurunt̃. sepe etiã inter spinas apparent flores et etiã fructꝰ multi. Sz ꝓpter florũ molliciẽ nõ mollificant̃ spine. immo deficientibꝫ folijs remanent spine et amplius indurant̃ ꝓpter eoꝝ naturalẽ siccitatẽ de facili in igne accendunt̃ et vehemẽter inflamant̃ et scintillãtes ac crepitantes sonitũ nõ modicũ faciũt. sz statim postmodũ ad nihilant̃. sic̃ dicit glosa sup. vij. ca. Eccs. nõ tñ spine penitꝰ inutiles sunt. ĩmo multꝫ vsibꝫ ꝯgruẽtes. Nã ex spinis fiũt sepes q̃bꝫ hoĩes se et sua muniũt. multiplices etiã generant fructus vtiles quos defendũt. quere s̃ d̃ rubo in lr̃a R.

De lignis sethim.
Capl'm. CL.

Ligna sethim esse dicũt̃ quedã arbores spinose leues imputribiles similes albe spine que grece achantis dicitur. sicut d̃r sup Exo. xxv. vbi dicitur. Sethim nomen est regionis montis et arboris que albe spine in folijs est similis et est leuissimũ lignũ imputribile incremabile. Unde dicitur ĩ aurora. Ligna sethim torpent nulla putredine iustos. Signat in celis q̃ sine fine nitent. Spinam sethim vocant. quia viq̃ penis acerbis. Et quia tormẽtis itur ad astra dei. s̃m Dyasco. et Pli. virtus ẽ illi stiptica et cõstrictiua et fluxus sanguĩs sedatiua. folia aũt aspera spinosa et albida. florem hz purpureũ et v̄gulas lõgas ad grossitudinẽ manꝰ digiti in quarũ summitatibꝫ habet capitella spinosa semine rotũdo plena ꝛ valet ꝯ venenũ et fugiũt serpentes odore eius et potatũ valet quia putrida membra fouet et iuuat ꝛc̃.

De sentice Ca. CLI.

Sentix cis. genus est herbe vel fruticis habẽtis aspera folia pinguia et diuisa vt eruca virgas habet duoꝝ cubitoꝝ. et d̃r sentix a situ vbi crescit. quia ĩter dura et inculta crescũt sentices sic̃ spine vt di. Isi. capitella hz vt carduus cuius radix est rufa longa pinguis. et est etiã medicinalis et subuenit cõbusturis. vt di. Dyasco. et valet ꝯ intrinsecã compuncturã. vbi alij habent. contra venarũ intrinsecam cõpactionem.

De sepe Ca. CLII

Sepes pis. est genꝰ munitõis facte ex sentibus spinis atq̃ lignis. Nam sudes siue pali in terra figunt̃. circa quos spine et virgule circũnectũt̃. et sic domꝰ vel segetes sepis beneficio muniunt̃. ꝛ dicitur hic sepes. huiꝰ sepis. Unde Eccl'. xxxvj. vbi nõ est sepes diripiet̃ possessio. Circa sepes etiã latitant venenosi vermes vt rane colubri et serpentes. vnde a sepi d̃r seps serpens. cuiꝰ venenũ non solũ corpus verum etiã ossa destruit et cõsumit. Unde Lucanus. Ossaq̃ dissoluens cũ pectore tabificus seps ꝛc̃. ꝛ iõ iuxta sepem dormire periculosũ est ꝓpter latẽtia venenosa. Sepes ymbribus ꝛ caumatibꝫ exponunt̃ cito deficiũt nisi renouẽtur. ꝛ dũ res alienas custodiũt soli expositi paulatim se ꝯsumũt. et tandẽ exiccati et putrefacti nõ nisi incendiũ promerent̃. A sepi autẽ siue a sepio sepis dicit̃ septũ septi. id est. ambitus locus scz circũclausus. dicitur enim intra septum templi. id est. intra ambitũ seu clausuram.

De sude Ca. CLIII.

Sudes sudis est palus vtraq̃ extremitate exacutus a suo suis dictꝰ. q̃a sepes quasi consuta sudibus videt̃. eo ꝙ sudes per eam ex transuerso figuntur. vt dicit Isi. s̃m Hugui. vero sudes d̃r a sudo sudis. vel a sudus da. dũ. qd̃ est mũdus ꝛ purus. eo ꝙ sudes mũdant̃ et purificantur ꝑus q̃ terre infigant̃ que tanto fortiorez faciũt sepẽ quanto plus in terra ꝓfundant̃. et virgis eas cõsuentibꝫ fortius ꝯstringuntur Et est sudes feminini generis. et d̃r h̃ sudes hꝰ sudis. vt di. Hugui. et Ouidius met̃. dic̃. que ꝯiũcta est humeris ceruix sude figit̃ cõbusta ꝛc̃.

De siliqua Ca. CLIIII

Siliq̃ est genꝰ legumĩs sonorꝫ follibꝫ ꝛ vacuis qd̃ magꝫ onerat q̃ refic̃. vt di. glo. sup Luc̃. xv. s̃m Hug. siliq̃ d̃r folliculꝰ cuiuscũq̃ legumĩs ꝛ purgamẽtũ ex q̃ porci nutriũt̃. Isi. ãt li. xvij. dicit. siliquon quã latini ĩcorrupte siliquã vocãt. iõ tale nomẽ a grecis accepit. q̃ est arbor cuiꝰ fructus est dulcis. Xilon quippe lignũ dicũt liquon dulce et huic snĩe ꝯcordat glo. sup Exo. ca. xxiiij. vbi dicit ꝙ fructus silique sũt ꝑdulces et habẽt longitudinẽ vniꝰ digiti et pollicarẽ latitudinez quoꝝ cortex manducat̃. vt dicit idẽ li. xiij. ca. xx. ꝙ aliq̃ dixerunt cã esse ficum egyptiã. sz h̃ est error manifestꝰ. q̃ in egypto nõ crescit sed in syria.

De sinapi Ca.CLV

Sinapis ⁊ a sin qđ est simul et nap⁹ eo ꝙ in foliꝭ napo sit siliꝭ. vt dicit Jsi.li.xvij. De sinapi di. Pli.li.xx.c. xiiij. Inde bas qꝫ pitagoras laudauerat herbas asserit ꝑmā laudē tribuisse sinapi. et dicā inde herbas obtinere ꝓncipatū. calida ē et sicca in qrto gdu. būores grossos ⁊ viscosos extenuat atq; purgat. serpentū ⁊ scorpionū ict⁹ addito aceto sanat. fūgoz venena supat. dentiū dolorē mitigat ad cerebꝝ penetrat et ipm mirabiliter purgat. ꝙfringit lapidez ⁊ mēstruis impat. appetitū ꝓuocat ⁊ stomachū ꝙfortat. epilēticos iuuat. et ydropicos curat. litargicos excitat. ⁊ eos multū iuuat. capillos mūdat ⁊ eoꝝ casū ꝓescit. incōgruos ātsonos auriū ⁊ tinnit⁹ tollit. oculoꝝ caliginē ⁊ tergit ⁊ aspitatē palpebraꝝ lenit. paraliticꝫ subucit. qꝫ pozos apit ⁊ būorē infundentē neruos ⁊ laxantē ⁊ insensibilitatē iducentē dissoluit ⁊ iducit ⁊ ꝙsumit. Haec mꝫltas alias ipi⁹ laudes ꝑdicat Pli. ⁊ ꝓtutes. et dicit q̄ maior est ꝑ⁹ in seie. semē tm mimū in qntitate ⁊ maximū in ptāte. multū ei est calefactiuū aptiuū ⁊ ꝙsūptiuū ⁊ sui mꝫltiplicatiuū. et vno cm gno mimo maria plāta pduc it q̄ frōde floze ⁊ germie in imēsuz dilatat. semē ei⁹ in q̄busdā folliculꝭ siue tecis oblōgꝫ ⁊ rotūdis crescit. ⁊ illa tecaꝝ būficio vsq; ad maturitatē ꝙseruat. flozes āt sūt mꝫltū croceiz odoriferi. ⁊ cū tota herbe suba feruida sit et austera. flozes ei⁹ maxime ab apibꝫ diligūt ⁊ frequntant. vt di. Pli. ⁊ tm nūq; ꝓtingūt flozes oliuaꝝ. vt di. Pli.li.xx.c.xij. ita etiā se mꝫltiplicat. vt vbi semel semiat⁹ vir loc⁹ inde vltr⁹ liberat ⁊ vbi semel cadit ꝑtin⁹ viret. vt dicit idem. li.xix.ca.ix.

De semine Ca.CLVI

Semē est qđ i agro spargit ad gignēdū fructū. cuius p qndā appropatoꝫ dicat aialiū qđ emittit ad pcreāduz fetū. vt di. Jsi. semēt ꝙ est semē frugū qñ ē tps seminādi. s. act⁹ semiatōis. a mꝫltis etiā dicebat qndā dea vel dña semiationū. Seminariū ꝓ est vnūscuiusq; rei exordiū vl vas in q̄ semē ponit seminādū. ꝙ seminiuz ⁊ qđ a semie est lucratū. ita di. Aug. Et ponunt ꝑsue differētialeꝫ i grecismo. Est aiatoꝝ semē campiq; satoꝝ. Semēt ꝙ ꝑpe sementinū qđ in arcba. Claudit atq; suo sparget rpe i agro. Seminiū cuiusq; rei dicat ozigo Semē ātvt di. Pli.li.xviij.c.xiiij. Semē bonū est anniculū bimū vel trimū. ꝙ vlter⁹ paruz valet. et iō illō gnū qđ i area subsedit seminī seruādū est. est em optimū qm̄ grauissimū. ⁊ ē illud semē optimū qđ est magꝫ ponderosuz ⁊ interi⁹ magis albū. Fm q̄litatē aūt terre est semē densi⁹ vel rarius seminandū. sic̄r citi⁹ ⁊ tardi⁹. Nam i locis humidis celeri⁹ ne semē ymbze putrescat. in siccis vero tardi⁹ vt pluuie sequant. ne diu iacēs semen vltro euanescat. Est aūt serendū min⁹ de semine i terra pingui ⁊ humida q̄ in macra. qz in terra pingui in ꝓncipio nimis crescit et p sui multiplicatōem nimiā in fine mutuo se destruit opꝫmit ⁊ ꝙfūdit. Qđ celeri⁹ ⁊ citi⁹ semiat debet esse densius q̄ qđ tardi⁹ solo cōmēdatur Semē cm serotinū dz esse raꝝ ne nimia densitate necet. Artis q̄ꝫ est semen equaliter spargere. nam manus ꝙgruere debet cū gressu semp. quia cū dextro pedc. nec ē trāsferendū semen de locis frigidis ad calidiora. nec ecōuerso. nihilq; in contrariū p̄ripiēdum est. Semen seminatum in macro solo raro facit culmū. spicā minutam generat et inanem. pinguia ꝓo arua exuna semis radice fundāt segetē numerosam. Jn autūno vero circa equinoctiū est temp⁹ ꝙgruū seminationi. similiter et in vere. sed in recta ꝓuma serendū nō est. qđ patz ꝑ hiberna semina cū ante ꝓumā seminant septima die erumpūt sed post ꝓumā vix infra quadraginta Duc usq; Pli.ca.xviij. Semen itaq; est granum modicū et rotundū habēs in se virtutez sue speciei multiplicatiuā et ꝙseruatiuā. vñ cuz semē terre ꝓmittit et būore turgescit. ⁊ ex calore terre incluso ptes rarificante et būores circūstantis terre ad sui ꝑpamentū attrahēte inualescit et grandescit. et sic cuticula seminis scissa germē paulatim emittit. et radices inferi⁹ in terra figit q̄bꝫ ꝓtinue nutrimētū sibi haurit et sic tandē vi caloris terrā insensibilit apit ⁊ erūpit. et se ꝓducens culmū frondē florē semē ⁊ fructū. et q̄uis modicū sit qđ seminat maximū tm est qđ ex semie generat. a stultis putatur perdi semen quādo seritur. et tm meliori modo q̄ ꝑ seminatōem nullaten⁹ custodit. Jn semine etiā viget seminalis ratio in qua operat calor naturalis. et ad ei⁹ augmentū pariter ⁊ nutrimētū humor nutrimentalis attrahit vi caloris. De semine aūt mediāte culmo surgit spica q̄ fm Jsi.li.xvij. a spiculo dicta est. eo q̄ i spica ꝓducāt aristaꝝ culmia q̄ ad modū spiculoꝝ

sūt acuta. ad ħ em facit naſa aculeos i ipſis ſpicis vt ꝫ ſubitos auiū minutaꝝ ꝓmiculo rū morſus in ſpicaꝝ ſūmitatib⁹ eſſent arma vt dicit idem. Spica aūt ſm diuerſoꝝ ſemi nū naturā ſe diuerſificat in figura. Hā qñq; eſt lata vt in ordeo qñq; triangula vt in ſpel ta. qñ tetragona ſeu q̄drāgula vt ē i tritico. aliqñ ē rotūda vt di. Plī. z Ariſt. Eſt āt ſpi/ ca i culmi ſūmitate mlt⁹ folliculꝰ circūdata. in qb⁹ velut i matrice ḡna ſemialia nutriūt. et vſq; ad maturitatē tpa ꝓſeruāt. Qui q̄dē folliculi erūpētes cū ḡno ꝓmit⁹ manēt clau ſi. deinde paulatim turgeſcētib⁹ ḡnis matīe in tritico fiūt ſciſſi. vt dr ſuper lib. Ariſt. de plāt. Spicarū capita generalit in ꝓncipio calore eleuāte ſurſū eleuant. ſ; qñ tendūt ad maturitatē et ḡnoꝝ pōdere inferi⁹ aliq̄ntulū inclināt. ꝑterea qñ ſūt ſpice in viroze et cor/ rupto aere z roze pfuſe in corruptelā z auru ginē ꝺuertūt. ymbre ꝺo et roze ꝺgruo pfuſe et calore celeſti mō debito circūfote citi⁹ ma tureſcūt z ꝓpt roris hūectatōꝝ ḡna ſua ꝺ fol liculis cadere nō ꝓmittūt. vt di. Plī. li. xvij. Idē dicit Cōſtan. et yſa. et Alfre. Et boni/ tate āt tre cognoſcit bonitas ſpice qr i terra bona z pingui generat ſpica bona. q̄ntitate mag̃ et ḡnoꝝ numeroſitate multiplet ac re/ ferta. in tra ꝺo ſicca z macra ecōuerſo. vt di. Plī. libro eodem.

De ſtipula Ca. CLVII

Stipula ab vſto ē dcā q̄ vſtipula. col lecta cī meſſe ſtipula vtit ꝓpt culturā agri vt di. Iſi. li. xvij. vel ſtipula ꝺr a ſtipulo ſiue a ſtipo pas. qr ſtipula fac culmū quē ſtipat. vt di. Dug. Eſt ꝓpe ſtipula idem qꝺ ſtramē vel palea cū folijs z vagis qꝺ re/ linq̄t in agro ſpicaꝝ multitudīe p̄cīſa falci/ bus z a meſſorib⁹ collecta. z ħ ſtipula a mlt⁹ recolligit ad diuerſos vſus. Nam q̄dā inde domos ꝓtegūt. q̄dā loco ſtramis ſtipulā ſi/ bi ſternūt. alij paleaꝝ vice aīalia inde refici unt. alijꝰ ſtipula ignes nutriūt z panes et cibaria inde coquūt vt di. Plī. li. xviij. c. xxx. q̄re ſ; de palea in tra ꝑ. ſtipula q̄dē eſt res le uis z ꝺcaua z ſicca z biſpida. z vēto ſubdita et ab igne facilime inflamata. vt dīc idem.

De ſimila Ca. CLVIII

Simila tritici eſt medulla. farina ſcz puriſſima z delicata vñ fit panis no bilis q̄ ſimilago ꝓprie nūcupat. et eſt flos tenuiſſime forme mūdiſſime et albiſſi/ me et molliſſime ac diuerſis cibis apte z eti am medicinis. Quere ſ; de farina in tra ꝟ. et de polenta in tra ꝑ.

De ſcopa Capm. CLIX

Scopa ē arbor a ſcopādo dicta a ſco po pis. l' a ſcopo as. qꝺ idem ē q̄ pur go as. eo ſic dicta q̄ ex eo ſcopē tecta. vt dic yſa. li. xvij. ħ a mlt⁹ ꝺr birck. et hz folia leuia ſic tremul⁹ eo q̄ et⁹ folia cuz ſint tenuiſſima leuiſſimo vētoꝝ agitatu tremere videt. mul tas hz ꝟgulas duras et nodoſas. q̄b⁹ pueri dorſis denudatis ſepi⁹ caſtigāt. Ex et⁹ etiaꝝ ramuſculis fiūt ſcope q̄b⁹ purgant dom⁹ a puluere et alīs ſordib⁹ euacuāt. ſemia q̄dā facit vacua ad modū q̄ſquiliaꝝ ſiue ſiliqua/ rū q̄b⁹ vtunt boies ſilueſtres loco panis. hz āt ħ arboꝝ multū de ſucco acido aliq̄ntuluꝝ pūgitiuo. vñ ſolēt homies in vere z autūno cortices incidere z hūorē effluentem recolli gere quē bibūt loco vini. talis ſiq̄dē potus ſitim ſedat et ꝓpeſcit. multū inflat. vt dicunt ſz nō reficit nec inebriat neq; nutrit. Idē eti am ſucc⁹ i aliq̄ vaſe ſub diuo diu a calore ſo lis decoct⁹ corrūpit z putreſcit. z ꝺuertitur in pinguedinē z efficit vt vnguentū. Multi etiā detrahūt p ignis decoctōꝝ ad modū pi cis z q̄ꝰ ſit horribile z nigꝝ fetidumq; tū mult⁹ vſib⁹ eſt neceſſariuꝝ. z iō ſiluani boies in deſert⁹ ſemie et ſucco iſt⁹ arboꝝ vtunt p annona. ꝓvinea z etiā p oliua. vt tāgit Plī. vbi agit de arboꝝ ſuccis. li. xx.

De ſtupa Ca. CLX

Stupa eſt purgamentū canopi ſiue lini. Et ꝺr ſm antiquos ſtipa. eo q̄ ex ea rime nauiū ſtipent⁹. vnde etiaꝝ et ſtipatores dicunt qui eam ꝓparāt i val libus et cōponūt. vt dicit Iſi. li. xix. vbi agit de lanis. p multas aūt carpinatiōes et pecti nationes ſtupa a lini vel canopi ſubꝝ ſepa ratur. ſeparata groſſior nodoſior biſpidior et breuior inuenit. et ideo ad vendendū et filū ꝓponendū nō eſt multū apta. fiūt tñ in de fila multū groſſa et ineqlia et nodis ple/ na. ex q̄b⁹ fiūt licmina neceſſaria vſib⁹ cāde/ laꝝ. Hā cū ſit magne ſiccitat⁹ de facili infla/ mat vñ ſubito accendit z citiſſime redigit i cinerē z fauillā. et qñ extinguit amaꝝ reddit fumū. tetrū oculis z naribꝫ nociuū. vtil aūt eſt ſtupa medicine qñ a ſuis baſtulis eſt be ne purgata. valet em ad vulnera deſiccāda et ſananda ad mitigandū arſuram et repri/ mendū tumorem oculoꝝ. vt dicit Plinius li. xix. ca. x.

De taxo Ca. CLXI.

Taxus ē arbor venenata. ex cui⁹ succo venena toxica exp̄munt. Arbor est fortis ⁊ pcera hñs ramos grossos flexibiles ⁊ lōgos ex q̄bꝫ faciūt parthi arc⁹. sic̄ di. Isi. li. xvij. Uñ poeta Taxi torquent̄ i arcus ei⁹ vmbra est nociua et dormientibꝫ sub ea mortifera. Cui⁹ succus nimis laxat. cui⁹ carbo ignē grecū seruat inextinguibilez. vt di. Dyasco.

De tabula Ca. CLXII

Tabula a teneo. nes. est dicta. ⁊ est in vna significatōne mēsa diuitū q̄i tenabula. eo q̄ bolos teneat et vasa et mensalia q̄ desup apponūt. sup pedes erigit̄ ⁊ q̄daz limbo circūducit̄ et ambit̄. Alio mō d̄r tabula alea in q̄ ludit̄. ⁊ h̄ duplicat̄ et diuersis coloribꝫ insignit̄ Tertio mō d̄r lignū planū et tenue in q̄ posito colore lr̄e inscribūt̄. Qñq̄ ꝯplanāt̄ breues asseruli ⁊ attenuant̄ atq̄ ꝯcauāt̄ ex vtraq̄ pte paꝝ. ⁊ artificialiter ꝯpaginant̄ et replēt̄ cera nigra viridi vl̄ rubea ad scribenduz. Et dicūt̄ tales asseres tabule eo q̄ teneāt lr̄as. q̄ in eisdē tabul̄ sūt ꝯscripte. Tabule āt tanto sūt meliores q̄nto ex ligno planiori ⁊ leniori et duriori ꝯponūt̄. Alio mō d̄r tabula a tegēdo q̄si tegula. asser lōg⁹ lat⁹ serris diuisus ⁊ sect⁹ cū securibus vel dolat⁹ Nā hmōi ligna ad domoꝝ tecta sūt vtilia. q̄r ex eis fiūt tabulata. s. laquearia et alia edificia ex talibꝫ tabulis artificialiter ꝯposita ⁊ ꝯpacta. arte mira et mlt̄iplici castratura disponūt̄ post multiplicē supfluoꝝ resectōez. vt tales tabule inuicez equalit̄ ꝯiūgant̄. Dom⁹ ornāt et tñ posite in salarijs cū om̄ibꝫ deseruiāt. ab eisdē tñ q̄bꝫ seruiunt ꝯtinue ꝯculcant̄. trabes q̄dē p latū sibijnuicē hñt q̄i equali distantia suppositas q̄ꝝ sustētaculo se defendāt vt min⁹ incuruēt̄ qñ a pauimēto vel alijs reb⁹ suppositis ip̄a tabulata nimiū onerant̄. nauibꝫ ꝯponendis. pontibus ꝯstruēdis cistis et alijs vtēsilibꝫ fabricādis. tabule necessario repant̄ et dolant̄. clauiculis et alijs artificijs ꝯpaginā t̄. ad tabulas etiā ꝯfugiūt naufragātes et a piculo sepius liberant̄.

De trabe Capl'm. CLXIII.

Trabs est lignū transuersale q̄d ponit̄ p latitudinē dom⁹ ex vtraq̄ extremitate parietes tāgēs ⁊ tenēs ne lapsū vl̄ incuruatōz ꝓpt̄ suā altitudinē patiant̄. Et d̄r h̄ trabes vel trabs a trabo his. q̄a ab vno piete ad aliū trahit̄ cui infigit̄ et vnit̄ vt di. Huguicio. Oportet aūt vt trabs sit longa fortis et spissa et maxime circa mediū. ne forte si fuerit nimis gracilis ī medio īcuruetur. vñ ꝓpt̄ incuruatōis piculū sepe oportet vt colūna vel statua sustinet̄. Nam lignuz si ponitur p transuersum sustētaculo indiget. quod erectū alia sibi superposita d̄ facili sustineret.

De therebintho Ca. CLXIIII

Therebint⁹ vt di. Isi. li. xvij. arbor ē resinā sudās omibꝫ alijs p̄stantiorē. cui⁹ resina d̄r therebintina. ⁊ est multū medicinalis. Nā s̄m Dyas. ei⁹ folia fruct⁹ cortices ⁊ semīa stiptica sūt ⁊ sil̄i diligentia colligūt̄ sic̄ tini. et sunt ꝯtraria morsibꝫ venenosis. Eius resina est bona q̄ est mūda limpida et aromatica. in colore rufa. et hz v̄tutē dissoluēdi ⁊ laxandi et maturādi. et iō ꝓdest ꝯ apostemata dura et alias collectōes tā in capite q̄ꝫ in mēbris. De therebinto aūt dicit Pli. li. xiij. Syria inq̄t therebintū hz. et est spēs ei⁹ duplex. s. mascula ⁊ illa q̄ est sine fructu. s. femīa. et hec est duplex. vna hz fructū rufū magnitudine lenticule. alia pallidum magnitudine fabe. et est fruct⁹ odore iocūd⁹ et tactu pinguis et resinosus. Et est in syria arbor magna et ē ei materies lēta admoduz et durabilis qñ vetustate nigrescit ⁊ splendescit. Ei⁹ folia sūt densa ⁊ hz q̄sdā folliculos q̄daz aīalia vt culices emittētes q̄ corticē terebāt. et sic cortice pforato gutte resinose effluūt et emanāt. Itē Pli. li. xxiiij. ca. vj. therebintina radix et folia in vino decocta stomachū ꝯfortāt. ꝯ dolorē capitis iuuāt. placz therebintina odoratissima tā syriaca q̄ꝫ cypria pura plucida ⁊ subalbida cū aliq̄ rubore. et illa q̄ est mōtana poti⁹ q̄ꝫ cāpestris vulnera sanat et purgat.

De thyna. Capl'um. CLXV

Thyna sunt ligna q̄dam p̄ciosissima ad modū hebeni ex q̄bꝫ Salomō fecit grad⁹ ⁊ fulcra in domo dñi. Uñ dicit glo. iij. Regū. x. ca. sup illū locū. Attulit āt hyrā ex ophir ligna thyna. et ligna thyna sunt imputribilia et spinosa in similitudine albe spine rotūda et candida et valde fulgentia et polita instar speculi siue vnguis. vñ in eis resultāt imagines sic̄ in vngue. in igne nō comburunt̄ neq̄ in aqua resoluūt̄. sicut nec ligna sethim et multi crediderunt eadem esse ligna.

De tirso Capl'm. CLXVI

Tirsus est tā arboꝝ q̄ꝫ oleꝝ ⁊ herbaꝝ frutex medi⁹. sic dict⁹ ꝙ de t̄ra sursū est erect⁹ vt di. Papias. Est itaq̄ ꝑs plāte supior tenerior viridior et mollior ac pulcrior. celo vicinior. a t̄ra r̄motior. rore celi ꝑfusior. foliis ⁊ ramuscul' tenerrimis plenior. ⁊ est melior in medicina Nā ī tirsis maxime viget virtus herbe.

De tigno Ca. CLXVII.

Tigna sūt ligna q̄ a pietib⁹ vel murꝭ vsq̄ ad cacumen edificij sunt erecta supportantia totū tectū ad modū coni vel piramidis sursū tendūt ⁊ paulatim se inclinātia ad alterutꝝ ī cacumine mutuo se ꝯtingūt. Et dicūt̄ tigna a tegēdo vl' a tegula qꝛ tegulis ad sustētatōꝫ tecti supponūt̄. tegule āt dicūt̄ ligna q̄dā lōga valde ⁊ aliq̄ntulū lata plana ⁊ tenuia q̄ ex trāsuerso tignis ml'tis clauiculis affigūt̄ et ī eis etiā asseres vel lateres suspēdūt̄. Sūt āt tigna fortia dolata ⁊ q̄drata ⁊ cōplanata. sūt aūt tigna fortia ⁊ grossiora v̄sus domū ⁊ exil'ora ⁊ min⁹ fortia v̄sus tectū. exteri⁹ lateribꝫ ⁊ asseribꝫ l' straminibꝫ onerant̄. interi⁹ v̄o pulcris laq̄aribꝫ decorāt̄ et in ip̄is laq̄ant̄ ⁊ figūt̄. Et dicunt̄ laq̄aria asseres q̄ interi⁹ ad decoreꝫ camere tignis ꝯiūgūt̄. ⁊ a tignis d̄r tignari⁹ q̄ tectoria tignis inducit. vt di. Papias.

De tritico Ca. CLXVIII.

Triticū a tritura est dictū vt purissimū in horreo seu g̃nario recondat̄. vel qꝛ g̃nū ei⁹ cōmollit̄ vel teritur vt edat̄. vt di. Isi. li. xvij. Est āt duplex triticuꝫ scꝫ rubeū exteri⁹ in vtraq̄ ex remitate acutū in latere scissū. interi⁹ albissimū g̃ue et pōderosū. ⁊ illud gen⁹ est optimū vt di. Pli. Aliđ est colore croceū exteri⁹. interi⁹ v̄o albū. ī superficie lucidū ⁊ leue frāgi difficile. De proprietatibꝫ āt ⁊ generibꝫ ei⁹ quere s̄ de frumēto in lr̄a F. Sic̄ di. ysa. ī dict̄. diuersificatur triticū ex diuersitate soli in q̄ semiat̄. Nā qđ crescit in t̄ra pingui atq̄ putribili crassius est ⁊ pingui⁹ atq̄ pōderosius ⁊ nutribili⁹ q̄ꝫ id qđ crescit ī terra macra siue sicca. vñ bonitas tritici intendit̄ ex bonitate soli. ⁊ econuerso. Triticū aūt ex diuersitate tp̄is variat̄ Nā qđ nascit̄ tp̄e moderato in q̄ntitate ⁊ q̄litate erit ꝑfectū ac medulle multe ⁊ cortic⁹ valde pauci et ꝑoptimi nutrimēti. Immoderato v̄o tēp̄e exortū imꝑfectū. Itē differt s̄m vetustatē et nouitatē et mediocritatē. nā qñ est vetustū lōgo tp̄e ꝯseruatū nimis efficit̄ siccū ⁊ duꝝ ad digerendū ⁊ modice nutritiuū. qꝛ tunc ei⁹ hūiditas sub̄alis a calore aeris minuit̄ ⁊ nimiū desiccat̄. Nouuꝫ vero ꝑuo tp̄e reseruatū ꝑ hūiditate sup̄flua ⁊ viscositate terre hūidū est ac viscosū densū ad digerendū durū et inflatiuū ventositatis et rugit⁹ vētris generatiuū. Mediū v̄o int̄ nimis nouū et vetustū int̄ multā hūiditateꝫ ⁊ paucā. temp̄atū magis laudabile est et ampli⁹ nutritiuū. Nam exhausta hūiditate accidentali sub̄alem hūiditatē in p̄te calor aer⁹ tp̄at. et ido tale triticū magis est laudabile ⁊ meli⁹ nutrit et bñ digerit̄. ꝑditq̄ viscositatē terre ⁊ densitatē. Est aūt triticū vt di. ysa. calidū et inter humidū ⁊ siccū temp̄atū. Sed panis ex eo fact⁹ est calidior ꝓpt̄ calorē ignis et coctionē. Intendit̄ em̄ in eo calor naturalis ꝑ calorē ignis actualē. Itē hāc ꝓprietatē hꝫ triticū p̄ cunctis g̃nis ꝙ nutribili⁹ est ceteris. et h̄ ꝓpter similitudinē hūane cōplexionis. vt dicit idem. Itē triticū est colatiuū et mūdificatiuū ⁊ lauatiuū. ⁊ ideo ius de eius farina factū purgatiuuꝫ est pectoris et pulmonis. Idē facit tisanū de eo factū sicut de ordeo. qꝛ mūdificat et plus q̄ꝫ de ordeo. valet etiā ꝯ tussim ⁊ sanguis fluxū. Itē triticū coctū cū oleo et positū sup̄ durū apostema dissoluit illud. Itē coctū triticum in succo rute dissoluit coagulatōem lactis si māmille inde liniant̄. Itē tp̄atū cū succo iusquiami et positū sup̄ neruos ꝓhibet hūores noxios ne descendāt. Itē eius granū masticatū valet ꝯ morsū rabidi canis. Nā venenuꝫ extrahit vt dicit ideꝫ. De tritico aūt fit oleū qđ valet ad multa. sꝫ maxīe ꝯ pruritū ⁊ serpiginē ⁊ impetiginē si cū pāno albo bñ confricetur. qđ fit vt virt⁹ olei possit meli⁹ subītrare. Itē cortex tritici siue furfur hꝫ v̄tuteꝫ colatiuā ⁊ mūdificatiuā pl⁹ q̄ꝫ farina eius sed modicū vel nullū exhibet nutrimentū. Itē vt dicit idem. triticū recens et nouuꝫ parui est nutrimenti et qñ comedit̄ crudū flegmaticū est et inflatiuū. et in lateribꝫ dolorēꝫ cōmouet et rugitū. cito etiam cōuertit̄ in putredinē. et ideo lumbrici et alij vermes nociui ex tali cibo sepius gene. ant̄. Assatū autem magis nutrit et min⁹ ventositatem facit et multū constipat et constringit. In aqua coctum grauissimū est et multū inflatiuū et viscosi humoris generatiuū. Hucusq̄ ysa. in dietis.

De tisana CLXIX

Tisana sicut dicit glosa sup. ij. Reg. j. ordeū d̄r siccatū pila tunsum et decorticatuz. et fit inde cibus apt⁹ illis q̄ carent dentib⁹. ex tisanis fit etiaz pot⁹ vtilis patientib⁹ febres et alias calidas passiones. Quere s̄ de ordeo in lr̄a O. Calorē mitigat et alterat. sitim sedat. Et declinat̄ hec tisana. h⁹ tisane. et penultima est producta. Unde Alexander nequā sic ait. Cortice nudato tisanas ordea dicas. et d̄r a tipeon qd̄ est pcutio. quia percutit̄ i pila dum decorticatur. potus aūt inde factus tisanum dicitur ab ysa. in dietꝫ.

De tribulo Ca. CLXX

Tribulus est frutex spinosus q̄ mollior est q̄ sit arbor. ⁊ durior q̄ sit herba. Cuius due sunt species. s. maior que crescit iuxta sepes. vt di. Pli. li. xxj. c. xvj. Tribulus dura res est septa villaꝝ obtinet. in altum crescit. sed cū non habeat vires vt directe se extollat incuruat̄ et versus terraz se reflectit. dentes habet acutissimos/aculeos acutos et dentatos. et singule eius virgule a summo vsq̄ deorsum ad radicez aculeis sunt munite. Alia est species tribuli minor et crescit in locis palustrib⁹ et in cāpis. et est minor in longitudine et grossitudine q̄ sit maior. Folia habet minuta et rotūda bastulas ꝓijcit longas teneras rubeas sparsas per terrā diffusas aculeatas ꝑ totum et spinosas. Florem faciūt album et fructū ꝑmo viridem deinde rubeū tandem nigrum. et hūc fructū diligūt serpētes colubri ⁊ bufones. et ideo talem fructū comedere hominibus non est tutū. et cui ip̄m comedere libuerit eligere debet illū qui a terra magꝫ est eleuatus et nō nimis maturus qui integre est et intactus a muscis vel a vermib⁹ nō corrosus. Tribulus aūt campestris. vt di. Pli. aratro et frugibus est inimicus. viuax em̄ ē et multum se mltiplicat. et vix eradicari potest quando in aliquo radicat̄ agro. et ideo messem comp̄mit et cōfundit pedes ⁊ crura transeuntiū ⁊ manus se tangentiū multum ledit. et transeūtes sepe cadere vel cespitare facit. vestes hominū dilaniat ⁊ discerpit et ouiū iuxta se pascua querentiū lanā rapit. ⁊ ido d̄r tribulus a tribulando. quia tribulat et ledit sibi appropinquantes.

De thimo Ca. CLXXI

Timus est herba valde aromatica. Unde Uirgilius. redolētq̄ thimo fragrantia mella. cui⁹ flos dicit̄ epithimū. et est flos medicinalis. habet em̄ virtutem melancoliā purgandi et flegma. et iō valet ꝯtra quartanā et alias melancolicas passiones.

De thimiamate.
Capl'm. CLXXII

Timiama est quedam cōfectio p̄ciosissima ex onica et stacte galbano et thure prepata. sicut d̄r Exodi. xxx. et est dicta a thimo flore odorifero quia olet suauiter sicut thimus. sicut dicit Isid. li. iiij. vbi tractat de odorib⁹. talis aūt cōfectio in vsus hominū nō debuit fieri qr̄ domin⁹ offerre in templo sup altare thimiamatꝫ hanc p̄cepit. et ideo in ecclesia nō debet sponsus ⁊ sponsa thurificari odore thuris. Inde etiā est q̄ allato thure benedicto super altare. si descendat thuribulum ad choꝝ aliud thus sine benedictione apponendū est et offerendum hominib⁹.

De thure Ca. CLXXIII

Thus est nomen arboris et etiā gūmi inde emanātis. Unde Plini⁹ li. xvij. dicit. Thus est arbor arabie īmensa atq̄ ramosa leuissimi corticis ad aceris q̄ntitatē. succū aromaticū et album mō amigdale generans et effundens ⁊ masticatione in puluerē resolutū est intus pingue ⁊ igni appositū facile ardens. et appellat̄ apud nos masculus eo q̄ natura sit rotunduz ad modū testiculorū. reliquū v̄o est planum et plene scabiosum. et est masculo min⁹ bonū. adulterat̄ aūt admixtū resine albe siue gummi. sed sua cognoscit̄ ꝓpria qualitate. nā th⁹ igni appositū ardescit. resina vero fumescit. gūmi aūt calefactū resoluit̄ et liquescit. Arbor aūt vnde fluit thus d̄r libanus. et ei⁹ gūmi a naturalib⁹ ac medicis olibanū nūcupatur a mōte arabie sic vocato. sed a libano arbore fluens olibanū libanus nuncupat̄. vt dicit Isid. Et dicit glosa sup Eccl. xxiiij. sup illum locū. Ego quasi liban⁹ non incisus ⁊c̄. Libanus vt aiūt arbor est in arabia cortice et folio lauro similis. fructū emittēs bis in anno. s. in vere et in autūno. sed quod ꝑ se fluit in p̄ncipio estatis melius est. quod vero in estate cortice inciso paulatim exire cogit̄. in autūno v̄o nec ita candidū ē nec ita purū. sz h̄ qd̄ p̄mo adheret ramis ⁊ corticib⁹

in estate indurat et a ramis ferro recolligit. Thus optimū est qd albū solidū ⁊ mundū odorifeꝝ ⁊ rotundū ad modum testiculi ac oblongū. ⁊ ido dr masculinū. Thus ꝟo qd apertis corticibꝫ in autūno vel hyemis pncipio effluit non est alteri simile in ꝟtute nec etiaꝫ in colore. qꝛ illud albū est et trāslucidū odorifeꝝ valde atqꝫ mundū. Thus ꝟo secūdariū et rufum est tenue et scabiosū. vt s dic Jsi. Regio āt vbi crescūt thura est montuosa et p altitudine rupiū et scopuloꝝ q̄i inuia ⁊ inaccessa. vt dic glo. Eccl. sup̄dicta. Hec om̄ia di. Pli. li. xv. c. x. et dicit glo. q Arabia est regio thura gingnēs sabea eiusdē regionis ꝓuincia maxīe thurifera. ⁊ est t̄ra ex vna pte mari ⁊ scopulis. ex altera ꝟo montibus ⁊ rupibꝫ vix accessa. vñ thuris arbor sine cultore crescit et terrā argillosaꝫ diligit. Dicūt aūt arabes q thus nō dꝫ recolligi nec eiꝰ arbor incidi. nisi a sacris ⁊ religiosis tpe collectionis ꝯtactu mulieꝝ nō pollutꝰ. et sic putat p religionis obseruantiā merces augeri Item idem ibidē ca. xvj. pma naturalis vindemia est circa canis ortū in fortissimo estu Nam tūc eiꝰ cortex tenuissimꝰ laxat et ꝓsilit inde spuma pinguis q̄ cōcreata densat vbi loci natura poscit h purissimū est et candidū. Secūda vindemia versus hyemē corticibus incisis rufum h exit nec cōparabile ē pori. Credit aūt nouelle arboris gūmi esse candidiꝰ sꝫ veteris efficaciꝰ. et q̄dam putant ī insulis meliꝰ gūmi. Alij negant in insulis nasci. Colectū thus in camelis defert in ciuitatē que sabotriam dr. porta ad h patente nec p aliā viā digredi licet ibiqꝫ decimātur deo quē inuocāt. ibiqꝫ in mensura et pondere accipiūt sacerdotes. nec ante inde lꝫ mercari nisi prius deo debita portio offeratur. candore ꝓbat. et carbone si statim ardeat et inflamet. si dentē nō recipit sꝫ statim frangitur vel redigit in puluerē vel in micā. Hucusqꝫ Plinius. fm Dyasco. ꝟo et Plate. Thꝰ est gūmi cuiusdā arboris in Alexandria. et dr olibanū alexādrinū. qd est puriꝰ et meliꝰ. alid īuenit iuxta damascū ⁊ dr damascū. et nō ē ita bonū nec ita puꝝ sic pmū Est āt calidū ⁊ sicca. multū aromaticū multū pingue ⁊ glutinosū. ꝟtutē hꝫ ꝯfortādi ex aromaticitate sua ꝯsolidandi ⁊ ꝯstringēdi ⁊ ꝯglutinādi ex gūmositate sua. potēter stringit lachrymas ⁊ fluxū humoꝝ descendentiū de capite ꝓcipue qñ fluūt p venas exteriores faciei si circa tpa eiꝰ puluis cū vino albo et cū albugine oui emplastret. sic etiā sedat dolorē dētiū et gingiuaꝝ. masticatū thus ꝓhibꝫ fluxū humoꝝ a capite ad mēbra spūalia ad pectꝰ videlicet ⁊ pulmonē. ꝯ indigestionē ⁊ acidā eructuatōem multū valet vinum in q̄ fuerit thus decoctū. matricē ꝯfortat ⁊ mundificat et ꝯceptū iuuat fumꝰ eius. mixtꝰ puluis eius cū aceto graciliat et attenuat māmas turgidas puellaꝝ. ꝯquassationibꝫ cū pice subuenit. dolorē auriū mitigat. mixtū cū vino tumoribꝫ intestinoꝝ subuenit si cū vino bibat Hucusqꝫ Dyasco. et Plate. Dicit aūt thus fm Jsi. a theos qd est deꝰ. quia in deoꝝ sacrificijs adolet. ⁊ fm h hꝫ aspiratōem. vel dicitur a tundo dis. quia abile ad tundenduꝫ et sepe tundit. et q̄nto plus tundit tanto plꝰ redolet et facilius inflamat. ⁊ tūc caret aspiratione. ex thure incenso ꝓcedit aromaticꝰ fumus ad modū virgule. et est inferius gracilis multū mobilis multis circūuolutionibus amfractuosus. et se ad partes appositas motu leuissimo circūuoluens. ꝟsus supiora se dilatās īmutans aera et obumbrās odoris sui fragrantia fetorē cadaueꝝ auferens. ad cerebrū directe penetrās. spm̄ aīalez cōfortat et recreat p cerebri ventriculos se diffundens

De vimine Ca. CLXXIIII

Vimen viminis dr ꝟga mollis. et dr vimen eo q habeat vim multam viroris. Nam eiꝰ natura est talis vt etiam arefactū si in aqua abluat iterum reuirescat vt di. Jsi. li. xvij. ex viminibꝫ fiūt necessaria vitibꝫ vinciendis et doleis religādis ligamenta. vt patet s eodem in lr̄a S. quere de salice

De virga Ca. CLXXV

Virga ꝓprie est q̄ de ramis nascitur. ⁊ dr a ꝟtute eo q in se vim multā habeat. et dr a virore. nam virtus q̄ latitat in radice se ꝓdit in virore ꝟge. Et dr ꝟga quasi vi regens. virga em̄ vtunt magi ad placandos serpētes et idcirco in ꝟga sustinent hos alligatos. ꝟga etiam vtunt phi reges et mgr̄i. vt di. Jsi. li. xvij. virga etiā vtūt viatores agroꝝ et areaꝝ seu p̄toꝝ dimensores. legati et nūcij ac pastores. Virga siq̄dē ex triplici cōponit suba. s. ex cortice ligno et medulla. mediante medulla nutrit ⁊ vegetatur. mediante ligno erigit et sustentat. corticis vero bñficio tegit. et ab exterioris aeris

iniuria defensat. Nam vt dicit cōmentator sup̄ libꝝ de plantis. Corticem habet ꝓ pelle arbor. lignū ꝓ osse. medullā loco vene Nā calor naturalis existens potissime in medulla virge mediante ramo a quo pullulat hūorem attrahit a stipite et radice. et qđ grossiꝰ et terrestriꝰ est in attracto humore trāsmutatur in lignū ⁊ in corticē. qđ ꝟo aquosiꝰ est cōuertit in frondiū multitudinē. ⁊ qđ vnctuosius est ⁊ puriꝰ trāsmittit ad ꝟge supficiez vt inde ꝓducat florē vt tandez fructū generet atqꝫ semen. Nascit aūt tam flos q̄ꝫ fructꝰ de suba virge sine ipsiꝰ corruptione ⁊ aliq̄ violatione. Nam flos insensibiliter deꝟga egrediens ⁊ erūpens virgā nō violat nec deflorat. sꝫ fecūdat eam potiꝰ ac ꝑficit ⁊ decorat. ꝟga itaqꝫ nō ꝑficit fecūdatiōis gratiam nec potentiā generandi ex cōmixtione seminis sicut animantia sed ex rore celesti pariter et calore solis. Virga autem ex quo ascendit: sursum semꝑ tendit et suā summitatez ꝟsus celū erigit quousqꝫ ꝑueniat ad ꝑfectum incrementū. et est media inter ramū et stipitē seu radicē a qua cōcipit fructū. et inter fructum quem ꝓducit ex sube sue teneritudine flexibilis est valde. ⁊ de facili inclinabilis in q̄ꝫuis ꝑtē Itē ꝟga extrinsecꝰ est arida ⁊ sicca aspera ⁊ nodosa. sed interius mollis ē ī medulla. et sub cortice humorosa. q̄nto autem virga plus crescit tanto a terra plus recedit et q̄nto sursū altiꝰ sustollit tanto in eꝰ acumine gracilior ⁊ acutior inuenit. Item virga ex se debet esse erecta. sꝫ qñ est nouella si casu aliquo ad terrā incuruet difficile est vt indurata in illa curuitate ad rectitudinē reuocetur. immo sepe faciliꝰ frangit q̄ꝫ rectificet. qñ ꝟo virga inuenit curua in igne ponitur et per calorē eius rigorem et duriciem resoluentem et remollientem ad formā rectitudinis facilius reducit. Item virga canibus ē odiosa et ꝑuulis. qꝛ virga eoꝝ insolentia coercetur.

De virgulto
Capl'um. CLXXVI

Virgultū a virga est dictū ꝑm Hug. est em̄ locus vbi multitudo crescit ꝟgarum. ꝑm aūt Isi. li. xvij. virgultuz est ramus q̄ de robore ipiꝰ arboris pullulat Sed virga dicit q̄ de ramis oritur et procedit. Virgultū aūt sine cōmixtione seminum procedit. In hyeme vilescit. in vero ꝟo placet. quia tūc virescit et florescit ꝑcisum rursum pullulat ⁊ reuiuiscit a terra in suo ortu elongat. et q̄nto plus crescit tanto plus versus celū eleuatur. Aliqñ dicit virgultū viridariū vel virectū locus scꝫ viridis ⁊ amenꝰ. plantis ⁊ herbis virētibꝫ cōsitꝰ sic sup̄ de orto patet. quere in lr̄a O.

De vite Ca. CLXXVII

Vitis đr a vinciēdo. qꝛ vincit ⁊ ligat ꝑm Isi. aūt vitis est dicta. eo q̄ vim habeat citiꝰ radicandi. vel iō dicunt vites eo q̄ vim habeant vt inuicē vittis se innectant vicinisqꝫ arboribꝫ reptando religēt. Est eī eaꝝ natura flexibilis quasi. s. brachijs quibusdā q̄cq̄d cōprehenderint vi teneāt et ꝯstringāt. et illa ligamīa q̄bꝫ arbores vel palos capiūt. capreoli dicunt. sic dicti eo q̄ arbores capiūt vel mutuo se cōnectūt quorū adminiculo freti palmites vētos sustinēt et turbines ne frangant Dicunt etiā corimbi. qꝛ sūt sicut anuli q̄bꝫ ꝓxima queqꝫ ligant ne longius laxati palmites ventoꝝ flatibꝫ dissipent ⁊ sine ꝑiculo fructꝰ suos sustineāt. Vitibus aūt ista maxime ꝯueniūt. oblaqueatio Oblaqueari aūt est terrā circa radicē aperire et velut lacus efficere vt radix hūore abūdantius hūectet ⁊ caloris solaris radio faciliꝰ penetret. Item ꝯuenit eis putatio ⁊ est putare virgam ex vite supuacuā resecare. cuius flagellū luxuriat. Itē eis ꝯuenit ꝓpagiatio. ⁊ est ꝓpaginare flagellū vitis supsternere ⁊ q̄i porro pangere. ⁊ hinc ꝓpagies dicūt prime. s. vitis extēsiones. Itē eis ꝯuenit fossio. et est fodere terrā mouere fossorio vl' ligone vt radices et herbe supflue amoueant. et sic vites meliꝰ foueant. Item eis cōuenit pastinatio. pastinare aūt est paxillare. i. palos figere circa vites vt sustentent. vt dic Papias et đr a pango gis. xi. qđ idem est q̄ palos figere vel plantare vt di. idem. ꝑm Isi. autem pastinare est fimo vel terra pinguivitē pascere vel nutrire vt ampliꝰ fructificet. Item eis ꝯuenit pōpinatio Est aūt pampinare pampinos. i. folia supflua de vite amouere vt vue liberiꝰ aerem purū capiāt. ⁊ folijs nō obumbrate citiꝰ maturescāt. Pampini autē vt di. Isi. sunt folla quorū subsidio fructus vitis ab ardore et frigore defensat ⁊ aduersus oēz iniuriā ꝑmunit. q̄ pampini vt di. Isi. iō sūt intercisi vt solaris radiꝰ ad maturitatē fructus faciliꝰ admittat. et sunt dicti pampini eo q̄ de palmite pendeāt vt dicit idem lib. xvij. Itē eis ꝯueit vindemiatio. et ē vindemiare

de vite ruas demere. qđ fit qñ fructꝰ vince p cidũf ꝛ recolligũf. De vitib ãt di. Pli. libro xvij. c. xxij. Vitis qñ pcidit tpe cõgruo ꝛ mõ debito. et pcisione vires recipit ꝛ pcipit materiã ex q̃ fructꝰ vel flores imposterꝫ pariunt nisi em̃ pcisione castigaret supfluor tota in fecũda ꝛ sterilis redderet. nihil em̃ auidius nascit. ꝛ iõ nisi vires ad pariẽdũ seruet ñ est paritura fructꝰ. In vite ãt ẽ natura vt malit parere q̃ viuere. ꝛ iõ q̃cq̃d de materia supflua a vite demit fructui accedit. vites ꝯ putationis tpe q̃nto citiꝰ putat tãto plꝰ effundũt ꝺ materia. ꝛ q̃nto serꝰ tãto ferũt fructũ vberiorẽ. ita tñ ꝙ putatio tps debitũ nõ excedat. vñ vites ḡciles ꝛ tenues citꝰ oportet putare validas aũt nouissime. Debet ãt pcisio fieri obliq̃ int duas gẽmas. ita vt in pte opposita gẽme pcisionis fiat vulnꝰ. Jõ ãt dꝛ fieri obligue ꝛ nõ directe vt cito desicc̃ãt ꝛ defluãt guttule pluuiales p quartũ freq̃ntiã ꝛ pmanentiã sup planã incisurã vitis summitas lederet. ꝛ q̃nto vitis est ḡcilior ꝛ macrior tãto plus de ea putandũ. qñ ãt pampinatõe indiget nõ dꝛ remoueri foliũ qꝺ est circa vuam nisi vinea sit nouella. sꝫ portꝰ alia q̃ magꝭ sũt remota. ℔ em̃ vuã supplantaret. Quicq̃d ꝯ erũpit et pullulat alias q̃ ab oculis sine gẽmis spuriũ ꝛ inutile iudicat et statim est rũpendũ. Itẽ idẽ ca. xxiij. Vitib accidit morbus spẽalis. s. qñ germia nimis tẽpestiue auferũf aut qñ in supinũ incidunt. aut quãdo notio rozeve ymbre florationis tpe pfundũf aut qñ nouella germina pruina aut frigore decoquũf. aut qñ ab imperitis cultoribus aut circũfossoribus radices vulnere iniurioso ledunt et qñ desquamant. i. a suo cortice totaliter spoliant. Juf omnia aũt malie ledit qñ fortꝭ ymber pcutit palmitẽ florescẽtẽ qꝛ sil defluit ipe fructꝰ. Et aere aũt corrupto et rozeve ymbre notio crescũt q̃dã vermes vt eruce ꝛ testudines vitis germia ꝛ folia depascentes. ꝛ eã sic depastã facile derelinquunt. Nascit aũt ℔ malũ in tpe nimis hũido atq̃ lẽto. Accidit etiã eis aliꝰ morbꝰ quẽ araneũ vocãt vinitores. qꝛ ex flatu vẽti notio et ymbre corrupto generãt q̃dã tele q̃si araneariũ q̃b obuoluũt fructꝰ ꝛ sumũt ꝛ aduruntur. Ledit etiã vitẽ raphanꝰ. odit etiã ꝛ caulez ꝛ oĩne olus. odit etiã ꝛ corulũ. vñ qñ talia vitibus sũt vicina tristes ꝛ egre efficiũf. Nitruꝫ q̃dẽ ꝛ alumẽ et aqua marina ꝛ fabe ac vicie putamina vltima et malie interimẽtia vitiũ sũt venena. Vtuscꝫ Pli. lib. xviij. c. ij. Dicit idẽ vt apud priscos vites int magnas arbores nũerabant. In aliq̃bꝰ em̃ ptib sũt vites ita magne vt et eaꝫ trucis statue fiãt ꝛ colũne. vtꝫ in simulacro Iouis in vrbe populonia Sup tectũ etiã tẽpli ephesie diane vna vite antiq̃t scãdebaf. Colũne q̃ꝫ de talib vitib facte diutissime pmanẽt. incorrupte in paucis em̃ lignis nata eternior est q̃ꝫ in vite nllo fine crescũt. ꝛ circa domos ꝛ villas circũduci pñt. leuant etiã in multꝭ ptib ad vlmi vel populi arboris sũmitates ꝛ eoꝝ rami quasi maritali affectu suis brachijs se cõnectunt. Arbor est vtilis et medicinalis tam in folijs q̃ꝫ in fructu ꝛ emittit ꝛ reddit liquorẽ succis oĩm arboꝝ meliorẽ. qñ pcidit lacrimã emittit purissimã. et illa lacrima vtiliter collirijs adhibet. p illꝰ lacrime emulsionez depurat eius subalis humor in radice. vñ fructꝰ postea surgit dulcior et purior extra vite. Folia vitis sũt lata interꝰ plana viridia ꝛ mollia exterꝰ aũt valliculata ꝛ villosa in extremitate. lateribꝰ intercisa ꝛ acuta multũ obũbrãtia. quoꝝ vmbra estuãtibꝰ ꝛ q̃escere cupientib est iocũda. ꝛ sũt multũ medicinalia. Hã vulnera mũdant ꝛ mũda sanant in aqua decocta refrigerãt. calorẽ febrilẽ mitigãt. estuationẽ et tumorem stomachi cataplasmata mire sedant. ꝓgnantẽ adiuuãt. somnũ puocant ꝛ cerebꝝ recreãt ꝛ ꝯfortant. et lacrima potata sepe calculos frãgit vt di. Dyasco. visum acuit. lippitudinẽ oculoꝝ tollit. morsibꝰ venenatꝭ ꝛ vetatõibꝰ succurrit. ventrez sistit. cinis etiã et valet ad p̃dicta q̃ succo ruthe et oleo admixt tumorez splenis spargit. vt dicẽ idẽ. Pli. li. xxiij. c. j. vbi dicit folia vitiũ dolores capitis amputãt. inflatões sedãt. cũ farina ordei calidã arteticã curãt. dissentericos valde iuuãt si eoꝝ succum bibãt patiẽtes. lacrima eius cũ oleo sup locum pilosuꝫ illita modo psilotri. pilos amputat. et ℔ facit maxime lacrima quã ramꝰ vitis viridis emittit et resudat. verrucas tollit. corticꝫ vitiũ et folia arida vulnerꝫ sanguinẽ sedãt ipmoq̃ vulnus ꝯglutinãt ꝛ sanãt. cinis vitiũ morsiturã purgat atq̃ curat. neruoꝝ dolores et contractiones mitigãt. scorpionũ et canuꝫ plagas cũ oleo sanant citius. cinis corticis p se pilos ablatos restaurat ꝛ multiplicat. Ducuscꝫ Plinius.

De vite agresti.

Capꝫum. CLXXVIII.

Vitis agrestis est labrusca. sic dicta qz
i terre marginib⁹ crescit. a labro cui
or labrusca. s. ab extremitate vbi
nascit. sic di. Isi. li. xvij. Est aut silvestris viti vini/
fere i foliis sz nō i fructu. nā fructū facit mo
dicū aut nullū. z si quē fecerit ille dur⁹ est et
stiptic⁹ z amar⁹ Vitis vinifera degenerat se
pe in labruscā qñ nō colit nec putat. z econ
uerso de labrusca fit vitis vinifera p culturā
debitā z tonsuram. vt di. Pli. et q̄uis labru
sca nō sit q̄ ad cibū vtilis. est tñ q̄ ad medici/
nā. Hā et radix elita in aq̄ pluuiali et mixto
vino ydropicos curat. oēs maculas tollit.
tussim ꝓcescit puluis radicis ei⁹ ꝑ defectuz
stomachi mire subueit. vt di. Dyas. Pli. aūt
lib. xxiij. c. q̄. dic sic Labrusca grece ampeloe
sargie appellat. spissis foliis vinoso cortice
fert vuas rubētes mō cocci q̄z succo mulie
res cutē faciei purgāt. z illevue cum foliis z
succo tritevtilit apponūt. vicijs coraz et lū/
boz trite cū aceto scabiē bois z q̄drupeduz
curāt. Ducusq⁹ Pli.

De vitulamine La. CLXXIX

Vitulamen a vite dr illa plāta bastar
da siue spuria et infructuosa q̄ nasci
tur a radice vitis siue al's. nō ꝓcedēs
ex ipis gēmis. z tales plāte degeneres sūt et
innaturales. z iō ñ fructificāt. sz vitē onerāt
et ḡnāt. z fructū impediūt ac retardāt. nam
hūoꝛē attrahunt a radice q̄ deberet trāsferri
ad fructū nutriendū z augmētandū. z iō de
bēt citi⁹ extirpari ne diuti⁹ crescētes diminu
ant fructū viti. z iō tales plāte adulterine di
cūt spuria vitulamia. i. degenerātia z nō na
turalia. vt hēt. li. sap. c. iiij. et ē hꝛa rabani z
antiq̄z. q̄uis Aug. i li. de doctria xpiana di
cat. q̄ melius dicerēt adulterine plantatōes
qō q̄dēvez est q̄ ad simpliciū intellectū. ve/
ra ñ hꝛa est z bona q̄ ad intelligētes sc̄z spu/
ria vitulamina.

De vinea La. CLXXX

Vinea vt di. Papias est locus vbi plan
tāt vites. vñ z vinetū vocam⁹ locuz
vbi ꝓsita est multitudo vitiū. Vinea
diligēter excolit z ab oīb⁹ superfluis expurga
tur z a cultoꝛib⁹ sepe visitat. z ne ledat a be/
stijs macerijs z sepib⁹ circūdat. et ne diripi/
ant fructus ei⁹ custos i ea sup specula ordinat
in hyeme sine custodia relinq̄t. sz i autūno a
multis freq̄ntat. in hyeme valde pallet. i vere
z in estate viret floret ac redolet. sz in autūno
fructu gaudet. odoꝛ floētis vince oīm vene
nosa ꝓpriat. et iō ipa floēte fugiūt colubri et
bufones sustinere ei⁹ fragrantiā nō valētes.
viroꝛe z amenitate delectat visū fragrantia
z aromaticitate afficit olfactū. saporꝫ suaui/
tate reficit gustū. folioꝛ lenitate demulcz ta
ctū. aerē diligit puꝛ serenū vt di. Pli. et mi/
nus diligit tps nubilosū. terrā diligit cali/
dā z siccā mediocriter pinguē ac dulcē. Hā
qñ tra est nimis pinguis vel nimis humida
luxuriat in ramos z in folia. z paucos babz
fruct⁹. qñꝺo tra est arenosa z nimis macra:
cito deficit z arescit cū nō inueniat sufficiēs
fundamentū seu nutrimentū. sil'r si fuerit i
terra amara vel salsuginosa coꝛrūpit radix
ei⁹ malicioso hūoꝛe radicꝫ subaz subintrāte. z
iō non diligit terrā dulcē z in suis q̄litatib⁹
tpa tam. et iō mōtes alti soli bñ exposīti sunt
optia loca ad vineā. q̄ in eis est humoꝛ dul/
cis z caloꝛ fortꝫ. z q̄nto vinea soli magꝫ ē ex/
posita. tāto fructus ei⁹ reddit dulciores. Prio aūt
est fructus ei⁹ viridis dur⁹ stiptic⁹ z acetosus. de/
inde p decoctōem solis dulcis efficit z deli
ciosus. sub foliis ei ipi⁹ vince latitāt vulpes
vuas vince coꝛrodētes q̄ide et deuastātes.
et maxie vbi custodes sūt negligētes. nec p/
dest q̄ aliq̄ min⁹ sapiētes ponūt z claudunt
vulpiū aduersarios. i. canes intra vitiū ma
cerias siue sepes. nā pl⁹ demoliūt z destru/
unt vuas vinee sic inclusi pauci canes q̄s fur
tiue facerēt pl'es vulpes vt di. Isi. et iō sapiē
tes vinitoꝛes sūma studēt diligentia ne sub/
intrēt porci seu canes domestici seu vulpes
a muscaz aūt z vermiū coꝛrosione nō pt ser
uari vinea nisi p ipi⁹ manū. qui oīa in sua
ꝓtinet ptāte. vt di. Isiō. et saluat magnifice
vniuersa.

De vua Lapīm. CLXXXI

Vua ab humeo mes. dr. z est dicta q̄i
hūida co q̄ intrinsec⁹ hūoꝛ ē plena.
vt di. Isi. li. xvij. Extribus aūt ꝓponit
vua. s. ex folliculis glarea et arillis. folliculi
dicūt vinaria siue tece in q̄bus glarea ꝓtinet.
z est glarea succ⁹ siue humoꝛ pinguis ipsius
vue. Arilli aūt dicunt ꝓpria ḡna q̄ sūt in ra/
cemo. et dicūt alio nōie acini ab acceo ces. et
dr dici ħ acin⁹ ni. sic ptz in maiori volumine
pistiani. vbi dr illō verbū paulini. Exprimit
humētes acinos succūq̄z liquentē. aliqui tñ
dicūt ħ acinū. Uua cū est generale nomen
ad botros z racemos. nā vua ꝓprie est m'to/
rū ḡnoꝛ coadunatio. racem⁹ aūt dr vnū ḡne.
Botr⁹ aūt vuaz ꝓgeries vel ꝓgregatio q̄ gal/

lice ꝺr moiſſine. ſm aũt Papi. t Iſi. racem⁹ eſt botrionis ꝑs ſiue ramuſcul⁹ cũ vuis ꝑcipis. vñ a ramo ꝺr racem⁹. ſm Iſi. Uue autẽ a multis ꝺicũt ſuburbane eo ꝙ in vrbib⁹ venꝺunt ad comeꝺendũ. cõmẽꝺat em̃ eas t ſpecies t iocũꝺitas ſapoꝛis. quaꝝ multe ſũt ſpecies. ſicut ꝑcoque ſic vocate qꝛ cito matureſcũt t añ oẽs caloꝛe ſolari ꝺecoquũt q̃s greci lageos ꝺicũt. qꝛ feſtinat ad maturitatẽ ſic lep⁹ Itẽ ſũt purpuree a caloꝛe purpureo ſic vocate. Itẽ ſũt ſtriciarie vel ſnacie ſic ꝺicte a magnituꝺine. ſic ꝺactili a lõgituꝺine. Itẽ ſunt ſtephanite a rotũꝺitate nũcupate. Itẽ ſunt ceraunee ſic ꝺicte eo ꝙ rubeãt velut ignis. Sũt aũt et amineevue. ſ. albe mineo .i. coloꝛe rubeo nõ ꝑmitte. Itẽ ſũt apiane facientes vinũ ꝺulce. q̃s niſi cito colligas pluuiis et ventis t marie apib⁹ infeſtant ꝑ q̃ꝝ ꝺepꝛꝺatione apiane ſũt vocate. Itẽ ſũt butiſlate al's biturice a regione nomẽ ſoꝛtite. turbines et pluuias t caloꝛes optime ſuſtinent t in terra macra nõ ꝺeficiũt hmõi. t ꝺr eſſe baſilica. Itẽ ſunt argite q̃s niſi ꝓmo tpe colligas aut i terrã cadũt aut hũoꝛe ꝓputreſcũt Itẽ ſũt t elbolie. i. varie q̃ neq̃ purpuree ſũt neq̃ nigre ab elbo coloꝛe ſic ꝺicte. elbũ ei inter albũ et nigrũ ẽ mediũ. Sũt ãt m'te alie ꝺifferẽtie vuaꝝ q̃s q̃ ꝺicta ſũt. q̃ ꝺiffert ab inuicẽ in ſapoꝛe t coloꝛe in magnitudie t ſtute. ſz he ſũt magꝭ famoſe vt ꝺi. Iſi. li. xvii. ſm ysa. ꝺo in ꝺict. Coloꝛ vuaꝝ q̃ ꝺrupl'r variat Sũt em̃ vue omino albe clare t aq̃ſe. modi cuz carnis hñtes. coꝛtices ſubtiles. oſſa exigua. Sũt itez vue oino nigre groſſe carnis pui hũoꝛis t coꝛticis. t oſſiũ magnoꝝ Sũt t citrine q̃ magꝭ ꝑticipãt cũ albeꝺie q̃s cum nigreꝺie. Sũt inſup rufe q̃ magꝭ accedunt ad nigreꝺinẽ q̃s ad alboꝛẽ. Albe leuit nutriunt facile ꝺigerũt. venas penetrãt t vrinã p uocãt. Nigre ſũt ꝺure ꝺigeſtiõis. tñ ſtomachũ pl⁹ ꝓfoꝛtãt. t etiã pl⁹ nutriũt q̃ hũ ꝺigerũt. Citrine aũt t rufe ſũt mediein potẽtia. et ſic ꝺic iꝺẽ ysa. Quãto vue ſũt maturioꝛes tãto ſũt laꝺabiliꝛes t ad nutriẽꝺũ t generãꝺũ bonũ ſanguinẽ meliꝛes Uue q̃ min⁹ hñt carnis q̃s hũoꝛ laꝺabiliꝛes hũoꝛes generãt q̃s ille q̃ ſũt pluris carnis q̃s hũoꝛis nõ tñ ſũt tãti nutrimẽti.

De vua immatura. Capt'm. CLXXXII.

Ua imatura ẽ frigiꝺa t ſicca t multũ acerba. t ꝑcutit neruos ſua frigiꝺitate. ꝺentiũ t raꝺices ſua ſtipticitate itantũ q̃ obſtupeſcũt t viꝺẽt q̃ꝺãmoꝺo ꝙgelari Uirtutẽ aũt hz ꝙſtringẽꝺi t colericũ vomitũ repmẽꝺi et caloꝛẽ epatis extiguẽꝺi. ſitim auferẽꝺi. acumẽ colere mitigãꝺi. humoꝛes groſſos in oculis in palpebꝛis ꝺeſiccandi t pꝛuritũ oculoꝝ t aſperitatẽ abſtergendi. vt ꝺi. ysaac.

De vuapaſſa Ca. CLXXXIII

Uapaſſa m'tis mꝺis fit. Aliq̃n ei torquet illõ ꝑ q̃ꝺ vua ꝺepẽꝺet a vite ita q̃ nõ poſſit hũiꝺũ vlteri⁹ ad vuaz aſcẽꝺere. t ſic pmittit a ſole p ꝺies aliq̃s ꝺeſiccari. t h̃ ꝺr vuapaſſa ꝑt caloꝛẽ ſolis quez patit. t h̃ eſt optima ad comeꝺendũ. Aliq̃n racemi inuoluũt in pãpinis vitis t colligãt folia ſil'ne racemi ꝺiſpergãt. t poſt q̃s panis eſt extract⁹ ꝺe cliba no q̃n caloꝛ eſt tpat⁹ imponũt ibi racemi inuoluti t exiccant. Sz'i mõ ꝺicũt iſte vuepaſſe. qꝛ quanꝺã violentiã a caloꝛe clibani patiũt. ſil'i mõ q̃n q̃s in fumario fit vuapaſſa. vñ ꝺi. Alexãꝺer nequã Dãt vuaſpaſſas cliban⁹ fumaria feb⁹ Devuapaſſa ꝺic ysa. in ꝺict. Uuapaſſa ꝑfecta in ꝺulce ꝺine eſt calꝺioꝛ mazie ſi nigra eſt. nec eſt nimis mollificatiua nec nimis ꝙſtipatiua ſed media. malos hũoꝛes tpat t mitigat moꝛſionẽ. mazie q̃n eſt pinguis t carnoſa t coꝛticẽ eſt tenuis et ei⁹ oſſa ſiue gnula ſũt exigua atz panca. hmõi vuapaſſa ꝺ ꝺoloꝛẽ pectoꝛ⁹ aꝺiuuat. pulmonẽ mũꝺificat. tuſſim ſeꝺat. veſicã t renes purgat. ſpleni t epati nõ ꝺuenit ſi habuerit ꝺurticiẽ t groſſiciẽ Uua ãt paſſa hñs acerbitatẽ cũ q̃ꝺã põticitate min⁹ eſt calꝺa q̃s ſit ꝺulcis t min⁹ hũiꝺa mazie ſi ſit alba. t iõ paz nutrit. caloꝛẽ extiguit. ventrẽ cõſtipat t ꝙſtringit.

De vino Ca. CLXXXIIII

Inũ ꝺr q̃ſi in vite natũ. vel a vena eo ꝙ potus eius venas ſanguie cito replet. vt ꝺi. Iſi. li. xx. vbi tractat ꝺ potu. Temetũ aũt ꝺr forte vinum. eo ꝙ teneat mentẽ t temerarie agere ſepe facit. Dz t merũ q̃n eſt purũ et aq̃ nõ admixtũ. ꝺr et bachus. a libero pze q̃ vocabaꝝ bachus. t ꝺicit fuiſſe ꝑm⁹ reperto⁹ vitis. vel bach⁹ ꝺr ab effectu. qꝛ fortitudie ſua facit bibẽtes furere t i alios debachare. Laudes ãt vini nõ poſſet ad plenũ ꝺeſcribere etiã ſi viueret bach⁹ ipe. Int' oẽs em̃ liq̃res t ſuccos arboꝝ vinũ obtinet ꝓncipatũ. nã ꝑ oĩa liq̃ꝛib⁹ vinũ moderate ſũptũ coꝛpa pl⁹ ꝓfoꝛtat. coꝛda letificat.

morbos et vulnera euacuat atq; sanat. vnd dicit ysa. in vltio dieť. Uinū dat bonū nutrimētum corpi. sanitatē reddit pditā ac custodit. calorē naťalē p oīb; cibis ⁊ potib; cōfortat ⁊ augmētat ppť familiaritatis ɔsortiū qd hz cū naťa. vñ sanguinē purissimū generat: et turbidū purificat ⁊ clarificat. venaꝝ ora apit. ⁊ ad īteriora mūdificāda sua subtilitate penetrat. ⁊ tenebrosaz fumositatē tristicie inductiuā illuminat atq; fugat. toti⁹ corpis membra corroborat. ⁊ vigorē singul' administrat. vini em̄ bonitatē actio aīe maīfestat facit in ea tristicie ⁊ doloris obliuionē. nec pmittit eam sentire angustiā vl' dolorē. acuit intellectū et facit eū docilē ad inuestigandā rem difficilē ⁊ subtilē. animosā etiā ipsaz efficit ⁊ audacē. vñ pz vini excellentia cuius vsus ɔuenit oīb; hoīb; etatib; tpib; ⁊ regionib; si debito mō ꝑm vires bibētꝫ a singulis assumať. senib; em̄ ɔuenit qr calor vini eorū repugnat frigiditati. iuuenib; ɔuenit ꝑm cibū qr in natura similis est nature ⁊ etati iuuenū ⁊ adolescētib; pueris est cibus ⁊ medicina. ⁊ eoꝝ calori adhuc impfecto nutrimētū exhibet ⁊ augmentū ⁊ ipaz hūiditatē puerilē supfluaz ɔsumit ⁊ desiccat. in frigida eī regione ⁊ in hyeme vinū forte ⁊ multū purū ɔuenit. in estate ꝟo et in calida regione vinū purū ⁊ multū mixtum vtile est. corpus eniz humectat et refrigerat ppter mixturaz aqueque subtilitate vini ad remotiora mēbra reducitur valde cito. ideo antiqui vocauerūt vinū tiriacam magnā. quia inuenerūt illud duaꝝ rerū esse iuuatiuū. calefacit em̄ corpa frigida ⁊ infrigidat calida. ⁊ hūectat sicca. ⁊ humida extenuat ⁊ desiccat. sz ei⁹ calefactio et siccatio est natural'. humectatio ꝟo ⁊ infrigidatio est accidental'. qr subtilitate sua portat aquā ad membra q̄ necesse habēt infrigidari et humectari. vt dicit idem. In vino āt ɔsiderank ista substātia siue liquor calor sapor atq; odor. Nam ꝑm subam vini attenditur subtilitas et terrestreitas siue grossicies atq; mediocritas. vinū subaliter tenue ⁊ subtile albū est claꝝ ⁊ ɔuenit stomacho. qr cito digerit et venas pforat. mentē nō pcutit neq; ledit. nec neruis nec cerebro aliqd infert nocumentū. vinū aūt terrestre atq; grossuz subtile est et optimū. stomachū em̄ grauat ⁊ difficile penetrat. Color aūt vini est quadruplex. s. albus. niger. glauc⁹. citrin⁹. et roseus siue rufus. albū ꝟo et nigrū vinū ceteris est minus calidū. et albū est magꝫ humiduz q̄ nigrū ppť subtilitatē et aq̄sitatē dñantem. nigrū ꝟo magꝫ siccū est ppť grossiciem et terrestreitatem ei magꝫ subaliter dominantē. vina vero mediocres colores hñtia sunt aliis calidiora. s. vinū citrinū seu aureū et vinum rufum. et hoc ꝑm q magis ab illis extremitatib; suut remota. ⁊ q̄nto illis sunt vicini/ora tanto sunt minus calida

De vino rubeo
Capl'm. CLXXXV.

Vinū rubeū valde intēsuz in rubore sic̄ sanguis fortissimū est. ⁊ multū ledit caput ⁊ pcutit mētez ⁊ fortē facit ebrietatē. ⁊ iō optime indiget aq̄ cōmisceri. vñ si cōmisceať qñ oportet ⁊ bibať put etatibus ⁊ tpib; ⁊ regionib; ac ɔsuetudini ɔuenit atq; decet. multū ē laudabile qr grossos dissoluit humores. vias venaꝝ a putredīe mūdificat ⁊ sanguinē purificat. maxīe si vicinū fuerit puritati. ⁊ iō ɔueit senib; qr eoꝝ calorē ɔfortat et frigidoꝝ hūoꝝ dissoluit abundantiā ī senū corpib; collectoꝝ. Uinū rubeum necesse est hr̄e saporē ponticū siue dulcē et liquorē int' grossuz et subtile mediocrē. et odor ei⁹ inter aromaticū ⁊ grauē. ⁊ tale vinū est ceterꝫ tpantius ad nutriēdū et mutať facili⁹ in sanguinē ppť sil'itudinē quā hz cū eo in liquore ī sapore ⁊ colore. vinū dulce ⁊ mltū rubeū iuuat ad mūdificandū vicia pectoris ⁊ pulmonis. valde em̄ est solutiuū viscosi hūoris ⁊ lenitiuū ⁊ immūdicie abstersiuū vini aūt ɔsideratur odor. nam si vinū fuerit aromaticū signat suū liquorē subtilē esse et tpatū. om̄iq; sordicie emūdatū ⁊ optime digestiuū. ⁊ ideo claꝝ generat sanguinez atq; mundū. ⁊ est cordis ɔfortatiuū. letificatiuū et fumi grossi ⁊ obscuri et turbidi expulsiuū Uñ ypo. vinū inq̄t odoriferꝫ subtili⁹ ceteris est et leui⁹ ⁊ digestibilius ac nutribilius. q̄a natura in eo suā ɔpleuisse se signat actionē. vinū ꝟo qd nulli⁹ est odoris siue ventositatꝫ grossiciē insinuat. ⁊ ido est illaudabil' nutrimenti nec clarificat sanguinē nec etiā cōfortat sz generat hūores grossos ⁊ fumū turbidū et obscurū. vñ horribilissimū hñs odorē ⁊ saporē ponticū pessimū est qr infert corpi maximū nocumētū. pessimū generat sāguinē ⁊ noxiū ɔfert corpi nutrimētū. ⁊ maxīe si vinū fuerit valde nigꝝ ad qd ptinet grossicies liquoris et g̃uitas odorꝫ ⁊ ponticitas saporis. vinū itaq; pdictꝫ q̄litatib; tpatū si tē/

perate et mō debito bibat̄. naturā adiuuat. laudabilē sanguinē generat. saporē cibis et potib⁹ admīstrat. desideriū et appetitū excitat. vitalē naturā et naturalē stomachū confortat. ad cibū appetendū et recipiēdū ac digerendū iuuat. ꝟtutē expulsiuā ad expellendas feces excitat. sitim sedat. passiones aīe de malo in bonū alterat ⁊ īmutat. nam aīaꝫ ꝟtit ab impietate ad pietatē. ab auaricia ad largitatē. a supbia in hūilitatē. de timore in animositatē. ⁊ vt breuit̄ dicā vinū moderate sūptū corpis ⁊ aīe sanitas est. Hucusq; ysa. in diet̄. et Pli. li. xiiij. ix. c. vbi d̄r. vini natura est ipō hausto accēdere viscera int⁹. fors ipso fuso infrigidare mēbra q̄ ab ipō pfundunt̄. Uiribꝫ autē corpis nihil vino vtili⁹ ē si adsit mod⁹. nihilq; pniciosius si mod⁹ in sumēdo non teneat̄. vñ andronides sapīa clar⁹ scp̄sit ad Alexandrū magnū cohibēs intpantiaꝫ vini in bibendo. Rex inq̄t memēto te bibere sanguinē t̄re. nā bibere intpate vinū cicuta est homini seu venenū q̄bꝫ p̄ceptis si ille obtempasset pfecto amicos in temulētia nō interemisset. vt di. Pli. Itē mala q̄ facit vinuꝫ intpate et īmoderate sumptū tangit ibidem in eodē li. ca. vl. mentē inq̄t mutat in furorē in mali impetū ⁊ obliuionez boni. Ebrioso siquidē inest pallor in facie et gene pendule oc̄lor assūt vlcera et lippitudo. man⁹ tremula liguaq; ligata. postera die eructuant. alitus fedi, velut de sepulcro, et g̃uissime sentiūtur in capite pūctōnes. amaricat frumen. s. palati summitatē, amica bilis. i. colere q̄ incēdit̄ ex calido fumo vini, et estuans sitis, torquet guttur. Nam hec necessitas vinuꝫ seq̄t̄ vt bibendi ꝯsuetudo auiditatē pariat rebibendi. vñ more sanguisuge vinolenti quāto plus bibūt tanto plus sitiūt. Ad hec verba Pli. addit ysa. dicens sic. si vinū vsq; ad ebrietatē sepe sumptū fuerit rōnis lumē extiguit et vim brutalē ꝯfortat. vñ pmanet corp⁹ velut nauis in mari nō habēs gubernaculum aut rectorē. et sic̄ milicia nō habēs p̄ncipem neq; ducē ꝓpter qd̄ fauet ebrius rei abnuēde et laudat qd̄ in se est illaudabile. de sapientibus facit stultos. de beniuolis puersus efficit et malignos. nam ebrietas est oīm viciorū fomes atq; causa. incidūt eīm ebriosi ī homicidia. adulteria. et furta. et ido volētes custodire familiā oportet eos a vino custodire ne vinū plus bibant q̄ eoꝝ ꝟtuti expedit et nature.

De vino nouo
Capl'm. CLXXXVI

Vinū nouū qd̄ de lacu. i. de cuppa nouiter est sublatū vocat̄ mustū qñ scꝫ de torculari p̄mo est exp̄ssum. et ē sic dictū quasi tenens mus. i. terrā humefactā siue lutū. mus eīm grece terra d̄r latine. vñ ⁊ humus terra d̄r humefacta. in musto autez partes terre et feculēte partibꝫ aqueis et aereis sunt admixte in quas agens viri⁹ ignea fortissimā facit ebulitōem. Nam ptes ignee et aeree mouent̄ sursū. ptes ꝟo terree deorsū et ex tali pturbatione et repugnantia fortis fit ebulitio donec vincente calore puri ab īpuro fiat sepatio ⁊ ꝯpleta digestio. Inest āt musto tanta vis feruoris vt vasa fortia ex eo plena et absq; spiramine mox dirūpat vt di. Cōstan. et Gre. sup Job. vnde p spiraculi aperturā spumosa vini immūdicia ad vasis supficiem vi caloris eiecta continue euaporat donec purissimū vinuꝫ fiat. In p̄ncipio autē qñ mustum eliquat̄ valde est turbiduꝫ atq; spissum. et ideo vt dicit ysa. bibitū grossum generat sanguinē et fumum terribiliuꝫ somnioꝝ inductiuum. malos generat hūores. rugitum facit et inflationem in intestinis. Mustum eīm nouum valde ventosum et spumosum est ꝓpter resolutionē partium vi caloris. Unde Gal'. vinū quodcūq; duꝫ est recens non habet vim ducendi cibum p corpus. vnde ventositatem et inflatiōem ac fastidium generat. quanto plus autem durat post expressionem a torculari tanto plus clarificat̄ et depurat̄ et ampli⁹ intēdit̄ calor eius quando eīm adhuc est mustū ab ebulitione nō quiescit nec terrestria ad suū locuꝫ descendūt. nec aerea et ignea suū locū sursū petunt ⁊ remanet adhuc indigestū. ⁊ ido qñ bñ est vinū defecatū et lucidū atq; clarū laudabile est ⁊ amicū nature. qꝛ tunc ꝯfortatur calor eius quotidie tam in odore et sapore q̄ in virtute melioratur. nisi forsan a corrupto aere vel ab aliquo corrupto vase casu aliquo corrumpatur. Nam si vas ip̄m continens corruptum fuerit et ipsum vinum corruptū erit. ex aere corrupto et calore vel humiditate nimis distemperata vinū sepe corrumpit̄. et ideo nūc acescit nunc pinguescit vel totaliter cōputrescit. et tūc nature hoīs est pessimū ⁊ maxime inimicū et est fugiēdū simpliciter vt venenum. Uinum etiā vetustissimū in calore excedit tēperamentū. et iō

saporē mutat ⁊ calorē. ⁊ tale vinū suo acumi ne ledit cerebꝝ ⁊ ꝑcutit mentē. ⁊ sua siccita/te ⁊ caliditate inflamat subalez hūiditatē. ex tinguit calorē naturalē. ⁊ ideo nec nimis recēs nec nimis antiquū est laudabile. sz potiꝰ int̄ duo extrema ē mediocre ꝑm ꝙ ab extremita te noui ⁊ veterꝫ magꝫ ē remotū. qꝛ illd̄ ē ma/xime tꝑatū. Hucusqꝫ ysa. in dict̄.

De vino condito
Capl'um. CLXXXVII

Vinū ꝯditū fit artificialit̄ ex admixti one aromatū tā spēꝝ q̄ꝫ herbaꝝ. vtz in vino saluiato. in vino rosato ⁊ ga/riophilato. ⁊ est illud vinū ꝯueniēs tā in po tu q̄ꝫ in medicina. ꝟtꝰ em̄ tam spēꝝ q̄ꝫ herba rū immutat vinū. ⁊ sibi ꝯfert ꝟtutē singula/rem. et ideo talia vina sunt salubriora et de/licatiora qñ eis salubres spēs debito modo incorꝑantur. virtus em̄ specieꝝ cōseruat vi na ne de facili corrumpant̄. vnde talia vina suo sapore delectāt gustū. excitāt appetitum sua aromaticitate ꝯfortāt tam cerebꝝ q̄ꝫ sto machum mūdificant etiā sanguinē et pene/trant ad interiora tam venaꝝ q̄ꝫ membroꝝ. vt dicit ysa.

De vino acetoso.
Capl'm. CLXXXVIII

Vinū ꝑmo dulce ⁊ etiā tꝑatū ī sapo/re ꝑ solis vel aerꝫ decoctōz ⁊ longaz ebulitōez corrūpit̄ ⁊ in acetositatez ꝯuertit̄ qñ nō hz vim q̄ custodiat̄. vt di. ysa. in dict̄. in ca. de aceto. Nam ꝑ accidentalez calorē ꝟtutē caloris naturalis excedentē ex tenuantē ⁊ vincentē subtiliat̄ suba liquoris ꝑ caloris accidentalis ebulitōez ⁊ extinguit̄ calor naturalis. vnd̄ vinū qd̄ ꝑmo erat sub stantialiter vel naturaliter calidū ꝑ corrum pentē calorē efficit̄ essentialiter frigidū ⁊ cō uertitur in acetum. magis aūt siccum est q̄ꝫ sit frigidū. moderate em̄ infrigidat. s. ī ꝑmo gradu. sed fortiter desiccat. quia in tertio g̃du. vt dicit idem. vñ ꝓpter subtilitatem sue sube ⁊ frigiditatis debilitatē ꝑforat de faci/li corpꝰ et penetrat ad loca q̄ valde sūt remo ta. vnd̄ nullus alius liquor acetosus vt ma ligranati et similiū hz vim penetrandi ad lo ca tam ꝓfunda. quia talis liquor in locis vi cinis operatur efficacius q̄ꝫ in remotis. vñ qui vult īfrigidare calorē stomachi aut alia sibi vicina membra vtilius vtit̄ granatoruz succo q̄ꝫ aceto. sed ad loca remota infrigidā da vtilius est acetū q̄ꝫ succus granatorū vel agresta. habet em̄ vim viuacem qua dirigit̄ ad longinqua. Idcirco est dissolutiuū ⁊ ex tenuatiuū et incisiuū. et ideo sanguinē ⁊ lac coagulatū calefactum in stomacho dissol/uit si bibat̄. Est etiam acetum vt dicit idem stomachi confortatiuuz. appetitus excitati/uum et augmentatiuuz et maloꝝ omniū ad stomachum descēdentiū potent̄ repressiuū. Est etiam contra venena et venenosa mor/tem inferentia vt est ip̄m opium iusquiamū et euforbiū iuuatiuū. Hucusqꝫ ysa. ꝑm Pli. ꝟo ⁊ Dyas. acetū forte positū super ferrū vel frigidam humū mox ebullit. fluxū ventris ⁊ sanguinis sistit. si inuenit ventrē plenuz sol/uit. si vacuum ip̄m stringit. letargicis et fre/neticis subuenit. vulnera recētia mūdificat et abluit ⁊ ip̄a intumescere nō ꝑmittit. fetorē oris ⁊ gingiuarū abluit ⁊ abstergit. neruos dentiū ꝑcutit ⁊ ip̄os ebetes ⁊ stupidos cito facit. vomitū et nauseā rep̄mit et compescit gargarizatū. auribꝫ surdis subuenit et vias auditꝰ aperit. oculoꝝ aciez exacuit. corrodit metalla. et ex eis diuersi colores gignuntur vt cerusa ex plūbo. es viride ex cupro. lazuri um ex argento. ouū in aceto dimersū ꝑ pl'es dies mollificat̄ in testa. ⁊ eam ad modū pel/licule mollē facit. Fex aceti valet ꝯ morsus serpētis cornuti q̄ d̄r cerastes sil'r ꝯ morsus rabidi canis et cocodrilli. Hucusqꝫ Pli. li. xxiiij. ca. x.

De vinacio Ca. CLXXXIX

Vinaciū et vinariū dicunt̄ posterius vinum quod compressis vuis vlti/mo eliquatur. et est quasi fex totius vini. Vinacia dicunt̄ pellicule et acini que remanent exp̄sso vino et post collectionē vi/ni extra ꝓiciunt̄. vñ d̄r in grecismo. Pelles vuaꝝ vinacia dic fore tm̄. Et dicas acinuz qd̄ in vua cernis acutum. Vinacia ꝟo libē ter comedūt sues q̄ꝫuis modicū aut nulluz prebeant eis nutrimentū. nam plus inflant q̄ꝫ nutriant.

De vinaria.
Capitulum. CXC.

Hec vinaria rie. d̄r cellariū vel locus vbi vinū occultat̄ ⁊ reponit̄. vñ q̄ꝫto locꝰ ille frigidior est ⁊ siccior. tāto est aptior ad vina in dolijs reposita ꝯseruāda. et iō excauant̄ loca lapidosa et subterranea vt in eis vina meliꝰ ꝯseruent̄ a corruptione calidi aeris ne acescant vel alio modo cor/rumpātur.

De viola. Capl'm. CXCI

Viola ꝓpter violentiā odoris sic ē nominata. vt dicit Isidor⁹. Cui⁹ tres sunt spēs. scz purpurea alba et mellina. Sed omniū folia nature frigide sunt et aquose. ⁊ ideo solutiue. vnde viole cū melle et aqua decocte soluūt ventrem. similiter si cum zucara macerentur et in vase vitreo diu soli exponant. Aluū laxant. inflationez mitigāt. calorem febrilem alterant. sitim sedant. semen earum partū mulieruz eijcit et excludit. lumbricos occidit. calefactiōi epatis subuenit. herba quidem modica est viola in substantia que recens est melior q̄ antiqua. cuius flos maximi est odoris. Unde odor eius cerebri calorē mitigat. et spiritus animales recreat et confortat. somnū ꝓuocat. qz cerebꝝ refrigerat tēpat et humectat. quanto flos eius est virtuosior tanto pl⁹ inferius caput depmit et inclinat. Itē flores vernales ꝑus oriunt ⁊ se citius manifestant paruitatē ei⁹ in suba magnitudo odoris pariter et ꝟtutis nobiliter recōpensat. vt dicit Dyasco.

De vlmo Ca. CXCII

Vlmus nomen accepit. eo q̄ in locis vliginosis et humidis melius proficit. Nam in mōtanis et asperis minus leta est vt di. Isi. li. xvij. radices in terra ꝓfundi⁹ figit ⁊ de ꝓfundis terre visceribꝫ ad nutrimētū ramoꝝ ⁊ frondiū hūorē sugit. ramos multos et nodosos ex se mittit ⁊ foliorū suoꝝ densitate vmbrā viatoribꝫ gratā facit. Est aūt arbor sterilis etem̄ inter glandiferas a Plinio ꝯputat. flores hz subalbidos et odoriferos ad modū tilie. et q̄dam grana vt cubebe. Sed ille fructus est inutilis. ei⁹ flores frequētant apes ex eis mellis dulcedinē colligentes. et q̄uis q̄i sterilis sit in se: tn̄ vtilis est viti fructifere cuius fructus et palmites sursum erigit ⁊ sustentat. corticem hz durū et rugosum. sed lignū molle interius lenissimū ad sculpendū valde aptū sic̄ tilie. vt di. Isi.

De vrtica Ca. CXCIII

Vrtica ex eo ē vocata q̄ tact⁹ eius corpus adurat. Est em̄ ignee nature vt dicit Macer. Feruida non modice vis illi dicitur esse. Unde nec immerito nomen sumpsisse videt. Tacta q̄ exurat digitos vrtica tenentis. Urtica aūt est duplex. s. vrens et mordēs pustulas et pruriginē etiā gignens aspera quidem habet folia ⁊ acuta et subrubea. hastulas habz angulosas et villosas. et manus tangentis vritiuas. Et est grauis odoris et subamari saporis. Alia est vrtica mortua folia habens albiora. et molliora magis rotunda. ⁊ tangentes nō exurit florē habz nūc rubeū. nūc albū. et valde grauis odoris pariter et saporis est. Utraq̄ vrtica est medicinalis. Nam succus eius cum vino bibitus valet ꝯtra ictericiā et ꝯtra colericam passionem cū melle curat antiquaz tussim. et mundat pulmonē et ventris inflationē sedat et tumorē. folia eius cū sale contrita vulnera sordida mundāt et curant. similiter morsum canis. sanat etiam cancros radix eius ꝯtrita cū vino et cocta in oleo. valet ꝯtra tumorē splenis. succus eius fluxum sanguinis de naribus sistit. cum mirra menstrua stringit semen eius cū vino bibitū precipue mixtū melli et piperi mouet venerez ⁊ ꝓuocat vrinā herba recēs cocta ventrē mollit si comedat. vñ di. Pli. et p̄cipit vrticā recentez cū p̄mo crescit in marcio decoquere ꝑ modū oleris et comedere contra multas corporis passiones. vtilior tn̄ est in medicīa q̄ in esca.

De zizania Ca. CXCIIII

Zizania herba quedam est de q̄ Isidorus libro. xiiij. quam poete infelix lolium dicunt. eo q̄ sit inutile et infecundum. et est feminini generis in singulari et neutri in plurali. vt dicit idem. Nascit autem inter triticuz temporibus corruptis atq̄ siccis q̄diu est in herba similis est tritico et ab eo poterit vix discerni. suffocat aūt ipsum triticum atq̄ ledit nisi ab eo cautius separetur. cum cautela magna est zizania quando adhuc recens est eradicanda ne ꝓpter similitudinem quam habet cum tritico. vel zizanijs parcatur vel triticū sub zizanie specie euellat. Cautius est ergo vt quando triticuz a zizanijs non discernit vsq̄ ad messem vtrumq̄ crescere permittatur. Et tunc zizania per semen cognita a tritico discreta ꝑ fasciculos colligāt. ⁊ tritico q̄dez ī horreis collecto. zizania per fasciculos cōburant. Habet autem zizania vim acutam et quodammodo venenosam inflatiuam et ventosam. et ido inebriat et mentē percupit et caput ledit. īmutat saporē pais cui admiscet ⁊ īficit. ⁊ si ī mlta q̄ntitate comedat valde ledit. īmo q̄nq̄ interimit et occidit. q̄uis

aũt noxia sit interi⁹ in corpe ad edendũ vtil' tñ extrinsec⁹ est ad medendũ. nã si cũ farina ordei ⁊ pulvere thuris ac croci ĩmisceat cõceptũ adiuuat in mulieribꝫ atq; ꝑtuꝫ. mixta cũ sulphure ⁊ aceto valet ꝯ impetiginẽ serpiginẽ ⁊ pruritũ. mixta cuꝫ semĩe lini ⁊ in vino cocta dissoluit apostema scliroticũ siue durũ decocta cũ semine cortice ⁊ radice sanat vuln⁹ ⁊ mũdificat putrefactũ. valet etiam ꝯ fistulã ⁊ ꝯ cancrũ. mire ꝓuocat menstrua et mũdificat matricez ⁊ disponit ac ꝑparat ad ꝯceptũ vt dicit Pli. et Dyasco.

De zinzibere Ca. CXCV

Zinziber est radix herbe ⁊ ẽ calidũ et hũidũ. vt dr̃ in Pla. Et est aliud domesticũ aliꝺ siluestre Siluestre acutiorẽ hꝫ saporẽ domestico ⁊ ẽ solidi⁹. colore nõ aꝺo albũ sꝫ facili⁹ frãgit. valet ꝯ frigidas causas pectoris ⁊ pulmonis. stomachi dolorẽ ⁊ intestinoꝝ ex inclusa vẽtositate veniẽtẽ mitigat ⁊ dissoluit si vinũ decoctõis ei⁹ cũ cimino calidũ assumat. stomachũ ꝯfortat ⁊ digestionẽ ꝓcurat. visuꝫ acuit ⁊ pannũ siue telã in oculis extenuat ⁊ ꝯsumit. ⁊ h̃ meli⁹ facit domesticũ q̃ꝫ siluestre. q̃nto albi⁹ est ⁊ recenti⁹ tãto est acuti⁹ et meli⁹ ꝑ duos vel tres annos ꝟuat in bõa efficacia. sꝫ p⁹ arescit et a vermibꝫ ꝑforat. Propt̃ hũiditatẽ em̃ suam putredini ẽ apparatũ vt di. ysa. vñ q̃ vult illꝺ diuti⁹ reseruare oportet vt ponat inter pip vt pipis siccitate humor zinziberis tꝑet. vt dicit idem.

De zedoario Ca. CXCVI

Zedoariũ est calidũ ⁊ siccũ. ⁊ ẽ domesticũ magꝭ eligẽdũ. et illꝺ qꝺ ẽ magꝭ citrinũ tenue ⁊ longũ in sapore acutũ nõ ꝑforatũ. Siluestre est subalbidũ ⁊ stipticũ cũ acumĩe modico valet ad illa q̃ zinziber. sꝫ stomachũ et corp⁹ ꝯfortat et appetitũ ꝓuocat vt di. Plat.

De zucaro Ca. CXCVII

Zucarũ vel zucara fit de q̃busdã cannis ⁊ arũdinibꝫ q̃ crescũt in stagnis iuxta nilum ⁊ illaꝝ cãnaꝝ succus dr̃ canna mellis de qua fit zucarũ ꝑ decoctõez sicut solet fieri sal de aqua. Cãne em̃ pistate ponũt in lebete ⁊ decoquũt ad lentũ ignem vsq; ad spissitudinẽ. ⁊ ꝑmo videt ex toto trãsire in spumã. sꝫ p⁹ facta residẽtia spissi⁹ ⁊ melius petit fundũ. sup⁹ ãt manet qꝺ est vacuum et spumosũ et est min⁹ dulce ⁊ foraminosum ⁊ int̃ dentes nõ crepitat qñ masticat sꝫ euanescit subito. bonũ aũt ecõuerso. bonuꝫ em̃ positũ in vasis rotũdis ad solẽ durũ efficit atq; albũ. Aliud ãt citrinũ. ⁊ est calidius alio. et iõ nõ dꝫ in acutis febribꝫ exhiberi. zucara aũt bona est tꝑata in q̃litatibꝫ suis. ⁊ iõ vt di. ysa. in diet. hꝫ ꝟtutẽ colatiuã dissolutiuã extenuatiuã. et ventris absq; vlla morsura humectatiuã. ⁊ stomachi mũdificatiuaꝫ. asperitatis pectoꝝ ⁊ pulmonis lenificatiuã vocis clarificatiuã. tussis et raucedinis ablatiuã. hũiditatis ꝯsũpte restauratiuã. ponticitatꝭ ⁊ amaritudĩs specieꝝ aromaticaꝝ tẽperatiuã. ⁊ iõ sũme vtilis est ĩ medicina. vt in electuariis. in pulueribꝫ. in syrupis. vt dicit ysa. tñ aliq̃ntulũ vẽtrẽ inflat ꝑcipue p⁹cibuꝫ sũpta. qꝛ om̃e dulce est inflatiuũ de nat̃a. de facili etiã in rubeã colerã trãsmutat si colericis tribuat. sic em̃ acetositas acumen colere rubee reꝑmit ⁊ extiguit. sic dulcedo q̃i ei cõtraria colerã excitat atq; nutrit. vt di. ysa. in eodem capl'o.

Incipit liber decimusoctauus de animalibus.

Completo tractatu ꝺ terre ornatu quo ad mineraliũ et vegetabilium ꝓprietates. quaꝝ facit mentionẽ scꝑtura diuĩa. vltimo de ꝓprietatibus rerum sensibiliũ et precipue animaliũ est tractandũ. et primo in generali. deinde in speciali de singulis animalibus bestiis. s. iumentis et reptilibꝫ. quoꝝ nomĩa in textu et in glosis inserunt. Dicit autẽ animal om̃e quod ꝯsistit ex carne ⁊ spũ vite animatũ siue sit aereũ vt volatilia. siue aquaticũ vt natatilia. siue terrenũ sic sũt agrestia ⁊ gressibilia. s. homines. reptilia. bestie ⁊ iumẽta. Ponit autẽ Moyses tria animantiũ genera. s. iumẽta. bestias ⁊ reptilia. vtꝫ ĩ Gen. j Uñ dicit Basili⁹ in exameron. Jumẽta sũt animalia in vsum ⁊ adiutoriũ hoĩm mancipata. et quedã sunt deputata ad laborandũ vt equi. boues. et cameli. et hmõi. quedã ad lanificiũ. vt oues. et hmõi. quedã ad vescendũ. vt sues et porci. Reptilia aũt sunt illa q̃ corpis ꝯtractione et extensione nitunt ⁊ mouent in anterius. vt vermes serpentes et colubri. ⁊ sũt tria genera. s. trahẽtia ore vt vermiculi q̃ se ore trahunt. et sunt serpẽtia vt colubri q̃ vi costarũ sese rapiunt. sunt etiam et

repētia q̄ in pedib⁹ repūt. vt lacerte ꝛ botra/
ces. ꝛ hmōi. Bestie āt dicūt q̄ vastie q̄ natu
rā habēt feritat̄. nūc em̄ vngue seuiūt. nunc
cornu. nūc dente. vt apri. leones. lupi atq; ti/
grides. cōiter tñ dicūt bestie aīalia indome
stica q̄ iumētis sūt ferociores naturalit̄. sed
sūt seuientib⁹ bestijs mitiores. vt cerui. ꝛ hu
iusmodi. Jnest āt cūct̄ aīalib⁹ ꝑt⁹ motiua ꝛ
sensitiua. s̄z mag⁹ ꝛ min⁹. Hā ꝑm puriorē sā/
guinē ꝛ subtiliorē q̄daz sūt viuaciorꝫ sensus
et fortioris estimatōis ꝛ pluris sagacitatis.
hinc est q̄ bos piger ē ꝛ stabilis. asin⁹ stolid⁹
equ⁹ feruēs in ꝓcupiscentia femīaꝝ. lup⁹ in/
domit⁹. leo audax. vulpes astuta et dolosa.
canis gratificus et memor amicicie. ꝛ sic de
alijs. vñ bonitas vel malicia moꝝ in aīalib⁹
bonitatē vel malicīa seqūt ꝓplexionis vt dicit
Basil⁹. Jdē etiā affirmat Arist. in li. de ani
malib⁹. dicit em̄ q̄ differūt aīalia ꝑm mores
q̄ q̄dā sūt magne māsuetudis vt vacca ouis
et q̄dā idomite feritat̄ vt tigris ꝛ aper agre
stis. ꝛ q̄dā magne audacie ꝛ magnanimitat̄
vt leo. et quedā magne fortitudis et astucie
ꝛ malaꝝ opationū vt lup⁹. vulpes. et hmōi.
Et ista diuersitas accidit ex diuersitate vir/
tutis agētis dissimiliter in diuers. nā. vt di
cit idē in li. j. aīalia q̄dā hūt sanguinē ꝛ q̄daz
nō vt apes. ꝛ omne aīal rugosi corpis. s̄z aliuz
hz hūorē loco sanguis. habētia āt sanguinē
sūt maioris corpis et ſtutis. hinc est q̄ q̄dā
aīalia diligūt societatē ꝛ gregatim incedūt.
vt cerui et onagri ꝛ cameli. ꝛ q̄dā societatez
fugiūt ꝛ simul socialiter habitare non p̄nt.
vt aues vncoꝝ vnguiū. ꝛ bestie q̄ de predavi
uūt. ad ß di. Auic. j. li. aīalia q̄dā sūt vrbana.
q̄dā agrestia. ꝛ inf̄ oia aīalia hō nō p̄t viue/
re solus et grues ꝛ apes ꝛ formice cōmuni/
cant homini in ß. Discrepāt etiā aīalia plu
rimū in nutrimēto vt dic̄ idē. q̄dā vescunt̄ so
lis carnib⁹. sic̄ leo. tigris. lup⁹. ꝛ hmōi. q̄daz
vescunt indifferēter omnib⁹ vt canis. muri/
ceps. ꝛ hmōi. q̄dā gminib⁹ ꝛ frugib⁹ nutriūt
vt eq̄ cerui. ꝛ hmōi. Et vt di. Arꝫ. li. j. q̄dā aīa
lia hūt ꝓpriū gustabile sic̄ apes q̄z gustabile
est mel. et pauca quedā de numero dulciuz
sicut aranee gustabile est musca. viuit em̄ ꝺ
venatione muscaꝝ. et q̄dā sunt venātia alia
aīalia. vt leo lup⁹ ꝛ silia. et quedā sūt acumu
lantia suū nutrimentū sic̄ herici⁹ ꝛ formica
Causa āt quare omne aīal indiget nutrimen
to. vt di. Auic. est hūiditas subē et calor dis/
soluēs humiditatē ꝛ aer calid⁹ circūstās. vñ
quia ꝺtinua fit ꝑ calorem humidi deperditio
necessaria est bñficio nutrimenti deperditi
restauratio. ꝛ q̄dam querūt victū suū de no
ctu vt aues lucifuge. et q̄dā de die. Dicit aūt
Arist. sicut et Auic. q⁹ q̄dam aīalia omī tpe
sūt siluestria. et q̄daz semp domestica. vt hō
mulus et capra. et q̄dam cito domesticātur
vt elephas. De omī aūt genere aīaliū dome
sticoꝝ inueniunt agrestia sicut siluestris hō
siluestris bos. siluestris equus siluestris ca/
nis. agrestis porcus. Et q̄dā aīalia sūt ma/
gne impetuositat̄ ꝛ bellicositatis et maxime
tpe coitus et amoris. Jn omīb⁹ ei aīalibus
est appetit⁹ delectatōis. et tūc masculi zelant
et pugnant ꝑ feminis. et q̄dā aīalia ingeni
ant. vt sint illo tpe eorū cocia dura. vt porci
agrestes q̄ ꝓfricantes se arboribꝫ intrant lu
tum et desiccant. et ido tūc pugnāt. vt dicit
Arist. et q̄dā aīalia sūt magne refrenatōnis
et q̄dam magne ire ꝛ tenacis memorie sicut
canis camelus ꝛ asin⁹. et q̄dam sūt debil̄ me
morie. vt struthio et colūba. et solus hō me/
morat oblita. vt di. Auic. multa tñ aīalia re
tinent memoriā eoꝝ q̄ vident̄ et addiscūt. vt
di. Arist. li. j. Jn solis aūt hominib⁹ est me/
moria put memoria subiacet rōni. Et ideo
dicit Aug⁹. li. de ci. dei. ꝯ. Est inq̄t admirā/
da q̄dam in brutis prudentia in q̄b⁹ tñ nll̄a
sit ꝓprie loquendo scientia. q̄dam tñ in eis si
militudo sciētie reperit̄. euidentē em̄ hūt so
lercia in educatiōe fetuū. in edificatōe lati/
bulorꝫ et mansionū. in inq̄sitōe nutrimētorꝫ
in medicatione vulnerꝫ. in fuga nociuorꝫ. in
p̄sagio mutationis temporꝫ futurorꝫ. in cog
nitione et amore partū suorꝫ. Nam cerv⁹ cer
uam diligit. et leo leenam. et vrsus vrsam. et
sic de alijs. Dicit aūt Aristo. q⁹ in omī aīali
est radicabile membꝝ q̄b⁹ ꝓncipiū est omni/
um virtutū naturaliū et sp̄ualium ꝛ aīaliū.
et hoc est cor vel aliq̄d loco eius. a cuius ra
dice vt dicit Auicen. incipit omniū aīaliuz
creatio. formatio et figuratio. formato aīali
bruto et pfecto. faciē habet reflexam ad suū
materiale et originale ꝓncipiū. s. ad ipaz ter
ram. Sola enim statura erecta est a nature
ꝓncipio homini ꝛseruata in quo natura ho
minis supra cūcta animantia est nobilitata
ꝛ mirabiliter sublimata. vt dicit poeta. Os
homini sublime dedit celūq⁹ vide ꝛc. Pro/
pter q̄b⁹ dicit Basil⁹. si homo corpis volup
tate fedak obediēdo ventris luxurijs compa
ratus est iumētis insipientib⁹ et sillis factus

est illis. Itē dicit Basili⁹. oīa fere terre animantia genitali calore stimulāte ad ꝓpagationē sui generis et successionē ꝑlis animant̄ et h̄ potissime accidit tp̄e vernali qñ ꝟtus caloris celestis incipit in animantiū corpibus q̄dāmodo dñari. Sil'e di. Arist. ⁊ etiā Aui. Om̄e inq̄t aīal hñs semē generat anīal sibi sil'e. et ideo aīali nō valenti seruare seu saluare spēm suā in se dedit natura mēbꝝ vt semē expellat. ⁊ aliud mēbꝝ vt semē recipiat sicut in femina est matrix. et h̄ est generale om̄ib⁹ aīalib⁹ in q̄b⁹ est discretio sexus. q⁊ mascul⁹ h⁊ se ꝑ modū forme. femīa ꝑ modū materie. et ideo om̄e femininū h⁊ matricē vel aliđ loco matricis in q̄ suscipiat fetū suū. et h̄ accidit diuersimode in dīuersis. q⁊ alio modo ī ouantib⁹ ⁊ alio mō in aliis anīalib⁹ interius ꝑfecta aīalia ꝯcipiētib⁹ sicut de multꝭ exemplificat Auic̄. Prefert aūt Auic̄. sequēs Aristo. om̄ia aīalia hñtia sanguinē nō habētib⁹ et dicit ꝙ illa simpl'r sūt nobiliora ⁊ maiora in q̄ntitate et ꝟtute excepꝭ paucꝭ beluis aq̄ticis et marinis. et subdit ꝙ om̄e aīal habēs sanguinē nobilē q̄ttuor mouet̄ instrumētis q⁊ q̄tuor pedib⁹ vt⁊ ī brutꝭ. aut duab⁹ maīb⁹ ⁊ duob⁹ pedib⁹ vt⁊ in hoīb⁹. sil'r ⁊ duab⁹ alis et duob⁹ pedib⁹. vt⁊ in auib⁹ pēnatis. multa tñ inueniūt̄ animantia pl'es pedes habētia. vt⁊ in cancris et in erucis ⁊ in aliis similiter et pl'es alas. vt⁊ in papilionib⁹ apib⁹ ⁊ locustis. in istis minus viget sanguis. q̄ nature ē thesaurus. ꝓpt̄ qđ plus et efficaci⁹ opantur quatuor organa in p̄mis q̄ꝫ multiplicia ī secundis. et abiliora sunt membra et efficaciora multū animaliū ad opandū in ꝑte anteriori q̄ꝫ in posteriori. q⁊ calori sanguīs cordis plus ꝑticipāt et eis vicini⁹ appropiquāt. generales āt aīaliū ꝓprietates tāgit Auiceñ. sic dicēs. Cōmunicāt āt q̄dā aīalia in membris vt hō. et equ⁹ in carne et ī neruo. Discrepant aūt inter se multis. p̄mo in qualitate ⁊ habitudine membroꝝ tam simpliciū q̄ꝫ cōpositoꝝ. vt testudo h⁊ conchas ⁊ herici⁹ spinas. et hō nō. et equ⁹ h⁊ caudā ⁊ homo non. Item discrepant in q̄ntitate vt os siue apertura oculi noctue est magna ⁊ aꝑtura oculi aq̄le ꝑua. Itē discrepāt in nūero. q⁊ q̄dā sūt bipedalia. q̄dā q̄drupedalia. ⁊ quedaꝫ multipedalia. vt⁊ in araneis quaꝝ q̄dā hūt pedes octo et q̄dam hñt decē. Itē in q̄litate in colore et in figura. aut in mollicie ⁊ duricie. vt pes bouis est valde dur⁹. pes ꝟo hoīs valde mollis. Itē discrepāt in situatōe. vt patꝫ in māmillis eque ⁊ elephantis. nam māmille elephātis sub pectore et eque sub inguine situū hñt. Itē discrepāt in actione. vt⁊ in naribꝫ elephantis cū q̄b⁹ pugnat. et in naribus suis quib⁹ etiā pugnat. Itē differūt ī passione. vt⁊ in oculis vespꝫtilionis q̄ sūt valde debiles. et yrūdinis ecōuerso sūt valde fortes. vt dicit Auic̄. Item differūt in animi appetitu. Nā q̄dā sunt fortꝭ appetit⁹ ad coitū. ⁊ q̄dā debilis vt turtur ⁊ elephas. ⁊ q̄dā appetūt cū om̄i specie et q̄dā tm̄ cū sua. ⁊ q̄dā sūt sꝑ ꝯtinentia vt apes. Itē q̄dā sūt magne auiditatis ⁊ voracitatis in edendo. ⁊ iō q̄dā venant̄ de nocte. vt lupi q̄ dicūt̄ hahaha. et q̄dam de die vt accipiter ⁊ aquila. et quedam vtroq̄ tp̄e scꝫ de die ⁊ nocte sic̄ catti. Itē in om̄i aīali necessaria sunt diuersa mēbra sibijnuicē submīstrantia ꝓpt̄ diuersitatē opationū. Uñ et ossa sunt necessaria vt sint totius corpis sustentamentū. Cartilagines necessarie sūt ad defensionē carnis ab ossium lesione. Nerui etiā necessarij sūt ad mēbroꝝ ꝯiūctionē. ⁊ sensus ac mot⁹ ꝑ mēbra deportatōem. et sunt duri ad incisionē ⁊ flexibiles ꝓpter incuruatōem Cara fuit necessaria ꝓpt̄ vacui impletōem et caloris vitalis ꝯseruationem. Cor necessariū est ꝓpter p̄ncipiū vite et spirituū generatōem. Pulmo ꝓpter necessitatē respirandi et frigidi aeris attrahendi ad caloris cordis mitigatōem. Stomach⁹ ꝓpter ciboꝝ p̄mā digestionem. Epatis suba est necessaria ad sanguinis generatōeꝫ. Uene sunt necessarie ad sanguis ꝑ membra deportationem. Intestina fuerunt necessaria ad fecis depuratiōnem et euacuatōem. Renes et genitalia ad speciei conseruationem. Fel necessarium est propter digestionis cōfortatōem. Splen propter superflui humoris melancolici recollectionē. Caput cum suis contentis fuit necessariū ad totius corporis sensificatōem et gubernatiōem. Collum fuit necessariū ꝓpter corpis et capitꝭ cōiunctionē et vocis formatōem et ad cibi ac potus ad stomachū trāsductōnem. Pectus necessariū est ad cordis et spiritaliū mēbrorum defensionē. Brachia et manus ad operationē. Latera et coste ad naturaliū membrorum conseruatōem. Crura et pedes ad corporis supportatiōem et voluntariā de loco ad locum corporis motioneꝫ. Cutis est necessaria ad omniū interiorū ab extrinseco

nocumẽto munimẽ. Et pili neceſſarij ſunt ad cutis cõſeruationẽ. Ungule fuerunt neceſſarie ad extremitatũ cuſtoditionẽ. z etiã in multis aialibꝫ ad defenſionẽ. Ingeniata eſt em̃ natura i ſingulis animãtibꝫ vt aliq̃d habeãt munimẽti ꝓtra leſionẽ. z ideo cerui habẽt cornua. apri culmos. z leones vtunt vnguibꝫ ꝓ mucrone. z ſic patet q̃ in aialibꝫ nihil ſupfluũ. nihil diminutũ. minora autẽ aialia que carẽt dẽtibꝫ acutis z vnguibus z cornibꝫ agilitate z membrorꝫ abilitate ad fugã muniunt. vt patet i leporibꝫ z damulis z hmõi. Itẽ om̃e aial generãs aial aliud: habet oculos. ꝓter talpaz que oculos clauſos tela. z hec tela data eſt ei ꝓpter debilitatẽ viſus. Et om̃e aial habẽs aures mouet eas ꝓter hoiem. Et om̃e aial ſpirat. ſz quedã ꝓ vias manifeſtas vt ꝓ os z nares z quedã ꝓ vias occultas. ſ. ꝓ occultos poros vt apes et muſce. z aialia anuloſi corpis. Et om̃e aial quadrupes habẽs ſanguinẽ habz medullã z maxime hõ multũ habz de medulla reſpectu ſui corpis. z hoc fuit neceſſariũ ꝓpter eius multiplices opationes. Et om̃e aial habẽs cornua habet ſolcas pedis ſciſſas. excepto aiali vnicorni qõ vnũ cornu habet in frõte z vnã ſolea in pede ſicut equꝰ. Et om̃e aial cornutũ habet cornu vacuũ ꝓter ceruum z vnicornẽ. Et om̃e aial cornutũ eſt quadrupes. habẽs ſcz cornua naturaliter. excepto ſerpẽte quodã in egypto q̃ cornutꝰ inuenit. z ceraſtes a multis nũcupat. z dico de aialibus cornua habẽtibꝫ que ſunt de natura oſſis. nã teſtudines quedã habẽt cornua mollia z viſcoſa. tñ cornua nõ ſunt. ſz potiꝰ q̃dã additamẽta cũ quibꝫ teſtudines qr debilis ſunt viſus vias ſibi querũt. z ſi qua occurrerint eis dura ſtatim cornua retrabũt. z inter ſuas cõchulas ſe recõdunt. nã ſuis conchulis vtunt ꝓ domibꝫ z ꝓ caſtris Itẽ q̃dã aialia habẽt dẽtes in vtraq; mãdibula. z q̃dam inferiꝰ tantũ. z que nõ habẽt dẽtes i ſuperiori mãdibula ſunt cornuta. qr materia illa trãſit in cornua. Nullũ aial hñs dentes recuruos ſiue culmoſ vt aper habz cornua qr materia illa trãſit i culmos. culmꝰ em̃ et cornua ſimul nõ cõueniũt. Et aialia deputata pde hñt dẽtes diuiſos z acutos vt melius poſſint intrare ꝑdã z euellere fruſtum vt lupi z leones. Aialia vero domeſtica vt vacca z domeſticabilia vt elephas z camelꝰ dẽtes habẽt equales z ꝓtinuos q̃ſi ſint vnũ vt melꝰ comedãt herbã z equaliꝰ ꝑſcindãt eam circa terrã. Hec habet aliq̃ aimal plures ordines dentiũ in ore q̃ duos excepto piſcibꝫ q̃ ꝓter dẽtes maiores quos hñt ſerratos z diſtãtes in mãdibulis habẽt interius dẽtes q̃dammodo inſitos. q̃bꝫ vt dic̃ Ariſt. recolligũt cibos ne aque liq̃ditate deorẽ citius diluank. vt patet in lupis aquaticis. id eſt. lucijs. z etiã in multis alijs. In india tñ or eſſe animal mõſtruoſum ſimile corpe vrſo z in crine boi z in facie. z habet caput rubeũ ſicut miniũ. os maximũ z horrendũ z i vtraq; mãdibula tres ordines dentiũ inuicem diſtinctorꝫ. cuiꝰ extremitates ſunt vt leonis. z cauda eiꝰ eſt ſimilis caude ſcorpiõis agreſtis habẽtis aculeũ. z pcutit pilis ſuis ſicut porcꝰ agreſtis ſuis ſetis. z habet vocez horribilẽ ſicut vocẽ tube. z eſt velocꝭ curſus z comedit hoies. z inter oẽs beſtias terre nulla crudelior. nulla mõſtruoſior inuenit. vt dicit Auic̃. et hec beſtia grece vocat barricus. vt dicit ide. Plinius aũt li. viij. c. xxij. apud medos inq̃t vt ſcribit beſyas eſt beſtia pniciosiſſima quã manticorã vocãt. habẽs triplicẽ dẽtiũ ordinẽ pectinatim ſibi alterutꝫ coeuntẽ. auriculis z facie hoi ſimil eſt. glaucos habet oculos z colorẽ ſanguineũ. leoni ſimilis. cauda ſcorpionis modo ſpicula ingeres z infigẽs. z vocẽ habet voci hois ſil̃z vt ſi miſceat voci hois fiſtule z tube videant ꝓcentibꝫ peuenire tẽ. Ulñ idẽ eſt animal de q̃ Auicẽ. loquit z Plí. Itẽ om̃e aial generans ſ animalia ouãtia nõ habẽt renes vel veſicã. ſz animalia ouãtia nõ habẽt renes vel veſicã. ſupfluitas em̃ humidi in auibꝫ trãſit in vngues z i pennas. in natatilibꝫ tranſit in cõchulas z i ſquamas. et ideo nõ indigẽt mẽbro ſupflui humidi receptiuo. Itẽ om̃e aial hñs cornu z nõ habẽs dẽtes ſupius ruminat. et habet plures vẽtres. vnũ valde magnũ z aliũ minorẽ. vnũ longũ z altũ amplũ. Et cauſa q̃re habẽt multos vẽtres eſt multiplex digeſtio. qr ſuꝰ cibꝫ eſt ſiccus z nõ bene maſticatus. in ꝓncipio ꝓpter auiditatẽ comedẽdi. et ideo debet iterꝫ maſticari. de maiori aũt vẽtre attrahit cibꝫ ad os vt iterꝫ maſticet. et ſic maſticat tranſmittit ad ſecundũ ventrẽ. vt ibi digerat. z ſic maſticare vocat ruminare. vt dic̃ Auic̃. Itẽ dicit Auic̃. li. ij. c. j. Ego dico q̃ om̃e animal hñs ſepũ habet cerebrũ pingue. z q̃ nõ habet ſepũ nõ hz medullaz vncuoſam Et oẽ ſpirãs habet pulmonem

vel aliquid loco pulmonis sicut piscis bran
chos p quos aquā cum aere attrahit ⁊ post
emittit. Et om̄e aīal habēs sanguinē habet
cor ⁊ epar. que ꝟo carēt sanguine carēt cor/
de. habēt tñ loco cordis aliq̄d in quo est se/
des vite Itē oīa aīalia generātia habent fel
quedā occulte vt ceruꝰ. equus. mulꝰ. ⁊ q̄dā
manifeste. Solꝰ delphinꝰ caret felle. licz ge
neret ⁊ spiret. Animalia aūt ouātia habent
fel magnū vel ꝑuū. sicut pisces ⁊ serpentes
Itē dic̄ idē ꝙ om̄e animal hñs sanguinē ha
bet semē. ⁊ omne sanguinosum generās ali/
ud habet q̄nq̄ sensus. nisi q̄ddā genꝰ muris
cuiꝰ oculi sunt coopti. ⁊ hz pupillam sub co
rio. Et vie sensuū in aliq̄bꝫ sunt occulte. vt
aures ⁊ nares in piscibꝫ q̄ audiūt. vt patz qꝛ
fugiūt strepitū. ⁊ olfaciūt. aliter nō venirēt
ad rethe ꝓpter lac ⁊ carnes assas ꝓpter quas
cancri intrāt sportulas piscatoꝝ. Et iō dic̄
Aristo. vt dic̄ Auic̄. ꝙ delphini ⁊ vnū aliud
genꝰ pisciū ad tonitruū ⁊ aliū motū magnū
⁊ sonitū repentinū cadūt ad fundū sic̄ ī eis
esset epilētia. ⁊ tūc capiunt̄ ac si essent ebrij.
⁊ fugiūt a loco ablutōis l' habitatōis alteri
us piscis interfecti ⁊ fugiūt a sanguine alte
rius piscis ⁊ fugiūt sordida rhetia ⁊ sportu
las immūdas ⁊ libēter subintrāt nouas. et
aīalia anulosi corpis habēt acutos sensus.
q̄uis occultos vt apes ⁊ formice. vñ audi/
unt a remotis ⁊ olfaciūt ⁊ in q̄busdā odori/
bus delectant̄. ⁊ in q̄busdaz interficiunt̄ vt
odore sulphurꝫ ⁊ cōbuste pellis ⁊ combusti
cornu cerui. vñ apes nō manēt ī loco mali
odoris. sz q̄escūt in loco odorifero. ⁊ vbi est
dulcedo. vt dic̄ idē. Itē vt dic̄ idē differunt
aīalia in modo vociferādi. qꝛ quedā hñt vo
cem fortē ⁊ acutā. quedā debilē ⁊ remissam
quedā aūt valde modicā siue nullam. ⁊ sola
aīalia hñtia tracheā arteriā ⁊ pulmonē ⁊ re
spirātia dant vocez. Sz que nō respirāt ali
quādo faciūt sonitū. aliqñ sibilū. ⁊ aīalia fa
ciētia vocē faciūt tonos. ⁊ al'ia maxime vo/
ciferāt et garriūt tpe coitus et amoris. ⁊ p ꝓ
prias voces se cognoscūt. ⁊ ad amplexus se
inuitāt. Itē idē. om̄e aīal hñs sanguinē qđ
ambulat vigilat ⁊ dormit. ⁊ om̄e habēs pal
pebras claudit eas cū dormit. ⁊ om̄e aīmal
ouās facit somnū tenuē Itē om̄e aīal indi/
get nutrimēto sibi ꝯueniēte ⁊ sue cōplexiōi
rñdente. ⁊ hoc est necessariū ꝓpter īdiuidui
sustētamentū. vl' ꝓpter eiꝰ augmētationē. vl'
ꝓpter deꝑditoꝝ p calorē p̄habitū restaurati
onem. Sz in modo sumēdi cibū est magna
differētia. similit̄ in sumēdo potū. Nā aīma
lia gressibilia q̄ sunt cōpleti et equalis labij
sugēdo bibūt. vt homo equꝰ vacca ⁊ mulus
⁊c̄. Aīalia vero q̄ sunt inequalis labij in q̄bꝫ
scz labiū inferiꝰ nō respōdet equalit̄ supiori
sz est breuiꝰ lambēdo bibūt. vt canis cattꝰ ⁊
hmōi. vñ ꝟm dispositionē labioꝝ p equali/
tatē vel inequalitatē. quedā sugūt ⁊ quedaz
lambūt. Et iō ingeniata est natura vt canis
et cetera lambētia teneriorē ac longiorē ha
beant linguā ac flexibiliorē vt sit abilior ad
aque cōp̄hensionē et ip̄iꝰ ad os deportatōez
Multa tñ sunt aīalia quadrupedalia q̄ nō
bibūt nisi raro. vt lepores ⁊ cuniculi ⁊ huiꝰ
modi. qꝛ taliū animaliū cibꝫ est valde humi
dus. et eiꝰ humiditas ē eis loco potꝰ ⁊ suffic̄
ad cibi deportationez p mēbra ⁊ ad caloris
phisici mitigationē. Cetera ꝟo animātia q̄
sunt multe caliditatꝫ et siccitatis cōplexio/
nalis vel accidētalis ⁊ vtunt̄ cibo sicco aut
calido potu indigēt ad p̄dā. et hec est causa
q̄re colūbe ⁊ cetere volucres q̄ nō sunt ra/
paces p̄de bibūt qꝛ comedūt grana ⁊ hmōi
et eaꝝ cibꝫ est grossus calidꝰ atq̄ siccꝰ Aues
em̄ p̄de vtunt̄ cibo humido actualit̄. Et iō
nō bibūt nisi raro. ⁊ qñ bibūt signū est infir
mitatis. et ꝙ in eis est excessus caloris ina/
turalis. vt di. Aristo. et Auic̄. Itē dicit etiā
Auicē. ꝙ aīalia ꝑui corpis magis sunt īge/
niosa q̄ illa q̄ sunt magni corpis. vt patz in
araneis apibꝫ ⁊ formicis quoꝝ opa sunt ita
subtilia ꝙ ad similia faciēda sensus homīs
nō attingit. Supplet em̄ in eis natura ī sen
su et ingenio qđ illis videt̄ deficere in forti
tudine et ꝟtute. vt dic̄ idē. Itē vt dic̄ Soli/
nus in li. de mirabilibꝫ mūdi circa finē. Oē
animal hñs dētes serratos est gulosū et bel
licosum. vt ptz ī cane. panthera. leone. et vr/
so. et femine taliū animaliū filios generant
incōpletos. vt canis cecos et vrsa generat
frusta carnea p liniamēta nō distincta q̄ cu
bat illa sub ascellis suis sicut gallīa sup oua
et lambēdo paulatim format ea donec for/
mā recipiāt debitā et figurā. Pāthera sil'r et
leena filios ꝓcreāt sz non pfecte effigiatos.
nec cōpletos. Itē om̄e aīal faciēs ml'tos fi/
lios p̄mo nascentē magis diligit et magꝫ si/
bi reputat naturalē. et iō quedā aīalia deuo
rant fetꝰ suos p̄ter p̄mū sicut q̄dā porce fa/
cere sunt ꝯsuete. vt dic̄ idē Itē idē in oībus
animalibꝫ faciētibꝫ filios incōpletos causa

incōpletionis est gulositas. qz si expectaret natura vsqz ad cōplementū sugēdo interfi/ cerēt matrē ꝓpter imoderantiā appetit⁹. z iō celer in talib⁹ est natura vt citi⁹ nascantur z vt citi⁹ oriant ne parietes nimis aggraueť. Itē qz aialia talit generata sunt bellicosa z ꝓpter victū vt dic Auic. sibynuicē odiosa. ī/ geniata est natura remediū ad speciei salu/ tationē vt multi filij pariť pariant. vt si fortitan multi pereāt ī bello saltē in paucis spe cies ꝓseueť z saluet. z iō lupa parit m'tos fi lios sicut z canicula. sil'r z vipera ō. xx. fili/ os parere sil'. vt dicit idē. z iō cuz filij vipere multi simul viuāt in vētre exauiditate nu/ trimēti multū sugūt z attrahūt de humore. Uñ mat tot nutrire ñ sufficiēs deficit z mo rit añ qz possit ad plenū filios suos pturire. Itē dic Aristo. z Auic. qꝺ aialia bñtia den/ tes ꝓiūctos z solutares sunt paucoꝝ filioꝝ, bñtia vero dētes diuisos z acutos z pedes multe fissure sunt multoꝝ filioꝝ z m'ti sper matis. z aialia habētia pūū corp⁹ pluris ge neratōis sunt qz aialia magni corpis. z aia/ lia q̄ paucioris sunt generatōnis pauciora bñt vbera z differētia q̄ ad situ. z iō canicu/ la bz multas māmillas sil'r z porca que sūt multoꝝ filioꝝ. Itē aialia supflui coit⁹ z cōti nui sunt breuioꝝ vite qz illa que raro coeūt z tpate. z ꝓpter ħ enuchi diuti⁹ viuūt qz ner uus eis ꝓscindit ꝑ quē descēdit semen. Idē dic Hal'li. de spermate. z hmōi rōem assignt Auic. in li. de aialib⁹ vbi dic. Sperma inqt est de sanguie bono z plene digesto qō iam est ꝓuertibile in mēbroꝝ nutrimētū. z iō qñ homo ejcit illū humorē seminalē. multum discolorat z debilitat corp⁹ ei⁹ magis qz si q̄ dragesies etirz tāt⁹ sanguis ō corpe qz sper ma est res abilitata ad trāscendū in mēbra. z ideo qñ exit auferť mēbroꝝ nutrimentum naturale. et fit magna depditio spirituū z ꝓ tutū in corpe aialis. vñ frequēs coit⁹ z imo derat⁹ est causa quare corp⁹ dissoluit z sic vi ta ꝑ ꝓsequēs breuiat. z ideo elephas diutis sime viuit qz castitatez amat z libidini raro vacat. vt dicit idē. Hucusqz Aristo. z Auic. z Solin⁹. Isaac aūt in dieť. vniuersaliť tra ctat de aialib⁹ put sunt humani corpis nu/ tritiua. nā quedā aialia ꝓueniunt būane cō plexioni vt agni. hedi. oues z porci inter do mestica. cerui z capreoli inter siluestria. et q̄ dam oīno ꝓtrariant. z hoc in nimio calore. vt uri z serpētes. vel in nimia frigiditate vt aranee z scorpiones. quedā ꝙ nature bois dissimilia sunt. sz tñ nō omino repugnātia nec mortifera sicut sunt hericij lepores at/ qz vulpes z cetera aialia habētia ḡuis odo/ ris carnes. talia em̄ aialia pessima pbēt hu/ mano corpi nutrimēta. silueſtria aūt aialia sunt calidiora z siccioza z macillentioza qz domestica. tū ꝓpter mot⁹ ꝓtinuitatē et ꝓpter inhabitati aeris caliditatē. tū etiā ꝓpter nu/ trimēti sui siccitatē z ideo carnes bñt durio res z indigestibiliores. qꝺ patet qz eaꝝ car/ nes occise nō ita cito putrescūt sicut dome/ stice. Uñ omia silueſtria min⁹ sunt sapida z min⁹ nutribilia qz domestica exceptis capre olis siluaticis q̄ ceteris sapoꝛosiores sūt lau/ dabiliores z nutribiliores. Corpa em̄ eorū ex motu rarificank z humores subtiliantur z pori aperiunk z humores q̄ sunt causa ḡ/ nitatis odoris dissoluunk. et sic sapoꝛosio/ res rōe motus z laboris accidētaliter effici ciunk. nā ꝑ hmōi discursus tpak coꝝ natu/ ralis frigiditas z iō in aialib⁹ silueſtrib⁹ ma gni exercitij z multi mot⁹ grauitas sapoꝛis z odoris amputak. et tenerioꝛ efficit caro ap/ tis poris et resolutis humoribus. z coꝝ faci lius z cit⁹ digerit z mēbris incorpak et rōe sue siccitatis naturalis tardi⁹ a mēbris dis/ soluit. Inter ista aūt aialia quedā nutriunk in locis humidis z aquosis. z corum carnes multū sunt nutritiue z velociter digerunk. sed cito a mēbris dissoluunk. quedā ꝙ pa/ scunk in locis siccis z mōtuosis z ideo eorū carnes sunt laudabiliores in custodiēda et regēda sanitate ꝓueniētiores z in fortitudi ne et duratiōe in mēbris ꝓfectiores. Aialia aūt que domesticank et pascunk in domib⁹ carnes bñt viscosiores z grossiores ꝓpt ml/ tas comestiones z cibi sui corruptionē. Et ideo durioris sunt nutrimēti et ad digeren dū in stomacho z epate tardiores. Hā vt di/ cit Ipo. ad cognitionē bonitatis nature aīa/ lium q̄ ad corpis nutrimentū ꝓfert scire lo/ ca et pascua vbi nutriunk. acrē humidum l' siccū in q̄ ꝓuersank et quantitatē mot⁹ et qe tis. qualiter scz in exercitio vel ocio natura liter vl' accidētaliter disponunk. Aialia aūt que naturaliť sunt domestica minoris calo ris sunt z maioris būiditatis qz silueſtria. et ideo eoꝝ carnes sunt molliores z ad digerē dum faciliores. Et m'ra em̄ qete pori clau dunk et ꝑ inclusum calorē humores grossi dissoluunk vñ carnes molleſcūt z attenuāt

ꝛ qz nimiū comedūt ꝛ bibūt augmētāt corū
supfluitates et pinguedines multiplicant.
ꝛ iō taliū aialiū corpa sunt multū nutritiua
ꝛ sapida. et p corp⁹ ꝛ venas facile penetrati
ua. ex multitudine em̄ viscositatis ꝛ hūiditā/
tis corruptōi ꝛ putrefactiōi sunt vicina et
humoris supflui generatiua. ꝛ q̄uis natu/
raliter nutriāt tm̄ ꝓpter excessum hūiditatis
cito a mēbris dissoluunt. Et sic accidētaliť
min⁹ q̄ silvestria nutrimēti corpi admīstrāt
qz silvestria ꝛ si paz nutriāt vez tm̄ qz dura
sunt ꝛ ad dissoluendū tarda. in mēbris in q̄
bus assimilat diuti⁹ pseuerāt. ꝛ iō accidēta
liter antiq̄ ea nutrire asserebāt. In om̄i etiā
genere aialiū masculina sūt calidiora femi/
nis ꝛ minoris hūiditatis. ꝛ iō subtiliorꝭ et lau/
dabiliorꝭ nutrimēti sunt carnes masculorū
q̄ feminaz excepta capna que in femia lau
dabilior est naturaliť q̄ in mare. nā in femi
na ei⁹ humiditas tp at siccitatē ꝓplectionalē
ꝫ masculina caliditas intēdit siccitatē ma
sculi naturalē. ꝛ ideo laudabilior est caro fe
minea i hac specie q̄ masculina. qz magꝭ est
tpata. ꝛ a siccitatis excessu elōgata amplius
ꝛ ß sive sit recēs sive antiq̄. ꝛ matie q̄n lacti
adhuc est vicina. qz tūc ei⁹ naturalē siccita
tē tpat. ꝛ laus lactis ꝛ laus femineitatis. Aia/
lia ꝓ castrata int cōplectionē marꝭ ꝛ femie
sunt mediocria. nā carnes castratoz minus
calefaciūt masculis. pl⁹ feminis. tardi⁹ mari
bus ꝛ citi⁹ femīe digerunt. ꝛ iō minoris sunt
nutrimēti ꝛ deteriozis masculis ꝛ maioꝛ fe
minis bonitatis Et est regula q̄ inter aima
lia naturaliť humida meliora sunt masculi
na feminis ꝛ meliora sunt etate pfecta q̄ im
pfecta. Inť sicca aūt naturaliť femina sūt
melioza masculis. ꝛ ß in etate impfecta poti
us q̄ pfecta. vt dicť idez. Itē variat bonitas
aialiū et diuersitate etatū. nā aialia valō la
cti vicina sunt magne hūiditatis ꝛ viscositā/
tis ꝛ lubricitatis. et iō coꝛ carnes flegmati/
cas supfluitatesꝭ generātes sūt nisi ficce sint
naturaliť sicut bovine et capne. ꝛ taliū aiali
um carnes i tali etate sūt laudabiliorꝭ. ma/
xime si nutrita fuerint bono lacte. Melio/
res sunt aūt carnes aialiū a lacte sep̄atoruz
qz minoris sunt hūiditatis ꝛ viscositatis ꝛ tēpe
rate soliditatis. In etate ꝓ iuuēcula q̄n aia
lia sunt i statu tūc sunt coꝛ carnes durioꝭ
ꝛ siccioꝭ. et matie si aialia sicce fuerint cō
plectionis. et iō ad digerendū sunt corū car/
nes durioꝭ. in mēbroꝝ tm̄ ꝓfortatiōe sunt
laudabiles. et in duratōe pl⁹ q̄ in regēda sa
nitate. vt dicť idē. In q̄rta ꝓ o etate. s. i decre
pita q̄ ad esum pl⁹ sunt inutilia duplici ō cā
qz vicina sunt caloris naturalis extinctioni et
humiditatis subalis ꝓsumptōi. ꝛ iō coꝛ car/
nes sunt durissime et omīno indigestibiles
matie si sicce fuerint cōplexiōis. Et iō est ge
nerale inter oīa aimalia volatilia ꝛ gressibi
lia. dū sunt crescētia q̄ sunt q̄ ad nutrimētū
laudabiliora q̄ q̄n post declinationē ad se/
niū magꝭ sunt annosa. vt dicť idē. Itē est di/
uersitas ex pte nutrimēti. nā q̄ pascunt i mō
tib⁹ sunt meliorꝭ sanguis ꝛ subtiliorꝭ ꝛ acu
tiozis ꝓpter paucitatē cibi. q̄ ꝓ o nutriuntur
in palustrib⁹ sunt sanguis grossioris ꝛ maio
ris pinguedis et minoris caloris ꝛ ampliozis
opilatōis. Aialia aūt pascētia maiozes her
bas vt boves macilēcioza sunt i hyeme q̄ i
vere vl̄ estate. q̄m in hyeme eis deficiūt nu
trimēta. ꝛ iō post mediū ver ꝫ l̄ aū incressan
tur vl̄ augmētant. et coꝛ carnes sapoꝛosio/
res et laudabiliores efficiunt ꝓpter abūdan
tiā ꝛgrui alimēti. aialia ꝓ o minutas herbas
pascētia ab initio ver ꝫ vsq̄ ad mediū estatis
sunt crassioza ꝛ teneriora. bonitate carnis
laudabilioza. qz tūc cōpetētia inueniūt nu/
trimēta. Sūt ꝛ alia aialia pascētia ramoz
et virgulaz extremitates. et ista sunt bōa ab
initio estatis vsq̄ ad hyemē. qz tūc sunt rami
teneriores ꝛ hūidiores. vñ aialia q̄ minutis
vtunt herbis ꝛ siccis meliora sunt q̄ illa q̄
hūidis herbis nutriunt. ꝛ illa q̄ teneros ra
mos comedūt atq̄ frondes meliora sunt q̄
illa q̄ domi fructib⁹ alūt. et q̄ paz comedūt
vel bibūt sunt multū comedētib⁹ ꝛ bibētib⁹
meliora. Hā tā mōtuosa q̄ cāpestria aian/
tia ex frequētia sui exercitū atq̄ mot⁹ domi
nutriť sunt meliora Hā subtilioraer et sic/
cioꝛa talib⁹ attrahiť rōe discursus unde mi
nuunt hūoꝝ supfluitates et desiccant. et sic
sue ꝓplexiōes tpant. Econuerso aialia q̄ do/
mi nutriūt ex quitate puri aerꝭ et defectiōe
mot⁹ et multitudie cibi et pot⁹ in cibi cōple
xione min⁹ laudabilia inueniunt. Diuersifi/
cant ire aialia ꝑm pinguedinē maciē ꝛ me
diocritatē. Hā q̄ sunt crassissima q̄ ad esum
sunt pessima. nocēt em̄ digestiōi. qz super ci
bū natāt et cibum inflāt et villos stomachi
emolliūt. et lubricitatē ꝛ viscositatē tribuūt
stomacho et inducūt. et iō nimia pinguedo
humidū stomachū dissoluit deficiēte ꝓpri
ua et ꝓfortatiua et ꝛrute expulsiua. stōachū

ꝓ calidū nimis incēdit sic ignis exteri⁹ ac/
cēdi pinguedie ꝓsueuit. Et iō ꝓcepere anti/
qui vt etiā ō crassissimis aialibꝫ sola caro ru
bea pinguedie denudata cōīt comedaī. Aīa
lia ꝓ macerrima sunt neruosa paī sangui
nis hūtia z paī hūida. z iō etiā paī nutrim̄
ti corpi hūano mīstrantia. sz aialia q̄ int ma
ciē z crassiciē sūt media sūt tpatiora z lauda
biliora. cū nō tm̄ pinguedīs habeāt vt calo
rē intēdāt z villos stomachi lubricēt. nec tā
tū maciei vt naturā infrigidēt z a sanguine
cā depaupent siue ꝓuēt. Itē inuenīt diuersi
tas in aialibꝫ ꝑm tēpoꝝ mutatiōz. Hā q̄daz
aialia i vno tpe a medulla z sanguīe depau
perāt. q̄ in opposito tpe plena iueniunt. et ꝑ
sensibilit⁹ ptz i cōchilibꝫ marī z i cerebro ho
minis z forsan cuiuslibz aialis. vt expresse dic
Aristo. li. de ꝓpietatibꝫ elemētoꝝ. z iō multi
in vna pte mēsis vt anni infirmāt q̄ i tpe op
posito tuti ab oi infirmitat ipetu cognoscū
tur. vt pz i lunatici maniacis z caduci. de ꝑ
q̄re s. in. c. de luna. sic dic Auic. de symea q̄
ꝑm mutatiōz tēpoꝝ z matie ꝑm lune cursuz
letat vel tristat. sic z q̄daz aialia in vno tēpe
macerāt quātūcūq; victualia tūc abūdāt. z
cadē in tpe opposito dormiēdo ipinguāt. sic
dic Aui. glires ināt tpe byemali ñ mouent
sz iacēt sic mortua z nihil comedēte. dormi
endo ipinguāt. repūt ꝓ in tpe estat z se mo
uēt in estate ꝫ estū sol. sic narrat de byrūdi
nibꝫ z q̄busdā aliis auibꝫ q̄ q̄si mortue inue
niunt i arboꝝ ꝓcauitatibꝫ tpe byemali que
postea vires resumūt z q̄si dormiēdo fortio
res effecte agiles se oñdūt tpe estiuali. et sic
vse ꝑm Auic. Aristo. z Solinū. p⁹ ꝓceptū
in multo tpe in locī abditis se abscondūt. z
tūc tpis penit⁹ cibū nō assumunt. q̄re infra
codē de vso. Sic z pisces vno mēse impig
uāt z stati i seq̄nti tpe macerāt. z q̄dā iping
uāt vēto septētrionali vt pisces lōgi. z q̄dam
meridionali vt pisces āpli. z q̄dā in tpe plu/
uiali sic ibidē dic Arist. Aq̄ ināt pluuie ꝓue
nit oīb⁹ testei cozei ꝓter piscez q̄ ōz koyream
q̄ si gustauerit de aq̄ pluuiali ipō die morie
Itē q̄busdā nocet pluuia q̄m excecat eos si
fuit multa. Silr q̄dā aialia vno tpe se reno
uāt z sua etiā supflua deponūt z imutant vt
cācer deponit z immutat suas testas. cerui
cornua. z accipitres plumas suas. Sic etiā
dic Isaac. Carnes aialiū in q̄bꝫ dñant sicci/
tas z etiā caliditas vt cameline i estate sūt il
laudabiles. sz i byeme sūt ꝓuenientes. Et car
nes aialiū q̄ sunt calide z hūide vt pecorine
in vere sunt bone z i autūno cōperētes. frigi
de aūt z sicce sunt illaudabiles vt capne. fri
gide z hūide vt porcine a medio estaī vsq; i
finē sūt optime. in byeme pessime. i vere ꝓ
z autūno sunt mediocres. vñ dic Ipo. caro
ināt porcina i estate est bona in vere z autū
no min⁹ bona. Sz i byeme matie illaudan
da. capna in estate bona. pecorina i vere. bo
uina in fine ver z i ꝓncipio estat est lauda/
bilis. Carnes aūt aialiū ꝓut sunt ordinate
ad hūanū esum variāt ꝑm diuersam ꝓpara
tionē. nā vt dic Isaac. aialiuz carnes aliq̄
assank aliq̄ frixank aliq̄ cū sale z aq̄ elixāt
assate z frite sunt grossiores i nutriēdo z sic
ciores ad digerendū duriores. q̄ hūiditate
eaī ꝓsumpta ab igne ꝫ hūt siccitatē. vñ non
sunt carnes multū pingues comedēde nisi
asse vt hūiditas illaudabilis ab eaī subā ex
trahāt. Carnes aūt elixe sūt hūidiores z ad
digerēdū faciliores. q̄ aq̄ tpat eas z hume/
ctat. aliq̄ aūt in aq̄ in q̄ elixank apponuntur
spēs z fiūt diuersa ꝓdimēta q̄ carnes custo
diāt i natura z bonitate sua. z eas reddāt tā
in odore q̄ i sapore meliores z ad diuersos
morbos expellēdos ampli⁹ efficaces. decet
aūt carnes aialiū siccoꝝ z macroꝝ elixari.
hūidoꝝ ꝓ z pinguiū assari. mediocriū aūt
inf istas diuerꝝ ꝓdimētis ꝓparari. Fit autē
ista ꝓparatio multiplicit. q̄ aliq̄ inueniunt
carnes aialiū q̄ sunt salubres z ꝓuenientes
assature z sūt illaudabiles elixate. melior est
cū caro capna z bouina elixa q̄ assa. porci
na z pecorina est melior assa q̄ elixa. nam p
elixationē sicce carnes humectāt z p assatō
nē humide desiccāt. z iō porcina ꝓpt suā hu
miditatē bonū est assare z capnā seu bouinā
ꝓpt siccitat excessum elixare. Eorundē etiā
aialiū carnes ꝑm hmōi accidētia variāt. nā
caro porcina assa z p assationem meliorat
z min⁹ bona efficit p elixationē. Capna ꝓ
melior est elixa z peior q̄n est assata. et sic de
aliis est videndū. Ducusq; Isaac i dict. Itē
ordināt aialia nō solū q̄ ad corpis nutrimē
tū. vez etiā q̄ ad remediū morboꝝ z multi/
plicē medicinā oīm aialiū tā iumētoꝝ q̄ re
ptiliū z bestiaī genera creata sunt ꝓpt opti
mū hois vsum. vt dic pli. z Jo. damas. sz bo
rum q̄dā ꝓpt esum vt pecudes cerui z hmōi
zc. q̄dā ꝓpt hois mīsteriū vt aq̄ asini boues
z cameli z hmōi. alia ad hois iocūditatē. vt
symie merule arcꝫ paui. alia aūt creata sunt

ad hoīs exercitatōz vt suā cognoscat hō īfir
mitatē z dei timeat ptātē . Jō eī creati sunt
pulices z pediculi sīc leōes tigrides atq; vt
si vt pmis recurrat hō ad ꝑpria infirmitatis
recognitōz z territ⁹ a scdis. s. reptilibz z ferꝫ
refugiū habeat ad dei noīs iuocatōz. Sūt
īsup creata aialia ad subleuādā mltiplicis
infirmitatꝫ hūane necessitatē vt carnes vi
pere ad tyriacā z fel thauri z alioz aialiū et
auiū ad oculoz caliginē amouēdaz. Pellis
serpētis decocta in oleo dolorē auriū miti
gat miro mō. vt dic dyas. in li. escolapij ō oc
cultis mēbrorū ꝑtutibz ōr. patiēs emorroy
das si sederit sup pelles leonis recedent ab
eo. z q̄ linit corp⁹ suū sepo renū leonis. aut q̄
inungit ei⁹ fimo fugiūt ab eo lupi. Jtē ibidē
dic idē. si q̄s suspēdit caudā senis lupi ad p̄
sepe vaccaz nō appropinquāt ei lupi. Jtem
dic Dyas. oculi vsi eruti z sup dextz brachi
um boīs ligati mitigāt q̄rtanā ei⁹. Jtē den
tes canini lupi curāt illos in ꝓncipio q̄ lu
naticā sustinēt passionē. vt dic idē. Sīle di
cit pitagoras z plin⁹. z dicūt q̄ si oculū lu
pi erutuz viderint q̄drupedalia domestica
fugiūt atq; timēt. Jn li. viatici dic Cōstan.
Pili canis albi nullā maculā nigredis in se
habētis si fuerint suspēsi circa collū patiēt
iuuāt epilenticū z phibēt ei⁹ casum. Simi
le dic pitago. in li. romanoz. fiat inq̄t anul⁹
et vngula asmur asini nigredinē nō habētis
z induat eū epilētic⁹ phibet ei⁹ casum. z dic
fel thaurinū sub vmbilico iunctū soluit vē
trē. dic etiā idē. dēs serpētis eradicat⁹ dū vi
perit suspēsus sup q̄rtanariū soluit q̄rtanaz
ei⁹ z si subfumigauerꝫ domū cū pulmōe asi
ni mūdas eū ab oī reptili z ꝑnicie. bas z mul
tas alias ꝑtutes admirādas dic Pli. i mem
bris aialiū latitare sīc in naturꝫ aialiū pticu
lariū p⁹ dicēt. q; nihil ē in corpe aialis q̄d
careat manifesta vl occulta medicina. nam
pellis z pil⁹. z cornu vnguis caro z sanguis
nō sunt sine remedio nec etiā ipe fim⁹. ſz hec
ad pns dicta generaliter hic sufficiāt

De animalibz in speciali. Ca. I.

Escriptꝫ aialiū ꝓprietatibz z naturꝫ
i generali restat coopāte dei grā q̄dā
dā aialiū z reptiliū recitare ꝓprietates i sin
gulari. z ꝑ ordinē alphabeti

De ariete Capl'm. II.

Aries ē pec⁹ lanifer aio placidū na
turaliē māsuetū. vt dic Jsi. li. xij. c. j.
Est aūt dux z ꝓnceps ouiū. z iō dedit ei na
tura fortitudinē ceteꝫ ouibz pstātioz. decu
it eī arietē ducē ceteraz ouiū z tutoz alīs
esse viribz fortioz. z iō vt dic Jsi. aries aut
veruexa viribz ē dic⁹. eo q̄ tāq; vir ouiū cū
sit masculꝰ ceterꝫ bidētibz sit āplꝰ ꝑtuosus.
Ul' vt dic idē Jsi. fuerta ꝑme est dict⁹. eo q̄
habeat ꝑmē in capite. c⁹ pruritu excitat⁹ ca
put ꝓcutit fortissime. z q̄dq̄d sibi obuiat du
re ferit. z iō aries ab ares grece q̄ dr ꝑt⁹ la
tine ē vocat⁹. q; ī gregibz masculi dicūt ari
etes. q; ad fecūdādas oues ꝑtuosi sunt atq;
fortes nā corpis magnitudie z virilū fortitu
dine z aī ꝑtute oues alias ꝓcellūt Dr etiā
aries ab arꝫ. q; vt di. Jsi. ß pec⁹ pmū fuit in
arꝫ a gētibz imolatū. vñ dr iō aries q; macta
tur ad arā. Uñ ꝑm legez mosaicā aries fuit
aial potissime mūdū. z ad sacrificiū z ad esū
nā. p pctō ppli cōit z cōuenient offerebaf. et
q; findebat vngulā pit z rumiabat indiffe
renf a ppl'o comedebaf. vt di. Jsi. li. xij. bidē
tes q̄ndā dicebāt eo q̄ int' octo dētes q̄s ha
bēt duos bñt altioref. z iō eos gētiles matie
in sacrificiū offerebāt. vt dic idez. De ariete
aūt singularit' dic pli. viij. c. xlvij. arietꝫ inq̄t
naturale ē agnos fastidire z oues senectas
sibi obuias ꝓsectari. nā ipe melioz ē z vtili
oz ī senecta. z cū respectu ouiū ferot sit aio.
ei⁹ ferocitaf cohibef si cornu ei⁹ iuxta auricu
lā pforef. dextro teste pligato feminas. sini
stro ꝑo pligato mares gignit. ī vēto aq̄lona
ri mares pcreat. iflatu austri feias generat.
z q̄les venas aries sub lingua gestat tles fe
tus i vellere generat. naz si nigras bz venaſ
fetus i vellere erit niger. z si albas alb⁹. et si
varias vari⁹ i vellere apparebit Jdē di. arist.
z auic. q̄re infra ō oue. frōtē bz aries durissi
mā corneā duricie fere pstātē. ſz timpora bz
debiliaz q̄dāmō cartillagiosa. z iō ad muni
mē pt ſ debilioz dedit naka cornua mag cir
ca timpoz loca ad modū scuti rotūdi reuo
luta. q̄ tñ in extremitate alīq̄tulū sūt acuta.
vt cornūū duricie z fortitudie caput defen
set z eoz dē acumīe aduersarios ipetat et i
pugnet. vt di. idē Sine eī armoz defensiōe
ñ decebat naturā gregſ relinq̄re defensoz
z iō duo ōdit naka sibi cornua ad modū cir
culi replicata. vt caput ꝑpriū q̄ō ex se ē infir
mū ꝓtegat. z ꝑ aduersarios armis munit⁹ se
audaciōe et armoz ꝓfidētia exhiberet. z iō
securi⁹ ꝑcedit gregē. z erecto capite z fixo pe
de vngula diuisa vestigio firmi⁹ trā premit.
vell⁹ bz pingui⁹ z ī vill⁹ pliri⁹ pilos diffundit

fortiori cornu siue spissiori cute ꝯ extrinsecas aeris calidi vl frigidi iniurias se defendit. z iō suc cutis superficies rōe sue fortitudis corium rū violētas artes p̄ ceteris omnū pellibus sustinet. z ad diuersoꝝ reloꝝ recipiēdā impssiōz abiliorē se p̄bet. vt dic idē. Tēpe amoris pugnat p vtroꝝ suis z aduersarios cornibus impetit. z vt melius pugnet z fortius ꝯ resistentē incurrat retrocedit ac resiliendo cū impetu hostē ferit. De arietibus cē dic Aui. li. viij. Arietes inārt z cap̄ vadūt mlt̄ū in vanū. z in hyeme ñ se absōdūt ꝓpt frigus. z aliqñ exeūt ō loco calido ad locū frigidū. z qñ pluit ñ fugiunt a pluuia q̄ sq̄ moriār. z arietes naturaliter sequūt capras z q̄escūt oēs q̄ sq̄ pastor accipit vnū ex eis z facit ipm̄ añcedere z sequūt alij. z timēt naturaliter tonitrua sic oues. q̄ si ipgnate fuerit z audierit tonitrua abortiūt p̄ timore. z añ mediā noctē stāt siml cū ouibus dormiūt z p⁹ sparsim. z i dormiēdo supinat vicissim nā a vere vsq̄ ad autūnū dormiūt i vno late. deinde vsq̄ ad ver dormiūt i latere alt̄o z dormiūt erecto capite nisi qñ infirmāt z ruminat cibū z masticat dormiēdo sic z vigilādo. et si p̄rigat eos errare ñ redūt nisi a pastore reuocēt. Dic ad ꝯ ysa. i dict. q arietes i iuuētute manētes minoris sūt hūidi tatis z viscositatis q̄ agni lactētes. z ꝯ ꝓpt etatē eoꝝ oplctōi dñantē. z iō ipoꝝ carnes sūt carnibus agnoꝝ z ouiū meliores. z meliorem sanguinē generāt. marie si sint castrati. q: corū caliditas hūiditate accidētali tpata ē. vñ sūt boni saporis. sz qñ sunt decrepiti i calore sūt ōfecti si ñ sūt castrati ex etate. si ꝯ sūt castrati z ōcrepiti. duplici carēt cā calois. s. testiū z etatis. z iō eoꝝ corpa sūt frigida ad modū ligni z duriora z insipidiora respectu capri z bou z hmōi. q̄ i ōcrepita etate sūt pessima corpa arietū q̄ naturaliter sūt calida z hūida. ceteris decrepitis naturaliter frigidis z siccis simpliciter sūt meliora. Ducusq̄ ysa. i die. Item d. aris. z aui. li. vj. q arietes z capre sic z certa alia lia ꝓpriā hñt vocē p quā se clamāt z vocant feias tpe coitus z amoris z potātes aqm salsaz anticipāt coitū z citius mouēt ad amorē. z qñ arietes senes mouēt citius ad amorē z coitus ꝯ iuuenes i tpe determinato signū ē bōitatis tpis i āno illo. z si i illo tpe excitent iuuenes ad amorē signū ē pestis sute sup oues i anno illo vt dic idē.

De agno Ca. III

a Bn⁹ vt di. Isi. a greco vocabulo ōr. q̄si p⁹. nā inter oia tre aiantia marie inueniūt in inocēs z māsuet⁹. nullū ei ledit dēte nec corn nec vngue. z q̄d̄ q̄d̄ i eo repit totū vtile ē. q: caro ad cibū. pell' ad varios vsus. pil⁹ ad imbumētū. fim⁹ ad tre ipinguatōes. vngula et cornu ad medicatōes tē. vl vt di. Isi. li. xij. latini agnū ab agnoscēdo putāt dictū. eo q ꝯ ceteris aialibus mres suā noscat adeo q si i magno grege errauerit stati balatu vocē noscat pentis. fm aris. z auic. Agni q̄dā nascūt i tpe ſnali. q̄dā i tpe autūnali. ſnales sunt corpe maiores robustiores viribus z pinguiores q̄s sūt autūnales l' biemales. i aliq̄bus tūc regiōibus mlti bīnos agnos ꝓferūt ſnis. z dicūt ꝯ solū aial vtilit nasci bruma. vt di. pli. li. viij. c. xlvij. et ō: ibidē q agni ꝓcepti flāte vento aq̄lonari sūt meliores q̄s ꝓcepti flāte vētο australi. tē ei mares generāt. talē ār colorē hñt agni i lanificio seu i vellere q̄le hñt pētes in venis ligue. nā si vene fuerit albe z agni erūt albi. z si nigre nigri. z si varie varij. In sugēdo āteriores poplices flectūt. et vt mr ei pl⁹ lacte ſbuat. capite mris vba p̄mit. balatu q̄rit mres q̄ iuēta cauda mris blādiēdo erecto capite mānas q̄rit z nisi caput p⁹ erigat nūq̄s fugit. pilū bz subtilē z crispū mltipl'r i sese rflexū mltū noct agnis frigus. z marie tpe pluuioso. ō societate gregis gaudz q̄n solitari⁹ ē dolz plimū atz timet. añ gregē salit z saliēdo ludit. q̄n vidz lupū tiet vehemēter et subito fugā arripit. sz p⁹ p̄ rioze stupid⁹ subito gdū figit et fugere vlreri⁹ ñ audēs sibi ñ balatu sz portis simplici vultu pci petit capt⁹ ab hoste. ligat⁹ a carnifice nec cornu nec dēte se ōfendit. et siue spolier vellere siue cute. sicut aial inocuū obmutescit. siue ei ducat ad pascua siue deferat ad victimā ñ gemit nec remurmurat nec calcitrat sz obedit. z vt d. pli agnos dimittēt solitarios ē piculosū. q: si supuenerit forte tonitruū ō facili morit. naz agn⁹ naturaliter debile bz caput. z iō remediū ē eos sil aggregare vt exp̄iuctōe mutua animēt. z p̄ntia plurib⁹ ꝓforēt

De agno anniculo Ca. IIII

a Bn⁹ ānicul⁹ etate vni⁹ ānī ē oplet⁹. q̄ infra vni⁹ ānī spaciū tanto ē melior q̄to a lacte remotior ē. nā a lacte e⁹ hūiditas oplional' augmtat. sz p sepatōz a lacte ite dit ei⁹ calor z superflua hūiditas tpat. marie si māserit adhuc ñ castrat⁹ vt ō: aptissime i dict. Agn⁹ ci ānicul⁹ corpe integer et carne mūd⁹ aptus ē ad sacrificium ad esū cē si fuerit vellere maculos⁹. ñ ei repbat a sacrificio agnū

macula velleꝛ nisi sit feditas vl̃ coꝛruptio in carne iteꝛi⁹ vel i cute. vt dic̃ glo. sup Exo. xij. z sup Malach. dic̃ Hiero. z sup Leuit. Nõ ipedit inq̃t sacrificiũ varietas maculoꝛ si velleꝛ si coꝛp⁹ fuerit itegꝝ z nõ subfuerit scabies i supficie ipi⁹ cutis. Agn⁹ g annicul⁹ vt dic̃ Pli. li. viij. c. xlvij. deoꝛ arꝛ fuerat aptus. et tã in vsu velleꝛ q̃ i vsu carniũ vsibus hoim ẽ necessari⁹. et iõ sic̃ ꝓpt sumpt⁹ boium excolũt z custodiunt coꝛpa boũ. sic oꝛtet vt habeat diligẽtia circa custodiã ouium et agnoꝝ. Dic̃ etiã Dyas. q agn⁹ fimũ bz nigꝝ q̃ si cũ aceto dissoluat z cathaplasmetur nigras emũdat maculas. clauos coꝛpis tollit ignẽ sacrũ curat. mixt⁹ cũ cera z oleo cõbusturas sanat

De agna Ca. V.

Hna est arieꝛ filia q̃ minoꝛ ẽ coꝛpis parit̃ z roboꝛ q̃ sit agn⁹ z minoꝛis caloꝛ z maioꝛ hũiditat q̃ sit agn⁹ rõe feminee cõplexiõis. vt dr in dict. cui⁹ caro dũ est lactãs maioꝛ ẽ viscositat ꝓpter humiditat supfluitatẽ tã ex etate q̃ ex ꝓplexione ei⁹ coꝛpi dñante. z iõ qđ ex ei⁹ carne generat fleumaticũ est et viscosum ac difficulter digerit̃ z digestũ a mẽbris vix dissoluit̃ rõe viscosi z glutinosi hũoꝛ q̃ inde generatur. a stomacho tñ facile descẽdit rõe sue lubricitat z humoꝛ. vt dr. Isa. z ei⁹ carnes meliꝛes sũt assate q̃ elixe. q ꝓsumit̃ supflua eaꝝ hũiditas vi caloꝛ. Maioꝛ tñ simplicitatis z timiditat est agna q̃ agn⁹ q mino⁹ bz caloris naturl̃ femina q̃ mascul⁹. z iõ mino⁹ est aiosa. ꝓpter qđ etiã caret coꝛnibꝫ q essent ei supflua cũ ꝓpter defectũ audacie eis nesciꝛ vti. vt dic̃ Aui. dic̃ etiã Aristo. li. iij. Agnis accidit egritudo q̃n nimis ipinguãt circa renes. q si opiant sepo renes moꝛiũt z multiplicãt sepũ ꝓpt bona pascua. z iõ arceãt a pascuis ne nimis ipinguẽt. q̃reꝫ de oue.

De apro Capitulũ. VI.

Aper est poꝛc⁹ silueſtris vl̃ agreſtis q̃a seuissim⁹ est z imitis. vt dr. Isi. li. xij. c. j. et dr aper q̃si afer a feritate. quia fm q̃ntitatẽ sui coꝛpis fer⁹ est z crudelis. vñ et apud grecos aper fiagres. i. fer⁹ vulgariter nũcupat Dr aũt a latinis verres eo q̃ grandes habeat vires. sic idẽ dicit ibidez. Scõm aũt Pli. et Aric̃. Aper est aial valde seuum q̃ vix castrat⁹ se exhibet mãsuetũ. cũ cetera aialia ablatis testicul̃ amplio⁹ mansuescunt. Aper igit in ꝑs. lxxix. dr singularis fer⁹. q̃a culmis pfecte ꝓducit audacioꝛ fact⁹ segregat z seoꝛsitat se a grege. singulariter querens pastũ. Est itaq̃ aper tãte feritat q̃ etiã moꝛtem puipendẽs q̃ venatoꝝ ferrũ intrepide se infigit. et etiã iã trãsfix⁹ ꝓtra sibi resistentẽ vires recolligit vt culmis vindicet se ꝺ aduersario. etiã in moꝛtis piculũ cõtra bestias venabulũ mira audacia se exponit. culmos duos habet in oꝛe aduncos foꝛtes z acutos cũ quibꝫ oñe sibi resistẽs secat crudeliter et dilaniat. Culmis aũt vtit̃ ꝓ gladio ad pugnandũ. in latere dextro bz os duriss̃imum latũ z spissum qđ sp opponit venabulo psequẽtis. nã osse illo ꝓ clipeo ad se ꝓtegendũ vtit̃. sentiẽs sibi iminere bellũ acuendo culmos ꝓtra arboꝛes eos fricat. et sic anhebetatã aciẽ habeãt ꝓfricãdo ad arboꝛẽ ipos ꝓbat. si senserit bebetatos oꝛiganũ q̃rit et masticat cui⁹ ꝓtute culmoꝝ radices mũdificat z ꝓfortat. vt dic̃ Auic̃. Pli. in li. xxviij. c. x. dicit q̃ vrina apri medetur vicꝫ auriũ si cuz oleo roſaceo misceat. Similit ei⁹ fel valz ꝺ calculũ. vt dr li. xxviij. c. xl. Et est ei ita ꝗis sua vrina vt nisi egesta fuerit. surgere ñ possit. imo oꝑimit̃ vt defunct⁹. nã exuri traditur ex vrina Jtẽ idẽ ad coitũ stimulat fel apnum. Dicit etiã idẽ li. v. poꝛc⁹ agrestis multum diligit radices z culmis incidit terrã z fodit et scindit radicez culmo et impinguat q̃n quiescit ꝑ septẽ dies et maxie cũ paꝝ potat et pliat cũ lupo. q ipm odit naturaliter nã lupus insidiat filyis suis et sepius rapit eos. Et ideo vt dic̃ idem li. xiij. Dedit natura apro culmos ad defendendũ feminas et filios suos. q femie sunt debiliores i se z peioris cõplexionis. nã mares sũt audaciores et vires hñt femis foꝛtiores. Femina tñ seuit irata et fodiẽdo ledit et dẽtibꝫ moꝛdẽdo et dilaniãdo Aper ꝙ ledit culmis sursuz feriendo. et iõ paꝝ potest ledere. pstratuz et iacentẽ. et femina paꝝ ledit stantẽ et duz aper iracit̃ et pugnat spumat oꝛe. Sil̃r dũ luxuriat cũ vxoꝛe. Omia supradicta recitat Plini⁹. et addit iã dictis in li. viij. c. ij. vbi dicit. Apꝛos et alios poꝛcos dentatos nasci cinigidius tradit. Jnest aũt maribꝫ apꝛis maxima asperitas et feritas animi q̃n sunt i amore. q tũc ꝑ vtoꝛibꝫ atrocit pugnãt vngulis terrã scalpunt. setas erigunt. culmos vibrãt et quatiunt. et boꝛrendo gemitu furiam pectoꝛis tũc ostendũt. paꝝ etiã tunc comedũt discurrunt post feminas. et ideo attenuant

plurimū z macrescūt. Jn horrēdis et vm/
brosis vallib⁹ z nemorib⁹ māsiones querūt
vbi custodiūt fet⁹ suos. de radicib⁹ z arbor
silueſtriū fructib⁹ viuūt. qñ venator⁹ insul/
tus vel lupor⁹ ipe⁹ p̄sentiūt filios suos p̄ce
dunt. z eis nō patet loc⁹ fuge. p filior⁹ defen
sione piculo se exponūt. qñ debēt dimicare
attritu arbor⁹ indurāt costas suas et se iuol
uunt in luto z desiccāt ad solē z int̄ pilos lu
tū ꝯglutināt z inuiscāt. vt sic securi⁹ aduer
sarior⁹ ict⁹ sustineāt ī ꝯflictu. Aristo. lib. vj.
Femie apror⁹ post partū sunt aspere et cru
deles. et crudeli morsu filior⁹ suor⁹ dilaniāt
inuasores. Ducusq⁹ Pli. Est aūt caro ap̄na
vt dic̄ Jsa. magꝭ sicca z min⁹ frigida q̄s por
cina domestica. et hoc est ꝓpter mor⁹ sui ꝓti
nuitatē et vicc⁹ siccitatē. et aeris cui ꝓtinue
exponit̄ caliditatē. iō et⁹ pinguedo est duri/
or et caro delicatior ad edendū et ꝓpter hoc
verres domestici vehementer agitāt et ver
berant añq⁹ occidant vt eor⁹ carnes teneri
ores z sapidiores ex mor⁹ violētia efficiant
De apro etiā dic̄ dyas. q⁹ et⁹ fim⁹ desiccat⁹ z
cū vino z aq̄ bibit⁹ eyciētib⁹ sanguinem sin
gulare est remediū. Laterꝭ dolores cū ace/
to curat. fracta ossa ꝯsolidat z ꝑfirmat. q̄re
infra de porco. ca. 85.

De asino Capitulū. VII.

HAsin⁹ a sedēdo ē dict⁹ q̄si assed⁹. qr
boies sup asinos sedebāt añq⁹ vsuꝫ
eq̄r⁹ haberēt. vt dic̄ Jsi. li. xij. aial q̄p
pe est simplex z tardū. z iō fuit de facili sub/
iectū humanis viribus et ꝑstratū. vl̄ or ab a
q̄ō est sine. z sinos q̄ō est sensus q̄ī aial sine
sensu. inde or asell⁹. i. iuuenis asin⁹ q̄ pulcri
oris est forme ac dispositiōis. qñ etate est te/
nell⁹q⁹ qñ senex efficit̄ z antiqu⁹. nā quanto
magis sit annosus tāto pl⁹ quotidie fit ḋfor
mis hispidus z villosus. Est aūt aīmal me
lancolicū frigidū scz z siccuꝫ. z iō naturalit̄
pōderosum tardū atq⁹ pigrū stolidū z obli
uiosum. cū onerifer est z patiēs laboris vili
z modico vtēs cibo. Jnter tribulos enim z
spinas ac carduos carpit cibū suuꝫ. z iō dic̄
Auic̄. li. viij. Silr Aristo. q⁹ asin⁹ minutis
auib⁹ inter spineta z cardineta nidificātib⁹
est etosus. z iō minuti passeres pugnāt ꝯ eū
quia comedit spinas in q̄b⁹ nidificāt passe/
res illi. z ꝑficat se ad spinas illas vñ cadūt
pulli eor⁹ passerū siue oua. z qñ asin⁹ rudit
et eleuatōe capitis z forti flatu mouēt spine
z ex horrēdo sonitu seu rugitu terrent̄ aui/
cule z fugiūt de nido suo z ꝓpter ista salrant
matres sup ip̄s⁹ faciē. z impetūt ei⁹ oculos
atq⁹ pcutiunt rostro suo. z si habet asin⁹ vul
nus in dorso vel in latere ex spinar⁹ punctu
ra vel quacūq⁹ alia de causa pungūt eū cuꝫ
rostro suo in vulnere vt recedat a loco nidi
sui. z cū talis passerul⁹ habeat corpus minu
tissimū vix potest asin⁹ se defendere ꝑtra ei⁹
impetū atq⁹ morsum. dicit etiā Aristo. sicut
z Auic̄. q⁹ cor⁹ valde odit asinū. z iō volat
sup ip̄m z temptat tangere oculos suos ro
stro suo. sed iuuat asinū ꝑfunditas oculor⁹
z spissitudo cor⁹ cilior⁹ quib⁹ ꝑtra morsus
auiū claudit z regit visum suū z etiā coope/
ratur ꝓceritas auriū z mobilitas cuꝫ quib⁹
terret auiculas quādo infestāt visum suum
Jtē Aristo. li. viij. Ursus pugnat cū asino
z thauro. qm̄ comedit crudas carnes z hec
est causa quare pugnat cōtra eos. quoniam
eor⁹ carnib⁹ appetit satiari. De asinis autem
dicit Pli. li. xxviij. c. vlt. vngule asinine fu/
migate partū adiuuāt intantū vt etiā abor/
sus euocet. nec aliter debet addi quia viuū
partū necāt si diu z frequēter apponāt. ciuſ/
dem alialis fim⁹ recēs sanguinis ꝓfluuium
mire sedat. Ei⁹ iecur valet ꝯ caducos mor/
bos puuloꝝ. Pli. li. xxviij. c. x. lac asine sicut
z sanguis valet contra morsum scorpionis
Si q⁹ etiā asino dixerit in aure se pcussum
a scorpione trāsire, prin⁹ malū dicūt. a facie
etiā fumigatōis pulmonis asini fugiūt oīa
venenata. Dr etiā in eodē. c. ix. lac asininuꝫ
valet ꝯ gipsum venenosum. ꝯ ceruſam vel
argentū uiuū. Jtē li. ix. ossa asini ꝑtrita z de
cocta valēt ꝓtra venenū si eor⁹ decoctio bi/
bat. Jtē vrina marꝭ asini cū nardo capillos
multiplicat z cōseruat. De asinis autē dicit
Pli. li. viij. c. xliij. asin⁹ est aīal magni frigo/
ris impatiēs. z ideo ī frigidis regionib⁹ vt i
ponto nō generant. Jtē dic̄ Aristo. cū asin⁹
sit multe frigiditatis z siccitatis. multe tñ est
luxurie. sz nō mouet ad coitū añq⁹ sit trigin
ta mensiū erate. sz nō generat añq⁹ sint tres
anni cōpleti aut duo z dimidi⁹. Unde dicit
Pli. ibidē. part⁹ asini a. xxx. mense est ociſſi/
m⁹. sz a trimatu legitim⁹. Jdē dicit Aristo.
li. v. z subdit Pli. Raro geminos parit z qñ
fetū est paritura lucē fugit z tenebras que/
rit. ne ab homie videat. parrū suū amore ni
mio diligit intantū q⁹ etiā per ignes ad fe/
tum vadit. aquas transire z pedes in eis tin
gere multū horret z qñ cogitur aquam vel

riuū euadere in ipo mingit. nec trāseunt asi
ni volūtarij p pōtes vbi p planicies pontis
pñt videre aquā defluentē. debile em̄ habz
cerebz et patiunt de facili frigine ꝓpter qđ
timēt p rimas pōtis cadere in aquā quā cō
spiciūt sub pōte transeuntē. nec bibūt de fa
cili nisi assuetos fontes q̄ sunt in pecuarijs.
ad quos pñt ire sicco pede. et qđ miz est di
ctu q̄uis multū sitiāt si mutenť aque ei vi
potant nisi sint illis sil'es q̄s frequētāt. Jtē
Pli. li. xviij. c. vij. si asina comederit ordeū
intinctū sanguine mēstruali tot annis ñ cō
cipiet q̄t grana comedit sic intincta z exasi
no et equa mul⁹ gignit. sz ad tales ptus eli
gunt eque q̄ neq̄ quadrigenis sint minores
neq̄ decēnis maiores. nec cōmiscēť passim
ad inuicē. Boz aialiū duo sunt genera. scz
equ⁹ cū asina. z asin⁹ cū ipa equa. imo vnuz
gen⁹ ab alio se cohercz nisi in infantia lacte
hausto mutuo nutrianť. z ꝓpter ß pastores
mulos vel burdones ex disparib⁹ aialib⁹ gi
gni cupietes dicunt vti ista arte. nā iuuenes
equaz pullos i tenebris subijciūt vberibus
asinaruz z enutriūt eos lacte asinino. z tles
pulli eqz adulti iā effecti ad asinaz ꝓiectio
nē tpe coit⁹ cōmouenť. sil'r pullos asinaz in
tenebris subijciūt māmis equaz z aselli ta
li lacte iumētino nutriti eqs inuadūt quan
do adolescūt. Et tali asini et eq̄ cōmixtione
generať aial q̄dā qđ antiq̄ vocabāt hinnu
lum al's humilū. nos aūt dicim⁹ cū burdū.
sic genitū ex asino z equa dicūt mulū. Ari
sto. aūt li. xv. si asin⁹ cocat cū equa impgna
ta eq̄ corrūpit ꝓcept⁹ ꝓpter frig⁹ spermatis sui
sperma em̄ asinoz ē frigidissimū naturalit
et materia eoz. materia aūt eq̄ est calida. et
ideo qñ miscet calidū cū frigido fit tpamētuz
tūc ex eis pōt fieri ꝓcept⁹ z saluari fet⁹. qñ. s.
equi asinoz femis cōmiscent. sil'r qñ eq̄ asi
nis maribus supponunť. sz fili⁹ aselli et eq̄ scz
mulus nō ꝓuenit generatōi. nā vtriusq̄ pa
rētis frigiditas. s. naturalis et cōplexionalis
in ipo dñať. z ideo ex mulis aliud non gene
rať. vt dic̄ idē. Jtē ibidē dic̄ idē. si asina cōci
pit ab equo subsequēs asini coit⁹ cū eadem
facit eā aborrire. Cui⁹rō est vt dic̄ Ari⁹. qđa
frigiditas femis asinini supueniētis corrū
pit z destruit tpantiā seminis eqni ꝓcedēt.
et semē asini frigidū est ex cōplexiōe et ex sexu
et corrūpit semen eque ad tpantiā disponē
tis. vnde quādo supuenit subito asini semē
naturaliter siue cōplexionaliter frigidū cū
frigiditate sexuali intensa frigiditate' corrū
pitur p̄cedēs tpantia ex calido equi semie z
frigido asine introducta. z ista est rō quare
oīs mul⁹ vel mula est sterilis. vt dic̄ Aui. qz
in patre muli scz in asino est excessus frigi
ditatis cōplexionaľ. et in matre scz in equa
remissus est calor rōe sex⁹. z iō q̄uis calor se
minis matris. scz eque tēperet semē frigidū
asini vt aīmal generet. in genito tū remanet
generantiū p̄dominās frigiditas q̄ natura
liter disponit ad sterilitatē. Est aūt q̄dā spe
cies asini q̄ ꝛ indic⁹ asin⁹ hñs in capite in
medio frontis cornu vnū. z nō hz nisi vngu
lam vnā in q̄libet pede. Oīe em̄ aīal hñs
duo cornua habet i pedib⁹ vngulā scissaz. z
ideo asin⁹ indic⁹ nō habet nisi vnum cornu
qz vngulā nō findit. vt dic̄ Aristo. li. ij. non
tū oīe aīal findēs vngulā habet cornua sz
pot⁹ ecōuerso si habet cornua findit vngu
las. vt patz i thauro. ceruo. oue. et hmōi. vt
ibidē dic̄ Aristo. Jtē dic̄ Aristo. li. vij. asin⁹
et mul⁹ sic equ⁹ comedūt fruct⁹ et pascūtur
herbis z impinguanť ab aq̄ z diligunt plus
aquā turbidā q̄s clarā. Vacca aūt ecōuerso
plus diligit aquā clarā q̄s turbidā. Jtē Ari
sto. li. eodē. asini i maiori pte infirmanť vna
infirmitate. z ꝛ milidē. et est ß infirmitas p
us in capite et currit a naribus fleuma mul
tū calidū. et si descēderit ad pulmonē asin⁹
morieť. et ß aīal sentit frig⁹ pl⁹ oīm animali.
et ꝓpter ß nō inuenit in terra septentrionis.
Sūt aūt vt dic̄ idē spodilia dorsi asini for
tioza et neruis fortioribus cōpaginata. a pte
posteriori circa clunes. i. renes q̄s a pte ate
riori. et iō in ipsi⁹ dorso pot⁹ circa renes q̄s
circa humeros gustosa onera ponunť post
equinoctiū vernale mouet ad libidinem et
tūc rudit horribiliť et terribili sonitu femi
nā excitat ad amorē. ventū aūt odorē femie
ei⁹ naribus deferentes attrahit. z ei⁹ attractu
ad libidinis desiderū inardescit. vt dic̄ pli.
Alias siquidē hz asin⁹ ꝓditōes miseras oīb
fere notas. nā supra vires laboribus exponit.
fuste cedit. stimulo pūgit. cha mo os ei⁹ con
stringit. bincinde circūducit. z eiusdē cha
mi refrenaculo ab illť pascuis p q̄ trāsit sepi
us coercet. post labores cassos in fine mori
tur. nec p̄ p̄cedētis laboz⁹ fuitio post mortē
saltē ei cutis dimittit sz auferť et cadauer si
ne sepultura aeri exponit nisi inquantū i ca
nū et lupoz vētribus deuoratōis gra aliquo
tiens sepelitur.

De angue Capitulū. VIII.

Anguis vocat oīe serpentinū genꝰ qō torqueri z plicari pōt. Ex ꝟ eīm anguis est dictꝰ. q est angulosus et nunq incedit rectꝰ. vt dic Jsi. li. xij. z ōz anguis serpēs eo q in occultis accessib serpit nō ei aptis passib sz minutissimis squamarū nisib siue ꝓtractib repit. z cōputat iter reptilia eo q pectore z ventre repat. vt dicit Jsiō. lib. xij. Dr etiā coluber eo q colit vmbras. vel q in lubricos ꝓtractꝰ z flexuosos labit. nā anguis labit dū tenet. Sūt anguiuz seu serpētū multa genera z ḡt sunt genera. tot sūt venena. tot ꝓnicies ḡt spēs. tot dolores ḡt colores. vt dic Jsi. li. xij. Et sic differūt angues in quātitate. ita i veneni malignitate. sunt eīm quidā angues maximi. vt dicit Pli. li. viij. c. xvj. Scribit inḡt megestenes in india ꝟpentes in tāta magnitudie coaleſcere vt integros deuorēt ceruos atq tauros. vñ z i punico bello iuxta fluī bragadā a regulo impatore interfectꝰ est cū balistis z tormētis vnꝰ anguis. cxx. pedes ꝓnōs longitudinis cuiꝰ pellis z maxille fuerūt suspēse añ quoddā tēplū rome z duraverūt vsq ad bellū numātinū sub claudio cesare. In italia fuit q dā ꝟpens interfectꝰ in cuiꝰ aluo q/dam puer integer est reptꝰ. z tales ꝟpētes maxime ledūt nūc morsu. nūc flatu. nūc caudeictu. nūc torsura. nūc pūctura. nūc aspectu Sūt z alij serpētes ita exigui q dē corpe sed maximi sunt nocēdi potestate. dipsas ei serpens est vt dic Jsi. tāte exiguitatis vt cū calcaf vix videf. cuiꝰ venenū extinguit anteq̄m sentiaf nec iducit tristiciā morituro. Unde poeta Lucanꝰ. Significꝫ iuuenē tireni sanguinis albū. Torta caput retro dipsas calcata remordit. Uix dolor aut sensus dentis fuit zc. Jta dic Jsiō. sil'r tiꝰ minimꝰ est serpentulꝰ. z tñ vt dicit Aristo. li. viij. ꝓtra eius morsum vix inuenit remediū. z differūt i figura z dispositōe. nā alij bñt duo capita. vt amphibena. de q Jsiō. li. xij. dic. Amphibena est dicta. eo q duo habeat capita. vnū in ꝓncipio. aliud i cauda. currēs ex vtroq capite tractu corpis circulato. hec sola ꝟpētū frigore se cōmittit pruina omi. pcedēs. Jdē etiā dic Pli. li. viij. c. xxiij. Dz inḡt amphibena duplex caput tāq̄ paꝛ essz vno ore venenū fundi. sunt etiā alij serpētes habentes plura capita vl' duplicata vl' triplicata vl' q̄ druplata. sic idē dicit Jsiō. Jdra est serpēs multoꝝ capitū q̄lis apparuit in puincia arcbadie in palude. z ōz q vno ceso tria capita crescebāt. sz ꝟ fabulosum ē. nā ꝓstat ydrā fuisse locū cuomentē aq̄s vastātes vicinam ciuitatē in q̄ vno meatu clauso multi erumpebāt. Dō hercules videns loca exussit. z sic clausit meatus aq̄. z ꝓ tāto ōz hercules idrā serpentē q̄nq̄ capitū occidisse. vt dic Jsiō. li. xij. Jtē differūt ꝟpētes in colorz varietate nā quidā sunt nigri. z q̄dā sunt rufi vt tirus z illi sunt pessimi. z q̄dā maculosi sic scitalꝰ serpēs. q vt dic Jsido. tāta ꝓfulget tergi varietate vt notaꝝ gra in sui admiratiōnē inducat intuētes. z qz reptādo est pigrior z q̄s assecq̄ nō valet miraculo sui stupentes capit z quāto magz est discolor tāto est deterior. qz ei⁹ venenū acutissimū z calidissimū ōz eē Hā ille idē anguis tāti est feruoz vt etiā hy emis tpe exuuie ei⁹ de corpe depositę sint seruētes. Unꝰ Lucanꝰ. Et scitales sparsis etiā nūc sola pruinis. exuuias positura suas. vt dic Jsi. zc. Sil'r ophites ē serpēs maculis depictꝰ q̄ tot bz nocēdi modos ḡt habet colores varios z distinctos. Unꝰ Luca. Quā paruis pictꝰ maculꝰ theban⁹ ophites. Lōcolor exustis zc. Jtē differūt in loci z sit⁹ diuersitate. nā quidā latitāt i cauernis terre z lingunt puluerē z sugūt terre humorositatē vt dic Pli. Alij sunt aq̄tiles qz in aq̄s z aquaꝝ ripis cōmorant vt enidris serpēs aquatilis a q̄ pcussi obturgescūt in ydropisim. quam multi bouā vocāt. qz fimo bouis remedief. vt dic Jsi. li. xij. Sil'r est rinatrix ꝟpēs dictꝰ veneno aq̄s inficiēs. oēm eīm fontē in q̄ fuerit veneno inficit vt dic Lucanꝰ. rinatrix violatrix aq̄ zc. Jsi. li. xij. Alij morant i siluis z specub⁹ vmbrosis q̄ venatōes sunt voluces z bestiole minores quaꝝ sugūt humiditatem. vt dicit Aristo. li. xiiij. z tales ꝟpētes insidiant dormientib⁹. z si aliquoz̄ hominū vel alioꝝ animaliū orificia inuenerit apta illa subintrāt diligētes calorē quē inueniunt ibi parit⁹ et humorē. sed cōtra tales angues pugnat saura bestia sez modica. i. lacertula. Nam sentiēs saura serpētis ꝑsentiam saltat super faciē dormiētis scalpens pedibus. vt eū excitet z ꝑmuniat cōtra anguē vt dicit Auicē. Et est saura vt dic Jsido. li. xij. lacertus qui quādo senescit ei⁹ oculi excecant z tūc intrat foramē parietis aperiens oculos cōtra orientē z orto sole intēdit z il

luminak. Dicunk aũt quedã anguſum ſpẽs habitare in igne. vt patet ĩ ſalamãdra q̃ nominak ab Jſi. z Pli. inter venenoſa. Salamandra eñ vt di. Jſiõ. li. xij. eſt nomiata co q̃ valẽs ſit z potẽs cõtra incẽdia cui⁹ int omnia venenoſa vis maxima eſt Cetera eñ venenoſa ſingulos feriũt. hec pluriõs ſimul interimit. nã ſi arbori irrepſerit oĩa poma ĩficit. et eos q̃ ea ederint perimit z occidit. ſi etiã in puteo cadat potãtes inficit vis veneni. Jſta quidẽ cõtra incẽdia repugnãs ſola inter aĩalia extinguit ignes. viuit etiã mediis flãmis ſine ꝓſumptiõe parit z dolore. nec aduſtionẽ ab igne recipit. ſz ipm incendiuz mitigat vl extinguit. vt dic ibidẽ Jſidorus Jdẽ p oĩa dic Pli. li. x. c. xlvij. Salamãdra inq̃t eſt ſimilis lacerte in figura. nũq̃ appareret niſi quãdo multũ pluit in ſerenitate deficit. huic eſt tãt⁹ frigiditat⁹ rigor vt ignem extinguat ſicut glacies. Lacteã de ore ſaniem euomit. ex cui⁹ cõtactu corp⁹ hominis piloſ pdit. qõ inde ꝓtactũ eſt in colorẽ vergit turpiſſimũ. Jtẽ differũt in inceſſus q̃litate. nã quidã ſerpũt flexuoſe ſemp ſiue tortuoſe. et quidã ſemp recte ſicut dic Jſiõ. li. xij. cẽtris inquit eſt ſerpẽs inflexuoſus q̃ ſemp rectuz efficit iter. ſicut dic Lucan⁹. Eſt ſemp recto lapſurus limite centris Similiter aliquis incedit curu⁹ ſup pect⁹ z aliqs incedit a pectore ſurſum rect⁹. ſicut quidã ſerpẽs aquatilis z terren⁹ noie chilidros. q̃ p locũ p quẽ labit expirat virus z fumare facit ſicut dic Lucan⁹. Tractiq̃ via fumãte chelidri. hic ſemp ambulat direct⁹ et erect⁹ capite. naz ſi torſerit dũ cucurrerit ſtatim crepat vt dicit Jſi. li. xij. Jtem differunt in velocitate z in tarditate Nã quidã ſunt valde tardi motuſ vt ſcitalis. de quo ſupra dictũ eſt. z quidaz ſunt ita velocis acceſſus z leuis mot⁹ q̃ volare videnk. vt ſerpẽs q̃ ꝺr iacul⁹ volat vt iaculum. exilit eñ de arboribz z dũ aliqõ animal obuiũ fuerit iactat ſe ſup ipm gimitq̃. Unde z iaculi ſunt dicti. vt dic Jſi. Similiter in arabia ſunt ſerpẽtes cũ alis q̃ a multis ſyrene vocank. que pl⁹ currũt q̃ equi. et ideo volare dicunk quoz tantũ eſt virus vt morſum añ mors ſequak q̃ dolor vt dic idẽ Jtẽ differũt in maligna ſagacitate. vt patet in ceraſte ſerpẽte cornuto q̃ ſe abſcõdit ſub arena z oſtẽtat cornua ſua vt ex eoz oſtẽtatione alliciat velut ad eſcã beſtias ſiue aues cornua eñ habet ad modũ arietis q̃ nuda ſup arenã z directa dimittit. ad que dũ volucres vel animal acceſſerit nõ ipm arietez ſed virulentũ anguẽ p experientiã cõprobabit. Similit boas anguis vt dic Jſiõ. immenſa mole in italia ſequit greges armẽtorum. vt bubalos z callide vberibz irriguis lacte ſe innectit z ſugẽs interimit atq̃ inde a boũ depopulatõe nomẽ accepit boas. vt dicit Jſi. Multa ſunt alia noia ſerpentũ et genera vt aſpides vipere et draconcs. õ q̃bz poſtea dicet Sed vt dic Jſi. li. xij. tãt⁹ eſt numer⁹ morſuũ quãt⁹ et nominũ. Generaliter oñes angues p maiorẽ ptẽ frigide ſunt nature. nec de facili pcutiũt niſi cũ caleſcunt. Nã quãdo ſunt frigidi nullũ tangũt. z ideo eoz venena pl⁹ nocẽt de die q̃ de nocte. roz pent ei noctis algore z merito q̃ frigidi ſũt nocturno rore Jn hyeme in nodos ſe conuoluũt z torpẽt. in eſtate ſe diſſoluũt z ĩ malicia multũ vigẽt. Uñ eſt q̃ q̃cũq̃ veneno ſpentis pcutiẽt. ꝑmo obſtupeſcit z poſtea vbi in eo calefactũ vir⁹ exarſerit ſtatim interficit et extinguit. Et ideo dictũ eſt venenũ. quia p venas vadit cui⁹ peſtis diffuſa p corp⁹ animã exigit de corpe et expellit. nec põt ledere niſi qñ ſanguinẽ tãgit. Uñ Lucan⁹. Noxia ſerpentũ eſt admixto ſanguĩe peſtis. vt dic Jſi. et ſubdit. oñe venenũ frigidũ eſt. z ideo aĩa que eſt ignea fugit venenũ frigidũ. Inter dona aũt nature q̃ hominibz et brutis ſũt cõmunia viuacitate quadã ſenſus anguis ꝓcellit. Legit in Ben. ſerpẽs erat callidior omnibz aĩantibz terre. Dic aũt Pli. vt idem recitat Jſiõ. q̃ caput ſerpẽtis ſi cũ duobz digitis cuaſerit nihilomin⁹ viuit. vñ et totum corp⁹ obijcit feriẽti pro capite defenſando. Jtẽ idẽ Jſi. Anguibz vniuerſis hebes ẽ viſus. et aduerſo cõtuenk. Nec mirũ cũ oculos nõ in frõte habeãt ſz in timporibz adeo vt citius audiãt q̃ aſpiciãt Jtẽ ibidẽ. Nullũ animal cũ tãta celeritate linguã agitat ſicut anguis. ita eñ cito mouet eã vt triplicẽ videatur habere linguã. cũ tñ nõ habeat niſi vnã Jtẽ idẽ. Serpentũ hũida ſunt corpa. adeo vt vbicũq̃ ierint viã cuiuſdã viſcoſi z limoſi humoris inficiãt et deſignẽt. naz veſtigia ſerpentũ talia ſunt vt cũ pedibz carere videank. coſtis tñ et ſquamaz repũt niſibz quas a ſummo gutturſ vſq̃ ad imũ alui diſpoſitas parili modo habẽt. Nã ſquamis quaſi vnguibz repũt. coſtis quaſi cruribz innitũt vñ vbicunq̃ ledit in corpe ab aluo vſq̃ ad

caput. debilior reddit ad suū cursum z motus circuitū pagendū quia vbicūq; ille ict⁹ inciderit spinā soluit p quā costaz pedes et motus corpis agebant. vt dic̄ idem Jsido. ibidē. Jtē ibidē. Serpētes diu viuūt etiaz sine cibo. vt dicit Aristo. z tāte efficiunt lō/gitudinis diez vt deposita veteri tunica se/nectā deponere z in iuuentutē redire perhi beant. Ūñ z serpentū tunice nuncupant ex uuie. eo q; quādo senescūt eas exuūt q̄b ex/uti in pristinā redeūt iuuentutē. z ideo eorū pellicule sic exute dicunt exuuie et induuie. eo q; exuunt z loco ipaz alie iterū induunt. vt dic̄ Jsi. li. xij. Mod⁹ aūt renouatōis ip⁹ anguis satis videt mirabilis. nam vt dicit phisiolog⁹. Anguis se sentiēs morbo vel se nio aggrauatū pluribz diebz abstinet a cibo z ieiunat vt sic pellis ei⁹ a carne facili⁹ relax etur. deinde gustata herba quadā amara vi herbe puocat ad vomitū z sic euomit hūo/rem virulentū q̄ fuit causa sue infirmitatis z defect⁹. tandē vt cutē rigidā tpet z mollifi cet in aqua se balneat ac humectat. z sic an/gustā rimā alicui⁹ petre seu cauernā querēs p rime angustiā intrat z cū quadā violentia transiēs ab exuuia penit⁹ se decorticat ac de nudat. z tandē soli expositus se desiccat z in carnis superficie nouā cutē recupat. sumptis viribz clari⁹ videt. incedit ac repit fort⁹. ac comedit auidi⁹ q̄s ante depositionez exuuie faciebat. istā renouatōis formā exprimit Pli. et etiā Auic̄. q̄ dic̄ cū Aristo. q; tot⁹ serpens deponit senectutē. i. senectā pellē. primo vsq; ad oculos. deinde vsq; ad collū. z sic paula tim se expoliat totaliter infra dic̄. vt di. li. xiij. Jtē Jsi. li. xij. c. iiij. pitagoras inq̄t asserebat de medulla homis mortui q̄ est spina dorsi anguē procreari. qđ z Ouidi⁹ tāgit dicēs. sūt q̄ cū clauso putrefacti spina sepulcro. Mu tari credant humanas angue medullas ꝛc. qđ si credit merito euenit. vt sicut p serpen/tem mors hoi accidit. ita p hois mortē mo/ritur⁹ serpēs procreet. vt dic̄ Jsi. Jtē dic̄ Pli. li. x. c. xlvj. anguē inq̄t ex medulla spine hois gigni accepim⁹. multa em̄ occulta z ceca ori gine, puenium etiaz in quadrupedū genere ꝛc. Jtē dic̄ Jsi. ibidē. Ferk aūt q; serpens ti meat hoiem denudatū nec eū audet contin gere. q̄uis insiliat in vestitū. Jtē fm Plini/um Jeiuni hois sputū serpentibz ē venenū q; si inde gustauerint moriunt. Sunt z alie proprietates anguis mirabiles z insignes que ab alijs autoribz assignant. specialit a Dyas/aristo. z auic̄. aliquas ex eis h̄ interserere vti le iudicaui. Dicit itaq; Dyas. q; in hyemali tpe latitāt serpentes in tenebris z cauernis vbi ex diuturna obscuritate loci eorū visus hebetat. verum ali ergo tpe q̄n incipiunt exire de cauernis sentiūt caligine. sed p remedio querūt herbā feniculi vel radicē cui⁹ pastu ptractā excutiūt cecitatē. Nec fraudat a re/medio. testudo viscer̄ pasta anguis vt tor tuca. cū ei aduertit venenū serpe querit ori ganū. cui⁹ gustu cōtra virus anguis iuenit medicinā. Jdē dic̄ Pli. Auicēna ꝑo de hpē te ait sic li. ij. Serpēs inq̄t quādo est vorax paz bibit z odit odorē rute. z ideo fugit mu stelam q̄n sentit eā ruta fore pastā. z quādo olfacit rutā nō potest fugere Comedit aut̄ serpēs libēter carnē z fugit ei⁹ hūiditatē sic aranea fugit muscas. et trāsglutit oua auiū z pullos viuos. z quādo trāsglutit ea redu/cit ad posteriora z expellit ipsa z nō pmittit vt in ventre morent. Jtē dic̄ Aristo. libro. ij Interiora z intestina serpentū sunt silia in testinis animaliū ouantiū quadrupedū. nō tamē habēt testiculos sz bñt vias. sicut sunt vie piscium. et matrices habēt longas z diui/sas. z sunt ei⁹ interiora lōga fm lōgitudinez corpis sui. z lingue serpentū sunt nigre lon ge subtiles z in duo scisse et añ acute. z ꝓpter hoc multū exeūt z sunt faciles ad motum. z vēter serpētis est long⁹ z strict⁹ z similis in testino amplo. z illud intestinū assimilat in testino canis. z habet post ventrē parū in/testinū puenies vsq; ad exitū superfluitatis. z habet cor parū iuxta collū simile reni i aspe ctu z post cor est pulmo i quo sunt ptes ner uose subtiles z volute dependentes a corde. z post pulmonē est epar longū z extensum. z sup illud fel sicut in piscib⁹ maioribz. sed i minoribz est fel sup intestina. z splen in hpē/tibus paru⁹ est z rotundus. Dēte aūt serpē/tum sunt acuti recurui aliquātulū z ꝓiun/cti. diuisi tñ fm serrā. et habēt serpentes co stas triginta fm numez diez mēsis. z dicit q; accidit serpētibz idē qđ accidit pulī yrun dinū. vt si aliquis ꝓuocauerit ei⁹ oculos z cru erit eos visus itez reuertet z caude serpētū sicut et lacertoz crescūt postq̄s sunt ampu/tate. Jtē omnes serpētes ouāt primo interius. deinde nō simul sz paulatim ejciūt oua ex quibz generant a alia exteri⁹ excepto tyro z vipera. Tyr⁹ em̄ serpēs vt dic̄ Aristo. li. iij.

nō generāt aīalia interi⁹ ſz ꝓmo ouat interi
us. et ex illis ouis aīalia generāt. et ideo ōr
ibidē q matrix alioꝝ ſerpentū eſt longa ſm
creationē corpis z incipit matrix eoꝝ a pte
inferiori z pcedit ſupi⁹ ex vtraq; pte ſpine. et
diuidit in duas ptes quaſi parietē bñs iter
illas. z ideo ſunt oua ſm acies i matrice z ñ
ouat ſerpēs oīa ſimul ſz ſucceſſiue. Itē Ari
ſto. li. v. Serpētes tpe coitus ita ad inuicez
ſe applicāt z inuoluūt. vt patet aſpiciēti qua
ſi ſint vnū corp⁹ habēs duo capita. Itē ari
ſto. li. iiij. ſerpēs z maxime tyr⁹ qñ trāſglutit
auē vel aliq̄d ꝓmo ſe erigit z poſtea ſe reſtri
git quouſq; gueniat interi⁹ qđ trāſglutit. et
hoc eſt. q⁹ et⁹ ſtomach⁹ paru⁹ eſt z ſubtilis. z
poſſunt ſerpētes diu viuere ſine cibo qđ pz
ex ſerpētib⁹ quos cuſtodiūt vēditores. Itē
Ariſto. li. viij. Migalis . id eſt muſtela pu
gnat cōtra ſerpētes z munit ſe paſtu rute. et
maxime pugnat ꝓtra ſerpētes comedentes
mures. q⁹ ipa venaī mures z māducat eas.
Itē li. vij. dicit. q ſerpētes multū diligūt vi
num. et ideo venaī cū eo Similit diligūt
lac valde z ſequunī odorē eius. et ideo ſi ali
cuius ventrē ſerpens ſubintrauerit extrahi
poteſt lactis odore. vt dic idē. et etiā Dyaſ.
Itē Ariſto. li. xiij. ſerpētes habēt ꝓpriuz
q poſſunt mouere caput ad poſteri⁹ corpe
quieſcēte. et cauſa hui⁹ eſt q armille ſpondi
lium ſerpētū creanī ex cartilagine. et ꝓpter ħ
ſunt bone flexionis. et hoc fuit neceſſarium
ad aſpiciēdū retro vt poſſint vertere caput
ad aſpiciendū corpus ſuū longuz arcuſtri
ctum. aliter em̄ nō poſſent regere corp⁹ ſuū ni
ſi iuuarenī eleuatōe capitis ad toti corpi p
cauendū. Itē idē in eodē. Serpētes natāt
in aqua p corpis inflexionē ſicut repūt i ter
ra. nō em̄ dedit natura ſerpētib⁹ pedes ad g
diendū. cui⁹ cauſa eſt corpis nimia longitu
do qm̄ ſi habuiſſent mlt̄os pedes eſſent ma
li motus qñ eſſent ſup pinnulas. ſimiliter ſi
plures alas dediſſet valde ꝓpinquas eſſent
grauis mot⁹. et ſi ab inuicē eſſent remote ad
ſuſtentandū reſiduū corp⁹ longū z flexibile
nō ſufficerēt. et ideo qđ faciūt piſces baben
tes pinnulas ipſaꝝ ꝓtractiōe z aues alaruz
extēſione. hoc faciūt ſerpētes ſola corporis
flexione. Sunt et quidā piſces ſilēs ſerpen
tib⁹ in longitudine q eadē de cauſa habent
pinnulas paucas vel nullas. natāt corporiſ
ſola inflexione ſicut murene et piſces faſta
ros q a nobis dicunī congri q marine ſunt
anguille. z hmōi. et ideo q⁹ tales piſces ſunt
ſerpentib⁹ in creatōe ſilēs. habent tantūmo
do duas alas vel pinnulas añ et vtunī cor
poris flexibilitate loco pennaꝝ et alarum. z
ꝓpter hoc repūt in terra z viuunt longo tpe
etiā ſine aqua ſicut viuūt ſerpētes ſine cibo.
Itē idem in eodē. ſerpētes aūt habent vias
z īteſtina a quib⁹ aliqñ exit ſupfluitas ſicut
habēt alia aīalia generātia. ſz nō habent
viā exit⁹ vrine. quia carēt veſica. Itē ibidem
in eodē. ſerpētes inuoluunī ad inuicē quā
do ꝓueniūt ad coitū z amorē. q⁹ nō habent
virgā neq; teſticulos. carent em̄ virga quia
nō habēt crura. et carent teſticulis ꝓpter lō
gitudinē corpis. et ſi haberēt eos infrigida
retur ſperma ꝓpter tardationē ſui exitus. et
ſic eſſet min⁹ cōueniens generatōi. Itē idez
xviij. Nō accidit generatōi ſerpentū error z
mōſtruoſitas niſi raro. et hoc accidit ꝓpter
figurā matricis que lōga eſt et recta arcuſtri
cta. vnde z oua ſerpentū ſunt diſpoſita ſm
aciē ꝓpter longitudinē in matrice Vas z mlt
as alias ꝓprietates anguiū z naturas reci
tat Ariſto. q⁹ ꝓſeq̄ p ordinē eſſet longū. ſz ħ
dicta in generali nūc ſufficiāt. de vſualibus
ꝓprietatib⁹ z oib⁹ fere notis infra dicet in lit
tera S.

De aſpide Capl'm. IX.

Aſpis eſt anguis morſu z veneno p
nicioſiſſim⁹. ab aſpergēdo aſpis di
ctus eo q morſib⁹ venena immittat
mortifera arcuſpargat. vos ei greci venenū
dicūt. vt di. Iſi. li. xij. c. iiij. et ſequit. aſpidis
diuerſe ſunt ſpēs. et habēt diſpares effectuſ
ad nocendū. ſcz dipſas qui latine ſitula dici
tur. q⁹ quē momorderit ſiti interimit z occi
dit. ypalis eſt gen⁹ aſpidis qui ſomno necat
hūc cleopatra ſibi apoſuit et ita morte qua
ſi ſomno reſoluta eſt. Itē emorroys eſt aſpis
ſic dictus. eo q illi⁹ ſugit ſanguinē quē per
cutit. et q ab eo morſus eſt diſſolutis venis
fluxu ſanguinis vitā finit. grece em̄ emaih
ſanguis dr. Itē preſter eſt aſpis horribilis
ſemp ore patēte z virus euaporāte incedenſ
de quo Lucan⁹. Oraq; diſtendēs aurid⁹ fu
mantia preſter. Quicūq; ab eo pcuſſus fue
rit diſtendit z enormi infectione corpis ne
catur. vt dic idem ibidē. Itē ſeps eſt morti
ferus aſpis et tabific⁹. q cū hominē momor
derit ſtatim eū deſtruit z conſumit ita vt mor
ſu ſerpētis totaliter liquefiat. nec ſolū cor
pus ſed etiā oſſa veneno diſſipat z eneruat.

cui⁹ poeta sic meminit. Ossaq; dissoluens cũ corpe tabific⁹ seps. vt dic̃ idẽ. Sũt ⁊ alia genera aspidis multa quoꝝ tãta est virulentia ꝙ etiã mediãte lãcea venenositate sua perimũt se tangentẽ. Itẽ dic̃ Auic̃. in li. de venenis. quere sup̃ li. v. c. de venenis. De aspide etiã in genere dic̃ Isi. li. xij. ferť inquit ꝙ aspis cũ ceperit pati incantatorẽ qui eã quibusdã carminib⁹ ꝓprijs euocat. vt eã ꝺ cauerna ꝓducat. illa cũ exire noluerit vnã aurem in terrã p̃mit. alterã vero cauda obturat et operit. ⁊ sic illas voces magicas nõ audiẽs ad incantatorẽ nõ exit ⁊ ei⁹ imperio nõ obedit. Hucusq; Isi. De aspide vero dicit Pli. li. viij. c. xxiiij. ꝑcussa mẽbra ab aspide intumescũt ⁊ vix sine partiũ amputatõe que sũt cõtacte aliquo remedio ꝯualescũt. vn⁹ autẽ huic pestifero angui est sensus vel effectus. cõpares suos ꝯiugali affectu diligũt nec sine cõparꝫ cõsortio bene viuũt. vñ alterutra interfecta incredibilis vltionis cura altera ꝑsequiť interfectorẽ ⁊ illũ solũ in quãtũlib⁹ populi agmine agnoscẽs infestat. nitiť interrumpere om̃s difficultates. permeat spacia nec nisi veloci fuga aut amnib⁹ aut fluuijs coerceť q̃n vltio de morte cõparis assumať sed ꝯtra ei⁹ maliciã natura dedit remediuꝫ ⁊ medelã. hebetẽ em̃ dedit ei natura visum. nã oculos habet in timporib⁹ ⁊ nõ in frõte ⁊ ideo nõ potest videre aduersariuꝫ directe sed oblique, ꝓpter qꝺ nõ potest bene ꝑsequi hostẽ visu sed poti⁹ auditu sequiť vl' olfactu nã in his duob⁹ sensib⁹ magis viget. vt dicit idem. Itẽ dic̃ Marcian⁹ ꝙ aspis nõ nocet indigenis afris ⁊ mauris. naꝫ ⁊ illi pueros suos quos de se natos habẽt suspectos aspidi obijciũt. ⁊ si de eorũ semine fuerint nihil ip̃is penit⁹ nocet aspis. sꝫ statim moriunť ab aspide si fuerint adulterini. Et hoc expresse dic̃ Pli. li. viij. c. vlť. Dicit em̃. sicut quedaꝫ animalia indigenis sunt innoxia q̃ iterimũt alienos. sic serpẽtes parcũt mirifice illis q̃ de terra oriunť. sic angues circa eufratẽ terre incolas nõ ledũt nec infestãt dormientes alios aũt cuiuscũq; gẽtis hoĩes cruciãt eos auide occidẽtes. Dicit etiã ibidem Plini⁹ ꝙ Aristo. tradit in quodã mõte a scorpionib⁹ hospites non ledi. sed indigenas interimi et occidi

De aranea Ca. X.

Aranea vt dicit Isiꝺ. li. xij. vermis ẽ aeris ab aeris nutrimẽto nomiata. que exiguo corpe lõga fila deduc̃ ⁊ tele semper intẽta nunq̃ desinit a labore ꝑpetuũ sustinet in suo ope dispendiũ. qꝛ sepe ad modicum flatũ vẽti aut pluuie stillicidiũ rumpiť tela sua. et tũc totaliter ꝑdit laborẽ suũ. Dicit aũt Auic̃. ꝙ aranea est modicũ aĩmal reptile multipes. sex vel octo hñs pedes quos semꝑ habet pares ⁊ nunq̃ impares. ⁊ h̃ fuit necesse vt sꝑ esset ei⁹ incessus equ⁹ sic̃ et ip̃m onus. ⁊ hoc est generale in habẽtib⁹ duos l' plures pedes. habet aũt aliquos pedes longiores ⁊ quosdaꝫ breuiores ꝓpter diuersas quas facit opatões. nã cũ quibusdã fila sua subtiliat ⁊ in longũ ꝓtrahit. cũ quibusdam ꝟo pariť fila nectit. cũ quibusdã ꝟo ꝑ fila repit. et q̃n vult in tele suꝑficie immobiliter se suspẽdit. maxime aũt inter aĩmalia anulosi corpis viget in aranea sensus tact⁹. Uñ residens in tele sue medio subito sentit muscaꝫ telã in ꝑte remotissima ꝯtingentẽ quã subito inuadit ⁊ aggrediť tanq̃ hostẽ. de qua si triumphare potuerit eã ne euadat inter tele sue fila multipl'r circũuoluit. ⁊ p̃mo capiti insidẽs ei⁹ humiditatẽ sugit. ⁊ de tali muscarũ venatõe viuit. nã ei⁹ gustabile ꝓprie est tal' humor sicut gustabile apis est mel sicut dic̃ idẽ ⁊ Aristo. Itẽ in genere araneaꝝ ẽ diuersitas sexus vt dic̃ Aristo. li. v. ⁊ est femĩa maioris corpis q̃ masculꝰ. ⁊ pedes habet lõgiores flexibiliores ⁊ abiliores ad motũ ⁊ etiã ad texturã. Et sicut dic̃ idem li. v. Tꝑe coitus ⁊ amoris femina attrahit marẽ ꝑ fila tele. ⁊ post masculꝰ feminã ⁊ nõ cessabit attractio donec ꝯiungant̃. ⁊ masculꝰ poniť super ventrẽ femine. ⁊ iste mod⁹ est eis necessari⁹ ꝓpter vẽtris rotunditatẽ. ⁊ ista ꝯiũctio maxime est in fine veris ⁊ in p̃ncipio estatis. ⁊ aliquãdo ĩ autũno ⁊ in p̃ncipio hyemis. ⁊ tũc maxime sunt nociue ⁊ eaꝝ puncture amplius venenose. Itẽ Arist. li. viij. Genera araneaꝝ sunt multa. nã quedã sunt ꝑue ⁊ diuersi coloris ⁊ sunt acute ⁊ velocis motus. alie sunt maiores ⁊ colore nigre. ⁊ eaꝝ crura anteriora sunt lõgiora ⁊ sunt tardioris motus nisi q̃n coitu stimulant̃. ⁊ nigre solẽt texere iuxta terrã inter foramina ⁊ manẽt in textura sua quousq; aliq̃ inciderit bestiola. sicut musca quã deꝑhendũt. et si habẽt famẽ sugunt ei⁹ humiditatẽ. ⁊ tũc deferũt ad locuꝫ suũ vbi deponũt ⁊ reseruãt eã donec iteruꝫ esuriẽ patiant̃ ⁊ q̃n totã hauserit hũiditatẽ. deijcit residuũ ⁊ reuertiť ad venandũ ⁊ non

venaꝫ.quouſcꝫ repet qꝺ ruptū eſt de textu/
ra.ꝛ ſi qs rupit texturā incipiet ipam repare
circa occaſum ſolis vel circa oꝛtū.ꝛ tūc ma
xime laboꝛat.qꝛ tūc plures beſtiole incidūt
in texturā.et femina parit ꝛ venaꝫ ꝛ maſcu/
lus iuuat eā. Abſcōdit aūt ſe in textura vel
ſub tela ne a beſtiolis videaꝫ.ꝛ maxime qñ ē
magna.qꝛ ꝓter eꝰ magnitudinē nō de faci
li operiꝫ. Facit etiā femina oua ꝓmo etqꝺ
modice aranee poſt formanꝫ ꝛ ſtatim qñ pa
riuntur ponit eas in textura.ꝛ ſtatim ſe mo
uent ꝛ diſponūt ad texendū ac ſi i vtero ma
terno ſint inſtructe ad venandū vnꝺ ſtatim
aptāt rhetia cōueniētia ꝑde ſue. Et eſt ſpēs
quedā araneaꝝ q venanꝫ lacertū paruum ꝛ
incipit texere ſupꝛ ipm quouſcꝫ liget eꝰ oꝛifi
cium ligatōe foꝛti ꝛ tūc ſaltat ſupꝛ eū ꝛ pun/
git quouſcꝫ moꝛtuꝫ. Jtē in eoꝺē dicit iꝺē.q
ſepe inueniunꝫ quedā aranee in alueaꝛibuſ
apū ꝛ ille coꝛrumpūt mel ꝛ fugūt liquoꝛē et
ſic circa fauos faciūt texturas ꝛ coꝛrūpunt
eos. Jtē dic̄ Auic̄.ꝛ Pli.de generatōe ara/
neaꝝ.li.xj.c.xxv. Araneaꝝ natura ꝓcipua
admiratōe eſt digna.cuiꝰ plura ſunt genera
inter q̄ eſt quedā que ꝺꝛ ſpalangio. cuiꝰ coꝛ
pus eſt exiguū.variū.acuminatū. velox ad
ſaltū.noctiū habēs moꝛſum. Alia eſt ſpecieſ
maioꝛis coꝛpis ꝛ nigri coloꝛis ꝛ cruris lon
gioꝛis cauernas ſibi texēs in angulis iuxta
terrā. Tertia eſt ſpēs que erudita cōpoſitio
ne cōſpicuas texit telas. Admirandū eſt tñ
qualiter tāto opi ſufficiat materia lanigera
que de aranee vtero ad tāte tele texturā pau
latim vt credik extrahik.et tñ eiꝰ vteꝰ vix a
tali materia vacuꝰ inueniꝫ. Hec videꝫ eē ve/
rum qꝺ dixit democritꝰ.q tāta eſſet vētris
aranee coꝛruptela.vt ex eius egeſtione tāta
fertilitas lanifera generek. vñ ꝛ democritū
repꝛobat Ariſto.li.viij.q dic̄ eū in hoc veri
tatē nō dixiſſe. Cuiꝰ videꝫ eſſe rō.qꝛ aranee
ꝛ alia hmōi anuloſa modici ſunt nutrimēti
ꝛ paruī cibi ꝓpter defectū ſanguinis ꝛ calo/
ris. vñ cū aranea nō tantū cibi capiat qñ in
cōparabiliter ad ꝓparationē tele ꝺtinue plꝰ
emittat.maioꝛ eſſꝫ ſupfluꝰ emiſſio cꝫ cibi ſū
ptio.et maioꝛ eſt egeſtio ſupflua cꝫ digeſtio
neceſſaria ad ꝺſeruationē debitā animalis
vt dic̄ Ariſto.vel Alb. Jtē Pli.dic̄. Node
rato vngue rotundū ꝛ teres educit filum et
miro artificio deducit ſtamia ab imo ad ſu
ꝑmum.et iteꝝ deducit trāſuerſaliter ꝺ pun
cto ad punctū lineari diſtātia filū ſuū.ꝛ om
nes lineares tractꝰ quaſi ī punctuali medio
in equali diſtātia a cētro copulat ꝛ ꝺnectit.
deducto aūt ſtamine vt ibidem dic̄ Plinꝰ
texere incipit a medio circuato oꝛbe adne/
ctens ſubtegmina ꝛ maculas adnectēs ſp.
ꝛ quaſi reticulariē ꝑ paria interualla que i/
teruallicula ta foꝛamina miro artificio ſunt
nūc quadrata.nūc oblonga.nunc rotunda
tāto ſtrictioꝛa quāto ſunt viciniora medio.
ꝛ tāto latioꝛa quāto remotioꝛa ſūt extremo
Quo aūt medio filū filo tā indiſſolubiliter
iungat ꝛ nodū nodo applicet ꝛ cōnectat vi/
ſus nō indicat ꝛ rōnis iudiciū vix affirmat
Ira aūt leuitate ꝑ fila ſua que humanis
viſibuſ vix ſunt quia ſe eleuat ꝛ quaſi volet
hincinde ſe trāſferēs locū mutat. Jtē dicit
idē.q cꝫdiu extrema tele fila durant ſi caſu
aliquo rūpaꝫ ipa tela.ſemp a medio incipit
reſartire qꝺ ruptū eſt quaſi nihil iudicās in
coꝛpe tele eſſe integꝝ cꝫdiu mediū nō eſt fir
mū. Jtē dic̄ idē.q in eis ſunt auguria. Haꝝ
ꝑm q tpa ſunt futura alt⁹ vel ſublimiꝰ ſolēt
ꝓponere fila ſua. Jtē ibidē ꝺꝛ q multitudo
araneaꝝ ſignū eſt inundatōis pluuiaꝝ. Jtē
li.xiij.c.iij.de leſione ficuꝫ. dicit q aranee
quedā circa germia vineaꝝ ꝛ etiā floſculos
arboꝝ faciūt texturas ex quaꝝ circūuolutō
ne pereūt arboꝛes et vince qñ ſunt in germi
ne vel in floꝛe Moꝛſus ſpalangionis ē moꝛ
tiferus ꝛ venenoſus niſi ei citius ſuccurraꝫ
Sꝫ eiꝰ venenū extinguit vis plātaginis ſi
debito modo apponaꝫ.et ido vermes alij vt
lacerte ꝛ botraces punctura aranee foꝛmi/
dantes ſucco plātaginis ſe tuenꝫ. vt di. pli.
Dyaſ.ꝛ Auic̄.in.ca.de venenis ꝛ mac. Ara
neaꝝ aūt tela vt dic̄ Ariſto.ꝛ Pli. ex earum
viſceribꝫ qꝺammodo nature artificio gene
raꝫ.ſubtiliſſima cōpoſitōe texik moꝛe retis
cōponik et paraꝫ.filis ſubtiliſſimis cōnectik
ꝛ hoc ne a muſcis et alijs beſtiolis quibꝫ tē/
ditur ꝓpter groſſiciē videaꝫ. Cū labore qui
dem cōponikꝫ miro modo faciliter diſſipa
tur.ignē nō ſuſtinēt.ventū timēt cuiꝰ ipetu
tela rumpik ꝛ ſubito denudaꝫ. Et cꝫuis ve/
nenoſa ſit aranea de cuiꝰ egredik viſceribuſ
tela venenoſa nō eſt qñ multis vſibꝫ medi/
cine vtilis reputaꝫ. Hā vt dicit Dyaſ. Tela
araneaꝝ alba ꝛ mūda puluerulētis ſoꝛdib
nō admixta vires habet cōſtringētes. ꝙglu
tinantes et refrigerātes. iō ſanguinē reſtrin
gita vulnere defluentē ſuppoſita vulneri ꝑ
bibꝫ fieri ſanie et ſanat plagā recētē ꝛ ꝑbibꝫ

inflaturã sanitatẽ vulneris retardantẽ. Est aũt genus aranee quã spalanã vocãt. vt dicit Pli. li. xxix. c. iiij. ⁊ est hec aranea simil' formice sed longe maior corpe. rufum habens caput. reliquum corpis nigri est coloris. respersum albis guttulis. acerbior est ei⁹ ict⁹ q̃ vipere. Uiuit aũt iuxta furnos et molas. cui⁹ cõtra ictũ est remediũ aliam ei⁹ generis ostẽdere sic percusso. ⁊ ad hoc cõseruantur cũ mortue inueniunt̃ quaꝝ cortices contriti ⁊ potati medent̃ morsui mustele. Est autẽ aliud gen⁹ lanuginosum grosso capite. ⁊ dolor puncture ei⁹ sicut scorpionis. ⁊ ei⁹ morsu genua labefactant̃ ⁊ accidit caligo ⁊ vomitus. Est etiã aliud gen⁹ aranee noĩe mirmicaleon siue mirmiceon. quod alio nomine dicit̃ formicaleon. formice similis capite albo habẽs nigrũ corpus distinctũ macul' albis. cui⁹ morsus vespaꝝ dolore torquet. ⁊ dicit̃ formicaleon. quia formicas venat̃ vt leo. et eaꝝ sugũt humiditatẽ. sed a passeribꝫ deuorantur ⁊ ab alijs auibꝫ vt formica. Remediũ aũt ꝯtra morsus omniũ aranearum est cerebrũ gallinaceũ cũ exiguo piperis bibitũ cum vino dulci. Item coaguluꝫ agni potatũ cũ vino sanat morsus araneaꝝ Idẽ facit cinis vngule arietine cuꝫ melle. Item musce cõtrite ⁊ posite sup morsum extrahũt venenũ ⁊ mitigãt dolorẽ Sunt ⁊ alia remedia q̃ enumerat. sꝫ hec sufficiãt. Dicit tamẽ li. eodẽ. ca. vj. aranea lõga ⁊ cãdida tenues habẽs pedes ꝯtrita ĩ veteri oleo d̃r soluere albuginẽ oculoꝝ ⁊c.

De ape Ca. XI.

Apes est animal multipes ⁊ breue inter omnia animãtia anulosi ⁊ insecti corpis. in multis obtinẽs p̃ncipatũ vt dicit Pli. li. xj. c. vj. paruitatẽ sui corporis recõpensat ingenij magnitudo. q̃uis autez possit inter volatilia cõputari. tamẽ qꝛ pedibus vtit̃ in quibus est vis ꝓgressiua merito potest inter gressibilia numerari Preter ꝟo proprietates superi⁹ li. xij. positas sub littera A. alie sunt hic ponẽde quas recitat pli. libro. xj. ca. vj. sic dicẽs. Inter omnia est admiranda apũ solertia qua mella cõtrahunt succũq̃ dulcissimũ subtilissimũ ⁊ saluberrimũ in fauos cõponũt. ⁊ ceram ad vsus vite humane ꝑutilẽ operãdo cõficiunt hieme latent ⁊ recõdunt̃. quia vires nõ habent vt niuibus pruinisq̃ resistant ac flatibꝫ aq̃lonis In vere ãt cũ sentiũt fabas florẽtes ad opera exeunt ⁊ labores. nullisq̃ licet vacare ocio ꝑ hos dies. Primo fauos cõstituũt cerãq̃ fingũt. domosq̃ ac cellulas faciunt. deinde sobolẽ ⁊ postea mella cõficiunt ⁊ cõponũt. tectũ aũt aluearis sui lachrymis ⁊ succꝫ arborũ gummosam vim habentiũ ꝑ totũ liniunt. et cõtra aliaꝝ bestiaꝝ auiditates se muniunt ꝓut possunt. feces si fuerint nimis late ꝯfringunt ⁊ eas succis p̃dictis liniunt. p̃mo aũt ꝓ fundamẽto sui opis crustulã q̃ndam ponũt amari saporis quã multi cõmosym vocãt. deinde faciũt aliã dulciorẽ q̃ cere est initiũ quã multi dulceros vocant. tertio ponũt materiã grossiorẽ que fouoruꝫ est stabilimentũ. ⁊ illã materiã ꝓpolim mlti vocant. ⁊ ista triplici tela a frigore ⁊ alijs iniurijs muniũt fauos suos. Nõ insident fructibus. sed a floribꝫ nõ marcidis sed recẽtibus recolligũt materiã ex qua mel ⁊ cerã cõponunt. quãdo aũt flores viciui sunt ꝯsumpti mittũt speculatores ad vlteriora pabula requirenda. et si apprehẽderit eas nox in expeditione excubãt supine vt alas suas ꝓtegãt a pluuia ⁊ a rore. vt facto mane expediti⁹ volent ad opus suũ habẽtes alas suas siccas ⁊ expeditas ad volatũ Ordinãt excubias suas more castroꝝ de nocte q̃escũt vsq̃ mane donec vna om̃es excitet. gemino aut triplici bombo vt buccino aliquo tunc vniuerse ꝑuolant si dies fuerit mitꝫ futur⁹. p̃diuinãt em̃ imbres ⁊ ventos ⁊ tũc se ꝯtinẽt infra tecta Quãdo p̃sciunt celi tẽperiẽ futurã eum agmine ꝓcedũt ad opa. ⁊ tũc alie flores aggregãt pedibꝫ. alie aquã ore guttasq̃ lanugine toti⁹ corpis simul portant. adolescẽtiores ꝟo ad opa exeũt ⁊ ꝯueniunt ⁊ afferũt supradicta. seniores ꝟo intus opant̃. Que flores cõportant p̃mo onerant pedes anteriores ⁊ post alios donec rostro pleno remeẽt totaliter onerate. Excipiũt aũt sic onustas trine vel quaterne easq̃ exonerãt ꝑm q̃ int⁹ sunt ordinate. eorum em̃ officia sunt diuisa alie em̃ domos cõstruũt. alie poliũt. alie cibum parãt ex eo qd̃ allatũ est. nõ em̃ sepatiꝫ vescunt̃ ne inequalitas cibi tpis ⁊ opis fiat inter eas. Fauos linealiter ⁊ ordinate componunt ⁊ in supiori ꝑte suspendunt. Ceras cadẽtes fulciũt p̃mas lineas paꝝ replẽt de melle. nouissimas autẽ maxime solẽt adimplere. Apes aũt gerule q̃ necessaria ꝯuehũt timent vẽti flatus. ⁊ ideo volant iuxta terrã ⁊ quãdo sunt onuste redeũt ne aliquo flatu

impedianꝫ z quãdoq; lapillis se onerant vt lapillorꝫ grauitate sint otra venti impetum magis fixe. Dira aũt inter eas est obseruãtia disciplineː nã inertiã cessantiũ ab opere notãt. et eas mox castigant. imo morte puniunt opari nõ curantes. Dira inter eas est mũdicia. nulleq; inter opa sua spurcitie permittunt. Egestiones apũ que opanꝫ intus ne longe recedãt alie cõgerunt in locũ vnũ z eiciunt de alueari. Quãdo aduesperascit intrãt in domos suas z strepunt donec illa eadẽ que eas excitauit circũuolet. et eodem quo excitauit bombo eas inuitet ad quietẽ. z tũc oẽs repẽte cõticescũt Idem in eodẽ ca. xiij. Itẽ g apes summa equitas exercentꝫ. feriũt em̃ oẽs eaꝫ pacẽ dissoluẽtes. et eaꝫ melle diripere cupiẽtes. Regẽ siquidem habent apes q̃ nõ aculeo armatus est. sed potius maiestate. vt dic̃ idem. c. xviij. vel si habz aculeũ vsum feriẽdi natura sibi negat. noluit em̃ natura ip̃m seuũ esse ne cito peteret vltionem. z ideo ei telũ detraxit z inermẽ dereliquit. vnde cõstat apũ imperatorẽ aculeo ñ vti. miranda est aũt circa regẽ plebis obedientia. nã cũ procedit totũ examen circa ip̃z conglobanꝫ. z ab ipo agmine velut acie militum cingit̃ z vallanꝫ z pre multitudine obsequentiũ tũc tpis vix videt̃. Cũ popul⁹ apũ in laboze est ipe intus est z circuit similis excitãti sol⁹ a laboze est immunis. Circa quẽ z apes assunt quedã habentes aculeũ tanq; lictozes qui autozitate assidua regis sũt custodes. et ipe raro pcedit fozas nisi quando examen totũ debet exire. cui⁹ exitus intelligitur ante dieb⁹ aliquot exercitu murmurãte z quasi ad exitũ se pparante. vnde si q̃s tunc regi apũ prescinderet alam. totũ examẽ tũc tempis nõ exiret. z quãdo pcedunt singule regis obsequio se offerunt z ei proxime esse volũt regẽ fessum humeris sublcuant z fatigatũ totũ portant. si qua lassa defecerit vel ab acie errauerit odoze psequit̃ vbicũq; rex pceditz vbicũq; rex p̃sederit ibi cetere figũt castra. rege viso totus animaꝫ exercit⁹ ip̃oq; amisso totũ agmẽ dilabit̃ ad aliũ. quia sine rege esse nõ possunt. ad alucaria subintrãt quedã falsę apes que fuci nuncupanꝫ babẽtes magnũ ventrẽ. furtimq; deuozãt mella z bas apes interficiũt quãdo eas deprehendunt Quãdo ver est humidũ fetus apũ multiplicanꝫ. et mella depauperanꝫ. z ecõuerso quando ver est siccũ deficiunt in prole et in melle multiplicãtur. Si aũt defecerit in alueariꝫ cibus impetũ faciũt in proximas p posito rapiendi. et cõtra eas alie aciem diriguntur si rectorẽ habent. et si que fuerint apes fauentes inuadẽtiꝫ parcunt eis inuasozes nec eas impetũt sed potius eas sibi associãt z defendunt. Multis aliꝫs de causis acies cõtrarias cõstituunt duo imperatozes cũ multa rixa que dimicatio in tactu pulueris aut fimo totaliter dissipat̃. Itẽ idem capl̃o. xix. Apes quedã sunt rustice ac siluestres horri de aspectu z ceteris iracũdiozes. sed laboze z opere sunt pstantiozes. Alie sunt vrbane. quaꝫ quedã sunt breues z varie ac rotũde. alie sunt longe sicut vespe z ille sũt aliꝫs deteriozes z sunt pilose. z quedã ex his sunt albe que in messe mella faciunt. siluestres vo in arboꝛũ cõcauitatiꝫ mellificant. aliquando in aliquo terre specu quiꝫ natura dedit aculeũ ventri consertũ ad vnũ ictũ. quedaz autẽ ex vindicãdi ardoze ita pfunde figunt telũ q̃ cõsequitur subito intestinũ. z tales cito moziunt̃. alie quidẽ aculeũ perdũt z viuentes vlteri⁹ mellificare nõ possunt. sz castratis viribꝫ nocere parit̃ z pdesse desistũt Odozes fetidos z ceteros fumos maxime odiũt z fugiũt. in rebꝫ aũt odoziferis iocundanꝫ. Cancroꝫ odoze si q̃s eos intra decoquat exanimanꝫ. q̃ rex cozũ mozit̃ tristicia torpent funerantiũq; moze cõcomitanꝫ exequias z meret plebs magno doloze rege peste cõsumpto. nõ cibos tũc cõuebũt. non pcedunt tristi tamẽ murmure glomerantur. Circa cozp⁹ eius luctũ nõ minuũt. imo nisi subtrahat̃ mozt⁹ fame z doloze moziũtur hilaritate ergo apũ z nitoze sanitas estimat̃ Dicit etiã idẽ apes incurrere multas infirmitates. nã vt dz. c. xx. egrotãt q̃ nõ pficiũt fetũ suũ. Inimicat̃ etiã vel aduersat̃ eis resultans son⁹ echo. nimis em̃ facit eas timidas inopinato sonitu terrens eas. inimicat̃ etiaz eis cozrupta nebula cozrũpens flozes quos ꝺpascũt. aduersanꝫ z eis aranee q̃ se sociãt eis z in alueariꝫ faciũt intexturas. pestifera est eis etiã musca quedã silis papilioni q̃ insilit in cãdelas. naz papilio depascit ceras z relinq̃t stercoza ex q̃ꝫ generanꝫ tinee q̃ ceras p̃cipuas appetũt. nocet etiam eis auiditas past⁹. q; nimia flozẽ satietate replenꝫ. et maxime ß accidit in vere. oleo q̃dẽ exanimanꝫ sicut z oĩa anulosa z insecta. p̃cipue si capite vncto in sole ponanꝫ sz asperse

aceto reuiniſcũt.aliqñ ec ꝓtrabũt ſibi mor/
tis z morbi cauſas qñ ſentiũt ſibi ſubtrahi
mella nimis auide deuorãtes. Ducuſq; pli
nius. Inſignes etiã ꝓprietates z notabiles
recitat Auiẽ.li.viij.c.iij. Apes inqt cibãtur
ex melle z comedũt inde paꝝ.ſz qñ infirmãt
tũc comedũt mel z nõ ereũt de domibꝫ ſuis
z qñ inueniũt domos mũdas ſiue aluearia
faciũt in eis domos ſextiles cereas.z qndo
oꝛificia aluearis ſunt nimis ampla.diminu
unt amplitudinẽ cũ quadaꝫ viſcoſitate niġ
que i odore eſt acuta. z edificãt ꝓmo domũ
regis.z illa domꝰ ſimilis eſt foꝛamini.z poſt
alias domos ſm diuerſitatẽ maioꝝ vel mi/
noꝝ.maſculi aũt tantũmodo opanꝰ domoſ
ſuas.z poſt nõ eſt opatio niſi ad comedẽdũ
mel z mellificandũ.z apes ꝓmo moꝛanꝰ in
fauis ſuis.z quãdo eſt tps exeũdi aſcẽdunt
in altũ ſm foꝛmã piramidis .z poſtea rede/
unt z comedũt mel.z reꝛ nũq; exit niſi cũ ex
ercitu z maſculi nõ habẽt acũ niſi foꝛte pau
ci.tũc appetũt pũgere ſed nõ poſſũt.z reges
apũ ſunt duoꝝ modoꝝ.vnus rubeꝰ et alter
niger fere ſicut carbo.et eſt in duplo maioꝛ
q; apis que mellificat. et ſunt apes maſcule
magis pigre q; femine.et meliozes ſũt apes
minozes z rotũdiozes habẽtes varios colo
reꝫ.z apes que paſcunt in mõtibꝫ ꝓtis et
oꝛtis ſunt minozes z meliozes z faciunt mel
ꝓſimile in ꝓtibꝫ z leue.apes aũt que nõ ſunt
bone nõ faciũt mel equale nec ꝓſimile. Sz
apis q; ſp adberet foꝛamĩ mellis efficit mel
melioꝰ.aliter eĩm coꝛrũpit de facili z generãt
in eo grance q; coꝛrũpunt mel. Duplici ꝺ cã
vtunt apes mellificãtes aculeo ſcz ad ꝺfen/
ſionẽ.et ad humiditatis ſuperflue ꝓſumptiõꝫ
vis eĩm ignea eſt in acu .z ideo coopanꝰ valõ
ad ꝓſumptionẽ ſuperflui humidi z mellis im
mutationẽ z cõſeruationẽ Itẽ ſubintrãt ſe/
pe aluearia quedã muſce male que faciunt
alijs muſcis quis tediũ quas multi vocant
griſanes et illi griſanes ꝓfozant z coꝛꝛodũt
alas aliaꝝ.ſed vere apes ꝓſequunt illas mu
ſcas z pungũt eas nec ꝓmittunt eas cadere
ſup domos ſuas.Et apes mellificãtes iter
ficiũt maſculos nocẽtes eis.z reges malos
qñ eas nõ bñ regũt ſz tãtummodo de melle
nimis comedũt.z ꝓcipue hoc faciũt quãdo
mel erit paucũ.z apes puc pugnãt cũ lõgio
ribꝫ qñ nõ opanꝰ nec laboꝛãt. z nitunꝰ eas
ejicere de aluearibꝫ.z ꝓtaliũ electionẽ meli
oꝛat mel z augeꝰ. Eſt autẽ vnum genꝰ apũ
quod dicit labion z interficit apes mellificã
tes.z deſtruit eaꝝ domos.et hoc eſt qz ſunt
vigiles z bone cuſtodie et quãdo intrant al
uearia.in melle ſubito ſe infigunt cauſa de/
uozandi intrũ q; nõ poſſunt euadere.z tunc
ſtatim a veris apibꝫ hmõi interficiunꝰ.z an
teq; reꝛ exeat rationabiliter ꝓ duos dies añ
ſciunt alie q̃d reꝛ ſit factuꝝ. vt obedire illi
parate ſint z quãdo reges creanꝰ quilibꝫ hꝫ
caterua vnam.et illa caterua nõ vult habe/
re aliũ regẽ niſi quẽ ꝓmitus acceperunt.z ſi
alius reꝛ voluerit eſſe reꝛ illiuſ comitatꝰ ipm
interficiũt.z poſtq; exierint pulli et fuerint
pauci expectabũt ſocietatẽ alteriꝰ examinis
z ſic ſimul ſecuriꝰ pficiſcunꝰ.et poſtq; cepe/
rint volare pulli z fuerint equales magnis
feſtinãt opus ſuũ z ſenioribꝫ plurimũ coo/
peranꝰ. Nulla aũt creatura ardẽtioꝛ eſt ad
vindictã q; ſit apis qñ ad iracundiã ꝓuoca
tur.z ideo ſepe grandes ꝓſternit exerciꝰ mꝭ
titudo apũ.quãdo ꝓta diripiẽtes mella re
ſiſtere cõpellunꝰ.fimũ z fumũ ſuper omnia
abhoꝛrent apes.z ideo laboꝛant ꝓjicere fe/
ces z ſquibala ſua quãdo volant.quia eaꝝ
fecce fetent valde.z ideo ab eis domos ſuaſ
valde purgãt.virgines apes z iuuenes me
lius opanꝰ z faciũt melius mel q; ſenioꝛes.
z nõ tantũ ꝓcutiũt nec tantũ ledit eaꝝ ꝓcuſ/
ſio ſicẽ ſenũ .Potãt aũt apes z bibũt ſz aquã
tantũ clarã ſiue ꝓpe ſiue a remotis hauri
atur.nec potant niſi ꝓtius ꝓiecerint fecẽ ſu/
am.z maxime mellificant in autumno et in
vere.z mel veris meliꝰ eſt ꝓpter floꝝ nouita
teꝫ z ampliozẽ puritatẽ.z apibꝫ placet armo
nia.ſ.ſonitꝰ cãtus z ꝓcuſſio palmaꝝ.z iõ cũ
cantu z peluiũ aut cymbaloꝝ tinnitu ad al
uearе reuocanꝰ.z qñ dimittit apibꝫ multuꝫ
de melle pigreſcũt z minꝰ opanꝰ.z iõ opoꝛtꝫ
vt in aluearibꝫ eis mediocriter dimittatur.
Ducuſq; Auiẽ.li.viij. Multa alia ponit in
quibꝫ ꝓcoꝛdat cũ Ariſto .li.viij. Plini.in.xj
q̃re ſupra li.xij.in lra A. vbi inuenies mꝭta
que ab Ariſto.z Señ.z alijs autoꝛibꝫ ſunt
excerpta.ſz hec ſufficiant.

De boue

Capitulũ.XII

Bos grece boetes nũcupaꝰ. quẽ lati
ni trionẽ vocãt eo q; terrã terit. cuiꝰ
latitudo pellis a mẽto vſq; ad crura pallea
ria ꝺr a pelle ipa.ſ.dicta q̃ſi pellcaria qõ ge/
neroſitatꝭ i boue ẽ ſignũ. vt diẽ Iſiꝺ.li.xij.
boũ ãt vt di.idẽ circa ſocios exímia pietas ẽ

Nam alter alterꝝ inquirit cū quo p collum aratruꝫ ducere cōsueuit. ⁊ frequēti mugitu pium testat affectū quādo ipm citꝰ inueniri nō contingit. De bobꝫ ꝯo dic̄ Plinꝰ lib. viij. c. xlv. bobus indicis camelꝫ traditur esse altitudo quoꝝ cornua sunt in latitudie quattuor pedū. ⁊ sequit ibidē. Soli boues inter animalia retro ambulātes pascuntur aque calide ablutione dicunt pingueſcere. qñ cornibꝫ capitis ꝯiungunt plꝰ laborꝫ possunt sustinere cū quādo ceruice inuicem copulant. In syria sunt boues q nō habēt pleariā sub gutture ꝛ gibbos in dorso. boues quoq; lanata habētes cornua dicunt esse in ope excellētes. boues nigri coloris pua habētes cornua minus reputant vtiles ad operandū. maiora cornua ⁊ spissiora habēt boues cū thauri. ⁊ post castrationē bos i corpe ⁊ in cornibꝫ augmentū recipit. pariter etiaꝫ pficit in robore ⁊ fortute. nō tamē est tāte animositatis nec audacie sicut aū. magis autē efficit domitꝰ maturꝰ et quietus patiens laboris. et motus tardioris ⁊ incessus grauioris. Itē Pli. ibidē. Natura optima boū fit in trimatu. post trimatū autē nimis est sera. sed añ p̄matura. optime ꝯo cū boue iuuencus imbuit. sociuꝫ em̄ laboris agriculture habemꝰ hoc animal. tāta etiā fuit cura apd̄ ꝯores boues nō ledere vt q̄ peaci aīo motꝰ bouē occideret sine causa. puniret grauiter tanq̄ colonū suū interemisset vt dic̄ idē. Est em̄ animal mite ⁊ mundū nō solū vsibꝫ hominū necessariū. verꝝ etiā ad immolandū in aris deoꝝ est cōgruū ⁊ aptū. nā ex bobꝫ optime fiūt victime ⁊ laudatissima fit ex eis placatio deoꝝ. bos aperit terrā vomere ⁊ incidit ⁊ colit arua ⁊ ea gignendis fructibꝫ apta reddit. Bos carnibꝫ reficit ⁊ nutrit. pelleꝰ multis vsibꝫ ꝯuenit. eius etiā fimo terra impingueſcit. eius cornua calefacta remolliūtur et rectificant ex quibꝫ vascula diuersa ⁊ varia vtensilia p̄parant. Ex cornibꝫ em̄ bouinis fiūt arcus baliste quibꝫ tela ꝯtra hostem iactant. fiūt ⁊ toraces ⁊ arma quibꝫ infirmiora boīs cōtra hostiū iacula defensant fiunt ⁊ lucerne quibꝫ fugant tenebre. fiūt et pectines quibꝫ capita a sordibꝫ emundātur bouinis etiā cornibꝫ vtunt venatores. nam cū eis terrēt feras ⁊ incitāt canes venaticos vt fugiētia animalia insequant. cornibꝫ insup vtunt scriptores ⁊ pictores in quibꝫ varijs colores optime ꝯseruant. vtunt etiā cornuum vsu bellatores quibꝫ buccinando socijs animant tā pugnātes q̄ fugiētes ad aciē reuocant. cornibꝫ etiā vtunt custodes turrium ⁊ castroꝝ siue speculatores q ipoꝝ sonitu ad vigilandū mutuo se hortant ad multa alia cornua bouina sunt necessaria. Unde nihil est in boue qđ diuersis vsibꝫ nō sit vtile ⁊ etiā eiꝰ fimꝰ. vt dicit Pli. li. xxviij. c. xj. fimus inq̄t bouis cū aceto iuuat ꝯtra dolorē articuloꝝ. hydropicꝫ etiā remediū singulare est si inde ad solē pungant. intercutaneū em̄ ꝯsumit humorē ⁊ sedat ac reꝑmit inflaturā ydropicā ⁊ tumorē Dicit p̄terea Pli. li. xxx. c. iij. est inq̄t aīmal quulū sile scarabeo noie bureſtꝫ. B inter herbas fallit bouē ideo sic est dictū q ꝑmit eū. nam inter herbas quas bos diligit illud aīal se absc̄dit. qđ aīal bos deuorat dū herbas incaute capit. bureſtis aūt deuoratꝰ iecur bouis subito sic inflāmat vt ipm cū cruciatu maximo tandē rūpat. vñ ꝓpter onꝰ q̄ bouis ceruix p̄mit ⁊ ꝓpter dolorē stimuli q̄ pungit bos bureſtis veneno dū eiꝰ ventrē subintrat int̄ei bos cū interitu cruciat

De bubulco Ca. XIII.

B Ubulcus ꝺr boū custos. q ipoꝝ est custodie ex officio ꝺputatꝰ. B boues pascit ⁊ nutrit ⁊ ad pascua eos ducit ac reducit. ⁊ dū sunt i pascuis p pedes eos colligat ⁊ ꝯnectit. eoꝝ ceruices iugo p̄mit ⁊ aratro eos iūgit. cū stimulo pigritates compellit ad laboꝛes. et vt vnifoꝛmit aratrū trahāt stimulādo eos cogit sibilo. ⁊ cātilēa eos demulcet. ⁊ vt libēti⁹ iugū ferāt vocis melodia allicit ipos ⁊ inducit. naturalit̄ em̄ boues sicut ⁊ cerui diligūt melodiam. vt dicit Auic̄. cū ꝓga eos dirigit ⁊ vt rectū faciant sulcū ipos instruit. nec solū cogit ad arādū verꝝ ec̄ ad triturādū cōpellit. ⁊ ad ꝓfringendas fruges i area circūduc̄. finito laboꝛe a iugo eos soluit ⁊ ad p̄scpe vt ꝑficiāt eos duc̄

De bubalo Ca. XIIII.

B Ubalꝰ est a boue diminutiue dictꝰ. eo q̄ silis sit bob. Est aūt aīmal ita indomitū q̄ p̄ feritate iugū nō recipit in ceruice. bubalos africa pcreat. In germania aūt sunt boues agrestes habētes cornua intm̄ ptēsa vt regūs mēsis ꝓpt insigne ꝯ capacitatē ex eis pocula fiāt. vt dic̄ Jsi. est aūt aīal magne fortitudīs. vñ domari n̄ p̄t nisi circulo ferreo naribꝫ eiꝰ infixo q̄ circumducit. nigri autem vel fului est coloris

paucos ꝛ raros habẽs pilos. cornua habet frontẽ cornib⁹ validissimis circumseptam cui⁹ caro nõ solũ est vtilis ad escã. vez etiaz ad medicinã. nã vt dicit Pli. li. xxviij. c. x. caro bubali cocta vel assa bomis morsum sanat cui⁹ medulla cũ dextro crure assumpta aufert pilos palpebraz ꝛ medet vicijs oculoz sanguis ei⁹ cũ aceto sumpt⁹ reijcientem sanguinẽ mire sanat. cui⁹ vngule vſolee bubalinę cũ mirra ꝓfirmant dẽtes motos. lac bubalinum valet ꝓtra viscerũ torsiones. Haz sua pinguedine delinit ea. vnde ꝓtra dissenteriã multũ ꝓdest. valet ꝓtra ictus serpentũ ꝛ scorpionũ. et ꝓtra venenũ salamandre et cicute. vulnera recẽtia sanat. fim⁹ bubali calefactus sanat apostemata dura ꝛ eoz duricias spargit. fel eius valet ꝓtra caliginẽ oculoz. Sũt ꝛ quidã boues agrestes mire magnitudinis ꝛ tñ summe sunt agilitatis. intrñ eñ sunt agiles vt fimũ quẽ pjciunt citi⁹ eleuent sup cornuq; possit decidere sup terrã. Hi boues odiũt ꝛ psequunt oñe rubeũ sicue rufum. ꝛ ideo venatores rubeis se induunt vt eos ꝓuocent ad eos insequendũ. venator iam vidẽs bestiã appropinquantẽ retro magnã arborẽ ꝛ fortẽ se abscondit. bos vero cornib⁹ ita fortiter impingit in arborẽ q; ꝓpijs cornib⁹ ab arbore detinek. ꝛ sic detẽtus venatoris iaculis ꝓfodik. pternik et necatur. Est aũt aliud animal silẽ boui agresti. sed nõ tãte magnitudinis. maxima habz cornua multũ alta ꝛ acuta cũ quib⁹ dejcit arbores ꝛ arbusta. sz ꝛ si ꝓcaua est querc⁹ robore suo ꝓponit vsq; ad terrã. qui gratia pastus tandẽ caput submittit iter frutices subtilia ꝛ plixa virgulta siue vimina habentes quarũ ꝓplexione ꝛ adherẽtia cornua bestie circũligank ꝛ obligank. vnde diu luctãs cõtra illas cõplexas virgultoz obuolutiones magis ac magis se intricat atq; ligat. cumq; diu luctans ab illis ligaminib⁹ se non expedit. imo fortiꝰ se inuoluit ꝑ indignatione alte mugit. cui⁹ vocẽ horridã audiẽs venator scit bestiã illa queatã foze ꝛ detentã. vñ ipaz secure venabulis impetit ꝛ occidit bestiam acerrimã in virgultis quã in nemoribꝫ magnis inuadere nullaten⁹ ausus fuit. et hanc bestiã vocat phisiolog⁹ aptaleonẽ. Cui⁹ dicis si fides adhibẽda est mirũ videk qualit tam fera bestia de virgultis ꝛ nemoribꝫ modicis cornua nõ extimit q; eisdẽ cornib⁹ ingẽtes arbores dejcit ꝛ pternit. Est ꝓterea q; dam spẽs bouis silvestris quã Aristo. in li. viij. circa finẽ vocat bonikur. ꝛ dicit q; magn⁹ est ſm quãtitatem thauri. ꝛ ẽ sil'is thauro. ꝛ habet crines descẽdentes ad duas ptes spatulaz sicut in equo est videre. ꝛ ei⁹ pili sunt magis molles pilis cẽ ꝛ breuiozes. ꝛ crines ei⁹ ꝓtinui vsq; ad oculos. ꝛ est color ei⁹ vergens ad rubeũ colorẽ vel citrinũ. ꝛ vox eius assimilak voci thauri. ꝛ habet cornua aliqñ tulũ incuruata ꝛ in vnoquoq; cornuũ suorũ cape põt medietatẽ mẽsure. que ꝺ bos ꝛ nõ habet dẽtes supiozes sic thaur⁹. nec crura ei⁹ sunt multoz piloz ꝛ assimilank lane. ꝛ findit vngulas bñs in pedib⁹ duos sotulares. ꝛ cauda ei⁹ est breuis respectu corpis ꝛ ipse cauat terrã ꝛ erigik in cauãdo sic thaurus. ꝛ hz durã cutẽ multos ict⁹ patientez. et carnẽ habet valde dulcẽ. ꝛ ꝓpter hoc venak ꝛ pcurik. ꝛ qñ venak fugit ꝛ ꝙescit. ꝛ cũ debilitak pugnãs, pjcit sterc⁹ ꝑ q̃ttuoꝛ passus. ꝛ hoc facit qñ timet. Canes aũt venatici odorant sup sterc⁹ ꝛ dũ circa talẽ odorẽ occupãtur. bestia fugiẽdo clõgak. Jtẽ dic Aristo. ꝺ vacca agresti. lib. x. ꝛ qñ appropinquat aiaℓ pari⁹ adunabunk ex eis multi. ꝛ ꝑus cõgregabũt sterc⁹ circa ipm ꝛ ponũt sicut murus ꝛ hoc est aial multi stercoris. vt dic Aristo. idẽ ꝛ etiã Auic.

De basiliſco Capl'm. XV.

Basiliscus grece. latine dicik regulus eo q; sit vt dicit Jsiꝺ. rex serpentum ipm em̃ videtes fugiũt ꝛ timẽt etiaz serpẽtes ipi. olfactu em̃ suo eos necat. flatu ꝛ etiã aspectu interimit oñe viuũ ad eius si quidẽ aspectũ nulla auis illesa trãsit ꝛ q̃uis pcul sit eius oze cõbusta deuozak. a mustek tñ vincik quas boies ad cauernas deferũt. in quib⁹ reguli delitescũt. Nibil em̃ sine remedio ille parẽs oim dereliquit. vnde visa mustela basiliscus fugit quẽ illa psequik et occidit. Est aũt in lõgitudine semipedalis. albis maculis lineat⁹. reguli aũt sic scorpiones arentia queq; sectãk. ꝛ postq; ad aquas puenerint ydrophobos ꝛ limphaticos faciunt. intoxicãt em̃ ipas aquas ꝛ mortiferas reddũt eas. vocak quoq; regul⁹ a multis sibilus. nam sibilis occidit anteq; mordeat siue pungat. Mucusq; Jsi. li. xij. c. iij. Pli. aũt li. viij. c. xxij. dic sic. Apud inãt hesperios et ethyopes fons est q̃ a multis estimak caput nili iuxta quẽ est quedã fera que catoblepas appellak corpore quidẽ modica. omnibusq;

membris inere ꝑgraue caput gerens. et ſp
habet deiectū ſup terrā. alias eſſet interne-
cio humani generis. qz oīes q̄ ei⁹ viderint
oculos expirarēt. Eadē baſiliſci ſerpētis eſt
vis quē ſirena, puincia gignit. habēs in lon
gitudine magnitudinē. xx. digitoz candida
in capite macula velut dyademate inſigniſ.
Sibilo oīes fugat ſerpētes nec flexu mul
tiplici reliquū coꝛpus ipellit. ſz celſus z cre
ctus in medio gradiſ z incedit. deſiccat fru
tices. z herbas exurit. nō ſolū tactu vez etiā
ſibilo z afflatu circūadiacētia oīa deſtruit z
coꝛrumpit. tāte etiā eſt venenoſitatis z pni
cieiq; tāgentē ſe cū haſta lōgiſſima ſine mo
ra interficit z ꝓſumit. hūc muſtela domat z
vincit. Quia deo nature nihil placuit eſſe ſi
nē pari. moꝛs itaq; baſiliſci moꝛſus ē muſte
le. z tandē moꝛs muſtele ōꝛ eſſe feroꝛ baſili-
ſci. z hoc quidē vez eſt ſcz niſi muſtela paſtu
z fricatione rute herbe ꝓtra tale moꝛtiferuz
ꝓmitus muniaſ. vt dic̄ Ariſto. z etiā Auic̄.
Primo igiſ muſtela rutā herbā q̄uis ama-
ram comedit. z ſic ſtrute ſucci herbe amare.
nature hoſtē intrepida aggrediſ z deuincit
z q̄uis baſiliſc⁹ irremediabiliter ſit veneno
ſus q̄din viuit. in cinerē tn̄ cōbuſt⁹ veneni
malicia pdit. cui⁹ cinis opatiōib⁹ alchimie
vtilis credit. z maxime in tranſmutatōnib⁹
metalloꝛ.

De botrace Ca. XVI.

Botrax que rubeta ōꝛ genus eſt rane
venenoſe habitās in terra pariter z
humoꝛe. vt dicit Pli. li. xviij. ſenectu
tem. id eſt. vetuſtā z ſenē pellē dicūt eas de-
ponere aſſiduo paſtu quarundā herbarum
venena tn̄ ſibi ſemp reſeruātes pugnātꝓtra
aranеā z ſpalangionē et beneficio plantagi
nis eaz venenū ſupant z punctura. cui⁹ ve-
nenū credit eſſe frigidiſſimū. Et ideo omne
mēbꝛū qō tāgit reddit inſenſibile z ſtupidū
ac ſi eſſet cōgelatū. Animal ſiquidē eſt viru
lentū. z ideo ad irā ſe animat ad oēm tactuz
vnde quāto pl⁹ tāgit tāto turgeſcit ampli⁹
z inflat. quot maculis ſub ventre reſpergit
tot nocumētis venenū ei⁹ obnoxiū foze ꝓbi
betur. oculos habet quaſi igneos z lucētes
z eſt tāto pniciōſioꝛ quāto eius aſpectus ar
dentioꝛ inuenit. et q̄uis claros habeat ocu
los odit tamē ſolis aſpectuz z q̄rit latebras
ac fugit ad cauernas quādo ſol oꝛit z ipius
radijs terre ſupficies refouet. Herbas dul
ces diligit. z eaz radices comedit. ſed come
dendo eas inficit z coꝛrumpit. z ideo in oꝛ-
tis ruta que bufonib⁹ z ceteris venenoſ⁹ eſt
inimica plātari cōſueuit. cui⁹ virtute arcent
ne accedant ad alias herbas et radices que
ibi terre cōmendant. loca fetida muſcida z
fimoſa bufo diligit. odoꝛifera aūt loca mul
tum odit. vnde dicūt q̄ vineis incipiētibus
floꝛere fugiūt. qz odoꝛē ipaz nō poſſunt ſu-
ſtinere. De bufone aūt dic̄ Plini⁹ libꝛo. xxx
c. iiij. ſunt rane multū venenoſe q̄ dicuntur
rubete que viuūt in vepꝛibꝛ rubetis. que ſi
cut ſunt grandioꝛes ſic z ceteris ſunt pnici
oſioꝛes. z ſunt coloꝛis altere ſubnigri. alte-
re ſubꝛufi vel pallidi et ſubcitrini. Iſtas au
tez rubetas dicūt habere duplex iecur. vnū
eſt ſumme venenoſum. z aliud eſt remediuz
z datur ꝓ antidoto ꝓtra toxicū ſeu venenū.
Oꝓtet aūt ipa experiri. ꝓbatur aūt iecur
in nido foꝛmicaz z ꝑē venenoſam foꝛmice
fugiūt. aliā partē apertūt z illā oꝓtet reti-
nere z vſui reſeruare. Mira de his certatiz
tradūt autoꝛes. vt dicit Pli. Dicūt em̄ i eꝛ
latere dextro eſſe os occultū qō. piecrum in
aquā feruētē facit eā ſubito refrigerari. nec
vas feruere poſtea niſi os ꝑmiſ⁹ etimaſ. z il
lo oſſiculo vtunt magi ad amoꝛē z odiū cō-
citandū. Dicunt etiā inde quarrianas poſſe
ſaluari. Quātūcūq; aūt vermis ille ſit vene
noſus. ꝑ incinerationē tn̄ z ꝓbuſtionē amit
tit vim veneni z recipit maximā ſtrutē medi
cine. Valet em̄ miro mō ad carnis et cutis
aliq̄ caſu pdite recupatōz z neruoz ꝓſolida
tionē z vulnez deſiccationē z curā ſi debi-
to mō illo cinere q̄s vtaſ. Quere infra ōꝛ ra-
na in lr̄a R.

De bombice Ca. XVII.

Bombix eſt vermis quidā naſcēs in
frondib⁹ cypreſſi fratini moꝛi z tere
binti. vt dic̄ Pli. li. xj. c. xxiiij. Iſi. au
tem dicit ſic. bombix eſt frondiū vermis. et
cui⁹ textura bombiciniū cōficiſ. appellaſ aūt
boc noīe eo q̄ euacueſ dū fila egerat z in eo
remaneat ſol⁹ aer. vt dic̄ idem. Mira aūt
recipit h̄ vermis īmutationē. na ꝓmo naſci
tur ſic vermis ſimilis eruce q̄ rodit folia ole
rum z pāpinos vineaz. h̄ vermis frigoꝛis i
partic̄ bōbicem aut telas aranеaz mō texit et ꝓ
mo ſibi intexit coꝛticē ſiue domū in q̄ habi-
tet. z ꝓtra hoꝛroꝛē h̄ vermis ſe defenſet. tectu
ram aūt ſuā facit pedū ſuoz miniſterio q̄bꝰ
ſubtiliat filū z pectinat. z ſic id in telā oꝛdi-
nat z cōponit

De camelis Ca. XVIII

Cameli vt dic̄ Jsi. li. xij. a greco nom̄ sunt sortiti. eo ꝙ quādo onerant̄ se i/clinātes ⁊ accubātes corā onerātib⁹ humiliant̄. greci em̄ came humile et breue dicūt. vel dicunt̄ a camur qd̄ grece curuuz sonat. quia in tp̄e quādo recipiūt sup̄ se pō/dera sup̄ anteriores poplices incuruantur Cameli itaq̄ aīalia sunt onerifera ⁊ māsue ta ad portanda hominū pōdera deputata ⁊ inueniunt̄ in multis regionib⁹. s̄z potissime in arabia. et differūt cameli arabici a came/lis aliaꝝ regionū. nā arabici duos habēt in dorso gibbos. Sed reliquaꝝ regionum ca meli in dorso habēt vnū tantū. vt dic̄ Jsi. ī eodem. Pli. ꝟo li. viij. ca. xix. dicit sic. Came los inquit inter armēta pascit oriens. quoꝝ duo sunt genera. bactrici scz et arabie. ara/bici cameli bina habēt tubera in dorso. ba/ctrici vnū habēt in dorso in quo portant. et aliū in pectore cui incubāt. Cameli sup̄iori ordine dentiū vt boues carēt ⁊ rumināt sic̄ bos ⁊ ouis. vt di. Jsi. li. xij. vngulā tamē nō diuidūt vt post dicet̄. veloces sunt multum vt dic̄ Pli. ⁊ ideo valēt in p̄lijs cōmittendis ⁊ etiā in mercib⁹ deferēdis. vltra assuetū ca melus nō ꝓcedit spaciū. nec pl⁹ ꝯsueto one re suscipit ad portandū. odiū hn̄t naturalit̄ ꝯtra equos. ⁊ sitim etiam p̄ quatriduū tole rant. ⁊ qn̄ bibūt turbāt aquā. alit̄ potu non gaudēt. Uiuūt q̄nquagenis annis. q̄dā eti am ⁊ centenis ⁊ aliqn̄ etiā rabiē incurrunt. Castrant̄ cameli q̄ bello p̄parant̄. fortiores em̄ sunt coitu penit⁹ denegato. Hucusq̄ pli nius. De camelo ꝟo dic̄ Auic̄. sic. Camel⁹ inq̄t mouet p̄mo pedē dextrū sicut et leo. et sol⁹ habet sup̄ dorsum additamētū. ⁊ habet pedes scissos. et in scissura habet pellem ad modū pedis anserini. et ille scissure sunt car nose sicut scissure pedis vrsi. Et ideo etiā fa ciunt eis hoīes sotulares ⁊ abluunt eis pe/des ne pedū teneritudo subt⁹ ledat̄. ⁊ aliqn̄ etiā in corde illi⁹ īuenit̄ os sicut etiā inueni tur in corde cerui. et habet q̄ttuor conos in duab⁹ māmillis sicut vacca. ⁊ camela se in/clinat ⁊ vadit sup̄ genua quādo appetit cum masculo copulari ⁊ desideriū ei⁹ est feruēs tp̄e amoris. et tūc paꝝ comedit. et semp̄ ap/petit coire iuxta locū illū vbi p̄mo coiuit. et vt dic̄ Aristo. li. v. Appropiat̄ camelis ꝙ so/litarij sint in mōtib⁹ amoris tēp̄e ⁊ null⁹ pōt appropinquare eis nisi pastor. ⁊ virga came lorum est neruosa ⁊ valde dura. et ideo fiūt ex ea corde arcuū. Itē idem in eodē. Came li habēt tp̄s determinatū ad coitū ⁊ amorē. Femina alit fetū in vtero p̄. xij. mēses. ⁊ nō coeūt ante trienniū ⁊ post partuz quiescit p̄ annū. Itē dicit idem li. viij. ꝙ sunt quedam genera cameloꝝ que castrant̄ vt sint ad fu/ge cōmodū aptiores. et dicit ꝙ tales cameli sunt velociores equis. et hoc accidit ꝓpt̄ am plitudinē passus. s̄z de hoc q̄re infra de dro medario Item nota ꝯtra incestuosos de ca melo. q̄r camel⁹ vt dic̄ Aristo. li. viij. nō coit cū matre sua. cooperiebat̄ em̄ mater cuius/dam cameli pallio in quadā ciuitate ⁊ salta uit sup̄ eam fili⁹ eius q̄ sentiēs eā matrē suā descendit anteq̄ coit⁹ cōpleret̄ ⁊ momordit ingeniatorē ⁊ occidit ip̄m. exemplū ē Arist. ⁊ ponit simile de equo cuiusdā reg̃. De ca/melo insup̄ dicit Pli. li. xj. c. xxxvij. Cameli caluescūt inter quadrupedia sicut homo ⁊ sicut strucio ⁊ quedā alia inter volatilia Di cit etiā idē. ꝙ inter animalia non cornigera camel⁹ in sup̄iori maxilla nō habet p̄ores dē tes. ⁊ ideo ꝯcordat cū animalib⁹ ruminanti bus in dētib⁹ ⁊ in dispositōe vētris. s̄z non ī cornib⁹. Idem dic̄ Aristo. lib. xiiij. Animal cui⁹ cib⁹ est materia spinosa habet multos ventres vt camel⁹. et animal habēs cornua nō habet dentes in vtraq̄ mādibula. ⁊ pro pter hoc camel⁹ nō habet dentes in vtraq̄ mandibula sed ī vna tantū q̄uis careat cor nibus. necessario igit̄ fuit venter cameli ta/lis dispositionis. et assimilat̄ ventrib⁹ aīma lium carentiū dentib⁹ in mādibula sup̄iori. ⁊ fuit creatio dentiū eius sicut animalis ha bentis cornua. et sequit̄ ibidē. Et quia cib⁹ cameli est spinosus necessario fuit lingua e⁹ carnosa ꝓpt̄ duriciē palati. natura ergo pa/lato vtitur sicut p̄te terrestri dentiū. ⁊ ꝓpter hoc ruminat camel⁹ sicut habentia cornua quia ventres ei⁹ ventrib⁹ habentiū cornua assimilant̄. Recipit itaq̄ cibum in p̄mo ven tre penitus indigestū. in secūdo autē incipit digeri. in tertio melius. ī quarto digestio pe nitus complet̄. et ista ventriū diuersitas fu it necessaria propter grossiciē nutrimēti si/ue cibi. quia parū dentib⁹ molit cibū. Item Aristo. libro. xiiij. Camelus non habet fel distinctū super epar sicut nec elephas. quia epatis naturā habet valde sanam et sangui nē naturaliter dulcē ⁊ in talibus animalib⁹ nō inuenit̄ fel. aut si inuenit̄ in venis valde

gracilib⁹ inuenit. Et ideo dixerũt antiq sic̃ anaxagoras q̃ camel⁹ pter ꝓpationẽ fellis sunt vite longioris. q⁹ diut⁹ viuũt aialia parum habẽtia fellis q̃ illa que habẽt multũ. z ideo posuit anaxagoras q̃ fel esset causa ĩ firmitatũ oĩm acutaꝫ quãdo sc̃z multipliciter ad pulmonẽ z ad alias ptes corporis se diffundit. Sz dic̃ Aristo. hoc esse falsuz. q⁹ multa animalia in q̃b⁹ nõ inuenit fel acutas z mortiferas aliquãdo sustinent passiones. vt patet in camelis quib⁹ accidit aliquãdo podagra z rabies. vñ ꝓstringunt pedes sui z interficit eos ista infirmitas. et tamen carent felle. vt dic̃ idem. Ducuscꝫ Aristo. De camelo etiã dicit Cõstan. in diet. vniuersalibus. Camel⁹ est animal calidissimũ et natura. et ideo naturaliter est macilentũ. Calor em̃ totã trahit sanguinis vnctuositatẽ. et iõ remanet sine multa crassicie. z camelinum lac subtil⁹ est lacte alioꝝ animaliũ z minus vnctuosum z min⁹ nutritiuũ. magis aũt est calefactiuũ diureticũ. id est. aptiuũ z diuisiuum. lac em̃ nihil aliud est q̃ sanguis scõo coctus. et iõ lactis sapor camelini salsus est z acut⁹. vñ humoꝝ grossoꝝ est inciſiuũ z attenuatiuũ. cui vaccinũ lac est ꝓtrariũ. est ei grossum vnctuosum z multũ nutritiuũ. alias ꝓprietates quere infra de dromedario ca

trahit ... sanguinis

li. 5. c. 34

De cameleopardo Capitulũ. XIX. 35

Cameleopard⁹ vel cameleopardul⁹ est animal ethyopũ. vt dicit Jsiõ. li. xij. et Pli. li. viij. ca. xix. caput habẽs camel⁹ z collũ equi. crura z pedes bubali z maculas pardi. Est ei bestia maculis albis rutilũ colorẽ distinguẽtib⁹ supaspersa. et iõ a capite cameli z maculis pardi cameleopardul⁹ est vocata. vt dic̃ Pli. Est autez bestia magis aspectu q̃ feritate cõspicua. intãtum mãsueta q̃ etiã ouis fere nomẽ accepit vt dicit idẽ. Hoc aũt animal fuit mũdũ ꝑm mosayc̃ legẽ q̃ ad esum. sz nõ q̃ ad sacrificium. nã vngulã findebat vt bubal⁹ z rumiabat vt camel⁹. et iõ ipm comedere erat fas. vt patet Deut. xiiij. c̃.

De cameleonte Ca. XX.

Cameleon but⁹ cameleontis. est bestiola pua diuersa varietate colorũ cõsperſa cui⁹ corpusculũ ad varios colores quos videt facilima ꝓuersione variatur nõ inuenit aliq̃ aliud animal cuius corpusculũ ita recipiat color oppositoꝝ immutationẽ. vt ibidẽ dicit Jsiõ. Scõm autẽ Auic̃. cameleon idẽ est q̃ stellio. q⁹ lucet vt stella et immutat colores. quia est aial timidum z pauci sanguis. z ideo colores mutat z est quadrupes habẽs faciẽ lacerte et vngues acutos z recuruos z corp⁹ aspeꝫ z duram cutẽ ad modũ cocodrilli. Aristo. sic dicit li. ij. Cameleon inquit est aial in corpore simile lacerto. cui⁹ latera sunt oblõga puenientia ad infer⁹ sui vẽtris sicut piscis z medium spõdiliũ dorsi eius ꝓminet sicut spondiliũ piscis. z facies eius est sicut animal ex porco z symia. et habet caudã valde longã z eius extremũ est gracile. et habet pedes reflexos sicut lacertuli. z quilib⁹ pedũ diuidit⁹ in duo. et compatio vni⁹ ad alterũ est vt pollicis bob⁹ ad residuũ man⁹. z q̃libet istarum partiũ diuidit⁹ in digitos. z habz vngulas similes vnguib⁹ auiũ totũ corp⁹ eius est aspeꝫ sicut corp⁹ pardan. oculi ei⁹ ꝓfundati et sunt magni rotũdi et cõtinent⁹ a corio simili corio tot⁹ corpis eius. et nõ cooperiunt⁹ ab ipo. et girat oculos suos frequẽter circũ quaq̃ et alterat⁹ color ei⁹ quãdo inflat⁹ corium ei⁹. et habet colorẽ declinantẽ ad nigredinẽ. et sunt in eo macule nigre. et hec variatio est in toto corpe eius z maxime ĩ oculis et in cauda. et ei⁹ motus est grauis valde. et in morte ei⁹ turpis coloris. et id q̃ est ĩ corpore suo est modice carnis. paꝫ em̃ habz nisi in capite z radice caude vbi paꝫ habz sanguinis. similit⁹ in corde z in venis exeuntib⁹ ab eo et in circuitu oculoꝝ q̃uis sit parũ et ei⁹ cerebꝫ est ꝓpe oculos si q̃s diuiserit corpus ĩ duo ꝓmanebit in opatõib⁹ suis p suũ spũm et remanet modic⁹ mot⁹ circa corpus et nõ habet splenẽ et manet in cauernis sic̃ lacerta. Ducuscꝫ Aristo. Pli. ꝙ lib. xxviij. c. viij. sicut dicit. Cameleon est aial sil̃e cocodrillo sola curuatura dorsi et caude amplitudine distãs. nullũ aial eo pauidi⁹ est⁹ mak. et iõ imutat⁹ color⁹. vis eius mat̃ia est ptra accipitrũ gen⁹. de trahit em̃ accipitres ad se volãtes et ꝑbet ceteris animalib⁹ volũtarie lacerãdos. Caput ei⁹ et guttur eius si cũ quercinis lignis accendat⁹ imbres facere et contrua democrit⁹ asserit. sz hoc deridet Pli. Qualecũq̃ sit animal inter munda cõputat⁹. vñ sup Leuit. xj. dic̃ esic⁹. Dis̃ resciſcit et p̃ infirmitate mãsuetũ se fingit cũ sit crudelis. Dicit aũt cameleon viuere solo aere sicut talpa ex terra. et allec ex aqua. z

salamandra extingue ꝓsus. Quattuor ex puris vitā ducūt elementis. Cameleon talpa maris allec ⁊ salamādra. Terra cibat talpā flāme pascūt salamādrā. Unda fit allecti cibus aer cameleonti

De caprea Ca. XXI.

Caprea est siluestris capra a carpēdo dicta. Uñ Jsiō. li. xij. capros ⁊ capras a carpēdis virgultis quidā dicūt Alij ꝓ hoc eas dictas putāt ꝙ carpāt aspera. nōnulli ꝓ dicunt eas sic vocaria strepitu cruriū. vnde vocant capree siluestres capre quas grecipeo ꝙ acutissime videāt dorcas appellauerūt. morant eīm in excelsis mōtibꝫ. ⁊ q̄uis de longinquo videāt nō vident tamē venientes venatores. cedē dicūt ⁊ ybices quasi auices eo ꝙ ad instar auiū ardua loca petāt. ita vt de sublimitate vix obtutibus humanis pateāt. vt dic Jsi. li. xij. ⁊ subdit. Hec itaq; animalia in petris abruptis cōmorant. ⁊ si aliq̄ hominū approximatōz ⁊ psecutionē seu puersitatē psenserint vl̄ feraꝝ. de altissimis saxoꝝ cacuminibꝫ sese ꝓcipitates in suis se cornibus suscipiūt illesas vnde dicunt etiā ⁊ dame siue damule. vt dicit Pap. q̄re infra in lra D. de damula. Est itaq; caprea velocissima i cursu. leuissima i saltu. acutissima in aspectu. dulcissima q̄ ad gustū. tenerrima ⁊ suauissima quo ad esum sagacissima quo ad pastuz. nā visu gustu ⁊ olfactu discernit inter herbas ⁊ arboruz ramusculos quoꝝ extremitates teneras comedit ⁊ depascit. dic etiā Plin⁹ Leopardus capre siluestris bibit lac vt vim languoris euitet

De capreolo Ca. XXII.

Capreolus vt dicit Auic. est animal in india simile binnulo siue ceruoꝝ filio q̄ apud nos etiā ñ mutat dētes. ⁊ q̄ñ eius dētes sunt magni signāt vite diurnitatē in eis ⁊ habet pulcros oculos et acutos. ⁊ Aristo. li. viij. Capreoli siluestres habēt sapiam quādo vulnerant querūt pulegiū ceruinū ⁊ comedūt ipm vt extrahant sagittas de corpe si que in ipsis sunt infixe. ex velocitate mot⁹ ⁊ assiduitate discursus. caro capreoli a supfluo humido exonerat. ⁊ eius caro tenerior ⁊ digestibilior efficitur. ⁊ saporis ac odoris ei⁹ grauitas amputatur. vt dicit Cōstan. past⁹ gratia de locis alt̄ ad altiora tēdit ⁊ inter herbas salubres ⁊ noxias odore diiudicat ⁊ discernit. Ruminat cibos ⁊ vngulā findit. Nō vngue non cornu nō dente s̄ sola velocitate fuge a canibus ⁊ venatoꝝ insultibꝫ se defendit. Uñ q̄n i campestribꝫ psequit ad montana fugiēs altra petit Jn mōtibꝫ indie sunt quidā capreoli qui ab herbis aromaticis ⁊ odoriferis pascunt in quoꝝ vnguibꝫ sunt quedā ꝓcauitates i q̄bus hūores quidā ad apostemata colligūt que ꝓmo ad maturitatē p motū ⁊ ꝓfricatōz rumpunt ⁊ a corpe cū pilosis folliculis abstrahunt ⁊ suba que infra pelliculā cōtinet summe est odorifera ⁊ iter aromatica marime p̄ciosa. in medicinis plurimū vtilis ⁊ ꝓfuosa. vt dic Dyas. ⁊ Plat. ⁊ illō muscū vulgariter nominamus

De capra Cap'm. XXIII.

Capra sicut ⁊ caprea a carpēdis ꝓgultoꝝ ⁊ herbaꝝ summitatibꝫ est dicta. q̄ semp sursum tēdit vt summitates capiat carpat ⁊ comedat folioꝝ. vt dic Jsi. De capris aūt dic Pli. li. viij. c. j. Capre inquit pariunt fetus plures s̄ raro quattuor. ferunt in vtero q̄nq; mensibꝫ sicut oues. capre etiā pinguedine sterilescūt. añ trienniū min⁹ vtiliter generāt. et in senectute vltra q̄ drienniū. cōcipiūt in nouēbri vt in marcio pariāt vel in aprili turgētibꝫ virgultis. non omnib⁹ sunt cornua. sed q̄busdā sunt in bis indicia annoꝝ ꝓ incrementū nodoꝝ. auribꝫ eas spirare ⁊ nō naribꝫ archelaus ē autor ⁊ raro sunt sine febre. ⁊ ideo tā capris q̄ ouibus ardētior ⁊ calidior est ꝓcubit⁹. vt tradit idem. nec min⁹ dicimus eas videre ō nocte q̄ de die. depēdet omnib⁹ de mēto vill⁹ quē armitū vel aruncū vocāt Hoc villo si quis vnā ex grege trahat cetere stupētes expectāt Jd etiā dicūt euenire cū quandā herbā aliqua ex his momorderit. morsus eaꝝ est arboꝝ oliue maxime exitialis. Hā oliuā lambendo sterilē facīūt. ⁊ hac de causa quedam nō immolabant. Capre sole decliui ad occasum vt dicūt simul nō edūt s̄ post auerse ab inuicē iacēt. Jn alys aūt boris auerse se puertūt ⁊ versis vultibꝫ ad inuicē in gramiribꝫ depascunt. Ducuscq; Pli. De caps aūt dicit Aristo. li. iij. in fi. Jn multis regionibꝫ bñt lac sine impgnatōe. nec expectāt impregnatio. s̄ accipit vtrica ⁊ cū eo ꝓfricat mamilla. ⁊ exibit ꝓmo sanguis deinde erit similis sanici ⁊ postea erit lac bonū nō pe⁹ q̄ im pregnataꝝ Jtē idē li. vj. Capre viuūt p. x. vl̄ p. xij. anos ⁊ frequētāt coitū vsq; ad senectu

rem ꝛ aliquãdo pariũt gemellos si habue/
rint cibũ ꝓuenientẽ. et maxime si caper be/
ne nutrit⁹ erit. Et si impgnata fuerit capra
cõtra impetũ venti septẽtrionalis piet ma/
res. ꝛ si ꝓtra meridionalẽ feminas ꝛ debent
vertere facies ꝓtra partẽ septẽtrionalez qñ
debẽt coire. Itẽ ibidẽ li. vij. Capre sic oues
comedũt herbas. sed oues carpunt herbas
vsq; ad radices ꝛ manẽt stabiles in pascuis
capre ꝯo cito mouenk a locis ꝛ accipiũt tan
tũmodo herbaꝝ extremitates ꝛ mel⁹ impre
gnank post potũ aque salse. ꝛ qñ mouenk ca
pre post meridiẽ potabũt plus aque. ꝛ qn/
do comedũt sal añ partũ habebũt multum
fluxũ a mãmillis. Itẽ li. viij. in capris sicut
in ouib⁹ est ꝓuatio intellect⁹ intm̃ q; vix sci
unt egredi ad pascua vel regredi nisi ab ali/
quo deducank. et si quis acceperit quandã
caprã ꝛ subito ereterit. erigunk ꝛ alie ꝛ respi
ciunt eã solido aspectu. vsus aũt caprarꝝ sic
ꝛ ouiũ bominib⁹ est necessari⁹. nã lacte ꝛ car
nib⁹ pascit capra famelicos. pelle ꝛ pilis ve/
stit nudum. fimo ꝛ lotõe. i. vrina impinguat
humũ. nihil itaq; est in corpe capre qđ non
sit vtile vel ad victũ vl̃ ad vestitũ vel ad vsũ
necessariũ medicine. naz vt dic̃ Pli. li. xviij.
ca. x. cornu caprino incinerato ꝛ pilis accen
sis serpẽtes effugank. eoꝝ remedio mꝛa ve
nenoꝝ genera supank. corrodunk carnes su
perflue et recẽtes ac viue generank. restrin/
gunk humorũ immoderati fluxꝰ ꝛ vulnera
putrida corrosiua ꝛ incancrisata vl̃ fistula/
ta eoꝝ beneficio remediank. pelle capna re/
centi obducunk vulnera ꝛ sanank sanguine
caprino cũ medulla decocto. toxicata vene
na excludunk. ꝛ morsus reptiliũ ꝛ ict⁹ scor/
pionũ curank. pulmone calido capre super
morsum venenosum posito venenũ extrabi
tur. doloriscq; angustia mitigak. eius felle ca
lido oculoꝝ depellit macula ꝛ corrodit. vi/
sus acuit ꝛ oculus clarificak. Jecur capnũ
assum ꝓtra elephantiã adiuuat. si in cibis se
pius assumak. ei⁹ fim⁹ cõtra multas infirmi
tates opitulak. Nã vt dicit idez. fimo capno
podagrici alleuiank. si sepũ hircoꝝ cum suc
co edere misceak. vrina etiã caprarꝝ calefctã
tepida auribꝰ instillata dolẽtes aures sanat
Vas ꝛ multas alias ponit medicinales ꝓ/
prietates. Ũ dicit Pli. ibidem. Mille
remedia ex hoc aiali demonstrank q; q̃dam
vt ait. miror cur febre nõ dicak carere Ad ꝟ
dicit Aristo. q; est quoddã animal qđ fugit
lac caprarꝝ ꝛ quãdo fugit mãmillas lac ãt
bilatur vl̃ corrũpit qđ est in eis ꝛ exiccak. ali
as excecak inde capra. De capra quere ifra
de birco.

De cane Ca. XXIIII.

Canis a greco nomen sumpsit vt dic̃
Jsi. grece em̃ cinos dr. quidã em̃ eũ
a canore latrat⁹ dicunt sic vocatum
Nihil aũt vt dic̃ idem sagaci⁹ est cane. plus
em̃ sensus ceteris animãtib⁹ habz. nam sua
noia canes recognoscũt dños suos diligũt
dñoꝝ tecta defendunt. ꝓ dñis suis morti se
subñciũt volũtarie cũ dño ad p̃dam currũt
Corp⁹ dñi sui etiã mortuũ nõ derelinquũt
Odore ꝛ sanguĩe p̃de vestigia depbendũt.
humanũ cõsortiũ diligunt. sine hoib⁹ etiaz
esse nõ possunt. vt dic̃ Jsi. vbi subdik. So/
lent aliquotiẽs canes lupis admisceri ex q̃/
bus nascunk canes scui qui licisci a q̃busdã
nominãk. Solẽt etiã indi caniculas nocte
in siluis dimittere alligatas q̃ a tygridibus
insiliunk. et quib⁹ nascunk canes acerrimi.
tã fortes vt ꝓsternãt feroces bestias. vt leo/
nes. Hucusq; Jsi. li. xij. c. ij. De cane autem
dicit Pli. li. viij. c. xlj. de animantib⁹ que no/
biscũ degũt fidelissimi sunt canes hoi atq;
equi. Pugnasse em̃ canes ꝓ dñis suis ꝓtra
latrones accepim⁹ ꝛ cõspexim⁹. cõfectosq;
plagis audiuimus eos volucres ac feras a
dñoꝝ suoꝝ corpib⁹ abegisse. laniatu atq; la
tratu homicidã dñi sui scelus ꝓfiteri coegis
se. Legim⁹ etiã garamantũ regẽ ducentos
canes ab exilio reduxisse. et cõtra resistentes
mira audacia pliasse Canis etiã iasonis ci/
licie noluit cape cibũ dño suo interfecto. et
sic dolore pariter ꝛ inedia ꝓsumpt⁹ est. Le/
gimus etiã colonũ alꝫ celiũ senatorẽ placẽ
tie ab armatis oppressum canem defendisse
nec ꝓ vulneratũ q; cane pempto. sic canis
tyctj sabini eũ nec i carcere nec in morte de/
reliquit. ſz mestos edes vlulat⁹ cuz mortuo
mãsit. cui cũ quidã cibũ adiecisset ad os de
functi cibũ tulit. et cadauere in tyberim ꝓ/
iecto vt corp⁹ sustentaret saliens intra flu/
uium innatauit accurrẽte multitudine ad
spectaculũ fidi animalis. Itinera q; uis lõ/
ga ad memoriã reducũt. et amissis dñis ad
eoꝝ domicilia soli p lõga terraꝝ spacia re/
dire ꝓsueuerũt. Canis mitigak seuicia boie
bumi cõsedẽte. in venatu ei⁹ ꝑcipua sagaci/
tas inest. nã vento ꝛ odore etiã p quas feras
fugiẽtes ꝓsequunk ꝛ eorum deprehendẽtes

vestigia latratu ⁊ rostro ferarū latibula abdita ꝓdunt. Ex tygridibꝫ ⁊ canibꝫ tā fortes generant̄ canes vt leones vincāt ⁊ elephantes. sicut expert⁹ est Alexāder magn⁹ ī cane qui sibi a rege alanie est trāsmissus q̄ primo in ei⁹ p̄sentia leonē ꝯfregit. deinde adducto elephāte canis visa belua horrētibꝫ ꝑ totuꝫ corpus villis ingēti latratu primo insonuit deinde artificiali dimicatōe elephantē tam diu afflixit q̄ in terrā cadere coact⁹ fuit. P⁹ annuā etatē canis gignit octogenis diebus in vtero gerit. cecos catulos parit. qui q̄ꝫto longiori nutriunt̄ lacte tāto tardius visum accipiūt. nunq̄ꝫ tamē visum accipiūt nisi p⁹ vicesimū primū diē. nec ante septimū. Qui daꝫ dicūt q̄ quādo vn⁹ solus nascit̄ die nono videt. quādo gemini decimo die. quādo trini die vndecimo. ⁊ ita quāto plures pariuntur tāto tardi⁹ oculi eoꝝ ad videndū aperiunt̄. Quot em̄ vni catulo numero adijciūtur totidē ad lucē diebꝫ vt videāt retardant̄ optim⁹ est fetus q̄ nouissim⁹ cernere incipit. vel quē primo defert mater in cubile. Huc usq̄ꝫ Pli. li. viij. c. xlj. vbi multa aliā dicūtur De canibꝫ aūt dic̄ Aristo. li. ij. Canes nō eijciunt dētes nisi forsan duos. ⁊ quāto sūt minores. tāto habēt dētes albiores ⁊ acutiores ⁊ ꝑ hoc cognoscunt̄ canes antiqui a iuuenibꝫ quia senū dentes sunt nigri ⁊ obtusi. iuuenū vero ecōuerso. Item ibidē libro q̄nto Canes masculi mouent̄ ad generationem ⁊ coitū citi⁹ q̄ꝫ femine. et citi⁹ generāt leporarij q̄ꝫ alij. vt dic̄ idem li. vj. cui⁹ femina qñ īpregnat̄ ꝑ sextā partē anni. i. ꝑ sexaginta dies alit in vtero. et sunt ei⁹ filij ceci ꝑ duodecim dies. ⁊ non accedit ad eā masculus nisi sexto mēse post partū. ⁊ quedā impregnant̄ in. lxxiij. diebꝫ q̄d est fere q̄nta pars anni. et filij istaꝝ remanēt ceci. xiiij. diebus. etiā q̄dā ꝑ tres mēses ⁊ est quarta ꝑs anni. ⁊ filij istarum erūt ceci ꝑ. xvij. dies. Uñ patet q̄ q̄ꝫto fetus citi⁹ in vtero ꝑficiunt̄ tāto citius gaudent visu qñ sunt editi huic mūdo. ⁊ masculi mouent̄ ad coituꝫ citius. qꝛ qñ incipiunt leuare crus ad mingendū. q̄d fit post sex vl̄ septē menses qñ vigorescūt. ⁊ accidit canibus leporarijs quoddā ꝓprium q̄ plus pñt generare qñ sunt in labore q̄ꝫ qñ sunt in q̄ete. ⁊ possunt viuere masculi decē annis. ⁊ minus viuūt leporarij masculi q̄ꝫ femine ꝓpter laborē masculoꝝ. ⁊ sic nō est in alijs. qꝛ magis viuūt mares q̄ꝫ femine. vt dicit ibidem. Alij āt canes vt custodes domoꝝ ⁊ ciuium viuūt diutius quia quattuordecim annis. ⁊ aliquādo viginti. vt dic̄ Homer⁹. Itē libro. viij. canes qñ infirmant̄ comedunt radices herbe cuiusdā vt vomāt. et sic sibi medent̄. Itē dic̄ Plini⁹ li. xviij. Uomitiones inquit. id est. medicinas ⁊ purgationes vomitiuas. primo ostēdit canis q̄ replet⁹ cibo noxio gramen comedit ⁊ per vomitū liberatus fuit

De canicula Ca. XXV.

Canicula dr̄ esse mater canū cui⁹ matrix est oblonga ꝑ longitudinē ventris collocata. habēs ꝑ longitudinē vbera plura ꝯtra seinuicē ordinata que impregnatōis tpe ītumescūt que parit plures filios sed sp̄ cecos. quos tamē tenerrime diligit ⁊ morsu ac latratu eos defendit. et si de latibulo filij exierint eos inter dētes sine oīlesione referre ꝯsueuit. ⁊ p̄mo meliorē ⁊ formosiorē reportat. qꝛ euꝫ teneri⁹ diligit. et iō ei māmillā citius porrigit ⁊ extendit. Añ tēpus coitus ⁊ cōceptus vt dic̄ Aristo. lib. v. ꝑ dies septē quandā mēstruosam immūdiciam eijcit ⁊ tūc infirmat̄ ⁊ apostemat̄ ei matrix. ⁊ tūc nō appetit coitū sed fugit. sed post purgationē meli⁹ cōcipit salubriusq̄ꝫ parit post partū etiā multū humorē fleumaticuꝫ ⁊ grossum eijcit. ⁊ ideo corp⁹ canicule tunc marcescit. vt dicit idē. Itē inuenit̄ lac in caniculis ante partū ꝑ plures dies ⁊ citius in leporarijs q̄ꝫ in alijs. ⁊ p̄mo est lac spissum ⁊ postea subtiliat̄. ⁊ post partū est ꝯueniens. ⁊ viuūt min⁹ canicule q̄ꝫ canes cōmuniter. sꝫ canes venatici masculi ꝓpter laborē nimiuꝫ ⁊ discursum min⁹ viuūt. ⁊ qñ ab vrine grauamine se exonerare desiderat crus non erigit sicut mascul⁹ sed residēs inferius se īclinat. Canicula igit̄ mare est minor corpore. ⁊ gracilior viribꝫ debilior circa fetus educationē solicitior. animo māsuetior. nisi quando nutrit fetus. Est aūt ad instruendū masculo abilior ⁊ etiā corpe ꝓpter membroꝝ flexibilitatē agilior. sꝫ ꝓpter debilitatē neruorū in cursu minus durat. Canū igit̄ ⁊ caniculaꝝ nobilitas attēdit̄ in faciei ⁊ rostri protēsa lōgitudine ⁊ amplitudine pectoris ⁊ iliorum siue inguinis strictitudine. nam canis nobilis circa renes ⁊ ilia ⁊ etiā ventrē restrīgitur. sꝫ circa anteriora pectoris dilatat̄. aures etiā lōgiores habet ⁊ flexibiliores. tybias aūt añ habet exiliores ⁊ gratiliores ⁊ etiam

altiores. ⁊ h̄ fuit necessariū vt essent ad mo/
tum ⁊ ad cursum agiliores. caudā etiaꝫ hn̄t
ceteris canib⁹ ꝓlixiorē ⁊ recuruiorē. minus
etiā habēt de carne q̄ꝫ canes rurales. et hn̄t
etiā pilos breuiores ⁊ rariores ⁊ planiores
nā si essent multū pilosi ⁊ villosi ī cursu ni/
mis incalescerēt. si nimis carnosi mole car/
nis oppressi min⁹ currerēt. ⁊ si caudas habe
rent lōgas inter crura depēdentes eoꝝ cur
sum nō modicū impedirēt. ꝑ h⁹ etiā caude
depēdētiā nō aīosi sꝫ poti⁹ timidi apparerēt
Sunt adhuc canes nobiles circa bestias ⁊
feras siluestres insequēdas ⁊ capiendas fe/
roces et seui. circa ꝟo homines sunt valde
māsueti. ⁊ si aliquādo ꝯtra homīes extrane
os exilierint. statim a suo impetu se ꝯpescūt
Canes etiā nobiles cū ceruū vel leporē ce/
perint nō statim deuorāt qđ capiūt sꝫ poti⁹
p̄dā suaꝫ dn̄o suo derelinquūt. viliori ꝑte ꝓ
sua portiōe vtputa ossib⁹ et sanguīe cōtenti
sunt. imo si nihil portionis penit⁹ habuerīt
ꝓpter hoc p̄dam aliā inseq̄ ⁊ inuadere nō di
mittunt

De alijs ꝓprietatibus canum
Ca. XXVI.

Sunt ⁊ alie canū ꝓprietates min⁹ lau/
dabiles. nā canes bolismū ꝯtinuū. i.
appetitū immoderatū patiunt̄. ⁊ tan
tum aliquādo ꝑ famē cruciant̄ ꝙ insani et
rabidi fiūt. Nā canib⁹ accidūt infirmitates
sicut canicies. squinantia. ⁊ rabies. vt dicit
Aristo. lib. vij. Oīa animalia qn̄ sunt morsa
a cane rabioso in furiā rapiunt̄. p̄ter hoīem
qui aliquādo euadit bn̄ficio medicine. Dic̄
aūt Cōstan. in viat̄. li. vltimo. Canis est na
turaliter frigid⁹ ⁊ sicc⁹ cui nigra colera do/
minatur q̄ supabundās ⁊ putrefacta vl' cor
rupta ip̄m rabidū facit. et hoc ꝯtingit maxi
me in autūno ⁊ in vere quē alij canes fugi/
unt tāq̄ꝫ pestem. ⁊ semꝑ est ꝓfug⁹ ⁊ soliuag⁹
⁊ vadit nutādo ⁊ cancellādo sicut ebrius. ⁊
currit ore aperto ac lingua dependēte. sali
ua nimia ⁊ spumosa de ei⁹ orificio ꝓfluente
oculos habet reuersos ac rubicūdos. ⁊ au/
res retractas. ⁊ caudā inuoluit inter coxas
⁊ q̄uis oculos habet aꝑtos. tn̄ offendit ad
omne obiectū pedē suū. ꝯtra quālibet rē pu
gnat. ⁊ ꝯtra vmbrā suā latrat quē timentes
canes fugiūt ⁊ latrāt ꝯtra ip̄m. Carnē autē
intinctā in sanguine morsure ei⁹ null⁹ canis
attingit. Et qui ab eo mordent̄ somniāt ter
ribilia. ⁊ in somno ex putrefactōe sunt timo
rosi. ⁊ irascunt̄ sine causa. stupidi fiūt. vndi/
q̄ꝫ circūspiciētes ⁊ inspici a nullo patientes
⁊ si inualuerit passio īcipiūt abhorrere om/
nem potū ⁊ timere aquā ⁊ latrāt vt canes. ⁊
ita timēt aquā ꝙ cadūt p̄ timore. ⁊ hi moriū
tur nisi medicādo eis citi⁹ occurrat̄. Curas
aūt ⁊ remedia quere supra li. de morbis. ca.
de venenis. Dicit aūt Pli. li. xxix. ꝙ sub lin/
gua canis iacet aliqn̄ vermicul⁹ q̄ grece đr
licta. qui facit canes rabidos. quo extracto
cessat morb⁹ Itē dicit idē. Tāta est violētia
morsus canis vt ei⁹ vrina calcata nocet ho
mini ⁊ maxīe si habet vlc⁹ vel vuln⁹. Itē ibi
dem. Qui vrinā suā eiecerit sup vrinam ca
nis rabiosi đr statim sentire dolorē ilium et
lumboꝝ. Itē canis est iracūdus ⁊ malicio/
sus. ⁊ iō vt se vindicet lapidez de quo ꝓijcit̄
sepe mordet. ⁊ tāto furore ⁊ morsu lapidē ar
ripit ꝙ dētes ꝓprios in se frangit ⁊ non lapi
dem sꝫ ꝓpriū dentē valde ledit. Itē fraudu/
lent⁹ est ⁊ dolosus vn̄ ⁊ sepe trāseuntib⁹ blā/
diendo cū cauda q̄si arridet q̄s retro mordꝫ
qn̄ mīme ꝯsiderāt. Itē odit baculos ⁊ lapi/
des ac virgas timet. Inter notos audax et
animosus est ⁊ om̄es mordere nitit̄. om̄s ter
ret sꝫ transiens inter extraneos nihil audet.
Itē auid⁹ est ⁊ gulosus. ⁊ iđo sepe cadauera
ita auide comedit ꝙ vomitu ea reijcit. sꝫ p⁹
cū esurierit qđ turpiter euomuit. turpi⁹ re/
comedit ac resumit Itē canis inuidiosus ē
⁊ ideo dic̄ Auicē. ꝙ occulte herbas colligit
q̄b⁹ vomitu se purgat inuidēs ⁊ dolēs ꝙ her
be efficaciā q̄s recognoscat. dolēs etiā per/
uersus canis si q̄s ali⁹ canis ignot⁹ hospiti
um subintroeat. timēs ne ꝓpter ei⁹ p̄sentiam
sibi aliq̄d depereat. ⁊ iō pugnat ꝯtra eū. Itē
cupid⁹ est ⁊ parc⁹ ⁊ ad reponenduꝫ supflua
studiosus. ⁊ iđo ossa carnosa ⁊ medullata q̄
deuorare nō potest canib⁹ nō cōicat sꝫ cū di
ligentia reponit in abscōdito ⁊ occultat que
cū esurit sol⁹ vorat. Itē immūdus est ⁊ libi/
dinosus. Vn̄ dic̄ Arist. li. vj. Canes tam fe
mine q̄ꝫ mares coitu vtunt̄ q̄ꝫdiu viuūt. ita
em̄ immūdicie libidinis se exponūt ꝙ inter
matrē ⁊ sororē nō discernūt quo ad coitum
Et iō ꝟm legē mosaycā equali immundicie
subiacet oblatio de p̄cio canis vel canicule
⁊ de p̄cio meretricule ꝓstitute. nā tales mi/
sere ꝑsone om̄i libidini indifferent̄ deꝟuiūt
canino more Itē antiqu⁹ canis piger solꝫ eē
⁊ desidiosus. vn̄ dic̄ Arist. li. vij. ꝙ canib⁹ ī
senio accidit podagra ⁊ pauci ex eis euadūt

quin podagrici efficiāt. z ideo tota die dormitāt sup fimariuz inter muscas z vermes maxime aūt a muscis tūc infestāt circa oculos lippiēses z circa aures in q̄b ē potissime vlcerosus. z q̄uis aliq̄n terebrādo pforant ei⁹ aures p̄ pigricia nō resumit vires vt se excutiēdo eos abijciat z expellat. sz vix aliq̄tiens q̄n ptra faciē ei⁹ volitāt post eas captādo cū ore crepitādo dētib⁹ eas fugat. Tandē canis vlcerosus reste vel fune collo eius alligata violent⁹ ō fimario trahit. in fluuio submergit. z tūc terminat sic ei⁹ misera vita ac finit. nec ei⁹ pellis detrahit. nec ei⁹ caro comedit. sz sepulture cōmittit. sz muscis z vermib⁹ finalit derelinquit

De catulis Ca. XXVII.

Catuli sunt canis filij diminutiue sic dicti sic z catelli. Hā abusiue sic vocant filij alioz bestioz. vt dic Jsi⁹. li. xij. Oi catuli nascunt generaliter ceci z q̄ ad videndi actū impfecti. nā catuli canū ua sunt cū dentib⁹ serratis q̄uis valde puis. Dūe aūt aial habēs dētes p modum serre diuisos est gulosum z bellicosum vt canis. lupus. leo. panthera. z hmōi. z oīa talia animalia generāt fet⁹ impfectos. vt patz supra libro codē de aialib⁹ in generali. z in oibus faciētib⁹ filios incōpletos causa est gulositatis. q⁹ si expectaret vsq̄ ad cōplementū fet⁹ matrē fugēdo interficerēt. et ideo oportz vt festina sit in talib⁹ natura. q̄re supra li. codē Hā sicut dic Solin⁹. Catuli canū q̄ndam apud veteres erāt in summo honore habiti vt dicit Pli. li. xxix. Catulos inq̄t lactentes adeo puros estimauerūt ad cibū antiqui vt etiā eos placandis numinib⁹ offerrent loco hostioz quoz sanguīe nihil ptra torrica putabāt vtil⁹. z adhuc in pūti iubēt autores ꝫ morsus venenosos vulneribus salubriē adhiberi. nā catuli apti z ictib⁹ serpētis appositi calidi venenū extrahūt. dolorē mitigant. et adhibitis remedijs membz sauciū tutū reddunt. vt dic idē. Et hi catuli q̄ꝫto nascuntur citi⁹ tāto visum videdi recipiūt tardius. vt sup dic Aristo. Sic⁹ quanto vberioꝛi lacte nutriunt. tāto tardi⁹ i videdo pficiūt. Matrem adhuc ceci diligūt. voce z odore eā recognoscūt. māmas eius req̄runt. z si mater lac aliquo casu oppressert acutioꝛi dēte papillam cōmunt z lac vberi⁹ effundere dentium acumine matrē cogūt. q̄n esuriūt que rulando z clamitādo vbera materna q̄runt z ita dicunt sugere māmas in ordine prout iacuerāt in matrice. z ille catul⁹ q̄ foztioꝛ est ac melioꝛ p̄us ad lac admittit. et a matre diligit teneri⁹ z fouet. a catulis venaticis cib⁹ ex industria debet subtrahi ne eos cōtingat ex pastu supfluo impinguari. Ex nimia em̄ crassicie z impinguatōe ad p̄dam segnioꝛes z ad cursum fierēt tardioꝛes. Quāuis aūt animalia sint melācolica et cōplexionabili qualitate. ex dispositōe tm̄ mēbroz sunt agiles. Sūt em̄ leti plurimū ac ludētes. z hoc accidit ex etate. q̄n ꝓ sunt sepabiles a lacte tūc sunt abiles ad instruendū z hoc tam ad venandū q̄ꝫ etiā ad ludendū z ad gregē custodiendū a lupis ac tuendū. Qui ꝓ ad custodiā dom⁹ sunt deputādi debēt de die i loco obscuro icludi z vinciri. z sic ō nocte eēt ptra fures magis scui. nā taliū canū est officiū de die quiescere z dormire. de nocte ꝓ vigilare. z ptra fures curiā circuire. Vituperabilis em̄ est canis q̄ ō die vigilat latrat z circuit. ō nocte ꝓ dormitat z latitat z obmutescit. Mal⁹ etiā est canis siue sit senex siue iuuenis. q̄ de die custodit oues a lupis dū sunt in pascuis. ō nocte eas strāgulat dū sunt in caulis

nō. F.

experitur

De castore Capl'm. XXVIII.

Castor est bestia mirabilis que cum quadrupedib⁹ viuit z gradit i terris sub aquis aūt natat z cōmoꝛat cum natatilib⁹ sicut piscis. z est castoꝛ a castrādo sic vocat⁹. vt dic Jsi. li. xij Hā eoꝛū testiculi medicine sunt apti. ꝓpter quos cū p̄senserit venatoꝛē ipi se castrāt z morsib⁹ sua virilia amputāt z detruncāt. vt dic idem. de q̄bus cicero ait. Redimūt se ea pte corpis ꝓpt quā maxime expetunt. z iuuenalis Qui se eunuchum facit cupiēs euadere damno testiculi dicunt aūt castoꝛes fibri q̄ z pontici canes dicunt. Ducusq̄ Jsi. De castoꝛib⁹ aūt dic Plini⁹ li. xj. c. ij. Ponto inq̄t vnū dicūt genus animaliū esse q̄ nūc terrenā nūc aquaticam ducit vitā in extremis aquaz et fluminū ripis domos z cauernas sibi edificat miro artificio in extremis aquaz z fluminū ripis p̄paratas. Hā hec aialia pariter i grege viuūt. suā spēm diligūt. pariter etiā ꝓgregati fibri dentib⁹ ligna p̄scindūt. z p̄scisa de silua ad latibula sua miro modo deferūt et deducūt. nā vnū p vehiculo pedib⁹ eleuatz supinū in terrā sternūt. inter cuius coxas z crura abscisa ligna ordināt z cōponūt. z cū

trahētes ad suas māsiunculas a lignis ip̄z exonerant ⁊ multa subtilitate ex comporta/ta materia habitacl'a fortia sibi parāt. Sūt aūt eaꝝ domūcule bicamerate vel tricame rate que quasi ꝑ tria tabulata seu solaria sūt distincte. Aqua crescēte loca superiora ĩha bitāt. decrescente aūt in inferiori ꝑte habi/taculi sese locāt ⁊ ꝑ quoddā foramē ĩ solario quolibet ex industria p̄parato caudā suā q̄ piscee est nature submittit aque sine cui⁹ p̄/sentia nō potest cauda ei⁹ sine corruptōe ali qua ꝑmanere. Animal est mirabile ⁊ mon/struosum cui⁹ cauda tm̄ piscis ⁊ totum resi duū sui corꝑis naturā habet quadrupedis animalis. Est aūt in magnitudine ad mo/dū parui canis habēs pedes quasi caninos a ꝑte posteriori cū quib⁹ p̄ncipaliter ambu lat. a ꝑte vero anteriori duos habet q̄si anse rinos cū quib⁹ p̄ncipaliter in aquis natat. pellē habet valde p̄ciosam ꝓ qua venat̄. dē tes aūt habet acutos ⁊ serratos ad modum canis. nec est velocis mot⁹. quia habet tibi/as valde breues. habent aūt castores duos testiculos in magnitudine ꝓportionē cū ꝑ/uo corꝑe nō habētes. ⁊ hos castoreū nomia mus. Et de his dicit Plin. li. xxxij. ca. iij. sic Castores inquit sibi amputāt testiculos q̄s castoreū dicim⁹ ne capiant̄ a venatoribus. Negat sextus diligentissim⁹ medicine per/scrutator. imo dicit eos sic esse obstrictos et spīe dorsi sic adherētes vt adimi nō possint sine vita animalis. Item idē dic̄ Plat̄. ⁊ eti am Dyas. q̄ nō est tāte discretōis q̄ sciret se liberare taliter. ⁊ hoc quotidie patet ĩ casto/ribus qui in diuersis locis inueniunt̄. vnd̄ qd̄ dic̄ Isid̄. ⁊ phisiol'. de eoꝝ castratiōe nō de vsualib⁹ fibris. sz de aliquib⁹ aliis aīma lib⁹ que castorib⁹ assimilant̄ in testiculis est forsitan intelligendū. Ualet aūt castoreum veꝝ ⁊ nō sophisticū ꝯtra maximas corporis passiones. vt dic̄ Pli. ibidē. maxime si fuerit castoris nec nimis iuuenis nec nimis senis ⁊ sic sunt eligēda castorea duplicata. ex vno nexu dependētia. ⁊ vno neruo copulata. q̄a talia nō possunt de facili adulterari. Mul/ti em̄ accipiūt vesicā animalis ⁊ replent eā sanguine castoris addito modico ꝟo casto/reo ꝓpter odorē. ⁊ modico piperis propt̄ sa/porē acutiorē. et colligāt collū vesice vt vi/deatur esse neru⁹. Sed ab vno collo duas vesicas depēdere est impossibile. ⁊ ideo illd̄ castoreū est meli⁹ qd̄ duplicatū depēdet ab vno neruo. Est em̄ eligendū qd̄ mediocrit̄ in sapore est acutū quia si nimis est acutum ⁊ quasi terrenū. sophisticatū est maxie si nō habet neruos intricatos. vt dicit Dyas. vñ laudabile est qd̄ mediocriter est acutū ⁊ glu tinosum nō hn̄s saporē horribilē neq̄ salsū quia cū sale aromatico frequenter sophisti cat̄. vt dic̄ Pli. ibidem. Quāto aūt est recēti/us tāto est meli⁹ ⁊ efficacius in medicina. et est signū q̄ nō est adulteratū qñ duo testes habēt quasdā pelliculas vel folliculos sibi essentialiter adherētes plenos pinguedine vnctuosa. Per septē annos potest in multa efficacia cōseruari. ⁊ debet poni in medicīa sine pellicula exteriori ⁊ modo debito pōde rari. ꝟtutē em̄ habet dissoluēdi. ꝯsumēdi. et attenuādi. et loca neruosa maxīe cōfortādi. Uñ valet ꝯtra multa mala. nā epilentic⁹ cō uenit. ⁊ subuenit ꝯtra capitis frigidas passi ones. paralisim lingue soluit ⁊ loquelā red dit subito ablatā. si tantū sub lingua ponat̄ ⁊ resoluat̄. cōtra vniuersalē corꝑis ꝑalisim valet si decoctū in vino cuꝫ ruta ⁊ saluia in potu sepius assumat̄. excitat cerebrū ⁊ com mouet ⁊ cōfortat. sternutationē ꝓuocat ꝓpt̄ qd̄ inde etiā litargic⁹ excitat̄. somnū ꝓuocat ⁊ ꝯciliat. si cū oleo rosaceo caput d̄ castoreo ꝑungat̄ ꝯtra venena fortissima vt scorpiōis aranee ⁊ ceraste serpētis ⁊ p̄stere oꝑpitulat̄. vt dic̄ Pli. li. viij. c. iij. Eius etiā vrina valꝫ ad quelibet p̄dicta. vt dicit idem ⁊ ꝓuocat menstrua. adiuuat cōceptionē ⁊ multa alia ⁊ eius pinguedo maxime est efficax in vng/uentis

De ceruo Capitulū. XXIX.

Ceruus a ceraston grece. i. cornu d̄r latine. vt dic̄ Isid̄. li. xij. vbi subdit di cēs Cerui inq̄t ꝓpentū sūt inimici. q̄ cū se grauatos aliqua infirmitate p̄senserit spū nariū eos extrahūt de cauernis ⁊ supe/rata pernicie veneni eoꝝ pabulo reparant̄. Diptannū herbā ip̄i p̄mitus ꝓdiderunt. nā eo pasti excutiūt sagittas. qñ a venatoribus vulnerant̄. mirant̄ aūt fistulaꝝ sibilū ⁊ ĩ ar monia delectant̄ Erectis auribꝫ acute audi unt. submissis nihil. flumina immēsa ⁊ ma/ria trāseunt ⁊ fortiores tūc in natādo prece dunt. quoꝝ clunib⁹ debiliores in natādo ca pita supponūt que sibijnuicē succedētes la boris leui⁹ pōdus ferūt. Hucusq̄ Isidor⁹. Eadē verba dicit Pli. li. viij. c. xxxiij. vbi ad dit ad hec verba. Ceru⁹ inquit est aīal pla/

cidissimum qui vrgēte vi canū ad hominez vltro fugit. Et quādo cerua est paritura minus cauet semitas tritas ab hominib⁹ q̄z semitas feris cognitas z secretas. Post ortuz arcturi sideris cōcipiūt z octonis mēsibus partus ferūt Interdū etiā geminos in parendo edūt. A tpe cōceptus femine a maribz se sepant z discedūt. sed mares retēta rabie libidinis seuiūt. glebas z scrobes vngul' fodiunt. z eoz rostra tūc nigrescūt donec ab ībribz aliquib⁹ abluuank. Femine autē ante partū purgank z vtunk quibusdā herbis q̄/bus fet⁹ in vtero meli⁹ retinek z in partu facilius liberak. post partū duab⁹ herbis. s. camo z sisolis paste redeūt ad ferū z illaz herbarum succo imbute. filijs lactis exhibent nutrimentū. part⁹ editos ad cursuz exercēt. z se parare eos ad fugā docēt. ad p̄rupta eos ducūt. et saltādi modū eis indicāt z oñdūt. z tūc mares soluti desiderio libidinis pabula auide petūt. z vbi nimis pingues se senserint latebras querūt. quia incōmodū p̄deris corpis ptimescunt. z quādo fugiunt curzsum nō cōtinuāt. sed statim respiciunt et q̄n ad eos prope ventū fuerit rursus p̄sidia fuge querūt. auribz erectis vocē canū audiūt z fugiunt. quib⁹ submissis piculū non p̄sentiunt. tante sunt simplicitatis vt omnez mirenk z stupeāt nouitatē. vnde equo vl' bubalo ad eos accedēte ita in ip̄m respiciūt q̄ hominē p̄ius iuxta se venientē z sagittis ipetere volentē nō attendūt. Quādo trāsnatant maria gregatim z recto ordine incedunt et ope vicaria se iuuāte. sz nō visu sed odore terras petūt. et cū ceru⁹ animal sit cornutum. hoc inter alia aīalia habet. p̄riū q̄ ānis singulis in vere mutat cornu suū. z tūc quia ē inermis. de die sibi querit latibula z latet q̄/uscz crescentibz cornibz iterato noua sibi aduenīat armatura. Quādo aūt deīcit cornu dextrū ob inuidiā abscōdit illud dolens ne quis inde accipiat medicinā. Dep̄henditur ceruoz etas p cornuū ramos. quia ānis singulis sibi addit⁹ ad viuendū supaddik vnū vsq̄ ad septē annos. et ab eo tpe annis singulis similia renascunk. nec pōt etas discerni. Simili modo senecta dentib⁹ declarak. aut em̄ paucos aut nullos habet nec in cornib⁹ imis ramos imo ante frontē p̄eminēt minoribz. Si fuerint castrati añ q̄z habeant cornua vlterius nō nascunk. z si post nunc̄ amittunk. Quādiu carēt cornib⁹ nocte p̄ce/dunt ad pabula nō de die. calori solis ea exponunt vt indurenk. Ad arborē ea postea leniter fricant eoz fortitudinē experientes. ac p̄ruritū quē ibi sustinēt cortic⁹ duricie amouentes z cū ea senserint roborata p̄deūt ad pabula in aperto Oñ q̄z exattritu arboz ab edera arbori inhereēte innodank eoz cornua z sic facilius capiunk. Serpētib⁹ trariank intantū q̄ odore cornu eoz exusti edes fugiunt. c⁹ coagulū oīm anguiū sanat morsus. Diutissime viuit plus q̄z centum annis. qō cōpertū est p ceruos captos. p centū annos post mortē Alexandri ab eozundē torquib⁹ aureis adoptos z insignitos. Febriuz morbos non sentit hoc animal. quoniā sibi medetur p̄tra morbū. Hucusq̄ Plini⁹ li. viij. ca. xxxiij. Scōm aūt Aristo. z Auic. Ceru⁹ est aīal nō hñs fel nisi in intestinis. z ideo hz intestina amara z fetida z iō nō comedūt ea canes nisi sint famelici supra modū. Jtē dicit Arist. li. ij. aliqui putāt ceruos habere fel in auribz. vt dic Aristo. sz hoc est falsum vt dic Auic. sz habēt quandā humiditatē sil'ez humiditati splenis Jtē idem sanguis ceruī sicut z leporis nūq̄z coagulak. sz semper manet liquid⁹ contra naturā aliū bestiarum. z nullū animal mutat cornua nisi ceru⁹. cui⁹ cornua sunt solida. et ideo ponderosa. vnde ip̄a abīcit p̄ter pōdus. z hz conos q̄tuor. magnos dētes in vna gte coni. z q̄tuor in alia q̄b⁹ molit cibos. z duos dētes alios q̄si culmos. z mas habet maiores q̄z femina. et declinat ad inferi⁹. vt dic Auic. Jtē Arist. li. viij. opinank inquit de ceruo q̄ inter oīa quadrupedia silue stria sit discretissimuz. et hoc q̄ parit iuxta viā vbi aīalia p̄ter boies non accedūt. Et fugit lumen solis cū filijs z querit loca densa sicut cauernas lapiduz q̄ nō habēt nisi vnū introitū. q̄m ibi pōt pugnare cū alijs aīalib⁹ Hā vt dicit ibidē Cer ui pugnāt etiā ad inuicē pugna fort⁹ z vict⁹ obedit obedientia fort⁹. et timet maxie voces vulpis z canis Et ceruus q̄n impinguak latet ne inueniatur a venatoribz p̄pter pinguedinē interficiak. et subdit ibidē. Venatō aūt ceruoz sic fit. vnus venatoz sibilat z canit. z ceruus delectak in cantu z seq̄k ipsum centū et interim ali⁹ eū trahit cū venabulo z occidit. z q̄n agitak ceruus fugit ad fluuiū vel ad stagnū si potest transnatare aquā. resumptis viribz et aque frigiditate euadit venatores. q̄n aūt capitur mugit z lacrimatur

Jtē qñ canes ipm insequunt & inuenit biui
um nō direct; currit vestigijs. sz nunc istac
nūc illac trāsuersalit mutat salt⁹. & tūc cona
tur trāsilire p multos passus vt sic p ptrari
os & ambiguos salt⁹ ei⁹ vestigia a canibus
odore ipm insequētib⁹ difficili⁹ sentiat. Jtē
vt dic idē. cerue difficiliter pariūt fet⁹ suos
qō cognosci p incurvationē corpis & rugi
17. ca. 50 tum. & iō comedit herbā conteā vt facili⁹ a ptu
liberet. & cū pariūt subito comedūt secūdi
nā añ; in terrā cadat. & opinant de ista se
cūdina q sit venenū. vt dic idē. Alias cerui
ꝓprietates psequit Arist. li. viij. quas supra
Plini⁹ recitauit. Dic aūt Pli. li. xxviij. Cer
ue cū senserint grauitatē lapidē deuorāt cu
ius bñficio adiuuent & idē lapis in ipa mor
tua qñ; in eis exteramētis repit. & h lapis
miro mō herbas iuuare mulieres qñ sunt pgnā
tes. Jdē faciūt ossicula q in ei⁹ corde inueni
unt. vt dic idē. & est illud os qō inuenitur i
corde cervoꝝ supra modū vtile ptra mltas
corpis passiones. & in omnib⁹ nobilib⁹ cōfe
crionib⁹ admisceat. vt ait Dyas. Plini⁹ & etiā
Cōstantinus

De ceraste Ca. XXX.

C Eraste s est serpēs cornut⁹. vt dicit
Jsiō. li. xij. habet em quedā cornua
et vtraq; pte capitis ad modum cor
nuū arietis circumflexa. totum autem cor
pus suū occultat sub arena. sol' cornib⁹ sine
coopculo derelict; que videntes auicule cre
dūt de cornib⁹ q sint ꝑmes. & dū aues ea ca
pere & inde refici nitūt a doloso serpēte ex i
prouiso subito rapiūt. obsidet em vias & se
mitas occultas & tā boues q; equos quos i
caute p semitas ambulare cōspicit occulto
morsu iterficit & occidit. Blo. aūt sup pen⁹t.
ca. Ben. videt dicere q ceraste spēs ē regu
li q tāte est pniciei q si ei⁹ venenū solummō
vngulā eq tetigerit & equū & equitez subito
pimeret & necaret. & iō vbi nos habem⁹. fiat
dan sicut coluber i via. ceraste s i semita. di
cit alia lra. fiat sicut coluber i via. & sicut re
gulus in locato. Alij aūt dicūt q genus est
aspidū summe virulētie & malignitatis. q̄re
supra in littera A. de aspide. quia ibi fit mē
tio de ceraste

De cornu Ca. XXXI

C Ornu vt dic Aristo. li. iij. est ō natu
ra ossis osse molli⁹. cartilagie duri⁹
sicut & vngule aialiū. & oia talia pñt
mollificari ad ignē. vt dic ibidez. q colores
cornuū sic & solea; erūt fm colorē pilorum
corpis aialis. vñ si cornū est nigrū tūc pili &
cornua erūt nigra. & sic de alijs. Dant autē
aialib⁹ cornua ad sui defensionē loco armo
rum. & iō ponūt in extremitate capit; vt sem
per sint parata ad resistēdū iniurie impug
nātis. & oia cornua sunt vacua & caua & ro
tunda ꝓter q; cornua cerui q̄ dura sunt & so
lida. & sunt multe ramificatōis. Et nullius rom
aialis cornua mutāt nisi sol⁹ cervus. q̄ omni ca. 2
anno se ꝑdit & cornua sua & vnū absc̄dit qō vix ꝑ
inueniri. vñ dr in puer. vade vbi cerv⁹ ꝑdē
cornu suū. vt dr li. viij. Jtē dr li. iij. fortior
est ptinuatio cornuū cū cute q; cum osse. et
iō dic Arist. q quedā aialia mouēt cornua
sicut auriculas i regione q̄ dr austrage. Et
idē dic Auic. q hoc dic Aristo. de sua terra
que dicebat sic. Eadē aūt est materia cornu
um & vngulā & solea;. qz fum⁹ vaporosus a
cordis calore resolut⁹. vt dic Cōstan. & ideo
aialia magni fumi a natura forti calore cor
dis resoluti vi calor; ad extrema corpis trās
fusi mag̃ habēt cornua & fortia & maxime si
ista fumosa materia vel ꝓpter nimiā sui subtili
tatē trāseat in pilos. vl' si nimis fuerit terre
stris & grossa in dentes transeat & i culmos. &
iō optime dic Aristo. li. iij. c. de dentib⁹. q aia
lia habentia in vtraq; mādibula dentes & cul
mos. nō hūt cornua. vt patet i elephātib⁹ & i
apris. Dia etiā quadrupedia dentes habentia
in inferiori mādibula tm & vngulas scissas
hūt cornua & ruminat. & hūt duos ventres.
imo plures vt supdictus est. vñ pluralitas
cornuū se habet ꝓsequent ad scissurā solea
rum. & iō asin⁹ indic⁹ hz cornu vnū tantū &
soleā integrā sic equ⁹ sz nō ruminat. vt dic
Aristo. & Auic. Tāta aūt est affinitas inter
vngulas & cornua q iubet Arist. vaccā pa
tientē dolorē in vngulis pedū. vt cum oleo
& alijs medicinis inter cornua inungat. De
vtilitate aūt cornuū & vngulū dictū est sup
lra B. de boue. ca. 12

De cocodrillo. Ca. XXXII.

C Ocodrillus a croceo colore ē dict⁹
vt dic Jsi. aial quadrupes. vt dicit
Jsi. li. xij. in. c. de piscib⁹. Jn terra & i
aqs valēs lōgitudine fere. xx. cubitoꝝ. den
tiū & vngulū imanitate armatū. rāra ē ei du
ricia dut; q̄uis fortiū lapidū ictus i tergo
recipiat nihil oīno curat. nocte i aqs. die in
terra q̄escit. ova i terra fouet q̄ ouis anser;
sūt maiora. masculi⁹ & fcia vices seruāt. būc

quidã pisces serratã cristam habẽtes tene/ra ventris desecãtes interimũt. Et ꝺr ꝙ so/lus inter animalia superiorẽ mandibulam mouet. Hec oĩa diẽ Jsiꝺ. Et diẽ Plĩ. li. viij ca. xxvj. Cocodrillus est aĩmal nilũ inhabi tãs lingue vsu inter aĩmalia terrestria caret sola supiori mãdibula existenti mobili mo/ sum impmit venenosum. Dẽtes habet ho/ribiles ad modum pectinis siue serre z cul mos ad modũ apri. Nullũ aũt aĩal ex tã pa/ua origine crescit in rã magnũ aĩal sic coco/drillus. Aĩal est valde gulosum z multũ co medit. vñ qñ est satur iacet iuxta litt⁹ ructãs ꝑ repletiõe. supuenit aũt auis modica q̃ di/cit apud eos gricuschilles. apud italos aũt ꝺr oĩm auiũ rex. z volat ante os ei⁹ quã ali/quotiẽs a se repellẽs tãdẽ fauces aperit aui z eã intrare pmittit. z hec auicula ꝓmo eum leniter vnguib⁹ scalpit z ei facit quendã pru ritũ in cui⁹ dulcedine delectat⁹ statim obdo/rmit. auicula aũt cũ sentit eũ ꝺormire. statim ũ labit in ei⁹ ventrẽ z quasi telũ statim eum ꝓfozat z comodit. Jn ventre eĩ ẽ valꝺ mol lis. z ideo a piscib⁹ spinas z cristaras pinnu las in ꝺorso habentib⁹ de facili superat. Et subdit Plĩ. Hec belua insequit fugientes z eis est terribilis. sed est fugax ꝓtra serpẽtes. hebetes aũt habet oculos q̃diu est ĩ aqua. sed extra aquã nimis acute vidz Jn hyeme ꝙ quattuoꝛ mẽses maxime se abscõdit. sed ĩ vere exit. z q̃diu viuit semꝑ crescit vt dicit. Hucusq; Plĩ. li. viij. c. xxvj. Dicit aũt philo/logus. Cocodrillus si quendã inuenit ho minẽ inxta litt⁹ interficit eũ si potest. z ꝓmo plozat sup eũ z postea deuozat ipm. et dicit ꝙ de eius fimo fit vnguentũ vñ facies mu/lier sophisticant vt senes z rugose. iuuencu le ꝙ temp⁹ videãt. Herbas libẽter comedit inter quas cnidros serpẽs paruul⁹ q̃ ei ini/micat caute se inuoluit. z dũ cocodrill⁹ her bas carpit serpentẽ transglutit q̃ intrãs ven trem ei⁹ oĩa interiora carpit z sic interimit eũ z occidit. et sic illesus exit. Jtem Jsiꝺ. li. xij. dicit ꝙ idẽ vermis insidiat cocodrillo quã/do ꝺormit z tũc inuoluit se in luto z itrat ꝑ dentes ei⁹. Dicit ad hoc Solin⁹ ꝙ insidiat quibusdã paruis auib⁹ que generant inter herbas nili. que euolãt ꝓpter calozẽ solis z ĩ trant ventrẽ cocodrilli z comedũt ẏmes vẽ tris auis. et sic purificat belua a vermibus. Habet aũt cozũ ita durũ ꝙ vix gladio ꝑfo ratur. habitat in aqua tã de ꝺie q̃ de nocte, quia aqua calidioꝛ est de nocte q̃ de ꝺie. re/tinet eĩ radios solis z ibi agitãt z sic fit ca/lida ipa aqua. et nõ habet linguã ꝓminentẽ ad vociferandũ. sed habet paruã linguã in parte inferiori sicut habent pisces ad gustũ vt dicit idem Solin⁹ z etiam Aristoteles z Auicẽna zc.

De colubro Ca. XXXIII.

Coluber ꝺr quasi colẽs vmbras. vel quia labit in lubricos tract⁹ flexib⁹ sinuosis. Hã lubricũ ꝺr quidq̃d la/bitur dũ tenet. vt dicit Papi. Coluber cer/uam fugit. leonẽ interficit. vt diẽ Jsiꝺoꝛ. z rutã odit. pellẽ deponit. neruoꝛ z arboꝛ cõ cauitates diligit. lac libẽtissime bibit. dẽtib⁹ z cauda leditz venena infundit. inxta sepes soli se exponit. canes fugit. muscas comedit z pulueꝛẽ lingit. quere de angue supra. Di/cit aũt Plĩ. li. xxx. ca. iiij. Pinguedo colubꝛi aquatici valet cõtra moꝛsum cocodrilli. et si quis secũ habuerit fel colubꝛi a cocodril lo nõ ledet⁹ ꝓtra ipm belua nil audẽte

De Damula Ca. XXXIIII.

Damula siue dama sicut ait Papias caprea est agrestis. vt diẽ Jsiꝺ. li. xij. damula est vocata eo ꝙ de manu ef giat. timidũ eĩ est animal z imbelle ac im/becille. vñ nescit se defendere nisi fugiendo habẽt eĩ ꝑ armis abilitatẽ membroꝛ z ad fugã leuitatẽ. Vñ dicit Marcialis. Dente tuẽt aper. defendũt coꝛnua ceruũ. Jmbel/les dame quid nisi ꝓꝛeda sum⁹. Mõtuosa loco z nemoꝛosa diligit. gramina medicina lia z aromatica comedit. ramusculoꝛũ tir/sos z extremitates carpit. quãdo est vulne/rata ꝺraconteã comedit. et sic de coꝛpe telũ trahit. vt diẽ Jsi. li. v. Sanguis ei⁹ est medi cinalis sm Plĩ. li. xxviij. neruos ei⁹ tractos remollit z articuloꝛ doloꝛẽ soluit. venenuz excutit z expellit. damulã odiũt serpentes z fugiunt z eius anbelitũ sustinere nõ possũt vt dicit idez. acutissimi est visus et velocis cursus. quere supra de caprea agresti

De ꝺromedario Capitulũ. XXXV.

Romedari⁹ est ꝺromedoꝛ vel ꝺro/medaꝛ custos. ꝺromed⁹ aũt est qꝺã gen⁹ cameli. ut diẽ Jsi. li. xij. ꝺromed⁹ in q̃t est gen⁹ camelo ꝛ minoꝛ z statureq̃ came/lus. z lõge velocioꝛ z cursus. vñ z nomẽ ac/cepit. nã ꝺromos grece cursus velocꝛ ꝺr. Et tum eni miliaria z amplius pergit vno ꝺie

Et idem aial ruminat sicut bos ⁊ camelus
vñ dromedarij ꝓprie sūt magistri dromedo/
rum. vt dic̄ Pap. cñ glo. sup Jsa. lx. drome/
darius ait vel dromas. vtrūq; dr. est aimal
camelo min⁹ sed veloc⁹. Madyan enim ⁊ cpha regiones
epha regiones sunt trans arabiā camelis ⁊
dromedarijs abūdantes ⁊c. Lastrank in iu
uentute vt sint ad cursum aptiores. vt dicit
Auic. ⁊ ne moti cupiditate feminaruꝫ a suo
cursu retardent. Tāte em̄ sunt velocitat⁹ ꝓ
pter passus amplitudinē. maximū em̄ hūt
latissimū passum. vt dicit Aristo. ⁊ Auic. et
Pli. li. viij. ⁊ etiā ꝓpter ītēsam caliditatē. Ani
mal em̄ est calidissimū et cōplexione natu/
rali. vñ caloris fortitudo ꝓsumit in eis vn/
ctuositatē omnē ⁊ pinguedinē ⁊ nō pmittit
eos mole carnea nimiū onerari. Jtem velo
ces ꝓpter mēbroꝝ abilitates sunt. nā graci/
lia ⁊ longa habēt crura ⁊ multū neruosa. et
ideo abiles sunt ad motū ⁊ fortes ad otinu/
andū cursum suū. Jtē leues sunt ꝓpt victus
paucitatē. nō em̄ animalia sunt magni cibi
mo pauciss̄imis cibis sunt cōtenta. Fenuꝫ
em̄ ⁊ cortices comedūt ⁊ dactiloꝝ ossa val
de diligūt quib⁹ etiā post longiss̄imos terre
circuitus de vespere cōtenti sunt. vt dic̄ pli.
Eoꝝ em̄ sanguis valde est calidus acutus
⁊ subtilis. et ideo eorū lac valde subtile ⁊ li/
quidū est plus q̄ alioꝝ animaliū. vt di. Cō
stan. ⁊ minus nutritiuū ⁊ magis calefacti/
uum ⁊ grossoꝝ humoꝝ inclusiuū. quere sup̄
de camelo. Ecdē em̄ fere ꝓprietates sunt ist̄i
us ⁊ illius

De dipsade Ca. XXXVI.

Dipsas ⁊ dipsades femininī est gene
ris. ⁊ est idē serpēs qui latine dr. sitū
la. sic dicta eo q̄ quē momorderit si
ti pereat. vt dic̄ Jsi. li. xij. Adeo aūt sūt dip/
sades paruule vt cū calcank⁹ vix videantur.
quaꝝ venenū ante extinguit q̄ sentiatur ita
q̄ vix sentit tristiciam moriturus. Est autē
species aspidis. vt patet supra de aspide. q̄/
re ibi.

De dracone Ca. XXXVII.

Draco maxim⁹ est cunctoꝝ serpentuꝫ
vt dicit Jsid. lib. xij. Hūc greci dra
conta vocāt. vt qui sepe a speluncis
abstract⁹ ferk in aerē. excitaturq; ꝓpter eum
aer similiter ⁊ mare cōtra eius ventū ītume
scit. Est aūt cristatus quo ore. et artis fistul'
spūm trahit ⁊ linguā exerit vel erigit. dētes
habet acutos ⁊ serratos. vīm aūt habet nō
in dentib⁹ sed in cauda. ⁊ verbere pl⁹ q̄ ictu
nocet. Nō habet aūt tantū de veneno q̄tū
⁊ alij serpentes. quia ad mortē alicui inferē
dam nō sunt illi necessaria venena qr si quē
ligauerit occidit. a quo nec elephas tut⁹ est
corpis sui magnitudine. nam circa semitas
delitescens p quas elephantes gradiuntur
crura cauda sua alligat ⁊ innodat ⁊ suffoca
tos perimit atq; necat. Gignit aūt in india
⁊ in ethyopia in ipo incēdio iugis estus. vt
dicit Jsi. li. xij. De draconib⁹ aūt dicit Pli.
lib. viij. c. xiij. Draco inquit. xx. cubitoꝝ ma
gnitudine nascit apud ethyopes. Solēt au
tem quattuor vel q̄nq; decē vel q̄ndecī mu
tuo se cōplecti ⁊ erectis capitib⁹ velificare p
mare ⁊ flumina ad pabula meliora. Jtē. ca.
xij. Inter elephātes ⁊ dracones ppetua est
dimicatio. Nam draco cauda ꝓstringit ele/
phantē. ⁊ elephas pedet ꝓmuscida ꝓsternit
draconē. draco aūt nexu caude innodat pe
des elephātis ⁊ cadere eū facit. Sed nō im
pune. qr dū interficit elephantē interficitur
casu eius. Jtē ca. xiij. Elephas videns dra
conem sup arborē nitik eam frangere vt per
cutiat draconē. draco aūt insilit in elephan
tem ⁊ captat eū mordere inter nares ⁊ ipe/
tit oculos elephātis ⁊ q̄nq; excecat eū. ⁊ q̄n
q; insilit sup eū a tergo ⁊ mordet euꝫ ⁊ sugit
sanguinē ei⁹. tandē ꝓ⁹ post longū ꝓflictū ele
phas ex subtractiōe sanguinis debilitat in/
tantū q̄ cadit sup draconē ⁊ moriēs interfi
cit suū occisorē. Causa q̄re ita appetit ei⁹ san
guinē est frigiditas sanguis elephātis quo
draco appetit infrigidari. vt dic̄ Jsid. Sup
illū aūt locū Piere. xiij. attraterūt ventuꝫ
sicut dracones. dicit Piero. Draco est aial
valde sitibundū intantū q̄ vix potest aq̄ sati
ari. ⁊ iō aperit os vētō vt sic extinguat ardo
rem sitis. vñ cū videt naues i mari ⁊ maxim⁹
est vētus ꝓtra velū volat ad velū vt ibi hau
riat ventū frigidū. et q̄nq; ꝓpter magnitudi
nez corpis ⁊ ꝓpter eius fortē impetū subuer
tit nauem. ⁊ naute q̄n vidēt appropinquare
draconē q̄d ꝓcipiūt ex rumore aque contra
ipm statim deponūt velū ⁊ sic euadūt. Jdē
dicit Solin⁹ Jtē dicit idē q̄ ethyopes vtū
tur sanguine draconiū ꝓtra feruorē estus et
vescunk⁹ eius carnib⁹ ꝓtra diuersos morbos
sciunt em̄ separe venenū ab eius carne. naꝫ
solū habet venenum in linguā et in felle. et
ideo amputant eis linguas et fella, que rece
ptiua sūt veneni; sic abstracto veneno, vtūt

corpe reliquo tã in medicina q̃ in cibo. z ꝑ
videt tãgere Dauid vbi dicit. Dedisti eum
escã populis ethyopũ. Dic etiã Pli. q vi ve
neni semp erigit ei⁹ lingua z qñq ex calore
veneni inflãmat aerez ita q videt spirare ex
se ignẽ. aliqñ etiã emittit dũ sibilat flatũ ꝓta
giosum z inde corrũpit aer z inficit et mor/
bus pestilẽs inde sepi⁹ generatur. Jn mari
qñq habitat. qñq in flumĩb natat. in spe/
luncis z antris latitat. raro dormit. imo ꝛo
sp vigilat. aues z bestias deuorat. acutissi/
mũ habz visum. vñ in altissimis mõtib ma
nens a remotis videt p̃dã suã. morsu z ictu
pugnat. de oculis z naribz animalis in pu/
gna mirie captat. vñ dic Pli. li. viij. q ita le
dit in oculis z ore elephãtes q qñq ceci in/
ueniũt. nec possunt comedere z ita moriũt
Jtẽ de draconc dic Arist. li. viij. q illoz dra
conũ morsus est mal⁹ z piculosus q̃ come/
dunt aĩmalia venenosa sicut draco q̃ come
dit scorpiones. qz ptra illoz morsuz vix in/
uenit medicina. Jtẽ Pli. lib. xxviij. Draco/
num adipẽ oĩa fugiũt venenosa. adeps etiã
eius cũ melle curat caliginẽ oculoz. Jtem
Aristo. li. viij. Pisces qñ mordent a draconc
moriunt

De equo Ca. XXXVIII.

Qui sunt dicti eo q qñ quadrigi iũ
gunt pares equant. qz in forma et i
cursu sĩles copulant. Est aũt dictus
caball⁹ a pede cauo eo q gradiẽs impressa
vngula terrã cauet q reliq aialia nõ habẽt.
vt dic Jsid. li. xij. A mulris etiã sonipes no
minat eo q pedib sonet. Vinacitas equoz
multa est vt dic idẽ. Exultãt ei in cãpis cuz
odorãt bellũ. sono tube excitãt ad pliũ voce
accẽsi. puocant ad cursum. dolẽt cũ victi fu
erint. gaudẽt cũ vicerint. Quidã i bello bo
stes suos sentiũt z cognoscũt adeo vt aduer
sarios suos morsu perãt. aliq etiã ꝓpriũ dñm
cognoscũt. obliti mãsuetudinis si mutẽtur
aliqñ etiã ꝓter ꝓpriũ dñm in dorso aliquem
nõ pmittũt. multi etiã morientib dñis suis
lachrymas fundũt. Equũ eñ sicut z boiez
lachrymari z affectũ doloꝛ sentire dicunt.
vñ z natura in cẽtauris equoz z hominũ ẽ
pmixta. Solẽt etiã ex equoz mestitia l'ala
critate euentũ futurũ diimicaturi colligere.
Etas lõgeua inest eqs pscis z siculis in an
nis vltra q̃nquaginta. breuioꝛ aũt inest eqs
gallicis numedis z hyspanis. Subdit aũt
Jsido. Adhuc in generosis inquit equis vt
aiunt veteres quattuoꝛ spectanꝫ. scz forma.
pulcritudo. meritũ. atq coloꝛ Forma vt sit
validũ coꝛp⁹ atq solidũ z roboꝛi ꝓueniens
altitudo. lat⁹ longũ z substrictuz. maxime et
rotundi clunes. pect⁹ late patẽs. z totũ coꝛ/
pus musculoz densitate nodosum. pes sic/
cus z vngula ꝓcaua solidatus. Pulcritudo
attendit vt sit exiguũ ceput z siccũ. pelle ꝓ/
pe ossib adherẽte. aures breues z acute. ocu
li magni. nares patule. erecta ceruix. coma
densa z cauda vngulaq solidit⁹ fixa rotũ/
ditas attendit. Meritũ vt sit animo audax
pedib alacer. trementib mẽbris quod foꝛ/
titudinis est indiciũ. q ex summa quiete fa/
cile cõcitet vel excitata festinatione non dif
ficile teneat. Coloꝛ etiã spectat. qz coloꝛ in
pilis nũc est roseus. nũc niger. nunc albus.
nũc canus. nũc vari⁹. nũc guttat⁹. hic vari
us coloꝛ equos multũ decoꝛat vl deformat
Uires etiã equoz z animos manifestat. sed
de singulis ꝑsequi nimis foret lõgũ Ducuscz
Jsi. li. xij. De equis aũt dicit Pli. lib. viij. ca.
xliij. Equi inquit scitici ꝓ dñis suis pugnt.
coitũ maternũ refugiũt. nam in eis quedaz
cognationis agnitio est. vñ narrat Aristo.
li. viij. Rex inquit septẽtrionis habuit equã
pulcrã z peperit equũ pulcrũ. z voluit ex il
lo equo z matre extrahere pullũ aliquem z
ingeniabant vt equ⁹ saltaret supra matrem
cooperiendo vultũ eius z cũ discoopiebat
facies matris z nouit ipam equ⁹ fugit z cie
cit se ab alto ꝓ doloꝛe z est moꝛtu⁹. Atq in
grege equ⁹ cũ soꝛoꝛe libent⁹ gradit q̃ cum
matre. ad vocẽ simphonie z tube clangoꝛez
delectat. saltat in hostẽ. ꝓsagiũt pugnam. et
amissos deflẽt dños suos z lacrimas inter/
dum fundũt. Dicũt aũt illos equos ad bel
la vtiliores q in bibendo ꝓfundius infigũt
nares suas. quia tales equi vt dicũt in cur/
su vtine grauatiõe nõ impediunt. Jtẽ dicit
Pli. li. viij. c. ix. fel inqt eq cõputat inter vene/
na. et ideo sacrato flamini equũ tãgere non
licebat. ei⁹ sanguis recẽs z crudus malus z
pniciosus est vt thaurin⁹. spuma equi data
cũ lacte asinino vermes interficit in ventre
venenosos Jtẽ de equis dic Aristo. z Aui.
Equ⁹ ꝓcit dẽtes suos z q̃nto est senioꝛ tã/
to habet dẽtes albioꝛes. Jtẽ Arist. li. v. equ⁹
mascul⁹ viuit. xxv. annis. z generat tertio an
no vsq ad. xx. annos. Femia aũt diuti⁹ vi/
uit z generat vsq ad. xl. ãnos. z q̃ incipiunt
eq generare. erit voꝛ eoꝛ maioꝛ z fere. sil'r z

multū diligūt coitū plus ꝯ alia animalia. vt dicit li. v. Itē li. vij. dicit idē. Equis etiaz pascētibꝫ accidit aliquādo podagra z eūcium tur sotulares z generant eis noui. Et signū huiꝰ est tremor oui testicularis dextri. z eqs q̄ pascunt in domibꝫ accidit dolor iliorum. z signū huiꝰ est q̄ mēbra posteriora adunant p ꝓstrictionē. Et equꝰ abscindat a comesti one. z si ei minuat iuuabit. Et equis accidit ꝓtractio neruoꝝ. et signū huiꝰ est q̄ oīs ve ne extendunt. z similit caput z collū et gra uat eos ambulare. accidit etiā equis aggre gario veneni. z accidit etiā eis alia infirmi tas in ore que dr forcen. et signū huius infir mitatis est q̄ cadit ei palatū z fit eiꝰ anheli tus calidꝰ. et hec infirmitas caret remedio. nisi curet ꝑse Et accidit equis rabies cuiuꝰ signū est q̄ declinat aures eius ad ptes col li. et hec infirmitas nō habet medicinā. Et accidit ei infirmitas vesice. et huiꝰ signū est quia nō potest mingere equꝰ. z trahit suas coxas z etiā sotulares z morsus animal' qđ dr mugelis valde nocet equis z mulis. quo niam facit in eis ampullas siue pustulas et multoties moriunt ex veneno. et equus co gnoscit hinnitū illius qui cōtra ipm vult p liari delectant stare in ꝓatis z natare in aq̄ z potant aquam turbidam. et si fuerit aqua clara turbant eā pede Vnde ꝙ Aristoteles libro. vj.

De equa Ca. XXXIX

Equa p deriuationē ab equo ē dicta nā equoꝝ femina equa est vocata. ō qua Aristo. li. vij. Equa impgnata si olfecerit candelā extinctā abortiet. Item idē. Eque pascunt simul z si morit aliquaz dimisit pullū nutriet eū alia. q̄m genꝰ equa rū diligit spēm suā. Itē dicit Pli. li. vij. ca. xliij. Equa stans parit z suā plem p̄ ceteris animalibꝫ diligit z amissa parēte alienū pul lum nutrit z diligit tanꝯ suū. Itē dic idem q̄ in frōte pulli equi nascit quidā folliculus niger ad quātitatē carice qō mater lābit lin gua z abscindit. z nūꝯ pullū admitteret ad vbera nisi illud ꝓmo abscindat. z vocat illō Pliniꝰ veneficiū amoris. q̄ mulieres incā tatrices vtunt illo in p̄stigijs suis q̄ volūt aliquē stimulare ad amorē. Itē dic Aristo. lib. vij. Itē equa vt dic idē gloriat in iubis suis z dolet q̄n ei p̄scindunt. z retonsa iuba extinguit libido eaꝝ ac si in eis essz vis amo ris. Itē dicit Aristo. li. vij. q̄ boꝫ pugnat cū equis q̄m equi eūciūt eū a pascuis. q̄ co medit herbas. z est iboꝫ debilis visus z imi tatur vocē equi. z q̄n volat sup ipm stupefa cit ipm z cogit ipm fugere z q̄ndoꝯ interficit ipm z c.

De poledro Capitulū. XL.

Poledrus dr eque filiꝰ siue pullꝰ eq̄ nus ꝯdiu matris vberibꝫ est subie ctus. In cuiꝰ frōte vt dic Aristo. li. vij. inuenit yconemor. i. amoris veneficium q̄n nascit. z lambūt matres eoꝝ lingua z co medunt illud. z mulieres incātatrices puer biant ex hoc. vt dic idem. Itē li. xiij. Poste rior pes pulli eq̄ni est maior ptē anteriori. et cū iuuenescit crescit pes supior. et ꝓpter hoc erit elevatio anterioris ptis corpis multoꝝ equoꝝ maior ꝯdoꝯ posterioris. z ideo quando est pullꝰ potest pede posteriori tāgere caput suū. qđ facere nō potest q̄n peruenit ad etatē. ꝯdiu aūt pullus est matrē miro affectu dili git. et sequit eā quocūq̄ vadit. z si matrē ca su aliquo pdiderit. hinnitu eā querit. pullꝰ equinꝰ stramētis nō sternit. strigilo non ter gitur. phaleris nō ornat. calcaribꝫ nō pcuti tur. selle nō subijcit. freno nō domat. matrē libere sequit. gramine depascit. clauiculis ī pedibꝫ nō clauat. libere discurrere ꝑmittit. Sz in fine laboꝝ exponit z loris z capistris coartat. a matre subtrahit. vbera fugere nō ꝑmittit. suaues cursus facere multipliciter informat. Et vt dic Jsi. li. xiij. aurigꝫ expo nitur. quadrigis z curribꝫ subijcit. equestri militie deputat. varijs fortune sortibꝫ paup equi filiꝰ ꝓpagat. Et ideo dicit Jsi. in codez libro. q̄ equi fuerūt quondā diuersis ritibꝫ deoꝝ ꝓsecrati. nā equos q̄drigales soli de putabāt ꝓpter q̄ttuoꝝ solis in anno mutatio nes. s. veris. estatis. autūni. z hyemis. Frute solis alterātis oīa. Equos aūt bigales de dicabāt lunę. q̄ bino rpe secz nocte z die vi detur. et ideo cultores lunę duos equos sp iungūt. s. albū z nigrū. Equos ꝥo trigales inferis dijs ascribebāt. q̄ demones p tres etates boies ad se trahūt. s. p infantiā. z ado lescentiā. et senectā. hi diuersoꝝ colorū eqs pariter cōiungebāt. Ultra aūt septē equos simul copulare de facili nō audebāt referē tes hoc ad cursum septē sideꝝ quoruz motu mundū regi generaliter supponebāt. vel ad numeꝝ septē dieꝝ quoꝝ circulo vite p̄sentis terminū pagi ꝓcernebāt. Jdeo etiā colorez equoꝝ mirabiliter discernebāt vt dic Jsi.

ibidem. Nã equos rosei coloris dedicabãt igni siue soli. albos aeri. prassinos et fuscos terre. venetos aque siue mari. Itẽ eq̃tabãt equos roseos in estate. quia tũc omnia calescunt. albos aũt in hyeme quia tunc glacies frigore oĩa canescũt. prassinos in vere. quia tũc omnia virescũt. fuscos vel nigros in autumno quia tũc oĩa desiccant̃ z quasi a prima pulcritudine deficiũt. Itẽ dicit idẽ ibidem. equos roseos marti deo belli cõsecrauerunt. vel quia romanoꝝ vexilla decorabantur cocco. vel qz mars gaudet sanguĩe albos aũt equos ꝓsecrauerũt zephiris partibus z serenis. prassinos flori z terre. venetos aeri atq; aque quia cerulei sunt coloris glaucos aũt z varios z purpureos deputauerũt iridi quez arcũ dicũt. quia iris habet colores plures. Hec omĩa supsticio hominũ. pcuratione demonũ circa elementa mũdi aliqui antiquiꝰ obseruabãt. vt dicit idẽ Jsiõ. Et ideo mũdus iste ꝓtemnendus est. quia plurimi ipz specie sathane repleuerãt. Hucusq; Jsi. li. viij. Circa aũt pullũ equinũ ꝑ vltimo aniaduertes qz passum suauez vel duꝛ quẽ assuescit i iuuẽtute vix põt dimittere etiã in senectute

De elephante Ca. XLI.

Elephas. tis. z elephantꝰ õz. p eodez animali. dicit aũt sic ab elphio grece quod mons õz latine. et hoc ẽ vti q̃ ꝓpter corpis maximã quantitatẽ. sz apud indos barro vocat̃. vnde z vox eius barritꝰ vocat̃. cuiꝰ dentes dicunt̃ ebur. et rostrũ. p muscida nuncupat̃. nã illo ozi cibũ admouet vt dicit Jsi. li. xij. z subdit. hoc ẽ animans in rebꝰ bellicis aptũ est. Jn his em̃ animalibus medi z perse ligneis turribꝰ collocatis tanq̃ ẽ muro iaculis dimicãt. in intellectu z memoria p̃ ceteris animalibꝰ vigẽt. gregatim incedũt. nutu quo valent salutãt homines. murẽ fugiũt. auersi coeũt. in aquis pariunt vel in siluis. z vbi fetus pariũt ibi fetus dimittũt ꝓpter draconeꝫ quia eis inimicant̃. z ab ipis implicatu necant̃. biennio fetus portãt. nec amplius q̃ semel gignũt. nec plures q̃ tm̃ vnũ gignũt. viuũt aũt trecẽtis annis. vt dicit Jsiõ. li. xij. Sed Plinius lib. viij. c. j. Elephas inquit inter omnia animalia maxime est ꝓuidus. ita q̃ vir in hominibꝰ tãta ꝓbitas inuenit̃. Nam vt dicũt in noua luna cõueniunt gregatim z i flumine se abluunt z balneãt z nouo sideri communiter post inclinãt. z sic redeũt ad locũ suũ. Juuenes suos eundo z reuertẽdo ante se ire faciunt quos diligẽti cura custodiũt z instruũt ad simile faciendũ Itẽ quãdo egrotãt quasdam herbas salubres eis ꝓgregãt z anteq̃ eis vtant̃ supino capite eas ad celũ leuant. z quadã religione a numinibꝰ sibi adiutoriũ postulãt. Itẽ boni intellectus z animalia ita docilia q̃ regẽ cognoscere z q̃si odorare instruunt̃ z nitunt̃. quia reuerẽtie g̃tia sua genua incurũãt. Item õz li. v. si elephãtes hoĩem errantẽ sibi obuiũ viderint in solitudine ꝑmo ne ipm̃ terreãt aliquantulum de via se subtrahũt. z tũc gradũ figũt z paulatim ipm̃ p̃cedentes viã ei ostendũt. Et si draco eis occurrerit ꝑ homine defendẽdo cũ eo pugnãt z viriliter se opponũt. z hoc potissime dicunt̃ facere q̃ habẽt iuuenes. timent em̃ q̃ homo querat fetꝰ suos. z ideo se expedire de hoĩe ꝑmo desiderant vt sic securius possint nutrire filios z eos cautius custodire. Itẽ li. viij. c. vj. semp gregatim incedunt. ducit agmẽ maximꝰ natu. cogit z cooperatur etate. primꝰ. Aquã vel amnẽ transituri iuuenes ꝑmittũt ne magnoꝝ ĩgressu impediat̃ aluꝰ. z sic nõ possent q̃nienter pertransire. vt dicẽ ibidẽ. Itẽ mirãdus est in eis pudor. nã q̃ vnus ab alio vincit̃ victus vocem fugit victoris. Jn abdito coeũt. masculus q̃ est q̃nquennis. z femina quando est decẽnis. z hoc nisi duobꝰ annis vt dicunt. z in istis duobꝰ annis nõ nisi q̃nq; diebus tm̃ certo die raro supaddito. vt dicẽ idem. Tempore coitꝰ sunt periculosi valde z maxie agrestes. nã tũc domos indoꝝ z stabula prosternunt. z iõ domitas feminas tũc abscondũt z q̃ domiti sunt optimi sunt i militia. nam ferũt turres ligneas. acies ꝓsternũt conuertuntq; armatos. Sed qõ mirꝝ est q̃ armatas acies nõ timẽt. vocẽ mirme suis fugiũt z formidant. Itẽ. ca. xl. fronte z rostro altas prosternũt palmas. z sic comedũt fructus eaꝝ. Itẽ inter elephãtes z dracones est ꝓpetua dimicatio. vñ vnꝰ inuidz alteri ꝓpter magnitudinẽ virtũ z corpis q̃titatẽ. draco ei sitit sanguinẽ elephãtiꝫ q: frigidissimꝰ est vt suaz refrigeret estuantẽ caliditatẽ. vt ꝑ ẽ eodem vbi agit̃ de draconẽ vide ibi ☞ 37

De naso elephantis Capm. XLII.

Ecundũ Aristo. li. j. z Auic. Nasus elephãtis est lõgꝰ z fortis z bolizatꝰ

quasi calceus. ⁊ vtit illo loco man⁹. ⁊ p ip̄m accipit cibū ⁊ potū ⁊ reddit ori suo qd̄ nullum facit aliud animal. Habet aūt elephas māmillas in pectore ⁊ habet in ore culmos fortes ⁊ ei⁹ lingua est vald̄ modica respectu sui corpis ⁊ apparet int⁹. et raro videt extra nisi qñ lambit labia post cibū ⁊ potū suū. et nō inuenit in eo nisi vnū intestinū inuolutum multiplicit ⁊ ꝯiunctū est sibi ꝓ stomacho. vñ post id nō est aliud nisi vnū p quod eijcit supfluitatē. ⁊ habet epar magnū q̄dru plum ad epar bouis. Sed splenē habz par nuluz respectu sui corpis. ⁊ hoc est vt dicit Auic̄. quia melancolia transit ei in nutrimētum. Itē Aristo. li. ij. quādo generant apparent dētes generati in eo. cū rostro suo eradicat arbores ⁊ cū natat spirat cū eo ⁊ eijcit aquā ⁊ ille calceus creat cū cartilagine Elephas aūt qñ sedet flectit pedes suos. sed nō potest flectere pedes q̄tuor ꝓpter pōdus corporis. sed fulcit sup latus dextrū vel sinistꝝ ⁊ dormit stāte corpe ⁊ pedes posteriores flectit sicut homo. Itē lib. v. mascul⁹ coit post q̄nquenniū. sed femina post decenniuz vsq̄ ad. xl. ⁊ postq̄ parit femina q̄escit post triennium. ⁊ postq̄ fuerit impgnata oīno a masculo nō tangit. ⁊ trahit in vtero p bienniuz ⁊ quādo parit parit simile vitule duoꝝ aut triū mensiū. Itē li. vij. elephāti accidit infirmitas ex ventositate. ⁊ ꝓpter hoc non potest eijcere vrinā aut sterc⁹. ⁊ si nō comederit terram morieť. nisi ad hoc fuerit assuet⁹. quandoq̄ tamē deglutit lapides. Accidit etiā eis dolor iuncturaꝝ ⁊ iuuat ꝯtra hoc potus aq̄ calide ⁊ herbe submerse in melle. quoniam iste due res ꝓhibent fluxū vētris. ⁊ qñ vexatur dolore ꝙ nō pōt dormire inungunt spatule cū oleo ⁊ aqua calida. ⁊ sic curat. idē facit caro porcina assata sup dolētes spatulas colligata. Et si habuerit ferrū in corpe dat ei bibere oleū ⁊ extrahit ferrū cū potu olei. ⁊ si nō potest bibere oleū ponunt medicine in oleo ⁊ decoquunt ⁊ dat eis ad comedendū. Itē ibidem. li. viij. Mascul⁹ est maioris corpis ⁊ animositatis q̄ sit femina. tam̄ domat mascul⁹ p verbera qñ pcutit. obedit q̄ diu sedet sup eū venator ⁊ cuz descēderit ligant pedes anteriores eius donec domesticetur. Et sequit in eodē libro. domesticabilior est ⁊ obediētior oīb animalib agrestib hūs sensum meliorē ⁊ sentit frig⁹ in hyeme ⁊ frigidū ventū. ⁊ est aīal valde fluminale et manet circa fluuios ⁊ mergit se in aqua vsq̄ ad mentū ⁊ natat. sz non potest diu durare in natādo ꝓpter corpis pōderositatē Sūt aūt elephātes naturalit benigni. qz carent felle. vt dic̄ Aristo. li. xiiij. accidētaliter tam̄ efficiunt seui qñ nimis ꝓuocant vel quādo inebriati vino ad p̄liandū acuunt. Itē dic̄ Aristo. li. vij. nullū aīal viuit ita diu sic̄ elephas. ⁊ hoc ꝓpter suā cōplexionē q̄ assimilatur aeriꝯtinēti. ⁊ ita oportet ꝙ impregnetur p bienniū ꝓpter magnitudinē cōcepti fet⁹ q̄ citi⁹ nō pōt pfici nec cōpleri

De elephantib Ca. XLIII.

De elephātib aūt dicit Solin⁹ Siderū inq̄t seruāt disciplinā elephantes ⁊ luna crescēte petunt amnes et sparsi liquore solis exortū salutāt motib q̄bus pñt. deinde in salt⁹ reuertūt. Candore dentiū intelligit iuuēt⁹ quoꝝ alter semp in ministerio est ⁊ alteri pcit ne assiduo repcussu hebetet Sz qñ a venatorib p̄mūt simul pcutiunt ambos ⁊ eos ꝯfringūt. vt dānato ebore ⁊ deturpato vlteri⁹ nō psequāt. Hāc em̄ periculi sibi sentiūt esse causaz. Raro coeunt ⁊ tūc in aquis viuis se abluūt nec ante ablutionē ad gregē reuertūt. p feminis nūq̄ pugnāt. Nulla em̄ nouerūt adulteria. et quādo casu aliq̄ dimicāt nō mediocrem habēt curā sancioꝝ. nā fessos ⁊ vulneratos in medio sui recipiūt ⁊ ip̄os pl⁹ q̄ se ꝓtegunt ⁊ defendūt. Quādo capiunt pastu ordei māsuescūt. fit em̄ fouea subterranea in via elephantis in quā incidit ignorāter ad quā veniens vn⁹ venatoꝝ pcutit ⁊ pūgit ip̄m. alter aūt venatoꝝ supueniēs p̄mū pcutit venatorem ⁊ amouz eū ne pcutiat elephantē. ⁊ dat ei comedere ordeū. qd̄ cū ter vel quater fecerit diligit se liberantē et ei deinceps obediēs māsuescit. Si casu aliquo vorauerit vermē q̄ cameleon d̄r. sumpto oleastro medet pesti. Uentrē habet mollē ⁊ dorsuz duruz. ⁊ iō pugnās cū vnicorne opponit ei dorsum. cauēs ꝓut pōt ne p mollē ventris ptez fodiat. Pilos habet paucos ⁊ setas nullas Aures habet amplas tenues ⁊ lōgas inferius dependētes quas erigit ⁊ extēdit et inde grauissime pcutit quādo irascit ꝯ draconē quē odit. nec miꝝ. sitit em̄ sanguinē ei⁹ ⁊ eū bibit qñ potest. Quē obrem ip̄m nunq̄ inuadit draco nisi qñ potu elephas est repletus vt ꝓpensius irrigat⁹ maiorē sumat de oppressi sanguine satietatē. Hucusq̄ Solinus, q̄

multa alia ponit que supra dic̄ Pli. In libro aūt phisiologi de elephāte memini me sic legisse. Elephas inquit est animal quod magnitudine inter oīa animalia quadrupedia p̄excellit. intellectu ⁊ memoria multum vigēs. nā elephātes inter alia eoꝝ facta nūq̄ dormiēdo totaliter se inclināt. quādo fessi sunt arbori ⁊ maxime palme quietis gr̄a accubāt. ⁊ sic qualitercūq̄ se sustētant q̄ruꝫ quieti hoīes insidiātes occulte arborē ꝯcauant. cui se appodiās elephas ⁊ nesciēs fraudem pondere corpis arborē frangit ⁊ frangendo cadit subito ⁊ succūbit. q̄ casum suū videns irreparabilē miro modo barrit. id est clamat ⁊ rugit. ad cui⁹ barrituꝫ multitudo iuuenū subito accedit elephantū. q̄ paulatī seniorē ꝓ viribꝫ eleuāt ⁊ vt eū releuent miro affectu se totis viribꝫ inclināt Coitū abhorrent nisi ꝓ sola ꝓle. vñ d̄r ibidē q̄ qñ elephātes indicos luxuria stimulat. vi amorꝭ femina p̄cedit versus orientē. quā sequit̄ masculus quousq̄ ī abscōdito deueniāt qualiter cūq̄ poterit mādragorā querit cui⁹ fructuꝫ p̄mo femina gustat. deinde mascul⁹ eundeꝫ fructū comedēs eā impregnat ⁊ fecūdat. vt d̄r. sed diu ꝓpter magnitudinē fetus femina in vtero fetū gerit. sꝫ tempe part⁹ in aquis ⁊ in insulis fetū ꝓcreat ꝓpter draconis metuꝫ ne ip̄m tenellū fetū sorbeat aut deducat. et dū mater filiū parturiēdo laborat. mascul⁹ ꝓ viribꝫ ip̄am ꝓtegit ⁊ defendit. Item dicit̄ ibidē q̄ ossa elephātis cōbusta fugāt serpentes ⁊ oīa venenosa. Iteꝫ aliud dicit̄ ibidem valde admirandū. Dicit em̄ q̄ apud ethyopes in aliquibꝫ regionibꝫ sic venāt̄. accedūt ad deserta vbi due virgines omnino nude habitāt ⁊ crinibꝫ resolute. quaꝝ vna fert alueolū. alia gladiū. incipiūt aūt alte cantare quaꝝ cantū audiēs bestia venit ad eas ⁊ lingit eaꝝ mammas. de dulcedine aūt cantus mox obdormit elephas. ⁊ tunc vna ꝑforat gladio guttur vl̄ latus. altera vero colligit sanguinē eius quo tingit̄ pannus q̄ purpura appellatur

De hedo. Ca. XLIIII.

Hedus ab edēdo est dictus. paru⁹ eī est ⁊ pinguis ⁊ iocundi sapor ꝭ. vt dicit Isi. li. xij. eius naturalis siccitas ex hūiditate etatis tp̄at̄. vt dic̄ Isaac in diet̄. vnde melior ⁊ digestioni est ꝯpetentior maxime si est mascul⁹. vñ eius caro bene nutrit ⁊ sanguinē bonū gignit. Calorē habet vehementiorē ꝓpter etatis beneficiū. ⁊ iō carnes heduline exeunti egritudinē ꝓpter suā tēperiem sunt cōmode. ⁊ ideo ꝯueniūt maxīe humane nature. maxime his q̄ delitiose viuūt ⁊ quiete. Pilū habet longiorē ⁊ hispidioreꝫ q̄ habeat agn⁹. sed habet carnē meliorem ⁊ digestioni obedientiorē ꝓpter ei⁹ temperiē ī humiditate ⁊ calore. vt dic̄ Cōstan. Habet aūt hedus visum valde acutū ⁊ simplicem aspectū ⁊ obliquū ⁊ balatu cognoscit ⁊ querit parentē. vt dic̄ Plini⁹ li. viij. c. j. Ei⁹ iecur si comedat̄ dicit̄ sanare vespertinā aciē oculoꝝ his quos noctilopos vocāt. Itē idē li. xxviij. c. x. dicit. pelles hedoꝝ sanant morsus venenosos si calide desup alligēt̄. pili hedorum exusti suo odore fugāt serpētes. vtunt̄ pelle ei⁹ recente ad plagas. sanguis eius valet cōtra venenosa. eius etiā coagulū valꝫ ꝯ virus bibitū ⁊ ꝯtra sanguinē thauri bibitū siue sumptū. Hucusq̄ Pli. Est aūt animal imbelle ⁊ innocuū ruminās ⁊ mundū sacrificijs antiq̄tus deputatū petulās saltans et lasciuū. intrinsec⁹ pingue ⁊ carnosum. extrī secus hispidū ⁊ macilentū. tirsos carpens ⁊ corrodēs ramusculoꝝ ⁊ diligit p̄cipue folia edere ⁊ ꝯsimiliū virgultoꝝ

De eruca Ca. XLV.

Eruca est vermis multipes crescēs ī foliꝭ oleꝝ ⁊ pampinoꝝ. frōdes fructus ⁊ flores corrodēs et depascens Et est eruca ab erodendo dicta. quia rodit folia arboꝝ ⁊ herbaꝝ. vt dic̄ Isid̄. lib. xij. de qua meminit Plaut⁹. imitat̄ inquit nequaꝫ bestiā ⁊ maleficā inuolutā in pampino. cui se implicat nec aduolat vt locusta. Huc illucq̄ discurrēs semipasta dimittit. ⁊ remanet sup frondes ⁊ tardo lapsu pigrisq̄ morsibus vniuersa ꝯsumit. Hucusq̄ Isi. li. xij. s̄m Plini. lib. viij. Eruca est aīmal villosuꝫ ⁊ quasi lanuginosum. nā in arboꝝ extremitatibꝫ corrosis frondibꝫ viroreq̄ cōsumpto texit d̄ suis visceribꝫ quasdā telas more araneaꝝ ex quibꝫ se inuoluit ⁊ ꝑ totā hyemē custodit pestifeꝝ s̄mē suū. Egerit em̄ quedaꝫ oua ex quibꝫ in vere erumpētibꝫ gēmis nascitur multa ꝓles. ex cui⁹ ingluuie ledunt̄ et pereūt a suis fructibus arbores atq̄ herbe Est aūt eruca vermis mollis ⁊ saniosus diuersis coloribꝫ distinct⁹ d̄ nocte vt stella lucens. de die deformis ⁊ multicolor apparēs nō caret peste aliqua virulēta. Nam qñ per membrū hoīs calefactū serpit cutem exurit

ꝛ post se pustulas derelinquit. ad modũ autem bombicis sericũ faciẽtis formã suã mutat ꝛ se in formã volatilis de reptili transfigurat. nã alas tenues ꝛ latas suscipit q̃bus hincinde volitando libere ꝑ aera se extollit Quot aũt colores prius in corpe habuerat totidẽ in oculatis alis coloꝝ differentias representat. et tale volatile papilio nuncupat̃ vt dic̃ Jsidor⁹. lib. xij. Papiliones dicuntur auicule que maxime abundãt ĩ floribꝫ malueque ex suo fetore faciũt vermes nasci. vt dicit idẽ. Nã ex erucis papiliones efficiunt̃ ex papilionũ stercoribꝫ sup folia derelictis eruce iterũ generant̃. minus aũt ledunt corrodendo quãdo volãt q̃ quando repũt Et dicit Papias. Papiliones sunt minuta volatilia que de nocte cõueniunt accẽso igne in candelis. quarũ lumen cũ extinguere nituntur igne exurunt̃. ꝛ sic cũ alienũ lumen volunt interimere ipsi in proprio corpe puniuntur

De faunis ꝛ satiris
Capitulũ. XLVI.

Fauni quidẽ ꝛ satiri dicunt̃ quedaꝫ bestie mõstruose effigiẽ quidẽ hoĩs habẽtes. sꝫ ad plenũ nõ sunt humane ꝑticipes rõis. vñ nec arte nec natura sũt dociles ad loquendũ. ferũ ꝛ beluinũ habẽt animũ ꝛ bestialẽ appetitũ. vñ hmõi aĩmalia sunt in venerẽ valde ꝓna. intantũ vt mulieres coitu interficiãt. si quas errãtes ĩ nemoribꝫ comp̃hendãt. Jdeo dicunt̃ satiri. qꝛ nõ possunt libidini satiari. vt dic̃ Jsi. q̃uis aũt talia rõe humana nõ vtant̃. in multis tamẽ actibꝫ ꝛ etiã in voce hoĩes imitant̃. vt dicit Jsi. li. xj. c. de portẽtis. Satiri inq̃t ꝑui sunt homũciones aduncas habẽtes nares ꝛ cornua in frontibꝫ. ꝛ in pedibꝫ sunt similes capris. Talẽ vidit sanct⁹ Anthoni⁹ in solitudine. ꝛ interrogat⁹ q̃s esset. fert̃ anthonio respondisse. mortalis ego sum vn⁹ ex accolis heremi. quos vario delusa errore gẽtilitas faunos ꝛ satiros ac ĩcubos colit. Satiri autem q̃ ꝛ fauni fatui dicti sunt. a q̃busdaꝫ credunt̃ esse hoĩes siluestres vt in eodẽ. c. dicit Jsi. Et hi mõstruose variant̃. nã quidaꝫ sũt cenocephali ex eo q̃ canina capita habeant quos ip̃e latrat⁹ magis bestias q̃ hoĩes ꝯfitetur. Alij dicũt ciclopes. sic dicti qm̃ vnuꝫ oculũ habere dicunt̃ ꝛ hũc in medio fronte habere ꝑhibent̃. Alij oĩno capite carẽt ꝛ ceruice quoꝝ oculi sunt in humeris. Alij bñt faciẽ planã sine naribꝫ labiũ inferi⁹ ita ꝓminens habẽtes vt in solis ardoribꝫ totã ex eo ꝯtegãt faciẽ dormiẽtes Alij ita ꝯstricta bñt ora q̃ sup pectus vno tm̃ foramine auenaꝝ calamis potũ hauriẽtes ꝛ hi sine linguis dicunt̃ esse. loco sermonis vtunt̃ nutu. Jtem sunt etiã alij in scithia ita magnas habẽtes aures vt ex diffusa eoruꝫ magnitudine ip̃is cõtegant totũ corp⁹. et hi panthios dicunt̃. pan em̃ grece omne. o thi auris nominatur. Sunt ꝛ alij in ethyopia ꝓni. ambulãtes vt pecora nequaq̃ sursum erigere se valentes ꝛ hi artabatice nominant̃. Sũt ꝛ alij ĩ ethiopia habẽtes tantũ vnũ pedẽ ita magnũ q̃ resupini in terra iacẽtes adumbrent̃ pedis magnitudine ꝯtra estũ. ꝛ cũ hoc sunt tãte celeritatis q̃ canibꝫ in cursu cõparent̃. et ideo a grecis cinodopes appellant̃. Jtẽ sunt alij q̃ habẽt plantas versas post crura et senos digitos in plãtis. ꝛ tales ĩ desertis libie euagant̃. Jtẽ in scithia sunt aĩalia formã humanã habẽtia ꝛ pedes eq̃nos. ꝛ hmõi mõstra a multis lamie nũcupant̃. vt dic̃ Pascasi⁹ super trenos. Multa alia ponit Jsid. mõstra talia li. xj. ꝛ omĩa accepit a Pli. li. vj. ꝛ. vij. ꝛ etiam a Solino.

De feminis Ca. XLVII.

Femine a ꝑtibꝫ femoꝝ vel feminum sunt dicte vbi spẽs sex⁹ distinguunt̃ ab ip̃o viro. vñ d̃r a fos q̃d est ignis qꝛ vim habet femina igneã qua vehemẽter ꝯcupiscit. Jn om̃i eĩ genere animaliũ pl⁹ cõcupiscit femina q̃ mascul⁹ ꝛ ardenti⁹ mouetur ad amorẽ. vt dic̃ Jsi. li. xj. Femine aũt ꝓprietates generales ponit Aristo. li. viij. dicens. Femĩe maribꝫ sunt debiliores p̃ter vrsum ꝛ leopardũ. nã hoꝝ femĩe sunt audaciores ꝛ fortiores. Et sunt femĩe leuiores ad instruendũ ꝛ sunt magꝫ solicite circa fetũ. sũt etiã maioris pietatis ꝛc̃. q̃re supra residuuꝫ li. vj. c. j. de puella. ibi em̃ multa inuenies d̃ hac materia. Est eĩ femina naturaliter maioris ire q̃ mascul⁹. vñ de facili pugnat cõtra masculũ. ꝛ ponit Aristo. li. viij. exemplũ de foca. nã foca semꝑ manet in eodẽ loco. ꝛ pugnat mascul⁹ cũ femina quousq̃ vn⁹ interficit aliũ. Et est femĩa minoris ꝯstãtie et fidelitatis ei⁹ masculo q̃ ecõuerso. et ponit Aristo. exemplũ de sepia. nã qñ femina ꝑcutitur iuuat eã mascul⁹ sꝫ femĩa fugit matrẽ qñ ꝑcutit̃ ꝛ ꝑsequit̃ illũ Jtẽ Aristo. dicit li. xv. Femina in generatõe fet⁹ ẽ sic̃ materia.

sed masculꝰ sicut forma. exit ei semẽ ab ambobus ꝛt quoꝝ cõmixtione creatura fit. et ꝓpter hoc dico q masculꝰ et femina sunt ꝑncipia generatõis. z masculꝰ vt forma. femia vt materia. z ideo datũ est masculo vt generet in altero. femina generat et alio in seipa Item femia generalit est nature infirmioꝛ z fluxibilioꝛis ꝙ mas. z hoc accidit ꝓpter remissionẽ caloꝛis z intẽsionẽ frigidi humoꝛ q plus abundat in femia ꝙ in mare. z iõ accidit mulieribꝫ z etiã quibusdã quadrupedibꝫ supfluitas menstrual. vt dicit idẽ. sed nulliꝰ animalis femia intantũ subiacet illi morbo sicut mulier. De his aũt z aliꝭ ꝯditionibꝫ feminarũ bonis z malis. quere supꝛ libꝛo. vj.

De fetante Ca. XLVIII

Fetans est pariẽs vel generãs i quo libet genere animaliũ. vñ idem est fetans tis. z pecus pecudis. vñ illud ꝺ post fetãtes ac. eũ. Habet aũt omnis fetans membꝛũ ꝓpꝛiũ in quo cõcipit z nutrit fetus suũ. z ad fetandũ. i. ad generandũ z parturiendũ disponit z coopat reuolutio oꝛbiuꝫ z influẽtia sideꝝ seu stellaꝝ. vt dicit Aristo. libꝫ. xviij. in fine. Naturalit inq̃rit terminos z numeꝝ generatõis z cõplemẽti ꝑm reuolutiones stellaꝝ. de ꝫ quere supꝛa li. vj. ca. iij. de muliere pariẽte.

De fetu Ca. XLIX.

Fetus. tus. tui. ꝺꝛ partꝰ fructꝰ. s. vteri boꝭ vel cuiꝰlibet animalis. sed ꝓpꝛie est in vtero adhuc subsistẽs in q̃ fouet. vñ dicit Jsiꝺ. li. xj. Fetꝰ vocat. q ad huc in vtero fouet. cuiꝰ secũdine dicunt folliculi. q̃ simul cũ infante nascunt. ꝓtinentq̃ ipm fetũ sunt sic dicti eo q fetũ sequunt. moritur eñ mater qñ casu aliq̃ cũ fetu de eius vtero nõ edunt. A fetu aũt dicunt femie fetose q̃ ad ꝯcipiendũ z ad pariendũ fetũ suũ suete z fecũde z que fetu solent esse plene. vt dicit Jsi. Distinguit aũt fetꝰ eiusdẽ vteri a fetu potissime ꝑ seꝰ diuersitatẽ. vel q est masculꝰ vel femia. nisi in his in q̃bꝫ vterq̃ seꝰ inuenit vt in hermofroditis sꝛ sp impfectus vt dicit Jsiꝺ. li. xj. de fetu aũt q̃re supꝛa libꝫ. vj. vbi agit de boꝭ generatõe

De ficario Capꝫm. L.

Jcariꝰ in vna significatõe ꝺꝛ ille q colligit vel vẽdit ficꝰ. alio noie dicũtur ficarij boes siluani de ficubꝫ vtentes. z sic sumit ficariꝰ in hieremia. ca. l. vbi ꝺꝛ. habitabũt ꝺracones cũ fatuis ficarijs. ibi glo. i. cũ boibꝫ siluanis. Alio modo dicunt fatui ficarij fauni z satiri q̃ int agrestes ficus z alias arbores morant. q̃les sunt pilosi onocentauri z alia animalia mõstruosa. de quibꝫ dicit Jsiꝺ. li. xj. in ca. de faunis. vide supꝛa eoꝺẽ de faunis. Et dicunt sic fatui ficarij boes beluini in q̃busdã cõmunẽ formã cũ hominibꝫ habẽtes. in aliꝭ vero in formã bestialẽ degenerãtes. vt iste videre in lamijs simeis z in sirenis. z hmõi sunt ficarij. quia siẽ boes de fructibꝫ victum habẽt fatui tamẽ sunt qꝛ rõis vsu carẽt. z ideo nõ approbat littera aliquoꝝ libꝛoꝝ qui sic hũt cũ fatuis ficarijs. Hã ficarij sunt quidaꝫ latrones dolosi q̃ cũ sica. i. brẽui gladio interficiunt improuisos sicut alioꝝ q cũ sica pendente in dextro latere regẽ eglon pinguissimũ interfecit. vt Juꝺ. iij. Sꝫ tales in babilone destructa nũc nullateñ imorant cum nõ sit habitaculũ hoim loquẽdo ꝓpꝛie. sꝫ potius mõstroꝝ. vt dicit Hiero. sup Jsa. posset tñ dici q ficarij sunt ficarij. nã sica grece ficus ꝺꝛ latine. z ꝑm ꝫ reddit ꝑmã exposituꝫ ꝑm latinos ꝙ meliꝰ dicunt hmõi boes mõstruosi ficarij ꝙ ficarij. vt supꝛa patet ꝺ faunis z satiris

De formica. Ca. LI.

Formica ꝺꝛ quasi ferẽs micas. id est grana farris. Vñ Ouiꝺ. methꝫ. Brãde opus exiguo formicas ore gerentes. vel ꝺꝛ formica q̃si ferens micas. i. farris grana que cõgregat. Granoꝝ eñ prescindit cacumina vl extrema ne germinẽt quaꝝ solertia multa est. puꝺet eñ sibi in futurum. Nam in estate ꝯgregat vñ in hyeme viuat. vt dicit Jsi. li. xij. Cõgregat aũt triticũ z non curat ordeũ. quãdo pluuia sup triticũ coaceruatũ descendit. formica totũ ejcit z soli exponit vt itez desiccet. In ethyopia dicũt esse formice ad formã canis q̃ arenas auriferas pedibꝫ eruũt quas custodiũt ne quis auferat capientesq̃ ad necẽ ꝓsequunt. vt dicit Jsi. li. xij. in. c. de minutis animalibus. De formica etiã dicit Solinus. Formice inq̃t nigre sunt valde parue z tamẽ plus ꝙ mag animalia sunt solertissime disciplineñ. nã ꝓuident sibi sapiẽter imposterꝝ vnde viuant. gregatim viuũt. z cumulos cõponunt in q̃bus habitãt. grana solicite z solerter recolligunt. solertius decorticãt que in secretioribꝫ domũculoꝝ ne ab auibꝫ rapiant vl etiã

vento dispergant reponūt cautissime. Occultas vias faciūt rectas in domos in quibus habitāt. ⁊ sapiētiores semp stant i vijs illis ne stulte deuient vel aberrent. Cum in domibꝫ suis coangustant ad capturā. pfundunt hoies aqua venenosa. ⁊ ideo vulgariter dr̄ q̄ mingūt ⁊ illa aqua manū vrit tangentis ⁊ in ea pruritū gignit. nā illā aquam habet loco armature. Hucusq̄ Solinus. Plini⁹ li. xj. c. xxxj. dicit sic de formicis. Laborem sibijnuicē cōicant ⁊ cibos querūt. q̄bꝫ vtiliores sunt apes q̄ cibos vtiles faciūt. sz he cōdunt. maiora ferūt pōdera q̄ eaꝝ sint corpa. vñ paruitatē corpis recuperant magnitudine v̄tutis. pondera sua gerūt morsu. ⁊ que p̄ magnitudine i ore ferre non pñt auerse pedibꝫ posterioribꝫ obuoluere moliuntur. De re sua publica eis ē curatio ⁊ memoria. nā semina abrosa ꝯdunt ne sursū germinent in fruges. ⁊ grana dispersa recolligunt cū diligētia ne pdant. et grana maiora diuidūt in introitu vt sic ea facilius i sua repositaria introducāt. In plenilunio noctibus opant. cessant aūt in interlunio a labore. ⁊ qr de diuersis locis cibū ꝯuehunt. hñt certū tps ad mutuā recognitionē datū sibi ⁊ tūc maria fit recōcursatio. ⁊ fit cū obuijs quasi quedā collocutio ⁊ diligēs pcūctatio redeūt p semitas tritas ⁊ expeditas. q̄s etiā p silices elegerūt. Sunt aūt formice puule stricte circa ventrē ⁊ quasi cincte. q̄ tandem crescentes efficiunt pennate. ⁊ sic in fine ad modū muscaꝝ in minuta volatilia transformant. Itē ibidē ca. xxxij. Sunt quedaz formice indice maxime ⁊ cornute q̄ mira cupiditate gēmas ⁊ auꝝ custodiūt. sed hoc indifurant estiuo tpe qñ formice in tumulis ꝓpter feruorē nimiū abscondunt. Sz formice odore sentiūt ⁊ solicite puolāt. ⁊ aurū de ferre cupiētes crebro lacerāt q̄uis velocibꝫ camelis formicas fugiāt. tantaq̄ inest eis p niciosa feritas cū amore auri. Aristo. ait de formicis li. viij. In formicis sicut ⁊ in apibꝫ est sensus olfact⁹. odit em̄ om̄e fetidū. vñ si q̄s suffumigauerit domos formicaꝝ cū sulphure vel origano agresti vel cū cornu ceruino cōbusto. fugiūt ⁊ dimittūt domos suas. q̄uis aūt forte in grege viuāt ⁊ sibi mutuo obtēperēt. tñ regē nō hñt. vt dicit Arist. li. j. Et Salomon idē dic̄ Prouerbioꝝ. vj. Formica ducē nō habet nec p̄ceptorem ⁊c. vbi dic̄ glo. Si tantillū aīal p̄ncipe carens rōe expers natura duce sibi imposterū pu̅det. multomagis tū ad imaginē dei ꝯditus ad videndā eius gloriā vocat⁹ cū tanto magisterio adiut⁹ ip̄m deū creatorē hñs ducez in pñti debes fruct⁹ colligere quib⁹ possis viuere in futuro. quere glo. Solertiā autez formicaꝝ quā supra cōmendāt autores. approbat Arist. li. viij. vbi dic̄. Opatio formicaꝝ est manifesta volēti ip̄am intueri. q̄niaz formice sp ambulāt vna via ⁊ deponunt cibum suū. ⁊ laborāt in nocte apud cōplemētum lune ⁊c. Aliquas tñ habēt minus laudabiles ꝓprietates. qr arboꝝ ledūt radices iuxta quas nidificāt. man⁹ tangentiū coinq̄nant. ad summitates arboꝝ scandūt. flores ⁊ germīa eaꝝ corrodēdo violāt. imo fruct⁹ si pmittant ꝯcauāt ⁊ manducāt. hoibus nocent. attamē vrsos iuuāt. Nā vt dicit Plinius. li. viij. q̄ vrsi qñ egrotāt q̄runt formicas quas deuorāt. ⁊ sic comeste eos sanāt. i aliq̄bus tñ casibꝫ medicinalia sunt oua formicaꝝ. queri in sequēti libro de ouis.

De formicaleone
Capitulū. LII.

Formicaleon a formica ⁊ leone recipit denominationē. vt dic̄ Isidor⁹. li. xij. formica est leo Est em̄ animal paruū formicis infestū. nā furtiue earū ꝓmptuaria subintrās granū comedit formicarum. ⁊ sic p subtractionē vict⁹ causa est q̄re simplices formice i fine necessario moriunt Ab alijs aūt animalibꝫ deuorat vt formica nec potest se ꝓprijs viribꝫ ꝯtueri. ⁊ est species aranee. q̄re supra de aranea de lr̄a A ⁊c.

De fuco Ca. LIII.

Fucus fuci est ape maior. minor scabrone. dictus aūt est fucus eo q̄ comedit labores alienos quasi fagus. a fagin qd̄ est comedere. depascit em̄ qd̄ nō laborauit. qr nec mellificat sz alioꝝ mel māducat. de quo Uirgil. Ignauū fuc⁹ pecus a p̄sepibꝫ arcet. vt dic̄ Isi. li. xij. De his fucis dicit Pli. li. xj. c. xij. Cū largior inq̄t mellis ꝓuent⁹ adducit in aluearibꝫ ex ꝯtubernio fucoꝝ depascit. Sunt aūt fuci sine aculeo velut impfecti apes. ⁊ sunt seruitiales verarū apū. ⁊ ideo eis impant vere apes primosq̄ expellūt ad opa. tardātes autē sine clemētia pungūt ⁊ puniūt. neq̄ in ope tm̄ sz etiā in fetu adiuuāt apes. Certe em̄ quo maior eoꝝ fuerit multitudo. eo maior fiet examinū ꝓuentus. Cuz mella v̄o ceperint matura esse

abigũt eas a melle. qz singulas agresse eas trucidãt atq; fugant. nec videnť nisi in vere Impatoribꝫ apũ fuci extruũt regias mãsiones amplas. magnificas. separatas. coopeculo eminẽtes. z fiũt serangule oĩes celle singlo ruz. z q̃uis fuci sustineãt tot laboꝛes. comedere tm̃ de melle vix pmittunť nisi q̃tũ capiunt z furanť. vt dic̃ Pli.

De gripbe Ca. LIIII.

Gripbes est animal pennatũ z q̃dru/pes in yperboꝛeis ptibꝫ siue mõtibꝫ nascẽs oĩ pte coꝛpis sunt leones. alis tm̃ z capite aquilis assimilanť. Eq̃s ve bemẽter sunt infesti z viuos homies discerpũt. vt dic̃ Jsi. li. xij. Adeo aũt infestat equũ vt ait Hug. q̃ equitẽ armatũ cũ eo rapiat i sublime. vt dic̃ glo. sup Deut. xiiij. Custodiunt aũt griphes mõtes in qbꝫ sunt gẽme pretiose vt smaragdi z iaspides. nec pmittunt eas auferri exinde. Un̄ dic̃ Jsiõ. li. xiiij. c. iij Partes quedã in scithia auro z gẽmis affluunt. sed griphoꝛũ immanitate accessus hominũ est rarus. Ibi smaragdi optimi z cristalli zc. Tã magnos habẽt vngues et tam amplos q̃ inde fiũt cyphi qui mẽsis regum apponunť

De glire Ca. LV

Lires sunt quedã bestiole q̃si maiores mures. sic dicti qz somn⁹ efficit eos pingues. naz glisscere idẽ est qõ crescere. vt dic̃ Jsiõ. li. xij. Tota em̃ hyeme dormiũt z imobiles q̃si mortui requiescũt. estiuo tpe reuiuiscũt. vt dic̃ idẽ. De glire autem dic̃ Pli. li. viij. c. lviij. q̃ glires in siluis libẽter habitãt z socios sibi notos amant. Ꝺ alienos dimicãt z pugnãt. Insigni ꝓ pietate genitoꝛes suos i senectute nutriũt. z eis alimẽta iuuenes administrãt

De grillo Ca. LVI.

Grillus sicut z cirogrillus est aĩmal paruũ debile z infirmũ rapax moꝛtifeꝛ spinosum min⁹ ericio. vt dicit glo. sup Leuit. A sono aũt vocẽ nomẽ sumpsit. vt di. Jsi. li. xij. hoc retro ambulat z terram terebrat. nocturnus strider. venatur cuꝫ formica circumligata capillo in cauernam eius cõiecta. afflatu prius puluere ne se abscondat. z ita formice amplexibus trabitur vt dic̃ Jsiõ.

De binnulo Capitulũ. LVII.

Innulus cerui est filius ab innuendo dictus. qz nutu matris abscõdit vt dicit Jsiõ. li. xij. animal quidẽ est debile z imbelle sicut damula. z est acutissimi visus z velocis cursus. mater aũt ei⁹ ipsum in specubꝫ z antris z locis vmbꝛosis abscõdit z illũ vltra spineta z rubeta saltare instruit. vt dic̃ Pli. li. viij. c. de ceruis. vide supꝛa lr̃a L. carnes habẽt teneras z digestibiles ꝓpter mot⁹ frequentiã z discursum. vt dic̃ Cõstã. z Jsaac in diet. z si fuerit castrat⁹ anteq̃ crescant ei⁹ coꝛnua. caro ei⁹ melioꝛ z tẽperatioꝛ in siccitate z calore est. vt dic̃ idẽ. z si fuerit castrat⁹ añq̃ coꝛnua habuerit nũq̃ ei vlteriꝰ crescẽt. z si post nunq̃ ea abꝫciet nec mutabit. vt dic̃ Aristo. li. viij. et Plin. Diu nuli serpẽtibꝫ otrariank miro mõ. q̃ em̃ fuerit inunct⁹ ei⁹ sepo vel sanguĩe a serpẽte illo die nõ tãgit. vt dic̃. xxxviij. li. c. ix. z ei⁹ coagulum est summũ remediuz in venis. vt dicit idem.

De birco Ca. LVIII.

Ircus est animal petulũ z lasciuuz. semp feruẽs ad coitũ. vt dic̃ Jsi. libꝫ. xij. cui⁹ oculi ob libidinẽ in trãsuersum aspiciũt. nã birci dicunť oculoꝛ anguli. vt dicit idẽ. Eius natura est calidissima. adeo vt adamantẽ lapidẽ quẽ nec ignis nec ferrũ domare valet eius cruoꝛ calidissimus remollit. vt dicit idẽ. Dic caper est dict⁹. eo q̃ capẽ nitit arboꝛ summitates. vt dic̃ idez. Incipit aũt bircus ad generãdum moueri post vnũ annũ. vt dic̃ Aristo. li. v. Et filij ꝙ primo generať est grossioꝛ z pinguioꝛ post generatis. Itẽ idem li. viij. Quidã birci habent notabilẽ magnitudinẽ in auriculis sic quidã arietes in caudis suis. nã quidã hũt in latitudine plus q̃ latitudinẽ palme. z habent plitã barbã et caudã extenuatã in longitudine vsq̃ ad terrã. et habẽt coꝛnua multa z foꝛtia atq; grossa. z sunt hispidi et duri odoꝛis z fetidi. pinguedinis multe. ꝑcipue interi⁹ circa renes. z tũc de facili moꝛiuntur nisi in pinguedine attenuenť. z q̃to sũt pinguedis maioꝛis tãto sunt minoꝛ seminis z pauciꝰ generatiõis. vt dic̃ idẽ li. viij. z non coeũt nisi raro. z ꝓt hoc interficiũt eos pastoꝛes sapiẽtes añ coitũ. aut eos macrificãt si fuẽt ad vitã z si apparẽt macri exteri⁹ q̃q; interi⁹ sunt valde pingues. Et accidit eis sepe mõstruositas. vt dicit Jsi. li. xvij. vñ aliq̃ visus est birc⁹ hñs coꝛnua in cruribꝫ qõ valde erat mõstruosum. Carnes ãt bircine inter oĩa carnes pecoꝛinas sũt deteꝛioꝛes

duriores ⁊ indigestibiliores. vt dic̃ Isaac i
diet. ⁊ maxime qñ hircus est decrepit⁹. cuꝯ
aũt decrepiti est melior ⁊ fortior. sꝫ odor est
grauior ⁊ caro peior. Cũ aũt castrat⁹ fuerit
caro eius erit humidior ⁊ tenerior ⁊ minus
dura ad digerendũ ⁊ min⁹ mala ad edendũ
Dicit aũt Plini⁹ li. xxviij. democritũ dixisse
hircũ siue caprũ nunqꝫ sine febre esse. San
guis aũt hirci cũ edera nutriti miro mõ dis
soluit calculũ in renib⁹ ⁊ vesica. vt dic̃ Isi.
Cornu ei⁹ exustũ fugat serpẽtes ⁊ sanat fi
stulas ⁊ cancros ⁊ alios morbos vlcerosos
polipũ etiã corrodit ⁊ emendat. Jecur hir
cinũ valet ꝓtra morsum rabidi canis. fel ei⁹
visum clarificat. pannũ ⁊ telã corrodit. hir
cina vrina mixta cũ felle ei⁹ lepr̃osis ꝓfert ⁊
lentigines tollit ⁊c.

De hiena Ca. LIX.

Hyena crudelis est bestia silꝭ lupo
in voracitate ⁊ in gula. etiã in mor
tuos seuit ⁊ corũ cadauera de terra
extrahit ⁊ corrodit ⁊ ita hiena ab hiando est
dicta. qz ꝑ auiditate rictib⁹ patulis ibiat ad
ꝑdam suã. Natura ei⁹ est vt mutet sexũ. nũc
em̃ mascul⁹. nũc femina inuenit. ⁊ ideo im
mundũ aial est. vt dic̃ Isi. circuit domos ꝺ
nocte. ⁊ humanaz ꝓut potest fingit vocẽ vt
ita suspicet esse homo. De hiena dic̃ Pli. li.
viij. c. xxx. hienis vtrãqꝫ ineſſe naturã. qz al
ternis annis marẽ. alternis feminã esse di
cunt. parit aũt sine mare vt credit vulg⁹. sꝫ
Aristo. negat. vipe hz collũ ⁊ dorsuz elephã
tis. flecti nõ põt nisi totũ corp⁹ circũcingak.
Tradũt pastores inter stabula sermonẽ bu
manũ fingere. alicui⁹ nomẽ adducere quez
euocãt foras vt lacerẽt. Hominationẽ bois
solẽt fingere ad solicitandũ canes quos in
uadant. multas ⁊ innumerabiles hz colo
in oculis varietates ⁊ oculos valde mobi
les. eiusqꝫ vmbra facẽ canes obmutescere qꝫ
ꝓtingit. ⁊ oẽ aial qꝺ ter lustrauerit in ei⁹ ve
stigio figit gradũ. Hec bestia coit cuz leena
ethyopica. ⁊ generat aimal qꝺã crudelissi
mũ. voces hoim ⁊ pecor imitãs. plures dẽ
tiũ acies vel ordines i vtraqꝫ ꝑte or̃ habẽs
Hienas plurimas africa gignit sicut ⁊ ona
gros ⁊ fibros ⁊ multa alia mõstruosa. vt di
cit Pli. Itẽ ibide. Hec bestia gignit lapidẽ
q̃ hiena ꝺr. quẽ q̃ portauerit sub lingua facẽ
eũ futura ꝑdicere ⁊ diuinare. vt dic̃ Soli.
Itẽ dic̃ Pli. li. xxviij. hiena odit panthерã. ⁊
si pelles vtriusqꝫ bestie suspendãt. dicũt de
eidere pilos pãthere. Cũ fugit hiena venã
tem. declinat ad dexterã vt ꝑgressi hoies ve
stigia occupet. qꝺ si nõ successerit dicũt mẽ
te alienari vel ex equo hoiem decidere. aut
si in hienã torserit de facili capitur bestia vt
magi tradũt. Itẽ vt dicit idẽ. fel ei⁹ est valꝺ
medicinale. valet maxie ꝺ caliginẽ oculorũ
qz in multis etiaz maleficijs corde ⁊ iecore
hiene vtunt magi vt ꝺr ibidẽ. Aristo. ꝺ dic̃
li. viij. q̃ quãtitas hiene est sicut q̃ntitas lu
pi. ⁊ in ei⁹ collo sunt pili sicut in collo equi.
⁊ hz pilos sup oia spodilia. ⁊ deludit hoies
⁊ ꝑdak eos. ⁊ capit canes ⁊ deuorat ita libẽt
sic̃ homies. ⁊ canat sepulturas vt comedat
carnes mortuoz

De hericio. Ca. LX.

Hericius est aial spinosum spinis his
pidis ⁊ asperis cooptũ. corũ em̃ hz
vndiqꝫ aculeis circũseptum. ita q̃ se
claudit qꝺo vndiqꝫ se ꝓtegit ⁊ defendit. Hã
statim vt aliq̃d ꝑsenserit post se. surgit atq̃
in globũ ꝓuersus in sua se arma ꝓtra insidi
as recolligit. hui⁹ quidẽ ꝓuidẽtia est. ascen
dit em̃ in vitẽ siue in aliã pomiferã arboꝛez
⁊ vuas exacinat. poma deiicit. ⁊ cũ poma i
terrã deciderint inuolnit se sup fruct⁹ vt spi
nis infigank. ⁊ sic portat escaz filijs suis. vt
dicit Isi. li. xj. vñ tab hispiditate ⁊ rigore
spinaꝛ hericius vel herinac⁹ est vocatus.
habet em̃ vt dic̃ Aristo. spinas loco piloꝛ. ⁊
cooperiũt cũ sic̃ pili. ⁊ sunt sibi arma. qz pũ
git ⁊ ledit se capientẽ vel tangentem. Item
Aristo. li. viij. Hericij alij sunt siluatici ⁊ alij
terreni ⁊ alij sunt aquatici ⁊ faciũt oua mul
ta q̃ nõ comedũk. ⁊ sunt hericij paꝛ habẽtes
de carne. ⁊ hoc est eis ꝓpriũ. hz herici⁹ caput
⁊ os inferi⁹ ⁊ tñ egrit⁹ supfluitat supi⁹. ꝙniaz
pascunk a ꝑte inferiori. ꝓpter hoc hz ozifi
cium in alia ꝑte. supfluitas ꝺo est in dorso
supius. et habet herici⁹ ꝙnqꝫ dẽtes. ⁊ inful
los habet ꝑtes carnosas loco lingue. et hz
ventrẽ diuisum in ꝙnqꝫ plenas supfluitates
vñ etiã est gen⁹ hericij albe teste ⁊ spinaꝛ al
baꝛ. ⁊ est multoꝛ ouoꝛ. Itẽ herici⁹ est debi
lis audit⁹ magis q̃ alia aimalia dure teste ⁊
ambulãtia sup q̃tuor pedes. Jte li. v. He
ricij agrestes coeũt ſtates dorso applicato ad
dorsum. qz in illa ꝑte vbi eiiciunt supfluas se
ꝓtingunt. Itẽ li. viij. ⁊ multoriens apparet
sensus i hericijs ꝺ ventos septẽtrionales ⁊
meridionales. qm̃ faciũt forame i terra ad
qꝺ fugiũ ⁊ qñ ꝑsentiũt tales vẽtos iminere

Unde quidā fuit in cōstantinopoli q̄ habuit hericiū p quē cognouit ⁊ p̄dixit vētos futuros. et nō intellexit aliq̄s vñ talē noticiaꝫ habuisset. Itē dic̄ idem li. xlij. ꝙ tot hꝫ ventres quot dētes. et in illis ventribꝫ generāt̄ oua q̄nq̄ꝫ. et q̄dā hericij sunt alijs meliores et oua q̄rundā maiora. ⁊ quedā sūt minora quoniā quedā meli⁹ decoquunt̄ et digerūt̄ q̄ꝫ alia. Itē li. xix. Hericij hñt modicū corpus ⁊ mltas spinas maiores corpe. Et causa magnitudinis spinaꝝ ⁊ ꝑuitatꝭ corpoꝝ ē qm̄ nutrimentū corpis trāsit in eas ꝓpter caloris paucitatē. ⁊ qꝛ cibꝫ nō digerit̄ bñ. vnd̄ generat̄ in corpibꝫ eoꝝ multa sup̄fluitas. et illa sup̄fluitas trāsit in nutrimētū spinaruꝫ Hucusq̄ꝫ Aristo.

De herinacio. Ca. LXI.

Herinaci⁹ idē est qd̄ cirogrill⁹ aīmal paruū ⁊ spinosum habitās in cauernis. sil̄e hericio. sꝫ d̄r esse mai⁹. de q̄ Plini⁹. li. viij. c. xxxviij. herinacij inq̄t more hericij se volutāt sup̄ poma. que spinis infixa deferūt in arboꝝ ꝯcauitates. ⁊ p̄ter illa q̄ gestat in dorso vnuꝫ sp̄ gestat in ore. quādo venat̄ iu modū pile se voluit ne qñ possit ꝓpt̄ aculeos cōprehēdi. qñ aūt posse euadere se desperat. herinaci⁹ vrinā ex se emittit tabificam ⁊ venenosam. ⁊ illa vrina p̄mo nocet sibi si ei⁹ dorsum vel spina inde aliqualit̄ aspgatur. nā tali fluxu dorsum suū ledit̄ ⁊ euellunt̄ spinule dorsi sui. ⁊ iō ignorat ꝙ inde facili⁹ capiat̄ vñ alios ledere ꝓponebat. ⁊ ido ars est ꝙ tūc venet̄ tal̄ bestiola qñ vrina tal̄ bestie penit⁹ inanita est. qꝛ tūc fracto dorso ⁊ laxatis spinis ip̄i mīme valet fuga. Et ideo quia odore suo naturaliter ꝑcipit tāta ī vrina sua latescere venena. sp̄ vrine sue ꝑcit ne eius virulentiaꝫ a se moueat aut diffundat quousq̄ꝫ captiuitatis necessitas vltima hāc compellat. Hec bestiola q̄ꝫuis ꝑuula. tanta se cōstringit fortitudine quādo timet ꝙ vix saluo cortice poterit aperiri. In aqua igit̄ calida ponit̄. qua aspersa quasi subito aperitur. ⁊ tūc ligatis pedibꝫ posterioribꝫ suspēditur. et sic suspēsa fame tandē interficitur. nec aliter bono modo interficit̄ vt eius pellicula aculeata portet̄. Et q̄ꝫuis illi⁹ animalis corpusculū humanis vsibꝫ non multuꝫ sit necessariū. tam ei⁹ pellicula tā spinata ita mortalibꝫ est necessaria ꝙ si nō essent aculei frustra velleꝝ mollicies in pecudibus mortalibꝫ esset data. cute em̄ hericina vestes poliunt̄. Hoc autē dicit̄ habere propriū herinacius. ꝙ postq̄ꝫ pomis ⁊ racemis est oneratus. si ceciderit pomū de suis spinis casu aliquo pre indignatione omnia de dorso excutit. ⁊ vt se iteꝝ oneret reuerti ad arborē cōsueuit.

De iuuenca Ca. LXII.

Iuuenca vel iuuenc⁹ est iuuenis vacca que ad terrā excolendā iugo subijci est apta. vt ait Isid. vel ideo sic d̄r quia antiq̄tus ioui iuuenc⁹ immolabatur ⁊ nō thaur⁹. vt dic̄ idē. Animal est petuluꝫ ⁊ lasciuū propter iuuētutē. ⁊ ideo fortiori iugo p̄mitur vt domet̄. stimulo etiā pungitur vt rectius sequi boū vestigia coartetur Iuuenca thauroꝝ copule solet esse apta. quia ī tali etate eis cōiungitur vt impregnet̄. Impinguat̄ in pascuis vt pro varijs hominuꝫ vsibus ducta ad macellū a carnifice immoletur seu mactet̄. carnes sicciores ⁊ solidiores habet q̄ꝫ vituli lactētes ꝓpter remotionē a lacte. sed teneriores calidiores ⁊ humidiores q̄ꝫ habēt boues decrepiti siue vacce. q̄a lactenti etati magis sunt vicine. vt dicitur ī dietis

De leone Capitulū. LXIII.

Leo grece rex latine. eo ꝙ rex sit ⁊ p̄nceps oīm bestiaꝝ. vt dicit Isid. li. xij Leonū aūt quidā sunt breues ⁊ iuba crispa. ⁊ hi sunt imbelles. quidaꝫ ꝟo lōgi ⁊ coma simplici. ⁊ hi sunt acriores. animos eoꝝ frons ⁊ cauda indicat virtus eoꝝ in pectore. firmitas eoꝝ in capite septi a venatoribꝫ terrā cōtuent̄ vt min⁹ circūspectꝭ venatoribꝫ vel venabulis terreant̄ rotaꝝ timent strepitus. sed ignes magis cū dormierīt vigilant oculi eoꝝ. ⁊ cū ambulāt cooperiunt vestigia sua ne eos venator possit inuenire. Cū genuerit catulū tribꝫ diebꝫ ⁊ tribus noctibus dormire credit̄. tūc demū patris fremitu vel rugitu velut tremiscēs cubilis locus suscitare d̄r catulū dormientem. Circa hoīem natura leonū est. vt nisi lesi irasci nequeāt. Patet etiā eoꝝ misericordia assiduis exēplis. nā ꝓstratꝭ parcūt. captiuos obuios repatriare ꝑmittunt. hoīem nisi ī magna fame nec comedūt nec interimunt. Hucusq̄ꝫ Isid. li. xij. De leone aūt dicit Pli. li. viij. ca. xvij Leo ī sūma generositate ē qñ iubis colla ⁊ humeri vestiūt̄. q̄s pardi gignūt sp̄ carēt h̄ insigni. coitū aūt pardi cū leena odore cognoscit leo. ⁊ tot⁹ in adultere surgit penam,

Sed si in flumine abluit tegit eꝰ culpa et a mare nō ꝓcipit. Jn pariēdo vnguib⁹ filioꝝ laniat vterus pariētis. z ideo nō sepe parit. Aristo. aūt vt dic̄ Pli. dicit leena ꝑmo quinq; catulos parere. deinde q̄ttuor. z sic pannos singulos ad mi⁹ vno sterilescere. parit q; informes catulos z quos. magnitudine mustelaꝝ in ꝓncipio dic̄ etiā catulos sex mēsium vix posse nasci z duoꝝ mensiū vix moueri. Urinā eiic̄it leo leuato crure more canis. z urina eiecta valde fetet. q̄ semel satiatur. duob⁹ diebꝫ vl̄ tribꝫ cibo caret. z si i satietate fugiendū est. cibos ad fauces reiic̄it z cuꝫ vnguib⁹ eos extrahit vt sic sit leuior ad fugiendū. diutissime viuit q̄ cognoscit per dentiū ꝓsumptionē. z tūc in senecta hoiem impetit. q; ad ꝓsequēdas bestias ł belluas ꝑtus iā deficit. z tūc obsidet ciuitates vt homines rapiat. sꝫ q̄n capiunt tūc suspendun tur vt metu silꝫis pene ceteri terreant. Jn viros seuit. ꝓtra femias tm̄ fremit. infantes raro inuadit nisi in magna fame. Animi leonum inder cauda est sic̄ equoꝝ aures. Haꝫ q̄n irati sunt animi. ꝑmo terrā cauda verberant. deinde decrescēte ira cūdia ꝓrium tergū ꝓcutiūt z flagellāt Et oi vulnere illato a leone siue impsso vngue siue dēte profluit ater sanguis. vt dicit Jsiō. Jtē in periculꝰ maxime apparet generosus. vñ q̄n ꝓsequit a canib⁹ aut venatorib⁹ nō latitat nec se occultat sꝫ sedet in cāpis. ibiq; vbi videri pōt ad ōfensionē se parat. vbi virgultū siluasq; penetrauerit. acerrimo ferit cursu velut reputans turpē absconsionē. Hō em̄ se absc̄ōdit eo q; timeat. sꝫ solū ne timeat aliquotiēs se occultat. Dū aliquē insequit saltu insilit quo nō vtitur quādo fugit. quādo vulnerat tur mira obseruatione notat ꝑmo se tangentem. z in quantalibet multitudine ꝓmum impetit ꝓcussorē. z cū quis telū miserit z eū nō tetigerit correptū rotatū sternit. sed neq; q; ipm̄ vulnerat neq; ledit. q̄n morit humū mordet. lacrimamq; fundit. quādo egrotat sanguine simee medet. cristā galli z cantuꝫ valde timet Animal est gratū cognoscens z diligēs sibi benefacientē. vt patet in exēplif q̄ ibi ponit Pli. Ducusq; Pli. li. viij. c. xvij. De leone aūt dic̄ Aristo. li. ij. sit'r Aui. Leo habet collū quasi immobilē multū rigidū. z interiora habet ad modū canis. z sp ꝑmo mouet dextrū pedē z post sinistꝝ sic̄ z cameles. z paꝝ habet de medulla in ossib⁹. et eꝰ ossa ita sunt dura vt ex eorum collisione exit ignis. Jtē li. xvj. Leo habet multas fissuras i pedib⁹. et iō generat filios cecos sic canis vel lupꝰ. nā serratos hꝫ dētes. z iō filios generat imꝑfectos. sic̄ dicit idem z etiā solinus. q̄ dicit leonē timere q̄n videt vel audit catulū verberari. cuiꝰ filij nascunt ceci sic̄ z oīm aīaliū habentiū dētes diuisos. ꝓpter in gluuiē nascunt filij imꝑfecti. Jn altissimis mōtib⁹ occultat se. z inde ꝓtēplat pdā suam quā cū viderit alte rugit. ad cuiꝰ vocē terrētur aīalia z subito figūt gradū. circa q̄ cum cauda in orbē linea ducit. z illius lineature circulū transire quodlibet aīmal ptimescit. z stant animalia stupida q̄si edictū expectā tia regis sui. Trāsiens p loca asperiora vngues intra pedē ꝓtrahit z recōdit. Hā illis vtit̄ ꝑ mucrone. z ideo infra carnositatem ipos abscōdit z eis parcit ne ledant vl̄ hebetent pdā suā quā arripit solꝰ comedere erubescit. z ideo sepe ipm̄ a remotis sequētibus alijs bestijs de ipa pda liberalitatis gra derelinq;t. vt dic̄ idē. tāte aūt est caliditat̄ q; febres sp quartanas patit. z būc morbum naturalit̄ sustinet vt eiꝰ feritas edomet̄. cuiꝰ caro cū excedat in calore ad esum ē nociua. vt dic̄ Dyas. z Pli. li. xxviij. valet etiā in medicina mltiplicit. cuiꝰ adeps venenis ē ꝓtrarius. q̄ quicūq; punctꝰ fuerit. aliorꝝ aīaliū vl̄ reptiliū morsus illo tpe nō timebit. eiꝰ etiaꝫ adeps mixtꝰ cū oleo rosaceo cutē faciei cū stodit a vicijs candorēq; seruat z sanat. adusta oculoꝝ sedat tumores. fel eiꝰ aq̄ addita oculoꝝ acuit claritatē. valet etiā ꝯ comitiales morbos z caducos. Cor eiꝰ in cibo sumptū soluit quartanā febrē. Ducusq; Plini. li. xxviij. c. viij. Uenat aūt leo sic. duplex fit fouea. vna ꝓtinue iuxta aliā. in secundaria fouea ponit vna cauea siue cista q̄ de facili claudit quādo tāgit. ponit aūt agn⁹ l' ouis in fouea prima in quā salit leo quādo esurit ꝓ ouicula rapienda cupidus. videns aūt se non posse de fouea erumpe. erubescēs se deceptuꝫ foueā volens intrare secundā vt ibi lateat. incidit in cistulā siue caueam ibidē ꝑparatā que post eius introitū subito se claudit z ipm̄ vlterius nō permittit exire. sed in cauea extra foueā extrahitur z in illa tenetur captus z catenatus donec edometur. et hoc tāgit Hieronym⁹ super Ezechiel' xix. capitulo. super locū istum. miserunt eum i caueam ꝛc.

De leena
Capitulū. LXIIII.

Leena leonis dicit̄ femina. q̄ bestia ē multū libidinosa. semp̄ em̄ gestit in coitū. et ideo leone crudelior ē. ⁊ maxime quādo habet fetū. Nam p filijs morti se exponit. ⁊ p ip̄oꝝ defensione venatorū iacula nō ꝑtimescit. plures parit filios in primo partu q̄ꝫ in sequētib⁹. nā ꝓpter acumē vnguium filioꝝ ledit̄ matrix. ⁊ sic annuati sterilescit. vt dic̄ Aristo. ⁊ Plini⁹. qui dicit sic vt ait Isid̄. li. xij. animalia cū acutis vnguibus frequēter parere nō possunt. viciantur em̄ eaꝝ matrices vnguib⁹ intrinsec⁹ mouentibus se catulis. ⁊ ideo nō potest leena expectare cū partu vsq̄ ad filioꝝ ꝑfectā ꝯpletōz sed poti⁹ dimittit partū dolore cogente ⁊ effundit añq̄ filij cōpleant̄. p̄ feruore libidīs pardis se cōmiscet. Sed post coitū leonē timet. nā turpē cōmixturā sentit leo ꝑ odorez nisi p̄us post adulteriū in flumine abluatur vt dic̄ Pli. ⁊ qñ ip̄am dep̄hendit reā statim punit. et ideo ip̄a statim fugit. ⁊ nisi fuerit p̄us abluta nō reuertet̄ ad maritū. Est autez parua bestia vel bestiola quā miro modo timent leo ⁊ leena. que vocat̄ leonzofones. nā quoddā portat venenū quod leonē interfic̄ ⁊ leenā. vnde capta bestiola exurit̄ eiusq̄ cinere asperse carnes ⁊ posite ꝑ compita semitaꝝ leones necāt. vt dic̄ Isi. li. xij. Scd̄m āt Auic̄. li. vij. c. j. d̄r Leo est aīal cibi auidum ⁊ ꝯgulosum. ⁊ iō sine masticatōe deuorat cibuz suū. et ꝓpter hoc euomit comestuz. ⁊ iterato comedit reiecta. ⁊ comedit multū ita q̄ d̄ cibo sit pōderosos. ⁊ post stat ieiun⁹ per duos dies ⁊ duas noctes. ⁊ nō eijcit sterc⁹ a se nisi semel in duob⁹ dieb⁹ vel trib⁹. ⁊ est id siccuz sine humido. ⁊ est valde fetens. sil'r ⁊ vrina sua. ⁊ qñ scindit̄ venter ei⁹ exit mal⁹ odor. et anhelitū habet fetidū ⁊ infectiuū ac morsuz mortifeꝝ ⁊ venenosum. ⁊ maxime quādo ē rabiosus. Fit autē rabiosus sic̄ canis. vt dicit Aristo. ⁊ Auic̄. ⁊ est crudele qñ irascit̄ ⁊ furibundū. p̄ indignatōe ꝟberās semetip̄m Fremit p̄ ira ⁊ frēdit dētib⁹ maxīe qñ esurit ⁊ aīalib⁹ trāseuntib⁹ vt ea capiat insidians i specub⁹ ⁊ antris abditis se abscōdit. ac sup trāseuntes bestias ex īprouiso insilit. et eas dēte ⁊ vngue crudeliter dilaniat ⁊ etiā occidit. carnē ossa ⁊ pellē cōminuit ⁊ ꝯfringit ac ꝯfracta frustatim dilaniat deuorat et strangulat. ⁊ si viderit quēpiam venire ꝯtra se vt predam eruat quā rapuit. predā amplexat̄ ⁊ frendit ⁊ terrā cauda ꝑcutit. ⁊ si appropinq̄uerit in ip̄m insilit. q̄ deuicto iteꝝ ad p̄dā redit. sanguinē aīal' occisi ab eo p̄mo bibit ⁊ lābit. deinde residuū discerpēs mēbratiz diuidit deuorat ⁊ deglutit

De leopardo Ca. LXV

Leopardus est bestia seuissima de leonis ⁊ pardi adulterio generata. vt dic̄ Isidor⁹. lib. xij. Nā vt dicit Pli. leone cū parda aut pardo cū leena ꝯcumbēte. ex tali coitu degeneres pardi ꝓcreant̄ sic̄ ex equo ⁊ asina vel ex asino ⁊ equa gignitur mulus siue burdo. vt dicit Isi. Est aūt aīal valde p̄ceps ⁊ sitit sanguinē. Est ⁊ feīa maior ⁊ crudelior q̄ꝫ mascul⁹. vt dic̄ Arist. Colorē habet variū sic̄ pard⁹. saliēdo nō currēdo insequit̄ p̄daz. ⁊ si in tertio saltu p̄dā nō rapit vel in quarto. p̄ indignatiōe sistit ⁊ q̄si victus retrocedit. corpus cū cauda ⁊ pedibus leoni assimilat̄. sed in capite formā pardi imitat̄. leena aūt corꝑe est minor. ⁊ leoni masculo mirabiliter est exosus. vñ timēs leonem facit foueā subterraneā duplex orificium habentē. vnū ꝑ quod intrat. ⁊ aliud ꝑ qd̄ exit. est autez fouea illa in vtroq̄ orificio valde ampla ⁊ in medio magis stricta. veniente itaq̄ leone in foueā se mergit. quē persequens leo foueā cum impetu subintrat vbi triumphare putat de leopardo. sz ꝓpter magnitudinē corꝑis ꝑ mediū fouee vbi strictior est libere transire nequit quē sciens leopardus ita in strictura impeditū. illā foueā egreditur. et tūc in parte opposita foueam ītrans leonē a tergo morsib⁹ ⁊ vnguibus aggreditur. et sic sepe arte non virib⁹ de leone obtinet victoriaz leopardus. et sic degener bestia de fortiori sepe per astutiā in antro victoriam obtinet. quē ꝑ potentiā in publico inuadere nō audet. sicut narrat Homerus li. de pugnis ⁊ astutijs bestiaꝝ. Aristo. li. viij dicit de bestia que dicit̄ ferculeo quādo comedit aliquod venenosum ⁊ tunc q̄rit stercus hominis ⁊ comedit ipsum. Et ideo venatores fimū illum in vase aliquo suspēdūt super arborē. ⁊ cū venit leopardus ad arborem saltat vt accipiat stercus ⁊ interim ip̄m interficiunt venatores. Idem facit panthera ⁊ pardus. vt dicit̄ ibidem. De leopardo etiaz dicit Pli. Leopardus qñ egrotat sanguinem capre agrest⁹ bibit. ⁊ sic inde lāguores euadit

De lepore.
Capitulū.LXVI.

Lepus ꝺr q̄si leuipes q; velocit currit. vñ ⁊ grece legos ꝑ velocitate cursus ꝺr. Itē ditꝫ Jsi.li.xij. Oīm animal velox est timidū ⁊ imbelle. vt ditꝫ idē. nullus habēs armoꝝ genꝰ nisi mēbroꝝ leuitatē. debilis est visus sicut ⁊ cetera aīalia q̄ nō claudunt palpebras in dormitādo. melioꝛ aūt est auditꝰ cꝫ visus potissime qñ aures eius sunt erecte. cuꝰ aures sunt longe valō ⁊ flexibiles. qō fuit necessariū ꝓpter oculoꝝ apertura. nā auribꝫ oculos defendit apertos. q; nullo cooperculo sunt muniti ab infestatione cinifum ⁊ muscaꝝ. nā ꝓtra omne nociuum dedit natura remediū creature. vt ditꝫ Auic. ⁊ ideo data est lepori mēbroꝝ leuitas ⁊ cursus agilitas ꝯ canes ⁊ alias bestias ipꝫ insequētes. data est etiā auriū ꝑceritas ꝓtra muscas ⁊ cinifes ipoꝛtune eiꝰ oculos debiles infestātes. vt ditꝫ idem. data est etiā sub pedibꝫ multa piloꝝ villositas vt pili pedis carnositatē currēdo a lesione defendāt ⁊ ꝓpter sui leuitatē pedes i cursu nullatenꝰ impediant. ⁊ iō ditꝫ Aristo. lib. iij. q; pedes leporis sunt subtus pilosi. qō in alijs animalibꝫ rariꝰ inuenit. crura eiꝰ posteriora sunt anterioribꝫ lōgioꝛa. qō fuit necessariū ad facile coꝛpꝰ eiꝰ cleuandū in cursu qñ fugeret ꝓtra montē. vñ difficiliꝰ capit ꝓtra montē cꝫ cōtra vallē. ⁊ hoc accidit ꝓpter anterioꝝ cruriū breuitatē. Nā ꝓpter depssionē anterioꝝ ꝑtis coꝛpis ꝓtra vallē de facili cadit. nec ꝑt equaliter cōtinuare cursum suū ⁊ iō vt fugiendo vitet casum. cū descēdit oblique montis latera circuit. ⁊ pur potest ꝓtra mōtis altitudinē crura anteriora erigit ⁊ sepius canibꝫ insequētibꝫ sic illudēs euadit. De leporibꝫ aūt ditꝫ Plī. li. viij. c. lv. Lepoꝝ inquit plura sunt genera. nā in alpibꝫ sunt quidaꝫ ⁊ in siluis habitāt quidā quātitatꝫ maioris grossioris pili ⁊ velocioris cursus cꝫ ipsi q̄ cuniculi ditꝫ. Haꝫ cuniculi leporꝫ sunt parui ⁊ imbecilles q̄ vnguibꝫ terrā ꝓcauāt. ⁊ foueas subterraneas quas inhabitēt sibi formāt ⁊ sunt fecūditatis nimie. et sunt tot in quibusdā siluis hispanie. q; aliqñ ꝑ eoꝝ multitudine deuastāt messem ⁊ puincie inducūt famē. quoꝝ fetus in balcaricꝫ insulis ita sunt accepti. vt etiā ipi fetꝰ sine matribꝫ vix purgatis visceribꝫ in esuꝫ ab incolis patrie assumant. Et sequit ibidē Archelaꝰ autor est quot sunt cauerne ad excremēta lepori totidē annoꝝ sunt etatis Totidē cū sunt illius ꝑtis coꝛpis foramina quot annoꝝ curricula habuisse ꝓhibent. ⁊ iō ditꝫ gignere sine mare ⁊ hīre vtrūq; sexū. ⁊ iō multi putauerūt leporē gigni. ⁊ gignere sine mare. vt ditꝫ idem. Sunt aūt lepores animalia ira fecunda q; vno fetu nascēte statim nouo fetu altero vterꝰ grauidat. vñ vtile est aīal quo ad esum ⁊ q̄ ad vestitū. ⁊ quo ad multiplicē medicinā. Hā eiꝰ coagulū valet ꝯ venenū. restringit ventris fluxū. sanguis eius mitigat doloꝛē oculoꝝ. vt ditꝫ Plinius ⁊ Dyanec inuenit coagulū in aliq̄ aīali habente i vtraq; mādibula dētes nisi in lepore. vt ditꝫ Aristo. ⁊ quāto eiꝰ coagulū est vetustiꝰ. tāto melius. vt ditꝫ Plī.

De lince ⁊ eiꝰ ꝓpꝛietatibus
La.LXVII.

Inter lincis est dictꝰ q; i lupoꝝ genere ⁊ numero numerat. Est āt bestia sil'is lupo dorsum hīs maculis distinctū siē pardꝰ. vrina eiꝰ ꝓcreat in gēmā ꝑciosam q̄ liguriꝰ appellat. ⁊ ß ꝑsentit linx si ne lincis. ⁊ ß inuidēs ac dolēs q; trāsire debeat in būanū vsum. vrinā egestā abscōdit sub humo. sꝫ ibi citiꝰ in lapidē solidat. vt ditꝫ Plī li. viij. c. xxxix. ⁊ Jsi. xij.

De limace La.LXVIII.

Limax est vermis limi. sic dictꝰ eo q; in limo nascit vel ex limo. ⁊ ideo sp sordidꝰ ⁊ immūdꝰ habet. vt ditꝫ Jsi. li. xij. Et est vermis valde tardi motꝰ. i dorso sp gerēs cōchā durā. infra quā se ꝛcludit. ⁊ est vermis cornutꝰ habēs duo additamēta añ os cū quibꝫ viā q̄rit. ⁊ qñ aliq̄d aduersi senserit. statim cornua retrahit infra testā ⁊ infra domū sese resumit. In coꝛrupto aere ⁊ imbre maxime nascunt tales vermes q; serpunt cꝫ suis lento passu ad arboꝛū summitates earū germina depascentes. vbicunq; autē serpit post se immūdicie vestigium derelinquit

De lupo La.LXIX.

Lupus vt ditꝫ Jsiō. quasi leopos est dictus. eo q; ei q̄si leoni ꝑs sit i pedibus. vñ qō pedes ꝑsterit nō vivit. rapax aūt est bestia ⁊ cruoꝝ appetēs. q; rabie rapacitatꝫ quēcunq; inuenerit trucidat. de q̄ ditꝫ rustici vocē boīem ꝓdere si eū lupꝰ ꝓꝛior viderit. ⁊ iō subito tacēti ꝺr lupꝰ ē i fabula. certe si sepulū senserit deponit audaciā

Lupꝰ ē i fabula.

feritatis. Lupi toto anno nō ampli⁹ q̄z duodecim diebꝫ coeunt. famē diu portāt. z p⁹longa ieiunia multū deuorant. Lupos etiā nutrit ethiopia ceruice inbatos. Et ita varios vt nullū colorē eis deesse dicāt. hucusq̄ Jsi. Pli. aūt li. viij. c. xxij. idem sentit. z dicit q̄ lupi africani sunt inertes z pui. q̄ frō signūt in frigidis regionibꝫ corpe fiunt minores z magis asperi z feroces. Aristo. li. ij. dicit q̄ in india est q̄dam lupus hñs tres ordines dentiū supius. z inferius bz pedē leonis z faciē hois z caudā scorpionis. z vor ei⁹ sicut vor hois. terribilis est sicut vor tube. z est velox sīc⁹ cervus. z est valde seuus comedēs hoies. Jtem Aristo. li. vj. Lupi tpe coit⁹ sunt seui. et q̄n habent catulos sunt magis mali sicut z femine canū. Jtē li. vij. Lupi serratos hñt dētes. comedūt carnes et nō comedūt herbas nisi q̄n infirmant. q; tūc comedunt aliquā ꝓpter medicinā. Hā q̄n lupus sentit se repletū. q̄rit q̄ndam herbam z comedit eā vt euomat qđ comedit. Jtem li. viij. q̄n fugiunt ferunt filios suos secū. z cum exeūt de cauernis comedūt origanū z masticant vt acuant dentes suos Jtem idē de codē. Lupus q̄n comedit ē valde malus. z q̄n nō habet famē q̄scit multuz. z est valde audax z valde diligit ludere. z si pt rapt puerum ludit cum eo. z post occidit eū z comedit. Et sicut dicit Homerus Lupus est valde vigil z multū timet ignē. et ꝺ; q̄ si lapidē⁹ pſiderabit pmuz ia ctantē. z si ille lapis nocuerit ei. si poterit ipm interficiet. si ꝺ nō noceat ei. si deꝑhenderit ipm nō multū ledet eum. sed paz q̄si irascēdo deinde eū dimittit Et lupi q̄to sunt seniores tanto deteriores. z nocent hoibꝫ. q; nō pñt venari bestias ꝓpter etatē. z q; eoꝝ culmi iam sunt debilitati z viuunt multo tpe. z ei⁹ senect⁹ apꝑhendit in dētibꝫ. q; pstringunt in senectute. Jtez ibidem Sunt aūt lupi duplicis modi. q̄daz eōꝝ sunt q̄si rotundi. z q̄dam q̄si longi. z illi sunt asperioris pili z audacioris animi. z lupoꝝ interiora sunt valde debilia z defacili recipiūt corruptionē q̄n vulnerant. Residuuz ꝺ; corpis coꝝ patit mltas percussiones. z hñt magnaz fortitudinē in collo z in capite. z vulnera q̄ accidunt et morsu eoꝝ sunt valde mala. q̄niam erit et eis vir⁹. z curant̄ ista vulnera sīc morsus canis rabiosi. vt dicit Aristo. Jtē idē lib. viij. Os lupi maxime est apture. z maximum vigorē habet in orificio suo. z est anial valde vorax. Jtem de lupo dicit Auic̄. li. vij. Sūt q̄dam lupi q̄ naturaliter habent appetitū comedendi pisces. z comedunt vilia que de suis retibꝫ ejciūt piscatores. z q̄n nō inueniunt q̄d comedant de piscatoꝝ reliquijs. vadunt ad retia z dilaniant ea. De lupis aūt dic̄ phisiolog⁹. Virt⁹ lupoꝝ in pectore et in vnguibꝫ viget ac in ore. in posterioribꝫ ꝺ; minime. collū retroflectere nō valet. z in nullo mēse nisi i maio q̄n fiūt tonitrua. cui⁹ astutia est vt non capiat p̄dā iuxta loca vbi nutrit fetus suos. z tūc pcis venat̄ a remotis. q̄n aūt nocte p̄de gratia pgit ad ouile. ne canes ei⁹ sentiāt odorē vadit ꝓtra ventū. et si aliq̄ casu pes ei⁹ calcando sup aliq̄d strepitū fecerit ipm pedez castigat duro morsu. oculi ei⁹ lucent ō nocte vt lucerne. z vt dic̄ Solin⁹. multū amoris exercitiuū in cauda portat qđ dentibꝫ euellit q̄n timet capi. lapides m̄ltū timet. vñ si q̄s duos lapides pariter colliserit. lupus audaciaz p̄dit. fugit si strepit⁹ lapidū p̄uenerit ad aures eius. filios generat cecos q̄s tenerrime diligit atq; nutrit. terram comedit q̄n m̄ltū esurit z aliquā p̄dā nō inuenit. vt capras volentes folia carpe in ruber⁹ facil⁹ rapiat sub herbis z folijs latitās se abscōdit. plus astutia q̄z potentia oues decipit. sed q̄n p̄ualet si p̄mittit totū gregē strangulat et occidit. ꝓtem p̄de quā deuorare nō potest in terra sepelit et abscondit. z q̄n esurit ꝓtem sepultā extrahit z effodit. z lanam ouis quā occidit inficit z morsus eius ex lana tali vestez factā pediculosaz reddit. vt dicit Jsi. Jtē idē dic̄ Aristo. Extra specie natura lupoꝝ nature ouiū aduersat. Vñ legi in li. q; cordula facta de intestinis lupi adiūcta cordis citharе factis de intestinis ouinis eas ꝺstruit z corrupit sicut pluma aq̄ le adiūcta plumis colūbe eas exoriat z corrodit si diu piter i loco aliq̄ dimittant̄. vt dicit idē. Vide supra de aq̄la.

De mulo Cap. LXX

Mulus a molendo est dict⁹. co q; iugo in pistoꝝ subactus ducat in giro molas. vt dic̄ Jsi. li. xij. Asserunt aūt iudei q; ana abnepos esau greges equaꝝ ab asinis ꝓmo fecerit ascendi vt inde ꝓtra naturā muloꝝ ꝓgenies nasceret. vt dicit idem. z ideo sequens mulus mris naturā asino est maior pulcrior z velocior. sed equo pigrior deformior atq; minor. Vñ nascit ex equa z asino mulus. et equo ꝺ; et asina burdo. pcreat. Et est mulus animal sterile. z tñ eximiū ad labores. vt dicit Pli. li. viij. ca. xliij. Hunc aūt Baia-

Wolfspitz ist giftig

lia.ſ.aſinus z equa mutuo appetūt ꝓiugia.niſi etiā in infantia lacte mutuo nutriant.rōdo paſtores pullos eq̄ ſubiciunt aſinabꝫ z aſinoꝫ pullos ſubiciūt equabꝫ qñ volunt taleſ creaturas ex diſparibꝫ ꝓcreari.vt dicit idem Item idē. Mule calcitratus potu vini inhibeſ. Et onagrꝫ aūt z equabꝫ naſcunt velociſ mule pedes hñtes duros z aptos ad curſuꝫ. ſunt aūt rugoſi corpe z indomito animoſꝫ generoſo.qui aūt ſunt geniti ex onagro z aſina oēs ꝓcellūt. De mulo etiā dicit Ariſto.li.vij. q̄nto mul⁹ plꝰ portat de aq̄ tanto plus ꝓficit ei⁹ cibꝫ. Jtē li.xiiij. mul⁹ non habet fel manifeſte ſup epar. Jtē idem li.xvj. Mulus q; naſcit ex equa z aſino nō ꝓuenit generatiōi. qm̄ natura vtriuſq; aſini z eque eſt frigida.vnde frigiditas generantis dñat generato.et ideo mul⁹ eſt ſterilis.nec ei⁹ ſpermate aliq̄d generatur,ꝓter exceſſum frigiditatis in ipſo dominantis. Jtē ibidē.z accidit q; corpa mularuꝫ ſunt magna qm̄ ſupfluitas mēſtruoſa trāſit i creationez z cibū corpis. Sanguis aūt quo natura nō indiget erit cū ſupfluitate veſice.i. cum vrina.z ꝓter hoc nonolfaciūt muli vrinas mulaꝫ ſicut alie beſtie habentes ſolcas. reſiduū ꝙ ſupfluitatis tranſit in crementuꝫ corporis z in ei⁹ magnitudinē. Non impgnatur ergo mula niſi forte valde raro. mul⁹ aūt q; rōne ſet⁹ calidior eſt in aliqbꝫ temporibꝫ et regionibꝫ forſan generat.ſed generatū erit extraneū z occaſionatū ſicut qñ generat ex eq̄ z aſina.z dignū eſt omne tale eſſe ſterile. q; generat ꝓtra naturā. Ducuſq; Ariſt.li.xvj. fm yſa.in dicē.carnes muli ſunt peiores q̄ carnes aſini.z ad nutriendū z ad digerēdū. cui⁹ fim⁹ tritus et ꝓbuſt⁹ reſtringit ſanguinē ſi cū aceto fuerit tpatus.vt dicit Dyaſ. Valz etiā idē fim⁹ ꝓtra ictus ſcorpionū

De mure k iz La.LXXI

Mus fm Jſi. eſt anial puſillum ab humo dictū.eo q; ab hūore terre naſcat. Nam mus terra dr.vnd z hum⁹. Q⁹ in plenilunio iecur creſcit.ſic z q̄daꝫ marina tūc augent.que rurſus decreſcēte luna diminuunt.dicūt aūt mures ſoricesꝫ eo q; ad modū ſerre rodant z ꝑſcindāt.hucuſq; Jſi li.xij Mus aūt fm Ariſt.li.viij.non portat.z ſi portauerit morier. Anial q̄dem eſt guloſum.z iō cū modica eſca decipit qñ odore ad ei⁹ guſtū ꝓuocat.ei⁹ vrina fetida eſt z cōtagioſa z morſus venenoſus.cauda etiam eius dr veneno ſa. De muribꝫ etiam dicit Pli.lib.xviij. capi. xxviij. Sunt q̄dam mures potētes q; cōgregant pabulū i foueis ſuis z etiā in hyeme abſcondūt z latitāt in caueꝛnis.q̄ palatū i guſtu ſagaciſſimū ē.ſil'r nares ſagaciſſimos habent in olfactu. Jnautūno maſculus et fcia ſpicas congregant z mutuo ſe onerāt ſup vētrem.ꝙ caudam maſcul⁹ fciam ſic onuſtaꝫ ad ſpecū trahit.qua exonerata z faſciculo in caꝛuerna collocato itez redēt ad laboꝛem.z cōgregato faſciculo maſculus ſup doꝛſuꝫ ſe ponit.quā femina viceuerſa onerat z caudā ei⁹ oꝛe ꝓhendens maſculū ꝓtrahit ad cauernā z ſic onera deferūt alteratis vicibꝫ. Jtē vt dicit idem. Muriū diuerſe ſunt ſpēs. Nam q̄dam muriū viuūt in domibꝫ.q̄dā in cāpeſtribus.q̄daꝫ in aq̄ z fluuioꝫ extremitatibꝫ cōmoꝛant.q̄daꝫ annū in doꝛmiēdo dimidiant q; per dimidiū annū doꝛmiunt z ꝑ dimidiū vigilant vt glires q̄ ſunt fm Pli.q̄da mures Et q̄ſq; mures ſunt beſtie valde nocibiles in pluribꝫ tñ vtiles ſunt in medicina. Nā vt dicit Pli.li.xxix.c.xvij. Muriū cinis cū melle z oleo auribꝫ inſtillat⁹ eaꝫ ſedat doloꝛē.et ſi q̄d aial aures ſubintraueꝛit ꝓpiuū remediū eſt fel muriū cum aceto tepido temperatum auribus inſtillare. Fimus eius fm Diaſco. cū aceto tritus mūdat allopicias et cuſtodit caput a caſu capilloꝛū. tritus etiam et cū viuo in potu ſumpt⁹ miro modo ventrē ſoluit. pellis ei⁹ recēs calcaneo ſub ducta eius vulnera ad ſanitatē ꝓducit

De muſtela La.LXXII

Muſtela quaſi mus longus eſt dicta. vt dicit Jſiō.li.xij. Nam relon grece longum latine. Dec ingenio eſt ſubdola.in domibus em̄ nutrit catꝭos.eos trāſfert de loco ad locum.ſedem mutat ne ei⁹ nidus ab aliquo deprehendat.pſequit ſerpentes et fugat.mures odit.et eos mādūcat. Et ſunt duo genera muſtelaꝫ. Aliud enim eſt ſilueſtre diſtans ab alīs magnitudie.quā greci locidas vocant.altez in domibus errans Falſa autem eſt illoꝝ opinio qui dicunt eaꝫ oꝛe concipere et aure partum effundere. huc uſq; Jſi.li.xij. Paſſeribus et alīs puis auibꝫ inſidiatur et coꝛū ouа tranſglutit.filios ſuos caſu aliquo in latibulo leſos vel moꝛtuoſq̄ dam herba ſanat.imo vt dicitur ſuſcitat. vt dicit Pli. Rutam comedit et ei⁹ ſucco ſe perlinit.et tūc baſiliſcū inuadit intrepida et occidit vt dicit Pli.li.viij.capitl'o .xxij. vbi dicit muſtelarū virtus baſiliſcis extitio eſt.nūbil

essi deo nature placuit esse sine pari. cauenā basiliscī facile ꝓgnoscit. quā subintrans ipm interimit. animal est mltū dormiēs et per somnū impinguat sicut glires vt dicit idē. Itē idem. libro. xxix. cap. j. Mustelarū inqt duo sunt genera. scz domestica. z siluestria. z vtriusqꝫ fel valet cōtra aspides. Nam eaꝫ pudenda mltū ferent z serpētib⁹ fetidis cōtrariātur carū etiam carnes dicim⁹ valere cōtra venenū. Mustela combustaꝫ in cinerem redacta adhibet salubrit medicine que est cōueniens contra letargicam passionē Vñ si ex veneno aspidis aliqs incurrit letargiā cinis mustele inūdanti aq̄ distempat⁹ vim somnifera dissoluit. vt dicit idem. Dicit etiam ibidem puluis valere contra fistulam. nihil em̄ illa rerū omniū mater. s. natura. sine ingētib⁹ causis genuit vt dicit ibidem. Dicit aūt Aristo. li. viij ꝙ mustela pugnat ꝓtra serpētes. qꝫ vtꝫ mures comedit. Et est aial velocis motus z flexibilis corporis ac valde mobilis z instabil. odore sagax. dorsum habens rubeū z ventrē albū. Mutat aūt colorem. Nam in aliqb⁹ regionib⁹ aliquo tempore anni tota pellis eius fit cādida p̄ter caudam. morsus ei⁹ malicios⁹ est z virulēt⁹. et ei⁹ vrina ē fetida ad modū vrine muris.

De migali. Ca. LXXIII

Migale est modicū aial ad modū mustele. gulosum. rapax. z dolosum. Nā cū dolo rapit qđ postea ventri committit. vt dicit glo. sup Leuit. xj. Mansuetū se fingit cū ei aliqs appropinqt ex timore. sed statim mordet z venenū infūdit. Dicit ibidē. de migali dicit Aristo. ꝙ equos z mulos infestat. et eque pregnāti maxime insidiat. pugnat cōtra serpentes. z tunc se armat ruta vt dicit idem.

De murilego Cap. LXXIIII

Murilegus idem est qđ musio siue cattus. sic dict⁹. eo ꝙ muribꝫ sit infestus. Huic vulg⁹ cattū a captura vocat. vt ideo sic dicit. ꝙ catat. id est videt. Nā ita pacute videt vt fulgore lumis noctis tenebras superet. Vñ a greco venit cat⁹. i. ingeniosus. vt dicit Isidor⁹ li xij. Est aial nō determiati pili z colorꝫ. nūc est albū nūc nigrū. nūc flauū nūc variū. nūc etiā macꝫlosum. in pedib⁹ et in facie z auribꝫ leopardo simillimū. ori ficium habēs magnū. dētes habens serratos z acutos. z liguam lōgam z flexibilem tenuē z subtilem. cum qua bibēdo lambit sic z alia aialia q̄ habēt labiū inferi⁹ superiori labro inequale. Talia em̄ aialia ꝓpter labioꝝ ineqlitatē potū nō hauriūt. sed lambūt. vt dicit Aristo. z etiam Plī. Est aūt aial in iuuētute valde lasciuū z agile z iocūdum. impetū faciēs ad oē qđ coram se mouet. ludit cum calamo ante se protracto. In senectute aūt est aial pōderosum z mltū somnolētuz. cautissime insidiat muribꝫ. z eos pl⁹ odore q̄ visu p̄sentiens inuadit in abscōdito ac venat. capto mure cuz eo ludit. sed finito ludo ab ipso deuorat. tempore coit⁹ q̄si siluestris efficit z euagat. Inter catos amoris tempore grauis pugna p̄toribꝫ committit. z vn⁹ ab alio morsibꝫ z vngulibus ḡuissime lacerat. z tūc vox horrēda emittit q̄ndo ad pugnam mutuam vn⁹ ab alio p̄uocat. Bestia fit seuissima q̄ndo siluestris efficit z in memoribꝫ commorat. Minores feras vt cunicl'os z lepores tūc venat. q̄ndo cadit ab alto pedibꝫ excipit z vix p casuz aliquē ledit qñ deorsum p̄cipitat fim⁹ quē egerit valde feret. z ideo sub terra absc̄odit z pedibꝫ occultat. q̄ndo pulcrā habet pellem q̄si de ipsa glorians vag⁹ efficitur. sed q̄ndo pellis ei exuitur tūc intra tecta commorat. sepe enim ꝓ pellis pulcritudine capit a pellifice a quo deoriat.

De noctiluca Cap. LXXV

Noctiluca est modica bestiola multi⁹ pes z alata. et ideo qñqꝫ inter volatilia computat. In tenebris lucz vt cā dela z maxime circa posteriora. in luce autez plena deformis est z obscura. man⁹ inficit tāgentis. z cuius lateat in tenebris. tamē lucifuga est. odit em̄ lucē et solū modo de nocte ambulat. et onige al's muscę contrariat que est lucipeta. vt dicit Aristo. li. xij. de minut⁹ volatilibꝫ.

De onagro Cap. LXXVI

Onager vt dicit Isidor⁹. asin⁹ fer⁹ interpret. bos africa habet magnos et indomitos in desertis vagantes. singuli aūt feminaꝫ gregib⁹ p̄sunt. nascentib⁹ masculis zelant masculi z testicl'os eoꝝ morsu detrūcant. qđ cauentes matres in locis secretis eos abscondūt. Et vt dicit Plī. li. viij. Et onagris et asinis domesticis velocissimi asini generant. Animal autē est liberū. indomitum z lasciuum. frequentare montes z mora consuetum. z cū sit animal ex se imbelle z innocuū. solius fuge beneficio leonez superat in heremo atqꝫ lupum. est animal valō

patiens sitis diu expectans q̃usq; potũ inue
niat sibi aptũ. De quo dicit Phisiologus. q̃
xxv. die marcij duodecies in die ꝛ totiẽs i no
cte rugit. ꝑ cui⁹ rugitum eq̃noctiũ apd̃ afros
discernit. ꝛ dicit q̃ totiẽs semper rugit d̃ die
quot dies habet horas. silr̃ ꝛ de nocte. vnd̃ ꝛ
siluani in montib⁹ africe ab onagris in q̃bus
abundant per numerũ rugitus eoꝝ numeꝝ
horarũ. dieꝝ ꝛ noctium computant ꝛ diuer/
sificant. sagax ꝛ viuidus est in olfactu Unde
qñ amore feruet ꝛ nescit vbi eius femĩa eua/
gatur. rupem ascendit ꝛ patulis narib⁹ ven/
tum attrahit. per cuius flatum vbi sit ei⁹ fe/
mina diiudicat ꝛ discernit. in montibus alt⁹
ꝛ pascuosis herbas virentes quas multũ di
ligit cum diligentia querere consueuit. quas
cum inuenerit pre gaudio statim rudit. ꝛ vbi
p̃senserit bestiam vel hominẽ ip̃m venari cu
pientem. q̃diu inuenit gramina virẽtia a pa
scuis non recedit. hominũ frequentiã valde
odit atq; fugit. solitudines ꝛ deserta multuꝫ
diligit.

De onocentauro
Capitulum LXXVII

Onocentaur⁹ ꝑm glo. sup Isa. xxxiiij.
est animal mõstruosum ex tauro ꝛ asi
na ꝓcreatum. Onos em̃ in greco di/
cit asinus latine. Vñ est animal lasciuum ad
modũ asini. ceruicosum ad modũ tauri. Sꝫ
alio modo sentit phisiologus. qui dicit ono
centauꝝ esse compositũ ex humana effigie ꝛ
asinina. nam ab vmbilico et sursum figuram
habet hominis. ꝛ ab eodem inferi⁹ formã ob
tinet animalis Huic rõni videt concordare
Pli. lib. viij. cap. iij. Ludibria inquit mirabi
lia nobis fecit ingeniosa natura ad detegen/
dum eius potentiam satis i prodigiosas po/
suisse gentes. Et ponit in eodem cap. exem/
plũ de multis monstr⁹ ꝛ ꝓdigiosis bestijs q̃s
india gignit. sicut de faunis ꝛ satiris ꝛ d̃ ono
centauris ꝛ de ypocẽtauris. ꝛ hmõi. quas di
cit esse bestias humanã effigiem mentientes
Et alij dicũt centauros fuisse equites thessa
loꝝ qui ꝑ eo q̃ in eis discurrebant. q̃dã vnũ
corpus equoꝝ ꝛ hominũ iudicabant. vñ cẽ/
tauros fuisse fictos asserũt vt dicit idem li. xj
vbi dicit de portentis. Dicit em̃ centaur⁹ gre
ce homo latine. vñ centaurus dicit homo. ꝛ
a centauro ꝑ additionẽ dicit onocentaurus
qui sic dict⁹ est eo q̃ i media hominis specie
ꝛ in media asini dicat esse. sicut ypocentaur⁹
dicit monstrum i quo hominũ equorũq; na
tura esse coniuncta putatur. vt dicit Isido/
rus ibidem.

De orice Cap. LXXVIII

Orix vt dicit glo. super cap. lj. Isa. est
animal immũdũ nec sacrificijs aptũ
Septuaginta aũt interpretes trans
tulerũt quasi beta semicocta ceteri interpre/
tes omnes sicut orix illaqueat⁹ transtulerũt.
qui hebraice dicit tho. Et inter animalia im
mũda i lege reputat Est aũt bestia sicut mus
aquaticus. vl̃ sicut glires q̃ sunt mures q̃dã
sic dicti eo q̃ somn⁹ efficit eos pingues. hye
me ꝟo tota dormiunt. ꝛ imobiles quasi mor
tui fiunt. in estate reuiuiscunt. Unde orix est
animal qd̃ hmõi murib⁹ assimilat Et hoc vi
det tangere littera ysa. ꝛ concordat cum Pli
nio q̃ dixit sic. Oricem vocat egipt⁹ feram q̃
in ortu canicule. viij. kal. iunij. quando inci/
pit estas stat contra stellam ꝛ ꝯtuet cõtra eaꝫ
acsi vellet adorare eam. ꝛ hoc facit cum ster/
tuerit. id est cum post longam dormitionem
euigilauerit. Et declinat hic orix. hui⁹ oricis
ꝑm hoc dicit sorex. cis. ꝛ onix onicis. ꝛ hmõi.
Scd̃m iuuenalẽ ꝟo orix est quedã auis pin
guissima ita q̃ sua pinguedie hebetat cultel/
lum. vt dicit idem. lib. iij. vbi dicit Jeculus
orix hebetissima ferro ꝛc. supra quem locum
dicunt expositores q̃ est auis similis galline
africane vel ipsa gallina Scd̃m britonẽ aũt
dicit orix. gis. ꝑm illam regulã Grecismi. No
men in x. donat in cis. vel in gis. vt fex. fecis.
lex legis. genitiuũ. Quattuor excepti⁹ nox nix
senexq; suppellex Unde dicit q̃ orix est idem
animal qd̃ in lege mundũ reputat. quo ad e/
sum Deut. xiiij. vbi dicit. Comedetis origeꝫ
ꝛ camelopardulũ. imundũ tñ reputabat quo
ad sacrificiuꝫ Pli. aũt li. viij. c. iij. de aĩalibus
somniferis dicit. Capree inq̃t in plurimas si
militudines trãs figurant. nã inter eas sunt
ibices mirãde ꝓnitatis. q̃ supra cornua vasta
ꝛ magna q̃b⁹ earũ capita onerant. saliẽdo de
rupib⁹ se excipiunt. Sunt ꝛ origes quoꝝ vil
li ꝯtra naturam alioꝝ aĩaliũ ꝟtunt versus ca
put. Sũt ꝛ dame ꝛ pigrasti ꝛ mlta alia aĩa/
lia his similia q̃ alpes trãsmittũt ꝛ sin⁹ trans/
marini. Und̃ ꝑm h̃ orix. gis. est spẽs capre sil
uestris. ꝛ ꝑm istam significationẽ vt puto nõ
sumit i ysa. vbi loq̃tur de aĩalib⁹ q̃ somno dã
nabili sopiunt. qꝛ nõ bñ ꝯueniret metapho/
re cũ oĩs caprea ꝑm Arist. sit aĩal valde vigil
naturalr̃. parum em̃ domit ꝛ de facili excita/
tur. cũ sit aĩal vald̃ timidũ. Et sic ꝑ alio aĩali

supponit orix in Deut. et p alio in similitudie ysa. sic dicūt mlti.

De oue Cap. LXXIX

Ouis est molle pecus laniferū. corpore inerme. aio placidū. ab oblatione dictū. eo q apud veteres in initio nō tauri sed oues offerebant in sacrificio. vt dic Isidor⁹ lib. xij. Ex his q̄dam bidentes vocātur. eo q inter octo dentes duos altiores habent. q̄s gentiles in sacrificio maxime offerebant vt ibidem dicit Isidor⁹. Uel dicunt bidentes s̄m senectutem. q̄si biennes. i. duoruz annorū. qr talis erant etatis qn̄ ad sacrificiū eligebant. Sed poti⁹ vocant a duob⁹ dentibus q̄ preminent et cū q̄b⁹ nasci dicunt. Hic bidens. gtō h⁹ bidentis dicit. vt dicit Beda. De ouib⁹ dicit Aristo. li. v. q pariant vsq ad octo annos Et lib. vij. Si impregnent oues versus ventuz septentrionalē faciunt mares ⁊ si in meridionali tūc femine nascent. et q̄les vene fuerūt sub lingua ouis. talis coloris erit fet⁹. Quere supra de agnis ⁊ ariete. Et q̄ndo oues senes ad coitū mouent in aliq̄ tempore determinato. dicūt pastores q est signū bonitatis in eis. ⁊ si iuuenes sic mouent. dicūt q ē signū future pestis in ouib⁹ in anno illo. Itē Aristo. li. vij. Oues ipregnant bibēdo aquaz ⁊ ppter hoc dāt eis pastores comedere sal. vt plus bibentes impregnētur ⁊ magis conseruent. Dāt etiam eis in autumno cucurbitas paratas cum sale ad mltiplicatiōem lactis. ⁊ tūc fluit pl⁹ lactis de mammillis. ⁊ oues impinguant lēticula cum sale. et si oues per triduū abstineāt a cibo ⁊ post accipiant cibum multū impinguabunt. ⁊ in estate valet eis aq̄ septētrionalis frigida. ⁊ in autumno aq̄ meridionalis tepida. et iuuat eos pastus in fine diei ⁊ mot⁹. per nimia em̄ itinera ⁊ per fortes labores macrescūt. ⁊ pastores cognoscūt que pn̄t pati hyemē. q̄niam super quasdam inuenit glacies ⁊ super quasdam nō. ⁊ que ex eis ē debilis a se nō excutit glaciez nec repellit. Et carnes ouiū sicut ⁊ aliorum quadrupeduz q̄ in loco multū aquoso nutriunt sunt male. et q̄ caudam habent lōgam minus patiunt hyemem q̄ q̄ amplam. Et que habēt pilos paucos ⁊ crispos grauiorem hyemem patiūtur. Et lana ouiū q̄s comedit lup⁹ inficit. ⁊ pān⁹ inde fact⁹ recipit pediclos Item ibidem lib. viij. In ouib⁹ pl⁹ abūdat priuatio intellect⁹ q̄ in alijs aialib⁹ q̄drupedib⁹. Et nocz eis tonitru⁹. ⁊ si remāserit vna sola et fuerit impregnata abortiet pre timore forsan. Item dicit Pli. libro. viij. cap. xlvij. tonitrua inq̄t solitarijs ouibus inferūt abortiuū. Remediū ē vt in vnū pariter congregent. Quere supra in litera a. de ariete ⁊ de ago.

De panthera Cap. LXXX

Panthera vt dicit Isidor⁹ lib. xij. sic ē dict⁹. siue qr omniū aialiū est amicus excepto dracone quē valde odit. siue qr societate generis gaudz. ⁊ ad eandē silitudinem q̄cq̄d accipit reddit. Pāthera em̄ grece totum dicit latine Est aūt bestia minutis orbiculis superpicta. ita vt ex maculaꝝ nigraꝝ ⁊ albarū ⁊ flauarū varietate tota pellis oclata exteri⁹ videat. vt dicit idem Hec bestia vt dicit Isidor⁹. semel tantūmodo pturit Cui⁹ ratio est aperta. Nam cū in vtero matris cōualuerint catuli ⁊ ad nascendū iam recepint vires. odiunt matres. lacerantq vnguibus matris aluū tanq̄ suo partui resistentem. vn̄ ⁊ mater partū dimittit dolore vteri compellēte. Et ido dicit Pli. aialia cū acutis vnguibus freq̄nter parere non posse Nam mouentib⁹ se catulis viciate intrinsecus sunt matrices. hucusq Isidor⁹ lib. xij. De panthera dicit Phisiolog⁹ Panthera inq̄t odit draconē ⁊ draco ip̄m fugit. cū aūt comederit et saturata fuerit se recondit in spelūca ⁊ dormit continue fere tres dies. Post triduū vero a somno surgens emittit vocem. ⁊ ab ei⁹ ore exit odor aromatic⁹ supra modū suauis propter c⁹ suauitatē ip̄m omnia animātia sequūt. Solus aūt draco audiēs vocem ei⁹. timore pterrit⁹ fugit in cauernam. nec ferēs odorem in semetipso deficit ⁊ torpescit. odorem em̄ ei⁹ reputat pro veneno De panteris aūt dicit plini⁹ libro. viij. cap. xviij. Panthera sic ⁊ tigris maxima colorū ⁊ macl'arū varietate decorāt alia anialia proprio colore gaudent. Sūt tn̄ leones nigri in siria q̄ pantheris in candidis macl'is sunt similes. In colore aūt vario pāthere ⁊ tigris omnia animalia q̄drupedia solicitant videre eos. sed toruitate capitis terrent. q̄obrem caput occultant ⁊ pulcritudie reliq̄ partis corporis bestias ad se inuitāt. et sic inuitatas arripiūt ⁊ māducant. Et q̄uis sit bestia valde seua. tamen illis q̄ sibi in aliq̄ subueniūt nullatenus est ingrata. vt ibidem exemplificat idem Pli. de quodam q̄ liberauit catulos panthere collapsos in quandam foueam quem panthera eduxit extra solitudinem leta ⁊ blandiēs vt sibi gr̄as referre ap

pareret. De pardo
Capitulū. LXXXI

PArdus, vt dicit est bestia velocissima colore vario orbiculata. pceps ad sanguinem. z saltu ruit in mortē. Et habet talem dispositionē sicut panthera. nec habet ab eo aliquā differentiam nisi q panthera habet maculas albiores. ita dicit Pli. lib. viij. De pardo aūt dicit Aristo. lib. viij. q pardus infirmat pmedit humanū fimū gratia medicine. et ideo venatores suspendūt stercus super arborem ad qd dū ascendit avena toxib interficit. Est aūt animal libidinosum z coit cum leena. ex cuius adulterio generat leopardus. Quere supra de leena. Pard⁹ raptis catulis est nimis seuus. vt dicit glo. sup Osee. xiij.

De pilosis z eorum pprietatib
Capitulū. LXXXII

PIlosi sicut innuit glo. super Isa. xiij. monstra sunt ad similitudinē hominū. Et dicunt siluestres homines q et satiri dicunt. Isidor⁹ aūt lib. viij. c. v. dicit Pilosi sunt qui grece panites. latie incubi appellant. siue iniui ab incūdo dicti passim cum animalib. Unde incubi dicunt ab incumbendo. id est coeūdo. Sepe em improbi existunt mulieribo et earū peragūt cōcubitū qs demones galli ducios appellant. q sepi⁹ hanc imūdiciam peragūt. quem aūt incubonē vocant hunc romani faunū ficariū vocāt Jtez dicit Papias. Pilosi a grecis panites. a latinis incubi vocant. qrū forma ab humana effigie incipit. sed bestiali extremitate terminat. Idez dicit glo. super Isa. xxxiij. Sed idem dicit alia glo. q pilosus dicit simea. ē em bestia mōstruosa. pilosa multū et villosa. figurā humanam in multis representat. Quere infra de simea.

De pigargo La. LXXXIII

PIgargus est animal mūdū quo ad esum vt patet Deut. xiij. Est animal cornutū z barbatū sicut hircus. minor cervo. maius hirco. vñ similis est hircocervo sz longe minus. Quere infra de tragelapho. Ruminat sicut hirc⁹. zfindit vngulam sicut cervus. z est animal agreste magne velocitatis. nemora inhabitat z deserta. Huguitio autē dicit q pigarg⁹ est auis parua z depressa. vñ dicit a pige qd est depssio Sed in Deut. supponit pro aiali quadrupede qd est simile hircocervo. vt ibi innuit glo. Hec aspiratur ibi prima syllaba. vñ cum h. non debet scribi. qdam scribūt philargū. sed male vt patet in libris correctis.

De pigmeis La. LXXXIIII

PIgmei sunt homines qui statura cubitali qs greci a cubito pigmeos vocant. Hi montana indie tenēt. qbus vicinus est oceanꝰ vt dicit Papias. Sz dicit Augꝰ. sic. Pigmei tm semicubitales sunt qui tertio anno perfecte sunt etatis. septimo senescūt. Dicunt aūt pugnare cōtra grues. a quib armati ferro aliquotiens deuincūtur. De pigmeis aūt dicit Pli. lib. vij. cap. iij. Pigmei ternos vt ferūt dodrantes nō excedentes salubri celo semp vernante habitant i terra temperata montib oppositis ex partibus aquilonis qs grues infestare fama est. Qui i sidentes arietum z capraru dorsis armati sagittis verno tempore congregato agmie ad mare descendūt. z ova z pullos gruū pro viribo destruūt z consumūt. Et hanc expeditionem faciūt tribo mēsib. quod si non facerent futuris auium gregibus resistere nō valerēt. De pēnis aūt eaz z ouoz putaminib sibi casas faciūt. vt dicit idē. Et subdit. Aristo. aūt in caruernis viuere pigmeos tradit

De porco La. LXXXV

POrcus vt dicit Isidor⁹ lib. xij. quasi spurcus dicit. Ingurgitat em se sceno z luto immergit. limo se illinit. et in locis fetidis requiescit. Unde z Horacius. z amica luto sus. hinc z spurcus vilis et spurcus nuncupat. Cuius pilos setas dicim⁹. cū quibus sutores psuūt sotulares. vt dicit idē. Sunt autē porci qdam domestici. alij siluestres. Masculi aūt inter domitos dicuntur verres. eo q grandes habeant vires. Femie aūt dicunt sues quasi pascua subigentes. id ē subacta terra cibaria exquirentes. Inter siluestres masculis dicunt apri. id est. feri. vt dicē Isidor⁹. De porcis aūt dicit Plini⁹ li. viij. ca. lj. Porci nascunt dentati vt tradit Higidius Hares nō vltra trimatū generant. porcus amisso oculo cito extinguit. vsq ad. xv. ānos vel. xx. viuere pōt. Multis infirmitatib subiacent porci. z qñ infirmātur obliquuz tenēt caput. Uolutari in luto pl⁹ iacēt in latere dextro qs leuo. Pinguescūt. xl. dieb. sed magis i principio saginationis. p triduū inediam patiunt. mutuo se diligunt. et mutuam vocem noscunt. Unde vno clamāte omnes accurrūt z ipm pro viribus iuuare saragūt z cōten

dunt. Domestici propria hospitia domosq; petere discunt ⁊ ad eas etiam sine duce redire de vespere ꝯsueuerunt. vt dicit idē. Eūdo et iacendo grinniūt. ⁊ duz dormiūt. maxime si fuerint pingues. Sunt aūt porci fortioris somni in maio q̄ in alio tp̄e anni. ⁊ hoc accidit eis ex fumis per calorem vernalem resolutis ab humoribꝫ in hyeme in ipsoꝝ corporibus aggregatis. ⁊ ideo tūc suauiꝰ dormiunt ⁊ diutiꝰ ꝓpter resolutos mulcebres fumos. ipsorum cerebrum tūc tp̄is suauiter oppilantes In estate ꝟo ⁊ si multa sit humorū resolutio. fortis tamē fit eorundem cōsumptio ⁊ desiccatio propter excessum estiualis caloris. ⁊ nō fit tanta fumorū generatio qui sunt causa somni. propter qd̄ nō tantuz dormiūt in estate q̄ntum in vere. vt dicit Auicē. In autumno aūt ⁊ in hyeme sunt humores cōpacti ex frigiditate aeris eos forinsecus constringente. et ideo pauci fumi tunc temporis resoluunt̄ propter excessum frigoris humores i corpore compingentis. vt dicit idez. Aristo. aūt dicit de porco libro. ij. Porcus non eijcit dētes omnino. ⁊ est masculus pluriū dentium q̄ sit femia. Item Aristo. li. iij. Porcus saltat post octauum mensem. ⁊ femina parit post annū. ⁊ qd̄ generat̄ ex spermate maris ante vnū annum est debile valde ⁊c. Item idem. Porcus habet cōsuetudinem q̄ si coierit prius cū aliqua tunc sui filij sunt pauciores ex secunda ⁊ minoris corporis Et qñ porca virgo priꝰ fuerit impgnata pariet filios minores. Porca si fuerit multū pinguis erit eius lac paucum post eius partū. Et meliores sunt filij qui nascunt̄ in hyeme ⁊ peiores qui in estate Et meliores sunt filij qui generant̄ in iuuentute q̄ qui generant̄ in senectute. Porcus aūt cū impinguat̄ potest coire in omni tempore nocte ⁊ die ⁊ magis in mane. Item libro. vj. cū parit porca primo filio p̄mam dat mammillam Qñ multū appetit coitū non dimittit marē saltare super eam q̄usq; declinent auricule. ⁊ multū est ordeum bonus cibꝫ porcis quādo debent generare maxime decoctū Item lib. vj. Porcis accidit triplex infirmitas. Una q̄ dicit̄ brancos. ⁊ est apostema in auricl'a et in mandibula. ⁊ sepe in pedibus. ⁊ caro que est in illo loco corrūpit̄. ⁊ transit paulatim corruptio ad carnem vicinā donec veniat ad pulmonē. ⁊ tūc suffocat spūm ⁊ expirat. augmentat̄ hec ifirmitas subito. vnde ⁊ pastores porcorū qñ primo cognoscūt infirmitatem p̄scidunt membrū in quo est infirmitas. non em̄ curari possunt sine iscissura. Alia accidit eis infirmitas que dicit̄ dolor ⁊ ponderositas capitis ⁊ ex ipso morit̄ maxima ꝑs porcoꝝ Alia infirmitas est fluxus ventris. ⁊ hec vix habz remediū quoniā interficit in tribus diebus. Et qñ porci sunt grossi tūc iuuat eos comedere mora Et iuuat eos balneū quādo aqua eius fuerit multū calida. ⁊ minuunt̄ vene sub lingua eiꝰ. Itē cibus diuersus impiguat porcos. ⁊ q̄dam cibi inflant. ⁊ q̄dam generāt carnem. ⁊ q̄dam pinguedinem Et tam porci q̄ porce delectant̄ comedere glādes. q; eorū tēperant carnes. tamē si porce comederit multum de eis abortient sicut oues Multa alia refert de eis Aristo. Quere de apro et infra d̄ sue. ra 97 ra 6.

De pediculo. Cap. LXXXVI

Pediculꝰ cutis ē vermis a pedibꝫ sic vocatus. vt dicit Isid. lib. xij. Plus em̄ pedum motu q̄ morsu ledit cutē Ex humidis et corruptis vaporibꝫ intercutaneis per poros resudantibꝫ generat̄. vt dic̄ Constanti. in viat̄. Sepe inq̄t pediculi ⁊ lēdes nascunt̄ in capite vel in cute ex purgationibꝫ q̄s natura eijciēs facit ꝯsumere int̄ cutē ⁊ carnē. Sup quē locū dicit expositor. Quidam pediculi ex hūore sanguineo generant̄. ⁊ sunt rubei ⁊ grossi. q̄dā ex fleumatico ⁊ molles sunt ⁊ albi. q̄dā ex colerico. et sunt citrini lōgi veloces ⁊ acuti. q̄dā ex melācolico. ⁊ sunt illi cinerei coloris. i. subnigri ⁊ macilēti ⁊ motus tardi. Ubi aūt est nimia pediculoꝝ multitudo in corpe mltū plectorico ⁊ corrupto signum solet esse corruptōis generalis. vt morphee siue lepre vt dicit idem Contra pediculorū aūt molestiam valet capitis frequēs ablutio. pectinatio. ⁊ medicinalis mundificatō Nam vt dicit Constan. Argentum viuū cū cinere salicis eos necat. et p̄cipue si ex calido humore generant̄. Idem facit litargiruz. id ē plumbum vstum cū oleo ⁊ aceto. Si vero generātur ex humore frigido valet staphisagria auripigmentū cum oleo ⁊ aceto. Similiter aqua marina ⁊ saluiatica cū aceto. Secūdū aūt differentes naturas animaliū sunt in eis differentie pedicl'orū vt patet in porco cuiꝰ pediculus dicit̄ vsia sic dictus quia vrit Nā vbi mordet adeo locus ardet vt ibi vesice fiant. vt dicit idem Isi. li. xij. Quilibet aūt pediculꝰ tanto acriꝰ mordet ⁊ ledit quāto plꝰ macrescit.

De pulice Cap. LXXXVII

Pulex vermis est modicus molestus hominibus maxime et infestus. a puluere dictus eo quod a puluere potissime nutriatur. vt dicit Isidorus li. xij. Est autem vermiculus mire leuitatis. non cursu sed veloci saltu pericula effugiens et euadens. Tempore frigido pigrescit vel deficit estiuo tempore insolescit. Quamuis autem non sit de animantibus que procedunt per manifestam sexus commixtionem. multiplicat tamen suam speciem per ouationem. quia oua quedam in se gignit ex quorum emissione vnicus pulex multos producit. Unde pulex albus quidem nascitur sed quasi subito in nigredinem commutatur. Sanguinem appetit et carnem cui insidet terebrat et perfodit. liquidiorem partem intercutanei humoris sugit et in parte corporis cui insidet sugendo sanguinem rubicundum vestigium derelinquit. dormire volentes acri morsu impetit. nec etiam regibus si eorum carnes puus pulex tetigerit quin eos molestet percere consueuit. Eis siquidem absinthium est venenum. Similiter et folia persicorum. vt dicit Constantinus. Coloquintida valet contra pulices si trita et mixta fuerit cum aqua per loca vbi abundant pulices aspergatur Similiter folia absinthij. quia vt dicitur eorum odore et sapore moriuntur Propter saltus velocitatem de facili non capiuntur In calore contra tempus pluuiosum acrius mordet pulex.

De rinoceronte Ca. LXXXVIII

Rinoceron grece latine cornu in nare interpretatur. Idem est monoceron. id est vnicornus. bestia seuissima appellata eo quod vnum cornu in media fronte habeat quattuor pedum. ita acutum et validum. vt quicquid impetierit aut ventilet aut perforet. vt dicit Isidorus lib. xij. Nam cum elephante sepe certamen habet quem vulneratum in ventre prosternit. Tante autem est fortitudinis vt nulla venatium virtute capiatur. Sed sicut asserunt qui de naturis rerum scripserunt. virgo puella proponitur que venienti sinum aperit in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit. sicque soporatus velut inermis capitur et interimitur iaculis venatoris. Hucusque Isidorus li. xij. Greg. super Job addit in moralibus ad iam dicta. Rinoceron inquit fera est nature omino indomite. et si quo modo capta fuerit teneri nullatenus possit impatiens. quia vt dicitur ilico moritur. De rinoceronte dicit Pli. lib. viij. cap. xxj. Rinoceros in nare habens cornu. id est in media fronte supra nares. Hostis est elephantis. vnde suum cornu limat ad saxa et acuit. et sic se preparat pugne. et in dimicatione aluum impetit elephantis quam scit partem corporis esse molliorem. Longitudo par inest ei vt equo. sed crura multum breuiora. Color eius buxeus. Et sic innuit idem li. viij. ca. xxij. huius fere multe sunt species. scilicet rinoceron monocerō egloceron. Est autem monoceron vt dicit idem fera asperrima similis equo in corpore et ceruo in capite. pedibus elephanti. cauda apro. Mugitum emittit grauem. vnum cornu magnum emittens in media fronte habet duorum cubitorum Hanc feram viuam negant capi. Egloceron species dicitur esse vnicornis. et dicitur latine capricornus. ab egla quod est capra. et ceros quod est cornu. animal est pusillum simile hedo acerrimum nimis. in media fronte vnum gerens cornu Item dicit Pli. ibidem quod in india sunt vnicornes boues habentes candidas maculas et solidas vngulas sicut equi. Sunt et asini quidem indici vnicornes vt dicit Arist. auicen. et Pli. qui sic dicti sunt. eo quod vnum in fronte habent cornu inter aures. Residuum autem corporis ipsorum. similiter est corpori onagrorum siluestrium asinorum Sed talis monoceros est minoris audacie et feritatis quam sint alij vnicornes. Et dicitur monoceros a monos quod est vnum. et ceros quod est cornu. quasi in capite gestans cornu vnum Et declinatur hic rinoceron. tis. ti. et cetera. similiter declinatur monoceron tis. ti. Inuenitur autem rinoceros et monoceros. tunc dicitur rinocerotis in genitiuo. et sic de alijs

De rana Cap. LXXXIX

Rana a garrulitate vocis sic est vocata eo quod strepunt et sonos vocis importunis clamoribus reddunt in palustribus vbi generantur. vt dicit Isidorus li. xij. c. iij. de piscibus. Ex ranis autem quedam sunt aquatice quedam palustres. quedam rubete. De quibus supra dictum est in lra B. de bufone alie calamite que sic sunt vocate. quoniam inter arundines habitant et frutices. vnde et in calamis conuersantur et sunt valde parue et virides et mute sine voce. Alie sunt agredule rane puule in sicco vel in aruis morantes. vnde sic sunt nuncupate Est autem quedam species rane que missa in os canis facit eum obmutescere. Sed hoc multi negant. vt di. Isi. li. xij. Arist. autem dicit de rana. li. iiij. quod habet linguam propriam que anterius ligue sue applicatur ori suo. et quia ligatur sicut extremitas ligue piscis. licet posterius et interius ad linguam cannam habet absolutam. et propter hoc habet rana linguam propriam. et est coax. et non facit hoc nisi in aqua tantum. Et proprie masculus tempore coitus clamat feminam quia quodlibet animal habens vocem vociferat tempore coitus. rana autem multiplicat vocem quando ponit mandibulam inferiorem equaliter

in aqua ⁊ extenderit supiorē, et p extensionis conatū duaꝝ mandibularū. Lucēt eoꝝ oculi sic candele. ⁊ hoc de nocte maxime. sed coeunt de nocte plus q̄ꝫ d̄ die. Et omnes pisces nutriūt pullos suos preter ranam. vt dic̄ idē li. vij. Quādo aūt primo in aqua formant̄ rane vident̄ totaliter esse caput cum q̄dam extremitate dependēte ad modū caude. deinde dilatat̄ totaliter in ventrē sublata cauda crescūt ei pedes et in animal q̄drupes transformat̄. mouent̄ omnes rane p̄ter bufonē vl̄ rubetā poti⁹ saliendo q̄ꝫ gradiendo. Nā vet⁹ rubeta raro salit. Rana igit̄ aquosa est seu paludosa. clamosa. limosa. vētrosa. tumorosa. sub ventre maculosa. venenosa. ⁊ ideo abominabilis hominib⁹. ⁊ maxime odiosa. in terra viuit p̄iter ⁊ in aq̄.

De salamandra Ca. XC

Salamādra vt dicit Pli. li. x. ca. xlviij. est similis lacerte in figura nunq̄ꝫ apparet nisi in magnis ymbrib⁹. deficit aūt in sereno. ⁊ tant⁹ est ei rigor vt ignē tactu extinguat sicut glacies. Saniem lacteaꝫ ore euomit que si hoīs tetigerit corp⁹ toti defluunt pili. et qd̄ tactuꝫ est corrūpit̄ ⁊ in colorem turpem cōmutat̄. Salamādra itaq̄ꝫ gen⁹ est lacertuli siue stellionis aīal pestiferū ⁊ summe veneuosum. Nam vt dicit Pli. lib. xxix. capi. iiij. fructus arborū inficit. aquas inficit. ex q̄bus siq̄s comederit vl̄ biberit mox necat̄. sed si saliua ei⁹ pedem tetigerit totū hominē inficit et corrūpit. Et q̄ꝫuis tāta sit in salamādra vis veneni. a q̄busdaꝫ tñ aīalib⁹ māducat̄ loco cibi. Inter medios ignes viuit sola aīaliū. vt dicit idē. imo incendiū igneū extiguit Et est genus salamādre cui⁹ pellis est villosa ⁊ pilosa sicut pellis vituli marini. ex q̄ fiūt aliqñ cinguli ad vsus regū q̄ post lōgā vetustatem in ignem p̄iecti nō exurunt̄. sed post diuturnam inflāmationē illesi ⁊ purgati quasi renouati ab ignib⁹ extrahunt̄. et ab illa pelle fiunt licmina in lampadib⁹ ⁊ lucernis que nullo incendio corrumpunt̄. Quere supra in lr̄a A. de anguium diuersitate. ⁊ inuenies ibi de hoc verme.

De sanguisuga Ca. XCI

Sanguisuga est vermis aquatilis. sic dicta eoq̄ sanguinē diligit atq̄ꝫ sugit potantib⁹ insidiat̄ cum illabit̄ faucibus. vel vbi vspiā adheserit sanguinē haurit ⁊ cū nimio cruore maduerit euomit qd̄ hausit vt de nouo recentioreꝫ sugat. vt dic̄ Isid. li. xij. Vermis est coloris subnigri. q̄busdam virgulis rubeis distinct⁹ corpe mollis. oblōgus ⁊ flexuosus os habet triangulū et in ore fistulā cū qua sanguinem sugit. venenosis īsidet. Et ideo qñ debet apponi membro causa medicine primo debet inuolui in vrtic⁹ et in sale. vt sic compellatur euomere si quid forsan hauserit venenosum. ī aqua tepida in tēpore calido citius membro se applicat ad sugendum.

De stellione Ca. XCII

Stellio nomen sumpsit a colore. Est em̄ bestiola tergo depicta lucentibus guttis in modū stellaꝝ De quo dicit Ouidi⁹. aptumq̄ꝫ colori. Nomē habet varijs stellatis corpe guttis. vt dicit Isid. li. xij. vbi subiungit. Stellio aūt adeo scorpionib⁹ est ꝯtrarius vt viso eo pauorē his inferat et torporem. Pli. lib. viij. dicit q̄ stellio maxime de rore viuit. Et q̄ꝫuis sit aīal pulcrum ⁊ depictum. multū tamē est venenosum. qꝛ vt dicit Pli. lib. xxix. ca. ij. ex stellione pessimū fit medicamentu Nā cum fuerit mortuus in vino faciem eoꝝ q̄ bibūt lētigine obducit. ob hoc em̄ vnguentū necant stellionē q̄ forme inuident meretricū. cui⁹ remediū est oui vitelluꝫ mel ⁊ vitrū Et fel stellionis in aqua tritū mustelas d̄r ꝯgregare. Et ē stellio gen⁹ lacerte reptile ⁊ q̄drupes. hñs pedes latos et digitos scissos ad modū man⁹ q̄b⁹ repit ad domoꝝ ⁊ muroꝝ rimas in q̄b⁹ fac̄ cauernas suas ⁊ mutat spoliū suum in senectute sicut serpens. vt dic̄ idem. ⁊ latitat in hyeme in cauernis ⁊ hebetatur visus eius. In vere aūt exiens de cauerna sentiens defectū visus mutat locū ⁊ q̄rit sibi locum ⁊ cauernam ad orientē ⁊ continue aperit oculos ꝯtra solis ortū donec ī oculo desiccet̄ humor ⁊ cōsumat̄ nebula que oculis caliginem inducebat. Sup Prouerb. autē cap. xxx. innuit glo. q̄ stellio est aīal velocissimū ⁊ tñ non pennatū. sed tm̄ velocitate pedū repit ⁊ scandit ad sublimitatē domorū ac murorum

De serpente Cap. XCIII

Serpens est dictus eo q̄ occultis serpit accessib⁹. nō gradit̄ publice ⁊ apte sed squamaruꝫ nisibus repit occulte vt dicit Isido. li. xij. De cuius natura hic nō prosequor. quia supra in littera A. vbi agitur de vngne omnia sunt p̄lixius explanata. tñ quasda notas p̄prietates ⁊ vulgatas hic breuiter inserere nō pigebit. Dicebat Jo. d̄ sctō

Egidio de serpente sic. Formidat nudū. dic enim q̄ insilit in vestitū. sputū fit sibi veneno sum. q̄ saliua ieiuni homis venenū est serpēti. pugnat p̄ capite in quo dicit esse sedes cordis. Caro frigida. hoc dicit. q̄ frigide est nature. Pectore t vētre incedit. hoc dicit. q̄ rectis nō gradit vestigijs. sed magis serpit. annis singlis se renouat. loca muscida lingit. s. loca putrida. subūbrat. id est loca vmbrosa a mat. Respicit obliq̄. q̄ lateraliter nō directe trāsfigit aculeo. t dente flectit in se. q̄ tortuosus est t non rect⁹. Abscondit lepā. q̄ ꝓmedit ne talis infirmitas reuelet. non cessat vertere linguā. q̄ serpens sp mouet linguā et vi veneni. Esurit t patit. diu em̄ sustinet famez claudit aurē suā. ne audiat incātantē. vinoq̄ venat. Sibilat anteq̄ mordeat. interimit oē q̄ mordet. auis hostis. q̄ flatu interimit eas. iacta resumit. q̄ venenū q̄ ējcit reiterato resumit.

De simea Cap. XCIIII

Simea grece a suppressis naribs est vocata. vnde t simeas vocatas. dic Jsido. eo q̄ naribs suppressis sint. t facie feda rugis turpibs follicantibs. Alij dicūt simeas a similitudie rōnis nomiatas. q̄ i multis act⁹ hominis imitant. Sed hoc est falsū. vt dic Jsid. li. xij. Et subdit. Simee sunt elementoꝝ sagaces. noua luna exultant. media t caua tristant. quādo duos habet fet⁹. fetuz quem pl⁹ amat in brachio suo portat. quem ꝓ min⁹ diligit humeris gestat quādo sibi instat necessitas fugiēdi. cū vero artat ab insequente fetū brachijs portatū p̄jcere compellit t alio q̄ hūeris insidet pressa tardior ad fugā reddit. et ideo a venatore facili⁹ t citi⁹ ꝑuenit. Simeaꝝ aūt q̄nq̄ sunt genera. vt dicit idez et q̄bs circopetici caudas habēt. Simea eni est cū cauda quam q̄dam clunā vocāt. Sūt et alie q̄ cenophale sunt dicte. q̄ facie canibs sunt similes. sed corp⁹ habent simeaꝝ. Sunt etiam spinge villose comis t māmis. pminētibs faciles ad feritatis obliuionē. Sūt et satiri facie admodū grata t gesticulantibs motibs inq̄eta. Sūt t callatrices q̄ toto pene aspectu a ceteris distāt. nā in facie sunt. pducte barbe t lata cauda. vt dicit Jsid. Item dicit Pli. li. viij. ca. liij. vbi dicit simearū genera figure bois sunt. prima caudis iter se distiguūtur. mira solertia visa singla facere nituntur. vnde calceare se solent calceis a venatoribs et industria derelictis. t sic facile capiunt. Nam dū se volūt calceoꝝ ligamētis constringere et calciamenta prout viderāt a venatoribus facere suis pedibs coaptare. anteq̄ se possint a calceoꝝ vinclis expedire a venatoribs sepis sime capiunt. Item, Plini⁹ ibidē. Simearū erga fetū maxima est affectio. Nam māsuefacte intra domos. catulos q̄s pariūt omnibs demonstrant tractariq̄ gaudent t gratulantes t sibi applaudentes cognoscūt. Hucusq̄ Plini. Dicit tū idē lib. eodē. cap. xxij. Sūt in india simee toto corpore cādētes q̄s indi ocsci capiūt t venant. De simea aūt dicit Auic. li. ij. Cōmunicat simea in forma cū homine. t in pilositate cū lupo. Et sunt aliq̄ simee p̄a uoꝝ motuū atq̄ morū. t earū dentes q̄si canū t morsus malicioſus t maxime illaꝝ q̄ habent caudas. Alie aūt sunt villose anteri⁹ p̄ facie. t taliū dentes sunt sic dentes hominis t alia habent sic homo. t oculos subrufos t asperos t acutos t māmas in pectore. t man⁹ t pedes t digitos sic homo t potest ambulare super duos pedes. q̄a habet calcaneū et ei innitit sic homo. et hec habent pauca animalia p̄ter hominē. t matie q̄drupedia. vt dic Aristo. Jn vulua aūt assimilat mlieri. et virga masculoꝝ est sic canis. t interiora ei⁹ sunt sic hominis. Hucusq̄ Auicē. Hec eadez dic Aristo. li. ij. vbi dicit. Sūt animalia cōmunicantia in nata hominis q̄drupedia. vt simea t ceta. vnde recitat oia supra dicta. Est itaq̄ simea bestia mōstruosa. hominis tñ nate rep̄sentatiua. disciplineꝝ susceptiua. vnde ad saltandū t varijs modis ludendū ifozmat. Bestia siq̄dem est indomita t malicioſa ex natura t verberibs t catenis p violentiaz domat trūco oppr̄imit sub blocco. nec libere discurrere p̄mittit et ei⁹ insolentia repr̄imat. Cibis omnibs vescit. t immūdis delectat. ꝓter qđ i hominū capitibs vermes querit. quos inuētos in os p̄ojcere non dedignat. Simeaꝝ carnes desiderat leo q̄ndo infirmat. q̄a eius esu dicit conualescere quando grauiter infirmat. vt dicit Jsido. t Plini. Quere supra de Leone.

De sirena. Cap. XCV

Sirena. ne. vel siren. renis. dicit monstrū q̄d dulcedie sui cant⁹ trahit nautas ad periculuz. Vnde dicit a siren quod est tractus. vt dicit Huguitio. Glosa autem super Jsa. xiij. dicit. Sirene sunt serpentes cristati t alati. Alij aūt dicunt q̄ sunt pisces marini in specie mlieris. Papias autē

dicit. Sirene sunt dracones magni volantes ⁊ cristati vt q̃daz putãt. Jsi. aũt li. xx. vbi agit de portentis dic̃. Sirenes tres finguñt fuisse. ex pte ꝟgines ⁊ ex pte volucres vngulas ⁊ alas hñtes. quaꝝ vna voce. altera tibia. tertia lyra canebat. q̃ illectos nauigantes sub specie cant⁹ ad naufragium ptrahũt. Scõm veritatẽ aũt meretrices fuerũt q̃ transeuntes ad egestatẽ ducebãt. ficti sũt pducere ad naufragiũ nauigantes. Dicit aũt Jsi. li. xj. in arabia sunt serpẽtes cũ alis q̃ syrenes vocañt. que plus currunt q̃ equi ⁊ volare dicuñt q̃ꝝ virus tantum est vt ante mortẽ q̃ dolorẽ sentiat. De syrena aũt dic̃ Pbisiolog⁹ Syrenũ ẽ mõstrũ marinũ ab vmbilico ⁊ sursum habẽs formã ꝟginis. inferi⁹ figurã piscis. Hec belua i tempestate gaudet. in sereno aũt dolet. H̃ dulcedine can⁹ facit dormire nauigãtes. q̃s cũ viderit ꝓpinquos ad nauem accedit. ⁊ quẽ poterit rapere secũ ducit. ⁊ pferens ipm ad locum siccũ ꝑmo ipm secũ coire cogit. q̃ si coire noluerit vel nõ poterit. illũ ꝑmittit ⁊ ei⁹ carnes deuorat ⁊ trãsglutit De talibꝫ monstris legit̃ in hystoria alexandri magni.

De Scorpione Ca. XCVI

Scorpio vt dicit Jsiõ. li. xij. est ꝟmis terrenus hñs in cauda aculeũ arcuatũ. sic grece dic⁹ eo q̃ cauda figat et arcuato vulnere venena diffundat. Cui⁹ primũ est vt palmã manus nõ feriat neq; ledat vt dicit idem. Et ꝺr scorpio a scorte qõ ẽ dulce. ⁊ poio. is. i. fingere. q; in anteriori pte blãdicias fingit. in posteriori pungit. A scorpiõe aũt verme p similitudinẽ dicit̃ rubus aculeatus vel flagellum virge nodose. Jtez scorpio dicit̃ signuz in celo. quia sole exñte i illo signo ꝑmos frigoris aculeos tunc sentimus. Unõ Draci⁹. Matutina paz tunc cautos frigora ledũt. Jtẽ scorpio est sagitta venenata arcu vel tormentis excussa. que dũ ad hominẽ venerit dum infigit̃ virus diffundit. vnde ⁊ nomen accepit De omnibꝫ his dicit ꝟsificator. Scorpius est signũ vermisq; sagitta flagellum De scorpionibꝫ aũt dicit Plí. li. xj. ca. xxvj. Scorpiones pariũt vermiculos ouoꝝ specie. ⁊ perimũt importuna peste. venenosi sicut serpentes p triduũ valde ledit scorpiõis venenũ ⁊ post lenta morte ꝑmit nisi citius sibi occurrat̃. letali ictu pcutiũt ꝟgines q̃ eas feriunt. similr ⁊ femias. sed non tã cito. viros aũt maxime ledunt. matutino tẽpore q̃ exeunt de cauernis suis primoq; fortuitu aliquo ictu icicunũ infundunt venenuz. semp cauda parata est pcutere. nulloq; momento cessat a lesione. si eis dat occasio ledendi ⁊ obliq; ictu ⁊ inflexo feriunt. venenum candiduz eos infundere appollodor⁹ auctor est. q̃ nouẽ descripsit scorpionũ nociuoꝝ genera p calores Heminos hñt q̃dã aculeos. ⁊ inter hos sunt mares seniores. ⁊ maxime tpe coitus. Et hi sunt ceteris graciliores ⁊ lõgiores. Omniũ autez venenũ in meridie magis est nociuũ q̃n solis ardoribꝫ candu erit. similiter q̃n sitiunt ⁊ hñt quedam internodia in cauda. q̃ quãto plura tãto peiora coꝝ sunt venena. ⁊ aliquãdo sunt illa internodia sena. aliquãdo septena. Tradit aũt Appollodorus q̃sdam in africa habere pennas. ⁊ illi sunt valde nociui. ⁊ hos quidam venefici q̃ quest⁹ gratia colligũt diuersarũ terrarum venena illos allatos scorpiones referre in ytaliam sunt conati. sed ifra regionem celi ytalici nullaten⁹ viuere poterũt. Uidenť tamẽ aliquãdo in ytalia. sed sunt innocui. In scithia percutiunt porcos nigros qui citius moriunť. si in aqua post ictũ se immerserint. homini a scorpionibꝫ pcusso ciniscorum potatus in vino est remediũ. submersi etiã in oleo succurrũt periculo. q̃ pungendo aialia induxerunt. Nullum animal ledit scorpio carens sanguine. ⁊ sunt q̃dam scorpiones qui pariunt vndenos fetus quos mater q̃nq; deuorare dicit̃. sed vnus qui magis est sollers scandit sup clunes matris vbi tut⁹ resident. a cauda ⁊ a morsu. hic genitorem inficit ⁊ fraterne cedis vltor extitit. et hoc prouide fecit natura. ne pestifera pgenies nimium ppageť. Hucusq; Plí. li. xj. Dicit aũt aristoti. libro. vij. q̃ scorpiones qui comedũt venenosa sunt peiorꝫ venenꝫ. ⁊ draconcs q̃daz comedunt scorpiones. ⁊ illi sunt pessimi. contra punctura aũt scorpionũ multa sunt remedia. vt patet supra lib. xx. de morbis ⁊ venenis.

De sue Cap. XCVII

Sus vt dicit Jsi. a subigẽdo est dicta eo q̃ terrã rostro subigit propter cibum. terram enim sulcat ⁊ subuertit vt dentibus perueniat ad radices. Plinius aũt libro. viij. cap̃. lj. dicit. suillum pecus circa vernũ eq̃noctium cõcipit bis in anno parit. iiij mensibꝫ in vtero trahit. xx. filios q̃nq; producit. Sz educare nequit. ⁊ aliq̃n omnes deuorat preter primum. illum magis diligit qui primo de vtero exiuit. quia ei magis est

naturalis ꝛ ei sp̃ p̃mo p̃mam mãmillã porrigit. vt dic̃ ꝓli. solin⁹. ꝛ aristo. li. vj. Est aũt animal imũdũ ꝛ gulosum auide deuorãs q̃libet fetidũ ꝛ imũdũ. balneũ putat lutũ ꝛ reuoluendo se in luto ꝛ q̃escẽdo impinguat. vt dicit Arist. li. vij. ꝛ impinguat p̃cipue in q̃ete ꝛ septima ꝑs sui cibi transit in pilos ꝛ in sanguinẽ ꝛ in ꝓsimilia. ꝛ cũ parit crescit ꝛ macrescit. q; nutrimẽtũ transit in lac. vñ et⁹ filiũ nutriunt. ꝛ q̃n hz iuuenes magne est ferocitatis ꝛ pugnat. ꝑ eis ꝓtractes quere supra in lra p. de porco. ꝛ in lra a. ꝛ ap̃o.

De Tauro Cap̃. XCVIII

Taurus est bos masculus nõ castrat⁹ vt dicit Jsi. ꝛ est grecum nomẽ sic̃ bos. Jndicis aũt tauris vt dic̃ idẽ li. xij. ẽ color fulu⁹ ꝛ velox p̃icitas pilis in ꝓriũ versis. caput circũflectit flexibilitate q̃ vult. Tergi duricia oẽ telũ respuunt immiti feritate. q̃ ab arbore ficus alligati omnẽ amittũt feritatem ꝛ subito mansuescũt. vt dic̃ Jsi. lib. xvij. quere supra de ficu in lra f. Est aial supbum. ꝛ cernicosum. cui⁹ maxima fortitudo est i collo ꝛ in cornibꝫ ac ceruice. vñ ꝓli. li. viij. c. xlv. Generositas tauri patz in aspectu ꝛ i cornuta fronte. ꝛ in auribꝫ serosis ꝛ in cornibꝫ in p̃cinctu diuinationẽ p̃offerentibꝫ. cui⁹ tota cõminatio in pedibꝫ pedibꝫ stat q̃hz in altũ spargit arenã ꝛ ex tali sparsione singularit̃ inter animalia inardescit. vt dicit idem Arist. lib. ij. Taurus hz epar rotũdũ sil'e pati homis. et pascit̃ solus añ tp̃s coit⁹ ꝛ amorus. ꝛ tũc vacis se associat. vt dic̃ idem li. vij. ꝛ tũc ꝓtra alios fortissime pugnat. Jtẽ in eodẽ. Tauri impinguant ab herbis ꝛ granis ventositatẽ generantibꝫ ab extremitatibꝫ pisarũ ꝛ fabarũ ꝛ hmõi. Et si q̃s inciderit paꝛ coriũ ꝛ cũ fistula sufflando paꝛ cutẽ a carne eleuauerit ꝛ p⁹ ei dederit ad manducandũ ipinguabit̃. ꝛ impinguant cũ dulcibꝫ cibis sic̃ cũ ficubꝫ ꝛ uuis passis. Jtẽ li. vij. Tauri faciũt ꝓriũ eq̃s. quia nisi aq̃ fuerit frigida ꝛ pura non curãt potare eam. Jtez idẽ li. vij. ꝓpter uroꝛes pugnãt tauri. ꝛ q̃ vincit salit sup̃ feminam. ꝛ cũ debilitat ꝑ multitudinẽ coitus venit victo⁹ ꝓtra eũ q̃ pugnat. ꝛ q̃ vincit salit sup̃ feminã q̃ gaudẽs de triũpho. ꝛ tauri ytunt coitu postannũ. et forte p⁹ octo mẽses sic̃ ꝛ vacca. q̃re infra ꝺ vacca. Tauri autẽ q̃ diu nõ sunt castrati. ferocessunt ꝛ supbi. sed ablatis testiculis effeminati reddunt ꝛ pigri. imbelles penit⁹ et mansueti. crescunt tũ corpe ꝛ impinguescunt. et aratro rũ iugo mansuescunt. Quere infra de vitulo castrato. Jtẽ in lib. xix. in fine ꝺr. q; tauri hñt fortiores neruos ꝛ ligamẽta. i. lacertos q̃s boues. q; in castratis oĩa corpis mẽbra emollescũt. Et in corde tauri inuenit̃ sepe os sicut i corde cerui. Sũt aũt q̃daz tauri agrestes. vt dicit ꝓli li. viij. ca. xvij. Sũt inq̃t tauri atrocissimi siluestres ceteꝛ maiores ꝛ velociores colore fului. ꝛ oculis ceruleis. pilo in ꝓtrariũ verso. rictum ad aures extendentes. cornua mobilia hñt q̃ alternatim in pugna mouent tergũ hñt duꝛ ad modũ silicis. ita q; vulnerari nõ põt. hanc feraz oẽs venant̃. nec aliter põt capi q̃s in foueis. capti ꝑ feritatẽ inteunt. ꝛ ꝑ indignatiõe moriunt.

De tragelapho Cap̃. XCIX

Tragelaphus est dictus hircoceruus a tragos q̃ ẽ hirc⁹. ꝛ elephos q̃ est ceruus. Et di. Jsi. li. xij. tragelaphi a grecis sunt noiati q̃ dũ sunt cadez spẽ vt cerui villosos hñt armos vt hirci. ꝛ mẽtũ demissis hirsutis barbis. De his aũt dic̃ Auic̃. li. ij. q̃dam agrestia aialia hñt cornua toꝛtuosa. vt hircoceruus q̃ tragelaph⁹ dicit̃. ꝛ pedes eius hñt soleas. ꝛ corp⁹ ei⁹ crescit ad q̃ntitatẽ cerui ꝛ sunt fortes valde. ꝛ facies ei⁹ declinãt. ꝛ cornua eoꝛũ sunt sic̃ hinnuli

De talpa La. C

Talpa est quedam bestiola ad sil'itudinẽ muris. de q̃ dic̃ Jsi. li. xij. q; sit dãnata cecitate ꝑpetua in tenebris Est em̃ absq̃ ocul'. rostꝫ hz ad moduz porci cum q̃ tram fodit. ꝛ humũ egerit. ꝛ radices sub tra comedit ꝛ corrodit. solẽ odit ꝛ fugit. nec diu põt viuere sup̃ tram. nigram hz pellẽ villosã ꝛ mollẽ. crura breuissima ꝛ pedes latos ꝛ per digitos distinctos ad modũ man⁹. Arist. aut̃ de talpa dic̃ sic. Omne aial generãs aial si bi sil'e hz oc'os p̃ter talpam q̃ non hz oculos apparentes. sed si q̃s inciderit coriũ subtiliter inueniet interius vestigia latentium oculorum. Et putauerunt aliqui q; illud coriũ rũpitur pre angustia quãdo incipit mori. ꝛ tũc incipit aperire oculos in moriendo q̃s clauos habuit in viuendo. Dicit ad hoc ꝓlini. li. decimo. cap̃. xlix. Liquidius audiũt talpe obrute terra denso atq̃ surdo elemento. ꝛ si hominem audierit loquentem fugita remotis.

De taro

Capitulum CI

Tactus est melꝰ animal. scz ad qnantitatē vulpis. cuiꝰ pellis valde est hispida ⁊ villosa ⁊ dicit melota vt dicē glosa sup illō ꝓbum. Circūierunt in melotis ⁊c. Heb. xi. De hac bestia. scz de taxo siue ō melo dicit Plī. li. viij. c. xxxix. Est ⁊ melis q̄dā sollertia. qñ em̄ eos canes insequunt ambelitū ⁊ flatum retinēt. retinēdo cutem extendūt. ⁊ sic morsus canū et ictus hominū arcent. futurā ꝓuidēt tempestatem. ⁊ ideo sibi faciūt cauernas subterraneas diuersos exitus cōtinētes Ūñ qñ flat ventꝰ aq̄lonarꝭ obturant caudarū villositate introitū aquilonarem. ⁊ aptum dimittūt tūc australem. et ecōuerso. In eisdē aūt latibulis sibi prouident in pastu ꝓtra hyemē. et si qñq̄ eis defecerit cib⁹ eis ꝑ cibarijs erit somnus. vt dicit idem. Sunt em̄ de generib⁹ animaliū que in hyeme se abscondūt. ⁊ ꝓ magna parte de somno viuūt. vt supra de mure Est quedam species taxi. vt dic̄ phisiologꝰ. que absolute cibos cōtra hyemē vna cum femina colligit ⁊ reponit ⁊ veniente algore hyemis timēs masculus ne cibi collecti nimis cito deficiāt. feminā ab esu reprimit ⁊ ipsam ad saturitatē comedere non ꝑmittit q̄ pacem simꝫans. ⁊q̄si taxo masculo cedens cauernam latenter exit ⁊ ꝑ partē oppositam latibulū intrans ignorante masculo fauces aprit diu aggregatos cibos deuorat et consumit. Hec bestia vt dicit idem. vulpez odit. ⁊ cum eadem dimicare ꝓsueuit. sed videns vulpes q̄ꝑter duriciam ⁊ villosam ei⁹ pellē eū ledere non poterit se victam simꝫans fugam petit. ⁊ dum taxus p̄edam q̄rit vulpes ei⁹ latibulum subintrans. ⁊ rina ⁊ alijs immūdicijs tapi cubiculū inficere consueuit. cui⁹ fetorē abhorrens melus defedatū domiciliū derelinquit ⁊ aliam mansiunculam necessariam sibi querit.

De tigride Cap. CII

Tigris est bestia ad fugaz velocissima ad modū sagitte. sic. n. ꝑse sagittas vocant. vt dicit Isi. li. xij. Est em̄ bestia varijs maculis distincta. virtute et velocitate mirabilis. et cui⁹ noie fluui⁹ tigris appellat. eo q̄ rapidissim⁹ sit omniū fluuiorū. Tigrides em̄ magꝰ bircania gignit. Ducuscz Isi. Dicit aūt hic tigris hꝰ tigridis ꝓ bestia. sed ꝓ fluuio hic tigris hꝰ tigris. q̄re supra ō fluminib⁹. De tigride autē dicit Plī. Tigrides aūt bircani vndiq̄ ferūt q̄ sunt aialia tremēde velocitatis. ⁊ maxime noscit cū capit. eius em̄ fetus q̄ semper numerosus est ab insidiāte venatore rapit. ⁊ in equo velocissimo subito deducit. at vbi fera spoliatis catꝫis vacuum cubile reperit ferꝫ preceps odore feretis catulos inuestigans. venator aūt audiēs fremitū insequētis abūcit vnū catulū quez illa tollit ⁊ ad suū latibulum morsu ducit. quo reposito in cubili concito cursu iterū redit. interim raptor cū residuis nauē scandit. ⁊ illa irritata et frustrata feritate ꝑ nullo vltra seuit. vt dicit Plīdib. viij. c. xix. Masculꝰ aūt de fetu penitꝰ nō curat. vt dicit idez Qui aūt oēs catulos deferre cupit. specula magna in itinere derelinqt. q̄ mater inseqūns in via inuenit ⁊ in eis se intuēs. de sua imagie filios esse credit. circa aūt suam vmbram illic detenta ⁊ circa filiorū extractionez ō vitro occupata dat raptori spaciū fugiendi. ⁊ sic per vmbraz decipit ne raptorē ꝑ catulorꝫ liberatiōe vltrius psequat.

De tinea Cap. CIII

Tinea vt dicit Isi. ō. est vestimentorꝫ vermis dicta. eo q̄ teneat ⁊ eo vsq̄ vestib⁹ insideat q̄s corrodit. ⁊ et vestiū corruptione gignit qñ scz vestis aliq̄diu iacet grosso cōprimit nec vento pfundit ⁊ in puro aere libere nullatenus explicat. Insensibiliter aūt panni superficiem ꝓsumit. ⁊ cū sit sensibile animal infra panni substātiam se occultat q̄ vix vnq̄ videri oculis se ꝑmittit. amara et odorifera tinee fugiūt. ad vestes respas talib⁹ defacili nō accedūt. ⁊ ideo folia lauri cedri ⁊ cipressi ⁊ hmōi posita in cistulis vestes ibi repositas ⁊ libros corrūpi a tineis non ꝑmittūt. vt dicit Constan. Est etiā q̄dam scabies capitis q̄ꝑter suā tenacitatē ⁊ adherentiā tinea est dicta. de q̄ q̄re li. v. vbi agit̄ de capitis infirmitate.

De teredine Cap. CIIII

Teredonas vocant greci lignorꝫ vermes. eo q̄ terendo edant. vt di. Isi. ō. li. xij. Et humore aūt corrupto in arboribꝫ derelicto sub corticib⁹ arborū ⁊ in medullis generant. maxime aūt in arboribꝫ generant q̄ndo in importuno tempore arbores secant vel plantant. vt dicit idem. ⁊ hoc est in plenilunio potissime q̄ndo būiditas q̄ lunari virtute cū corporib⁹ tūc abūdat non digerit ⁊ propter ei⁹ superfluitatem non regitur a natura. et ideo necesse est vt talis superfluitas corrūpat. ac in vermes ⁊ in putredinem conuertat. Quere supra de effectu lune libro. vj

Teredo itaq; ligni ꝑmiculus in substantia ē mollissimus. z tñ corrodit z cōminuit durissima ligna z subtiliorem pulueꝛē facit q̄ possit lima facere. Quere infra de vermiculo.

De testudine Cap. QV

Testudo est animal sic dictum eo q̄ te gmine teste sit optum in camere modū vt dicit Jsiō. li. xij. Et sunt q̄tuor genera. scz terrestres. maritime. lutarie. s. i paludib' viuentes. z fluuiales. Et tradunt aliq̄ qō tñ incredibile est tardi⁹ ire nauigiū testudinis pedem dextrū deferēs. vt dicit Jsiō. li. xij. De testudine autem quere supra in lra L de limace.

De tortuca La. QVI

Tortuca inter testudines cōputat. eo q̄ inter testas durissimas claudit. inē quas se recolligit qñ ab aliquo molestat. Est aūt eius duplex spēs. scz fluuialis et terrestris. Fluuialis aūt tortuca mortifera ē z venenosa. Terrestris ꝙo que habitat in domibus vel in siluis mūda est et comestibilis. est tamē horribilis in aspectu z ꝺformis. ꝓponit aūt ouа vt gallina sz pallidiora z minora. Est aūt animal q̄drupes habēs pedes quos sicut rana. z caput parunm sicut serpēs. z testas duras diuersis macul' deformatas. carnes ꝙo eius q̄ habitant in nemoribꝫ sunt medicinales z virtutis resumptiue. vnde valēt etbicis. ptisicis z ꝓsumptis. De tortuca autē marina dicē Aristo. li. viij. Tortuca inq̄t marina comedit omnia. z eꝰ orificium est fortius omni ore cuiuslibet animal'. q̄niam si accepit lapidē in suo ore eum frangit. z exit ad ripam z pascit herbis. z cum reuertit itra aquā ascēdit z natat. ita q̄ desiccat dorsi superficies a sole q̄niā illi nō leue ē q̄ i aqua ꝓfundat. Jtē li. xij. anial habens squamā plumam aut cortice. nō habet vesicam. ꝓpter paucitatē poꝰ. q̄ superfluitas potus trāsit i plumas z alia ꝓter tortucam. q̄niā pulmo tortuce maxime ē carnosus sanguineus simil' pulmoni vacce. Et pulmo tortuce siluestris ē maior q̄ debet esse. qm̄ corpus eius continet in testa spissa. z ꝓpter hoc non dissoluit nisi in carne tm̄. z ꝓpter hoc fuit in tortuca vesica vt reciperet superfluitatē sicut vas. sed valde parua est. Vesica em̄ est in omnibus animalibꝫ habentibꝫ pulmonem sanguineū. z ideo sola tortuca inter anilia hñtia duros cortices habet vesicā z renes.

De vacca Cap. QVII

Vacca tauri ē femīa. dicta quasi boaca. vt dicit Jsiō. li. vij. Est autē anial lasciuū z luxuriosum. q̄ vt dic Arist. li. vj. Vacce post annū mouēt ad coitū. z forte post octo mēses. z tps imp̄gnatiōis est per nouē menses. z fetus erit in decimo. Et vacce coitus assimilant maribus et efficiunt siluestres. ita q̄ non possunt eas domare pastores. z desideriū vaccaꝝ manifestat per tumorem inguinū z suos mugitus ꝓtinuos. q̄niā vacce mugiūt ꝓtra coituꝫ z saliunt supra tauros z sequunt ipsos. z cū eis stant. Jtem i eodem dicit in fine. Dicunt homines q̄ tēpus impregnatiōis eaꝝ est decez mensium. z si añ hoc tempus pariat. fetus non viuet nec sue vngule complebunt. z in maiori parte pariet vnum z forte duos. Femine viuunt i maiori pte. xv. annis. et mares simil'r. sed quādo castrant efficiūtur fortiores z viuunt. xx. anis z post partum habet lac bonū. ante autez nihil habet. z si habuerit parum aut nihil valz z cum ꝑmo coagulat lac vacce efficit sicut lapis. hoc aūt ei accidit cuz miscetur aq̄. Vacca vnius anni raro se miscet tauro nisi p⁹ annum. Et quando vacce multoties imp̄gnāt z faciūt plures filios signum est fm̄ q̄ purāt homines q̄ in hyeme multe pluuie erūt. Jtē grege viuunt z si a grege recesserint sepe pereunt. qm̄ a bestijs comedunt. Jtem oim animaliū sunt voces fortiores z grossiores in masculi' exceptis vaccis que vocem habēt masculi grossiorem. Jtem vt dic idē Vacca cornua habet fortiora z grossiora z magis nodosa q̄ masculus. non tamen ita magna. sz si ceteriant possunt flecti in omnē partez. z q̄ndo infirmant i pedibus est eis medicina si intercornua oleo z pice z alijs medicaminibꝫ inūguntur. Jtem dicit idem q̄ vacce diligūt bibere aquam clarā. z turbidam vix aut nunq̄ bibunt. z eis accidit podagra. z ex hac infirmitate moriunt. z signum est qñ summittūt aures scz z non comedunt vt dicit idem. Vacca impinguata iugum abiicit. cui cōsueta minus pasta optime est subiecta. in fimo ꝓpo iacens impinguescit. et quanto plus a labore ei parcitur tanto torpet amplius z pigrescit. puncta oestro id est musca bouina caudam erigit. z miro modo insaniens per campos licentius circuit et discurrit.

De vacca agresti Capitulum QVIII

Vacca aliqñ est agrestis. de q̃ dic̃ auicen. tertiã Aristo. Est inq̃t vacca i terra parthoꝝ hñs crines in collo sicut equi. t est corp⁹ eiꝰ ad q̃ntitatẽ cerui. vñ a multis eq̃ceruꝰ vocat. t talis vacca carẽs corniꝫ habitat in montanis. t est siluestris. et habẽt pulcros oculos t sunt acuti visus. t qñq̃ habent cornua vacce hmõi. sz sunt qua ad modũ hinnuli t sunt curuata versus tergũ sicut cornua capri. t in corde eius inuenit os sic̃ in corde cerui t cameli. tillud os qñ icalescit sanguis. titillãdo mouet cordis neruos t subaz. t est cã excitans anial ad motũ letic̃ie et exultationis. Vñ ex tali titillatiõe quasi subito se erigit caput mouet. salit velocius t discurrit Itez dicit Aristo. li. viij. Animalia inq̃t q̃ nõ pñt habere iuuamẽta a corniꝫ. habent iuuamenta alia a natura. sicut dedit velocitatem ceruis t agrestiꝫ vaccis q̃ cornua habent incuruata. tnõ pñt. ppter magnitudinẽ defendere totũ corp⁹. t ppter hoc dedit naka agrestti vacce aliõ iuuamentũ scz electionẽ sterco ris q̃ exurit canes q̃ ex vicino sibi nimiũ appropinq̃nt. aliꝫ etiã canes q̃ stercora taliũ vacaꝝ inueniũt circa ipsoꝝ odorẽ se occupãt q̃ usq̃ imbelles bestie fugiãt periculũ t euadunt. De hoc q̃re supra in lr̃a B. de boue t õ bubalo q̃ est bos agrestis

De vitulo Cap. CIX

Vitul⁹ a viroꝛe etat̃ dict⁹ est. vt dicit Isi. li. xij. Hã statim qñ nascit̃ a ꝓtute ꝓpa ad q̃renda matr̃ vbera erigit̃ t leuat matr̃ vberiꝫ statiz reficit̃ t lactat̃ materna lingua lingit̃ t ab omni imũdicia ꝓtracta ex vtero abstergit̃ t purgat̃. Nascit̃ ei sic̃ t eq̃ in fronte pustula q̃dã nigra quã magi foꝛe amoris asserũt incẽtiuũ Hãc pustulã mat̃ statim amputat t detruncat. nec eũ admittit ad vbera nisi p̃dict̃ vir⁹ auferat et p̃scindat. Idem dicit Aristo. De eq̃ t eius pullo. similiter Auicen. q̃re supra in lr̃a E. de eq̃. Vitul⁹ matrẽ diligit. t ei⁹ mugitũ sequit̃ t cognoscit Ubera q̃ sugit fronte excutit. t sic vberioꝛez lactis effusionẽ a matre q̃rit. lacte satiat̃ salit hilaris t discurrit saliẽdo. a matris aũt vestigijs nõ discedit. Sile dic̃ Aristo. li. viij. q̃ vituli castrant̃ post vnũ annũ. t si nõ castrent̃ illo tpe erũt pui. Et ẽ castratio vitl'oꝝ fm hũc modũ. pternunt̃ vitli in tra t scindit̃ corũ. t exꝑmunt̃ testicli t erigunt̃ eoꝝ radices ad superi⁹ t eoꝝ nerui. t ligat̃ scissura q̃usq̃ exeat sanguis extra. si accidit apostema cremabũt testiculũ abscisum. t ponũt cinerẽ sup apostema t sic loc⁹ sanat̃. Est aũt in mari q̃dam bestia hñs similitudinẽ vitli. ppt q̃ vitul⁹ marin⁹ nuncupat̃. hec parit in terra more pecudũ. more canũ coit. nunq̃ parit pl⁹ q̃ duos. educat mãmis fetũ. nõ antevndecimũ dic̃ ducit fet⁹ ad mare. sed deiceps assuefacit eos ad natandũ. difficiter interficiunt̃ nisi capite leso. mugiũt sic̃ vitli. ppter q̃ vituli nũcupant̃ voce t vultu ꝓpin̄ salutant cũ matima disciplina. Nullũ animal grauiori somno premit̃ pẽnis q̃bꝫ in mari vrunt̃. humi vice pedũ serpũt. pelles birsutas t crinitas habent sic̃ vituli q̃ detracte sensum equoris retinent. semperq̃ maris estu recedẽte inhoꝛrescũt. Dentre et⁹ pennule vim somniferã dicũt inesse. somnosq̃ puocat si supponat̃ capiti. Ducusq̃ Pli. li. viij. ca. xij.

De vrso Cap. CX

Vrsus est vocat⁹ eo q̃ more suo formatet⁹ q̃i oꝛsus. vt dicit Isi. lib. xij. Hã aiũt eos informes generare pt⁹ carnem q̃ndam nasci. q̃m mater lambendo mẽbra componit. Und̃ est illd. Sic formant lingua fetũ quem protulit vrsa rẽ. Sed hoc immaturitas part⁹ facit. Deniq̃ tricesimo die generat. Vñ puenit vt p̃cipitata fecũditas informes pereet Ursoꝝ caput est inualidũ vis matima in brachijs t in lũbis. Unde int̃dũ erecti insistũt. vt dic̃ Isidoꝛ⁹ lib. xij. in capi. õ bestijs. Uel õ vrsus ab vrgendo. q̃ fortit̃ vrget ac stringit quem apprehẽdit. De vrsis dicit Pli. li. viij. cap. xxxvij. Ursoꝝ inq̃t coit⁹ in initio hyemis nec vulgari q̃drupedũ more coeũt. sed amboꝫ cubantibꝫ t complexis recedũt deinde ab inuicem. t intrant specus sepatim. in. q̃bꝫ pariũt. xxx. die. t nõ plures q̃ q̃nq̃. sunt fet⁹ candidi. t informis caro. parũ maioꝛ q̃ sint mures sine ocꝫlis t sine pilo. vngue tñ pminent. hũc lambendo paulatim figurant. nec vident homines q̃cq̃ rar⁹ q̃ vt sos coeũtes vel pariẽtes. ideo mares q̃drageni diebꝫ latent. femine q̃ternis mensibꝫ. latibula sua edificant cũ ramis t frondibꝫ. t sunt penetrabilia ymbꝛibꝫ molliq̃ fronde contecta. primis his diebꝫ bis septenis tam grauisomno oppriunt̃. vt nec vulneribꝫ valeãt excitari. tũc pinguescunt miro modo. Et sunt et⁹ adipes apte contra pluuiũ capilloꝝ. post hos dies resident ac priorũ pedum suctu viuunt. fet⁹ frigentes opprimendo ad pect⁹ foꝛuent. t cubãt sup eos sicut volucres. Dirũ

aũt est dictu qđ credit Theophrastus. s. vrso
rũ carnes tũc temporis coctas crescere si ser
uent. nec inuenit tunc aliqđ cibi in aluo ve/
stigiũ nisi modicũ de humore. Circa cor aũt
habet tũc sanguinis ꝑuas guttas ⁊ nihil oi/
no in reliquo corpore inueniri põt. in vere ꝓ
cedũt. ⁊ tũc masculi sunt pigues. Cui⁹ rei cã
est occulta. ꝑcipue cum tũc tꝑis nec cibo nec
somno sunt sagiati. ꝑterq̃ diebꝫ bis septenis
Exeuntes aũt specũ q̃ndam herbam querũt
quã comedũt vt laxent ventrez quẽ habẽt tc̃
cõstrictum. Oculi eoꝝ tũc sunt hebetati. ⁊ iõ
tũc maxime expetũt fauos apuꝫ vt os vulne
ratũ puncturis apum sanguinãdo releuet g̃/
uedinem ⁊ dolorem oculoꝝ. Caput habꝫ de
bile qđ est fortissimũ in leone. et ideo si vrgẽte
vi q̃ndoq̃ de rupe se ꝑcipitent. collapsi sup
arenam defacili moriunt. Cerebꝝ vt dicunt
habent venenosum. ⁊ ideo eoꝝ capita qñ oc
cidunt in spectaculis cõburunt. ne gustãtes
aliq̃ de cerebro in vrsinã rabiem ꝯuertantur
Pugnant ꝯtra tauros ⁊ auersi rapiũt ore ip/
sos. pedibusq̃ omnibꝫ in cornibꝫ suspensi põ
dere deijciũt et tũc mordendo eos dilaniant
⁊ occidũt. Nec alicui anialium inest tanta so
lertia ad maleficia sicut vrsis. Hucusq̃ Pli.
lib. viij. c. xxxvij. De vrsis aũt dicit Aristo. li.
vj. Vrsus inq̃t comedit omnia indifferẽter.
Comedit em̃ fructus qñ ascendit arbores et
frangit aluearia ⁊ comedit mel. ⁊ infestant a
pes oc'los ei⁹ ⁊ pũgunt linguam. et qñq̃ fugi
unt ip̃m. ⁊ comedit cãcros ⁊ formicas ꝓpter
medicinã. ⁊ comedit carnes ꝓpter ei⁹ magnã
fortitudinẽ. Et pugnat cũ ceruis ⁊ porcis a/
grestibꝫ ⁊ cum canibus ⁊ cum tauris. ⁊ ꝓster
nit eos. ⁊ vadit erectus ꝯtra eos ⁊ tenet ma/
nibꝫ cornua et sepe vincit eum. Est aũt anial
impatiens ⁊ iracundũ volẽs se vindicare de
singulis que tangũt eum. ⁊ ideo si aliquẽ ꝑcu
tientẽ se inuaserit si alius eũ tetigerit dimit/
tit ꝑmum ⁊ statim inuadit secundũ. ⁊ si terti⁹
statim eum leserit dimittit ꝑmum ⁊ secũduꝫ
⁊ mox contra tertiũ insurgit. Et qñ capit pel
uis ardẽtis aspectu excecat. catenis colligat
ludere ꝯpellit ⁊ per verbera domesticat. Ani
mal etiam est instabile ⁊ multũ inquietuꝫ. vñ
tota die circuit circa stipitem ad quẽ vincul'
alligat. pedes suos sugit ⁊ lãbit. et in eoꝝ suc
co delectat. miro mõ scit scandere sup arbo/
res vsq̃ ad altissimas ipsarũ arborũ summi/
tates. Solẽt aũt mellificare apes ĩ arboribꝫ
cõcauis quaꝝ fauos deprehendens vrsus ꝑ
odorem ascẽdit vsq̃ ad locũ mellis. ⁊ faciens
vnguibꝫ in arbore apturã extrahit mel et co/
medit. ex consuetudine freq̃nter qñ esurit ad
locum redit. qđ attẽdens venator circa arbo
ris pedem sudes ⁊ palos acutissimos vndi/
q̃ circũfigit Ante apturam ꝟo malleuꝫ valđ
ponderosum cũ reste suspendit Veniens ita
q̃ vrsus esuriens et mel extrahere cupiẽs per
malleũ impedit. qđ videns quasi pede malle
um a se ꝓijcit. sed rediens malleus ip̃m ad au
res tangit. sup quo indignatus forti⁹ a se mal
leum reijcit q̃ impetuosus rediens acri⁹ ip̃m
ferit. ⁊ tãdiu cõtra trũcum siue malleũ sic cõ/
tendit q̃usq̃ ex frequẽti ictu caput qđ habet
debile deficit. ⁊ cadens inferius super palos
ꝓpria stulticia se occidit. Istũ modũ venãdi
vrsos narrat theophrast⁹. ⁊ istũ eundẽ modũ
a venatoribꝫ vrsoꝝ in germanicis partibꝫ in
tellexit.

De vrsa Cap. CXI

Vrsa aũt bestia ẽ seuissima. et maxime
qñ catuli sui rapiunt. nã illi cura ẽ đ
salute filioꝝ. ideo eos diligẽtius lam
bit. lactat ⁊ nutrit. ⁊ circa illos defendendos
sepe potent ꝓ viribꝫ se oppõit. impgnata a ma
sculo se diuidit. ⁊ vsq̃ ad filiorũ informatiõez
vlteri⁹ nõ accedit. vt dicit idem. In tꝑe luxu
rie se abscondit ⁊ videri a moris tꝑe erubescit
Masculi etiaꝫ eis tũc tꝑis parcũt ⁊ volupta
tis gr̃a eas infra part⁹ tꝑa nõ accedunt. vt di
cit Aristo. Pli. ⁊ Auicẽ. Item Plini. li. x. cap.
lxxiij. Vrsi inq̃t nõ lambunt potum vt bestie
habẽtes serratos dentes. nec sorbẽt vt habẽ
tes cõtinuos sic oues ⁊ homies. sꝫ aquã mor
su vorant.

De vulpe Cap. CXII

Vulpes est dicta q̃si volupes. est eniꝫ
volubilis pedibꝫ ⁊ nunq̃ rectꝫ itine/
ribꝫ. sed tortuosis amfractibꝫ incedit
fraudulent animal insidijs decipiẽs. Nã dũ
nõ habuerit escã mortuã se fingit. sicq̃ aues
descendẽtes q̃si ad cadauer rapit et deuorat
⁊ transglutit. vt dicit Isi li. xij. Vulpes semp
claudicat. Nã crura ei⁹ dextra breuiora sunt
q̃ sinistra. Pellem habet mltũ villosam cal/
lidã ⁊ pilosaꝫ caudã magnã. quã dũ canis ra
pere putat dẽtes ⁊ os pilis replet ⁊ obturat.
Contra taxũ ꝓ mãsionibꝫ pugnat ⁊ ipsi⁹ fo/
ueam vrina ⁊ stercore polluit ⁊ defedat. et sic
de ipso nõ violẽtia sed dolo ⁊ fraudulẽtia tri
umphat. Foueas ⁊ loca subt'ranea ĩhabitat
⁊ freq̃ntat. aĩalia domestica plus q̃ siluestria

rapit ꝛ deuorat Et vt dicit Aristo. li. viij. cer
uus est amicus vulpis. et ꝓpter hoc pugnat
ꝓtra melũ id est contra taꝝ ꝛ ipm iuuat. Na
turale est odiũ inter vulpeculã ꝛ melũ siue ta
xum quem sepe supat vulpes. dolo potius q̃
frute. Est aũt animal vorax ꝛ gulosum. et iõ
generat filios cecos sicut leo et lupus. vt dic̃
Aristo. lib. xvj. Nam vt dicit Soli. In oĩb
facientib⁹ filios incõpletos causa est gulosi
tas. q; si expectaret natura vsq; ad ꝓplemen
tũ sugendo interficerent matrẽ. ꝛ ideo natu
ra facit fet⁹ nasci ante ꝓplet̃ionẽ ne nimis ex
pectando plenã formatiõez auiditate nimia
nutrimẽti interimerẽt matres suas. vt dicit
idem. Animal siq̃dem est fetidũ corruptũ et
loca reddit sterilia ꝛ corrupta vbi morari cõ
tinue cõsueuit. ventrẽ ꝛ guttur habet album
ꝛ delicatũ ꝛ caudã ꝛ tergũ habet rufum. an
helitũ habet fetidũ. ꝛ morsum aliq̃tulum ve
nenosum. vt dicit ꝑli. Qñ eam ĩsequunt ca
nes caudam inter crura recolligit. ꝛ qñ vidz
se nõ posse euadere in cauda villosa vinã re
colligit. quã sup canes ipam subsequẽtes ꝓ
cit ꝛ diffundit. cui⁹ feroꝛem abhoꝛrẽs canuz
multitudo aliq̃tulum ei cedunt. Domesticũ
ꝛ domitũ in necessitate se fingit. sed noctu o
portunitate aliqua siluas petit. Et q̃uis mꝫ
tum sit in se versuta ꝛ malicioſa. in multis tñ
est vtilis ſm exercitiũ medicine. vt dic̃ ꝑli. li
bro. xviij. Adeps eñ ei⁹ ꝛ medulle mꝫtuz di
cunt valere ꝓtra neruoꝝ cõtractionẽ San
guis ꝺr diuretic⁹ vñ mꝫtũ valere credit ad la
pidũ in vesica ꝛ renib⁹ fractionẽ. Alias ponit
ꝑli. ibi de virtute vulpiũ magoꝝ opiniones
de q̃b⁹ non curo facere mentionẽ. Dicit tñ q;
si quis linguam vulpis habuerit in anulo vꝫ
in armilla talis nõ patiet. vt dicit ſm magos
caliginẽ oculoꝝ.

De verme Cap. CXIII

Vermis est animal qđ de carnib⁹ sepe et
herbis nascit. sepe aũt de oleribꝫ pere
at. aliq̃n ex sola hũoꝝ corruptiõne. ali
q̃n ex se tuũ cõmixtione. ꝛ aliq̃ndo et ouatiõe
vt patet in tortucis ꝛ scorpionib⁹ ꝛ lacertis.
vt dicit Jsiđ. li. xij. Dicit aũt ſmis q̃si vertẽs
vꝫ q̃si verrens. quia in multas ptes se vertit.
vel quia verrit. id est ad ptes oppositas se tra
hit. nõ eñ sicut serpentes squamarũ nisibus
ſmis repit. sed in diuersas ptes corpusculuz
suum trahit. vt dicit Jsiđ. Jn vetꝛe tñ de late
bris vermes exeũt. ꝛ iõ forsan ſmes a verno
exitu nomẽ sumũt. vt dicit idẽ. Sũt aũt ver
miũ multe differẽtie sic̃ dicit idẽ. Nam q̃daz
sunt aquatici. ꝛ q̃dam terrestres. Et istoꝝ q̃
dam sunt in herbis ꝛ oleribꝫ. vt erucez ꝓsimi
les. q̃dam in arboꝛib⁹ vt teredines. ꝛ q̃daz in
vestib⁹ vt tinee. ꝛ q̃dam in carnib⁹ vt mado
nes q̃ ex coꝛrupta humiditate in carnib⁹ pu
tridis generant. q̃dam in aialib⁹ vt lumbrici
ꝛ ascarides in visceribꝫ. syrones in manibus
pediculi ꝛ lendes in capitib⁹. q̃ omnes ex hu
moꝛib⁹ coꝛruptis in anialiũ coꝛpoꝛib⁹ interi
us vel exterius generant. Sunt ꝛ alij ſmes
terre longi ꝛ rotundi molles et lubꝛici terrei
quos in terra venant talpe ꝛ q̃b⁹ pisces i aq̃s
capiunt quando hami talib⁹ vermib⁹ inescã
tur. Et dicit Constan. q; tales ſmes valent
ꝓtra spasmũ ꝛ ꝓtractionẽ neruoꝝ. Valẽt etiã
ꝓtra morsum serpentis ꝛ ictũ scoꝛpionis. Et
inter vermes q̃dam sunt q̃ oino carent pedi
bus vt colubꝛi ꝛ serpentes. et q̃dam sunt qui
multos habẽt pedes vt sextupedes. Et q̃dã
sunt valꝺ pernicioſi ꝛ nature homis inimici
vt serpẽtes et ceteri venenosi. Et sunt q̃dam
anulosi coꝛpis q̃ non habẽt neruos nec ossa
nec spinas nec cartilagines. nec sanguinẽ. et
omnes tales si in oleo tinguntꝫ moriuntꝫ. i ace
to ꝯo reuiuiscunt. vt dicit Aristo. et ꝑli. Et
sunt q̃dam vermes qui generant ꝛ generantꝫ
ꝛ q̃dam qui generantꝫ ꝛ nõ generant vt sala
mandre. et in talibus nõ est sex⁹. Dis ꝛ mul
tis alijs modis ſmes tam maioꝛes q̃z mino
res variantꝫ.

De vermiculo La. CXIIII

Vermiculus est vermis modic⁹ a ver
me diminutiue dictus. quales solẽt
in lignis ꝛ fructib⁹ inueniri. sic̃ Da
uid. ij. Reg. xxiij. renerrimo ligni ſmicl'o cõ
parat q̃ teredo vel terebucca dicit q̃ cũ sit na
tura mollis lignũ durissimũ ꝓoꝛat. imo ni
hil est durius eo dum tangit. nihil mollꝰ dũ
tangit. vt dicit glo. ibi. Vermis tigit p̃cipue
terrestris nascit ex humo et foliis ex fructib⁹
ꝛ lignis. finita hyeme ꝓcedit de visceribꝫ ter
re ꝛpe verno. salsa cauet ꝛ fugit. ꝛ aromatibꝫ
amaris ꝓdita non tangit. vestes lineas non
rodit sic̃ tinea. laneam vestem destruit ꝛ con
sumit. ꝛ maxime illas vestes laneas cõsumit
vermis quarũ carnes tetigit dens lupinus.
Nam lana ouis denoꝛate a lupis rineas ge
nerat ꝛ pedicl'os. vt di. Arist. li. viij. et ꝑli. li.
x. Vilis ꝛ mollis ẽ ſmiculus ꝛ rotũdus. sub
tilia ꝛ gracilia sunt ei⁹ extrema ꝛ media gros
sioꝛa. occulte moꝛdet arboꝛem et ꝓsumit. pl⁹

ore q̃ pedib⁹ se trahit. vilis est. flexibilis ⁊ ex/
anguis. In oib⁹ vermib⁹ est sensus tactus et
gustus. vt dicit Pli. lib. xj. cap. lxxj. Unde p/
cepto sonitu vl' strepitu latescũt. iter sapores
discernũt. amara em̃ ⁊ salsa refugiunt v̄mes.
⁊ dulcia appetunt ac sugũt. vñ dentib⁹ alij p̄/
dant. ⁊ alij vnguib⁹ ⁊ rostris ad necessitatem
rapiũt. alij acumine excauant. alij sugũt. lam
bunt. sorbent. vomunt. mandũt. nec minor ē
varietas in pedũ ministerio vt rapiãt. distra
hant. p̄mant. pendeant. terrã fodere non ces/
sant. vt dicit Pli. ibidē. s. li. xj. ca. lxxj.

De vipera Cap. CXV

Vipera est gen⁹ serpentis venenosi. d̄
qua dicit Isi. li. xij. Uipera est dicta
eo q̄ vi pariat. Nam cũ venter ei⁹ ad
ptum itumuerit. catuli nõ expectãtes matu/
rã nature solutionē corrosis ei⁹ lateribꝫ. cum
matris interitu vi erumpũt. Dicit aũt q̄ ma
scul⁹ ore inserto in os vipere semen expuat. il
la aũt ex voluptate libidinis in rabiem versa
caput maris p̄scindit. itaq̄ fit q̄ parens vter
q̄ pereat. masculus dũ coit. femina dũ parit
Ex vipera fiunt pastilli. q̄ trocisci tyriaci no/
minant. ex q̄b⁹ fit tyriaca. i. remediũ cõtra ve
nenũ. De viperis dicit Pli. li. viij. c. xl. Uipa
sola inter serpentes in terre cauernis se abscõ
dit. Alij aũt omnes in cauernis saxorũ aut ar
borũ se occultant. famē sustinent diutissime.
in forti hyeme intra t̄re viscera siue fissuras
se recolligit ⁊ prius euomito veneno vsq̄ ad
veris tp̄a dormit. Cum aũt calore solis pori
terre apiunt. vipa expergefacta egredit de ca
uernis. Et q̄ visus ei⁹ ex longa mora ꝯtraxit
in tenebris caliginē. feniculi radicem vl' her/
bam querit ⁊ ei⁹ succo ocl'os linit hebetatos
⁊ sic herbe gustu oculos acuit vt visuꝫ recu/
peret quem amisit. Est aũt tyrus species vi/
pere maxime venenositatis. de quo dic̄ Ari/
sto. li. vij. Tyr⁹ ē sicut ⁊ thenethea. i. cocodril/
lus. latet in hyeme. sed post expoliat coriũ q̄d
est inter oculos suos. ita q̄ ille qui nõ cogno/
scit hoc accidens putat q̄ ille cec⁹ sit. deinde
aufert corium capitis totaliter vno die. ⁊ sua
expoliatio est sicut exit⁹ embrionis. ⁊ sic reno
uat q̄ñ deponit senectutē Itē in eodē in fine
Inuenit tyr⁹ q̄dam quē serpentes magni fu
giunt q̄uis sit paru⁹. et sunt pili supra totum
corp⁹ suũ. ⁊ q̄ñ mordet aliq̄d putrescũt om̄ia
que sunt in circũitu morsus statim. Et inue/
nit vn⁹ puus tyrus in india ⁊ morsus eius est
ita fortis q̄ nõ inuenit contra ip̄m medicina

Vipa

De vipera dicit Ambro. in hexame. omniuꝫ
serpentũ neq̄ssimũ est genus vipere q̄ cũ cu/
piditatem assumpserit coeũdi murene req̄rit
copulã. pgreditq̄ ad lit⁹ aque vbi credit mu/
renulaꝫ latitare. sibilo aũt euocat vipa mure
nulam. ⁊ puocat ad amplexũ. que vocata sta/
tim adest. vipa aũt videns eam ad copulã p̄/
paratã totuꝫ venenũ suũ euomit. ⁊ ad ample
xum murenule tũc accedit. completo v̄o ꝯcu
bitu vipera venenuꝫ q̄d emomuerat haurit
iterũ ⁊ resumit. et sic cũ veneno resumpto re/
uertit ad cauernã. Uipa insup vt dicit Pli.
lib. xxix. c. j. lapidē quendam deglutit. q̄d pci
pientes scithe viperam caute apiunt ⁊ lapi/
pidem eximũt. ⁊ eo vtunt ꝯtra venenũ. Itez
ibidē. quē draco vl' aspis vulnerat caput vi/
pere appositum vulneri sanat. Et econuerso
quē vipa pũgit caro aspidis attrahēdo vene
nũ vipe sanare consueuit

Incipit liber. XIX. De coloribꝫ odoribꝫ
et saporibus.

De scriptis pro
prietatib⁹ rer̄ spũaliũ ⁊ cor/
poraliũ tam simpliciũ q̄ cõ
positaꝝ, put ad man⁹ nr̄as p
uenire potuerunt. Nũc po/
stremo de q̄busdã accidentib⁹ corpalium re/
rum substantias cõcomitãtib⁹ coopante di/
uina gratia est hic attendendũ. Primo de co
lore. Scdo de odore. Tertio de sapore. Ul/
timo de liquore. Color est dict⁹ vt dicit Isi.
li. xviij. eo q̄ colore ignis vel claritate solis ē
pfect⁹. Uel color a colendo est dict⁹. eo q̄ co/
lant colores ad hoc vt summe subtilitatꝫ sint
⁊ intime puritatis. Colores aũt quomõ na/
scunt aut fiunt. de his quere infra in fine de
coloribꝫ. Est aũt color s̄m Aristo. in li. meth.
extremitas pspicui in corpe termiato. Rei ei
corpalis visibilis supficies et terminus colo
rũ differentias quas recipit ex natura mixti/
onis elemētoꝝ ⁊ dominio in corpe composi/
to dicit. q̄ mixto pspicuo ⁊ diaphano p actu
alem vnionē lucis radiantis sup ipsam t̄mi/
nabilem ⁊ pspicui corpis supficiē visui repre
sentat. Et ꝓpter hoc dicit Aristo. in secũdo li.
de aia. q̄ color ē motiu⁹ visus s̄m actũ lucidi
Nã lux ē act⁹ ⁊ pfectio lucidi seu pspicui. Na/
turã em̄ coloris in corpe mixto ex alic⁹ elemē
ti dominio essentialr exñtis pducit lux ad ac
tũ immutatiõis visus Quãuis em̄ color na

turaliter ꝛ essentialr sit in mixto. nō tñ hz potentiā manifestandi se nisi p lucē sup ipsū superficiē actualiter radiātē. Tñ color ad sui manifestationē sp indiget luce. sed non ecōuerso qz lux ad sui manifestationē nō indiget colore. sicut color indiget luce actualr existēte vt luce mediante coloris q̄litas visus organo i primat. Et ideo posuerūt alicq̄ rō visibilis radicaliter ꝛ formaliter est in luce. qz ipsa sublata rei colorate q̄litas visui nō apparet. Habet aūt color actualez essentiā in tenebris. vt dicit cōmen. in secūdo de aīa de imutatōe visus ꝛ coloris. nō em̄ creat lux colorē cū in sua actualitate ex dominio elementi sit in mixto sz lux extrinseca diffusa sup colorē et sup medium disponit ipm̄ medium dando ei formā per quā possit recipe speciem coloris. et ideo p lucem fit dispositiue imutatio i medio p qđ defert coloris differētia ad organuz visus. vbi fit iudiciū de colore. ꝛ ideo in tenebris remanent colores in sue essentie actualitate sic̄ esse dic̄ cōmen. sup id spectiue. li. j. cap. vlti. q̄ lux nō exigit ad visionē colorū nisi in alteram duaz causaz. aut qz sine luce non extenduntur forme colorū in aere. aut qz si tūc extēdunt nō opant̄ in visum nisi p lucem. vñ ad existentiā coloris lux nō exigit. sz tñ ad eoꝝ manifestatōnē. ꝛ q̄z quis nō manifestet in tenebris color. propter h̄ nō erit supfluꝰ vl ociosus cū sp̄ficiat suā naīam ꝛ subam Et q̄ nō videt i tenebris nō est ex ōfectu coloꝝ sz potiꝰ ex defectu a pte recipiētis. eo q̄ nō habeat dispositōez quam oportet ipm̄ habere. Si ergo alicubi dicūt aūtores colorē nō esse in actu sine luce intelligendū est de actu manifestandi q̄ ad visum nō de actu existēdi. Ornat itaq̄z lux extrinseca colores ꝛ decorat. et ipsos prius extāntes in esse specifico visui manifestat. nō tñ primitus eos causat. ꝛ h̄ intelligo de luce infusa extrinsecus sup res. Nam sꝰ lucꝫ celestꝫ ad interiora rerū inuisibiliter penetrās coopantibꝫ q̄tuor elemētoꝝ q̄litatibꝫ colores ꝓcreat atq̄z causat. ꝛ sic generatos extāntes in esse specifico superueniens lux visibilis clarificat nobilitat et oculis manifestat.

De materia coloris Cap. I

Est aūt ꝑspicuuz bñ termiatū materia coloris. et hoc est solū vel maxime humidū. q̄niam siccū ꝛ terreū incōpatū hmōi nō est ꝑspicuū. siccū ꝛo igneū nō descēdit de spera sua. neq̄z hic inferꝰ inuenit. q̄niā sola forma ignis generat̄ ꝺ potētia alicuꝰ elementi ex q̄ debet mixtū ꝓstitui. vt patz ex lib. de generatiōe. Illō g̃ ꝑspicuū hz tres differētias materiales. qz aut est matia subtilis. aut est grossa. aut mediocris. Si mediocris. tūc est humidū aqueū ml tū abūdās sup siccū terreū ꝛ sup humidū aereū deficiēs ab hūiditate aerea. vel erit aereū multū alteratū p siccū terreū. ita tñ q̄ excedat grossiciē Si aūt subtile sic est hūidū alteratū ad naturā aeris siue humidū alteratū aereuz. Si aūt est grossum tunc est alteratū ad grossiciem ꝛ siccitatē terre. ita q̄ excedit mediocritatem.

De materia coloris nigri Cap. II

Materia ergo coloris ꝑspicui. aut erit sicca p dominiū. vel humida p dominiū. vl mediocriter sicca ꝛ hūida. Si ꝛo dominet siccitas in materia. tūc si est actiō calidi p dominiū generabit̄ albedo. q̄a calidū rarefacit ꝛ disgregat ptes matie ꝛ subtiliat ac generat claritatem ꝛ ꝑspicuū Et sm hoc dicit Arist. li. de aīa. text. q̄ generat̄ albedo ex paucitate hūoris in materia sicca p dominiū calidi agentis ꝛ subtiliantis. sicut patet in calce ꝛ ossibꝫ combustis ꝛ alijs ꝓsimilibus. Si ꝛo agat in materia dñans frigiditas tūc generat̄ nigredo q̄niā ꝓstringit ptes materie sicce ꝛ ꝓgregat ac oppilat subam rei ꝛ ꝓdēsat ac obscurat. Obscuritas aūt est ꝓpatio nō solū lucis. vez etiaz coloris quēadmodū claritas est differentia coloris sic̄ lucis. q̄niam est conditio visibil̄ simpl̄r. et tunc magis terminat̄ siccū qđ exigebat̄ ad generatiōez albedinis. ꝛ sic inducit̄ color niger. Si ergo sit hūida materia tunc a calido dñante generat̄ nigredo qz calidū adducit ptes hūiditas ꝛ consumit humidū qđ exalat in fumū nigz. vt patet in lignis viridibꝫ ꝛ humidis. de q̄z extremis exit humor niger q̄n exurunt̄. vnde dicit Arist. li. methe. Ustibilia sunt q̄ habēt i poris hūorem debilez qui nō pōt resistere calori ignis. nec tamē statim suffocat̄. sz potius alit ignem. Tñ patet q̄ humidū ē potissimū in qđ agit ignis. ꝛ illud humidū est cā nigredinis p caloris actionē quoniaz calor agens exalare facit subtile ꝛ humidū aquosuz ꝛ euaporare aereū ꝛ remanet qđ ē terreū atq̄z grossum. propter quod oportet necessario vt nigredo generet̄. Dicit em̄ Aristo. li. meth. iiij. q̄ natura terrestris subtilis. ꝛ claritas aque. et natura aeris faciunt albedinem in argēto viuo. et ideo opposita istorum inducunt nigredinem in sicco derelicto ex actione calidi

in humido. Et sic dicit Aristo. li. xix. q nigredo generat in oculo ppter multitudinē hūidi nam calor naturalis agēs in hūidū terminādo ⁊ digerēdo ⁊ exiccādo in fine nigredinem derelinquit.

De generatione coloris albi.
Capitulū. III

SI vero sit materia humida ⁊ i illd vincat dominās frigiditas tunc albedo generat vt apparet in niue pruina et i canicie ⁊ in hūoribꝫ fleumaticis Quāuis em frigꝰ aggreget humidū. nō tn sicut siccū. humidū em cū sit pspicuū magis est aptū natū ad nobile esse coloris. Propterea hūidū cōpressum parat ad sparsionē ⁊ ptiū sepationez Sic aūt nō est de sicco ppter qd magꝭ parat. qꝫuis p compssionem ad receptiōez claritatꝭ ⁊ aptionē qꝫ siccum. ⁊ ideo pōt meliꝰ frigiduz generare albū in humido qꝫ in sicco. Et sic itelligēdū est qd dicit Arist. li. xix. q albedo generat ex aere vaporoso. i. declināte ad hūiditatem aqueam. ⁊ hoc ppter frigidi actionem. Ex vero dicit cōmen. q albedo generat ex igne claro admixto cum elemento valde diaphono intelligēdū est de claritate que p trāssumptionez albedo sepiꝰ ab Arist. nūcupat. fm q albedo dr generari in nubibꝫ ex refulgētia radiorū in eis si tenues fuerint atqꝫ rare. Et sic etiam flāma aliqn apparet alba qn materia aeris ē subtilis in q̄ radiat vapor ignis. ⁊ tal albedo nō est ppria sed potiꝰ trāssumptiua. Possemus tn extendere vbū cōmen. q dicit h de igne rōne pspicui qd est materia ppria albedis nō rōne sue actionis. Unde hoc qd dicit debet itelligi de igne qui debet esse materia coloris. et non de efficiente extra. ⁊ fm hoc itelligitur materialiter. nō effectiue. neqꝫ formaliter.

De gradibꝫ inter albedinē et nigredinem.
Capitulum. IIII

SUnt aūt inter albedinē ⁊ nigredinez multi gradꝰ intermedij fm intensiōez dominij tā qualitatū actiuaꝝ qꝫ passiuaꝝ fm esse debiliꝰ ⁊ fortiꝰ mltiplr ⁊ fm multos gdus. Quoniā qꝫto plus dominat siccitas tanto cum maiori difficultate subtiliat ⁊ rarificat ⁊ elucidat. ⁊ sic difficiliꝰ fit pspicuuz ⁊ p ꝯsequens albedo. eo q siccū est densuz ac solidū inqꝫtum hmōi ⁊ obscuꝝ. Quanto vero dominiū sicci fuerit minꝰ ⁊ calidi maius fuerit dominiū. tanto melius ⁊ citius poterit albedo inde generari. Similiter qꝫto siccitas fuerit maior ⁊ frigiditas intensior. tanto magis generabitur nigredo ex partiū cōpactiōe ⁊ extensione obscuritatis ⁊ pūatiōe claritatꝭ. ⁊ supfluitate terminationis pspicui. Similiter est de humido. quanto em maiꝰ fuerit dominiū hūidi ꝓportionabilis cōbustioni. dūmodo sit dominiū calidi. tanto maior erit fumus ⁊ caligo ⁊ denigratio. qꝫto vero dominiū humidi sit maius dūmodo sit dominiū frigidi ꝓportionabiliter crescens erit similiter intensio albedinis. Si vero fuerit dominiū humidi magnū. ⁊ parum de dominio calidi. remittet nigredo. Similiter si sit dominiū humidi magnum ⁊ dominiū calidi paruū ⁊ frigidi paruum. remittet albedo. si vero fuerit dominiū hūidi aliq̄ntulum dominiū vero calidi magis nigredo magna poterit generari. qn qꝫ tamē calidū generat albedinē in humido. vt patet in albedine oui cocti. ⁊ qn qꝫ ignis in lignis viridibꝫ ⁊ hūidis relinquit cineres albos post finalem terminū sue actionis. sꝫ tn nō est vera illa albedo q̄niam semp apparet in eo vestigiū pspicui male terminati ad modū supficiei cristalli clari. Et hoc apparet si scindat. licet nō ptēdat hec pspicuitas per medium corporis pspicuitate simplr actuali ⁊ cōpleta. Un patet q nō est vera albedo. Un illa albedo derelinquit ibi ppter debilitatem caloris agētis. ita q vincit frigiditas intrinseca ⁊ innata. Est aūt albumen coctū album qr non tangit ab igne ppter testam. q si imediate tangeret. vtiqꝫ in ipso nigredinē generaret. Agens insup calidū in humidū primo generat nigredinē ⁊ fumū ⁊ vincēs humiditas inducit siccitatē in materia in quā agit. ⁊ sic i illa inducta siccitate facit nouam transmutationē ⁊ generat nouū colorē in subtiliatōe sicci. Et licet caliduz aggreget onogenia ppter qd condēsat ⁊ obscurat. tn siccuz habet aliq̄d sibi annexū de humido ratiōe cuius pōt disgregare. Et licet in pncipio congreget ratōe dominij. tamē post aggregationē ipm aggregatū subtiliat. qr eiꝰ opatio specialis est subtiliare materiā in quā agit dūmō sit sicca. Qd dico ppter hoc q aliqn agit in humidū ⁊ exalat illud. frigidū vero nō ordinat ad rarefaciendū. sed stat in ipso actu ꝯdēsandi tanqꝫ i actu pncipali. qr aggregat tam omogenia qꝫ etherogenia

De actione calidi ⁊ frigidi.
Cap. V

SI vero sit actio calidi et frigidi mediocriter concurrens

in matetia ſicca tũc generabit colo⁹ medi⁹ ne ceſſario. q⁹ calidũ ſubtiliabit in generatiõem albedinis. Frigidũ ſo econtrario aggregabit eam in generationẽ nigredinis. Cũ ergo in quolibet puncto ſimł agant equalit oportet q inducant in quolibet pũcto ſimł albedinem ⁊ nigredinẽ. q⁹ oportet q fiat color cõpoſitus ex eis. Et iſte plus debet habere d nigredine. q⁹ ſiccũ min⁹ ſe hz ad album ꝙ ad nigrũ ꝓpter ꝓuationem ꝓſpicui ⁊ obſcuritatẽ in natam. ⁊ plus ſe habet ad aggregationẽ ⁊ innate aggregationis ꝓſeruationẽ ꝙ ad ſubtiliationẽ ⁊ rarefactionẽ. Si ſo cõcurrãt mediocriter in materia humida p dominiũ ſibi generabit color medi⁹ qui habebit plus d albo ꝙ de nigro. quoniam humidũ p dominium rõne ꝓſpicui puri magis ſe habz ad albũ ꝙ ad nigrũ. ⁊ reſpectu agẽtis frigidi facilius ſe habet ꝙ reſpectu calidi. q̃niam calidũ agit in humidũ exalando ⁊ conſumẽdo. frigidum ſo ſolũmodo ꝓſeruãdo illud in ſui natꝰa p viam ꝓſolidatiõis ⁊ ꝓpactiõis. Si ſo ſit materia mediocris. tunc erit ſp color medius. Si ſo ſit in tali materia actio calidi p dominiũ. tũc q⁹ põt facili⁹ hũidũ trãſmutari in nigredinẽ ꝙ ſiccũ in albedinez. generabit color pl⁹ habẽs de nigredine. ſicut patet q̃ humidũ ⁊ ſiccũ diuidunt adinuicẽ. citius generat color colorem nigrũ in hũidis et in viridib⁹ lignis ꝙ in lapidib⁹ combuſtis in q̃bus calt generatur ⁊ ꝓſimilia. Si ſo fiat actio frigidi p dominiũ in materia mediocri oportet colorem eſſe mediũ compoſitũ magiſ ex albedine. q̃niam hũidum magis ſe habet ad albedinem ꝙ ſiccũ ad nigredinem ſiue aliquẽ colorẽ. eo q i humido eſt materia ꝓſpicui que eſt ꝓpria materia coloris. Jn ſicco aũt non inꝙtuz hmõi reſpectu ſo agentis ſaltem vno modo eſt humidũ obedientius ſibi ꝙ poſſibile eſt ꝓpter p nationem ſoliditat⁹ ⁊ duriciei cuiuſdã naturalis que eſt i ſicco. Licet em̃ ſiccũ de ſe ſit natũ ꝓgregari. nõ tm̃ eſt ita bñ cõgregabile ſicut humidũ. vt patz in lapide q̃ licz ſuba ſit ꝓpacta nõ tm̃ facile recipit maiorẽ ꝓſſionẽ a cauſa agente Videm⁹ em̃ in multis q frigidũ de facile ꝓducit albedinem. vt in niue q̃ nõ tm̃ apparet exemplariter q̃ agit in materia ſicca Si ſo ꝓcurrant mediocriter in materia mediocri fiet mediũ neceſſario q̃ erit eq̃ diſtãs ab extremis. Si em̃ q̃ eſt dominiũ ſoluz ex parte agentis alteri⁹ vel ſolum a parte matie accidit color cõpoſitus ex altero magis et ex altero minus. tunc q̃ndo equant⁹ tam agẽtia ꝙ patientia erit color ſe habens equaliter. vt patet ex ꝓdictis. Et ita erũt due extremitates ⁊ q̃nq̃ medij. Hec videt q pluribꝫ modis poterũt medij eſſe diſtincti ſm ſpeciem ſicut declaratũ ẽ per iſtam diffinitionẽ diuiſam p oppoſita membꝛa nec ſuperflua nec diminuta. Ariſto. etiã teſtat q tm̃ ſunt q̃nq̃ medij colores quoꝝ numerus et ſufficientia põt accipi ꝓdicto modo. ⁊ etiã ex cõbinatõe albi ⁊ nigri ad eoꝝ generatõez. eoq nigrũ ⁊ albũ ꝓcurrãt eq̃liter ad ꝓpoſitõez coloris medij. et tũc erit color eq̃ diſtãs int extremos vt rubedo. Jnt albũ ſo ⁊ rubeũ nõ põt eſſe niſi duo. vn⁹ magis appꝛopinq̃bit albo ⁊ alius rubeo. Jnt rubeũ ſo ⁊ nigrũ erũt ſimilit duo. vnus magis conueniẽs cũ rubeo. ⁊ alius magis cũ nigro. ita plures non põt eſſe intermedij. quia inter album ⁊ rubeũ non põt eſſe aliqꝺ eq̃ diſtans ſimpl⁹. quoniã eque diſtãtia ſimpl⁹ hz reſpectum ad extremos. ſed talis ſi poneret habere tres q̃rtas albedinis ⁊ vnam nigredinis. q̃niam medietas rubedinis et vna eſt quarta albedinis ⁊ vna q̃rta nigredinis. eodẽ mõ non erit eque diſtans ſimpl⁹ iter nigrũ ⁊ rubeũ. q̃re oportet q habeat tres q̃rtas nigredinis ⁊ vnam albedinis. ⁊ ſic eſſet tm̃ eq̃ diſtantia ſm q̃d ⁊ ſm apparẽtiã et nõ ſimpl⁹ ſm veritatem.

De ſpecieb⁹ colorum quot ſunt Capitulum. VI

Hos aũt colores q̃nq̃ itermedios nominat Ariſto. Primũ vocans glaucum. ſecundũ puniceũ. id eſt citrinuz tertium rubeum. quartũ purpureuz. q̃ntum viridem. Jta q inter album et rubeum erit glauc⁹ a parte albi. punice⁹ a parte rubi. Jnter nigrum aũt ⁊ rubeũ purpure⁹ a parte rubei. ⁊ viridis a pte nigri. Hec nomia alio nomine vocant⁹ in greco. vt kyanos purpure⁹. karapos glaucus. ſed de nominib⁹ grecis nõ eſt vis. ſed nomina latinoꝝ attenduntur. Et ratio dictoꝝ patere põt. q̃m glauc⁹ magi⁹ habet de albedine ꝙ de nigredine et rubedine. ⁊ talis color ponit⁹ in foliꝭ cadẽtib⁹ i hyeme vt autumno. Punice⁹ ſo ⁊ purpure⁹ circũdant rubedinẽ. q⁹ vterq habet pl⁹ de rubedine ꝙ de albedine. ſed punice⁹ eſt magis remotus a nigredine ꝙ purpure⁹ vt vult Ariſto. in li. ij. de ſomno ⁊ vigi. vbi loquit⁹ de corꝛuptõne iſtoꝝ in nigredinẽ vbi puniceũ ponit p purpureũ declinare in nigredinẽ. et ideo oportet

vt purpureū sit inter rubedinē et nigredinē
z punice inter albedinē z nigredinē. Et
ꝗb oib⁹ sequit ꝙ viridis debet poni cū nigredie
Et ꝙ patet rō ordinatōis ipsoꝝ ꝗnqꝫ colorū i
termediorū fm Aristo.

De opinione eorū qui ponunt lucem esse
de substantia coloris.

Capitulum. VII

Sunt aūt ꝙ ponūt lucē esse de subā co
lorīs. z illi dicūt ꝙ color est lux incor
porata pspicuo. Habet aūt pspicuū
differentias istas. Aut cū pspicuū est pur se
patū a terrestreitate. aut ipur cū terrestreita
tis admixtiōe. Lux aūt ꝓsiderat ꝙdrifarie. qz
aut est lux clara. aut obscura. vel est pauca vl
multa. Hec dico lucē magnā p subiectū ma
gnū diffusam. sed sicut de luce ꝑtuali dr ꝙ in
puncto colligit lux multa vt qñ opponit spe
culū ꝓcauum soli. z lux cadēs sup totā specli
supficiē. in centrū spere speculi reflectit. ꝯ lu
cis collectio speculū inflāmat. z citissime cō
bustibile generat. vñ cū fung⁹ vel aliud inflā
mabile oppōit subito accēdit z ignit. Si igit
fuerit lux clara z multa in puro pspicuo albe
do generat. nā albedo est color et luce multa
z clara in puro generat⁹. vt dicit Albert⁹ Si
ꝙo fuerit lux pauca et obscura in pspicuo ob
scuro nigredo necessario generat. Et iste ser
mo exꝑlanat sermonē Aris. z auerrois. ꝙ po
nūt nigredinem ꝑuationē claritatꝭ z albedi
nē habitū siue formā Et fm hunc fmonē pa
tet ꝙ sunt septē colores ab albedine ꝙsus ni
gredinem paulatim accedētes. sil⁹ septē erūt
primi nigredini a nigredine ꝙsus albedinez
ꝓcedentes donec fiat occursus alicui⁹ septez
colorū ꝗb ab albedine ad nigredinem descē
dit. Et hoc patet. Cū cīm albedinis essentiaz
tria ꝓstituūt. scz lucis claritas z eius mīstitu
do. ac pspicui puritas duob⁹ amotis pōt esse
remissio. Erit igit p hunc modū triū colorū
generatio. z ꝗlibet triū solo remanente duoꝝ
reliquoꝝ erit remissio. zsic ab albedine erunt
septē colorū imediate ꝓductiōes vl ꝓgressio
nes. Sil⁹ a nigredine ꝙsus albedinē septem
sunt colores. z erūt fm istam ꝓsideratōez. xvj
colores. duo ꝓncipales. s. albedo z nigredo. et
xiiij. collaterales. septē hinc p extensionē albi
ad nigrū accedētes. z septē illinc a nigredine
p remissionē ad albedinez accedentes in me
dio in idē ꝯcurrentes. Jn ꝗlibet aūt medio
rū colorū sunt gradus quasi infiniti fm intē
sionem z remissionem maiorē vel minorez. p
ut extrema se ꝓtendūt. Recollige igit breuit
ex ꝓdictꝭ. ꝙ color est ꝓprietas siue qualitas de
relicta in supficie corpis perspicui et natura
mixtionis elemētariū qualitatū ꝯcurrentiuz
in mixto. que mediante luce visui actualit ꝓ
sentat. Nam sine luce media color organū vi
sus actualiter nō immutat. color tū p se est vi
sibilis. vt dicit Aristo. ij. de aia. non est aūt ex
defectu sui. sz pot⁹ ex defectu z ipotentia or
gani. qz color sine actuali luce ꝑntia nō videt
z ideo pitagorici vocauerūt colorē epiphani
am scz supra apparitionē. eo ꝙ sit extremitas
corporis pspicui terminati vel in eius extre
mitate. vbi magꝭ ꝓprie est. cadē tñ natura co
loris est int⁹ z extra. vt patet in albugine oui.
z in fracturis vitri colorati. vt dicit in lib. de
sen. z sen. ca. vij. Sūt tñ multa ꝙ sunt vni⁹ co
loris in extremo extrinseco et initiali termio.
et alterius intrinsecus in medietullio. vt patz
in pipere nigro. z in pomo granato. multa ei
colorāt rei supficiem que nō penetrāt ad inte
riora. vt patz in picturis. pann⁹ etiaz rubeus
tingit aque extremitatez qñ ei supponit. Vñ
patet ꝙ color pspicui extremitas est. vt dr in
lib. de sen. et sen. ca. vij. Jtem sicut in corpore
pspicuo nō terminato vt aere. ꝑntia luminis
facit actu lucidū. absentia ꝙo tenebrosuz. sic
in corpe terminato ꝑsentia lucis facit colora
tū. s. albū. z eius absentia nigrū z tenebrosum
ita tñ ꝙ nō oīno absit lumen. vt dr in li. de sen.
z sen. Vñ verus color est in corpe terminato
nō pspicuo. in corpe ꝙo nō terminato ñ est ve
rus color sed quasi color. vt dr i codē lib. Jtē
fit generatio colorū mediorū fm suas differē
tias fm diuersitatē ꝓportionū. etiam si fuerit
in sesquialtera ꝓportione vel fm alias ꝓpor
tiones. Si aūt fm ꝓportionē z fm inhereētiaz
z dyaphanū fit iterum ꝓportionalis nihil as
sumūt. vt patet in consonantijs. vt ibidez ca.
vij. Jtem fit generatio fm ꝓportionē colorū
ꝓsonantiū ꝙ sunt delectabiles. et ꝙnto erūt
magis proportionabiles tanto sunt delecta
biliores. vt dr ibidē. Jtem fm aliorū opinio
nē generatio colorū mediorū fit p suppositiōez
colorū extremorū inuicez. vt manifestionis sup
min⁹ manifestū. vt patz in picturꝭ. sicut sol vi
det p se albū. sed p interpositionē nubis videt
esse alteri⁹ coloris. Jtē aptiōes oculorū nō fi
unt per discursiones radiorū ab oculo. sz po
tius fiunt per cōtinuā multiplicationē colo
ris in medio vt per subitam eius delationez
ad oculū. cū sensus fiat p contactū. vt ibi dr

Itē colores eq̄ distantes positi a lōge distāti bus apparere pñt medij colores cum nō sint. qꝛ nulla ꝑs rei sub extremo colore videri pōt vt patet in pāno diuersi colorꝫ vt ibidē dr ca. viij. Itē medij colores generant ꝑm silitudi nē generatōis mixtoꝝ cū miscibilibꝫ. qꝛ mix tionē mixtibiliū ꝑ trāsmutationē i formā per mixti sequit mixtio coloruꝫ. vt sicut ab extre mis corpibꝫ generat medium. sic ex extremis coloribꝫ medi⁹ color generat. vt ibidez dic ca. viij. Itē omnis color generat ꝑ albedinē ꝛ ni gredinē q̄ videt poti⁹ ꝓuatio esse albi q̄ꝫ color vt obscuritas est ꝓuatio lucis. vt dr li. x. meta phi. ca. iij. Item vnitatez coloris in specie nō oportet q̄ sequat vnitas nature. vt dic Albu. in differentia Item effect⁹ coloris est imuta re visuꝫ ꝑm actū lucidi. nā ꝑ lucidū color edu cit de potentia ad actū vt actualiter immutꝫ organū visus vt apprehēdat spēm colorati et iudicet de re visa. Item color medius bñ ꝓ porcionat⁹ delectat visum ꝛ confortat. extre mus ꝟo color debilitat visum ꝛ cōtristat. vt dicit Aristo. Nam intensa albedo disgregat spūm visibilē ꝛ dissoluit oculū. Et oculū la chrymare facit. Sed nigredo nimis intensa aggregādo spūm ꝛ condensando visum rep cutit ꝛ obtundit. Ut patet in diu inclusis in locis tenebrosis. qui subito educti ad lucem parū aut nihil vidēt. Item color rei colorate naturā ꝛ ꝯplexionem indicat. Nam albedo ꝛ colores albi in corpibꝫ congelatis nō sunt ni si in substantia frigida. ꝛ nigri econtrario. q̄a frigus albificat substantiā humidam. ꝛ deni grat siccam. Calor ꝟo denigrat humidā ꝛ al bificat siccā. vt dic Aristo. ꝛ Auic. Et iō albe do q̄ est filia frigiditatꝫ indicat dominiū fleu matis ꝛ frigidi ꝛ humidi humoris. Nigredo signū est melancolice dispositōis ꝛ sicci hūo ris in corpe dominātꝫ. qñq̄ꝫ tñ est signū adu stionis nimie adurentis humores ꝛ in melā coliā innaturalē cōmutantis. sicut post dice tur. Itē reꝝ intrinsecas q̄litates color extrin secus manifestat Nam vt dicit Auic. Color ē qualitas q̄ ꝑficit a luce. Est em̄ color lux exi stens in potentia in corpe tenebroso migrās in actū ꝑ lucidū supueniens ab exteriori. Et ꝫ patet sic. qdlibet em̄ corp⁹ ꝯmixtū hꝫ aliq̄d d igne in potētia. ꝛ ꝑ ignem hꝫ de lucido. cum ipse ignis sit lucid⁹ a natura. sed illud lucidū velat a ꝑtibꝫ tenebrosis. vñ solū est i potentia sicut caliditas sulphuris vel pipis. Vñ sicut coꝝ caliditas potentialis nō migrat in actū nisi ꝑ ꝯsimilē qualitatē actualē extrinsec⁹ ite riori compatam. sic lux potētialis in ꝑmixto de tenebroso nō migrat in actum nisi ꝑ aduē tū lumis exterioris. Color itaq̄ꝫ apparens ex trinsec⁹ intensionē vel remissionem declarat ignis latitātꝫ potētia in ꝑmixto. ꝛ ꝑm ꝫ de ei⁹ actione ꝛ virtute iudicat. Itē colorꝫ ꝓporcio nalis varietas intuentꝫ aspectū ad sui admi rationē ꝛ intuitū naturaliter excitat. vt dicit Pli. li. viij. ꝛ Auic. Vñ dic q̄ q̄libꝫ bestia q̄n tūcūq̄ꝫ seua varietatē coloris ꝛ pulcritudinē admirat in pāthera. Itē cuiuslibet hois faci em color maxime pulcrificat vl deformat. nā color ordinat⁹ ꝛ suauis ꝯplexio est pulcritu dinis forma qñ membroꝝ dispositiōi debite correspōdet. vt dicit Auic. Unde dic Aug⁹. Pulcritudo est elegās corpis habitudo cuꝫ coloris suauitate. ꝛ ecōtrario color ꝯfusus et incōposit⁹ euidēs est in corpe turpitudo. Itē color passiōes ꝛ accñtia aie ꝑconisat. subit⁹ ei pallor ꝛ discoloratio index est timorꝫ. nā reuo cato calore ad interiora corpis supficies de paupat a sanguie. ꝛ sic ꝑ ꝯñs discolorat Sic subit⁹ rubor in facie signū est verecundie siue iracūdie ꝛ furorꝫ. ꝛ ꝫ accidit ꝓpter calorē petē tē exteriora ꝛ cutꝫ supficiē rubificātē ꝛ defen dere ab illata iniuria cupientē. Itē color ma teriam suā seu substantiā terminat ꝑficit ꝛ in format. qꝛ si color in subiecto nō esset qual fo ret rei substātia visui nō appareret. Itē color matie supficiē ornat et ei⁹ deformitatē palli at ꝛ occultat. Vñ color ꝯposit⁹ int extremos medi⁹. in supficie corpis ordiate supposit⁹ in formitatis accidētalr vl naturalr in materia derelicte est opculū. vt dic auic. Itē color lu ci se ꝯformat ꝛ velut filia matri se ei⁹ actui cō figurat. vñ cū intēsa luce color acuit ꝛ intēdi tur. ꝛ cū remissa remittit ꝛ hebetat.

De coloris mutatione
Capitulū. VIII

Fit aūt i corpibꝫ coloꝝ mutatio mul tiplici de causa. vt patet in fructibꝫ ꝛ graminibꝫ ꝛ in alijs terrenascentibꝫ. Nam ꝑmo nascunt fructus virides vt patet in vuis ꝛ in moris. deinde rubescūt. tandem pallescūt vl nigrescūt. ꝛ illius coloris accidit varietas ex varietate caloris naturalis vl so larꝫ vario mō substantiā fruct⁹ decoquentis ꝛ digerentis. Primo em̄ calorꝫ actio est debi lis ꝛ lenta insufficiens dissoluere ꝛ rarificare ꝑtes terrestres. ꝛ ideo in earum supficie appa ret color viridis et indigestus ac terrestris.

Sed paulatim vigorat calor naturalis p ad
miniculū caloris solaris. z ideo fortiꝰ digerit
z ꝓpter eius intensionē colorem rubeū in fru
ctꝰ superficie derelinqt. z tandez ꝓpleto fructu
z maturo et hūore pontico ac terrestri pfecte
digesto ex adustione color niger in superficie
generat. Nam calor ꝑdominās sup terrestrei
tatē ipsam dissoluit z decoqt z digerit. z quā
tū necesse est in substantiam fructꝰ accipit ac
conuertit. qō ꝙ reliquū est vel consumit. vel
a se repellēs ad extremas partes ducit z trās/
mittit. z talis relecta fumositas cum sit terre
stris superficiem inficit z nigredinis vel glau/
citatis vestigiū in fructus generat superficie
z relinqt. sicut dicit sup li. vegetabiliū in cō/
mento. Nam tales colores ex se actionē z na/
turam frigiditatis ꝓtendentes sepe etiam in
reb⁹ calidissimis generant ex eadem cā. scz ex
calore interiꝰ dominante fumositates terre/
stres vel aq̄as ad extrinseca repellente. vt di.
Alphredꝰ sup lib. Aristo. de vege. z plan. In
reb⁹ etiam sensibilib⁹ fit coloris mutatō. nūc
in cute. nūc in oculis. nūc in pilis. nūc i vngue
Nam color cutis fit duob⁹ modis. vt dicit in
iohānicio. aut fit ab interioribus. aut ab exteri
oribus. Ab interioribus aliq̄ndo fit ab hūoribus.
aliq̄n ab anime passionib⁹ Ab interioribus ita
q̄s mutat color in cute. aliq̄ndo per hūores ca
lidos. aliq̄n per frigidū. Nam contingit hūo
res calidos tam cōpositos q̄s simplices frige
fieri z etiā frigidos vel infrigidatos calefieri
z ſm hoc solet in cute color variari. Nam q̄n
frigidi humores calefiūt albi color mutat in
citrinitatem vel in rubo⁹rem. Q̄n ꝙ calidus
frigescit color rubeꝰ mutat in albedinem vl
pallo⁹rem. z sic de aliis intelligendū est. Item
ab interioribus anime passionib⁹ mutat color
Nam rubicundus fit pallidꝰ ex angustia vel
timo⁹re. qz in timo⁹re co⁹ stringit z calor ab ex
terioribus ad interiora reuocat. et ideo exteri/
ora pallescūt. ita similit pallidꝰ fit rubeꝰ ex ira
qz in ira co⁹ dilatat z extendit ad vindicte ap
petitū. z calor subito impetuose ab interiori/
bus ad exteriora cōmouet. Vnō z calefit san
guis intercutaneꝰ et extinde rubo⁹ subito ge/
nerat. ab interioribus etiā fit color niger i mau
ris. z albidus in alemānis. Haz mauritanea
est regio in ethiopia calidissima in q̄ ꝓpter ca
lo⁹rem ꝓtinuū sanguis aduritꝰ intercutaneꝰ et
denigrat z fit aduſtꝰ. a cuiꝰ denigrati sangui/
nis diffusione inter cutem et carnem omnia
membra generalit denigrant. Q̄n ꝑmꝰ ethi/
opiaz inhabitans denigratꝰ sic est. sed postea
cooperante calore solis cōtinuitate primi il/
lius habitatoris viciuz in posteris ꝓpagauit
q̄ ex nigro patre et consimili matre nigri fetꝰ
generaliter nascerent. Sed hoc solū habz lo
cū vbi solis adustio continue afficit generan
tes. Et ideo in regionib⁹ tempatis z ad frigi
ditatem declinantib⁹ ethiopes generant i co
lo⁹re filios tempatos. vt dicit Macrob. z etiā
Aristo. z Auicen. Econtrario ꝙ Scoti z a
lemani frigidas inhabitant regiones. z ideo
frigiditate poros exteriꝰ ꝓstringente calor ad
interiora reuocat. et ideo exterioris ptis co⁹/
porū superficies ⁊albat. Hec omnia narrat cō
men. super Johan. Idem etiam narrat Ari/
sto. Item mutat color cutis z maxime homi
nis multis alīs de causis. Q̄nq̄ ꝓpter cōple/
tionis malignitatem vt patet in melancoli/
cis ꝓpter nimiā et superexcedentē caliditatem
vt est videre in colericis q̄ citrini sunt color⁹
Propter solis calorem z aeris siccitatē vt pa
tet in itinerantib⁹ z nautis ꝓpter humoꝝ cor
ruptorū intercutaneorū expansibilitatem vt
contingit in morbea z in lepra. propter op/
pilationem epatis z fellis distemparā quali/
tatem vt accidit in ictericia que est color⁹ na
turalis in sordidū z viciosum colorē trāsmu
tatio. vt dic̄ Constan. Propter solutōis cut⁹
continuitatē vt patet post variolas z cicatri
ces varias vel vsturas Considerat etiaz co/
lor in pilis z in capillis. Nam ſm qualitatem
fumoꝝ a corpe resolutoꝝ variat color capillo
rū. Nam ex flegmate fiūt albi. ex sanguine ru
fi. ex naturali melācolia glauci. ex colera adu/
sta nigri. ex defectu etiam caloris natural fi/
unt cani. vt patet in senib⁹ Et q̄ndo can⁹ co/
lor incipit in radicib⁹ capillorū accidit ex fle/
gmate abundante. q̄n ꝙ ab extremis incipit
signum est q̄ accidit ex defectu caloris natu
ralis. quere supra in tractatu de capillis

De colore in oculis Cap. IX.

Atendit postea color in oculis. Haz
vt dic̄ Johānicius Colores oculoruz
sunt q̄ttuor. scz niger. subalbidꝰ. vari
us z glaucꝰ. Diuersitas aūt colorꝝ istorꝝ acci/
dit ex spūs visibilis claritate vl obscuritate.
vel ex cristallini humoris paucitate vl ꝑfun
ditate vel ex albuginei humoris supfluitate
vel turbatione. vel ex vuee tunice humoꝝ in
digentia vel supfluitate. Hā si humor cristal
linus fuerit pauc⁹ in quantitate vl lateat in
trinsecus. z albugineꝰ humor deficiat vel g/

turbet. vel si abūdet hūor niger tunice vuee. Istis oibꝫ ꝯcurrētibus vl' aliq̄bꝫ ipsoꝝ niger color in oculo generat. Subalbidus ꝟo ex causis fit ꝯtrariis Glaucus ꝟo ⁊ varius accidit ex mixtione reꝝ q̄ faciūt albedinē ⁊ nigredinē ⁊ in glaucitate aliq̄ntulum nigredo i varietate albedo aliquantulū plus abundat. sꝫ de his quere supra in tractatu oculorū. Color etiam in vnguibus denotat. Nam eoruꝫ color debet esse subalbidus specularis ⁊ ꝑspicuus. qñq̄ꝫ aūt mutat iste color in liuiditateꝫ vel alium emulum colorem. ⁊ tunc diuersas ꝑtendit passiones. vt patet supra in tractatu de vnguibꝫ.

De coloribus in particulari
Capitulum. X

Nunc de coloribꝫ in particulari dicēdū est. ⁊ ꝑmo de albedine q̄ videt mediorꝝ coloꝝ esse ꝑcipuū fundamentū Est aūt albedo color ex luce clara et multa in puro ⁊ ꝑspicuo generat⁹. vt dicit algazel Vñ quanto materia ꝑspicui est purior ⁊ lux clarior tanto albedo erit intensior ⁊ nigro impmixtior. Est aūt cā materialis albedinis ꝑspicuum purū omni terrestri feculenta impmixtū. nūc siccū nunc humidū. Causa ꝟo effectiua est vel calidū vel frigidū. Nam materia si fuerit sicca ꝑ dominiū ⁊ calor agens in ipsaꝫ fuerit ꝑ dominiū generabit tunc albedo ꝓpt' rarefactioneꝫ ⁊ subtiliationē partiū materie ac clarificationē vi caloris. vtꝫ in cōbusto osse ⁊ in calce. si ꝟo fuerit materia substantialit' humida ⁊ in illa dominans frigiditas generatū erit albū. vt patet in niue et pruina. Generat aūt albedo ex aere vaporoso declināte ad humiditatē aqueā. vt dicit Aristo. li. xix. de aīalibꝫ. ⁊ hoc ꝑ frigidi actionē. Nā frig⁹ albificat humidā materiā ⁊ denigrat siccaꝫ. Calor ꝟo humidā denigrat ⁊ siccā dealbat. Item albedo generat ex rarefactiōe aeris. vt patꝫ i spuma. ⁊ ideo aque calide generant pilos albos. que albedo nō est nisi ex aere vaporabili retēto in membris. ⁊ qꝛ albedo ex aere calido ⁊ vaporabili fit. ideo aīalia sunt alba sub ventre vt dicit Aristo. li. aīaliū. xix. Diffusiuam autē habet ꝟtutem respectu visus et spūs sensibil' disgregatiuā. ⁊ ideo si fuerit nimis intēsa corrumpit visum et facit oculos lacrimari. sed ē omniū coloꝝ incrementū. In nullo eni melius fundant colores medij q̄ꝫ in albo Et q̄ꝫto album est intensi⁹ qd̄ substernit. tanto adheret fortius color qui suꝑinducit ⁊ linit siue rubedo fuerit siue nigredo. ad albedinem ꝟo ꝑtinent candor. albor. pallor. liuor. siue flauor. flauum em̄ ⁊ liuidū idē sunt ꝑm vnam significationē. vt dicit Aristo. in capl'o de sapore. et dicit q̄ liuidū est flauū. qꝛ flauū sequit naturam albi Multas alias spēs assignant medici circa albū. vt est color aqueꝰ. lacteus. karapos. i. albidus vel subalbid⁹. pallidus vl' sub pallidus. Et variant ꝑm diuersas materias tenues vel grossas in q̄bꝫ radicant. vt patꝫ in li. ysa. theophili. ꝯstan. egidij de vrinis. Candor est albedo intēsa multū habens in se lucꝭ in forma ⁊ pure ꝑspicuitatis in materia. nam fulgor lucidi id est puri ꝑspicui suꝑficiē informans ⁊ ꝑficiens ⁊ intuētis aspectū sine organi lesione immutans. ⁊ cū q̄daꝫ suauitate ad sui intuitū excitans oculū ⁊ alliciens candor nūcupat. Illd̄ em̄ candor dicit qd̄ primo potest sine corruptione sensus ab albedie ꝑ actū lucidi ab ocl'o ꝯphendi. Nam albedo q̄ consistit in extremis a sensu nō videt. subterfugit ei sensus iudiciū. qꝛ nulla res sub extremo colore videri potest Sunt enim colores extremi inuisibiles ꝑm seꝓpter sui ꝑuitatem. vt d̄r in li. de sen. ⁊ sen. ca. viij. Qd̄ ergo ꝑmo subiacet sensui d̄ albedine post ei⁹ extremū candor dicit.

De colore glauco ⁊ flauo
Capitulum. XI

Color flau⁹ q̄ ⁊ glaucus dicit generat ex albedine min⁹ intensa accedēte aliq̄ntulū ad rubedinem. et generat ꝑm Auicen. in materia temperata nō simpl'r sꝫ respectu viridis coloris. Nam vt dicit idē. Viridis color in plantis mutat in glaucū in autūno. q̄ndo em̄ in foliis est materia hūida magis q̄ꝫ glauci ⁊ grossa paulatim ꝑ actionē calidi cōsumit. nec tamē omnino destruit vl' destituit a calore eleuāte materiam. licet frigus dominet. frig⁹ ꝟo dominans in materia mediocri generat mediū colorem necessario. ⁊ qꝛ potest meli⁹ trāsmutare humiditatem q̄ꝫ siccitatem. ideo generat colorem mediū habentem de albo magis. cuiusmodi est glauc⁹. vt dicit cōmen. super lib. Aristo. de plan. i fine. Ideo inq̄t q̄dā arbores virides in estate pallescūt in hyeme vt bux⁹. habet em̄ buxus viscosum humorē. in radice aūt multū habet liquidam humiditatem. ⁊ ideo non cadunt folia. sed adueniēte calore ꝓuocat humor ad exteriora qui tactus caliditate fit viridis. sꝫ adueniente frigiditate reꝑcutit hūor et abūdat

siccitas. ⁊ fit color glauc⁹. vñ respectu coloris viridis i quo est plus de materia dic̄ glaucū habere materiam temperatam

De pallido colore
Capi. XII

Color pallidus ex eisdem causis generat̄. frigiditas tñ min⁹ est intensa. ⁊ pl⁹ accedit albedo ad nigredinē in materia grossiori. Est igit̄ pallor color medi⁹ ab albedine incipiens ⁊ degenerās in nigredinez Generat̄ etiā accidentaliter vt ex timore. sollicitudine nimia. ⁊ labore. ⁊ ex causis alijs q̄bus calor ad interiora reducit̄ ⁊ corpis supficies ꝓpter sanguinis depaupationē pallescit ⁊ discolorat̄. vt est videre in nimis dormientib⁹ ⁊ somnicl'osis. ⁊ in hominib⁹ amorosis q̄ p̄ amoris magnitudine estuātis dilatati cordis spūs euaporāt. ꝓpter quoꝝ nutrimētum ⁊ restaurationē natura calorem ab exterioribus ad interiora reuocat. ⁊ sic superficiez cutis per subtractiōem calidi sanguinis discolorat. iuxta illd̄. Palleat omnis amans hic ē color aptus amanti. Et eadem de causa macerati fame vel immoderato exercitio ⁊ labore ⁊ ꝓpter cōsumptōnem calidi sanguinis expallescūt.

De rubeo colore Capi. XIII

Rubeꝰ color est color medi⁹ ab extremis nigredinis ⁊ albedinis eque distans. q̄ in superficie corporis perspicui resultat ꝑ incorporationez clari luminis ignei atq; puri. Ad cui⁹ generatiōez ꝯcurrūt materie ꝑspicuitas. ignei luminis claritas. ⁊ albedinis atq; nigredinis cōcors mediocritas. tamen ꝓpter igneam lucem partes mixti ꝑspicuas dilatantem ⁊ rarificantē ac subtiliantem maiorem habet in translucentia conformitatem cū albo q̄ cū nigro. ⁊ ideo intense rubeū ad modū lucidi disgregat visuz. nec aggregat sicut nigrū. Propter qd̄ pānoꝝ vēditores pannos rubeos suspendūt ante lucē vt videntes alios pānos coloratos ꝓpter rubedinem spūm visibilē disgregātem min⁹ valeant colorū discernere veritatem. Pretēdit aūt generalit̄ rubedo dominiū calidi in ꝑmixto. q̄uis aliqñ inueniat̄ supficialiter i naturaliter frigido. vt est videre i rosa q̄ nat̄alit̄ siue substantialiter frigida ē ⁊ sicca. sed qr subtilissima est substātie inat⁹ calor quē hz ex cōpositiōe fugiēs dominiū frigidi petit exteriora que inueniēs subtilia ⁊ hūida ad imutandū trāsmutat ea supficialit̄ in colorē rubeū q̄ actioni ignis potissime similat̄.

De croceo colore Ca. XIIII

Color croce⁹ punice⁹ ⁊ citrin⁹ differt parū nisi ꝑm remissionē albedis et nigredinis intensionē. aliq̄ntulā aūt admixtionem. ⁊ ꝑm aliq̄ntulā intensionē calor⁹ ⁊ frigiditatis remissionē Scd̄m aūt ꝙ color talis in materia subtiliori ac mag⁹ ꝑspicua radicat̄ magis rutilat et apparet. Scd̄m ꝟo ꝙ materia magis est terrestris ac grossa minus claret. talis aūt color intensionem significat caloris tꝑati ⁊ non excedentis q̄ntū est de significatione coloris. ꝑm varias tñ substātie dispositōes varias p̄tendit sanitatis vl' morbi significatōnes diuersas corpis habitudines ⁊ cōplexiones vt patet in li. ysa. de vrinis Nam citrinus color adiūctus cū substantia tenui in vrina iuuenis colerice ꝯplexionis p̄tendit ip̄m sanum In fleumatico ac melācolico significare poterit varias ifirmitates. vt dicit egidi⁹ ꝟsus finem in tractatu de vrinis ca. xiij. vbi dicit. Est mltis tenuis citrina referta figuris. Fleumaticū iuuenem vel quē niger afficit humor. Cōdemnat trichaz duplici ⁊c̄. Vñ vn⁹ ⁊ idem color diuersa ⁊ aduersa signat ꝑm diuersitatem substantie cui copulat̄.

De colore croceo Cap̄. XV

Color croce⁹ pl⁹ tingit liquores ⁊ humores q̄ citrin⁹ ⁊ significat calor⁹ intensionē et distempantiaz sanguinis in epate ꝑ colere admixtionē. vt patet i icterici. q̄rum vrina ē crocea in spuma. ⁊ ocl'i crocei. ⁊ cutis feda et citrina. Aues aūt calidissime ꝯplexiōis ⁊ colerice vt aues p̄de extrema habent crocea. vt pedes atq; rostra. qd̄ accidit ex supabūdātia colerici fumi ⁊ calidi quē reijcit natura ad extrema ꝓpter qd̄ colorant̄ de hoc q̄re supra in li. d̄ morbis. c. d̄ ictericia.

De colore minio Cap̄. XVI

Color mini⁹ idem est qd̄ coccinus ac vermiculus rubedini ꝓpinqu⁹ ⁊ affinis. rutilans ⁊ resplēdēs quasi ignis multū em̄ habet in se ignee luciditatis. ⁊ etiā ex ꝑte materie ꝑspicuitatis. propter qd̄ color est viridis relucens multū ⁊ acutus. Materia em̄ minij est t̄ra q̄ discerpit̄ in litore maris rubri. que tante est infectionis et rubor⁹ q̄ ex eius diluuione totū mare tingit̄ ⁊ i colorem minij cōmutat̄. Unde ab illa infectione mare supioris egipti rubrum appellat̄. Et in illis terre venis rubre gemme inueniuntur.

Nec de terra p̄mo optime depurat̄. desiccat̄ tandē inter lapides subtilissime commollit̄. ⁊ cū claro oui distemperat̄. Et hic color pictoribꝫ. scp̄toribꝫ. lucrū nō modicū administrat. nam inde libros ornant. capitales literas inde formāt. fines ac p̄ncipia sentētiarū ac versuum distinguūt minio atq̄ signāt. Acuitur qn̄q̄ succo herbe cuiusdā que coccus appellatur. ⁊ ille color rutilat q̄si ignis. et ideo ab illo succo coccū nominat̄. ⁊ tali colore plus vtuntur tinctores vestiuꝫ q̄ scp̄tores. Solebant etiam antiqui acuere miniū cū sanguine cuiusdam vermis. sicut acuit̄ purpura cum sanguine conchilis. ⁊ ex tali acumine p̄mitus ab antiq̄s vermicul⁹ vocabat̄. vt dicit Isid. vbi tractat de coloribꝫ. Est aūt color vehemētissime adherētie postq̄ fuerit materie incorporat⁹. ita q̄ ide vix poterit post deleri. Q̄ si q̄s p̄gameno abradere cōtēderit. vel abluere nisus fuerit vix tantū abluet vl' abradet q̄n aliqd̄ vestigiū post inueniet.

De puniceo colore Cap̄. XVII

Puniceꝰ color est color circūdans colorē rubeū sicut purpureus plus habens de rubedine ⁊ nigredine q̄ de albedine. plus tamē declinat ad albedinem q̄ ad nigredinē. purpureꝰ aūt ecōuerso affinis ē rubeo. sꝫ magꝫ d̄cliat ad nigredinē q̄ ad albedinē. vn̄ dic̄ Aris. i. ij. d̄ sō. ⁊ vigi. q̄ puniceū p̄ purpureū transit in nigrū. vn̄ post rubedinē vicinitatem habet ad nigredinē Inueniunt̄ aūt in mari q̄dam conchile admoduꝫ p̄ue q̄ i extremitatibꝫ p̄cise q̄sdaꝫ emittūt guttas sanguineas q̄ recollecte purpuras tingūt et colores rubeos acuūt ⁊ intēdūt. vnde talis sanguis in quantitate modica recolligit̄ ⁊ vasis ac cannalibꝫ tinctoꝝ officio apt⁹ cū alijs coloribꝫ reponit̄ cū q̄bꝫ tingit̄ sericū ex q̄ texitur pann⁹ purpureꝰ vn̄ regū gl'ia ostendit̄. vt dic̄ Grego. sup̄ canti. ca. vij.

De colore viridi
Capitulum. XVIII

Color viridis generat̄ actiōe calidi in materia mediocri vergente tn̄ ad dominiū hūidi vt patet in folijs fructibus ⁊ herbis. ⁊ ideo generabit̄ color ml'tū habens de nigredine. nō tn̄ p̄tingēs totalit̄ ad nigredinē. Ex admixtione enim remissi albi vt glauci ⁊ intensi nigri in sup̄ficie hūidi viriditas generat̄. qn̄ calor agens i materia nō potest adurere humidū. nec ad plenū decoq̄re vt totaliter in nigrū conuertat̄. Unde viriditas in herbis ⁊ in fructibꝫ signum est crudi humoris ⁊ indigesti. vt dicit Auicen. Et hoc patet q̄ color viridis in plantis ⁊ in fructibꝫ mutat̄ in glaucuꝫ in autūno q̄ in folijs ⁊ in herbis est multa materia humida ⁊ grossa que p̄ actionē calidi paulatim ꝯsumit̄. nec omnino destituit̄ a calore in materia eleuāte licet frig⁹ dominet̄. Et ideo q̄daꝫ arbores virescūt in vere ⁊ in estate. in hyeme ꝟo vel i autumno pallescūt. q̄ aduenientē caliditate vernali, p̄uocat̄ humor ad exteriora q̄ tactus cact⁹ calore fit viridis. sed aduenientē frigiditate rep̄cutit̄ hūor ⁊ abundat siccitas ⁊ fit color glauc⁹. vt dicit cōmen. sup̄. j. Aristo. de plan. in fine. Est itaq̄ color viridis medi⁹ inter rubeum ⁊ nigrū generat⁹. et hoc patet p̄ trāsitū colere rubee in melancoliam innaturalē Colera em̄ cū sit rubea transit in melācoliā q̄ est nigra mediante colera innaturali. s. eruginosa ⁊ prassina que viridis inuenit̄. Et ideo color viridis maxime delectat visum p̄pter concursum partiū ignearū ⁊ terrestriū. Nam luciditas ignea que in viridi est tempata delectat visum. Obscuritas etiam terrea siue nigredo cū nō sit in extremo mediocriter spiritum visibilem aggregat ⁊ ꝯfortat. Et iō nullus color est ita delectabilis visui sicut viror vt patet in smaragdo q̄ oculos sculpentium gēmas ⁊ metalla maxime repat ⁊ cōfortat. vt dicit Isid. ca. de lapidibꝫ p̄ciosis. Sunt aūt viridia folia plante ⁊ gramina ⁊ cetera terrenascentia ex dominio p̄tiū terrestriuꝫ i quibꝫ radicant̄ tanq̄ in mat'ia. ⁊ ex ꝟtute ignea tanq̄ ex causa effectiua. que dissoluit t'rea ⁊ subtiliat ⁊ rarefacit. ⁊ sic attrahēdo earuꝫ fumos ad extrema. tingit herbe sup̄ficieꝫ tali colore nō nigro nec rubeo sꝫ virore. nam nigredo tēperat rubedinis disgregatiuā claritatē. ⁊ claritas icorp̄ata nigredini ip̄am reducit ad mediocritatē. ex dominio ergo p̄tium terrestriū ⁊ ignearū viridis color generat̄. Et q̄uis folia fruct⁹ ⁊ gramina virescant. flores tamē virides raro vel nunq̄ inueniunt̄. qd̄ accidit p̄pter subtilitatem materie florū in qua si p̄dominantes p̄tes fuerint aquee ⁊ aeree erit color albꝫ. Si ꝟo aquee cū igneis p̄ualuerint erit color glaucus vel pallidus aut citrinus. Si aūt preabūdauerint ignee partes aereis erit color roseus. et si fuerint p̄ualentes p̄tes aquee cum terrestribꝫ erit color blaui⁹ vel violaceus. Si aūt eque p̄ualuerint partes ignee cum terrestribꝫ posset q̄dem fieri color vi

ridis vel niger. ſz talem cõmixtionem ſubtilitas materie floris vel rarefactio nõ admittit z ideo flores ñ vireſcũt generaliter nec nigreſcunt. Eſt ergo color viridis inter rubedinẽ medi⁹ z nigredinẽ delectans viſum et ad ſui aſpectũ ocꝯ attractiu⁹. aciei viſus ꝓfortatiuus z repatiu⁹. vñ cerui et aialia agreſtia alia loca virentia diligũt z freqntant. nõ tm̃ ꝓpter paſtũ. verũ etiã ꝓpter viſuz. z ideo venatores viridib⁹ veſtimẽtis ſemp ſe induũt. q⁹ ꝓpter aſpectũ virozis quem beſtie naturaliter diligunt min⁹ venatoꝝ inſidias expaueſcunt vt dicit Bal.

De colore liuido Capi. XIX

Color liuidus ex ptib⁹ aqueis z terreſtrib⁹ ꝑdominãtib⁹ generat. Nam talis color in reb⁹ habẽtib⁹ hũorẽ groſſum z frigidũ generat. vt patz in violis z plũbo. plũbum tamẽ naturaliter ẽ albũ cuius ſuperficialiter ſit liuidũ. vnd ex eo fit ceruſa. vt dicit cõmen. ſup. iij. methe. Unde color liuidus ſignũ eſt frigiditatis dominantis. ꝙa liuidus color in vrina eſt ſignũ extinctiõis naturalis caloris z mortificatiõis aialis. ſic dicit Egidi⁹. Membroꝝ liuiditas mõſtrat humorez mortificatũ. Signat em̃ mltas alias paſſiones. ſicut ibi ſequit. Paru⁹ enutritbeuſ medius morbuſq; caduc⁹. Alchibes ſinoch⁹ vene ruptura catarri⁹. Coſte pulmonis viciũ dolor articularꝫ. Conſumptiua ptiſis vis extincta caloris. ſint tibi liuoris cauſe.

De colore liuido Cap. XX

Color ergo liuid⁹ eſt malus in animatis corpib⁹. nam vel ſignat dominiũ frigoris calorem naturalem extinguẽtis z naturam mortificare inchoantis. vl' ſu pabundantiam melancolici ſanguinis colorem omnino z cutis ſupficiẽ viciãtis vl' cordis anguſtiam calorẽ ſanguinis ad interiora reuocantis. vt patz in inuidis vl' dolorez cauſus ſiue ꝓcuſſiõis ſanguinẽ itercutaneũ corrũpentis. vt patet in fuſtigatis in quib⁹ humor intercutane⁹ p maliciaz corruptus cuti infert corruptionẽ z infectionem. vt dicit expoſitor ſup. j. ca. li. yſa. ibi vuln⁹ liuore ꝛc. Vl' ſignat ſpirituũ z naturalis caloris defectõez z depaupatiõez. vt patz in ydropicis etbic z conſumptis vt dicit Egidi⁹. Signat etiam dolorẽ articularẽ. nam dolor artheric⁹ ꝓpter neruoꝝ ſenſibilitatẽ in quib⁹ radicat magis eſt doloroſus. ꝓpter qd confluunt ſpiritus z humores ad locũ doloris. ꝓpter qd alij humores remanẽt min⁹ calidi z min⁹ ꝓ conſequens colorati. Omnes aũt cauſas liuiditatꝫ enarrare nõ expedit in ꝑſenti opuſculo. ſed tangere ſolũ z ad memoriã reducere ſufficit q̃ a maioribꝫ noſtris copioſiſſime ſunt tractata. Raro aũt memini liuorẽ ſignare aliqd bonũ niſi pr⁹ viride vel nigrũ operatiõe nature mutek in liuidũ. z de liuiditate in rubeum ſiue citrinũ. Nam tũc ſignũ eſt q̃ natura cõtra morbũ victoriam obtinet z triũphũ. Vñ Egidi⁹ Liuid⁹ pr⁹ ſi poſt rube⁹ videat. Cõſurgit cerebri natura vigor repatur.

De colore indico Capitulũ. XXI

Color indic⁹ ſiue venet⁹ eſt color blaui⁹ liuiditatẽ excedẽs in pulcritudie z viroze. pl⁹ habẽs aqueitatis z aereitatis admixtũ cũ ptib⁹ terreſtrib⁹ ei vnitũ q̃ liuid⁹. et talis color eſt celeſtis. ꝓpter dominium areitatis in ſupficie ꝑſpicui materie. ſ. pure z trãſparentis. vt patet in ſaphiris orietalib⁹ z iacinctis. talis etiam color reperit in lazurio. Sed de hoc q̃re ſupra in tractatu de gemmis z de lapide lazuri.

De nigredine Capi. XXII

Nigredo eſt priuatio albi in ꝑſpicuo. ſicut amarũ eſt priuatio dulcedis in hũido. vñ videt q̃ albedo ẽ ꝓma origo colorꝫ. ſic dulcedo ẽ ꝓncipiũ ſapoꝝ. vt dicit Ariſt. i li. de ſen. z ſen. Idem dicit Ariſto. li. rix. Color niger nõ eſt niſi ꝓnatio claritatꝫ Generat aũt nigredo ex luce pauca z obſcura in ꝑſpicuo z obſcuro z impuro incorpata. Et ideo nigredo eſt ſpũs viſibil' aggregatiua z einſdem repcuſſiua. ꝓpter qd ledit viſum et hebetat q̃ nimis eſt intenſa. vt patet in diu incarceratis q̃ exũtes de carcere paꝝ vident. Fundat aũt nigredo q̃q; in ſubſtantia humida z calida. q⁹ caliditas dominãs denigrat ſubſtantiã hũidã. vt eſt vide in lignis humidis z exuſtis. Q̃q; in ſubſtantia ſicca z frigida. q⁹ frigiditas dominans ſubſtantiã denigrat ſiccam z humidam facit albam. vt dic Auicen. Und nigredo q̃q; cauſat a frigiditate. z eſt ſignum mortificationis. Q̃q; a caliditate. z tũc eſt ſignũ aduſtionis. z ideo nigr vrina diuerſa poteſt ſignare z aduerſa. ſicut dic Egidi⁹. q̃q; em̃ ſignat ſolutõez quartane. z ſic ꝓtendit ſanitatem. aliquando ſignat aduſtionem z mortem vt i acura febre. Und Egidi⁹ dic. Nigrior vrine facies incõmoda febris. Quartane ſoluit. mortem. ꝓtendit. et

vrit. In febre fert mortem nigra fetida pau/
cula pinguis ꝛc. Sunt q̄dam colores pictu
re opib⁹ congruentes. quorū quidam in ve/
nis terre nascunt vt sinopis rubrica melium
miniū auripigmētū ꝛ hmōi. Quidā arte cō/
ponunt.

De sinopi Ca. XXIII

Sinopis est color rubeꝰ in ponto pri/
mitꝰ adinuentꝰ iuxta sinopim ciuita
tem a qua nomen sic accepit vt dicit
Isi. li. xviij. Huius species tres sunt. Prima
rubra. ꝛ minꝰ rubens. ꝛ iter has media. vt di/
cit idez Rubrica dicit quia rubra. ꝓxima co/
lori sanguineo. vt dicit idem. gignit in pluri
bus locis. sed optima est in ponto. vñ ꝛ pon/
tica appellat.

De sirico Ca. XXIIII

Siricū pigmentū est vñ fit color phe/
niceus. quo libroꝝ capita scribunt. ꝛ
colligit in littoribꝫ rubri maris i phe
nice. ꝛ iter ficticios hic color reputat eo ꝙ fit
aliqñ ex sinopide ꝛ sandice siml mixtus. vt di
cit Isid.

De minio Ca. XXV

Miniū est color rubeus cuiꝰ materiaz
greci apud ephesum ꝑmo inuenerūt
In hyspania hmōi pigmentū ꝑ cete
ris regiōibꝫ plꝰ abūdat. vt dic Isi.

De cinobrio XXVI

Cinobriū qd greci cinabarin dicunt
a dracone ꝛ a baro elephāte est voca
tū. Aiūt em̄ draconū esse sanguinem
dum iplicāt elephātes. ruūt em̄ belue et dra/
cones obruunt q̄ꝝ fusus cruor t̄rā inficit. fit
q̄ꝫ pigmētū q̄cq̄d solū tinxerit. est aūt puluis
coloꝛ rubri vt dic Isi.

De prassiuo Ca. XXVII

Prassin creta ē viridis. vñ fit color vi
ridis. vñ fit color viridis sic porrum
crescit aūt optima in libia cyrenensi.
vt dicit Isi. Crisocana est vena prassini co/
loris. sic dicta ꝙ cū ea auꝝ dicit inueniri. hec
in armenia crescit. sed probabilior est que cre
scit in macedonia. Fodit in metallis eris cu
ius inuentio argentū atq̄ indicū prodit. nā
vene eiꝰ cū his habent nature societatem. vt
dicit Isid.

De sandaracha XXVIII

Sandaracha nascit in topazion isula
marꝫ rubri. Et ē coloris cinobrij. sz o
doris sulphurei. Inuenit aūt in me/
tallis aureis ꝛ argenteis. ꝛ est tāto melior q̄n
to rufior. ꝛ q̄nto plus sulphur olet. q̄ꝫuis ꝛ ce
rusa si in fornace torreat in sandaracham cō
uertatur. Cuius color est flameus. ꝙ si torre
atur equaliter cum rubrica sandicem reddit
vt dicit Isi.

De arsenico XXIX

Arsenicū auripigmentū dicit ob co/
lorē auri. colligit in ponto ex aurata
materia. qd in aureū colorem transit
puriꝰ est. ꝛ graciles habet venas. ꝛ qd pallidi
us est peiꝰ iudicat. De h̄ q̄re supra in tractatu
de venis terre de auripigmēto.

De occa Ca. XXX

Occa nascitur in Topaziō insula. vñ
venit ꝛ sandaracha. Fit tamen quā/
doq̄ ex occa adusta rubrica mollis
oui luto circumlinito. que quanto magis in
camino arserit tanto melior fit. vt dicit Isi/
dorus.

De indico Ca. XXXI

Indicū in cannis indicis limo ifixis
iuenit spuma adherēte limo. Est aūt
coloris pulcri ꝛ aerei mixturā purpu
re ꝛ cerulei mirabilem reddens Est alterum
genus in purpurarijs officinis spuma inna/
tans quam ꝯfectores detrahūt ꝛ desiccāt. vt
dicit Isido.

De atramento Ca. XXXII

Atramentū dictū est eo ꝙ sit atrū. cu/
ius species necessaria est quotidiano
vsui picture ꝛ inter ficticios compu/
tat. Fit enim ex fuligine multis modis sup
ardentes tedas. huic pictores cum aqua mi
scent gluten vt illustriꝰ resplendeat Quidaz
enim carbones sarmentorū veterū tritos cū
glutino addunt. alij fecem vini nigri exurūt.
Multis etiam fit alijs modis. vt dicit Isi.
Cum atramento aūt temperat incaustum ꝛ
acuitur. Habet autem mltas virtutes. vt pa
tet in Plateario. Quere supra de venis terre
libro. xv.

De melino colore Ca. XXXIII

Melinꝰ color est candidus. cuiꝰ mate/
ria inuenit in melos isula. q̄ ē vna de
cycladibꝫ. ꝛ iō melinꝰ est dictꝰ vt dicit
Isi. ꝓpter nimiam aūt pinguedinē pictores
eo non vtunt. vt dicit Isi.

De stibio Ca. XXXIIII

Stibium est color ficticius vl factus
ex cerusa ꝛ q̄busdam alijs mixtis. cū
q̄ mulieres facies suas sophisticāt et
ꝛ colorant.

De cerusa Cap. XXXV

Cerusa ex vapore fortis aceti tabl'as plūbeas super sarmēta alba locatas pfundentis generat. Quere supra de plumbo. Eodē modo fit es viride siue calcātum qd populus viride grecum vocat. scz ex vapore fortis aceti eneas laminas pfundētis. Nam ex aceto corrūpit eris superficies et cōuertitur in eruginem et inde color viridis pcreatur. Valet ad carnem mortuā corrodēdam.

De purpurea Cap. XXXVI

Purpurea a puritate luc' est dicta. qr in his regionib' gignit eius materia quas solis cursus illuminat ppi' ⁊ illustrat. Hic color lacrimis sanguineis effluentib' a quibusdā cocleis ferro diuisis acuitur ⁊ meliorat. vt dicit Isi. lib. xix. i ca. de tincturis. Sunt ⁊ alij colores multi tam simplices q̄ compositi q̄bus vtunt pictores ⁊ tictores sed iam dicti sunt meliores ⁊ nobiliores. et iō nūc de eis sufficiat. De his oib' tractat Pli. libro. xxv. c. xiiij. vsq ad. xxxiij. Et Isi. li. xviij. ⁊. xix. Dicunt aūt tinctores pannoꝝ ⁊ lanarū ob nitoris gratiā coloratores. vt dicit Isid. li. xix. Pictores ꝟ sunt imaginū ⁊ rerū similitudinū picture artificio exp̄ssores. Est aūt pictura dicta quasi fictura. Est autē imago ficta non veritas. Hec et figura dicit quia q̄dam colore ficto est linita nihil habens fidei ⁊ veritatis. Unde ⁊ sunt quedā picture q̄ corpora veritatis studio coloris excedūt ⁊ fidez dū augere contendūt ad mendacia pueh̄ūt. sicut qui chimeram tricipitem pingunt. Picturam aūt egiptij ꝑmitus adinuenerūt vmbra hominis lineis circumducta. deinde simplicib' coloribꝫ ⁊ post diuersis sicq paulatiz ars ipsa se distinxit. ⁊ inuenit lumen ⁊ differētias colorū ac vmbras. Et nunc pictores ꝑius quasdam lineas ⁊ vmbras future imagis ducunt. deinde coloribꝫ cōplent inuente artis ordinem adhuc sequentes vt dicit Isid. li. xviij. in ca. de picturis.

De odore Capi. XXXVII

Post colores de odorib' est dicenduz Odor itaq est fumosus vapor a substantia rei resolut' q̄ mediāte aere ad cerebrū attractus est sensus olfact' immutatiu'. nam odor immutat olfactū. quēadmodū color visum. vel son' auditū. vl' quēadmodū sapor gustū ꝓprium. Propriū em̄ est sensuum a suis sensatis et obiectis ꝓprijs immutari ⁊ dlectari in eis ac pfici si fuerint medij. cōtristari ꝟo ⁊ destrui si extremi. vt dicit in li. de sen. et sen. Est itaq odor rei ꝓprietas sensu fumo medio pceptibilis. Ad hoc aūt q odor pficiat ⁊ iformet in organo sensus quatuor ad minus req̄runt. scz caliditas resoluēs. materie subtilitas actioni caloris resoluentis obediens. aerea puritas deferens. nerui vel cerebri ꝯformitas. vaporem resolutū nature sensu pcipiendo admittēs vel abhorrēs. Calor igit resoluēs fumos vaporabiles causa odoris est efficiēs. vapor resolut' est materia obediens. qualitas ꝟo fumi resoluti aeri deferēti se incorporat ⁊ in suam similitudinē ipm alterat et informat. informat' vero aer qualitate fumi neruo odorabili subito se applicat. ⁊ sibi incorporati fumosi vaporis similitudinez representat. cuius ꝯplexiōi si similis fuerit miro modo cerebꝝ recreat ⁊ delectat. Si vero econtrario inficit ⁊ cōtristat. ⁊ ideo aromatica que ꝓportionem ꝯplexionalē habent ⁊ armoniam cum natura ipsum reparāt atq iuuant. fetida ꝟo ex causa ꝯtraria aggrauant ⁊ molestant. Calor itaq resoluens odorem efficit. ⁊ econtrario frig' constringens odorem impedit ⁊ prescindit. quia mouendo ad centrū subtiles substantie vapores p aera se diffundere nō pmittit. ꝓpter quod nec sterquilinia fetent in tempore hyemali sed poti' estiuali. Similiter substantie varietas seu subtilitas obediens calori resoluenti odorem causat. Econtra ꝟo grossicies materie odoꝝ diffusioni obuiat ⁊ repugnat vt patet in lapide cui' natural' cōpactio ⁊ frigiditas sunt in cā. q̄re neq redolet neq fetet. vt dic Auic. Tertio aeris cōsistētia cōfert sensibiliter ad odorem. nam si rar' fuerit ⁊ subtilis defacili odoris materiā scz fumū vaporabilem recipit. sz ꝓpter eius euentationem ⁊ rarefactibilitatez pmanere in se eius redolentiā longo tempore nō pmittit. Ecōtrario ꝟo si densus fuerit aer ⁊ comp̄ssus vapores bonos et malos tardi' recipit. sed post eoꝝ imp̄ssionez ipsos euaporare ita defacili non pmittit. vt dicit idem Quarto organi q̄litas seu dispositio ad odoris iudiciū potissime operat. si ꝟo fuerit neruus insensibilis in quo percipitur olfact' vel male complexionat' vl' lesus casu aliquo seu corruptis humorib' opilat' vel omnino peruertitur vel subtrahitur iudiciū odoris. Primū patet in melancolicis ⁊ alijs male cōplexionatis qui loca fetida diligunt. odorifera

ſo et aromatica fugiũt. Secundũ aũt patet in mutilatis qui neruos ſenſibiles et odora/biles habent leſos. rideo odores non ſentiũt Tertium aũt manifeſtũ eſt in polipoſis t le/proſis q̃ naribus a vicioſis humoribꝫ opila/tis inter odorifeꝝ t fetidũ vix diſcernũt. Fu mus igit̃ a rei ſubſtantia reſolutus materia ē odoris. vnde ſm varietatē fumi odorũ diffe rentia variat̃. Diſtinguit aũt yſa. in diet̃. tres ſpecies fumi Eſt em̃ fum⁹ q̃etus et q̃ſi nulli⁹ motus in aere vt fum⁹ a lapide reſolut⁹ q̃ ei⁹ complexionē non declarat poſitiue ſed p pri uationē odoris t abſentiã ipſum habere ſub ſtantiam groſſam t frigidam manifeſtat Eſt t ali⁹ fumus habens velocez motũ in aere. et hoc accidit et calore reſoluente ſubſtantiam que ſi fuerit valde pura t defecata. erit odor valde aromatic⁹ t ſuauis. vt patet in mirto t muſco t in ambra. Si ſo fuerit ſubſtãtia im pura multis fecibꝫ intermixta erit odor mal⁹ t nature horribilis. Et hic odor diuidit̃ du pliciter in grauem ſcz t fetẽtem. grauis odor et calore adhuc naturaliter ſe habente in ali/quo et iam corrũpi incipiente generat̃. vt pa tet i piſcibus diu reſeruatis ſine ſale. Eſt ter/tio fumus mediocris a calore mediocri reſo/lutus. et ille vel eſt a pura ſubſtantia vel im/pura. ſi et pura erit mediocriter aromaticus vt patet in pomis. violis. t roſis Si aũt fue rit et ſubſtantia impura ptim erit fetidus vt patet in aloe t abſinthio t ſulphure tē. Lau/ſat̃ itaq̃ odor aromatic⁹ a calore partes ſub/tiliores t puriores reſoluente aere ipſarũ fu/mos ad cerebrũ deferente ſicut feto⁹ vel gra uitas et eodem ptes groſſiores et corruptio/res a rei ſubſtantia diſſoluẽte effective gene/rat̃. vnde p iſto effectu et actione caloris cõ/ſequente omne aromaticũ calidũ ab auctori/bus ſolet dici. multa em̃ ſunt ſubſtantialiter frigida. vt eſt videre in aceto. camphora t ro ſa. q̃ tamen ſentiunt̃ aromatica. t hoc fit p/pter ſubſtantie coꝝ puritatē cui⁹ ptes ſubtili ores reſoluunt̃ t diffundunt̃ in aere p calorē. Sunt aũt due odorũ extremitates aroma/ticus ſcz t fetidus. inter quos t ſi inueniat⁹ odor recte medi⁹ teque diſtãs ab extremis ſm rationem vel ſm intellectũ nequaq̃ tñ actu aliter ꝓcipit̃ ſm ſenſuz. vnde dicit yſa. i diet̃. Odoratus non percipit mediocres odores. ſicut nec piſces ꝓcipiũt medios colores. La rent em̃ piſces palpebris ꝓpter qđ ſpirit⁹ vi/ſibilis continue diſpergit̃. vnde non ſufficit ad medij coloris ꝓceptionem. De odoratu q̃ q̃ eadem eſt ratio vt dicit idem. nares em̃ pa tule ſunt t continue diſpergit̃ ſpũs odorabi/lis propter quod debilior efficit̃ odoratus. et ideo medios odores minus capit nec eſt gra uis odor recte medi⁹ inter aromaticũ t feten tem. quia grauis ſub fetido continet̃. t nõ dif fert ab eo niſi q̃ magis remiſſus eſt. t fetidus amplius eſt t intenſus. Sub eadem igit̃ ſpe cie continent̃ ſicut albedo intenſa t remiſſa. et ideo ſi duo odores extremi. ſ. fetidus t aro maticus in equali ꝓportione pariter miſceã tur. non fiet vnus medius odor t eq̃ diſtans in mixto ſm ſenſum. vnde aromaticũ primo percipit ſenſus olfactus q̃ fetidũ. q̃ aroma tico delectat̃. t fetidũ refugit t abominatur. Ex quo patet q̃ non efficit̃ vnus odor medi us de extremis ꝓceptibilis ſm ſenſum. vt di cit yſa. Q̃ aũt bon⁹ odor citius penetret ad ſpiritũ animatũ q̃ malus. patet q̃a ſubſtan/tia boni odoris virtutem naturalis caloris i ſe continet qui groſſiciem eius mũdificat et ſubtiliat vt leuitate ſui diſſoluta flatu aer/ va leat citius ad cerebrũ pertranſire. Mal⁹ ſo odor non ſic. quia in ei⁹ ſubiecto actio natu/re iam deficit. vnde ſuperfluitas ei⁹ groſſa in eo remanet coagulata. t ideo difficili⁹ poteſt cũ fumo diſſolui. nec ita cito penetrat ad ſpi ritũ odorabilem qui in profundo cerebri vẽ/triculo latitat vbi ſpiritualis t ſubtilis fum⁹ citius penetrat ſiue perforat q̃ groſſus t ter reſtris.

De effectu odorũ Ca. XXXVIII

Circa effectum odorum diuerſe fue/runt poſitiones. Dicebant enim an/tiqui rerũ naturas et ſubſtantias ita cognoſci odore ſimpliciter quẽadmodũ t ſa/pore. Dixerunt em̃ res acetoſas odore com/prehendi. ſimiliter et acuras. ſed fallebantur Jo enim odoratui attribuebant qđ erat ta/ctus. nullus enim eſt ſenſus cui tactus non ſit annexus. et ideo morſuras t puncturas ñ percipit odoratus ſed potius tactus q̃ odo/randi organo ē admixtus. ſicut oculus clau/ſus ſentit morſuram collirij non viſu ſed ta/ctu. Alij vero aſſerebant nullam rerum no/ticiam poſſe haberi per odores. videntes em̃ quaſdam res frigidas eſſe odoriferas. vt roſas. quaſdam vero calidas nullius odoris. vt piper. putauerunt res non poſſe dinoſci aliqualiter per odores. Sed hi fallebantur.

Bonus itaq; odor fit simplr vl' ex calore totali vel ptiali. nam rez alie sunt simplicis substantie. alie composite. Si res ē simplicis substantie ⁊ est odorifera odor ille fit ex odore totali. qr tota rei substantia est calida vt patet ī musco. Si vo composite est substantie et est odorifera. odor ille fit ex calore partiali. i. ex calore q̄rundā ptiū. nam q̄dam sunt ibi partes calide scz ignee q̄ diffuse p supficiem ruborez inducūt ⁊ odorē. vnde si rose ponant in aqua calida ignee partes resoluunt ⁊ rubeus color apparet cū odore. Sed alij sunt q̄z sententia approbat q̄ dicunt rez substantias ꝯgnosci p odores min⁹ tñ q̄z p sapores. nā ad linguā dirigunt sex lacerti q̄bꝫ muituz transfundit de spū aiali q̄ pfecte res gustata pōt comphendi sed ad instrumentū odorat⁹ nō venit nisi vn⁹ lacert⁹ tm̄ per quem parum de spiritu descēdit qui nō ita pfecte naturā potest comphendere. Preterea a re odoranda nō resoluit nisi q̄dā subtilis fumositas que admixta aeri cū ipsa ad organū odorat⁹ attrahit. vnde ⁊ spūs per fumositatem illā rerum naturas non discernūt ita bene. sed ad instrumentū gust⁹ tota res gustanda int⁹ ⁊ extra gustui substantialiter applicat. ⁊ ideo de re veri⁹ iudicat p saporē q̄z p odorem. Recolligit itaq; ex p̄dictis q̄ odor est rei pprietas siue qualitas pceptibilis odoratu. vt dicit ysa. Nam a re odorabili resoluit q̄dam fum⁹ p calorem q̄ tanq̄z quedam spiritualitas admixtus aeri ipm̄ inficit ⁊ immutat. ⁊ spirit⁹ animalis ibi existens itra nares in q̄busdam carūculis ad modum vbez mamillaz ibi dependentibꝫ ab eodem fumo immutat. qui immutat⁹ recurrit ad cerebruz ⁊ rep̄sentat talem anime immutationez. Est itaq; odor sui obiecti manifestatiu⁹. spūs animalis immutatiu⁹. suijpsi⁹ per aera diffusiu⁹ ad interiora cerebri per flatū aeris vel attractum penetratiu⁹. suo calore humoris ꝯsumptiuus. ⁊ fluxus nociui restrictiuus. sua puritate spirituū reparatiuus. sua virtute debilitatis cordis confortatiu⁹. aeris in suā similitudinē conuersiu⁹. fetoris repercussiu⁹. ⁊ putredinis palliatiu⁹. delectatōnis in sensu animaliū sicut ⁊ hominū causatiu⁹. Nam pisces diligūt aromatica. ⁊ fugiūt fetida. similiter ⁊ apes. vt dicit Aristo. sicut ⁊ formice sulphuris odore effugant. sola venenosa aromatica detestant. vnde serpentes odorem ruthe abhorrent. botraces vinee florentis redolentiā non sustinent.

De fetore Ca. XXXIX

Fetor est ex re corrupta vapor resolutus. aerem inficiens contristās spiritū animalem ⁊ corrūpens. Naz sicut odor aromatic⁹ odoratum reficit et delectat. sic fetidus spūm odorabilem inficit ⁊ contristat. Nam vt dicit ysaac. Fum⁹ a re male cōplexionis resolutus animato spiritui est incōueniens Nam in subiecto fetidi odoris multi sunt humores corrupti eo q̄ naturales exierint qualitates. ⁊ ideo complexioni humani corporis repugnant. vnde odoris horribilitas p̄tendit sue substantie corruptionē. q̄ contingit aut propter innaturalem calorem. aut ꝓpter corruptam humiditatem. Nam qñ calor innaturalis hūoz facit ebullitionē causa est putredinis ⁊ fetoris. horū nutrimēta corruptam ⁊ pessimā putredinē in stomacho generāt. ex qua resoluit pessima fumositas q̄ caput grauat. qñ sola corruptio humiditatis est in causa tūc odor non fetens sed grauis generat. Et omnia calida talia ꝓpter odoris grauitatem mali sunt nutrimenti. minoris tñ sunt nocumenti. q̄z que fetide sunt putredinis. vt dicit Gal'. Et hoc est videre in piscibꝫ recentibꝫ q̄ dū retinēt naturalem calorem. odorez grauem habēt. ablato aūt naturali calore efficiunt iam fetentes. Qñ vo pisces decoquūtur p supflue ꝯsumptionem ⁊ corrupte humiditatis p calorem grauitas odoris tollit. ⁊ sic eoz substantia p decoctionem nō solū ī odore melior efficit. verū etiam ī sapore. Fetor ergo est corruptōnis nature ptestatiu⁹. defect⁹ caloris naturalis ostensiu⁹. aeris infectiuus. animalis spirit⁹ corruptiu⁹. vomit⁹ ⁊ nausee prouocatiu⁹. doloris capitis generatiu⁹. ⁊ toti⁹ complexionis distempatiu⁹. horror⁹ ⁊ tristicie sensibꝫ animaliū iductiu⁹. ⁊ ideo fugiūt pisces sportulas fetidas ⁊ antiquas. recentes vo subintrant atq; nouas. vt dicit Aristoti. Similiter apes abhorrent omne fetidū. vt dicit idem. Ideo vulpes cui⁹ fimus est valde fetid⁹ foueam taxi subintrat ⁊ eam defedans per fetorem de fouea taxum fugat. vt dic̄ pli. ⁊ sic ipm̄ supat per fetorem quē vincere ñ poterat p virtutem. Est etiam fetor spirituuz et neruoz infectiu⁹ et ex naturali consistentia ī innaturalem alteratiu⁹. vt patz in leprosis q̄rū anhelit⁹ fetid⁹ sanos ificit ⁊ corrūpit. Est etiam fetor fetus animalium in vtero extinctiu⁹ Vnde dicit Aristotiles q̄ equa si sentit fetorem candele extincte faciet abortiuuz

Poteſt etiam fetor ſic intendi q̄ erit mortis ſubite cauſatiu⁹. nam q̄dam eſt ſpecies ſerpentis cui⁹ fetor ſubito interficit rem ſe odorātē. ſicut baſiliſcus viſu interficit ſe videntez. vt dicit Auicen. Accidentaliť aliq̄n aūt fetor inuat. nā q̄dam ſunt fetida medicamia vt aloe caballinū z ſulphur et aſa fetida. z hmōi q̄ in multis cauſ⁹ ꝓueniūt medicine. nā odor ſui grauitate hūores putridos ſiue ad putredinē z fetorē diſpoſitos rōne ſimilitudis attrahunt z extractos expellunt. nā natura abhorrens fetorē p medicine fetide p̄ſentiaz irritať ꝓtra ipſam. z ideo recolligit ſe totam vt ꝓtra ſuā dimicet inimicā. Fetor itaq̄ .i. fetida medicina occaſionaliter eſt expulſio fetidorum et dū vnū fetidū aſſumiť aliud fetidū pariter cum ipſo remouet. Similiter fetor lane vſte vl' filtri combuſti ſeu cornu capruni exuſti naribꝫ ſalubriter apponunť vt ſopor litargic⁹ excitet. vt dicit ꝓſtan. nam ſpūs abhorrētes fetorem fugiūt ad interiora cerebri. vbi ē cauſa morbi et q̄rum concurſu iuuať natura cōtra morbū. z ideo facili⁹ digerit z diſſoluit materiā apoſtematis q̄ cauſa ſunt falſe ſomnolētie z ſoporis vt dicit idem Eodem mō in cā matricis quādo nimis eleuať compmēdo ſpūalia. z fetida naribꝫ z aromatica partibꝫ inferioribꝫ vtiliter adhibenť. nam natura fugiens fetorē recurrit ad matricem z ſentiendo odorē inferꝫ illac tendit. z ſic matricē ad locū debitū ſecū ducit. Quāuis etiaz odor odori nō ꝓtrarieť. aliq̄s tñ fetor alicui fetori ꝓtrariať. z ideo fetor ſterq̄linū et fetore allū effugať. vbi etiā oēs ſetent vnū fetor minime ſentiť quia vnus ab alio abſorbeť. De rebꝫ aūt odoriferꝫ q̄re ſupra in tractatu. xviij. de herbis z ſpecibus z plantis.

De ſapore Cap. XL

Sapor aūt eſt ſenſatuz guſtus Sicut cū color eſt obiectū viſus ſic ſapor ē rei ꝓprietas iudicio aie ſe offerēs p viam guſt⁹ Sapor itaq̄ eſt rei ꝓprietas ſolo guſtu p̄ceptibilis. hoc aūt dico in p̄ncipio. quia alio modo iudicant de ſaporibꝫ z ſaporū p̄ncipijs p̄bi et alio modo medici. Sed de illa murmuratione queſtionū nihil ad ꝓpoſituz. q̄ illas ſolas ſaporū differentias z opatōnes z cauſas hic inq̄rimus. put ſacre ſcripture cōueniunt ad eliciendū et ſaporū. ꝓprietatibus aliq̄s miſticos intellect⁹. vnde ad p̄ſens de aliꝫs nō curamus. Eſt ergo ſapor ꝓprium obiectū guſtus. de cui⁹ p̄ſentia ſenſus. in organo guſtabili delectať vl' triſtať. z fit yſa. i dieť. Saporū octo ſunt differentie ſcz dulcis. vnctuoſus. ſalſus. amarus. acut⁹. acetoſus. ponticus z ſtiptic⁹. addiť etiam hiis inſipidus. ſic ſunt nouem. ſed abuſiue dicit ſapor. q̄a ſapore caret. Pertinent aūt q̄nq̄ ad caliditatez z calidā ꝓplexionem. ſcz dulcis. vnctuoſus. ſalſus. amar⁹. acutus. reliq̄ frigide ſunt complexionis ſcz pontic⁹. ſtipticus. acetoſus. et inſipidus. Duo aūt ſunt que faciūt ſaporem. ſcz complexio z ſubſtantia. z ſubſtantia ē triplex ſcz groſſa ſubtilis z mediocris. Cōplexio ita q̄z calida z humida in ſecūdo gradu cū groſſa ſubſtantia facit ſaporem dulcē. Calida ſo z hūida in fine ſecūdi grad⁹ cum ſubtili ſubſtantia facit vnctuoſum. et dicit vnctuoſum ſubtile q̄ntū ad tranſitū. q⁹ defacili tranſit in fumū. Habet aūt actualē groſſiciē rōne cui⁹ eſt opilatiuū. ſed potentialē hz ſubtilitatē in ſubſtantia. ratione cui⁹ eſt velociter tranſitiuū. Cōplexio aūt calida z ſicca in fine ſecūdi grad⁹ cū mediocri ſubſtantia facit ſalſum calidū z ſiccū in tertio gradu cū groſſa ſubſtantia facit amaz. Sed cōplexio calida z ſicca i q̄rto gradu cū ſubtili ſubſtantia facit acutuz Et ita ſup caliditatez fundanť q̄nq̄ ſaporez. Frigida aūt z ſicca ꝓplexio i tertio gradu cū groſſa ſubſtantia facit pōticū. qualis eſt i fructibꝫ immaturꝫ. Frigida quoq̄ et ſicca i ſecūdo gradu cum mediocri ſubſtātia facit ſaporem ſtipticū. qualis eſt in roſis et in coctanis maturis. Frigida aūt z ſicca in ſecundo gradu cum ſubſtantia ſubtili facit ſaporē acetoſum Frigida ſo ꝓplexio z humida in primo gradu cū mediocri ſubſtantia facit ſaporem inſipidū. qualis eſt in albumine oui. Patet ḡ q̄ tres ſapores ſunt teſtimonia ſubtilis ſubſtantie. ſcz acut⁹. vnctuoſus. z acetoſus. z ſūt tria teſtimonia groſſe ſubſtantie ſcz pontic⁹. amar⁹ z dulcis. Similiter ſunt tres ſapores teſtimonia ſubſtantie mediocrꝫ. ſcilicz ſtipticus. ſalſus. z inſipidus.

De pura dulcedine z eius effectu. Capitulum. XLI

Dulcis itaq̄ ſapor generať ex temperata caliditate z groſſa ſubſtātia. vñ dulcedo lingue appoſita moderate aperit. moderate calefacit. moderate humectat. Unde groſſicies ſubſtantie moderate ſubintrans poros apertos diu ibi manet. et ideo anima in tali tempantia gaudet. Unde

plus delectat natura in dulcedine q̃ in aliis saporib. p̃terea nulla res ē ita tpata ⁊ affinis humane ꝯplexioni equali sicut dulcedo. Et ideo humana complexio que est vicina tempantie eq̃li in dulcedine sibi simili delectat.

De sapore dulci
Capitulū. XLII

AD dulcem aūt saporem faciendū q̃tuor conueniūt elementa nō tñ equali ꝓportione. ignis em̄ et aer supabundant. vnde ex igne calor ⁊ ex aere humor inascit. que duo scz calor ⁊ humor necessaria sūt ad cuiuslibet rei generationē. Calor aūt temperatus agens in humorē ipsuz calefacit dissoluit ⁊ depurat ab humore terrestri ⁊ substātia mollificat. vnd̄ ptes ignee ⁊ aeree augmētant ⁊ humiditas inspissat. ⁊ sic grossa substātia in qua fundat dulcis sapor generat. Vñ dulcis sapor quādo caret omni macula acuminis omnib. saporib. suauior erit. vt dicit ysa. quia ei⁹ natura sanguini est vicina. ⁊ ideo letificat ⁊ mūdificat. nocumentū gust⁹ humectat tēperate sine labore nature. Est aūt dulcedo aliquando pura quattuor q̃litatū mediocriter contentiua. vt patz in zucara. aliqñ ē viscositati ⁊ grossiciei admixta vtz in dactil. aliq̃ndo acumini ꝯiūcta vt in melle. Prima dulcedo maxime cōueniens est nature. sz aliquādo accidentaliter nocet nature. qñ scz natura plus recipit q̃z digerere possit. ⁊ tūc solz esse causa alicui⁹ opilationis. quia dulciuz supfluitas in poris venaꝝ inuiscat. Dulcia itaq̃z mollificant membra. lauant. colant ⁊ mūdificant. paꝝ naturalit nutriūt. accidentalit aūt multū. Mollificant q̃dem. quia humiditas materiam mollem reddit. caliditas temperate dissoluit. vñ materia que pri⁹ erat spissa. mō mollificata. dissoluta abstrahit ⁊ mundificat. Nutriūt aūt parū naturalr. qꝛ dulcia grossa sunt in substātia ⁊ sua grossicie poros penetrare nō possunt. ⁊ ora venarū opilant ⁊ cito satiant. accidentalr tñ multū nutriūt. qꝛ dulcia humane nature siue complexiōi sunt similia ⁊ amica. ⁊ ideo i magna q̃ntitate assumunt. et quia grossa sunt in substantia calor agens in ea multum sanguinem generat ⁊ ille sanguis multum nutrit. Dulcedo ꝟo q̃ viscositati est admixta mltum q̃dem nutrit sed mlta tamen nocumenta generat accidentaliter ⁊ inducit. vt dicit ysa. quia talis dulcedo opilationē generat ⁊ putredini defacili appropinquat. inflationem ⁊ rugitū generat. febrē interpolatā facile cōmouet ⁊ suscitat ⁊ colericam inflationē ꝯcitat vel augmentat Est igitur dulcedo pnra ⁊ p alicui⁹ rei admixtionez non infecta inter saporuz differentias sensus maxime delectatiua. nature amica ⁊ ei potissime assimilatiua. depditoꝝ i corpe facili⁹ reparatiua. virtutū ⁊ spirituū debiliū maxime confortatiua. omniū membroꝝ precipue nutritiua. Dicit enim ysaac. Propri⁹ nutrimenti sapor dulcedo est. si sua substantia aliquaz habuerit viscositatem. stabilis em̄ est in mēbris. vnde nō defacili est in mēbris dissolutōnis receptiua nec nutriūt aliqua que dulcedini non sunt mixta. Vnde et sapores dulcedini ꝯtrarij ꝓpter cōtrarietatez quā habent ad humanā ꝯplexionē pui aut nulli⁹ sunt penit⁹ nutrimēti. Ex cōmixtiōe tñ saporū inter se ꝯtrariorū vn⁹ bonus sapor medi⁹ generat in quo latitat dulcedo rōne cui⁹ ille sapor medius nature cōueniēs est corpis nutritiu⁹ vt patet in salsamentis. et etiam in pigmētis in quib. contraria recipiūtur. Vñ patz q̃ dulcedo oīm sapoꝝ delectabiliū ē origo sicut albedo oīm coloꝝ est p̃ncipiū. vt d̄r i li. de sen. ⁊ sen. vbi d̄r nigredo est p̃uatio albi in ꝑspicuo sic amaritudo est p̃uatio dulcedinis i humido. Dulcedo adhuc est spiritaliū membrorū amica. qꝛ ipsoꝝ est lenitiua. ⁊ oīs aspitat⁹ mitigatiua. clarificatiua vocis. ⁊ arteriarū ab oī superfluo purgatiua. cannaliū pulmonis et meatuū pectoris apertiua. ⁊ omniū immūdiciarū vuule ⁊ gutturꝫ abstersiua. catarri ⁊ humoris supflui circa spiritalia dissolutiua. ⁊ omniū organoꝝ vital spūs ad debitā consistētiam reductiua. omnis tumoris squinantici repssiua. ⁊ suffocantis hūidi etiā i mēbris spiritalib. consumptiua. Sūt aūt q̃daz dulcia q̃ occasionalit mltoꝝ maloꝝ sunt corpori illatiua. sunt em̄ vnctuositatis est inflatiōis generatiua. Cū em̄ maior est ex calore dulcꝫ resolutio q̃z sit hūidi resoluti incorpatio vl saltem cōsūptio. necesse est ibi fieri mlti vapor⁹ fumosi generationē ⁊ sic loci ex vapore distēsio. ⁊ p conseq̃ns inflatio dolor ⁊ gurgulatio contingit. Item ex eadem causa dulcia sunt appetit⁹ debilitatiua quia substantie sue grossicie cito sūt vacui stomachi repletiua ⁊ meatuū oppilatiua. Itē colere rubee augmentatiua. nā cū sint calida calidi humoris sunt excitatiua. ⁊ ideo obsūt illis qui ex causa calida ⁊ intensa patiunt. Item putredinis ⁊ corruptionis sūt inductiua. q̃ndo enim supabūdās

calor supabūdantē hūiditatē dissoluit. ⁊ consumere totū vel digerere nō sufficit corruptā materiam derelinq̄t. Item splenis renum ⁊ epatis sunt oppilatiua. ⁊ hoc accidit. quia sua grossicie substantiali subtiles poros illarū regionū obturāt. vl' q̄a partes ille rōne dulcis plus desiderant q̄ digerant vel cōsumāt. ⁊ iō ex supfluo humore attracto ⁊ nō digesto nec al's euacuato ille ptes merito oppilant. Itez dulcia rōne p̄dicta sunt calcl'i generatiua taz in renib' q̄ in vesica. nam qn̄ ille ptes ratōne dulcedinis sibi attrahūt hūores cōsimiles q̄ subtiliora sunt vel cum vrina educunt vl' vi caloris ꝯsumunt. vnde qn̄ pl' attrahit q̄ nature sufficiat. oportet q̄ vl' vi nature qd̄ ē supfluū expellat. vel qd̄ grossius est ibi remaneat ⁊ eliquato hūore calore desiccante indurat. ⁊ ꝓcedente tēpore paulatim putrificat ⁊ in duriciem lapidis commutat. vt exp̄sse dicit ysa. Idem etiam de caus' matricis occurrit. Ex p̄dictis patet q̄ dulcia nature sunt vtilia. ali q̄ ꝟo sunt q̄ vident esse dulcia ⁊ tn̄ sunt mortifera et nociua.

De sapore vnctuoso
Capitulū. XLIII

Sapor vnctuosus generat ex calido ⁊ hūido in subtili substantia. ⁊ ido vnctuositas apposita lingue magis aperit ⁊ dissoluit ⁊ subtilis substantia mag' subintrat. ⁊ q̄r caliditas eius parū remouet a tēpamento anima ipsi' dulcedinem potest accipere ⁊ in ea maxime cōgaudere. Ad vnctuosum aūt saporem pficiendū pl' de igne q̄ aliis elementis ꝯuenit. ⁊ post de aere Maior igit actio caloris in humidū agens magis dissoluit ⁊ depurat vnde aq̄se ptes et terrestres minorant ⁊ ignee cum aereis augmentant ⁊ inde sapor gignit vnctuosus. Sūt aūt vnctuosa cibaria appetit' debilitatiua et fastidij inductiua. q̄a accepta in stomacho resolunnt ī fumositatem cum aeree sint substantie q̄ petit supiora replēdo os stomachi ⁊ inducit fastidiū ⁊ diminuit appetitū. Itē vnctuosa sūt supenatātia. leuitate em̄ sua eleuant ad supiora. cum valde sint fumosa. Item digestiōis sunt ipeditiua. q̄r vnctuositate sua villos stomachi replent ⁊ leniūt. vnd̄ cibi assumpti cū non possint decoq̄ crudi ⁊ indigesti emittuntur. vnctuositate em̄ sua inuiscant cibos ⁊ lubrificant. ⁊ ideo emittunt anteq̄ digerantur Itē parū sunt nutritiua. q̄r ora venaꝝ cito replent ⁊ paꝝ d̄ eis assumit. ⁊ qd̄ assumit ꝓpter sue substantie subtilitatem cito ꝯsumit. Itez caloris sunt inflammatiua. ignis em̄ non nutrit nisi aere mediante. vnctuosa ꝟo cito ī aeream substantiā transeūt. Unde illa vnctuosa que habent maiorem aquositatē min' ptinent ad naturā aeris. ⁊ etiā min' bene nutriunt ignē. vt patet in anxungia porcina q̄ minus nutrit ignem q̄ ouina. q̄r min' habet aereitatis in sua ꝯpositōne ⁊ plus aquositatis q̄ ouina. Item febrilis caloris sunt nutritiua. ⁊ ideo carnes ꝓhibent in febre acuta. q̄r timet vnctuositas intermixta qua calor febril' irritat. Item splenis et epatis sunt opilatiua ꝓpter sui grossiciem actualē Nam ꝓpter suam dulcedinē cito attrahunt ⁊ sua grossicie pori defacili opilant. Itez doloris capitis sunt excitatiua. Nā ex fumoꝝ mltitudie replet caput. ⁊ miringe cerebri distendunt Itē membroꝝ spiritaliū sunt lenitiua vt patet in butiro. Tn̄ q̄dam vnctuosa nocent pectori ꝓpter annexam siccitatem vt oleū nucū. q̄r talia nō hn̄t purā vnctuositatē. Itē dolorū exteriorū sunt mitigatiua. ⁊ duriciei remollitiua. apostematū maturatiua. ⁊ saniei generatiua. humiditate em̄ sua saniē generāt. q̄r p ea pl' dissoluit q̄ ꝯsumat. ex calore em̄ debili ⁊ humiditate mlta fit sanies ⁊ corruptio.

De sapore salso Cap̄. XLIIII

Salsus sapor fit ex caliditate ⁊ siccitate in substantia mediocri. vnd̄ caliditas cū siccitate cū sit remota a tpantia multos apit poros. q̄r siccitas iūcta calori magis laxat. iūcta ꝟo frigiditati mag' constringit. ⁊ ideo ei' substantia mltuz subintrat poros. ⁊ q̄r magna fit disgregatio ptiū ⁊ multa substantie subintratio anima in ipsi' p̄sentia non gaudet. imo potius ipsuz horret. Ad salsum aūt saporem quattuor conueniūt elementa q̄dam tamen proportione non equali. dominant enim ignis ⁊ terra mediocriter. tamen ex moderato igne fit moderat' calor. et ex moderata t'ra fit moderata siccitas. Ex moderato aūt calore moderata fit ebullitio ⁊ excoctio hūiditatis. Unde aq̄se ⁊ aeree partes dissoluunt in igneas mediocrit' et ex moderata siccitate moderate substātia desiccat. ⁊ ita remanet substātia mediocris. Und̄ salsus sapor habet fieri ex moderato dn̄io caliditat' et siccitat' in substātia mediocri. Sūt aūt salsa mūdificatiua q̄r sumpta iteri' calore suo ⁊ siccitate hūiditatē dissoluunt. salsedine aūt ⁊ nitrositate sua stomachum et intestina

mordificant ꝛ sic mordificata mouent̃ vt dis/
soluta humiditas emittat̃. ꝛ sic fit mundifica
tio. Item dure carnis sunt mollificatiua. nã
sua caliditate ꝛ sicciditate supfluã humidita
tẽ ꝯpactã resoluũt ꝛ relaxãt. ꝛ sic mollificant.
Item sub̃e mollis sunt induratiua. Naꝫ sua
caliditate ꝛ siccitate superfluam humiditatẽ
consumũt. ꝛ sic partes aereas plus compin/
gũt. Item substantie rei sunt depuratiua ꝛ ꝑ
conseq̃ns conseruatiua. Nam salsa inq̃tum
hmõi q̃ntũ dissoluũt tantũ consumũt. et ido
putredo aliquo casu generata calore ꝛ siccita
te salsedinis cõsumit̃ ꝛ annihilat̃. Habet isu/
per salsedo mltũ terrestreitatis. vt dicit̃ i diet̃.
rõne cui⁹ carnes indurat ꝛ min⁹ reddit aptas
corruptioni vt dicit̃ ibidem. Item scabiei et
exterioris supfluitatis cutis ꝛ corpis sunt ab
latiua. ꝛ hoc consumẽdo hũores supfluos tã
supficiales q̃ꝫ intercutaneos ꝛ cutẽ a supflu/
is abstergendo. Itẽ tumoꝛꝫ ydropici sunt re
p̃ssiua. ꝛ hoc ex rõne supra dicta qꝛ desiccant
ꝛ ꝯsumũt omnia in talibꝫ locꝫ aggregata Itẽ
morsus canis rabidi ꝛ alioꝝ venenosoꝝ sunt
curatiua ꝛ toti⁹ venenositatis extractiua. vñ
ꝓdest cito lauare talia vulnera in aq̃ salsa. q̃a
maliciã extrahit ꝛ venenũ. vt dicit idẽ. Iteꝫ
caro mltum salsa ad tꝑamentũ optimũ reuo
cat̃ si in aqua salsa ponat̃. nec salsedo a talibꝫ
melius extrahit̃ q̃ꝫ ꝙ earũ massa pri⁹ aliq̃ tꝑe
in salsa aqua tẽperet̃. ꝛ hoc puto accidere ra/
tione similitudinis cum aqua salsa que ratio
ne caloris accidentalis ꝛ naturalis in ip̃a do
minãtis attrahit sibi simile qd̃ inuenit i sub/
stantia carnis salse. Item sal in igne indurat̃
in aq̃ ꝟo dissoluit̃ ꝛ annihilat̃. nec mirũ. quia
si congelatio ꝛ induratio facta est ꝑ siccitateꝫ
oportet vt salis dissolutio fiat ꝑ hũiditatem
sicut patet in sepo in q̃ fit induratio ꝛ conge/
latio per frigiditatẽ. ꝛ iõ nõ est miꝝ si fiat reso
lutio ꝑ caliditatẽ. De his q̃re supra in li. xvj. d̃
venis terre. in ca. de sale.

De sapore amaro.
Capitulum. XLV

Sapor amarus fit ex caliditate in ter/
tio gradu. ꝛ siccitate in secũdo gradu
in grossa substantia. Und̃ caliditas
cũ siccitate multũ subintrans mltum disiũ/
git. vnde instrumentũ ledit̃ et fit sapor amar⁹
abominabilis gustui et contrari⁹ ad cui⁹ cõ/
positionem quattuor elementa conueniũt ꝑ
portõne quadam sed magis inequali. ibi em̃
ignis ꝛ terra dominant̃. sꝫ plus est ibi d̃ igne
q̃ꝫ de terra. Und̃ de maiori dominio caloris
magna fit ebullitio. Unde aquee ꝛ aeree par
tes magis dissoluunt̃ in igneas et terrestres
condensantur. sed quia mediocre est domi/
niũ siccitatis non attenuat̃. et ita substantia
remanet grossa in qua ex actõne caloris ꝛ sic
citatis fundat̃ amaritudo Omnia aũt ama/
ra contristãt gustũ magis q̃ꝫ aliqua alia q̃ ha
bent simplicem saporem. quis maxime faci/
unt continuitatis solutionem in lingua. licꝫ
aũt amara habeant minorem caliditatem q̃ꝫ
acuta. maiorem tamen faciunt solutionẽ cõ/
tinuitatis propter sue substantie grossiciem.
que se interponit ꝛ comp̃mendo maiorem ef
ficit lesionem. Item amara sunt colere pur/
gatiua. vel quia colere sunt similia in comple
xione. vel quia colera cum sit porosa permit
tit amara suos poros subintrare ꝛ diuidẽdo
partes a partibꝫ eam faciũt fluxibilem ꝛ cole
ram liquefactam sic educũt. Itẽ amara sunt
appetit⁹ excitatiua. quia coleram educũt que
tanq̃ꝫ res leuis solet colligi circa orificiũ sto/
machi et appetitũ debilitare. Ad h̃ etiã facit
amarorum grossitudo. quia comprimit ciba
ria in fundũ stomachi. et sic superiora inani/
ta cibum petũt. Item amara splenis et epa/
tis sunt expoliatiua. Nam calore suo poros
aperiũt. ꝛ humores dissoluũt et grossicie sna
comprimendo humores resolutos educunt
Item amara sunt contraria vermibꝫ et lum/
bricorũ interfectiua. nec mirũ. quia vermes
illi de flegmate corrupto accidũt. de flegma/
teq̃ꝫ viuunt. et ideo colerica et amara eis ad/
uersant̃. qꝛ colera flegmati contrariat̃. Item
spiritalibꝫ mẽbris sunt nociua. et tam ꝑ aspe/
ritatem substantie q̃ꝫ per intensam siccitateꝫ
eorũdem sunt exasperatiua. Itẽ amara in ex/
terioribꝫ sunt cõseruatiua. si enim distempe/
rent̃ cũ aliquo liq̃do. habent illa tria que sũt
necessaria ad conseruationem. tantũ eniꝫ cõ
sumunt q̃ntũ dissoluũt. ꝛ subintrant in pro/
fundum. acumine ꝛ calore suo grossam etiaꝫ
habent substantiam ex qua rem iuuant et fa
ciunt eam minus passibilẽ Item frigide ar/
tetice et paralisis sunt curatiua dissoluendo
materiam ꝛ consumendo. Item frigide sca/
biei sunt desiccatiua. Item meatuũ renum ꝛ
vesice sunt apertiua ꝛ calcl̃i dissolutiua. ma
tricis confortatiua ꝛ menstrualis superflui/
tatis ꝓuocatiua ꝛ eductiua. et ad multa alia
sunt magis necessaria q̃ꝫ dulcia q̃ꝫuis gustui
sunt nociua.

De sapore acuto XLVI

Sapor acut⁹ fit ex caliditate z siccita/
s te existēte in grto gdu cū suba subti/
livñ fit pozoz nimia aptio z ptiū se/
gregatio. z qz suba ei⁹ est subtilis multū pe
netrat z subintrat vñ organū gust⁹ suo acu/
mine incēdit. ad cui⁹ pfectōz qtuoz elemēta
ꝓueniūt. sz nō eqlit qz pl⁹ ꝓcurrit de igne et
de terra qꝫ de alijs. z iō ꝓpt dominiū ignis
acuta sunt et valde calida z tra valde sicca
Et matio āt dominio calorꝭ matia fit ebul
litio z resolutio aree aq⁹ ptiū et aquee aq⁹ i ig/
neas. vñ ignee ptes acuūt z ex nimia siccita
te suba desiccāt. attenuāt z subtiliāt. z ita fit
acut⁹ sapor ex magno dñio calidi z sicci i sub
stātia tenui z subtili. Sūt aūt acuta corrosi
na qz valde sūt calida z sicca. z fit dissolutio
magꝭ. z suba subtilis z acuta subintrās ptes
a ptib⁹ disgregat z ita fit corrosio. Jtē acu/
ta sūt incisiua z dissolutiua quia z qlitate z
suba dissoluūt et separāt ptē a pte z pfunde
intrāt et iō dissoluūt z incidūt. Jtez frutis
appetitiue sūt ꝓfortatiua qz mbroꝝ ꝓsumūt
supfluitatē. Uñ poris inanitꝭ fit rōne vacui
appetit⁹. mordicāt etiaz neruos sensibiles et
pūgūt acumīe suo. z sic pūgēdo excitāt appe
titū. Jtē paꝝ sunt nutritiua qz ex nimia ca/
liditate et siccitate pot⁹ fit adustio qꝫ dige/
stio. z iō dāt modicū nutrimētū. ꝓterea sub
tilis sūt suba et iō de facili ꝓsumūt. z a mem
brꝭ cito dilabūt. Jnsup nare sūt ꝑria ex sua
ꝓplexione z iō qz abominabilia sūt nō appe
tit ea nara sz pot⁹ abhorret z repellit.

De sapore acetoso. La. XLVII

Sapor acetosus fit ex frigiditate z sic
s citate extīte in gdu scdo cū suba sub
tili. vñ acetosū ligue appositū qlitati
bus ꝓstrigit. suba penetrat. z ita ex duob⁹ cō
trarijs actōib⁹ fit sapor acetosus. ad cui⁹ ꝓple/
tionē qtuoz elemta ꝓueniūt qdā ꝓportione
sz nō eqli. Est āt ibi dñiuz aq z tre mediocre
z ex mediocri dñio aq est ibi frigiditas me/
diocris. z ex mediocri dñio tre mediocrꝭ sic
citas generāt. ex frigiditate āt repmit calor
q repssus modicā facit ebulitōz Uñ igneas
ptes z aereas rsoluit ꝺ facili z ꝓsumit tanqꝫ
subtiliores tres tres āt z aqas dissoluit Sz
p sui puitate eas ꝓsumere nō pt. Uñ ptes il
le subtiliāt sz nō ꝓsumunt. z ita frigiditas et
siccitas dñant cū subtili suba z sapor gigni
tur acetosus acetosa, puocāt appetituz. quia
ex frigiditate z siccitate motū bñt ad cētrū.
Uñ ꝓpmūt cibaria ad fūdū z sic os stōachi
euacuāt. q sentiēs suā inanitōz cibū appetit.
Hā desideriū ꝓpositi est opatio ex appetiti/
na ꝑte nali z aiali sensibili. Jtē soluunt
ventrē plenū z ꝓstipāt inanitū. nā subtilitas
suba acetose inueniēs multā hūiditatē i sto
macho incidit eā z subtiliat. z sic eā facit ad
fluxū z euacuatōz. Sz qñ stomach⁹ ē vacu⁹
puā inueniūt humiditatē quā acetosa desic
cāt siccitate z ꝓstringūt frigiditate. Jtē opi
latōes splenis z epatis aperiūt. qz nō qlitate
sz suba subtilitate hūores in poꝝ apiunt in/
cidūt z dissoluūt. Jtē acetosa spiritalib⁹ ob
sunt frigiditate coartāte z siccitate exasperā
te. Jtē posita i exteriorib⁹ calidos humores
repcutiūt. Uñ tibie inflate ex retētione mē/
struoꝝ vl emoꝛroidaꝝ i calido aceto lote de
facili detumescūt. De hꝫ qre s in tractatu de
aceto. li. xvij. vbi tractaī de vitib⁹ z vino.

De sapore pontico La. XLVIII

Pontic⁹ sapor fit ex frigiditate z sicci
p tate extīte i tertio gdu cū grossa suba
Uñ z pticū apositū ligue ꝓstrigit
z suba intrās poros ptes ꝺdēsat z ita accur
rit sapor q pntic⁹ appellaī. Ad pticū saporē
pficiendū qtuoz elemta ꝓueniūt cū maiori
tū ineqlitate qz dñant aq et tra ignis et aer
substāt. Ex forti āt dñio aq fortis fit frigidi
tas z extra mta siccitas. iō nō pt ibi fieri p/
fecta trāsmutatio cū ibi sit defect⁹ caloris z
hūoris. Uñ cū frigiditas z siccitas ibi habe
ant dñiuz necesse ē vt suba remaneat grossa
et dñio frigiditatꝭ z siccitatꝭ. Dz āt pntic⁹ sa/
porꝫ ꝓtiū vt di. ysa. qz pticitas ꝓiūcta cuz
sapore delectāte magꝭ delectat. et cū tristāte
magꝭ tristat. cuius rōꝫ est. q pticitas adiūcta
rei dulci et vnctuose si ingrediaī poros facit
illā dulcedinez ibi diutⁱ ꝓmorari. z ita firmi⁹
impmit tūc delectatioz diu durat. sic est de
hūore ptristāte. Hinc est q caro q ossib⁹ evi
cina iocūdiorē hz saporē. Ossa ei sūt melan
colica. s. frigida z sicca. Caro vo i sui natura
dulcꝭ est et sanguinea. z ita ē ibi pticitatꝭ z
dulcedis mixtio. ꝑt qꝫ et maior delectatio
Jō etiā caro cerui na ē iocūda z sil⁹ bouina
qz ꝓiūgit pticitas ex ꝓplexione melācolica
aialis et dulcedo ex pte carnis. ecōuerso est
de absinthio et fumo tre qñ cū eis associaī
amaritudo magꝭ ptristāt gustū vt aloe l' ali
q̄d sile. Jtē pntica appetitū excitāt et pꝓpran
diū laxant. cuius rōꝫ est ꝓssio cibariorꝝ ad iferio
ra ad instar torcularꝭ. aī prādiū po ꝓstipant

qz ꝓstringũt neruos et opilãt meat⁹ z ex sub stãtie grossicie z frigiditatis et siccitatꝭ q̃lita te. Uñ et sũpta cibaria retinẽt et exire nõ p̃ mittũt. Jtẽ grossicie sua epar et splenẽ opi lãt calculũ generãt colericã et yliacã passio nez excitãt. obturãdo sua grossicie intestina fimũ ac fumũ exire ñ p̃mittũt. spiritalia etiã mẽbra ledũt et guãt. qz ea exasperãt z desic cãt. exteri⁹ãt apposita vomitũ sedãt. tumoresꝫ calidos repmũt. sãguis fluxũ intercipiũt atz sistũt. neruos pcutiũt. dẽtes exacerbãt.

De sapore stiptico. Ca. XLIX

Sapoz stiptic⁹ ex frigiditate z siccitate ī mediocri suba generat. ad c⁹ pfecti onẽ q̃tuoz ꝓuenit elemta q̃dã ꝓpoz tione ineq̃li. nã aqua et ẽra ibi p̃dñant. ſz nõ tantũ q̃ntũ in põtico. ex aq̃ aũt accidit frigi ditas et ex ẽra siccitas generat. ex frigidita te dep̃mit calor q̃ repcussus quã facẽ ebulliti onẽ. Uñ et suba paz resoluit ſz nõ cõsumit. Sz ex siccitate aliq̃ntulũ ꝓdensat. et qz sic citas nõ p̃t oino desiccare nec oino ꝓsume re remanet suba mediocris. z ita pz q⁹ sapoz stiptic⁹ causat ex frigiditate et siccitate ī sub stantia mediocri. et in ꝟ differt a pontico q̃ ex eisdem causis q̃uis min⁹ remissis in sub stantia grossa radicat. ideo stiptic⁹ sapoz sub pontico ꝓtinet ꝛm ysa. q̃ tm̃ septẽ sapoz dic̃ esse differẽtias. sub pontico stipticũ compre hendit. Unde ꝛm ipm̃ ponticitas est inten sa stipticitas. et stipticitas remissa põticitas yñ nõ differũt simpl'r ꝛm spem̃. sed solũ ꝛm maiorẽ intensionẽ vel minorem. z ideo verꝫ conuenit cũ alio in effectu. sed ꝛm maius et minus.

De sapore insipido.

Capl'um. L.

Sapoz nonus ꝺr insipid⁹ siue sine sa poze. et ꝟ potest dici dupl'r. ſ. ꝑuati ue et positiue. ꝑuatiue ꝺr insipid⁹ cu ius sapoz sensu non p̃t ꝓhendi vt sapoz aq̃ q̃ gustu nõ pcipit ꝓpter eius maximã simili tudinẽ ad organũ gust⁹. qz aq̃ est simplex in respectu lingue q̃ q̃tuoz recipit ī sua ꝓposi tiõe. Positiue ꝺr sapoz insipid⁹ q̃ vltra p̃muz gdũ ad aliquẽ vlteriorẽ saporẽ nõ est sensu determinat⁹. vt est albumẽ oui c⁹ suba ẽ me diocris et caliditas vel frigiditas p̃mi gdus distantiã sensibiliter nõ excedẽs. talia insipi da sunt cucurbite. citrulli melones. z hmõi quoz vsus pl⁹ ꝓuenit medicine q̃s diete. pa rũ em̃ nutriũt. quia saporẽ nõ hñt delectabi lem et substantiã habẽt fluxibilẽ. hũiditate z frigiditate sua sitim mitigãt. calorẽ z colerã extinguũt. fleuma augmẽtant. et q̃tidianas febres generãt. et oĩs alias fleumaticas fri gidas scz et hũidas nutriũt vel ꝓuocãt pas siones. Sapoz itaq̃ insipid⁹ causat ex frigi ditate et hũiditate in substantia mediocri. ad cui⁹ ꝓpletõem sic et in aliꝭ q̃tuoz ꝓueni unt elemẽta ſz nõ eq̃li ꝓportione. qz aq̃ et aer p̃ncipaliter. terra secũdario p̃dñant. p̃t forti orẽ ḡ frigiditatẽ z mediocrẽ siccitatẽ partes ignee et aeree resoluunt in aqueas et ī terre stres. sed quia resistit dominiũ humiditatis nõ potest cõpingi ex siccitate terrea ipa sub stantia. Relinq̃t ḡ substantia mediocris cũ dominio frigiditatis et hũiditatis q̃ sũt ꝑn apia isti⁹ saporis q̃ abusiue sapoz insipidus nominat. Dec igit̃ de saporib⁹ simplicib⁹ q̃ ad coz differentias et naturas dicta tã suffi ciant. q̃ oĩa de dictis ysa. ꝓstan. Bal'. et alio rum autoz medicine breuit̃ sunt excerpta. Sũt aũt quidã compositi sapores sicut et mixti sunt colores pariter et odores. z hi sa pores ꝛm diuersas compositiones diuersi mode opant̃. qz alio modo sapiũt in solidis. alio mõ in liquidis aliter in sensibilib⁹ et ali ter ī inanimatis. de q̃b⁹ in naturis et ꝓpieta tib⁹ rerũ et coꝛpoꝛ animatoꝛ z inanimatoꝛ in libris p̃cedentib⁹ est ostensũ. De liquoribus tũ in q̃b⁹ fũdati sũt sapores aliqua arbitroꝛ ꝟ supplenda q̃ in libris supioribus causaliter sunt obmissa.

De liquore Ca. LI

Jquoz est liq̃dus humoꝛ in plantis et animaliũ coꝛpib⁹ p digestiõem ge neratus. eliquat⁹ violentia vel naꝛa de substantia coꝛporis mixti vel' expressus. Quilibet aũt humoꝛ nõ vocat̃ liquoꝛ ſz so lus ille q̃ artificialiter vel naturaliter liquat̃ de plantis et rebus animatis. vt lac et mina de animalib⁹. vinũ et oleũ de arboꝛib⁹. mel de floꝛibus. sicera de fructib⁹. ceruisia ꝺ gra nis. oꝛiza cra de pomis siluestrib⁹ z granat⁹. Et inter hos liq̃res quidã sunt cõpositi z q̃ dam simplices. nam ꝓpositi dicunt̃ q̃ ꝓfici untur ex diuersis q̃ pariter cõmiscẽt. Sim plices ꝟo sunt q̃ ita p̃manent sine cõmixtõe aliqua ꝑt a suis subiectis p̃mix⁹ producunt. nullus tm̃ liquoꝛ est simplex absolute ꝓter so lam aquã q̃ simplex ꝺr ꝑt in elemẽtari per manet puritate. Aliq̃ aũt liq̃res oĩs sic et hu moꝛes ex q̃tuoꝛ elemẽtis ꝓstituũt. simplices

ñ dicũt q cũ alijs nõ miscenť. Simplices etiã dicũt in qb simplices elemẽtoz qlitatef et ꝓma ꝓpositõe dñanť. et q a terrestri fecu/lẽtia naturaliter vel accidentaliter pl9 colãt Scõm aũt varias ꝓmixtiões liqz et qlitatũ elemẽtariũ põdñantes ꝓplexiones varios soz tiunť odozes pariť et sapozes. Hã illi liqres in qb põdñať calidũ cũ hũido sũt dulciozes in qb aũt calidũ cũ sicco sũt acutiozes. in q bus ꝙ pẽristit frigidũ cũ sicco sũt acetosio/res et stipticiozes. sz in qb frigidũ cũ humi do sũt gustui insipidiozes. vtz in ptisana. et hmõi. Quidã aũt liqres ꝺ qbusdã arboꝛib9 icisis corticib9 p attractõz calozf solarf spõ/te egrediũť vt balsam9 et terebintina lacria. q calore ꝑus mũdanť et mirre subaz indu/ranť. Quidã ꝙ de fructib arboꝛ p expssio nẽ colligũť vt vinũ oleũ sicera. et hmõi. Qui dam ꝙ p exustionẽ ignis liqdiozes ptes q/rũdã lignoꝛ in extremitatib educẽtes mag artificio acqrũť vt colophonia. pix liquida. oleũ iuniperi. et silia. Quidã aũt ex herbaꝛ succis expmũť. vt opiũ. aloe. et hmõi. q po/stea calore ignis vel solis desiccanť. Et qdã ex roze celi extrema floꝛ pfundentes et se cir ca eoꝛ supficiẽ inuisẽtes apũ misterio cõ/ponũť vt mel. Et qdã ex venis tre hauriũť. vt aqua salinatiua. nitrosa. alumiosa. et hu/iusmodi. de qb arte vl naſa fit sal nitrũ alu men. et hmõi. De his oib liquoꝛ differẽtijf ꝓprietatib et causis sufficiẽter dictũ est supi li. xvij. de herbis et arboꝛib et eaꝛ succf. et li. xvj. de venis tre. et li. viij. de passionib aerif vbi rãgiť de naſa mane et mellis q dicunť ꝺ aere generari. De melle tñ aliq sunt h dicen da. et de lacte sero et butiro que de aialium vberibus emunguntť. de quib superius est omissum.

De liquore in speciali et ꝓmo de melle Capitulum LII

El vt di. Jsi. li. xx. ꝺz a melisse grece id est. apib latie. Sic ei apes vocãt. Hã apũ solertia mirãdo naſe artifi/cio parãt mella q ꝓmiſ de roze aerf sũt crea ta et in arũdinũ foliis adinuẽta. Uñ et Uir gili9. Protin9 aerei mellis celestia dona. vñ adhuc in india et in arabia inueniũť in simi litudinẽ salis ramis et foliis dependẽtia. vt dicẽ idem. Est aũt oñe mel generaliter dulce. Sardũ tñ est amaꝛ absinthũ cã cui9 copia illi9 regionis apecule nutriũť. Dicũt aũt me/dici q de reꝛ tractãt naturis. ꝑcipue Bal. q mel pueris et iuuenib et pfectf viris in qbus abundat calor cib est inutilis et nociu9. seni bus aũt q qua vita laborãt et frigore dicit cũ vino veteri et cibis calidis ꝺuenire. Hucuſ cq Jsi. li. xx. c. j. Est itaq mel liq dulcissim9 a materia purissima arte medicinali genera tus. cui tñ et ex calore apis mellis subaz cõ/ponentis. et admixtiõe alic9 calidi se cũ mel lis suba admiscentis acumẽ cũ dulcedie est admixtũ. Uñ et mellis dulcedo ceterf ẽ ma/gis calida sz min9 hũida vt di. ysa. Hel igiť cũ sit hñs multũ calozis et aereitatf et min9 terrestreitatf et aqueitatis ꝓpť siccitatẽ tã tre q ignis multũ hñs siccitatis et acuminis et min9 frigiditatis et hũoꝛis. et iõ iudicať mel calidũ et siccũ in fine secũdi grad9. Tamen qz suba eiꝰ est vicina tpamẽto et mediocritati multũ est mũdificatiuũ lauatiuũ et subtilia tiuũ. et suo calore grossoꝛ hũoꝛ in coꝛpe in cisiuũ et hũoꝛ putridoꝛ expulsiuũ. Quia ei mel calidũ acumi est ꝓpinquũ. et iõ intestino rũ est pũgitiuũ. et ad feces expellẽdas cõmo tiuũ. Itẽ talis dulcedo sic mellis multũ est hñs acuminis et calozis. nõ tñ opilat mea/tũ splenis et epatis. sic et illa in qb pura dul cedo inueniť. vt di. ysaac. ca. de q tuoz differẽtijs dulcedinis et sapozf. Est itaq mel ra tione eqlitatis et tpamenti multũ naſe que niẽs et amicũ. sui ad mbra multũ assimilati uũ. pditoꝛ restauratiuũ. debiliũ mẽbroꝛ cõ fortatiuũ. sua grossicie nociuoꝛ fluxuũ iter ceptiuũ. et latitudinis poꝛoꝛ restrictiuũ. na ture bñ tpate custoditiuũ. et hũoꝛ paratoꝛ ad fluxũ nimiũ cohibitiuum. nihilomin9 est mel nociuoꝛ hũoꝛ laxatiuũ. nam ꝓrias ha bet qlitates in effectu. et h ꝓ ꝓrias materie dispositõnes in quas agit. Hã nimis laxas repmit et ꝓstipat. nimis duras diuidit et re/laxat vt di. ysa. Est aũt mel ꝓseruatiuũ mũdi/ficatiuũ amaritudinis tpatiuũ. et iõ ponit i medicinis ad ꝓseruãdũ et ad mũdificandũ. et ad amaritudinẽ spẽz tpandũ. vt ꝺz i anti/todario nicolai. Tñ mel crudũ nõ multum bñ despumatũ valde est ventosũ et inflatiuũ rugit9 in ventre generatiuũ in malos humo res faciliter ꝓuersiuũ. splenis et epatis visco sitate sua opilatiuũ. colere inflamatiuũ. et fe bris diurne inductiuũ. ypocũdrioꝛ extensi uũ. yliacis et colicis nociuũ. Hel igitur di. Constan. et ysa. in diet. diuersas hz actões. qz in qbusdã salubze est et sanitatis custodi/tiuũ. i quibusdã ꝙ stipticũ est et morboꝛum

generatiuum. et est veneni occultatiuum. quia quanto magis rufum tanto magis est calidum ⁊ acutũ ⁊ hũoꝝ magꝫ incisiuũ penetratiuũ ⁊ colatiuũ. q̃nto magꝫ est albũ minus est calidũ ⁊ acutũ. ⁊ tãto meliꝰ q̃nto dulcius puriꝰ ⁊ odorabiliꝰ inuenit̃.

De fauo Ca. LIII

Fauus a fouẽdo est dictꝰ. Nã fauus dr̃ mel mixtũ cũ cera. infra em̃ cellulas de cera miro artificio cõpositas apes mel recolligũt. ⁊ eiꝰ liq̃ris subaꝫ intus fonẽt. et sic dr̃ fauꝰ q̃si fouus siue fouẽs. eo ꝙ mel foueat et ꝯtineat ĩtra se. Uel fauus a fauore est dictꝰ. nã valde fauorabilis gustui ẽ et delectabil' ad edendũ. Unũ ꝑm Isid̃. li. xx. Fauus a fagin grece dr̃. qꝛ magis comedit̃ q̃ꝫ bibit̃. fagin em̃ grece est comedere latine. Quidã tñ vocãt mel fauũ a cera eliquatũ et optime depuratũ ĩ q̃ summã dulcedinẽ gustus experit̃. Fauũ mellis petit ⁊ req̃rit maxime aĩal qd̃ ab amore mellis melota dr̃. vñ a melle melus vl' melota est dictꝰ vt di. hug̃. Sil'r vrsus sup̃ om̃ia mel diligit et ꝑ fauis extrahẽdis nõ sine sui discrimine ĩ arbores altas scandit. Aliq̃tiẽs ãt inter fauos vt dic̃ Arist. li. viij. in ꝓfundo aluearis generãtur q̃dam ꝟmes pui sic̃ aranee. ⁊ qñ crescũt faciunt texturã circa fauos et dñant̃ sup̃ totum aluear et ideo putrescit mel ⁊c̃. Itẽ ibidem. bonũ est mel qd̃ extrahit̃ de noua cera. Nã mel qd̃ diu manet in cera antiqua fit rubeũ et corruptio illiꝰ mellis est sic̃ corruptio vini in vtribus. et ꝓpt̃ h̃ dꝫ extrahi. ⁊ est mel bonũ qñ est simile auro vt di. idẽ. Item dic̃ idẽ ꝙ apes sedẽt sup̃ aluearia ⁊ sugũt qd̃ est superfluũ in fauis. ⁊ dr̃ ꝙ si nõ facerẽt h̃. corrũperet̃ illd̃ qd̃ est in fauis ⁊ generaret̃ aranea et sedẽt sup̃ fauos ⁊ solicite custodiũt ne illa aranea inualescat. ⁊ si inuenerit cã fit eis cibus. aliter ãt oẽs morerent̃.

De mulso Ca. LIIII

Mulsum est potio vl' poculũ ex aq̃ vel vino et melle ꝯmixtũ qd̃ greci mellicratũ vocant. sicut et ydromel quod ex melle et succo macianorum est cõmixtuꝫ sicut ⁊ rodomel dicitur eo ꝙ succo rose mel miscetur.

De medone. Ca. LV

Medo vel medus q̃si melus dr̃ Et est potꝰ ꝯfectꝰ ex melle ⁊ aqua. optime defecatꝰ ⁊ decoctꝰ. qui si crudꝰ fuerit et mel minꝰ bñ despumatũ inflatõnez generat in ventre et rugitꝰ ac durissimas torsiones. et qꝛ de facili resoluit̃ in fumos caput petit ⁊ diuersas ei ingerit passiones. Bene ꝟo decoctus ⁊ defecatꝰ gustũ delectat. vocẽ clarificat. arterias gutturis ⁊ cannales pulmonis mũdificat. cor letificat ⁊ ꝯfortat. corpus nutrit ⁊ impinguat. epaticis tñ et splenetic̃ et calculosis minꝰ ꝯpetit. qꝛ meatꝰ stringit ⁊ opilat. qñq̃ em̃ cũ mirto ⁊ aliis herbis aromatic̃ condit̃ vt sanior reddat̃ ⁊ odoratior et diuturniꝰ custodiat̃.

De clareto Ca. LVI.

Claretũ ex vino et melle ⁊ spẽbꝫ aromaticis est ꝯfectũ. Nã spẽs aromatice in subtilissimũ puluerẽ ꝯterũtur. et in sacco lineo vel mũdo cũ melle vl' zucara reponunt̃. vino aũt optimo spẽs ꝑfundũtur et reꝑfundunt̃. quẽadmodũ fit lixiuia. ⁊ tamdiu renouat̃ ꝑfusio donec virtus spẽꝝ vino incorporet̃ ⁊ optime clarificet̃. vñ a vino ꝯhit fortitudinẽ ⁊ acumen. a spẽbꝫ aũt retinet aromaticitatẽ et odorẽ. sꝫ a melle dulcedinẽ mutuat et saporẽ.

De pigmento Ca. LVII

Pigmẽtũ vt di. Hug̃. dr̃ q̃i pilis mẽtũ qd̃ scꝫ in pila est cõtusũ. nã in pila spẽs aromatice agũt̃ ex q̃bꝫ arte pigmentaria quedam delicata pocula et electuaria conficiunt̃. vnde et pigmentarij dicuntur q̃ species vendũt. conterũt. ꝯficiũt et cõponunt.

De oximelle Ca. LVIII

Oximel dr̃ acidũ mel. eo ꝙ ex aceto et melle eiꝰ materia cõficiat̃. Nã ꝑmo acetũ cũ herbis necessarijs ⁊ radicibus diureticis diu decoquit̃. colato aceto mel puꝝ ⁊ optime defecatũ addit̃. ⁊ ad lentũ ignẽ vsq̃ ad spissitudinẽ iteꝝ decoq̃t̃ ⁊ bullitur ac depurat̃ cũ albumĩe oui cũ aceto distemꝑato ⁊ in oximelle paꝝ decocto. nã oẽs immũdicias mellis et herbaꝝ ad se attrahit albumẽ oui et supnatãdo vsq̃ ad oximellis supficiẽ secũ ducit. quas immũdicias cum penna pigmẽtariꝰ seu medicus caute remouet ⁊ deponit. et sic oximel in pixide munda reponit̃. Datur aũt cũ aqua calida ad materiẽ cõpacte digestõem mollificatiõem diuisionẽ mũdificatõem. poroꝝ apertõem. ⁊ opilationũ dissolutiõem. posset em̃ medicina d̃ facili inducere ꝑiculũ si nõ ꝑpararet̃ ad facilẽ eductõnem et cũ oximelle nõ ꝑcederet digestionẽ. Consimili arte et ad ꝯsil'es vsus d̃

aqua ⁊ zucara cũ diuersis spẽbꝫ fit syrupus nunc violaceus et laxatiuus. nunc roseus ⁊ constipatiuus. nunc simplex. nunc compositus.

De cera Capitulum. LIX

Cera est fex mellis intra cuiꝰ substantiam liquor melleus ab apibꝫ est collectus. Corrumpit aũt ipm mel. vt dicit Arist. li. iiij. qñ nimis diu cum cere fecibus admiscetur. ⁊ ideo qui vult mel in sua puritate reseruare debꝫ ipsum tempestiue a cere substantia separare. Habet autem hoc cera ꝓprium ꝙ inter omniũ liquoꝝ feces superenatat. et cum calescit ad fundũ non descendit. sed potius querens supficiem sursũ tẽdit. et hꝰ faciũt partes ignee ⁊ aeree q̃ in eiꝰ substantia dominanť. vnde cera in aqua calida resoluta deorsum p̃mit aquam et ꝑ eiꝰ supficiem se diffundit. nam multũ habꝫ aeree leuitatis rõne cuiꝰ sic ascendit. Cera autem quanto est recẽtior tanto est odoratior. ductilior. purior. et ad diuersaꝝ impressionum et figuraꝝ susceptionẽ aptior. et tã forme suscepte q̃ꝫ scripture in ea impresse est durabilior. et talis cera virginea appellať. Est insuper cera multis vsibus necessaria atqꝫ apta. valet em̃ in medicinis in confectiõibꝫ varijs et vnguentis. Nam virtutẽ habet calefactiuam. resolutiuam. apertiuam. maturatiuaꝫ. attractiuã. euaporatiuã. et ꝯsumptiuam. valet etiam ad luminis nutrimentum et ideo cera seruit in deoꝝ templis et aris et in mẽsis domorum. Unde a cera vel cereis dicũtur cerimonie. quia ĩ temploꝝ cerimonijs cerei offerebanť et adhuc offeruntur vt dicit Hugui. vnde qui seruiunt de candelis cereis in ecclesia dicunť ceroferarij. sicut q̃ seruiunt in regum et pontificũ aulis primicerij nominanť. vt dicit idem. Sigillis etiã cereis litere muniunť et signanť. ac secreta occultantur. priuilegia confirmanť. Tabule cera simplici vel colorata replentur et ornantur. in quibꝫ variaꝝ lr̃aꝝ caracteres stili officio vel inscribunť vel etiã complanãtur. Panni quoqꝫ linei ad vsus varios inceranť Libros etiã ĩuolutos tutos reddit ne aqua vel pluuia perfundanť. Nam cera quandaꝫ habet vnctuositatem ꝑ quaꝫ humida fugat et ꝑ pannoꝝ poros stillicidia penetrare nõ permittit. in calore liquescit et deficit. frigore vero indurescit. humidis et humefactꝫ cedit. siccis vero et asperis inherescit. et iõ bumectanť sigilla ne adhereat cera illoꝝ literis et figuris.

De cereo. Ca. LX

Cereus per deriuatõeꝫ a cera a qua formatur est nominatꝰ vt dicit Isi. libro. xx. de quo quidam ait sic. Hic cera nocturnos prestabo cereꝰ ignes. Subducta luce altera sum tibi lux ⁊c. Nam ad hꝰ est vsus cereoꝝ vt ex eorũ lumine ea que sũt in tenebris appareant et lucescant in cereo. In cereo autẽ tria attendunť. scilꝫ materia. vsus. et dispositio siue forma. Materia vero triplex est. Nam pro materia hꝫ licnum siue ligmum. vt dicit Isidorꝰ. ipsam ceram atqꝫ ignem. Ligmus qui et licnus dicitur filum est stupeũ et totius cerei substramentum. cera que circũuoluiť est luminis nutrimentũ. Ignis qui superponiť siue superaccendiť vtriusqꝫ est finis et complementum. Nam agens in licnum mediante cera conuertit vtrũqꝫ in suam similitudinẽ. vnde et in dispari natura mirabilem inter se habent aptissimã vnionem. Forma et dispositio eiꝰ piramidalis a lato incipiens et circũferentialiter conuertens. Usus eius est vt illuminationis gratia cãdelabro affigatur vl' clientuloꝝ vl' ceroferarioꝝ manibus ante dominos deferatur.

De lacte Ca. LXI

Lac liquor est dulcis et candidus in mammillis per actionem caloris ex sanguine generatꝰ. Uel vt dicit Aristotiles libro. xviij. Lac est sanguis decoctꝰ digestus non corruptus Quando em̃ fetus ꝓpter magnitudinẽ non potest nutriri ꝑ vmbilicum preparať ei lac a natura ex sanguine menstruo repulso ad mãmillas vbi digeritur et decoquiť. et ex albedine glandularũ mãmillaꝝ in candoris speciem transmutať vt dicit Constan. li. xix. Eadem est em̃ materia menstrui sanguinis atqꝫ lactis. et ideo natura creat lac ꝓpter cibum nati quo cibatur extra. non ergo debet esse lac ante tempꝰ partus nec post multũ nisi accidat cõtra naturam. In illo em̃ tempe compleť lactis digestio in animalibꝫ que habent tempꝰ vnicũ statutum ad pariendũ. sed in mulieribus diuersificať. et ꝓpter hoc debet esse bonum lac necessario post sex menses. ⁊ est lac dulce qñ est bene digestum. et fuit necessariũ ꝓpter cibum animalis qui est dulcis. cibus em̃ omniũ animaliũ nõ est nisi dulce et valde dige-

stum. vt dicit idem ibidem. li. xviij. Item di
cit Aris. li. vj. Animalia ouantia nō habent
lac neq; māmillas. et in omī lacte est aquosi
tas tenuis et pars grossa que caseus dicit. ⁊
lac q̄nto est spissius tanto caseus. et lac ani/
malium carentiuz dentib; superius coagu/
latur. lac vero animalis habentis dentes in
vtraq; mandibula nō neq; eius sepum. ⁊ lac
hmōi animalis ē dulce et tenue vt lac came/
li et eque. et post asine Item idē ibidem. In
quibusdam regionib; non expectat capraꝝ
impregnatio sed accipitur vrtica et cū ea fri
catur māmilla et exibit p̄mo sanguis. dein/
de quasi sanies. et post lac bonum nō peius
lacte impregnatarū. et nullum lac est in mā
millis mariū generaliter q̄uis aliqn̄ accide
re videatur aliter. Quedam autez herbe ha
bent humorē lacteum vt titimallus. et que/
dam arbores vt ficus. Cuius lacte vt ibi di
cit Aristo. lac animaliū coagulatum est Et
lac canum spissius est omniū animaliū pre/
ter leporū et porcoꝝ. Est autez maxime spis
sum in partu sed post subtiliatur. vt di. Ari
stotiles. li. vj. in. fine. Vacca ante partū non
habet lac. sed post bonum habet. sed cū pri/
mo coagulatur fit quasi lapis. et hoc acci/
dit quando cū aqua cōmiscetur. vt dic̄ idez
ibidem. Item idem libro. ix. Quando puer
nutritur lacte calido dentes eius citius ori
unt. post partū āt et mūdificatōez lac mulie
ris multiplicat. et q̄dam mulieres hn̄t solū
lac in cono māmillaꝝ ⁊ q̄dā in aliis ꝑtib; ip
saꝝ. et qn̄ lac non bn̄ digerit coagulat ⁊ mā
mille indurescūt. qm̄ tota māmilla est val/
de mollis. et si supuenerit aliq̄s pilus acci/
dit magna infirmitas et dicet pilosa et non
cessabit dolor q̄usq; exeat pilus cum lacte.
aut q̄usq; putrefiat et exeat. et dū lac exit nō
inuenit generaliter menstruū. Quedam ꝟo
lactantes menstruant cū fuerit eaꝝ sāguis
humidus. ⁊ qn̄ pueri lactāt sanguie grosso
et multo accidit eis spasmus. et si fuerit la/
ctans corporis fertilis tunc nocet multitu/
do lactis et mulier nigra nutribili⁹ ⁊ melius
hz lac q̄ alba. vt di. idē. Consil'es ꝓpetates
lactis et multas alias recitat ysa. in dict. vbi
sic dicit. Lac inq̄t generaliter diuidit tripli
citer. aut em̄ est dulce exiens nouiter a mā/
millis. aut est acidum siue acre iā diu mulsū
aut est inter vtrūq; mediocre. Dulce aūt est
mag; sapidū vicinū sanguini ⁊ amicū ī ip̄m
de facili ꝯuersiuū. ⁊ iō laudabile est ip̄i⁹ nu/
trimentū. Est aūt compositū ex trib; substā
tijs in ꝟtute ⁊ actione varijs et diuersis vna
subtiliatiua ⁊ mūdificatiua. altera ꝟo grossa
et opilatiua. tertia ē mollificatiua ⁊ extenua
tiua. nam suba aquosa ⁊ serosa acuta ē ⁊ sub
tiliatiua. grossa ⁊ caseosa. frigida est ⁊ grossa
et ideo opilatiua. butirosa ꝟo est vnctuosa ⁊
mollificatiua. vnde lac cū sua suba aquosa
et acuta est grossoꝝ humoꝝ incisiuū ⁊ subti
liatiuū visceꝝ lauatiuū. intestinoꝝ mordi/
catiuū. ventris solutiuū et fecis de facili ex/
pulsiuū. corruptoꝝ hūoꝝ īteri⁹ in corpe ⁊ ex
teri⁹ abstersiuū. vena ꝝpenetratiuuz. opila/
tionū spleuis et epatis apertiuū. et maxime
si fuerit ex animalib; calide complexionis.
vt ex camelis. et tale lac est ydropicoꝝ iuua
tiuū. vt dicit idem. et sequit. Lac itaq; lau/
dabile et suis trib; substantijs tempatū. sua
aquositate est m̄broꝝ mūdificatiuū. sua bu
tirositate est venenis repugnatiuū. et mem/
broꝝ humectatiuū. sua caseitate cibarioruz
ex orificio stomachi ad fundū depressiuum
Est et alia laus lactis. qꝛ si tpare et oportu/
no tpe mūdato p̄us corpe accipiat corporis
est laudabiliter nutritiuū. ⁊ sue sube sangui
ni assimilatiuū. Si aūt a corpe nō mūdato
vel tpe nō ꝯgruo accipiat in malos hūores
quos inuenit est ꝯuersiuū. et ipsoꝝ augmen
tatiuuz. in fumos calidos resoluit et sic erit
doloris capitis causatiuū. et si febris mate/
riā inuenerit erit caloris febrilis inflamati/
uū. vel si calorē naturalē inuenerit debilē d̄
facili acescit. et fiet in stomacho acetosū. Nā
qn̄ est humor nimi⁹ ⁊ puus calor acetositas
vel putredo fleumatis generat. ⁊ ido lac nō
est frequenter sumēdū nisi corpe exn̄te tēpa
to ⁊ stomacho īanito. Nā si corp⁹a putridis
hūoribꝫ ⁊ colericis fuerit vacuū et depura/
tū si lac bn̄ digestū fuerit multū ⁊ bonū pre
bebit corpi nutrimētū. laudabilē generabit
sanguinē. carnē augmētabit. hūectabit cor/
pus et exteri⁹ in supficie faciet tenerum atq;
pulcrū. vt dic̄ idem. Itē dicit idem. Rursus
lac inq̄t bibētes ieiunos eē ꝯuenit ⁊ caliduz
esse qn̄ vberib; est vicinū. nec est aliq̄d come
dendū q̄usq; lactis suba digerat. optet etiaz
vt labor et mot⁹ nimi⁹ caueat q̄usq; descen/
dens ad decoctōis locū digerat. qꝛ ex inor/
dinato motu et calore nimio subito genera
to ei⁹ vnctuositas in fumū nociuū resoluere
tur ⁊ grossiori ꝑte remanēte indigesta mul/
tiplex corruptio generaret vt di. idē. Electū

aūt lac vt dicit debet hr̄e q̄tuor q̄litates. colorē. odorē. liquorē. et saporē. Colorē albissimū clarū a citrinitate et rubore et liuiditate maxime alienū. Odorē gratū ab horrore et grauitate remotū. Liquorē inter subtilez ⁊ grossum mediū. cui⁹ mediocritatis signuz est si gutta sup̄ vnguē posita remanet continua et nō liquescit. cui⁹ guttule forma inferius est lata et sup̄i⁹ est acuta. Saporē habz acceptabilē qñ nec amaritudine nec salsedine nec acedine est admixtū. Inter om̄s aūt istas differentias lactis femineū magis creditur esse tp̄atum. quia om̄e lac naturam ⁊ complexionē aīalis cui⁹ est nat̄al'r imitat̄. et ido qr hūana cōplexio maxīe est tp̄ata. ido ⁊ muliebre lac maxīe est tp̄atū ꝓpt̄ qd maxīe ē nutritiuū humectatiuū ⁊ aspitatis angulorū oculi potissime mitigatiuum. Et q̄cq̄d d̄ bonitate lact⁹ sup̄ dictū est totū ꝯcurrit in h̄ lacte.

De lacte camelino
Capl'um. LXII

Lac camelinum ex animalis calida complexione. ceteris est magis calidum et plus subtile et minime vnctuosum et minime nutritiuum diureticuz et opilationum apertiuū. et ideo ydropicorum ex opilatione est potissime iuuatiuum. Nam camelus nature est calidissime. ꝓpter quod calor dominās sanguis attrahit vnctuositatem. et ideo sanguis remanebit sine vnctuositate. Cum igitur lac nihil aliud sit q̄z sanguis secūdo decoct⁹. sapor sanguinis cameli salsus est et acutus. et ideo humorū est incisiu⁹ subtiliatiu⁹ et grossiciei attenuatiuus. Quere sup̄ de camelo in tractatu de animalibus.

De lacte vaccino.
Capl'm. LXIII

Lac vaccinum lacti camelino est oppositū. Nam vacca nō habet tantuz caloris vt sanguis attrahat vnctuositatem. et ideo eius lac fit valde vnctuosum et maxime nutritiuū. plus em̄ nutrit lac vaccinū q̄z pecorinū. q̄uis pecorinuz sit magis calidū q̄z vaccinū. Cuius ratio est vt di. idē. ꝙ cū lac vaccinū non tantū habeat caloris quātuz pecorinū parua vnctuositas sibi sufficit et tota illa remanet in lacte et exuperat caseitatē. et ido magis nutrit quia substantia vnctuositatis nutribilior est q̄z caseata. quia calidior et humidior et calori sanguis vicinior. facilior in sanguis mutatōez. ⁊ illa vt dicūt antiq̄ meli⁹ et citi⁹ nutriūt q̄ citius ⁊ facili⁹ in sanguinē cōmutant̄. vt d̄r ibidem. lac tñ pingue meli⁹ nutrit q̄z ip̄a pinguedo que calidior est qr sub̄a lactis hz aquositatē liquidā subtiliantem interiora corpis penetrantē Sz sola pinguedo aereitate sua sup̄natat et ꝓpter humiditatis sue substantialis grossiciē cito coagulat et indurat. ⁊ ideo lac vaccinum sua aquositate ad interiora penetrat. sua vnctuositate calorē naturalē roborat. caseitatis sue paucitate natnrā nō multū aggrauat. sed poti⁹ adiuuat ⁊ sustentat vt dicit idem. Alio ergo mō est lacte vtendum ad nutriendū. qr tūc trib⁹ ei⁹ substantijs pariter est vtendū. Alio mō ad mūdificandū ⁊ calorē mitigandū. qr tunc serositatis liquamen est a butirositate sequestrādū Alio mō ad calefaciendū ⁊ hūectandū et tunc butiri vnctuositate est vtendū. Lactis em̄ vsus cōsiderat̄ s̄m subtilitatē ⁊ grossiciē ⁊ mediocritatē. vt di. idē. Subtilitas aūt attenditur in sub̄a ⁊ in actōe. In sub̄a illud est melius qd cōplexioni hūane vicini⁹ est vt lac femineuz qd tanto est vtili⁹ q̄nto māmille est vicinius efficaci⁹ est em̄ ꝯ venena. ꝯ renū et vesice mala. ꝯ pulmonis vulnera si mulsum aerē non tangat et eius virtutem aeris qualitas non immutet. Subtilitas vero in actione quando eius butirositas cū caseata sep̄at̄. et aq̄sitas tūc cū acumīe auget̄. vtz in camelino qr mīme nutrit. calore tñ suo et subtili liquore ydropicis subuenit et succurrit. lac v̄o grossissimū est vaccinū et min⁹ ceteris liquidū ⁊ aquosum. minus acutū et magis butirosuz Uñ bñ nutrit. stōacho ꝯuenit. mēbra ꝯfortat. calorē epatis ⁊ stomachi refrigerat. corpus impinguat et augmētat. vulnera intestinoꝝ et matricū sanat. Est aūt tanto melius ⁊ salubri⁹ si lapidib⁹ fluuialib⁹ accēsis et intus extinctis tota aquositas ꝓ p̄te maxima ꝯsumatur.

De lacte caprino
Capl'm. LXIIII

Lac caprinum inter predictas differentias tenet medium. quia in suis tribus substantijs post femineū esse d̄r potissime temp̄atuz. et ideo ꝯ pulmonis vulnera et renum ac vesice vicia cū zucara multuz confert. Eius serū a caseo et butiro sep̄atum maxime est colatiuū mūdificatiuū et colere repressiuum. Lac aūt caprinū p̄ se

multū bibitū in stomacho de facili coagulatur. ꝛ iō ne noceat cū modico mellis et salis gēme tpe ꝛ nūq̄ coagulabit. ꝛ si incepit coagulari in stomacho dissoluet. Et q̄ capre pascūt siccis ꝛ ramoꝝ extremitatibꝫ eaꝝ lac minꝰ est aq̄sum ꝛ magꝭ stipticū et stomacho ogruū. Hā lac expascuis diuersificat. Hā q̄ pascūt teneris ꝛ recētibꝫ herbis lac faciūt aq̄suz ꝛ subtile q̄ stōacho est nociuū. Que ꝯo herbis laxatiuis. lac faciūt mordificatiū ꝛ neruoꝝ pūgitiuū ꝛ est nociuum et laxatiuum.

De lacte pecozino Ca. LXV

Lac pecozinū magꝭ est calidū ꝛ siccū q̄ vaccinū. minꝰ hñs butirositatꝭ et plꝰ caseitatꝭ. ꝛ iō minꝰ nutrit nec cozpori ita ꝙueit vt vaccinū. Mōstraꝭ aūt ꝫ exguitate sui odozis. Hā vt di. Gal'. lac pecozinū in odoze est guꝰ q̄ vaccinū. ꝛ iō magis flegmaticū. magꝭ aūt nutrit q̄ capnū ꝙz minus q̄ vaccinū. Uñ minꝰ est tpatū q̄ capnū

De lacte asinino Capl'um. LXVI

Lac asininū est tpatū et nutritiuū resumptiuū vētris tñ solutiuū et neruoꝝ remollitiuū ꝛ mēbroꝝ siccitate ꝛ calore induratoꝝ humectatiuū. pectoꝭ iuuatiuū ꝛ tussis ꝛ anhelitꝰ difficilis mitigatiuū. vulneꝝ renū ꝛ vesice curatiuū.

De lacte caballino Capl'm. LXVII.

Lac caballinū vicinitatē ꝫz ad camelinū in subtilitate ꝛ acumīe ꝛ caloze. in apostematibꝫ matricū ē iuuatiuū aperitiuū ꝛ mēstrualis fluxꝰ puocatiuum. si cā mēstruoꝝ calida sit ꝛ sicca. quā ꝓprietatez ꝫz illud lac ab oīni lacte alio separatam. vt dicit ysaac.

De lacte porcino Capl'm. LXVIII

Lac porcinū ꝑm ysa. est subtile et aq̄sū q̄ ex sua frigiditate incoctū remanet ꝛ idigestū. ꝛ iō si ꝑm medicinam accipiat puū aut nullū ꝙfert iuuamētū. ꝙz si ꝑm cibū cū succo ozdei sit coctū bonū generat humidū nutrimētū. vt dicit idem.

De lacte animaliū Capl'm. LXIX

Lac animaliū ptu ualde vicinoꝝ est subtile ꝛ aq̄sū. q̄ aquei hūozes aduñāt in aialibꝫ tpe plꝰ q̄ os matricis claudit ꝛ lac aq̄sis hūozibꝫ ꝙmiscet. ꝛ iō eo tpe est nociuū vomitꝰ ꝛ fastidū ꝙuocatiuum asperitatꝭ remollitiuū ꝛ villoꝝ stōachi lubricatiuū. vētꝭ laxatiuū. duꝝ ad digerendū. et stipticū ꝛ in stōacho coagulatiuū ꝛ pessimarū infirmitatū generatiuū. ꝛ ex fumo ascendēte cerebri pcussiuū. ꝛ doloꝭ capitꝭ causatiuū. fetoris dētiū ꝛ anhelitꝰ inductiuū. Uñ si lac fuerit cozruptū vel plꝰ debito assūptū. vel alio mōvel tpe q̄ expedit sit acceptū mlt̄ꝝ infirmitatū est generatiuū maloꝝ hūorū ꝛ lūbricoꝝ ē nutritiuuz. bonoꝝ hūoꝝ est cozruptiuū. arenaꝝ in vesicaꝫ in renibꝫ adunatiuū et putrefactiuū. caloꝭ nakaꝭ debilitatiuū. ꝛ innakaꝭ calozis ac febrilis inflamatiuū. gingiuaꝝ ꝛ dētiū infectiuū. pustularū pessimaꝝ ꝛ scabiei in puulꝭ causatiuū. rugitꝰ ꝛ vētositatis excitatiuū. opilationū renis et epatis effectiuū. stōachi guatiuū. ꝛ lubricitate sua cibarioꝝ añ digestōz expulsiuū. ꝛ sic lienterie inductiuū. Uas ꝛ mlras alias iducit lactꝭ cozruptio passiones. ꝙz ꝫ ō lacte bono ꝛ malo nūc dicta sufficiāt.

De sero. Ca. LXX

Serū ē lactꝭ ps aq̄sa a lactꝭ alia pte p coagulū seq̄strata. nā coagulū ptes butirosas ꝛ caseosas sil'iūgit ꝛ ab eis qō liq̄dū ē ꝛ aq̄suz diuidit ꝛ discernit. Cuiꝰ effectꝰ supꝰ recitant. ꝫz em̄ ꝓtutem putredis lauatiuā. nā intestina lauat ꝛ vulnera itestinoꝝ de sanie mūdificat pectꝰ purificat sitim sedat acumē colere rubee mitigat. scabiez ꝛ impetiginem mūdat. splen ꝛ epar deopilat. Quere ꝭ in ꝓmo ꝑm ysa.

De butiro Ca. LXXI

Butirū a buēdo. i. ꝓfundēdo ē dictū. vt dicit Hugui. sua em̄ vnctuositate et humiditate habet imbuere et perfundere cozpora que contingit. Nam butiꝝ est flos lactis multū habens caliditatꝭ ꝛ humiditatis cū dominio aereitatis. rōne cuiꝰ ꝫz multū vnctuositatꝭ. Est em̄ butirosa substantia naturaliter calida ꝛ būida viscosa et vnctuosa būane complexioni vicina. vt dicē ysaac. vñ sepe comestū stomachi est būectatiuū. ventris solutiuū. maxīe si recens fuerit Et ideo antiquiꝝ vt dicit idem assimilauerūt butirū oleo mixto pinguedini. dicentes q̄ si quis acceperit valet screatui de pectoze et ō pulmone maxime si ibi fuerit apostema. q̄a ꝓprie est maturatiuū et humoꝝ dissoluti/uum et superfluoꝝ pectoꝭ mundificatiū maxime si cū mello vel zucara comedat

Sz tūc min⁹ ē maturatiuū z excreatōis amplꝫ iuuatiuū. vt dic̄ idē. subdēs ibidē. Butirū repugnat venenis. mīra hūectat. aspitātē oclꝰ ei⁹ lotura mollificat z emūdat. apostema dissoluit z maturat. Vulnera pulmonis gutturꝭ z pectoꝭ mire sanat. renū z intestinoꝝ morsuras mitigat. neruos īduratos z ctos seu spasmatos mollificat atq; laxat vt dic̄ idē. Dicit āt Auic̄ q; venena interi⁹ sūpta singl'are pſidiū est. si intoxicat⁹ butirū in lacte calido resolutū bibat ī mag̃ q̄ntitate. nam vnctuositate sua opilat meat⁹ ne ad cor aſcēdat subito vis veneni. Preterea venenositatē totā ad se trahit z ipam iuiſcat. pmo mitū euacuat de corpe z educit. vt dic̄ idē.

Fit āt sic. flos lactꝭ siue supenatās pīguedo recolligit⁹ in vase mūdo et cū q̄dā lato ligno rotūdo pforato diutissime pcutit⁹ p violentiā z mouet. et q̄ motu calor nalis in suba lactis excitat⁹ z ꝫfortat⁹ totā vnctuositatem insimul recolligit. q̄ sua leuitate supficiē petit. serosa ꝫo aq̄sitas cū ptib⁹ caſcatꝭ inferius descendit et butirose subē tāq; nobiliori cedens fundū petit. z illa butirosa suba q̄ enatat in supficie recolligit⁹ et ad vsus varios et necessarios in vase mūdissimo reseruat⁹. qō q̄nto recenti⁹ tāto est saporosi⁹ z gustui delectabili⁹ inuenit⁹. Est āt in pncipio molle z liquidū ꝭ paulatim calore nalī ꝫ hūidas pres inualeſcēte z eas ꝫsumēte mediocrit⁹ indurescit. Uñ bñ z munde reficit z nutrit et pulmēta loco sagimis vl' olei bñ cōdit. Salit⁹ aūt aliq̄ntulū vt mel⁹ ꝫfuet. z vt ei⁹ potential' hūiditas siccitate salis tpet. insup vt ei⁹ saporositas augmētet. Ā gustui ī sapore ē mag⁹ gtū q̄n mediocrit⁹ est salitū. q̄n aūt nimis antiquat ei⁹ sapor cū odore diminuit⁹ z ī grauē odorē z saporē gustui horribilē trās mutat⁹. et tūc nō valet ad cibaria ꝺdiēda Valet tn̄ ad varia medicamina z vnguēta. q⁹ sepe accidit id qō nō ꝺuenit gule. congruit tn̄ nihilomin⁹ medicine alicui.

De caseo Ca. LXXII

Caſe⁹ vt di. Jſi. li. rr. a carēdo ē dict⁹. eo q; tādiu ī vase pmit⁹ q̄ſq; sero careat z lactꝭ aq̄sa suba sepet. Uñ ꝺ caſe⁹ q̄ſt carēs. eo q; q̄ꝫ est sic⁹ hūore carēs seu liquore vt dic̄ idē. Fm Hug. ꝫo caſe⁹ a cadēdo est dict⁹ eo q; de facili cadit z labit⁹ inter digitos faciētis. Est āt caſe⁹ fex lactis. nā vt di. ysa. Caseata suba lactꝭ frigida est z grossa et ad digerendū dura. tarde em̄ descēdit de stomacho z magꝭ attinet stipticitati q̄ſ solutioni. et est gnis stomacho z epati renib⁹ z spleni matie si illa loca fuerit opilatōib⁹ pparata z calculos in renib⁹ generat. z iō p̄ſ ista mala accidētia di. Cōstan. q; oīs caseus vniuersalit⁹ est mal⁹. tn̄ caſe⁹ q̄ lacti est vicin⁹ min⁹ est nociu⁹. Uñ distinguit ysa. int' recētem veterē et mediocrē. Recens caſe⁹ q̄a adhuc recens est nō malos generat humores. q⁹ adhuc retinet ptē dulcedis et aq̄sitatꝭ ipsius lactis. et iō ad digerendū est facilior z ad nutriēdū laudabilior. z ventris solubilior. et matie si non fuerit salit⁹. q⁹ salsedo sibi saporē aufert et dulcedinē. nā nimis salsus nimis est desiccatiu⁹ et stomacho est nociu⁹ carēs oīm sale magis est nutritiuus et corporis humectatiu⁹ z magis carnis augmentatiuus. stomacho tn̄ est nociu⁹ et de facili ī fumositates resolutiuus si stomach⁹ fuerit calidus. Si ꝫo fuerit frigidus in acetositatem est de facili ꝺuersiu⁹. mediocriter ergo salsus melius digeritur et min⁹ stomacho ē nociu⁹. sine sale em̄ de facili est acetosus. minus ꝫo salsus stomacho fit morsiuus z sanguinis incensiuus.

De veteri caseo Capl'um. LXXIII

Vetus autem caseus est acutus z valde siccus ad nutriēdum grossus ad ereundum de stomacho nimis durus. quia si lactis aquositas est acuta. acumen tamen et siccitas coaguli ei dominantur. Unde et subtiliratem exit et ideo superfluitas corpis non ita inde subtiliatur sicut alīs subtiliantib⁹. Unde duob⁹ modis nocet corpori. quia eius corruptio z grosſicies nutrimenti superfluitatē ingrossat et corrumpit. stomacho nocet quia p acumen coagu li repugnat omnib⁹ aliunde iuuantib⁹ et īnutrimentū pcius ipsa iuuantia traducunt. Unde si in corpore inuenerit grossos hūores in renib⁹ et in vesica lapides parit. grosſos em̄ humores calidos et intēſos coadunat et compingit. Est ergo vitand⁹ ita vetus nullum em̄ confert iuuamen. neq; nutrimētum. nec obedit digestioni. nec bonum generat sanguinem. nec ventrē humectat. nec vrinā puocat. Sed inuentā humiditatē cōstringit et desiccat. Oīm itaq; caseus vet⁹ durus sicc⁹ et spongiosus p siccitate z porosus ad rumpendū facilis. nihil habens vnctuositatis et humiditatꝭ corpori est nociu⁹

Dinꝰ aũt est malꝰ vnctuosus caseꝰ et ꝓsertꝰ ꝙ oculatꝰ ꝛ pozosus. nã ꝓsertio subē signũ hũoris ꝛ vnctuositatꝭ. Qui ãt pozosus ē minus est malꝰ qñ est recẽs ꝙ cũ nimis est vetꝰ q; vt di. Dyasco. Caseꝰ recẽs hũectat vẽtrẽ. vetꝰ stringit. matie elicat ꝰ vel si ab aq̃ abstractus assek ꝛ matie si ante prãdiũ assumatur. meatũ em̃ stomachi sua grossicie obturat et cibũ descẽdere ad intestina nõ ꝑmittit. post prãdiũ ãt sumptꝰ cibaria ꝓmit vt tozcular: ꝛ ad locũ exitꝰ descẽdere ꝓpellit. Caseꝰ inter veterẽ ꝛ nouũ mediꝰ mꝫtũ est nutritiuꝰ ꝑter eiꝰ sapozositatẽ ꝛ grossiciẽ. ꝛ q; calore nãali velociter indurak. ꝙto aũt calor nãlis ei dñak magꝭ tãto plꝰ ꝛ fortiꝰ indurescit ꝛ magꝭ mẽbris inhereſcit. Ducusq; ysa. in dict. ꝛm aũt Dyas. ꝛ Arist. li. iij. qñ erit in lacte mꝫtũ caseiꝰ erit cibi. Est ãt caseꝰ ꝛm Dyas. veno 3riꝰ. Nã grossicie sua ꝛ butirositate opilat meatꝰ venaꝝ ꝛ nõ ꝑmittit ad cor ascẽdere vim veneni. Caseꝰ em̃ recẽs apositꝰ calidus extrahit venenũ a morsibꝫ venenatꝭ. ꝛ hꝰ signum est. q; apositꝰ sup morsus rabidi canis aut serpẽtis totꝰ cando; caseiꝰ ꝙuertit in liuorẽ. Valet etiã ꝓtra antracẽ ꝛ alia apostemata venenosa vel extra suppositus vel comestꝰ In multis etiã alĩs conuenit medicine. vt dicit idem.

De coagulo Ca. LXXIIII

Coagulũ est lac in quozũdã aialium stomachis inspissatũ. cuiꝰ ꝛ frute lac alioꝝ aialiũ coagulak. in q̃ ꝑte butirosa cũ caseata aggregata ꝑs serosa ꝛ aquea a ꝑtibꝫ alĩs sequestrak. vt di. Arist. libro. iij. Quãto in q̃t lac est spissiꝰ tãto caseatiꝰ ꝛ coagulatꝰ. sꝫ lac aialis carẽtis dentibꝫ in supiori mãdibula coagulak. Lac ꝙo aialis habẽtis in vtraq; nõ sicut. nec eiꝰ sepũ. Item idez dicit. Lac coagulak et coagulo et lacte ficum qñ lac ficuũ aggregak i lana deinde abluik illa cũ modico lacte et citꝰ illud lac admiscek cũ residuo. et sic totũ coagulak. Jtez ibidẽ Coagulũ nõ inuenik nisi in vẽtre sugẽtiũ adhuc ruminantiũ. In illis q̃ nõ habẽt dẽtes in vtraq; mãdibula nõ inuenik nisi in lepore. q̃ntocũq; aũt plꝰ vetustak erit meliꝰ. et valet ꝛ fluxũ ventris matie lepoꝛ parui et cerui. vt dicit idẽ Arist. Jtẽ li. xvj. dic. Accidit lacti q; coagulak ꝑ coagulũ. qm̃ coagulũ est lac in q̃ est calor spũalis. ꝛ iõ q̃diuuat ꝛ sustẽtat lac sic̃ maris. sperma sustentat menstruale sanguinẽ femine in matrice. qm̃ natura lacꝭ ꝛ sanguis mẽstrui eadẽ sũt. vt dic̃ idẽ ibidẽ. De coagulo dic̃ ysa. cap. de caseo.

Coagulũ in q̃t coagulak ꝙtute sui acumis ꝛ calozis atq; siccitatꝭ sibi dñantꝭ q̃b; sua humiditas finik. ꝛ q̃uis coagulũ sit in oĩi caseo. minꝰ tñ sentik in recenti ꝓ multitudinẽ sue hũiditatꝭ. Coagulũ itaq; i stõacho lactãtis anialꝭ ꝛ ruminãtꝭ iuenik cũ q̃ sal admiscek et sic sup ignẽ in fumo desiccak ꝛ idurak. cꝰ modica ꝑticula cũ in pauco lacte tepido resoluta est cũ residuo lacte admixta totũ coagulabit q̃ est coagulabile ꝛ ꝑdensat. Uñ ꝑtz q; cõsilꝭ ꝛt latitat in suba coaguli q̃lis ineſt sube seminis masculi. vt di. Arꝭ. Auic. ysaac. et alĩ. Et hec dicta de liquoribꝫ nunc sufficiant.

De diuersis virtutibus rerum Capl'um. LXXV.

Sunt aũt q̃dam virtutes tam humoribꝫ q̃ liquoribꝫ ꝛ rebus alĩs inherẽtes. de quibꝫ ꝫ breuiter aliqua inserem. Nam ꝛm diuersas completiões ꝛ virtutes diuersis rebus dñantes diuersimode reperiunk opationes vt est virtꝰ apitiua maturatiua mũdificatiua ꝛc̃. Apitiua itaq; ꝙtus opatur ꝑ calidũ et siccũ cũ subtili subaz. vt patet in cepis vel succo porri in alumine et hmõi. et quoꝝ confectione aperiunk ora venarum ꝛ emorroides prouocank. vt dicit Constantinꝰ. Rarefactiua virtus operabit per calorem et humorẽ. nam calor rei subaz penetrat ꝛ dissoluendo humiditatẽ sibi obedientem aperit et dilatat. vt patet in malua et sambuci mediano cortice. et hmõi. q̃ bullita in oleo cutem rarefaciũt et extendunt vt dicit idem. Opilatiua virtus operak per frigiditatẽ et humiditatem cũ obtusa substantia. vt patz in dragancto albumine oui ꝛ psillio. nam hec viscositate et obtusitate substantie poꝛos replent et frigiditate cõstringunt. Inspissatiua virtꝰ opak ꝑ frigiditatẽ et hũiditatez. vt patet in mandragora. que posita sup cutem ipsam inspissat. vt dicit idẽ. nam frigiditate ꝓstringit partes humiditatis liquidiozes. Unde humiditas petens centꝝ reddit substantiam compactiozem et ꝑ consequens spissiozem. aliq̃n aũt operak per calorẽ et humiditatẽ. Nam calor ꝓsumit partes liquidiozes. q̃b; consumptis ꝓtes terrestres reddunk spissiozes. Induratiua virtꝰ operatur per frigiditatem et siccitatez. quia vtraq; qualitas mouendo ad centrũ totam

ſubaz reddit duriozē. qñq; ãt opaf p frigidi tatē z hūiditatē. frigiditate ptes liq̃das ꝓſtri gēte. vtz i gelu z i glacie Qñq; etiã p calidũ z ſiccũ ptes terreſtres ꝓpigēdo z ꝓñs indu rãdo vtz i laterez i luto. Aſperitiua ꝙ opaf p caliditatē z ſiccitatē cũ groſſa ſuba. Hã ca lor qđ ē ſubtili⁹ eleuat z mouet ad circũferẽ tiã. z illđ acuit i conũ qđ ꝙ groſſi⁹ z ſiccius tẽdit ad centz z ſic fit tota ſuba ineq̃lis. q̃ in eq̃litas ē cã aſperitaſ. ꝑpt̃ ꝙ opaf aſpitatẽ in hũido frigiditas coartãdo z ꝓſtrigẽdo ptes rei circũferẽtiales ad mediũ nõ ꝑmittendo ptes liq̃diozes ſe diffundere ad extremũ. ꝑpt̃ qđ ptes ſupiozes i q̃bz dñaf frigiditas acute z aſpere exteri⁹ ſenſui oñdunf. q; ꝑm diuerſi tatẽ materie impſſionẽ a calido z frigido re cipiẽtis varie ſũt z diuerſe rez ꝓditões z ꝑ petates z rez ꝓmixtões nafal'r vel accidẽta liť derelicte. vt di. Auic. z oſtã. et ẽ expſſus ꝙ in tractatu de q̃litatibz elemẽtariũ ꝑpetatũ Jtẽ eſt ſ̃ꝫ mollificatiua q̃ opaf p calidum z hũidũ. et ſ̃ vel p calorẽ hũidas ptes dilatan tẽ z rarefacientẽ z ptes a ptibz diſgregantez vt facit dialtea q̃ hũida eſt z paz calida. me diocriter tñ caloze ſui apit z ex ſupabũdan tia hũiditatiſ ſue hũozes fluxibiles reddit. et ſic p ꝙñs mollificat z remollit. vel ſ̃ fit eo q̃ caloze dñante ſup ptes aquas z terreſtres z eas reſoluẽte i ptes aereas z celeſtes vtz in vapoꝛibz z reſtribz z aqueis attractiſ ad iter/ ſticia aeris vbi reſoluũf in molliſſimas plu uias z guttulas. nũc rozſ. nũc grãdis ſiue ni uiſ. vt di. cõmẽ. ſup li. iiij. meth. Senſui etiã eſt manifeſtũ vi caloꝛiſ dura remolleſcere z ſu peruenientẽ actiõe calidi ptes ptibz iuicẽ vir herere. vtz i cera z i alijs liq̃factibilibz ſuper q̃z ptes aqueas z aereas virt⁹ ignea dñaf. vt dicẽ cõmẽt. Virt⁹ at maturatiua ſic et digeſti ua p calidã ꝙ tutẽ z hũidã opaf. ſic z retẽtiua p frigidã z ſiccã. z expulſiua p frigidã z hũi dã. z aptiua p calidã z ſiccã ꝓncipal'r opaf. Attractiua ꝙ⁹ p calidũ z ſiccũ opaf. vt ptz i diptãno ſerapinoꝛ ſtercoꝛe colũbino z ꝓſili bus. Laxatiua hz opari p caſdẽ ꝙtutes ſz ve hemẽti⁹ Uñ q̃ vehemẽt attrahũt laxatia ſũt vt ſcamonea zẽ. Opaf et p frigida ꝓmẽdo. z p hũida lenificãdoz lubꝛificãdo. vtz i pru nellis thamaridis. zẽ. Putrefactiua qñq; p calida et hũida opaf. qñz vo ꝓter ſ̃. Maturatiua p calida z ſicca ſic z attractiua. vtz in canthaꝛidibz z flamula. z hmõi. vehemẽt ca lidis q̃ puſtulas generãt z carnẽ vlcerãt val/ de cito. De alijs ãt ꝙtutibz ꝓſilibz dictũ ẽ ſ̃ li. iij. ꝛ. ꝑpetatibz elemẽtariũ q̃litatũ i li. viij. in tractatu de remedijs moꝛboꝛ.

De putredine Ca. LXXVI

Putredo ẽ ſubalis hũiditaſ coꝛrup p tio, pueniẽs ex idigẽtia caloꝛiſ nafal' ſupabũdãte caloꝛe alieno. Caloꝛ eĩ innafalis agẽs in hũidũ qđ nõ regit a nafa/ li cã eſt inductiua putrefactõis. vt ꝛ ſup li. methe. Oñe ãt terreũ frigidũ difficili⁹ pu/ trefit q̃z calidũ vt di. Ariſt. Sil'r coagulatũ rõne frigidi tardi⁹ putrefit. vt ẽ videre in gla cie z i criſtallo. Oñe eñ feruidũ calido tar di⁹ putrefit. vt di. Ariſt. nã intẽſio caloꝛiſ idu centis feruoꝛẽ foꝛtioꝛ eſt caloꝛe aeriſ aliunde veniẽtiſ. et ĩ nõ ꝑmittit ſe vinci nec aliquam circa rẽ feruentẽ ꝑmittit fieri immutatõem. Oñe eñ motũ tardi⁹ putrefit q̃z nõ motus vt di Ariſt. Hã mot⁹ inducit caloꝛẽ ꝙ fuãtẽ et caloꝛez excitat nafalẽ. Jnſup oñe fluens tardi⁹ putrefit q̃z nõ fluẽs. vt dicẽ idẽ. Hã ca/ loꝛ accidẽtal' ex aere ꝓtinẽte ifirmioꝛ ẽ et de bilioꝛ q̃z caloꝛ natural'r generat⁹ ex motu ſi/ ue ex fluxu. et ĩ õ ex facili ſe vinci non ꝑmittit Oñe aũt coꝛp⁹ multũ. i. multe magnitudis tardi⁹ et min⁹ putrefit q̃z coꝛp⁹ paucũ. vt dicẽ idez. Hã ſi coꝛp⁹ eſt calidũ pl'bz caloꝛis na/ turalis reſiſtẽtis cauſis putrefactõis. Sil'r ſi ẽ frigidũ ſua nafalis frigiditas meli⁹ reſi ſtit caloꝛi accidẽtali inducẽti putrefactõz ĩ magno coꝛpe q̃z in quo coꝛpe. et ſ̃ ꝑz ĩ mari vt di. Ariſt. Nam mare diuiſũ cito putrefit vniuerſũ ãt nũq̃z. Sil'r eſt videre ĩ aq̃s alijs magnis q̃z ptes diuiſi a totali flumine cito putrefiũt. et ĩ õ in ptibz ſic diuiſis vermes ge neranf ꝑ putrefactõem. Cui⁹ rõ eſt q; caloꝛ naturalis diſgregãs in eis facit ſubtile diui di a groſſo. et terreum ab aqueo et aereo. ex ſuba aũt ſubtili aquea vel aerea a groſſioꝛe pte p caloꝛẽ ſequeſtrata idem caloꝛ diſgre/ gans facit generari vermes et alia aialia. et ſ̃ eſt qđ di. Ariſt. quare caloꝛ naturalis diſ/ gregans conſtare facit diſgregata. z ꝙuertit in naturã animalis. et ſ̃ ꝑ putrefactõem. vi caloꝛis extranei introducta. vt di. cõmenta. Putrida q̃ ſunt guſtui hoꝛribilia. z abomi/ nabilia ſtomacho. z nauſeã ꝓuocãtia. Sũt et grauis odoꝛis et mali ſapoꝛis z deformis coloꝛis. manifeſtiua ꝓtingẽtis. contraria ſunt humane cõplexioni. et ſubitã inducen/ tia ſanis coꝛruptõez. ſerpentibz tñ et vermi/ bus ꝓbentia cibum et refectõem. Que autẽ

sunt dispositā ad putrefactōz p associatiōez ad putrida celeri⁹ ꝯ hūt corruptōz. et mēbra putrida corrūpūt sana. z cū ñ sint spūi quia ꝑuāt spū mēbra. q̄ g̃ sūt mag⁹ vicina nō ꝑnt sanari nisi m̄bz qđ icipit eē putridū a putre dine penit⁹ sepek. Uñ q̄ putrida sūt ñ sūt vtilia nisi solū ad ꝟ ꝑscindāk eȳciāk aut cōburāk. Sunt z alie ꝟtutes q̄b mediātib⁹ opak naka vt ꝟt⁹ nutritiua seu pascitiua in vegetabilib⁹. z ī aīalib⁹ ē ꝟt⁹ generatiua tā ī bipedibus q̄ ī q̄drupedib⁹. et ē ꝟt⁹ ouatiua tam ī reptilib⁹ q̄busdā q̄ ī volatilib⁹. sz ō generatiua z nutritiua et alīs sibi submīstrātib⁹ sufficienter supl⁹ dictū ē li. iij. ō generatōe hoīs in li. xviij. de generatōe aīalium ī generali. z iō de eis est supsedendū. Uirt⁹ āt pcreādi oua est ī aīalib⁹ anulosi corpis. vt ī serpētib⁹ araneis scorpionib⁹ z silib⁹ et ī natātib⁹. vt pz in cancris sepīs et alīs infinitis. et volatilib⁹ et in omīb⁹ bipedib⁹. q. vt di. Arist. li. v. Bipedia ināt nō generāt aīalia ꝓter hoīez.

De ouis et eius ꝓprietatibus Capitulum. LXXVII

Primo igit̄ de ꝓdict⁹ animātib⁹ semē decisum in q̄daz corpuscula parua mollia būida et subalbida coagulak et trāsformak et q̄b⁹ p opatiōem diuersa animātia pcreank. et talia corpuscula oua sunt dicta eo q⁹ sūt vuida. i. eo q⁹ intrinsec⁹ hūore sint plena. vt di. Jsi. li. xij. Hā būidū ē qđ ex teri⁹ humorē hz. vuidū qđ interi⁹. q̄dā tñ vt dicit idē. putāt ouū grecam hīe originē Jli eīm dicunt. oa. v. lr̄a ablata. Oua āt q̄dam inanivento ꝯcipiunk sz nō sunt generabilia nisi q̄ fuerint masculino ꝯcubitu ꝯcepta et semīali spū penetrata vt dic̄ idem. Quoz āt tantā vim dicunt esse vt lignū eis ꝓfusuz nō ardeat. nec vestīs q̄dem adurak. vt dicit idez. Admixta q̄dem calce glutinare ferūt vitri fragmēta vt dicit idē. Oua igit̄ ꝑmo gignūt deinde caloze materni corpis formāt et animāt. vt di. Jsi. ꝑm āt Arist. li. iij. et. v. Quāt volucres et pisces et serpētes. sz multū differunt in bonitate et malicia. in q̄litate et q̄ntitate. in suba et forma. oua tam volucruz q̄ piscium et serpentuz. Quant āt generaliter aues in fineveris et in ꝓncipio estatis. vt di. Arist. li. v. ꝓterq̄ auis marina q̄ ōr alceon. q̄m illa auis ponit oua in ꝓncipio hyemis et cubat. xiiij. dieb⁹ anteq̄ pulli ꝯpleank. vij. dieb⁹ ante ꝓncipiū hyemis. vij. post sic̄ dicit simonides in li. suo. Et di. Jsi. de hac aue li bro. xij. in litore stagni occeani alceon ī hyeme nidū facit. vij. dieb⁹ z ouat et excubat super oua qua excubāte septē dieb⁹ q̄scit mare silentib⁹ ventis et ꝓtinua septē dieȳ tranquillitate mitescit pelag⁹. natura reȳ eius fetibus educandis exhibēte obsequiū. Jdem dicit Pli. et Basili⁹ in exameron. z Ambro. Alie ñ aues ouant bis in anno vel pluries. vt yrundines. sz ꝑma oua corrumpūk ꝓpter hyemē. oua ꝯo posteriora cōplenk. Aues ꝯo domestice vt ibidem dicit Arist. ouant tota estate sicut galline et colūbe. et ꝑcipue quando bñ pascunk. et locus eaȳ est calid⁹. Jtem dicit Arist. li. vj. quedam oues ouāt toto anno ꝓterq̄ duob⁹ mensibus tropicoȳ. scilz in iulio et in decembri. vt galline. quaȳ quedam ouant bis q̄libet die. Et q̄ multū ouāt cito moriunk Colūba aūt q̄nq̄z decies ouat in anno sz pauca ponit oua. Et aues vncorum vnguiū sunt paucoȳ ouoȳ. Et quedaz ouant in nidis. et quedam in arboribus concauis. et quedam in foraminib⁹ terre et cauernis. et quedam in aruis et in rupib⁹. z q̄dam in arenis. vt strucio. que nō fouet oua sua nec cubat sup ea sed caloze solis cōplentur et animank in arenis. et quedā oua fouētur in nidis factis in arboȳ ramis. et quedā in petris altissimis. et quedam in arundinetis sicut oua auiū aquatiliū. Dicit et Arist. li. vj. Oua auiū sunt dura exteri⁹. Et quedā sunt duoȳ coloȳ quia citrina interius z alba exteri⁹. Oua auium fluuialiū diuersificātur ab ouis aliaȳ auiū que in sicco nutriuntur. quia citrinū est in istis magis q̄ in duplum ad citrinū auiuz que nutriunk ꝓpe ripas. Uariank etiam in coloze. nam colūbarum sunt alba sicut gallinaȳ. et auiū palustrium sunt glauca. et quedā sunt sicut picta. vt oua nisi. Diuersificank oua in figura. q̄m quedam sunt acuta. et quedaz lata. ꝑus vero exit latum postea acutū. Oua vero longa capitis acuti ꝓducūt mares. habentia vero loco acuminis rotundum ꝓducunt feminas. Jn calidis autem regionib⁹ ponūtur in fimo ad solem et complenk vt in egypto. et in quibusdā locis in plumis calefactis sicut in quadam ciuitate. quidā potaz cō posuit oua sub puluinari et dixit q⁹ ꝓtinuauit potum quouscz et illis ouis pulli extrahebank. Aliquando etiā ponunk oua ī vasis calidis et extrabunk ab illis pulli vt dic̄ idē ibidē. recepto tamē semīe maris in matrice

simul cū semie femine cōmiscet. in pncipio apparet albū. deinde fit rubeū i modū sanguinis. pº totalit fit citrinū. deinde paulati opāte natura remanet citrinū i medio. z album i extremo. z cū pplebit exibit z tūc muta a mollicie in duricie. qz in exitu coagulatur z pfectissime indurat. vñ ouа q̄diu sūt i vētre sunt citrina quadā pellicula albida i uoluta. Sz qñ sunt formata z ppleta indurant z illa duricies testa nūcupat. z est idez testa in coagulo oui qđ est embrio vel folliculus in corpe pueri iā pcepti. sz ppter fortitudinē vl intēsionē caloris i corpe auis dominātis plº indurat. z hoc fuit necesse ppter interiorē liq̄ditatis pseruatiōz. Quāt āt mlte aues ouа vēti sicut faciūt galline z anseres. vt dic Aristo. ibidē li. ij. z hoc accidit ex supfluitate humorē seminal in corpe femie supabūdantis. z sunt ouа vēti pua z insipida humidiora alijs z sine dura testa z posita sub gallina nō alterāt sz remanet albū album z citrinū citrinū. Talia ouа inueniūt in gallinis z anseribz pauonibz z columbis Formal pullº in ouo z cōplet citiº i estate q̄ in hyeme. qz ouа galline scindūt in. xvij. diebz in estate i hyeme in. xxv. Et qñ tonitrua veniūt in hora cubatōis ouа corrūpūt. silr qñ frequēter nuda manu tāgūt. Galline etiam veteres ouāt in pncipio vere. z ouа galline iuuenis sunt minorē corpis. z vniuersaliter si galline nō cubauerint sup ouа sua infirmabūt z corrūpent. z ouū galline cōplet post coitū in. xj. die. Et q̄dā aues i coitu nō seruāt fidē sz saltat femia sup feminā. et mascul sup marē. vt pdicēs z colūbe. z talī coitus facit odorē fetidū z ouа nō pullificatiua sz sunt sterilia quēadmodū ouа vēti. vt dic Aristo. In ouis aūt galline pº tres dies cubatiōis apparēt sīg pulli. z tunc ascēdit citrinū versus acutū ad illū locū a q̄ incipit sciscura. z apparet q̄si gutta sanguis in albumie oui. z est pncipiū seu materia ipī cordis. vt dic ibi in tractatu d auibz de generatiōe pulli. q̄re ibi. Itē ouа in qbz sunt duo vitella faciunt gemellos pullos z pua z subtili tela diuidunt ab inuicē ꝑ vitella. vt ibidē dic Aristo. Et aues q̄ comedūt carnes nō ouāt nisi semel i anno ꝓter byrūdines q̄ bis ouant. Aqla eñ ouat tria ouа z tertiū ejcit a nido z cubat sup ouа. xxx. dies Ducusq; Aristo. li. vj. Itē idē li. xvij. Auiū genera ouа pcreant ppleta dure teste nisi accidat occasio p firmitatē. Itē aues multe generatiōis faciunt sepe ouа vēti. qđ nō pngit auibz boni volat nec curuoꝝ vnguiū. qm̄ aues multoꝝ ouoꝝ sunt mlte supfluitatis. supfluitas aūt auiū vncoꝝ vnguiū trāsit i plumas et i vngues z i alas. z iō eaꝝ corpº est puū durū z acutū z macilētū. z ppt hoc non sunt tales aues mltoꝝ ouoꝝ nec multi coitº Aues ei corpulēte ppt corpulētiam z calorē ventris ouāt multotiēs. Silr aues pui corpis sunt multi coitº z mltoꝝ ouoꝝ. sic pz i q̄busdam gallinis. q̄ q̄nto sunt magē gue tāto erūt pluriū ouoꝝ. qz cibū talīū trāsit i creatōz ouorū Itē ouа vēti nō erūt in auibz boni volatus qz supfluitas eaꝝ ē pauca z iō ouāt ouа pauca. ouа vēti sunt plа ouis ꝓueniētibz generatōi pulloꝝ. z sunt minorē q̄ntitatē. qm̄ nō sunt cōpleta. vl ppt multitudinē suā sūt minorē delectatōis q̄ comedunt. qm̄ in omni re delectabili pº est qđ ē digestū z dulciº q̄ indigestū. Et q̄daz aues q̄ olfaciūt mares et audiūt voces suas iplent ouis. qz sunt mlti cibi z multe supfluitatē z calorē. z iō sunt fortiozis appetitº. z iō spermatizāt z cito ouant qz supfluitas illa trāsit i ouoꝝ naturā vi caloris. Itē generatio auiū ex ouis erit q̄ femina sederit sup ouа z calefecerit ea. Et qa pullº in ouo nō pōt cōpleri sine nutrimento iō natura posuit cibū suū interiº i ouo. z in digēt ouа ppt debilitatē suā calefactiōe. z iō ouа cito cōplent in diebz calidis. qm̄ tpe calidū iuuat digestionē creatōis. Est aūt albumen materia z sustētatio pulli. vitellū aūt cibus pulli z nutrimētū ei. z ppt ꝑ albū et citrinū disiuncta sūt quadā tela ppt nature diuersitatē z natura albumis est q̄sipria nature vitelli vel citrini. z ppter ꝑ ogelat citrinū tpe frigoris. z postq̄ fuerit calefactū fiet hūi dū. albū aūt nō ogelat ex frigore sz fit magis humidū z q̄n assatū fuerit erit dux z apud generatōz pulli inspissat. qm̄ sustētatio pulli est ex eo q̄ p vmbilicū accipit pullº cibū ex citrino. z citrinū in tpe illo ē multū. qm̄ erit humidū z de facili ꝙuertibile in cibū. Nuc usq; Aristo. li. xvj. De ouis aūt dic Jsaac in dict. Oua inqt que generāt in aialibz sanis z tpatis sunt nutrimēti laudabiliorē. q̄ vero ex crassis sunt maiorē nutrimēti z sapidiorē Silr de coeūtibz cū masculis cū calorē maiorē hūt coeūtia q̄ nō coeūtia. silr generata de iunioribz qz in eis habet plº caloris. Nature aūt ouoꝝ generaliter sunt temperate z

mediocres ꝛ bñane ꝓplerioni plimũ vicinã
res. albumina tñ sunt frigidiora ad vitello-
rũ cõparatõz. qõ testat eoꝝ aquea sapozositaſ
ꝛ iõ in odore sunt vitellis gũiora ꝛ sunt etiã
indigestibiliora. maxie de veteribꝫ volatili
bus aut de masculinõ coeũtibꝫ vitella sunt
tpata calori vicina. ꝛ iõ ad digerẽdũ sũt me
liora ꝛ facilioza ꝓfortãtia mẽbza ꝛ ab eis tar
dius dissoluẽda. Variaſ aũt ouoꝝ nutrim̃
tum ſm diuersitatẽ aialiũ ex qbꝫ generãtur
qz generata de subtili aiali ꝛ tpato vt ex per
dice vel gallina ad nutriẽdũ sunt laudabili
ora. ꝛ sunt facile digestibilia. ſz a mẽbris fa-
cilius dissoluunt. Vñ ad regimẽ sanitatis
meliora sunt cꝫ ad mẽbra ꝓfortãda. Que ãt
generãt de grossis aialibꝫ ad digerẽduz du
ra sunt ꝛ nutrimẽti illaudabil. sic̃ oua struti
onis anseris ꝛ pauonis q̃ sunt mali nutrimẽ
ti ꝛ dura ad digerẽdũ ꝛ gũis odoris. maxie ó
veteribꝫ vel de carẽtibꝫ masculi. ꝛ qñ digerũ
tur a mẽbris tardi⁹ dissoluunt. ꝛ iõ pl⁹ valẽt
ad mẽbra ꝓfortãda cꝫ ad regimen sanitatis
Generata aũt ó auibꝫ iunioribꝫ sũt leuiora.
de veteribꝫ gũiora. ó mediocribꝫ tẽperatio-
ra. qz calori sunt pfectioris ꝛ minoris bũiditaſ
tis. ꝛ iõ valẽt ad regendã sanitatẽ ꝛ ad mem
bra ꝓfortãda. Oua aũt quãto sunt retentio
ra tãto sunt meliora. ꝛ cꝫto magis vetera tan
to min⁹ bona. Variant etiã p artificiũ qua
druplicit. Aut ei sunt assata. aut elixa. aut in
iure cocta. aut frixa ſz assata sunt elixis gros
siora. ꝛ ad digerẽdũ duriora. qz foc⁹ eorum
hũiditatẽ subalẽz ꝙsumit ꝛ desiccat. Assata
sub cineribꝫ calidis peiora sũt cꝫ q̃ sup car-
bones sũt discoopta. qz cũ calor ignis in ci
neribꝫ ea circũtegat fumositatẽ eoꝝ supfluã
euaporare nõ ꝑmittit. sup carbones ꝛo posi
ta fumositatẽ resudãdo emittũt ꝛ mũda fi-
unt. Elixa aũt in aq̃ meliora sunt cꝫ assata.
qz aq̃ hũiditas calori ignis i desiccãda sua
humiditate subali repugnat. ꝛ iõ min⁹ fiunt
desiccatiua ꝛ caloris naturaſ refrigeratiua
Elixa aũt cũ corticibꝫ sũt peiora qz ꝛ grossi
cici ꝛ fumositati repugnãt cortices exteri⁹ ꝛ
nõ ꝑmittũt supflua exalare. ꝛ iõ generãt vẽ-
tositatẽ inflatiuã ꝛ gũitatẽ stomachi ꝛ toti⁹
vẽtris. In aqua ꝛo fracta calor aq̃ tpate pe
netrat ꝛ grossiciẽ suã subtiliat ꝛ aufert eis g̃
uitatẽ odoris. Vñ ꝛ ceteris sunt laudabiliora
ſz tñ sola vitella pl⁹ sunt desiccatiua ꝛ min⁹
solidatiua. In durata ꝛo desiccatiua sunt ꝛ
a stomacho dure exeũtia venasq̃ tarde pe-
netrãtia. bñ tñ digesta multũ ꝓfortãt. sed si
remanẽt indigesta stomachũ granãt ꝛ inte-
stina. mollia tñ ꝛ paꝝ coagulata min⁹ sunt
desiccatiua. ꝛ magis digestibilia. cito venas
penetrãtia. pecꝰ humectãtia. tñ paꝝ sũt mẽ-
broꝝ ꝓfortatiua. Itẽ dura aut mollia in su
is actiõibꝫ ꝛ passionibꝫ sunt mediocria. Frix
a aũt oua ceteris sunt peiora. qz i stomacho
morãtia in fumositatẽ et corruptiõz sũt ma
gis mutabilia q̃cũq̃ ibi ciboꝝ inuenerit cor
rumpẽtia. g̃uitatẽ in stomacho generantia
fastidia peiora faciẽtia cꝫ alia oua maxime
si sint frixa. In vitellis aũt inter assata ꝛ in
aqua fracta sũt mediocria. Ducuscꝫ Isaac
Oua etiã nõ solũ sũt vtilia ad cibũ. imo sũt
necessaria i multiplici medicina. Sunt em̃
humectatiua mitigatiua. pectoris ꝛ gutturis
lenitiua. mẽbroꝝ ꝓfortatiua. resumptiua et
pditoꝝ restauratiua. ꝓtutis iunatiua gene-
ratiue. ꝓbustionis ꝛ arsure sanatiua. Hã et
vitellis ouoꝝ assatis fit oleũ optimũ ꝓbustu
ris. Sũt ouoꝝ vitella antracis ꝛ venenosi
apostematis curatiua. Hã vitellũ crudũ oui
cũ sale mixtũ sanat antracẽ. vt dic̃ Cõstant.
Ouoꝝ aũt albumia sunt calori mitigatiua
tumoris repssiua. fluide bũiditatis restrictiua
calide artetice ꝛ podagre iunatiua. qñ autẽ
putrida ꝛ corrupta sunt maxie sunt nociua
bũoꝝ corruptiua. et suo fetore nausee et vo
mit⁹ ꝓuocatiua. et ó facili sũt mortis illatiua

De ouis aspidum
Capitulũ. LXXVIII.

Oua aspidũ sunt gua ꝛ rotũda. liui-
da vl crocea limosa viscosa interius
fetida ac sũme venenosa. qbusdam
neruulis paric ꝓglobata. q̃ venenuz sũme
est mortifer. ꝓtra qõ remediũ nõ inuenit vt
dic̃ Pli. Cõtingit aũt vt dic̃ idẽ ouũ aspidis
aliqñ ab alio venenoso vt a rubeta inueniri
ꝛ ab eo foueri. et ex tali fomẽto vermẽ ꝓcrea
ri q̃ visu et flatu primit more basilisci siue re-
guli om̃e viuũ. Dalicia ꝛmis talit ꝓcreati
ꝓmo sentit ꝛmis q̃ eũ fouet. Hã in ꝓmo ei⁹
ortu qñ se fouentẽ aspicit ꝑem se generãtez
interimit et occidit. vt dic̃ idẽ. Et bãc ꝓprie-
tatẽ videt tãgere Isa. xlix. c. vbi dic̃ q̃ q̃ co-
mederit ouа aspidũ morietur. et qõ ꝓfuz est
et ouis et nutritũ erũpit in reguluz. vbi dic̃
glo. ex ouis aspidis generat regul⁹. et ex ꝑ-
deis venenosis nascetur antichristus.

De ouis aranee.
Capitulum. LXXIX.

Oua aranee sūt mlta ꝛ modica. liuida puis macul' aspersa diuisa ꝛ ab inuicē sepata venenosa mollia ꝛ viscosa. q̄ si casu aliq̄ fuerit pdita aranea ptin⁹ querit ea ꝛ suis additamentꝫ interioribꝫ ꝛ rostro reportat ipa. Ex vnico āt ouo mlte ꝛ innumerabiles aranee generāt ita puule q̄ vix vident. ꝛ tñ statim qñ ouū exeūt telas texere incipiūt ita subtilit q̄ nate ingeniositas pit et ꝑtus pñt merito in tā puo opuscl'o admirari. quere s̄ de aranea li. xviij.

De ouis aquile Ca. LXXX

Oua aquile sic ꝛ accipitris sūt pauca qꝛ nisi raro ternariū nūeꝝ ñ excedūt ꝛ sepe aq̄la eijcit tertium de nido. qꝛ difficulter cubat sup oua. vt di. Arꝫ. lib. xv. In nido āt suo collocat q̄ndā gemmā cum ouis suis quā putāt magi valere ꝯ tonitruū et iō dicūt aquilā lapidē ponere cū ouis ne a tonitruo corrūpant. vt di. Pli.

De ouis anserū Capl'm. LXXXI

Aserina oua mag̃ sunt et dura ad digerendū. ꝛ difficili⁹ cubant ꝛ tardi⁹ cōplent q̄ oua gallinaꝝ

De ouis anetarū. Capl'm. LXXXII

Anetina oua ouis gallinacijs sūt maiora. sꝫ nō sūt ita sapida nec ita bene nutribilia sic oua gallinaꝝ.

De ouis alaudaꝝ Ca. LXXXIII

Oua aūt alaude sunt modica. colore varia. cubāt sup gleba ꝛ ibi deuorāt sepi⁹ a reptilibꝫ ꝛ mustelis.

De ouis bubonū Ca. LXXXIIII

Oua bubonis sūt parua ꝛ maculosa fragilis teste insipida. mltū habētia de albumīe ꝛ min⁹ de vitello Uenāt aūt de die monedule oua bubonis ꝛ comedūt ipa ꝛ ipe d̄ nocte comedit oua monedule. et iō ꝯtinue pugnāt inuicē ꝑ suis ouis. vt dicit Arist. li. viij.

De ouis coruoꝝ Ca. LXXXV

Oua corui vt di. Arꝫ. li. vj. sūt multa ꝛ cubāt solū a femīa ꝛ mascul⁹ iterim defert ei cibū. et eijcit aliq̄ ꝓpt multitudinez. Quat aūt coru⁹ et pullificat in medijs estus feruoribꝫ ꝯ naturā aliarū auium. Unde Petroni⁹. Coruus maturis frugibꝫ oua defert.

De ouis cignoꝝ Ca. LXXXVI

Oua cigni sūt mlta et mag̃ oblonga dure teste nō multū grati saporis et graui odoris sunt dure digestionis magis q̄ oua anseris.

De ouis cocodrilloꝝ Ca. LXXXVII

Oua cocodrilli sūt maiora ouis anseris et fouent in tra vicissim nunc a masculo. nūc a femīa. vt di. Pli. lib. viij. Sūt aūt oua illa venenosa et interi⁹ q̄i saniosa. olfactui ꝛ gustui horribilia et ad comedendū mortifera.

De ouis colūbaꝝ Ca. LXXXVIII.

Oua colūbe sunt mīora q̄ galline alba rotūda aliq̄ntulū oblōga sapida calida et bñ nutribilia. Sūt āt oua colūbe duo et ex vno generat masculus ꝛ ex alio feīa. ꝛ mascul⁹ cubat sup ea de nocte. et feīa de die vt di. Arꝫ. li. vj. Multotiēs autez ouāt in anno qꝛ decies. et maxīe ī calidis regionibꝫ vt in egypto. quere s̄ li. xij.

De ouis colubroꝝ Ca. LXXXIX.

Oua colubri sunt multa sic et aliorū serpentū valde rotūda subalbida vl' hūida mollia saniosa ꝯiūcta et mortifera et venenosa.

De ouis draconū. Ca. XC

Oua draconis sunt maxīa maiora lōgitudine q̄ oua cocodrilli vel strutionis vt di. Pli. Est aūt aīal ouans interi⁹ sꝫ nō exteri⁹. sꝫ int⁹ ꝯplentur ꝛ formāt fetus Uñ draconū oua sūt pauciora q̄ aliorū reptiliū. sꝫ sūt maiora sāguinolēta ꝛ saniosa virulēta mortifera et venenosa.

De ouis herodioꝝ Capitulum. XCI

Oua herodij sunt pua varia oblōga sic oua accipitris siue nisi et sūt pauca. qꝛ oīs auis curui vnguis ē fortis volat⁹ et pace hūiditatꝫ ꝛ supfluitatis. ꝛ ido paucoꝝ ouoꝝ vt di. Arist. li. xvij.

De ouis formicaꝝ Ca. XCII

Oua formicaꝝ sunt valde puula albida ꝛ rotūda. q̄ extra corp⁹ paulatim recipiūt ī locꝫ calidis muscidis īcremēta q̄usq̄ plenarie cōpleant. q̄ si aliq̄ casu mota fuerint de suo nido vel dispersa a formicis recolligunt et ad suos nidos referuntur. odorifera sunt ꝛ medicinalia vt di. Pli. Uñ et vrsi sibi medent comestis ouis formicarū vt di. Pli.

De ouis gruum Ca. XCIII

Oua gruis mediocriter sunt magna pallida dura ꝛ insipida grauis odoris et ingrati saporis dure digestionis.

De ouis griffonū. Ca. XCIIII

Ua griffis ouis aḡle sūt maiora du
o rioza sapore z odore ḡnioza. ḡstate
sūt calidioza z siccioza et etiā nūero
pauciora. qz vltra duo nunq̄ parit. qz valde
ē difficilis cubationis. vt di. Arist.

De ouis gallinaz Capl'm. XCV

Ua gallinaz sūt ceteriz rpatioza. nu
o trimēto hois ꝓuenictioza. vt sup dī
ctū est. Oua tñ vēti sūt insipida et il/
laudabilla nutrimēto. De ꝟ quere sup. ca. 8,
libro. xij.

De ouis hyrūdinū Capl'm. XCVI.

Ua hyrūdinū sūt pl'a Hāvt di. Ari/
o stoteles qui corpis mīte sūt ouatōis vt
di. Arist. nulla aūt auis carnem co/
medēs ouat bis in anno ꝓter hyrūdinem q̄
ouat bis. z aliqñ bis pullificat. Oua āt pria
aliqñ corrūpunt ꝑp̄t hyemē. posteriora vero
ꝓplent. vt di. Arist.

De ouis cancroz. Capl'um XCVII

Ua cancroz ꝓmo generāt infra cor
o ticē z ventrē int̄ caudā z dorsū itrin
sec⁹ deinde emittūt exteri⁹ z sub cau
da recolligūt z ibi turgescūt z rotūdātur et
crescūt donec ꝓpleant. pereūt aūt qñ semie
masculi nō ꝓfundunt. vt di. Arist.

De ouis locustaz Ca. XCVIII

Ua locustaz int⁹ generāt z sūt pl'a
o minutissima q̄ effusa sup frōdes z ḡ/
mina in aere corrupto calido z būi/
do i infinitū aliqñ mīltiplicāt.

De ouis lacertaz. Ca XCIX.

Ua lacertaz sūt sil'ia ouis serpentū
o Sz sūt miora viscosiora z sunt vene
nosa sz min⁹ q̄ serpētū. vt di. Plī.

De ouis milui. Capitulum C

Ua milui sūt pauca parua crocea z
o maculis respsa. ouis ceteriz auiū sil/
uestriū magz crestria atz sicca. sapore
insipidissima. in odore ḡnioza.

De ouis merguli Ca. CI

Ua merguli sūt pua mīra calida. va
o ria tñ z alba. paz differentia ab ouis
anatū stagnoz z fluuioz

De ouis nisi Ca. CII

Ua nisi sūt pua varia calida z siccat
o qñq̄ parit nisus oua vēti qñ nimis
impiguatur.

De ouis coturnicū Ca. CIII

Ua coturnicz sūt sil'ia ouis corni. et
o dr q̄ valent epilenticis et caducz. vt
dicit Plinius.

De ouis onocrotaloz. Ca. CIIII

Ua onocrotali sunt sil'ia ouis anse/
o ris sz minora sunt et insipidiora z in
odore grauiora et in colore min⁹ al/
ba et ad digerendū duriora.

De ouis pauonū. Ca. CV

Ua pauonis sūt grossa z dure teste.
o z. xxx. diebꝫ cubat sup oua sua. et tūc
scindūt. z ponit. xij. oua z paz min⁹ z absco/
dit oua sua femia ꝓpt masculū q̄ si inuenerit,
ea frāgit. vt di. Arist.

De ouis perdicis Ca CVI

Ua perdicis sūt sil'ia ouis colūbe i
o tpamēto z in ꝓplectione z i magnitu
dine z furat alter alteri oua sua. sz hec fraus
fructū nō bz q: cū pulli vocē audierit ꝓprie
genitricz matrē q̄ eos foverat derelinquunt
et ad eā q̄ eos genuit reuertūt. vt di. Jsi.

De ouis passez Ca. CVII

Ua passeris sūt valde pua z minuta
o z bis in āno ouat z pullificat p̄cipue
qñ prima oua corrūpunt vel casu aliq̄ amit/
tunt. Sūt aūt calidissima renū inflatiua et
libidinis excitatiua sic et coz cerebella. vt di
cit Constan.

De ouis quistule Ca. CVIII

Ua quistule sūt pua z rotūda. mino
o ra q̄ pdicis z maiora q̄ alaude. Et
est quistula auis modica a sono vocis sic di/
cta. carnosa pēnosa miozis volatus q̄ alau/
da z nidificat sub gleba sicut alauda. z eius
ouis insidiatur mustela. Et ideo ponit oua
in diuersis locis z sup q̄dam cubat masculus z
sup q̄dā fcia. sz post eductōz pullorꝫ de eis
parū sollicitant.

De ouis riuatricis Ca. CIX

Ua riuatricis. i. cuiusdā serpētis ve
o nenosi aḡs inficiētis sūt sic oua colu
bri sz minora. et in maculis respsiora. z sunt
virulētiora z pniciosiora. Riuatrix āt fonēs
ona iuxta aquā vl fontē veneno eos inficit z
corrūpit. de q̄ Luc. Riuatrix violator aḡ zc.
quere. xij. li. Jsi.

De ouis strutionū. Ca. CX

Ua strutionis sūt maxia rotūda val
o de alba dure teste insipidi saporis z
ḡuis odoris qñ autē venit hora vt oua pīat
ad stellas pliades oculos leuat. nō em̄ ona
ponit nisi in ortu illius stellatōis. Unde visa
stella circa mēsez iulij arenā fodit vbi ponit
ona sub sabulo tegēs ea. et cum ea reliquē/
rit statim obliuiscit vbi ea posuit. nec ad ea

redit vltra sed calor solis in arena illa exco/quit.et ex eis pullicl'os pcreat z pducit. si tñ fracta testa pull⁹ educt⁹ fuerit mr̃ ipm recog noscit et quẽ in ouo ptẽpserat: egressũ recol ligit atq; nutrit. Oua aũt strutiõis in eccle/sijs suspẽdunt ad ornatũ ꝓpter eoꝝ magnitu dinem et raritatẽ.

De ouis turturꝝ. Ca. CXI

O Ua turturis simillima sũt ouis co/lũbaꝝ. sz aliq̃ntulũ mioꝛa. z ouat in vere duo oua. et nõ pl⁹ ouat nisi ouapma coꝛrũpanť. vt di. Arꝛ. li. xvij. ouatz cu/bat sup dura ligna vt colũba z ꝑt cubare et ouare vsq; ad. xv. annos. vt di. Arist.

De ouis vpupaꝝ Ca. CXII

O Ua vpupe sũt sic̃ oua pdicis. sz mioꝛa z durioꝛa et aspectui deformioꝛa z gustui insipidioꝛa et odoꝛatui graꝛioꝛa. Inter stercoꝛa et immũda fouenturz cubanť. et hec oua magis et maleficis vt di/cũt sunt vtilia ad sua maleficia exercenda vt ẋpi. Pli. li. xix.

De ouis vulturꝝ Ca. CXIII

O Ua vulturis sunt magna sic̃ aquile z pauca q̃ difficiliter cubat sup oua sua. Sũt aũt subnigra macul' resp̃sa. dure teste. mali odoꝛis z ingrati sapoꝛ. z ali qñ ejcit aliq̃ de ouis suis sicut aquila. quia non de facili ꝑt nutrire pullos suos vt dicit Arist. Hec de ouis et de modo ouatõnis et eoꝝ qualitatib⁹ et differentijs dicta iam suf ficiant.

De numero pondere et mensura. et ꝓmo de vnitate. Capitulum. CXIIII

AD pdictas ꝓprietateſ rebus insertas a vltimo visum est mihi vtile inserere q̃dam pauca z leuia de ꝓprietatibus et differẽtijs numeroꝝ mẽsuraꝝ põderꝝ z so noꝝ. Ham vt di. Jsi. li. ij. Rõ nũeroꝝ nõ est ꝓtẽnenda. In multſ em̃ sacre scꝑture locis elucet q̃ntũ misteriũ obtinet rõ nũeroꝝ. Hõ em̃ frustra dictũ est Omia feciſti in numero põdere z mẽsura. sic̃. di. sapie. c. xj. Hã senari⁹ q̃ ex suis ptib⁹ est pfect⁹ mũdi pfectõez de signat. z sic de alijs nũeris est intelligendũ. Nihil em̃ scire possum⁹ sine nũeri disciplia. qz p eam horas tempoꝛuz discernim⁹ qñ de mẽsiũ circulo disputam⁹ dũ spaciũ anni re/deunť agnoscim⁹. p nũeꝝ siq̃dẽ instruimur ne in cõpotis ꝛfũdamur. Tolle inq̃t nũeꝝ in reb⁹ z oia peũt. Adime cõpotũ z totũ ig/noꝛãtia ꝓplectiť. Hec differt boies a ceteris aialib⁹ q̃ rõem calculi z cõputatõis ignoꝛãt vt di. Jsi. ibidẽ. Idem etiã sentiẽdũ de ꝓnci pio Arismetrice. qz nũq; sciek q̃d sit triãgul⁹ sine ternario. nec q̃drangul⁹ sine q̃ternario et sic de alijs. vñ notũ est q ꝑ sine cognitione numeri nulla scia mathematica possidek. vt ibidẽ dic̃. Nũer⁹ aũt vt dicit idẽ est multitu/do ex vnitatib⁹ aggregata Hã vnitas radix ẽ et semẽ nũeri siue mr̃. non proles siue nũer⁹. qz vnitas igenita ẽ nõ bñs nũeꝝ a q̃ exeat. sz oim nũeroꝝ est oꝛigo a q̃ ois nũer⁹ effluit et emanat. Ham vnũ est radix multitudis z mul/tiplicatõis et est simplici⁹ et sublimi⁹ z ꝛtuo/si⁹ oim sub eo ꝓtẽtoꝝ vt di. Arist. z Auic. j. li. ca. ij. Ham cũ vnũ sit radix et oꝛigo multitu dinis oia sub se ꝓtinet z omnia sũt in eo vt in suscipiẽte. vt di. idem. c. xxxiij. Ham vnitaſ ꝓprietas est multitudinẽ efficere z illã retine re et ei esse dare. ac in oib⁹ et⁹ptib⁹ existere et ꝓtinere simpl'r vt ꝛ li. iij. c. ij. Jtẽ cũ oim re rũ vnitas sit oꝛigo. q̃nto pl⁹ res appꝛopiquat vnitati tãto pl⁹ appꝛopinquat veritati. vt di. idem. ca. ij. Hã vnitas se bz ad modũ forme. dualitas aũt ꝑ modũ materie. Et tõ quãto res plus accedit ad vnitatez tãto pl⁹ recedit a duplicitate et appꝛopinquat ad simplicita tẽ. et q̃nto pl⁹ acced: it ad vnitatẽ tanto pl⁹ ad entitatẽ. qz esse nõ est ꝑfus vnitate. vt ꝛ li. ij. c. ix. Hec diuersificat vnitas nisi ꝑt materiã cũ sit sustẽtatrix oim z retẽtrix. vt ꝛ li. v. ca. xxxj. Tanta em̃ laus vnitaſ est apũd sapiẽtes q̃ a multſ aia dicebak esse vnitas i nũerſ pce dẽs ab vnitate. z dixerẽt q vnitas est ꝓncipi/um cuiuslibet ꝛtinui et discreti. vt di. Auic. li. ij. c. j. Est itaq; vnitas cõmẽdabil' qz a nul lo nũerabili oriť sz a se ipa ꝓncipiak a q̃ ois nũer⁹ oriť. ad quã ois nũeros itaq; ad ra dicẽ ꝓpriã et originẽ reuocak. vt di. idẽ. Jtẽ rõne simplicitaſ. qz vnũ est qđ nõ diuidiť vt di. idẽ. ca. iij. Ueriſſime inq̃t vnũ est qđ nec actu diuidiť nec intellectu. et tal' vnitas est ꝓncipiũ nũeri. vt di. idẽ ibidẽ. Jtẽ dic̃ idem vnitas est in q̃ nõ est multitudo qđ vtiq; in/telligiť de vnitate ꝓmat simplici ad quã oia q̃ntũcũq; disparia reducũť. Hã vnũ multi/pliciť ꝛ vt post patebit. Jtẽ rõne pfectibili tatis. nã ꝑticularia q̃libz in se pfecta sũt q̃ ad vnitatẽ sũt redacta. Hã totalitas z pfectõ debeť vni. vt di. Arist. v. phi. c. iiij. qz pfectũ sufficit ad esse vnũ vt ꝛ in li. de ce. z mũ. c. ij. Jtẽ rõne singularis dignitatis. Unũ em̃ ꝑ se est aliq̃d exis solitariũ. vt ꝛ in li. meth. c.

xvj. et ido Algazel di. sup. iñ. metħ. c. xv. qcā vnitatis est vnū essentialit' z pmo et magis dignū. Est āt vnū siue vnitas mlt'iplex vt dicit Alga. est vnū simplex. et vnū est fm quid. Unū simplex dr vnū i q̄ nō cadit mlt'itudo. nec actu. nec potētia. vt pūct⁹ et vnitas. Est vnū simplex i q̄ nō ē actu mlt'itudo cuius sit potētia vt lect⁹. z mēbr⁹ i q̄ nō ē mlt'itudo actu Unū āt fm q̄d dr mlt'iplicit'. s. vnū genere vt hō et bos. vnū specie vt Sortes z plato. vnū accidētevt nix z cerusia. vnū ꝓportione vt auriga et nauta. z vnū i subiecto vt dulce z albū in aliq̄ suba vna. Arist. āt. j. phi. ca. v. dic̄ q̄ est vnū accidēte. vt duo accidētia in vno subiecto. z est vnū p se multipl'r. vt vnū in ōtinuatōe cuius termin⁹ vn⁹. z vnū specie vt forma vt Sortes et plato in hoīe. vnū genere vt hō et bos in aīali. z vnū in diffinitōe vt illa q̄ vna est diffinitio. z vnū i diuisibilitate vt pūct⁹. z vnū nūero vt singulare. z vnū simplicitate vt essentia. z vnū totalitate siue pfectione vt circul⁹ z vnū materia vt oīa corpalia. Bernard⁹ āt distinguit. ix. modos vnitatis ad eugeñ. v. est em̄ vnitas naīalis et gratuita z est sup vtrūq̄ ꝓstituta. Unitas āt naturalis est in q̄druplici differētia. q̄daz est p aggregatōem rez differētiū z distinctaz vnitas collectiua vt multi lapides faciūt vnum aceruū. et q̄dā est p colligatōez ptiū forma liter differētiū siue ptiū etherogeneaz et est vnitas ꝓstitutiua. vt mlta mēbra vnū corp⁹ Et q̄dā p oiūctōez differentiū seu i generatione plis et sic est vnitas ꝓiugatiua. qñ sez vir et mulier fūt duo in carne vna. z quedaz est p vnionē naturaz differentiū ꝓueniētiū in vnitatē psonalē. z h̄ est vnitas natiua qua aīa et caro fūt hō vn⁹. Unitas āt gr̄uita sil'r q̄ttuor hz differētias. quaz ꝑma est potestatiua q̄ hō ꝑtuosus stabilit' in se z inuenit' aīo indiuisus Scōa est ꝓsentanea vt p caritatē mlt'oz in dño est aīa vna et corp⁹ vnū. Tertia est votiua qñ aīa cū deo hz p oīa ꝓformitatē et vot⁹ et⁹ adherens vn⁹ spūs est cum eo. Quarta dignatiua q̄ lim⁹ nr̄ a dei verbo est assumpt⁹ ad psone diuīe vnitatē. Unitas supernaturalis et gr̄uita ꝓsubstātiata ē vnitas trinitatis. quā q̄dē vnitatē oportet esse solaz et singularē vt in ea sit stat⁹ et quies omniuz vnitatū. Et ꝓdict⁹ ptz q̄ totalitas z pfectio debet vnitati. vt vult Arist. v. phi. Qđ ei totū. i. pfectū nō est nō dr vnū vniuersal'r vt di. idē Sūt aūt vnū numero q̄z materia est vna. sed forma sūt vnū q̄z vltima pfectio est vna et totalis. Unū genere q̄z forma p̄dicamenti est vna. vnitas āt q̄ est ꝓncipiū nūeroz nō ē vna materia sz nūero. vt di. Arist. ibidē. Et est res simplicissima q̄ ꝓmo subsistit z p illā oēs alie. In oīb⁹ generib⁹ vnū ē ꝓncipiuz qđ est i illis ꝑticulare vt in colozib⁹ est albedo. z i neumatib⁹ ton⁹ siue son⁹. zc. vt dr. r. li. metħ. c. iñ. et ideo vnitas nūeralis a q̄ oziť et ad quā resoluit' oīs nūer⁹ diuīe vnitat⁹ est et pssiua sil'itudo z figura. Hā vt dr. iñ. metħ. ca. iñ. ꝓmū in genere sube et indiuisibile est motor ꝓm⁹ etern⁹. s. de⁹ absolut⁹ ab oīni materia q̄ nō solū est ꝓncipiū ꝓmū tāc̄ motor. sz tāc̄ forma et finis et act⁹ vltim⁹ ei non admiscet potētia oīnino zc. Uñ ab ipo dr vno in suba pcedit oīs creatura effectiue et exemplariter. sicut sub vnitate pcedit oīs numer⁹ originaliter. et ad ipum velut ad finem oīa referunt. sicut ad vnitatē ꝓmā omnes numeri resoluunt' vt idem sit finis omniū q̄ est ꝓncipiū de⁹ qui est benedict⁹ in secula seculoz.

De binario. Ca. CXV

A D vnitatē aūt addita vnitate dualitas pcreat q̄ post vnitatē oīm numeroz ꝓcipuū z secūdariū tenet locum fm Jsi. et h̄ numer⁹ q̄ binari⁹ dr ab aliq̄b⁹ infamis dr. q⁹ ab vnitate p binariū sepamur. vñ nota dr esse diuisionis. sz vt di. Aug. i. vj. musice. Si vituperabilis est q⁹ ab vnitate ꝓmo recedit. laudabilis est q⁹ ab vnitate exiens ternario approximat z accedit.

De ternario Ca. CXVI

T Ernari⁹ est numer⁹ ex vnitat⁹ additione ad binariū generat⁹. z est ternarius inē numeros sacratissim⁹. q⁹ in ipo toti⁹ trinitat⁹ vestigiū inuenit'. q⁹ sic ꝓia vnitas ꝓmi ꝓncipij repsentat vnitatē sic ternari⁹ psonaz in deo et ꝓmit trinitatē filij. scz a ptre generatōez z spūs sancti a ptre filium pcessionabilitatez. In ternario siq̄dē adbibuit Aristo. magnificare deū sublimē et glorioſū. vt dr in li. de celo z mūdo. c. ij. nā brāz trinitatē clamat z pdicat q̄libz creatā q̄ fetā est a deo trino z vno in nūero pōdere z mensura. vt dr li. sap. xj.

De numero quaternario. Capitulum. CXVII

E X additione vnitatis ad ternarium q̄ternari⁹ surgit. q̄ z a figura q̄drata nomē sumpsit. vt di. Jsi. forma aūt

quadrãgula maxie stabilis est atq; firma. et ideo maxie stabilitatẽ signat vniuersalis ec/clesie et firmitatẽ fidelis aie tam in ꝓtute q̃ in scientia z doctrina q̃ comꝑhendit cũ omnib⁹ sanctis q̃ sit lõgitudo latitudo sublimitas et ꝓfunditas.

De numero quinario Cap'm. CXVIII.

Ex additione aũt vnitatis ad quaternariũ surgit secund⁹ numer⁹ impar scz quinarius q̃ inter impares in binario distans a ternario est secund⁹. et illos ideo sepe designat q̃ ad trinitatis fidem doctrinã z sciaz supaddũt. et tñ q̃uis instructi sint ꝓ fidẽ et ꝓ legẽ nihilomin⁹ tñ q̃nq; fatuis ꝓginib⁹ z q̃nq; iuga boum emẽtib⁹ ꝓpanq; qz in q̃nq; carnaliũ sensuũ voluptatib⁹ adhuc detinent.

De senario. Cap'um. CXIX.

Ex additione quoq; vnitatis ad q̃narium crescit senarius q̃ p̃m⁹ numer⁹ est ꝑfect⁹ q̃ ex ꝑtib⁹ suis aliq̃tiens sit aggregatis reddit eandẽ summã qõ in monadib⁹ nũeris nõ inuenit nisi in senario. nec i decadib⁹ nisi in .xxviij. et iõ di. Boe. li. j. ca. xviij. q̃ senari⁹ est numer⁹ emulator ꝓtutis. qz nec supfluꝰ ꝓgredit nec diminute remittit. sz inter equales ꝓtes tenet mediũ nõ habẽs supfluum neq; diminutũ. Hã senari⁹ ꝓtinet in se ꝓtẽ sui mediã. scz ternariũ. et tertiam. s. binariũ. et sextã scz vnitatẽ. sex aũt vnitates faciunt senariũ. et duo ternarij senarium. et tres binarij eundem reddũt numer⁹. et ideo iste numerus ꝑfectõez gr̃e et ꝓtutũ signat in scriptura.

De septenario Cap'm. CXX.

Septenari⁹ quidẽ q̃ ex additione vnitatis ad senariũ et inter impares est tertiꝰ superꝑcrescentiaz gr̃e designat septiformis. q̃ sp crescit z ꝑficit in tenẽtib⁹ fidem beatissime trinitatis.

De octonario Ca. CXXI

Octonari⁹ aũt q̃ crescit ꝑ additionez vnitatis ad septenarium componit̃ et duab⁹ ꝑtib⁹ equalib⁹. s. ex duab⁹ quaternarijs vel ex duob⁹ imparib⁹ inequalib⁹. s. ex q̃nario z ternario signat supadditionẽ beatitudinis z gl'e in patria. q̃ succedit illis q̃ habuerũt septiformẽ grãz h̃ in via. vbi paritati meritoꝝ respondebit paritas ꝑmiorum. et imparitati tormentoꝝ z afflictionũ imparitas gaudioꝝ ꝑticulariũ ꝓsolationũ. Hã gaudiũ martiꝝ alijs paribꝰ excedit gaudiũ ꝓfessoꝝ. et ꝓginũ ꝓiugatoꝝ. vt stella differt a stella in claritate. j. Corinth. xv. et iõ ꝓpr̃ ineq̃lia merita et gaudia diuerse z dispares dicunt̃ in domo p̃ris luminũ mãsiones Joh. xv.

De nouenario Ca. CXXII.

Nouenari⁹ aũt q̃ crescit ꝑ additionez vnitatis ad octonariũ. et ꝓponit̃ extriplici ternario z imediati⁹ se habz cũ denario solũ in vnitate differẽs ab eo. statumz gl'iaz repsentat triplicis hierarchie angelorũ quaꝝ q̃libz ꝓuenientiã habz z ꝓformitatez cũ sancta trinitate et imediati⁹ se hñt ad deũ ceteris creaturis.

De denario Ca. CXXIII.

Denari⁹ aũt q̃ ꝑ superꝑcrescentiam vnitatis excedit nouenariũ est limes et termin⁹ oĩm simpliciũ nũeroꝝ. Primũ aũt oĩm cõpositoꝝ repsentat merito ipm̃ christũ deũ q̃ est alpha et o. finis. s. et ꝓncipium. nõ solũ creaturaꝝ ꝓncipiũ simpliciũ vez felicitas z beatificatio est hoĩm z angeloꝝ. Denari⁹ itaq; numer⁹ est p̃m⁹ limes numeralis sine cui⁹ additione vel replicatione vlteri⁹ numer⁹ nõ ascẽdit. q̃ decies in se ductus numerũ reddit ꝑfectũ. s. centenariuz q̃ de leua trãsit in dexterã vt di. Beda. Et iaz dictis ꝑz q̃ nũeroꝝ alius est digit⁹ alius articulus. alius compositꝰ. digitus continet numeros simplices ab vno vsq; ad decẽ. Articulus continet decem et reliquos denarios. Compositus amplectit̃ digitum et articulũ. vt. xj. xij. xiij. et sic de alijs vsq; ad. cc. q̃ ẽ secundus articulus sic. xxx. et. xl. z sic ꝺ alijs vsq; ad centũ et decies centũ reddunt. Ad. In quo patet dignitas denarij sine cui⁹ replicatõe ad millenariuz nõ ꝓuenitur. Recipit autem numer⁹ q̃ntitatem et acerꝰ et vnitatib⁹ ꝑfusus multiplicẽ diuisionẽ. Numeroꝝ alꝰ par alꝰ impar. Numer⁹ par est qui i duas partes equales diuidi potest. vt. q. iiij. vj. viij. Impar numerus est q̃ equis partib⁹ diuidi nõ potest vno vel deficiente vel superabundante. vt. iij. v. vij. et reliqui. vt di. Jsi. Par aũt numerus sic diuidit̃. quia alius est pariter par. alius pariter impar. alius impariter par. et impariter impar. Pariter par numerus est q̃ ꝑm parem nũeꝝ pariter diuidit̃ q̃uscq; ad indiuisibilẽ ꝓueniat vnitatem.

Uerbi gra. xliij. bz medietatem. xxij. ℏ autē xvj. et ille. viij. octo āt. iij. et ℏ binarū. s. ij. binari⁹ aūt vnitatē bz q̄ idiuisibil' et singularz est. Pariter impar est numer⁹ q̄ ī equas partes recipit diuisionē sed ptes eius remanēt indiuisibiles vt. vj. x. xiij. xvij. xxx. l. mox em̄ vt tales numeros diuiseris incurres nūez quē diuidere nō poteris in equas ptes. Impariter par numer⁹ est cui⁹ ptes equaliter diuidi pñt sz vsq; ad vnitatē nō prīgūt vt. xxiij. bi immediate diuisi. xij. faciūt. rursus ī aliā medietatez. vj. deinde in aliam medietatem iij. sz vlterius cessat diuisio et inuenit terminus indiuisibilis ante vnitatem Impariter impar est q̄ ab impari nūero impariter numerat. vt. xxv. et xlix. q̄ diuisi vt impares numeri ab impariby z paribz diuidunt. vt septies. vij. faciūt. xlix. et q̄nquies. v. xxv. Itē parium numeroz alij dicunt supflui alij diminuti. Supflui sunt q̄z ptes simul ducte plenitudinē suā excedunt. vt puta duodenari⁹ habet em̄ ptes q̄ncz. duodecimā q̄ est vnū. sextā duo. quartam q̄ tria. tertiā q̄ q̄tuor dimidiā q̄ sex. vnum em̄ duo et tres et q̄tuor et sex simul ducta. xvj. faciūt z longe duodenarium excedunt. sicut z alij similes plurimi.

De numero diminuto Capl'm. CXXXIIII

Diminuti sūt numeri q̄ partiby suis computatis minorē summā efficiūt vt puta denari⁹ cuius ptes sunt tres. decima q̄ est vnū. q̄nta q̄ est duo. dimidia q̄ est q̄ncz. vnū em̄ et duo et q̄ncz simul ducta octonariū faciūt denario longe minorē. Similis bis est octonarius et alij plurimi qui in ptes redacti infra ꝓsistunt. Perfect⁹ numerus qui suis partiby adimplet. vt senarius bz tres ptes. sc̄z sextā tertiā et dimidiā. sex em̄ sunt vna tertia. ij. et dimidia. s. tres. et he partes in summā ducte. sc̄z. s. ij. et. iij. senarium pficiūt et ꝓsūmant. Sūt aūt perfecti numeri tutra denariū sex. infra centenarius xxviij. ifra millenariū. cxxviij. et infra. x. M. cccc. xcvj. et bi numeri pfecti semp in. vj. vel in. viij. terminant. et ℏ alternatim. vt dicit Boe. Perfectos aūt numeros raro inuenies de facili numerabiles. q̄ vt dicit idē pauci sunt nimis ꝓstanti ordine pcreati. supflui aūt et diminuti sunt multi z inordinate dispositi et nl'o certo fine generati. Impares aūt numeri sic diuidunt. Alij sūt simplices alij compositi. alij mediocres. Simplices sunt q̄ nullam aliā partem bñt nisi solā vnitatem vt ternari⁹ solam tertiam. z q̄nari⁹ solam q̄ntam. z septenari⁹ solam septimaz. his em̄ vna ps sola est. Et cōpositi sūt q̄ nō sola vnitate metiunt sz etiā alieno numero procreant. vt. ix. et. xv. et. xxj. z. xxv. Dicim⁹ ei ter trini. z septies trini. z ter q̄ni. z q̄nquies q̄ni Mediocres nūeri q̄ quodā mō simplices z incōpositi esse vidēt. Alio ꝙ mō cōpositi. vt ꝙbi gra. ix. xv. Hoenari⁹ em̄ dū nō ꝓpat⁹ fuerit ꝓmus est et incōposit⁹. quia nō habet numez cōmunem nisi solum monadicum. Ad. xv. vero comparatus. secundus est z incomposit⁹. quia in illis cōmunis est numerus ꝑter monadicū. id est. ternari⁹ numerus qui nouenarium consūmant. vt ter trini. xv et ter quini.

De secūda diuisione totius numeri. Capl'm. CXXV

Alio mō diuidunt nūeri. q̄ oīs numerus aut ꝓsiderat⁹ p se aut p alium Per se est numerus q̄ sine relatione aliqua ōr. vt. iij. iij. v. vj. et consimiles. Ad aliud est numerus q̄ relatōe ad alios cōparatur. ꝙbi gra. iij. ad. ij. dum em̄ q̄ternarius ad binariū compat⁹ fuerit duplex ōr z multiplex. similiter. vj. ad. iij. z. viij. ad. iij. z. x. ad v. Itez tres ad vnū triplex. sex ad duo z nouem ad tria. Equales aūt numeri dicuntur qui ꝑm quantitatē sunt equales. vt. ij. ad. ij. et. iij. ad. iij. z. x. ad. x. c. ad. c. Inequales qui ad inuicem inequalitatē demonstrāt. vt. iij. ad duo. et. iij. ad. ij. ꝛc. z vniuersaliter quādo maioz minori et minor maiori compat. ōr inequalis. Maior numerus est qui habet in se illum minorem numez ad quez cōparatur et parum plus vt quinari⁹ habet in se ternariū numerū et eius alias partes duas. et sic de aliꝭ. Minor numerus est q̄ cōtinetur a maiore ad quem comparatur cuz aliqua parte sua. vt ternarius ad quinariuz continetur ab eo cum duabus partiby suis. Multiplex numerus est qui habet in se minorem numeruz bis aut ter aut quater aut multipliciter. vt duo ad vnum; dum comparati fuerint duplr̄ ē. tres ad vnū triplr̄. q̄tuor ad quadruplicit. z sic de aliꝭ. Econtra submultiplex numerus est qui intra multiplicem numez multipliciter continetur. vt vn⁹ a duob⁹ bis continet. a tribus ter. a q̄tuor quater. a q̄ncz quinquies. et sic de aliꝭ.

Superparticular⁹ numer⁹ est dū fortior cō
tinet in se inferiorē nūez ad quē comparatur
sil'r et vnā ptē ei⁹. vt verbi gra ternari⁹ ad bi/
narium compar⁹ tinet in se duo et aliū vnū q̄
est media ps duoz. sil'r q̄tuor ad tres cōpa/
rati tinēt in se tres z aliū vnū q̄ est tertia ps
triū. sic q̄nq̄s ad q̄tuor. tinēt q̄ternarium et
aliū vnū q̄ est q̄rta ps q̄ternarij. z sic ō alijs.
Superpartiēs nūer⁹ est q̄ inferiorē nūeruz
totū tinet z sup ꝑ alteras ei⁹ ptes duas aut
tres aut q̄tuor aut q̄nq̄s aut alias. verbi gra
q̄nq̄s compati ad tria. hz q̄nari⁹ ternariuz et
sup ꝑ duas ptes eius. s. duo. Sex ad q̄tuor
cōparati hñt in se q̄tuor et alias ptes eius. s.
duo. Sil'r. ix. ad q̄nq̄s compati hñt in se q̄nq̄s
et alias ei⁹ ptes. s. iiij. Subsupparties nūer⁹
est q̄ tinet sub nūero suppartiēti cū aliq̄b⁹
ptib⁹ suis duab⁹ aut trib⁹ aut pluribus suis
Ut ꝑbi gra. tria tinēt a q̄nq̄s cū alijs duа/
bus ptib⁹ suis. z q̄nq̄s a. ix. cū alijs ptib⁹ suis
z sic de alijs. Subsupparticular⁹ numer⁹ ē
q̄ tinet in inferiori nūero cū aliq̄ pte sua vt
media aut tertia aut q̄rta aut q̄nta. Verbi
gra. duo ad tria. tria ad q̄tuor. z quatuor ad
q̄nq̄s. z sic de alijs. Multiplex subparticula
ris nūer⁹ est q̄ ꝓpar⁹ ad inferiorē nūez tinz
in se totū inferiorē nūez multiplicit cū aliq̄
pte ei⁹ Verbi gra. q̄nari⁹ ꝓpar⁹ ꝑ binariū in
se tinet bis binos. i. q̄tuor z vnā ptem eius
Et. ix. ꝓpati ad q̄tuor tinēt in se duos qua
ternarios z vnitatē q̄ nouenarij est ps vna.
Submultiplex suppartic⁹aris numer⁹ est
q̄ compar⁹ ad inferiorē sibi nūez cōtinet cuz
multiplicit⁹ cū alijs ptib⁹ ei⁹. vt octonari⁹
ꝓpar⁹ ad ternariū tinet in se bis tm̄ cū alijs
ptib⁹ ei⁹. Sil'r. xiiij. ad. xij. ꝓpati tinēt in se
bis senos. scz. xij. cū alijs ptib⁹ ei⁹. Sic. xvij.
ad. vij. sic. xxij. ad. ix. tinēt in se bis nouē cū
alijs trib⁹ ptib⁹ suis. Submultiplex super/
partiēs nūer⁹ est q̄ ad fortiorē sibi ꝓpar⁹ tri/
net ab eo multiplicit cū aliq̄b⁹ ptib⁹ suis. vt
tria ꝓpata ad octo tinent bis cū duab⁹ p/
tibus suis. Sil'r q̄tuor ad. xj. cōpati tinēt
bis cū trib⁹ ptib⁹ suis. vt di. Jsi.

De tertia diuisione totius numeri.

Capitulum. XXXVI

Tertio mō diuidunt nūeri ſm Jsi⁹.
Nūeri aut sūt discreti aut tinentes
Discret⁹ nūer⁹ est q̄ discret⁹ monadi
bus tinet. vt ꝑbi gra. iij. iiij. v. vj. ꝛc. Conti
nēs vo nūer⁹ est q̄ iūct⁹ monadib⁹ tinetur.
vt ternari⁹ nūer⁹ in magnitudine intelligat.
Et diuidit ꝯ nūer⁹ in lineale et in superficiale
et i solidū Est aūt linealis q̄ incipiēs a mo/
nade linealit⁹ scribit⁹ vsq̄ ad infinitū. Unde
alpha describit⁹ p designatiōe lineaz. qz hec
lra vnitatē signat apud grecos Su
perficialis numer⁹ est ita q̄ non solū in lōgi/
tudine sed in latitudine tinet. vt trigonus
tetragon⁹ seu quadragonus pentagonus vl'
circularis. et ceteri qui semp in plano pede
id est. in superficie tinent. Et ideo figure sūt
hic ponende pro exemplo. nam trigon⁹ nu/
merus taliter ordinatur Quadrat⁹
vero numer⁹ est ita et tetragonus dr.
Pentagonus siue q̄nquangulus est ita
circularis numer⁹ est ita Sphericus
vero numerus est et circularis q̄n circula/
to numero a se multiplicato surgit et in se
conuertitur. Uerbi gra. quinquies q̄ni q̄n/
quies. hic circulus dum in seipm multipli/
catus fuerit in seipm circulariter redit⁹ spe
ram facit. quia q̄nquies. xxv. faciūt genera/
liter. cxxv. Solidus vero numer⁹ est qui lō/
gitudine. altitudine. latitudine continetur.

Naturam numeralem et numeroz
multiplicem diuisionem simplicib⁹ ꝓposui
simpliciter intuendā. prout pz in verbis bti
Jsi. cui⁹ verba p oīa sum secut⁹. Et quib⁹
pz manifeste q̄ sub numeroz diuersitate di
uersimode latent misteria diuersaz intelli/
gentiaz in canone scꝑture diuinit⁹ aspirate.
et ideo di. Boe. li. j. ca. j. scientia numeroruz
maxime est inter mathematicas scientias a
sapientib⁹ attendenda. q⁹ de omnib⁹ natura
existentib⁹ de quib⁹ hz disserere pbia prena
let ꝑ oīb⁹ arismetrica disciplina. quia sine
numero nec lra lre ꝓiungit. nec silla ba silla
be recto ordine copulat. Sic nec subiectū
a predicabili discernit nec a cōclusione in si/
logisticis int̄ ꝓma media et vltima disting/
uitur. vbi ꝓmi secūdi et vltimi siue tertij ra/
tio nō habet. et ideo vt di. Boe. oēs scias ꝑ/
cedit scientia numeralis. q⁹ sine ternario nō
subsistit triangul⁹ nec sine quaternario te/
tragonus siue q̄drangulus. z sic de ceteris.
Sic etiā in musicis est videre. q⁹ musica est
modulatio nsi erorū noib⁹ ānotata. vt dicit
idē Boe. vtz i dyatesseron i dyapente z dya
pason. et in alijs cōsonantijs musicis q̄ sine
numero ꝓcedente nō denomient. sicut nec
astroz cursus nec ort⁹ sydez vl' occasus. nec
tempoz nob⁹ pateret varietas vl' successus si
nō nūerali adiutorio regeremur. Dia etiaz

creata rõne nũerali sũt formata. vt dic̃ idez. Et etiã rõis nũeral' fuit exẽplaritas ĩ aio cõ ditoz. Uñ sub certitudie nũeri creati sunt distincti tres trini ordines ãgeloz sub septena rioz ternario distinguũt ꝓtutes et potẽtie omniũ rõnaliũ z spiritaliũ aioz. Uirtutez scia nũerali colligũt elemẽta et ita dicã. nũeroz ꝓiũctõe fũgũt vniuersa tã spũalia q̃z corpalia. tã celestia q̃z trena. nec hñt nũeri ꝓpositionẽ intẽse z ꝓportionẽ ex alijs q̃z ex seipis vt di. boe. Hã ĩ suba nũeroz inueniũt par ĩpar ex q̃bꝫ ꝓstat ois nũer9 q̃ diuia q̃dã potẽtia cũ disparia sint z ꝑria. tũ ex vna genika. s. ex monade oriunt z ĩ vnã ꝓpositõz z ĩ ꝓportõis silitudinẽ sine medio diũgũt. Uñ pz q̃ ois numer9 sub ĩpari vl' sub pari cõprẽdit. Est aũt par nũer9 q̃ pt in duo eq̃lia diuidi vnitate ñ interueniẽte. Impar ño ẽ q̃ nõ pt diuidi in duo eq̃lia vnitate intercedẽte. vel ꝑm pictagore disciplinã par nũer9 ẽ q̃ pt sub eadẽ diuisione diuidi in mĩmaz maxia. mĩma q̃dẽ q̃ntitate. i. diuisiõe. maxia ãt spacioz magnitudine vt si diuidas L in L. et L maxim spaciũ est. L mĩma ño q̃ntitas. i. diuisio. nõ eĩ diuisũ ẽ nisi semel z nulla pt fieri mioz diuisio q̃z ĩ duas ptes. Hã q̃nto aliq̃s par nũer9 ĩ pl'es ptes diuidit. tãto magnitudo pl9 minuit. vtz ĩ arboze secta i pl'es ptes. sz nũer9 diuisionis siue q̃ntitas mltitudis pl9 augetur. cui9 rõ ẽ vt di. idẽ. q̃ magnitudo pt minui et diuidi i infinitũ. sz nũer9 crescit. pgredit in infinitũ. Et iõ par nũeri diuisio ẽ ꝑm magnitudinẽ maxia. sz ꝑm q̃ntitatẽ discretã mima. Impar ño nũer9 est c9 nũeral' diuisio est in duas ptes vel pticulas ineq̃les. Par aũt nũer9 q̃nq̃ diuidit in duas ptes eq̃les z q̃nz ineq̃les. q̃n ño in ptes diuidit eq̃les sinna ps diuisiõis ẽ par z reliq̃ erit par. vt q̃n. viij. diuidũt in. iij. z. iij. et. xij. i. vj. z. vj. z sic ꝺ alijs Si ño vna ps diuisionis eq̃lis fuerit ĩpar z reliq̃ necessario erit ĩpar. vt q̃n. vj. diuidũt i iij. z iij. z decẽ i. v. z. v. z. xiij. i. vij. z. vij. Uñ i eq̃li diuisiõe nec paritas iparitati. nec paritati iparitas admiscet ꝓter q̃z solũ i binario q̃ ꝓnceps paritaz ẽ z nõ recipit ineq̃lẽ diuisionẽ. q̃ ꝓstat ex duplici vnitate et ex prima duoz paritate. Q̃ño par nũer9 diuidit in ptes ineq̃les. sinna ps diuisiõis ẽ par z reliq̃ erit par. vt si diuidat denari9 i. viij. z i. ij. vl' i vj. et i. iij. Et sic q̃n. vj. diuidũt i. iij. z i. ij. et viij. i. vj. z i. ij. zc Et sinna ps diuisiõis fuerit ĩpar alia ps necessario erit ĩpar. vt si diuidat denari9 i. iij. z. vij. et. viij. i. iij. z i. v. z sic ꝺ alijs Hec̃ vnq̃z fieri pt vt si vna ps diuisiõis par fuerit. alia ĩpar valeat inueniri. aut cũ vna sit ĩpar alia par possit itelligi. Impar ãt nũer9 sp diuidit ꝑ ptes ineq̃les z sp vna ps diuisionis paritati alta iparitati deputat. vt. viij. si diuidas i tria z. iij. alta portio par altera i/par inuenit. Et ꝺ generaliter i oib9 ipar/ib9 inuenit. Est aũt vnitas genitrix ois pitalitatiz cõ iparitatiz paritatiz. nã si ipari addideris vnitatẽ necessario parẽ nũez generabit. z si de paritate vnitatẽ dẽpseris. mox iparẽ nũez creab Qm etiaz nũeroz circa se positoz et naturali dispositõe sibi nuicẽ ꝓiunctoz medietas est vnitas Uerbi gra. si dicat. j. q̃. iij. vnitas addita binario facit binariũ int' vnũ z duo esse mediũ. Itẽ si dicat. j. q̃. iij. vnitas addita binario facit ternariũ esse mediũ int' binariuz z q̃ternariũ. Sil'r si dicat. iij. iij. v. vnitas addita ternario facit q̃ternariũ int' iij. z. v. cẽ mediũ. z sic ꝺ alijs ascẽdẽdo. pcedẽdũ ẽ. De ptb9 ãt z spẽb9 nũeri paris pit' z ipari' supdictũ ẽ. Istoz ãt nũeroz singlas. pcreatões ꝓportiones ꝓueniẽtias z differẽtias. pseq̃ esse lon gũ. ideo de nũeroz ꝓprietatib9 ꝺ sufficiant. Hoc solũ aũt sciam9 q̃ mediũ inuenire i numeris difficile ẽ. vt di. Isi. qz nũeros esse ifinitos certissimũ est. qz q̃ntũcũq̃z aliquẽ protraxeris z finẽ faciendũ putaueris p additionis vnitatẽ totũ nũez parẽ vl' imparẽ plõgabis. Rationẽ aũt z ꝓprietatẽ medij nũeralis sic aduertere poteris. ꝓmo ꝓiũge extrema z diuide z inuenies mediũ. ꝑbi gra. pone pro extremis. vj. z. xj. sic iũge. xvij. ꝓtire eq̃literz erũt. ix. z est anologicũ in arismetrica vt me/di9 nũer9 q̃t monadib9 supat ꝓmũ totidẽ superet ab extremo. supat eĩ noue sex in trib9 monadib9 et totidem ab vndecim novenarius superuk vt di. Isi. li. iij. vñ superi9 posita sunt excerpta.

De mensura et pondere Capl'm. CXXVII

Mensure autem et pondera sepissime locũ obtinent in scripturis. quoruz rationes et ꝓprietates oztũ habent a geometrica disciplina. Haz vt dicit Isidor9 li. iij. Geometria est mensurandi scia q̃ continet in se lineamenta et spacia siue internalla figaras et magnitudines z in figuris numeros ac dimensiones. vtz in circulis triangulis q̃drangulis pentagonis et alijs infinitis. de quib9 oĩib9 non est ꝓpis negocij

multa diffinire ꝫ pauca tãgere ꝓpter simplices. de qbꝫ facꝫ Jsi. mẽtionẽ dicẽs sic. Geometrie q̃dripti ta ẽ dimẽsio ī planũ. ī magnitudinẽ numeralẽ. ī magnitudinẽ rõnalẽ. z ī solidas figuras. Plane figure sunt q̃ lõgitudine z latitudie ꝓtinẽt. q̃ sunt iuxta platonẽ nũero q̃nqꝫ. Numeral' magnitudo est q̃ diuidi pt ꝑm nũeros q̃ in arismetrica edocẽt. Magnitudies rõnales sũt qꝫ mẽsurã scire possum⁹ ꝑ iudiciũ rõis. sic irrationales q̃rũ mẽsure q̃ntitas cognita non habet. Figure aũt solide sunt q̃ lõgitudine. latitudine. z altitudine ꝓtinẽt. vt ẽ cubꝫ. Sũt aũt plane figure plures spẽs. vt dicit idẽ. q⁹ ꝓma plano pede est circul⁹ q̃ vocat circũducta. in cui⁹ medio pũct⁹ est quo cũcta ꝓuergũt z punctũ illum geometrici cẽtrũ vocãt plano pede. ita

Quadrilatera figura est in plano quadrata. que sub quatuor rectis lineis iacz ita

Dyacrate congramanon figura ẽ plana ita Ortogonũ. i. rectiangulũ figura plana ẽ. i. triangul⁹ z hz angulũ rectum ita

Disopleros figura ẽ plana z recta sub ter in solidũ ꝟstitura ita Spera ẽ figura in rotundũ formata q̃ in cũctis ptibꝫ ī solidũ est equal' ita Cubꝫ est figura ꝓpria solida q̃ in magnitudie latitudine z lõgitudine cõtinet in solidũ Cbilindr⁹ est figura q̃drata hũs supius semicirculum ita.

Conon est figura q̃ ab amplo ī angulũ finit ita Piramis est figura que ad modũ ignis ab ãplo in acutũ ꝓsurgit ita

Utik aũt ℔ disciplina ꝓmo pũcto cui⁹ pars nulla ẽ. Jnt' oia q̃ mẽsurari pñt est minimum dimẽsiue z tñ maximũ potestatiue qz oĩm lineaꝝ ẽ ꝓncipiũ z q̃ oẽs incipiũt ꝓgrediũt z in qua oia finiunt. Scdo vtik linea q̃ est recta lõgitudo sine latitudine eq̃ ex eq̃ iacet in suis pũctis. qz a pũcto incipit z in pũcto finit. Supficies ꝟo est longitudo cũ latitudine. Spissitudo ãt hz trinã dimẽsionẽ scz latũ longũ z ꝓfundũ siue altũ Ex istis tribꝫ dimẽsionibꝫ ꝓsistit oĩe corp⁹. s. ex lõgo. lato z ꝓfundo. z ex his tribꝫ ꝓngit oẽm corpulentã subam hre pod⁹. numeꝝ. z mẽsurã. poteris aũt ꝑm artẽ numerãdi mediũ geometricũ inuenire. nã ei⁹ extrema mltiplicata tã tũ faciũt cũbũ z media duplicata Uerbi grã vj. z. ix. faciũt septuagesies dipondi⁹. media ꝟo. s. viij. z. xij. multiplicata tñ faciũt. vt dicẽ Jsi. li. iij. Circul⁹ itaqꝫ ẽ linea a pũcto vsq̃ ad punctũ z centrũ ī eqs spacꝫs circũducta

Est aũt circul⁹ figura simplicissima capacissima ab oi angulositate remotissima exteri⁹ cuncta. interi⁹ ꝓncta. motui aptissima. z suo lutõi ꝓgrua. cui⁹ circũferẽtia a suo pũctua li cẽtro ẽ remotissima int' oẽs figuras pfectissima. Oẽs figuras z figurabilia ambiẽs oia potestatiue ītra septinẽs z a nullo extra se ꝓterq̃ a se est ꝓtẽta. vt pz ī circulo celi qui ambit oia z ñ ambit. ꝓtinet oia z nõ ab alio extrinsec⁹ ꝓtinet. vt dicit Jsi. sic infra. x. est oĩs numer⁹. ita infra circulũ oĩm figuraꝝ claudit ambit⁹ ita Et vt breuit' dicã circuli pfectõz z rõz circulare q̃dã naturali emulatõe oia mirabilit' imitãt. nã circulare formã celũ sibi vẽdicat z motũ. Sic planetaꝝ orbes ī se circulariter reflectũt. Sic siderum cursus ãnoꝝ z mẽsiũ z diuersoꝝ tpm amfractus a se incipe z ī se redire ꝓtinue ꝓcernũt. Sic elemẽta inicẽ agũt z patiũt z q̃ ꝓ corruptionẽ desinere videt ꝓ generatõz itez fuerunt. Sic z ꝓtinui mariũ fluꝫ z refluꝫ fluunt z refluũt z cũ desierint itez oriũt. sic herbe z arbusta fructꝫ z semia vice recipca a se exeũt z ī se ꝓuertũt. Sic celestes spũs a dõ exeũt ꝓ creatõz z ī deũ monet ꝓ affectionẽ. a deo emittũt ꝓ formatõz z ad deũ reuertunt ꝓ grazactõz. Sic z aia rõnal' ab Aristo. cõparat circulo rõe sue pfectõis z capacitatis oiz ei figuraꝝ ysoperimetraꝝ. i. eqles ambitus hñtiũ maior est circul⁹. z iõ tot⁹ mũdus sperica hz formã. q̃ ad ℔ creat⁹ est. vt eã capiat aia ꝓ intellectũ. Uniuersitat' etiã ꝓditoz scz de ī circulo designat. nã vt dicẽ ter megistus. monas monadẽ gennit z ī se suũ reflectit ardorẽ. i. amorẽ. nã pr̃ generat z genuit ab eterno filiũ. z ꝓ filiũ spirat spñm scm̃ q̃ est ardoz. i. amor vtriusq̃ atq̃ nexꝫ. naz de⁹ pr̃ ab eterno se itelligit pfecte z itelligendo pfecte se diligit. q̃ dilectio vltra se ad aliũ nõ extendit. scz pot⁹ ad itelligentẽ z intellectũ. i. pr̃em z filiũ a qbꝫ procedit ipa dilectõ ad modũ circuli se reflectit. Uñ idẽ est de⁹ ī essentia pr̃ intelligẽs z intelligẽdo filiũ gignẽs. z filius a patre genit⁹ z itellect⁹ z amor a pr̃e ꝓ filiũ ꝓcedens z ī vtrũq̃ se reflectẽs scz spũssanct⁹. Ex q̃ patere ꝑt q⁹ pfectio est ī diuinis psonis qz ea pluralitas trinitat' numeꝝ ñ excedit ideo etiã secũdus pbus interrogat⁹. q̃d est deus. sic rñdit. De⁹ in ẽt est intellectual' circulus. cui⁹ centrũ vbiq̃ est. circũferẽtia ꝟo nusq̃. Ex quo patet q⁹ ratio circuli reluceat in qualibet creatura

Triangul⁹ ē figura hñs tres āgulos eq̄les duob⁹ rectis. q̄d aūt sit āgul⁹ rect⁹ alꝫ determinat. Cōpat ät aīa vegetabil' q̄ habet tres potētias i se. s. generatiuā. nutritiuā. ⁊ augmētatiuā. triangulo q̄ p̄m⁹ est oīm figurarꝫ geometricarꝫ. q̄a aīa vegetabilis est p̄or oīm aīarꝫ hñs in se ternariū potētiarꝫ. Est ät triangul⁹ inf̄ figuras angulares p̄m⁹. q⁹ solidā hñs lōgitudinē. altitudinē ⁊ latitudinē. ⁊ iō oīs figura hñs pl'es angulos vt tetragon⁹. i. q̄drāgul⁹. pētagon⁹ ⁊c. tot i se ꝓcludit triāgulos q̄t lineę ab āgulo in angulū ꝓtrabūt. vt pz i quadrāgulo q̄ duos ꝓtinet triāgulos si ab vno angulo ad aliū āgulū oppositū linea reducat. vt ħ ⁊ si ab alio angulo alia linea ad oppositū ꝑtrabat q̄ttuor angulos ꝓtinebit. vt ħ ⁊ sic in oīb⁹ figurſ alꝫs totidē diuidūt triāguli q̄t ipam figurā angulos bñ ꝓtingit. vt quadrangul⁹ q̄ttuor deductſ lineis triāgulos q̄ttuor ꝓtinebit ⁊ pētagon⁹. v. ⁊ exagonus. vj. ⁊ eptagon⁹. vij. ⁊ sic de alꝫs. vt dicit Boe. li. ij. arismetrice. ca. vj. Atuero triāgula figura sic ꝑ angulos diuisa in alias figuras nō resoluit nisi i seipam. i tres enī angulos diuidit. vt pz ħ Adeo ei est ħ figura latitudis p̄ncipſ vt cetere superficies i hāc resoluant. ipa ꝙo q̄m nullis est p̄ncipijs obnoxia nec̄ ab alia latitudine sumpsit initiū in seipam soluit. vt dic idē ibidē. Nulla aūt p̄t excogitari figura angularſ q̄ nō hz oꝛtū ⁊ p̄ncipiū a triangulo. nā triangul⁹ oīm aliarū formarꝫ ⁊ figurarꝫ est p̄ncipiū ⁊ elemētuz ⁊ ħ pz in numerſ. Hā q̄ternari⁹ nascit ex ternario q̄ triangul⁹ est siue trigon⁹. ⁊ ex vno q̄ potestate trigon⁹ est generat. Hā hāc dignitatē hz vnitas q̄ mater est oīm numeroꝝ vt in se vim obtineat nō actu sz potestate oīm numeroꝝ q̄ ab ipa generāt. vt dic idē Boe. li. ij. c. xviij. sic ⁊ pētagon⁹ ex q̄ternario sup̄ se posito ⁊ vnitate q̄ vicē supplet triāguli generat. ⁊ sic de oīb⁹ alijs numeralib⁹ figura p̄t oñdi. q⁹ sp ex figura triāgula q̄libz numerus generat. sic ibi i terminis Boe. determinat manifeste ponēs exēplu⁹ in tetragonis. pētagonis. exagonis. eptagonis. ⁊ alijs mlt'tis. hz ⁊ aliud singularſ ꝑpietatſ figura triāgularis. q⁹ oīs alia figura sibi p̄t esse basis. ⁊ ex base suppositā p̄t surgere figura triāgularis. q⁹ oīs alia figura piramidal' hñs i se formā triangularē tot i se ꝓtinet triangulos quot ꝓtinet āgulos i seipa basi. Uerbi gr̄a si ponat q̄drangula ꝑ base p̄t surgere figura piramidal'. tot in se ꝓtinēs triangulos q̄t in se tetragon⁹. i. q̄drangul⁹ dinoscit āgulos ꝓtinere. vt pz i hac figura Sil'r si basis fuerit pētagona piramis surgēs triangularſ. v. triāgulos repñtare poterit sup̄ basim. vt pz in figura piramidali posita super basim pentagonalē Sic ec̄ sup̄ basim exagonā p̄t surgere piramidal' figura sex cōtinēs triāgulos manifeste ⁊ sic de alijs Jpa etiā figura triāguli poterit piramidalis esse basis. vt dic idē. ⁊ in ipo triangulo piramidali triplex angul⁹ fm tres angl'os poterit inueniri. vt pz ħ Hira itaq̄ videt diuina dispositio i oīb⁹. sz potissime i numerīs ⁊ figurſ. de alijs aūt figuris taz numeralib⁹ q̄z geometricſ. mō videt supsedendū ꝓpt difficultatē ⁊ infinitā figuraꝝ diuersitatē. sed aliquaꝝ ꝑsideratio maximā ꝑfert vtilitatem theologice disciplinę. vt pz i quadrāgulo q̄ est inter figuras ⁊ nūeros solidissim⁹. equis lateribus distinct⁹. ⁊ euāgelicā repñtans doctrinā. q̄ p. iij. ptes orbis imobilez obtinet ꝑmanētatē atq̄ firmā. vt dic Beda sup Ben. Angul⁹ aūt multaꝝ figuraꝝ ē cōe subiectuz. q⁹ oēs p̄dicte figure sub diuersitate angulorū terminat. Est aūt angul⁹ duaꝝ lineaꝝ alterius ꝓtract⁹. fm modū aūt ꝓtingēdi se variatur angul⁹. q⁹ nūc rect⁹ nūc obliqu⁹ vel reflex⁹ nūc acut⁹ nūc obtusus. Datia ät ꝑtus ꝓsistit i angulo recto q⁹ i ipo tota ꝑt⁹ q̄ cōsistit in lineis a basi ꝓfluētibus ad angulū fortificat ꝑt lineaꝝ ꝓcursum pariē ꝓtractuz. vt pz in oculo q̄ oīa cōphendit sub angulo. nā radij q̄ linealit' veniūt a re visa faciūt vnam piramidē. cui⁹ con⁹ est i pupilla ⁊ basis in re visa. ⁊ hi radij in angulāt in cētro pupille et ꝑ angulū illuz piramidalē formāt visus. vt dic autoꝛ pspectiue. q̄re s li. ij. ō naīa visus ⁊ in li. de natura ocl'oꝝ. Partes itaq̄ oppositę inf̄ se ⁊ ab inuicē sepate in angul' ꝓuentūt ⁊ parit in vnū finiūt. Pauca itaq̄ ō natura figuraꝝ ⁊ angloꝝ. exēpli gr̄a sunt ħ dicta. vt sciam⁹ q⁹ illoꝝ rō est necessaria ad diuersa mysteria diuine pagine cognoscēda q̄ sub nūeroꝝ ⁊ figuraꝝ metaphoꝛ multiformit' sūt velata Hā sic circul⁹ signat aīam rōnalē ⁊ triangul⁹ aīam vegetabilē. sic q̄drangul⁹ aīam sensibilē. Hā sic q̄drangul⁹ linea ducta ab angulo vsq̄ ad angulū oppositū duos ꝓtinet triāgulos. sic aīa sensibil' duplicē

in se hz triangulū potētiaz seu ſtutū. nā aīa
ſenſibilis ꝓter tres potētias vegetabiles hz
ſtutē apprehēſiuā. ocupiſcibilē z iraſcibilē.
qz aīa ſenſibilis eſt vegetabilis z nō ecōuer
ſo. z ſic de aliis figurſ diuerſe rōes myſticez
ſpūales eliciūt z ſpūalia corpalibz adaptāt
Sub iſtis aūt figuris ꝓpbendunt mēſura-
rū z pōderū rōes

De menſurſ corpoz menſurabilium
Capitulū. CXXXIX.

Eſt aūt mēſura vt dic̄ Iſi. li. xvj. ca.
penūt. res aliq̄ mō ſuo vel tpe circum
ſcripta Et hec eſt aut corpis aut tē-
poris aut ſpacij localis. Corpis mēſura eſt
vt hoim ſeu lignoz aliaruq̄z rez corpalium
breuitas vl lōgitudo. Oīm ei corp⁹ dimen
ſionē hz ꝓpriā z mēſurā ꝓprie aūt mēſura eſt
vocata eo q̄ fruges z liquores ceteraq̄z ſic-
ca z hūida ea metiunt vt modi⁹. vina. am-
phora z ſextari⁹. Mēſuraz aūt mima ꝓs ē
coclariū qđ ē dimidia ꝓs dragme pōderāſ
ſiliquas. ix. q̄ triplicat⁹ cōcula fac̄. Hā cōcu
la dragma vna z dimidia adimplet. Liat⁹
aūt pōdus ꝓtinet. x. dragmaz. qđ ſi q̄nq̄s ad
ideris ōr otifal⁹ Acetabul⁹ q̄rta ꝓs eſt emi
ne. xij. dragmas ꝓtinens. Cotula eſt emina
ꝓtinēs ciatos. vj. q̄ iō cotula ōr. qz cote gre-
co fmone inciſio ōr. z emina ſextarij in duo
equalia incidat z cotula noīat. Emina aūt
apēdit libraz vnā q̄ gemīata ſextarium facit
Eſt aūt ſextari⁹ mēſura duaz libraz. qđ aſ
ſumpt⁹ bilibris noīat. aſſumpt⁹ aūt q̄ter gre
co fmone fit cenix. q̄nquies aūt ꝓplicat⁹ q̄-
narē ſiue gomor facit. adīce ſextū. ꝓgium red
dit. Hā ꝓgius ſex metik ſextarijs a q̄ ſextari⁹
nomē ſumpſit. Cōgius a cōgiēdo. i. p aug-
mētū creſcēdo vocat. Uñ z pecunia grā bñ
ficij data ꝓgiarij eſt vocata. Unuſq̄ſq̄z em̄
imperator fauorem ꝓpli captās adīciebat ad
mēſurā vt i donis largior videret. Lōgiari
um aūt eſt ſpēalit mēſura liq̄doz cui⁹ rem z
nomē ſit a romanis ipoſitū inuenim⁹. Me
treta liq̄dorū eſt mēſura. a metron greco ſic
vocata. z eſt cōe nomē ad oēs menſuras liq̄
dap tinētes. Modi⁹ eſt dict⁹ eo q̄ ex ſuo mo
do ſit pfect⁹. Eſt aūt mēſura libraz. xlviij. id
eſt ſextarioz. xvij. z iō opationū pfectaz dei
typ⁹ eſt z figura. Uigintiduo opa fecit deus
infra opa. vj. diez. Hā ꝓmo die fec̄ de⁹. vñ.
ſcz materiā informē. angelos. lucē ſiue ignē
celos ſuperiores. aquā. terrā z aerē. Secūda
firmamētū ſol' Tertia die q̄ttuor. maria. ſe-
mina. ſatōes. z plātaria. Quarta die fec̄ tria
ſcz ſolē lunā z ſtellas. Quinta die tria. ſ. pi-
ſces. reptilia. z volucres. Sexta die fec̄. iiij.
beſtias. iumēta. reptilia terre. z hoiem. z fa-
cta ſunt vigintiduo rez genera in diebz ſex.
Et vigintidue generatōes ſunt ab adā vſq̄z
ad iacob. ex cui⁹ ſemīe naſcit⁹ ois gens iſrael
Et. xxij. ſunt libri veteriſ teſtamēti vſq̄z ad he
ſter. Et. xxij. lrāz elemēta q̄bz tota tradit⁹ di-
uine legis diſciplina Dis igit⁹ exēplis modi⁹
menſurā vigintiduoz ſextarioz cōtinet fm
moyſi traditionē. Et ē mod⁹ a modo dictus
q̄ſi mēſura moderata. vt dic̄ Iſi. Satuz ge
nus eſt mēſure iuxta morē puincie paleſtie.
vnū z dimidiū modiū capiēs vl ꝓtinēs. cu-
ius nomē eſt ex hebraico ſumptū. Satū em̄
apud eos ſumptio ſiue leuatio noīat⁹ eo q̄ q̄
metit⁹ eandē mēſurā ſumat atq̄z leuet. Sa-
tū tamē aliq̄n ponit⁹ p modio. xij. ſextariorū
vt dic̄ ide Bat⁹ eſt mēſura capiēs ſextaria. l.
z eſt bat⁹ in liq̄dis ſic in ſiccis choz⁹ et ephi.
Amphora ab anſis ē vocata q̄bz hinc inō le
uat⁹. z recipit frumēti vel vini modios ꝓtali
cos tres. Cad⁹ eſt amphora ꝓtinēs tres vr
nas. Urna aūt eſt mēſura quā q̄dā vocant
quartariū. z ē ꝓprie dicta vna q̄ p cōdendis
defunctoz cineribz adhiberi ſolet De q̄ poe
ta Lucan⁹. Celo tegit⁹ q̄ nō hz vnā. Arta-
bo mēſura eſt apud egyptios. lxxij. ſextario
rū cōpoſita ſic dicta ex numero. ꝓpe. lxxij. lin
guas gentiū q̄ orbē ipleuerūt. Gomor ē mē
ſura. xl. modioz. vt dic̄ Iſiō. vl ōr mēſura
iiij. modioz. vt dic̄ glo. ſup Exo. c. xvj. Cho
rus eſt mēſura. xxx. modiorū. z eſt ſic dict⁹ a
coaceruatōe. coaceruati ei modij. xxx. inſtar
collis vident⁹ z on⁹ cameli efficiūt. Uncuſ-
q̄z Iſi. li. xvj. Sūt z multa alia mēſuraz ge
nera q̄z nomia nō ſine grādi myſterio ſacre
ſcripture ſunt inſerta. nā qōlibet vaſculū rez
mēſurabiliū ꝓtētiuū ſub mēſure noīe ꝓtine
tur. vt pz i diuerſ exēplis. Acetabulū em̄ ōr
vaſculū in q̄ vinū deo offerēdū in ſacrificio
pbari debuit an eſſz puz vl corruptū Uas
aūt vbi pbaf z acceptabaf acceptabulū di-
cebaf. vaſculū in q̄ acetoſum z corruptum
ponebaf acetabulū vocabaf vt dic̄ Iſi. li. x.
Ampulla ē modica liq̄ris mēſura dicta q̄ſi
ampla bulla. ſi⁹ ei eſt in rotūditate bullis
q̄ ex ſpumis aquaz fiūt z ex vēti ſubtractōe
excidunt ſubtilitate nō modica z inflantur.
Alabaſtrū eſt vas vnguētariū a ſuo genere
ſic vocatū. qz ex ſua ꝓprietate omia vnguēta

intus posita ꝓseruat diutissime incorrupta vt ptz ꝫ in tractatu de lapidibꝫ. Arca vas ē repositoriū z mēsuratiuū in q̄ res repositę a visu arcenť ne passim ab oibꝫ videāť. Inde etiā dr arcanū. i. secretū qđ a cognitōe multitudinis extīdustria est artatū. Amphora ē determīata mēsura ab ansis siue auribꝫ nominata. vt ptz ꝫ. Bať est mēsura rebꝫ liq̄dis mēsurādis ꝑm legis ordinentiam deputata. Bachia ē mēsura bachi. i. vini vsibꝫ generaliter deputata. Calix determīata est potus portio z mēsura. a colo qđ ē lignū dicta. qz talia vasa ꝑus de viminibꝫ ligneis cōponebanť sic z calathi. Chatinū est vas fictile cibis vel potibꝫ deputatū. z dr meli⁹ neutraliter ꝯ masculine. sic z salinū. i. salis vasculuz sic ibidē dic Jsi. Cacabꝫ est vas coq̄nariuz diuersis vsibꝫ z decoquēdis carnibꝫ deputatū. idē etiā vas cotula noīať. Cad⁹ idez est qđ doliū ꝓnūcꝫ. ꝓtinēs modios tres. vt dr ꝫ. Calath⁹ aūt est vasculū vimineū vuis z ficubꝫ deferēdis appropriatū. Cribꝫ ē vasculum rotundū multꝫ foraminibꝫ oculatum sic dictū q̄i currifex. eo q̄ i eo currat triticū z frumentū. Nā in cribro ꝓcutiť triticuz vt a lapillis z paleis sepeť. Nā grana q̄ sūt paruna transeūt ꝑ foramia. paleis i cribro remanentibꝫ ac lapillis Cista arca ē modica Ūñ diminutiue dr cistula z cistella a costis canne vl viminis q̄bꝫ texiť noīata. Cophin⁹ est vasculū ex virgultꝫ ꝓtextū ad deferēdū stercora deputatū. sic dr in ps. man⁹ ei⁹ i cophino seruierūt. Celata sunt vasa aurea vel argentea signis euidētioribꝫ ins vl extra extṕsa. a celō dicta qđ est gen⁹ ferramēti. qđ vulgo cilionē vocāť. vt dic Jsi. Cimbria sūt poculoꝝ genera i extremitatibꝫ oblōga. z i medio lata ad modū cimbe nauis. Coclear est instrumentū modicū mēsure ordi ꝓportionatū quo varia cibꝝ genera z matie liquida ori man⁹ officio deferūť. hinc est illud dictū Marciať. Sum cocleis habilis z nec minus vtilis ouis. nūq̄d scis pot⁹ cur cochlearе dicor. Jsi. Disc⁹ idē est qđ scutella lata et rotūda. ab isco. i. scuto sic vocata. dr aūt disc⁹ quasi dās escas. i. apponēs. a q̄ discūbentes dicti sunt. Doliū vas est ꝓcauū a dolando sic vocatuz q̄ et plibꝫ sit asscribꝫ artificiose pariť colligatū. Emicadiū est vas olearīū ꝓtinēs dimidiū cadū. Enophoꝝ ē vasculū ꝓtinēs vinū. eno em̄ vinū dr. de q̄ dr. Uertitur enofori fund⁹ sentētia nob. vt dicit Jsiđ. Enustis est spēs poculi siue vasculū qđ ebibitur vno spū. i. haustu. vt dic Jsi. Fiala est dicta a vitro. nā filin grece vitrū dicūt. z est vasculū inferi⁹ latū bñs collū strictū i q̄ vinū discerniť potissime ꝑ colorē. Philaterium est puū vas vitreū vel cristallinū in q̄ sctoꝝ reliquie ꝓseruāť. Philacterium aūt aliđ est. f. mēbrana vel breuitell⁹ in quo iudei scribebant legē vt religiosi viderēť. iuxta illud. di latāt em̄ philacteria sua z̄c. Fiscus sacc⁹ est public⁹ quē habēt exactores. z i eo imittunt publicū debitū qđ reddiť regibꝫ. iuxta illđ. qđ nō accipit ꝯs capit fisc⁹. Fiscella est vasculū modicū ad modū alueoli ex viminibꝫ cōtextū z bitumine vel pice circūlinituz. sic fuit vas in q̄ reponebať moyses qñ flumini exponebať Banata est scutella mariaꝫcaua z ꝓfunda sic dicta q̄si cauata g. ꝑ c. lra posita. vt dic Jsi. Gazophilatiū est vas repositoriū. archa scz vbi colligunť ea q̄ ad indigentium curā in tēplo offerūť. z est archa sic dicta q̄si gazaꝫ. i. diuitiaꝫ custodia. nam philare grece custodire dr latine. vt dicit Jsiđ. vñ gazophilatia fuit archa vl dom⁹ refuās cōes oblatōes oīm sic musac regū z corban sacerdotū. vt dic glo. sup. iij. li. Regū. ydria vocať vasculū aque vsibꝫ deputatū. ydor ei in greco. aq̄ dr in latino. Canistrū est vasculum ex viminibꝫ siue cānis arūdinis ꝓtextū fructibꝫ deferēdis deputatū. Cartallū ē cō simile vasculū ex virgis albis z flexis artificialiter ꝑparatū. Lāpas est vas vitreum. tenue. subtile. fragile. planū. ꝑspicuū. diaphanum. supⁱ⁹ patulū rotundū. inferi⁹ aūt strictum z oblongū. igni nutriēdo deputatum z dr a lābo. bis. eo q̄ ad nutriēdum flāmaz oleū lābere videāť. vñ oīe vasculū in summitate lucēs lāpas dici ꝑt. vt dicit Hug. q̄re sup in li. xv. de metallis. z in ca. de vitro. Laterna dr eo q̄ sit in ea interi⁹ lux inclusa fit em̄ ex vitro vel ex cornu lucido siue q̄cūq̄ ꝑspicuo recluso int⁹ lumīe. vt vēti flatus adire nō possit. z ad lumē vndiq̄ ꝑbēduz facile vbicūq̄ circūferāť. vt dic Jsi. Lucerna a licinio est dicta Ūñ breuis est syllaba lu. ꝓma. Ūñ Persi⁹. Dispositę pinguē nebulā vomuere lucerne. Si em̄ lucerna a luce dicereť falsus esset versus. vt dic Jsi. Licin⁹ aūt q̄ z lucin⁹ est dict⁹ candela est lucerne. vt dicit idē. Lagena est vasculū viniferum a lagenis grece sic vocatū. vt dic Jsi. Lagena aut vulgariť vocať barillū siue costrellū

cui⁹ diminutiuū ꝺr lagūcula quā nos dici mus bariſellū. fm aūt naturā lagene vl̄ bariſelli mutat ſapor ⁊ virt⁹ ipi⁹ vini. Uñ ſi lagena fuerit corrupta vinum fit corruptum Optime aūt lagene fiūt de tamariſco a q̄ vinū ꝺtrahit ſapore. ⁊ ꝑtutē hz opilatōes ſplenis diſſoluēdi. vt dic̄ Cōſtan. Lauatoriū ſiue labr̄ ꝺr vas plūbeū ſiue ereū aquarū ad ablutionē manuū fiſtulis ⁊ ꝺductib⁹ recceptiuū. ⁊ ꝺr labriū nō ſolū q⁹ ad lauandū eſt factū. vel̄ etiā a labio labr̄ ꝺr. q⁹ ei⁹ oriſiciū repāſum ſolet fieri ad modū labiū ⁊ reflexuz Lauatoria etiā talia luteres dicunt in. iij. libro Regū. c. vj. in quib⁹ ſacrificia tēplia ſacerdotib⁹ lauabāt. Lēticula eſt vas olearū ex ere vl̄ argēto factū a liniēdo dictū. Oleo em̄ ſacro in talib⁹ vaſcul' refuato reges ⁊ ſacerdotes liniebāt. vt dic̄ Iſi. Lebes eſt vas eneū ad vſum coquēdi carnes ꝓparatū. vñ ex frequēti vſtione nigredinē ꝺtrahit ⁊ īmū dicīa ⁊ indiget frequēti ꝺfricatōe ⁊ exterſione. ex vicio aūt metalli lebetes ſiēt caldaria inficiunt cibaria diu in eis repoſita niſi ab eis citi⁹ extrahant. Locul⁹ eſt vas repoſitorium in q̄ pecunia q̄ſi in ꝑuato loco refuat. ⁊ eſt idē q⁹ burſula vel marſupiuz. vt dicit Iſi. Marſupiū eſt vaſculū repoſitoriū. ſcz ſacculꝰ nūmoꝝ. ⁊ eſt a marſippa in greco in latinū deriuatū. Mulgariū eſt vas in q̄ pecor lac mulgeꝯ. vt dic̄ Iſi. Moela eſt ſcutella matia ꝑfunda a rotūditate ſic ꝑmitus noīata Hā omia rotūda dicunt mala apud grecos. Mola modica cāpanella ꝺr. a nola ciuitate cāpanie ſic dicta. vbi ꝑmit⁹ eſt inuēta. ⁊ eſt modicū vaſculū ſonoꝝ. dictū tintinnabulū ſic id q⁹ ſepi⁹ collis canū ⁊ pedibuſ aui⁹ eſt appēſuz. vt dic̄ Hug. Olla eſt dicta eo q⁹ ebulliat ī ea aq̄ igni ſubiecta. vt vapor alti⁹ emittat. Uñ ⁊ bulla ꝺr eo q⁹ int⁹ q̄ in aq̄ venti ſpū cleuant ſup aq̄ ſupficiē diſtēdente vēto ꝑ mora aliquā ſuſtētant. Parapſis eſt quadrangulū vas ⁊ q̄drilatriū dictū quaſi paribꝰ abſidis Patena eſt q̄ fit diſpāſis ⁊ patentib⁹ lācis oꝝ. vt dic̄ Iſi. Patera gen⁹ eſt fiale ſic dicta. eo q⁹ ea potare ſolem⁹. Uel q⁹ ſit patēs diſperſis labijs. vt dic̄ Iſi. Poculū a potādo eſt noīatū. Eſt em̄ oīe vas ī q̄ eſt bibendi ꝓſuetudo Patella ꝺr q̄ſi patula olla. os em̄ hz magis patēs q̄ olla. nā orificium fm latitudinē fundi hz latū. ⁊ ē vaſculum eneū vel ferreū multū vſib⁹ neceſſariuz Peluis eſt dicta eo q⁹ pellis man⁹ vl̄ pedis in pelui ablui ꝺſueuit. Pixis eſt vaſculum a buxo factū. vñ pixis eſt vocatuz. nā q⁹ nos buxū. greci pixim vocāt. fit aūt pixis nūc de metallis. nūc de eboze. nūc de lignis. ⁊ ē vaſculū varijs vſib⁹ deputatū. ⁊ marie lr̄is de ferēdis ꝺfuādiſcꝫ electuarijs. odoriferis. liq̄ribus puluerib⁹ ⁊ vnguētis. Quiſquilarium vel vaſculū vl̄ q⁹cūq⁹ receptaculū vbi q̄ſquile. i. frumētoꝝ purgamēta refuank. vt dicit Pap. Sartago a ſtrepitu ſoni ē vocata. qñ in eo ardet oleū. Eſt em̄ gen⁹ patelle ī q̄ cum pinguedine butiro vel oleo fit frixura. Siphon vas eſt appellatuz eo q⁹ ſufflando aq̄s fundat. nā talib⁹ vaſis fungunk oriētales. Currūt em̄ cū ſiphonib⁹ plenis aq̄ qñ ſentiūt domū ardere ⁊ extinguunt incēdia. cū eiſdē etiaz mūdant aras aq̄s experſis ad ſupioza. vt dic̄ Iſi. Rapatoriū eſt vaſculuz in q̄ rapule ſiue rape terra effoſſe recipiunk. cuſtodiunk vel etiā decoquunk. vt dic̄ idem Ciphus ē vaſculū ligneū vl̄ argenteuz ſiue vitreū in q̄ bibim⁹. vel de q̄ man⁹ lauamus vt dic̄ Iſi. Situla a ſiti eſt dicta. eo q⁹ apta ſit ſitiētib⁹ ad bibēdū vel q⁹ aquas ſitit. duz eas nūc recipit nūc effundit. dū em̄ vna ſitula effundit alia adimplet. Siſtarcia burſa eſt vel ſaccul⁹ itinerātiū in q̄ ſolēt deferre panē ⁊ reponere ea q̄ ad viaticuz neceſſaria ſunt in via. Sporta eſt dicta in quo portāt panes ⁊ alia q̄ domui ſunt neceſſaria. vl̄ ſic ꝺr q⁹ ex ſparto fieri ꝺſueuit. Scorcia ē vas olearū ſic dictū. eo q⁹ de corio ſit factuz. vt dic̄ Iſi. Scutella a ſcuto ꝑ diminutiōez eſt dicta. nā ſcuto puulo ⁊ rotūdo ſil'is eſt. vt dicit Iſi. Scriniū eſt qua ciſtula corio ⁊ claudib⁹ circūtecta in q̄ pecunia ⁊ alia familiaria reſeruāt. Salinū eſt ſulzica. i. vas aptū ſali q̄ſi ſalſica vt dic̄ Iſiꝺ. Triſilis ē q⁹libꝫ vas q⁹ ex trib⁹ pedib⁹ ſuſtētat vt dicit Iſiꝺ. q⁹ q̄ttuoꝝ pedib⁹ ſiſtit abuſiue triſil' nuncupat. Thuribulū eſt vaſculū eneū ſiue argēteū ſiue aureū duplicatū. inferi⁹ clauſuz. ſuperi⁹ ꝺo multiplicit ꝑforatū cremādi thuriſ ad thurificādi officia deputatū. ꝑ cui⁹ foramina ſupi⁹ fum⁹ thur⁹ ignis incēdio reſolutus in aera cua ꝑorat. Partes aūt ei⁹ due tribus cathenulis parit ꝺtinenk. Uentilabriū eſt vaſculū ſiue inſtrm̄ q̄ palea a tritico ī vēto ab inuicē ſepank. ⁊ hz vētilabriū iſtꝫ ꝓpriū q⁹ illud q⁹ eſt leui⁹ ⁊ vili⁹ ꝓpe ejicit. ⁊ q⁹ eſt grauꝰ intrinſec⁹ occultat. Uter eſt vas vinariū ex corijs aialiū ꝑ artificium ꝓparatū

Et ideo vter ab vtero est vocat⁹. vt dic̄ Cō stant. Urna est amphora de qua sup̄ eodem Urceol⁹ ab vrna diminutiue est dict⁹. et est vasculū nūc vinis nūc aq̄s effundēdis cō/ munit assignatū. ꝓprie tñ solet vocari vascu lum in q̄ ponit aq̄ ad limphādū vinū in mē sis z puiuꝰ dñoꝝ ū q̄ z ozion ōz ꝑm fabu/ las. q⁹ deoꝝ manibꝫ infundit aq̄s ī nuptijs philolagie. vt ōz in mac. z in mar. Sunt et multa alia vasoꝝ genera q̄ ꝑm diuersas mē surādi capacitates ī diuinis scriptur⁹ ꝓpter allegozicas significatōes sepi⁹ sunt inserta sz ꝓpposita exēpli gra. tantūmō sunt exp̄essa Sunt insup̄ alie mēsure spaci local' de q̄bꝫ in Jsi. narrat in hūc modū

De mensura spaci localis Capitulum. CXXX.

Mensura inq̄t est q̄d̄ pōdere capa/ citate lōgitudine altitudine latitudi ne aīoq̄s finit. Uñ z maiozes nostri totū ozbē mēsurauerūt in ptes. z ptes in p/ uincias. z puincias ī regiones. q̄s in loca. q̄ loca in territozia. et illa ī agros. z illos in cē turias. q̄s in iugera. z illa in climata. z illa ī act⁹ z pticas. in passus. gradus. cubitos. pe des. palmos. vnciasz digitos diuisert. ita q̄ eoꝝ solertia a maxio vsq̄ ad mīmū nihil immēsuratū penit⁹ relinq̄rūt. Uocat aūt di/ git⁹ ꝓs mīma agrestiū mēsuraꝝ. Uncia est bñs. iij. digitos. palmus q̄tuoꝝ hz digitos. pes xvj. digitos. passus pedes. v. ptica pedes xx. pes. x. Dicit aūt ptica q̄si poztica a portā do. q⁹ oēs p̄cedētes mēsure in ei⁹ corpe sunt sicut palm⁹. pes. passus. cē. sola ꝙo partica portat. est em̄. x. pedū ad instar calami ezech ielis templū mystice mēsurātis. de q̄ habet Ezech. xl. Act⁹ vocat mēsura latitudine pe dū. iij. z lōgitudine. cxx. Clima est spaciū q̄ dzilatriū bñs in oī latere pedes. xl. Actus q̄ dratus vndiq̄s finit pedibꝫ. cxx. ita act⁹ du/ plicat⁹ iugeꝝ fac. z ab eo q̄ ōst iūctū nomē accepit. Jugeꝝ aūt actū ꝙstat lōgitudie pe dum. cxl. z latitudine. cxx. Sunt z alia mul ta mēsuraꝝ genera de q̄bꝫ nil ad pñs. vt dic̄ idē Sz ꝗ attendēdū est q⁹ stadial' ager habz passus. cxxv. i. pedes sexcētos. xxv. cui⁹ men sura octies cōputata miliariū facit q̄ cōstat ex pedibꝫ. xx. millibꝫ. vt dic̄ Jsi. ibidē. Centu ria aūt est ager ducētoꝝ iugeꝝ q̄ sic vocaba tur a centū iugeribꝫ ab antiq̄s sz postea du/ plicata nomē retinuit sp ꝑmū. vt dicit Jsi. li. xv. in. c. penl'. de mēsuris. Mēsure aūt vi arum diuersimode noiant⁹ a diuersis. nā la tini vocāt miliaria. greci stadia. galli leucas egyptij signes. ꝑse parasangas. nec miꝝ q̄a singula spacia ꝓprijs ꝙtinēt terminis z men suris. vt dic̄ idē. nā milliariū mille passibus terminat⁹. q⁹ mille passus ꝙtinet. z pedus. v. milia. Leuca finit passibꝫ mille quingentis Stadiū octaua ps miliarij est. ꝓstās ex pas sibꝫ. cxxv. Ꝟ ꝑmū Herculū statuisse dicunt. eo q⁹ ipe tantū spaciū sub vno spū cucurris set. z iō q⁹ post tāti itinerꝭ spaciū sterit. ipsuꝫ narrāt. cxxv. pedū spaciū stadiū appellasse. vt dic̄ Jsi. ibidē. Uia est spaciū quo pōt ire vehiculū. sic dicta est ab incursu z occursu vehiculoꝝ. nā duos act⁹ capit ꝓpter euntiū z venientiū vehiculoꝝ occursum mutuū et ꝙcursum. Dis aūt via aut est publica aut ꝑ uata. publica est q̄ in solo publico est q̄ inter act⁹ ꝑpl'o patet. hec aut ad mare aut ad opi da ducit. q̄ etiā via strata est dicta q̄si vulgi pedibꝫ trita. Uñ Lucret⁹. Strataq̄ tā vul gi pedibꝫ detrita viaꝝ. Jpa dz esse mūda so lida lapidibꝫ strata. recta. pacifica. oibꝫ com munis. libera sine obstaculo z offensa. vt di cit idem Lucret⁹. Priuata est via q̄ vicino municipio data ē. hec solet esse cōpendiosa graminosa. q⁹ pedibꝫ itinerantiū min⁹ trita ex vtraq̄ pte vie arboribꝫ ꝙsita. Agger ē me dia strate eminētia coaggregat⁹ lapidibus strata. ab aggere. i. a coaceruatōe dicta. quā histozici viā militarē dicūt de qua ōz. qual' sepe vie deprensus ī aggere serpēs Jter ne/ris. est via qua ab hoīe quocūq̄ iri pōt. dif ferūt aūt iter z itiner. Jter em̄ est loc⁹ transi tu facilis. z ideo appellat⁹ iter. Jtiner autez est iter lōge viez ipe labor ambulādi vt q̄ ve lis pueniaꝭ. Semita aūt est mediū itineris a semi itu dicta. semita aūt hoīm. callis vero pecudū vel feraꝝ. Callis em̄ est iter pecudū inf mōtes angustū z tritū. a callo pecudum tritū z pduratū. z ideo a callo est vocatum. Tramites sunt ī agris trāsuersa itinera. sic dicta eo q⁹ ad rectā viā trāsmittāt. Diuersū siue diuersoziū est flex⁹ viaꝝ. via scz tendēs in diuersa. Diuerticulū est digestio a latere vie publice vel ꝑuate. Biuiū est duaꝝ viaꝝ ꝓncipiū quaꝝ vna tēdit ad dexteraz alia ad sinistrā. z est loc⁹ vt sepi⁹ piculosus z suspe/ ctus. nā in biuijs insidiant⁹ fures z raptozes in biuijs etiā expectāt vl' ꝓcurāt meretri/ ces. Est etiā loc⁹ ambigu⁹. q⁹ q̄ via sit tenen da sepi⁹ dubitatur. z ideo ponunt⁹ in biuijs

ſmagines ſiue cruces vt ſciāt quā ptem vie tenere debeāt tranſeūtes. Compita eſt locꝰ in quo vie cōueniunt ſicut triuie ꝛ q̄driuie. ꝛ eſt locus piculoſus ꝛ dubiꝰ ſicut biuium. Ambitꝰ eſt inter vicinoꝝ loca ꝛ edificia locus duoꝝ pedū ꝛ dimidij ad circūeundi facilitatē derelictꝰ. ꝛ ab ambiēdo. i. circūeūdo ſiue ab ambulādo ſic eſt dictꝰ. Orbita eſt veſtigiū rote canti ſic dicta ab orbiculari figura rote que viā cōprimēdo cauat ꝛ pfundat Actus ōr locꝰ quo pecꝰ agi ſolet. Cliuoſus eſt iter flexuoſum. Veſtigiū pedis ſignū plāta in terra vel in puluere impſſum. ſic vocatum. qꝛ p veſtigiū vie peuntiū inueſtigankꝛ impmunk. Relinquūt aūt pedes animaliuꝫ in ſuis veſtigijs quoddā odoris indiciū q̄ a canibꝫ venaticis ꝛ ab alijs feris ſepius deꝓhendunk. qō ſciēs leo delet ſua veſtigia cauda ſua ne ab inſequētibꝫ cognoſcatur. Hec de menſuraꝝ ꝓprietatibꝫ ꝛ differentijs dicta ſufficiant ꝛ que ſuperiꝰ dicta ſunt de Iſiō. li. ꝓv. ca. vlt. ſunt ſumpta.

De ponderibus
Capitulum. CXXXI

Ponderū etiā vt dic̄ Iſi. ſicut ꝛ menſurarū expedit ſcire modū. Cūctis em̄ corporeis rebꝫ nature potentia pōdus ſuū dedit. qm̄ regit omnia ponduſ. ꝛ ideo pōdus a ponēdo eſt dictū. Omnia em̄ ponit pōdus ꝛ collocat in ſuo loco. quia nihil aliud eſt pōdus niſi impetꝰ rei tendentis ad locū ſuū. Duplex aūt eſt pōderis ꝓncipium effectiuū. ſ. leuitas ꝛ grauitas. Unde leuitas i ſimplici materia ꝛ ſubtili mouet ſurſum nec q̄eſcit donec veniat ad locū ſuum ꝛ iō ignis ſuo pōdere mouetꝰ ſurſum. nec q̄eſcit donec veniat ad ſperā ſuā. Ecōtrario grauitas dominās in materia corpulēta et terreſtri mouet deorſuꝫ nec q̄eſcit donec cētrum iueniat ad qō tēdit. ꝛ iōo oīa ḡuia ſuo pondere centrū petūt. vnde oīs materia rara ꝛ ſubtilis duplicē habet cauſam leuitatiſ. Nā talis materie ptes cū ſint ſubtiles mouētur a cētro vſq; ad circūferentiā nec q̄eſcūt quouſq; tangāt eā. Talis etiā materia ꝓpter partiū rarefactionē plurimū eſt poroſa. ꝛ eꝰ ptes ſubintrat virtus ignea que ptes terreſtriores diſſoluit ꝛ cōſumit. ꝛ ſic totū corpꝰ leuigat ꝛ ſurſum ducit. Uñ calor maxima ē cauſa ꝛ potiſſima leuitatis. ſicut frigiditas. cuiꝰ motus eſt a circūferētia vſq; ad centrū cauſa eſt cōpactionis partiū ꝛ coadunatonis ꝛ per conſequens grauitatis. Unde omne corpꝰ quāto eſt ſolidiꝰ ꝛ cōpactiꝰ tanto ḡuius. ꝛ quāto rariꝰ tāto leuius inueniꝝ ꝛ cū pōdus reſpiciat tā leue q̄ꝫ graue rōe inclinationis vtriuſq; ad locū ſuū ſibi a natura naturaliter deputatū. nomē tamē ponderis ſibi vulgariter vēdicat rō grauitatis. nā q̄ deſcendūt ꝓpter ſuā grauitatē dicunk pōdera. que vo aſcēdūt ſurſum leuia dicunk. et p oppoſitū ↄtra pōderoſa vſualiter dinidunk. Et ideo dic̄ Iſi. li. ꝓv. q̄ pōdus dictū eſt pē ſum. eo q̄ in ſtatera pendeat iam libratum. Scōm aūt iſtū modū ſumēdi vſualiter ſortitur nomē pōderis aliq̄ res in qua fit ponderatō. aliq̄ res pōderata. aliquādo maſſa circa quā res pōdere iudicāda ponderatur Inſtrumentuꝫ itaq; in quo pōderatio fieri cōſueuit diuerſimode nuncupaꝝ. dicik enim trutina q̄ ſm Iſiō. eſt gemīa ponderū lanx equali examine pendēs facta ꝓpter maiora ponderāda vt ſunt centenaria ꝛ talēta. ſicut monētana. p qua modicaq; pecunia appendēda. ſtatera a ſtando eſt dicta eo q̄ duabus lancibꝫ in vno medio ſtilo librata equaliter ſtet. lances dicunk aūt cyphi enei duo tenuiſſimi in quaꝝ vna ponik pōdus pōderās. ꝛ in alia res pōderanda. Eſt itaq; iuſtū pōdꝰ q̄n ambe lances cū ſuis pōderibꝫ equaliter ſibi inuicē coꝛreſpōdent. Stilꝰ aūt ſiue lingua ſequēs lancē magiſ ponderantē momētū ſtatere nominaꝝ. Uocaꝝ filū mediū quo trutine ſtatere regik ꝛ lances adequank examen. vt dic̄ idē. Unicuiq; aūt pōderi certuſ eſt modꝰ noibꝫ ꝓꝑijs deſignatꝰ. vt dicit Iſiō Calculꝰ em̄ ōr minima ps ponderis ꝛ ē q̄rta ps oboli ꝓſtans ex pōdere duoꝝ granoꝝ lentis. ꝛ vocabaꝝ calculꝰ ꝓpter paruitatē. qꝛ calculꝰ eſt ita modicꝰ vt ſine moleſtia cōculcetur. Siliqua. xx. ps eſt ſolidi. cuiꝰ nomen a fructu arboris eſt ſumptū. Obolus ſiliq; ſtribꝫ appendik. fiebat em̄ olim ex ere ad modum ſagitte. vnde ꝛ nomen accepit. ſagitta em̄ obolꝰ a grecis ōr. vt dic̄ idem. Scrupulus ſex ſiliquaꝝ pōdere ↄſtat. ꝛ apud grecos dragma vocaꝝ ꝛ eſt dictꝰ ſic diminutiue a lapillo breui q̄ ſcrupꝰ vocaꝝ. Dragma eſt octaua ps vncie ꝛ denarij. pōdus argēti tribꝫ cō ſtat ſcrupulis. i. decēocto ſiliquis. Denariꝰ aūt eſt dictus quia p decē nūmiſ reputatur vt dic̄ idem. Solidus eſt vocatꝰ quia nihil ei deeſſe videk. nā veteres integrum ſolidū dicebant atq; totū Numiſma idē eſt q̄ de-

narius noīe ꝛ effigie ꝓncipis insignit⁹. naz ab initio numisma num⁹ argēte⁹ erat. vt dicit Isi. Sextula idē est qđ solid⁹. sic dictus eo ꝙ bis sex vncijs cōpleat. Hāc vulg⁹ aureum solidū vocat. cui⁹ tertiā ptez tremissem vocāt. eo ꝙ solidum facit tremissis. Sextula bis assumpta duellā facit. ter posita staterem reddit. vt dicit Isi. ibidē. Stater est medietas vncie appendēs aureos tres. vñ ꝛ vocatus est stater. qui tribus solidis stet. ℏ ꝛ semiuncia dr. qz semis hz de vncia. ℏ ꝛ semissis. qđa pōderis semissis est. q̄si semis assis. vt dicit idē. Est aūt as assis minimū in pōderibus. sicut vnitas in numeris. vt dic̄ glo. ibi. Nōne duo passeres asse veneūt. Quadrās q̄rtā ptē vncie pōderat. ꝛ dodrās dr in hebrai co. Sicl⁹ in latino. sicel dr in hebreo. habēs apud eos vncie pōdus. Apud grecos vero quēadmodū apud latinos sicl⁹ q̄rta ps vncie est. ꝛ staterꝫ medietas. dragmas appēdēs duas. vñ sicl⁹ i lr̄is diuinis vncia est. ꝫ apd latinos quarta ps vncie. vncia est dicta. eo ꝙ vniuersitatem minoꝝ pōderꝝ sua vnitate vinciat siue vniat ꝛ cōplectat. Cōstat autez et dragmis. viij. id est. scrupul⁹. xviij. qđ p legitimo pōdere habet. qz numer⁹ scrupuloꝝ ei⁹ horas diei ꝛ noctꝫ metit. vel qz libram effic̄ duodecies cōputata. Libra duodecim vncijs pficit. ꝛ iō gen⁹ pfecti pōderꝫ reputatur. qz tot vncijs ꝓstat q̄t mēsibus ann⁹. Est autē libra dicta q̄si libera qz cūcta intra se pōdera pdicta ꝓtinet ꝛ ꝓcludit. vt dic̄ Isi. ibidez Bilibris duas ꝓtinet libras Est ei bilibris libra duplicata. Dna. c. dragmis appendit ꝛ est nomē grecū. Talentū summū ponduſ esse dr apud grecos. nā nihil calculo minuſ siue asse. qđ eīm facit vnitas in numeris. ℏ facit as siue calcul⁹ in pōderibus. talēto ꝙ nihil ē maius. Sz hoc pōd⁹ variat iter gētes. Nā apud romanos talentū est. lxxij. libraꝝ sicut Plaut⁹ oñdit q̄ dic̄ duo talēta esse. C. xliij. libraꝝ. Est aūt talentū triplex. minimū. medium. ꝛ summū. Min⁹ est. l. libraꝝ. Mediuz lxxij. Summū. c. ꝛ. xx. libraꝝ ꝓstat. et illō talentū fuit talentū sanctuarij. Centenarium numeri nomē est ꝛ est summū. eo ꝙ. c. libraꝝ pōdus ꝓtineat. qđ pondus ꝓpter pfectionem numeri centenarij instituerūt romani Vnde usꝫ Isi. li. xv. in. c. de pōderibus ꝛ mēsuris

De modulatione cantus. Capitulum. CXXXII.

Sicut aūt subseruit theologice disciplīe ars numerādi ꝛ mēsurādi. sic eidē famulat scīa modulādi. Nā musica q̄ modulatōis in sono ꝛ ī cantu est pitia sacre scripture misterijs valde ē necessaria. Nā ipe mūdus quadā armoniaca ꝓportiōe ferē esse cōposit⁹. vt dic̄ Isi. li. iij. ꝛ celū ipm sb̄sonātie modulatōe dr circūagi ꝛ ꝓuolui nā musica mouet affect⁹. in diuersos habit⁹ puocat sensus. In plijs q̄z tube ꝓcent⁹ pugnātes accēdit ac q̄nto vehementio⁹ fuerit clango⁹ tāto fit animus ad certamē fortio⁹. Siquidē ꝛ remiges cāt⁹ hortat ad tolleranᵭ quoslibet labores. aīm eīm mulcz ꝛ singuloꝝ opez fatigatōes vocꝫ modulatio cōsolatur. exercitatos q̄z aīmos sedat musica. sicut legit de Dauid q̄ a spū immūdo saulē arte modulatōis liberauit. Ipas q̄z bestias necnon ꝛ serpētes volucres atq; delphines musica puocat ad auditū. Sic vene. sic nerui corpis ꝛ eoꝝ pulsus. sic oīs corpis art⁹ virtute armoniaca pariter sociāt. vt dicit Isi. Musice aūt tres sunt ptes. s. armonica. richmica. metrica. Armoniaca ꝙ est q̄ discernit in sonis acumē ꝛ graue ꝑm arsim ꝛ thesim. s. elevationē ꝛ depressionē ꝛ ꝓportionalē soni ꝛ vocis mutationē. ꝛ est armoniaca dulcis cantuū ꝓsonātia puenīēs ex ꝓportiōe debita in diuers⁹ vocib⁹. flatib⁹. pulsib⁹ siue sonis. Nā vt dic̄ Isi. aut voce edit sonus sicut p fauces. aut flatu sic̄ p fistulam atq; tubā. aut pulsu vt p cimbalū. aut citharam ꝛ hmōi. q̄ pcussa sunt canora. Et dr armonia ab ad ꝛ monos. i. vnū. qz ad vnā concordiā tendūt in cantib⁹ omnes voces vt dicit Aug. Nā in oīm melodia exigūt plures voces siue soni ꝛ hi cōcordes. qz vbi est vox vna tantū aures nō placat. sicut est vox culi siue cātus. vbi aūt pluriū est dissona diuersitas nō delectat. qz talis diuersitas per discordiā nō cantū sed vllulatū ꝑcreat Sz vbi est vocū plurimaꝝ ꝛ diuersaꝝ concors vnio. ibi armoniaca ꝓportio est ꝛ modulatō siue dulcis simphonia. Vñ Isi. Simphonia inq̄t est dulcis modulatōis tpamētum ꝓcordās sonis in graues ꝛ acutis. ꝛ p hanc armoniā voces acutiores ꝛ graviores cōueniunt ꝛ ꝓcordāt. ita vt si q̄s ab eo dissonuerit sensum audit⁹ offendat. ꝛ talis cōcordia vocū dr eufonia q̄ est vocis suauitas. que a suauitate ꝛ melle dr melodia. cui ꝓtraria est dyaphonia. i. vox dissonās siue discrepās ꝛ

deformis ad melodiã. Ad armoniacã faciẽ dam requirunt. dyastema. dyesis. ton⁹. yperludius. podori⁹. arsis. tesis. ⁊ suauis vox siue sonus tpatus. Dyastema itaq; dicit vocis spacium ex duob⁹ vel pluribꝫ sonis aptatũ. Dyesis dicit spaciũ ⁊ deductio modulandi atq; vergendi de vno in alterũ sonũ. Ton⁹ est acuta enunciatio vocis. est em̃ armonie differẽtia ⁊ quãtitas que in vocis accẽtu vl tenore consistit. cui⁹ genera in q̃ndecim ꝑtibus musici diuiserũt. ex q̃b⁹ d̃r yperludius nouissimus. s. ⁊ acutissim⁹. podori⁹ autẽ omniũ est grauissim⁹. vt dic̃ Isid̃. Arsis est vocis eleuatio. id est. initiũ cãtus. Thesis ẽ vocis positio. ⁊ hic est finis. vt dicit Isidorus. Uñ cantus est vocis inflectio. Nam sonus direct⁹ est. vt dicit idem. ⁊ son⁹ ꝑcedit cantũ Omnis em̃ vox est sonus s; non econuerso Nã sonus est obiectũ auditus q; quicquid auditu percipit sonus dicit. vt fragor arborum ⁊ collisio lapidũ. strepit⁹ fluctuũ ⁊ ventorum. garrit⁹ auiũ. mugitus animaliũ. voces clamores ⁊ clangores hoĩm. ⁊ ꝑcussiones organoꝝ. Uox aũt ꝓprie dicit sonus ab ore animalis ꝓlatus. Ex aere autẽ percusso ⁊ ad superficiẽ duri corꝑis alliso generatur sonus. cui⁹ allisionis ꝑcussio citi⁹ ⁊ facilius visu percipitur q̃ eius sonit⁹ audiat. et ideo citi⁹ videt ꝑcedens choruscatio q̃ tonitruo aures hoĩs ꝑfundant. Uox aũt est aer tenuissimus ictus. plectro lingue formatus. Et est quedaꝫ vox significatiua naturaliter. vt garritus auiũ ⁊ gemitus infirmoꝝ. ⁊ alia significatiua ad placitũ vt vox hominis articulata ⁊ ad aliquod verbũ ꝓferendũ ratõis imperio lingue organo informata Uox em̃ verbi vehiculũ est nec potest conceptũ verbum in mente exteri⁹ exprimi nisi vocis adminiculo mediãte ꝓferatur. Uñ intellectus primo verbũ in mẽte gignit. quod ꝑ vocem postea ore promit. Unde verbũ a mente genitũ ⁊ conceptũ per vocẽ quasi ꝑ organum se exterius ostẽdit Uox aũt disposita ad cãtum ⁊ ad melodiã habet duas ꝓprietates. vt dicit Isi. Suaues inq̃t voces sunt subtiles ⁊ spisse ⁊ clare acute ⁊ perspicue. Subtiles sunt in quib⁹ spiritus nõ est fortis. qualis est in infantib⁹ ⁊ in mulierib⁹ ⁊ in aliis non habentib⁹ neruos grossos ⁊ fortes ⁊ spissos Nam subtiles corde emittũt voces siue tonos tenues ⁊ subtiles. Pingues vero voces ⁊ spisse sunt quãdo spũs multus egredit. vt est vox viroꝝ. Clare qñ bñ tinnule ⁊ sonore omni raucedine impmixte. Acute sunt valde alte. Perspicue voces sunt que longius ꝓtrahunt. ita q̃ cõtinuo impleãt omnẽ locum sicut clangor tubaꝝ. Dura vox ⁊ rauca est quãdo violenter emittit sonum suum sicut tonitruũ ⁊ sonus incudis quãdo ꝑcutitur ferrũ duꝝ Aspera vox est rauca ⁊ que dispergitur ꝑ minutos ⁊ dissimiles pulsus Ceca vox est que mox cũ emissa fuerit cõticescit atq; suffocata nequaq̃ longi⁹ ꝓducit. vt patet in fictilib⁹. Uinnolẽta vox est moll ⁊ vox flexibil atq; leuis. Et hec ẽ dicta vinnolenta a vinno hoc est a titinno mollit reflexa. Perfecta aũt vox est alta suauis fortis. ⁊ clara. alta vt ĩ sublimi sufficiat. clara vt aures impleat. fortis ne trepidet ⁊ deficiat. suauis siue dulcis vt auditũ non deterreat. sed potius vt aures demulceat. et audientium animos blandiẽdo ad se alliciat ⁊ cõuertat Si ex his aliquid defuerit vox ꝑfecta neq̃q̃ erit. vt dicit Isid̃. Est ꝑterea armonia organica que ex flatu cõstat. quãdo scꝫ aliqua instrumẽta artificialiter ꝑparata flatu debito ꝑsufflantur. ex cui⁹ flatus quãtitate ⁊ organi varia qualitate diuersi soni artificialiter ꝓcreant. vt patet in organis tubis fistul ⁊ ꝯsimilib⁹ que omnia varios sonos ꝓmũt Organũ est generale nomen vasoꝝ omniũ musicoꝝ. specialiter tamẽ appropriatum est instrumẽto ex multis cõposito fistulis. cui folles adhibẽtur. et hoc solo musico instrumento vtitur iam ecclesia in prosis. in seq̃ntiis ⁊ hymnis ꝓpter abusum histrionũ reiectis aliis fere instrumentis.

De tuba
Capitulum. CXXXIII.

Tuba a tirenis ꝑmitus est inuenta. de q̃b⁹ Uirgil. Tirenusq; tube mugire ꝑ ethera clangor. Utebant aũt antiq̃ tubis in ꝑliis ⁊ ad hostiũ terrificationẽ. ad ꝯmilitonũ animatõꝫ. ad eq̃ꝝ bellicoꝝ in pugnã ꝓuocatõꝫ. ad belloꝝ inuẽdã ꝯgressionẽ. ⁊ signãdã in certamĩe cũ victoria veneratõꝫ. ad fugitiuoꝝ reuocatõꝫ Itẽ vtebãtur tubis ĩ festis ⁊ ĩ ꝯuiuiis ꝓpt ꝓpl ĩ ꝯuocationẽ. ꝓpt excitatiõꝫ ad dei laudẽ. ⁊ ꝓpt leticie ⁊ gaudij ꝑconizatõꝫ ⁊ ĩuitatõꝫ. ꝑceptũ eniꝫ fuit iudeis vt ĩ bellis tubis sacris clangerẽt ⁊ etiã in initio noue lune buccinarẽt ⁊ vt annũ iubileũ qui ann⁹ erat remissiõis tubarũ sonitu pronunciarẽt. ⁊ gaudium ⁊ quietem

omnibꝫ ꝓmulgarent. Est autem ꝓprie tuba vt dic̄ Jsi.li.xviij.instr̄m bellicꝫ certamibꝫ adhibitū ad denūciāda sig̃ belloꝝ. vt vbi ex audiri p̄co nō poterat p̄ tumultu sonit⁹ tube clangētis attingeret ⁊ tuba d̄r q̄si toua.i. caua.interi⁹ em̄ est ꝯcaua ⁊ valde plana ꝓpt̄ ampliorē flat⁹ receptōz.exteri⁹ aūt est rotunda.circa tubātis orificiū valde stricta. Sꝫ in ꝑte anteriori multū ampla manu clangētis ad os ponit̄.regit̄.erigit̄.depmit̄ ⁊ tenet̄ cui⁹ son⁹ vari⁹ est.vt dic̄ Jsid̄.nā interdū canitur vt bella cōmittant̄.interdū vt eos qui fugiunt insequant̄.interdū vt exercit⁹ intra se recipiant̄

De buccina Ca.CXXXIIII

Buccina d̄r q̄si vocina.ꝑua scꝫ tuba cornea vl̄ lignea siue enea q̄ signum dabat̄ antiq̄t⁹ ꝯ̄ hostes.nā vt di. Jsi li.xviij. Pagani agrestes ad omnem vsum parit̄ sono buccine ꝯuocabāt̄. Vñ ꝓprie buccina agrestibꝫ signū fuit.de q̄ persi⁹ Buccina cogebat priscos ad arma q̄rites. Hui⁹ clāgor buccinū d̄r.vt dic̄ idē. Buccinis aūt corneis vtebant̄ hebrei p̄cipue i kalendis in memoriā liberatōis Jsaac.pro eo cornuto ariete in sacrificio immolato.vt dicit glo.sup Gen̄.

De tibia Ca.CXXXV

Tibia d̄r esse dicta eo q̄ de ceruinis tibijs ⁊ hinnuloꝝ credit̄ ꝑmit⁹ fuisse facta. Hinc tibicē dixerūt tibiarum cātus. Vel s̄m Hug.tibia d̄r a tibin qd̄ est scirp⁹ vel calam⁹.qꝛ a q̄busdā calamis tale instr̄m antiq̄t⁹ fiebat.⁊ hinc d̄r h̄ tibicen.h⁹ tibicinis.ille q̄ tibia canit. Et fuit quondaꝫ instr̄m lugubre quo vtebant̄ homines i funeribꝫ mortuoꝝ.vt dic̄ glo. sup Matth̄.ix. cum audisset tibicines ⁊c̄.i. carmē lugubre canentes.

De calamo Ca.CXXXVI

Calamus a calēdo est dict⁹.i.a fundēdo voces.⁊ est generale nomē fistulaꝝ. Nā fistula est dicta eo q̄ vocem emittat.nā fos grece vox latine .stolia vero emissa.vñ fistula q̄si emittēs sonū siue vocē Hac vtunt̄ venatores.qꝛ ei⁹ sonū cerui libēter audiūt.sꝫ dū vni⁹ venatorꝫ fistulatōe ceruus ad auditū allicit̄ mox ab alio de q̄ non p̄cauet sagittat̄. Vox aūt fistule decipit volucres dū canēdo eaꝝ simulat ⁊ fingit voces Unde dicit̄. Fistula dulce canit volucrem dū decipit auceps. Fistula insup delectat oues. Et iō fistulis vtunt̄ pastores dū vigilant sup gregē suū. Vñ ⁊ quidā nomīe pan dicebat̄ esse de⁹ pastoralis.q̄ prim⁹ dispares calamos ad cantū adaptauit ⁊ studiosa arte cōposuit.de q̄ Virgil̄.dic̄. Pan ꝑmos calamos cera ꝯiungere plures. Instituit pan curat oues ouiūqꝫ magistros.⁊ ideo q̄a instrumentū fistulaꝝ ab eo inuentū pādoriū est vocatū.vt dic̄ Jsi. Adhuc fistulis se excitant vigiles ⁊ eaꝝ melodie suauitate ad dormiendū citius ⁊ suaui⁹ ꝓuocant in lectulis quiescentes.

De sambuca Ca.CXXXVII

Sambuca est gen⁹ ligni fragilis cui⁹ rami sunt ꝯcaui ⁊ vacui atqꝫ plani. vñ tibie cōponūt̄ ⁊ quedā spēs symphonie.vt dic̄ Jsi.

De simphonia Ca.CXXXVIII

Simphonia est instrumentū musicū qd̄ fit ex ligno ꝯcauo pelle contenta in vtraqꝫ ꝑte sua quā musici hincinde virgultis feriūt. Fitqꝫ in ea ex cōcordia grauis ⁊ acuti suauissim⁹ cant⁹. vt dic̄ Jsi. Simphonia tñ d̄r collatio ⁊ ꝯcordia quorūcunqꝫ signoꝝ.sicut chorus dicitur cōcors vnitas diuersaꝝ vocum.vt dicit glo .super Luc̄.xv.

De armoniaca Ca.CXXXIX

Armoniaca richmica est canora melodia ex pulsu ⁊ ꝑcussiōe neruorū et tīnitu metalloꝝ generata. ⁊ huic armonie diuersa subs̄uiūt instr̄a.vt tympanū cymbalū.lira.cythara psalteriū atqꝫ sistrū

De tympano. Ca.CXL

Tympanū eū pellis siue coriū ligno ex vna ꝑte extentū. Est em̄ ꝑs media simphonie i sil̄itudinē cribri ⁊ ꝟgula ꝑcutitur quēadmodū ꝑcutit̄ simphonia. vt dic̄ Jsi.cui si iūcta fuerit fistula dulciorē reddit melodiā

De cithara Ca.CXLI

Cithara ab apolline est reꝑta s̄m grecoꝝ opinionē. Est aūt cithara simil̄ pectori hūano.eo q̄ sicut vox ex pectore ita ex cithara cant⁹ ꝓcedit. ⁊ iō sic appellata.nā pect⁹ dorica lingua cithara appellatur. Paulatim aūt plures eius spēs extiterūt.vt psalteria.lire.⁊ hmōi.⁊ alique habēt formā quadratā.alique trigonalē. Cordaꝝ etiā numerus multiplicat⁹ est ⁊ cōmutatuꝫ genus. Veteres autē vocauerūt citharam fidiculam vel fidicem.qꝛ tā bene ꝯcurrunt

inter se corde ei⁹ q̃ bene ꝯuenit inter quos fides sit. Habebat aũt cythara. vij. cordas Uñ Uirgil'. vij. sunt soni. vij. discrimĩa vocum. Discrimina aũt sunt dicta iõ q̃ nulla corda vicina corde sil'em sonũ reddit Ideo aũt sunt septẽ corde. vel q̃ totã vocẽ ĩplent vel q̃ septẽ motib⁹ sonat celũ. Corda aũt ẽ dicta a corde. q̃ sicut pulsus cordis est ĩ pectore. ita pulsus cordaꝝ est in cithara. Has p̃mo mercurius excogitauit. idemq̃ p̃or in neruos sonũ strinxit. vt dic̃ Isi. Corde aũt quãto magis sunt sicce ⁊ etiam magis tense tãto ampli⁹ sunt sonore. Plectrũ autẽ dicitur instrumentũ quo temperant̃ corde ⁊ tẽduntur

De psalterio Ca. CXLII.

Psalterium a psallẽdo. i. a cantãdo est noĩatũ. eo q̃ ad ei⁹ vocẽ chor⁹ cõsonando respõdeat. Est aũt similitudo cythare barbarice in modũ delte littere. Sz psalterij ⁊ cythare hec est differentia q̃ psalteriũ lignũ cõcauũ vnde sonus redditur supius habet ⁊ deorsum feriunt̃ cord̃ ⁊ desuper sonant. Cythara vero ꝯcauitatẽ ligni inferi⁹ habet. psalteriũ hebrei hñt decacordẽ. i. decẽ cordaꝝ s̃m numeꝝ decẽ p̃ceptoꝝ. fiũt aũt optime ei⁹ cordule de auricalco ⁊ etiã de argẽto.

De lira. Ca. CXLIII.

Lira a varietate vocũ est dicta. eo q̃ diuersos sonos efficiat. vt dic̃ Isid̃. Lirã p̃mo a mercurio fuisse inuentã. dicut h̃ modo. Cũ regrediẽs nil⁹ in suos meatus varia ĩ cãpis aĩalia reliq̃sset. relicta est etiã ⁊ testudo q̃ cũ putrefacta esset ⁊ nerui ei⁹ remãsissent extẽti infra cõchã. ꝑcussa a mercurio sonũ dedit. ⁊ ad ei⁹ spẽm lirã fec̃ ⁊ tradidit orpheo q̃ hmõi rei maxĩe fuerat studiosus Uñ dicebat̃ eadẽ arte nõ solũ feras sz etiã saxa ⁊ siluas cant⁹ modulatõe applicuisse. Hãc scz lirã ꝓpter studij amorez ⁊ carmĩs laudẽ int̃ sidera locatuz esse musici fabulant̃. vt dic̃ Isid̃.

De cimbala Ca. CXLIIII.

Cimbala sunt quedam musica ĩstrumenta que ꝑcussa inuicẽ se tangunt ⁊ sonũ faciũt ⁊ tinnitũ

De sistro Capitulũ. CXLV

Sistrum est instrumentũ musicũ sic ab inuentrice nominatũ. Nam ysis regina egyptioꝝ sistrũ inuenisse probatur. Und̃ Iuuenalis. Isis ⁊ irato feriat mea limina sistro Ideo mulieres hoc vtuntur instrumẽto quia eius inuentrix fuit mulier. Unde ⁊ apud amazones sistro ad bellum feminaꝝ exercitus aduocat̃

De tintinabulo Capitulum. CXLVI.

Tintinabulũ a tinniendo est dictuz Est est parua nola vel cãpanella. q̃re supra de vasis de lr̃a U. Hz autẽ campana hoc ꝓpriũ q̃ dũ resonãdo alijs ꝓficit ex frequẽti ictu se ꝯsumit. Hec ⁊ multa alia instr̃a deseruiũt musice discipline. cui⁹ sciẽtia tractat de vocib⁹ ⁊ sonis. Cõsiderat aũt nihilomin⁹ rerũ naturaliũ dispositiões ⁊ numeroꝝ ꝓportiones. sic̃ exẽplificat Boe. de numero duodenario cõparato ad. vj. et alios numeros intermedios dicẽs sic. Inuenim⁹ inq̃t h̃ om̃s musicas ꝯsonãtias. Nã viij. ad. vj. ⁊ ix. ad. xij. cõparati sesquitertiaz ꝓportionẽ reddũt ⁊ simul faciũt dyatesseron ꝯsonantiã. Sex v̄o ad. ix. ⁊ viij. ad. xij. cõpati reddũt sesquialterã ꝓportionẽ ⁊ dyapente efficiũt symphoniã. xij. v̄o ad. vij. cõsiderati duplicẽ q̃dẽ reddũt ꝓportionẽ. sz dyapason simphoniã cantãt. Octo igit̃ ad. ix. ipsi ꝯtra se medij ꝯsiderati epogdonũ iungũt q̃ musica modulatõe ton⁹ vocat̃ q̃ oĩm musicorũ sonoꝝ mensura est cõmunis. oĩm eĩ sonorũ est paruissim⁹. Uñ notandũ est q̃ inter dyatesseron ⁊ dyapente ꝯsonãtiaꝝ ton⁹ differentia toti⁹ est sicut inter sesquitertiã ⁊ sesquialteram ꝓportionẽ sola est epogdol' differẽtia. Hucusq̃ Boe. in li. arismetrice. c. vlt̃. Dicit etiã idẽ in ꝓlogo. j. li. sic. Musica inq̃t q̃ p̃or sit numeroꝝ vis. ex hoc ꝓbari potest q̃ p̃ora sunt illa naturaliter q̃ ꝑ se constant q̃ q̃ ad aliq̃d referunt̃. ⁊ ip̃a musica modulatio numeroꝝ noĩb⁹ adnotat̃. vt pz. dyatesseron em̃ ⁊ dyapente ⁊ dyapason ab antecedentis numeri nominib⁹ nũcupant̃. ipsoꝝ q̃z sonorum aduersum se ꝓportio solũ ⁊ nõ alijs numeris inuenit̃. nã q̃ son⁹ in dyapason symphonia est. idẽ duplicis numeri ꝓportõe colligitur q̃ dyatesseron est modulatio epitrita collatõe. i. sesq̃tertia colligit̃ vel cõponit̃. quã dyapente simphoniaz vocãt. hemiolia mediante cõiungit̃ q̃ in numerꝫ epogdon⁹. id est. supra. viij. d̃r. et est tonus ĩ musica. vt dicit idẽ ibidẽ sesquitertia ꝓportio in arismetrica d̃r dyatesseron in musica ⁊ que hemiolia. i. sesquialtera ꝓportio in arismetrica. dyapẽte d̃r in musica. ẽ aũt dyapẽte ⁊ dyapason

ꝓsonātia qñ maiꝛ vꝛ hȝ minoꝛē notulam duplo ꝛ eiꝰ medietatē. Sesq̄tertiꝰ numerꝰ ē numerꝰ nūero cōparat hñs tertiā ptē minoꝛs si ꝓ hoc habuerit .iiij. sesq̄quartꝰ. ꝛ si .v. sesq̄quintus. ꝛ sic vltra. Uñ sesq̄tertiꝰ est q̄ minoꝛi cōparat hȝ cū sel ꝛ eiꝰ tertiā ptē. Uerbi ḡtia. si iiij. cōpares tribꝰ habebit i se q̄ternariꝰ totū ternariū ꝛ ternarij tertiā ptez. s. j. ꝛ si. viij. ad vj. octonariꝰ habebit totū senariū ꝛ tertiaz ptē eiꝰ. s. binariū. ꝛ si. xij. nouenario duodenariꝰ ꝓtinebit totū nouenariū ꝛ eiꝰ tertiam ptē. s. ternariū. Sic si. xix. cōparet ad. xx. et xx. ad. xxv. ꝛ. xviij. ad. xxviij. ꝛ ita de alijs. sic ꝫ inuenies. Numerꝰ ꝓ sesquialt est q̄ numerꝰ maiꝛ cōparat minoꝛi ꝓtinet totalez numerū minoꝛē ꝛ eiꝰ medietatē. ꝫbi grā. ternarius cōparat binario hȝ i se duo ꝛ coꝛ medietatē. s. vnitatē. sic. vj. ꝓtinet i se. iiij. ꝛ coꝛ medietatē. s. duo. sic. xx. senariū in se claudit et coꝛ mediā ptē. s. iij. sic. xij. ad viij. ꝛ. xv. ad. x. ꝛ sic de alijs. Hec siq̄dē ꝫba in se sunt ꝓfunda plimū ꝛ obscura nisi bis q̄ in arismetrica instructi sunt ꝛ etiā in musica disciplina Ñā arismetricꝫ geometricꝫ ꝛ musicꝫ sūt luce plima clariꝛa q̄ min9 exercitatꝫ i hmōi penit9 sunt obscura. ꝛ iō q̄ ꝑdictoꝛ ꝫboꝛ ꝛ ꝓportionū tā nūeroꝛ q̄ vocuz ꝛ sonoꝛū bre noticiā desiderat arismetricoꝛ ꝛ geometrorū ꝛ musicoꝛ industriā ꝓsulere nō ꝓtemnat tāta em vt dic Jsi. in li. iij. est ꝫ in numeris figurꝫ ꝛ musicꝫ simphonijs q̄ ipe hō sine eis nō ꝓstet. Qꝛ musica pfecta oia cōprehendit Recolligeꝛ itaq̄ ex p̄dictꝫ q̄ ars musica siue armonia ꝯria ꝛ disparata conciliat. grauia acutꝫ ꝛ acuta grauibus modificat ꝛ adaptat. affectiōes ꝯrias ꝛ aduersas reconciliat. malicioſos aī mot9 rep̄mit ꝛ refrenat sensus debilitatos repat ꝛ ꝓfortat. vnitatē exēplarꝫ diuini i opibꝰ ꝯrijs ꝛ diuersis matie ꝑconi sat. terrenis celestia ꝛ celestibꝰ terrena posse vniri i ꝓcordia manifestat. Letos aios magis letificat ꝛ tristeꝫ magꝫ tristificat. quia vt dic Aug. ex q̄dā occulta aie ꝛ armonie ꝓsili ꝓpietate melodia aī affectiōibꝰ se ꝓformat. ꝛ inde est q̄ dicunt autoꝛes q̄ instra musica letū reddit letioꝛē. ꝛ tristē tristioꝛē efficiūt. Residuas armonie ꝓpietates q̄re s in eodē. vbi ista ꝛ alia ꝫba Jsidoꝛi recitant

Conclusio libri

Ista aūt q̄ breuiter de reꝛ naturaliū accidētibꝰ interseruim9. vtputa de coloꝛibꝰ liq̄ꝛibꝰ pōderibꝰ mēsuris sonis ꝛ vocibꝰ iā dicta sufficiāt. qꝛ vt estimo rudibꝰ ꝛ puulis in tꝛo mihi sil'ibꝰ q̄ ꝛ ꝓpietatibꝰ reꝛ naturaliū in. xix. pticulas sunt digesta sufficere debēt ad aliquā inuentēdi silitudinariā rōem. q̄ de causa diuina scriptura reꝛ naturaliū ꝛ eaꝛ ꝓpietatū tā exp̄ssis symbolis vtit ꝛ figurꝫ. Protestoꝛ autē in fine h9 opusculi quēadmodū in ꝓncipio. q̄ in oīb q̄ fm diuersas materias in h tractatu ꝓtinent parū vel nihil de meo apposui. sz simpl'r sctoꝛ ꝫba ꝛ phoꝛ dicta pariter ꝛ cōmēta veritate brevia suꝛ secut9 vt simplices ꝛ puuli q̄ ꝓpter liboꝛ infinitatē singulaꝛ rerum ꝓpietates de q̄b tractat scriptura inuestigare nō pūt in ꝓmptu inuenire valeāt saltem superficialit q̄ intendūt. Simplicia siq̄dem sūt ꝛ rudia q̄ excerpsi. vtilia tñ mihi rudi ꝛ mei ꝓsil'ibꝰ eadē iudicaui. Et iō suadeo simplicibꝰ vt h simplicia nō ꝓtemnāt. sed cū hec pleni9 intellexerint ad subtiliora intelligēda ꝛ inuestigāda ad maioꝛ ꝛ doctoꝛ iduſtriam recurrere nō differāt nec omittāt. q̄ꝛ prudētie ꝛ arbitrio hec relinq̄ vt min9 sufficienter dicta vel excerpta coꝛrigant. ꝛ si aliq̄ supaddere iudicauerint fm gram eis datā desup addāt vt illud qō p me pauperē rudē ꝛ simplicē aliqualiter fuit inchoatū pducat coꝛ solertia ad pfectū. ad ipsi9 honoꝛē ꝛ gloriam q̄ est alpha ꝛ o. ꝓncipiū ꝛ finis omniū bonoꝛ q̄ est de9 sublimis ꝛ glorioſus viuēs ꝛ regnās in secula seculoꝛ Amen

Explicit liber de ꝓpietatibꝰ rerū editus a fratre Bartholomeo anglico ordinis fratrum minoꝛ Jmpressus Argentine Anno dñi. M.cccc.xcj. Finitus altera die post festum sancti Laurentij martyris.